Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Quincuplex psalterium : Gallicum, Rhomanum, Hebraicum, vetus, conciliatum : pr[a]eponu[n]tur quae subter adijciuntur : epistola, epilogus disputationis psal. xxx, appendix in psal. xxx, prologi Hieronymi tres, partitio psalmorum triplex, indices psalmorum duo.

https://hdl.handle.net/1874/396057

Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell

Huybert van Buchell (1513-1599)

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
http://repertorium.library.uu.nl/node/2732

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- **de rug van het boek**
- **de kopsnede**
- **de frontsnede**
- **de staartsnede**
- **het achterplat**

This book is part of the Van Buchell Collection

Huybert van Buchell (1513-1599)

More information on this collection is available at:
http://repertorium.library.uu.nl/node/2732

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- **the spine**
- **the head edge**
- **the fore edge**
- **the bottom edge**
- **the back board**

QUINCUPLEX
PSALTERIUM
1513

106
Pl. F N°1

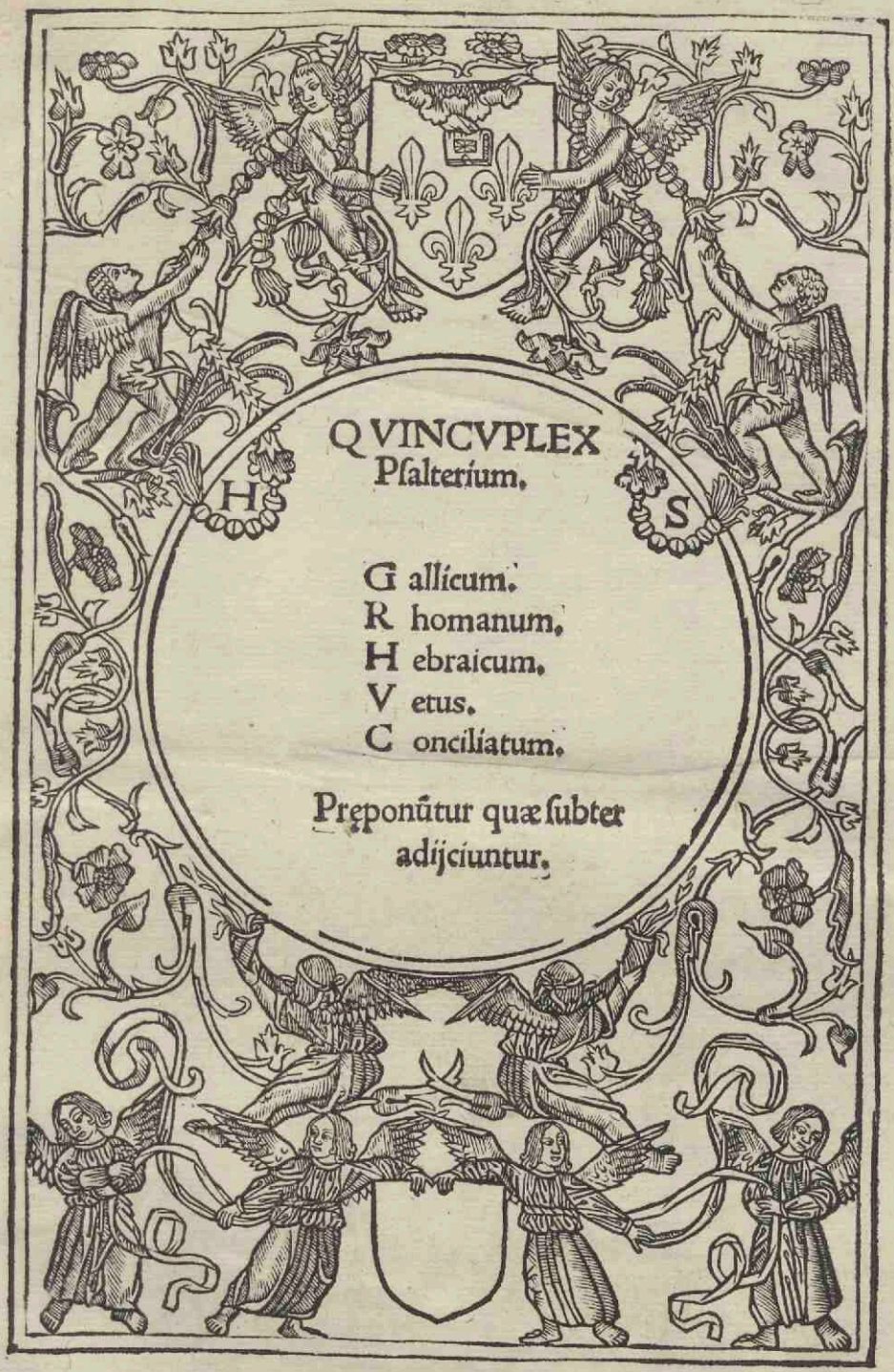
24.

Kast 106
Pl. F N°. 1

106. F. 1.

SECVNDA EMISSIO.

Epistola.
Epilogus disputationis psal.xxx.
Appendix in psal.xxx.
Prologi Hieronymi tres.
Partitio psalmorum triplex.
Indices psalmorum duo.

Ex Donatione Bibl. Bruchsal.

ACADEMIA BIBLIOTHECA

SECVNDA EMISSIO.

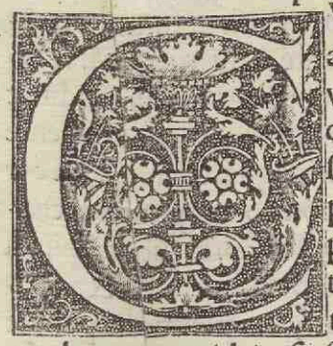
QVINCVPLEX
Psalterium.

G allicum,
R omanum,
H ebraicum,
V eus,
C onciliatum.

Apponitur pro libet
adjiciendum.

Epistol.
Epilogus diſputationis pſal.xxx.
Appendix in pſal.xxx.
Prolog. Hieronymi in ex.
Partic. pſalmorum in pſalt.
Indices pſalmorum etc.

¶ Ac Reuerẽdiſſimum in Chriſto patrem & D.D. Guillelmum Briconne tum miſeratione diuina ſacroſanctæ eccleſię Romanę Cardinalem/ Epiſcopũ Tuſculanum/ Archiepiſcopum Narboneñ: in quincuplam pſalterij ędition-nem/ Iacobi Fabri Stapuleñ prefatio.

Vm ōnia fere ſtudia/ voluptatis & vtilitatis nōnichil afferre ſint ſolita: ſola diuina non voluptatẽ modo & vtilitatẽ/ ſed ſummã pollicẽtur fœlicitatẽ. beati (iquit) qui ſcrutãtur teſtimonia tua. Quę igitur nobis potius ſequẽda/ quę magis amplectenda? Lōgo equidẽ temporis interuallo humana ſum ſecutus/ & diuinis vix prima (vt aiũt) admoui labra (auguſta enim ſũt & nō temere adeũda) at ex illa q̃uis remota delibatiõe/ tãta lux affulgere viſa eſt: vt eius comparatiõe/ diſciplinæ humanæ michi viſæ ſint tenebræ. tãta ſpirare fragantia: vt illi ſuauiolentię nichil inueniatur in terris ſimile. neq; aliam crediderim terrenã paradiſum: cuius odore in vitæ immortalitatem foueãtur animæ. ¶ Frequẽs cœnobia ſubij: at qui hãc ignorarẽt dulcedinẽ/ veros animorũ cibos neſcire prorſus exiſtimaui. viuũt enim ſpiritus ex omni verbo quod procedit de ore dei. & quęnã verba illa: niſi ſacra eloquia? mortuos igitur: qui eiuſmodi ſunt/ ſpiritus habẽt. Et ab eo tẽpore quo ea pietatis deſiere ſtudia: cœnobia periere/ deuotio interijt/ & extincta eſt religio/ & ſpiritualia pro terrenis ſunt cõmutata/ cœlũ dimiſſum & accepta terra/ infœliciſſimũ ſane cõmercij genus. ¶ Et ſi qui eorũ ex ſacris litteris paſtum quærerẽt: ſæpius interrogaui quid in illis dulcedinis experirẽtur/ quid ſaperent? Reſponderũt plurimi quoties in neſcio quem ſenſum litteralem incidiſſent/ & maxime cum diuinorum pſalmorum intelligentiã queritarent: ſe multum triſtes & animo deiecto/ ex illa lectione abſcedere ſolitos. ¶ Tunc cæpi mecum ipſe cogitare ne forte ille non verus litteralis ſit ſenſus: ſed (quod mali Pharmacopolæ de herbis facere ſolent) ſit res pro re/ & ſenſus pro ſenſu inductus. Illico igitur me contuli ad primos duces noſtros apoſtolos dico euangeliſtas/ & prophetas qui primi animarum noſtrarum ſulcis diuina mãdarunt ſemina/ & litteralem ſacrarum ſcripturarũ aperuerunt ianuã: & videor michi alium videre ſenſum/ qui ſcilicet eſt intentionis prophetæ & ſpirituſſancti in eo loquẽtis. & hũc litteralem appello/ ſed qui cũ ſpiritu coincidit: neq; prophetis neq; videntibus alium littera pretendit (non q̃ alios ſenſus: allegoricũ/ tropologicũ & anagogicũ/ preſertim vbi res expoſcit/ negare velim) nõ videntibus autem qui ſe nichilominus videre arbitrantur/ alia littera ſurgit/ quæ (vt inquit apoſtolus) occidit/ & que ſpiritui aduerſatur. quã & iudei nũc ſequũtur: in quibus etiã nũc ipletur q̃phetia. Obſcurẽtur oculi eorũ ne videãt: & dorſũ eorũ ſemp̃ incurua. et huiuſmodi ſenſum litteralẽ appellãt non prophetæ profecto/ ſed quorũdam Rabinorũ ſuorũ: qui diuinos Dauid hymnos/ maxima ex parte de ipſomet exponũt/ de p̃ſſuris eius in perſecutiõe Saulis & alijs bellis quę geſſit/ nõ faciẽtes eũ in pſalmis q̃phetã/ ſed q̃ eũ viſa & facta narrantẽ/ & quaſi q̃priã texentẽ hiſtoriã. cũ tamen ipſe de ſe dicat ſp̃us dñi locut⁹ eſt q̃ me: & ſermo ei⁹ q̃ linguã meã. & ſcriptura diuina eũ appellet

infelicem
cõmercium genus.

virũ cui cõstitutũ est de Christo dei Iacob/ egregium psaltem Israel.& vbi illi constitutũ est de Christo dei Iacob & vero Messiah: nisi in psalmis? ¶Q uapropter duplicem crediderim sensum litteralem/hunc improprium/acutientium & non videntiũ/qui diuina solũ carnaliter passibiliterq; intelligunt: illũ vero propriũ/videntiũ & illuminatorũ.hunc humano sensu dictum:illum diuino spiritu infusum.hunc deprimentẽ:illũ vero mentẽ sursũ attolletẽ.vt nõ iniuria questi illi religiosi videantur: quoties in expositionẽ litteralẽ incidissẽt mœstos se relinqui & mente cõsternatos/et nõ secus omnẽ deuotionẽ repente collabi & penitus deficere q̃ si igni gelidã superfuderis aquã.vt enim sanũ corpus sua lædentia:ita mens sua mortificantia sentit.non ab re igitur cẽseo eiusmodi esse fugiendã:& ad litterã illam aspirandũ quę vt colores luc/ita spiritu animatur. Ad quod cõsequẽdũ/breuẽ in psalmos expositionẽ CHRISTO adiutore tentaui:qui est clauis Dauid/& de quo illi in hac psalmodia per spiritum sanctũ(vt dictum est) constitutum erat. ¶Et vt apertius cognoscatur/ q̃ diuersus sit hic sensus ab illo: paucis idipsum patefaciẽdum puto exemplis. Secũdum psalmum quare fremuerũt gentes & populi meditati/sunt inania/ Astiterunt reges terrę & principes conuenerunt in vnum aduersus dominũ & aduersus CHRISTVM eius/ & sequentia:ad litterã exponunt Hebręi de Palestinis qui insurrexerũt in Dauid Christũ domini.verum Paulus & cęteri apostoli spiritu dei repleti ad litterã de CHRISTO dño/vero MESIAH & vero dei filio (vt & verũ est & decet)exponunt.Rursus septimumdecimũ psalmũ volunt Hebręi ad litterã gratiarũ actionẽ esse Dauidis ad deũ q̃ liberatus esset de manibus Saulis & hostiũ suorũ.Paulus litterã CHRISTO domino tribuit.Octauidecimi psalmi litteram ponunt Hebręi de prima datione legis. Paulus non de prima sed de secũda legis datione per beatissimos apostolos & successores eorũ vbiuis gẽtiũ promulgatę.Pręterea primi & vicesimi psalmi litteram ponunt Hebręi de afflictione Hebręorũ tempore Artaxerxis.Matthęus/Ioannes & Paulus deo pleniſſimi viri litterã super ijs statuunt quę CHRISTO dño regi glorię in sua passione acciderũt. Et longũ esset per singulos psalmos ostendere quẽ Hebręi astruunt litteralẽ sensum nequaq̃ illũ litterã velle:sed figmentũ esse & mendaciũ. vt bene de eis Esaias vaticinatus sit.filij mendaces/ filij nolentes audire legẽ dei.qui dicunt videntibus nolite videre/aspicientibus nolite aspicere nobis ea quę recta sũt. loquimini nobis placẽtia/videte nobis errores/auferte a me viã/declinate a me semitam/cesset a facie nostra sanctus Israel.Certe qui talia vident:vident errores & a vera via quę CHRISTVS est/& a semita declinant ne videre possint sanctũ Israel: qui item est CHRISTVS IHESVS superbenedictus in sęcula.Quomodo igitur eorum sensui innitemur: quos deus percussit cęcitate & terrore/nichil timẽtes si cęcus nobis ducatũ prestet ne vna ruamus in foueã? absit igitur nobis credere hũc litteralẽ sensũ:quẽ litterę sensũ appellãt/ & Dauid historicũ potius facere q̃ prophetã:sed eũ/sensũ litterę vocemus qui cũ spiritu cõcordat & quẽ spiritus sanctus mõstrat.scimus(inquit diuinus loquus Paulus)quia lex spiritualis est.et si spiritualis:quomodo sẽsus litteralis si sẽsus legis est/spiritualis nõ erit? sensus igitur litteralis & spiritualis coincidũt/ nõ quẽ

alegoricum aut tropologicum vocant/ sed quem spiritus sanctus in prophe-
ta loquens intendit. Et huic eliciendo sensui: quantum spiritus dei dedit inui-
gilauimus. ¶ Q; si quispiam contenderit me id pro dignitate non effecisse: vl
tro illi cædens nequaq̃ negauerim. Quis enim prophetę pro dignitate men-
tem aperuerit; qui idem propheta nō sit spiritūue prophetæ assecutus? quod
de me dicere non possum/ neq; quod est apud Homerum.

Nulloq; virorum
Ducimur auspicio: manifesta in luce monentem
Ipse deum vidi/ vocemq; his auribus hausi.

Ij tamen quorum auspicijs ducor/ ij quos imitor: idipsum dicere potuerunt.
& cōcordia scripturarū maxima ex parte nos ad hoc peruexit. ¶ Sed erunt
forte alij qui cassum hunc nostrum causabuntur laborem: vt qui post Didy-
mum/ Origenem/ Arnobium/ Eusebium/ & ex nostris Hilarium/ Hierony-
mum/ Ambrosium/ Augustinū & Cassiodorū/ in psalmos scripserim. Qui-
bus respōdebimus: apud illos præclare ōnia, & illos diffuse tractasse: nos suc
cincte, illos non vnum sensum: nos vnū præcipue & eum qui spiritus sancti et
mētis esset prophetæ quæsijsse, illos cū cōmētati sunt/ vnicam sibi psalmorum
litteram subiecisse: vt Augustinū psalterium vetus quod minus cæteris casti-
gatum est, vnde sæpe relicta psalmi intelligentia: euagari coactus est. Cassio-
dorus romanā secutus est psalmodiā: & reliqui eā litterā quā præsentē in ma-
nibus habuere. nos varias litteras consuluimus: vt primarium inde sensum fi-
deliter erueremus. ¶ Cæterum in vnum corpus quinq; psalteria redegimus:
Gallicum/ Romanum/ Hebraicum/ Vetus/ & Conciliatum. vt ex eorum
mutua inuicem collatione iuuentur ij quos simílis indaginis cura mordebit:
& ob id præterea vt multi cantus ecclesiastici: vnde sumpti sint/ agnoscantur.
¶ At rursus quæret aliquis: cur ita vocentur cum singulumquodq; latino ser-
mone conscriptum sit? Hac credíderim ratione Romanū dici vt ab eo primū
incipiamus quod in hac ęditione secundum locum obtinet: q; Romę emenda-
tum a Hieronymo (ceu ex eius prologo dilucet) in ecclesia caneretur romana/
id est Gallia transalpina. Et gallicum: q; eo ecclesia gallica id est cisalpina vte-
retur. & illud esse arbitror quod ad preces Paulę & Eustochij secundo corre-
xit Hieronymus: hoc ductus argumento/ q; in vetustis codicibus illud obelis
& asteriscis reperimus annotatum/ quēadmodum scribit idem Hieronymus
se annotasse. Hebraicum vero: q; nulla media intercedēte lingua/ ex hebręo ad
Sophronij preces latina illud donarit colonia. Quę tria psalteria tribus colū
nis altrinsecus e regione positis descripta/ maiores nostri magna diligētia de-
scribi curarunt & descripta custodiri/ vt in vetustioribus bibliothecis licet ad-
huc intueri. Et ad hoc emittendum opus: pij & religiosi viri Cartusij & Cœle-
stini hunc in modum descriptis exemplaribus/ humanissime nos iuuarunt/
atq; ad æmissionem prouocarunt/ deflentes tam dignum & insignem pa-
trum nostrorum laborē/ inter tineas & blattas lōgo situ deperire. Porro Psal-
terium vetus dicitur: q; eo vel maxime ante ęditiones a Hieronymo emēda-
tas vterentur ecclesiæ. Conciliatum: q; pauca addat aut mutet ad gallicum/
quo magis veritati & hebraico concordet psalterio/ & quandoq; vt aptior &

accommodatior habeatur sermo. ¶Et ne hoc nimis nouum aut insolitum videatur: ante nos/ græcam psalmorum pentaplum Alexādrinis fecit Origenes/ cui adiunxit Epitomen, ex quo quidem opere tantum abfuit vt quis eum repræhenderit: vt etiam pro ea re laudes eius ad tempora nostra perdurent. Et nos identidem huic æditioni breuissimam adiecimus expositionem: & pauca alia/ vt concordias/ annotationes/ argumenta/ conciliationes/ & id genus. Quæ omnia Reuerendissime pater/ voluit Reuerendus Antistes Dominus meus Guillermus Briconnetus Episcopus Lodouēsis tibi offerrē: hac præsertim ratione q̄ cū se & omnia sua tibi debeat/ hoc insuper opus in cœnobio tuo Diui Germani quod ei superiore āno cessisti/ elaboratū agnouerat. Si igitur hic noster labor tibi placebit: omnibus acceptum existimo. precandus tamen nobis est CHRISTVS dominus qui principium est & finis vniuersæ huius psalmodiæ: vt non solum sit acceptus sed & multis ad fœlicitatem cōsequendam prodesse possit. Anno CHRISTI MDVIII.

¶EPILOGVS SEQVENTI APPENDICI PRAELEGENDVS.

Vnde argumenta.

EPILOGVS argumētationis in annotationibus psalmi xxx. ¶CHRISTI animā nōnichil apud inferos passam vt Adā et posteritatē eius a doloribus secūdæ mortis eriperet/ ex sententia Cusæ in suis sermonibus. et ex his sacrę scripturę testimonijs. ¶Ex Petro in actis.

Actus. 2

Quē deus suscitauit solutis doloribus īferni/ iuxta qđ impossibile erat teneri illū ab eo. siue vt ex græco. Quē deus resuscitauit/ soluens dolores mortis: quoniā non erat possibile ipsū

Psalmus. 17

teneri ab ea. ¶Ex psalmo 17. Circundederunt me dolores mortis: et torrentes iniquitatis conturbauerunt me. Dolores inferni circūdederūt me: prę occupauerūt me laquei mortis.

Psalmus. 87

¶Ex psalmo 87. Quia repleta est malis anima mea: et vita mea in inferno appropinquauit. Estimatus sum cum descendētibus in lacum: factus sum sicut homo sine adiutorio/ inter mortuos liber. Posuerūt me in lacu inferiori: in tenebrosis et in vmbra mortis. Super me cōfirmatus est furor tuus: et ōnes fluctus tuos induxisti super me. In me transierūt irę tuę: et terrores tui conturbauerunt me. Circūdederunt me sicut aqua tota die: circundederunt

Psalmus. 114

me simul. ¶Ex psalmo 114. Circūdederūt me dolores mortis: et pericula inferni īuenerūt

Psalmus. 141

me. ¶Ex psalmo 141. Intēde ad deprecationē meam: quia humiliatus sum nimis. Libera me a persequentibus me: quia cōfortati sunt super me. Educ de custodia animā meā. Quæ vniuersa et nonnulla alia in psalmis: dominum gloriæ molestia etiam apud inferos/ ea ex parte eaq; ex natura qua passibilis erat/ non omnino caruisse ostendere vidētur. Hęc sunt vnde sumi possent argumēta/ aut verius quædam argumentationū allucinamenta quæ in

Conditio.

sequenti appēdice euanescent. ¶Hæc cū conditione adiecta sunt. Qui si quicq̄ passus est: quia voluit/ quātum voluit/ et vt voluit passus est. Rursus. At si ita est q̄ CHRISTVS dominus non solū pro nobis temporalē mortem sed et mortis secū dę (quā noxio fructus morsu primus parens incurrerat) dolores et terrores sustinere voluerit vt nos a doloribus illis et terrifico illo sensu liberaret/ et immortalitati etiā secūdū corpus in fine restitueret/ si ipse qui solus liber erat/ sē pro seruo secreta dispēsatione vt captiuū exhibuit vt qui iuste teneri non potuit/ eū liberaret qui iuste detinebatur: q̄ miseros nos reputare debemus/ q̄ ingratos/ q̄ meritę mulctæ reos pro quibus oportuit tot/ tantaq; innocentem CHRISTVM pa-

Deterritio sub dubietate.

ti vt nos nocentes et mortuos viuificaret? ¶Hæc deterritorie et dubitatorie adiecta. Fuerunt qui cōtumeliā crucis de deifico eius corpore negauerunt/ qui virtutem crucis et eius sacramentum non agnouerunt. ęque illis forte timendū/ ne post suos sensus ambulent qui CHRISTO domino ad inferos descēdēti/ terrores/ cruciatus/ gemitus/ et pœnas tenebro-

Protestatio

si lacus aspectāti/ ōnes animi molestias tollūt/ et reliqua quę sequūtur. ¶Protestatio. Quę dicta sint: nō quia ista ex me asserere velim: sed vt alij prophetarū sensa profundius exquirant/ aut potius a deo (quod satius est) eorū intelligentiam postulent. nam eam solam quā spiritus sanctus intendit asserere et credere volo/ illam solam amplector/ illi soli adhæreo. hæc illius disputationis summa/ hæc anacephaleosis/ et epilogus.

¶APPENDIX IN PSAL. XXX. IN TE DOMINE SPERAVI/ AD D. PETRVM CARTVSIVM/ VENERABILEM GOSNAIANAE DOMVS PRIOREM.

RBitrabaris religiosissime pater/ex disceptatione in ānotationibus psalmi tricesimi cuius initium est In te domine speraui: me cum Cardinale Cusa asserere velle inferorū victricē/ confractricem/ & spoliatricem glorioſissimā CHRISTI domini/ omniū redēptoris animā/ nōnichil pœnarū apud inferos passam. Verū nequaq̄ ita sentias velim. nā qui disputat: nō asserit. qui vbiq; conditionis particulam inserit: non asserit. qui sē pro ea parte nichil asserere velle dicit: non asserit. quę omnia: me illic feciſſe comperies. Neq; profecto aliter sensisses: si breuiusculam dilutionem nostrā legisses: quam artifices/ vt quædā alia de quibus me interrogasti/ mutila reliquere. quæ si diuina indulserit CHRISTI pietas: curabo nō inaccurate/ in secūda psalmorum emissione non omissum iri. Ne tu tamen/ & alij psalteriū ipsum legētes in eā suspitionē venire possitis/ & ne dilutio loci illius succinctior forsitan quibusdam appareat: specialius ad singula quæq; illic appositā respōdēdo/ tibi satisfaciendum putaui. Et vt prius pro parte Cusæ quē ita sensisse tunc suspicabamur: ita & nunc aduersus Cusam si ita sensisset/ & quencūq; aliū differamus. ¶Et primū si queras/ an CHRISTVS dominus/ mortis destructor & vitę largitor ęternæ: dolores inferni in anima apud inferos sustinuerit/ vt Adam qui secūdā mortē in sua transgressione incurrerat/ & Adæ posteritatem a doloribus secundæ mortis eriperet. ¶Nequaq̄ ita esse respōdebimus/ tametsi Adā & Adę posteritatē a doloribus secūdæ mortis eripuerit: nec id voluit Cusa. nā per glorioſam CHRISTI mortē & precioſissimi sanguinis effusionē: humana redēptio sufficienter facta est. Quod ex saluatoris nostri testimonio apud Matthæum dilucide cognoscitur. Accipiēs (inquit) calicē/ gratias egit: & dedit illis dicens. Bibite ex hoc omnes. hic est enim sanguis meus noui testamēti: qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Et ad eandem sēntiā scribit beatiſſ. Paulus ad Ephesios/ de CHRISTO sic loquens. In quo habemus redemptionem per sanguinem eius: remissionem peccatorum. Et ad Hebræos. CHRISTVS autem assistens pontifex futurorū bonorum: peramplius & perfectius tabernaculū non manu factum id est non huius creationis/ neq; per sanguinem hircorum aut vitulorum/ sed per proprium sanguinē introiuit semel in sancta/ æterna redemptione inuēta. Et Petrus in sua prima catholica. Sciētes (inquit) q̄ non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra cōuersatione paternæ traditionis: sed precioso sanguine quasi agni immaculati CHRISTI/ & incontaminati. Et in sacra apocalypseos visione. Dignus es domine accipere librum: & aperire signacula eius. quoniā occisus es: & redemisti nos in sanguine tuo. Ecce tot sacris testimonijs: redēptio facta est & æterna quidē redēptio/ in sanguine/ & temporali CHRISTI passione. Ad quid igitur: pœnas secundum animam/ apud inferos passus fuisset/ pro ijs quos iā abūde in terris redemerat? non igitur CHRISTVS qui sua morte mortē æternā destruxit: quicq̄ pœnarū apud inferos secundū animā passus est. Quid enim vult illa domini saluatoris vox/ quę proxime diuini spiritus efflatum præcessit/ consūmmatum est: nisi cōsummata/ & peracta est humana salus/ reparatio/ atq; redemptio? Quē locū & beatus apostolus scite interpretari videtur: cum ait. Vna enim oblatione: consūmauit in sempiternū sanctificatos. ¶Verū forsitan quęres. Si Cusa non dicit CHRISTVM secundum animā apud inferos passum/ vt Adam & posteritatem eius a doloribus secūdæ mortis eriperet: ad quid igitur ait eū pœnas illic pati voluisse? ¶Si voluit Cusa: id ipsū suadere videtur ob obediētiam patri præstandam. Cuius hæc sunt verba: in sermone qui per spiritū sanctum semetipsum obtulit. Illam inquit pœnam sensus conformem damnatis in inferno pati voluit/ in gloriam dei patris sui: vt ostenderet q̄ ei obediēdū sit vsq; ad extremum supplicium. hoc enim est deum magnificare et glorificare omni possibili modo. Hæc Cusa. Verum non sic oportuit CHRISTVM/ patiēdo scilicet apud iferos magnificare & glorificare deū patrē: sed per temporalem passionem qua factus est humanæ redēptionis hostia. & sic nō in pœnam: sed in gloriam suam intrare. sicut ipse apud Lucam discipulis suis in via eum quidē non cognoscentibus & narrantibus quo pacto eum tradiderant summi sacerdotes & principes in damnationem mortis & crucifixerant eum: dixit. O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt prophetæ. Nonne hæc oportuit pati CHRISTVM:

Matthęus. 26

Ad Ephe. 1

Ad Hebrę. 9 1

Petri Ca. 1

Apocalyp. 5

Ad Hebrę. 10

Cusa in sermonibus.

Lucas. 24

& ita intrare in gloriã ſuam? Ecce cõtinuo poſt mentionẽ paſſionis: ingreſſus eius in glo-
Lucas. 23 riam. Quod & conſonat verbo: quod dixerat latroni. Amen dico tibi: hodie mecum eris in
paradiſo. Mortuus eſt enim dominus IHESVS ſaluator mũdi/hora diei nona/iam die il-
lo parum habẽte/quod reſtaret ad finem; & tamen die illo/futurus erat in paradiſo. Quã-
tum refert eſſe in paradiſo: & inferorum ſuſtinere pœnas? quãtum in delicijs eſſe: & eſſe in
tormẽtis? Nũquid latro eſt in delicijs paradiſi: & ſimul filius dei torquetur? Et ſi Petrus in
imitatione mortis CHRISTI vtei ſignificatum eſt apud Ioannem/clarificaturus erat de-
um: quanto magis CHRISTVS dominus paſſione ſua clarificauit patrem ſuum, propter
Ad philip. 2 quod (inquit Paulus ad Philippenſes) deus exaltauit illum; & donauit illi nomẽ quod eſt
ſuper omne nomen. Et in alio loco, Videmus IHESVM propter paſſionem mortis: gloria
Hebrẽos. 2 & honore coronatũ. morte igitur/et glorioſa paſſione ſua: magnificauit et glorificauit pa-
trẽ ſuũ. & cõtra: a patre glorificatus eſt/et gloria & honore coronatus, neq; oportuit eũ vl
terius pro nobis in pœnis/patri fieri obedientem: vt et ſacer nobis aperuit Paulus cũ ait.
Ad Philip. 2 Humilians ſemetipſum factus obediens vſq; ad mortem/ mortem autem crucis, dicit vſq;
ad mortẽ mortẽ autẽ crucis: ne quis credat vſq; mortẽ ſecũdã et ſecũdę mortis in inferno
perferendos dolores, Sed nõne diuinus et pluſquã diuinus ille CHRISTI ſpiritus/conti-
nuo emiſſus: receptus eſt in manus et protectionem ęterni patris? Quid enim manus niſi
Hebræos. 5 protectio et defenſio? Quid aliud facer ait Paulus/cum dicit: preces ſupplicationeſq; ad eũ
qui poſſet illum ſaluum facere a morte/cum clamore valido et lachrimis offerens/ exaudi-
tus eſt pro ſua reuerentia? Quæ ſupplicatio/quis clamor validus in morte eius niſi iſte: pa-
Lucas. 23 ter in manus tuas commendo ſpiritum meum? et vt diuinus teſtatur Lucas, Et clamans
(inquit) voce magna IHESVS: ait. Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum. Nõ
igitur filij dei exauditi/pro omnibus immolati/ innocẽtis/innoxius ille ſpiritus ad pœnas/
emiſſus rapitur: ſed ad victoriam et inferorum conculcationem ac ſaluandorũ refrigerium
Pſalmus. 90 emittitur, ſicut ſcriptum eſt, Non accedet ad te malum: et flagellũ non appropinquabit ta-
bernaculo tuo. Super aſpidẽ et baſiliſcum ambulabis: et conculcabis leonem et draconem.
Quoniam in me ſperauit/liberabo eum: protegã eum/quoniã cognouit nomẽ meum. Cla-
mauit ad me/et ego exaudiã eum: cum ipſo ſum in tribulatione/eripiã eum/et glorificabo
eum. Quid illud tabernaculũ cui malũ non accedit/cui flagellũ non appropinquat: niſi dei-
fica illa ſuperbenedicti CHRISTI anima? Quid eſt protegã eũ: niſi nullas in locis pœnarũ
et tribulationũ ſentiet moleſtias? Quid eſt glorificabo eum: niſi erit in gloria? Quando me-
lius conculcauit leonẽ et draconem: q̃ quando confregit inferna/et illiſit maligni potẽtias?
Pſalmus. 3 Et alio in loco: propheta in perſona CHRISTI, Ego dormiui et ſoporatus ſum/et exurre-
xi: quia dominus ſuſcepit me. Nonne hic per ſoporem: dulcis/quieta/grata et ſine moleſtia
vlla/dormitio CHRISTI quę eſt poſt mortẽ deſcenſus eius ad inferos/manifeſte deſigna-
tur? Non igitur illi moleſtus et triſtis erat infernalis carcer: ſed membris eius quæ ſuo glo-
rioſo liberauit aduentu. Et deſcendens ad inferos obediuit patri/non pœnas ſuſtinens: ſed
pœnas ſoluens/et a pœnis detentos/valide atq; præpotenter eximens. Nichil enim ſuffra
gatur pro parte cuiuſq̃ male quidẽ ſentientis/ animã CHRISTI in inferno paſſam: illa Pe
Actus. 2 tri in actis ſententia/quem deus ſuſcitauit ſolutis doloribus inferni/ iuxta quod impoſſibile
erat teneri illum ab eo, ſiue vt nunc ex græco habetur/quem deus reſuſcitauit/ſoluens do-
lores mortis: quoniam non erat poſſibile ipſum teneri ab ea. Et id ſolutis doloribus ſiue ſol
uens dolores: non refertur in CHRISTVM/tanq̃ intelligendũ ſit ſoluens dolores CHRI-
STI/ſed ad eos qui a morte et doloribus inferni detinebantur. Propterea ne id de CHRI-
STO domino intelligeretur: prouide ſubiũxit ſcriptura. Iuxta quod impoſſibile erat tene-
ri illum ab eo, nã ſi in pœnis mortis et inferni erat: tentus in eis erat, poſſibile igitur erat il-
lum teneri, at ſcriptura dicit impoſſibile illum teneri. aduerſatur igitur ſcripturæ: eũ in infer
no quicq̃ paſſũ eſſe, nõ igitur quicq̃ CHRISTVS dominus in inferno paſſus eſt/ neq; pati
potuit. Cui itelligẽtiæ celeberrimus eccleſię doctor Auguſtinus triceſimotertio capite duo-
Auguſtinꝰ. decimi libri ſuper Geneſim ad litterã religioſe hęret: dicens, CHRISTI quidẽ animã veniſ
ſe vſq; ad ea loca/ in quibus peccatores cruciantur/ vt eos ſolueret a tormentis quos eſſe
ſaluandos/occulta nobis/ſua iuſtitia iudicabat: non immerito creditur. Quomodo enim ali
ter accipiendũ ſit quod dictũ eſt quem deus ſuſcitauit a mortuis ſolutis doloribus inferorũ/
quia non poterat teneri ab eis/non video: niſi vt quorundam dolores apud inferos eũ ſol-
uiſſe accipiamus/ ea poteſtate qua dominus/ cui omne genu flectitur cœleſtiũ/ tereſtrium
et infernorũ, per quam poteſtatẽ/ etiam illis doloribus quos ſoluit: non potuit teneri, Hęc

pie et religioſe ſacerrimus Auguſtinus. Quam illibatam intelligentiam quiſquis aduerterit qui pio fuerit animo: nō veniet in eā ſuſpitionē moleſtiarū deificæ CHRISTI animæ apud inferos. ſed plane ſacris eloquijs conformiter intelliget eū/ quē adhuc mortalē maligni ſpiritus ferre non poterant/ a quo iam in mundo torquebantur dicentes (quod ſcriptum eſt)
quid nobis & tibi IHESV fili dei/ veniſti huc ante tēpus torquere nos: intelliget inquam eum iā immortalē factū/ non potuiſſe a victis/ & a morte quā deſtruxerat/ quicq; pati, mortem enī deſtruxerat: & diabolum iam in ligno vicerat. vt & ſancta canit eccleſia. Qui mortem noſtrā moriendo deſtruxit: & vitā reſurgendo reparauit. qui ſalutē humani generis in ligno conſtituit: vt vnde mors oriebatur/ inde vita reſurgeret. & qui in ligno vicerat: ī ligno quoq; vinceretur. Et non ſolū diabolū per mortē ſuę carnis vicit: ſed et eū ex Paulo ad Hebreos ſcribente/ deſtruxit. Quia ergo (inquit) pueri cōmunicauerunt carni: & ipſe ſimiliter eiſdem/ vt per mortem deſtrueret eum/ qui mortis habebat imperiū id eſt diabolum. Et nō ſolum vicit & deſtruxit: ſed & inferos ſpoliauit. Quod & idem ſacer apoſtolus atteſtatur: cum ſuper hoc myſterio inſtruit Coloſſenſes/ de CHRISTO dicens. Delens (inquit) quod aduerſum nos erat/ chirographū decreti/ quod erat cōtrarium nobis. & ipſum tulit de medio/ affigens illud cruci: & ſpolias principatus & poteſtates traduxit confidenter/ palā triumphans illos in ſeipſo. Ecce quomodo deſcendit ad inferos/ non vt pateretur: ſed vt victor triumpharet/ & victos ſpoliaret. & prædā de lacu mortis æternæ/ per pœnas quas ſuſtinuit in cruce non quas apud inferos ſenſit: eriperet ab hoſtibus victis/ & tyrannis mortis æternæ/ ſicut & per Zachariā prophetatū fuerat. Tu quoq; in ſanguine teſtamēti tui: emiſiſti vinctos tuos de lacu/ in quo non eſt aqua. conuertimini ad munitionem: vincti ſpei. Ad ipſos (inquit ſacer Hieronymus) qui vincti erant/ & CHRISTI miſericordia liberandi/ ſermo dirigitur: conuertimini ad munitionē vincti ſpei. id eſt qui nunc vincti eſtis/ & ab inimicis & terribili inferno tenemini/ qui ſolutionem vinculorum in CHRISTI ſperatis aduētu: cōuertimini ad munitionē. Hæc Hieronymus. Sed quæ hæc munitio: niſi victrix illa & glorioſa CHRISTI anima? Quod autē munitū eſt/ & nō ſolū munitū/ ſed & aduerſus aliorū mala munitio/ defenſio/ protectio: quomodo mala ſuſtineret? Abſit igitur vt carcer inferni fuerit victori CHRISTO funeſtus: qui venit non ſufferre/ ſed eius diſſoluere pœnas. qui venit non includi: ſed vectes eius diſrumpere/ & omnibus clauſis filijs ſpei lętitiam afferre ſempiternā/ & (tyranno mortis reluctari nō valente) ad ſuperos ereptā educere prędam. qui venit vincire tyrannū: non vinciri. vt de illo nunc per eū a faucibus inferni liberata fiducialiter canat eccleſia. Cōſurgens CHRISTVS tumulo: victor redit de barathro/ tyrannū trudens vinculo/ et reſerans paradiſum. ¶ Quis igitur ex his dubitat/ omnia adducta ex pſalmis 17. 30. 70. 87. 114. 141: non deſignare glorioſæ animæ CHRISTI vllā inflictam apud iferos pœnā/ ſed ſolum in hoc mundo? et ſi apud inferos: non CHRISTO in perſona/ ſed ſolum membris eius? Qualia ſunt.

Matthęus. 8
Eccleſia.
Ad Hebrę. 2
Coloſſēſes. 2
Zacharias 9
Hieronymus.
Hymnus eccleſiæ.

Pſalmus.

¶ Circundederunt me dolores mortis: & torrentes iniquitatis conturbauerunt me. 17
Dolores inferni circundederunt me: præoccupauerunt me laquei mortis.
¶ Miſerere mei dñe qm̄ tribulor: cōturbatus eſt in ira oculus meus/ anima mea/ & vēter meus. 30
¶ Quantas oſtendiſti michi tribulationes multas & malas: & conuerſus viuificaſti me/ & de abyſſis terræ iterum reduxiſti me. 70
¶ Quia repleta eſt malis anima mea: & vita mea in inferno appropinquauit. 87
Eſtimatus ſū cū deſcēdētibus ī lacū: factus ſū ſicut homo ſine adiutorio/ īter mortuos liber.
Poſuerunt me in lacu in feriori/ intenebroſis & in vmbra mortis.
Super me confirmatus eſt furor tuus: & omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me.
In me tranſierunt iræ tuæ: & terrores tui conturbauerunt me.
Circundederunt me ſicut aqua tota die: circundederunt me ſimul.
¶ Circundederunt me dolores mortis: & pericula inferni inuenerunt me. 114
¶ Intende ad deprecationē meam: quia humiliatus ſum nimis. 141
Libera me a perſequentibus me: quia confortati ſunt ſuper me.
Educ de cuſtodia animā meam.

Et eandē intelligentiā quā ij verſus pſalmorū prætendūt: veritatē hebraicā annotationū diſputationi annexā/ & expoſitiones litteræ adiectas prętendere exiſtimandum eſt. Et hæc vniuerſa ſi de CHRISTO intelligantur: citra omnem beatiſſimę eius ſeparatę animę iniuriam/ intelligenda ſunt/ vt ſancti intellexere patres. Et pie quidem. nam ſi (vt ſcriptum eſt) iuſtorum animæ in manu dei ſunt/ & nō tanget illos tormentū mortis/ & hoc dicatur de ijs

Sapientiæ. 3

iustis qui non sunt per se & summe iusti: quanto magis non potuit tangere animã CHRISTI/solius per se & summe iusti/ex quo habet omnis iustus vt sit iustus/& vt ab illo tangi non possit mortis tormento/ quæ proculdubio inferorũ pœnę intelligũtur? Aliter credere: nefariũ & irreligiosum est. Ergo hæc intelligãtur de doloribus: quos in preciosissimo corpore suo ī hoc mũdo CHRISTVS pertulit, qui quia omnẽ omniũ mortaliũ excesserũt dolorẽ/ omnẽq; dolẽdi modũ (videte inquit: si est dolor sicut dolor meus) iuste doloribus inferni ad idipsum insinuandũ comparari possunt. qui enim dolorum maiores sunt ijs qui in hoc mundo naturaliter perferri possunt: nisi infernales? Ipse supra hominũ possibilitatẽ ac naturã in hoc mundo passus est: qui pro talibus pœnis satisfaciebat, et in hoc: quodam modo mortis secundæ dolores et terrores pro nobis passus est. Cœpit/inquit diuinus Marcus/pauere & tedere. Et Lucas, factus est sudor eius: sicut gutte sanguinis decurrentis in terram, & tam acerbus fuit ille dolor & supra hominẽ: vt miseratione patris/ tunc per benedictum filium suũ salutem nostram nimirũ miserorum & infœlicium operãtis/angelus ei de cœlo apparuerit cõfortans eum. Pro ijs igitur & pro ignominiosissima morte tantos dolores secuta vt Adam qui noxio fructus morsu secundã mortem incurrerat/& nos successores eius a doloribus illis & secũda morte liberaret: nos miseros reputare debemus/ & nimiũ infœlices pro quibus oportuit tot tantaq; innocentẽ CHRISTVM pati/ vt nos nocẽtes & mortuos viuificaret/nõ pro doloribus illis & pœnis quas apud inferos passus est quę nullę sũt/ nec fuerũt. Q; si contendis: de pœnis inferorum illa intelligi debere. De illis profecto solis pœnis & doloribus quos in membris suis apud inferos patiebatur/ quos & adueniens (vt iam quoq; dictum est) victoriosissime soluit/intelligerentur. CHRISTVM dominũ regem gloriæ ad inferos descendisse: veritas & fides est. Sed & non solum ad inferos descendisse: verum & in inferno orasse/& nichil dolorũ/illi inferorum tormenta attulisse/ Ionas figura est. Erat (inquit scriptura) Ionas in ventre piscis tribus diebus & tribus noctibus. Et orauit Ionas ad dominũ deũ suum de ventre piscis: et dixit. Clamaui de tribulatione mea ad dominum: & exaudiuit me. De vẽtre inferi clamaui: & exaudisti vocem meã. Et proiecisti me in profundum in corde maris: & flumen circũdedit me. Omnes gurgites & fluctus tui: super me transierunt. Et reliqua quæ Ionas prophetans orat & loquitur: non pro se sed pro alijs, vt CHRISTVS non pro se: sed pro alijs orabat. & non de se: sed de alijs/mẽbris suis scilicet dicebat. Quid cetus: nisi infernus? Quid gurgites/fluctus/& procellę super eũ trãseuntes: nisi inferorũ tormenta designant? Nichil tamen cetus / nichil gurgites/ fluctus & vndæ: Ionę nocuerunt. ita quoq; neq; CHRISTO infernus/infernive cruciatus: qui solus erat inter mortuos liber/& subinde ij/quos voluit sua potestate liberare. Et verum est modũ patiendi apud inferos nos æque latere/vt beatorum delectandi modum: quem tamen patiendi apud inferos incognitum modum/CHRISTO domino regi & liberatori nostro accidisse negamus. Et hæc etiam nouissima eius deifici oris verba/cõsummatũ est: de consummatis eius doloribus intelligi posse/nequaq; inficias ire volumus, nã illa voluntaria in manus patris/spiritus emissio quæ supererat/& cætera quæ mortẽ secuta sunt: nõ dolorosa/immo glorioſa fuere. glorioſa enim inferorũ spoliatio/resurrectio/ glorioſa immortalitatis ex resurrectione ostẽsio/glorioſa ascensio/& sessio in dextris paternæ maiestatis & gloriæ. Neq; te moueat/ q; in differendo pro parte altera/quam suspicatus tunc sum fuisse Cusę: additum est. Fuisse qui cõtumeliã crucis de deifico CHRISTI corpore negauerunt: quasi rem indignã CHRISTO deoq; & dei verbo. & æque illis forte timendũ ne post suos sensus ambulent/qui CHRISTO domino ad inferos descẽdenti: terrores/cruciatus/gemitus et pœnas tenebrosi lacus aspectanti/omnes animi molestias tollunt. Timendũ sane est/ & summopere timendũ: negare crucis contumeliã. Sed nequaq; eque timendũ est: omnes ab anima CHRISTI inferorum loca lustrante/tollere molestias. nam primũ: fides est/quam sancti ōnes asserũt. Secundũ vero/CHRISTI glorioſã animã apud iferos passam: neq; fides est/neq; sancti id ipsũ/quinimmo oppositũ asserũt. Primũ itaq; negare: esset fidẽ negare, sed secundũ: nequaq;. quare non æque/imo nullo modo negare formidandũ. Q; CHRISTVS pœnas inferorũ etiã terrificas viderit: negare nolueri. sed nõ ipsi terrificas: verũ eis qui ab ipsis detineri poterant. ipse vero detineri non poterat: immo detentos soluebat sperantes in deũ/& in gaudio illuminabat tenebris illis exterioribus & horrendis inuolutos/ sicut scriptum est. Penetrabo inferiores partes terræ/& inspiciam omnes dormientes: & illuminabo omnes sperantes in domino. Non ergo tenebras patiens sed illuminans sanctus sanctorum CHRISTVS IHESVS introiuit inferos. Et quid miratis si tormenta aspectãs

Threni. 1

Marcus. 14

Lucas. 22

Ionas. 2

Ecclesiasti. 24

nichil patiebatur: quandoquidē & Abraham/ & Lazarus videntes diuitis cruciatus/ gemitus/ eiulatus/ siccitates/ ardores/ & terrificum pœnarū eius locum: nō cruciabantur/ nō molestiā sentiebant animarū? Diuiti enim apud inferos roganti Abrahā & dicenti/ pater Abrahā miserere mei/ & mitte Lazarū vt intinguat extremum digiti sui in aquam/ & refrigeret linguam meam/ quia crucior in hac flamma: respondit Abraham/ fili recordare quia recepisti bona in vita tua/ & Lazarus similiter mala. nunc autē hic consolatur: tu vero cruciaris. Ecce quomodo iusti videntes cruciatus non cruciantur: neq; etiam si in illis locis tormētorum sint/ patiantur. Mitte (inquit) Lazarum vt refrigeret linguā meam: intelligens etiam/ Lazarū missum/ tormenta illa pati non posse. Quis igitur nisi scripturarū nescius: dicet ob id q; CHRISTVS dominus ea videret/ & etiam in locis illis esset/ eum quicq; passum? Nō igitur dicenti CHRISTVM secundū animam nichil apud inferos fuisse passum/ quod verum est: timendū erit/ ne CHRISTVS dominus ea sentētia eū qua et Petrū/ feriat dicēs. Vade post me sathana/ scandalū es michi: quia nō sapis ea quę dei sunt/ sed quę hominū. Petro certe fuerat timēdū: nobis autē asserētibus CHRISTVM nichil apud inferos passū/ nō timēdū. Nā dominus ostēderat discipulis suis (vt ait Matthęus) q; oporteret eū ire Hierosolymā et multa pati a senioribus/ & scribis/ et pricipibus sacerdotū/ & occidi: et tertia die resurgere. Cui sententiæ non solum contradicebat Petrus: immo & increpabat eū dicens. Absit a te domine: non erit tibi hoc. Non dixit hic aut alibi vsq; se quicq; passurū apud inferos: sed solū multa in hoc mūdo/ quę morte cōcludūtur. Q; si dixisset & quisq; nūc cōtradicere auderet: similiter profecto vt Petrus esset feriēdus. Nō dixit autē: sed oppositū credēdū esse iā ostēsum est. Quare asserens nichil dominum apud inferos passum: eadem feriri sententia timere non debet/ sed is qui assereret oppositum. Nam asserere CHRISTVM apud inferos passum: est euacuare crucis virtutē/ & iminuere glorioſū CHRISTI triūphū. qui est iuxta apostolum omnia in seipso pacificans per sanguinem crucis suę. Nonne in figura eius Moyses i virga de Aegyptijs triūphauit/ & vicit Pharaonē: mare rupit/ et populum eduxit? Moyses ipse in figura: CHRISTVS. Virga Moysi: crux CHRISTI. Pharao: tyrannus inferni. Mare ruptum: infernus. Populus eductus/ animæ e captiuitate inferni liberatæ. Dicamus igitur id quod symboli expositio ad Laurentium pontificem continet: q; crux illa triumphus CHRISTI erat, triumphi enim insigne tropheum est: deuicti hostis indicium est. Et subiungitur. Mors enim ab eo mortem spoliatura susc̄ipitur. nam sacramentum illud susceptæ carnis quod supra exposuimus: hanc habet causam. diuina filij dei virtus/ velut hamus quidam/ habitu humanæ carnis obtectus/ & (sicut apostolus Paulus inquit) habitu inuētus vt homo: vt principem mundi inuitare posset ad agonē. cui cum ipse carnem suam velut escam traderet: hamo diuinitatis intrisecus teneretur inserto. Et profusione immaculati sanguinis (solus enim est: qui peccati maculam nescit) hominum peccata deleret/ eorum duntaxat/ qui sanguine eius postes fidei suæ signassent. sicut ergo hamum esca contectum si piscis rapiat/ non modo escam ab hamo non remouet/ sed ipse de profundo esca futurus educitur: ita & is qui habebat mortis imperiū rapuit quidem/ in morte corpus CHRISTI/ non sentiens in eo hamum diuinitatis inclusum/ sed vbi deuorauit/ hæsit ipse continuo/ & diruptis inferni claustris velut de profundo extractus trahitur. Hæc: symboli expositio. Quod humanū testimoniū etiam cū diuinis hic apponere voluimus: ne cum diuina nobis suppetāt plurima/ viderētur nobis humana deesse testimonia. Et principem mortis ad CHRISTVM vitæ dominū venisse: ipse dominus testatur. Venit (inquit) ad me princeps mundi huius: & in me non habet quicq;. Enimuero neq; in eo aliquid iuris/ aliquidve habuit potestatis. sed contra: ipse in tyrannū mundi/ ōne ius spoliandi habuit & victoris potestatem/ sicut per Osee scriptum est. De manu mortis liberabo eos: de morte redimam eos. Ero mors tua O mors: morsus tuus ero inferne. tunc enim tyrānus mortis iuste ius detinendi perdidit: cum temerarius/ flagitiosus & audax/ ad dīm suū venit ex certamine crucis victorem/ vt detineret indetentibilē/ & vt ipse qui angelus erat refuga/ perditusq; seruus næquā/ dīm suum/ dominū totius maiestatis & glorię captiuaret. Non igitur tu deuotissime pater/ nec quisq; alius tam leuiter suspicetur me voluisse dominum nostrum inferorum spoliatorem/ fractorem/ destructorem/ quicq; apud inferos passum/ ex his verbis/ differēdo pro parte altera adductis/ scilicet si ita est q; CHRISTVS dominus non solum temporalem mortem sed & mortis secundæ quā noxio fructus morsu primus parēs incurrerat/ dolores & terrores sustinere voluerit/ vt nos a doloribus illis & terrifico illo sensu liberaret: hic conditio sola apponitur/ nichil asseritur. Verū est tamē

Lucas. 16

Matthæus. 16

Colossēses. 1

Exodus. 14

Expositio symboli.

Ioannes. 14

Osee. 13

dominum glorię non ſolum pro nobis paſſum cõmunem mortem temporalẽ/ ſed mortem excedẽtẽ omnem mortem/ & omnem temporalem paſſionẽ/& quodãmodo mortis ſecũdę (vt ſic dixerim)& iferorum dolores complicantem. ſed hęc omnia a tempore nouiſſimę cę næ: vſq; ad trãſitum ſuum/ & completum/ verũq; phaſe. Et vt Adam primus parens in arbore ſecundam mortem incurrerat: ita in arbore pro ſecunda morte ſatiſfactum eſt. vbi ipſe qui ſolus dñs & liber erat: ſe pro ſeruo ſecreta diſpenſatione captiuum exhibuit/ ſed in hoc mundo captiuum, vt qui iuſte teneri non potuit: eum liberaret qui iuſte in clauſtris iferi detinebatur. Adã: in arbore/ deo vſq; ad contẽptũ mortis inobediẽs. CHRISTVS: in arbore/ deo vſq; ad ſuppliciũ mortis obediens. Obediẽtia autẽ illa CHRISTI: Adę & vniuerſę poſteritatis in immenſum ſuperauit cõtemptũ/ vt infinita lux pauxillulũ tenebrarum, neq; enĩ omnes homines poſſunt tantũ peccare: quantũ CHRISTVS obedire, neq; omnes tantum demereri: quantum CHRISTVS vnicus mereri. Cũ adijcitur inter diſſerendum pro parte alia / quæ dicta ſint non quia iſta ex me aſſererc velim / ſed vt alij prophetarum ſenſa profundius exquirant/ aut potius a deo (quod ſatius eſt) eorum intelligentiam poſtulent: re vera illa aſſerere nolebam/ ſed duntaxat diſſerere. Deterrere tamen volebam reſpondentes: ne quis humana pręſumptione/& nimia ſui ſenſus audacia/ ſtatim allatas prophetias/ allataſq; ſcripturas torquere auderet vel in hanc vel in aliã proſenſu humano ſententiam. Neq; ab re quidem deterrebam, nam Petrus apoſtolorum ver
2 Petri Ca. 1 • tex/ teſtatur: q; omnis prophetia ſcripturę/ propria interpretatione non fit, non enim volũ
• tate humana allata eſt aliquando prophetia: ſed ſpiritu ſancto inſpirati/ locuti ſunt ſancti
• dei homines. Ab ijs igitur qui ſpiritu ſancto inſpirati fuerunt: in ijs quæ prophetiarũ intelligentiam requirunt/ ſenſus requirẽdus eſt/& hoc eſt a deo requirere. ad quod hortabamur eos: qui de hac queſtione fuiſſent amplius in charitate & modeſtia inquiſituri/ non in contentione & altercatione. quales ſũt nõnulli qui clamoribus iportunis & multitudine ferme populari/ ſed longe nocentiore/ malunt pro vincendi cupiditate/ problema aliquod etiam infame defendere/ q̃ relicta defendendi pertinacia/ ad dei qui ſumma veritas eſt/ reuerentiam/ veritati cedere. Abſit enim vt de talibus: qualis præſens materia eſt/ infame ventiletur problema. & hoc ille: hoc iſte defendat. Abſit vt quiſpiam cathedram conſcendens: talibus aures populi perturbet, dicenda ſunt illic/ quę ędificent/ & quæ paſcant: non quæ conturbent & euertant/ non quæ eneruent & famelicos deſtituant. licet doctis/ in libris legere: quæ nõ licet populo prædicare/ ne forte dũ velint quidã nimiũ ſcioli videri/ deo ſint odibiles/ et populo noxij/ mũdoq; deteſtabiles. Sed quia nõ occurrit nobis vt optabã/ qui in charitate & modeſtia hãc latius queſtionẽ ſuſceperit diſcutiendã: ne occaſione primę diſputationis pſalmo xxx appoſitæ aliqui laberentur in errorem/& proteruiã/& verboſam cõtentionem magiſq; ædificatoriam & vtilem/ ad id cõfugimus/ vt a deo per prophetas ſuos expeteremus intelligentiam. quã ad te religioſiſſime pater deſcribere cœpimus. Nã ij omnes qui ſupra adducti ſunt: intelligentiam aperiunt dominum IHESVM nichil apud inferos paſſum/ & non in pœnis quas apud inferos/ ſed quas in hoc mundo duntaxat paſſus
Eſaias. 53 • eſt/ redemiſſe mũdum. Et multa alia adduci poſſent ſacra teſtimonia: vt id Eſaię. Vidimus
• eum & non erat aſpectus: & deſyderauimus eum deſpectum/ & nouiſſimum virorũ/ virũ
• dolorum/ et ſcientem infirmitatẽ. Vere languores noſtros ipſe tulit: & dolores noſtros ipſe
• portauit. Ipſe vulneratus eſt propter iiquitates noſtras: attritus eſt propter ſcelera noſtra.
• Et liuore eius ſanati ſumus. Et iterũ. dabit impios pro ſepultura: & diuites pro morte ſua.
• Et quo modo impios daret pro ſepultura/ & diuites pro morte ſua: aperit in Oſee dicens.
Oſee. 5 • Ego capiam & vadam: tollam/& non eſt qui eruat. vadens: reuertar ad locum meum. Ec
• ce accipit: anteq̃ vadat. vadit & tollit/ infernaq; ſpoliat. & nõ eſt poteſtas: quæ poſſit ei reſiſtere. Victor redit ad ſuos/ propriumq; corpus reſumit/ glorioſa fulgens immortalitate: & tandem in cœlos regreditur/ vnde & ipſe venerat. Et hæc nunc ex Eſaia & Oſee/& quæ ſupra adducta ſunt ſacra teſtimonia: ſatis & ſuperq̃ ſatis confirmare videtur/ huius ſacramẽti pietatem/ michil dominũ noſtrũ regẽ gloriæ ſecũdũ ſe apud inferos eſſe paſſũ. Eleuami-
Pſalmus. 23 • ni (inquit id myſterium in ſpiritu videns propheta) portæ ęternales: & introibit rex gloriæ.
• Eleuatę ei profecto fuerunt æternales portę inferorũ: in quas introiens deſcẽdit dominus fortis & potens/ dominus potens in prælio. vicerat enim in prælio crucis: inferorum tyrannum. Et eleuatæ fuerunt eidẽ æternales portę cœlorum: in quas introiẽs/ aſcendit rex virtutum. quia ipſe dominus virtutum: eſt rex gloriæ. immo vtraſq;/ & has & illas introiuit: dominus fortis & potẽs/ dñs potẽs in pręlio/ qui & idẽ eſt rex totius glorię. En apud prophe-

tam/geminæ portę:portæ inferorum/& portę cœlorũ sunt nominatæ/quas vtrasq; gloriosę rex gloriæ ingressus est. ¶Ergo deuote pater ad hanc intelligentiã trahe tam psalmos supradictos 17/30/70/87/114/141/q̃ circa eos expositionẽ adiectã. Quorũ versus in prima disputatione adductos & eorum expositionẽ:ne quis forte errare possit/succincte resumã. ¶Psalmi 17/quintus versus.Circũdederũt me dolores mortis:& torrentes iniquitatis cõturbauerunt me.Expositio adiecta.Omni ex parte occupauerunt me angustię passionis: & sarcinę peccatorũ hominũ/michi impositę/inũdationes transgressionũ generis humani conterruerunt me.Id:nõ nisi pie intelligi potest.Id enĩ est qđ ait Esaias propheta. Oẽs nos quasi oues errauimus/vnusquisq; in viã suam declinauit:& posuit dominus in eo iiquitatẽ omniũ nostrũ.Sextus subsequens versus.Dolores inferni circũdederunt me:pręoccupauerunt me laquei mortis.Expositio adiecta.Cruciatus gehennę obsederunt me: anticipauerunt me retinacula interitus. De doloribus a nouissima cęna/vsq; ad transitũ eius de hoc mũdo:hæc intelligũtur.qui:dolores inferni seu cruciatus gehẽnę duplici ratione dici posse intelligantur.& q̃ maiores essent pœnis & doloribus mundi(non est(inquit) dolor similis: sicut dolor meus) & q̃ pro doloribus & cruciatibus gehennę satisfacerent. Et adiunctũ est pręoccupauerunt me laquei mortis:quia eos dolores ante descensum suum ad inferos ipse innocens agnus/vitę largitor/mortisq; destructor/pro nobis omni nostra appræhensione maiores/& maiori & plusq̃ enarrari a nobis possit pietate/sustinere dignatus est. ¶Psalmi 30/versus 11. Miserere mei domine quoniã tribulor:cõturbatus est in ira oculus meus/anima mea/& venter meus. Expositio adiecta. Pater misericors/pater propicie compatere michi/quoniã premor videns vltiones tuas apud inferos:cõmotus est in visione vindictę illius/mentis meæ aspectus/spiritus meus in spectaculo illo conturbatus est/& tota virium mearũ capacitas. Hęc (ne plus ęquo fauere videãtur destructæ iã quæstioni) de doloribus passionis sane intellecta:nichil continere videbuntur impietatis.CHRISTVS enim dominus tẽpore passionis suę vidẽs oculo spiritus quo oĩa videt/& quo õnia videbat omniũ hominũ pręteritorũ/pręsentiũ/& futurorũ debitas ob peccatũ/in hoc mũdo/& apud inferos pœnas/pro quibus satisfacturus erat/vidẽs & pœnas quas & pro ijs susceptur us erat) exoluens quę non rapuerat/in illo (inquã)/spectaculo conturbatus est ille infirmitatis nostræ assumptę/mẽtis oculus/spiritus eius & tota virtũ eius capacitas. Qđ & psalmi 70 id prætẽdere videtur. Quãtas ostẽdisti michi tribulationes multas & malas: & conuersus viuificasti me. Tanta enĩ fuit illa/nobis quidẽ salutifera & pro nobis satisfactoria pœnarũ apprẽhẽsio/tanta in ipso accessu & primordio agonia: vt sudor/sanguineę guttę e supersacro corpore/copiosissime defluerent. Tunc paterna miseratione: accessit angelus de cœlo confortãs eũ qui est omniũ gloria angelorum/robur/& fortitudo. O gloria sublimis:in hoc mũdo depressa. O robur excelsum: in humilitate nostra debile. O fortitudo cuncta vincens: quæ in hoc mundo tanta patitur/tanta sustinet in nostra infirmitate. Non enĩ hæc saluator sæculorũ apud inferos passus est:sed in assũpta nostra natura/quantũ supra cõmunes mortaliũ vires ferre potuit/ad hoc certamẽ ordinatus gigas geminę substãtię. Qua passione finita quã fecit dñs(propter scelus inquit/populi mei:percussi eũ)liber factus est/et superior õni malo. Ideo id pręostendit in eodẽ psalmo dicẽs.Nec cõclusisti me in manibus inimici: statuisti i loco spacioso pedes meos. Verũ & mẽbra quędã corporis CHRISTI:cruciatus & pœnas apud iferos passa sũt/patiunt̃/& sũt passura.de quibus si CHRISTVS dñs ea quę corporis sunt sua faciens/orat ne aut patiãtur aut patiẽtia liberẽtur: hęc intelligẽtia vt existimo sanctorũ etiã iudicio/nichil continet impiũ. ¶Psalmi 70/versus 22. Quantas ostendisti michi tribulationes multas & malas:& cõuersus viuificasti me/& de abyssis terræ iterum reduxisti me. Expositio adiecta. O pater benignissime quot & quantos cruciatus & tormenta numerosa & terrifica patefecisti michi:& tu misericordissime pater/iusta satisfactiõe placatus/de profunda voragine inferni suscitãs/rursus in vitã reuocasti me. Verũ est CHRISTVM dominũ qui in peccatis nostris captus est:in tempore suę pro nobis miseris omnisalutiferę & õnisatisfactoriæ passionis(vt dictũ iã est)vidisse tribulationes multas & malas/cruciatus & tormenta terrifica quę passurus erat/& pro quibus passurus erat. & tunc illi molesta illa fuerunt/& dolorem qui dici non potest afferentia: vt in persona eius diceret propheta. Circũdederũt me dolores mortis:& pericula inferni inuenerũt me. Et post passionẽ etiã apud iferos/sed iã ab omni pœna liber/at pœnarũ liberator:vidit tribulationes multas et malas/dãnatorũq; õniũ iexcogitabiles pœnas. ¶Psalmi 87/tertius versus. Quia repleta est malis anima mea:& vita mea inferno appropinquauit. Expositio adiecta. inclina aurẽ tuã pre-

Psalmus. 17 Versus. 5 Esaias. 53 Versus. 6 Threni. 1 Psalmus. 30 Versus. 11 Esaias. 53 Psalmus. 70 Versus. 22 Threni. 4 Psalmus. 87 Versus. 3

ã meæ pater miſericordiſſime: quia pœnis & doloribus impletus eſt ſpiritus meus/ & anima mea vicina facta eſt carceri mortuorũ. Infernũ eſſe carcerẽ mortuorũ: nullus it inficias. ad quẽ continuo poſt paſſionẽ deſcendit: omniũ rex/ & ſaluator animarũ. Sed quando ſpiritus eius impletus eſt doloribus/ & anima vicina facta eſt inferno & carceri mortuorũ? Nõne quando ipſe: in glorioſa paſſione ſua ſaturatus eſt opprobrijs? ſicut in Hieremia ſcriptũ eſt. Dabit percutienti ſe maxillã: ſaturabitur opprobrijs. Quartus verſus. Aeſtimatus ſũ cũ deſcendentibus in lacũ: factus ſum ſicut homo ſine adiutorio/ inter mortuos liber. Expoſitio adiecta. Non aliter me reputarunt q̃ vnũ de ruentibus in interitus abyſſum/ aſſimilatus ſum viro õni auxilio deſtituto/ ſolus inter mortuos criminis inſons. Erat certe criminis inſons inter mortuos: qui deſcenderat ſoluere fontes. erat criminis inſons: qui peccatũ nõ fecit/ nec inuentus eſt dolus in ore eius. Et non ſolũ inter mortuos criminis inſons & a crimine liber: ſed & ab õni pœna/ õniq; mortuorũ dolore liber/ ſicut de eo i Eſaia ſcriptũ eſt. Cũ ãbulaueris in igne non cõbureris/ & flãma non ardebit in te: quia ego ſum dominus deus tuus/ ſãctus Iſrael/ ſaluator tuus. Et ſequitur. Dabo homines pro te: & populos pro anima tua. noli timere: quia ego tecũ ſum. Liber enim illic erat õni libertate: & ideo inferorũ dominus. de quo/ hũc locũ exponẽs ſacer Hieronymus. Inter mortuos liber. quia nemo me in inferno vinxit: ſed ego vinctorum catenas propria virtute laxaui. Verũ non ita exiſtimabant pontifices/ ſcribę & phariſęi: ſed ipſũ a deo derelictũ/ & ad penas (vt cęteros) deſcẽſurum. ideo præmiſſum eſt. Aeſtimatus ſum cũ deſcendẽtibus in lacũ. Et in 30 pſalmo. Factus ſum tanq̃ vas perditũ: quoniã audiui vituperationẽ multorũ cõmorantiũ in circuitu. Et in pſalmo 70. Qui cuſtodiebant animã meam/ conſiliũ fecerunt in vnũ/ dicentes deus dereliquit eum/ perſequimini/ & cõpræhendite eũ: quia non eſt qui eripiat. Sextus verſus. poſuerunt me i lacu inferiori: i tenebroſis/ & in vmbra mortis. Expoſitio adiecta. Collocauerũt me in ergaſtulo mortis/ in tenebris exterioribus & in opacitate inferni. Magnitudo peccatorũ nõ ſuorum ſed noſtrorum/ miſerorum mortalium/ pro quibus in omnidolorifica paſſione ſatisfaciebat dominus: tanta erat vt ipſe qui pro illis ſatisfaciebat/ in carcere mortis eſſe videretur/ in tenebrarum exteriorũ pœnis/ & in opacitate mortis. Sic enim eum dominus voluit conterere in infirmitate: vt ait Eſaias. At ipſe deſcendens in inferiores partes terræ peracta mortis ſuæ paſſione: non deſcendit paſſurus/ ſed ſpolia pro victoria mortis ſuæ direpturus. ſicut idem: continuo aperit Eſaias/ dicens. Iniquitates eorũ: ipſe portabit. ideo diſpartiam ei plurimos: & fortiũ diuidet ſpolia/ pro eo q̃ tradidit in morte animã ſuam. Ecce pro morte & doloribus mortis eius: inferorum ſpolia/ non inferorum vllæ pœnæ. Et quãq̃ ipſe ſpolia direpturus inferorũ clauſtra ſubiuit: id tamen/ poſuerũt me in lacu inferiori/ in tenebroſis & in vmbra mortis/ ſi intelligeretur ipſe in prophęta pro mẽbris & corpore loquẽs/ etiam verum eſſet eum in membris ſuis & in corpore ſuo apud inferos paſſum. veruntamẽ ipſe deſcendit/ ſoluturus illos membrorum ſuorum dolores. quibus ſolutis/ ipſe ea ſecum glorioſus victor ad ſuperna regna reduxit. Septimus verſus. Super me confirmatus eſt furor tuus: & omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me. Expoſitio adiecta. Aggrauatum eſt ſuper me flagellum tuum: & vniuerſæ afflictionum tuarum procellæ illiſerunt me. In perſona CHRISTI in viuifica paſſione eius: id adimpletum eſt. In corpore autem & membris eius/ pro diuina iuſtitia apud inferos etiam eſſe adimpletum: non eſt inſuper negandum. Sed quod in perſona/ non in mẽbris/ in hoc mũdo/ in ara crucis/ in ligno pro peccato ligni Adę ſatiſſactorio/ paſſus eſt: ſolum vitale omnibus/ & pro omnibus meritoriũ & ſaluificũ. Cum tamen ipſe qui in ſe omnia paſſus eſt in obedientia patris/ ſe in membris ſuis quæ tanto proſequitur amore/ & quę tantis pœnis tantiſq; doloribus emit/ pati teſtatur: ad nos diuini patris flectit miſerationem. vt quos iuſtitiæ pœna iuſte affligit: miſericordia non nobis/ ſed filio dei debita/ miſericorditer abſoluat. De perſona igitur CHRISTI hæc pie intellecta: ineffabile CHRISTI meritũ/ & pro omnibus ſatiſfactionem nobis oſtendunt. & eadem ab eo pro membris enunciata: clementiſſimi patris inſinuant inflexã miſerationẽ. Nonus verſus. Traditus ſum & non egrediebar: oculi mei languerunt præ inopia. Expoſitio adiecta. Triduo in ſepulchro clauſus ſum/ & non prodibam foras: ſenſus animæ meæ debilitati ſunt præ moleſtia. Non poſt ſepulchri clauſionem languerunt ſenſus eius: ſed quando viuificum crucis implebatur myſteriũ. de quo pſalmo viceſimoprimo dicitur. Sicut aqua effuſus ſum: & diſperſa ſunt omnia oſſa mea. Factum eſt cor meum tanquã cæra liqueſcens: in medio ventris mei. Aruit tanquam teſta virtus mea: & lingua mea adhæſit faucibus meis/ & in puluerem mortis deduxiſti me. Tunc enim oculi eius lan-

Threni. 3
Verſus. 4
Eſaias. 43
Hieronymus.
Verſus. 6
Eſaias. 53
Verſus. 7
Verſus. 9

guerunt præ inopia: tunc ſenſus animę eius debilitati ſunt moleſtia. ſed et apoſtoli eius
» prę mœſtitia tabuerant/ præ terrore & horrore fugerant. Conſyderabam (inquit) ad de-
» xteram & videbam: & non erat qui cognoſceret me. Et alibi. Et ſuſtinui qui ſimul con-
» triſtaretur/ & non fuit: & qui conſolaretur/ & non inueni. Et dederunt in eſcam meam fel:
» & in ſiti mea potauerunt me aceto. At vero vbi corpus ſepulchro mandatum eſt: regem
viderunt cum decore/omnes animæ futurę beatę/ quę in inferno exiſtentes/ ſpem libera-
» tionis ſuæ in aduentu eius poſuerant/ ſicut in Eſaia apud ſeptuaginta ſcriptum eſt. Qui Eſaias.
» ambulat (inquit) in iuſtitia: & loquitur viam rectã. & odit impietatem & iniquitatem: & ma 33
» nus excutit a muneribus. & obturat aures vt non audiat iudiciũ ſanguinis: & claudit ocu-
» los ne videant iniuſtitiam. iſte habitabit in ſpelũca petrę fortiſſimæ. Hęc de ſepultura. Et illi
» co ſubiungit. Regem cum gloria videbunt oculi veſtri: videbunt terrã de longe. Ex inferni
enim profunda voragine & voraginis profunditate ad ſuperos remeantes cũ glorioſo re-
ge ſuo: introierunt in ſanctam ciuitatẽ & apparuerũt multis. Quam ſententiam & diuinus
» Paulus ad Hebræos habet: cum ait. videmus IHESVM propter paſſionem mortis: gloria Hebræos.
» & honore coronatum. Quartuſdecimus verſus. Et ego ad te domine clamaui: & mane ora 2
» tio me pręueniet te. Hęc CHRISTVS dominus ſuo corpori orat: & quę membrorum eius Verſus.
» ſunt/ipſe ſua facit. Septimuſdecimus & ſeptimuſoctauus/& vltimus verſus. In me tranſie- 14
» runt iræ tuæ: & terrores tui conturbauerunt me. Circundederunt me ſicut aqua tota die: cir Verſus.
» cundederunt me ſimul. Elongaſti a me amicum & proximum: & notos meos a miſeria. 17
Hi verſus/& ad latus expoſitio adiecta/ intelliguntur de angoribus acerbiſſimę paſſionis: 18
vt ſatiſfactionem pro generis humani reatibus/ ſacre aperiunt. Et intelliguntur pro corpo 19
re eius in inferorum miſerijs detento: vt diuinarum miſericordiarum flexionem clementiſ
ſima in nos CHRISTI pietate/ prętendunt. vt hęc: ex ſuperioribus facile intelliguntur.
» ¶Pſalmi 114: tertius verſus. Circundederunt me dolores mortis: & pericula inferni inue- Pſalmus.
» nerunt me. Expoſitio adiecta. obſederunt me anguſtię paſſionis: clauſtra abyſſi terroribus 114.
» plena/ ſuſceperunt me. Terroribus quidẽ alijs plena: ſed non CHRISTO. Si ambulauero Verſus.
» (inquit) in medio vmbrę mortis non timebo mala: quoniam tu mecum es. Non enim vi- 3
ctori: ſpoliati tyranni carceres ſunt terrori/ ſed in hocipſo q; ſoluit miſeros/ lętitię potius et
iocunditati. ſpoliatus autem eſt inferni tyrannus: & carceres eius euacuati.
» ¶Pſalmi 141 Octauus/ nonus/ & decimus verſus. Intende ad deprecationem meam: quia Pſalmus.
» humiliatus ſum nimis. Libera me a perſequentibus me: quia cõfortati ſũt ſuper me. Educ 141
» de cuſtodia animam meam: ad confitendum nomini tuo. Hęc cum adiectis expoſitioni- Verſus.
bus: de liberatione CHRISTI a pœnis paſſionis/ & de eductione glorioſę animę eius e cõ 8
foſſo/ confracto & omnidoloroſo pro nobis corpore eius/ ſiue de eductione cũ proprię ani- 9
mę tum membrorum eius ex clauſtris inferni poſtulatio intelligenda eſt. non q; propria 10
virtute CHRISTVS dominus cũ voluit animã non poſuerit/ nõ & q; cũ voluit/ non reſũ-
» pſerit (poteſtatem inquit habeo ponendi eam: & poteſtatẽ habeo iterum ſumendi eam) ſed Ioannes.
honorẽ ſemper defert patri/ a quo ipſe habet omnia. Cui cum ipſo omnilargitore patre/ et 10
vtriuſq; ſuperbono ſpiritu: ſit honor & gloria in ſempiterna ſęculorum ſęcula. Amen.
¶Hęc eſt religioſiſſime pater pia intelligentia: quam de queſtione illa ſentio/ quam vene-
ror/ quam prędico/ quã tota animi ſyncęritate amplector. volẽs ſanctę CHRISTI eccleſię
omniũ vere fideliũ matris incontaminatę/ veſtigijs ſemper inniti/ ſemper ſubmitti/ ſemper
obedire/ & ſanctis eius ſemper acquieſcere iudicijs. Quam quidem intelligẽtiam decreui
curare pręmitti pẽtaplo noſtro pſalterio qđ ex prima emiſſione habes: ſi iterum mãdabitur
calchographis excudendũ. ne quis in illã ſuſpitionẽ/ victorioſiſſimã glorioſiſſimãq; CHRI
STI redẽptoris animã aliquid pœnarũ apud inferos fuiſſe paſſã/ vllatenus veniat: et occa
ſione illius diſputationis pſalmi 30 plus ęquo illi parti faueat/ cui minime fauendũ eſt. & cui
multa cõmendatione/ multoq; prefationis honore dignus Cardinalis Cuſanus/ meo quidẽ
iudicio: nequaquam fauit. & ſi fauit: non pertinaciter fauit. At melius eſt non fauiſſe: et id
quidem nos oſtendere. Et hic dicendi finem iure facere poteramus: niſi ęquius duceremus
id prius oſtẽdẽdum/ Cardinalem Cuſanũ huic parti ſcilicet glorioſam CHRISTI animam
aliquid pœnarum apud inferos paſſam fuiſſe/ nõ fauiſſe: et apoſtolicum virum a ſuſpitione PVR-
tãti erroris eſſe purgãdũ ¶Sed inquies/ quomodo id efficies? ¶Certe ex pijs eius aſſertio- GA
nibus in q̃plurimis librorum ſuorum locis: ex quibus ingens creſceret aceruus/ ſi illas paulo TIO
accuratius exquirere vellemus. Sed nunc ex duobus locis: teſtimonia adduxiſſe ſufficiat. Cuſæ Car-
In tertio enim doctę ignorantię libro capite ſexto/ de myſterio mortis IHESV loquens: dinalis.

Cusa. sic inquit. Voluntaria & innocentissima/ turpissima atq; crudelissima hominis CHRISTI/ crucis mors: omnium carnalium desyderiorum humanæ naturæ extinctio/ satisfactio/ atq; purgatio fuit. Quicquid humaniter contra charitatem proximi fieri potest: in plenitudine charitatis CHRISTI qua seipsum morti etiã dedit pro inimicis/abundanter extat adimpletum. Hæc Cusa. Ecce quomodo testatur passionem CHRISTI secundum carnem/esse adimplẽtionẽ & satisfactionem pro omniũ hominũ excessibus. Et in secundo libro Cribrationis Alchoran cap. 16/de mysterio natiuitatis & mortis CHRISTI: sic rursus inquit. Metuit enim consũmata mors innocentissimi vnigeniti filij dei/ quam in humana natura passus est/redemptionem omnium captiuorum per sathan mortis authorem. In qua CHRISTI morte quisq; eidẽ incorporatus: mortuus est/ & vitã meruit. Hæc ipse. Sed & nõne ex verbis et cõfessione eius: aperte vides ĩ consũmata morte CHRISTI quam in humana natura passus est/omnium captiuorum per sathan mortis authorem/redemptionẽ esse factã/ & sathanã esse victum? nõ igitur vult ipsum post omnimodã satisfactionem/post completã redemptionem/post deuicti sathanæ glorioſum victoriæ triumphum: quicq̃ pœnarũ ipsũ apud inferos fuisse passũ. ¶Dices forsan. Id in his locis non sensit: sed in sermonibus eius. Quod & tu ipse asseruisti. ¶Nõ plane asserui: sed disputationis gratia solũ/sic eum sensisse adduxi. Diluentis igitur erat ostendere ipsũ nõ sic sensisse. et si etiam ita sensisset: nõ tanti momenti & ponderis est/vt in eius sententiam manibus pedibusq; (vt aiunt) currere debeamus. Nõ sensisse tamen: ostendere melius est/ ne aliquem hæc noua/extranea/& inaudita assertio proprium videatur habere authorem/ quam nullus vnq̃ asseruisse cõperitur. Ad quod lege mille loca in sermonibus eius: ĩ quibus glorioſe loquitur de CHRISTI IHESV passione/ & triumphanti ac glorioſo eius ad inferos descensu. & si tot legere molestum: lege saltẽ sermonẽ ecce ascendimus Hierosolymam. verum vt omnem sibilantis hydrę/serpentis antiqui occludam ingressum: ostendam illucescente CHRISTO ex ea littera Cusæ ex qua potissimũ ita sensisse suspitio oriri potest/eũ nequaquã ita sensisse. quam et nunc subijciam. in sermone enim super id/qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit: sic habet. Visio mortis/via cognoscentiæ: est pœna consũmata. Et quia mors CHRISTI fuit cõsũmata: ideo quia vidit via cognoscentię mortẽ/quam pati elegerat. Tunc anima CHRISTI descendit ad inferna: vbi est visio mortis. mors enim: infernus dicitur. & liberata est: ex inferno inferiori. inferior seu profundior infernus: est vbi mors videtur. Quando deus suscitauit CHRISTVM: eruit eum ex inferno inferiori (vt in actis apostolorum dicitur) solutis doloribus inferni. Et propheta. Non dereliquit animã meam in inferno. Passio autem CHRISTI/ qua maior nulla esse potest: fuit vt damnatorũ qui magis damnari nequeunt scilicet vsq; ad pœnã infernalem. In eius nomine dicit propheta. Dolores inferni circumdederunt me. eduxisti tamen ab inferno animã meam. Sed ipse solus est: qui per talẽ mortem intrauit in gloriã illã. illã pœnã sensus/ conformem damnatis in inferno pati voluit/ certe in gloriam dei patris sui/ vt ostenderet q; ei obediendũ sit vsq; ad extremum supplicium. hoc enim est deum magnificare & glorificare omni possibili modo. idq; propter nostrã iustificationem. nam nos peccatores: in ipso infernales pœnas quas nos iuste meremur/exoluimus/ vt sic in resurrectione vitæ perueniamus. Illi autẽ qui non sunt CHRISTI: manent in morte non resurgentes/& videbunt æternalẽ mortẽ. et hęc visio mortis: est mors secunda. Hactenus littera illius sermonis de Cusa: ex qua vel maxime quispiam suspicari posset/ ipsum sensisse CHRISTVM secundũ animam apud iferos passum. Quod & aliquãdo (ingenue fateor) ipse putaui. Id enĩ michi acciderat: quod & alteri cuiuis accidere potest. Sed quando pensiculatius litterã illã examinaui: videre visus sum oppositũ et posse et debere defendi/& primũ ex materia subiecta/ virũ apostolicũ Cusam locutum fuisse de temporali CHRISTI passione. nam id Pauli ad Hebręos: exponit. Si enim sanguis hircorum et taurorum/& cinis vitulę aspersus inquinatos sanctificat ad emundationẽ carnis: quãto magis sanguis CHRISTI/qui per spiritũ sanctũ semetipsũ obtulit immaculatũ deo/ emundauit conscientiã nostrã ab operibus mortis/ ad seruiendũ deo viuenti? In quo beatissimi Pauli apostoli dicto: nulla de pœnis inferni haberi potest suspitio/sed tãtũ de pœnis ĩ hoc mũdo a CHRISTO vitę principe pro nobis voluntarie susceptis. Ergo de illis pœnis intelligi debet qđ ait Cusa: cũ dicit. Visio mortis via cognoscentię: est pœna consũmata. & quia mors CHRISTI fuit cõsũmata: ideo quia vidit via cognoscẽtiæ mortẽ/quã pati elegerat. tũc aĩa CHRISTI descẽdit ad iferna: vbi ẽ visio mortis. Quid absurdũ est dicere aĩam CHRISTI in sua dolorosissima passione via cognoscẽtiæ descẽdisse ad iferna/pœnas vidisse/nõ modo

Ad Hebrę. 9

quas passurus erat/sed & infernorum pœnas pro quibus/pœnis suis erat satisfacturus/siue hoc fuerit in agonijs eius cũ sudor eius riui erant sanguinei/ siue in extremis passionis angustijs/cum clamat ad patrem. Deus meus/ deus meus: vt quid dereliquisti me? Erue a fra mea deus animam meam: & de manu canis vnicam meã. Salua me ex ore leonis: & a cornibus vnicornium humilitatẽ meã. Cum sol in meridie quasi lugens/& tam acerbis & intolerabilibus pœnis filij dei compatiens: retraxit lumen suum/& a sexta hora in horam nonam super vniuersam terrã tenebræ factæ sunt. tunc deus omnia elementa concussit: quasi iratus eis, vt quæ hominum seruiuissent peccatis: propter quæ oportuit filiũ suum tanta pati/sicut scriptum est. Commota est & contremuit terra: fundamenta montium conturbata sunt & commota sunt/quoniam iratus est eis. Ascẽdit fumus in ira eius: & carbones succẽsi sunt ab eo. Et posuit tenebras latibulũ suũ in circuitu eius: tabernaculũ eius tenebrosa aqua in nubibus aeris. Et apparuerunt fontes aquarum: & reuelata sunt fundamenta orbis terrarum. Ab increpatione tua domine: ab inspiratione spiritus iræ tuæ. Et q; de visione mortis via cognoscentię quę CHRISTI temporalẽ crucis mortẽ præuenit/intelligat Cusa: satis aperte innuit/cum ait. Vidit via cognoscentiæ mortem quam pati elegerat. Quasi non quam iam passus/sed quam aut patiebatur/aut passurus erat. & tunc via cognoscẽtiæ anima eius ad inferna descendit: & vidit pœnas pro quibus satisfaciendum erat. & glorioſissima CHRISTI anima ab hac dolorosissima passione via cognoscentiæ ex inferno inferiori et præuisione pœnarum & acerbissimę mortis/liberata est sua glorioſa morte in cruce: sicut & prophetatũ erat. Misit de summo & accepit me: & assumpsit me de aquis multis. Eripuit me de inimicis meis fortissimis/& ab ijs qui oderunt me: quoniam confortati sunt super me. Præuenerunt me in die afflictionis meæ: & factus est dominus protector meus. Et eduxit me in latitudinẽ: saluũ me fecit quoniã voluit me. Tunc igitur liberata est anima CHRISTI/vitæ salutisq; omniũ opificis/ ex inferno inferiori & visione mortis hac via cognoscẽtiæ dolorosa: solutis doloribus eius. & assũptus est de multis tribulationũ aquis: cũ in manus patris tranquillum reddidit spiritum, liberata etiam fuit ex inferno inferiori vera existẽtiæ prẽsentia/solutis vinctorum inferni doloribus: cum spoliato inferno victrix remeauit/immortale ex mortali/& impassibile ex passibili/glorioſum corpus resumptura/sicut scriptum erat. Non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Et si quis voluerit esse beniuolus æquusq; interpres: videbit Cusam locutum esse solum de pœnis quas in passione sua dominus vitæ/in hoc mũdo pro nobis pati dignatus est. Quid enim aliud hęc verba Cusę sonant. Passio autem CHRISTI qua nulla maior esse potest: fuit vt dãnatorum qui magis dãnari nequeunt/scilicet vsq; ad pœnã infernalẽ. In eius nomine dicit propheta. dolores inferni circũdederũt me. eduxisti tamẽ ab inferno animã meã. Hęc Cusa. Passio (inquit) CHRISTI qua nulla maior esse potest. Sed nũquid bis passus est CHRISTVS: & vna eius in hoc mũdo passio qua nulla maior esse potest/ & altera in inferno? Absit/absit. hoc enim: ipius error. sed semel passus est: vt sacre innuit Paulus/cum ait. Per proprium sanguinem semel introiuit in sancta: æterna redemptione inuenta. Et rursus. CHRISTVS semel oblatus est: ad multorũ exhaurienda peccata. Et Petrus. CHRISTVS semel pro peccatis nostris mortuus est/ iustus pro iniustis: vt nos offerret deo/mortificatos quidem carne/viuificatos autẽ spiritu. Sed neq; fides apostolorũ de alia passione/de alia morte mentionem vllam facit: nisi de ea passione & ea morte quę sepulturam præcessit. passus inquit sub Pontio Pilato/crucifixus/mortuus & sepultus est. stultum igitur & temerarium est/si non potius impiũ: aliam passionem CHRISTI cogitare/aliãue quæ nulla fuit/ apud inferos effingere. ¶ Sed fortius ex verbis Cusæ instabis voluisse etiã ipsum aliam in inferno CHRISTVM passũ fuisse pœnã. Nã inquit in inferno pati voluit/ certe in gloriam dei patris sui: vt ostenderet q; ei obediendũ sit vsq; ad extremum supplicium. hoc enim est deũ magnificare & glorificare omni possibili modo. idq; propter nostrã iustificationẽ. Quod & supra adductũ est: & cõcessũ/Cusam scilicet voluisse CHRISTVM in inferno ob patris obedientiam pati voluisse. ¶ Nequaq; simpliciter supra concessimus id Cusam voluisse: sed diximus si voluit Cusa/idipsum suadere videtur ob obedientiã patri prẽstãdam. Verumenimuero ingenue fateor/hanc litteram multorum qui legerunt/ & meã aliquando torsisse intelligentiam: vt credere aliquãdo Cusam voluisse animã CHRISTI in inferno passam/ q̃is id nulla assertionis pertinacia ab eo factum putarem. Et hæc fuit disputationis illius in psalmo tricesimo: occasio. Verum nunc muto sententiã/nunc cano palinodiam: me ipsum & alios ab hac suspitione purgans. Et potius iudico me & alios

Psalmus. 21

Psalmus. 17

Cusa.

Psalmus. 17

Psalmus. 15

Cusa.

Hebræos. 9 1

Petri Ca. 3

(cũ penſiculatius cõſyderaui) ſermonis ãbiguitate allucinatos: q̃ ipſum Cuſã ſedi Romanæ apoſtolicæ dignitate & mentis feruore CHRISTO proxime adhęrẽtẽ/ vllatenus erraſſe. Et hic dico litterã Cuſæ cõtra Cuſã truncate adductã/ ac particulam in inferno nõ in ſequens pati voluit/ ſed in præcedens damnatis eſſe referendam: vt ſic (littera altius repetita) legamus. Illam pœnam ſenſus conformem damnatis in inferno: pati voluit certe in gloriam patris ſui/ media diſtinctione facta poſitoq; cõmate/ geminato ſeu ſuperuirgulato grãmaticorum puncto poſt inferno/ non poſt damnatis. vt ſit ſenſus. CHRISTVS certe pati voluit in gloriam dei patris ſui illam pœnam ſenſus conformem damnatis in inferno: pati quidem ſed dum adhuc eſſet in corpore. & id propter obedientiam patris: & obiuſtificationem noſtram. Et ſic intellectus Cuſa/ vt & intelligendũ cenſeo: nichil nouitatis/ aut impietatis continere videbitur. Pœna enim Chriſti/ qui omnium peccata expiauit/ qui (vt Petrus inquit) peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignũ/ qui pro omniũ peccatis & pœnis etiam inferorũ/ ſua pœna ſatisfecit: omnes pœnas reuera exceſſit/ vt æquiparari pœnis inferorum iure potuerit. Et hęc pro apologia Cuſæ/ ſi quis eum forte hactenus aliter ſenſiſſe exiſtimauit: ſufficere videbuntur/ vt ſcripta eius a modo ſecũdum piam & ſanam in hac parte recipiantur intelligentiam. Quę etiã ſi quis contentioſior recipere noluerit: pro certo tamen fideliter aſſerto/ ac indubitato recipiat CHRISTVM dominũ ſecundũ animã nichil apud inferos paſſum. ipſumq; deſcendiſſe non paſſurum: ſed virtutem ſuã cœlo hereboq; potentem inſuperabiliter oſtenſurum. in cuius nomine/ omne genu flectatur/ cœleſtium/ terreſtrium/ & infernorum: & omnis lingua cõfiteatur quoniam dominus IHESVS ſaluator mundi/ fractor inferni/ & reſerator cœli/ ſedet in excelſis in dextera maieſtatis dei in gloria patris. ¶ Hæc eſt deuote pater noſtra determinatio/ & in cõtrariam partem illi diſputationi quæ in annotationibus triceſimi pſalmi adducta eſt diſcuſſio: quam oro pſalterio tuo præponi iubeas. vt ſtatim legentes intelligant: quæ noſtra ſit in hac re aſſertio. Et boni conſulant velim omnes legentes verſus illos pſalmorum & noſtras verſuum illorum interpretatiunculas/ ex quibus oriri poſſet ſuſpitio/ CHRISTVM gloriæ regem/ inferorumq; victorem aliquid apud inferos paſſum: reuocantes verſus ipſos & interpretationũ intelligentiã ad ea quæ dominus IHESVS in ſua viuifica paſſione adhuc mortale corpus infirmitatis noſtræ circũferens/ paſſus eſt/ modo etiam nobis & omnibus mortalibus incognito/ & quæ etiam nullus hominum pati ſuffeciſſet/ niſi ille ſolus qui ſuper omnes eſt/ & ſuper omnes potens eſt. Quæ interpretationes illic adiectę ſi tibi aut alijs non placebunt: libens eas aut mutabo/ aut irritabo. mallem enim propria aut mutare aut etiam (ſi ita in re eſſet) penitus cõuellere/ q̃ aliorum ædificationi obeſſe. Quare & te & omnes oratos velim venerande pater/ vel q̃ poſſum maxime/ etiam per eam charitatem quam CHRISTO domino noſtro omnium iudici debemus/ qui nos omnes in fratres adinuicem regenerauit/ & in ſuos filios adoptauit: vt ſi in his aut quibuſcunq; alijs ſcriptis meis inueniantur aliqua hiantia/ dubia/ perplexa/ aut quæ aliorum pietati aduerſari poſſent/ niſi aut ſecus interpretata eſſent aut erecta: me admonere velit/ qđ tu ipſe facis. Et ego cũ multa admonẽtiũ gratia: ſcripta illa erigam/ aut ſi oportet penitus immutabo. Cæterũ dileciſſime pater: quę de alijs locis pſalmorum me interrogaſti. Illa reuera in prima pſalmorum emiſſione: manca et corrupta fuere. Quæ ſi CHRISTVS lux vera/ & hominum mentes ſupra nundi captum illuminans/ deſyderijs noſtris annuerit: reperies in altera pſalmorum emiſſione ad exemplar reſtituta. Si id iquã ãnuerit CHRISTVS per ſe lux & per ſe vita: qui ſit a nobis & ab omnibus ſemper & vbiq; benedictus & ſuperbenedictus i ſæcula. In quo & tu ęterne viue: eumq; pro me ac omnibus nomen eius ſanctum confitentibus/ vt et in eo pariter æterne viuere poſſimus/ iugiter ora. Ex cœnobio ſancti Germani in ſummœnijs vrbis Pariſię anno CHRISTI. M. D. XII. Nonis ſextilibus.

Petri Ca. 2

Concluſio.

APPENDICIS IN PSAL. XXX AD IHESV COELESTIVM/ TERRESTRIVM/ ET INFERNORVM OMNIPOTENTIS DOMINATORIS HONOREM:

FINIS.

¶PROLOGVS beati Hieronymi in psalterium Gallicum/ quod secundum septuaginta æditionem correxit ad Paulam & Eustochium: addita ab illis vel omissa ex hebræis/ obelis asteriscisq; distinguens.

psalterium gallicum emendatum a Hyero.

 SALTERIVM Romæ dudum positus emẽdaram & iuxta LXX interpretes licet cursim magna tamen ex parte correxeram: quod quia rursum videtis O Paula & Eustochium scriptorũ vicio deprauatum plusq; antiquum errorem q̃ nouam emendationem valere/ me cogitis vt veluti quodã nouali scissum iam aruum exerceam & obliquis sulcis renascentes spinas eradicem. æquum esse dicentes vt quod crebro male pullulat: crebrius succidatur. Vnde consueta præfatione commoneo tam vos quibus forte labor iste desudat q̃ eos qui exemplaria istiusmodi habere voluerint: vt quę diligenter emendaui/ cum cura & diligentia transcribant. notet sibi vnusquisq; vel iacentem lineam vel radiantia signa id est obelos vel asteriscos. Et vbicunq; viderit virgulam præcedentem: ab ea vsq; ad duo puncta quę impressimus/ sciat in LXX interpretibus plus haberi. vbi autem stellę similitudinem prospexerit: de hebręis voluminibus additum nouerit. æque vsq; ad duo puncta iuxta Theodotionis duntaxat æditionem. qui simplicitate sermonis a LXX interpretibus non discordat. Hęc ergo & vobis & studioso cuiq; feciſſe me sciens: non ambigo multos fore qui inuidia vel supercilio malint contemnere videri pręclara q̃ discere/ & de turbulento magis riuo q̃ de purissimo fonte potare.

¶Prologus beati Hieronymi in psalterium Romanum.

 Eatissimo papę Damaso sedis apostolicę vrbis Romę Hieronymus supplex. Legi litteras apostolatus tui/ poscentes vt secundum simplicitatem LXX interpretum caneris psalmographum/ interpretari festinem propter fastidium Romanorum: vt vbi obscuritas impedit/ apertius & latine trahatur sensus. Precatur ergo cliens tuus vt vox ista psallentium in sede Romana die noctuq; canatur: & vt in fine cuiuslibet psalmi siue in matutinis horis siue vespertinis coniungi pręcipiat apostolatus tui ordo/ Gloria patri & filio & spiritui sancto/ sicut erat in principio & nunc & semper & in sęcula sęculorum amen. Istud carmen õni psalmo cõiungi pręcipias: vt fides CCCXVIII episcoporũ Nicẽni concilij etiam vestri oris consortio declaretur. Vbi autem deus & homo honorabili voce cantatur: Alelu ia semper cum omnibus psalmis affigatur/ vt in omni loco communiter respondeatur horis diurni nocturniq; temporis. In ecclesia autem post resurrectionem vsq; ad sanctam pentecosten finiatur. inter dierum vero spacia quinquagesimę propter nouitatem sancti paschę vox ista laudis canatur in Aleph quod prologus latine aut præfatio dicitur.

¶Nunc vsus ecclesię habet a sancto pascha id est ab Anastasi domini vsq; ad septuagesimam psallere Halelu Iah. a septuagesima vero ad pascha silet & finit Halelu Iah: & eius loco canit Laus tibi domine rex ęternę glorię.

¶Prologus beati Hieronymi in psalterium Hebraicum; id est quod secundum veritatẽ traduxit hebraicam ad petitionem Sophronij.

 Cio quosdam putare psalterium in quinq; libros esse diuisum: vt vbicũq; apud LXX interpretes scriptum est γεροῖτο γεροῖτο id est fiat fiat/ finis librorum sit. pro quo in hebræo legitur Amen Amen. Nos autem Hebræorum authoritatem secuti & maxime apostolorum qui semper in nouo testamento psalmorum librum nominant: vnum volumen asserimus. psalmos quoq; omnes eorum testamur authorum qui ponuntur in titulis: Dauid scilicet/ Asaph & Iditum/ filiorum Corę/ Eman/ Ezrahitæ/ Moysi & Salomonis & reliquorum/ quos Ezdras primo volumine compræhendit. Si enim Amen Amen pro quo Aquila transtulit γεροῖτο γεροῖτο id est fiat fiat in finę

tantūmodo librorum poneretur & nō interdum aut in exordio aut in calce sermonis siue sententiæ: nunq̄ Saluator in euāgelio loqueretur. Amen amen dico vobis: & Pauli epistolæ in medio illud opere nō continerent. Moyses quoq; & Hieremias & ceteri in hunc modum multos haberent libros: qui in medijs voluminibus suis Amen frequēter interserunt. Sed & numerus viginti duorum librorum hebraicorum/& mysterium eiusdem numeri commutabitur. Nam & titulus ipse hebraicus SEPHER THEHILIM quod interpretatur volumen hymnorum apostolicæ authoritati congruens: non plures libros sed vnum volumen ostendit. Quia igitur nuper cum hebræo disputās/quædam pro domino Saluatore de psalmis testimonia protulisti/volēsq; ille te illudere per sermones pene singulos asserebat nō ita haberi in hebræo vt tu de LXX interpretibus opponebas: studiosissime postulasti vt post Aquilam & Symmachum & Theodotionē/ nouam ęditionem latino sermone transferrem. Aiebas enim te magis interpretum varietate turbari & amorē tuum quo laberis/vel translatione vel iudicio meo esse contentū. vnde impulsus a te cui & quæ possum debeo & quę nō possum: rursum me obtrectatorum latratibus tradidi/maluiq; te vires potius meas q̄ voluntatem in amicitia quærere. Certe confidenter dicam et multos huius operis testes citabo: me nichil dūtaxat sententię de hebraica veritate mutasse. Si cubi ergo ęditio mea a veteribus discreparit: interroga quēlibet hebræorum & il quido peruidebis me ab ęmulis frustra lacerari/ qui malunt contemnere videri præclara q̄ discere/peruersissimi homines. Nam cū semper nouas expetant voluptates/& gulę eorum vicina maria non sufficiāt: cur in solo studio scripturarū veteri sapore contenti sunt? Nec hoc dico/quo præcessores meos mordeam aut quicq̄ ab ijs arbitrer detrahendum/ quorum translationem diligentissime emēdatam olim meę linguæ hominibus dederim: sed quod aliud sit in ecclesijs CHRISTO credentiū psalmos legere/aliud Iudæis singula verba calumniantibus respondere. Quod opusculum meum si in græcum vt polliceris transtuleris/& imperitię meę doctissimos quosq; viros testes facere volueris: dicam tibi illud Horatianū. In siluam ne ligna feras. nisi q̄ hoc habeo solamen: si in labore communi intelligam michi et laudem & vituperationem tecū esse cōmunem. Vale in CHRISTO. cupio te meminisse mei.

Partitio Hieronymi secundū alium prologū qui incipit/In hebræo libro psalmorum.

Sine titulis/octodecim.
1
2
32
42
70
90
92
93
94
95
96
97
98
99
103
115
136
147
Cum titulis/personas quorum sunt continētibus/nonagita septē.
3 Dauidi.
4 Dauidi.
5 Dauidi.
6 Dauidi.
7 Dauidi.
8 Dauidi.
9 Dauidi.
10 Dauidi.
11 Dauidi.
12 Dauidi.
13 Dauidi.
14 Dauidi.
15 Dauidi.
19 Dauidi.
17 Dauidi.
18 Dauidi.
19 Dauidi.
20 Dauidi.
21 Dauidi.
22 Dauidi.
23 Dauidi.
24 Dauidi.
25 Dauidi.
26 Dauidi.
27 Dauidi.
28 Dauidi.
29 Dauidi.
30 Dauidi.
31 Dauidi.
33 Dauidi.
34 Dauidi.
35 Dauidi.
36 Dauidi.
37 Dauidi.
38 Dauidi.
39 Dauidi.
40 Dauidi.
50 Dauidi.
51 Dauidi.
52 Dauidi.
53 Dauidi.
54 Dauidi.
55 Dauidi.
56 Dauidi.
57 Dauidi.
58 Dauidi.
59 Dauidi.
60 Dauidi.
61 Dauidi.
62 Dauidi.
63 Dauidi.
64 Dauidi.
67 Dauidi.
68 Dauidi.
69 Dauidi.
85 Dauidi.
100 Dauidi.
102 Dauidi.
107 Dauidi
108 Dauidi.
109 Dauidi.
133 Dauidi.
137 Dauidi.
138 Dauidi.
139 Dauidi.
140 Dauidi.
141 Dauidi.
142 Dauidi.
143 Dauidi.
144 Dauidi.
71 Salomoni.
126 Salomoni.
41 Filijs Coræ.
43 Filijs Coræ.
44 Filijs Coræ.
45 Filijs Coræ.
46 Filijs Coræ.
47 Filijs Coræ.
48 Filijs Coræ.
83 Filijs Coræ.
84 Filijs Coræ.
86 Filijs Coræ.

49	Asaph.	88 Etham.	112	Halelu iah.	119 Cãticũ graduũ.
72	Asaph.	89 Moysi.	113	Halelu iah.	120 Cãticũ graduũ.
73	Asaph.	Cũ titulis sine expressio-	114	Halelu iah.	121 Cãticũ graduũ.
74	Asaph.	ne psonarũ/ trigitaqnqꝫ.	116	Halelu iah.	122 Cãticũ graduũ.
75	Asaph.	65 Canticũ psalmi.	117	Halelu iah.	123 Cãticũ graduũ.
76	Asaph.	66 Canticũ psalmi.	118	Halelu iah.	124 Cãticũ graduũ.
77	Asaph.	91 Psalmus cãtici.	134	Halelu iah.	125 Cãticũ graduũ.
78	Asaph.	101 Oratio.	135	Halelu iah.	127 Cãticũ graduũ.
79	Asaph.	104 Halelu iah.	145	Halelu iah.	128 Cãticũ graduũ.
80	Asaph.	105 Halelu iah.	146	Halelu iah.	129 Cãticũ graduũ.
81	Asaph.	106 Halelu iah.	148	Halelu iah.	130 Cãticũ graduũ.
82	Asaph.	110 Halelu iah.	149	Halelu iah.	131 Cãticũ graduũ.
87	Eman.	111 Halelu iah.	150	Halelu iah.	132 Cãticũ graduũ.

PRIMVS INDEX.

		Folio.	Fo.			Fo.	Fo.
1	Beatus vir.	1	234	42	Iudica me deus.	65	249
2	Quare fremuerunt.	2	234	43	Deus auribus nostris.	66	250
3	Domine quid.	3	234	44	Eructauit cor meũ.	68	250
4	Cum inuocarem.	4	234	45	Deus noster refugiũ.	70	251
5	Verba mea.	5	235	46	Omnes gentes.	70	251
6	Dñe ne in furore.	6	235	47	Magnus dominus.	71	251
7	Domine deus meus.	8	235	48	Audite hec omnes.	72	252
8	Domine dñs noster.	9	236	49	Deus deorũ domin9.	74	252
9	Confitebor tibi.	10	236	50	Miserere mei deus.	76	253
10	In dño confido.	14	237	51	Quid gloriaris.	78	253
11	Saluum me fac.	15	237	52	Dixit insipiens.	79	253
12	Vsquequo dñe.	16	237	53	Deus in nomine.	80	254
13	Dixit insipiens.	17	237	54	Exaudi de9 orationẽ.	80	254
14	Dñe quis habitabit.	18	237	55	Miserere mei.	82	254
15	Conserua me dñe.	19	238	56	Miserere mei de9 mise.	84	255
16	Exaudi me dñe.	20	238	57	Si vere vtiqꝫ.	85	255
17	Diligam te dñe.	22	238	58	Eripe me de inimicis.	86	255
18	Cœli enarrant.	26	239	59	Deus repulisti.	87	256
19	Exaudiat te dñs.	28	240	60	Exaudi deus.	88	256
20	Domine in virtute.	29	240	61	Nonne deo.	89	256
21	Deus deus meus.	31	240	62	Deus deus meus.	90	256
22	Dñs regit me.	34	241	63	Exaudi de9 orationẽ.	91	257
23	Domini est terra.	35	241	64	Te decet hymnus.	92	257
24	Ad te dñe leuaui.	36	241	65	Iubilate deo omnis.	93	257
25	Iudica me dñe.	38	242	66	Deus misereatur.	94	258
26	Dñs illuminatio.	39	242	67	Exurgat deus.	95	258
27	Ad te domine.	41	243	68	Saluum me fac.	98	259
28	Afferte domino.	42	243	69	Deus in adiutorium.	101	260
29	Exaltabo te dñe.	43	243	70	In te domine.	101	260
30	In te dñe speraui.	44	244	71	Deus iudicium.	103	261
31	Beati quorũ remissæ.	47	244	72	Quam bonus	105	261
32	Exultate iusti.	48	245	73	Vt quid deus.	107	262
33	Benedicam dominũ.	50	245	74	Confitebimur tibi.	109	262
34	Iudica dñe nocẽtes.	51	245	75	Notus in iudæa.	110	263
35	Dixit iniust9 vt delinq̃t.	54	246	76	Voce mea ad dñm.	111	263
36	Noli ęmulari.	55	246	77	Attendite populc.	112	263
37	Dñe ne in furore.	58	247	78	Deus venerũt gentes.	116	265
38	Dixi custodiã vias.	59	248	79	Qui regis.	117	265
39	Expectãs expectaui.	61	248	80	Exultate deo.	119	266
40	Beat9 vir qui itelligit.	62	249	81	Deus stetit.	120	266
41	Quẽadmodũ desyde.	64	249	82	Deus quis similis.	121	266

	PRIMVS	Fo.	Fo.
83	Q̄ dilecta.	122	267
84	Benedixisti dñe.	123	267
85	Inclina domine.	124	267
86	Fundamenta eius.	126	268
87	Domine deus.	127	268
88	Misericordias.	128	268
89	Domine refugium.	131	269
90	Qui habitat.	133	270
91	Bonum est confiteri.	135	270
92	Dñs regnauit decorē.	137	271
93	Deus vltionum.	137	271
94	Venite exultemus.	138	271
95	Cantate domino.	140	272
96	Dñs regnauit exultet.	141	272
97	Cantate domino.	142	272
98	Dñs regnauit irascātur.	143	272
99	Iubilate deo.	144	273
100	Misericordiam.	144	273
101	Domine exaudi.	145	273
102	Benedic anima.	148	274
103	Benedic anima.	149	274
104	Confitemini dño.	152	275
105	Confitemini dño q̄m.	154	276
106	Confitemini dño.	157	277
107	Paratum cor meū.	159	277
108	Deus laudem.	160	278
109	Dixit dñs dño meo.	162	279
110	Confitebor tibi.	163	279
111	Beatus vir.	164	279
112	Laudate pueri.	165	279
113	In exitu.	165	279
114	Dilexi quoniam.	167	280
115	Credidi propter.	167	280
116	Laudate dominum.	168	280

	INDEX.	Fo.	Fo.
117	Confitemini dño.	168	281
118	Beati immaculati.	170	281
119	Ad dñm cum.	203	284
120	Leuaui oculos.	203	285
121	Letatus sum.	204	285
122	Ad te leuaui.	205	285
123	Nisi quia dñs.	205	285
124	Qui confidunt.	206	285
125	In conuertendo.	206	286
126	Nisi dominus.	207	286
127	Beati omnes.	208	286
128	Sępe expugnauerūt.	208	286
129	De profundis.	209	286
130	Dñe nō est exaltatū.	210	286
131	Memento dñe.	211	287
132	Ecce q̄ bonum.	213	287
133	Ecce nunc benedicite.	213	287
134	Laudate nomen.	213	287
135	Confitemini dño.	215	288
136	Super flumina.	216	288
137	Confitebor tibi.	216	288
138	Dñe probasti me.	217	289
139	Eripe me dñe.	220	289
140	Domine clamaui.	221	289
141	Voce mea ad dñm.	222	290
142	Domine exaudi.	223	290
143	Benedictus dñs.	224	290
144	Exaltabo te deus.	226	291
145	Lauda anima mea.	227	291
146	Laudate dñm.	228	291
147	Lauda Ierusalem.	229	292
148	Laudate dñm.	230	292
149	Cantate domino.	231	292
150	Laudate dñm in sctis.	232	292

¶ Per numerum qui in fronte litteram proxime prēcedit cognoscitur numerus psalmorū/ quotus scilicet quisq; in ordine psalmorū sit. Aliis vero quotis foliis reperiatur & hoc tam in prēcedente qui ordinem sequitur psalmorum q̄ sequēte indice qui alphabeticam obseruat seriem litterarum.

	SECVNDVS	Fo.	Fo.
24	AD te dñe le.	36	241
27	Ad te do. cla.	41	243
28	Afferte do.	42	243
48	Audite hæc.	72	252
77	Attendite populе.	112	263
119	Ad dominū cum.	203	284
122	Ad te leuaui.	205	285
1	BEatus vir.	1	234
31	Bti quorū.	47	244
33	Bñdicā do.	50	245
40	Beat9 vir q.	62	249
84	Benedixisti do.	123	267
91	Bonū est cōfiteri.	135	270
102	Benedic anima.	148	274

	INDEX.	Fo.	Fo.
103	Benedic anima.	149	274
111	Beat9 vir qui timet.	164	279
118	Beati imaculati.	170	281
127	Beati omnes.	208	286
143	Benedictus dominus.	224	290
4	VM iuocarē.	4	234
9	Cōfitebor tibi.	10	236
15	Cōserua me.	19	238
18	Cœli enarrāt.	26	239
74	Confitebimur tibi.	109	262
95	Cantate domino.	140	272
97	Cantate domino.	142	272
104	Cōfitemi dño & iuo.	152	275
105	Cōfitemi do. qm̄ bo.	154	276

SECVNDVS		Fo.	Fo.
106	Confitemini dño.	157	277
110	Confitebor tibi.	163	279
115	Credidi propter.	167	280
117	Cõfitemini dño qñ.	168	281
135	Confitemini dño qñ.	215	288
137	Cõfitebor tibi dñe.	216	288
149	Cantate domino.	231	292
3	Omine quid.	3	234
6	Dñe ne i fu.	6	235
7	Dñe deꝰ me⁹.	8	235
8	Dñe dñs nr̃.	9	236
13	Dixit inipiens.	17	237
14	Dñe quis habitabit.	18	237
17	Diligam te domine.	22	238
20	Domine in virtute.	29	240
21	Deus deus meus.	31	240
22	Dominus regit me.	34	241
23	Domini eſt terra.	35	241
26	Domin⁹ illuminatio.	39	242
35	Dixit iniuſtus.	54	246
37	Domine ne in furore.	58	247
38	Dixi cuſtodiã vias.	59	248
43	Deus auribus noſtris.	66	250
45	Deus noſter refugiũ.	70	251
49	Deus deorũ domin⁹.	74	252
52	Dixit inſipiens.	79	253
53	Deus in nomine.	80	254
59	Deus repuliſti.	87	256
62	Deus deus meus.	90	256
66	Deus miſereatur.	94	258
69	Deus in adiutorium.	101	260
71	Deus iudicium.	103	261
78	Deus venerũt gẽtes.	116	265
81	Deus ſtetit.	120	266
82	Deus quis ſimilis.	121	266
87	Domine deus.	127	268
89	Domine refugium.	132	269
92	Dñs regnauit decorẽ.	137	271
93	Deus vltionum.	137	271
96	Dñs regnauit exultet.	141	272
98	Dñs regnauit iraſcãtur.	143	272
101	Domine exaudi.	145	273
108	Deus laudem.	160	278
109	Dixit dñs domino.	162	279
114	Dilexi quoniam.	167	280
129	De profundis.	209	286
130	Dñe nõ eſt exaltatum.	210	286
138	Domine probaſti.	217	289
140	Domine clamaui.	221	289
142	Dñe exaudi orationẽ.	223	290
16	Xaudi dñe.	20	238
19	Exaudiat te.	28	240
29	Exaltabo te.	43	243
32	Exultate iu.	48	245
39	Expectãs expectaui.	61	248
44	Eructauit cor meũ.	68	250

INDEX.		Fo.	Fo.
54	Exaudi deꝰ orationẽ.	80	254
58	Eripe me de inimicis.	86	255
60	Exaudi deꝰ deꝓcationẽ.	88	256
63	Exaudi deꝰ orationẽ.	91	257
67	Exurgat deus.	95	258
80	Exultate deo.	119	266
132	Ecce q̃ bonum.	213	287
133	Ecce nunc benedicite.	213	287
139	Eripe me domine.	220	289
144	Exaltabo te deus.	226	291
86	Fundamenta eius.	126	268
10	IN dño cõfido.	14	237
25	Iudica me do.	38	242
30	In te domĩe.	44	244
34	Iudica do.no.	51	245
42	Iudica me deus.	65	249
65	Iubilate deo omnis.	93	257
70	In te domine ſperaui.	101	260
85	Inclina domine.	124	267
99	Iubilate deo oĩs terra.	144	273
113	In exitu iſrael.	165	279
125	In conuertendo.	206	286
112	Laudate pu.	165	279
116	Laudate dominum omnes gẽtes.	168	280
120	Leuaui ocu.	203	285
121	Letatus ſum in iis.	204	285
134	Laudate nomen.	213	287
145	Lauda anima mea.	227	291
146	Laudate dñm qm̃ bo.	228	291
147	Lauda hieruſalem.	229	292
148	Laudate dñm de cœlis.	230	292
150	Laudate dñm in ſctis.	232	292
47	Agnus dñs.	71	251
50	Miſerere mei.	76	253
55	Miſerere mei.	82	254
56	Miſerere mei.	84	255
88	Miſericordias domini.	128	268
100	Miſericordiã & iudiciũ.	144	273
131	Memẽto domĩe dauid.	211	287
36	Oli emulari.	55	246
61	Nonne deo.	89	256
75	Not⁹ i iudea.	110	263
123	Niſi qa dñs.	205	285
126	Niſi dominus.	207	286
46	Omnes gentes.	70	251
107	Paratũ cor meum.	159	277
2	Vare fremue.	2	234
41	Quẽadmodũ.	64	249
51	Quid gl'iaris.	78	253
72	Quam bon⁹.	105	261
79	Qui regis iſrael.	117	265
83	Q̃ dilecta.	122	267
90	Qui habitat.	133	270
124	Qui confidunt.	206	285

		Fo.	Fo.
11	Aluũ me fac.	15	237
57	Si vere vtiq;.	85	255
68	Saluũ me fac.	98	259
128	Sępe expugna.	208	286
136	Super flumina.	216	288
64	Te decet hymnus.	92	257
5	Verba mea.	5	235
12	Vsquequo dñe.	16	237
73	Vt quid deus.	107	262
76	Voce mea ad.	111	263
94	Venite exultemus.	138	271
141	Voce mea ad dominũ.	222	290

SECVNDAE TABVLAE FINIS.

PSALTERIVM GALLICVM. I.

1 Eatus vír qui nō abíjt ín cō=
síliō ím piorū/ & í vía peccato=
rū nō ſtetít: & ín cathe=
dra peſtílētiæ nō ſédit.
2 Sed ín lége dñi volun=
tas eius: & ín lége eius
meditabit die ac nocte.
3 Et erit tāq̄ lignū quod
plantatū eſt ſecus de=
curſus aquarum: quod
fructum ſuum dabit in
tempore ſuo.
4 Et foliū eiꝰ nō defluet:
et ōnia quęcunq; faciet
proſperabuntur.
5 Non ſic īpíj nō ſic: ſed
tanq̄ puluis quē ꝓjcit
vētus a facie terræ.
6 Ideo non reſurgūt ím=
píj ín iudício: neq; pec=
catores ín cōcílio iuſto=
rum.
7 Quoniā nouit domí=
nus viā iuſtorū: & iter
impiorū peribit.

ROMANVM. I.

Eatus vír qui non a=
bíjt ī cō ſilío ím
piorū/ & ī vía peccato=
rū nō ſtetít: & ín cathe=
dra peſtílētiæ nō ſédit.
Sed ī lége dñi fuit volū
tas eius: et ī lége eiꝰ me=
ditabitur die ac nocte.
Et erit tāq̄ lignū: quod
plātatū eſt ſecus decur
ſus aquarum.
Quod fructū ſuū da=
bit: in tēpore ſuo.
Et foliū eiꝰ nō decidet:
et ōnia quęcūq; fecerit
proſperabūtur.
Non ſic īpíj nō ſic: ſed
tanq̄ puluis quē ꝓjcit
ventus a facie terrę.
Ideo non reſurgūt ím=
píj ín iudício: neq; pec=
catores ín cōcílio iuſto=
rum.
Quoniā nouit domí=
nus viā iuſtorū: & iter
impiorū peribit.

HEBRAICVM. I.

Eatus vír qui non a=
bíjt ī cō ſilío ím
piorū/ & ī vía peccato=
rum nō ſtetít: in cathe=
dra deríſorū nō ſédit.
Sed ín lége dñi volūtas
eius: & in lege eius me=
ditabitur die ac nocte.
Et erit tanq̄ lignum
tranſplantatū: iuxta rí=
uulos aquarum.
Quod fructū ſuū da=
bít in tēpore ſuo/ & fo=
lium eius nō defluet: et
ōne quod fecerit pro=
ſperabítur.
Non ſic ímpíj: ſed tan=
q̄ puluis quem proíj=
cit ventus.
Propterea non reſur=
gūt īpíj in iudício: neq;
peccatores ín congre=
gatione iuſtorum.
Quoniā nouit domí=
nus viā iuſtorū: & via
impiorū peribit.

TITVLVS nullus. Pſalmus de Chriſto dño. Eſt enī qui habet clauē Dauid: & qui clau- Apoc. 3
dit & nemo aperit/ aperit et nemo claudit. Propheta in ſpiritu loquitur. Beatus vir: deſcri
bitur Chriſtus. impij: gētes/ idololatrę/ dei cōtēptores. peccatores: trāſgreſſores diuīæ le=
gis & naturę. cathedra peſtilentiæ: pontificū/ ſcribarū & phariſęorū iudiciaria poteſtas/
qua corrupti abutebātur. Lex dñi: lex moſaica nō paſſibiliter ſed ſpiritualiter intellecta/ &
euāgelica. die ac nocte: iugiter/ indeſinenter. id Chriſto ꝓprīū eſt. Lignū: lignū vitę. de=
currentes aquę: quatuor paradiſi flumina Geon/ Phiſon/ Tigris/ Eufrates: quatuor riuis
decurrētis ſanguinis (Chriſto pendēte in ligno) reſpondētia. fructus: redēptio generis hu=
mani. Tēpus: tēpus paſſionis. ¶ Antichriſtus ex oppoſito diffinitur. Et impij et peccato=
res per appropinquationē ad eum: vt pij & iuſti per appropinquationē ad Chriſtū. nō re=
ſurgunt: nō iuſtificātur/ nō īmutantur. iuſti: pij qui legem īplent. Ideo ſi Chriſtus reſurre=
xit ad vitę īmortalitatē: & pij in die iudicij in cœtu iuſtorū & ſanctorū ad vitā reſurgent.
Antichriſtus vero & impij nō reſurgent ad vitā/ ſed ad mortē ſecundā/ quę eſt tormentū
indeficiēs. & nō in cōgregatione iuſtorū: ſed in cōſortio dęmonū/ iniuſtorū & dānatorū.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Propheta ī ſpiritu loquit. Beatus vir qui nō abijt in cōſí=
lio īpiorū/ & in via peccatorū nō ſtetit: et in cathedra peſtilētiæ non ſedit. Hic vir beatus
diffinitur: eum virum beatū eſſe et certam vitæ æternæ ſalutem manere/ qui ſententijs nō
adhęſit contemptorū dei/ qui viam tranſgreſſorum latam non intrauit: qui iudiciaria po=
teſtate pontificū/ ſcribarū/ phariſęorū et aliorū peſtilentiū iudicum dcūq; homineſq; non

Beatus

verētium nō est abusus. Sed in lege domini volūtas eius: & in lege eius meditabitur die 2
ac nocte. beatus ille vir: qui nō modo priuato nec publico peccato peccauit/ qui nō solum
a mālo abstinuit sed mens eius tota in ipletione legis diuinæ versa est: & in contēplatio-
ne eius sine intermissione. Et erit tanq̄ lignū quod plantatum est secus decursus aquarū: 3
quod fructū suū dabit in tempore suo. & assimilabitur arbori iuxta riuos aquarū consitę:
quę cū tēpus aduenerit proferet fructū suū. Et folīū eius nō defluet: & omnia quęcūq; fa- 4
ciet, psperabūtur. assimilabitur inquā arbori semp virenti/ & vniuersa quę fecerit prosperā
erunt/ a deoq; benedictionē cōsequētur. Non sic impij/ nō sic: sed tanq̄ puluis quē proij- 5
cit ventus a facie terræ. nō hoc pacto ij quibus deus nō est curę/ a peccato priuato publi-
coq; abstinent domini legē volentes/ & eam iugiter meditantes/ nō hoc pacto deū negli-
gētes & contēnentes assimilabūtur arbori fructiferę & semp frondiferę/ neq; vniuersa quę
fecerint/ in bonū illis cedent: sed assimilabuntur pulueri quē a terra turbo longe propellit.
Ideo nō resurgunt impij in iudicio: neq; peccatores in cōcilio iustorum. hac de causa qui 6
deū nō curauerūt/ & qui cōtempserūt: nō vt iusti in nouissimo die viuificabūtur / sed erūt
vt arbor emortua/ neq; in illa die diuinę legis trāsgressores cœtui aggregabūtur beatorū.
Quoniā nouit dns viā iustorū: et iter ipsorū peribit. & hoc ideo quia via stricta & angu- 7
sta mandatorū quā iusti tenuerūt/ a deo cognita est: sed lata ipletatis via & deuiū pecca-
torum/ ab eo exterminabitur & morte supplicioq; demandabitur æterno.

1 Timo. 6 CONCORDIA. ¶ Paulus ad Timotheū. Serues mandatū sine macula irrepręhensibile 1
1 Psal. 25 vsq; ad aduentū dñi nostri IHESV Christi: quē suis tēporibus ostendet beatus & solus po
2 Psal. 39 tens/ rex regū & dns dominātiū. Item psalmo 25. Non sedi cū cōcilio vanitatis: & cū ini-
3 Luc. 23 qua gerētibus nō introibo. Odiui ecclesiā malignantiū: & cū ipijs nō sedebo. ¶ Christus 2
3 Hie. 17 de se. In capite libri scriptū est de me vt facerē voluntatē tuā deus meus: volui & legē tuā
4 Apo. 22 in medio cordis mei. ¶ Dns tēpore passionis. Si ī viridi ligno hęc faciūt: ī arido quid fiet? 3
4 Hie. 17 Et Hieremias. Benedictus vir qui cōfidit in dño. & erit dns spes eius: & erit quasi lignū
4 Apo. 2 quod trāsplantatū est super aquas/ quod ad humorē mittit radices. ¶ Apocalypsis. Et fo- 4
5 Psal. 17 lia ligni ad sanitatē gentiū. Et itē Hieremias. & nō timebit cū aduenerit æstus: & erit fo-
6 Isai. 43 liū eius viride/ omni tēpore siccitatis nō erit solicitū/ nec aliquando desinet facere fructū.
7 Osee 14 Et in Apocalypsi dicit dns. Vincēti dabo edere de ligno vitę: quod est ī paradiso dei mei.
7 Psal. 145 id est corpus suū: quod in cruce in tēpore suo dedit fructū suū. Neq; enim aliter sine esu li-
gni vitę: ad imortalitatē venire poteram9. ¶ Cōminuā eos vt puluerē ante faciē vēti: vt 5
lutum platearū delebo eos. ¶ Esaias. Simul dormierūt nec resurgent: cōtriti sunt quasi li- 6
num & extincti. ¶ Osee. Rectę vię domini: & iusti ambulabunt in eis. Et alibi, vias pec- 7
catorum disperdet.

ADVERTE. Primo versu beat9 vir. Mos sacrarū literarū nō est ita diffinire beatū: vt phi
losophi qui beatū ab opere diffiniūt. vtpote eū dicētes beatū: qui opetur secūdū virtutē &
perfectā quidē & ī vita perfecta. & huiusmodi operationē: beatitudinē vocāt & fœlicita-
tem. Sed sacer mos/ est eū hac ī vita vocare beatū/ & tum maxime: cū eo in statu est quē
vita manet æterna/ & nō ab aliqua operatione huius mundi/ sed potius a diuina quadā
futurę vitæ passione. neq; enī beatos crediderim ad supernas delicias cuectos / q̄ aliquid
Mattheus. agant / etsī etiā dignissima agant: sed q̄ diuina potius patiātur. Sic dns apud Mattheū.
5 Beati paupes spiritu: quoniā ipsorū est regnū cœlorū. beati mites: quoniā ipi possidebūt
terrā. beati qui lugent: quoniā ipsi cōsolabūtur. beati qui esuriūt & sitiunt iustitiā: quoniā
ipsi saturabūtur. Beati misericordes: quoniā ipsi misericordiā cōsequētur. & reliqua id ge
nus: vbi diuinū quippiā pati in futurū potius indicatur q̄ agere. vt eni patiendo / ferrum
igniforme efficitur: sic et in supramūdanis propemodū putāt/ deū suscipiēdo/ deiformia
fieri. Vide igitur q̄ opposita: diuina & humana respondent analogia. neq; tamen aduer-
santur. Nam quod est hic in nobis summū agere: illic est sumū pati. sed tanto prēstanti9.
hoc q̄ illud: quanto diuinū prēstat humano/ & imortale mortali/ sempiternūq; trālitorio.
neq; etiā in hoc mūdo plane negaueri pphetas/ & sanctorū nōnullos/ q̄ diuīa paterētur/
multo beatiores illis quos ex actione philosophi diffiniunt beatos. sed forte de ijs plura q̄
prēsens locus exigat. ¶ Tertio versu quod plantatū est: Hieronymus ex hebręo quod
transplantatū est. rectius tamen putant plantatū πεφυτευμένον a septuaginta dictū.
Ezechiel et hic poni passiuū eius verbi quod in Ezechiele habetur vbi legitur plantabo sup montē
17 excelsum & eminentem. ¶ Quarto versu & omnia quęcunq; faciet: Hieronymus ex he-
bręo & omne quod fecerit. hic cōtra æquius singulariter dixisse Hieronymum probant q̄
septuaginta pluraliter. sed hę diaphoniæ paruę: quę de vocabulo potius q̄ de sententia-
rū varietate cōtendunt. ¶ Quito versu nō sic ipij non sic/ sed tanq̄ puluis quē proijcit vē-
tus a facie terrę. hę particulę/ nō sic scdo loco/ & a facie terrę: ab iterptibus (maioris forte.

expressionis causa) sunt adiectæ/ et non ex tralatione hebraica habitæ/ vbi solum legitur: non sic impij sed tanq̃ puluis quem proijcit ventus. suntq; ab Hieronymo obelo suffixæ.

¶ Septio versu. quoniã nouit dñs viã iustorũ. via iustorũ fides et mãdata dei: de qua scdo versu dictũ est/ sed in lege dñi volũtas eius & in lege eius meditabitur die ac nocte. Et iusti: diffiniũtur fide & adipletione diuinorũ mandatorũ. Iniusti cõtra: aut qui fidẽ nõ habẽt qui et ipij/ aut qui mãdata trãsgrediũtur qui et peccatores. Et iustitia: fides/ & mãdatorũ diuinorũ custodia. Iniustitia vero: tũ infidelitas / tum mandatorũ dei preuaricatio. Et quanq̃ aliquid sit quod philosophi diffiniũt iustitiã/ reddere vnicuiq; quod suũ est/ quã diducũt in distributiuã circa publicorũ munia/ geometrica ratione dispensandã/ & cõmutatiuã/ in cõmutatione rerũ/ quã ratio dispẽsat Arithmetica: res tamẽ hæc perexigua est/ si ad illã q̃ prius diffinita est/ cõferre velis. nã hęc naturę: illa diuia iustitia est. quare quãtũ diuinũ/ naturæ supereminet: tantũ & iustitia/ et iustus de quo sacra tangũt eloquia/ iustitiæ & iusto quẽ nouere philosophi. nobile tamẽ iustitiæ diuinæ vestigiũ: naturalis humanaq; iustitia est. quã si violabis: & diuinã quoq; violabis. Nã diuina: hanc obseruari mãdat. clauditq; in se: vt membrũ quoddã/ atq; particulã. nõ tamen si hanc seruabis: cõtinuo et illã habiturus es. et vt lumẽ colorũ forma: ita fides operũ diuinę iustitiæ. tolle lumen: & si color materialis sit nõ prodest tamẽ ad visionẽ. tolle fidẽ: neq; oĩa opera ad æternã proderũt salutẽ/ sed ppetuis manebũt i tenebris. Det igitur nobis Christus dñs/ solus vere beatus & vere iustus: vt per veram iustitiã ad verã lucẽ tandẽ respiremus/ & per viã incedamus quam ipse nouit/ qui est super omnia benedictus. Amen.

¶ In finẽ psalmus ipsi Dauid. II.

1 QVare fremuẽrũt gentes: & populi meditati sunt inania?

2 Astitẽrũt reges terrę/ & principes cõuenẽrũt i vnũ: aduersus dñm & aduersus Christũ eius.

3 Dirũpamus vincula eorũ: & proijciamus a nobis iugũ ipsorũ.

4 Qui habitat i cœlis irridẽbit eos: & dñs subsannabit eos.

5 Tunc loquẽtur ad eos in ira sua: & in furore suo cõturbabit eos.

6 Ego autẽ cõstitutus sũ rex ab eo sup sion mõtem sanctũ eius: prędicans pręceptũ eius.

7 Dominus dixit ad me/ filius meus es tu: ego hodie genui te.

8 Postula a me & dabo tibi gẽtes hęreditatem tuã: et possessionẽ tuã terminos terrę.

¶ Psalmus Dauid.

QVare fremuẽrũt gentes: & populi meditati sunt inania?

Astitẽrunt reges terrę/ & principes cõuenẽrũt i vnũ: aduersus dñm & aduersus Christũ eius.

Dirumpamus vincula eorũ: et proijciamus a nobis iugũ ipsorũ.

Qui habitat i cœlis irridẽbit eos: & dñs subsannabit eos.

Tunc loquẽtur ad eos in ira sua: & in furore suo cõturbabit eos.

Ego autẽ cõstitutus sũ rex ab eo sup sion mõtem sanctũ eius: prędicans pręceptũ dñi.

Domin⁹ dixit ad me/ filius meus es tu: ego hodie genui te.

Postula a me & dabo tibi gẽtes hęreditatem tuã: & possessionẽ tuã terminos terræ.

QVare turbabunt gentes: & tribus meditabuntur inania?

Cõsurgẽt reges terræ/ & principes tractabũt pariter: aduersus dñm & aduersus Christũ eius.

Dirũpamus vincula eorũ: & proijciam⁹ a nobis laqueos eorũ.

Habitator cœli ridẽbit eos: dñs subsannabit eos.

Tunc loquẽtur ad eos in ira sua: & in furore suo cõturbabit eos.

Ego autẽ vnxi regem meũ: sup sion montem sanctum meum.

Annũciabo dei pręceptũ/ dominus dixit ad me filius meus es tu: ego hodie genui te.

Postula a me & dabo tibi gẽtes hæreditatem tuã: & possessionẽ tuã terminos terræ.

Psal. 2

	GALL.	ROM.	HEB.
Quare	9 Reges eos in virga ferrea: tanq̃ vas figuli cõfringes eos.	Reges eos in virga ferrea: & tanq̃ vas figuli confringes eos.	Pasces eos in virga ferrea: vt vas figuli conteres eos.
	10 Et nũc reges itelligite: erudimini qui iudicatis terram.	Et nũc reges itelligite: erudimini õnes qui iudicatis terram.	Nũc ergo reges intelligite: erudimini iudices terræ.
	11 Seruite dño in timore: & exultate ei cum tremore.	Seruite dño i timore: & exultate ei cum tremore.	Seruite domino in timore & exultate in tremore.
	12 Appẽdite disciplinã nequãdo irascat dñs: & pereatis de via iusta.	Appẽdite disciplinã nequando irascat dñs: & pereatis de via iusta.	Adorate pure ne forte irascatur: & pereatis de via.
	13 Cum exarserit in breui ira eius: beati oẽs qui confidunt in eis.	Cum exarserit i breui ira eius: beati õnes qui confidunt in eo.	Cũ exarserit post paulum furor eius: beati oẽs qui sperant in eo.

TITVLVS nullus. psalmus de Christo dño. Propheta in spiritu loquitur. Gẽtes: milites Romani, populi: scribę/ pharisęi & turbę adhęrẽtes. Reges terrę: Herodes/ & Pylatus qui partes Cęsaris gerebat. prícipes: principes sacerdotũ Annas & Caiphas. cõuenerũt i vnũ: cõspirauerũt/ cõturauerũt simul. aduersus dñm: deũ patrẽ. & aduersus Christũ eius: aduersus filiũ eius/ incarnatũ verbũ. Vincula: cõsilia/ machinationes. iugũ ipsorũ: pedicas/ laqueos & tẽdicula. Qui habitat in cœlis: deus pater. & dñs: Christus eius. subsannabit eos: irridebit eos vt et pater. Tũc loquetur ad eos: psecutores & afflictores suos. in ira: in vindicta supplicij æterni. & in furore suo: in pręsenti vltione cõturbabit eos. Ego autẽ. ego Christus. ab eo: a deo patre. p̃ceptũ eius: euangelitũ regni. Filius meus: verba patris ad Christũ vsq; ad decimũ versum. hodie: ab æterno/ ante sęcula. Termios terrę: orientẽ/ occidẽtẽ/ septẽtrionẽ & meridiẽ. Virga ferrea: potestate insũpabili & æterna. Et nũc reges intelligite: exhortatio prophetę ad reges terrę/ presertim iudaicę. Cũ exarserit in breui: cito/ propediem/ emensis quadraginta a passione annis. ira: vltio/ vindicta. beati omnes qui cõfidunt in eo: apostoli/ discipuli/ et qui per illos credidere.

EXPOSITIO CONTINVA. Propheta in spiritu loquit̃. Quare fremuerũt gẽtes: & populi meditati sũt inania? quare tumultuatę sunt aliæ nationes: & cõuẽticula Hebręorũ in cogitationibus vanuerũt? Astiterũt reges terrę/ & principes cõuenerũt in vnũ: aduersus dñm & aduersus Christũ ei9. Cõsurrexerũt / vnaq; cõspirauerũt gubernatores Iudęę: & põtifices/ sacerdotes & scribę cõtra patrẽ ęternũ/ cõtra mesiã filiũ ei9 bñdictũ. Disrũpamus vincula eorũ: & ꝓijciamus a nobis iugũ ipsorũ. O populi fideles dissipemus cõsiliũ eorũ/ nõ cõsentiamus ipsis: sed reijciamus ꝓcul a nobis laqueos illos quos Christo dño prętendũt. Qui habitat in cœlis irridebit eos: & dñs subsannabit eos. O populę ne cõsentiamus eis quia cœlestis pater ludibrio & irrisioni eos dabit: & Christus dñs subsannationi. Tũc loquetur ad eos in ira sua: et in furore suo cõturbabit eos. veniet tẽpus quo Christũ dñm sentiẽt loquentẽ ad eos: in vidicta & vltione ęterna/ et i p̃sentis vitę afflictione cõturbantẽ eos. Ego autẽ cõstitutus sum rex ab eo sup sion montẽ sanctũ eius: p̃dicãs p̃ceptũ eius. loquetur ad eos dicẽs/ cõstituit me cœlestis pater regẽ sup sion montẽ sanctũ suũ/ sup sanctã eccl'iam suã: euãgelizantẽ euãgelitũ pacis ei9. Dñs dixit ad me filius me9 es tu: ego hodie genui te. Christus dñs loquetur ad eos/ cœlestis pater me9 sic locut9 est ad me/ filius meus es tu: ego ab æterno genaui te. Postula a me & dabo tibi gentes hęreditatẽ tuã: & possessionẽ tuã termios terrę. cœlestis pater me9 dixit ad me/ pete a me & ego subdã tibi oẽs orbis nationes: hęreditabis et possidebis orientẽ/ occidentẽ/ meridiẽ et aquilonẽ et vltima terræ. Reges eos in virga ferrea: & tanq̃ vas figuli cõfringes eos. pasces & gubernabis bonos potestate ęterna: malos autẽ tanq̃ fictilia vasa in ęternã pditionẽ cõteres. Et nũc reges itelligite: erudimini qui iudicatis terrã. et nũc regnorũ terræ dispensatores hanc Christo dño potestatẽ datã agnoscite: o vos quibus iudiciũ in terra facere datũ est/ discite Christum dominũ omnium iudicem esse. Seruite domino in timore: & exultate ei cum tremore. O reges O iudices terræ qui alios regitis & iudicatis: vos Christi domini seruos agnoscite / illum cum timore colite: gaudete de tanto rege & tanta ei a deo

12 patre collata potestate/tremiscentes illũ offendere. A ppręhendite disciplinã nequãdo irascatur dñs:& peatis de via iusta. suscipite filiũ dei/illũ sincęre adorate/ne forte succenseat
13 qui potest vos vt vasa figuli cõfringere:& exterminemini a calle vitę ęternę. C ũ exarserit in breui ira eius:beati oẽs qui cõfidũt i eo. cũ paulo post exardescet vltio eiꝰ in ĩmicos eius qui in cogitationibꝰ suis vanuerũt/i reges & principes qui astiterũt & cõspirauerũt simul i eũ:fœlices tũc & a sũmo erepti malo/quicũqꝫ totiꝰ salutis suę spem collocauerit i eo.

1, 2 CONCORDIA. ¶ Lucas i actis. Apostoli vnanimiter leuauerũt vocẽ ad deũ/& dixerũt. Dñe qui fecisti cœlũ & terrã/mare & oĩa q̃ i eis sũt/qui spiritu sctõ p os pris nri Dauid pueri tui dixisti:quare fremuerũt gẽtes & populi meditati sunt inania? astiterũt reges terrę & pricipes cõuenerũt in vnũ:aduersus dñm & aduersus Christũ eius. Cõuenerũt enĩ vere in ciuitate ista aduersus sanctũ puerũ tuũ IHESVM quẽ vnxisti:Herodes & Põtius Pilatꝰ
3 cũ gẽtibꝰ & populis Israel/facere quę manꝰ tua & cõsiliũ tuũ decreuerũt fieri. ¶ Matthe. Exeũtes aũt pharisęi cõsiliũ faciebãt aduersꝰ eũ:quomõ pderẽt. Et Ioãnes. Collegerũt ergo põtifices & pharisęi cõsiliũ: & dicebãt quid faciemꝰ? quia hic homo multa signa facit.
4 si dimittamꝰ eũ sic:oẽs credẽt in eũ/& venięt Romani & tollẽt nostrũ locũ & gẽtẽ. ¶ In pverbijs. Christꝰ dei sapiẽtia. qa vocaui et renuistis/extẽdi manũ meã & nõ fuit qui aspiceret/despexistis õne cõsiliũ meũ/et ĩcrepatiões meas neglexistis:ego quoqꝫ i ĩteritu vestro
5 ridebo et subsãnabo cũ vobis id qđ timebatis aduenerit. ¶ Hiere. Ecce ego euellã eos de ter
6 ra sua:et domũ Iuda euellã de medio eorũ. ¶ Idẽ. Ecce dies veniũt dicit dñs: & suscitabo
7 Dauid germẽ iustũ/& regnabit rex/et sapiẽs erit/et faciet iudiciũ & iustitiã i terra. ¶ Tecũ principiũ i die virtutis tuę:i splẽdoribꝰ sãctorũ ex vtero ãte luciferũ genui te. Et Paulus ad Hebręos. cui enim aliquando dixit angelorũ:filius meus es tu ego hodie genui te? Et in actis. Et nos vobis ãnũciamus eã quę ad patres nostros ꝓmissio facta est:quoniã hãc deꝰ ipleuit filijs vestris sicut i psalmo secũdo scriptũ est. filius meus es tu:ego hodie genui te.
8 ¶ Et dñabitur a mari vsqꝫ ad mare & a flumie vsqꝫ ad termios orbis terrarũ. Et dñs i Luca. Veniẽt ab oriẽte & occidẽte & aquilõe & austro:& accũbẽt i regno dei. ¶ Apocalypsis.
9 Qui vicerit & custodierit vsqꝫ in finẽ opa mea:dabo illi potestatẽ sup gẽtes/& reget eas in
10 virga ferrea:& tanq̃ vas figuli cõfringẽtur/sicut & ego accepi a patre meo. ¶ Exsapiẽtia.
11 Diligite iustitiã: qui iudicatis terrã. ¶ Ex eadẽ. Seruite dño i bonitate & simplicitate cor-
12 dis. ¶ Ex eadẽ. Ad vos ergo reges sunt hi sermones mei: vt discatis sapientiã & ne excidatis. ¶ Ex threnis. Persequeris in furore/& cõteres eos sub cœlis domine.
13 ADVERTE. Primo & scdo versu q̃ per ptẽritũ dicũtur fremuerũt/meditati sũt/astiterũt/cõuenerũt:Hieronymꝰ ex hebręo p futurũ expressit/turbabũtur/meditabũtur/ cõsurgẽt/ tractabũt. & ferme mos est septuagita:per ptẽritũ quasi facta enũciare quę Hebręi scripta habent quasi futura. Verũ hęc diuersitas/itelligẽtię nõ piudicat:cũ nõ tẽpus ꝓferẽtis attẽdat/ sed ꝓphetię vis & reuelãtis spũs ĩtẽtio. ¶ Quito versu. tũc loquet ad eos:i nostra tralatione & romana id de filio dicit/ in tralatione vero hebraica refert ad patrẽ. sed quę filius locutus est:eadẽ et pater locutus est in filio. verba (ĩquit) quę ego loquor vobis:a mẽipso nõ loquor. pater autẽ in me manẽs:ille facit opera. ¶ Sexto versu. ego autẽ cõstitutus sum rex ab eo:ex hebręo. Ego autẽ vnxi regẽ meũ. & illic ego monstrat filiũ/hic patrem. quod eo factũ est/ q̃ septuaginta significationẽ actiuã cõmutarũt in passiuã. Et vbi dictũ est vnxi regẽ meũ/ alij legũt ordinatus sum regẽ meũ/alij ordinaui regẽ meũ: quod anceps facit vocabuli significatio. verũ qui legũt vnxi: astipulãtur interpretationi Petri in actis apostolorũ. vbi dixit/ cõuenerũt enĩ vere in ciuitate ista aduersus sanctũ puerũ tuũ IHESVM: quẽ vnxisti. quare libentius authoritatẽ principis apostolorũ secutus: admisi hoc in loco in hebraica psalmodia legendũ vnxi. vt & legit in exẽplari Cœlestinorũ Parisiensiũ. ¶ A septimo versu in decimũ: verba sunt filij de se paterna verba recitãtis. ¶ Duodecimo versu. apphẽdite disciplinã: Hieronymꝰ ex hebręo adorate pure. volũt particulã i hebręo hic positã tria hęc significare apphẽdite disciplinã/adorate pure/osculamini filiũ: sed magis ꝓprie adorate pure/& osculamini filiũ. Eodẽ duodecio versu. nequãdo irascat dñs & pereatis de via iusta: dñs ex hebręo supfluũ est. & id etiã iusta ab ĩterptibus est adiectũ: & hoc/& peatis de via/hoc ipm ptẽdere videt: & ne extermiemini de mũdo i ętna supplicia.

¶ Psalmus Dauid cũ fugeret a facie Absalon filij sui. III.

1 DOmine quid multiplicati sunt qui tribulãt me: multi isur-

¶ Psalmus Dauid cũ fugeret a facie Absalon filij sui. III.

DOmine quid multiplicati sunt qui tribulãt me/multi isur-

¶ Psalmus Dauid cũ fugeret a facie Absalon filij sui. III.

DOmie quare multiplicati sunt hostes mei? multi consur-

1 Act. 4.
2 Act. 4.
3 Mat. 12.
3 Ioan. 11.
4 Pro. 1.
5 Hiere. 12.
6 Hie. 23.
7 Psal. 109.
7 Heb. 1.
7 Act. 13.
8 Psal. 71.
8 Luc. 13.
9 Apoca. 2.
10 Sap. 1.
11 Sap. 1.
12 Sap. 1.
13 Hie. 23.

Psal. 3 Dñe quid

	GALL.	ROM.	HEB.
	gũt aduersum me.	gunt aduersus me/multi dicunt animæ meę:	gũt aduersus me.
2	Multi dicunt animæ meę: nõ est salus ipsi in deo eius. Semp.	non est salus illi in deo eius. Dp.	Multi dicunt animæ meę: non est salus huic in deo. Sela.
3	Tu autẽ dñe susceptor meus es: gloria mea & exaltans caput meũ. *	Tu autẽ dñe susceptor meus es: gloria mea & exaltãs caput meũ. *	Tu autem dñe clypeus circa me: gl'ia mea & exaltãs caput meũ.
4	Voce mea ad dñm clamaui: & exaudiuit me de mõte sctõ suo. Sẽp.	Voce mea ad dñm clamaui: & exaudiuit me de mõte sctõ suo. Dp.	Voce mea ad dñm clamabo: & exaudiet me de mõte sãcto suo. Sela
5	Ego dormiui & soporatus sum: & exurrexi quia dñs suscepit me.	Ego dormiui & sõnũ cœpi & resurrexi: quoniã dñs suscepit me.	Ego dormiui & soporatus sũ: euigilaui quia dñs sustentauit me.
6	Non timebo milia populi circũdãtis me: exurge domine saluũ me fac deus meus.	Non timebo milia populi circũdãtis me: exurge dñe saluũ me fac deus meus.	Non timebo milia populi qui circũdederunt me: surge dñe saluũ me fac deus meus.
7	Quoniã tu percussisti oẽs aduersantes michi sine causa: dentes peccatorũ cõtriuisti.	Qm̃ tu percussisti oẽs aduersantes michi sine causa: dentes peccatorum contriuisti.	Quia tu pcussisti oim inimicorũ meorũ maxillam: dẽtes impiorũ confregisti.
8	Domini est salus: & super populũ tuũ benedictio tua. Sẽp.	Domini est salus: & super populũ tuum benedictio tua. Dp.	Domini est salus: sup populũ tuum benedictio tua. Sela.

TITVLVS. Psalmus Dauid cũ fugeret a facie Absalon filij sui. Psalmus de Christo dño. Propheta in spiritu inducit Christum ad patrẽ. Domine: deus pater. tribulant me: hostes mei/iudęi/pontifices/scribæ & pharisęi. aduersum me: vt me perdãt/& vitã adimãt. non est salus ipsi in deo eius: passionis tẽpore. susceptor: defensor/adiutor. exaltãs caput meũ: gloria & honore coronãs. ad dñm clamaui: ad patrẽ in passionis angustia voci feraui. de monte sancto suo: de excelso glorię suæ solio. ego dormiui: in morte. & soporatus sum: in somno requieui/in sepulchro collocatus. exurrexi: resurrexi/a morte excitatus sum. quia dominus suscepit me; quia pater adiuuit me. milia populi circũdãtis me: populi iudaici/& custodũ sepulchri mei. exurge domie: pater in auxiliũ accurre. saluũ me fac: ab inferis/& a morte animã meã erue. percussisti omnes aduersantes michi sine causa: vltus es in eos/qui me persequebantur insontem. dentes eorũ contriuisti: eos ob impropria oris eorum/falsa testimonia/& mendaces in me accusationes afflixisti/deleuisti/cõtudisti. dñi est salus & super populũ tuum benedictio tua: salutẽ suam & benedictionem populi fidelis in eum crediturι refert in patrem.

EXPOSITIO CONTINVA. Domine quid multiplicati sunt qui tribulãt me: multi insurgunt aduersum me. pater æterne quid admisi/quid feci in iudęos vt multiplicarentur affligentes me: multo numero cõspirant/machinãtur/& se erigũt aduersum me. 1
Multi dicunt animę meę: nõ est salus ipsi in deo eius. In magna multitudine afferunt de me: me frustra salutẽ a te deo meo sperare. 2
Tu autẽ dñe susceptor meus es: gloria mea/& exaltãs caput meũ. dicũt me frustra a te salutẽ sperare: sed longe fallũtur & errant. quia tu cœlestis pater æterne defensor meus es: tu es claritas mea/tu es qui gloria & honore coronas me. 3
Voce mea ad dominũ clamaui: & exaudiuit me de monte sancto suo. vos persecutores mei dicitis non esse salutem animę meę in deo suo: ego vocẽ meã ad deum patrẽ meũ extuli/ego precem meã ad eũ fudi/& suscepit eam de excelso gloriæ suæ solio. 4
Ego dormiui & soporatus sum et exurrexi: quia dominus suscepit me. ego i morte quieui/in sepulchro iacui/& a morte excitatus sũ: quia me pater sustinuit & i vitã reuocauit me. 5
Non timebo milia populi circundantis me: exurge domine saluũ me fac deus meus. Innumerã 6

turbam hostiũ vallantiũ me nequaq̃ formidabo: tu pater adueni/ tu fuscita mẽ deus meꝰ.
7 Quoniã tu percussisti oẽs aduersantes michi sine causa: dẽtes peccatorũ cõtriuisti. nichil timebo populũ aduersantẽ michi: quia tu digna mulcta affecisti vniuersos qui michi vltro
8 sunt aduersati/ & impia eorũ verba ꝙterno supplicio puniuisti. Domini est salus: & super populũ tuũ benedictio tua. tua est pater hęc mea saluatio: & super plebẽ tuã gratiæ tuæ & benedictionis tuę effusio.

1.2 CONCORDIA. ¶Circundederũt me canes multi: tauri pingues obsederũt me. ¶Sperauit in dño/ eripiat eũ: saluũ faciat eũ quoniã vult eũ. Et iterũ. dixerũt inimici mei michi: et qui custodiebãt animã meã/ cõsiliũ fecerũt in vnũ. dicẽtes deꝰ dereliquit eũ/ psequimini & cõprẽhendite eum: quia nõ est qui eripiat. ¶Apud te laus mea in ecclesia magna:
3 vota mea reddã in cõspectu timentiũ eum. ¶Nec auertit facie suã a me: & cũ clamarem
4.5.6 ad eũ/ exaudiuit me. ¶In puluerem mortis deduxisti me. ¶Tu autem dñe ne elongaueris auxiliũ tuũ a me: ad defensionẽ meã cõspice. ¶Confundãtur & deficiãt detrahentes
7 animę meę: operiãtur confusione & pudore qui quęrunt mala michi. ¶Annunciabit dño
8 generatio ventura/ & annũciabũt cœli iustitiã eius populo qui nascetur: quẽ fecit dominus.

1 Psal. 21
2 Psal. 21
2 Psal. 70
3 Psal. 21
4 Psal. 21
5 Psal. 21
6 Psal. 21
7 Psal. 70
8 Psal. 21

ADVERTE. Circa titulũ vbi dicit hic & alibi psalmꝰ Dauid / aut aliquid simile: Dauid datiuus est. quo designatur vt arbitror: nõ tã Dauid actor psalmi/ q̃ psalmꝰ in spiritu ipse Dauid ostensus. hic autẽ illi ostẽsus est: cũ fugeret a facie Absalon filij sui. In qua quidẽ fuga: diuinitus illi ostensa est Christi dñi persecutio/ clamor in afflictione/ exauditio/ mors/ quies in sepulchro/ resurrectio: nulla multitudine hostiũ & custodũ phibere valente/ hostiũ vltio/ & credentiũ benedictio. & ex hoc sacro spectaculo: hanc diuinã laudẽ confecit. Verũ & Dauid (qui desyderabilis interpretat) in hac persecutione/ Christi dñi desyderatã gẽtiũ figurã gessisse/ & Absalon qui interpretatur amarus patri/ figurã populi hebraici (de quibus per Esaiã dicitur filios enutriui & exaltaui: ipsi autẽ spreuerũt me) & fugã Dauid figurã psecutionis Christi: nichil forte fuerit absurdi. ¶Septimo versu. quoniã tu pcussisti oẽs aduersantes michi sine causa: Hieronymꝰ ex hebręo quoniã tu pcussisti omniũ inimicorũ meorũ maxillã. quo designãtur hebręi maxime in Christũ dñm/ verbo peccasse. Nam nõ solum negarũt eũ/ sed & blasphemias addiderũt. persecuti sunt eũ vt malũ: & a deo derelictũ. inquiẽtes nõ est salus animę eius in deo eius/ & mortẽ eius petierũt. dignũ igitur vt qui tantũ & maledictis & mendacijs peccauerũt in eum: deus vltor ea ex parte eos feriret/ puniretq̃ qua ipsi peccauerant. septuaginta autẽ/ sine causa aut frustra addẽtes: Christũ dominũ quẽ persecuti sunt/ insontem innoxiumq̃ ostendunt.

Esa. 1.

¶In finẽ psalmus cantici Dauid. IIII.

1 CVm inuocarẽ exaudiuit me deus iustitiæ meę: in tribulatione dilatasti michi.
2 Miserere mei: & exaudi orationẽ meã.
3 Filij hominũ vsq̃quo graui corde: vt quid diligitis vanitatẽ/ & quęritis mendaciũ? Sẽp.
4 Et scitote quoniã mirificauit dñs sanctũ suũ: dñs exaudiet me cũ clamauero ad eum.
5 Irascimini & nolite peccare: q̃ dicitis ĩ cordib⁹ vestris/ & ĩ cubilib⁹ vestris cõpũgimini. Sẽp.

¶In finẽ psalmus cantici Dauid. IIII.

CVm inuocarẽ te exaudisti me deꝰ iustitiæ meę: in tribulatione dilatasti me.
Miserere mei dñe: & exaudi orationẽ meã.
Filij hominũ vsq̃quo graues corde: vt quid diligitis vanitatẽ/ & q̃ritis mendacium? Dp̃.
Et scitote quoniã mirificabit dñs sanctũ suũ: dñs exaudiet me dum clamauero ad eum.
Irascimini & nolite peccare: q̃ dicitis ĩ cordib⁹ vestris/ & ĩ cubilib⁹ vestris cõpũgimini. Dp̃.

¶Victori in canticis psalmus Dauid. IIII.

INuocantẽ me exaudisti me deꝰ iustitiæ meę: in tribulatione dilatasti michi.
Miserere mei: & exaudi orationẽ meã.
Filij viri vsq̃quo incyti mei: ignominiose diligitis vanitatẽ quęrentes mendacium? Sela.
Et cognoscite quoniã mirabile reddidit dñs misericordẽ suum: dominus exaudiet cũ clamauero ad eum.
Irascimini & nolite peccare: loquimini ĩ cordibus vestris sup cubilia

Cū īuocarem.

	GALL.	ROM.	HEB.
6	Sacrificate sacrificiū iustitię & sperate in domino: multi dicūt quis ostendit nobis bona?	Sacrificate sacrificiū iustitię & sperate in dño. Multi dicūt quis ostendit nobis bona?	vestra/ & tacéte. Sela. Sacrificate sacrificiū iustitię & fidite in domino: multi dicūt quis ostendit nobis bonū?
7	Signatū est sup nos lumē vultus tui dñe: dedisti lętitiā in corde meo.	Signatū est super nos lumen vultus tui domine. Dedisti lętitiā in corde meo: a tępore frumenti & vini & olei sui multiplicati sunt.	Leua super nos lucem vultꝰ tui dñe: dedisti lętitiā in corde meo. In tępore frumentū & vinum eorum: multiplicata sunt.
8	A fructu frumēti & vini & olei sui: multiplicati sunt.		
9	In pace in idipsū dormiā: & requiescā.	In pace ī idipsum obdormiā: & requiescā.	In pace simul requiescā & dormiā: quia tu dñe specialiter securū habitare fecisti me.
10	Quoniam tu domine singulariter in spe: constituisti me.	Quoniam tu domine singulariter in spe: constituisti me.	

TITVLVS. Ad victoriā in canticis psalmꝰ Dauid. psalmus de gētiū quę idola colebāt/ cōuersione ad Christū. Propheta in spiritu loquitur. Cū inuocaret: pro cōuersione gentiū. iustitiæ meę: iustę orationis meę. in tribulatione: cū tribularer ab inimicis. dilatasti michi: lętitiā dedisti michi/ & tūc ostendisti michi: futurā gentiū cōuersionē. Orationē meā: pro earū cōuersiōe. Filij hominū: o gētes terrenę. vsq; quo: eritis. graui corde: duro & reluctāti animo. vanitatē: idola. mēdaciū: vocātes eos deos qui dij nō sūt. dñs: deꝰ pater. mirificauit: mirabilē effecit. sanctū suū: Christū suū/ filiū suū/ verbū suū. cū clamauero ad eū: ad sanctū suū. Irascimini: dolete/ indignamini sup cultu vestro. quę dicitis: q̄ oratis dijs vestris. in cordibus vestris & cubilibus vestris: in mente & secretioribus locis. cōpūgimini: animo dolete & pœnitentiā agite atq; amodo tacete. Sacrificate sacrificiū iustitię: iusta opera facite. quis ostendit nobis bona: quis manifestat nobis hęc bona de cōuersiōe gētiū? Respōsio. Signatū est sup nos lumē vultus tui: facta est sup nos illustratio/ reuelatioq; spiritus sancti de huiusmodi futuro bono/ de gentiū vocatione. lętitiā in corde meo: hac de causa delectatus sum. a fructu frumēti & vini: a fructu sacramēti Eucharistiæ. multiplicati sunt: ex gētibus/ fideles Christi sunt augmētati. In pace in idipsū dormiā: propheta de se loquit/ in hac ipsa fide/ tranquilla mēte dormiā somno quidē mortis. & requiescā: & refrigerium inueniam. quia tu singulariter in spe cōstituisti me: quia singularem spem et securitatem dedisti michi.

EXPOSITIO CONTINVA. Propheta ī spiritu. Cū īuocarē exaudiuit me deus iustitię meę: in tribulatione dilatasti michi. cū orans diuinā implorarē opē/ iustā postulationē tu dñe deus meꝰ audiuisti: & ī afflictiōe mea/ me lętitia affecisti. Miserere mei: & exaudi oratiōnem meā. O dñe deus meꝰ largire michi misericordiā tuam: & suscipe precē meā. Filij hominū vsq; quo graui corde: vt quid diligitis vanitatē/ et quęritis mendaciū? O gentes/ o posteritas Adę quousq; obstinato/ duro et crasso animo viuetis: quid est q̄ vanū idolorū cultū amatis et nō veritatē/ sed solū quod mēdax falsūq; est iquiritis? Iscitote quoniā mirificauit dñs sanctū suū: dñs exaudiet me/ cū clamauero ad eu. O gētes idola vana et mēdaciū relinquite/ id verū esse agnoscite q̄ deus messiā suū/ imaculatū suū/ miseratorē et saluatorē suū/ admirabundū et colendū effecit: dñs deus suscipiet precē meā cū inuocauero sanctū suū. Irascimini & nolite peccare: quę dicitis ī cordibus vestris/ & ī cubilibꝰ vestris cōpungimini. O gētes super vano cultu vestro cōtristamini/ & nolite in deū delinquere: quę dijs vestris in penetralibꝰ animi vestri/ & in secretioribus locis oratis/ dolete/ pœnitētiāq; agite. Sacrificate sacrificiū iustitiæ & sperate in dño: multi dicūt quis ostendit nobis bona? Abstinete orare dijs vestris in corde & cubilibꝰ vestris/ impędite deo iustorū operū cultū/ & spem vestrā in eo & sancto eius et nō in idolis vestris collocate: sed aiunt plurimi quis tāta de cōuersione gentiū pandit/ & manifestat bona? Signatū est sup nos lumē vultus tui dñe: dedisti lętitiā in corde meo. tu dñe deus miseratione tua nobis bona manifestas/ nā illustratio ac reuelatio spiritus tui facta est super nos & exultare me fecisti ī spiritu meo. A fructu frumēti vini & olei sui multiplicati sūt. fideles tui ex gētibus aucti sunt: a cōmunione panis & vini pura sancta & incōtaminata oblatione sancti vncti tui. In pace ī id-

ipm dormiã:& requiescã.ego in trãquillitate/ vna cũ his fidelib⁹ tuis somnũ mortis susci
10 piã:& refrigeriũ inueniã. Quoniã tu dñe singulariter in spe: cõstituisti me. dormiã & requiescã i pace:quia tu deus me⁹ singulari spei securitate/dediſti michi hũc mũdũ hitare.

1 2 CONCORDIA. ¶Oculi dñi super iustos:et aures eius in preces eorũ.et iuxta est dñs ijs 1 Psal. 33
3 qui tribulato sunt corde. ¶Hieremias. Ad te gẽtes venĩẽt & dicent:vere mẽdaciũ possederũt patres nostri/vanitatẽ quę eis nõ profuit. Et Paulus testimoniũ de hoc psalmo adducit cũ loquitur de gẽtibus.Iam nõ ambuletis(inquit)sicut & gẽtes ambulãt/in vanitate sensus sui/tenebris obscuratũ habẽtes itellectũ.& subdit/ ꝓpter quod & deponẽtes mẽ-
4 daciũ:loquimini veritatẽ vnusquisq; cũ proximo suo.quoniã sum⁹ iuicẽ mẽbra. ¶Hieremias.Ostendã ego eis per vicẽ hanc/ostendã manũ meã et virtutẽ meam:quia nomẽ mi-
5 chi dñs. ¶In actis.Glorificauerũt deũ dicẽtes: ergo & gẽtibus pœnitentiã dedit deus ad
6 vitã. ¶Paulus ad Ephesios.Induite nouũ hominẽ:qui secũdũ deũ creatus est in iustitia
7 & sanctitate veritatis. ¶Idẽ.Nolite cõtristare spiritũ sanctũ:in quo signati estis/in die re-
8 dẽptionis vestrę. ¶Lũcas in actis.Appositę sunt in die illa animę circiter tria milia. erãt autẽ perseuerantes in doctrina apostolorũ: & cõmunicatione fractionis panis/ & oratio-
9 nibus. ¶Nonus & decimus versus/Dauid proprij sunt:cuius in secundo regũ nouissima
10 verba ferũtur.dixit vir cui cõstitutũ est de Christo dei Iacob. Spiritus dñi locutus est per me:& sermo eius per linguã meã.& in tertio: post monitionẽ filij sui Salomonis. dormiuit igitur ipse Dauid cum patribus suis:& sepultus est in ciuitate sua.

ADVERTE.Circa titulũ ad victoriã in cãticis psalm⁹ Dauid. hic & in sequẽtibus cũ additur ad victoriã:intellige ꝓuocationẽ canentiũ vt alter alterũ canẽdo & bene canẽdo superet.& olim cũ citharis & musicis ĩstrumẽtis hos psalmos adiũcta vocis harmonia: deo cõcinebãt. omni quidẽ canẽdi/& bene canẽdi: adhibito conatu. quod igitur instrumẽtis & ore faciebãt:id nos omni mẽtis harmonia/diligẽtiaq;/ & studio facere debem⁹. ¶Primo versu.Cũ inuocarẽ exaudiuit me deus iustitiæ meæ: legendũ exaudisti ex tralatione hebręa/romana/& ex greco vbi legĩt ἐισήκουσάσμου id est exaudisti me/& ex sequẽte verbo dilatasti. ¶Eodẽ versu.dilatasti michi:rectius dicendũ videtur dilatasti me ex tralatione romana/& greco vbi habeĩ ἐπλάτυμάσμε dilatasti me/id est lętificasti me.Siquidẽ secũdũ physicos:tristitia cõstringit/& lętitia cor dilatat.si tamẽ dicitur dilatasti michi:exponatur dilatationẽ dedisti michi.sed id grãmaticorũ certamẽ. ¶Tertio versu.filij hominũ vsq;quo graui/corde:id graui corde/ex hebręo Hieronym⁹ in bonã partẽ accepit/iclyti mei.ac si diceret.quos deus nobili corde effinxit & plasmauit:quare ergo diligitis colere idola vana/& quęritis mẽdaciũ/idololatrię mẽdacẽ cultũ/vbi dij appellãtur qui dij nõ sunt? in malã autẽ partẽ accipiẽdo circa literã(vt passim ex septuagita accipi solet) expositũ est.illis deterrere visus est ꝓpheta: Hieronymo vero blãda & miti oratione corripere & ad resipiscendũ/suauiter allicere.sed eundẽ sensum prętendũt:illi deterrẽdo/iste dulciter alliciẽdo. ¶Quarto versu.Et scitote quoniã mirificauit dñs sanctũ suũ: Hieronymus ex hebręo/& cognoscite quoniã mirabilẽ reddidit dñs misericordẽ suum. Alij volũt quoniã segregauit domin⁹ sanctũ suũ/alij quoniã manifestauit dñs sanctũ suũ.Hoc facit vocabuli ambiguitas.verũ est.tamẽ:& ꝙ pater mirificauit Christũ dñm/& mirabilẽ effecit vt cui opera facere dedit quę nullus alius fecit/sed nec facturus est. Pater eũ gloria & honore ab omni alio segregauit/pater eũ manifestauit. Et siue legãt misericordem suum siue sanctũ suũ: in eandẽ tendit sententiã. est enĩ sanctus sanctorũ. & vniuersæ viæ eius misericordia & veritas:requirẽtibus testamentũ eius et testimonia eius. ¶Quinto versu. Irascimini et nolite peccare:quę dicitis in cordibus vestris/et in cubilib⁹ vestris cõpungimini.Paulo aliter Hieronym⁹ ex hebręo/irascimini et nolite peccare:loquimini in cordibus vestris sup cubilia vestra/et tacete.quo forte designatur:irascimini sup sceleribus vestris et nolite peccare/cõfitemini deo i cordib⁹ vestris et cubilibus vestris/et quiescite/abstinetęq; ab huiuscemodi ianiis.verũ id vocabulũ i hebręo quod hic irascimini trãslatũ est:lõge ponũt equiuocũ/et nũc cõtristamini/cõturbamini/cõmouemini/ nũc irascimini significare.Hieronym⁹ autẽ ea significatiõe vsus est:qua et septuagita. Verũtamẽ nõ ab re etiã legi posset.Cõtristamini et nolite peccare/loquimini ĩ cordibus vestris/in cubilib⁹ vestris et cõpungimini. ¶Octauo versu vbi dicitur/a fructu frumẽti vini et olei sui:particula et olei supfluit/nec habetur ex hebręo:ab ijs quos itelligẽtię fugit sacramentũ adiecta.Inquit enĩ sacer Hieronymus:nequaq; particulã illam se reperisse cũ vetustũ Origenis hexapli psalteriũ reuoluisset/quod ipsius manu fuerat emẽdatũ/neq; ĩ hebręo/neq; in cęteris ædition⁹/nec apud septuagita interptes reperiri.quare in eccleſiarũ psalteriis nichil formidini esse debebit:ilico locũ illũ emendare/et confodere ac cõuellere particulã et olei.et amodo canere a fructu frumẽti et vini sui multiplicati sunt. ¶Nono versu.In pace

1 Psal. 33
2 Psal. 33
3 Hie. 16
3 Ephe. 4
4 Hie. 16
5 Act. 11
6 Ephe.4
7 Ephe.4
8 Act. 2
9 3 Re. 2
10 2 Re. 23

GALL. ROM. HEB.

Cū īuocarē. 5 in idipſū dormiā et requieſcā: videtur media diſtictio potius faciēda poſt dormiā q̄ poſt in idipſū. nā perīde eſt ex hebrēo acſī legamus in pace ſimul dormiā: et requieſcā. vbi rectius ſuſpēdis ſpīritū poſt dormiā q̄ poſt ſimul. et vocabulū quod hic grece ponit ἐπὶ τὸ αὐτὸ quod ſecundo verſu ſecūdi pſalmi iterpretatū eſt in vnū/hic in idipſū: ſimul ſignificat. ¶ Decimo verſu. cōſtituiſti me: Hieronymꝰ ex hebrēo habitare feciſti me. grecꝰ codex κατῴκισάσμε quod duplex vocabulū eſt: ſignificās habitare feciſti me/et cōſtituiſti me. quare videntur interpretes vnam ſignificationem pro alia accepiſſe et potius vertendū fuiſſe habitare feciſti me. quod ex tralatione hebraica Hieronymum velle q̄ apertiſſime poteſt liquere.

¶In finem pro ea quę hereditatē conſequitur pſalmus Dauid. V.

1 VErba mea auribus pcipe dñe: intellige clamorē meum.
2 Intende vocī orationis meę: rex meus et deus meus.
3 Q̄m ad te orabo dñe: mane exaudies vocem meam.
4 Mane aſtabo tibī et vidēbo: qm̄ nō deꝰ volēs iniquitatē tu es.
5 Neq; habitabit iuxta te malignus: neq; pmanebūt iniuſti ante oculos tuos.
6 Odiſti oēs quī operāt iiquitatē: pdes oēs qui loquūtur mendacium.
7 Virū ſanguinū & doloſum abomiabit dñs: ego autē in multitudine miſericordię tuę.
8 Introibo in domū tuā: adorabo ad tēplū ſanctū tuū in timore tuo.
9 Dñe deduc me i iuſtitia tua: ꝓpter iimicos meos dirige i cōſpectu tuo viam meā.
10 Quoniā nō eſt in ore eorū veritas: cor eorū vanum eſt.
11 Sepulchrū patens eſt

¶In finem pro ea quę hereditatē conſequitur pſalmus Dauid. V.

VErba mea auribus pcipe dñe: intellige clamorem meū.
Intende voci orationis meę: rex meus et deus meus.
Q̄m ad te orabo dñe: mane exaudies vocem meam.
Mane aſtabo tibī et vidēbo: qm̄ nō volēs deꝰ iniquitatem tu es.
Nō habitabit iuxta te malignus: neq; permanebūt iniuſti ante oculos tuos.
Odiſti dñe oēs q̄ opāturiiquitatē: pdes oēs qui loquūtur mēdaciū.
Virū ſanguinū et doloſū abominabitur dñs.
Ego autē i multitudie miſericordię tuæ itroibo dñe in domū tuam: adorabo ad tēplū ſanctū tuū in timore tuo.
Deduc me dñe i tua iuſtitia: propter inimicos meos dirige i cōſpectu tuo viam meā.
Quoniā nō eſt in ore eorū veritas: cor eorū vanum eſt.
Sepulchrū patens eſt

¶Victorī ſuper hereditatibus pſalmus Dauid. V.

VErba mea audi domine: intellige murmur meum.
Intende voci clamoris mei rex meꝰ et deꝰ meus: q̄m ad te deprecor.
Dñe mane audies vocē meā: mane prępara bor ad te et cōtemplabor.
Q̄m nō deus volēs iniquitatē tu: nec habitabit iuxta te malignus.
Non ſtabunt iniqui: in cōſpectu oculorū tuorum.
Odiſti oēs operātes iiquitatē: perdes loquētes mēdacium.
Virū ſanguinū et doloſum abomiabitur dñs: ego autē in multitudie miſericordię tuę.
Introibo in domū tuā: adorabo i tēplo ſancto tuo in timore tuo.
Dñe deduc me in iuſtitia tua: ꝓpter inſidiatores meos dirige ante faciē meā viā tuā.
Non eſt in ore eorum rectū: interiora eorum inſidiæ.
Sepulchrū patēs gut-

	guttur eorum/ linguis	guttur eorũ/linguis ſu-	tur eorũ/linguã ſuã lę-
	ſuis doloſe agebant/iu	is doloſe agebant:iudi	uificant: cõdemna eos
	dica illos deus.	ca illos deus.	deus,
12	Decidãt a cogitationi	Decidãt a cogitationi	Decidãt a cõſilijs ſuis/
	bus ſuis/ ſecundũ mul-	bus ſuis/ ſecundũ mul-	iuxta multitudinẽ ſce-
	titudinẽ ipietatũ eorũ	titudinẽ ipietatũ eorũ	lerũ eorũ expelle eos:
	expelle eos:quoniã ir-	expelle eos:quoniã ex-	quoniam prouocaue-
	ritauerũt te dñe.	acerbauerũt te dñe.	runt te.
13	Et lętẽtur oẽs qui ſpe-	Et lętẽtur oẽs qui ſpe-	Et lętẽtur oẽs qui ſpe-
	rãt in te: i ęternũ exulta	rãt i te/in ęternũ exulta	rãt in te / i ꝑpetuũ lau-
	bũt & habitabis in eis.	bũt & habitabis in eis:	dabũt et ꝓteges eos:&
14	Et gl'iabũtur in te oẽs	& gl'iabũtur i te oẽs qui	lętabũtur in te qui dili-
	qui diligũt nomẽ tuũ :	diligũt nomen tuum.	gunt nomen tuũ.
	qm̃ tu benedices iuſto.	Quoniã tu benedices	Quia tu benedices iu-
15	Dñe vt ſcuto bonę vo-	iuſtũ: domine vt ſcuto	ſto:domie vt ſcuto pla
	luntatis tuę: coronaſti	bonę volũtatis tuę co-	cabilitatis coronabis
	nos.	ronaſti nos.	eum.

TITVLVS. Ad victoriã ſuper hęreditatibus pſalmus Dauid. Pſalmus: laus cõmunis ſy-nagogę & eccleſiæ. Propheta in ſpiritu loquit. mane exaudies vocẽ meã: mane vbi pec-catorũ expulſis tenebris orta fuerit i me tua gratia. videbo: cõtẽplabor/ mane dico/ & ele ctis victorum tenebris quia nõ de⁹ volens iiquitatẽ tu es. iniquitatẽ: iiuſtitiã/ & legis trãſ greſſionẽ. neq; habitabit iuxta te malignus: nõ habitabit in tabernaculo tuo. ab hoc quí-to verſu ad mediũ ſeptimi: ex oppoſito reſpondet quartodecimo pſalmo. ego autẽ in mul-titudine miſericordię tuæ introibo in domũ tuã: nõ opibus meis cõfidẽs/ ſed in tua gratia & miſericordia igrediar orationis tuę locũ. in timore tuo: nõ ob pœnã/ ſed ob amore te of fendere metuẽs. deduc me i iuſtitia tua: adiuua vtipleã mãdata tua. ꝓpter iimicos meos: infideles qui in te nõ credũt/ aut puerſos qui male credũt. dirige in cõſpectu meo viã tuã: pone legẽ tuã ante oculos meos. i ore eorũ: iimicorũ. cor eorũ vanũ eſt: ois cogitatio eo-rũ vana. Sepulchrũ patẽs eſt guttur eorũ: guttur eorũ apertũ eſt/ ad deuorandũ/ ad iterfi-ciendũ & ſanguinẽ fundendũ. iudica: cõdẽna illos deus. Decidãt a cogitationib⁹: fruſtrẽ-tur ab executione malorũ quę cogitant. ſecundũ multitudinẽ ipietatũ eorũ expelle eos: dñe dñator æterne pro multitudine ſcelerũ ſuorũ abijce eos abs te. quoniã irritauerũt te dñe: quia ꝓuocauerũt te ad ſe expellẽdos. et lętenť: orat ex oppoſito pro fidelib⁹. i ęternũ exultabũt: in gl'ia ſempiterna. & habitabis in eis: inſerenť in te / vnieris eis. Et gl'iabũtur in te: gloriã ſuã in te habebũt/ eris eorũ gloria. qui diligũt nomẽ tuũ: verbũ tuũ/ Chriſtũ tuũ. quoniã tu bñdices iuſto: Chriſto tuo. Dñe vt ſcuto bonę volũtatis tuę coronaſti nos: hãc ob cauſam quia benedices iuſto tuo/ circũdediſti nos quaſi ſcuto bonę volũtatis/ pro-piciationis & placabilitatis tuæ.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Propheta i ſpiritu loquit. Verba mea aurib⁹ percipe dñe: intellige clamorem meũ. Odeus meus accõmoda vocibus meis exauditionẽ tuam: agno-
2 ſce vociferatũ meũ. Intẽde voci orationis mę: rex meus & deus me⁹. Intẽtus eſto exau-
3 diẽdę preci mę: regnator & gubernator meus & cõditor me⁹. Quoniã ad te orabo dñe: mane exaudies vocẽ meã. quia ad te ſupplex mentẽ meã leuabo: in aduẽtu tuo ſuſcipies
4 precẽ meã. Mane aſtabo tibi & videbo: quoniã nõ deus volens iiquitatẽ tu es. In aduẽtu tuo/ te ſole oriẽte iuſtitię accingar ad te/ & intuebor te: quia tu es deus cui nõ placet ini-
5 quitas. Neq; habitabit iuxta te malign⁹: neq; ꝑmanebũt iiuſti ante oculos tuos. delicias
6 regni tui nõ obtinebit maliuolus: iniuſtitiã operãtes abijciẽtur a cõſpectu tuo. Odiſti oẽs qui operãtur iiquitatẽ: pdes oẽs qui loquũtur mẽdaciũ. infenſus es vniuerſis qui trãſgre-
7 diũtur legẽ: extermiabis vniuerſos qui violãt veritatẽ. Virũ ſanguinũ & doloſũ abomia-
8 bitur dñs. ego autẽ in multitudine miſericordię tuę. Introibo in domũ tuã: adorabo ad tẽ plũ ſanctũ tuũ/ in timore tuo. hominẽ necis amatorẽ/ et ꝓximũ dolis circũueniẽtẽ execra-bitur deus: verũ ego (quẽ tu ne talis eſſem multa miſeratiõis & gratię tuę largitione effe-ciſti) habitabo iuxta te in domo tua/ venerabor te in ſancto tẽplo tuo/ te reuerebor & time-

Verba. 6

bo. Dñe deduc me in iustitia tua: propter ĩimicos meos/ dirige ĩ cõspectu tuo viam meã. 9
deus meus fac me recto calle incedere in lege tua : propter aduersarios meos qui nitũtur
me a rectitudine deflectere/ rectã fac incessus mei semitã ante oculos tuos. Q uoniã nõ est 10
in ore eorũ veritas: cor eorũ vanũ est. dirige dñe viã meã, ppter inimicos meos/ quoniam
locutio eorũ plena est mẽdacijs: ois cogitatio eorũ ad vanitatẽ intẽta. S epulchrũ patens 11
est guttur eorũ/ linguis suis dolose agebãt: iudica illos deus. faux eorũ aperta est ad perdẽ
dũ/ adblandiũtur & sermones suos cõcinãt ad fallendũ: perde & cõdẽna illos iudex æter
ne. D ecidãt a cogitationibus suis/ secundũ multitudinẽ ipietatũ eorũ expelle illos/ quo- 12
niã irritauerũt te dñe. irritę fiãt cogitationes eorũ pro multitudine iiquitatũ suarũ : ,pij
ce eos abs te quoniã ad vindictã ,puocauerũt te. E tlętẽtur omnes qui sperãt in te: in æternũ 13
exultabũt/ & habitabis in eis. & delicijs pfruãtur æternis vniuersi qui iustitiã tuã iplẽtes/
spem suã collocãt ĩ te; in sempiternũ cũ exultatione laudabũt te/ & mansionẽ facies ĩ eis.
E t gloriabũtur in te oẽs qui diligũt nomẽ tuũ : quoniã tu benedices iusto. et in gloria de- 14
lectabuntur in te vniuersi amatores nois tui : quoniã tu benedictione & gratia adiplebis
Christũ tuum. D omine vt scuto bonę volũtatis tuę: coronasti nos. cõditor omniũ rerum 15
æterne/ bona volũtas & ,ppiciatio tua tanq̃ scutũ vallauit/ ,ptexit & circũdedit nos.

1 Psal. 44 CONCORDIA. ¶ Et cõcupiscet rex decorẽ tuũ quoniã ipse est deus tuus: & adorabunt 1. 2
2 Psal. 44 eũ. ¶ Deus in medio eius non cõmouebitur: adiuuabit eã deus mane diluculo. ¶ Sedes 3. 4
3 Psal. 45 tua deus ĩ sęculũ sęculi: virga directionis virga regni tui. dilexisti iustitiã & odisti iniqui-
4 Psal. 44 tatẽ. ¶ Ad nichilũ deductus est in cõspectu eius malignus; timẽtes autẽ dñm glorificat. 5
5 Psal. 14 ¶ Dñs in Mattheo. tunc cõfitebor illis: quia nũq̃ noui vos. discedite a me oẽs: qui opera- 6
6 Mat. 7 mini iniquitatẽ. ¶ Viri sanguinũ & dolosi nõ dimidiabũt dies suos: ego autẽ sperabo in te 7
7 Psal. 54 dñe. Et delfer Paulus ad Titũ. cũ autẽ benignitas & humanitas apparuit saluatoris no-
8 Psal. 137 stri dei nõ ex operib9 iustitiæ quę fecim9 nos: sed secundũ misericordiã suã saluos nos fe-
9 Psal. 118 cit. ¶ In cõspectu angelorũ psallã tibi. adorabo ad tẽplũ sanctũ tuũ/ et confitebor nomini 8
10 Psal. 143 tuo. ¶ Deduc me in semita mandatorum tuorum: quia ipsam volui. ¶ Et erue me de ma 9.
11 Psal. 13 nu filiorum alienorũ quorum os locutum est vanitatẽ: & dextera eorũ dextera iiquitatis. 10
11 Rom. 3 ¶ Hic versus sexto versui psalmi decimitertij similẽ sentẽtiã retinet: quẽ adducit Paulus 11
12 Psal. 118 ad Romanos. causati enĩ (ait) sum9 Iudęos & Gręcos oẽs sub peccato esse. & subdit. sepul
13 Psal. 31 chrũ patẽs est guttur eorũ/ linguis suis dolose agebãt: venenũ aspidum sub labijs eorum. 12.
14 psal. 105 ¶ Spreuisti oẽs discedẽtes a iudicijs tuis; quia iiusta cogitatio eorũ. ¶ Lętamini i dño & 13
15 Psal. 90 exultate iusti: & gliamini oẽs recti corde. ¶ Cõfiteamur nomini sancto tuo: & gliemur in 14.
15 Esaię 51 laude tua. ¶ Scuto circũdabit te veritas ei9: nõ timebis a timore nocturno. Et Esaias. Et 15
nũc qui redempti sunt a domino reuertantur & veniant in Sion/ laudantes: & lętitia sem-
piterna super caput eorum.

ADVERTE. Circa titulũ. ad victoriã sup hęreditatib9 psalm9 Dauid. hęreditates: prima synagoga/ secũda ecclesia. de prima dictũ est: pars autẽ dñi populus eius/ Iacob funiculus hęreditatis eius. de secũda. tu hęreditabis in oibus gẽtibus. septuagita posuere pro ea quę hęreditat: sed id ferme ad idẽ redit. Nã & synagoga vt icipiẽs/ et ecclesia vt pficiẽs & cõ-
summãs/ hęreditatẽ cõsequit ¶ Nono versu. dirige ĩ cõspectu tuo viã meã: ex hebręo cõ-
uersus est sermo/ dirige ãte faciẽ meã viã tuã. & Hieronym9 ĩ epistola ad Sũniam testat: neq; Aquilã neq; Symmachũ/ neq; Theodotionẽ habere viã meã/ sed solã Luciani ęditionẽ q̃ est æditio septuagita. Verũ ,pmiscue: hoc et illo loquẽdi genere vti videtur facer sermo. secundo hic: viã mandatorũ tuorũ cucurri: cũ dilatasti cor meũ. primo hic: seruauĩ mãdata tua & testimonia tua/ quia oẽs vię meę in conspectu tuo. quare iterpretes: eundẽ sibi voluisse sensum hoc & illo modo verisimile est. ¶ Decimus versus ab eo qui est ex he-
bręo parũ euariat: nisi rectũ veritatẽ/ & vanũ esse insidias moliri/ idẽ interpretari velim9.
¶ Quitodecio vbi dicit coronasti per p̃teritũ: ex hebręo Hieronym9 coronabis ,ptulit futurũ. & vbi habem9 nos: istic habet eũ. vt id referatur ad iustũ id est Christũ. vt & hic/ glo
ria & honore coronasti eũ/ & cõstituisti eũ sup opera manuũ tuarũ. nos autẽ: hęreditates synagogã et ecclesiã monstrat/ & vniuersam ex eis coalitã sanctorũ societatẽ. et hic sensus circa literam expressus est/ atq; etiã nunc in hebręo in multis codicibus/ nos habetur.

¶ In finem in carminibus psalmus Dauid ,p octaua. VI.

1 DOmine ne ĩ furore tuo arguas me: neq; ĩ ira tua corripias

¶ In finem in hymnis psalmus Dauid pro octaua. VI.

DOmie nei ira tua arguas me: neq; in furore tuo corripias

¶ Victori in canticis super octaua psalmus Dauid. VI.

DOmine ne ĩ furore tuo arguas me: neq; ĩ ira tua corripias

	GALL.	ROM.	HEB.
	me. *	me.	me.
2	Miserére mei dñe qm̃ infirmus sum: sana me domine quoniã cõturbata sunt ossa mea.	Miserére michi domie qm̃ infirmus sum/sana me dñe quoniã cõturbata sunt oia ossa mea:	Miserére mei dñe qm̃ infirmus sum ego: sana me dñe quoniã cõturbata sunt ossa mea.
3	Et aia mea turbata est valde: et tu dñe vsq; q̃?	et anima mea turbata est valde.	Et aia mea turbata est valde: & tu dñe vsq; q̃?
4	Cõuertere domie/ eripe animã meã: saluum me fac propter misericordiam tuam.	Et tu domie vsq; quo? cõuertere et eripe aiam meã: saluũ me fac propter misericordiã tuã.	Reuertere dñe / erue animam meã: salua me propter misericordiam tuam.
5	Quoniã nõ est in morte qui memor sit tui: in inferno autẽ quis cõfitebitur tibi?	Quoniã nõ est in morte qui memor sit tui: in inferno autẽ quis cõfitebitur tibi?	Qm̃ nõ est i morte recordatio tui: in inferno quis cõfitebitur tibi?
6	Laborauí in gemitu meo/lauabo per singulas noctes lectũ meũ: lachrimis meis stratũ meũ rigabo.	Laborauí in gemitu meo/lauabo per singulas noctes lectum meũ: lachrimis stratũ meum rigabo.	Laborauí in gemitu meo/ natare faciã tota nocte lectũ meũ: lachrimis meis stratũ meum rigabo.
7	Turbatus est a furore oculus me⁹: iueterauí inter oẽs inimicos meos.	Turbatus est pr̃e ira oculus me⁹: iueterauí inter oẽs inimicos meos.	Caligauit pr̃e amaritudine oculus meus: consumptus sũ ab vniuersis hostibus meis.
8	Discedite a me oẽs qui operamini iniquitatẽ: quoniã exaudiuit dñs vocem flétus mei.	Discedite a me oẽs qui opamini iiquitatẽ: qm̃ exaudiuit dñs vocem flétus mei.	Recedite a me oẽs qui opamini iniquitatem: quoniã audiuit dñs vocem flétus mei.
9	Exaudiuit dñs dep̃cationẽ meã: dñs orationem meã suscepit.	Exaudiuit dñs dep̃cationẽ meã: dñs orationem meam assumpsit.	Audiuit dñs dep̃cationẽ meã: dominus orationẽ meã suscipiet.
10	Erubescãt & coturbẽtur vehemẽter oẽs iimici mei: cõuertant & erubescãt valde velociter.	Erubescãt & cõturbẽt oẽs iimici mei: auertãtur retrorsum et erubescant valde velociter.	Cõfundantur & cõturbẽtur vehemẽter oẽs iimici mei: reuertãtur et cõfundantur subito.

TITVLVS. Ad victoriã i canticis/ psalm⁹ Dauid pro octaua. Psalmus de Christo dño. Propheta in spiritu inducit Christũ patrẽ orantẽ/ea quę mẽbrorũ sunt sua facientẽ/& pœnitẽtiã suã patri offerentẽ. dñs: deus pater. furor: vltio in pr̃senti vita. ira: vltio in futuro/ vbi erit fletus & stridor dentiũ. infirmus sum: ob peccatũ. sana me: dimitte peccatũ meorũ. cõturbata sunt ossa mea: animę vires/ ratio/ volũtas/ intelligẽtia. et aia mea: explicat qđ pr̃cessit. sed tu dñe vsq; quo: differes inclinare te ad sanãdos meos. cõuertere dñe: qui peccato meorũ es auersus. cripe animã meã: aiam meorũ a peccato/ sana a spũali infirmitate/ ex pturbatione trãquillitati suę restituę. saluũ me fac: salua meos. ꝓpter misericordiã tuã: nõ ex operibus quę fecerũt/ sed ex tua imẽsę bonitatis pietate & misericordia. in morte: in morte secũda/ in inferno. qui memor sit tui: qui memoretur bonitatẽ/ & misericordiã tuã. in inferno autẽ: id particulã præcedentẽ explicat. in iferno: in morte secũda/ in supplicijs æternis. quis cõfitebitur tibi: quis laudabit/ quis enarrabit bonitates tuas? nullus/ sed qui viuũt/ qui habitant in domo tua/ in sęcula sęculorũ laudabũt te. laborauí: cõditiones pœnitẽtiũ. turbatus est a furore: ab inflictione vltionis tuę. oculus meus: mẽs mea/ & sensus

GALL. ROM. HEB.

Dñe ne. 1. meus. iueterauí: declaratio pręcedẽtis/attritus ſum ob peccatũ meũ ab oĩbus ĩimicis meis tam mundi huius q̃ ſpiritualibus nequitijs. diſcedite: hic Chriſtus pro pœnitẽtibus exauditũ ſe dicit/& arcet oẽs apoſtatas / obſtinatos/ & ipœnitẽtes/ſpiritualeſq; nequitias a cœtu eorũ qui per pœnitẽtiã a dei miſericordia ſuſcipiũtur. quoniã exaudiuit dñs vocem fletus mei: quoniã deus ſuſcepit lachrimas meas/deprecationẽ & orationẽ meã pro illis. erubeſcãt & cõturbẽtur vehemẽter oẽs ínimici mei: aduerſarij mei/obſtinati & ipœnitẽtes. cõuertãtur: retro abeant/abſcedant procul a me & meis. & erubeſcãt: et confundãtur. valde velociter: cito ſentiãt vltionẽ et iram tuã/ qui nolunt delictorum pœnitentia/ confugere ad miſericordiam tuam.

Χρ̃σ quæ ſunt corporis ſua faciens. EXPOSITIO CONTINVA. Domine ne in furore tuo arguas me: neq; in ira tua corripias me. O pater ęterne ne grauiter punias me ĩ hoc ſęculo: ne dãnes me in altero. Miſerere mei dñe quoniã infirmus ſum: ſana me dñe quoniã cõturbata ſunt oſſa mea. flectere miſeratione/quia fragilis eſt natura mea: cœleſtis medice medere lãguoribus meis/quia oĩs in me debilitata eſt potẽtia. Et aĩa mea turbata eſt valde: ſed tu dñe vſq; quo? et memoria / mens / et voluntas mea multipliciter eſt tribulata: ſed tu pater æterne quouſq; differes ſanare me? Cõuertere dñe & eripe animã meã: ſaluũ me fac ꝓpter miſericordiam tuã. tu pater qui ob peccatũ es auerſus a me/cõuerte faciẽ tuã ad me/et reforma imaginẽ tuã/da michi ſalutẽ æternã: nõ quia dignus ſim/nõ quia meritus ſim/ſed ob ſolã miſerationẽ et gratiã tuã. Quoniã nõ eſt in morte qui memor ſit tui: in inferno autẽ quis cõfitebitur tibi? da michi ſalutẽ tuã quo poſſim te laudare et beneficia tua cõfiteri/ quia qui illã nõ cõſequitur/ſed in pditionẽ it æternæ mortis/nõ meminit tui: quis enĩ in loco ſupplicíorũ ęternorũ laudabit te/ aut poterit bñficia tua cognoſcere? Laborauí in gemitu meo/ lauabo per ſingulas noctes lectũ meũ: lachrimis meis ſtratũ meũ rigabo. O mitiſſime pater deſtitutus ſum viribus in gemẽdo peccatũ meũ/omni nocte ꝓfuſas addã lachrimas in loco reclinationis meę: ſubſterniculũ meũ fletibus meis humectabo. Turbatus eſt a furore oculus meus: inueterauí inter oẽs ínimicos meos. prę vltione tua turbatus eſt ſpiritus meus: ad finẽ deductus ſum ab inimicis meis. Diſcedite a me oẽs qui opamini iniquitatẽ: quoniã exaudiuit dñs vocẽ fletus mei. faceſſite/abite ꝓcul a me vniuerſi oparij iiquitatis: quia cœleſtis pater admiſit fletũ/afflictionẽ/& pœnitẽtiã meã. Exaudiuit dñs depcationẽ meã: dñs orationẽ meã ſuſcepit. miſericors pater meus qui dñatur vniuerſis/ admiſit p̃cẽ meã: pater æternus petitionẽ meã acceptauit. Erubeſcant & cõturbẽtur vehemẽter oẽs ĩimici mei: cõuertãtur & erubeſcãt valde velociter. cõfundãtur et ſupplicijs afficiãtur atrociter vniuerſi qui michi aduerſantur nolentes elargitę ab æterno patre ſalutis eſſe participes: abeant retro/peſſumq; eant/et ocyus cõfundantur.

1 Pſal. 37 CONCORDIA. ¶ Hic verſus & primus pſalmi 37 idẽ. ¶ Nõ eſt ſanitas in carne mea: a 1, 2
2 Pſal. 37 facie irę tuę nõ eſt pax oſſib⁹ meis a facie peccatorũ meorũ. ¶ Cor meũ cõturbatũ eſt/de- 3
3 Pſal. 37 reliquit me virtus mea/& lumẽ oculorũ meorũ: & ipm nõ eſt mecũ. ¶ Intẽde ĩ adiutoriũ 4
4 Pſal. 37 meũ: dñe deus ſalutis meę. ¶ Nõ mortui laudabũt te dñe: neq; oẽs qui deſcendũt in iſer- 5
5 Pſal. 113 num. ¶ Afflictus ſum & humiliatus ſum nimis: rugiebã a gemitu cordis mei. ¶ Miſer fa- 6, 7
6 Pſal. 37 ctus ſum & curuatus ſum vſq; in finẽ: tota die cõtriſtatus ingrediebar. ¶ Et qui iquirebãt 8
7 Pſal. 37 mala michi locuti ſũt vanitates: & dolos tota die meditabanť. Et Chriſtus dñs ĩ Matthęo.
8 Pſal. 37 tũc cõfitebor illis: quia nũq̃ noui vos. diſcedite a me oẽs qui opamini iniquitatẽ. ¶ Quo- 9
8 Mat. 7 niam in te dñe ſperaui: tu exaudies me dñe deus meus. ¶ Quia dixi nequando ſupgau- 10
9 Pſal. 37 deãt michi inimici mei. Item. cõfundãtur & reuereantur quęrentes animã meã: auertan-
10 Pſal. 37 tur retrorſum & cõfundantur cogitantes michi mala.

10 Pſal. 34 ADVERTE. Circa titulũ ad victoriã in canticis pro octaua pſalmus Dauid. pro octaua: pro populo qui ſabbatũ in octauã diẽ cõmutauit. & hic populus: Chriſtianus eſt/qui octauã diẽ id eſt dñicã celebrat. & ſeptenarius: numerus eſt veteris legis. octonarius: legis nouę. ¶ Primo verſu. Dñe ne in furore tuo arguas me: furor vltionẽ in pręſenti/& ira pœnã gehẽnæ (vt circa literã dictũ eſt) authore Hieronymo ſignificat. de furore ſecũdo Regũ: addidit furor dñi iraſci cõtra Iſrael. & ſubditur. Immiſitq; dñs peſtilentiã in Iſrael de mane vſq; ad cõſtitutũ tẽp⁹: & mortui ſunt ex populo a Dan vſq; ad Berſabee ſeptuagita milia virorũ. cũ extendiſſet manũ angelus dñi ſup Hieruſalẽ vt diſperderet eã: miſertus eſt dñs ſup afflictionẽ/& ait angelo pcutiẽti populũ/ ſufficit nũc/ cõtine manũ tuã. De ira. Paulus ad Epheſios. venit ira dei in filios diffidẽtię. et Iacob/ apoſtol⁹. theſaurizatis vobis irã in nouiſſimis diebus. attamẽ ſępe furor pro ira/& ira pro furore cõfundit. vt ſequẽtis pſalmi verſu ſexto. ira pro furore. ¶ Principio ſeptimi verſus. Turbatus eſt a furore oculus meus: Hieronym⁹ ex hebręo. caligauit præ amaritudine oculus meꝰ. tametſi quidã putare poſſent Hieronymũ aliã ſonare intelligentiã. quaſi caligatio ſenſus ex amaritudine doloris &

pœnitentiæ accideret: rectius forsitan est (vt ex septuagīta) id intelligere de amaritudine et humiliatione quā deus pœnitētibus ab exteris etiā infligit/ ad eorū exactiorē sanitatē. quod sequēs particula declarat: qua dicitur/ cōsumptus sum ab vniuersis hostibus meis.

¶ Decimo versu. Hæc vocabula cōuertātur/auertātur/reuertātur: idē volunt ac discedāt/ tametsi diuersam habere videantur intelligentiā. accōmodatius tamē videtur auertātur: quod in psalterio reperitur romano. & ex græco ἀποστραφέισαν id est auertantur. sic igitur nōnullorū quę supradicta sunt: potius videatur esse diaphonia q̄ sit.

¶ Psalmus Dauid quē cātauit dño pro verbis Chusi filij Iemini. VII

1 Domīe deus meus ī te speraui: saluū me fac ex oibus persequentibus me & libera me.

2 Nequando rapiat vt leo animā meam: dum nō est qui redimat neq; qui saluum faciat.

3 Domine deus meus si feci istud: si est iniquitas in manibus meis.

4 Si reddidi retribuentibus michi mala: decidam merito ab inimicis meis inanis.

5 Persequatur inimicus animā meā & cōprehēdat/et cōculcet in terra vitā meā: et gl'iam meā in puluerē deducat.

6 Exurge dñe in ira tua: exaltare in finibus inimicorū meorū.

7 Et exurge dñe de⁹ meus in p̄cepto quod mādasti: & synagoga populorū circūdabit te.

8 Et propter hāc in altū regredere: dñs iudicat populos.

9 Iudica me dñe secūdū iustitiā meā: & secūdū innocētiā meā sup me.

10 Consumetur nequitia peccatorū & diriges iu-

¶ Psalmus Dauid quē cātauit dño pro verbis Chusi filij Iemini. VII

Domīe deus meus ī te speraui: libera me ab omnibus persequentibus me & eripe me.

Nequando rapiat vt leo animā meam: dum nō est qui redimat neq; qui saluum faciat.

Domine deus meus si feci istud: si est iniquitas in manibus meis.

Si reddidi retribuentibus michi mala: decidam merito ab inimicis meis inanis.

Persequatur inimicus animā meā & cōprehēdat eā/ & cōculcet ī terra vitā meā: et gl'iā meā in puluerem deducat.

Exurge dñe in ira tua: et exaltare in finib⁹ inimicorū tuorum.

Exurge domine deus in p̄cepto quod mādasti: & synagoga populorū circūdabit te.

Et propter hāc in altū regredere domine: iudica populos.

Iudica me dñe secūdū iustitiā meā: & secūdū innocētiā manuū mearum super me.

Cōsumēt nequitia pec

¶ Ignoratio Dē quā cecinit dño sup verba Chusi filij Iemini. VII

Domīe deus meus ī te speraui: salua me ab omnibus persequentibus me/ & libera me.

Ne forte capiat vt leo animam meam: laceret et non sit qui eripiat.

Domine deus meus si feci istud: si est iniquitas in manibus meis.

Si reddidi retribuentibus michi malum: & dimisi hostes meos vacuos.

Persequatur inimicus animā meā et appręhēdat/ & cōculcet in terra vitā meā: et gl'iam meā in puluerem collocet.

Surge domie in furore tuo: eleuare indignans super hostes meos.

Cōsurge ad me iudicio qd mādasti: et cōgregatio tribuū circūdet te.

Et pro ea in altū reuertere: dñs iudicabit populos.

Iudica me dñe secūdū iustitiā meā: & secūdū simplicitatem meā quę est in me.

Consumētur malū iniquorū & cōfirmētur iu

GALL. ROM. HEB.

stum:scrutans corda & rénes deus. catorũ & dirige iustũ: scrutãs corda & rénes deus. stus: ꝓbator cordis & rénum deus iustus.

11 Iustũ adiutoriũ meũ a domino:qui saluos facit rectos corde. Iustũ adiutoriũ meũ a domino: qui saluos facit rectos corde. Clypeus meus in deo: qui saluat rectos corde.

12 Deus iudex iust9 & fortis & patiens:nunquid irascit̃ p singulos dies? Deus iudex iustus fortis & longanimis/nunquid irascitur per singulos dies? nisi cõuertamini gladiũ suũ vibrabit. Deus iudex iustus & fortis: comminans tota die.

13 Nisi cõuersi fueritis gladiũ suũ vibrabit: arcũ suũ tetendit & parauit illũ. Arcũ suũ tetẽdit & parauit illũ/ et in ipo parauitvasa mortis:sagittas suas ardẽtibus effecit. Non conuertenti gladiũ suũ acuet:arcũ suũ tetẽdit & parauit illũ.

14 Et in eo parauit vasa mortis:sagittas suas ardentibus effecit. Et in ipso parauit vasa mortis:sagittas suas ad comburendum operatus est.

15 Ecce parturijt iiustitiã & cõcepit dolorẽ:et peperit iniquitatẽ. Ecce parturijt iiustitiã cõcepit dolorẽ: & peperit iniquitatem. Ecce parturit iniquitatẽ cõcepto dolore:& peperit mendacium.

16 Lacum aperuit & effodit eum:& incidit in foueam quam fecit. Lacũ aperuit et effodit eum : & incidit in foueam quam fecit. Lacum aperuit & effodit eũ:et icidet in ītería tũ quẽ operatus est.

17 Cõuertetur dolor eius in caput eius: & in verticẽ ipsius iniquitas ei9 descendet. Cõuertẽtur dolor eius in caput eius: & in verticem eius iniquitas ei9 descendet. Reuertẽtur dolor suus in caput eius:& sup verticem eius ĩquitas sua descendet.

18 Confitebor domino secundũ iustitiã eius: & psallã nomini domini altissimi. Confitebor domino secundũ iustitiã eius : & psallã nomini domini altissimi. Confitebor domino secundũ iustitiã eius : & cantabo nomini domini altissimi.

TITVLVS. Ignoratio Dauid quã cecinit dño sup verba Chusi filij Iemini. Ignoratio: crimẽ quod ei ipigebaṫ/& quod ignorabat/cuiusq; erat ĩsons. Itẽ et ꝓphetia mortis Absalon. Chus:ethiops/fama denigratus. filius Iemini:Semei de cognatione Saul. psalm9:humana iuocatio. Dauid loquit̃. ex oĩbus ꝓsequẽtibus me: Absalon/Achithophel/Amasa filio Iethra/& populo Israel. nequando rapiat: inimicus Absalon. si feci istud: si admisi crimen quod ipingit Semei. & est iniquitas: ea quã ipingit Semei. retribuẽtibus michi: Sauli et cõfœderatis eius. decidã ab ĩmicis meis inanis:succũbã Absaloni & cõplicibus eius salute destitutus. inimicus: Absalon. cõculcet ī terra vitã meã/& gl'iam meã in puluerẽ deducat: priuet vita/& spolíet me regno. exurge: veni in adiutoriũ meũ. in ira tua: ī furore tuo. exaltare: prœuale. exurge dñe in prœcepto quod mãdasti: surge de solio glorię & descẽde ad adiuuandũ me/ secundũ ꝑceptũ quod mandasti Samueli vt iungeret me. & ꝓpter hanc: propter synagogã & populorũ cõgregationẽ facto iudicio regredere ī sublime soliũ tuũ/ vnde cũctorũ facta pspicis. dñs iudicat populos: ex hoc loco ad finẽ vsq; ꝓphetat. secũdũ innocẽtiã meã: puritatẽ a crimine obiecto/ & hęc particula ꝑcedentẽ explicat. peccatorũ: ab re criminantiũ & psequentiũ. iustũ: insontẽ a crimine imposito. scrutãs corda & renes: animã & corpus/alta & ꝓfunda/spiritũ & carnẽ/abdita & aperta/cogitationes & voluptates. Iustũ adiutoriũ: quia sciebat se insontẽ. iustus ad recte iudicandũ. fortis: potens ad liberandũ & vlciscendũ. patiẽs: longanimis ad sufferendũ & expectandũ. nunquid irascit̃ per singulos dies? nũquid punit quotidie? & id respicit patiẽs. quasi responsio audiaṫ/ nõ: quia patiẽs/longanimis/sufferẽs. nisi cõuersi: cõminatur vt respiscãt aduersarij & nõ puniãtur a deo. arcũ suũ: flagellũ. vasa mortis: tela mortifera. sagittas suas ardẽtibus effecit:

tela ſuæ vltionis cũ rebus ignitis aptauit/quo niſi cõuertãtur & reſipiſcãt ſupplicia gehennæ minaꝛ. Ecce parturit: hæc prophetia de Abſalõe filio vſq; ad vltimũ verſũ. cõfitebor domino: laudes deo creptori ſuo/liberatoriq; ab inimicis ſe ꝓfoluturũ pollicetur.

EXPOSITIO CONTINVA/cũ hic hũana et ꝓuata ponaꝛ depcatio: neceſſaria viſa nõ ẽ.

1 CONCORDIA. Ex ſcdo Regũ. Reporta arcã dei i vrbẽ. ſi iuenero gratiã in oculis dñi: re
2 ducet me & oſtẽdet michi eã/& tabernaculũ ſuũ. ¶Ecce filiꝰ meꝰ qui egreſſus eſt de vtero meo/q̃rit aĩam meã: quãto magis hic filiꝰ Iemini maledicet michi. Semei aũt filiꝰ Iemini maledicebat Dauid: egredere/egredere vir ſanguinũ & vir belial. reddidit tibi dñs vniuerſũ ſãguinẽ domꝰ Saul: quoniã iuaſiſti regnũ ꝓ eo. & dedit dñs regnũ in manu Abſalon filij tui. & ecce ꝑmũt te mala tua: quoniã vir ſãguinũ es. ¶Dauid & viri eiꝰ in iteriore parte
4 ſpelũcæ latebãt: & dixerũt ſerui Dauid ad eũ. ecce dies de qua locutꝰ eſt dñs ad te ego tra-
5 dã tibi inimicũ tuũ: vt facias ei ſicut placuerit in oculis tuis. dixitq; ad viros ſuos. ꝓpiciꝰ ſit michi dñs ne faciã hãc rẽ dño meo Chriſto dñi: vt mittã manũ meã i eũ/ quia Chriſtꝰ dñi
6 eſt. ¶Dixit dñs ad Samuelẽ vſquequo tu luges Saul: cũ ego ꝓiecerĩ eũ ne regnet ſup Iſra
7 el? Imple cornu tuũ olei & veni vt mittã te ad Iſai Bethleemitẽ. ꝓuidi enĩ i filijs eiꝰ michi
8,9 regẽ. ¶Quis ſicut deꝰ noſter qui ĩ altis habitat: & humilia reſpicit in cœlo & i terra? ¶Ap
10 paruit Chuſi & venĩẽs ait/bonũ apporto nũciũ dñe mi rex. iudicauit enĩ ꝓ te dñs hodie de
11 manu oĩm q surrexerũt cõtra te. ¶Factũ eſt ꝑliũ i ſaltu Effraim: & cęſus eſt ibi populus Iſ
12 rael ab exercitu Dauid/factaq; ẽ plaga magna i die illa vigiti milliũ. ¶Dñi nutu diſſipatũ
13 eſt cõſiliũ Achitophel vtile: vt iduceret ſup Abſalon malũ. ¶Miſerator & miſericors dñs:
14 lõganimis & multũ miſericors. nõ iperpetuũ iraſcet: neq; in æternũ cõminabit. ¶Tulit Io
15 ab tres lãceas i manu ſua. & infixit eas i corde Abſalon. Tulerũt Abſalõ/& ꝓiecerũt i ſal-
16 tu i foueã grãdẽ: & cõportauerũt ſup eũ aceruũ lapidũ magnũ nimis. ¶Accidit aũt vt oc-
17 curreret Abſalon ſeruis Dauid ſedẽs mulo: cũq; ĩgreſſꝰ fuiſſet mulꝰ ſubt dẽſã quercũ/ et mag-
nã: adhęſit caput eiꝰ quercui. & illo ſuſpẽſo iter cœlũ et terrã: mulꝰ cui inſederat ꝓtranſit.
18 ¶Locutꝰ ẽ aũt Dauid verba carmis: i die q̃ liberauit eũ dñs de manu oĩm ĩimicorũ ſuorũ.

ADVERTE. Quia hæc laus hũana poſita eſt: nõ magnope expoſitiõe cõtinua curãdũ fuit/ſed nec de cõcordia etſi de ea parũ adiectũ ſit. Attñ i hac ipa ꝓſecutiõe: nichil abſonũ ẽ Dauid geſſiſſe figurã Chriſti. Abſalonẽ et populũ Iſrael: Iudę/ pricipũ et cohortis. Abſalon traditionẽ meditatꝰ/patri dat oſculũ: & Iudas Chriſto. Dauid nudis pedibꝰ/capite velato ſuis ſimiliter velatis & in luctu trãſgredit torrẽtẽ Cedron/& aſcẽdit cliuũ oliuarũ ſcãdẽs & flẽs: & dñs egreſſꝰ trãs torrẽtẽ Cedron cũ diſcipulis/i mõte cępit pauere et tedere/& męſtꝰ eſſe vſq; ad mortẽ. Dauid latet i cãpeſtribꝰ: dñs i ſepulchro. Abſalõ crine pẽdet: Iudas fune fauces ſtrigit. redit Dauid i Hierim/victor honoratꝰ: dñs de ſepulchro ſurgit gl'oſꝰ/ ad ſuos rediẽs deuictis hoſtibꝰ & ſolutis iferni doloribꝰ. & mlta hmõi ex hiſtoria ſcdi Regũ/cõcinare potes. ¶Quarto verſu. decidã merito ab inimicis meis inanis: alia ex hebręo dat Hieronymꝰ itelligẽtiã. & dimiſi hoſtes meos vacuos. q̃ velle videt nõ mõ hoſtibꝰ ſibi mala iferẽtibꝰ nõ retribuiſſe malũ ꝓ malo: ſed retribuiſſe bonũ. Id enĩ deſignare videt ſi dimiſi hoſtes meos vacuos/ſcilicet beneficio. alij vero cõuerterũt itelligẽtiã. ¶Octauo verſu. Dñs iudicat: ex hebręo iudicabit aptiꝰ ꝓphetię vocabulũ et ſẽtẽtiæ accõmodatiꝰ. qđ decimꝰ & ſeqntes verſꝰ p futurũ loquẽtes: idicãt. ¶Vndecio verſu. iuſtũ adiutoriũ meũ a dño: illđ iuſtũ ex hebræo & græco ad verſꝰ pcedẽtis finẽ ptinet/legẽdũq; potiꝰ eſſet ſcrutãs corda & renes deꝰ iuſtꝰ. vt ex hebręo ꝓbator cordis & renũ deꝰ iuſtꝰ & græce ἐτάζων καρδίας καὶ νεφρους ὁ θεὸς δίκαιος. exãinãs corda & renes deꝰ iuſtꝰ. ſũt q habẽt δικαίωσ: id ẽ iuſte. ¶Duodecio verſu. nũq̃d iraſcit ꝓ ſingulos dies: Hieronymꝰ ex hebræo nõ dilatã ex ſufferẽtia clemẽtię diuię itellexit punitionẽ/ſed iugẽ cõminationẽ. & q̃is hęc alia itelligẽtia nõ tñ aduerſa. ſtat enĩ cũ lõganimitate dei et punitiõis dilatiõe: iugis cõminatio punitiõis ꝓ ſcripturas ſãctas/ꝓ ꝓphetias/ꝓ ſanctos viros/ꝓ ſuos ꝑdicatores niſi reſipiſcãt/niſi reſiliãt et auerſi cõuertant. et vtraq; itelligẽtia: dei i nos benignitas idicaꝛ. hac: ꝙ cõminaꝛ vt ſaluet. illa: ꝙ nõ illico punit quia amet. quomodo et circa litterã expoſitũ eſt

¶In finẽ ꝓ torcularibꝰ pſalmꝰ Dauid. VIII.

1 Dñe dñs noſter: q̃ admirabile eſt nomẽ tuũ i vniuerſa tra?
2 Q̃ eleuata eſt magnificentia tua: ſup cœlos.

¶In finẽ ꝓ torcularibꝰ pſalmꝰ Dauid. VIII.

Dñe dñs noſter: q̃ admirabile eſt nomẽ tuũ i vniuerſa tra?
Q̃ eleuata eſt magnificentia tua: ſup cœlos.

¶Victori ꝓ torcularibꝰ pſalmꝰ dauid. VIII

Dñe dñator noſter: q̃ grãde eſt nomẽ tuũ in vniuerſa terra?
Qui poſuiſti gloriam tuam: ſuper cœlos.

1. 2 Reg. 15
2. 2 Reg. 16
3. 1 Reg. 34
4. 1 Reg 24
5. 1 Reg. 24
6. 1 Reg. 16
7. 1 Reg. 16
8. Pſal. 112
9. 2 Reg. 18
10. 2 Reg. 18
11. 2 Reg. 17
12. 2 Pſal 102
13. 2 Reg. 18
14. 2 Reg 18
15. 2 Reg. 18
16. 2 Reg. 18
17. 2 Reg. 18
18. 2 Reg. 22

Psal. 8 Dñe dñs

GALL.	ROM.	HEB.
3 Ex ore infantiũ & lactẽtiũ perfeciſti laudẽ propter iimicos tuos: vt deſtruas iimicũ & vltorẽ.	Ex ore infantiũ et lactẽtiũ perfeciſti laudẽ ꝓpter iimicos tuos: vt deſtruas iimicũ et defẽſorẽ	Ex ore infantiũ et lactẽtiũ: perfeciſti laudem. Propt adũſarios tuos: vt q̃eſcat iimic⁹ & vltor
4 Q m̃ vidébo cęlos tuos opa digitorũ tuorũ: lunã et ſtellas q̃ tu fũdaſti	Q m̃ vidébo cęlos opa digitorũ tuorũ: lunã & ſtellas quas tu fũdaſti.	Videbo enĩ cœlos tuos opa digitorũ tuorũ: lunã & ſtellas q̃ fundaſti.
5 Q uid eſt homo q̃ memor es ei⁹: aut filius hominis q̃m viſitas eum?	Q uid eſt homo q̃ memor es eius: aut fili⁹ hominis q̃m viſitas eum?	Quid eſt homo q̃m recordaris ei⁹: vel fili⁹ hominis q̃m viſitas eum?
6 M inuiſti eũ paulomin⁹ ab ãgel' gl'a et honore corõaſti eũ: et cõſtituiſti eũ ſup opa manuũ tuarũ.	M inuiſti eũ paulomin⁹ ab ãgel' gl'a et honore corõaſti eũ: et cõſtituiſti eũ ſup opa manuũ tuarũ.	Minues eũ paulomin⁹ a deo: gloria & decore coronabis eum.
7 O ia ſubieciſti ſub pedib⁹ ei⁹: oues et boues vniũſaſ/iſup et pecora cãpi	O ia ſubieciſti ſub pedib⁹ ei⁹: oues et boues vniũſas/iſup et pecora cãpi	Dabis ei poteſtatẽ: ſuper opa manuũ tuarũ. Cũctapoſuiſti ſub pedib⁹ eius: oues et armẽta oĩa inſup et aialia agri.
8 V olucres cœli et piſces maris: qui perambulãt ſemitas maris.	V olucres cœli & piſces maris: qui perambulãt ſemitas maris.	Aues cęli et piſces maris: q̃ trãſeũt ſẽitas põti.
9 D ñe dñs noſter: q̃ admirabile eſt nomen tuum in vniuerſa terra?	D ñe dñs noſter q̃ admirabile eſt nomẽ tuũ i vniuerſa terra?	Domie dominator noſter: q̃ grãde eſt nomen tuũ in vniuerſa terra?

TITVLVS. Ad victoriã pro torcularibus pſalm⁹ Dauid. Pſalm⁹ de Chriſto dño ꝓpheta in ſpiritu loquit. Dñe dñs noſter: Chriſtus. admirabile nomẽ: IHESVS. Magnificẽtia tua: magnificũ tẽplũ manib⁹ ſpũs ſãcti in virgine affabrefactũ/hũanitas. Ex ore ĩfantiũ & lactẽtiũ: puerorũ Hebręorũ. ꝓpter iimicos tuos: ſacerdotes/ſcribas/& phariſęos. iimicũ & vltorẽ: iudaicũ populũ q videbat ĩ pſecutiõe Chriſti dñi/defẽſor dei & moſaicę legis vltor. Opa digitorũ: patris/filij/& ſpirit⁹ ſãcti. Q uid eſt homo: gen⁹ humanũ. aut fili⁹ hoĩs: Chriſtus dñs ob carnis diſpẽſationẽ. viſitas eũ: habitãdo cũ eo in vnitate hypoſtaſeos. Minuiſti eũ: exinaniuiſti eũ. gloria & honore coronaſti eũ: ĩ dextera tua cũ collocãs/regẽ regũ/et dñm dñantiũ cõſtituẽs. cõſtituiſti eũ ſup opa manuũ tuarũ: dediſti ei oĩm poteſtatẽ. Oĩa ſubieciſti ſub pedib⁹ ei⁹: feciſti eũ vniuerſorũ dominũ. oues/boues & pecora cãpi: terreſtria. volucres cœli: cœleſtia. piſces/& perãbulãtia abyſſi ꝓfunda: inferna. Domine dñs noſter: ꝛeſumit quod in principio dixit. Et totus hic pſalmus in admiratione legatur.

EXPOSITIO CONTINVA. D ñe dñs noſter: q̃ admirabile eſt nomẽ tuũ in vniuerſa terra? O dñe deus humane/& homo diuine q̃ admiratione dignũ/q̃ glorioſũ nomẽ tuũ ĩ vniuerſo terrarũ orbe? Q uoniã eleuata ẽ magnificẽtia tua ſup cęlos. q̃ admirabile inquã/quia magnificũ corporis tui tẽplũ exaltatũ eſt ſuper altitudinẽ cœlorũ. Ex ore infantiũ et lactẽtiũ pfeciſti laudẽ ꝓpter iimicos tuos: vt deſtruas inimicũ & vltorẽ. ex voce puerorũ Hebręorũ cõpleuiſti laudationẽ ꝓpter põtifices/ſcribas & phariſęos hoſtes tuos: vt cõuĩcas & cõfũdas adũſariũ tuũ q ſe ſimulat honoris diuini & diuię legis defẽſorẽ. Q uoniã videbo cœlos tuos opa digitorũ tuorũ: lunã et ſtellas q̃ tu fũdaſti. O dñe q̃ admirabile nomẽ tuũ/qa ego nõ vt nũc emin⁹ ſed comin⁹ ĩtuebor fabricã cęlorũ/op⁹ oĩpotẽtiũ virtutũ tuarũ: comin⁹ ĩtuebor cęlũ lunę et ſtellarũ q̃ tu plaſmaſti. Q uid ẽ hõ q̃ mẽor es ei⁹: aut fili⁹ hoĩs quoniã viſitas eũ? qd ẽ hũanũ gen⁹ q̃ recordat⁹ es ei⁹ ad redimẽdũ ipm/aut quid ẽ fili⁹ hoĩs quoniã tu ipe ſuſtẽtas eũ? M inuiſti eũ paulomin⁹ ab angelis gl'a & honore coronaſti eũ: et cõſtituiſti eũ ſup opa manuũ tuarũ. tu filiũ hoĩs pauxillũ exinaniuiſti a deo/clarificatione & honorificẽtia decoraſti eũ: & perfeciſti operib⁹ omniartificis potẽtiæ tuæ. O ia ſubieciſti ſub pedibus eius: oues & boues vniuerſas/inſup & pecora cãpi. V olucres cœli & piſces maris: qui pãbulãt ſemitas maris. oẽm creaturã ſubdidiſti ei⁹ poteſtati: terreſtria/cęleſtia et ĩ-

9 ferna. Dñe dñs noſter: q̄ admirabile ē nomē tuū ī vniuerſa terra? O rex noſter & dñator no
ſter: q̄ admiratiōe dignū/q̄ ſtupēdū/gloſū & bñdictū nomē tuū/p vniuerſa terrarū ſpacia?
1 CONCORDIA. ¶ Paulus ad Philippēſes. & dedit ei nomē qđ eſt ſup ōne nomē. Et Ma- 1 Phil. 2
2 lachias: ab ortu ſolis vſq; ad occaſū: magnū eſt nomē meū in gētib⁹. ¶ A ſūmo cœlo egreſ 2 Pſal. 18
ſio eius: & occurſus eius vſq; ad ſūmū ei⁹. Et Paul⁹ ad Epheſios, cōſtituēs ad dexterā ſuā 2 Ephe. 1
in cœleſtibus ſuper oēm principatū & poteſtatē & virtutē & dominationē: & oē nomen qđ 3 Math. 21
noīatur nō ſolū in hoc ſæculo/ſed etiā in futuro. Et ad Philippēſes. factus obedīēs vſq; ad 4 Pſal. 32
3 mortē: mortē autē crucis. propter quod & de⁹ exaltauit illū. ¶ Mattheus. videtes autē prī- 4 Eſaię 40
cipes ſacerdotū & ſcribæ mirabilia quę fecit/& pueros clamātes in tēplo & dicētes hoſſan- 5 Heb. 2
na filio Dauid: indignati ſūt & dixerūt ei. Audis quid iſti dicunt? IHESVS autē dixit eis: 6 Phil. 2
vtiq;. Nunq̄ legiſtis quia ex ore infantiū & lactētiū perfeciſti laudē? tūc enī ipleta eſt ꝓphe 7 Phil. 2
4 tia. ¶ Verbo dñi cœli firmati ſūt: & ſpiritu oris eius oīs virt⁹ eorū. Et Eſaias. Quis appēdit 8 Phil. 2
trib⁹ digitis molē t̄ræ? Ex hoc paſſu intellige beatorū cōuerſationē in cœlo. qui lunā & ſtel 9 Pſal. 137
las: nō vt nūc eminus ſed comin⁹ ſunt viſuri. & hoc admirat̄ propheta: illud autē nichil eſt
5 admiratione dignū. ¶ Paulus ad Hebræos. Non enī angelis ſubiecit de⁹ orbē terræ futu-
6 rū: de quo loquimur. teſtatus eſt enim in quodā loco quis dicēs. quid eſt homo q̄ memor
7 es eius: aut filius hominis quoniā viſitas eū? minuiſti eū paulominus a deo/gloria & ho-
8 nore coronaſti eū: & cōſtituiſti eū ſuper opa manuū tuarū. oīa ſubieciſti ſub pedib⁹ ei⁹. Ad
Philippenſes. Semetipſū exinaniuit formā ſerui accipiēs: in ſimilitudinē hominū factus &
9 habitu inuentus vt homo. ¶ In nomine IHESV ōne genu flectat̄ cœleſtiū/terreſtriū et ī-
fernorū: & ōnis lingua cōfiteatur: quia dominus IHESVS eſt in gloria dei patris. Cōfite-
bor noī tuo ſup miſericordia & veritate tua: quia magnificaſti ſuper ōne/ nomē ſāctū tuū.
Et ī actis. Neq; enī eſt aliud nomen ſub cœlo datū hoib⁹: in quo oporteat nos ſaluos fierī.
ADVERTE. Circa titulū. ad victoriā pro torcularib⁹ pſalmus Dauid. Pro torcularib⁹: ꝓ
feſto torcularīū. qđ idē feſtū eſt tabernaculorū. qđ celebrat̄ ſeptimo mēſe quitadecima die:
collectis frugibus & preſſis torcularib⁹. q̄ ꝓculdubio opa Chriſti cōſūmata in terra/& pœ-
nas finitas ſignificabāt. quare tunc merito gloriosā ei⁹ aſcenſionē/& ſup ōnia datā ei pote
ſtatē præcinebāt. ¶ Primo verſu. dñe dñs noſter: ex hebreo/dñe dñator noſter. hic dñe in
hebræo ſoli deo cōuenit/& dñs ſeu dñator hoī cōuenit. quo fit vt hoc humanitas: illo Chri
ſti denotet diuinitas. ac ſi dicerem⁹: deus here noſter. ¶ Scđo verſu. quoniā eleuata ē ma-
gnificētia tua ſup cœlos: alij decor tuus ſup cœlos. qđ ſi ita legat̄/ aſtipulat̄ huic Eſaię ꝓ-
phetæ oraculo: quis eſt iſte qui venit de Edom/tinctis veſtib⁹ de boſra/iſte formoſ⁹ ī ſtolæ
ſua gradiēs ī multitudie fortitudis ſuę? ¶ Quarto verſu. lunā & ſtellas quæ tu fūdaſti: quę
copulatū refert. vt Daphnidis arcū fregiſti et calamos quę tu puerſe Menalca. ſic et ī græ-
co σελήνην καὶ ἀστέρας ἃ σὺ ἐθεμελίωσας. vbi ἃ id eſt quæ neutrū plurale refert
copulatū ex fęmineo ſingulari et maſculino plurali. quo dat̄ itelligi/ſeptuagita iterptes (vt
ex hebræo) greçe locutos de luna et ſtellis/nō vt de reb⁹ aīatis: alioqui relatiuo plurali ma
ſculino vſi fuiſſēt. Mirū igit̄ nōnullos malle cū Platonicis cœlū et ſtellas aīatas et aīalia eſ
ſe ſentire/q̄ cū ꝓphetis no eſſe. Rectiꝰ etiā legim⁹ cū ex græco tū ex hebræo lunā & ſtellas
quæ tu fūdaſti: q̄ in pſalmodia romana lunā et ſtellas quas tu fūdaſti. ¶ Sexto verſu. mi-
nuiſti eū paulomin⁹ ab āgelis: Hieronym⁹ ex hebræo minues eū paulomin⁹ a deo. ī cęt̄is
tralatiōib⁹ habeb̄ ab āgelis/ī hebraica autē quēadmodū et Dauid ſcripſit/a deo. hic recte:
illic ꝓperā. ſed ſeptuagita duo iterptes/dicētes ab āgelis: veriti ſūt dicere a deo/ne plus hoī
q̄ par eſt tribuerēt/nō itelligētes hūc locum nō itelligi debere de ſimplici hoīe/ſed de deo
hoīe. Simili errore lap⁹ eſt: qui epiſtolā Pauli ad Hebræos hebraico ſermone ſcriptā: ver-
tit ī greçū: vtebat̄ enī vocabulo Paul⁹ quo et Dauid: et a deo dicebat. ¶ Quomō enī ab an
gelis diceret: eū hūc locū vbiq; itelligat de Chriſto? et de eo ad Hebręos dicat: ſedet ad de
xterā maieſtatis ei⁹ ī excelſis/tāto melior āgelis effect⁹/quāto p̄ illis differēti⁹ nomē hęre-
ditauit. et cū itroducit priogenitū ī orbē terrę/dicit: et adorēt eū oēs āgeli dei. quomō igit̄
legēdū eſt: minuiſti eū paulomin⁹ ab āgelis? Sed quia cū ī forma dei eſſet: nō rapinā arbi-
trat⁹ eſt ſe eſſe ęqualē deo/exinaniuit ſemetipſū formā ſerui accipiēs. idcirco recte dicit mi-
norat⁹ paulomin⁹ a deo. ¶ Prętera. Ad Epheſios de patre et eo locut⁹. cōſtituēs iquit ad
dexterā ſuā ī cęleſtib⁹ ſup oēm pricipatū et poteſtatē et virtutē et dñationē. quomō igit̄ mi
norat⁹ iure ſcribeb̄ ab āgelis: qui cōſtitut⁹ eſt ſup omnē principatū et poteſtatē et virtutē
& dñationē? ſūt enī principatus/poteſtates/et virtutes angelis ſupiores. Adde quod adiun
git: et ſuper omne nomen quod nominatur non ſolum in hoc ſæculo/ſed etiam in futuro.
ne credas eum minorem thronis/cherubim/aut ſeraphim. Cęterū Ioannes de Chriſto lo-
quens. qui de ſurſū venit: ſuper oēs eſt. & pater diligit filiū: & oīa dedit in manus ei⁹. qua
igit̄ ratione qui ſup oēs eſt/& cui pater dedit oīa: minor aſſereb̄ angelis? ¶ Ad hæc. ſi Pau-

GALL. ROM. HEB.

lus in epiſtola ad Hebræos ſcripſit/minuiſti eũ paulomin⁹ ab angelis:quomodo quadrabit quod ſubiũgit oĩa ſubieciſti ſub pedib⁹ ei⁹? in eo enĩ q⁹ oĩa ei ſubiecit:nichil dimiſit nõ ſubiectũ ei. Et ad Corinthios:oĩa ei ſubiecit ſub pedib⁹ ei⁹.cũ autẽ dicit oĩa ſubiecta ſũt ei: ꝑculdubio ꝓter eũ qui ſubiecit ei oĩa. Vides igit nõ velle eũ minoratũ paululũ ab angelis (alioqui ruit eius argumẽtatio)ſed vbiq; legendũ eſſe a deo.quid enĩ abſonũ: ei qui paulominus a deo minoratus eſt/ſubiecta eſſe oĩa/ꝓter eũ qui ſubiecit ei oĩa/id eſt patrẽ & diuinitatẽ ipſã?& qua paulominus minutus eſt ab eo qui ſubiecit ei oĩa:illi ſubiectũ eſſe?vt des etiã quomõ nõ paſſibiliter/nõ carnaliter diuinus Paul⁹ intelligit oues & boues/et qđ ſequit:ſed viuifice & intellectualiter/vt par rationabileq; eſt/pro cœleſtib⁹/terreſtrib⁹ et infernis.alioqui nõ colligat ex hac prophetia:oĩa ei ſubiecta eſſe ꝓter eũ qui ſubiecit ei oĩa. ¶ At dicet forſitan quiſpiã cõtẽtioſus:minut⁹ eſt paulomin⁹ ab ãgelis ſecundũ humanitatẽ.Verũ illũ noſſe oportuit:filiũ hoĩs hypoſtaſeos & ꝑſonę nomẽ eſſe/nõ naturę.ſic apud Mattheũ dñs de ſe:dñs enĩ eſt fili⁹ hoĩs etiã ſabbati.Et ĩ Marco.vt autẽ ſciatis quia filius hoĩs habet poteſtatẽ ĩ terra dimittẽdi peccata:ait paralitico/tibi dico ſurge.tolle grabatũ tuũ: & vade in domũ tuã.& ſtatim ſurrexit ille:& ſublato grabato abijt ide corã oib⁹.Et ĩ Luca.Et tunc videbũt filiũ hoĩs veniẽtẽ in nube cũ poteſtate magna & maieſtate.Et in Ioãne:de ſe dicit ad Nicodemũ. Nemo aſcẽdit ĩ cœlũ:niſi qui deſcẽdit de cœlo fili⁹ hoĩs qui eſt in cœlo.ſi ergo purã naturã dicit nõ hypoſtaſin:quomõ dicit fili⁹ hoĩs qui eſt ĩ cœlo?cũ ſecũdũ humanitatẽ & ĩ terra eſſet/& loquereť in terra/& nondũ cõſcendiſſet ĩ cœlũ? Et cũ ſe noĩat filiũ hoĩs:nos illuminat ad intelligẽdas ſcripturas & prophetias/ filiũ hoĩs cõtinẽtes:nõ de puro hoĩe/ſed de ſe ĩtelligi debere.Certũ eſt igit filiũ hoĩs de perſona intelligi debere:& nullo pacto quadrare poſſe qđ dicit/ minuiſti eũ paulominus ab angelis. ¶ Sed & de natura vide:ne etiã id/paulomin⁹ ab angelis nõ cõgruat. legim⁹ enĩ ĩ Apocalypſi.dignus eſt qui occiſ⁹ eſt accipere virtutẽ/& diuinitatẽ/ & ſapientiã/& fortitudinẽ/ & honorẽ & gloriã/& benedictionẽ.& omnẽ creaturã quæ ĩ cœlo eſt/& ſuper terrã/& ſub terra/& quæ ſunt in mari/& quæ in eo:oẽs audiui dicẽtes.ſedẽti ĩ throno & agno:benedictio/& honor/& gloria/& poteſtas in ſæcula ſæculorũ.quid enĩ per ſedentẽ in throno niſi diuinitas:& per agnũ niſi humanitas deſignať?cui nichilomin⁹ oĩs creatura ĩ cœlo/ĩ terra/& mari dat benedictionẽ/honorẽ/gloriã & poteſtatẽ. quomõ igit fiet:vt aliter q̃ ſpirit⁹ ſanctus per ꝓphetam locut⁹ eſt:dicam⁹ minuiſti eũ paulomin⁹ ab angelis/ qui adorať ab oĩb⁹ angelis?& nõ potius dicam⁹ vt veritas habet:minuiſti eũ paulominus a deo? ¶ At forte rurſũ iſurges:vbi habem⁹ angelis/hebraice ELOHIM habeť/ qđ nomẽ dei plurale eſt.quare dijs poti⁹ q̃ deo erit dicẽdũ.Noſſe etiã oportet cõſuetudinẽ eſſe trãſlatorũ / ſiue vnice ſiue pluratiue nomẽ dei ponať:p ſingularẽ numerũ trãſferre. vt pſalmi 44 verſu 9 ꝓpterea vnxit te de⁹:vbi de⁹ELOHIM.pſalmi 50 verſu 11 cor mũdũ crea ĩ me de⁹.pſalmi 66 verſu 6 :poſt bñdicat nos cõtinuo duob⁹ in locis ſubiũgit ELOHIM.& pſalm⁹ 71 de⁹ iudiciũ tuũ regi da:ab illo vocabulo ĩcipit.vides igit quomõ ELOHIM ſingulariter trãſferũt/nõ pluraliter.Et myſteriũ cõtinet ea vocis pluralitas:nõ diuinitatis ſed diuinarũ hypoſtaſeon pluralitatẽ inſinuãs.Quo quidẽ ſacramẽto nichil fuerit ab orthodoxæ fidei integritate alienũ:ſi hoc in loco exinanit⁹ paulomin⁹ a plurib⁹/patre ſcilicet & ſpiritu ſãcto fili⁹ deſignetur.quorũ neuter carnẽ aſſũpſit:ſed ſolus filius. Vnde inſani hæretici Noetiani & Sabelliani & qui patrẽ/filiũ/& ſpiritũ ſanctũ in vnã hypoſtaſin cõfundũt/& ęque patrẽ & ſpiritũ ſanctũ vt filiũ/natũ & paſſũ volũt:redarguũtur/& eorũ retũdit iſania. Nã alioqui & pater & ſpirit⁹ ĩminuti eſſent/ formã ſerui accipiẽtes:aut fili⁹ nõ eſſet parũper ĩminutus ab eis.quid igit vetabit quo min⁹ legere audeam⁹ minuiſti eũ paulomin⁹ a deo: vt & veritas habet/& ſpũs ſãct⁹ p ꝓphetã ĩtonuit? ¶ Quare vos p IHESVM & hoc dulce & benedictũ nomẽ oro:vt amodo in eccleſijs & cõgregationib⁹ ſãctorũ pſallatis ſapiẽter:minuiſti eũ paulomin⁹ a deo/gl'ia & honore coronaſti eũ/& cõſtituiſti eũ ſup opa manuũ tuarũ.mẽdas codicũ eluite:& ad ĩcudẽ locũ beatiſſimi Pauli ad Hebręos/reuocate legẽtes minuiſti eũ paulomin⁹ a deo.et paulopoſt.et eũ aũt q modico a deo miorat⁹ ẽ/videm⁹ IHESVM ꝓpt paſſionẽ mortis/gl'a et honore coronatũ.audete/nichil vereamini:faceſſat vet⁹ error.ei vero q largit⁹ eſt itelligẽtiã:oĩs honor et gl'a p ĩmẽſa ſcl'orũ ſcl'a.Amẽ.

¶In finẽ pro occultis filij pſalmus Dauid. IX

1 Cõfitébor tibi dñe ĩ toto corde meo: narrabo õnia mirabi-

¶In finẽ ꝓ occultis filij pſalm⁹ Dauid. IX.

Confitebor tibi domine i toto corde meo:narrabo oĩa mira

¶Victori ſupꝓ morte filij canticũ Dauid.IX.

Confitébor dñoi toto corde meo: narrabo omnia mira-

lia tua.
2 Lætabor & exultabo ĩ te: psallam nomini tuo altíssime.
3 In cõuertendo inimicũ meũ retrorsũ: ifirmabũ t & peribũt a facie tua.
4 Quoniã feciſti iudiciũ meum & cauſam meã: ſediſti ſuper thronũ qui iudicas iuſtitiam.
5 Increpaſti gẽtes & periſt impius: nomẽ eorũ deleſti in ęternum & in ſęculum ſæculi.
6 Inimici defecerũt phra meę in finem: & ciuitates eorum deſtruxiſti.
7 Periſt memoria eorum cum ſonitu: & domin⁹ in æternum permanet.
8 Parauit in iudicio thronũ ſuũ/ & ipe iudicabit orbẽ terrę i ęqtate: iudicabit populos ĩ iuſtitia.
9 Et fact⁹ eſt dñs refugiũ pauperi: adiutor ĩ oportunitatib⁹ i tribulatiõe.
10 Et ſperẽt in te qui nouerunt nomẽ tuum: quoniã nõ dereliquiſti quę rentes te domine.
11 Pſallite domino qui habitat in ſion: annũciate inter gentes ſtudia ei⁹.
12 Quoniã requirens ſanguinẽ eorũ recordatus eſt: non eſt oblitus clamorem pauperum.
13 Miſerere mei dñe: vide humilitatem meam de inimicis meis.
14 Qui exaltas me de portis mortis vt annũciem

bília tua.
Lętabor & exultabo in te: & pſallã nomini tuo altiſſime.
In cõuertẽdo iimicũ meum retrorſũ: ifirmabũtur & periẽt a facie tua.
Quoniã feciſti iudicium meũ & cauſã meam: ſedes ſuper thronũ qui iudicas ęquitatem.
Increpaſti gentes & periſt impius: nomẽ eorũ deleſti in eternum & in ſæculum ſæculi.
Inimici defecerũt phra meæ in finem: & ciuitates eorum deſtruxiſti.
Periſt memoria eorum cum ſonitu: & domin⁹ in æternum permanet.
Parabit i iudicio ſedem ſuam: & ipſe iudicabit orbẽ terræ in æquitate.
Iudicabit populos cũ iuſtitia: & factus eſt domin⁹ refugiũ pauperũ.
Adiutor i oportunitati b⁹ in tribulatiõe: & ſperent in te omnes qui nouerunt nomen tuum.
Quoniã nõ dereliquis quęrẽtes te dñe: pſallite dño qui habitat i ſion.
Annũciate inter gẽtes mirabilia ei⁹/ quoniam requirẽs ſanguinẽ eorũ memorat⁹ eſt: & nõ eſt oblit⁹ oratiões paupũ.
Miſerére michi dñe & vide hũilitatẽ meã de iimicis meis/ q exaltas me de portis mortis vt

bília tua.
Lætabor & gaudebo ĩ te: canã nomini tuo altiſſime.
Cũ ceciderĩt iimici mei retrorſum: & corruerĩt & perierint a facie tua.
Feciſti enim iudicium meum & cauſam meã: ſediſti ſuper ſolium iudex iuſtitię.
Increpaſti gẽtes periſt ĩpi⁹: nomen eorũ deleſti ĩ ſempiternũ et iugiter.
Inimici complętę ſũt ſolitudines ĩ finẽ/ & ciuitates ſubuertiſti: periſt memoria eorũ cũ ipſis.
Dñs autẽ i ſempiternũ ſedebit: ſtabiliuit ad iudicandũ ſoliũ ſuũ.
Et ipe iudicabit orbem in iuſtitia: iudicabit populos in ęquitatibus.
Et erit dominus eleuatio oppſſo: eleuatio oportuna in anguſtia.
Et cõfident in te qui nouerunt nomẽ tuũ: quoniam nõ dereliquiſti q̃rentes te domine.
Cãtate dño habitatori ſion: annunciate i populis cogitationes eius.
Quoniam requirẽs ſanguinem eorũ recordatus eſt: non eſt oblitus clamoris pauperũ.
Miſerere mei dñe vide afflictionem meam ex iimicis meis: q exaltas me de portis mortis.
Vt narrẽ laudes tuas in

GALL.

omnes laudationes tuas in portis filiæ sion.
15 Exultabo in salutari tuo: infixę sunt gentes in interitu quem fecérunt.
16 In laqueo isto quẽ absconderunt: cõpræhensus est pes eorum.
17 Cognoscétur dominus iudicia faciẽs: in operibus manuũ suarum cõ præhẽsus est peccator.
18 Cõuertant peccatores in infernũ: omnes gẽtes quæ obliuiscuntur deũ.
19 Quoniã non in finem obliuio erit paupis: patientia pauperum non peribit in finem.
20 Exurge domine nõ cõfortétur homo: iudicẽt gentes in cõspectu tuo.
21 Constitue dñe legíslatorẽ super eos: sciãt gentes quoniã homies sũt.
22 Vt quid domie recessisti lõge: despicis i oportunitatib9 i tribulatiõe
23 Dum superbit impius incenditur pauper: cõprahenduntur in consilijs quibus cogitant.
24 Quoniam laudať peccator in desyderijs animæ suæ: & iniquus benedicitur.
25 Exacerbauit dñm peccator: secũdũ multitudinẽ iræ suæ non quæret.
26 Nõ est deus in conspectu eius: inquinatæ sũt viæ illius in õni tẽpore.
27 Auferũtur iudicia tua a facie eius: õniũ inimi-

ROM.

ãnũciẽ õnes laudatiões tuas in portis filiæ sion.
Exultabo in salutari tuo: infixę sunt gẽtes in interitu quem fecérunt.
In laqueo quẽ occultauérunt michi: compræhensus est pes eorum.
Cognoscétur dominus iudicia faciẽs: in operibus manuũ suarum cõpræhẽsus est peccator.
Conuertantur peccatores in ifernũ: õnes gẽtes quæ obliuiscũtur dñm.
Quoniam nõ in finem obliuio erit pauperum: patiẽtia pauperum nõ peribit in finem.
Exurge dñe nõ præualeat homo: iudicenť gẽtes in conspectu tuo.
Cõstitue dñe legíslatorẽ super eos: vt sciant gẽtes quoniã homies sũt.
Vt qd domie receſſisti longe: despicis i oportunitatib9 in tribulatiõe.
Dum superbit impius incenditur pauper: cõpræhenduntť in cogitatiõib9 suis quas cogitãt
Quoniã laudatur peccator in desyderijs animæ suæ: & qui iniqua gerit benedicitur.
Irritabit dominũ peccator: secundũ multitudinẽ iræ suæ nõ inquiret.
Non est deus in cõspectu eius: polluuntur vię eius in omni tempore.
Auferũtur iudicia tua a facie ei9: omniũ inimi

HEB.

portis filię sion: exultabo in salutari tuo.
Demersæ sunt gentes i interitu quẽ fecerunt: in rete quod abscõdérunt captus est pes eorum.
Agnitus est domin9 iudicium faciẽs: in opere manuum suarum corruit impius.
Conuertantur impij in infernum: omnes gentes quæ oblitæ sũt deũ.
Quoniam nõ i æternũ obliuioni erit paup: expectatio pauperũ non peribit in perpetuum.
Surge domine non cõfortetur homo: iudicentur gẽtes ãte faciẽ tuã.
Pone domie terrorem eis: sciant gentes homines esse se.

X.

Quare domie stas a longe: despicis i temporibus angustiæ.
In supbia impij/ardet pauper: capianť in sceleribus quæ cogitauerunt.
Quia laudauit impius desyderium animæ suæ: & auarus applaudẽs sibi blasphemauit dominum.
Impius scdm altitudinem furoris sui non requiret: nec deus in õnibus cogitationibus ei9.
Parturiũt viæ ei9 i oi tẽpore/ lõge sunt iudicia tua a facie ei9: õnes ini-

corũ ſuorũ dominabit.
28 Dixit enī in corde ſuo: nō mouébor a gñatiõe i generationē ſine malo
29 Cui9 maledictione os plenũ eſt & amaritudie & dolo: ſub lingua ei9 labor & dolor.
30 Sedet in iſidijs cum diuitibus: in occultis vt interficiat innocentē.
31 Oculi ei9 in pauperem reſpiciunt: inſidiatur in abſcondito quaſi leo in ſpelunca ſua.
32 Inſidiat vt rapiat pauperem: rapere pauperē dum attrahit eum.
33 In laqueo ſuo humiliabit eum: inclinabit ſe & cadet dũ dominat9 fuerit pauperum.
34 Dixit enī in corde ſuo oblit9 eſt de9: auertit faciē ſuā ne videat ī finē.
35 Exurge dñe deus exaltetur manus tua: ne obliuiſcaris pauperum.
36 Propter quod irritauit impius deum: dixit enī ī corde ſuo nō requiret.
37 Vides qm̃ tu laborē & dolorē cõſyderas: vt tradas eos in manus tuas.
38 Tibi derelict9 eſt pauper: orphano tu eris adiutor.
39 Cõtere brachiũ pctõris & maligni: q̃ret pec catũ illius et nõ iuenieť
40 Dñs regnabit in æternum & in ſæculum ſæculi: peribitis gentes de terra illius.

corũ ſuorũ dominabit.
Dixit ei ī corde ſuo: nõ mouébor de gñatiõe in generationē ſine malo.
Cui9 os maledictiõe & amaritudine plenũ eſt et dolo: ſub lingua ei9 labor & dolor.
Sedet in iſidijs cum diuitibus: in occultis vt interficiat innocentē.
Oculi ei9 in pauperem reſpiciunt: inſidiatur in occulto ſicut leo in cubili ſuo.
Inſidiat vt rapiat pauperem: rapere pauperē dum attrahit eum.
In laqueo ſuo humiliabit eum: inclinabit ſe & cadet dum dominabit pauperum.
Dixit ei ī corde ſuo oblit9 eſt de9: auertit faciē ſuā ne videat vſq; ī finē
Exurge dñe de9 me9 & exaltet man9 tua: ne obliuiſcaris pauperũ i finē
Propter qd irritauit ipi9 dñm: dixit enī ī corde ſuo nō requiret de9.
Vides qm̃ tu laborē & dolorē cõſyderas vt tradas eos in manib9 tuis/ tibi enim derelictus eſt pauper: pupillo tu eris adiutor.
Cõteres brachiũ pctõris & maligni: requiret delictũ ei9 nec inuenieť
Regnabit dñs in æternum & in ſæculum ſæculi: peribitis gentes de terra eius.

micos ſuos deſpicit.
Loquit in corde ſuo/ nõ mouébor ī gñatione & gñationē: ero ſine malo
Maledictiõe os ei9 plenũ eſt & dolis & auaricia: ſub lingua eius dolor & iniquitas.
Sedet inſidiãs iuxta veſtibula: in abſconditis interficit innocẽtem.
Oculi ei9 robuſtos tuos circunſpiciunt: inſidiat in abſcõdito quaſi leo in cubili.
Inſidiat vt rapiat pauperē: rapiet pauperē cũ attraxerit eũ ad rete ſuũ.
Et cõfractũ ſubijciet: et ſtruet viri9 ſuis valẽter
Dixit ī corde ſuo oblit9 ē de9: abſcõdit faciē ſuā nõ reſpiciet in ꝑpetuũ.
Surge domine deus/ leua manũ tuã: noli obliuiſci pauperum.
Quare blaſphémat impius deũ: dicẽs in corde ſuo quod nõ requiras.
Vides quia tu laborē et furorem reſpicis vt detur in manu tua.
Tibi relinquuntur fortes tui: pupillo tu es factus adiutor.
Contere brachiũ impij & maligni: quæres ipietatẽ eius & nõ inuenies
Dominus rex ſæculi & æternitatis: periérũt gẽtes de terra eius.

	GALL.	ROM.	HEB.
Cõfitebor 41	Desideriũ pauperũ exaudiuit dñs: ꝓparationem cordis eorum audiuit auris tua.	Desideriũ pauperũ exaudiuit dñs: desideria cordis eorũ exaudiuit auris tua.	Desideriũ pauperũ audisti dñe: præparasti vt cor eorum audiat auris tua.
42	Iudicare pupillo et humili: vt non apponat vltra magnificare se homo super terram.	Iudicare pupillo & humili: vt nõ apponat vltra magnificare se homo super terram.	Vt iudices pupillum & oppressum: & nequaꝫ vltra superbiat homo de terra.

TITVLVS. Ad victoriã sup morte filij psalmus Dauid. Psalm⁹ de Christo dño. Propheta in spiritu inducit populũ fidelẽ. Cõfiteri: laudare. dñs: Christus. mirabilia tua: prodigia veteris testamẽti & miracula noui. nomini tuo: quod est & Christus & saluator. In cõuertẽdo: cũ cõuerteris/abiecerís/repuleris. inimicũ: diabolũ. qui iudicas iustitiã: quia iuste genus humanũ detinuit & iuste ꝑdidit & cõdẽnatus est. Increpasti gẽtes: per ꝑdicationes apostolorũ et discipulorũ. periit ipius: defecit idololatra. nomẽ eorũ delesti: quia nõ amplius gẽtes & ipius appellati sunt/sed Christiani. iimici: diaboli. phrameę: arma/tela/& idololatrię technę/vires/potẽtię quib⁹ gẽtes ad interitũ ducebãtur. ciuitates eorũ destruxisti: phana/tẽpla & statuas dęmonũ ꝑdidisti/euertisti. memoria eorũ cũ sonitu: memoria & son⁹ dęmonũ/vt ne noia quidẽ eorũ supersint apud quosq; fideles. & dñs: Christus. parauit in iudicio thronũ suũ: solũ suũ ad iudicandũ. orbẽ terrę in æquitate: mittẽdo legẽ euãgelicã per vniuersum orbẽ. populos in iustitia: idẽ quod superior particula. refugiũ pauperi: populo fideli. in oportunitatib⁹ in tribulatione: i pœnis martyriorũ/quod saluti multorũ optimũ erat et cõducebat. qui nouerũt nomẽ tuũ: Christiani qui abs te nomẽ acceperũt/& noscũt quia tu es Christus & deus/& dei verbum & filius. quęrẽtes te: cõfessione tui/studio pietatis & amore. habitat in sion: in specula/in mente diuinorũ contẽplatrice. studia eius: opera eius/sancta euãgelia. sanguinẽ eorũ: sanguinis effusionẽ eorũ/qui eũ quęsierũt. clamorẽ pauperũ: fideliũ suorũ/martyrũ nascẽtis ecclesię/qui Christi pauptatẽ & passionẽ sunt imitati. humilitatẽ meã: afflictionẽ meã. de iimicis meis: pscutoribus meis/regibus/ ꝑsidibus/ & synagogis. de portis mortis: de fine iudaismi & culturę idolorũ. in portis filię sion : in initio nascẽtis ecclesię. in salutari tuo: in salute tua. infixę sunt gẽtes in interitu quẽ fecerũt: pscutores martyrũ his ipsis pscutionibus perierũt. in laqueo: in fallacia seducẽdi/ & reuocãdi fideles a cultura veri dei ad idola. cõprẽhensus est pes eorũ : cõprẽhensi sunt ad æternum interitũ. iudicia facies: cõdẽnãs & euacuãs cultũ eorũ. i opib⁹ manuũ suarũ: i idolis/i simulachris quę manibus suis fabricauerũt. peccator: idololatra. peccatores: ptinaces & obstinati in nefario dęmonũ cultu. oẽs gẽtes quę obliuiscũtur deũ : id particulã exponit prẽcedentẽ. erit pauperis: populi fidelis/Christi pauptatẽ imitãtis. patiẽtia pauperũ: afflictorum fideliũ & martyrũ. nõ cõforteꝫ homo: nõ cõualescat/nõ prẽualeat hois pscutio. Iudicentur: condẽnentꝫ. legislatorẽ sup eos: formidinẽ positoris diuinæ legis sup tyrãnos & pscutores tuorũ. sciant gẽtes quia homines sunt: agnoscãt huiusmodi pscutores/per virtutes/signa & ꝑdigia tua se homines esse/nõ deos. vt quid dñe recessisti longe: cur finis tã diu pscutiones grassari? despicis in oportunitatib⁹: respicit ex oppositio nonũ versum per modũ pię querelę. supbit ipius: supbia effertur/eleuatur in deũ tyrãnus/caput pscutionis. incẽditur paup: vritur pœnis/tormẽtis cõficiẽ populus fidelis. in cõsilijs quibus cogitãt: aduersus sanctos tuos. peccator: contẽptor dei. in desiderijs animę suę: in cõcupiscẽtijs suis & libidine sequẽdi in pauperes tuos. exacerbauit dñm: irritauit/blasphemauit. secundũ multitudinẽ irę suę nõ queret: prę nimio furore debachãdi & sequẽdi in pœnas pauperis populi/nõ queret deũ. nõ est deus in cõspectu eius: ab hoc vicesimo sexto versu vsq; ad triceſimũ quintũ describit qualis peccator & tyrãnus pauperẽ Christi populũ psequens fuerit. auertit faciẽ suã ne videat i finẽ: nichil deo curę est/vt vnq̃ vindictã faciat. & hic 34 versus ex opposito respõdet 19 versui vt falsitas veritati: & hoc ipius animo volutabat/quia per longa tẽpora ad Cõstantinũ vsq; pscutio durauit/& post aliquãdiu resumpta est. Exurge dñe: descende/veni in adiutoriũ. exaltetꝫ manus tua: potẽtia tua vlciscẽdo de iimicis tuis. ne obliuiscaris pauperũ in finẽ: vt tyrãnus ipie cogitãt. nõ requiret: nõ vlciscetur/ & hoc est quod paulo ante dictũ est oblit⁹ est deus/ auertit faciẽ suã ne videat i finẽ. vt tradas eos i man⁹ tuas: vt æternis supplicijs huiusmodi tyrãnos afficias. pauper: populus fidelis. orphano: eidem populo fideli qui longo tẽpore in pscutionũ asperitate videbat patre orbatus. brachiũ peccatoris: potestas iperij. malign⁹: diabolus. quęretꝫ peccatũ illius: quęretꝫ qui simili-

ter ſequat in peccato. et nō inueniet: quia iperiū veniet in manus fideliū vſq; ad reuelatiōnē hominis peccati. peribitis gētes de terra illius: quod maxime ſub īperio Conſtantini & fidelissimę Helenę cœptū eſt. deſiderū pauperū exaudiuit dñs: nā huiuſmodi gētiū cōuerſio/erat pauperū Chriſtianorū maximū deſideriū. pupillo & humili: populo fideli qui in tanta pſecutione viſus eſt aliquādiu (vt iam dictū eſt) orbatus patre/nimis afflictus & humiliatus/ſed poſtmodū ample cōſolatus. homo: peccator/tyrannus. magnificare: tenere īperium. ex hiſtorijs hęc agnoſcuntur.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Confitebor tibi dñe in toto corde meo: narrabo omnia mirabilia tua. beneficia tua recenſebo tibi tota mente mea redēptor clemētiſſime: manifeſta-
2 bo vniuerſa mirifica opera tua. Lętabor & exultabo in te: & pſallā nomini tuo altiſſime. lę-
3 titia mea & gaudiū meū erit in te: & laudabo nomē tuū deus ſup oia exultate. In cōuertēdo inimicū meū retrorſum: īfirmabūtur & peribūt a facie tua. cū principē mūdi huius peſſūdabis/cū foras eijcies: aduerſarij mei/ malignę poteſtates debilitabūt/& illuſtratiōe ad-
4 uētus tui/tuaq; diſſipabūtur pſentia. Quoniā feciſti iudiciū meū & cauſam meā: ſediſti ſup thronū qui iudicas iuſtitiā. diſſipabūtur a facie & pſentia tua/quia tu te geſſiſti pro me iudicē & patronū/deleſti chirographū/ obligationēq; meā: ſcādiſti crucis tropheū/qui ī ęqui-
5 tate & iuſtitia ,pfers ſententiā. Increpaſti gētes & periit ipius: nomē eorū deleſti in æternū & in ſęculū ſęculi. arguiſti idola colētes/miſſis per orbē apoſtolis tuis veritatis annūciatoribus/defecit idolorū cultor: abſtuliſti noia gētiū in æternū & vſq; ad cōſummationē mū-
6 di. Inimici defecerūt phrameę in finē: & ciuitates eorū deſtruxiſti. malignī ſathanę & cōplicū eius fallacię & techne/vireſq; nocēdi in ppetuū illiſę ſunt & cōfractę: templa/phana/
7 idola eorū ſubruiſti & redegiſti in nichilū. Perijt memoria eorū cum ſonitu: & dñs in ętернū pmanet. extermiata eſt recordatio eorū cū noibus eorū: Chriſtus autē dñs/nunc & ho-
8 die & vſq; ī ſempiternū. Parauit in iudicio thronū ſuū/& ipſe iudicabit orbē terrę in ęquitate: iudicabit populos in iuſtitia. locauit ad dexterā patris ſuggeſtū ſuū ad iudicandū/iu-
9 diciū ,pferet orbi terrę in æquitatis lege: iudiciū dabit populis in rectitudine. Et factus eſt dñs refugiū pauperi: adiutor ī oportunitatib⁹ in tribulatiōe. Chriſtus dñs populo inopi et
10 oppreſſo effectus eſt auxiliator: auxiliator cum oportunū fuit & cū tribularetur. Et ſperēt in te qui nouerūt nomē tuū: quoniā nō dereliquiſti quęrētes te dñe. O ſupbenedicte dñe non in terrenis & trāſitorijs bonis/ſed ī te ſpem ſuā collocent/qui te fide appręhēderunt/& nomine tuo noiati ſunt: quia nunq; deſeruiſti eos qui te quęrere volunt/qui te volunt imitari.
11 Pſallite dño qui habitat in ſion: ānunciate iter gentes ſtudia eius. O veri dei agnitores/& nomen eius portātes laudes dicite deo habitāti in eccleſia regeneratorū: euāgelizate ī na-
12 tionib⁹ opera eius/ mādata/& beneplacita eius. Quoniā requirēs ſanguinē eorum recordatus eſt: nō eſt oblitus clamorē pauperū. quoniā ipe per nationes gentiū exquirēs effuſionē ſanguinis euāgelizantiū opera eius/& volūtates eius: ad mentē reuocauit/ nō mādauit obliuioni gemebundas & queruloſas īuocationes martyrū ſuorū/qui ,ppter ipm/oia/mū-
13 dum/parētes/opes/delicias/ vitāq; ipſam reliquerūt & nichilipenderūt. Miſerere mei dñe: vide humilitatē meā de īimicis meis. O auditor clamoris pauperū/miſericordiā tuā michi
14 largire: attēde afflictionē meā quā patior a tyrānis & reluctātibus verbis veritatis. Qui exaltas me de portis mortis: vt ānūciē oēs laudatiōes tuas ī portis filię ſion. miſerere mei dñe qui me attollis & ad vitā reſpirare facis ex gentiū cultu/& vmbra iudęorū: vt euāgelizē &
15 enarrē cūctas laudes & iuſtificationes tuas in ipa primū ſurgēte/exorſēteq; eccleſia. Exultabo in ſalutari tuo: infixę ſunt gētes in interitu quē fecerūt. O cœleſtis pater æterne: ego delectabor in ſolo Chriſto tuo/in dño meo & rege meo imitādo: detēti ſunt mei aduerſatoo-
16 res ī ea ipſa morte quā michi parauerūt. In laqueo iſto quē abſcōderūt: cōpręhēſus eſt pes eorū. in ipietate qua me inſidioſe fallere ſtuduerūt: retētus eſt & illaqueatus affectus eorū.
17 Cognoſcet dñs iudicia faciēs: in opibus manuū ſuarū cōpręhēſus eſt peccator. manifeſta
18 erit dñi potētia qui condēnabit ipios: in idolis & flagitioſę vitæ ppetratis/ cōuictus eſt dei contēptor. Cōuertētur peccatores in īfernū: oēs gētes quę obliuiſcunī deū. veri dei contēptores deturbētur in īextinguibilis gehēnę locū: id eſt vniuerſę gētes quę agnoſcere nolūt
19 verū dei cultū. Quoniā nō in finē obliuio erit pauperis: patiētia pauperū nō peribit ī finē. Quia Chriſt⁹ dñs nō in ppetuū obliuiſcet pauptatis & oppreſſiōis populi ſui: ſpes & lōga
20 expectatio martyrū & afflictorū ſuorū nō fruſtrabit in ppetuū. Exurge dñe nō cōforteť homo: iudicētur gētes i cōſpectu tuo. veni Chriſte IHESV/ſer opē de dextera patris/nō īua-
21 leſcat/nō pualeat ī nos hoīs potētia: cōdēnenť te nō cognoſcētes/ in ,ſpectu tuo. Cōſtitue dñe legiſlatorē ſup eos: ſciāt gētes quoniā hoies ſunt. imitte dñe legiſlatoris terrorē in eos/
22 cognoſcāt te deū eſſe qui ſolos cognoſcūt falſos deos: & agnoſcāt ſe mortales eſſe. Vtquid dñe receſſiſti longe: deſpicis in oportunitatibus/in tribulatione? quid eſt dñator benedicte

Confitebor q; tādiu differs auxiliū tuū: derelinquis nos cū tēpus est oportunū/derelinquis nos in af-
flictione? D ū superbit impius incēditur pauper: cōprahendunt in cōsilijs quib9 cogitāt.
dū cultus tui cōtemptor effertur & insolescit in te/pœnis cōficitur populus tuus: pereāt i 23
his ipsis machinationibus quas aduersū nos moliunt. Quoniā laudat peccator in desyde
rijs animæ suæ: & iniquus benedicit, cōprahendantur & pereāt quoniā iter eos laude di- 24
gnus æstimatur impius & trāsgressor: & ipsi de iusto bene loquūtur eiq; applaudūt. Ex-
acerbauit dīm peccator: secundū multitudinē iræ suæ nō q̄ret, iniustus & auarus blasphe 25
mauit deū cōditorē suū: impius præ multitudine sæuitiæ suæ nō requiret deū. Nō est de9
in cōspectu eius: inquinatæ sunt viæ illius in ōni tēpore, null9 est āte impiū/dei respect9: 26
ōnia eius opa scelerata ab ineūte ætate in finē vsq; vitæ suæ. Auferunt iudicia tua a facie
eius: ōnium inimicorū suorū dñabitur, lex tua & mādata tua lōge ab eo abijciunt: in om 27
nes pios insolescit/ grassat/ & despicit eos. Dixit enī in corde suo: non mouebor a genera-
tione in generationē sine malo, sic locut9 est in semetipso: potētia hac nō priuabor/ nulla 28
vnq̄ factorū meorū sequet punitio. Cui9 maledictione os plenū est & amaritudine & do-
lo: sub lingua eius labor & dolor, eius sermo execratione plen9 est & rapacitate & fraude: 29
& in illo mœstitia atq; angor. Sedet in insidijs cū diuitibus: in occultis vt īterficiat ino-
centē, stat moliens insidias cū auaris & rapacibus: vt in abditis interimat insontē. Oculi 30
eius in pauperē respiciūt: insidiat in abscōdito quasi leo in spelūca sua, insidiæ eius popu-
lo fideli intentæ sunt: explorat latēter vt leo in latibulo suo. Insidiatur vt rapiat pauperē: 31
rapere pauperē dū attrahit eū. In laqueo suo humiliabit eū: inclinabit se & cadet cū dña- 32
tus fuerit pauperū. insidiæ suæ sunt vt pdat populū fidelē/ populū sola spiritualia bona cu
rantē/ perdet populū fidelē dū ptraxerit eū in laqueū suū, affliget eū/ subijciet eū: & tandē 33
populus insons morte mulctabitur vbi insoluerit/ grassatus & debachatus fuerit in cœtū
inopū et insontiū. Dixit enī in corde suo oblitus est deus: auertit faciē suā ne videat in fi- 34
nē, hæc faciet impius quia locutus est in semetipso/ negligit hæc deus/ nulla eius prouidē
tia/ nulla cura: cognitionē suā amouit/ ne vnq̄ hæc aspiciat. Exurge domine deus/ exaltet 35
manus tua: ne obliuiscaris pauperū. Exaltare dñe IHESV/ ppera in auxiliū/ pualeat po
tentia tua: ne sit obliuio fidelū tuorū/ propter te mundū et ōnia quæ mūdi sūt calcātium.
Propter quid irritauit impius deum? dixit enī in corde suo non requiret, quare blasphe- 36
mauit infidelis cōditorē suū? nā sic locutus est in semetipso oblitus est deus/ nō attēdet in
ppetuū. Vides/ quoniā tu laborē et dolorē cōsyderas: vt tradas eos in man9 tuas, nequaq̄ 37
auertisti faciē tuā vt cogitat impi9/ sed tu facta eius respicis/ quia tu pœnā et cruciatū me-
ditaris: vt incidāt impij in vindictas tuas. Tibi derelictus est paup: orphano tu eris adiu 38
tor, nequaq̄ oblitus es/ negligis aut nō curas populū tuū vt cogitat ipius/ imo ipse tuæ cu
rę reseruat9 est: populo fideli qui te solū patrē habet/ sed tādiu absentē et nō in hoc mūdo/
tu eris auxiliator. Contere brachiū peccatoris et maligni: quęretur peccatū illi9 et nō in- 39
ueniet, aufer ab impio tyrannidis potestatē/ et a maleuolo: pquiretur enī q similiter sęuiat
et peccet/ et nō cōperiet. Dñs regnabit in æternū et in sæculū sæculi: pibitis gētes de ter- 40
ra illi9. Christi dñi regnū stabiliet in ppetuū/ et vsq; post cōsūmationē mundi: nomē gēti-
um exterminabit in ōni loco dñationis ei9. Desyderiū paupum exaudiuit dñs: pparati- 41
onē cordis eorū audiuit auris tua, exterminatio/ cōuersioq; gētium magnū erat fidelibus
desyderiū/ hūc aūt piū affectū acceptauit benignissimus de9: dñe piā volūtatē quā tu pui
disti/ suscepit benigna exauditio tua. Iudicare pupillo et humili: vt nō apponat vltra ma 42
gnificare se homo sup terrā. et ad hoc dñe suscepisti piū eorū desyderiū/ vt popul9 patrē i
terris nō agnoscēs/ et ppter te afflict9 et humiliat9/ legib9 tuis iudicet ac regat: et nequa-
q̄ vltra adijciat tyrānus intātū de terrena potestate supbire/ insolescere et abuti sup terrā.

1 Psal.110 CONCORDIA. ¶ Confitebor tibi dñe in toto corde meo: in cōsilio iustorū & cōgrega- 1.2
2 Psal.110 tione, magna opera dñi: exquisita in ōnes volūtates eius. ¶ Dñs in Ioāne. nūc iudiciū est 3
3 Ioā. 12 mūdi: nūc princeps hui9 mūdi ejcietur foras. Et in Marco. erat i synagoga eorū homo i spi-
3 Mar. 1 ritu immundo/ et exclamauit dicēs: quid nobis & tibi IHESV Nazarene? venisti perdere
4 Ioan.16 nos ante tēpus. scio q; sis sanctus dei. & cōminatus est ei IHESVS dicens: obmutesce/ &
5 Math 28 exi ab hoīe. & discerpens eū spiritus immūdus/ & exclamās voce magna: exit ab eo. & mi
5 Mar.26 rati sunt ōnes/ ita vt cōquirerēt iter se dicētes: quidnā est hoc? quænā doctrina hæc noua:
5 Act. 11 quia in potestate spiritibus immūdis imperat/ & obediūt ei? ¶ Dñs in Ioanne. Et cū vene- 4
5 Esai. 65 rit paracletus: ille arguet mundū de peccato & de iustitia & de iudicio. de peccato quidē:
6 Zach 13 quia nō crediderūt i me. de iustitia vero: quia vado ad patrē. de iudicio autē: quia princeps
7 Zach 13 mundi huius iā iudicatus est. ¶ Dñs in Mattheo. euntes ergo docete ōnes gētes/ baptizā 5
7 Ioan. 12 tes eos in nomine patris et filij & spiritus sācti. Et in Marco. Eūtes in mundū vniuersū p̄-
8 Ioan. 5 dicate euangeliū ōni creaturæ, qui crediderit & baptizatus fuerit: saluus erit, qui vero nō

crediderit: cōdēnabit. Illi autē ꝓfecti ꝑdicauerūt vbiq; dño cooperāte & ſermonē cōfirmā
te ſequētib9 ſignis. Et i actis apoſtolorū. docuerūt turbā multā: ita vt cognominarent̄ pri-
6,7 mū Antiochiæ/diſcipuli/Chriſtiani. Et Eſaias. et ſeruos ſuos vocabit noīe alio. ¶Zacha
rias. Pſeudoprophetas & ſpiritū imundū auferā de terra. diſperdā noīa idolorū de terra:
& nō memorabunt̄ vltra. Et ex Ioāne. audiuim9 ex lege: quia Chriſtus manet i æternum.
8 ¶Dñs in Ioāne. ōne iudiciū dedit filio. Et in Mattheo. data eſt michi ōnis poteſtas i cœ-
9.10 lo & in terra. ¶Quia liberabit pauperē a potēte: & pauperē cui nō erat adiutor. ¶Exul-
11 tēt & lætent̄ ſup te ōnes q̄rentes te dñe: & dicāt ſemp magnificetur dñs qui diligūt ſaluta-
12 re tuū. ¶Cōfitemini dño & inuocate nomē eius: ānūciate iter gētes opa eius. ¶Quia ꝓ-
ſpexit de excelſo ſācto ſuo: dñs de cœlo in terrā aſpexit. vt audiret gemitus cōpeditorū: vt
13 ſolueret filios interēptorū. ¶Hic orat: quod primo & ſecundo verſu quarti pſalmi orauit
14 propheta. ¶Diligit dñs portas Sion: ſup ōnia tabernacula Iacob. Et dñs in Mattheo. tu
es Petr9: & ſup hāc petrā ædificabo eccleſiā meā. Et portæ inferi nō ꝓualebūt aduerſ9 eā.
15 ¶Lætetur Iſrael i eo qui fecit eū: & filiæ Sion exultēt i rege ſuo. ¶Cuſtodi me a laqueo
16 quē ſtatuerunt michi: & a ſcādalis operantiū iniquitatē. cadēt in retiaculo ei9 peccatores.
17 ¶Dñs a dextris tuis: cōfregit in die iræ ſuæ reges. Iudicabit in nationib9 iplebit ruinas:
18 cōquaſſabit capita i terra multorū. ¶Simulachra gētiū argētū & aurū: opera manuū ho
minū. Itē. Erubeſcāt impij & deducantur in infernum. ¶Quia pſalmus hic prolixus: cō-
trahēda poti9 videt cōciliatio: q̄ facile a ſedulo quoq; diuinæ legis examinatore perficiet.
ADVERTE. Circa titulū ad victoriā ſup morte filij/pſalm9 Dauid. ſup morte filij: ſuper
paſſione dñi. quia hic pſalm9/quædā confeſſio & gratiarū actio eſt bonorū/quæ ſaluificā
dñi paſſionē ſunt ſecuta. Septuaginta prætitulauerūt ſup occultis filij. forte quia hic conti
net̄ quę occulto dei iudicio/occultaq; prouidētia fiunt: ſcilicet iudiciū principis mūdi hui9/
bonorū a malis perſecutio/lōga pmiſſio/vltio/& liberatio: & huiuſmodi talia. quorū cau
ſas cognoſcere magis dei eſt: q̄ hominū idagare. ¶Tertio verſu. vbi dicim9 ſingulariter
i cōuertēdo inimicū meū retrorſū: ex hebræo pluraliter Hieronym9 dixit cū ceciderit ini
mici mei retrorſū. quod ſecūda particula eiuſdē verſus infirmabūtur & pībūt a facie tua:
magis pluratiue fuiſſe dicēdū/efflagitare videt̄. ſed & accōmodatior līguæ latinæ ſermo:
ſi dicat̄ cū cōuerteris inimicos meos retrorſū. & apud Hieronymū: eſt magis ſentētia i cō
ſequētia ſermo/ſcilicet pſallā nomini tuo cū ceciderit inimici mei retrorſū & corruerint et
perierit a facie tua. ¶Quarto verſu. qui iudicas iuſtitiā: iudex iuſtitiæ. græce ὁ κρίνων
τὴν Δικαιοσύνην quod etſi ſonet vt apud nos interpretes verterūt: arbitror tamē accu-
ſatiuū illū potuiſſe in ſeptimū caſū verti. vt diceremus qui iudicas iuſtitia/id eſt i iuſtitia.
neq; cū dixeris eſt iudex iuſtitię/eſt iudex æquitatis: aliud eſſe reor q̄ eſt iudex iuſt9 eſt iu
dex æqu9/ſiue q iudicat in iuſtitia/qui iudicat i equitate. Sic enī pſalmi 95 verſu decimo.
Etenī correxit orbē terræ qui nō cōmouebit̄: iudicabit populos in æquitate. & eiuſdē ter-
tiodecimo. iudicabit orbē terræ i æquitate: frequēter enī accuſatiuū apud Græcos: reſolue-
re habem9 iuxta cōſuetudinē ſermonis noſtri/i ſeptimū caſū. ¶Sexto verſu. qđ dicit̄ inimi
ci defecerūt phrameæ in finē: nichil aduerſat̄ ei qđ ex hebræo habet̄ inimici cōpletæ ſūt ſo
litudines in finē. Nā hic loca ei9/& habitatiōes deſertæ: illic vero potentiæ/vireſq; nocē-
di cōfractę deſignātur. ¶Septimo verſu. periit memoria eorū cū ſonitu: ex hebræo periit
memoria eorū cū ipſis. & reſpōdet ad id qđ ꝑceſſit de maligno & cōplicib9 eius/ſcilicet q;
ſolitaria facta ſūt loca eorū/ciuitates deſtructæ/memoria eorū extincta. & ne hæc mō: ſed
et ipſi fūdit9 pierūt/pœniſq; alligati ſūt ſēpiternis. ¶Viceſimoprīo verſu. vbi legim9 legiſ
latorē: ex hebræo Hieronym9 traduxit terrorē. quaſi propheta i ſpū ꝑcari videatur deū:
vt imittat tyrānis (ceu Neroni/Domitiano/Traiano/Diocletiano ac ſequacib9/eorū cru
delitatis executorib9) p ſigna & ꝓdigia/ſuæ potētiæ terrorē: ne adeo īmaniter in paupes
Chriſti ritu ferarū deſæuiret̄/id eſt in martyres/qui & fortes & robuſti i tralatiōe hebraica
31 verſui & 38 reſpōdēte appellant̄. At quia interpretes legiſlatorē poſuere: moti ſūt multi
hūc pſalmū de antichriſto exponere. ſed quomō ꝑcaret̄ ꝓpheta vt mitteret̄ antichriſtus:
qui tot & tāta mala factur9 eſt Chriſtianis/vt ꝓpemodū ſeductur9 ſit electos/& vſq; adeo
īpius & blaſphem9 in Chriſtū/vt omniū aliorū iniurias ſupatur9 ſit/& blaſphemias? Videt̄
igit̄ ęquius: vt qui legiſlatorē poſuerūt/voluiſſe ꝑcari/poſitoris diuinæ legis/tyrānis ipſis
metus incuſſionē imitti/vt olī Moſeos apud Aegyptios & tyrānos/qui diuinæ volūtati i
plātatione ſynagogę obluctari voluerūt. Quare nō ab re viſū eſt: ſi de pſecutionib9 q̄ ice-
perūt a portis mortis & a portis filię Sion/cōſequēter ad tēpora Cōſtātini/hic pſalm9 de-
clarare. ¶Viceſimo ſecūdo verſu. vt quid dñe receſſiſti lōge. hic apud Hebræos ali9 pſal
m9 incipit ſcilicet decim9. quare ad finē ferme pſalteriį numer9 pſalmorū ex hebræo: vni
tate creſcit ſupra numerū pſalmorū noſtrorū. verbi cauſa: qui nobis viceſim9 cōputatur/

8 Mat. 28
9 Pſal. 71
10 Pſal. 39
11 Pſal 104
12 Pſal. 101
13 Pſal. 4
14 Pſal 89
14 Mat 16
15 Pſal 149
16 Pſal 140
17 Pſal 109
18 Pſal. 113
18 Pſal. 30

Psal. 9 Confitebor 10

GALL. ROM. HEB.

apud eos primus & vicesimus erit, qui nobis centesim⁹: illis cētesimus prim⁹, a psalmo vero 148: in finē vsq; cōcordat, qđ facile est ex numeris qui adijciunt compræhendere. ¶ Vicesimotertio versu, cōphendunt in cōsilijs quibus cogitāt: accōmodati⁹ p optatiuū cōprehendant/ ex hebræo, accōmodati⁹ etiā in cōsilijs quę cogitant/ & ex hebræo vbi dicit in sceleri⁹ quæ cogitauerūt & ex ratione latini sermonis, sed id ex cōsuetudine sermōis grę ci vbi dicit ἐν διαβουλίοις ὅτι διαλογίζονται tractū videt. ¶ Vicesimoquito versu, id exacerbauit dñm: ex hebræo reuocat in superiorē particulā/ & distinctionis punct⁹ faciēdus post dñm. ¶ Scdæ particulæ vicesimiseptimi versus/ omniū inimicorū suorū dñabit: respōdet ex hebręo ōnes inimicos suos despicit, qđ forte magis cōsequens putabit ad abiectionē diuinorū iudiciorū/ q̄ dñari omniū inimicorū suorū. ¶ Vicesimooctauo versu, a gnatione in gnationē sine malo: quod continuā cū mouebor habere videtur intelligentiā, verū ex hebræo aliud sonat in generatione & gnationē ero sine malo, quasi ip⁹ i corde suo dicat/ ab ea (quā putat fœlicitatē) se nō demutandū/ neq; p factis suis vnq̄ quippiā mali luiturū, quod rationabilius videt: q̄ q; dicat nō mouebor in sempiternū sine malo/ sine quin operer malū, nā neq; se male operari putat: sed prudenter agere/ et alios poti⁹ errare. ¶ Vicesimonono versu, cui⁹ os maledictiōe plenū est: ex hebræo rectius ei⁹ os maledictione plenū est/ & sermo melior. ¶ Tricesimo versu, sedet in insidijs cū diuitib⁹ in occultis vt interficiat innocētē: Hieronymus ex hebræo sedet insidiās iuxta vestibula/ in abscōditis interficit innocentē, vbi id i abscōditis iūgitur verbo interficit, quare legēdū poti⁹ nobis est/ sedet i insidijs cū diuitib⁹: vt in occultis interficiat innocētē. ¶ Tricesimotertio versu, i laqueo suo, id in laqueo suo/ sequēdo intelligentiā hebraicā: iūgit cū attraxerit, & ideo potius dicēdū: in laqueū suū, Quod vero subiūgit humiliabit eū/ inclinabit se & cadet cū dominat⁹ fuerit pauperū: se superfluit/ neq; ex hebræo/ neq; ex græco habet. & id totū inclinabit/ & cadet: respicit pauperē nō inimicū, qđ oporteret si adiūgereť se, nā sic respōdet ex hebræo, & cōfractū subijciet/ & irruet viribus suis valēter, & si particula adiūgēda esset: poti⁹ eū q̄ se dicēdū esset. ¶ Quadragesimoscdo versu, iudicare pupillo & humili: ex hebręo & iuxta cōsuetudinē latinā recti⁹/ vt iudices pupillo & humili, id enī accōmodati⁹ nostro sermoni: auscultauit auris tua vt iudicium facias pupillo & humili, q̄ si dicas: auscultauit auris tua iudiciū facere pupillo & humili, tametsi hoc & illo loquendi modo: idem prorsus prætendatur, neq; nostr mos est tam frequenter vti infinitiuo vt græcis, nec vsq; adeo quadranter.

¶ In finē psalmus Dauid. X.

1 IN dño cōfido: q̄mō dicitis animę meę/ transmigra i montem sicut passer?

2 Q uoniā ecce pct̄ores intēdérūt arcū/ parauérūt sagittas suas in pharetra: vt sagittent in obscuro rectos corde.

3 Q uoniam quæ perfecisti destruxérunt: iust⁹ autem quid fecit?

4 D ñs in templo sancto suo: dñs i cœlo sedes ei⁹

5 O culi ei⁹ i paupē respiciūt: palpebræ eius interrogāt filios hominum.

6 D ñs interrogat iustū & ipiū: qui autē diligit ini

¶ In finem psalm⁹ Dauid. X.

IN domio cōfido: quomō dicitis aię meæ/ transmigra i montem sicut passer?

Q uoniā ecce pct̄ores tetēdérūt arcum/ parauérunt sagittas suas in pharetra: vt sagittēt in obscuro rectos corde.

Q uoniam quę perfecisti destruxérunt: iustus autem quid fecit?

D ñs in templo sancto suo: dñs i cœlo sedes ei⁹

O culi eius in paupē respiciūt: palpebręę ei⁹ interrogant filios hominū.

D ñs interrogat iustū & ipiū: qui autē diligit ini

¶ Victori. Dauid. XI.

IN dño sperauí: q̄ modo dicitis animæ meæ/ transuola in montem vt auis?

Q uia ecce impij tetēdérunt arcum/ posuerunt sagittā suam super neruum: vt sagittent in abscōdito rectos corde.*

Q uia leges dissipatæ sunt: iustus quid operatus est?

D ñs i tēplo sācto suo: dñs in cœlo thron⁹ ei⁹.

O culi eius vidēt: palpebræ eius probant filios hominum.

D ñs iustū ꝓbat: ipium autem & diligētem ini

GALL.	ROM.	HEB.
quitatē odit aīam ſuā.	quitatē odit aīam ſuā.	quitatē odit anima eiꝰ.
7 Pluit ſuper pctōres laqueos: ignis & ſulphur et ſpiritus procellarum pars calicis eorum.	Pluit ſuper pctōres laqueos: ignis ſulphur & ſpiritꝰ procellarū pars calicis eorum.	Pluit ſuper pctōres laqueos: ignis et ſulphur & ſpiritus tempeſtatū pars calicis eorum.
8 Quoniā iuſtꝰ dñs et iuſtitias dilexit: æquitatē vidit vultus eiꝰ.	Quoniā iuſtꝰ dominꝰ iuſtitiam dilexit: æquitatem vidit vultus eiꝰ.	Quoniā iuſtꝰ dominꝰ iuſtitias dilexit: rectum videbūt facies eorum.

TITVLVS. Ad victoriā pſalmꝰ Dauid. pſalmꝰ de Chriſto dño. Propheta ī ſpiritu loquit̄ ī pſona Chriſti. Trāſmigra ī montē ſicut paſſer: cito corripe fugā in ſolitariū locū/ vt paſſer q̄ vidēs ſagittā extento curuatoq; arcu/ in ſolitudinē euolat. trāſmigra inquā in ſolitariū locū. quoniā ecce peccatores: Herodes & Iudęi. tetēderūt arcū/ parauerūt ſagittas ſuas ī pharetra: dolos & falſas in corde accuſatiōes machinati ſūt. vt ſagittēt: vt ſaucīēt/ vt vulnerēt. in obſcuro: in deliquio/ in obſcura luna/ ī excæcata ſynagoga. rectos corde: te & tuos quos rectos corde & iuſtos reputamꝰ. quoniā quæ pfeciſti deſtruxerūt: id eſt doctrinā/ mādata/ p̄cepta tua repulerūt & ſpreuerūt. iuſtus autē quid fecit? Reſpōſio Chriſti. quid fecit ſcilicet inſōs vt fugere debeat? ſi ſagittabūt/ dñs ī tēplo ſācto ſuo eſt: in quo cōſido. dñs in cœlo ſedes eiꝰ: ad eos iudicādū. oculi eiꝰ in pauperē reſpiciūt: miſericordes aſpectus dñi ī iuſtū & inſontē ſunt intēti/ ad me ſunt aperti. palpebrę eiꝰ iterrogāt filios hominū: examē/ iudiciū eius/ in momento facta hominū diſcutit. dñs probat: acceptat iuſtū. & eū qui diligit iniquitatē odit aīa eius (ſic enī Hieronymꝰ ex hebręo) id eſt diuina mēs exoſū habet & abomīatur iniquitatis amatorē. Pluet ſuper peccatores laqueos: genera pœnarū gehennæ/ quibꝰ vt pedicis/ ppetuis alligabūtur pœnis. ignis/ ſulphur/ ſpiritꝰ procellarū: explicatio illatū pœnarū. pars calicis: tormēti/ cruciatꝰ/ æternæ mortis eorū. Quoniā iuſtꝰ dñs iuſtitias dilexit: ratio cur deus bonos amat & opa bona/ quoniā bonꝰ eſt. & iuſtos & opera iuſta/ quia iuſtus. æqua & recta/ quia æquus & rectꝰ. æquitatē vidit vultus eiꝰ: quia equitas bona. & videt deꝰ cūcta quæ bona ſunt. ſed & alius ex hebręo habet ſenſus: qui dicetur ī diaphoniſis.

1 EXPOSITIO CONTINVA. In dño cōſido: quomō dicitis aię meę trāſmigra in mōtē ſicut paſſer? ſpero ī deo patre meo/ ab eo oēm defenſionē meā expecto: quid eſt vt dicatis mi
2 chi/ abi hinc/ ocyus pete ſolitudinē ſicut auis quę euolat in mōtana? Quoniā ecce peccatores intēderūt arcū/ parauerūt ſagittas ſuas in pharetra: vt ſagittēt in obſcuro rectos corde. abi hinc/ pete ſolitudinē/ quoniā ecce hoſtes tui/ arma in te aptauerūt/ inſidias molti
3 ſūt: vt te in occulto iterficiāt & eos qui bona ſūt volūtate. Quoniā quæ perfeciſti deſtruxerūt: iuſtꝰ autē quid fecit? abi hīc/ & pete ſolitudinē/ quia leges/ p̄cepta/ & mādata tua cōtē
4 pſerūt. vos hæc dicitis aīæ meę: ſed quid criminis inſōs vt fugere debeat opatus eſt? Dñs ī tēplo ſācto ſuo: dñs in cœlo ſedes eiꝰ. pater meꝰ ī quo cōſido reſidet ī ſublimi gloriæ ſuę
5 ſolio: pater meꝰ in quo cōſido habet thronū ſuū ī cœlo vt iudicet hoſtes meos. Oculi eius in pauperē reſpiciūt: palpebrę eiꝰ iterrogāt filios hominū. miſerationis eiꝰ aſpectus ad me
6 ſunt intēti: nutu oculorū & in momēto facta hoīm diſcutit. Dñs iterrogat iuſtū & impiū: qui autē diligit iniquitatē odit aīam ſuā. dñs examinat facta iuſti & ipſi: qui autē amat mā
7 data dei trāſgredi/ is aię ſuę detrimentū patiet. Pluet ſuper peccatores laqueos: ignis/ ſulphur & ſpiritꝰ procellarū pars calicis eorū. detrimentū quidē aię ſuę patiet/ quia dñs trāſgreſſores & impios vīculis coercebit ęternis: flāma vorax/ et ſtagnū ſulphuris/ et rotatio
8 turbinis/ particula quędā cruciatꝰ eorū. Quoniā iuſtus dñs et iuſtitias dilexit: equitatē vidit vultus eius. verū de iuſtis aliter diffinietur/ nā quia cœleſtis pater iuſtus eſt ipſe iuſtorum et iuſtitiarū amator eſt: ipſe iuſtos et iuſtitiam in cōſpectu ſuo collocauit.

1 CONCORDIA. Quoniā in me ſperauit liberabo eū: protegam eum quoniā cognouit nomē meū. Et Lucas. In ipſa die acceſſerūt quidā Phariſęorū dicētes illi: exi et vade hīc/
2 quia Herodes vult te occidere. Marcꝰ. mittūt ad eū quoſdā ex Phariſęis et Herodianis: vt eū caperēt in verbo. qui venientes dicunt ei: magiſter ſcimus quia verax es et nō curas quēq̄. nec enī vides ī faciē hominū/ ſed in veritate viā dei doces. licet dari tributū Cęſari:
3 an non dabimus? Tēpus faciēdi dñe: diſſipauerūt legē tuā. Et Eſaias. iniquitatē nō fecit:
4 neq; dolus fuit in ore eius. Quoniā feciſti iudiciū meū: ſediſti ſup thronū qui iudicas iuſtitiā. Iſte pauper clamauit: & dñs exaudiuit eū. Oculi dñi ſup iuſtos & aures eius ī p̄ces
6 eorū. Vultus autē dñi ſuper facientes mala: vt perdat de terra memoriā eorū. Multę tribulationes iuſtorū: & de omnibus his liberabit eos dñs. Item nō deꝰ volēs iniquitatem tu es.

1 Pſal. 90
1 Lucæ 13
2 Mar. 12
3 Pſal. 118
3 Eſaiæ 53
4 Pſal. 9
5 Pſal. 33
6 Pſal. 33
6 Pſal. 5
7 Pſal. 33
7 Pſal. 33
8 Pſal. 111
8 Sap. 5

Psal. 10 In domino 11

GALL. ROM. HEB.

¶ Mors peccatorū pessima: & qui oderūt iustū/delinquēt. Apocalypsis. qui nō inuēt⁹ est ī libro vitæ scriptus: missꝰ est in stagnū ignis. qđ supra stagnū ignis ardētis & sulphuris appellauit. ¶ Cornu eiꝰ exaltabitur i gloria. Peccator videbit & irascet/ dētibꝰ suis fremet et tabescet: desyderiū pctōrū pibit. Et in sapiētia. p̄ āgustia spūs dicēt ītra se: hi sūt quos aliqñ habuimꝰ i derisū/et i similitudinē iproperij. nos insēsati vitā illorū existimabamꝰ insaniā/& finē illorū sine honore: ecce quomō cōputati sūt inter filios dei/et iter sāctos sors illorū est. ADVERTE. Tertio versu. quoniā quæ perfeciſti destruxerūt: legēdū quæ/neutrū plurale nō quē accusatiuū singulare. Nā & græcus habet ὅτι ἃ σὺ κατηρτίσω αὐτοὶ καθεῖλον: id est quoniā quæ aptasti/parasti/perfeciſti/euerterūt. qđ & tralationi hebraicæ magis quadrat huic loco respōdēti/vbi dicit: quia leges dissipatæ sūt. ¶ Sexto versu. qui autē diligit iniquitatē odit aīam suā: ex hebræo diligētē iniquitatē odit aīa eiꝰ. & rectiꝰ quidē. nā ille (quē habemus) loquēdi modꝰ: diuino aduersatur. siquidē legimꝰ ī euāgelio: q amat animā suā pdet eā. & qui odit aīam suā in hoc mūdo: in vitā ęternā custodit eā. nectamꝰ itaq; ratiocinationē. ex psalmo qui diligit iniquitatē/odit aiam suā. & ex euāgelio qui odit animā suā: in vitā æternā custodit eā. Igit qui diligit iiquitatē/ in vitā æternā custodit animā suā. cōsequiū (si loquendi modꝰ idem est) nullus qui disciplinæ rudis nō fuerit inficias ibit. quo nichil absurdius. Et scio: hoc (nisi ęquiuoco) dilui nō posse. neq; id cōtēdit. sed modū loquēdi a mō loquēdi euāgelij esse diuersū: qui tamē minime diuersus/sed cōcors ac cō spirās est/qui Hieronymū respicit & hebræū. quis igit sequēdꝰ: Dauid ne q p spiritū Christi loquit/an iterpres qui loquit ex suo? pfecto Dauid. Esset igit in codicibꝰ nostris legēdū/ dns iterrogat iustū: impiū autē & qui diligit iniquitatē odit anima eiꝰ. vbi eius refert deū. ¶ Sed forte formidarūt iterpretes: attribuere animā deo. At debuissent ex Leuitico & Esaia admoniti esse nichil hac in re fuisse periculi. & illic legisse: cadetis iter ruinas idolorū vestrorū/& abominabitur vos aīa mea. et hic: iniqui sunt cœtus vestri/calēdas vestras & solēnitates vestras odiuit aia mea. Et Hieremias. Nunquid super his nō visitabo dicit dominus: & in gente tali nō vlciscet aia mea? ¶ Septimo versu. pluet super peccatores laqueos: distinctionis p̄ctus post laqueos faciendus. Nam ignis recti casus est. codex græcus πῦρ καὶ θεῖον καὶ πνεῦμα καταιγίδος: ignis/et sulphur/& spiritꝰ procellæ. ¶ Vltio versu. æquitatem vidit vultus eius: vbi eius refert deū. Hieronymus ex hebræo/rectū videbūt facies eorū: vbi eorū respicit peccatores. peccatores enim in fine ſeculorum rectum in gloria/ & prēmiationem iustorum ad maiorem confusionem suam visuri sunt: vt & psalmi III vltimus versus insinuat. non tamen quod senserunt interpretes/falsum: etsi rectius forsan qđ habetur ex hebræo. & ad hunc sensum posita est concordia.

¶In finem pro octaua psalmus Dauid. XI.

1 SAluū me fac dñe qm̄ defecit sāct⁹: quoniā diminutę sūt veritates a filijs hominū.

2 Vana locuti sūt vnusquisq; ad p̄ximū suū: labia dolosa in corde et corde locuti sunt.

3 Disp̄dat dominus vniuersa labia dolosa: linguam magniloquam.

4 Qui dixerūt liguā nostram magnificabim⁹/ labia nr̄a a nobis sunt: quis noster dns est?

5 Propter miseriā inopū et gemitū pauperū: nūc

¶In finem pro octaua psalmus Dauid. XI.

1 SAluū me fac dñe qm̄ defecit sanct⁹: quoniā diminutæ sunt veritates a filijs hoim.

2 Vana locuti sunt vnusquisq; ad p̄ximū suū: labia dolosa in corde et corde locuti sunt mala.

3 Disp̄dat dominus vniuersa labia dolosa: & liguam magniloquam.

4 Qui dixerūt linguam nostrā magnificabim⁹/ labia nr̄a a nobis sunt: quis noster est dns?

5 Propter miseriam inopū et gemitū pauperū:

¶Victori pro octaua psalmus Dauid. XII.

1 SAlua domie quoniā defecit sāct⁹: quoniā iminuti sūt fideles a filijs hominum.

2 Frustra loquūtur vnusquisq; p̄ximo suo: labium subdolum in corde & corde locuti sunt.

3 Disperdat dominꝰ omnia labia dolosa: liguā magniloquam.

4 Qui dixerūt liguā nostram roborem⁹/ labia nostra nobiscū sunt: q̄s dns noster est?

5 Propter vastitatem iopū et gemitū pauperū:

7 8

exurgã dicit dominus.
6 Ponam i salutari: fiducialiter agam in eo.
7 Eloquia domini eloqa casta/argentũ igne examinatũ: probatũ terræ purgatum septuplum.
8 Tu dñe seruabis nos: & custodies nos a gñatione hac in æternum.
9 In circuitu impij ambulant:secundũ altitudinẽ tuam multiplicasti filios hominum.

nunc exurgã dicit dñs.
Ponã in salutare meũ: fiducialiter agam in eo.
Eloquia domini eloqa casta:argentũ igne examinatũ terræ purgatũ septuplum.
Tu dñe seruabis nos:et custodies nos a generatione hac in æternũ.
In circuitu impij ambulant:secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.

nũc cõsurgã dicit dñs.
Ponam in salutari:auxilium eorum.
Eloqa domini eloquia mũda argẽtum igne ꝓbatum:separatum a terra/colatum septuplum.
Tu domine custodies ea:seruabis nos a generatione hac in æternũ.
In circuitu impij ambulant: cum exaltati fuerint vilissimi filiorũ hominum.

TITVLVS. Ad victoriã ꝓ octaua psalm⁹ Dauid. Psalm⁹ de Christo dño. Propheta i spũ loquit i psona populi in Christũ credituri. Saluũ me fac dñe quoniã defecit sãct⁹: salua me dñe/quia sãctorũ numer⁹ ad nichilũ est redact⁹. diminutę sũt veritates a filijs hoim: hoies veraces/hoies spirituales diminuti sũt ab hoib⁹ mẽdacibus & carnalib⁹/lõgeq; sũt numero pauciores. vana locuti sũt: subdola locuti sũt. vnusq; q; : filiorũ hoim/filiorũ hui⁹ sæculi/ carnaliũ hominũ. labia dolosa: id p̃cedentẽ explicat particulã. in corde & corde locuti sũt: duplici corde/duplici q; aio labia apuerũt ad ꝓximũ suũ. dispdat dñs vniuersa labia dolosa: iudicet/cõdẽnet/conterat domin⁹ labia subdola & hoim corde dupliciũ. liguã magniloquã: id est linguã superbã & dei ac diuinæ legis cõtẽptricẽ. qui dixerũt linguã nostrã magnificabim⁹: disperdat ac cõterat de⁹ liguã eorũ/qui dixerũt magnificabim⁹ linguã nostrã/ ea subdole vtẽdo & decipiẽdo. quis noster dñs est? quis possit nos ipedire? ꝓpter miseriã inopũ & gemitũ paupum nũc exurgã dicit domin⁹: verba patris p̃cẽ ꝓphetę exaudiẽtis/ ꝓpter erũnã oppressorũ a dolositate filiorũ hominũ/& lachrimas pauperũ creditorũ/nũc exurgã/nũc veniã in auxiliũ. ponã in salutari/auxiliũ iopum & paupum in salutari/ i Christo meo collocabo. fiducialiter agã in eo: fiducialiter loquar i eo. eloquia domini eloquia casta: eloquia Christi/eloquia verbi mei/eloquia sancta et pura. argentum igne examinatum/probatum terræ/purgatum septuplum: eloquia Christi mei argentum igne conflatũ/ defecatũ a terra/& septies purificatũ/id est diuia charitate cõflata/cœlestia & minime terrena & septiformi spũs sãcti charismate signata. tu dñe seruabis nos: seruabis populũ tuũ i Christũ creditурũ. A gñatiõe hac: a gñatiõe filiorũ hoim/terrenorũ/carnaliũ/vanorũ et fallaciũ. i circuitu ipij ãbulãt: qui circũdãt et sepiũt ipijs. secundũ altitudinẽ tuã multiplicasti filios hoim: cũ scdm quandã diuinæ altitudinis similitudinẽ eleuati in authoritate & potestate locati multiplicãtur filij hominũ/multitudo carnaliter & passibiliter viuentium.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Saluum me fac domine quoniã defecit sanct⁹: quoniã diminutæ sunt veritates a filijs hominũ. salua me cõditor ęterne quia ad nichilum redactus est sanctorũ numer⁹: salua me quoniã hoies veraces/hoies spirituales ad paucitatẽ redacti sũt
2 ab hoibus carnalibus. Vana locuti sunt vnusquisq; ad proximũ suũ: labia dolosa in corde/
& corde locuti sunt. singuli quiq; huiusmodi carnaliũ blãda/subdolaq; locuti sunt ad notũ
3 & amicum suũ: duplici corde/duplici q; aio labia sua aperuerũt. Disperdat dñs vniuersa labia dolosa: & linguã magniloquã. euellat deus/eradicet & conterat dupliciũ aio ora subdo
4 la: eradicet & euellat linguã supbã/ dei diuinæq; legis cõtẽptricẽ. Qui dixerũt linguã nostrã magnificabimus/labia nostra a nobis sunt: quis noster dñs est? Euellat inquã deus & eradicet linguã contẽptorum et supborũ qui ipie locuti sũt dicẽtes magnificabim⁹ liguã no
5 strã/os nostrũ in nostra potestate est: quis est qui nobis dominet? Propter miseriã inopũ & gemitũ pauperũ: nunc exurgam dicit dñs. Verba patris precẽ prophetæ exaudientis/ propter erumnã oppressorũ dolositate & superbia filiorũ hoim/& ob lachrimas & luctũ credi-
6 turorũ: suppetias ferã sic loquit in me deus. Ponã in salutari: fiducialiter agã in eo. dicit in
7 me deus collocabo vobis auxilium in Christo meo/spirabo/ & fideliter loquar in eo. Eloquia domini/eloquia casta: argentũ igne examinatũ/probatũ terræ/purgatũ septuplũ. mãdata Christi mei/mãdata sancta & incõtaminata: diuina charitate conflata/nõ terrena sed

Saluũ me. 12 cœlestia/& septiformi spiritus sãcti charismate purgata. Tu dñe seruabis nos:& custodies 8
nos a gñatiõe hac in ęternũ. O cœlestis pater æterne/tu defẽdes populũ tuũ in Christũ cre
diturũ:& proteges in sẽpiternũ a gñatiõe filiorũ hoim/terrenorũ/carnalũ/vanorũ/& fal-
laciũ. In circuitu ipij ãbulãt:scdm altitudinẽ tuã multiplicasti filios hominũ. filij hoim va 9
ni/mẽdaces & superbi vallanẽ/& circũsepiũt ipijs:quadã tuæ diuinę altitudinis similitudi
ne eleuasti in authoritate & terrena potestate multitudinẽ carnaliter passibiliterq; viuẽtiũ.

1 Soph. 3 CONCORDIA. Sophonias. Principes eius in medio eius:quasi leones rugientes. Iudices 1
2 Psal. 3 eius lupi vespere: nõ reliquebãt in mane. prophetæ ei9 vesani:viri infideles. sacerdotes ei9
2 Soph. 1 polluerunt sanctũ:iniuste egerũt cõtra legẽ. Nõ est in ore eorũ veritas: cor eorũ vanũ est.
3 Soph. 3 ¶ Sepulchrũ patẽs est guttur eorũ/linguis suis dolose agebãt. ¶ Auferã de medio tui ma 2.3
4 Soph. 3 gniloquos superbiæ tuæ:& nõ adijcies exaltari ãplius in mõte sancto meo. Et alibi. Visita-
5 Soph. 3 bo sup viros qui dicũt in cordib9 suis:nõ faciet bene dñs/& nõ faciet male. ¶ Quapropter 4
6 Soph. 3 expecta me dicit dñs in die exurrectionis meæ/in futurũ:quia iudiciũ meũ vt cõgregẽ gẽ 5
7 Soph. 3 tes & colligã regna. & subide. & dereliquã in medio tui populũ pauperẽ & egenũ:et spera-
8 Soph. 3 bũt in nomine dñi. ¶ Rex Israel dñs i medio tui:nõ timebũt malũ vltra. ¶ Tũc reddã po- 6.7
9 Soph. 3 pulis labiũ electũ. vt inuocẽt oẽs nomẽ dñi/& seruiãt ei humero vno. ¶ Reliquiæ Israel nõ 8
faciẽt iniquitatẽ/nec loquẽt mẽdaciũ:nõ iuenietur in ore eorum lingua dolosa. ¶ Concor 9
dia primi versus:huic vltimo satisfacit abunde.

ADVERTE. Septimo versu in particula probatũ terræ:terræ datiuo casu dictũ (græce enĩ dicitur Δοκίμορτῆ γῆ) sed cõsuetudine latina rectius dici septimo casu terra/ aut sexto a terra. Nã Δοκίμορ probũ & syncærũ significat. vt & id psalmo 33/versu 18 & humiles spi ritu saluabit:vbi græce datiuo dicit πνεύματι interpres nõ datiuo spiritui/sed septimo ca su spiritu vertit. sic et hic:ad rectã locutionẽ/faciẽdũ fuerat. quod & ex hebræo cõstat: vbi dicit separatũ a terra. idq; melius. ¶ Octauo versu. tu dñe seruabis nos:in tralatione hebra ica in hoc prio loco nõ nos sed ea dicitur. quod refertur ad eloquia. quod & designat deũ conseruaturũ eloquia Christi sui. ¶ Noni versus vltimæ particulæ secundũ altitudinẽ tuã multiplicasti filios hominũ:respondet ex hebræo cũ exaltati fuerint vilissimi filiorum ho minum:quod designat cum maxime carnales homines & terreni/in fastigio rerũ/in sum mo honoris gradu/& authoritate locati fuerint:impijs & sceleratissimis hominibus ad su as næquitias/iniquaq; desyderia explenda circũstipari atq; circũdari. Et alius hũc locũ sic habet in circuitu impij ãbulant:cum exaltatur despiciens filios hominũ. quo designatur cum exaltatur superbus. & id cum superiore conspirat/& in idem tendit.

In finẽ psalm9 dd'. XII

1 VSquequo dñe ob liuiscẽris me in fi-
nẽ:vsquequo auertis fa
ciẽ tuam a me?
2 Quãdiu ponã consilia
in anima mea: dolorẽ i
corde meo per diem?
3 Vsquequo exaltabit ini
micus meus sup me:re
spice & exaudi me do-
mine deus meus.
4 Illumia oculos meos ne
vnq̃ obdormiã i morte:
nequãdo dicat iimicus
me9/p̃ualui aduersꝰ eũ.
5 Qui tribulãt me exul-
tabũt si motus fuero:
ego autem in misericor
dia tua speraui.

In finẽ psalm9 dd'. XII

VSquequo dñe ob liuiscẽris me in fi-
nem:quousq; auertis fa
ciem tuam a me?
Quãdiu ponã cõsilia i
anima mea:dolorem in
corde meo per diem?
Vsquequo exaltabit ii-
mic9 me9 super me: re-
spice & exaudi me do-
mine deus meus.
Illumia oculos meos ne
vnq̃ obdormiã i morte:
nequãdo dicat iimicus
me9/p̃ualui aduersꝰ eũ.
Qui tribulãt me exul-
tabunt si motus fuero:
ego autem in tua mise-
ricordia sperabo.

Victori psal. dd' XIII

VSquequo obliui
scẽris mei penit9:
vsquequo abscõdes fa
ciem tuam a me?
Vsquequo ponã cõsi-
lia in anima mea: do-
lorẽ i corde meo p̃ diẽ?
Vsquequo exaltabit ii
micus me9 super me?
conuertere exaudi me
domine deus meus.
Illumia oculos meos ne
vnq̃ obdormiã i mor-
te: neq̃ dicat iimicus
me9/p̃ualui aduersꝰ eũ
Hostes mei exultabũt
cum motus fuero: ego
autem in misericordia
tua confido.

GALL.	ROM.	HEB.
6 Exultabit cor meũ in ſalutari tuo/cãtabo do mino qui bona tribuit michi:& pſallam nomi ni domini altiſſimi.	Exultabit cor meũ in ſalutari tuo/cãtabo do mino qui bona tribuit michi:& pſallam nomi ni tuo altiſſime.	Exultabit cor meũ in ſalutari tuo: cãtabo do mino qui reddidit mi chi.

TITVLVS. Ad victoriam pſalmus Dauid. Pſalmus de Chriſto domino. loquitur Dauid in perſona populi iſraelitici: in finẽ/ nouiſſimaq; tempora diſperſi. Vſquequo obliuiſceris me in finem? vſquequo/quãdiu mei penitus non recordaberis? quãdiu ponã conſilia: cogitationes in anima mea: cogitando quo pacto ab hac nouiſſima diſperſione liberari poſſim. dolorem in corde meo per diẽ: quandiu erit triſtitia in anima mea/ q̃primũ vigil factus ſenſibilem lucem ſolis aſpexero? vſquequo exaltabitur inimicus meus ſuper me? quãdiu p̃ualebit ſathanas in me? reſpice & exaudi me domine deus meus: deus meus qui es auerſus/conuerte te ad me/miſerationis tuæ oculis reſpice me/& admitte precẽ meam. Illumina oculos meos: patefac veritatẽ voluntatis tuę/conſilij tui/Chriſti tui menti meæ. ne vnq̃ obdormiã in morte: ne forte inteream morte ſecunda/morte gehẽnę & æterna. ne quãdo dicat inimicus meus p̃ualui aduerſus eũ: ne forte accuſet me reũ ſathanas dicẽdo q̃ p̃ualuerit aduerſus me. qui tribulãt me exultabũt ſi motus fuero: inimici mei/ hoſtes mei afficiẽtur voluptate ſi vẽtilabor/ſi diſpgar in gẽtes. ego autẽ in miſericordia tua ſperabo: ꝓpheta ī ꝓpria ꝑſona & ſanctorũ q miſericordiã ſũt cõſecuti loquit̃/ego ſpẽ liberatiõis meę in miſericordia tua nõ ī me/nõ ī operib9 meis/collocaui. exultabit cor meũ ī ſalutari tuo: gaudebit anima mea in Chriſto tuo qui ſaluabit nos. cantabo dño qui bona tribuit michi: pſallam laudes & hymnos deo/qui dedit michi cognoſcere ſalutare ſuũ & exultare in eo. et pſallã nomini domini altiſſimi: & laudabo in pſalmis verbũ dei exaltatiſſimi/ dei ſuper omnia eminentis & eleuati.

1 EXPOSITIO CONTINVA. V ſquequo dñe obliuiſceris me in finẽ: vſquequo auertis faciem tuã a me? dñator æterne ad quẽ vſq; terminũ mei nõ recordaberis: ad quẽ vſq; termi
2 nũ viſitatione tua me dedignaberis? Q uãdiu ponã cõſilia in aĩa mea: dolorẽ i corde meo per diẽ? ad quẽ vſq; terminũ verſabo cogitatiões in mẽte mea quo pacto ab hac miſera & diuturna diſpſione liberer: ad quẽ vſq; diẽ (orto ſole iuſtitię) opprimet dolor mentẽ meã?
3 V ſquequo exaltabit̃ inimic9 meus ſup me? reſpice & exaudi me dñe deus me9. ad quẽ vſq; diẽ p̃ualebit michi malign9? attẽde ad me/ne ampli9 auertaris a me/ſed ſuſcipe precẽ meã
4 dñator et creator meus. I llumina oculos meos ne vnq̃ obdormiã in morte: nequãdo dicat
5 inimicus meus p̃ualui aduerſus eũ. da vt cognoſcã Chriſtum tuũ/nõ amplius inuoluar ſupplicijs gehennę: non amplius iactet malign9 ſe præualuiſſe in me. Q ui tribulant me exultabunt ſi motus fuero: ego autẽ in miſericordia tua ſperaui. hoſtiles nequitiæ quæ me affligunt/hoc ipſo gaudebunt ſi in diſperſione diſtinebor/ ſi procul a te deerrabo: ſed ego
6 in miſeratione tua ſpem meã collocaui. E xultabit cor meũ in ſalutari tuo/cãtabo domino qui bona tribuit michi: & pſallã nomini domini altiſſimi. Illumina domine oculos meos/ et lętabitur anima mea in Chriſto tuo/laudes deo meo cantabo omnium michi bonorum largitori: & exaltabo nomen dei mei ſuper omnia exaltati.

1 CONCORDIA. Hieremias. Quare in perpetuũ obliuiſceris noſtri: derelinques nos in lõ 1 Thre. 5
2 gitudinem dierũ? ¶ Vę nobis quia peccauimus/ propterea mœſtũ factum eſt ī dolore cor 2 Thre. 5
3 noſtrum. ¶ Hęreditas noſtra verſa eſt ad alienos: domus noſtrę ad extraneos. pupilli fa 3 Thre. 5
ctí ſumus abſq; patre: matres noſtrę quaſi viduę. Recordare dñe quid acciderit nobis: itue 4 Thre. 5
4 5 re & reſpice opprobrium noſtrum. ¶ O btenebrati ſunt oculi noſtri. ¶ Gaude & lętare fi- 5 Thre. 4
6 lia edom quæ habitas in terra Hus. ¶ Chriſtus dominus captus eſt in peccatis noſtris: 6 Thre. 4
cui diximus in vmbra tua viuemus in gentibus.

ADVERTE. Primo verſu in pſalterijs noſtris obliuiſceris p̃ſentis tẽporis eſſe: quod ſequẽs verbũ/auertis oſtẽdit. at in tralatione hebraica: obliuiſceris futurũ eſt quod ſequẽs verbũ abſcondes oſtendit/imo & ſequẽtes verſus manifeſtius vbi cum ſimili particula vſquequo ſemper iungitur futurum/vſquequo ponã/vſquequo exaltabitur. quare rectius ſtaret apud interpretes per futurũ vſquequo domine obliuiſceris me in finem: vſquequo auertes facie tuam a me? quod (vt dictũ eſt) & ſequẽtia mõſtrant. ¶ Quarto verſu. particula ne vnq̃/ne quãdo (quã græci dicũt μή ποτε: indifferẽter interptari ſolet ne forte/ne aliquando. vt in pſalmo 90. verſu 12. in tralatione noſtra & hebraica interp̃tatur ne forte/& in romana ne vnq̃. Et circa expoſitionẽ quarti verſ9/ ne forte & ne ampli9 expoſuim9. ¶ Sexto verſu. & pſallã noi dñi altiſſimi: huic particulę/nichil ex hebręo reſpõdet: quare adiectitia videtur.

Psal. 13 Dixit insipi.

GALL.

¶ In finem psalm⁹ Dauid. XIII.

1 Dixit insipiēs in corde suo: nō est de⁹.
2 Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in studijs suis: non est qui faciat bonū/nō est vsq; ad vnum.
3 Dominus de cœlo ꝓspexit sup filios hoim: vt videat si est intelligēs aut requirens deū.
4 O mnes declinauerūt/ simul iutiles facti sunt: non est qui faciat bonū non est vsq; ad vnum.
5 S epulcrū patēs est gut tur eorū/liguis suis dolose agebāt: venenum aspidū sub labijs eorū.
6 Q uorum os maledi ctione et amaritudine plenū est: veloces pedes eorum ad effundendū sanguinem.
7 C ōtritio & īfœlicitas i vijs eorum/& viā pacis nō cognouerūt: nō ē timor dei āte oculos eoꝝ
8 Nonne cognoscēt omnes qui operant iniq̄tatem: qui deuorāt plebē meam sicut escā panis?
9 Dominū nō inuocauerūt: illic trepidauerūt timore vbi nō erat timor
10 Q uoniā dns in generatiōe iusta est/consiliū inopis cōfudistis: quoniam dns spes eius est.
11 Q uis dabit ex siō salutare isrl? cū aūterit dns captiuitatē plebis suæ/

Alīq hic legūt cōfudisti: stare nō potest. nā & greçe ꝑfatiue κατηχύρατε et tralationes omnes confudistis habent.

ROM.

¶ In finem psalm⁹ Dauid. XIII.

1 Dixit insipiēs in corde suo nō est de⁹: corrupti sunt & abominabiles facti sunt in voluntatibus suis.
2 N on est qui faciat bonū: nō est vsq; ad vnū.
3 D omin⁹ de cœlo ꝓspexit sup filios hominū: vt videat si est itelligēs aut requirēs deum.
4 O mnes declinauerūt/ simul iutiles facti sunt: non est qui faciat bonū non est vsq; ad vnum.
5 S epulcrū patēs est gut tur eorū/liguis suis dolose agebant: venenum aspidū sub labijs eorū.
6 Q uorum os maledi ctione & amaritudine plenum est: veloces pedes eorum ad effundēdum sanguinem.
7 C ōtritio & infœlicitas in vijs eorum: & viā pacis non cognouerunt.
8 N ō ē timor dei añ oculos eoꝝ: nōne cognoscēt oēs q̄ operant iniq̄tatē.
9 Qui deuorāt plebē meam sicut escā panis? dominū nō inuocauerūt: illic trepidauerūt timore vbi non erat timor.
10 Q uoniā deus in generatione iusta est/cōsiliū inopis cōfudistis: quoniam deus spes ei⁹ est.
11 Quis dabit ex siō saluta rei isrl? dū auerterit dns captiuitatē plebis suæ.

HEB.

¶ Victori psalm⁹ Dauid. XIIII.

1 Dixit stult⁹ i cor de suo: nō est deus.
2 Corrupti sunt & abominabiles facti sūt studiose: non est qui faciat bonum.
3 D omin⁹ de cœlo prospexit sup filios hominum: vt videret si est ītelligēs/ requirens deū.
4 O mnes recesserunt/simul conglutinati sunt: nō est qui faciat bonū non est vsq; ad vnum.
5 Nonne cognoscēt omnes qui operant iniq̄tatē: qui deuorāt populū meum vt cibū panis?
6 D ominū nō inuocauerunt/ibi timebūt formidine: quoniam deus in generatione iusta est.
7 C onsilium pauperum confudistis: quoniam dominus spes eius est.
8 Q uis dabit de siō salutare isrl? quādo reduxerit dns captiuitatē ppli

exultabit iacob & lęta-
bitur iſrael.

Lætetur iacob et exul-
tet iſrael.

ſui: exultabit iacob et lę
tabitur iſrael.

TITVLVS. Ad victoriã pſalmus Dauid. Pſalmus de Chriſto domino. propheta in ſpiritu loquitur. Inſipiens: preſertim Iudęus/ deinde & gentilis/ terrenus quiſq; & carnalis/ q & filij hominũ dicti iã ſunt. dixit: de Chriſto non eſt deus. corrupti: corruptis moribus. in ſtudijs: ſtudioſe/ ex certa deliberatione/ propoſito ac volũtate. nõ eſt: de filijs hominum. q faciat bonũ: qui dei legẽ/ mandataq; cuſtodiat. declinauerũt: receſſerũt a deo. nõ eſt vſq; ad vnũ: nõ eſt/ ne vnus quidẽ de filijs hominum qui faciat bonũ. ſepulchrũ patens: ad omnẽ ingluuiem & intemperantiam & ad laxandũ verbũ ad aliorũ perditionem. linguis ſuis doloſe agebant: ad fraudandũ/ detrahendũ/ & decipiendũ. venenũ aſpidũ ſub labijs eorũ: detrahendo & blaſphemando. contritio: demolitio & vaſtitas. nonne cognoſcent: verba Chriſti. plebem meam: populum meum quibus dedi poteſtatem filios dei fieri. deuorant: enecant/ & eorũ ſubſtantiã conſumũt velut eſcam panis? cognoſcent. filij hominum: dominum non inuocauerunt. Illic trepidauerunt timore: in perdendis honoribus & terrenis bonis. vbi non erat timor: in quibus minime erat timendũ/ ſed timendus erat dominꝰ/ & iuſtę quæ pro operibus eorum infiguntur pœnę. generatio iuſta: populus per regenerationem iuſtificatus in numero filiorum dei. inopis: populi iuſtificati. dominus: Chriſtus. ſpes eius eſt: generatio iuſta in eo ſperat. quis dabit ex ſion: verba prophetæ deſyderio ſuſpirantis vt Chriſtus ſaluator a filijs hominũ/ vt & a iuſta generatione veniſſe cognoſcatur. a ſpiritu ſancto id cognoſcit non futurum: niſi in fine ſæculi cum reliquiæ Iſrael ex diſperſione colligentur/ tunc Iacob & Iſrael vniuerſuſq; hebræorũ populus aſcribẽtur numero filiorum dei/ & in Chriſto domino cum gaudio & exultatione renouabuntur.

1 EXPOSITIO CONTINVA. D ixit inſipiens in corde ſuo: non eſt deus. ſic locutus eſt populus ſtultus intra ſemetipſum: neq; Chriſtus eſt deus/ neq; eſt quiſq; qui res curet vniuerſas. 2 C orrupti ſunt & abominabiles facti ſunt in ſtudijs ſuis/ non eſt qui faciat bonũ: nõ eſt vſq; ad vnum. filij hominum paſſibiles & carnales deprauati & execrabiles facti ſunt ĩ cupiditatibus & intentionibus ſuis/ in filijs hominũ nõ eſt qui naturæ/ nõ eſt qui legẽ dei 3 adimpleat: nõ eſt ne vnus quidẽ. D ominus de cœlo proſpexit ſuper filios hominũ: vt videat ſi eſt intelligens aut requirens deũ. dicunt non eſt deꝰ/ ſed ipſe de cœleſti throno ſuo intuitus eſt vniuerſam turbã mundanorũ & carnaliũ: vt conſyderet ſi eſt vir qui ad eũ mẽtem eleuet ad hoc quidem illis inditã/ & quæ eſt oculus æternorũ/ ſi eſt qui ſtudeat cogno 4 ſcere eũ. O es declinauerũt/ ſimul iutiles facti ſunt: nõ eſt q faciat bonũ/ nõ eſt vſq; ad vnũ. vniuerſa gñatio carnaliũ a deo auerſa eſt/ ſimul deprauata eſt/ fini ad quẽ creataeſt facta ĩhabilis et inepta: non eſt ne vnus quidẽ qui naturæ ordinationẽ ſequatur/ nõ eſt intelligẽs 5 non eſt requirens deũ. S epulcrum patens eſt guttur eorũ/ linguis ſuis doloſe agebãt: venenũ aſpidũ ſub labijs eorum. fauces eorũ apertę ad interitũ hominum/ blando ſermoneſeducũt: in ſermonibus eorũ immedicabile toxicũ. Q uorũ os maledictione et amaritudine 6 plenũ eſt: veloces pedes eorũ ad effundendũ ſanguinẽ. ab ore carnaliũ nõ benedictio non conſolatio aliqua/ ſed execratio/ blaſphemia/ et deſolatio ſolũ procedũt: immobiles ſũt ad bonũ/ ſed celeres et expediti ad malũ patrandũ/ et ſuũ ſimile (quod deꝰ ad ſuã fecerat imaginẽ) delendũ/ atq; perdendũ. C õtritio et infœlicitas in vijs eorũ/ et viã pacis nõ cognouerũt: non eſt timor dei ante oculos eorũ. viæ eorũ deſolatio et miſeria præcipitatioq; ĩ pœ 7 narũ barathrũ/ via vitæ et tranquillitatis perpetuę eſt eis ignota: neq; mirũ/ quia timorem 8 dei præ ſe non tulerunt/ qui eſt viæ pacis/ initiũ. N onne cognoſcent omnes qui operantur iniquitatẽ: qui deuorant plebẽ meã ſicut eſcã panis? ab hoc nono vſq; in duodecimũ verſũ verba dei ſunt. dicunt nõ eſt deus/ in omne facinus procliues/ ſed nõne vniuerſi carnales/ mundi amatores/ trãſgreſſores viarũ dei/ in tormẽtis id agnoſcẽt: q viros ſpirituales/ intelligentes et me requirẽtes ad nichilũ redigũt/ vorãt et deglutiũt veluti panis fragmẽtum. 9 D eũ nõ inuocauerũt: illic trepidauerunt timore vbi nõ erat timor. nõne cognoſcẽt/ qui auxillũ a me nõ poposcerũt? in honoribus perdendis/ ĩ diuitijs/ in terrenis et corporeis bonis timorẽ habuerũt vbi nõ erat illis timendũ/ ſed in eo qui omnibus his ablatis poteſtatẽ ha- 10 bet eos perdendi in ſupplicũ æternũ. Q uoniã deus in generatione iuſta eſt/ conſiliũ inopis confudiſtis: quoniã dñs ſpes eiꝰ eſt. O inſipiẽtes filij hominũ/ qui timuiſtis tranſitoria pdere/ nõ timuiſtis pdere deũ/ quia deus nõ eſt in operantibus iniquitatem/ ſed in mãdata ſua ſeruãtibus et ſuam facientibꝰ voluntatẽ/ O inſipientes filij hominũ/ ſpiritualiũ hoim monita cõtẽpſiſtis quaſi õni opę deſtitutorũ: ſed nequaq; ita eſt/ quia deꝰ fiducia eorũ eſt. 11 Q uis dabit ex ſion ſalutare iſrael? cũ auerterit dñs captiuitatẽ plebis ſuę: exultabit Iacob et lętabit Iſrael. ꝓpheta ĩ ſpũ ĩterrogat/ cũ ſic filij hoim/ gñatio terrenorũ/ ſpiritualiũ monita

13 Dixit īsipi. 14

cōfundat/quis erit qui annūciabit ex gñatione iusta/spirituali & cœlesti/Christū dñm saluatorē fidelīū? Respōsio in spū/cū dispersionē collegerit deꝰ populi Hebraici/cognoscetur Christus/cū gaudio supplātabuntur mali/& erūt homines deum in lętitia cognoscentes.

1 Hie. 4 CONCORDIA. Hieremias. Stultus populus meus me non cognouit: filij insipientes sunt 1
1 Hie. 5 & vecordes. Et iterū, negauerūt dñm & dixerūt nō est ipse. ¶ Idē, sapiētes sūt vt faciāt ma 2
2 Hie. 4 la/bene autē facere nescierūt. Et iterū. Circuite vias Hierusalē & aspicite & consyderate &
3 Hie. 5 quærite in plateis eiꝰ/an inuenīatis virū facientē iudiciū & quærentē fidē: & propiciꝰ ero
4 Hie. 5 ei. ¶ Idē. Dñe oculi tui respiciūt fidē/percussisti eos & nō doluerūt: attriuisti eos & renue-
4 Ro. 3 rūt accipere disciplinā. ¶ Idē. Ego autē dixi forsitan pauperes sunt & stulti/ignorāt viam 4
5 Hie. 5 dñi/& iudiciū dei sui. ibo ergo ad optimates & loquar eis: & ecce magis hi simul cōfrege- 5
5 Ro. 3 runt iugū/ruperūt vincula. Et Paulus ad Romanos. causati sumus Iudæos & Græcos sub 6
6 Hie. 5 peccato esse: sicut scriptum est. quia non est iustus quisq̄/nō est intelligens/non est requi-
6 Ro. 3 rens deū. oēs declinauerunt/simul inutiles facti sunt: nō est qui faciat bonū/nō est vsq; ad
7 Hie. 4 vnū. Sepulcrū patēs est guttur eorū/linguis suis dolose agebant/venenū aspidū sub labiis
7 Luc. 19 eorū. Quorū os maledictione & amaritudine plenū est: veloces pedes eorū ad effundēdū
7 Hie. 5 sāguinē. ¶ Hieremias. Cōtritio sup cōtritionē locata est: & vastata est omnis terra/& vīā 7
8 Hie. 5 pacis non cognouerūt. Idē. Dixi/heu/heu/heu dñe deꝰ. ergo ne decepisti populum istū &
9 Hie. 5 Hierusalē dicēs/pax erit vobis: & ecce gladiꝰ vsq; ad aīam? Et Lucas. Et vt appropīqua-
10 Hie. 5 uit vidēs ciuitatē fleuit sup illā/dicēs quia si cognouisses & tu: & quidē in hac die tua/quæ
11 Hie. 30 ad pacē tibi. nūc autē abscōdita sunt ab oculis tuis. quia venient dies in te: & circūdabūt te
inimici tui vallo/& circūdabūt te/& coangustabūt te vndiq;/& ad terrā prosternēt & filios
tuos qui in te sunt: & nō relinquēt in te lapidē sup lapidē/eo q; nō cognoueris tēpus visitationis tuæ. Itē Hieremias. recesserūt & abierūt: & nō dixerūt in corde suo metuamus dñm deū nostrū. ¶ Idē. Inuenti sunt a populo meo impij insidiātes quasi aucupes/laqueos ponē 8
tes & pedicas ad capiendos viros. & subdit. nunquid sup his nō visitabo dicit dñs: aut sup
gentē huiusmodi non vlciscetur anima mea? ¶ Idem. Indurauerunt facies suas super pe- 9
trā/& noluerūt reuerti. ¶ Idē. causam viduæ non iudicauerunt/causā pupilli non dixerūt/ 10
iudiciū non iudicauerunt. ¶ Idem. tu ergo ne timeas serue meus Iacob ait dominus/neq; 11
paueas Israel: quia ecce ego saluabo te de terra longinqua/& semen tuum de terra captiuitatis eorum. & subiungitur in fine. In nouissimo dierum intelligetis ea.

ADVERTE. Finē secūdi versus non est vsq; ad vnū/& finē noni vbi nō erat timor: hebręus in hoc psalmo non habet/sed in quīquagesimo secūdo pene huic in omnibus respondēte. & timebūt in futuro enūciat: cæteri autē quod illi respondet/in præterito. ¶ Quīto versu. distinctio faciēda post declinauerūt: vt simul sequēti vocabulo iūgatur. quod ex hebręo facile intelligis: vbi simul agglutinatos sonat. Itē nota tres versus quorū initia sepulcrum/quorū/cōtritio/id est quintū/sextū/& septimū: neq; in hebręo neq; in græco nunc haberi. at in septuaginta: olim habebātur. vt dilucet ex capite tertio epistolæ Pauli ad Romanos: vbi litterā septuaginta interpretū cū his versibus inserit. nō enī alia tunc erat apud gētes. ¶ Sexto versu. venenū aspidū. Aspis (inquit Aristoteles) in Africa gignitur: cuius ictui/nullū remediū est. ¶ Nono versu. illic trepidauerunt timore vbi nō erat timor: ex hebręo ibi formidabunt formidine. & particula vbi nō erat timor nō apponit. sed particula ibi formidabūt cōtinuo iūgitur ex hebræo particulæ: quoniā deus in generatione iusta est. & videtur paulo aliud velle q̄ expositū est circa literā. videlicet q; cū ipsi carnales & insipientes in tormētis/videbūt deū in generatione iustorū pauperū & spiritualiū esse/& se esse æternis cruciatibus derelictos: magno stupore obstupescent. tunc enim cognoscent omnes qui operantur iniquitatē/& qui dicūt in corde suo non est deus: q̄ vere insipientes fuerint/insēsati & decepti/in tormētis mori non valentes. et contra: q̄ alij sapientes/sensati/& nequaq̄ decepti/semp cū deo solatiū habētes. videbūt q̄ stulta spes est/q̄ fallax/q̄q; bonorū trāsitoriorū mometanea: & cōtra/q̄ sapiēs/q̄ certa/& nūq̄ deficiēs spes æterni boni/et ī deo collocata et spiritū dei veracē/hois autē sensū fallacē/quē ipsi secuti sunt. ergo carnales & iniusti: suum sensum sequuntur non dei. sed contra/spirituales: non suum sed dei sequuntur sēsum. quem nobis concedat eligere & sequi: qui est superbenedictus in sæcula. ¶ Decimo versu. quoniā spes eius est. eius in hebraica tralatione ad generationem iustam refertur: in cæteris autem ad inopem. Nam et græcus habet ἀυτοῦ.

¶ Psalmꝰ Dā. XIIII.

1 DOmīe q; habitabit ī tabernaculo tuo: aut q; requiescet īmō

¶ In fīnē ps. dā. XIIII

DOmīe q; habitabit ī tabernaculo tuo: aut q; requiescet in

¶ Psalmꝰ Dauid. XV

DOmīe quis pegrinabitur in tētorio tuo: et quis habitabit in

GALL.	ROM.	HEB.
te ſancto tuo?	monte ſancto tuo?	monte ſancto tuo?
2 Qui igreditur ſine ma	Qui igreditur ſine ma	Qui igreditur ſine ma
cula: & operat iuſtitiã.	cula: et opatur iuſtitiã.	cula & operatur iuſtitiã
3 Qui loquit veritatẽ in	Qui loquitur verita	am: loquitur q3 veritatẽ
corde ſuo: qui non egit	tem in corde ſuo: et non	in corde ſuo.
dolum in lingua ſua.	egit dolũ in lingua ſua.	Qui non eſt facilis i li
4 Nec fecit ꝓxio ſuo ma	Nec fecit ꝓxio ſuo ma	gua ſua/ nec fecit ami
lũ: et opprobriũ nõ acce	lũ: et opprobriũ nõ ac	co ſuo malũ: & oppro
pit adũſ9 ꝓximos ſuos	cepit adũſ9 ꝓximũ ſuũ	brium non ſuſtinuit ſu
5 Ad nichilũ deductus	Ad nichilum deduct9	per vicino ſuo.
eſt in conſpectu ei9 ma	eſt in conſpectu ei9 ma	Deſpicitur oculis eius
lignus: timentes autem	lignus: timentes autem	improbus: timentes au
dominum glorificat.	dominum magnificat.	tem dominũ glorificat.
6 Qui iurat ꝓximo ſuo	Qui iurat ꝓximo ſuo	Iurat vt ſe affligat &
& non decipit/ qui pe	& nõ decipit eũ/ qui pe	non mutat/ pecuniã ſu
cuniam ſuã non dedit	cuniã ſuam non dedit	am non dedit ad vſurã:
ad vſuram: & munera	ad vſurã: et munera ſu	& munera aduerſum i
ſup innocẽtes nõ accepit	ꝑ innocentẽ non accepit.	noxiũ non accipit.
7 Qui facit hæc: nõ mo	Qui facit hęc: non com	Qui facit hæc: nõ mo
uebitur in æternum.	mouebitur i æternum.	uebitur in æternum.

TITVLVS. Pſalmus Dauid. pſalmus de Chriſto domino. Propheta in ſpiritu interrogat. reſpondet ſpiritus ſanct9. tabernaculũ: domus dei. mons ſanctus: paradiſus/ cœleſtis habitatio/ cœleſtis Hieruſalẽ vbi requies & ſtabilitas/ ſecuritas & pax interminа. qui ingredit/ ad finẽ vſq3 dei reſpõſũ eſt: qui decẽ Chriſti cõditiones ſtudebit imitari. Prima. qui ingredit ſine macula & operat iuſtitiã/ id eſt cõplet diuinã legẽ. & hæc generalis eſt: ſequẽtes ſpeciales. Secũda. qui loquit veritatẽ in corde ſuo. Tertia. qui nõ egit dolũ in lingua ſua. Quarta. qui nõ fecit ꝓximo ſuo malũ. Quita. qui nõ admiſit opprobriũ cõtra vicinũ ſuũ. Sexta. qui ſathanã conterit/ & cõtritus in cõſpectu ei9 diſperit. Septima. qui timẽtes dñm glorificat/ cõmẽdat/ laudat & preconijs effert. Octaua. qui iurat ꝓximo ſuo & nõ decipit. Nona. qui pecuniã ſuam nõ dedit ad vſuram. Decia. q munera ſuper innocentẽ nõ accepit. non commouebitur in æternum a cœleſti habitaculo: ſed in eo permanebit ſine fine. At quomodo alius a Chriſto ingreditur ſine macula? Per regenerationis lauacrum: diuinam legem & diuina implendo præcepta.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Dñe quis habitabit i tabernaculo tuo: aut quis requieſcet i mõte ſancto tuo? O dominator õniũ & rector/ quis admittetur ad incolẽdũ cœleſte tẽplum
2 tuũ: aut quis quiete fruetur æterna in ſublimi habitatione tua? Qui ingreditur ſine macula: & operat iuſtitiã. reſpõſio ſpiritus ſancti. admittet ad cœleſte tabernaculũ et illa pace fru
3 etur/ qui in mũdo cõuerſat abſq3 peccato: qui diuina implet mandata. Qui loquitur veritatem in corde ſuo: qui non egit dolum in lingua ſua. habitabit in tabernaculo dei & i mõ-
4 te ſancto eius requieſcet/ qui toto corde eſt verax: in cuius ore nullus eſt dolus. Nec fecit proximo ſuo malum: & opprobrium nõ accepit aduerſ9 proximos ſuos. qui nullã affecit i-
5 iuria notũ & cõfratrẽ ſuũ: nec eſt ſcãdalizatus in notis & vicinis ſuis. Ad nichilũ deductus eſt in conſpectu eius malignus: timentes aũt dñm glorificat. qui nichiliducit quẽ noſcit im-
6 probum: ſed ſancto timore deũ reuerẽtes magnipẽdit & honorificat. Qui iurat proximo ſuo & nõ decipit/ qui pecuniã ſuã nõ dedit ad vſurã: & munera ſuper innocẽtẽ nõ accepit.
7 qui nomen dei aſſumẽs/ nõ in vanũ ad fratrẽ & notũ accipit/ nõ fallit/ qui auaritiæ & turpi ſuper nũmo lucro nunq3 itẽdit: qui iuſtitiã muneríb9 acceptis/ nõ vẽdidit. Qui facit hęc: non mouebitur in æternũ. qui hæc quæ dicta ſunt operat/ habitabit in tabernaculo dei/ & requieſcet in monte ſancto eius: a quo non dimouebitur in ſempiternum.

1.2 CONCORDIA. Quis aſcẽdet i mõtẽ dñi: aut qs ſtabit i loco ſãcto ei9? ¶ Innocẽs manib9
3 & mũdo corde: q nõ accepit i vano aiam ſuã. Alibi. ſine iiqtate cucurri & direxi. ¶ Propt veritatẽ & mãſuetudinẽ & iuſtitiã: & deducet te mirabiliter dextera tua. Et Eſaias. q ambu

1 Psal. 23
2 Psal. 23
2 Psal. 58
3 Psal. 44
3 Esaiæ. 33
3 1. Pe. 2
4 1. Pe. 2
5 Heb. 2
5 Mal. 4
6 Ioan. 3
6 Psal. 71
7 Esaię. 33

lat in iustitijs: & loquitur veritatē. q̄ proiscit auaritiā ex calūnia: & excutit manus suas ab oi munere. qui obturat aures suas ne audiāt sāguinē: & claudit oculos ne videāt malū. iste ī excelsis habitabit. Et Petr⁹. q peccatū nō fecit: nec īuēt⁹ est dol⁹ ī ore ei⁹. ¶ Idē. q cū maledicerēt nō maledicebat: cū paterēt nō cōminabat. ¶ Paul⁹. Ipse similiter particip auit eis dē: vt p̄ mortē destrueret eū qui mortis habebat īperiū/ id est diabolū. Et Malachias. Orietur vobis timētibus nomē meū sol iustitię: & sanitas in pēnis eius. ¶ Dñs in Ioāne ad Nicodemū. Amē amē dico tibi: nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sācto/ nō potest videre regnū dei. Et psalmo septuagesimo prio. Ex vsuris & iniquitate redimet aias eorū. Itē. parcet pauperi & inopi/ & animas pauperū saluas faciet. Et rursū. liberabit pauperē a potēte: et pauperē cui nō erat adiutor. ¶ Esaias. Oculi tui videbūt Hierusalē habitationē opulētā/ tabernaculū q̄d nequaq̄ trāsferri poterit: nec auferētur claui eius in sēpiternū/ & oēs funiculi ei⁹ nō rūpēt. quia solūmō ibi magnificus est dns deus noster. ¶ Et ex opposito: qui opposita facit/ ad loca tormētorū (vt idē testatur propheta) detrudet. quis poterit habitare (īquit) de vobis cū igne deuorante/ aut quis habitabit de vobis cum ardoribus sempiternis? ADVERTE. Sexto versu. Qui iurat ꝓximo suo & nō decipit: Hieronym⁹ ex hebręo/ iurat vt se affligat & nō mutat. hec alia ab illa videt sentētia. Nā hæc particula sonare videt: Christū quadā īmutabili sētētia ac ꝓposito voluisse se affligere ꝓ ꝓximo/ hoc est gñe hūano/ cui fecit misericordiā. sicut scriptū est: cū michi molesti essēt induebar cilicio. humiliabā ī ieunio aiam meā: & oratio mea in sinu meo cōuertet. Et alibi. oculi mei elanguerunt p̄ iopia. Itē. Vota mea dño reddā ī cōspectu ois ppli ei⁹/ ī atriis dom⁹ dñi ī medio tui Hierusalē. Septuagīta aūt īterpretes: aliā secuti sūt intelligentiā/ q̄ circa litteram exposita est.

¶ Tituli inscriptio ipsi Dauid. XV.

1 COnserua me dñe quoniā speraui in te: dixi dño de⁹ me⁹ es tu/ quoniā bonorū meorū non eges.
2 Sanctis qui sunt ī terra eius: mirificauit omnes voluntates meas in eis.
3 Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: postea acceleraverunt.
4 Nō cōgregabo cōuēticula eorū de sāguinib⁹: nec memor ero nominū eorū per labia mea.
5 Dns pars hæreditatis meę & calicis mei: tu es qui restitues hęreditatē meam michi.
6 Funes ceciderūt michi ī p̄claris: etenim hęreditas mea p̄clara est michi.
7 Bndicā dñm qui tribuit michi intellectū: insup & vsq̄ ad noctem increpuerunt me renes mei.

¶ Tituli inscriptio ipsi Dauid. XV.

1 COnserua me domine quoniam in te speraui: dixi dño de⁹ me⁹ es tu/ quoniam bonorum meorū nō eges.
2 Sanctis qui in terra sūt ei⁹: mirificauit oēs volūtates meas inter illos
3 Multiplicatæ sūt enim infirmitates eorum: postea acceleraverunt.
4 Non cōgregabo cōuēticula eorū de sāguinibus: nec mēor ero nominū illorū p̄ labia mea.
5 Dns pars hęreditatis meę & calicis mei: tu es qui restitues michi hæreditatem meam.
6 Funes ceciderūt michi ī p̄claris: eteni hæreditas mea p̄clara ē michi
7 Bndicā dñm qui michi tribuit intellectū: insup & vsq̄ ad noctē increpauerunt me renes mei.

¶ Humilis et simplicis Dauid. XVI.

1 CVstodi me deus quoniam speraui in te/ dicens deo dominus me⁹ es tu: bene michi nō est sine te.
2 Sanctis qui in terra sūt & magnificis: ōnis voluntas mea in eis.
3 Multiplicabuntur idola eorum: post tergum sequentium.
4 Non libabo libamina eorum de sāguine: neq̄ assumam nomina eorum in labijs meis.
5 Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei: tu possessor sortis meę.
6 Lineę ceciderūt michi ī pulcherrimis: et hęreditas speciosissima mea est.
7 Bndicā dominū q̄ dedit michi consilium: insuper & noctib⁹ erudierunt me renes mei.

8 Prouidebā dominū in cōspectu meo semper: qm̄ a dextris est michi ne commouear.

9 Propter hoc lætatum est cor meū et exultauit ligua mea: insuper et caro mea requiescet i spe.

10 Q m̄ non derelinques animā meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionē.

11 Notas michi fecisti vias vitę/ adimplebis me lætitia cū vultu tuo: delectationes in dextera tua vsq; in finem.

Prouidebā dn̄m in conspectu meo semper: q̄niam a dextris est michi ne commouear.

Propter hoc delectatū est cor meū/ & exultauit ligua mea: insup & caro mea req̣escet i spe.

Quoniā nō dereliques animā meam i inferno: nec dabis sanctū tuum videre corruptionem.

Notas michi fecisti vias vitę/ adiplebis me lętitia cū vultu tuo: delectatiões in dextera tua vsq; in finem.

Proposui dn̄m in cōspectu meo semper: q̣a a dextris meis est ne cō mouear.

Propterea lętatum est cor meum/ & exultauit gloria mea: & caro mea habitauit confidenter.

Non enim derelinques animam meam in infer no: nec dabis sāctū tuum videre corruptionē

Ostendis michi semitā vitæ / plenitudinē lætitiarum ante vultū tuum: decores in dextera tua ęternos.

TITVLVS. Humilis & simplicis psalmus Dauid. Psalm⁹ de Christo dño qui vere humilis est & simplex. discite inquit a me: quia mitis sum & humilis corde. Propheta in spū: iduc it Christū ad patrē. Dns: de⁹ pater. bonorū meorū non eges: quæ sunt incarnatio/ natiuitas/ in mūdo cōuersatio/ tētationes/ passiones/ tādē mors & resurrectio/ sed cōtra tuis egeo. sancti: apostoli & discipuli & qui fidē ipsius receperūt. eius: refert patrē. mirificauit: mirabiles fecit. i firmitates: i sanię/ idolorū culturę/ idolaq; ipa. eorū: fidē scilicet suscepturorū. accelerauerūt: fidē suscipere. cōuēticula eorū de sanguinib⁹: cœt⁹ eorū in sacrificijs sanguinū/ id tādo pecudes & homines. nec memor ero nominū eorū p labia mea: nō āplius nominabo eos gentes. dominus: deus pater. pars hęreditatis meæ & calicis mei: portio / & merces mea/ & merces passionis meæ. tu es: tu pater. hæreditatem: possessionē. funes: chordę metiē darū hæreditatū & distribuendarū/ vt psalmo 77. versu 60: & forte diuisit eis terrā in funiculo distributionis. ceciderūt michi in p̄claris: possessionibus. p̄clara est michi: scilicet termini terræ. intellectū: ad discernendū inter bonū & malū/ carnē & spiritū/ deū & creaturā/ lucē & tenebras. Increpuerūt me renes mei: sensualitas mea & caro/ affectusq; carnis castigauerunt/ erudierūt me in oībus afflictionibus meis/ ne ptraherer/ prolabererq; in malum vsq; ad mortē. prouidebā dn̄m in cōspectu meo semper: hoc Christo proprium est. caro: humanitas. requiescet in spe: dormiet in morte/ quiescet in sepulchro in spe resurrectionis. in inferno: sed reuocabis in corpus. sanctū tuū: Christū tuū. corruptionē: resolutionem in primordia sua/ vt cum corpora mortuorū vermibus scatēt/ & in cinerē suū diffluunt & pulueręſ. vias vitæ: resuscitādo. cum vultu tuo: per meā ascēsionē. delectationes in dextera vsq; i finē: cū sedē a dextris tuis in gloria sāctorum omniū sempiterna. qua nos donare digne tur sanctus sanctorum: qui est super omnia benedictus in sæcula. Amen.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Conserua me dn̄e quoniā sperauī in te: dixi dño deus meus es tu/ quoniā bonorū meorū nō eges. custodi me pater semp bn̄dicte/ quoniā fiducia mea
2 est i te: dixi p̄ri meo deus meus es tu/ quoniā nullius rei es indigus/ sed cōtra/ te est michi opus. S ānctis qui sūt i terra ei⁹: mirificauit oēs volūtates meas in eis. fidelibus/ puris/ & ico
3 inquinatis qui sūt i orbe terrarū ei⁹: ipleuit/ magna & mira fecit oīa placita mea/ pater meus
4 i eis. M ultiplicatę sunt infirmitates eorū: postea accelerauerūt. cultura idolorū aucta est & ad sūmū deducta: postea ad fidē itrare festinauerūt. N ō cōgregabo cōuēticula eorū de sanguinibus: nec memor ero nominū eorū per labia mea. nō conuocabo cœtus eorū ad īmolationes animaliū: neq; memorabor vltra q̄ gētes/ q̄ idololatræ fuerit/ neq; his eos nomi
5 nibus nominabo. D ns pars hæreditatis meæ & calicis mei: tu es qui restitues hæreditatē
6 meā michi. pater meus portio & merces sortis/ possessionisq; meæ & passionis meę: O pater æterne tu es qui dabis possessionē meā michi. F unes ceciderūt michi in p̄claris: etenī hereditas mea p̄clara est michi. dim̄siones hæreditatis factę sūt michi i speciosis: etenī possessio mea speciosa est michi. B ñdicā dn̄m q tribuit michi intellectū: isup et vsq; ad noctē in-

crepuerũt me renes mei. glorificabo patrẽ meũ qui michi mentẽ largit⁹ est ad se cognoscẽ dũ & amandũ/& qui isup sensus addidit perfectos & affect⁹ eruditẽtes me in reb⁹ caducis/ tẽporalib⁹ ac trãsitorijs ad ꝓsequẽda bona & fugiẽda mala vsq; ad mortẽ. Prouidebã dominũ i cõspectu meo semp: quoniã a dextris est michi ne cõmouear. 8
Intellectu & mẽte quã michi donauit ꝓspiciebã patrẽ meũ/deũ meũ ãte me iugiter: quoniã pater me⁹ adest michi auxilio/ne a rectitudine vlla ex parte dimouear. Propter hoc lætatũ est cor meũ et exultauit lingua mea: insup & caro mea requiescet in spe. 9
Quoniã nõ derelinques aĩam meã in iferno: nec dabis sanctũ tuũ videre corruptionẽ. caro mea requiescet in spe/quoniã tu cœlestis pater/nõ deseres spũm meũ in mortuorũ ergastulo/ in loco 10
suppliciorũ ẽternorũ: neq; corp⁹ qđ purũ/mũdũ & incõtaminatũ seruasti/sines abire i verminũ puluerũq; resolutionẽ. Notas michi fecisti vias vitę/adiplebis me lętitia cũ vultu tuo: 11
delectatiões i dextera tua vsq; i finẽ. reducẽ fecisti me in vitã/æterno gaudio visione tui cõplebis me: voluptates i parte fœlicitatis & beatitudis tuę indeficientes sũt atq; interminę.

1 Psal. 70 CONCORDIA. In te dñe speraui/nõ cõfundar in æternũ: in iustitia tua libera me/& eripe me. ¶ Dñs in Luca. Ecce dedi vobis potestatẽ calcãdi supra serpentes & scorpiones: & 1
2 Lucę. 2 supra oẽm virtutẽ inimici/& nichil vobis nocebit. Et subiũgit. etiã pater: qa sic placuit ãte 2
3 Esaiæ. 2 te. ¶ Esaias. Incuruabit ois sublimitas hominũ/& humiliabitur altitudo virorũ/& eleuabi
4 Mal. 1 tur dñs solus i die illa: & idola penit⁹ cõterẽtur. ¶ Malachias. Ab ortu solis vsq; ad occasũ 3
4 Esai. 65 magnũ est nomẽ meũ in gentib⁹: & i õni loco sacrificat & offert noi meo oblatio mũda. Et 4
5 Psal. 141 Esaias. Seruos suos vocabit noie alio: i quo qui bñdict⁹ est sup terrã/ bñdicet i deo. Amẽ.
6 Luc. 10 ¶ Clamaui ad te dñe/dixi tu es spes mea: portio mea in terra viuẽtiũ. ¶ Dñs i Luca. Oia 5.6
7 Psal. 25 tradita sũt michi a patre meo. ¶ Pes me⁹ stetit i directo: in ecclesijs bñdicã te dñe. ¶ Mise 7.8
8 Psal. 25 ricordia tua ãte oculos meos est: et cõplacui i veritate tua. Et Petr⁹ i actis. Dauid enĩ di-
8 Act. 2 cit in eũ. ꝓuidebã enĩ dñm i cõspectu meo semp: quoniã a dextris est michi ne cõmouear. 9
9 Act. 2 ꝓpter hoc lætatũ est cor meũ/& exultauit lingua mea: insup & caro mea requiescet in spe. 10
10 Act. 2 quoniã nõ dereliques aĩam meã in iferno: nec dabis sãctũ tuũ videre corruptionẽ. Et Pau-
10 Act. 13 lus in eisdẽ. Q; autẽ suscitauit eũ a mortuis/ampli⁹ iã nõ reuersurũ i corruptionẽ: ita dicit.
11 Ioã. 17 quia dabo vobis sancta Dauid fidelia. ideoq; & alias dicit nõ dabis sanctũ tuũ videre corruptionẽ. ¶ In Ioanne. hæc est autem vita æterna vt cognoscant te solũ deũ verum. 11
ADVERTE. primo versu. quia bonorũ meorũ nõ eges: ex hebræo quia bene michi nõ est sine te/& id apte redditiuũ cause est ꝑcedẽtiũ. qđ autẽ dicit quia bonorũ meorũ non eges: causã nõ reddit. Id enĩ causæ minime sufficit vt sperare debeã i aliquo & ei dicere de⁹ me⁹ es tu: ꝓpterea q; rebus meis non egeat. At si vniuersa haberes/deũ autẽ nõ haberes: nõ tibi bene esset. quare vidẽtur septuagita cõuertisse intelligentiã: & dicẽdũ potiꝰ fuisse/ quia bonorũ tuorũ egeo/aut (quod & melius) quia bonum meum nõ est ꝑter te. & tunc & reddit ionis causæ & intelligẽtię cõspiratio est. ¶ Quinto versu. tu es qui restitues hæreditatẽ meã michi: ex hebręo/tu possessor sortis meæ. vbi possessionẽ hæreditatis/filius patri tribuit: in reliquis autẽ significat pater hãc hæreditatis sortẽ filio tribuere. sed id tolerabile: quãdo quidem ex Ioanne/omnia quæ patris sunt et filij sunt/et quæ filij sunt etiam et patris.

¶Oratio Dđ. XVI.

1 EXaudi dñe iustitiã meã: itẽde deprecationem meam.*
2 Aurib⁹ ꝑcipe orationẽ meã: nõ i labijs dolosis
3 De vultu tuo iudicium meum prodeat: oculi tui videant æquitates.
4 Probasti cor meũ & visitasti nocte/igne me examinasti: & non est inuenta in me iniquitas.

¶Oratio Dđ. XVI.

EXaudi dñe iustitiã meã: itẽde deprecationi meæ.
Aurib⁹ ꝑcipe orationẽ meã: nõ i labijs dolosis
De vultu tuo iudicium meum prodeat: oculi mei videant æquitatẽ.
Probasti cor meũ et visitasti nocte/ igne me examinasti: & nõ est inuenta in me iniquitas.

¶Oratio Dđ. XVII.

AVdi deus iustum: intende deprecationem meam.
Aurib⁹ ꝑcipe oꝝonẽ me ã absq; labijs mẽdacib⁹
De vultu tuo iudicium meum prodeat: oculi tui videant æquitates.
Probasti cor meũ/visitasti nocte: cõflasti me & nõ inuenisti cogitatiões meas trãsire os meum.

5 Vt non loquat os meũ opera hominũ: ꝓpter verba labiorũ tuorũ ego custodiui vias duras
6 Perfice gressus meos ī semitis tuis: vt non moueantur vestigia mea.
7 Ego clamaui quoniam exaudisti me deus: inclina aurem tuam michi & exaudi verba mea.
8 Mirifica misericordias tuas: qui saluos facis sperantes in te.
9 A resistẽtibus dexterę tuæ custodi me: vt pupillam oculi.
10 Subvmbra alarũ tuarũ ꝓtege me: a facie īpiorũ qui me afflixérunt.
11 Inimici mei aiam meã circũdedérũt/ adipẽsum concluserũt: os eorũ locutũ est superbiã.
12 Proijcientes me nũc circundederunt me: oculos suos statuerunt declinare in terram.
13 Suscepérunt me sicut leo paratꝰ ad prædam: & sicut catulus leonis habitans in abditis.
14 Exurge domine pręueni eum & supplãta eũ/ eripe animam meã ab impio/ phrameam tuã ab inimicis manus tuę.
15 Domie a paucis de terra diuide eos ī vita eorum: de abscõditis tuis adiplet⁹ est vẽter eorũ.
16 Saturati sunt filijs: & dimisérunt reliquias suas paruulis suis.

Vt non loquat os meũ opera hominũ: ꝓpter verba labiorũ tuorũ ego custodiui vias duras
Perfice gressus meos in semitis tuis: vt non moueantur vestigia mea.
Ego clamaui quoniam exaudisti me deus: inclina aurem tuam michi & exaudi verba mea.
Mirifica misericordias tuas: qui saluos facis sperantes in te a resistẽtibus dexteræ tuæ.
Custodi me domine vt pupillam oculi/ sub vmbra alarum tuarum ꝓtege me: a facie impiorum qui me afflixerũt.
Inimici mei aiam meã circundedérũt/ adipẽsum cõcluserunt: os eorũ locutũ est superbiã.
Proijcientes me nũc circundedérũt me: oculos suos statuérũt declinare in terram.
Suscepérunt me sicut leo paratus ad prædã: & sicut catul⁹ leonis habitans in abditis.
Exurge domine pręueni eos & subuerte eos: eripe animam meã ab impio phrameam inimicorum de manu tua.
Domine a paucis a terra dispartire eos: & supplãta eos ī vita ipsorũ.
De abscõditis tuis adiplétus est venter eorũ/ saturati sunt porcina: et reliquérunt quæ super-

In opera hominũ: propter verba labiorũ tuorum ego obseruaui vias latronis.
Sustenta gressus meos in callibus tuis: & non labantur vestigia mea.
Ego inuocaui te quia exaudies me deus: inclina aurem tuã michi/ audi eloquium meum.
Mirabilẽ fac miam tuam: saluator sperantiũ.
A resistẽtibus dexterę tuæ custodi me: quasi pupillã intus in oculo.
In vmbra alarum tuarum protege me: a facie impiorum vastantium me.
Inimici mei animã meam circũdedérũt et adipe suo cõcluserũt: et ore locuti sunt superbe.
Incedentes aduersũ me nunc circũdederũt me: oculos suos posuerunt declinare in terram.
Similitudo eius quasi leonis desyderantis ꝑdã: et quasi catuli leonis sedẽtis ī abscõditis.
Surge domine præueni faciẽ eius incurua eũ/ salua animã meã ab impio: qui est gladius tuus.
A viris manus tuæ domine qui mortui sunt ī ꝓfundo/ quorũ pars in vita/ & quorũ de abscõditis tuis repleti vẽtrẽ: qui saturabuntur filijs & dimittent reliquias

	GALL.	ROM.	HEB.
Exaudi me		fuerunt paruulis ſuis.	ſuas paruulis eorum.
17	Ego autẽ in iuſtitia apparebo ĩ cõſpectu tuo: ſatiabor cum apparuerit gloria tua.	Ego autem cũ iuſtitia apparébo in conſpectu tuo: ſatiabor dum manifeſtabitur gloria tua.	Ego in iuſtitia vidébo faciem tuam: implebor cum euigilauero ſimilitudine tua.

TITVLVS. Oratio ipſi Dauid. Pſalmus. Oratio ad Chriſtũ dñm. propheta in ſpiritu: ĩducit populũ fidelẽ. Dñs: Chriſtus deus. iuſtitiã meã: iuſtã orationẽ/ iuſtũ cœtũ ſãctorũ tuorũ. intende depcationẽ meã: auribꝰ pcipe orationẽ meã. frequẽs repetitio eiuſdẽ/ orãtis affectũ inſinuãs. nõ in labijs doloſis: quã tibi offero abſq; fictione & dolo. de vultu tuo iudiciũ meũ prodeat: aſpice & iudica facta mea. oculi tui videãt ęquitates: facta in æquitate & legis tuæ obſeruatiõe. & eſt pcedẽtis particulæ declaratio. nocte: tentatione poteſtatũ tenebrarũ. igne: perſecutione hoim. nõ eſt inuẽta in me iniquitas: neq; ſuggeſtioni tenebroſæ poteſtatis/ neq; pſecutionibꝰ ſæculi ſuccubui. vt nõ loquaẽ os meũ opera hoim: opa filiorũ hoim/ quę pſalmꝰ tertiuſdecimꝰ cõtinet. verba labiorũ tuorũ: euãgeliũ. cuſtodiui/ obſeruaui vias duras: vias dęmonis/ vias latronis qui furaẽ verbũ tuũ de mẽtibus fideliũ. pfice greſſus meos in ſemitis tuis: ſtabili progreſſũ vitę meę in mãdatis tuis. vt nõ moueantur veſtigia mea: vt vita mea nõ labaẽ in tranſgreſſionẽ mãdatorũ tuorũ. clamaui: orationẽ fudi. inclina aurẽ: propicius eſto. verba mea: pcẽ meã. mirifica: admirabiles fac. dexterę tuę: ijs q ĩ miſericordia tua & bonitate tua cõfidũt/ quos & ĩ fine ſęculorũ ĩ dextera tua collocabis. vt pupillã oculi: purũ & mundũ/ & magna prouidẽtię tuæ cura. alarũ tuarũ: miſericordiæ & iuſtitiæ tuæ. ipiorũ: tã hoim q̃ ſpiritualiũ nequitiarũ. inimici mei: hoſtes mei/ peccatores & ifideles. circũdederũt: obſcederũt/ vallauerũt. Adeps: qui in ipſis valẽtiores et electiores videtur ad pſequendũ. locutũ eſt ſuperbiã: cõtra deũ et eius pcepta. proijciẽtes: eijciẽtes. in terrã: ad terrena & nõ ad deũ. ſuſceperũt: acceperũt. ad pdã: ad ſpoliãda et bona mea et vitã. i abditis: q palã nõ audẽt & mea & vitã meã ſpoliare/ occulte id moliũt̃ p iſidias. exurge: occurre ĩ auxiliũ meũ. pueni: ãticipa. ſupplãta: fruſtra. ipiꝰ: diabolus. phra meã tuã ab inimicis manꝰ tuæ: eripe/ tolle/ aufer poteſtatẽ lędẽdi/ pſecutionis gladiũ a reſiſtẽtibꝰ dexteræ tuæ. a paucis: a bonis/ a populo tuo qui pauci ſũt cõparatiõe hoſtiũ et ĩimicorũ. diuide: ſepara/ ſeiũge eos. de abſcõditis tuis adipletꝰ eſt vẽter eorũ: de imũdis/ quę a te abſcõdũt̃. ſaturati ſũt filijs: libidinibꝰ vacãdo/ nõ q̃rẽtes ſatietatẽ niſi i imũditijs carnis et delectatione liberorũ/ quibus terrena ſua/ conſimiles mores & cõſimilia pditæ vitæ reliquũt exẽpla. Iuſtitia: operibus iuſtitię & ipletionis tuę legis. ſatiabor: nõ in terrenis/ nõ in voluptatibꝰ carnis/ nõ in multitudine filiorũ/ ſed in manifeſtatione glorię tuę.

EXPOSITIO CONTINVA. Exaudi domine iuſtitiã meã: itẽde depcationẽ meã. ſuſcipe deꝰ ęterne iuſtã pcẽ meã: aĩaduerte ad ſupplicationẽ meã. Auribꝰ pcipe oronẽ meã: nõ ĩ labijs doloſis. exauditionis tuę aure admitte pcẽ meã: quã ad te porrigo nõ ĩ verbis ſimulatis/ mẽdacibꝰ & ſubdolis. De vultu tuo iudiciũ meũ prodeat: oculi tui videãt ęquitates. de ſerenitate faciei tuę ſententia iudiciaria prodeat: dulces aſpectꝰ tui facta mea diſcutiãt/ et pro ęquitate diiudicẽt. Probaſti cor meũ et viſitaſti nocte/ igne me examinaſti: et nõ eſt inuẽta in me iniquitas. piculũ feciſti aĩę meę/ pmiſiſti tenebrarũ poteſtates ſtimulis ſuis & ſuggeſtionibꝰ me moleſtare/ pſecutionibꝰ hoim probãs me cõcoxiſti me: et in oĩbus ijs nõ declinaui ad malũ. Vt nõ loquaẽ os meũ opa hoim: propter verba labiorũ tuorũ ego cuſtodiui vias duras. ꝓbaſti me/ tentatione et perſecutiõe examinaſti me/ et nõ ſũ locutꝰ ore meo facta hominũ/ nõ blaſphemaui nõ detraxi/ nõ decepi: propter pcepta et mãdata tua ego declinaui deuia maligni et itinera perditionis. Perfice greſſus meos in ſemitis tuis: vt non moueãtur veſtigia mea. benigniſſime deus tu hactenus adiuuiſti me/ ꝓſequere et abſolue oẽs motꝰ et volũtates meas in pceptis tuis: ne forte ꝓpria infirmitate labar et tuã in peccata/ ſi me michi ipſi reliqueris. Ego clamaui quoniã exaudiſti me deus: inclina aurẽ tuam michi et exaudi verba mea. ego ad te deus meus preces porrexi/ quia tuũ eſt exaudire precantẽ te: accõmoda michi benignitatis tuę auditũ/ et admitte pces meas. Mirifica miſericordias tuas: qui ſaluos facis ſperãtes in te. O miſericordiſſime deus/ nũc ĩ me manifeſta mirabiles miſerationes tuas: qui ſaluare ſoles confugiẽtes ad te. A reſiſtẽtibus dexterę tuę cuſtodi me: vt pupillã oculi. fortiſſime deꝰ defẽde me ab ijs qui reluctantur fortitudini et gratiæ tuę: vt õni cura et diligẽtia pupilla oculi ſolet ꝓtegi et defẽdi. Sub vmbra alarũ tuarũ ꝓtege me: a facie ipiorũ qui me afflixerũt. ſicut pulli ſub ala matris defenduntur ne videantur et rapiaṅ ab accipitre: ita ſub tegmine protectionũ tuarũ abſcõde me/ ne hoſtiles nequitię q̃ michi ꝓmoleſtę fuerũt/ videãt et diripiãt me. Inimici mei animã meã cir-

cũdederũt/ adipẽ ſuũ cõcluſerũt:os eorũ locutũ eſt ſupbiã.hoſtes mei cõſtipauerũt vitam
12 meã/fortitudinẽ ſuã collegerũt:irruperũt in blaſphemiã. Proiciẽtes me nũc circũdederũt
me:oculos ſuos ſtatuerũt declinare in terrã. cõculcãtes me/ nũc vallauerũt me: propoſue-
13 rũt non ad te deus meus/ſed in terrena mentẽ ſuã deflectere. Suſceperũt me ſicut leo para
tus ad p̃dã:& ſicut catul⁹ leonis habitãs in abditis.arripuerũt me in ſimilitudinẽ leonis fe
14 rã cõcupiſcẽtis:in ſimilitudinẽ leonculi in antro inſidiãtis. Exurge dñe p̃ueni eũ/& ſupplã
ta eũ/eripe aĩam meã ab ipio:phrameã tuã ab inimicis manus tuæ.accurre ĩ auxiliũ meũ
miſericordiarũ largitor/ãticipa hoſtẽ meũ prĩcipẽ nequitiarũ anteq̃ michi præualeat:erue
15 a faucib⁹ malignĩ ſpiritũ meũ/ab angelo pcutiẽte/ab ijs qui rebelles ſũt potẽtiæ tuę. Dñe
a paucis de terra diuide eos ĩ vita eorũ:de abſcõditis tuis adimplet⁹ eſt vẽter eorũ. dñator
æterne ſepara eos in vita ſua a paucitate ſanctorũ tuorũ qui ſũt in terra: ſepara eos/ quorũ
16 ſolis imũdicijs a quib⁹ oculos auertis ſcatẽt & referta ſũt viſcera. Saturati ſũt filijs:& dimi
ſerũt reliquias ſuas paruulis ſuis.ſolis voluptatib⁹/libidinibuſq; & intẽperãtijs ĩtẽti carna-
li prole ſunt ſatiati:& tandẽ ad æternã mortẽ ruẽtes/opes ſuas & ſimiles mores reliquerũt
17 liberis ſuis. Ego autẽ in iuſtitia apparebo in cõſpectu tuo: ſatiabor cum apparuerit gloriæ
tua.ego vero cõtra/ad vitã reſpirãs O gloriæ largitor æterne/cõparebo cõſpectui tuo nõ ĩ
carnali prole ſed in operibus iuſtitiæ & mandatorũ tuorũ obſeruatione:nõ ſaturabor ĩ hoc
mundo ſed cũ reuelabitur facies tua/cũ conformis & configuratus fuero Chriſto tuo.
ADVERTE.Quĩto verſu.vt nõ loquaẽ os meũ opa hoĩm: quod reſpõdet ex hebræo op-
tatiua eſt particula/hoc pacto.vtinã cogitatio mea nõ trãſiſſet os meũ in ope Adã/ĩ operi-
bus hoĩm narrãdis/& in q̃rimoniã trahẽdis.ſunt & codices qui habent.nõ inueniſti cogi-
tationes meas tranſiſſe os meũ:in opere hoĩm. ¶Vndecimo verſu.adipẽ ſuũ concluſerũt:
ex hebreo adipe ſuo.& ſĩ(vt adeps/ceu in tritico:quid valẽtius & delectius eſt) valẽtiores
hoſtiũ & delectiores intelligãtur:rectius ſeptimo caſu adipe ſuo cõcluſerũt aĩam meã ſcili-
cet/dicendũ eſt. ¶Duodecimo verſu.proiciẽtes me nũc circũdederũt me:Hieronym⁹ ex
hebræo aliã dat intelligẽtiã/nõ proiciẽtes aut eijciẽtes/ſed incedẽtes aduerſũ me.non enĩ
ſi proiceret aut eijceret/æque cõſonũ videt:vt circũdarent. ¶Quartodecimo verſu.Exur
ge dñe prẽueni eũ & ſupplãta eũ:Hieronym⁹ ad Sumniã ,pbat ſic eſſe dicendũ/& non vt
etiã nũc ĩ pſalmodia romana relictũ eſt p̃ueni eos & ſubuerte eos p plurale relatiuũ ¶Eo-
dẽ quartodecimo verſu vbi legit.eripe aĩam meã ab ipio phrameã tuã:legẽdũ videt phra
mea tua ſeptimo caſu.Nã & Hieronym⁹ ex hebreo explicat vt particulã ipio apponendã:
hoc pacto.ſalua aĩam meã ab ipio qui eſt gladius tuus.ſic enĩ ſpiritualis aĩarũ hoſtis pſal-
mo 21 erue a phramea de⁹ aĩam meã:nũcupat.et diſtinctio faciẽda poſt phramea.quod au
tẽ ſequitur:reſpicit ſuperiorẽ particulã erue animã meã.alioqui facta diſtinctione poſt im-
pio:exponat vt dictũ eſt poſt titulũ/etſi ſen⁹ ſit coactior:cũ eripe in alijs tralationib⁹ erue
& ſalua iterpretetur ¶Quĩtodecimo verſu.dñe a paucis de terra diuide eos:ex hebræo re-
ſpõdet a viris manus tuę qui mortui ſũt in profundo.atq; aliã Hieronym⁹ ex hebreo col-
ligere videtur ſententiã/reſpicies ſemper ſuperiorẽ particulã/ſalua/eripe ſiue erue animam
meã a viris manus tuæ qui mortui ſunt in profũdo/qui mortui ſunt in anima & ſpiritu/&
æterno adiudicati ſupplicio.ab ijs quorũ pars in vita:qui parti viuũt & parti mortui ſunt.
de quibus lege Hermã.ab ijs quorũ vẽtrẽ de abſcõditis tuis repleſti.at cũ dicit a viris ma
nus tuæ:nõ dextra/ſed ſiniſtra intelligitur/quæ plena eſt iuſtitiæ & vindictę.niſi intelliga-
mus cõtumacibus/rebellibus et inimicis vt ſeptuagita intellexere.. ¶Septimodecio ver-
ſu.cũ apparuerit gloria tua:aliter ex hebræo Hieronymus explicat/cũ euigilauero ſimili-
tudine tua.quod reſurrectionẽ noſtrã ad Chriſti ſimilitudinẽ:ſonare videt.Nã quos ad vi-
tã præſciuit æternã(vt diuin⁹ inquit Paul⁹)predeſtinauit cõformes fieri imaginis filij dei.

¶In finẽ pucro domi-
ni Dauid : q̃ locut⁹ eſt
dño verba cãtici huius
ĩ die qua eripuit eũ dñs
de manu omniũ inimi-
corum ei⁹ & de manu
Saul et dixit. XVII.

1 DIligã te dñe forti
tudo mea:dñs fir
mamentũ meum & re-

¶In finem puero dñi
Dauid:quę locutus eſt
dño verba cãtici hui⁹ in
die qua eripuit eũ dñs
de manu õniũ iimico-
rum ei⁹ & de manu Sa
ul & dixit. XVII.

DIligã te dñe vir-
t⁹ mea:domie fir-
mamentũ meum & re-

¶Victori ſeruo dñi da
uid:q̃locut⁹ eſt dño ver
ba cãtici huius ĩ die qua
liberauit eũ dñs de ma-
nu omniũ iimicorũ ei⁹
& de manu Saul & di-
xit. XVIII.

DIligã te dñe for-
titudo mea : dñs
petra mea et robur mea

Diligam te

	GALL.	ROM.	HEB.
	fugiū meū & liberator meus.	fugium meum.	um & saluator meus.
2	Deus meꝰ adiutor meus: & sperabo in eum.	Et liberator meus/ deus meus adiutor meus: & sperabo in eum.	Deus meus fortis meus:et sperabo in eo.
3	Protector meus & cornu salutis meę:& suscep tor meus.	Protector meus et cornu salutis meæ adiutor meus: laudans inuocabo dominum/& ab inimicis meis saluus ero.	Scutum meum & cornu salutis meę: & suscep tor meus.
4	Laudans inuocabo dominū:& ab iimicis meis saluus ero.		Laudatū inuocabo dominum: & ab inimicis meis saluus ero.
5	Circundederūt me dolores mortis: & torrentes iniquitatis conturbauerunt me.	Circundederūt me gemitus mortis:& torrentes iniquitats conturbauerunt me.	Circundederūt me funes mortis: & torrentes diaboli terruerunt me.
6	Dolores inferni circundederunt me:ꝓoccupauerūt me laquei mortis	Dolores inferni circundederunt me/ præuenerunt me laquei mortis & in tribulatione mea	Funes inferni circundederunt me: prꝙuenerūt me laquei mortis.
7	In tribulatione mea inuocaui dominū: & ad deum meum clamaui.	inuocaui dominum:et ad deum meū clamaui.	In tribulatione mea inuocabo dominum: & ad deū meū clamabo.
8	Et exaudiuit de tẽplo sctōsuo vocē meā:et clamor meus in cōspectu eiꝰ itroiuit i aures eius.	Et exaudiuit de tẽplo sancto suo vocē meā:& clamor meꝰ i cōspectu eius itroiuit i aures eiꝰ	Exaudiet de tẽplo sancto suo vocem meam: & clamor meꝰ āte faciē eius veniet in aures eiꝰ.
9	Commota est et contremuit terra/& fundamenta montiū conturbatasūt & cōmota sūt: quoniam iratus est eis.	Et cōmota est & cōtremuit terra/& fūdamēta montiū conturbata sunt & commota sunt: qm̄ iratus est eis deus.	Cōmota est terra & cō tremuit terra/et fundamenta montium cōcussa sunt et conquassata sunt:quoniā iratus est.
10	Ascendit fumus in ira eius/& ignis a facie eiꝰ exarsit:carbones succēsi sunt ab eo.	Ascendit fumus in ira eius:& ignis a facie eiꝰ exardescit.	Ascendit fumus de fu rore eiꝰ / et ignis ex ore eius deuorās:carbones incensi sunt ab eo.
11	Inclinauit cœlos & descendit:& caligo sub pedibus eius.	Carbones succensi sūt ab eo/& inclinauit cœlos et descēdit:& caligo sub pedibus eius.	Inclinauit cœlos et descendit:& caligo sub pedibus eius.
12	Et ascēdit sup cherubi & volauit: volauit super pennas ventorum.	Et ascēdit super cherubim & volauit: volauit super pennas ventorū.	Et ascēdit super cherub & volauit: volauit sup pennas venti.
13	Et posuit tenebras latibulū suū/ i circuitu eiꝰ tabernaculū eius: tenebrosa aq̄ i nubibꝰ aeris	Et posuit tenebras latibulū suū/i circuitu eiꝰ tabernaculū eius: tenebrosa aq̄ i nubibꝰaeris.	Posuit tenebras latibulū suū i circuitu eius tabernaculū eiꝰ: tenebrosas aq̄s i nubibꝰ ętheris
14	Præ fulgore i cōspectu	Præ fulgore i cōspectu	Præ fulgore i cōspectu

eius nubes transierunt:
grādo & carbōes ignis
15 Et intonuit de cœlo do
minus/et altissimus de-
dit vocem suam:gran-
do & carbones ignis.
16 Et misit sagittas suas et
dissipauit eos: fulgura
multiplicauit & contur
bauit eos.
17 Et apparuēr fōtes aq̄-
rū:& reuelata sūt fūda
menta orbis terrarum.
18 Ab increpatione tua do
mine: ab inspiratione
spiritus iræ tuæ.
19 Misit de summo & ac-
cepit me:assumpsit me
de aquis multis.
20 Eripuit me de inimicis
meis fortissimis / & ab
ijs qui oderūt me: qm̄
cōfortati sunt sup me.
21 Prꝛeuenerūt me in die
afflictionis meę:et fact9
est dns protector me9.
22 Et eduxit me in latitu-
dinem:saluum me fecit
quoniam voluit me.
23 Et retribuet michi dns
secundū iustitiā meā:&
scd̄m puritatē manuū
mearū retribuet michi.
24 Quia custodiui vias
domini:nec impie gessi
a deo meo.
25 Q m̄ oia iudicia eius in
cōspectu meo:et iustiti-
as ei9 nō reppuli a me.
26 Et ero immaculatus cū
eo:& obseruabo me ab
iniquitate mea.
27 Et retribuet michi do
min9 scd̄m iustitiā me-

eius nubes transierunt:
grādo & carbōes ignis.
Et ītonuit de cœlo do-
minus: & altissim9 de-
dit vocē suā.
Misit sagittas suas &
dissipauit eos: fulgura
multiplicauit & contur
bauit eos
Et apparuerunt fontes
aquarū:et reuelata sunt
fūdamēta orbis terræ.
Ab īcrepatione tua do
mine: ab inspiratione
spiritus iræ tuæ.
Misit de sūmo & accē-
pit me.& assumpsit me
de multitudine aquarū
Eripuit me de inimicis
meis fortissimis / & ab
ijs qui oderunt me: qm̄
confortati sunt sup me.
Prævenerūt me in die
afflictionis meę/et fact9
est dns protector me9:
& eduxit me in latitudi
nem / saluum me fecit
quoniam voluit me.
Et retribuit michi dns
scd̄m iustitiā meā:et se-
cūdū innocētiā manuū
mearū retribuit michi.
Quia custodiui vias do
mini: nec impie gessi a
deo meo.
Q m̄ oia iudicia ei9 ī cō
spectu meo st sp:et iusti
tias ei9 nō reppuli a me
Et ero immaculat9 cū
eo:& obseruabo me ab
iniquitate mea.
Et retribuet michi do-
min9 scd̄m iustitiā me-

eius nubes transierunt:
grādo & carbōes ignis
Et intonuit ī cœlis do-
minus:& altissim9 de-
dit vocem suam grā-
dinem & carbōes ignis.
Et misit sagittas suas et
dissipauit eos: fulgura
multiplicauit & contur
bauit illos.
Et apparuerūt effusio-
nes aquarū:et reuelata
sunt fundamēta orbis.
Ab increpatiōe tua do
mine: ab inspiratione
spiritus furoris tui.
Misit de alto & acce-
pit me: extraxit me de
aquis multis.
Liberauit me de inimi
cis meis potentissimis/
& de ijs qui oderūt me:
qm̄ robustiores me erāt
Prꝛeuenerūt mei die af
flictiōis meę:et fact9 est
dns firmamētū meum.
Et eduxit me in latitu
dinē: liberauit me quia
placuit ei.
Retribuit michi dns se
cundū iustitiā meā se-
cūdū mundiciā manuū
mearū reddidit michi.
Quia custodiui vias do
mini: & non egi impie
a deo meo.
Oia enī iudicia ei9 ī cō-
spectu meo: et p̄cepta
eius non amoui a me.
Et fui immaculatus cū
eo: & custodiui me ab
iniquitate mea.
Et restituit michi dns se
cūdū iustitiā meā:et se-

Psal. 17 Diligam te

	GALL.	ROM.	HEB.
	am:& ſecūdū puritatē manuū mearum in cō ſpectu oculorum eius.	am:& ſecundū innocen tiam manuum mearū i conſpectu oculorū eiꝰ.	cūdū mūdiciā manuū mearum in conſpectu oculorum eius.
28	Cum ſancto ſanctus eris: & cum viro innocente innocens eris.	Cū ſancto ſanctꝰ eris: et cum viro innocēte innocens eris.	Cū ſancto ſanctꝰ eris: & cum viro innocente innocenter ages.
29	Et cum electo electus eris: & cum peruerſo peruerteris.	Et cum electo electus eris:et cū peruerſo ſubuerteris.	Et cum electo electus eris:et cū peruerſo peruertes.
30	Quoniam tu pplm humilē ſaluū facies: & oculos ſuperborū humiliabis.	Quoniam tu pplm humilē ſaluum facies:et oculos ſuperborū humiliabis.	Quoniam tu populum paupē ſaluabis: et oculos excelſos humiliabis
31	Quoniam tu illumínas lucernam meā domine deus meus: illumina tenebras meas.	Quoniam tu illuminas lucernam meam domine deus meus:illumina tenebras meas.	Quia tu illuminas lucernā meā domine deus meꝰ: illuminabis tenebram meam.
32	Quoniam in te eripiar a tentatione: & in deo meo trāſgrediar murū	Quoniam a te eripiar a tentatione; et in deo meo trāſgrediar murū.	In te enim currā accinctus:et in deo meo trāſiliam murum.
33	Deꝰ meus īpolluta via eiꝰ/eloquia dñi igne examinata: protector eſt omniū ſperantiū in ſe.	Deus meꝰ ipolluta via eiꝰ/eloquia dñi igne examinata : protector eſt omniū ſperantiū in ſe.	Deus immaculata via eius / eloquiū dñi igne examiatū:ſcutū eſt omnium ſperantium in ſe.
34	Quoniā quis deꝰ præter dominū:& quis deꝰ prēter deum noſtrum?	Quoniam quis deꝰ p̄ter dominum:aut quis deus p̄ter deū noſtrū?	Quoniā quis eſt deus præter dñm:et quis fortis præter deū noſtrū?
35	Deus qui præcīxit me virtute:& poſuit immaculatam viam meam.	Deus qui præcīxit me virtute:et poſuit immaculatam viam meam.	Deus qui accinxit me fortitudine: et poſuit īmaculatam viam meā.
36	Qui p̄fecit pedes meos tanq̄ ceruorum:et ſuper excelſa ſtatuēs me.	Qui p̄fecit pedes meos tanq̄ cerui:et ſup̄ excelſa ſtatuit me.	Coæquans pedes meos ceruis:et ſuper excelſa ſtatuens me.
37	Qui docet manꝰ meas ad p̄liū:et poſuiſti vt arcum ęreū brachia mea.	Qui docet manꝰ meas ad prelium:et poſuit arcū ęreū brachia mea.	Docēs manꝰ meas ad p̄liū:et cōponens quaſi arcū ęreū brachia mea
38	Et dediſti michi protectionē ſalutis tuę:et dextera tua ſuſcepit me.	Et dediſti michi protectionem ſalutis meæ/et dextera tua ſuſcepit me et diſciplina tua īpa me docebit.	Dediſti michi clypeū ſalutis tuæ/ et dextera tua confortauit me: et manſuetudo tua multiplicauit me.
39	Et diſciplina tua correxit me in finem:& diſciplia tua īpa me docebit		
40	Dilataſti greſſus meos ſubtus me:et nō ſunt infirmata veſtigia mea.	Dilataſti greſſus meos ſubtus me: et non ſunt infirmata veſtigia mea.	Dilatabis greſſꝰ meos ſubtꝰ me:et non deficient tali mei.

GALL.

41 Persequar ĩimícos meos et comprẹhendam illos: & non conuertar
42 donec deficiant. Confringam illos nec poterunt ſtare: cadent ſubtus pedes meos.
43 Et prẹcínxiſti me virtute ad bellum: ſupplantaſti inſurgentes in me ſubtus me.
44 Et ĩimícos meos dediſti michi dorſum: et odientes me diſperdidiſti.
45 Clamauerũt nec erat q̃ ſaluos faceret ad dominum: nec exaudiuit eos
46 Et comminuam eos vt puluerem ante faciem venti: vt lutum plateárum delebo eos.
47 Eripies me de cõtradictionibus populi: cõſtitues me ĩ caput gentiũ.
48 Popul⁹ quẽ nõ cognoui ſeruiuit michi: ĩ auditu auris obediuit michi
49 Fílij alieni mẽtiti ſunt michi/filij alieni inueterati ſunt: et claudicauerunt a ſemitis ſuis.
50 Viuit domin⁹ & benedictus deus meus: & exaltetur de⁹ ſalutis meę.
51 Deus qui das vĩdictas michi/& ſubdis populos ſub me: líberator meus de inimicis meis iracundis.
52 Et ab inſurgentibus in me exaltabis me: a viro iniquo eripies me.
53 Propterea cõfitebor tibi in nationib⁹ dñe: &

ROM.

Perſequar ĩimícos meos & comprẹhẽdam illos/& non cõuertar donec deficiãt: affligam illos nec poterunt ſtare.
Cadent ſubtus pedes meos: & prẹcínxiſti me virtute ad bellum.
Supplãtaſti omnes inſurgentes in me ſubtus me/& inimicorũ meorum dediſti michi dorſum: & odiẽtes me diſperdidiſti.
Clamauerũt nec erat q̃ ſaluos faceret ad dñm: nec exaudiuit eos.
Et cõminuam illos vt puluerem ante faciem venti: vt lutum plateárum delebo eos.
Eripies me de cõtradictionibus populi: cõſtitues me ĩ caput gentiũ.
Populus quẽ nõ cognouí ſeruiuit mihi: obaudítu auris obediuit michi
Fílij alieni mẽtiti ſunt michi/filij alieni inueterauerũt: & claudicauerunt a ſemitis ſuis.
Viuit dominus & benedictus deus: & exaltetur deus ſalutis meę.
Deus qui das vindictã michi: & ſubdidiſti populos ſub me.
Líberator me⁹ dñs de gentibus iracundis / & ab inſurgentibus in me exaltabis me: a viro iniquo eripies me.
Propterea cõfitebor tibi ĩ populis dñe: & no-

HEB.

Perſequar ĩimícos meos & apprẹhendam: et non reuertar donec cõſumam eos.
Cẹdam eos & non poterunt ſurgere: cadent ſub pedibus meis.
Accínxiſti me fortitudíne ad prẹlium: incuruabis reſiſtentes michi ſub me.
Inimicorum meorũ dedíſti michi dorſum: & odiẽtes me diſpdidiſti.
Clamabunt & nõ erit qui ſaluet ad dominũ: & non exaudiet eos.
Delebo eos vt puluerem ante faciem venti: vt lutum platearum p̃iiciam eos.
Saluabis me a cõtradictionib⁹ populi: pones me in caput gentium.
Populus quẽ ignoraui ſeruiet michi: auditione auris obediet michi.
Fílij alieni mentientur michi: fílij alieni defluent & contrahentur in anguſtijs ſuis.
Viuit dominus & benedictus deus me⁹: & exaltabitur deus ſalutis meę.
Deus qui das vĩdictas michi: & congregas populos ſub me
Q̃ ſeruas me ab ínimícis meis/& a reſiſtẽtib⁹ michi eleuas me: a viro iniquo líberabis me.
Propterea cõfitebor tibi in gẽtib⁹ domine: &

Pſal. 17 Diligam. 54	GALL.	ROM.	HEB.
	noi tuo pſalmũ dicam.	mini tuo pſalmũ dicã.	nomini tuo cantabo.
	M agnificãs ſalutes regis ei9/ & faciens miſericordiam chriſto ſuo dauid: & ſemini eius vſq; in ſæculum.	M agnificans ſalutare regis ipſius / & faciens miſericordiam chriſto ſuo dauid:& ſemini ei9 vſq; in ſæculum.	M agnificanti ſalutes regis ſui & facienti miſericordiam chriſto ſuo dauid: & ſemini eius vſq; in æternum.

TITVLVS. Ad victoriam ſeruo dñi/ Dauid: qui locutus eſt dño verba cantici huius/in die qua eripuit eum dñs de manu omniũ inimicorũ ei9/& de manu Saul. Pſalm9 de Chriſto domino. propheta in ſpiritu inducit eũ ad patrem. Dñs: deus pater. in eum: deũ patrẽ. dolores mortis: in nocte paſſionis. torrẽtes iniquitatis: torrẽtes diaboli/ inundationes peccatorum generis humani/ quas aſtutia ſathanæ infudit/ pro quibus eluendis moriebatur. dolores inferni: funes/ laquei mortis ſolicitante diabolo adinuenti. prẽoccupauerunt me laquei mortis: ex inſtigatione ſathanę et iudæorũ machinatione. & eſt ſuperioris particulę explicatio/ & fere repetitio. In tribulatione mea inuocaui dñm: in agonia horti. & ad deum meum clamaui: in afflictione crucis. & exaudiuit de tẽplo ſancto ſuo vocem meã: in horto mittendo angelũ confortantẽ/ & in cruce acceptando pro redẽptione mortaliũ meã mortem. cõmota eſt & cõtremuit terra: in paſſione eius quãdo terra cõtremuit/ petrę ſciſſę ſunt/ et monumenta aperta/ & hæc erant quaſi indicia doloris & irę patris in morte filij (vt humano loquamur modo) in perfidos iudæos/ qui ex odio/ liuore/ & inuidia eũ morti tradiderant. aſcendit fumus in ira eius: hoc ſignum in euangelio ſcriptũ nõ eſt/ ſed Phlego hiſtoricus & annales/ ſimiliũ meminerunt. Inclinauit cœlos et deſcẽdit & caligo ſub pedib9 eius: quando tenebrę factę ſunt ſuper vniuerſam terrã. Et aſcendit ſuper cherubim: repurgatione lucis facta. tenebris eni illis exiſtẽtibus: quaſi pater in luctu deſcendiſſe viſus eſt. et reparata luce: viſus eſt quaſi ad ſũma conſcendiſſe. his ſiquidẽ indicijs: ſc verũ teſtatus eſt patrẽ/ & verũ qui opetijt filiũ. ſuper pẽnas ventorũ: ſuper ſublimitatẽ ſummorũ ſpirituũ. ille enim eſt de quo dicitur: qui facit angelos ſuos ſpiritus. vel hic etiã verſus: de deſcenſu totus intelligatur vt in expoſitione continua. Et poſuit tenebras latibulũ ſuũ: hoc eſt quod paulo ante & caligo ſub pedib9 eius/ ſuperioris repetitio & amplior declaratio ſignorum/ quæ in paſſione facta ſunt/ quæ trib9 ſequẽtibus verſibus declarãtur. diſſipauit eos: Iudęos qui ad dñi necẽ conuenerãt. & cõturbauit eos: vnde & centurio prę admiratione ſignorũ prorupit in vocẽ/ vere filius dei erat homo iſte. Et apparuerũt fontes aquarũ: ex illo inaudito terræ motu. & reuelata ſunt fundamẽta orbis terrarũ: reſpicit quod dictũ ſupra/ fundamenta montiũ cõturbata ſunt. Et hoc ab increpatione tua dñe: id euenit quoniã irat9 es eis. Miſit de ſũmo & accepit me: miſit auxiliũ de cœlo/ & liberauit me. aſſũpſit: eripuit/ liberauit me. de aquis multis: de multis & inundãtibus ĩ modũ aquæ tribulãtib9 me. inimicis meis fortiſſĩis: prĩcipe tenebrarũ et ei9 cõplicib9. et ab ijs q̃ oderũt me: a iudęis. quoniã cõfortati: validiores ſũt effecti ſup me. nã tũc data eſt eis deſup poteſtas ĩualeſcẽdi. Pręuenerunt me ĩ die afflictiõis meę: p̃occupare ſtuduerũt me inimici mei & poteſtates nęquã ĩ die paſſiõis meę. firmamẽtũ: ꝓpugnaculũ/ defẽſio/ neq; aduerſari9 meus ĩ me habuit quicq̃. & eduxit me ĩ latitudinẽ: eduxit animã meã ĩ libertatẽ/ nõ dimiſit ĩ capturã. liberauit me ab ore leonis: ĩimici vorare volẽtis. quoniã voluit me: quoniam placui ei. retribuit michi dñs ſcdm iuſtitiã meã: cõpẽſauit me pat/ reſuſcitãdo me ĩ imortalitatẽ. ſecũdũ puritatẽ manuũ mearũ reddidit michi: ſcdm mũdiciã operũ meorũ donauit michi redẽptionẽ gñis hũani/ et captiuos q̃ detinebanẽ ĩ mortis ergaſtulo. qa cuſtodiui vias dñi: mãdata patris mei. nec ĩpie geſſi a deo meo: nec q̃q̃ admiſi cõtra ei9 volũtatẽ. Et fui ĩmaculat9 cũ eo: quãdiu ĩ ĩra ſũ verſat9. et obſeruaui me ab iniq̃tate mea: mei gñis/ cui9 naturã aſſũpſi/ ꝓpriã offenſã nõ admiſi/ ſed ĩmunẽ ab illa me ſeruaui. Et retribuit michi dñs: repetitio q̃rti ſuperioris verſ9 in maiorẽ cõfeſſionẽ bñficij patris. ſctũs eris: ſctificabis. ĩocẽs eris: nõ nocebis/ nõ iferes flagella. cũ puerſo: ſubuerſionẽ/ plagã & flagellũ irrogabis. quoniã tu populũ humilẽ ſãctũ et innocentẽ et electũ ſaluũ facies/ ratio penultimi/ & prię ptis p̃cedẽtis verſ9. et ocl̃os ſupborũ humiliabis: ratio vltię partis p̃cedẽtis verſ9. quoniã tu pater illũinas lucernã meã: chorum euãgelizãtiũ ꝑ quos illucere debeo mũdo. illũina tenebras meas: illũina iudæos et gẽtes. quoniã ĩ te eripiar a tẽtatiõe: ĩ virtute tua liberabor a terrenis. & ĩ deo meo trãſiliã murũ: & ĩ tua dei mei virtute trãſcẽdã õne ĩter te et me/ op9 creatũ. ĩpolluta via: ĩmaculata doctrĩa. eloqa dñi: eloqa patris/ lex euãgelica. ĩgne examinata: pura/ defecata. p̃ter dñm: p̃ter non hypoſtaſes excludit ſed dñationis & deitatis pluralitatẽ. ſupprimitur reſpõſio ſcilicet prę̃ter vnũ dñm & vnũ deũ noſtrũ/ null9 eſt deus. qui ꝑfecit pedes meos: meorũ apoſtolo-

rum/hic & in sequẽtibus sꝑpe de partibus corporis sui & suo corpore loquitur Christꝰ, tanq̃ ceruorum: mirabili celeritate ad omnes mundi partes acsi essent cerui, super excelsa statuens: collocans me in dextera sua super omnes cœlos. qui docet manus meas ad prælium: bellatores meos/martyres meos ad dimicandũ contra mundum & terrenas potestates. & posuit vt arcum ɛreũ brachia mea: meos doctores inflexibiles. Et dedisti michi: meis, fuscepit me: adiuuit meos. correxit: erudiuit/instruxit. vsq; in finem: vsq; ad nouissima tẽpora. et disciplina tua ipsa me docebit: eadem cum superiori particula/sententia. dilatasti gressus meos subtus me: auxisti/multiplicasti ingrediẽtes sub instituta mea. non sunt infirmata vestigia mea: non sunt infirmati/non sunt imminuti imitatores mei. persequar inimicos meos: iudæos/per Vespasianũ & milites romanos. non conuertar: non desistã/non abscedam, donec deficiant: donec perdã & exterminẽ eos. confringã illos nec poterunt stare: cẽdam/conterã/nec valebunt obsistere. cadent subter pedes meos: pessum ibunt sub pedibus militum meorũ. & præcinxisti me virtute: circũdedisti me robore ad vincendos inimicos. & supplantasti: pessum dedisti omnes insurgẽtes in me subter me. & inimicos meos dedisti michi dorsum: cõuertisti in fugã/fecisti inimicos meos terga vertere. & id iudæorũ designat apostasiã. clamabũt: preces fundẽt. & nõ erit qui saluos faciat: & nullꝰ eripiet. clamabunt: inq̃ ad dñm/& non exaudiet eos. cõminuã eos vt puluerẽ ante faciem venti: dispergam eos ꝓcul ĩ populos/vt vẽtus dispellit & difflat puluerẽ. vt lutũ platearũ delebo eos: morte auferã eos/nulla alia eorũ estimatione habita q̃ si vile lutũ essent. eripies me de contradictionibꝰ populi: ab ijs q̃ euãgelizãtibꝰ obluctabunt & obsistẽt. cõstitues me ĩ caput gẽtiũ: gẽtes me vt caput/vt dñm/vt deũ suũ venerabunt. populꝰ quẽ nõ cognoui seruiuit michi: populꝰ gẽtilis a me hactenꝰ separatꝰ dedit idolis/cultũ michi exhibebit. in auditu auris: in ꝓdicatione apostolorũ/obediet michi. filij alieni mẽtiti sunt michi: iudæi/nõ mei sed alterius filij/diaboli scilicet cuiꝰ faciũt opera/ mẽtiti sũt michi/ similes suo patri mẽdaces. filij alieni: filij diaboli. inueterauerũt: ĩ malis. & claudicauerũt ĩ semitis suis: ꝓuaricati sũt in intelligẽtia suę legis. viuit dñs: gratiarũ actio/& bñficiorũ recognitio. vindictã michi: de inmicis meis/cõterẽdo & dispgẽdo eos ꝓ oẽs gẽtes. & subdis populos sub me: populos multipliciũ gẽtiũ. inimicis iracũdis: prĩcipibꝰ sacerdotũ/scribis & pharisæis. ab isurgẽtibꝰ ĩ me exaltabis me: ꝓ mysteriũ passionis crucis meę. a viro iniquo: a domestico traditore meo. eripies me: suscipiẽdo animã meã ĩ sancta manũ tuarũ ꝓtectione. propterea: propter hęc tanta bñficia tua. cõfitebor tibi in nationibꝰ: laudationes tuas notas faciã in gẽtibꝰ. & nomini tuo psalmũ dicã: nomini tuo canam laudẽ. magnificans salutes regis eius: Christi tui quẽ constituisti regẽ. & faciens misericordiã Christo suo Dauid: messię tuo desiderabili. & semini eius: generationibus in eum creditur is. vsq; in sęculũ: vsq; ad mundi cõsummationem.

1 EXPOSITIO CONTINVA. D iligam te domine fortitudo mea: dñs firmamentũ meũ/& refugiũ meũ/& liberator meus. in te solo amor meus O pater mi/vigor & potẽtia mea: pater meus/ propugnaculũ meũ est/ & ad quẽ confugio/ & in quo aduersus hostes meos
2 salus mea est & mea liberatio. D eus meus adiutor meus: & sperabo in eũ. pater meus con
3 ditor meus est/& auxiliator meus: & in eo fiducia mea/in eo expectabo omne bonũ. Protector meus/& cornu salutis meæ: & susceptor meus. pater meꝰ defensor meꝰ est/pater meꝰ
4 arma meam facientia salutem: exaltatio & gloria mea/pater meus ad se me suscipiet. Laudans inuocabo dominũ: & ab inimicis meis saluus ero. beneficia recolens & bonitates eiꝰ
5 pronuncians/requiram patris opem: & protinus ab hostibus meis liberabor. C ircundederunt me dolores mortis: & torrentes iniquitatis conturbauerũt me. omni ex parte occupa-
6 uerunt me angustiæ passionis: & sarcinæ peccatorum hominũ michi ĩpositæ/inundationes transgressionũ generis humani/conterruerũt me. D olores inferni circũdederunt me:
7,8 præoccupauerunt me laquei mortis. cruciatus gehẽnę obsederunt me: anticipauerunt me retinacula interitus. I n tribulatione mea inuocaui dominũ: & ad deũ meum clamaui. E t exaudiuit de tẽplo sancto suo vocem meam: & clamor meus in conspectu eius introiuit in aures eius. in his ipsis afflictionibus meis nõ paruis quidẽ/sed ingẽtibꝰ/dolorũ mortis/torrentiũ iniquitatis cõturbantiũ/cruciatuũ gehennæ/& præoccupantiũ laqueorũ mortis clamaui ad patrẽ meũ dominatorẽ omniũ/vociferaui ad propriũ conditorẽ meũ/& de excel-
9 so gloriæ suæ throno admisit ꝑcem meã: & vociferatio mea ante ipsum peruenit/ & ab eo exaudiri meruit. C õmota est & contremuit terra/ fundamẽta montiũ cõturbata sunt & cõmota sunt: quoniã iratꝰ est eis. dũ patrẽ meũ inuoco/ dũ in illis afflictionibus meis ad illũ clamo/ingẽs cõmotio & terræ tremitꝰ factus est/ima montiũ cõcussa sunt & emota: ĩ signũ
10 itę & idignationis patris. A scẽdit fumꝰ ĩ ira eiꝰ: & ignis a facie eius exarsit. fecit pater ab
11 imo erũpere fumũ ĩ idignatiõe sua/& a fũmo ignẽ ãte faciẽ eiꝰ cõburẽtẽ. I nclinauit cœlos
12 et descendit: & caligo sub pedibus eiꝰ. pater meus cœlestia humiliauit/& se inferioribꝰ manifestauit: tenebræ sub pedibus eius. E t ascendit super cherubim & volauit: volauit super

pennas ventorum. & conſcẽdit ſuper cherubim/ in alta ſe ſuſtulit/ ſuſtulit ſe ſupra poſſibili-
tates ſpirituũ. Et poſuit tenebras latibulũ ſuũ: in circuitu eius tabernaculũ eiꝰ tenebroſa 13
aqua/ in nubibus aeris. caligine circũſeptus eſt tanꝙ qui in abyſſo incõprehenſibilitatis la-
tere vellet: circũ ſe pro tabernaculo tenebroſus humor/ i nebulis cœli. Pꝛ fulgore in con- 14
ſpectu eius nubes tranſierũt: grando & carbones ignis. præ fulgurationis multitudine ne-
bulæ diſſipatæ ſunt/ eliquatæ ſunt/ factaq; eſt eruptio earum: eruptio grandinis & carbonũ
ignitorum. Et intonuit de cœlo dñs: & altiſſimus dedit vocem ſuam/ grando & carbones 15
ignis. cœleſtis pater ex alto horrendos ciuit tonitrus: & qui ſuper omnia exaltatus eſt/ pro
voce ſua vibrauit grandinẽ & carbones ignitos. Et miſit ſagittas ſuas & diſſipauit eos: ful 16
gura multiplicauit/ & conturbauit eos. & cœleſtis pater iaculatus eſt fulmina ſua/ & diſper
ſit hoſtes ſuos: fulgurationes & tonitrua adauxit/ & attonuit eos. Et apparuerunt fontes 17
aquarum: & reuelata ſunt fundamenta orbis terrarum. & facto terræ hiatu denudatæ ſunt
ſcaturigines fontium: & interiores terꝛe ſoliditates patuerunt. Ab increpatione tua domi- 18
ne: ab inſpiratione ſpiritus iræ tuę. origines fontium & internæ ſoliditates terræ patuerũt
ab indignatione & deteſtatione tua pater ęterne: ob ſpiraculũ ſuccenſionis/ indignationis
tuæ. Miſit de ſummo/ & accepit me: aſſumpſit me de aquis multis. pater meꝰ cœleſtis ſup 19
petias tulit ab alto/ & ſuſcepit me; ſubtraxit me de ingenti tribulationũ cumulatione. Ei- 20
puit me de inimicis meis fortiſſimis/ & ab ijs qui oderunt me: quoniam confortati ſunt ſu-
per me. pater meus cœleſtis liberauit me de hoſtibus meis truculentiſſimis/ & ab oſoribus
meis: quoniã viribus ſuperiores erant me. Pꝛ ræuenerunt me in die afflictionis meæ: & fa- 21
ctus eſt dominus protector meus. præoccupauerunt me in tẽpore paſſionis & calicis mei:
& pater meus cœleſtis eripuit me. Et eduxit me in latitudinẽ: ſaluum me fecit quoniã vo- 22
luit me. pater meus exemit me ex anguſtijs/ & in locũ liberum & amplũ ſtatuit me: ſalua-
uit me quia complacuit ei in me. Et retribuet michi dominus ſecundũ iuſtitiam meã: & 23
ſecundum puritatem manuum mearũ retribuet michi. reddet michi pater ſecundũ implẽ
dæ voluntatis ſuę obedientiã meam: & ſecundũ mundiciam operum meorum reddet mi-
chi. Quia cuſtodiui vias domini: nec impie geſſi a deo meo. reddet michi pater/ quia in- 24
uiolata ſeruaui mandata patris mei: nec quicq̃ tranſgreſſionis & impietatis admiſi contra
voluntatem patris mei/ & dei mei. Quoniam omnia iudicia eius in conſpectu meo: & iu- 25
ſtitias eius non reppuli a me. non admiſi aliquid impietatis in deum meum/ quia omnia
præcepta & mandata eius obuerſantia menti meę: & mandata eius a quibus omnis iuſti-
ficatio/ non abieci a me. Et ero immaculatꝰ cum eo: & obſeruabo me ab iniquitate mea. 26
& ſanctus & incontaminatus perſeuerabo cum patre meo: & inſontem me cuſtodiã a pro-
prio delicto. Et retribuet michi dominus ſecundũ iuſtitiam meam: & ſecundũ puritatem 27
manuum mearum in conſpectu oculorũ eius. eadem cum viceſimotertio verſu intelligen-
tia/ excepta particula in conſpectu oculorum eius: quo deſignatur ante faciem ſuam/ in cœ 28
leſti ſcilicet gloria. Cum ſancto ſanctus eris: & cum viro innocente innocens eris. Et cum 29
electo electus eris: & cum peruerſo peruerteris. O pater ſancte cum viro incontaminato pu
rus & ſanctus apparebis immo ſanctificabis: & cum viro inſonte inſonter & innoxie te ge
res/ innocentiamq; præſtabis. & cum amicis amicꝰ eris: & cum peruerſo tu ipſe peruertes.
Quoniam tu populum humilem ſaluum facies: & oculos ſuperborum humiliabis. ſanctꝰ 30
ſanctis/ inſons inſontibus/ electus electis/ & peruertens peruerſis/ quia tu humiliter de ſe
ſentientes/ nichil a ſe ſed a te omnia habere cognoſcentes exaltabis: & alta de ſe ſapien-
tes & ſuperba/ non te ſed ſe reſpicientes/ deijcies & peſſundabis. Quoniam tu illuminas 31
lucernam meam/ domine deus meus: illumina tenebras meas. O pater ęterne quoniam
tu inſpiras eos per quos vis me in terris apparere: tu dominator & conditor meus inſpira
et lumine cognitionis tuæ illuſtra iudæos & gentes/ nulla luce agnitionis tuę hactenus il-
luſtratas. Quoniam in te eripiar a tentatione: & in deo meo tranſgrediar murum. illumi- 32
na pater luminum/ quia relinquam mundum/ & ad te conſcendam ereptus ab omni mun-
di probatione: & in te deo meo tranſiliam cœlos/ ſepem & interſtitium viſibilium rerum.
Deus meus impolluta via eius/ eloquia domini igne examinata: protector eſt omnium 33
ſperantium in ſe. deus meus ille eſt/ cuius lex incontaminata eſt/ pręcepta & mandata pa
tris mei ſpiritu ſancto probata: pater meus defenſor omnium ſpem ſuam in eo collocanti-
um. Quoniam quis deus pręter dominum: aut quis deus pręter deum noſtrum? protec- 34
tor eſt omnium in eo ſperantium/ nec ab re/ nam quis eos creauit præter patrem meum:
aut quis conditor pręter patrem conditorem noſtrum? Deus qui præcinxit me virtute: & 35
poſuit immaculatam viam meam. quis deus pręter deum noſtrum/ deum quidem qui cir-
cundedit me fortitudine ad reſiſtendum omni poteſtati ad mala trahenti: qui omnes actꝰ
meos puros & incõtaminatos effecit p vniuerſam vitã meã. Qui pfecit pedes meos tanꝙ 36
ceruorum: & ſupꝛ excelſa ſtatuẽs me. qui agilitatẽ motionis michi largitꝰ eſt pluſꝙ dãma-

37 rum & ibicũ: et ſup culmina cœlorũ collocauit me. Q ui docet manꝰ meas ad p̃liũ: & po-
38 ſuiſti vt arcum ęreũ brachia mea. qui inſtruit bellatores meos ad fortiter dimicandũ & for
tes meos inſupabiles facit vt arcũ æreũ. E t dediſti michi ꝓtectionẽ ſalutis tuæ: & dextera
39 tua ſuſcepit me. quid mirũ ſi manꝰ meę iſtructæ ſunt ad p̃liũ & brachia mea vt arcꝰ ęneꝰ/
quia tua ſalꝰ cœleſtis ꝓtexit me: & fortitudo tua adiuuit me. F t diſciplina tua correxit me
40 in finẽ: & diſciplina tua ipſa me docebit. & lex tua direxit me vſq; ad nouiſſima: & lex tua
ipſa me iſtituet. D ilataſti greſſꝰ meos ſubtꝰ me: & nõ ſũt infirmata veſtigia mea. populos ſub
41 me multiplicaſti: nõ ſũt eneruati/nõ ſũt debilitati imitatores mei/& qui michi ſũt ſubditi.
42 P erſequar inimicos meos/& cõpræhẽdã illos: & nõ cõuertar donec deficiãt. vrgebo ad ter-
gum aduerſarios meos/& inanꝰ meas icidẽt: & a ꝓſecutiõe nõ deſiſtã donec itereãt. C on-
43 fringã illos nec poterũt ſtare: cadẽt ſubtꝰ pedes meos. cõminuã eos nec valebũt reſiſtere:
peſſũ ibũt ſub pedes meos. E t p̃cixiſti me virtute ad bellũ: ſupplãtaſti inſurgẽtes i me ſub-
44 tus me. & tu pater æterne iduiſti me fortitudine ad p̃liandũ: & peſſũ dediſti aduerſãtes mi-
45 chi/ſubtꝰme. E t inimicos meos dediſti michi dorſũ: & odiẽtes me diſpdidiſti. & hoſtes me-
os diſpſiſti: auerſos a me/ & qui oderũt me ppetuo iteritui tradidiſti. C lamauerũt nec erat
qui ſaluos faceret ad dñm: nec exaudiuit eos. opẽ poſtularũt hoſtes mei/nec erat qui ꝓ ſa
lute eorũ intercederet apud patrẽ meũ: clamauerũt & cœleſtis pater meꝰ nõ ſuſcepit clamo
46 res eorũ. E t cõminuã eos vt puluerẽ ante faciẽ vẽti: vt lutũ platearũ delebo eos. & diſſilabo
47 eos/diſpgã & vẽtilabo vt ſolet puluis i p̃tia turbis: a cœleſti regno extorres faciã/ei ciãq;
eos: vt ſolet a ciuitatibꝰ vile cenũ. E ripies me de cõtradictionibꝰ populi: cõſtitues me i ca
48 put gentiũ. tu cœleſtis pater potẽtiſſime liberabis me de rebellionibꝰ hebraicæ gẽtis: ordi-
nabis me legiſlatorẽ ſup gẽtes. P opulꝰ quẽ nõ cognoui/ſeruiuit michi: i auditu auris obe-
diuit michi. gẽtiũ natio quã nõ elegi/quã lege & cerimonijs meis nõ inſtruxi/ cultũ michi
49 & latriã exhibuit: & ſolis auditis euãgelizantibꝰ me/mãdatis & p̃ceptis meis iplẽdis ſe ſub-
didit. F ilij alieni mẽtiti ſũt/filij alieni iueterati ſunt: & claudicauerũt a ſemitis ſuis. hebrę
50 quos delegerã i filios/quos lege & ritibꝰ meis p̃inſtruxerã/alienati ſũt/mẽdaces ifideleſq;
facti/filij alieni obſtinati ſũt & occalluerũt i malis: & mãdata mea p̃uaricati ſũt. V iuit dñs
51 & benedictꝰ deus meꝰ: & exaltet deus ſalutis meæ. ſed in oĩbus his vicit imortalis & ſemp
viuẽs pater meꝰ/q benedicat: & magnificet deꝰ qui ſalutẽ meã eſt opatus. D cus qui das
vindictas michi/& ſubdis populos ſub me: liberator meꝰ de inimicis meis iracũdis tu pat
æterne deꝰ bñdicaris & exalteris/q̃ p̃ſtas me vlciſci de aduerſis poteſtatibꝰ/& ſubijcis mul
tiplices natiões cultibꝰ meis: & liberas me ab hoſtibꝰ meis iuidia/ furore & odio i me cõci
52 tatis. E t ab inſurgẽtibꝰ i me exaltabis me: a viro iniquo eripies me. & a graſſãtibꝰ i meĩ al
53 tum tolles me: & a pfidia viri maligni liberabis me. P ropterea cõfitebor tibi in natiõibus
dñe: & noĩ tuo pſalmũ dicã. hac de cauſa laudẽ/bñficiaq; tua teſtabor i gẽtibꝰ pat ęterne:
54 & laudẽ noĩ tuo(quia genitor & pat es añ oĩa ſęcula)cõcinã. M agnificas ſalutes regis eiꝰ
& facies miſericordiã Chriſto ſuo Dauid: & ſemini eiꝰ vſq; i ſęculũ. dicã laudẽ paterno no-
mini tuo. quod magnifacit ſaluationes eius quẽ cõſtituit ſibi regẽ/& manifeſtat miſeratio-
nem ſuam meſſię ſuo deſiderabili: & populo fideli/populo in eũ credituro/vſq; i ſẽpiternũ.

1 CONCORDIA. Dominus ad paſſionẽ iturus in Ioanne ita dicit diſcipulis. Sed vt cogno 1 Ioan. 14.
2 ſcat mundus quia diligo patrẽ/& ſicut mandatum dedit michi pater ſic facio. ¶ Tu do- 2 Pſal. 85
3 mine adiuuiſti me: & conſolatus es me. ¶ In te confirmatus ſum ex vtero: de vẽtre matris 3 Pſal. 70
4 meæ tu es protector meus. ¶ Domine non confundar: quoniam inuocaui te. Et Lucas. 4 Pſal. 30
5 apparuit illi angelus de cœlo confortans eum. ¶ Quoniã circundederunt me mala quo- 4 Luc. 22
rum non eſt numerus: compræhẽderunt me iniquitates meæ/& non potui vt viderem. Et 5 Pſal. 39
6,7 Matthęus. cępit contriſtari & mœſtus eſſe. tunc ait illis: triſtis eſt anima mea vſq; ad mor- 5 Mat. 26
tem. ¶ Circundederunt me dolores mortis: & pericula inferni inuenerunt me. ¶ Et ne 6 pſal. 114
auertas faciem tuam a puero tuo/quoniam tribulor: velociter exaudi me. Et Matthæus. 7 Pſal. 68
8 & progreſſus puſillum procidit in faciem ſuam orãs & dicens: pater mi/ſi poſſibile eſt trã- 7 Mat. 26
9 eat a me calix iſte. ¶ Voce mea ad dominum clamaui: & exaudiuit me de monte ſancto 8 Pſal. 3
ſuo. ¶ De cœlo auditum feciſti iudicium: terra tremuit & quieuit. Et Matthæꝰ. & ecce ve- 9 Pſal. 75
10 lum templi ſciſſum eſt a ſummo vſq; deorſum/& terra mota eſt/& petræ ſciſſæ ſunt/& mo 9 Mat. 27
11 numenta aperta ſunt: & multa corpora ſanctorum qui dormierant ſurrexerunt. ¶ Ignis 10 Pſal. 49
12 in conſpectu eius exardeſcet: & in circuitu eius tempeſtas valida. ¶ Nubes & caligo 11 Pſal. 96
13 ſub pedibus eius: iuſtitia & iudicium correctio ſedis eius. ¶ Q ui ſedes ſuper cherubim: 12 Pſal. 98
14 moueatur terra. ¶ Abyſſus ſicut veſtimentum amictus eius: ſuper montes ſtabunt aquæ. 13 Pſal. 103
15 Et Amos. dies domini iſta; tenebræ & non lux. ¶ Alluxerunt fulgura eius orbi terræ: 13 Am. 5
16 vidit & commota eſt terra. ¶ Deus maieſtatis intonuit: dominus ſuper aquas multas. 14 pſal. 96
17 ¶ Fulgura coruſcationẽ & diſſipabis eos: emitte ſagittas tuas & conturbabis eos. ¶ Ab 15 Pſal. 28
increpatione tua fugient: & a voce tonitrui tui formidabunt. Et ex Eſaia. Cataractę de ex- 16 pſa. 143

17 celſis aptę ſunt concutienť fundamēta terræ. cōpleuit dñs furorē ſuū: effudit irā idignatio- 18
Diligā. nis ſuę. ℂ Emitte manū tuā de alto/ eripe me & libera me de aquis multis: & de manu fi- 19
18 liorū allenorū. ℂ Quia ecce ceperūt animā meā/ irruerūt in me fortes. Et alibi. cōfortati 20
17 Pſal. 103 ſunt qui perſecuti ſunt me inimici mei iniuſte. Sed longū eſſet ob pſalmi ꝓlixitatē/ vnicuiq;
17 Eſa. 24 verſuū adaptare concordiā: quod facile facturus ſit diuinę lectioni vigilanter attentus/ &
18 Pſal. 103 pſalmorum et prophetarum ſenſa perquirēs. ſatis igitur fuerit cepiſſe/ & quaſi ſepem & ma
18 Thre. 4 ceriam dirupiſſe: & admonitos eſſe ſacram litteram ex ſacra littera lucem accipere.
19 Pſal. 143 ADVERTE. ℂ Nono verſu. quoniā iratus eſt eis. eis ſeptuagita interpretū eſt particula
20 Pſal. 58 et ſuperfluit/ nec ex hebræo habetur. Illa enī ꝓdigia/ ſolū p̄cipue erāt teſtātia: deū/ eiꝰ qui
20 Pſal. 68 moriebať eſſe verū patrē/ quaſi in veri filij morte deus iraſceret & doleret. quod cēturio ex
ſpiritu ſancto intellexit: ex illis cōfitēs eū vere eſſe dei filiū. ℂ Q uitodecimo verſu. dedit vo
cem ſuā/ grādo & carbones ignis. rectius grandinē & carbones ignis/ vt ex hebraica trala
tione habetur. eſt enī id/ grādinē expoſitiua particula ad vocē: ac ſi ita enūciaremus dedit
vocē ſuā/ id eſt grādinē & carbones ignis. tēpꝰ enī illud: fuit pręopaca caligine omnia in-
uoluente & tēpeſtate/ horroris pleniſſimū. caliginē & tenebras & terræ tremores euāgeliū
aperuit: cętera reticuit/ quę pſalmꝰ aptius idicat. ℂ Viceſimoſecūdo verſu. & retribuet. re-
ctius & retribuit: ex tralatiōe hebraica & romana. ℂ Viceſimoſeptimo verſu. & ero imacu
latus cū eo & obſeruabo. rectius & fui & obſeruaui: vt Hieronymꝰ habet ex hebręo. Nam
Chriſtus dñs hęc loquiť: vbi omnia cōſūmauerat in mūdo & egreſſurus de mūdo. ℂ Vice-
ſimūoctauum & viceſimūnonū verſū: ſeptuagita itellexerūt quaſi ſermo fieret ad hominē.
ſed ex tralatione Hieronymi: ſemp fit ſermo ad deū. neq; pſona loquēs neq; cui loquiť i to-
to pſalmo mutať. ideo hic & illic intelligētia altera eſt. Nā hic/ deus cū ſancto ſanctus: quia
ſanctificat. & cū innocēte innocēs: quia inocētiā p̄ſtat. & cū electo eligēs: quia gratia & ele
ctione p̄uenit. & cū puerſo puertens: quia vltor & videx malorū. Et quod ſequiť quoniam
tu populum humilem ſaluum facies/ & oculos ſuperborum humiliabis: huius intelligen-
tiæ eſt confirmatiuum. igitur intelligentia ſeptuaginta/ humana & moralis eſt: prophetæ
vero diuina et anagogica. et expoſitio circa litteram: id attendit. quare viceſimuſnonus
verſus ad exemplum reſpondentis ex hebræo eſſet pronunciandus. Et Bernardꝰ qui in-
ter iuniores non pro tempore barbarus/ multa præclare ſcripſit: horum verſuum ſermo-
nem ad deum non ad hominem factum intellexit. & in eo libro qui de conſideratione nū-
cupatur & ſuper cantica canticorum: rectus inquit dominus deus noſter/ qui et cū puerſo
peruertitur. Et ſuper cantica. Qualem te paraueris deo: talis oportet appareat tibi deus.
cum ſctō ſctūs erit: & cum viro innocēte innocēs erit. quid niſi æque cū amāre amās/ et cū
vacāte vacās/ et cū intēto intētus/ et cū ſolicito ſolicitꝰ. Hęc Bernardꝰ. ℂ Triceſimoſecū-
do verſu. quoniā in te eripiar a tētatione: ex hebręo alterā ſumpſit Hieronymꝰ intelligētiā.
in te enī currā accidꝰ: ad te deū patrē meū aſcēdā expeditꝰ. quod et aptiꝰ ſequēti particu-
læ cohęrere videť. tūc enī tētatiōes in Chriſto finē habebāt: neq; futuræ ſuperāt a quibus
eſſet liberādꝰ. ſic etiā habet et tralatio viceſimiſecūdi capitis/ ſecūdi regū. q̄q̄ & videnť alt
qua illic deprauata; q̄ ex hoc loco dep̄hēdātur. ℂ Triceſiminoni verſꝰ prima particula/ et
diſciplia tua correxit me i finē: deeſt i hebræo/ i pſalterio romano et gręco. et ſuperflua vide-
tur q̄ id ſonet/ quod et ſequēs particula. ℂ Quadrageſimiquarti verſꝰ principiū/ et inimicos
meos dediſti michi dorſū: meliꝰ vt ex hebræo et inimicorū meorū dediſti michi dorſum/
et rectior loquēdi modꝰ. ℂ In ſequēti verſu. clamauerūt nec erat q̄ ſaluos faceret: meliꝰ vt
ex hebræo p̄ futurū clamabūt/ nō erit/ nō exaudiet. Id enī: futurū a paſſione reſpiciebat. et
ſequēs particula id idicat futuro vtēs: et cōminuā eos vt puluerē. quā Chriſtꝰ: eadē autho-
ritate et poteſtate qua vnū eſt cū patre/ loquiť. ℂ Vltimo verſu. magnificās ſalutes regis
eius & faciēs miſericordiam: hæc duo vocabula magnificans et faciēs/ refert Hieronymꝰ
ex hebræo non ad loquentē(nam ipſe rex eſt a patre cōſtitutꝰ & ſalutare. et ſeipſum nō ma
gnificat: neq; ſeipſum Chriſtum ſuum appellat) ſed ad nomini/ ſuperioris verſus. quapro-
pter rectius dicēdum videtur: magnificanti et facienti. ac ſi ſenſus ſit confitebor tibi domi-
ne in gētibus/ et laudabo nomen tuū. nomē inquā tuum/ qui deus es et pater/ magnificans
ſalutes regis ſui/ et faciēs miſericordiā Chriſto ſuo deſiderabili/ et ſemini eius vſq; i ſęculū.

ℂ In finē pſalmus Da uid. XVIII.

1 CEli enarrāt gl̄iam dei: et opa manuū eiꝰ ānūciat firmamētū.
2 Dies diei eructat verbū

ℂ In finē pſalmus Da uid. XVIII.

CEli enarrāt gl̄iam dei: et opa manuū eiꝰ ānūciat firmamētū.
Dies diei eructat verbū

ℂ Victori pſalmꝰ Da uid. XIX.

CEli enarrāt gl̄iam dei: et opa manuū eiꝰ ānūciat firmamētū.
Dies diei eructat verbū

et nox nocti indicat scientiam.

3 Non sūt loquelæ neq; sermones: quorum non audiantur voces eorū.

4 In omnem terram exiuit sonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorum.

5 In sole posuit tabernaculum suū: & ipse tanq; sponsus procedens de thalamo suo.

6 Exultauit vt gigas ad currendā viam: a summo cœlo egressio eius.

7 Et occursus eius vsq; ad summum eius: nec est qui se abscondat a calore eius.

8 Lex dñi immaculata conuertens animas: testimoniū dñi fidele sapientiā p̄stās paruulis.

9 Iustitiæ domini rectę lætificantes corda: præceptum domini lucidū illuminans oculos.

10 Timor dñi sanct9 permanens in sæculum sęculi: iudicia dñi vera iustificata in semetipsa.

11 Desiderabilia sup aurum & lapidem precio sum multum: & dulciora super mel & fauum.

12 Etenim seruus tuus custodit ea: in custodiendis illis retributio multa.

13 Delicta quis itelligit? ab occultis meis munda me: & ab alienis parce seruo tuo.

14 Si mei nō fuerit domi-

et nox nocti indicat scientiam.

Nō sunt loquelæ neq; sermones: quorum nō audiātur voces eorum.

In omnem terrā exiuit sonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorū.

In sole posuit tabernaculum suū: & ipse tanq; sponsus procedens de thalamo suo.

Exultauit vt gigas ad currendam viā a summo cœlo egressio eius/ & occurs9 eius vsq; ad summum eius: nec est qui se abscondat a calore eius.

Lex domini irrepręhē sibilis conuertens animas: testimonium domini fidele sapientiam præstās paruulis.

Iustitiæ domini rectæ lętificantes corda: præceptum domini lucidū illuminans oculos.

Timor domini sanct9 permanet in sæculū sęculi: iudicia dñi vera iustificata in semetipsa.

Desiderabilia super aurum & lapidem precio sum multum: & dulciora super mel & fauum.

Nam et seruus tuus custodit ea: in custodiendo illa retributio multa

Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me domie: & ab alienis parce seruo tuo.

Si mei nō fuerit domi-

et nox nocti indicat scientiam.

Non est sermo & non sunt verba: quibus non audiatur vox eorum.

In omnem terrā exiuit sonus eorum: & in finibus orbis verba eorum

Soli posuit tabernaculum in eis: & ipse quasi sponsus procedens de thalamo suo.

Exultauit vt fortis ad currendam viā: a summo cœli egressus ei9.

Et cursus eius vsq; ad summitatem illius: nec est qui se abscondat a calore eius.

Lex dñi imaculata conuertēs animas: testimonium dñi fidele sapientiam præstās paruulis.

Præcepta dñi recta lętificantia cor: mandatum domini lucidum il luminans oculos.

Timor domini mundus perseuerans in sæcula: iudicia dñi vera iustificata ī semetipsa.

Desiderabilia sup aurū & obrizū p̄cioſum multū: & dulciora sup mel & fauū redūdantē

Vnde & seru9 tuus docebit ea: in custodiēdis eis fructus multus.

Errores quis itelligit? ab occultis munda me: a superbis quoq; libera seruum tuū.

Si non fuerit dominati

Psal. 18 Cœli enar.	GALL.	ROM.	HEB.
	nati tunc immaculatus ero: & emũdabor a delicto maximo.	nati tunc immaculatus ero: & emũdabor a delicto maximo.	mei/tunc immaculatus ero: & emũdabor a delicto maximo.
15	Et erunt vt complaceant eloquia oris mei: & meditatio cordis mei ĩ conſpectu tuo ſemper.	Et erunt vt complaceant eloquia oris mei: & meditatio cordis mei ĩ conſpectu tuo ſemper.	Sint placentes ſermones oris mei: & meditatio cordis mei in conſpectu tuo.
16	Domine adiutor meꝰ: & redemptor meꝰ.	Domine adiutor meꝰ: & redemptor meus.	Domie fortitudo mea: & redemptor meus.

TITVLVS. Ad victoriã pſalmus Dauid. Pſalmus de Chriſto dño. Propheta in ſpiritu loquitur. Cœli: cœleſtes exercitus. enarrant gloriã dei: in natiuitate Chriſti dñi in bethleem Iudæ. et opera manuũ eius: Chriſtũ natũ/et virginẽ matrẽ. quis enĩ hæc: niſi manus diuinæ feciſſent/annunciat firmamentũ: ſtella magorũ. ꝓtinẽt enĩ ſtellæ ad firmamentũ. dies diei eructat verbũ: nouæ & euãgelicæ legis cognitor orto iuſtitię ſole/eiuſdẽ cognitori ſecreta verbi dei depromit/ et quaſi ex intimis et penetralibꝰ mẽtis eruit. et nox nocti indicat ſcientiã: et cognitor veteris legis/eiuſdẽ cognitori mõſtrat ſapiẽtiæ dei/et nouæ legis figurã. nõ ſunt loquelæ neq; ſermones: nõ ſũt populi quarũcũq; liguarũ/et diuerſitates ſermonum. quorũ nõ audiant voces eorũ: a qbus nõ ſint auditæ voces noctis et diei/cognitorũ vtriuſq; legis/vtriuſq; teſtamẽtorũ. ĩ oẽm terrã: ĩ oẽm populũ/ nationẽ & gẽtẽ. exiuit ſonꝰ eorũ: ſcientiũ & aperientiũ vtrũq; teſtamentũ. & in fines orbis: in extremos mũdi angulos orientẽ/occidẽtẽ/ſeptẽtrionẽ/& meridiẽ. in ſole poſuit tabernaculũ ſuũ: deſideratus gẽtiũ/ in eccleſia locauit mãſionẽ/habitationẽ ſuã. & ipſe tanq̃ ſponſꝰ: totiꝰ humanę naturę. ꝓcedens de thalamo ſuo: de intemerato virginali vtero. exultauit vt gigas: vt fortis athleta/ et ꝓpugnator. ad currendã viã: noſtræ mortalitatis vt ꝓ redimẽda ſpõſa morereť. a ſũmo cœlo egreſſio eiꝰ: e culmine ſũmi cœli/eiꝰ ad nos aduẽtꝰ. & occurſus eiꝰ vſq; ad ſũmũ eiꝰ: et regreſſꝰ eius vſq; ad ſũmũ ſũmi cœli ĩ dextera ſui patris. nec eſt qui ſe abſcõdat a calore eius: qui ſe abſcõdere poſſit a charitate eiꝰ/qua vult oẽs hoĩes ſaluos fieri. Lex dñi imaculata: doctrina euãgelica pura/& incõtaminata. cõuertẽs aĩas: a terrenis ad ſpũalia/ad cœleſtiũ & diuinorũ amorẽ. teſtimoniũ dñi fidele: per ꝓphetas/doctores/ & ſapiẽtes ſuos. ſapiẽtiã: diuinorũ itelligẽtiã. ꝑſtãs puulis: elargiẽs hũilibꝰ & timoratis: iuſtitię dñi rectæ lętificãtes corda: iuſtificatiões Chriſti dei per fidẽ/ſacramẽtorũ teletas/& cõſũmatiões iuſtę & ſãctæ exhilarãtes aĩas. ꝑceptũ dñi: ꝑceptũ euãgelicũ. illumĩnãs oculos: illumĩnãs mẽtes hoĩm. timor dñi: per charitatẽ ne ĩ quo ꝓfã offẽdať deꝰ. ſanctꝰ/ꝑmanẽs ĩ ſęculũ ſęculi: purꝰ/ ꝑſeuerãs in hac & ĩ altera vita. & hic amor: Chriſti fideliũ & liberorũ eſt. Iudęorũ autẽ: ſeruilis erat/formidine pœnarũ cerimonias ſuas obſeruãtiũ. Iudicia dñi vera iuſtificata in ſemetipſa: ꝑcepta euãgelica ore dei enũciata/vera ſũt & iuſtificata ĩ ſemetipſa nõ per alia/vt ea q̃ veteris legis per ꝑcepta nouę correcta & iuſtificata. deſiderabilia ſup aurũ & lapidẽ ꝑcioſũ multũ: ſup omnẽ ſęculi ęſtimationẽ. dulciora ſup mel & fauũ: ſup oẽm ſęculi delectationẽ. ſeruꝰ tuus: fidelis tuꝰ. retributio multa: ĩmortalitas & vita ęterna. delicta: omiſſiones & errata circa iudicia tua. qs itelligit/tu deꝰ meꝰ. ab ocultis meis: ab ijs omiſſiõibꝰ & erratis q̃ me fugiũt. mũda me dñe: mũdũ me reſtitue largitiõe venię. et ab alienis/a ſupbis/a ſuggeſtionibꝰ dęmonũ. ꝓce ſeruo tuo. erue/libera ſeruũ tuũ. ſi mei dñati nõ fuerĩt: ſi alieni ſupbi/ ſpũs nualigni michi dñati nõ fuerĩt. ĩmaculatꝰ ero: poſteaq̃ me ab ocultis mũdaueris. emũdabor a delicto maximo: nõ incidã in mortale peccatũ. Et erũt vt cõplaceãt eloquia oris meis: tũc (me ĩmaculato) oratiões meę tibi acceptæ erũt. et meditatio cordis mei ĩ cõſpectu tuo ſemp: & cõtẽplatio et eleuatio mẽtis meę ſemp ãte te. dñe: fili dei. adiutor meꝰ/& redẽptor meꝰ: qui adiuuas me & redimis me. gratiarũ actio in recognitione bñficiorũ eiꝰ. Ipſi igĩt: & laus & honor et gloria/& gr̃arũ actio ĩ ſæcula. diuinus admodũ: hic pſalmꝰ eſt.

EXPOSITIO CONTINVA. Cœli enarrant gloriam dei: & opera manuum eius annunciat firmamentum. cœleſtes ſpiritus euãgelizant glorioſum Chriſti ortum: & ſtellaris natura/facta ſolo dei artificio præſignat. 1

Dies diei eructat verbum: & nox nocti indicat ſcientiã. orto ſole iuſtitiæ noua lege ibuꝰ ex ꝓfundo mẽtis arcano annũciat dei filiũ: & ibutus vetuſta lege depromit veſtigiũ. 2

Nõ ſũt loq̃læ neq; ſermones: quorũ nõ audiañ voces eorũ. nõ ſunt nationũ liguę/neq; liguarũ diuerſitates: a quibꝰ nouæ & veteris legis nõ ſint ꝓceptę iſtitutiões. 3

In omnẽ terrã exiuit ſonꝰ eorũ: & ĩ fines orbis terræ verba eorũ. 4

In vniuerſum orbem terrarum progreſſa eſt doctrina/nouam/veterẽq; legẽ enucleãtium. & vſq;

5 ad terminos habitantiũ hominũ auditi sunt sermones eorũ. In sole posuit tabernaculum
suũ: & ipse tanq̃ sponsus procedens de thalamo suo. Christus dominus habitaculũ suũ fe-
cit in virgine amicta sole: & ipse de virginali vtero ꝓdiens/tanq̃ sponsus de speciosissimo
6 cubili suo. Exultauit vt gigas ad currendã viã: a summo cœlo egressio eius. Christus dñs
lętatus est vt athleta/pugilq; fortissimus ad peragendũ mortalis vitæ cursũ: qui de sinu su-
7 per cœlestis patris descẽdit in hũc mundũ. Et occursus ei⁹ vsq; ad summũ eius: nec est qui
se abscõdat a calore eius. de sinu patris descendit in hũc mundũ/& ex hoc mũdo regredie-
8 tur ad patrem super omnia deum: neq; est vllus qui excludatur a charitate eius. Lex dñi
imaculata conuertẽs animas: testimoniũ domini fidele sapientiã pręstans paruulis. nullus
excluditur a charitate eius/p̃cepta Christi dñi ad oẽs transmissa/pura/sancta & incõtami-
nata auersas a se/cõuertẽtia mẽtes: approbatio eorũ fidelis & veritati nixa/diuinorũ intel-
ligentiã hũilibus suggerens & timoratis/nõ alte/nõ superbe de se sapiẽtib⁹/sed ad mẽsurã
9 diuinę submissionis & sobrietatis. Iustitię dñi rectę lętificãtes corda: pręceptũ dñi lucidum
illuminãs oculos. iustificationũ ritus Christi dñi in ęquitate fũdati/spirituali gaudio replẽ-
10 tes aias: mandatũ Christi diuina luce perfusum illustrãs hoim mentes. Timor dñi sanctus
permanẽs in sæculũ sæculi: iudicia dñi vera iustificata in semetipsa. reuerẽtia Christo dño
debita pura & incõtaminata/perseuerãs in perpetuũ: eloquia a sacro eius ore ꝓlata verita
11 tem/fidẽq; & iustitiã in seipsis nõ ex alienis cõtinẽtia. Desiderabilia super aurũ & lapidẽ p-
ciosum multũ: et dulciora super mel et fauũ. eloquia dñi cõcupiscibiliora omni re quæ ma-
12 gni ęstimatur in mũdo: & suauiora omni dulcedine quæ reperiaꝫ in sæculo. Etenim seruus
tuus custodit ea: in custodiendis illis retributio multa. qua re O ęterne deus quisq; fidelis
13 tuus obseruabit ea: in illis inuiolate illibateq; obseruãdis/merces & cõpẽsatio copiosa. De-
licta quis itelligit? ab occultis meis mũda me dñe: et ab alienis parce seruo tuo. sed qs erra
ta & negligẽtias circa eloquiorũ tuorũ custodiã capere mente sufficit? ab ijs ergo dñe quę
14 me fugiũt & te nõ latẽt expia me largitor venię: et a malignis spiritib⁹ paruipẽsionẽ man-
datorũ tuorũ suggerẽtib⁹/libera me famulũ tuũ. Si mei nõ fuerit dñati/tũc imaculat⁹ ero:
& emũdabor a delicto maximo. si apostatę spũs non p̃ualuerint michi sed tu & angel⁹ tu⁹
bon⁹/tũc mũdus aparebo: & a paruipẽsione/cõtẽptu & trãsgressione legis tuę purificabor.
15 Et erũt vt cõplaceãt eloquia oris mei: & meditatio cordis mei in cõspectu tuo semp. & me
16 ab occultis emũdato/liberato ab apostatis/alienis & refugis supbiæ spiritibus/& ab aperta
trãsgressione expiato: placebũt oꝛones meę & cõtẽplationes mẽtis meę iugiꝫ ante te. Dñe
adiutor me⁹: & redẽptor me⁹. placebũt ante te dñe q adiuuas me: q redimis & liberas me.

1 CONCORDIA. Lucas de pastoribus. dixit illis angel⁹: nolite timere. ecce enim euãgelizo 1 Luc. 2
vobis gaudiũ magnũ: quod erit omni populo. quia natus est vobis hodie saluator: qui est 1 Esa. 60
Christ⁹ dñs/in ciuitate Dauid. Et subdit. et subito facta est cũ ãgelo multitudo militię cœ- 1 Matth. 2
lestis laudantiũ deum et dicentiũ. gloria in altissimis deo: & in terra pax/in hominib⁹ bo- 2 1 Cor. 2
na voluntas. Esaias. Surge illumĩare hierusalẽ: quia venit lumẽ tuum & gloria dñi super 3 Da. 7
te orta est. Et Matthęus. ecce magi ab oriẽte venerũt Hierosolymã dicẽtes: vbi est qui na- 4 Rom. 10
2 tus est rex Iudęorũ? vidimus enim stellã eius in oriẽte: et venimus adorare eum. ¶ Paulus. 4 Act. 2
Sapientiam autẽ loquimur inter perfectos: sapientiam vero nõ huius mundi/neq; princi- 5 Ioan. 1
3 pum huius sæculi qui destruuntur: sed loquimur dei sapientiã in mysterio. ¶ Daniel. om- 5 Mal. 4
4 nes populi/tribus et linguæ seruient ei. ¶ Paulus. Auditus autem per verbum Christi. sed 6 Esaię. 9
dico: nunquid non audierunt? Et quidem in omnẽ terram exiuit sonus eorum/& in fines 7 Psal. 67
orbis terræ verba eorum. Et actuũ secundo. Et quomodo nos audiuimus vnusquisq; lin- 8 Psal. 118
guam nostram in qua nati sumus: Parthi & Medi et Elamitæ/ et qui habitant Mesopota- 9 Psal. 118
miam/Iudęam et Cappadociam/Pontũ et Asiam/Phrygiam et Pamphiliam/Aegyptum 10 Hie. 32
& partes Lybię quę est circa Cyrenem/et aduenę Romani/Iudæi quoq; et Procelyti/Cre- 11 Psal. 118
5 tes et arabes audiuimus eos loquentes nostris linguis magnalia dei. ¶ Ioannes. Verbum 12 Psal. 118
caro factum est: et habitauit in nobis. Et Malachias. Orietur vobis timentibus nomẽ me- 13 Rom. 2
6 um sol iustitię. ¶ Esaias. Paruulus enim natus est nobis/et filius datus est nobis: et prin- 14 psal. 118
cipatus super humerum eius: et vocabitur nomẽ eius admirabilis/consiliarius/deus/ fortis/ 15 Psal. 103
pater futuri sæculi/princeps pacis. Et Paulus. occurramus ad propositum nobis certamẽ/ 16 Psal. 43
7.8 aspicientes in authorem fidei nostrę IHESVM: qui proposito sibi gaudio sustinuit crucẽ.
9 ¶ Psallite deo: qui ascẽdit supra cœlum cœli ad orientem. ¶ Pax multa diligentibus legẽ
10 tuam: et non est illis scandalũ. ¶ Declaratio sermonum tuorũ illuminat: et intellectũ dat
paruulis. Et iterũ. Iust⁹ es dñe et rectũ iudiciũ tuũ: in iustitia tua viuifica me. ¶ De hoc ti
11 more p os Hieremię loqt̃ dñs dicẽs. timorẽ meũ dabo in corde eorũ: vt nõ recedãt a me. et
12 lętabor sup eis cũ bene eis fecero. ¶ Dilexi mãdata tua: super aurũ et topazion. Et iterum.
q̃ dulcia faucib⁹ meis eloqa tua: sup mel ori meo. ¶ Inclinaui cor meũ ad faciẽdas iustifi-

Psal. 18 Cœli enar. 19

GALL. ROM. HEB.

catiões tuas ī ęternū: ꝓpter retributionē. ℂ Paul⁹. Iudicabit de⁹ occulta hominū. ℂ Greſſ⁹ meos dirige ſecūdū eloquiū tuū: & nō dñetur mei oīs iuſtitia. ℂ Iocūdū ſit ei eloqū meū: ego vero delectabor in dño. ℂ Exurge dñe adiuua nos: & redime nos ꝓpter nomē tuum. ADVERTE. ℂ Vltima tertij verſ⁹ particula, quorū nō audiant voces eorū: legēdū eſſe q⁹ bus vt Hieronym⁹ habet ex hebræo/aut a quib⁹/& mei⁹, nā cū dicit quorū: null⁹ eſt ſenſus & ieptus eſt ſermo. ſed & greçe vbi ſcribit ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν/ illud ὧν intelligēdū eſt ἀφ ὧν. atq; ita cōuertēdū, nō ſunt loquelę neq; ſermones: a quib⁹ non audiūtur voces eorū/ſequēdaq; ſententia nō verba fuere, neq; cūctandū aut timēdū id in noſtris codicib⁹ ꝓtin⁹ emēdare: vt diuina pſalmodia recte & itelligibiliter/ad ei⁹ q illā inſpirauit/amō cōcinat honorē. ℂ Quiti verſ⁹ principio. In ſole poſuit tabernaculū ſuū: ſa cer Hieronymus ex hebręo aliā tradit intelligētiā/ ſoli poſuit tabernaculū ī eis. nā hic ſol Chriſt⁹: illic eccleſia, hic poſuit/potius ad deū patrē: illic ad Chriſtū refert. & hic ſenſ⁹: de⁹ pater poſuit ſoli/Chriſto q eſt ſol iuſtitię tabernaculū/habitationē/māſionē i eis/ī vtriuſq; legis cognitorib⁹ ꝓ quos annūciatus eſt mūdo. vtraq; tamē & hec et illa digna eſt itelligē tia: ſed hæc & verior & accōmodatior. ℂ Decimo verſu timor dñi ſanct⁹ pmanēs. Sūt qui legūt pmanet: ſed hebræo vbi dicit pſeuerās/& greco vbi legitur διαμένων/ potius per participiū legēdū eſt pmanēs. ℂ Quartodecimo verſu. Si mei nō fuerit dñati. Sūt ex breuiorio Hieronymi qui legēdū putāt dñata: & tūc id refert ad peccata. Verū ex trib⁹ editio nibus legendū dñati maſculino/reſpicitq; quod dicit alienis/ſiue quod ex hebræo/ſupbis. Ex greco vero anceps eſt an dñati an dñata vertēdū. qa ꝓ verbū dicit κατακυριεύσωσι ad vtrūq; indifferens ac ſi diceremus dñabūtur/ſed hoc per indicatiuū/illud ꝓ ſubiūctiuū.

ℂ In finem pſalm⁹ Dauid XIX.

1 EXaudiat te dñs ī die tribulatiōis: ꝓtegat te nomē dei iacob
2 Mittat tibi auxiliū de ſctō: & de ſiō tueat te.
3 Memor ſit oīs ſacrificij tui: & holocauſtum tuum pingue fiat. ◇ Sēp.
4 Tribuat tibi ſecūdum cor tuum: & omne cōſilium tuum confirmet.
5 Lętabimur in ſalutari tuo: & ī nomine dei noſtri magnificabimur.
6 Impleat dñs ōnes petitiones tuas: nūc cognoui quoniam ſaluū fecit domin⁹ chriſtum ſuū.
7 Exaudiet illū de cœlo ſancto ſuo: in potētatibus ſalus dexterę eius.
8 Hi in curribus & hi in equis: nos autē in noīe dei noſtri inuocabim⁹.
9 Ipſi obligati ſūt & ceciderūt: nos autem ſurreximus & erecti ſumus.

ℂ In finē pſalmus Dauid XIX.

EXaudiat te dñs ī die tribulatiōis: ꝓtegat te nomē dei iacob
Mittat tibi auxiliū de ſctō: & de ſiō tueat te.
Memor ſit dñs oīs ſacrificij tui: & holocauſtū tuū pingue fiat. Dp̄.
Tribuat tibi dñs ſecundum cor tuū: & omne conſiliū tuū confirmet.
Lętabimur in ſalutari tuo: in nomine dei noſtri magnificabimur.
Impleat dñs ōnes petitiones tuas/nūc cognouí quoniam ſaluū faciet domin⁹ chriſtū ſuum/ et exaudiet illū de cœlo ſancto ſuo: in potentatibus ſalus dexteræ eius.
Hi ī currib⁹ & hi ī eqs: nos autē in nomine dei noſtri magnificabimur
Ipſi obligati ſūt & ceciderūt: nos vero reſurreximus et erecti ſumus.

ℂ Victori pſalm⁹ Dauid XX.

EXaudiat te dñs ī die tribulatiōis: ꝓtegat te nomē dei iacob
Mittat tibi auxiliū de ſctō: et de ſiō roboret te
Memor ſit omnis ſacrificij tui: & holocauſtū tuum pingue fiat. Sela.
Det tibi ſecūdum cor tuum: & omnem volūtatem tuam impleat.
Laudabimus in ſalutari tuo: & in noīe dei noſtri ducemus choros.
Impleat dñs omnes petitiones tuas: nunc ſcio quoniam ſaluabit dominus chriſtum ſuum.
Exaudiet eū de cœlo ſancto ſuo: in fortitudine ſalus dexteræ ſuæ.
Hi ī currib⁹ & hi ī eqs: nos autē nominis dñi dei nr̄i recordabimur.
Ipſi icuruati ſunt & ceciderūt: nos autē ſurreximus & erecti ſumus.

GALL.	ROM.	HEB.
Domine ſaluũ fac regem: et exaudi nos ĩ die qua inuocauerimus te.	Domine ſaluũ fac regẽ: et exaudi nos in die in qua ĩuocauerim⁹ te.	Domine ſalua: rex exaudies nos in die qua inuocauerimus.

TITVLVS. Ad victoriã pſalm⁹ Dauid. Pſalm⁹ de Chriſto dño. Propheta ĩ ſpũ loquit oia Chriſto optãs ꝓſpera. Dñs: de⁹ pater. In die tribulatiõis: ĩ die paſſiõis, nomẽ dei Iacob: ĩuocatio dei Iacob ſit ĩ illa die ꝓtectio tua. de ſãcto: deſup/de alto. de ſiõ: de ſpecta cœleſti defendat te/& robur tibi mittat. oĩs ſacrificij tui: oblatiõis tuæ/& oĩm pœnarũ tuarũ. & holocauſtũ tuũ: ĩmolatio tua ex maxima charitate. pingue fiat: acceptabile & placẽs oculis maieſtatis diuinæ. tribuat tibi deus: pater. ſecundũ cor tuũ: ſecũdũ cordis tui deſyderiũ. & oẽ conſiliũ tuũ cõfirmet: & omnẽ voluntatẽ tuã ipleat. ſuperioris particulæ declaratio. lętabimur in ſalutari tuo: in te Chriſto qui es ſalutare. & in noĩe dei noſtri magnificabimur: magni habebimur. ĩpleat dñs: pater cœleſtis. õnes petitiões tuas: quas in ĩmolatione pro nobis facturus es. nũc ex p̃ſenti ſpiritus ſancti afflatu/ex hac reuelatione cognoui. quoniã dominus: deus pater. ſaluũ faciet Chriſtũ ſuũ: eũ exaudiẽs & ex morte ad ĩmortalitatẽ reuocans. exaudiet illũ de cœlo ſcõ ſuo: de excelſo ſolio gloriæ ſuæ. ĩ potẽtatibus: ĩ fortitudinibus. ſalus dexterę ei⁹: dexteræ dei patris. hi in curribꝰ & hi ĩ equis: quidã ĩ curribꝰ/& quidã in equis gloriãtur. nos autẽ in noĩe dei noſtri/ĩuocabimus: ſupplicabimus. ipſi: terreni hoĩes/currus/equos/& potẽtias affectãtes. obligati ſunt: victi ſunt/cõpediti ſunt. & ceciderunt: ruerũt p̃cipites. nos autẽ: qui ĩ deo ſperãtes ipſũ ĩuocamus/ contra. ſurreximus: a terrenorũ p̃cipitio. & erecti ſumus: ad ſpũalia & diuina. dñe ſalua: deus pater ſalua nos. rex: Chriſte/rex a deo patre cõſtitutus. exaudies nos/in die qua ĩuocauerimus te: ĩ die qua te confitebimur regem/& Chriſtũ deũ eſſe. quod prophetæ in ſpiritu ante eius aduẽtũ cõfeſſi ſunt/& qui ei ex iudeis ĩ aduẽtu adhęſerũt: quod & alij ante cõſũmationẽ mũdi facturi ſũt.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Exaudiat te domin⁹ ĩ die tribulationis: protegat te nomen
2 dei iacob. O facture ſalutẽ hoĩm/ pater ętern⁹ oẽs petitiones tuas ãnuat in tp̃e afflictiõis
3 tuæ: & cuſtodiat te ĩuocatio dei iacob. Mittat tibi auxiliũ de ſãcto: & de ſion tueat te. pater
immẽſus auxiliet tibi deſuper: & defẽdat te de altiſſimo glorię ſuę ꝓpugnaculo. Memor ſit
4 omnis ſacrificij tui: & holocauſtũ tuũ pingue fiat. mẽoria oblationis tuę iugis ſit ĩ cõſpectu
eius: & charitate incẽſa/ĩmolatio tua fiat accepta. Tribuat tibi ſecũdũ cor tuũ: & õne conſiliũ tuũ cõfirmet. miſericordiarũ pater deſideriũ tuũ faciat: & vniuerſũ bonæ voluntatis tuę
5 placitũ ãnuat/& firmũ/ſtabileq; efficiat. Letabimur ĩ ſalutari tuo: & in noĩe dei noſtri ma-
6 gnificabimur. O Chriſte rex ętne exultabim⁹ in ſalute tua/in teipſo qui es ſalutaris noſter
& noſtra ſal⁹: & in ĩuocatione noĩs tui gloriabimur/atq; triũphabim⁹. Impleat dñs omnes
petitiões tuas: nũc cognoui quoniã ſaluũ fecit dñs Chriſtũ ſuũ. donet miſericordiſſim⁹ pat
vniuerſas (quas ꝓ ſaluãdis hoĩb⁹ fũdes) poſtulatiões tuas: ex hoc ipſo diuio ſpirit⁹ illapſu
7 agnoui/quoniã ſũm⁹ pater ab oĩbus malis eripiet meſſiã ſuum. Exaudiet illũ de cœlo ſãcto
ſuo: in potẽtatib⁹ ſalus dexteræ ei⁹. ꝓficiabit Chriſto ſuo/de ſublimi glorię ſuæ ſũggeſto:
ſaluatio ſubuẽtionis ſupni patris in fortitudinib⁹ eſt validiſſimis/& iſuperabilib⁹ potẽtijs.
8 Hi in curribus/& hi in equis: nos autẽ in noĩe dei noſtri inuocabim⁹. quidã in mũdanis
apparatibus & quidã in bellicis potẽtijs: nos autẽ in ĩuocatione noĩs cõditoris noſtri glo-
9 riabimur. Ipſi obligati ſũt & ceciderũt: nos autẽ ſurrexim⁹ & erecti ſum⁹. qui ĩ currib⁹ & in
equis gloriant̃/ cõpediti & inflexi ſunt et ruerũt in p̃cipitiũ: at nos qui ĩ ĩuocatione & ĩclamatione noĩs dei gloriamur/manu diuia ſuſtẽtati/ab auerſiõe/ĩcuruationeq; & caſu defẽſi
10 ſum⁹/& ad diuia eleuati. Dñe ſaluũ fac regẽ: et exaudi nos ĩ die qua ĩuocauerim⁹ te. pater
ętерne ſalua nos: tu Chriſte rex ſupbenedicte/admittes p̃ces noſtras cũ clamauerim⁹ ad te.
1 CONCORDIA. ¶ Paul⁹. Q ui in diebus carnis ſuæ/p̃ces ſuplicationeſq; ad eũ qui poſſit
illũ ſaluũ facere a morte cũ clamore valido et lachrimis offerẽs: exauditus eſt pro ſua reue- 1 Heb. 5
2,3 rẽtia. ¶ Lucas. Apparuit autẽ illi angel⁹ de cœlo: cõfortãs eũ. ¶ Paul⁹. Qui per ſpiritũ ſan- 2 Luc. 22
4 ctũ ſemetipſũ obtulit: ĩmaculatũ deo. ¶ Eſaias. Ecce ſeruus me⁹ ſuſcipiã eum: electus me⁹ 3 Heb. 9
5,6 cõplacuit ſibi in illo anima mea. dedi ſpiritũ meũ ſuper eum: iudicium gentibus prõferet. 4 Eſa. 42
¶ Idẽ. Tu exultabis in dño: ĩ ſãcto iſrael lętaberis. ¶ Clamauit ad me et ego exaudiã eũ/ 5 Eſaię 41
7 cũ ipſo ſum in tribulatione: eripiã eum et glorificabo eũ. Longitudine dierũ replebo eũ: 6 Pſal. 90
8 et oſtendã illi ſalutare meum. ¶ Oſee. Super equũ non aſcendemus: nec dicemus vltra dij 7 Pſal. 90
noſtri opera manuũ noſtrarũ. quia rectę viæ dñi: & iuſti ãbulabunt ĩ eis/ꝓuaricatores ve- 8 Oſee. 14
9 ro corruẽt ĩ eis. ¶ Eſaias. Ecce ſerui mei lætabunt̃: & vos cõfundemini. ecce ſerui mei lau- 9 Eſaię 65
10 dabunt præ exultatione cordis: & vos clamabitis p̃ dolore cordis & cõtritione ſpirit⁹ vlu- 10 Ioã. 61.
labitis. ¶ Ioannes. Amẽ amẽ dico vobis: ſi quid petieritis patrẽ in noĩe meo dabit vobis.
vſq; modo non petiſtis quicq̃ in noĩe meo: petite & accipietis/vt gaudiũ veſtrũ ſit plenũ.
ADVERTE hunc Pſalmũ per futurum idicãtis poſſe legi vt prophetia de Chriſto aper-

Pſal. 19 Exaudiat. 20

GALL. ROM. HEB.

tius intelligatur/vt per ſeptimum verſum patet. & ſi per optatiuum (vt fieri ſolet) legatur: intelligatur prophetiæ/ipſius prophetãtis adiectus optationis affectus. ¶ Quinto verſu. lętabimur in ſalutari tuo: & in nomine dei noſtri magnificabimur. paulo aliter habetur ex hebręo. laudabimus in ſalutari tuo: & in nomine dei noſtri ducemus choros. hoc eſt pſallemus laudes Chriſti tui: & in nomine dei noſtri prę lętitia ſaltabimꝰ/tripudiabimuſq; chorea ſq; ducemus. ſed vtraq; intelligentia digna. ¶ Septimi verſus ſecũda particula. in potentatibus ſalus dexteræ eiꝰ: ex hebræo ſalutis potiꝰ fuiſſet dicendũ. ¶ Octauo verſu. nos autẽ in nomine dei noſtri inuocabimus: ex tralatione hebraica/ nos autẽ noĩs dñi dei noſtri recordabimur. & hãc intelligẽtiã habere videtur. quoſdã recordationẽ & mentẽ ſuã ſolum figere in curribus/quoſdã in equis/hoc eſt in diuitijs/ potẽtijs & honoribus terrenis. & hi carnales hoĩnes ſunt: quos & filios hominũ pſalmo 4. & 13 nũcupauit. alijs autẽ ſolũ curę eſſe nomẽ dñi dei ſui/et iugem diuinę legis meditationẽ. et hi: ſpirituales hoies ſunt. ¶ In nono verſu. vbi dicimus obligati/id eſt cõpediti: Hieronymꝰ ex hebręo poſuit ĩcuruati. quod directius reſpicit ex oppoſito/ verſiculi ſequelã. nã ſurreximꝰ reſpicit ceciderũt/ ad cœleſtia & ſpũalia bona cõuolẽt: lege tamẽ analogię ſequela requirebat/ ſi fuiſſet obligati ſunt & ceciderũt/dicendũ fuiſſe/nos autẽ ſurreximus et ſoluti ſumus. ¶ Vltimo verſu. dñe ſaluũ fac regẽ: Hieronymus ex hebręo diſtinctionem facit poſt ſalua. & pro ſe et iudęis orat propheta: nõ pro rege qui Chriſtꝰ dñs eſt. quomodo enĩ pro eo oraret: qui eſt ſemper patri chariſſimus/quẽ adorãt omnes angeli eius? ſed ad eũ dicit: tu rex exaudies nos cum inuocauerimus te. & hic ſenſus circa litterã explicatus eſt. et eſt diuinior eo quem ſeptuaginta tradidere. Totus ſiquidẽ pſalmus ad filium directus videtur. & de patre vbiq; alias in tertia perſona ſemper locutus: de filio autem vt plurimum in ſecunda.

¶ In finẽ pſalmꝰ Dauid XX.

1 DOmine in virtute tua lętabitur rex: & ſuper ſalutari tuo exultabit vehementer.

2 Deſiderium cordis eiꝰ tribuiſti ei: & volũtate labiorum eius nõ fraudaſti eum.

3 Quĩ pueniſti eũ i bñdictionibꝰ dulcedinis: poſuiſti in capite eiꝰ coronã de lapide precioſo.

4 Vitam petijt a te: & tribuiſti ei longitudinem dierum ĩ ſęculum & in ſęculum ſęculi.

5 Magna gloria eius in ſalutari tuo: gloriam & magnum decorem impones ſuper eum.

6 Quĩ dabis eum in benedictionem in ſęculũ ſęculi: lętificabis eum in gaudio cum vultu tuo.

7 Quĩ rex ſperat ĩ dño:

¶ In finẽ pſalmꝰ Dauid XX.

DOmine in virtute tua lętabitur rex: & ſuper ſalutare tuum exultabit vehementer.

Deſideriũ animę eius tribuiſti ei: & voluntate labiorum eius non fraudaſti eum.

Quĩ pueniſti eũ i bñdictione dulcedinis: poſuiſti in capite eiꝰ coronã de lapide precioſo.

Vitã petijt a te: & tribuiſti ei longitudinem dierũ in ſęculum ſęculi.

Magna eſt gloria eius in ſalutari tuo: gloriam & magnum decorem impones ſuper eũ.

Quĩ dabis eum in benedictione in ſęculum ſęculi: lętificas eum in gaudio cum vultu tuo.

Quoniã rex ſperauit ĩ

¶ Victori pſalmꝰ Dauid XXI.

DOmine in fortitudine tua lętabitur rex: & in ſalutari tuo exultauit vehementer.

Deſideriũ cordis eius dediſti ei: & voluntate labiorum eius nõ fraudaſti eum.

Quĩ pueniſti eũ in benedictionibus bonitatis: pones in capite eius coronam de obrizo.

Vitã petijt a te: & dediſti ei longitudinẽ dierũ in ſęculũ & in ęternum.

Magna gloria eius in ſalutari tuo: gloriam & decorem pones ſuper eum.

Pones enim eũ in benedictionem ſempiternam: & hilarabis eum lętitia apud vultũ tuũ.

Quia rex confidet in

	GALL.	ROM.	HEB.
	& ī miſericordia altiſſimi nō commouebitur.	dño: & ī miſericordia altiſſimi non cōmouebit.	domino: & ī miſericordia excelſi nō decipiet.
8	I nueniat man⁹ tua oībus inimicis tuis: dextera tua inueniat omnes qui te oderūt	Inueniatur manus tua oībus inimicis tuis: dextera tua inueniat omnes qui te oderunt.	I nueniet man⁹ tua omnes inimicos tuos: dextera tua inueniet odientes te.
9	P ones eos vt clibanum ignis in tempore vult⁹ tui/ dominus in ira ſua conturbabit eos: & deuorabit eos ignis.	P ones eos vt clibanum ignis in tempore vult⁹ tui/ dominus in ira ſua conturbabit eos: & deuorabit eos ignis.	P ones eos vt clibanū ignis in tempore vultus tui/ dominus in furore ſuo p̄cipitabit eos: & deuorabit eos ignis.
10	F ructum eorū de terra perdes: & ſemen eorum a filijs hominum.	F ructum eorum de terra perdes: & ſemen eorum a filijs hominum.	F ructum eorum de terra perdes: & ſemen eorū de filijs hominum.
11	Q uoniam declinauerunt in te mala: cogitauerūt conſilia quæ non potuerunt ſtabilire.	Q uoniam declinauerunt in te mala: cogitauerunt conſilium quod nō potuerunt ſtabilire.	Q uoniam inclinauerūt ſuper te malum: cogitaueruntſcelus quod non potuerunt.
12	Q uoniam pones eos dorſū: in reliquijs tuis p̄parabis vultū eorū.	Q uoniam pones eos dorſū: in reliquijs tuis p̄parabis vultū illorū.	Q uoniā pones eos humerū: fines tuos firmabis cōtra facies eorum
13	E xaltare domine ī virtute tua: cantabimus & pſallemus virtutes tuas.	E xaltare domine ī virtute tua: cantabimus & pſallemus virtutes tuas.	E xaltare domine ī fortitudine tua: cantabimus & pſallemus fortitudines tuas.

TITVLVS. Ad victoriā pſalmus Dauid. Pſalmus de Chriſto dño. Propheta in ſpiritu loquit̄. Domine: de⁹ pater. & ſup ſalutari tuo: in ſalutari tuo/ in eo ipſo q̄ eſt ſalutare tuū. labiorū eius nō fraudaſti: quia ſolo verbo curabat lāguores/ corpora/ animaſq; ſanabat/ effugabat dęmones/ quatiebat elemēta/ mare trāquillabat/ et id genus admiranda ſtupēdaq; patrabat. in benedictionibus dulcedinis: in chariſmatib⁹ ſpiritus ſācti coronā de lapide p̄cioſo: gloria/ honore/ & decore. vitā: excitationē a mortuis. tribuiſti ei lōgitudinē dierū in ſæculū & in ſæculū ſæculi: ſuſcitādo eū in vitæ īmortalitatē. in ſalutari tuo: in eoipſo quod eſt ſalutare tuū. gloriā & magnum decorē īpones ſuper eum: hoc eſt fere quod tertio verſu dictū eſt poſuiſti in capite ei⁹ coronā de lapide precioſo/ cōſtituēdo eū regē regū/ & dñm dominātiū/ ſubijciendoq; oīa ſub pedibus eius. lætificabis eū: cum ſederit in dextera tua. et hoc vltimæ particulæ 11 verſus/ pſalmi 15 reſpondet. rex: Chriſtus dñs. non cōmouebitur: non fruſtabitur/ non decipietur. Inueniatur manus tua: vltrix potētia tua. hic prophe-
ta Chriſtum regem alloquitur. omnib⁹ inimicis tuis: ab omnibus perſecutoribus tuis. dextera tua: vltrix potentia & valentior quidem/ illiſq; potentior/ eadē ſuperiori particulæ ſententia/ ſed cum augmento. pones eos: inimicos tuos. vt clibanum ignis: vt fornacē ſuccenſam. in tempore vultus tui: vindictæ tuæ. dñs: rex Chriſtus. in ira ſua: ſuperioris particulæ declaratio. in ira ſua conturbabit eos: in vindicta ſua cruciatibus afficiet eos. & deuorabit: exedet eos ignis gehēnalis. fructum eorum: omnem ſubſtantiam eorum. de terra perdes: euelles a terra. & ſemen eorum: poſteritatem eorū perdes/ euelles/ eradicabis a filijs hominum. quoniam declinauerunt in te mala: cauſam tam acerbæ vindictæ ſubiungit. quia declinauerunt: deſtituerunt/ inflixerūt in te: Chriſtum regem. mala: opprobria/ pœnas/ contumelias et flagella. cogitauerunt conſilia: Chriſtum omnino perdere/ et delere/ et terram ſuam a Romanis vendicare. non potuerunt ſtabilire: quia oppoſita eis contigerunt. ſiquidem Chriſtus dominus a mortuis reſurgens vltus eſt in eos: et romani locum et gentem eorum tulerunt. quoniam pones eos dorſum: ad onera ferenda. in reliquijs tuis præparabis vultum eorū: in vinculis/ in ſupplicijs detinebis ſenſ⁹ eorum. exaltare dñe: rex Chriſte.

20

Dñe in vir.

in virtute: in fortitudine/ in victrice potētia tua. psallem⁹ virtutes tuas nos q̄ te Christū regē cōfitemur/ psalmo et laude perēni decātabimus fortitudines/ potētias/ & victorias tuas.

EXPOSITIO CONTINVA. Dñe in virtute tua lætabitur rex: & super salutari tuo exultabit vehementer. ineffabilis pater dominator vniuersorū/ in forti auxilio tuo lętitia messię tui: & q⁹ eū constitueris salutare tuū/ saluatorē hominū & redēptorē/ exultatio eius valida. Desiderium cordis eius tribuisti ei: & volūtate labiorū eius non fraudasti eū. affectum animę & præcordiorū eius pro salute hominū largitus es ei: & quicquid voluit/ verbo potuit et effecit. Quoniā præueniſti eum in benedictionibus dulcedinis: posuisti in capite ei⁹ coronā de lapide precioso. īplesti desiderīū eius/ nō est fraudatus desiderio cordis sui/ quia plenitudine gratię tuæ replesti eū: regē super oīa constituisti eū. Vitā petijt a te: & tribuisti ei longitudinē dierū in sæculum/ & in sęculū sæculi. a te o fons ingenitę deitatis/ postulauit a morte excitari: tu imortalitate eū donasti in sempiternum & in durationē interminī ęui. Magna est gloria eius in salutari tuo: glorią & magnum decorē impones super eum. Ingens eius dignitas/ claritas/ et glorificatio in verbo tuo/ in eo ipso q⁹ est salutare tuum: magna glorificationis eminentia/ et cumulata pulchritudine adornabis eū. Quoniā dabis eum in benedictionē in sæculū sæculi: lætificabis eū in gaudio cū vultu tuo. gloria & summus decor eius/ quia benedictus/ benedictionisq; munera largiēs in imortalitatis ęuo: et tu fons diuinitatis præsentia tua/ aperta tui cognitione exhilarabis eū ieſiabili gaudio. Quoniā rex sperat in dño: et in misericordia altissimi non cōmouebitur. Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua iueniat omnes qui te oderunt. quoniā messias et Christus dñs cōfidit i patre æterno: et miseratio eius qui super omnia est nō deseret eū. fiat ergo O messia rex benedicte vindicta tua super vniuersos hostes tuos: fortis vltio tua appræhendat vniuersos qui te odio persecuti sunt. Pones eos vt clibanū ignis in tēpore vultus tui: dñs in ira sua cōturbabit eos/ et deuorabit eos ignis. tu messia rex benedicte cum ad iudicandū veneris/ cū dies aduenerit vltionis/ cōcremabis vniuersos hostes tuos/ tanq̄ fornacē ignitā pones eos: et pater in vindicta sua mulctabit eos/ et spiritus tuus/ non charitatis sed æternę mortis igne concremabit eos. Fructum eorum de terra perdes: et semen eorum a filijs hoīm. O messia summi patris progenies omnē laborē eorum in terris irritum facies: et progeniē eorū a generatione hoīm euelles/ atq; exterminabis. Quoniā declinauerūt in te mala: cogitauerūt cōsilia quæ nō potuerūt stabilire. neq; ab re id facies O Christe rex æterne/ quia hostes tui/ Iudæi/ pōtifices/ scribæ/ et pharisæi coniecerūt in te quascunq; potuerunt afflictiones/ pœnas/ et tribulationes: inierunt pacta vt te perpetuo perderent/ quæ minime firmare valuerūt/ stabiliaq; efficere. Quoniā pones eos dorsum: in reliquijs tuis præparabis vultum eorum. nequaq̄ consilia sua stabilire valuerunt/ quoniam ex oppositō/ more iumentorum impositis tergo eorum sarcinis deprimes eos: aptabis ad tormenta et ad æternam mortem sensus eorum. Exaltare domine in virtute tua: cantabimus & psallem⁹ virtutes tuas. tibi sit gloria et exaltatio rex Christe in fortitudine victoriæ tuæ: nos fideles tui concinemus et laudabimus fortitudines et potentias tuas.

1 Luc. 10 CONCORDIA. ℂ Lucas. In ipsa hora exultauit in spiritu sancto et dixit. confitebor tibi 1
2 Luc. 10 pater cœli et terræ: quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus/ et reuelasti ea par-
3 Esaię. 11 uulis. etiam pater: quoniam sic placuit ante te. ℂ Idem. Omnia tradita sunt michi a patre 2
4 Psal. 71 meo: & nemo scit quis sit filius nisi pater/ & quis sit pater nisi filius/ et cui voluerit fili⁹ re-
5 Psal. 71 uelare. ℂ Esaias. Et requiescet super eum: spiritus domini/ spiritus sapientiæ et intellectus/ 3
6 Psal. 71 spiritus consilij et fortitudinis/ spiritus scientiæ et pietatis/ et replebit eum spiritus timo-
7 Psal. 70 ris dñi. ℂ Et viuet et dabitur ei de auro Arabiæ/ et adorabunt de ipso semper: tota die be- 4
8 Psal. 70 nedicent ei. ℂ Et adorabunt eum omnes reges terræ: omnes gentes seruient ei. ℂ Et be- 5. 6
9 Psal. 139 nedicentur in ipso omnes tribus terræ: omnes gentes magnificabunt eum. ℂ Ego autem 7
10 Hie. 18 semper sperabo: et adijciam super omnem laudem tuam. ℂ Confundantur & deficiāt de- 8
11 Hie. 18 trahentes animę meę: operiantur confusione & pudore qui quęrunt mala michi. ℂ Cadēt 9
11 Mat. 27 super cœlos carbones/ in ignem deijcies eos: in miserijs non subsistent. ℂ Hieremias. Si- 10
12 Psal. 17 cut ventus vrens dispergā eos coram inimico: dorsum & nō faciem ostendā eis in die per-
13 Psal. 17 ditiōis eorum. da filios eorum in famem & deduc eos in manus gladij: vxores eorū absq; liberis & viduæ/ et viri earum interficiantur morte. Iuuenes eorum confodiantur gladio in prelio: audiatur clamor de domibus eorum. ℂ Idem. Tu autem domine scis omne con- 11
silium eorum aduersum me in mortem: ne propicieris iniquitati eorum. Et Mattheus. Altera autem die quę est post parasceuen conuenerunt principes sacerdotum & pharisæi ad Pilatum dicentes. Domine recordati sumus quia seductor ille dixit adhuc viuens: post tres dies resurgam. iube ergo custodiri sepulchrum vsq; in diem tertium: ne forte veniant discipuli eius & furentur eum. et dicant plebi surrexit a mortuis: & erit nouissimus error peior

priore. ecce consilium quod non potuerunt stabilire. nã dñs surrexit a mortuis: & scimus
12 quia amplius non moritur/ neq; mors vltra illi dñabit. ℂ Et inimicos meos dedisti michi
13 dorsum: & odientes me dispdidisti. ℂ Viuit dñs & benedictus deus me⁹: & exaltet deus sa-
lutis mee. propterea confitebor tibi in nationibus dñe: & nomini tuo psalmum dicam.
ADVERTE. ℂ Tertio versu. posuisti in capite eius coronã de lapide precioso: Hieronymus ex hebræo/ pones in capite ei⁹ coronã de obrizo. quo designat aurũ optimũ. id enim aurũ purissimũ est: et vocatur aurũ ophir. vnde deduci vult Hieronym⁹ obrizũ: quasi ophirizum. Sed quid p coronã nisi honor/ per splẽdorẽ auri nisi gloria pfulgẽs/ per puritatẽ nisi summa sanctitas/ per ei⁹ ab igni indomabilitatẽ nisi summa fortitudo designãtur? sicut alio loco dicitur: corona aurea super caput ei⁹/ expressa signo sanctitatis/ glorie honoris & op⁹ fortitudinis. ℂ Sexto versu. quoniã dabis eũ benedictionẽ in sæculũ sęculi: ex hebręo pones eñi eũ benedictionẽ sempiternã. aut quia benedictionẽ a patre(quod prętẽdere videt codex grec⁹ vbi habetur ὅτι δώσω αὐτῷ εὐλογίαν quoniã dabis ei benedictionẽ) pceptur⁹ esset: vt psalmo 23 hic accipiet benedictionẽ a dño. aut qa iugiter esset ei benedicẽdum: vt psalmo 71 dicitur. adorabũt de ipso semper: tota die benedicent ei. aut quia ipse totius benedictionis largitor: vt & alibi dicitur. etenī benedictionẽ dabit legislator/ ibunt de virtute in virtutẽ: videbitur deus deorũ in Sion. Et Paulus ad Ephesios. Benedict⁹ de⁹ et pater dñi nostri IHESV Christi: qui benedixit nos in omni benedictione spirituali ī cœlestibus in Christo. aut ꝓpter hęc vniuersa simul. ℂ Duodecimo versu. Quoniã pones eos dorsum/ in reliquijs tuis præparabis vultũ eorum: Hieronym⁹ ex hebręo/ quoniã pones eos humerũ/ fines tuos firmabis contra facies eorũ. siue dicamus humerũ siue dorsũ: eos oneribus diuine vltionis grauãdos designat/ more animaliũ quæ βωτοφόρα dicunt: quę dorso & scapulis onera vehũt. potuerunt & interpretes æque vertere: pones eos humerum vt verterunt dorsum. Nã βῶτορ quod hic greçe habetur: eque humerũ vt dorsum significat. At cum illic subiũgitur in reliquijs tuis præparabis vultũ eorũ: designari videt. iter ea quæ a deo derelicta sunt: animas eorũ ad diuinã effigiẽ efformatas post onerosã mũdi vitã/ tandem relinquẽdas. & cũ hic dicit/ funes tuos firmabis cõtra facies eorũ: indicat/ tormẽta eis stabilia/ fixaq; & ꝓpetuo manẽtia præparari. & forte hic et illic idẽ prætẽdit sens⁹. nam quæ sunt reliquiæ & res(vt ita dicã) relictę a deo: nisi impij dæmones? inter quos nichilo min⁹ reprobi qui Christum regẽ humanæ salutis authorem negauere: ꝓpetuo cruciabunt.

ℂ In finem pro assumptione matutina psalmus Dauid. XXI.

1 DEus de⁹ meus respice in me/ quare me dereliquisti? longe a salute mea verba delictorum meorum.
2 Deus meus clamabo per diem & non exaudies: et nocte & non ad insipientiam michi.
3 Tu autẽ in sancto habitas: laus israel.
4 In te sperauerunt patres nostri: sperauerunt et liberasti eos.
5 Ad te clamauerunt & salui facti sunt: in te sperauerunt & nõ sunt cõfusi.
6 Ego aũt sum vermis et

ℂ In finem pro susceptione matutina psalmus Dauid. XXI.

DEus de⁹ me⁹ respice ī me/ q̃re me dereliquisti? longe a salute mea verba delictorum meorum.
Deus meus clamabo per diem nec exaudies: & nocte et non ad insipientiam michi.
Tu autẽ in sancto habitas: laus israel.
In te sperauerunt patres nostri: sperauerunt et liberasti eos.
Ad te clamauerunt & salui facti sunt: in te sperauerunt & non sunt confusi.
Ego aũt sum vermis et

ℂ Victori ꝓ ceruo matutino canticum Dauid. XXII.

DEus meus / deus meus/ quare dereliquisti me? longe a salute mea verba rugitus mei.
Deus meus clamabo per diem & non exaudies: & nocte nec est silentium michi.
Et tu sancte habitator laus israel/ in te confisi sunt patres nostri: confisi sunt & saluasti eos.
Ad te clamauerunt & salui facti sunt: in te cõfisi sunt & non sunt cõfusi.
Ego aũt sum vermis et

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
21 Deus deus.	nō hō: opprobriū hoī-	nō hō: opprobriū hoī-	nō hō: opprobriū hoī-
	num & abiectio plebis	nū & abiectio plebis.	nū & deſpectio plebis.
7	Omnes vidētes me de-	Omnes qui videbant	Oēs videntes me ſub-
	riſerunt me: locuti ſunt	me aſpernabantur me:	ſannant me: dimittunt
	labijs & mouerunt ca-	locuti ſunt labijs & mo	labium/mouent caput.
	put.	uerunt caput.	
8	Sperauit in dño eripi-	Sperauit in dño eripi-	Confugit ad domínū/
	at eum: ſaluum faciat	at eum: ſaluum faciat	ſaluet eum: liberet eum
	eum quoniam vult eū.	eum quoniam vult eū.	quoniam vult eum.
9	Quoniā tu es qui ex-	Quoniā tu es qui ab-	Tu autem propugna-
	traxiſti me de ventre/	ſtraxiſti me de ventre/	tor meus ex vtero: fidu
	ſpes mea ab vberibus	ſpes mea ab vberibus	cia mea ab vberib⁹ ma
	matris meæ: in te proie	matris meę/in te iacta-	tris meę.
	ctus ſum ex vtero.	tus ſum ex vtero: de vē-	In te proiectus ſum ex
10	De ventre matris meę	tre matris meę de⁹ me-	vtero: de ventre matris
	deus meus es tu: ne di-	us es tu.	meæ deus meus es tu.
	ſceſſeris a me.	Ne diſceſſeris a me/	Ne longe fias a me/
11	Quoniam tribulatio	quoniā tribulatio ꝓxi-	quoniā tribulatio pro-
	proxima eſt: quoniam	ma eſt: & non eſt qui	xima eſt: quoniam nō
	non eſt qui adiuuet.	adiuuet.	eſt adiutor.
12	Circūdederunt me vi-	Circūdederunt me vi-	Circundederūt me vi-
	tuli multi: tauri pīgues	tuli multi: tauri pīgues	tuli multi: tauri pīgues
	obſederunt me.	obſederunt me.	vallauerunt me.
13	Aperuerunt ſuper me	Aperuerunt in me os	Aperuerunt ſuper me
	os ſuum: ſicut leo rapi-	ſuum ſicut leo rapiens	os ſuum: quaſi leo rapi
	ens & rugiens.	& rugiens: ſicut aqua	ens & rugiens.
14	Sicut aqua effuſ⁹ ſū: &	effuſa ſunt/ & diſperſa	Sicut aq̄ effuſ⁹ ſū: et ſe-
	diſpſa ſūt oīa oſſa mea	ſunt omnia oſſa mea.	pāta ſūt oīa oſſa mea.
15	Factum eſt cor meum	Et factum eſt cor me-	Factum eſt cor meū ſi-
	tanquā cera liqueſcēs: ī	um tanq̄ cera liqueſcēs:	cut cera liquefacta: in
	medio ventris mei.	in medio ventris mei.	medio ventris mei.
16	Aruit tanq̄ teſta virt⁹	Exaruit velut teſta vir-	Aruit velut teſta forti-
	mea/& lingua mea ad-	tus mea/& lingua mea	tudo mea/& ligua mea
	hęſit faucibus meis: &	adhęſit faucibus meis:	adhęſit palato meo: &
	in puluerem mortis de-	& in puluerem mortis	in puluerē mortis de-
	duxiſti me.	deduxerunt me.	traxiſti me.
17	Qm̄ circūdederūt me	Qm̄ circūdederūt me	Circūdederunt me ve-
	canes multi: cōciliū ma	canes multi: cōciliū ma	natores/concilium peſ-
	lignantiū obſedit me.	lignantiū obſedit me.	ſimorum vallauit me: fi
18	Foderūt manus meas	Foderūt man⁹ meas/	xerunt manus meas &
	& pedes meos: dinume	& pedes meos: et dinu	pedes meos.
	rauerunt oīa oſſa mea.	merauerūt oīa oſſa mea.	Numerauerūt omnia
19	Ipſi vero cōſiderauerūt	Ipī vero cōſiderauerūt	oſſa mea: quę ipſi reſpi
	& inſpexerūt me: diui-	& cōſpexerūt me/ diui-	cientes viderunt in me.

ſerunt ſibi veſtimenta mea/& ſuper veſtē meā miſerunt ſortem.
20 Tu aūt domine ne elō gaueris auxiliū tuū:ad defēſionē meā cōſpice.
21 Erue a framea animā meam: & de manu canis vnicam meam.
22 Salua me ex ore leōis: & a cornibus vnicorniū humilitatem meā.
23 Narrabo nomē tuum fratrib9 meis: in medio eccleſiæ laudabo te.
24 Qui timetis dñm laudate eū: vniuerſum ſemē iacob glorificate eū.
25 Timeat eum omne ſemen iſrael: qm̄ nō ſpreuit neq; deſpexit deprecationem pauperis.
26 Nec auertit faciem ſuā a me:& cum clamarem ad eum exaudiuit me.
27 Apud te laus mea i eccleſia magna:vota mea reddam in conſpectu timentium eum.
28 Edent pauperes & ſaturabūtur & laudabūt dominum qui requirūt eum:viuent corda eorū in ſæculum ſæculi.
29 Reminiſcentur & conuertentur ad dominū: vniuerſi fines terræ.
30 Et adorabunt in cōſpectu eius: vniuerſæ familiæ gentium.
31 Qm̄ dñi eſt regnū: & ipe dñabitur gentium.
32 M̄ āducauerūt et adorauerūt oēs pīgues terrę: in conſpectu eius cadēt

ſerunt ſibi veſtimenta mea/& ſuper veſte mea miſerunt ſortem.
Tu aūt dñe ne lōge facias auxiliū tuū a me: ad defenſionē meā aſpice.
Erue a framea animā meam: & de manu canis vnicam meam.
Libera me de ore leōis: & a cornib9 vnicornuorum humilitatem meā
Narrabo nomē tuum fratribus meis: ī medio eccleſiæ laudabo te.
Qui timetis dñm laudate eū: vniuerſū ſemē iacob magnificate eū.
Timeat eū omne ſemē iſrael:quoniā non ſpreuit neq; deſpexit p̄ces pauperū / neq; auertit faciem ſuam a me:et dū clamarem ad eum exaudiuit me.
Apud te laus michi in eccl̄ia magna:vota mea domino reddam corā timentibus eum.
Edent pauperes & ſaturabuntur : & laudabunt dominum qui requirunt eum.
Viuet cor eorū i ſęculū ſęculi:reminiſcent̄ et cō uertentur ad dominū vniuerſi fines terræ.
Et adorabūt in cōſpectu eius omnes patriæ gentium:quoniā domini eſt regnū/& ipſe dominabitur gentium.
M̄ āducauerūt & adorauerūt oēs diuites trę: in conſpectu eius pro-

Diuiſerunt veſtimēta mea ſibi:& ſup veſtimētum meū miſerūt ſortē.
Tu aūt dñe ne lōge fias: fortitudo mea in auxilium meum feſtina.
Erue a gladio animam meam: de manu canis ſolitariam meam.
Salua me ex ore leōis: & de cornib9 vnicornium exaudi me.
Narrabo nomen tuū fratribus meis : in medio eccleſię laudabo te.
Qui timetis dñm laudate eum/omne ſemen iacob glorificate eū : et metuite eū vniuerſum ſemen iſrael.
Q m̄ nō deſpexit neq; cōtēpſit modeſtiā pauperis/& nō abſcōdit faciem ſuā ab eo: & cū clamaret ad eū exaudiuit.
Apud te laus mea ī eccleſia multa: vota mea reddam in cōſpectu timentium eum.
Comedent mites & ſaturabuntur / laudabūt dominū quęrētes eum: viuet cor eorū in ſempiternum.
Recordabūtur & conuertētur ad dominum: omnes fines terræ.
Et adorabūt coram eo vniuerſę cognatiōes gētiū:quia domini eſt regnum et dominabitur gentibus.
Comedēt et adorauerūt oēs pīgues terrę/añ faciem eius curuabunt

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
21 Deus deus.	omnes qui descendunt in terram.	cident vniuersi qui descendunt in terram.	genu vniuersi qui descendunt in puluere: & anima eius non viuet.
33	Et aia mea illi viuet: & semen meu seruiet ipsi.	Et aia mea ipi viuet & semen meu seruiet illi.	Semē seruiet ei: narrabitur dño in gnatione.
34	Annunciabit domino generatio vētura: & annunciabunt iustitiā eiꝰ populo qui nascet/ quē fecit dominus.	Annunciabit domino generatio vētura: & annunciabūt cœli iustitiā eius populo qui nascet quem fecit dominus.	Venient & annunciabunt iustitias eius populo qui nascetur: quæ fecit dominus.

TITVLVS. Ad victoriā pro cerua matutina psalmus de Christo dño: propheta in spiritu inducit Christū ad patrē/ & primū de iudæis loquentē. Deus deus meꝰ: hęc verba protulit in cruce. dereliquisti: deseruisti meos. longe a salute mea: a salute meorū. verba delictorum meorū: enarratio offensionū quas admiserunt. deus meꝰ clamabo per diē pro meis/ iudæis inq̄/ & nō exaudies. et nocte: per noctē/ neq; itē exaudies. & nō ad insipiētiā michi: neq; causam ignoro. tu autē in sancto habitas: laus israel. tu pater qui laus es te videntiū: in me manes/ in Christo/ in verbo tuo/ et id ipsi nō credūt/ ideo nō exaudies. in te sperauerūt patres nostri: Abraam/ Isaac et Iacob. sperauerūt et liberasti eos: at nō exaudies me pro iudæis/ quia nō sperabūt in te. ad te clamauerūt: patres nostri. et salui facti sunt: sed nō saluabis eos quia non clamabūt ad te. in te sperauerūt: patres nostri. et nō sunt cōfusi: sed isti confundētur/ quia nō sperabūt in te. ego autē sum vermis et nō homo: id per summā humilitatem dictum/ aut per occultū mysteriū. opprobriū hominū: quia omniū peccata tulit. et abiectio plebis: quia despectus et nouissimꝰ virorū/ vir dolorū. omnes videtes me deriserūt me: id tēpore passionis ipletū/ vsq; ad octauū versum. quoniā tu es qui extraxisti me: nūc de secundū dispensationē carnis assumptæ patrē alloquit vsq; ad vndecimū versum. vituli: petulans & insolēs iuuenū multitudo. tauri pigues: intēperās/ & saginata multitudo senum. aperuerūt super me os suū: cū clamarēt tolle/ tolle/ crucifige eū/ si hūc dimittis nō es amicus cęsaris/ & huiusmodi. sicut aqua effusus sum: ex flagellatione ad colūnā/ ex coronatione spinarū/ ex fossione manuū & pedū. factū est cor meū tanq̄ cera liquescens in medio vētris mei: quando omnis sanguis & spiritus resoluebat. aruit tanq̄ testa virtus mea: quādo nō sufficiebat præ debilitate baiulare crucē suā. & lingua mea adhæsit faucibꝰ meis: quādo eum potauerūt felle & myrrha. & i puluerē mortis deduxisti me: quādo in corde terræ & sepulchro collocatꝰ est. canes multi: turba inuidorū & maliuolorū. cōciliū malignātiū: id particulā explanat p̄cedentē. foderūt manꝰ meas & pedes meos: crudeliter affigēdo eū cruci. dinumerauerūt omnia ossa mea: dinumerare potuerūt eū nudū violente pertrahētes in cruce distendēdo. ipsi vero: inimici mei. diuiserūt sibi vestimēta mea: id fecerūt milites qui eum crucifixerūt. tu autē dñe: orat deū patrē aduersꝰ spirituales nequitias. erue a framea: ab angelo percutiēte. & de manu canis: de potestate iudi sathanæ. vnicā meā: spōsā meā/ ecclesiā meā. ex ore leonis: ex sęuitia diaboli rugiētis. & a cornibꝰ vnicorniū humilitatem meam: & a percussionibꝰ imanissimorū dęmonū/ angelorū sathanæ humiliatā/ abiectā & afflictā ꝓpter me spōsam meā. narrabo nomē tuū fratribus meis: manifestabo te patrē meū postq̄ surrexero apostolis & discipulis meis. i medio ecclesiæ: in cōgregatione fideliū testabor magnitudinē tuā. qui timetis dñm/ laudate eū: fideles hortatur ad laudes dei patris. vniuersū semē Iacob: semē secūdū spiritū. ōne semē israel: etiā secundū spiritū. dēpcationē pauperis: Christi sui/ qui pauper ꝓpter nos in mundū venit/ & pauper & omni auxilio destitutus ex eo trāsijt. nec auertit faciē suā a me: nō dereliquit me. & cū clamarē ad eū exaudiuit me: p̄ces meas admisit ꝓ vnica mea/ & meis fidelibꝰ. apud te: deū patrē meum. laus mea in ecclesia magna: ex me cognitio laudū tuarū i multa & diffusa cōgregatiōe fideliū. vota mea: libatione sacrificij laudis. reddā dño: offerā deo patri iuisibilis sacerdos. i cōspectu timentiū eū: in p̄sentia sāctorū angelorū & animarū. edēt pauperes: fideles mei i paupertate spirituali viuētes vescentur de sacrificio laudis/ reficientur hostia salutari. & saturabuntur: satiabuntur spiritualiter. laudabunt dominū: saturati salutari cibo prorūpent i laudes diuinas. qui requirunt eū: qui ipsum affectant/ qui ad ipsum aspirant. viuent corda eorum in sæculum sęculi: viuent animæ eorum sine fine/ beata immortalitate donatæ. reminiscentur: memoriā passionis meæ agent in sacrificio laudis. & conuertentur ad dominū: ad agnitionem cœlestis patris. omnes fines terræ: oriens/ occidens/ meridies/ & aquilo. & adorabunt: explicatio superioris particulę. manducauerunt meam carnem/ hostiam & sa-

trificiũ laudis.& adorauerũt:ſumẽdo.oẽs pingues terræ: ones principes & potẽtes in terra,
in conſpectu eius cadẽt oẽs qui deſcẽdũt in terrã:ante patrẽ procidẽt/adorabũt/& incurua
bunt genua omnes qui mortalẽ ſortiti cõditionem/in puluerẽ redeũt. & aĩa mea illi viuet:
ĩmortalitate fruetur apud patrẽ.& ſemen meũ ſeruiet ipſi:& populus qui in me regenera-
bitur/famulabitur patri & cultũ ei exhibebit.annũciabitur dño gñatio ventura: narrabĩt
patri a me/cũ ad eũ conſcendero regenerationis populus.populo qui naſcetur: populo in
me regenerato.annunciabũt cœli iuſtitiã eius: ſpiritus ſanctus qui e cœlis mittetur annũ-
ciabit iuſtitiã patris/populo qui renaſcẽ & regenerabitur.quẽ fecit:quẽ creauit & recreauit
dñs.tribuit patri ipſũ honorificans:quæ cũ patre & ſpiritu ſancto ſibi cõmunia ſunt.quib⁹
vni deo ſit omnis honor & gloria in ſæculorũ ſæcula. Amen.

1 EXPOSITIO CONTINVA.D eꝰ deꝰ meꝰ reſpice ĩ me/quare me dereliquiſti:lõge a ſa
lute mea verba delictorũ meorũ.ELI ELI LAMA ASABTANI deꝰ meꝰ deꝰ meꝰ vt qd
me dereliquiſti/pater mi attende michi/quid eſt q⁹ tu teipſũ ſubtrahis & me michi ipſi reſ
2 quis in hac peragenda pugna/in hoc bibendo calice: multũ abeſt vt facta peccatorũ/ me
ab hac paſſione liberari ſinãt/quæ tu michi impoſuiſti ferẽda.D eus meꝰ clamabo per diẽ/
& non exaudies:& nocte/& non ad inſipientiã michi,pater mi die noctuq⁹ vociferabo ad
te/& tu me ad hãc ſatiſfactionẽ peragendã/in afflictione deſeres: neq⁹ id me latet pater ſu-
3 perbenedicte.T u autẽ in ſancto habitas:laus Iſrael.O pater mi gloria ſaluandorũ cuius
4 voluntas eſt vt bibã calicẽ iſtũ:tu reſides in alto gloriæ tuæ ſolio. In te ſperauerũt patres
5 noſtri:ſperauerunt & liberaſti eos. A d te clamauerũt & ſalui facti ſunt:in te ſperauerunt et
non ſunt confuſi.O pater qui me in hac preſſura relicto/ in cœlo habitas in te confiſi ſunt
progenitores noſtri:confiſi ſunt & de tribulationib⁹ eruiſti eos.ad te vociferauerunt & ſal-
6 uaſti eos:in te confiſi ſunt/& non permiſiſti eos confundi. E go autẽ ſum vermis & nõ ho-
mo:opprobriũ hominũ & abiectio plebis.verũ O pater ſancti habitator/ ego qui in te cõfi
do/qui ad te vocifero pluſq⁹ confuſus ſum/nõ homo ſed vermis extimatus:ignominia ho-
7 minum/& horror hebraici populi. O ẽs videntes me deriſerunt me:locuti ſũt labijs/& mo
uerunt caput.vniuerſi hoſtes mei/qui in hac confuſione mea inſpexerũt me/ ludibrio ha-
8 buerunt me:ſcõmata protulerũt in me/ & motatione capitũ notauerunt me. S perauit in
domino eripiat eũ:ſaluum faciat eũ/quoniam vult eũ.per irriſionẽ dicebant in me:confi-
9 dit in deo/ſaluet eũ modo ſi vult. Q uoniã tu es qui extraxiſti me de vẽtre/ſpes mea ab vbe
ribus matris meæ:in te proiectus ſũ ex vtero,verũ eſt O pater æterne ſperaui in te/quoniã
am tu es qui de vtero virginis clauſo eduxiſti me/tu es fiducia mea a ſugendo virgineo la-
cte humilis ancillę tuę:ex latebris vteri in tuã ſuſceptionem/ protectionẽq⁹ in hunc mun-
10 dũ emiſſus ſum.D e vẽtre matris meæ deus meus es tu:ne diſceſſeris a me. O pater/ tu es
11 deus meus a plaſmatione mea / quã tu ipſe operatus es in vtero afflictæ virginis ancillæ
tuæ:ne diu abſentaueris te a me. Q uoniam tribulatio proxima eſt:quoniã non eſt qui ad-
12 iuuet.nõ diu abſẽtaueris te a me/quoniã inſtat afflictio & anguſtia:& derelictus ſum abſq⁹
13 vllo auxiliatore. C ircũdederũt me vituli multi:tauri pingues obſederunt me.vallauit me
petulantis turbæ multitudo:diuites & potẽtes ferociẽtes ãbierũt me. Aperuerunt ſup me
14 os ſuũ:ſicut leo rapiẽs & rugiẽs.iſtar leonis rugiẽtis & prędã vorãtis: laxauerũt ſuper me
fermonẽ ſuũ/me ad mortis ſuppliciũ petẽtes & rapiẽtes. S icut aqua effuſus ſũ: & diſperſa
15 ſunt omnia oſſa mea.nõ humor/ nõ ſanguis in me remanſit/ſed illũ inſtat æquæ fuderũt:
laxata ſunt/emota/diſſipata ac diſcõpaginata vniuerſa oſſa mea. Factũ eſt cor meũ tanq⁹
16 cæra liqueſcens:in medio ventris mei,reſolutus eſt õnis ſpiritus & vigor cordis mei ĩ me-
dio viſcerũ meorũ in ſimilitudinẽ cæræ quę flãma liqueſcit:& diſperit ĩ nichilũ. A ruit tãq⁹
teſta virtus mea/& lingua mea adhęſit faucibus meis: et in puluerẽ mortis deduxiſti me.
17 exſiccatus eſt õnis vitæ vigor/vt ficile in fornace figuli/lingua mea cohęſit palato/vocis
18 ipotens:et me vt eos qui in ſuũ puluerẽ redeũt/in ſepulcro condi feciſti. Q uoniã circũde-
19 derunt me canes multi: conſiliũ malignantiũ obſedit me. F oderũt manus meas et pedes
20 meos:dinumerauerũt oia oſſa mea. I pſi vero conſyderauerunt me/et inſpexerũt me:diui
ſerũt ſibi veſtimenta mea/et ſuper veſtẽ meã miſerunt ſortẽ. T u autẽ domine ne elongaue
ris auxiliũ tuũ a me:ad defenſionẽ meã conſpice.O pater miſerationis imenſę/ne diu ,pro
gaueris/ne in longum diſtuleris opis tuæ ſubuentionem a me:ad liberationem meam in-
tende:quoniã circũuallauit me multitudo inuidentiũ: congregatio me maliuole perſequẽ
tium ſepiuit me.fixuris clauorũ in manibus/pedibuſq⁹ fauciauerũt me:violẽtia diſtraxerũt
me/et dinumerabilia fecerũt vniuerſa oſſa mea. ipſi vero ſic cõfoſſũ/ſic perfractũ et veſti-
21 b⁹ exutũ cõtẽplati ſũt me/et crudelib⁹ oculis ituiti ſũt me:et partiti ſũt idumẽta mea ſibi/ et
ſortiti ſũt qs eorũ habitur⁹ eſſet tunicã meã icõſutilẽ. Erue ã phramea deꝰ aiam meã:et de
manu canis vnicã meã,pater ſupĩmẽſe & ſupbenedicte/ne diu me dereliquas/ne i lõgũ ,p-

Deus deus.

trahas auxiliū tuū a me/libera a maligno/ab angelo percutiente spiritū meū:& de potestate maligni atq; inuidi solitariā nec secū pter te habētē vllū auxiliū abeuntē animā meā/ vnicā mulierū virginē & matrē ancillā tuā/vnicā sponsā ecclesiā meā. Salua me ex ore leonis:& a cornibus vnicorniū humilitatem meā. custodi me ex faucibus iferi et sathanę:& a percussionibus ferociū et imaniū dæmonū hanc ipsā defende deiectionē & humiliationē meā. Narrabo nomē tuū fratrib⁹ meis:i medio ecclesię laudabo te. cū te eripueris pater i- 22
mēse ego ānūciabo te apostolis & charis meis quos cōmunioe carnis michi fratres dedisti:& in medio magnę congregatiōis fideliū/laudes tuas resonabo. Qui timetis dñm lau- 23
date eū:vniuersū semē Iacob glorificate eū. oēs timorē dei sanctū habētes laudib⁹ efferte patrē meū:oēs filij vicia calcātes/exaltate et magnificate eū. Timeat eum oē semē Israel: 24
quoniā nō spreuit neq; despexit deprcationē paupis. vniuersa gnatio cōtēplatione requiren tiū deū/reuereatur patrē meū:quia non aspernatus est/neq; semper iexauditū dimisit(me solo & paupe derelicto)clamorē meū. Nec auertit faciē suā a me.& cū clamarē ad eū exau- 25
diuit me. nō in longū protelauit fauorē suū a me/quin actu/tū & ilico respiceret me:& cū orarē ad eū/precibus meis exaudibilē præbuit se. Apud te laus mea in ecclesia magna:vo- 26
ta mea reddā in conspectu timentiū eū. ad te patrē meū laudatio mea in cōgregatione fidelių copiosa:et ego psoluā patri meo sacrificia mea vidētib⁹ fidelib⁹ meis/ timētib⁹ et de- 27
bita veneratione ac reuerētia colētibus eū. Edent pauperes & saturabuntur/ & laudabunt 28
dñm qui requirūt eū:viuēt corda eorū in sęculū sęculi. ea vota q̄ litabo patri comedēt fideles/terrena ob cœlestiū desyderium nichilifaciētes/ et satiabunt/& in diuinas ꝓrūpēt laudes:aię eorū libaminibus illis/ cibo illo & potu illo vitā ducēt in perpetuū. Reminiscētur 29
& cōuertent ad dñm:vniuersi fines terræ. in mei memoriā hūc pagēt ritū/& ad æterni patris agnitionē & cultū venient:habitatores totius orbis terrarū. Et adorabūt in cōspectu 30
eius: vniuersę familię gentiū. Quoniā dñi est regnū:& ipse dominabit gentiū. incuruabū- 31
tur ante patrē meū cūctę nationes hominū/qa patris mei est orbis terrę dominū: & ipse reget & moderabit nationes populorū. Adducauerūt et adorauerūt oēs pingues terrę:in 32
conspectu eius cadēt oēs qui descēdūt i terrā. hoc ritu sacro libauerūt/& venerati sūt vniuersi magnates et principes terræ:ante conspectū patris procidēt vniuersi qui hunc ingrediuntur mundū. Et aia mea illi viuet:et semen meū seruiet ipsi.& apud patrē meū vita fu- 33
ar æterna:et populus in me regenitus/ colet et venerabitur eū. Annūciabitur domino ge- 34
neratio ventura:et annunciabunt cœli iustitiā eius populo qui nāscetur/quem fecit dominus. narrabitur a me patri meo populus nasciturus:& spiritus sanctus/e cœloq; afflati virl manifestabūt legē et cęrimonias eius generationi illi venturæ/quam pater meus creauit/ recreationeq; sanctificauit ac iustificauit.

1 Mat. 27
2 Mar. 15
2 Mat. 26
2 Psal. 87
3 Psal. 76
4 Psal. 113
5 Psal. 106
6 Esa. 41
6 Psal. 72
7 Psal. 108
7 Mat. 27
8 Mat. 27
9 Psal. 70
10 Psal. 70
11 Psal. 141
12 Psal. 53
13 Psal. 108
14 Psa. 108
15 Psal. 39
16 Esa. 53
17 Mat. 26
18 Zac. 13
19 Mat. 27
20 Psal. 39
21 Psal. 143

CONCORDIA. Matthęus. Circa horā nonam clamauit IHESVS voce magna dicens. 1
ELI ELI LAMA ASABTANI. hoc est deus meus deus me⁹ vt quid dereliquisti me? ¶ Marcus. IHESVS autē iterū clamās voce magna emisit spiritū. nocte quidē clamaue- 2
rat: ex Matthęo. & progressus pusillū procidit in faciē suā orās et dicēs: pater mi si possibile est transeat a me calix iste. verūtamē nō sicut ego volo:sed sicut tu. et venit ad discipulos suos et inuenit eos dormiētes. Itē. dñe deus salutis meę: i die clamaui et nocte corā te. ¶ Deus in sancto via tua:quis deus magnus sicut deus noster? ¶ Domus israel sperauit i 3.4
dño: adiutor eorū et ꝓtector eorū est. ¶ Clamauerūt ad dñm cū tribularēt:et de necessi- 5
tatib⁹ eorū liberauit eos. ¶ Esaias. Noli timere vermis Iacob/ego auxiliat⁹ tū tui dicit dñs 6
& redēptor tuus sanctus Israel. Itē. vt tumētū factus sū apd te. ¶ Et ego fact⁹ sū opprobriū 7.
illis: viderūt me et mouerūt capita sua. Itē Matthę⁹. Prętereūtes aūt blasphemabāt eū mouētes capita sua et dicētes: vah qui destruis tēplū dei/& in triduo illud reędificas/ salua temetipsū. si filius dei es: descende de cruce. ¶ Idē. Similiter et principes sacerdotū illudētes ei 8
cū scribis et senioribus dicebāt: alios saluos fecit/ seipsū nō potest saluū facere. si rex israel
est: descēdat nūc de cruce & credim⁹ ei. cōfidit in deo: liberet nūc eū si vult. dixit enī qa fi-
lio⁹ dei sū. ¶ In te cōfirmat⁹ sū ex vtero: de vētre mris meę tu es ꝓtector me⁹. ¶ Cōsydera- 9.10
bā ad dexterā et videbā: et nō erat qui cognoscere me. Periit fuga a me:& non est qui re- 11
quirat animā meā. ¶ Quoniā alieni insurrexerūt aduersū me:et fortes quæsierūt animam 12
meā. ¶ Locuti sunt aduersū me lingua dolosa: et sermonibus odij circūdederūt me. ¶ Si- 13.14
cut vmbra cū declinat ablatus sum: et excussus sū sicut locusta ¶ Circūdederunt me mala 15
quorū nō est numerus/ cōpræhēderūt me iniquitates meæ:et nō potui vt viderē. Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei: et cor meū dereliquit me. ¶ Esaias. Sicut ouis ad occi- 16
sionē ducet:& quasi agnus corā tōdente se/obmutescet. Et dabit ipios ꝓ sepultura: et diui
tes ꝓ morte sua. ¶ Matthęus. Tūc cōgregati sunt principes sacerdotū et seniores populi:& 17
concilių fecerūt vt IHESVM dolo tenerēt & occiderēt. ¶ Zacharias. Quid sūt plagę istę 18

19 in medio manuũ tuarũ: & dicet: his plagatis sũ in domo eorũ qui diligebant me. ¶ Mat-
theus. Postq̃ aũt crucifixerũt eũ: diuiserũt vestimẽta eius/ sortẽ mittentes. vt impleret qđ
20 dictũ est per prophetã dicentẽ. diuiserunt sibi vestimenta mea: & super vestem meã mise-
21 rũt sortem. ¶ Tu autem domine ne longe facias miserationes tuas a me: misericordia tua
& veritas tua semper susceperunt me. ¶ De gladio maligno eripe me. & erue me de manu
22 filiorũ alienorum quorum os locutum est vanitatem: & dextera eorũ dextera iniquitatis.
23 ¶ Domine quando respicies? Restitue animã meã a malignitate eorum: a leonibus vnicã
meam. ¶ Paulus. Qui sanctificat & qui sanctificãtur: ex vno omnes. propter quam causã
non confunditur eos fratres vocare dicens/ nunciabo nomẽ tuũ fratribus meis: in medio
24 ecclesiæ laudabo te. Et psalmo 34. Confitebor tibi in ecclesia magna: in populõ graui lau-
25 dabo te. ¶ Exultent & lætentur qui volunt iustitiã meam: & dicãt semper magnificet dñs
qui volunt pacẽ serui eius. ¶ Timete dominũ omnes sancti eius: quia nichil deest time-
26,27 tibus eũ. Et alibi. quia astitit a dextris pauperis: vt saluã faceret a persequentibus animã
28 meã. ¶ Ego autem ad deũ clamaui: & dominus saluauit me. ¶ Vespere et mane et meri-
die narrabo et annunciabo: et exaudiet vocẽ meã. ¶ Viaticũ ei9 benedicẽs benedicã: pau
peres eius saturabo panibus. Et in actis. Erant autẽ perseuerãtes in doctrina apostolorũ: et
29 cõmunicatione fractionis panis/ et orationibus. Et Ioãnes. Si quis mãducauerit ex hoc pa
30 ne: viuet in æternũ. ¶ Esaias. parauit dominus brachiũ sãctũ suum in oculis omniũ gen-
31 tium: et videbunt omnes fines terre salutare dei nostri. ¶ Et adorabũt eum omnes reges:
32 omnes gentes seruient ei. ¶ Dominus in cœlo parauit sedem suam: et regnum ipsius om-
33 nibus dominabitur. ¶ Et dominabitur a mari vsq; ad mare: et a flumine vsq; ad terminos
34 orbis terrarũ. Coram illo procident æthiopes: et inimici eius terrã lingent. ¶ Et viuet/ et
dabitur ei de auro Arabię/ et adorabũt de ipso semper: tota die benedicent ei. ¶ Filij qui
nascentur et exurgent: narrabunt filijs suis. vt ponãt in deo spem suã et non obliuiscantur
operum dei: et mandata eius exquirant.

ADVERTE Circa titulũ ad victoriã pro ceruo matutino; ceruus matutinus: humanitas
Christi saluatoris. quę ab hora matutina apprehensionis suæ ad horã vsq; saluificę mortis
suæ in mõte Caluarię/ ceu fera quædã a venatoribus agitata/ afflicta et fatigata fuit. Et ni
chil referat siue dicas pro cerno matutino siue pro cerua matutina. nã vocabulũ hic pro-
miscuũ est: æque ceruũ ac ceruã significãs. Et spiritualis spõsa in amatorijs carminib9 cer-
uo dominũ cõparat cũ dicit. similis est dilectus meus capreę/ hinnuloq; ceruorũ. ¶ Primo
versu. deus/ deus meus respice in me: particula respice in me superfluit/ nec ex hebræo ha
betur. ¶ Eodẽ versu. verba delictorũ meorũ: Hieronymus ex hebręo verba rugitus mei.
quo clamor in animi angustia designatur: q9 ij pro quibus clamabat/ nullo modo suã salu
tẽ intelligere vellẽt. ¶ Scdo versu. clamabo per diẽ et non exaudies/ et nocte. recti9 noctẽ/
vt præcedẽs prępositio subaudiatur. vel dicamus absq; præpositione eodẽ casu clamabo
die et non exaudies et nocte: vt ex græco κράξομαι ἡμέρας καὶ οὐκ ἐισακούσῃ καὶ
νυκτὸς. ¶ Eodẽ secũdo versu. et nõ ad insipientiã michi: Hieronymus ex hebræo nec est
silẽtiũ michi. quo iugis cõtinuusq; clamor die noctuq; designatur ex nimio charitatis de-
syderio/ eius qui vult omnes homines saluos fieri/ et ad agnitionẽ venire veritatis. ¶ Se-
ptimodecimo versu. quoniã circũdederũt me canes multi: Hieronymus ex hebræo circun
dederũt me venatores. quo significatur ipsũ dominũ nostrũ/ in titulo per ceruũ matutinũ
designari. nã ab huiusmodi canib9 venatoribus/ ipse per os prophetę dicit: et fui flagellat9
tota die et castigatio mea in matutinis. ¶ Vicesimooctauo versu. edẽt paupes et saturabũt
et laudabũt dñm qui requirũt eũ. ex hebræo comedẽt mites et saturabunt/ laudabũt dñm
quærentes eũ. vbi totũ referri videt ad pcedẽtia/ acsi cõtinuata serie ita dicat: paupes siue
mites edent et saturabuntur/ et illi ipsi qui ederint laudabunt dominũ q̃rentes eũ/ cũ studio
curã adhibẽtes vt inueniãt/ vt habeãt eũ. ¶ Tricesimotio versu. et aia mea illi viuet: Hiero
nymus ex hebræo et aia eius nõ viuet. id est aiam suã nõ viuificabit: sed dabit eã in mor-
te separãdo eã a corpore. quod respõdet oraculo Esaiæ quo ait. ideo dispartiã ei plurimos/
et fortiũ diuidet spolia: pro eo q9 tradidit in mortẽ aiam suã/ et cũ sceleratis reputatus est.
¶ Vltimo versu. annũciabit dño generatio ventura: quod ex hebræo respondet/ paulo aliã
sonare videtur intelligentiã/ videlicet semen eius id est apostolos et discipulos/ quos Chri
stus exse elegit/ suaq; doctrina genuit seruituros patri/ illiq; annũciandos i gñatiõe/ nõ sen
suali/ nõ carnali sed diuina et spirituali. atq; ipsos venturos in orbẽ et annũciaturos iusti-
tias dñi populo qui nascetur/ futuris populis (vt scriptũ est in omnẽ terrã extisse sonũ eo-
rũ) ãnũciaturos inquã ea q̃ fecit dñs. et id vltimũ exponit iustitias dñi: id est ea q̃ fecit dñs.
neq; dicit quẽ vt aliæ tralatiões: vbi quẽ refert populũ. alij cõtẽdũt neq; quẽ/ neq; q̃ hic ha
beri: sed q9/ aut quoniã fecit. ꝓterea codẽ vltimo versu vbi passũ legit et ãnũciabũt cœli iu-

22 Psal. 34.
23 Heb. 2
23 Psal. 34.
24 Psal. 24.
25 Psal. 33
25 Psa. 108
26 Psal. 54.
27 Psal. 54.
28 Psal. 131
28 Act. 2
28 Ioan. 6
29 Esa. 52
30 Psal. 71
31 Psal. 102
32 Psa. 71
33 Psal. 71
34 Psa. 77

Psal. 21 Deus deus. 22

GALL. ROM. HEB.

stitiã eius: cœli neq; ex græco/ neq; ex hebræo inuenitur/ neq; gallici psalterij particula est/ vt intuerí licet ex vetustis codicibus: & in psalterio romano Hieronymus obelo cõfodit. et ãnũciabũt: ad gñationẽ illã vẽturã patri ãnũciandã referri videt. at circa litterã scdm tritũ legendi modũ expositũ est: & magis sermo q̃ itelligẽtia variat. gñatio enĩ illa/ apostoli & discipuli: vt organa spiritus sancti/ regenerationis populo iustitiã & opera Christi (q̃ ipse ĩ patrẽ referebat. pater inquit in me manẽs: ipse facit opera) annunciarunt.

¶ Psalm9 Dd. XXII.

1 DOminus regit me & nichil michi deerit: in loco pascuæ ibi me collocauit.

2 Super aquam refectionis educauit me: animam meam conuertit.

3 Deduxit me super semitas iustitiæ: propter nomen suum.

4 Nam & si ambulauero ĩ medio vmbrę mortis: non timebo mala quoniã tu mecum es.

5 Virga tua & baculus tuus: ipsa me consolata sunt.

6 Parasti in conspectu meo mensam: aduersus eos qui tribulãt me.

7 Impinguasti in oleo caput meũ: & calix me9 iebrians q̃ prędarus est.

8 Et misericordia tua subsequetur me: omnibus diebus vitæ meæ.

9 Et vt inhabitem in domo domini: in longitudinem dierum.

In finẽ ps Dd. XXII.

DOminus regit me & nichil michi deerit: in loco pascuæ ibi me collocauit.

Super aquam refectionis educauit me: animam meam conuertit.

Deduxit me super semitam iustitiæ: propter nomen suum.

Nam & si ambulem in medio vmbrę mortis: non timebo mala quoniam tu mecum es.

Virga tua & baculus tuus: ipsa me consolata sunt.

Parasti in conspectu meo mensam: aduersus eos qui tribulãt me.

Impiguasti ĩ oleo caput meum: & poculum tuũ inebriãs q̃ prędarũ est.

Et misericordia tua subsequitur me: omnibus diebus vitæ meæ.

Vt inhabitem in domo domini: in longitudine dierum.

¶ Psalm9 dd. XXIII.

DOmin9 pascit me: & nichil michi deerit.

In pascuis herbarũ acclinauit me: sup aquas refectiõis enutriuit me.

Animam meam refecit/ duxit me per semitas iustitię: propter nomen suum.

Sed & si ambulauero in valle mortis: non timebo malum quoniam tu mecum es.

Virga tua & baculus tuus: ipsa consolabuntur me.

Pones coram me mensam: ex aduerso hostium meorum.

Impinguasti oleo caput meum: calix meus inebrians.

Sed & benignitas & misericordia subsequetur me: omnibus dieb9 vitæ meæ.

Et habitabo in domo domini: in longitudine dierum.

TITVLVS. Canticũ Dauid. Psalm9 de Christo dño. propheta in spiritu loquitur in persona ecclesiæ/ populi fidelis & electi. dominus regit me: Christus dominus pascit me doctrina & pabulo vitę. & nichil michi deerit: erit michi spiritualium bonorum sufficientia. in loco pascuæ: in loco diuinorũ pabulorũ. ibi me collocauit: ĩ pascua illa diuinorũ pabulorũ. super aquã refectionis educauit me: super lauacrũ baptismi/ in quo mentẽ gratia refecit/ & spiritu regenuit me/ & enutriuit me. animã meã cõuertit: explicat prędecentẽ particulam/ animã meã conuertit ex iudaismo/ aut gentilitate ad se/ & refecit animã meã veri dei & saluatoris sui agnitione conuertit animã meã ad spiritualem & cœlestẽ vitam ex terrena generatione. sup semitas iustitiæ: pcepta sãcti euãgelij. propter nomẽ suũ: quia iust9 et saluator. ĩ medio vmbrę mortis: mũdi hui9 & hoim mũdanorũ. qa tu mecũ es: vt pastor bon9/ q̃ me pascis vt oues pascuę tuę. virga tua: directio tua. & bacul9 tuus: sustẽtatio tua/ aut

si deliquero/correptio tua. ipsa me consolata sunt: illa duo sūt michi solatio. parasti in cō-
spectu meo mēsam: tuipse parasti michi cibum/celeste mana/teipsū in eduliū/diuinā et su
perbonā eucharistiā. aduersus eos qui tribulāt me: tutamētū & protectionē aduersus ones
nequitias & potestates malignas/quęrentes me perdere. impinguasti in oleo caput meū:
oleo confirmationis tuæ fecisti me regale sacerdotiū. & calix meus inebrians q̄ præclarus
est: & poculū quod michi das/sacrosanctū sanguinē tuū/precium redēptionis nostrę/ ine-
brians diuino beneficiorū tuorū amore/q̄ pręciarū/q̄ admirabile/ q̄ omnibus alijs sęculis
incognitū/subsequetur me: comitabitur me per sacramētum reconciliationis & pœnitētiæ
si decidā/vt me subleues cadentem. omnibus diebus vitæ meę: q̄diu vixero in hoc mun-
do. & vt inhabitem in domo dñi: tandē habitare possim in cœlesti Hierusalē/in cœlesti ha
bitatione tua. in lōgitudinē dierū: in æternum & sine fine.

EXPOSITIO CONTINVA. Inducitur ī spiritu popul⁹ fidelis. Dominus regit me et ni-
chil michi deerit: in loco pascuę ibi me collocauit. dominator et redēptor me⁹ pascit & edu
cat me/neq; vllis priuabor bonis: in pascuis diuinę alimentationis/ in quibus ad carpēda
2 diuina/spiritualiaq; pabula me locauit. S uper aquam refectiōis educauit me: animā meā
cōuertit. dominator & redēptor meus super regenerationis lauacrū/ charismatū largitio-
3 nibus pauit me: ablutā mentē meā & purgatā euocauit ad se. Dēduxit me super semitas
iustitiæ: propter nomē suū. direxit me per præcepta legis diuinę: nō quia in aliquo meritus
4 sum/sed quia ipse bonus/iustus/bonisq; per se largitor. Nā & si ambulauero in medio vm-
bręmortis non timebo mala: quoniā tu mecū es. nā tu ipse ita bonus/& iustus es/q; si ices
sero & cōuersatus fuero inter eos qui opera mortis facientes/ passibiliter/ carnaliterq; vi-
uunt securus ero/minimeq; casū formidabo: quoniā tu michi ades ne ruā/ ne ꝓlabar ī delī
5 ctū. V irga tua & baculus tuus: ipsa me cōsolata sūt. directio tua & vbi oportuit castigatio/
6 & sustētatio tua: ipsa michi cōsolationē attulerūt. Parasti in cōspectu meo mēsā: aduersus
eos qui tribulāt me. dominator & redēptor me⁹ nō solū pauisti me doctrina spirituali/aqua
baptismatis regenerasti/p̄cepta iustitię tuę dedisti/corripuisti & sustētasti/sed (quę est bo-
nitas tua) dispolusisti michi cibū panē verū/ panē q̄ de cœlo descēdit/fortissimū munimētū
7 aduersus impetus spiritualiū nequitiarū. Impinguasti in oleo caput meū: & calix meus ine
briās q̄ pręclarus est. hoc pingui/et oleo lætitię prę participibus vncto edulio saginasti mē
tem meam: et poculum benedictionis & redemptionis ęternę quod michi pręstas/q̄ ineffa
8 bile/preciosum ac glorioſum est. Et misericordia tua subsequetur me: omnibus dieb⁹ vi-
tę meę. & O dominator & redemptor cum tu michi tā beneficus sis/ijs elargitis non rece
9 dis a me: sed magna mei cura & solicitudine miseratio tua toto tēpore mortalis peregrina-
tionis meę ad vestigia/ad vnūquēq; motum concomitatur me. Et vt inhabitem in domo
domini: in longitudinem dierum. miseratio tua miserator & redemptor iugiter subsequitē
me/& hoc ne bonis priuer ęternis: sed illa possideā in cœlesti habitatione tua/in illo īmor
talitatis ęuo nullum durationis finem/terminumq; vnq̄ habituro.

1 CONCORDIA. Ioannes. Per me si quis introierit saluabitur: & ingredietur & egredieť/ 1 Ioan. 10.
2 et pascua inueniet. ¶ Apocalypsis. Agn⁹ qui in medio throni est re,et illos: & deducet il- 2 Apo. 7.
3 os ad vitę fōtes aquarū. ¶ Hieremias. Assumā vos vnū de ciuitate et duos de cognatiōe: 3 Hie. 3.
et introducam vos in Sion. & dabo vobis pastores iuxta cor meū: & pascēt vos scientia et 4 Luc. 10
4 doctrina. ¶ Lucas. ecce dedi vobis potestatē calcādi supra serpentes & scorpiones/& super 4 Matt. 28
omnē virtutē inimici: & nichil vobis nocebit. Et Mattheus. Ecce ego vobiscū sum: vsq; ad 5 Act. 4.
5 consūmationē sęculi. ¶ Acta apostolorū. Conuocātes apostolos: cęsis denunciauerūt ne 6 Psal. 110
ōnino loquerentur in nomine IHESV. & illi quidē ibant gaudentes a conspectu concilij: 7 Pe. 2
6 quoniā digni habiti sunt pro nomine IHESV contumeliam pati. ¶ Memoriā fecit mira- 7 1Cor. 11
7 biliū suorum misericors & miserator domin⁹: escā dedit timētibus se. ¶ Petr⁹. Vos autē ge 8 Psal. 88
nus electum/regale sacerdotium/gens sancta/populus acquisitionis. Et Paulus. Quotes- 9 Psal. 26.
cunq; enī manducabitis panē hunc & calicem bibetis: mortem domini annunciabitis/do-
nec veniat. Probet autem seipsū homo: & sic de pane illo edat & calice bibat. qui enī man
ducat & bibit indigne: iudicium sibi manducat & bibit/ non diiudicans corpus domini.
8 ¶ In ęternum seruabo illi misericordiam meam: & testamentū meū fidele ipsi. Et ponā in
sęculum sęculi semen eius: & thronū eius sicut dies cœli. Misericordiam autem meā non
9 dispergā ab eo: neq; nocebo in veritate mea. ¶ Vnā petij a domino hanc requiram: vt ī-
habitem in domo domini omnibus diebus vitę meę.

ADVERTE q; secundę particulę quinti versus & sexti principia per pręteritū habemus: Hieronymus ex hebręo facit futurum. sed id nichil prędicat intelligentię. ¶ Particulam septimi versus q̄ pręclarus est: non ponit ex hebręo Hieronymus. sed eius loco sequenti versu posuit sed et benignitas: qua particula caremus.

Psal. 23 Domini est

GALL.

¶Psalmus Dauid prima sabbati. XXIII.

1 DOmini est terra et plenitudo eius: orbis terrarū & vniuersi qui habitant in eo.

2 Quia ipse super maria fundauit eū: & sup flumina pręparauit eum.

3 Quis ascēdet in montē domini: aut quis stabit in loco sancto eius?

4 Innocēs manib⁹ et mū do corde/ q nō accepit ī vano aīam suam: nec iurauit ī dolo ꝓximo suo

5 Hic accipiet benedictionē a dño: & misericordiā a deo salutari suo.

6 Hæc est gñatio quærētiū eū: quærentium faciem dei Iacob. Semper.

7 Attollite portas principes vestras/ & eleuamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.

8 Quis est iste rex glorię? dñs fortis et potēs/ dñs potens in pręlio.

9 Attollite portas principes vestras/ & eleuamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.

10 Quis est iste rex glorię? dominus virtutum ipse est rex gloriæ.

ROM.

¶Psalmus Dauid prima sabbati. XXIII.

DOmini est terra et plenitudo eius: orbis terrarum & vniuersi qui habitāt in ea.

Ipse super maria fundauit ea: & super flumina pręparauit illa.

Quis ascendet in mōtē domini: aut quis stabit in loco sancto eius?

Innocēs manib⁹ & mū do corde/ q nō accepit ī vano aīam suā: nec iurauit ī dolo ꝓximo suo

Hic accipiet bn̄dictionē a dño: & misericordiā a deo salutari suo.

Hæc est generatio quęrentium dn̄m: requirentiū faciē dei Iacob. Dp̄.

Tollite portas principes vestras/ et eleuamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.

Quis est iste rex glorię? dñs fortis & potēs/ dominus potēs in p̄lio.

Tollite portas principes vestras/ & eleuamini portæ ęternales: & introibit rex gloriæ.

Quis est iste rex glorię? dominus virtutum ipse est rex glorię.

HEB.

¶Psalmus Dauid prima sabbati. XXIIII.

DOmini est terra & plenitudo ei⁹: orbis et habitatores ei⁹

Quia ipse super maria fūdauit eum: et sup flumina stabiliuit illum.

Quis ascendet in mōtem domini: & quis stabit in loco sancto eius?

Innocēs manib⁹ et mū do corde/ qui non exaltauit frustra aiam suā: & non iurauit dolose.

Accipiet benedictionem a domino: & iustitiā a deo salutari suo.

Hęc est generatio quęrentium eū: quęrētium faciem dei Iacob. Sela.

Leuate portæ capita vestra/ & erigimini ianuæ sempiternę: & ingredietur rex gloriæ.

Quis est iste rex gloriæ? dñs fortis & potēs domin⁹ fortis in pręlio.

Leuate portæ capita vestra & erigimini ianuę sempiternæ: & ingredietur rex gloriæ.

Quis est iste rex gloriæ? dominus exercituum ipse est rex gloriæ.

TITVLVS. Psalmus Dauid. Psalm⁹ de Christo dño. hic psalm⁹/ diuin⁹ dialog⁹ est: et prim⁹ spiritus domini ordit ī ꝓpheta. dñs: Christus. orbis terrarū: hæc particula præcedētem declarat. quia sup maria fundauit eū/ icepit fundare salutem habitationis terrę p Noa et trāsitu Moseos & populi Israelitici p mare rubrū. et sup flumina prępauit eū: absoluit/ perfecit/ stabiliuit per baptismū fluminū. quis ascēdet: propheta ī spū/ ipm dñi interrogat. in montē domini: in sūmitatē cœlorū/ aut quis stabit/ in loco sancto eius: quis semp manebit in illa diuina & super mūdi cardines beatitudine? Innocēs manib⁹: respodet spūs/ diffinies Christū vt fere psalmo 14 diffinit⁹ est. hic accipiet bn̄dictionē a dño: a deo p̄re. hęc est generatio quęrentiū eū: talis est gñatio quęrentium Christū dominū/ imitās eū innocētia manuū/ animę mūdicia/ humilitate cordis/ simplicitate vitę absq; dolo/ & dilectione ad ꝓxi-

mũ.quærentiũ faciem dei Iacob:tendẽtiũ in vitã æternã/vbi non in enigmate sed reuelata facie videbit deus fidelitũ.attollite portas principes vestras:hic spiritus inferioribus mãdat angelicis ordinibus/vt p̃beãt ingressũ regi gloriæ qui est Christus dñs.quis est iste rex gloriæ? interrogãt ãgelici principes spiritũ dñi/ quisnã sit is rex gloriæ? dñs fortis & potẽs: respõdet spiritus eũ esse dñm fortẽ & potentẽ/dñm potentem i prælio/qui vicit mundũ/ & sathanã mũdi principẽ alligauit/& spolia eius abstulit.Attollite portas:mãdat alijs superioribus ordinibus/vt introitus æterni pateãt regi gloriæ.quis est: interrogãt illi superiores chori/quisnã sit is rex gloriæ? dñs virtutũ:respõdet spiritus sanctus dñm virtutũ/dñm exercituũ/dominũ agminũ cœlestiũ/dominũ ipsorum esse regem gloriæ.ex quo dat spiritus sanctus intelligere prophetæ/petitioni tertij versus respondẽdo: Christum dominum hominem esse ex quarto & quinto versu/et esse deum ex vltimo.

1 EXPOSITIO CONTINVA.Spiritus sanctus. Domini est terra/& plenitudo eius:orbis terrarũ & vniuersi qui habitãt i eo.conditoris & creatoris omniũ est habitatio terrena/&
2 quicquid eã implet:vniuersa plaga habitabilis/& oẽs habitatores in ea. Quia ipse sup maria fundauit eũ:et super flumina p̃parauit eũ.hęc vniuersa dño subsunt/eiq; seruiũt/ quia
3 salutẽ orbis primũ locauit in Noa/& in transitu rubri maris/& eã cõfirmauit in aquarum baptismali regeneratione. Quis ascẽdet in montẽ dñi:aut quis stabit in loco sãcto eius? ꝓpheta in spiritu.quis scãdet vsq; in summũ verticẽ cœli:aut quis icolet sublimẽ illã augustã
4 & altissimã habitationẽ dei? Innocẽs manibus & mũdo corde/qui nõ accepit in vano animã suã:nec iurauit in dolo ꝓximo suo. Spiritus sanctus.illã habitabit infons a peccato in
5 oĩbus operibus suis/ & spiritu sine dolo & ab õni peccato imuni/qui nõ frustra intrauit in hanc vitã/nec temere se extulit:nec verbo quenq̃ fefellit. Hic accipiet benedictionẽ a dño:
& misericordiã a deo salutari suo.hic inq̃ qui nunq̃ opere/nec corde peccauit/nec vanum quicq̃ egit/neq; fuit dolus in ore eius/ õnis gratiæ & bñdictiõis plenitudinẽ a deo æterno
6 patre suscipiet:& ab eterno patre qui eũ saluũ faciet misericordiæ largitatẽ. Hęc est gñatio qrentiũ eũ:q̃rentiũ facie dei Iacob. talis est regenerationis populus/studẽs inuenire eũ:stu
7 dẽs inuenire visionẽ dei/pie in mũdo cõuersantiũ. Attollite portas principes vestras & eleuamini portæ æternales:& introibit rex gloriæ.O ãgeli iferiores pãdite ingressũ vestros/et
8 O vos introitus æterni patescite & aperimini: & ingredietur rex gloriæ. Quis est iste rex gloriæ? angeli iferiores/quẽ hunc dicis regẽ gloriæ? dñs fortis & potẽs:dñs potẽs i prelio.
Spiritus sãct9.hũc dico regẽ gloriæ innocentẽ manibus & mũdo corde/qui exinaniuit semetipsũ/in cui9 ore nõ est inuẽtus dolus/qui accinctus est potentia & fortitudine/qui de-
9 uicit mũdũ:& principẽ ei9 victor in bello confregit. Attollite portas principes vestras & eleuamini portæ æternales:& introibit rex gloriæ. O superni cœlorũ chori facite pulos ingressus vestros/& O ęternę altissimę cœlestiũ fores reseramini & ingredieť vt conscẽdat ad mõ
10 tẽ dñi/vt sedeat in dextera ingenitæ virtutis rex gloriæ. Quis est iste rex gloriæ? sumi cœlestes chori.quẽ hũc dicis esse regẽ gl'ię? dñs virtutũ ipe est rex gl'ię. Spũs sãct9.eũ q est deus sabaoth/qui dominatur vestri & omniũ agminũ cœlestiũ/hũc dico regem esse gloriæ.

1 CONCORDIA.Si esuriero nõ dicã tibi:meus est enim orbis terræ & plenitudo ei9.meę sũt 1 Psal.49
oẽs ferę siluarũ:tumẽta in montibus & boues.cognoui oĩa volatilia cœli: & pulchritudo 2 Psal.135
2, 3 agri mecũ est. ¶ Qui firmauit terrã sup aquas:quoniã in æternũ misericordia ei9. ¶ Dñe 3 Psal.14
4 quis habitabit i tabernaculo tuo:aut qs requiescet i mõte sãcto tuo? ¶ Qui iurat ꝓximo suo 4 Psal.14
5 & nõ decipit/q pecuniã suã nõ dedit ad vsurã:& munera sup innocẽtẽ nõ accepit. ¶ Quo- 5 Psal. 20
niã p̃uenisti eũ in bñdictionibus dulcedinis:posuisti in capite eius coronã de lapide p̃cio- 6 Ioan. 5
6 so. ¶ Ioãnes in epistola ad Parthos.Oĩs qui natus est ex deo/nõ peccat:sed gñatio dei cõ 7 Dan. 7
7 seruat eũ/& malignus nõ tãget eũ. ¶ Daniel. Ecce cũ nubib9 cœli quasi fili9 hois veniebat:& vsq; ad antiquũ dierũ puenit/et in cõspectu eius obtulerũt eũ.& dedit ei potestatem 9 Act. 1
8 & honorẽ & regnũ:& oẽs populi/tribus & linguę ipsi seruiẽt. ¶ Esaias.quis est iste q venit 10 Apo. 19
de Edom tinctis vestibus de Bosra:iste formosus in stola sua gradiẽs in multitudine fortitu-
9 dinis suæ? Ego qui loquor iustitiã:& propugnator ad saluandũ. ¶ Lucas in actis. Vidẽ
10 tibus illis eleuatus est:& nubes suscepit eum ab oculis eorum. ¶ Apocalipsis.Habet in vestimento & in femore suo scriptum:rex regum & dominus dominantium.

ADVERTE.Quinto versu/vbi habemus misericordiã:ex hebræo Hieronymũ posuisse iustitiã.quod magis propriũ est Christo. q̃is & ea accipere dicatur a patre/ vt misericordiã & salutẽ(vnde & salutare suũ appellat)quæ sua mẽbra recip'ũt.vt in psalmo 58:misericordia eius præueniet me.Itẽ.adiutor meus tibi psallã/quia deus susceptor meus es: deus mei9/misericordia mea. ¶ Ex vltimi versus secunda particula & psalmi 45 versu septimo: habes Christum/eundem esse/& qui dominus virtutum/exercituumq; dicitur/& qui dicitur dei9 Iacob.illic enim sic habetur.dominus virtutũ nobiscũ:susceptor noster deus Iacob.

Psal. 24 Ad te dñe.

GALL. Psalm⁹ dđ. XXIIII

1 AD te domine leuaui animā meā: deus meus in te confido non erubescam.

2 Neq; irrideāt me inimici mei: etenī vniuersi q; sustinēt te nō cōfundent.

3 Confūdantur oēs: iniqua agētes superuacue.

4 Vias tuas domine demonstra michi: & semitas tuas edoce me.

5 Dirige me in veritate tua & doce me: quia tu es deus saluator meus/ & te sustinui tota die.

6 Reminiscere miserationum tuarum domine: & misericordiarū tuarum quæ a sæculo sunt.

7 Delicta iuuētutis meæ & ignorantias meas: ne memineris.

8 Secūdū misericordiam tuā memēto mei tu: propter bonitatē tuā dñe.

9 Dulcis & rectus dominus: ppter hoc legē dabit delinquētib⁹ in via.

10 Diriget mansuetos in iudicio: docebit mites vias suas.

11 Vniuersę vię dñi: misericordia & veritas: requirentibus testamentum eius et testimonia eius.

12 Propter nomen tuū domine ppiciaberis peccato meo: multū est enim.

13 Quis est homo qui timet dominum? legē statuit ei in via quā elegit.

14 Anima eius ī bonis de-

ROM. In finē ps dđ. XXIIII

AD te domine leuaui animā meā: deus meus in te cōfido non erubescam.

Neq; irrideāt me inimici mei: etenī vniūsi q; te expectāt nō cōfūdant.

Confundantur iniqui facientes vana: vias tuas domine notas fac mi chi/ & semitas tuas edoce me.

Dirige me in veritate tua & doce me: quia tu es de⁹ salutaris me⁹/ et te sustinui tota die.

Reminiscere miserationum tuarum domie: & misericordię tuę quę a sæculo sunt.

Delicta iuuētutis & ignorantiæ meæ ne memineris: secundum magnam misericordiā tuā memor esto mei deus.

Propter bonitatē tuā dñe: dulcis et rect⁹ dñs.

Propter hoc legem statuit delinquentibus in via: diriget mites in iudicio/ docebit mansuetos vias suas.

Vniuersę vię dñi misericordia & veritas: requirentibus testamentum eius/ et testimonia eius.

Propter nomē tuū dñe propiciaberis peccato meo: copiosum est enī.

Quis est homo qui timeat dominū? legē statuit ei ī via quā elegit.

Ania ei⁹ in bonis demo

HEB. Cps dđ XXV. Aleph

AD te domine animam meam leuabo: deus meus in te confisus sum ne cōfundar/ ne lętēt inimici mei. Beth

Sed & vniuersi qui sperāt in te non cōfundāt: confundātur qui iniqua gerunt frustra. Gimel.

Vias tuas domine ostē de michi: & semitas tuas doce me. Daleth.

Deduc me in veritate tua & doce me: quia tu es de⁹ saluator me⁹/ te expectaui tota die. He

Recordare miserationum tuarū dñe: & misericordiarū tuarū/ quia ex sēpiterno sunt. Vau.

Peccatorum adolescentię meę & scelerū meorū: ne memineris. Zai.

Sēcm misericordiā tuā recordare mei tu: ppter bonitatē tuā dñe. Heth

Bonus & rectus dominus: propterea docebit peccatores i via. Teth.

Deducet mansuetos ī iudicio: & docebit modestos viam suā. Ioth.

Oēs semitæ dñi misericordia & veritas: ijs q; custodiūt pactū eius/ et testificatiōes ei⁹. Caph.

Propter nomē tuū dñe ppiciare īiquitati meę: qm̄ grādis est. Lamech

Quis est iste vir timēs dominū: quē docebit in via quam elegit? Mem.

Ania ei⁹ in bono cōmo-

morabitur: & ſemē eius hæreditabit terram.
15 Firmamentū eſt domi nus timentibus eum: et teſtamentum ipſius vt manifeſtetur illis.
16 Oculi mei ſemp ad do minū: quoniā ipe euel let de laqo pedes meos
Reſpice in me & miſe rere mei: quia vnicus & pauper ſum ego.
17 Tribulationes cordis mei multiplicatę ſunt: de neceſſitatibus meis erue me.
18 Vide humilitatē meam et laborē meū: & dimit te vniuerſa delicta mea
19 Reſpice iimicos meos/ qm̃ multiplicati ſūt: & odio iiquo oderūt me.
20 Cuſtodi animā meam et erue me: nō erubeſcā quoniam ſperaui in te.
21 Innocentes et recti ad hæſerunt michi: quia ſu ſtinui te.
22 Libera de⁹ iſrael: ex oī bus tribulationib⁹ ſuis.

rabitur: & ſemen ei⁹ hę reditate poſſidebit trā.
Firmamētum eſt domi nus timentibus eum: et teſtamentum ipſius vt manifeſtetur illis.
Oculi mei ſemp ad do minū: quoniā ipſe euel let de laqo pedes meos
Reſpice in me & miſe rere mei: quoniam vni cus et pauper ſum ego.
Tribulationes cordis mei dilatatę ſunt: de ne ceſſitatibus meis eripe me.
Vide humilitatē meam et laborē meū: & dimit te omnia peccata mea.
Reſpice iimicos meos/ qm̃ multiplicati ſūt: & odio iiquo oderūt me.
Cuſtodi animā meā/ et eripe me dñe: non cōfū dar quoniā iuocaui te.
Innocentes & recti ad hæſerūt michi: quoniā ſuſtinui te.
Redime me de⁹ iſrael: ex oib⁹ anguſtijs meis.

rabitur: & ſemē ei⁹ hæ reditabit terram. Nun.
Secretū domini timen tibus eū: et pactū ſuum oſtendet eis. Samech.
Oculi mei ſēp ad dñm: quia ipſe educet de reti pedes meos. Ain.
Reſpice in me & miſe rere mei: quoniam ſol⁹ & pauper ſum ego. Fe.
Tribulationes cordis mei multiplicatæ ſunt: de anguſtijs meis educ me. Sade.
Vide humilitatem meā & laborē meū: & porta oīa peccata mea. Coſ.
Vide iimicos meos q̃a multiplicati ſūt: & odio iniquo oderūt me. Res
Cuſtodi animā meā & libera me: nō cōfundar quia ſperaui in te. Sin.
Simplicitas et æquitas ſeruabunt me: quia ex pectaui te. Tau.
Redime de⁹ iſraelem: ex oibus anguſtijs ſuis.

TITVLVS Ipſi Dauid. Oratio ad Chriſtū dñm. Propheta ī ſpiritu loquitur perſonā gerēs populi fidelis. dñs/ de⁹ me⁹: Chriſt⁹. ad te leuaui aiam meā: p orationē. in te cōfido: in te Chriſto deo meo ſpē meā colloco. nō erubeſcā: nō cōfūdar ab iimicis meis. neq; irrideāt me iimici mei: neq; illudāt michi/ cogātue quicq̃ facere vnde gaudeāt/ vnde merito ab hoſtib⁹ meis tā terrenis q̃ ſpiritualibus næquitijs irrideri queā. eteni vniuerſi qui ſuſtinēt te: qui expectāt auxiliū tuū/ qui confidūt in te/ nō de ſuis viribus præſumētes. nō cōfundētur: nō vincentur a næquitijs aduerſantibus. confundantur omnes iniqua agentes ſupuacue: confundanī/ potius vincātur et ſuperentur oēs aduerſarij mei/ fruſtra mollientes me ſeducere/ & cōtra leges tuas operantes. vias tuas dñe demōſtra michi: intelligentiā mādatorum tuorū michi aperi. & ſemitas tuas edoce me: inſtrue me ſequi arctiorē viā/ & conſūmatiorē iuſtitiā. dirige me ī veritate tua: fac me ſemp recte incedere ſecundū euāgelicā veritatē tuā. & doce me: fac me plene intelligere & guſtare illā tuā veritatē. quia tu es deus ſaluator meus: per tuā mortē. & te ſuſtinui: te expectaui/ tuū preſtolatus ſū auxiliū. tota die: ab ea hora qua tua gratia in me effulſit/ et te in me oriri fecit ſolē iuſtitię. reminiſcere miſerationū tuarū dñe & miſericordiarū tuarū: volūtatū miſerēdi/ & operū q̃ ī miſericordia feciſti. q̃ a ſęculo ſūt: a mūdi exordio. delicta iuuētutis meæ: peccata quæ admiſi in iuuēta/ vbi nō ratio ſed affectus/ ſed ſenſualis/ carnaliſq; appetitus dñat⁹ eſt. & ignorantias meas: q̃ ex ignorātia & inaduertētia legis tuæ admiſi. ſcdm miſericordiā tuā memēto mei tu: recorda re mei in miſericordia tua ad parcēdū/ ad ignoſcendū/ nō in iuſtitia tua ad ſeuere (vt me-

Ad te dñe.

ritus sũ)puniẽdũ.propter bonitatẽ tuã domine: memẽto nõ ꝑpter vllũ meritũ meum/ sed propter bonitatẽ tuã/quia tu per te & absolute bonꝰ es/ideo bene facis illis qui nichil meriti sunt/illis qui non bonũ/sed ctiã malũ meruerũt.dulcis & rectus dñs.hic in spiritu cõsolatur se/& posteros/quia dulcis est dñs ad benigne & misericorditer ignoscendũ/ & rectus ad dirigendũ.propter hoc:hac de causa quia dulcis & rectus. legẽ dabit delinquẽtibus in via: regulã vitę dabit in dulcedine & rectitudine/docebit in misericordia & æquitate peccantes in hoc mũdo.diriget:quia rectus.mãsuetos in iudicio:mites ad recte iudicandũ/ sẽtiendũ & intelligendũ/quia dulcis/mitis & benignus.docebit mites vias suas:hoc superiorẽ explicat particulã.vniuersę vię dñi:vniuersa mãdata dñi. misericordia:quia mitis est.& veritas:quia rectus est.reqrẽtibus testamentũ eius:organũ euãgelicũ. & testimonia eius: prophetas & apostolos/qui de ipso testificati sũt. ꝑpter nomẽ tuũ dñe:qđ est saluator/bonus/dulcis/misericors/rectus.propiciaberis peccato meo:hic se accusat et humiliat/vt exaltẽ & ãplius iustificẽ.multũ est eni:multũ in te peccaui/carne & sensuali affectu rationi dñante/et ex ignorãtia legis tuæ.quis est homo qui timet dñm:iterrogat propheta in spiritu/quẽ possimus appellare hoiem timẽtẽ dñm:legẽ statuit ei:respõdet spũs/eũ esse cui deꝰ legẽ dedit/quẽ deꝰ docuit.in via quã elegit:in ea fide q̃ sibi placuit/illa aũt fides est Christi sui.aĩa eius in bonis demorabitur:anima timẽtis deũ/quẽ deꝰ docuerit/ in delicijs manebit sẽpiternis.& semẽ eiꝰ:& posteri ex eo timẽtes deũ.hæreditabit terrã: possidebũt terrã viuẽtiũ.firmamentũ est dñs timẽtibus eũ: ne dimoueantur a statu bonorũ.id respicit pricipiũ p̃cedẽtis versus.& testamentũ ipsius:pactũ ipsius/disciplina qua hæreditaꝫ terra viuentiũ/doctrina euangelica.id respicit sc̃dam particulã versus 13.oculi mei sẽp ad dñm: mens mea semp est ad deũ meũ leuata, euellet de laqueo pedes meos:liberabit me ab oibꝰ insidijs hostiũ meorũ.respice in me & miserere mei:Christꝰ quãdoq; a pio populo se substrahit/vt populus se magis humiliet/suã cognoscens infirmitatẽ/et tũc ex se subsistere nõ valet cõtra laqueos mũdi/carnis/& spiritualiũ næquitiarũ/et propheta ĩ spiritu eam instruit clamare ad eũ qui fortitudo sua est.respice in me & miserere mei:noli absẽtare te/ libera me.quia vnicus & pauper sum:quia te absente solus sum/et inops/ ĩpotẽsq; resistere/liberari & saluari.tribulationes cordis mei:curæ/anxietates/pturbatiões aię meę.de necessitatibus meis:de angustijs meis/q̃ michi vi afferũt.vide humilitatẽ meã:q̃ nichil sũ te absẽte. et laborẽ meũ:q̃ crucior/q̃ laboro.& dimitte vniuersa delicta mea;remitte/cõdona oẽs offensas meas/pro quibꝰ merito a te deseror/pro quibus merito sic angor/sic crucior.respice inimicos meos:vt eos effuges/ac procul a me arceas.quoniã multiplicati sunt:te absẽte circuatim in me ruũt/vt absente pastore lupi in gregẽ relictũ. & odio iniquo oderunt me: odio quo me funditus perdere volũt/persequũtur me. custodi animam meam: a faucibus hostium eam diripere volentiũ.& erue me:ab hostibꝰ meis.nõ erubescã:non confũdar ab eis.quoniã sperauí in te:quoniã in tuo auxilio & tua defensione spem meã collocaui/ vt q̃ sine te liberari nõ valeã/vt neq; ouis sine pastore.innocẽtes & recti adhæserũt michi: simplices & iusti mecũ cõsenserũt/me approbauerũt.quia sustinui te:quia auxiliũ non a meipso/sed a te expectaui.libera deus Israel:non carne sed spiritu/populum tuum fidelẽ/populũ te videre ãhelãtẽ.ex oibꝰ tribulatiõibꝰ suis:ex oibꝰ pssuris/ãgustijs/& ifestatiõibꝰ quorũcũq; hostiũ fuorũ.ex hoc vltio versu/intelligitur ꝓpheta sub ꝑsona populi fidelis q̃ iterdũ noie Sion/interdũ noie Hierusalẽ/interdũ nomine israel designat:hãc oionẽ effudisse.

EXPOSITIO CONTINVA. Populus fidelis. A d te dñe leuaui aĩam meã:deꝰ meus ĩ te cõfido no erubescã.ad te dñator & redẽptor dimissis rebus infimis/spiritũ meũ in altũ erexi:in te creator meus & innouator spẽ meã cõieci/ne me sinas ab ĩmicis meis confundi. 1

Neq; irrideãt me inimici mei:eteni vniuersi qui sustinẽt te nõ cõfundẽtur, neq; O redemptor meus me cõfuso ludibrio habeãt hostes mei:& certe oẽs qui cõfidũt in te/nõ sines cõfũdi. 2

Cõfũdant oẽs:iniqua agẽtes superuacue.si qui sunt ab hostibus cõfundendi/ in confusionẽ cadãt vniuersi:vane legẽ tuã trãsgredientes. 3

Vias tuas dñe demõstra michi:et semitas tuas edoce me.sed O dñator meus/ne vane iniqua agẽs cõfundar/fac me tua mandata quibus ad te eundũ est/sane intelligere:& angustiorẽ viã qua deuenit ad vitã/instrue me. 4

Dirige me ĩ veritate tua & doce me/quia tu es deus saluator meus: & te sustinui tota die.ne me sinas oblique sẽtire ĩ vera lege tua/sed cõtine me in recto veritatis calle/ & sanũ intellectũ tribue/quia tu es factor & redẽptor meus:& ĩ te cõfidi toto tẽpore agnitiõis tuę. 5

Reminiscere miserationũ tuarũ dñe:& misericordiarũ tuarũ q̃ a sæculo sũt.reduc ad memoriã miserationes tuas dñator ęterne:& misericordias tuas quę sũt a mũdi exordio. 6

Delicta iuuẽtutis meæ & ignorãtias meas:ne memineris.intuere in misericordias et ꝓpiciationes tuas æternas:offẽsas aũt quas in iuuẽta cõtra te ex affectibꝰ cõmisi/et quas ex ignorantia & inattentione ad te/cõtraxi/ne in memoriã reuocaueris. 7

Secũdũ misericordiã tuã 8

memẽto mei tu: propter bonitatẽ tuã dñe. O dñator īmẽſe reſpice te/nõ me/recordare miſe
ricordię tuę/nõ offenſionis meæ/& in illa miſericodiæ tuæ recordatione/ reminiſcere mei
nõ propter me/nõ quia ī me quippiã ſit dignũ/quoppiã meritũ: ſed ꝓpter naturã tuã p ſe
9 bonã/& (ob idipſũ ſolũ ꝙ bona eſt) boni elargitricẽ. D ulcis & rectus dñs: ꝓpter hoc legẽ
dabit delinquẽtibus in via. O hoïes creator & redẽptor noſter benignus et iuſtus eſt: et ob
benignitatẽ & iuſtitiã ſuã ſolũ/nõ quia quiſq̃ meritus ſit/inſtruet peccatores & ad rectã vi-
tæ normã reuocabit in hac mortali vita/quæ peregrinatio quædã eſt/ & trãſitus ad alterã.
10 D irĩget mãſuetos in iudicio: & docebit mites vias ſuas. dulcis & rectus domin⁹ benignis
& humilibus/nõ proteruis/nõ diſcholis/nõ pſumẽtibus pſtabit legis ſuæ rectũ iudiciũ/ſa-
nũq; intellectũ: & modeſtis ac pacificis manifeſtabit iuſtitias ſuas/ ſanctaq; vitę inſtituta/
11 p q̃ ad vitã æternã eſt accedẽdũ. V niuerſæ viæ dñi miſericordia & veritas: requirẽtib⁹ te-
ſtamẽtũ ei⁹ & teſtimonia ei⁹. ſi qui regrẽt/contẽplabunt ac examinabũt legẽ dñi et mãda-
ta eius/quæ ſunt viæ quibus itur ad ipſũ/plane intelligẽt vias illas nichil aliud eſſe q̃ miſe-
ricordiã & veritatẽ: vt nobis præcepta ſeruãtibus illa donet/illaq; ſeruãtes ipſũ imitemur.
12 P ropter nomẽ tuũ dñe ꝓpiciaberis peccato meo: multũ eſt enĩ. O dulciſſime dñator et re-
ctiſſime/propicius eſto ſceleri meo/quia tu dulcis tu bonus tu rectus & miſericors: nã cũ tu
13 ſis immẽſus/peccatũ meũ maximũ eſt quo peccaui in te. Q uis eſt homo qui timet dñm:
legẽ ſtatuit ei in via quã elegit. quẽ hoïm dicemus habere timorẽ dñi ſanctũ: eũ ſane quẽ
bonus & rectus dñs illuminauerit in ea lege/in ijs ipſis mãdatis quæ ſibi placita/acceptaq;
14 nouit. A ĩa eius in bonis demorabit: & ſemen eius hæreditabit terrã. ſpiritus viri deũ timẽ-
tis & a deo in mãdatis ſuis illuminati/delicijs pfruetur æternis: et qui eius vitã doctrinãq;
15 & mores ſecuti fuerint/diuinæ hæreditatis participes in terra viuentiũ efficientur. F irmamẽ
tũ eſt dñs timẽtibus eũ: & teſtamẽtũ ipſius vt manifeſtet illis. timẽs deũ in bonis demora-
bitur/quia dñs fulcimẽtũ & ſtabilimẽtũ eſt ijs qui timẽt eũ: legẽ ſuã et mãdata ſua nota fa-
16 ciet eis. O culi mei ſemper ad dominũ: quoniã ipſe euellet de laqueo pedes meos. medita-
tio mea iugiter intẽta eſt ad deũ: quoniã ipſe explicabit me vinctũ/& cõpeditũ a viculis et
17 nexibus peccatorũ. R eſpice in me & miſerere mei: quia vnic⁹ et pauper ſum ego. attẽde in
me miſerator dñe et propicius eſto michi: quia ſolus ſũ abiq; auxilio/& priuatus bonis tu-
18 is. T ribulationes cordis mei multiplicatæ ſunt: de neceſſitatibus meis erue me. ex gratiarũ
et bonorũ tuorũ priuatione increuerũt afflictiones aĩę meę et adauctæ ſunt: de illis angu-
19 ſtijs et afflictionibus meis/libera me miſericordiſſime dñe. V ide humilitatẽ meã et laborẽ
meũ: et dimitte vniuerſa delicta mea. oculis miſeratiõis tuæ intuere deiectionẽ meã/et an-
gorẽ meũ: et tu qui ſolus potes/medere lãguoribus meis/relaxa michi/remitte et cõdona
20 oĩa peccata mea. R eſpice inimicos meos quia multiplicati ſunt: et odio iniquo oderũt me.
21 vide dñe grandẽ hoſtiũ meorũ cuneũ/quia in multitudinẽ aucti ſunt: et affectu maligno/
non ꝙ in eos peccaueri/ſed vt pdãt in ꝑpetuũ interitũ/exoſũ habuerũt me. C uſtodi aĩam
meã et erue me: nõ erubeſcã/quoniã ſperaui in te. O miſerator dñe ꝓtege ab odiẽtib⁹ me
22 inique ſpiritũ meum/et ab eorũ poteſtate libera me: nõ cõfundar/nõ ſuperer/nõ vincar/qa
confidi in te. I nnocẽtes et recti adhæſerũt michi: quia ſuſtinui te. libera me/ ne me ſuccũ-
23 bere pmittas et cõfundi/et tunc inſontes et a rectitudine mãdatorũ tuorũ nõ deuiãtes ad-
hærebũt michi: quoniã cõfidi in te et auxiliũ tuũ expectaui. L ibera deus Iſrael: ex oĩbus
tribulationibus ſuis. O cõditor et redẽptor expedi/abſolue/et exime populũ/quem tui co-
gnitione dignatus es: exime inquam ab vniuerſis anguſtijs et moleſtationibus ſuis.

1, 2 CONCORDIA. In te dñe ſperaui nõ cõfũdar in æternũ: in iuſtitia tua libera me. C Nõ di 1 Pſal. 30
cãt in cordibus ſuis euge euge aĩę noſtrę: nec dicãt deuorabim⁹ eũ. Et Eſaias. Ego dñs: ſu 2 Pſal. 34.
3 per quo nõ cõfundẽtur qui expectãt eũ. C Cõuertanĩ peccatores in infernũ: oẽs gentes/q̃ 2 Eſai. 49
4, 5 obliuiſcunĩ deũ. C Dñe deduc me in iuſtitia tua: dirige i cõſpectu tuo viã meã. C Ne au- 3 Pſal. 9
6 feras de ore meo verbũ veritatis vſquequaq;: quia in iudicijs tuis ſuperſperaui. C Tu aũt 4 Pſal. 5
domine ne lõge facias miſerationes tuas a me: miſericordia et veritas tua ſemp ſuſceperũt 5 Pſal. 118
7 me. C Ne memineris iniquitatũ noſtrarũ antiquarũ/cito anticipẽt nos miſericordię tuę: qa 6 Pſal. 39
8, 9 pauperes facti ſum⁹ nimis. C Miſerere mei deus: ſcdm magnã miſericordiã tuã. C Sapi- 7 Pſal. 78
entia. O q̃ bonus et ſuauis eſt domine ſpiritus tuus in nobis. Et dñs in Hieremia. dabo le- 8 Pſal. 50
gẽ meã in viſcerib⁹ eorũ: & in corde eorũ ſcribã eã. et ero eis in deũ: et ipſi erũt michi i po 9 Sap. 12
10 11, 12 pulũ. C Quia beneplacitum eſt domino in populo ſuo: et exultabit manſuetos in ſalutem. 9 Hie. 31
C Prope es tu domine: et oẽs viæ tuę veritas. C Et propici⁹ eſto peccatis noſtris: ꝓpter 10 Pſa. 149
13 14 nomẽ tuũ. Et Iacobus. In multis enĩ offẽdimus oẽs. C Eccleſiaſtes. Deum time et mãda- 11 Pſal. 118
15 ta eius obſerua. hoc eſt oĩs homo. C Nõ vidi iuſtũ derelictũ: nec ſemen ei⁹ quęrens panẽ. 12 Pſal. 78
16 iuſti autẽ hęreditabũt terrã: et inhabitabũt in ſęculũ ſęculi ſuper eam. C Qã magna mul- 12 Iac. 3
titudo dulcedinis tuę dñe: quam abſcondiſti timẽtibus te. C Sicut oculi ancillę in manib⁹ 13 Eccl. 12

Psal. 24. Ad te dñe. 25 14 Psal. 36 15 Psal. 30 16 Psa. 122 17 Psal. 9 18 Psal. 33 19 Psal. 118 20 Psal. 12 21 Psal. 96 22 Psal. 118 23 Psal. 129

GALL. ROM. HEB.

dñę ſuæ: ita oculi nōſtri ad dōminū deū noſtrū donec miſereat noſtri. ¶ Tibi derelict⁹ eſt 17
paup: orphano tu eris adiutor. ¶ Multæ tribulatiōes iuſtorū: & de oībus his liberabit eos 18
domin⁹. ¶ Vide humilitatē meā & eripe me: quia legē tuā nō ſū oblitus. ¶ Vſquequo ex- 19.20
altabitur inimicus meus ſuper me: reſpice & exaudi me domine de⁹ me⁹. ¶ Cuſtodit dñs 21
aias ſeruorū ſuorū: & de manu peccatoris liberabit eos. ¶ Qui timēt te videbūt me & lęta- 22
buntur: quia in verbis tuis ſuperſperaui. ¶ Et ipe redimet Iſrael: ex oīb⁹ iiquitatibus eius. 23

ADVERTE. Nomina litterarū aleph/ beth/ gimel/ circa tralationē hebraicā: deſignare lit teras nō quę præponāt verſibus hebraicis/ vt in Threnis Hieremię/ ſed a qbus quiſq; ver ſus incipit. quo pacto & hymnus de Chriſto/ apud nos cōflat⁹ eſt: a ſolis ortus cardine. & quia duæ & viginti litterę ſūt apud Hebræos: hinc pſalmus duos et vigiti dūtaxat verſ⁹ cōtinere debet. verū in tralatione noſtra prim⁹ in duos diſcret⁹: ſupra id q̄ equū eſt/ vno fe cit excreſcere verſuū numerū. attamē vbi ānotatū eſt cof/ res/ ſin/ tau: ex reſpōdētia hebrai ca eſt res/ res/ ſin/ phe. ita cof/ et tau: locū nō habēt. adiecta tamē ſunt: ne litteraria Hebrę orū diſcōtinuarent elemēta/ et litterārū imutaret ſeries. ¶ Sexto verſu/ vltima particula q̄ a ſęculo ſūt: ex hebræo et gręco nō relatiua/ ſed cauſalis eſt/ quia a ſęculo ſūt. ſed id parum intelligētię prędiudicat. ¶ Decimo verſu. māſuetos et mites eoſdē intellige. et vtrobiq; apd græcos reſpōdet idē vocabulū/ πραεῖς: ſed ex hebręo duo Hieronymus facit prīo loco mites ſiue māſuetos quos et nos dicimus pacificos et humiles corde/ et ſecūdo loco mode ſtos/ quos ſimplices et minime ābitioſos. et certū eſt: vtroſq; diuinis inſtitutionib⁹ formari. ¶ Duodecimo verſu. propiciaberis peccato meo: ex hebręo et gręco nō aſſerit ſed precā tur/ ppiciare peccato meo. quod magis eſt orātis et ſe humiliātis. quare equius: vt pſallat propiciare. ¶ In fine tertiidecimi verſ⁹. i via quā elegit: id elegit ad deū et ad fidelē pp̄m reſpicere poteſt. nā et deus primitus viā elegit/ ſiue dicere mauis/ prędeſtinauit ac p̄diffini uit p quā placuit genus humanū ſaluari. Hinc Chriſtus dicitur magni cōſilij angel⁹: q viā illā apuit. ſed et populus ſanctus poſtea viā illā elegit. ſic eni propheta pſalmo 118 iquit. viā veritatis elegi: iudicia tua nō ſū oblitus. et infra. fiat manus tua vt ſaluet me: quoniam mādata tua elegi. accōmodati⁹ tamē hoc in loco reſpicere deū videt. ¶ Quitodecimo ver ſu. vbi habemus firmamētū: Hieronymus ex hebręo habet ſecretū/ quod legē euāgeliſ ſignificat/ quę virginis partū/ deū incarnatū id eſt verbū carnē factū/ filij dei mortē/ reſurre ctionē/ ſeſſionē a dextris virtutis dei/ carnē ſuā myſticū viaticū/ et ſanguinē ſuū vluificum poculū/ et id genus ſecreta/ timētes deū edocet. ¶ Viceſimo ſcdo verſu. rect⁹ ex hebręo di cereť ſimplicitas & rectitudo adhęſerūt michi. nā Dauid nō vt priuatus ſed in pſona pp̄i ſācti loquit: qd ſequēti verſu inſinuat. ex quo cognoſcit rect⁹ vltimū verſū i nra tralatione/ hebręa/ vetuſta et gręca/ ſtare: q̄ i romana/ vbi adiūgit me/ particula āceps aut p priuato/ aut p multitudie. Et ſi malum⁹ legere vt ſeptuaginta innocētes et recti: rect⁹ adhuc legē dū adhęrebūt michi/ q̄ adhęſerūt/ tū ex hebręo/ tū ex p̄cedētis verſ⁹ vocabulo nō erubeſcā

¶ In finem pſalm⁹ Dauid. XXV.

1 IVdica me domie qm̄ ego i inocētia mea igreſſ⁹ ſū: et i dño ſperās nō infirmabor.
2 Proba me domine & tenta me: vre renes meos & cor meum.
3 Quoniā miſericordia tua añ oculos meos eſt: et cōplacui i veritate tua
4 Non ſedi cū cōcilio vanitatis: & cū iniqua gerentibus non introibo.
5 Odiui eccleſiā malignā tiū: & cum impijs non

¶ Pſalm⁹ Dd. XXV.

IVdica me dñe q̄niā ego i inocētia mea igreſſ⁹ ſū: et i dño ſperās nō infirmabor.
Proba me domine & tenta me: vre renes meos & cor meum.
Quoniā miſericordia tua añ oculos meos eſt: et cōplacui i veritate tua
Non ſedi in concilio vanitatis: & cum iniqua gerentibus nō itroibo.
Odiui cōgregationem malignorū: & cū ipijs

¶ Pſalm⁹ Dd. XXVI

IVdica me de⁹ q̄niā ego i ſimplicitate mea ābulaui: et in dño cōfidēs nō deficiā.
Proba me domine & tenta me: vre renes meos et cor meum.
Quia mia tua i cōſpectu ocl̄orū meorū eſt: et ābulabo i veritate tua.
Non ſedi cum viris vanitatis: & cum ſuperbis non ingrediar.
Odiui eccl̄iam peſſimorum: & cum iniquis nō

	GALL.	ROM.	HEB.
	ſedebo.	non ſedebo.	ſedebo.
6	Lauabo inter innocentes manꝰ meas: & circũdabo altare tuum dñe.	Lauabo inter innocentes manꝰ meas: et circuibo altare tuum dñe.	Lauabo in innocentia manus meas: et circuibo altare tuũ domine.
7	Vt audiam vocem laudis: et enarrem vniuerſa mirabilia tua.	Vt audiam vocem laudis tuę: et enarrem vniuerſa mirabilia tua.	Vt clara voce prędicem laudem: & narrem omnia mirabilia tua.
8	Domine dilexi decorẽ domus tuæ: & locum habitatiõis glorię tuæ.	Domine dilexi decorẽ domus tuę: & locum tabernaculi glorię tuę.	Domine dilexi habitaculũ domꝰ tuę: et locũ tabernaculi glorię tuę.
9	Ne perdas cũ ipijs animã meã: & cũ viris ſanguinum vitam meam.	Ne perdas cũ ipijs animam meam: & cũ viris ſãguinum vitam meã.	Ne auferas cũ pctõribꝰ aiam meã: et cũ viris ſanguinũ vitam meã.
10	In quorũ manibus iniqtates ſũt: dextera eorũ repleta eſt munerib9	In quorũ manibus iniquitates ſũt: dextera eorũ repleta eſt munerib9	In quorũ manib9 ſcel9 eſt: & dextera eorum repleta eſt muneribus.
11	Ego autem in inocẽtia mea ingreſſus ſũ: redime me & miſerere mei.	Ego autẽ in innocentia mea ingreſſus ſum: redime me & miſerere mei.	Ego autem in ſimplicitate mea gradiar: redime me & miſerere mei.
12	Pes meus ſtetit in directo: in eccleſijs benedicam te domine.	Pes enim meus ſtetit in vía recta: in eccleſijs benedicam dominum.	Pes meus ſtetit in recto: in eccleſijs benedicam domino.

TITVLVS. Ipſi Dauid. pſalmꝰ: oratio Chriſti ad patrẽ, propheta in ſpiritu/inducit Chriſtũ dñm ſecũdũ diſpenſationẽ carnis aſſũptæ/orãtẽ. iudica me dñe: fac pater iudiciũ meũ. quoniã ego in innocẽtia mea: in imunitate a peccato. ingreſſus ſũ: ad te orandũ. & in dño ſperãs: & in te deo patre meo fidẽs, non infirmabor: in nullo delinquã. pba me dñe & tenta me: examina me vndiqꝫ. vre renes meos & cor meũ: accẽde corpus & animã/voluntatẽ & affectũ igne ſpiritus tui, quoniã miſericordia tua/ante oculos meos eſt: quia nunq̃ me deſerit miſeratio tua. & cõplacui in veritate tua: acceptatus ſũ a te in verbo tuo. nõ ſedi cũ cõcilio vanitatis: nõ ſteti in via peccatorũ. & cũ iniqua gerẽtibus nõ itroibo: nõ adibo cõciliũ ipiorũ. odiui eccleſiã malignantiũ/et cũ ipijs non ſedebo: in cathedra peſtiferorũ hominũ/& deriſorũ iudiciorũ tuorũ nõ ſedebo. lauabo inter innocentes manus meas: iter iſontes mundus ero. & circũdabo altare tuũ dñe: & ſic crucẽ ãplexabor i qua tibi imolabor deus meꝰ. vt audiã vocẽ laudis tuæ: vt agnoſcatur laus tua per orbẽ terræ. & enarrẽ vniuerſa mirabilia tua: & vt ybiqꝫ annuncientur mirifica opera/quæ in mũdo per me operatꝰ es. dñe dilexi decorẽ domus tuæ: amaui ornatũ & pulchritudinẽ & mũdiciã aiarũ in quibus habitas. & locũ habitationis gloriæ tuæ: hoc particulã explicat p̃cedentẽ. ne perdas cũ impijs deus aiam meã: ne ſinas perire animã meã vt aiæ pereũt ipiorũ. & cũ viris ſanguinũ vitã meã: & ne ſinas perire vitã meã irritã & ſine fructu/vt pereũt vitæ ſanguinariorũ. in quorũ manibus iniquitates ſunt/& dextera eorũ repleta eſt muneribus: qui inſõtes morti adiudicãt accipiẽtes munera. ego autẽ in innocẽtia mea ingreſſus ſum: acceſſi ſine peccato ad te orandũ. redime me & miſerere mei: hanc pietatẽ orandi pro crediturꝰ in eũ piſciſtmus audiuit pater/& dñs pro reuerentia exauditus/genus redemit humanũ/ & miſericordiã nobis ipetrauit. pes meꝰ ſtetit i directo: oĩs motꝰ meꝰ a rectitudie nũq̃ deuiauit/ nunq̃ deflexit. i eccleſijs bñdicã te dñe: i cõgregatiõibꝰ fideliũ laudes tuas depromã pater iuſte.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Chriſtus dñs. Iudica me dñe quoniã ego i innocẽtia mea ingreſſꝰ ſũ: i dño ſperãs nõ infirmabor. fac pro me iudiciũ pater iuſtiſſime / quia ego imunis a peccato in hoc mũdo conuerſatus ad te orandũ acceſſi: & in deo/patre meo confidẽs
2 nequaq̃ deliquã. Proba me dñe & tẽta me: vre renes meos & cor meũ. examina me pater æterne & vndiqꝫ explora: probationis tuæ igne concoque corpus & animã/ carnẽ & ſpiri-
3 tũ meũ. Quoniã miſericordia tua ante oculos meos eſt: & cõplacui in veritate tua. proba me et tenta vndiqꝫ/quia miſeratio tua ſẽper michi adeſt: et in ſancto verbo tuo/ in ont p-

Psal. 25 Iudica. 26

GALL. ROM. HEB.

bātione tua tibi acceptus ero. Non sedi cū cōcilio vanitatis: & cū iniqua gerētibus nō introibo. nō abij in conciliū implorū: & in via peccatorū nō stabo. Odiui ecclesiā malignantiū: & cū impijs non sedebo. odio habui cœtū & cōgregationē maliuolorū: & in cathedra pestilentiū & derisorum non sedebo. Lauabo inter innocētes manus meas: & circūdabo altare tuū dñe. lotio manuū mearū puritas & innocētia/ & cū puris & innocētibus conuersatio mea: & O pater adorāde circūdans & amplectēs arā tuā/ reddā tibi sacrificiū meū. Vt audiā vocē laudis tuæ: & enarrē vniuersa mirabilia tua. circūdabo altare tuū vt audiatur laus tua in vniuerso orbē terrarū: & mirificas efficiam cūctas admirādas opationes tuas/ quas opari dignatus es ad salutē hominū. Die dilexi decorē domꝰ tuæ: et locū habitationis gloriæ tuæ. cœlestis pater æterne/ mundiciā/ puritatē & ornatū amaui ecclesiæ tuæ: & aīas sanctas templū residentiæ maiestatis tuæ. Ne perdas cū impijs deus animā meā: & cū viris sāguinū vitā meā. pater iuste/ ne sinas vt trāsgressorū et iplorū/ perire spiritū meū/ & ne sinas vt sanguinariorū hoim/ sine fructu esse mortē meā. In quorū manibus iniquitates sunt: & dextera eorū repleta est muneribus. ne æquipares me patet impijs & sanguinarijs/ quorū opera sunt inquinata: & qui munera accipiētes peruertunt iudiciū/ viduā/ pupillū/ & insontē interficiūt. Ego autē in innocētia mea ingressus sum: redime me et miserere mei. ego autē O pater miseratione tua & elargitione gratię tuę in īmunitate peccati in mundum veni/ & in mundo cōuersatus sum: salua me/ misericorditer mecū age in hac ipsa quā pro peccatoribus absoluere veni/ satisfactione. Pes meus stetit in directo: in ecclesijs benedicā te dñe. nunq̄ a rectitudine sū inflexus: vt beneficiū tuū pater agnoscā/ et cōfitear ī cōgregatiōibꝰ tuorū fideliū bñficia tua/ & laudes tuas depromā dñator immense.

1 Psal. 58 2 Psal. 138 3 Psal. 55 4 Psal. 1 5 Psal. 110 6 Psal. 72 6 Psal. 42 7 Psal. 9 8 Psal. 92 8 Psal. 68 9 Psal. 27 10 Psa. 143 11 Psal. 100 12 Psal. 33 12 Psal. 21

CONCORDIA. Neq; iniquitas mea neq; peccatū meū dñe: sine iniquitate cucurri & direxi. ¶ Proba me deus & scito cor meū: interroga me & cognosce semitas meas. ¶ Quoniā eripuisti animā meā & pedes meos de laplū: vt placeā deo meo in lumine viuentium. ¶ Non abijt in concilio implorū & in via peccatorū nō stetit: & in cathedra pestilētiæ nō sedit. ¶ Non proponebā ante oculos meos rē iniustā: faciētes præuaricationes odiui. Oculi mei ad fideles terræ vt sedeāt mecū: ābulās in via imaculata hic michi ministrabit. ¶ Et dixi ergo sine causa iustificaui cor meū: & laui inter innocētes manus meas. Rursus. introibo ad altare dei: ad deū qui lætificat iuuentutē meā. ¶ Confitebor tibi dñe in toto corde meo: narrabo omnia mirabilia tua. ¶ Domū tuā decet sanctitudo dñe: in longitudinē dierū. Itē. Zelus domus tuæ comedit me: & opprobria exprobantiū tibi ceciderunt super me. ¶ Ne simul tradas me cū peccatoribus: et cū operantibus iniquitatē ne perdas me. ¶ Libera me de aquis multis et de manu filiorū alienorū quorū os locutū est vanitatē: et dextera eorū dextera iniquitatis. ¶ Perambulabā in innocētia cordis mei: in medio domꝰ meę. ¶ Benedicā dominū in omni tempore: semper laus eius in ore meo. Item. narrabo nomē tuū fratribus meis: in medio ecclesiæ laudabo te. Apud te laus mea in ecclesia magna: vota mea reddam in conspectu timentium eum.

9,10 11 12

ADVERTE. Vbi dicimus in principio sexti versus/ lauabo inter innocētes manus meas: Hieronymus ex hebræo habet/ lauabo in innocentia manus meas. quod magis apte de Christo dño dici videtur. nam qui lauat in innocentia manus suas: eas nequaq̄ habet inquinatas. at nichil refert quēpiam inter innocentes lauare manus suas: quas habeat inquinatas. sine enim iniquitate cucurrit et direxit. operationes enim eius omnes/ in innocentia factæ sunt. manus autem operationes/ et pedes motus significant. hoc tamen et illo modo eundē sensum prætendere videntur. ¶ Septimo versu. vt audiā vocem laudis: ex hebræo/ vt clara voce prędicem laudem. quod/ et id quod sequit: impletū est per vocē apostolorū et discipulorum/ suorumq; sequacium ad nostram vsq; tempestatem.

¶ Psalmus Dauid priusq̄ liniretur. XXVI.

1 DOminꝰ illuminatio mea & salus mea: quem timebo?

2 Dominus ptector vitę meę: a quo trepidabo?

3 Dum appropiant super me nocētes: vt edāt carnes meas.

¶ Psalmus Dauid priusq̄ liniretur. XXVI.

DOminꝰ illuminatio mea & salus mea: quem timebo?

Dominus defensor vitæ meę: a quo trepidabo?

Dum appropiant super me nocētes: vt edāt carnes meas: qui tribu

¶ Psalmꝰ dd XXVII

DOminꝰ lux mea & salutare meū: quem timebo?

Dominꝰ fortitudo vitę meę: quē formidabo?

Dum appropinquarent michi maligni vt comederent carnē me-

4 Qui tribulant me inimici mei: ipsi infirmati sunt & ceciderunt.
5 Si consistat aduersum me castra: non timebit cor meum.
6 Si exurgat aduersum me prelium: in hoc ego sperabo.
7 Vnam petij a domino hanc requiram: vt inhabitem in domo domini oibus dieb9 vite mee.
8 Vt videam volutatem domini: & visitem templum eius.
9 Quonia abscodit me i tabernaculo suo: in die malorũ/ protexit me i abscodito tabernaculi sui.
10 In petra exaltauit me: et nũc exaltauit caput meũ sup inimicos meos
11 Circuiui & imolaui in tabernaculo ei9 hostiã vociferatiois: cãtabo & psalmũ dicã domino.
12 Exaudi dne voce meã qua clamaui ad te: miserere mei & exaudi me.
13 Tibi dixit cor meũ exquisiuit te facies mea: faciẽ tuã dne requirã.
14 Ne auertas faciem tuam a me: ne declines in ira a seruo tuo.
15 Adiutor meus esto ne dereliquas me: neq3 despicias me deus salutaris meus.
16 Quoniam pater me9 & mater mea dereliquerunt me: dominus autem assumpsit me.

lant me inimici mei/ ipi infirmati sunt & ceciderunt.
Si consistant aduersus me castra/ non timebit cor meum: si surgat in me prelium/ in hoc ego sperabo.
Vnã petij a dño hanc requiram: vt ihabitem in domo domini/ omnibus diebus vitæ meę.
Vt videam volũtatem domini: & protegar a templo sancto eius.
Quoniã abscõdit me i tabernaculo suo/ in die malorum protexit me i abscõdito tabernaculi sui: i petra exaltauit me
Nũc autẽ exaltauit caput meum sup inimicos meos/ circuibo et imolabo i tabernaculo ei9 hostiã iubilatiois: cãtabo & psalmum dicã dño.
Exaudi dne voce meã qua clamaui ad te: miserere mei & exaudi me.
Tibi dixit cor meũ q̃siui vultum tuũ: vultũ tuum domine requirã.
Ne auertas faciem tuã a me: & ne declines in ira a seruo tuo.
Adiutor meus esto ne dereliquas me: neq3 despicias me deus salutaris meus.
Quoniam pater me9 et mater mea dereliquerunt me: dominus autem assumpsit me.

am: hostes mei & inimici mei ipsi ipegerunt & ceciderunt.
Si steterint aduers9 me castra non timebit cor meum: si surrexerit cõtra me bellũ/ i hoc ego cõfidam.
Vnũ petiui a domino hoc requiram: vt habitẽ in domo domini omnibus diebus vitę meę.
Vt videã pulchritudinẽ dñi: & attendã templum eius.
Abscondet enim me in vmbra sua: in die pessima abscondet me in secreto tabernaculi sui.
In petra exaltabit me/ nũc quoq3 exaltauit caput meũ super inimicos meos/ quisũt in circuitu meo: et imolabo i tabernaculo ei9 hostiã iubili/ cantabo & psallã dño.
Audi domine vocem meam inuocantis: miserere mei & exaudi me.
Tibi dixit cor meũ q̃siuit vultus meus faciẽ tuã domine: et requirã.
Ne abscõdas faciẽ tuã a me: ne declines i furore tuo a seruo tuo.
Auxilium meum fuisti ne derelinquas me: & ne dimittas me deus saluator meus.
Pater enim me9 et mater mea dereliquerunt me: dominus autem collegit me.

	GALL.	ROM.	HEB.
Dñs il. 17	Legem pone michi domine in via tua: et dirige me in semita recta propter iimicos meos.	Legem michi constitue domine in via tua: et dirige me in semitā rectā propter iimicos meos.	Ostēde michi domine viam tuā: & deduc me in semita recta propter insidiatores meos.
18	Ne tradideris me in animas tribulātium me/ quoniam insurrexerūt in me testes iniq: & mētita est iniquitas sibi.	Ne tradideris me ī animas persequentiū me/ quoniā insurrexerūt in me testes iniqui: et mētita est iniquitas sibi.	Ne tradas me animæ tribulantium me/ quoniā surrexerunt contra me testes falsi: et apertum mendacium.
19	Credo videre bona domini: in terra viuentiū.	Credo videre bona domini: in terra viuentium.	Ego autem credo qp videam bona domini: in terra viuentium.
20	Expecta dominum viriliter age & confortetur cor tuum: et sustine dominum.	Expecta dominum & viriliter age/ & confortetur cor tuum: & sustine dominum.	Expecta dominum/ cōfortare et roboretur cor tuum: & sustine dominum.

SVPERIOREM sextam libri psalmorū partem/ id est psalmos 25: duplici expositiuncula/ intercisa et continua/ ac concordia eloquiorū exposuimus. At de cætero satis esse videbitur (nobis hoc pacto breuitati consulentibus) si sequentes quinq; partes/ sola cōtinua expositione declarauerimus, omissa isup cōcordia, nā qui volent intercisā/ ex præcedentibus & ex cōtinua facile elicient: et concordiam ad similitudinem præcedentium non magno ipendio perquirēt. ergo nūc continēter post titulū ad expositionem continuā properem9.

TITVLVS ipsi Dauid. psalmus de Christo domino, inducitur dominus secundum carnis dispensationem de diuinitate loquens.

EXPOSITIO CONTINVA. Christus dominus. Domin9 illuminatio mea & sal9 mea: quē timebo? diuinitas illuminat me/ & saluat me: quē timere debeā? Dominus protector vitæ meæ: a quo trepidabo? diuinitas protegit vitā meā: quē formidabo? audimus responsionem/ nichil mortale. Dū appropiant super me nocentes: vt edant carnes meas. nullū ergo formidabo/ dū ad me propinquant aduersarij mei fontes & sceleratī: vt perdāt et cōsumāt humanitatē meā. Qui tribulant me inimici mei: ipsi infirmati sunt & ceciderūt. Iudæi/ Scribæ et Pharisęi/ et spiritus nequitiarū impulsores: ipsi impingentes in me debilitati sunt & corruerunt. Si consistant aduersum me castra: non timebit cor meū. si militares copiæ in me insurgant/ quia diuinitas protegit vitā meā: nequaq; mente concidā. Si exurgat aduersū me præliū: in hoc ego sperabo. hic versus præcedentē explicat. Vnā petij a domino hanc requirā: vt inhabitē in domo domini omnibus diebus vitæ meę. sponsā ecclesiā petij a deo/ hanc ad saluandum repetā/ quāuis me solo relicto in prælio diffugerit/ illā inquā repetā: vt habitē in animabus sanctorū sine fine. Vt videā voluptatē domini: & visitē templū eius. vt percipiam delicias dei mei: & inhabitem animas sanctorū eius. Quoniā abscondit me in tabernaculo suo: in die malorū protexit me in abscondito tabernaculi sui. in vmbraculo suo/ in protectione sua in die potestatis tenebrarū/ in die mortis meæ/ vbi voluntarie animam meā posui: protexit me in secreto diuinitatis suæ. In petra exaltauit me: & nunc exaltauit caput meū super inimicos meos. fecit me petram refugij & lapidē angularē in sublimitate ędificij sui: & nunc etiā eleuauit gloriā et honorificentiā meā super Iudęos/ scribas et phariseos. Circuiui & imolaui ī tabernaculo ei9 hostiā vociferationis: cātabo & psalmū dicā dño. circūdedi altare & imolaui in ara crucis hostiā laudis/ imaculatū humanitatis agnū ad deū patrē vociferantem: pro imolatione mea/ hymnum & laudē deo pronūciabo. Exaudi dñe vocem meā qua clamaui ad te: miserere mei & exaudi me. hic est hymnus quem dominus pro imolatione sua fudit ad deum patrē/ & quę orat/ nobis orat. pater suscipe precem meam quam ad te porrigo qua te inuoco. Tibi dixit cor meum exquisiuit te facies mea: faciem tuā domine requiram. voluntas mea ad te locuta est/ notio mea/ mens mea/ intelligētia mea te requirit: apertam & reuelatā visionem tuā domine efflagitabo. Ne auertas faciem tuā a me: ne declines in ira a seruo tuo. ne deneges michi nudam visionem tui: ne discedas a me seruo tuo cum percuties me in su

15 rore/in vltione/in vindicta/pro populo tuo. A diutor meus es tu/ne derelinquas me: neq; despicias me deus salutaris meus. adiuua me ad ferendas pœnas pro humano genere satisfactorias/ne destituas me auxilio tuo: neq; aspernaris me & pœnas meas deus qui sal-
16 uas me. Q uoniã pater meus & mater mea dereliquerũt me: dñs autẽ assumpsit me. quoniã
populus hebraicus & synagoga in qua nat⁹ sum destituerunt me: dñs susc epit me/ dñs re-
17 collegit me. L egẽ pone michi domine in via tua: & dirige me in semita recta ꝓpter inimi-
cos meos. ostẽde michi/ostende mẽbris meis viã legis tuę: dux esto meis in euãgelica le-
18 ge/ ꝓpter Iudæos qui gratis oderũt me. N e tradideris me in animas tribulantiũ me/ quo-
niã insurrexerũt i me testes iniqui: & mentita est iniquitas sibi, ne mortifices me secundũ
desyderiũ inimicorũ meorũ/ calũniantiũ me seduxisse populũ tuũ/ me velle destruere tem
19 plũ tuũ manufactũ: & scelerata conscientia in semetipsa mẽdax est C redo videre bona dñi:
20 i terra viuẽtiũ. cert⁹ ẽ me visurũ delicias dñi: in paradiso dei mei/ i regione beatorũ. E x-
pecta dñm viriliter age & cõforteť cor tuũ: & sustine dñm. ad seipm & mẽbra sua cõsolatiõnẽ & exhortationẽ affert. fortiter afflictiones & dolorẽ passionũ perfer/ consoleť i deo aia tua: & ꝓstolare dominũ/ quia cito liberator aderit/ & videbis bona ei⁹ i terra viuẽtium.
ADVERTE. Primo versu quẽ/ & secũdo a quo: non esse relatiua/ sed iterrogatiua. sic enĩ græce τίρα φοβηθήσομαι; & ἀπὸ τίροσ δειλιάσω; responsio intelligitur: nullũ/ et a nullo sibi esse timendũ. neq; quisquã poterat ei nocere: si voluisset. ipse vltro oblat⁹ est: & potuere solũ quantũ ipse permisit. C Sexto versu. in hoc ego sperabo: hoc refert cor. & est sensus. sperabo in corde meo: sperabit & confidet cor meũ. græce enĩ fœmininũ est. & dicitur: ἐρ ταύτη ἐγὼ ἐλπίζω. & nichil est p̃cedens qd respicere possit: nisi quod dictũ est ὃυ φοβηθήσεται ἡ καρδίαμου. vbi καρδία id est cor: fœmininũ ẽ. sed hoc grãmaticã continet difficultatẽ/ potiusq; immoratu dignã. C Octauo versu. legendum: vt videã voluptatem domini/ non voluntatem. nam ex hebræo Hieronymus habet pulchritudinẽ/ & græcus τὴρ τερπρότητα id est ipsam voluptatẽ/ delectationẽ/ seu ipsã iocunditatẽ. & in veteri psalterio quod postea sequitur habebat vt percipiã voluptatẽ dñi. in quibusdã vt cõ templer delectationẽ dñi. & vicinitas vocabuli voluptatis ad voluntatẽ fecit errorẽ. id igitẽ in codicibus est emẽdãdũ. C Nono versu/ decimo & vndecimo: quod dicim⁹ per pręteritũ absc ondit/ protexit/ exaltauit & primo loco imolaui: Hieronymus ex hebræo pronũciat futurũ. & id decentius. nã de futura passione inducit in spiritu ꝓpheta Christũ loquentẽ/ & id etiã in fine vndecimi versus indicant verba/ cantabo & psalmũ dicã. Sed quæres cur exaltauit secundo loco in decimo versu præteritũ est: & nõ futurũ? Q uia ante passionẽ suã dñs exaltatus est signis/ virtutibus & miraculis super omnes inimicos suos. quẽ enĩ inimicorũ angeli annunciauerũt/ quẽ inimicorũ quæsierunt reges oriẽtis vt adorarent/ quẽ inimicorũ innumera turba p̃ admiratione secuta est? quis iimicorũ verbo cęcos illuminauit/ surdos audire fecit/ mutos loqui/ claudos erexit/ dæmones effugauit/ mortuos suscitauit? quis inimicorũ in Hierusalem honore regio inductus est: clamantibus turbis benedictus qui venit in nomine domini HOSI ANNA filio Dauid? sic igitẽ intelligentiã cape. & nũc exaltauit caput meũ super iimicos meos: & nũc anteq̃ patiar/ anteq̃ imoler/ extulit me honore/ mirificauit me super omnes inimicos meos/ magisq̃ oẽs inimicos meos. C Pricipiũ vndecimi versus/ vbi dicimus circuiui: in hebraica tralatione respicit finẽ præcedẽtis versus & iungitť cũ inimicis. C Duodecimo versu. particula qua clamaui: accõmodatius i tralatione hebraica qua clamo. C Tertiodecimo versu. tibi dixit cor meũ exquisiuit te facies mea. sũt qui in tralatione nostra habent duntaxat exquisiuit facies mea/ sublata tẽ particula. quã non improbat Hieronymus ad Sũniam & Fretelã. legebãt enĩ græce ἐξεζήτησε τὸ ῶρόσωπόρμου σὲ exquisiuit facies mea te: at melius inquit exquisiuit te facies mea. verũ nunc græce ita vers⁹ integer σοὶ εἶπερ ἡ καρδίαμου · κύριορ ζητήσω ἐξεζήτησέσε τὸ πρόσωπόρμου. τὸ πρόσωπόρσου κύριε ζητήσω. tibi dixit cor meũ dominũ quærã exquisiuit te facies mea: facie tuã dñe q̃rã. vnde fit vt nõ ab re legam⁹ te. attamẽ si ad hebrẽũ concinnare vellemus: diceremus. tibi dixit cor meũ: exquisiuit facies mea facie tuã dñe: & reqrã. & tunc iuste amoueretur particula te: & huic intelligẽtię ꝓpemodũ astipulat romana editio, quasi id sẽtiat ꝓpheta. aia mea a te petijt vt ipa quę est ad tuã imaginẽ & similitudinẽ formata facie tuã q̃ ei⁹ veritas est et exẽplar exquirat: id petijt inq̃ id exqsiuit & idipsũ adhuc exquirã. C Quitodecimo versu. adiutor me⁹ esto. sũt q̃ habent es tu: sed melius videtur esto/ ex vetustis codicibus/ tralatiõe romana/ & ex græco βοηθόσμου γερού. C Octauodecimo versu. mentita est iniquitas sibi: sibi refert iniqtatẽ. nã græce ἑαυτῆ fœmininũ & singulare est. C Nonodecimo versu. credo videre: ꝑsenti ifinitiui mo di vsus est translator pro futuro/ credo ꝙ videbo/ ꝙ visurus sum. C Vltimo versu. expecta & sustine: idem sunt. & græcus codex vtrobiq; eodem vocabulo vtitur ὑπόμειρορ.

Psal. 27 Ad te dñe.

GALL.

Huic Dā. XXVII.

1 AD te domine clamabo / deus meus ne ſileas a me: ne qñ taceas a me & aſſimilabor deſcendentibus in lacū.

2 Exaudi dñe vocē depcationis meæ dū oro ad te: dū extollo manus meas ad tēplū ſanctū tuum.

3 Ne ſimul tradas me cū pctōribus: & cū operantibus iiqtatē ne ꝑdas me.

4 Qui loquūtur pacē cū proximo ſuo: mala autem in cordibus eorum.

5 Da illis ſcdm opa ipſorū: & ſcdm nequitiā ad inuentionum ipſorum.

6 Secundum opera manuum eorum tribue illis: redde retributionē eorum ipſis.

7 Qñ non intellexerunt opera dñi / & in opera manuū eius: deſtrues illos & nō ędificabis eos.

8 Benedictus dominus: qñ exaudiuit vocē deprecationis meę.

9 Dominus adiutor meus & ꝓtector meus: in ipſo ſperauit cor meum & adiutus ſum.

10 Et refloruit caro mea: & ex voluntate mea cōfitebor ei.

11 Dñs fortitudo plebis ſuę: & protector ſaluationum chriſti ſui eſt.

12 Saluū fac populū tuū dñe & bñdic hęreditati tuę: & rege eos & extolle eos vſq; in ęternū.

ROM.

Ipi Dauid. XXVII

1 AD te domine clamabo / deus meus ne ſileas a me: & ero ſimilis deſcendētibus in lacum.

2 Exaudi vocē depcationis meę dū oro ad te: & dū extollo manus meas ad templū ſanctū tuū.

3 Ne ſimul tradas me cū pctōribus: & cū operātib⁹ iiqtatē ne ꝑdas me.

4 Cū ijs qui loquunt pacē cū ꝓximo ſuo: mala aūt ſunt in cordibus eorū.

5 Da illis dñe ſecundum opera eorū: & ſecūdum nequitiā ſtudiorum ipſorum retribue illis.

6 Redde retributionē eorum ipſis: qm̄ non intellexerunt in opera dñi: et in opera manuū eius non conſyderauerunt.

7 Deſtrue illos: nec ędificabis eos.

8 Benedictus dominus: quoniam exaudiuit vocem deprecatiōis meę.

9 Dominus adiutor meus & ꝓtector meus: & in ipſo ſperauit cor meum & adiutus ſum.

10 Et refloruit caro mea: & ex voluntate mea cō fitebor illi.

11 Dominus fortitudo plebis ſuę: & protector ſalutarium chriſti ſui eſt.

12 Saluū fac populū tuū dñe / & benedic hęreditatē tuā: rege eos & extolle eos vſq; in ſęculū.

HEB.

Dauid. XXVIII.

1 Ad te dñe clamabo fortis meus ne obſurdeſcas michi: ne forte tacēte te michi / cōparer ijs q deſcēdūt in lacū.

2 Audi dñe depcationē meā cū clamauero ad te cū leuauero manus meas ad oraculū ſanctū tuū.

3 Ne tradas me cum impijs: & cum operantibus iniquitatem.

4 Qui loquūtur pacem cū amicis ſuis: & eſt malum in corde eorum.

5 Da eis ſecundum opus ſuum & ſecundum malum adinuentionū ſuarum / iuxta opus manuum ſuarū da eis: redde retributionē ſuam illis.

6 Quoniam non intelligunt opera domini / & opus manuum eius: deſtrues eos & non ędificabis.

7 Benedictus dominus: qui exaudiuit vocē deprecationis meæ.

8 Dñs fortitudo mea & ſcutum meum: in ipſo confiſum eſt cor meum & habui adiutorium.

9 Gauiſum eſt cor meū: & in cantico meo confitebor illi.

10 Dñs fortitudo mea: & robur ſalutarium chriſti ſui eſt.

11 Salua pplm tuū & bñdic hęreditati tuę: & paſce eos & ſubleua eos vſq; in ſempiternum.

TITVLVS. ipſi Dauid. Pſalmus de Chriſto dño. inducitur Chriſtus ad patrẽ loquens.

1 EXPOSITIO CONTINVA. A d te dñe clamabo deus meꝰ ne ſileas a me : ne qñ taceas a me & aſſimilabor deſcendentibus in lacũ. ad te pater vociferabo / pater mi / deus meus ne obtures auditũ clamori meo: ne qñ claudes michi exauditionis tuæ auditũ aſſimiler deſcẽ

2 dentibus in infernũ / in perditionẽ & interitũ quibꝰ tacens / quibus aures tuas claudis / & eos nõ audis. E xaudi dñe vocẽ oratiõis meę dũ oro ad te: dũ extollo manus meas ad templũ

3 ſanctũ tuũ. admitte pater deprecationẽ meã dũ ad te precẽ fundo : dũ eleuo manus meas ad cœlũ. N e ſimul tradas me cũ pctõribus: & cũ operãtibus iniquitatẽ ne perdas me. ne ſi-

4 mul perdas me cũ legis trãſgreſſoribꝰ: & ne cũ ijs qui iuſtitiã tuã prẽuaricanꝰ / ſempiternę morti ſubdas me. Q ui loquunꝰ pacẽ cũ proximo ſuo: mala autem in cordibus eorum. qui

5 tranſgreſſores loqũuntur ad amicos / proximos & meipm verba pacifica : ſed cũ pacifice loquunꝰ / in corde cogitãt fallere & pdere. D a illis ſecundũ opera eorũ: & ſcdm nequitiam

6 adinuẽtionũ ipſorũ. iuſte iudex redde eis ſcdm facta ſua: & redde eis ſcdm malitiã aſtutia-rũ ſuarũ / quarũ ipſi ex ſeipſis authores & inuẽtores ſunt. S ecundũ opa manuũ eorũ tribue

7 illis: redde retributionẽ eorũ ipſis. hic verſus reſumit qđ pcedens habet & ipſum explicat. Q uoniã nõ intellexerũt opa dñi / et in opera manuũ eiꝰ: deſtrues illos et nõ ędificabis eos.

8 quia nõ attenderũt vt intelligerẽt opa patris & oipotentiũ virtutũ eius / q̃ ante eos operatꝰ ſum / cęcos illuminãdo / ſurdos audire faciẽdo / leproſos mũdando & mortuos ſuſcitãdo : da-

9 bis eos in interitũ & ĩ ędificio cœleſtis hieruſalẽ nõ aptabis eos. B enedictus dñs: quoniam exaudiuit vocẽ depcatiõis meę. bñdictus cœleſtis pater meꝰ: quoniã nõ obturauit aures ſu-

10 as cũ orauĩ ad ſe / nõ tradidit / nõ pdidit me cũ operãtibꝰ iniquitatẽ / iuſtũ iudiciũ facit ini-micorũ meorũ / qui in opa eius intelligere noluerũt. D ns adiutor meꝰ & ꝓtector meus: &

in ipo ſperauit cor meũ & adiutus ſum. pater meus cœleſtis auxiliator & defenſor meus: &

11 in ipſo cõfiſa eſt aĩa mea / & ſenſi eiꝰ adiutoriũ. E t refloruit caro mea: & ex voluntate mea confitebor ei. et exultãs ſpiritu / caro mea exhilarata eſt: et tota animi alacritate laudes eiꝰ

12 concinam. D ns fortitudo plebis ſuę: et protector ſaluationum Chriſti ſui eſt. cœleſtis pater meus robur eſt credentiũ in ſe: et defenſor eorũ qui per Chriſtũ ſuum ſaluantur. S aluũ fac populũ tuũ dñe / et benedic hęreditati tuę: et rege eos et extolle illos vſq; in ęternum. ſalua eos qui per me in te credunt / infunde benedictionem tuam ijs quos per ſalutes Chriſti tui poſſidebis: et paſce eos et ſublima eos ſine fine atq; in perpetuum.

ADVERTE. Primo verſu. ne ſileas: Hieronymꝰ ex hebræo ne obſurdeſcas / qđ eſt magis proprĩũ. ſed hæc metaphora ne ſileas / ne taceas tracta eſt: quia cũ quis precãtẽ audire nõ vult / tacet / fingẽs nõ audire et obſurdeſcere. quare ĩ noſtra tralatiõe: bis eſt locus metapho-ræ / et in hebraica ſemel. ¶ Et in eodẽ primo verſu. qđ ſubiunglt ne qñ taceas a me et aſſi-milabor deſcẽdentibꝰ in lacũ: et / ſupfluit. et ſiue et / apponaꝫ ſiue nõ / rectius diceret aſſimi-ler. qđ ex hebraica tralatione cognoſcit: vbi Hieronymus habet loco eius / ne forte tacente te cõparer ijs qui deſcendũt in lacũ. cum aũt apponit et: verbũ pręcedẽs taceas quod copu lat / oſtẽdit rectius eſſe dicendũ et aſſimiler. et tunc ſenſus intelligibilior: et ſermo melior. et tralatio græca et romana aut non habent intelligentiã: aut oppoſitam habẽt. ¶ Septimo verſu. et in opera manuũ eius: ex hebrẽo ſine prepoſitione et opus manuũ eius. quod refer tur ad ſuperius verbũ / intelligunt. quod ſignificare videtur: nõ cognoſcũt Chriſtũ / fillũ ſci licet dei incarnatũ / opus manuũ patris. et diſtinctiõis punctus melius ponitur poſt eius: vt id totũ in opera manuũ eius: in verbum pcedens intellexerũt / reſpiciat. non aũt iungatur cũ deſtrues: vt paſſim fieri ſolet. cui aſtipulatur romana tralatio / in qua dicitur: et in opera manuũ eius nõ cõſyderauerũt. ¶ Decimo verſu. et refloruit caro mea. violente trahitur id ad reſurrectionẽ: ſed potius de hilareſcentia ex exultatione ſpiritus intelligendũ eſt. quod particula ex hebrẽo illi reſpondens / gauiſum eſt cor meum: declarat. et Chriſti in terra ver ſantis et circa paſſionẽ: hæc diuina laus prophetę in ſpiritu monſtrata eſt (quod tertius ver ſus et ſequentes indicant) non autem expleta morte et reſurrectione peracta.

¶ Pſalmꝰ Dauid in cõ-ſũmatione tabernaculi.

XXVIII.

1 AFferte domino fi-lij dei: afferte do-mino filios arietum.

2 Afferte domino gloriã

¶ Pſalmꝰ Dauid in cõ-ſũmatione tabernaculi.

XXVIII.

AFferte domino fi-lij dei: afferte do-mino filios arietum.

Afferte domino gloriã

¶ Pſalmus Dauid.

XXVIII.

AFferte domio filios arietũ: afferte dño gloriã & iperiũ.

Afferte domino gloriã

Psal. 28 Afferte.

	GALL.	ROM.	HEB.
	& honorē/afferte domi no gloriā nomini eius: adorate dominum in atrio ſancto eius.	& honorem: afferte do mino gloriā nomini ei⁹ Adorate dominum in aula ſancta ei⁹/vox do mini ſuper aquas/deus maieſtatis intonuit:do minus ſup aquas mul tas.	nomini ei⁹:adorate do minū in decore ſancto.
3	Vox domini ſuper a quas / deus maieſtatis intonuit: dominus ſu per aquas multas.	Vox domini ī virtute: vox domini in magni ficentia.	Vox domini ſuper a quas/deus gloriæ into nuit: dominus ſuper a quas multas.
4	Vox domini in virtu te: vox domini in ma gnificentia.	Vox domini confrin gentis cedros/ & confri get dominus cedros li bani : & cōminuet eas tanq̄ vitulum libani/& dilectus ſicut filius vni cornuorum.	Vox domini in fortitu dine:vox domini ī de core.
5	Vox domini confrin gētis cedros:& confrin get dñs cedros libani.	Vox domini intercidē tis flammam ignis/vox domini concutientis ſo litudinē: et cōmouebit domin⁹ deſertū caddes	Vox domini confrigēs cedros : & confringet domin⁹ cedros libani.
6	Et cōminuet eas tāq̄ vi tulum libani: & dilect⁹ quemadmodum filius vnicornium.	Vox domini preparan tis ceruos / & reuelauit condenſa:& in templo eius ōnes dicēt gloriā.	Et diſperget eas quaſi vitulus libani:& ſarion quaſi filius rhinocero tis.
7	Vox domini intercidē tis flammam ignis/vox domini cōcutientis de ſertum:& commouebit domin⁹ deſertū caddes	Dominus diluuium ī habitat: & ſedebit do minus rex in æternum.	Vox domini diuidens flāmas ignis / vox dñi parturire faciens deſer tū:parturire faciet do minus deſertū caddes.
8	Vox domini prępara tis ceruos & reuelabit condenſa:& in templo eius oīs dicet gloriam.	Dominus virtutem po pulo ſuo dabit:& bene dicet populum ſuum in pace.	Vox domini obſtetri cās ceruis & reuelās ſal tus : & in templo eius omnis loquet gloriam.
9	Dominus diluuium ī habitare facit: & ſede bit dñs rex in æternū.		Domin⁹ diluuium in habitat : & ſedebit do minus rex in æternum.
10	Dominus virtutem po pulo ſuo dabit:domin⁹ benedicet populo ſuo ī pace.		Domin⁹ fortitudinem populo ſuo dabit: do minus benedicet popu lo ſuo in pace.

TITVLVS. Pſalm⁹ Dauid. cantic⁹ cōdm diuinitatē. ꝓpheta loquit̄ in ſpiritu.

EXPOSITIO CONTINVA. Afferte domino filij dei: afferte domino filios arietum. ad- 1
ducite filij regeniti: inducite in eccleſiam filios ex doctrina apoſtolorū & prophetarum.
Afferte domino gloriam & honorē/ afferte domino gloriam nomini eius: adorate domi- 2
num in atrio ſancto eius. adducite qui dominum glorificent & honorent/ adducite q glo
rificēt nomen domini: adorate patrē in ſpiritu puro. Vox dñi ſuper aquas/ deus maieſta- 3
tis itonuit: dñs ſuper aquas multas. verbū domini ſuper aquas in ſanctificationē regene-
rationis/ deus pater per filiū ſuum locutus eſt: dominus ſuper populos multos per agniti-
onem ſui. Vox domini in virtute: vox domini in magnificentia. verbū dei ōnipotēs et effi- 4
cax: verbū dei in perfecto decore. Vox domini confringentis cedros:& cōfringet dñs ce- 5
dros libani. verbū dñi cōfrigēs altitudines poteſtatū:& cōteret Chriſt⁹ dñs regnū & prin-
cipat⁹ Iudęæ. Et cōminuet eas tanq̄ vitulū libani:& dilect⁹ quēadmodū filij vnicornū. & 6

verbū dñi contineret altitudines principatuū per īmolationē ſuā tanq̄ is qui vt vitulus im
7 molatus eſt in Iudea:& vt dilectus vnice patri/ceu filius vnicorniū. V ox domini interci-
dētis flammā ignis/vox domini cōcutientis deſertū:& cōmouebit dominꝰ deſertū Caddes.
verbū domini diſpartiēs ſpiritū ſanctū in linguis igneis/verbū dñi ſteriles animos pœna
& dolore afficiens vt operentur bonū:& concutiet Chriſtus dominus ſterileſ Iudæos qui-
8 bus lex ſancta data eſt in Caddes. V ox dñi præparantis ceruos & reuelabit condenſa: & ī
tēplo eius ōnes dicent gloriā.verbū domini ſpirituales & ad alta mente conſcendentes/a
pœna liberās & dolore/& manifeſtabit eis ſaltus & tuta in quibus ſe ſaluent loca:& illi vni
9 uerſi in mente ſua glorificabūt eū. D ns diluuiū inhabitare facit: & ſedebit dominꝰ rex in
æternū.Chriſtus dominus inhabitabit mentes per aquā dilutas & ſaluatas:& Chriſtꝰ dns
10 ſedebit in throno cū patre/rex omniū in perpetuū. D ominus virtutē populo ſuo dabit:do
minus benedicet populo ſuo in pace.Chriſtus dominꝰ populo ſuo/quē per alluuia aqua-
rū ſaluauit/robur elargietur & vigorē/quo multiplicabitur/ creſcet & augebit:Chriſtꝰ dns
bñdictionē dabit populo ſuo/populo regenerato/in ſpirituali mētis gete & tranquillitate.
ADVERTE.Quinto verſu.vox dñi cōfringētis cedros:rectius vt ex hebreo cōfringēs.q̄-
uis q̄ filiꝰ facit:eadē dicatur & pater facere/ & cōtra.& dñi primo loco:nota patris eſt.ſe-
cūdo vero loco & dns cōfringet cedros libani:nota filij.explicat enī ſpecialiter/quod prius
dictū eſt:vox dñi confringens cedros.vox enī dñi hic/de qua ꝓpheta:ea eſt de qua & pſal
mi 94 verſu 8 habetur.q̄ & alibi ſermo dicitur: vt hic.cū enī quietū ſilētiū cōtineret oia/
& nox in ſuo curſu mediū iter haberet:ōnipotēs ſermo tuus dñe exiliēs de cœlo a regali-
bus ſedibus/durus debellator in mediā exterminij terrā proſiliuit. Sexto verſu.& cōmi
nuet eas tanq̄ vitulū libani:ex hebræo dicendū videtur tanq̄ vitulus.nā vox domini (quæ
& verbū & filius)vitulo cōparatur:ob īmolationē ſuā factā in cruce/per quā pricipatus &
poteſtates deſtruxit.adde q̄ & copulatio & dilectus:idem innuere videntur. In eodē ſe-
xto verſu.vt filius vnicorniū:ex hebreo quaſi filius rhinocerotis.vbi nō de vnicorne ſed
de rhinocerote id eſt naricorne expreſſū eſt.nā vnicornis in malā partē ex pſalmo 21 capi
ſolet:at naricornis hic in bonā partē.quæ ex hiſtorijs pugnat aduerſus elephātē & necat:
qui in ſacris litteris Behemoth appellatur/& per quē figuratur diabolꝰ.et ex hoc loco ſin-
gularē quendā & p̄cipuū amorē gerere noſcuntur rhinocerotes ad fœtꝰ ſuos:vt is amor di
lectioni cœleſtis patris ad filiū ſymbolice cōpareť. Neq; vnicornē & rhinocerotē idē aīal
eſſe credideri:ſi vnicornis ab vnico cornu dicatur.nā rhinoceros q̄ & naricornis: duo ge-
rit.vnū i nare & alterū qđ ſupne erūpit exiguū quidē/ſed (vt volūt)validiſſimū:vt de quo
ſcribatur.Nanq; grauē cornu gemino ſic extulit vrſū:Iactat vt impoſitas taurus in aſtra pi
las.At (authore Plinio) monoceros id eſt vnicornis:vnico cornu eſt/media frōte cubito-
rū duorū eminēte. Septimo verſu.vox domini intercidētis flāmā ignis/vox dñi cōcu-
tientis:rectius ex hebreo intercidēs & cōcutiens/ & itelligētia ꝓmptior. & vt i quito verſu:
ita et hic dñi pro patre/& dominus pro filio deſumiť. Octauo verſu.vox dñi p̄parātis ce-
uos:rectius præparans ex hebræo.quod etiam et hoc loco græcus codex habet vbi dicit
Φωρὴ κυρίου καταρτιζομένη id eſt vox domini præparās & nō præparantis. et apti-
us etiam diceretur ceruas. nam quod ſuperiore verſu dicitur concutiens & commouebit:
ex hebreo reſpondet parturire faciens & parturire faciet/quod ſignificat faciens & faci-
et eſſe in dolore pariēdi.& quod hic dicit p̄parans:ex hebræo reſpondet obſtetricās.qđ ſi-
gnificat adiuuās partū/& ſoluēs a dolore pariēdi.quod quidē ad ceruas:nō ad ceruos ſpe-
ctat.& mirifice de parturitione & partu cōtinuať ſermo ex hebræo. Et ex hiſtoria cogno-
ſcuntur ceruę hanc habere ꝓprietatē:vt facilē partū habeāt. ſiquidē añ partū ſe purgant
herba quadā quæ ſeſelis dicitur:& ita facilīore vtunť vtero.& a partu duas herbas ſumūt:
quæ aros & ſeſellis appellanť/ōni ex parte et p̄cedētes & ſubſequētes leuantes dolores.ſed
quis hanc obſtetricationē ceruas edocuit : niſi verbū dñi/ per qđ cōdita ſunt vniuerſa/&
mirificis ſapiētiæ ſuæ veſtigijs obſignata? inſuper ceruæ ęditos partus exercent curſu:et fu
gā meditari docēt.ad p̄rupta ducūt:ſaltūq; (vt dicit hiſtoria)mōſtrāt.et quis hęc mōſtra-
uit/quis edocuit:niſi verbū dei artifex oīm? et huic alludit quod continuo ſubiūgit/et reue
labit cōdenſa:vbi ex hebreo et reuelans ſaltus. Et cū Hieronymꝰ dicit obſtetricās ceruis:
certū eſt fœminas intelligere/etſi ceruis ad ceruos et ceruas cōmune ſit. Et cū græcꝰ codex
habet Φωρὴ κυρίου καταρτιζομένη ἐλάφους:æque ceruas vt ceruos verti potuiſ-
ſet.nā ἔλαφος promiſcui generis eſt ad ceruū aut ceruā ſignificandā. et revera ceruas
erat vertendū. Nono verſu et decimo.dominus pro filio dicit. et rectꝰ ex hebræo dici
videtur inhabitat q̄ inhabitare facit.ſiquidem ipſe per ſe digiratur mentes purificatas/ et
alluuione aquarum ſanctificatas inhabitare:cui cum æterno patre et ſancto ſpiritu/ſit om
nis honor in ſempiterna ſæcula.Amen.

Psal. 29 Exaltabo.

GALL.

Psalmus cãtici in dedicatione domus Dauid XXIX.

1 EXaltabo te domine quoniam suscepisti me: nec delectasti inimicos meos sup me.
2 Domine deus me⁹ clamaui ad te: & sanasti me.
3 Domine eduxisti ab inferno animam meam: saluasti me a descendẽtib⁹ in lacum.
4 Psallite domino sancti eius: et confitemini memoriæ sanctitatis eius.
5 Quoniam ira in indignatione eius: et vita in voluntate eius.
6 Ad vesperum demorabitur fletus: & ad matutinum lætitia.
7 Ego autem dixi in abũdantia mea: non mouebor in æternum.
8 Domine in voluntate tua: præstitisti decori meo virtutẽ.
9 Auertisti faciem tuam a me: & factus sum conturbatus.
10 Ad te domine clamabo: & ad deum meum deprecabor.
11 Quę vtilitas in sanguine meo: dum descendero in corruptionem?
12 Nunquid confitebitur tibi puluis: aut annunciabit veritatem tuam?
13 Audiuit domin⁹ & misertus est mei: dominus fact⁹ est adiutor meus.

ROM.

Psalm⁹ cantici in dedicatione domus Dauid. XXIX.

EXaltabo te domine quoniam suscepisti me: nec delectasti inimicos meos sup me.
Domine deus me⁹ clamaui ad te: & sanasti me.
Domine abstraxisti ab inferis animam meam: saluasti me a descendẽtibus in lacum.
Psallite domino sancti eius & confitemini memoriæ sanctitatis eius.
Quoniam ira in indignatione eius: & vita in voluntate ipsius.
Ad vesperum demorabitur fletus: & ad matutinum lætitia.
Ego autẽ dixi in mea abundantia: non mouebor in æternum.
Domine in bona volũtate tua pręstitisti decori meo virtutem: auertisti faciem tuam a me/ et factus sum conturbat⁹.
Ad te domine clamabo & ad deum meum deprecabor: quæ vtilitas in sãguine meo/ dũ descendo in corruptionem?
Nunquid confitebitur tibi puluis: aut annunciabit veritatem tuam?
Audiuit domin⁹ & misert⁹ est michi: domin⁹ factus est adiutor me⁹.

HEB.

Psalm⁹ cãtici ad dedicationem domus Dauid. XXX.

EXaltabo te domine quoniam saluasti me: & non dilatasti inimicos meos sup me.
Domine de⁹ meus clamaui ad te: & sanasti me.
Domine eduxisti ex inferno animam meam: viuificasti me ne descẽderem in lacum.
Cantate domino sancti ei⁹: & cõfitemini memorię sanctitatis eius.
Quoniam ad momentum est ira eius: & vita in repropiciatione ei⁹.
Ad vesperum commorabitur fletus: & in matutino laus.
Ego autem dixi in abũdantia mea: non cõmouebor in sempiternum.
Domine in voluntate tua statuisti mõti meo fortitudinem: abscondisti faciem tuã a me/ & factus sum conturbat⁹.
Ad dominum clamabo: & dominum deprecabor.
Quæ est vtilitas in sanguine meo: cum descendero in corruptionem?
Nunquid confitebitur tibi puluis: aut annunciabit veritatem tuam?
Audi domine & miserere mei: domine esto adiutor.

14 Conuertisti planctum meum in gaudium mi-
chi / conscidisti saccum meum: & circundedisti me lętitia.
15 Vt cantet tibi glia mea & non compungar: do-
mine deus me⁹ in ęternum confitebor tibi.

Conuertisti planctum meum in gaudiū michi cōscidisti saccum meū/ & præcinxisti me lætitia: vt cātem tibi gloria mea & nō compūgar. Domine deus meus: in æternū confitebor tibi.

Conuertisti planctum meum in chorum michi/soluisti saccum meū: & accixisti me lętitia Vt laudet te gloria: & non taceat. Domine deus meus: ī sempiternū confitebor tibi.

TITVLVS. Psalmus cantici pro dedicatione domus Dauid. psalmus lętitię pro imutatione/pro innouatione corporis Christi ī imortalē gloriā. Psalm⁹ de Christo dño. Prophe ta in spiritu inducit Christum ad patrem.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Exaltabo te dñe quoniā suscepisti me: nec delectasti inimi
cos meos super me. magnificabo te pater superimense/quia saluasti/quia suscitasti me: nec
2 affecisti diu voluptate Iudęos & spiritus nęquitiarū super mea morte. Domine deus meus
3 clamaui ad te: & sanasti me. vociferaui ad te pater ęterne: & suscitasti me. Dñe eduxisti ab
inferno animā meā: saluasti me a descēdentib⁹ in lacū. reuocasti æterne pater aīam meā
de inferorū ergastulo in regionē superā/de morte in vitā: eripuisti me a dominatione eo-
4 rū/qui demerguntur in inferni profundū. Psallite dño sancti eius: & cōfitemini memoriæ
sāctitatis eius. laudate puri/mundi & incontaminati patrē cœlestē: habete memoriā san-
5 ctificationis eius/qua me suscitauit & vos sanctificauit. Quoniā ira ī idignatione ei⁹: et vi
ta in voluntate eius. confitemini memoriæ sāctificationis ei⁹/quoniā pater irasci nō vult:
6 & vt me suscitauit/ita & vos in vitā suscitare vult æternā. Ad vesperū demorabit flet⁹: &
ad matutinū lætitia. ī occasu terrenæ vitæ tristitia occupabit: & excitatiōe a sōno mortis sa
7 cta/gaudiū manebit sēpiternū. Ego autē dixi ī abūdātia mea: nō mouebor in æternū. ego
dixi in plenitudine diuinitatis qua cū vnit⁹ sū: nō dissociabor/nō separabor in perpetuū.
8 Dñe in voluntate tua: pstitisti decori meo virtutē. æterne pater secundū bonę voluntatis
9 tuæ placitū: vnisti humanitati meæ verbū tuū/sapiētiā tuā & virtutē. Auertisti faciē tuā a
me: & factus sum cōturbatus. absentasti parūper teipsū/ tuā diuinitatē & me michi reliq-
10 sti: & in tristitia & in desolatione sū absorptus. Ad te dñe clamabo: & ad deū meū depreca
11 bor. ad te pater vociferabo: & ad te patrē deū meū p̄ce mea contestabor. Quę vtilitas ī sā
guine meo: dū descēdero in corruptionē? quid afferet fruct⁹ mors mea/et sāguinis effusio:
12 si vt cęteri homines morte resoluor in cinerē? Nunquid cōfitebitur tibi puluis: aut annun-
ciabit veritatē tuā? nunquid cinis laudes tuas concinet: aut annūciabit populis verbū tuū?
13 & sapientiā tuā? Audiuit dñs & miser⁹ est mei: dñs fact⁹ est adiutor meus. pater exaudi-
14 uit me/misericordiā suā largitus: pater factus est auxiliator meus. Cōuertisti planctū meū
in gaudiū michi/concidisti saccū meū: & circundedisti me lætitia. tu pater cōuertisti mœ-
stitiā meā in consolationē/abstulisti mortalitatem: & induisti me imortalitate & lętitia sē-
15 piterna. Vt cantet tibi gloria mea & nō cōpungar: dñe deus meus in æternum confitebor
tibi. sic pater imense circūdedisti me lætitia/vt te laudare teneatur imortalitas mea/ neq;
me vnq̄ pœniteat: pater æterne deus meus in perpetuum psallā tibi/ laudabo te sine fine.
ADVERTE Circa titulū. Cū quippiā de nō sacro fit sacrū/de ignobili nobile et gloriosū/de
mortali imortale/de passibili impassibile/de corruptibili incorruptibile: id dedicatio/ inno-
uatio/& imutatio dicitur. qđ Greci ἐγκαινισμὸν id est dedicationē & innouationē etiā
dicūt. ἐγκαινίζω enī innouo significat. hinc illud intelligitur: quod deifer Paulus ad Co
rinthios ait. omnes quidē resurgemus: sed nō ōnes imutabimur. quomodo enī imutabun
tur/dedicabuntur innouabūturq;: ij quorū corpora nō sācta/nō fient sancta/& ignobilia/
glorioſa non fient & nobilia/& mortalia/nō fient imortalia. quæ enī semper ī morte erūt:
quo pacto imortalia sunt? & quæ in infinibili pœna/sempiternoq; tormēto: quo modo im
passibilia? & solū eorū qui in resurrectione Christiformes erūt: corpora dedicabuntur/inno
uabunturq; atq; imutabuntur. ¶ Tertio versu. Quod dicitur in tralatione hebraica viuifi
casti me ne descēderē in lacū: non negat descensū ad iferos. nā prima particula dicēs do-
mine eduxisti de inferno animā meā: restatur descēsū. qui enī fit vt educatur/extrahaturq;
quispiā de spelunca: qui in eā non descēderit? sed dicit viuificasti me/ suscitasti me/innoua
sti vitā meā: ne descēdissē ī lacū/vt ifœlicissimi hoim q; ī eā cū descēdūt nō āpli⁹ viuificāt.
qđ alij expresserūt dicētes: saluasti me a descēdētib⁹ ī lacū. ¶ Octauo versu. pstitisti decori

Psal. 29 Exaltabo. 30

meo virtutem: ex hebræo statuisti monti meo fortitudinē. per quod deifica Christi humanitas ostenditur. est enim lapis ille abscisus de monte sine manibus: qui (vt inquit Daniel propheta) factus est mons magn⁹/& ipleuit totā terrā. & de quo psalmo 67. mons i quo beneplacitum est deo habitare in eo: etenim dominus habitabit in finem.

GALL.	ROM.	HEB.
¶ In finē ps dā XXX	¶ In finē ps dā. XXX	Victori ps dā XXXI.
1 IN te dñe sperani non confundar in æternum: in iustitia tua libera me.	IN te domine spe rani nō confūdar ī ęternū: ī tua iustitia libera me & eripe me.	IN te domine spe rani non confundar in ęternum: in iustitia tua salua me.
2 Inclina ad me aurē tuā: accelera vt eruas me.	Inclina ad me aurē tuā: accelera vt eripias me.	Inclina ad me aurē tuam: velociter libera me
3 Esto michi in deū ꝓtectorē/& in domū refugij: vt saluū me facias.	Esto michi in deū ꝓtectorē/& in locum refugij: vt saluū me facias.	Esto michi ī lapidē fortissimum/et in domum munitam: vt salues me.
4 Q m̄ fortitudo mea & refugiū meū es tu: et ꝓpter nomē tuum deduces me & enutries me.	Q m̄ firmamētū meū & refugiū meū es tu: et ꝓpt nomē tuū dux michi eris & enutries me.	Q uia petra mea et munitio mea tu es: & propter nomē tuū dux meus eris/ et enutries me.
5 E duces me de laqueo hoc quem absconderūt michi: quoniā tu es protector meus.	Et educes me de laq̄o isto quem occultauerūt michi: quoniā tu es ꝓtector meus domine/ in manus tuas commēdo spiritum meum.	E duces me de reti qđ absconderūt michi: qa tu fortitudo mea es.
6 In man⁹ tuas cōmēdabo spūm meū: redemisti me dñe de⁹ veritatis.	Redemisti me dñe de⁹ veritatis: odisti obseruātes vanitatē supuacue.	In manu tua commendabo spiritum meum: redemisti me domine deus veritatis.
7 O disti obseruantes vanitates: superuacue.	Ego autem in domino sperani: exultabo & lętabor ī misericordia tua	O disti: custodientes vanitates frustra.
8 Ego autem in domino sperani: exultabo & lætabor ī misericordia tua	Q uia respexisti humilitatem meā/ saluā fecisti de necessitatib⁹ animā meā: nec conclusisti me in manu inimici.	Ego autē in dño confisus sum: exultabo et lętabor ī misericordia tua
9 Q m̄ respexisti humilitatē meā: saluasti de necessitatib⁹ animā meā.	Statuisti in loco spacioso pedes meos: miserere michi dñe qm̄ tribulor	Q uia vidisti afflictionē meam: et cognouisti tribulationes aiæ meæ.
10 Nec conclusisti me ī manibus inimici: statuisti in loco spacioso pedes meos.	Conturbatus est in ira ocul⁹ meus: anima mea & venter meus.	Et non conclusisti me in manibus inimici: posuisti in latitudine pedes meos.
11 Miserere mei domine qm̄ tribulor: cōturbat⁹ est ī ira oculus me⁹/ anima mea & venter me⁹.	Q uoniā defecit in dolore vita mea: & anni mei in gemitibus.	Miserere mei dñe qm̄ tribulor: caligauit in furore oculus meus/ anima mea & venter me⁹.
12 Q uoniam defecit i dolore vita mea: & anni mei in gemitibus.	Infirmata est in paup-	Q uia consumptæ sunt in mœrore vitæ meæ: anni mei in gemitu.
13 Infirmata est in paup-		Infirmata est in iniq̄ta

tate virtus mea: & ossa
mea conturbata sunt.
14 Super omnes inimicos
meos factꝰ sum oppro-
briū vicinis meis valde:
& timor notis meis.
15 Qui videbant me/ fo-
ras fugerunt a mē: ob-
liuioni datus sum tanq̄
mortuus a corde.
16 Factꝰ sū tanq̄ vas pdi-
tū:quoniā audiui vitu-
perationē multorū cō-
morātium in circuitu.
17 In eo dū conuenirēt sil'
aduersum me:accipere
aiam meā cōsiliati sūt.
18 Ego autem in te spera-
ui domine/dixi deꝰ me
us es tu:in manibus tu-
is sortes meæ.
19 Eripe me de manu ini
micorum meorum:et a
persequentibus me.
20 Illustra faciē tuam sup
seruū tuū / saluum me
fac in misericordia tua
domine: nō confundar
quoniam inuocaui te.
21 Erubescāt impij et de-
ducantur in infernum:
muta fiant labia dolosa
22 Quæ loquūtur aduer
sus iustū iniquitatem: ī
superbia & in abusiōe.
23 Quā magna multitu-
do dulcedinis tuę dñe:
quam abscondisti timē
tibus te.
24 Perfecisti eis qui spe-
rant in te: in conspectu
filiorum hominum.
25 Abscondes eos in ab-
scondito faciei tuæ:a cō

tate virtus mea:& ossa
mea conturbata sunt.
Super omnes inimicos
meos factꝰ sum oppro
briū vicinis meis nimi-
um:& timor notis meis
Qui videbāt me foris/
fugiebant a me/ excidi
tanquā mortuus a cor-
de: & factus sum sicut
vas perditum.
Quoniam audiui vitu
perationem:multorum
circum habitantium.
In eo dūcōgregarēt oēs
sil'adūsū me: vt accipēt
animā meā cōsiliati sūt
Ego vero in te speraui
dñe dixi tu es deꝰ meꝰ:ī
manibus tuis tpa mea.
Libera me & eripe me
de manibus inimicorū
meorum:& a persequē
tibus me.
Illumina faciē tuā sup
seruum tuū/ & saluum
me fac in tua misericor
dia domine: non confū
dar quoniā īuocaui te.
Erubescāt impij & de-
ducantur in infernū: mu
ta efficiāt labia dolosa.
Quæ loquūtur aduer-
sus iustum iiquitatem:
in superbia & cōtēptu.
Quā magna multitu-
do dulcedinis tuæ do-
mine/quā abscōdisti ti-
mentibus te:et perfeci-
sti eā sperantibus in te/
in conspectu filiorū ho
minum.
Abscondes eos in ab-
scondito vultꝰ tui:a cō-

te fortitudo mea: et os-
sa mea cōtabuerunt.
Apud omnes hostes
meos factꝰ sum oppro-
briū & vicinis meis ni-
mis:et timor notis meis
Qui videbant me ī pla
teis/ fugiebāt me/obli-
uioni traditꝰ sum quasi
mortuus a corde: factꝰ
sum quasi vas perditū.
Audiui enim oppro-
brium multorum: con-
gregationem ī circuitu.
Cum inirēt cōsiliū ad-
uersū me:& vt auferrēt
aiam meā cogitauerūt.
Ego autem in te spera-
ui domine/dixi deꝰ me
us es tu:in manu tua tē
pora mea.
Libera me de manu ini
micorum meorum : &
persequentium me.
Ostende faciem tuam
super seruum tuum/sal
ua me in misericordia
tua:domine ne confun
dar / quia inuocaui te.
Confundātur impij et
taceant in inferno: mu-
ta fiant labia mēdacij.
Quæ loquūtur contra
iustum vetera : in sup-
bia et despectione.
Quā multa est boni-
tas tua/ quam abscon-
disti timentibus te:ope
ratus es sperantibus in
te / in conspectu filio-
rum hominum.
Abscondes eos in pte
ctione vultus tui:a du-

	GALL.	ROM.	HEB.
	turbatione hominum.	turbatione hominum.	ritia viri.
26	Proteges eos in tabernaculo: a contradictione linguarum.	Proteges eos in tabernaculo tuo: a contradictione linguarum.	Abscondes eos in vmbra: a contradictione linguarum.
27	Benedictus dñs quoniam mirificauit misericordiam suam michi: in ciuitate munita.	Benedictus dominus: quoniã mirificauit misericordiam suam in ciuitate circunstantiæ.	Benedictus dominus qui mirabilem fecit misericordiã suam michi: in ciuitate munita.
28	Ego autem dixi in excessu mẽtis meę: piect⁹ sũ a facie oc̃lorũ tuorũ.	Ego autem dixi in pauore meo: proiect⁹ sum a vultu oculorũ tuorũ.	Ego autẽ dixi in stupore meo: proiectus sũ de cõspectu oc̃lorũ tuorũ.
29	Ideo exaudisti vocem orationis meę: dum clamarem ad te.	Ideo exaudisti vocem deprecationis meę: dũ clamarem ad te.	Ergo ne audisti vocem deprecationis meę: cũ clamarem ad te.
30	Diligite dominũ õnes sancti eius/ quoniam veritates requret domin⁹: & retribuet abundanter facientibus supbiã.	Diligite dominũ omnes sancti eius/ quoniã veritatẽ requiret dñs: & retribuet ijs qui abũdanter faciunt supbiã.	Diligite dominum omnes sancti eius/ fideles seruat dominus: & retribuet ijs qui satis operantur superbiam.
31	Viriliter agite & cõfortetur cor vestrum: õnes qui speratis in domino.	Viriliter agite & cõfortetur cor vestrum: õnes qui speratis i domino.	Confortamini & roboretur cor vestrum: õnes qui expectatis dñm.

TITVLVS. Ad victoriã psalmus Dauid. Psalmus de Christo dño. inducit propheta Christũ dñm secundũ dispensationẽ carnis assũptæ: patris auxiliũ iplorantem.

EXPOSITIO CONTINVA. In te dñe iperaui nõ cõfundar in æternũ: in iustitia tua libera me. in te pater cõfid⁹ sũ nõ erubescã/ nõ cõfusione operiar i ppetuũ: in æquitate tua/ i iusto tuo iudicio ab ipẽdentib⁹ malis erue me. Inclina ad me aurẽ tuã: accelera vt eruas me. p̃be te p̃cib⁹ meis exorabilẽ: festina vt liberes me. Esto michi in deũ ꝓtectorẽ & in domũ refugij: vt saluũ me facias. esto michi in murũ munitissimũ & in asylũ: vt me salues. Quoniã fortitudo mea & refugiũ meũ es tu: & ꝓpter nomẽ tuum deduces me & enutries me. esto michi ꝓtectio & refugij port⁹/ quoniã tu æterne pater robur meũ et cõfugiũ meũ es: & qa tu pater es/ & bon⁹ & misericors/ liberabis me & fouebis me. Educes me de laq̃o hoc quẽ absconderũt michi: quoniã tu es protector me⁹. expedies/ liberabis me de retiaculo mortis/ quã occulte & p̃ insidias itentarũt michi: quoniã tu pater/ es defesor me⁹. In manus tuas dñe cõmẽdo spiritũ meũ: redemisti me dñe de⁹ veritatis. ego morlẽs & tradẽs spiritũ/ illũ in manuũ tuarũ custodia/ in iustitia et misericordia tua cõmitto: me a peccato p̃seruasti dñe deus/ pater verax. O disti obseruãtes vanitates: supuacue. posus es vanitatib⁹ insistẽtes/ & quæ sũt legi tuę & saluti suæ aduersa: neq; eis quicq̃ possunt prodesse. Ego aũt in dño speraui: exultabo et lętabor in misericordia tua. ego autẽ in deo patre meo veraci fiduciã meã reposui: gaudebo & exhilarabor in ea quã michi et meo generi exhibitur⁹ es/ miseratione tua. Quoniã tu respexisti humilitatẽ meã: saluasti de necessitatib⁹ aiam meã. quoniã attendisti humiliationẽ et abiectionẽ michi iflictã: liberasti de angustijs et ergastulo mortis vitã meã. Nec cõclusisti me i manib⁹ inimici: statuisti in loco spacioso pedes meos. nec coartasti aiam meã in potestate inimici/ pricipis mũdi hui⁹/ aduersarij mei: posuisti motus meos/ vias meas/ ꝓcul hoste repulso/ spacios̃as & ãplas. Miserere mei dñe quoniã tribulor: cõturbat⁹ est i ira oculi⁹ meus/ anima mea et vẽter me⁹. pater misericors/ pater ꝓpicie/ cõpatere michi quoniã ãgustia p̃mor vidẽs vltiones tuas apud inferos: cõmot⁹ est i visione vltionis illi⁹ mẽtis meę aspectus/ spũs meus in spectaculo illo cõturbatus est/ et viriũ mearũ capacitas. Quoniã defecit in dolore vita mea: & anni mei in gemitibus. tribulor et ãgustia p̃mor/ qa ꝓ miseris hoib⁹ saluãdis/ sublata est i męstitia aia mea: et ętas mea sublata est in luctibus. Infirmata est in pauptatę virtus mea: et ossa mea cõturbata sunt. & 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

fortitudo mea multitudine pctōrū hoīm debilitata eſt /et īferior apparet (vt q̄ pleroſq; nō
14 redimat)paſſio mea:& vires meæ ſūt cōquaſſatę.S up oēs īimicos meos fact⁹ ſū opprobriū
vicinis meis valde:& timor notis meis.apd vniuerſos aduerſarios meos/pōtifices/ ſcribas
& phariſęos opprobrio & irriſioni dat⁹ ſū/ valde fact⁹ ſū ſcādalū Iudęis īter quos nat⁹ ſū:
15 & fact⁹ ſū formido & pauor aplis & diſcipulis meis.Q ui videbāt me foras fugerūt a me:
obliuioni dat⁹ ſū tanq̄ mortu⁹ a corde.noti mei q ituebāt me ab hoſtib⁹ cōpheſu & imanit
attrectatū/ ꝓcul a me fugā corripuerūt:ex mēte eorū excidi/vt is cui⁹ nulla āpli⁹ reſtat re-
16 cordatio.F act⁹ ſū tanq̄ vas pditū:quoniā audiui vituperationē multorū cōmorantiū i cir
17 cuitu.exiſtimat⁹ ſū fūdit⁹ periſſe vt fictile cōfractū & irrecupabile:quoniā paturerūt michi
īproperia vndiq; cōgregatorū cōſpiratiū i me.I n eo dū cōuenirēt ſimul aduerſū me:acci-
18 pere aīam meā cōſiliati ſūt.eo vſq; dū cōſētirēt ſimul cōtra me:cōſiliū iterūt vt auferrēt vi
tā meā.E go autē i te ſperaui dñe/dixi de⁹ me⁹ es tu:ī manib⁹ tuis ſortes meę.ego i te cō
19 fidi O pater æterne/inuocaui te deū meū:ꝓteſtat⁹ ſū i poteſtate tua eſſe fatū meū/ vitęq;
iperiū.E ripe me de manu inimicorū meorū:& a ꝓſequētibus me.hi tres ſequētes verſ⁹ ad-
20 huc reſpiciunt ſupiorē particulā dixi.dixi pater libera me de poteſtate hoſtiū meorū:& ab
21 ijs q ifeſtāt me & ꝓſecutiōib⁹ affligūt me.I lluſtra faciē tuā ſup ſeruū tuū/ſaluū me fac ī mi
ſericordia tua dñe:nō cōfūdar quoniā iuocaui te.dixi reſplēdeat facies tua ſup me/ q ſer-
22 uꝰ tu⁹ ſū/ſaluet me miſeratio tua:nō obruar cōfuſione/quia pater æterne iuocaui te.E ru-
beſcāt ipij & deducāt in infernū:muta fiant labia doloſa.dixi cōfūdant ſcelerati q ī te deli
quūt/qui te cōtēnūt/& deuoluant ī barathrū:eliguia fiāt ora mēdacia.Q uæ loquunt ad-
23 uerſ⁹ iuſtū iiquitatē:in ſupbia & abuſione.muta fiāt/eliguia & conticentia ora q̄ aſtruūt
cōtra innocētē mēdaciū/& falſa ipingūt crimina:in elatione animi ſui/cōtēptu/ atq; par-
24 uipēſione.Q uā magna multitudo dulcedinis tuę dñe:quā abſcōdiſti timētib⁹ te. hic ſer-
mo ſcdm ſe intelligit/nō ſuperiora reſpiciēs/ſed futurorū ſanctorū & martyrū ꝓphetiā cō-
tinēs/quāta eſt copia ſuauiſſimæ bonitatis tuę pater īmēſe:quā ī theſauris tuis recōditā ſer
uas ijs qui in timore & reuerētia obſeruāt/colūt & venerātur te.P erfeciſti eis q ſperāt ī te:
25 ī cōſpectu filiorū hoīm.quāta copia ſuauitatis tuæ/quā p̄paraſti ijs q cōfidūt ī te/vidētib⁹
26 etiā peccatorib⁹ & ꝓſecutorib⁹ eorū.A bſcōdes eos ī abſcōdito faciei tuæ:a cōturbatione
hoīm.ꝓteges eos ī ſecreto benignitatis tuæ:a ſęuitia ꝓſecutorū.P roteges eos ī taberna-
27 culo tuo:a cōtradictione liguarū.tutaberis eos in vmbraculo ꝓtectiōis tuę:a fermonibus
28 cōtradicētiū.B ndict⁹ dñs quoniā mirificauit miſericordiā ſuā michi:ī ciuitate munita.bn-
dict⁹ pater me⁹/quia mirabilē largit⁹ eſt miſerationē ſuā michi:ī cœleſti Hieruſalē ī ciui-
tate inexpugnabili/fortiſſima & tutiſſima.E go aūt dixi ī exceſſu mētis meę:ꝓiect⁹ ſū a fa
29 cie oculorū tuorū.ego dixi O pater æterne/in trāſitu meo/in paſſione mortis meæ dereli-
ctū me eſſe a te.I deo exaudiſti vocē oīonis meę:dū clamarē ad te.hāc ob humiliationē ac
30 ceptaſti p̄cē meā:dū orarē ad te/ita & meos ī exceſſu ſuo humiliatos & derelictos/exaudi-
es dū clamabūt ad te.D illigite dīm oēs ſācti ei⁹/quoniā veritatē requiret dñs:& retribuet
abundanter facientibus ſuperbiā.āplectimini tota charitate patrē/oēs pure victuri/ quoniā
veracē vitā examinabit pater meus:& vlciſcetur abūdāter in eos/qui in cōtēptu & ſupbia
31 viuunt.V iriliter agite & confortetur cor veſtrū:oēs qui ſperatis in dño.fortiter dimicate/
ſuſtinete/inualeſcite ſpiritu:oēs qui ſpem veſtrā collocatis in deo patre meo.

ADVERTE.Tertio verſu.eſto michi in deū protectorē:ex hebręo eſto michi in lapidem
fortiſſimū.quod quarti verſ⁹ vtrobiq; principiū reſpicit.illic quoniā fortitudo mea:hic quia
petra mea.vt illic particula & in domū refugij/reſpicit & refugiū meū:et hic particula et
in domū munitā/reſpicit et munitio mea.lex igit analogię poſcebat vt diceret:eſto michi
ī lapidē aut in deū fortiſſimū. ſed iterptes primā mutātes metaphorā:pariter et ꝓportio-
nē cōfuderūt.relinquētes autē ſecundā:ſeruauerūt et ꝓportionē.ſi enī ſeruare ſtuduiſſent
in cōuerſione interptationeq; ſua/dixiſſent in principio quarti verſus/quoniā ꝓtectio mea/
& id fuiſſet quadrātius.attamē nichil intelligētię p̄iudicatū eſt: etſi neglecta ſit ꝓportio.
¶ Sexto verſu.In manus tuas dñe cōmēdabo ſpūm meū.pſalmodia romana habet cōmē
do:Hieronym⁹ ex hebręo cōmēdabo et ſeptuagita ſimiliť ī græco παραθήσομαι futurū
cōmēdabo. ī noſtra autē tralatione nūc cōmēdo/interdū etiā reperiť cōmēdabo.Et q̄ cō
mēdo legam⁹:id arbitror a romana pſalmodia mutuatū:aut ob euāgelij reuerētiā ita a pa
tribus obſeruatū/retinemus. ¶ Eodē ſexto verſu.redemiſti me dñe deus veritatis:illud re
demiſti aliter de Chriſto/aliter de nobis accipiendū.nā pater per ſeipſū/Chriſtū redemit:
ipſū creādo īmunē ab ōni peccato/iuxta Eſaiæ oraculū.hęc dicit dominus creās te Iacob
et formans te Iſrael.noli timere:quia redemi te/et vocaui te nomine tuo.meus es tu.quæ
prophetia de Chriſto domino eſt.at redemit nos per filiū ſuum:qui vere lāguores noſtros
tulit et labores noſtros portauit/ et cui⁹ liuore ſanati ſumus. ¶ Vndecimo verſu.q̄ prophe

Psal. 30

In te dñe. ARGVMENTATIO

ta post cõmendationẽ spiritus sui in morte/ inducit rursus Christũ clamantẽ miserere mei dñe quoniã tribulor: sũt qui volũt dñm nõ solũ portasse pro nobis dolores mortis terrenę/ sed etiã dolores inferni in aĩa sustinuisse. vt Adam (qui secundã mortẽ in sua transgressione incurrerat) & Adæ posteritatẽ: a doloribus secũdæ mortis eriperet. quod sensit Cusa in suis sermonibus/ adducta ad hoc hac Petri in actis sententia/ vbi de Christo ait: quẽ deus suscitauit (solutis doloribus inferni) iuxta quod impossibile erat teneri illã ab eo. Sed hæc sententia Cusę: ipso prĩo intuitu michi visa est non modo extranea/ sed & stupenda & horrenda. & incipio solicitius cogitare. euoluo codicẽ græcũ: an forte ex hoc loco aut trahi aut suspicari posset argumentũ. & inuenio scriptũ ὃν ὁ θεὸς ἀνέστησε λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ. id est quẽ deus resuscitauit/ solues dolores mortis: quoniã nõ erat possibile ipsũ teneri ab ea. vbi qđ apud nos infernus/ & hic θάνατος id est mors: ex vocabulo resuscitauit/ idẽ velle certũ est. & video Antistitẽ & cardinalẽ Cusã hic posse dicere. quid est quẽ deus resuscitauit/ deꝰ inq̃ soluens dolores mortis/ nisi amouẽs dolores mortis siue (vt apud latinos legimꝰ) inferni? Et q̃ de eodẽ loquatur & non de alio: sequẽs sermo indicare videt/ quia nõ erat possibile ipsũ teneri ab ea. si enĩ de alijs diceret quorũ dolores soluisset deus: nequaq̃ de eodẽ continuasset sermonẽ/ sed potius subiunxisset/ quia nequaq̃ teneri potuerũt ab ea. hæc pro se forsitan aliquo pacto facere: existimet Cusa. Cæterũ postea lego Hieronymũ sup psalmi 141 vltimos versus. Intende ad deprecationẽ meã: quia humiliatus sum nimis. Libera me a persequentibus me: quia confortati sunt sup me. Educ de custodia animã meã. a patre (inqt) se educi de inferni claustris postulat. vbi michi visus est Hieronymus propemodũ idẽ sensisse: qui hunc psalmũ de Christo dño interpretatur. Alioqui nisi molestus illi fuisset carcer inferni: quomodo propheta in spiritu/ in persona eiꝰ diceret. libera me a persequẽtibꝰ me: quoniã cõfortati sunt super me/ cõtinuo subiũgẽs (vt in tralatione hebraica habet Hieronymus) educ de carcere animã meã. Lego etiã psalmo 17. circũdederũt me dolores mortis: & torrentes iniquitatis conturbauerũt me. dolores inferni circũdederũt me: p̃occupauerũt me laquei mortis. secundũ autẽ veritatẽ hebraicã. circũdederũt me funes mortis: & torrẽtes diaboli terruerũt me. funes inferni circũdederũt me: præuenerunt me laquei mortis. quæ de Christo dicta: proculdubio intelligunt. & psalmo 114. circũdederũt me dolores mortis: & pericula inferni inuenerũt me. secundũ veritatẽ hebraicã. circũdederunt me funes mortis: & munitiones inferni inuenerunt me. & psalmo 87/ qui secundũ Hieronymũ passionis dominicæ continet sacramẽta: legimus. quia repleta est malis anima mea: et vita mea in inferno appropinquauit. ęstimatus sũ cũ descendẽtibus in lacũ: factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber. posuerũt me in lacu inferiori: in tenebrosis & in vmbra mortis. super me confirmatus est furor tuus: & omnes fluctus tuos induxisti super me. & ijs versibus: respondet ex hebræo. quia repleta est malis anima mea: et vita mea ad infernũ descendit. reputatus sum cũ descendentibus in lacum: factus sum quasi homo sua lidus inter mortuos liber. posuisti me in lacu nouissimo: in tenebrosis et in profundis. super me cõfirmatus est furor tuus: & cunctis fluctibus tuis afflixisti me. et circa finẽ eiusdẽ psalmi. in me transierunt iræ tuæ: et terrores tui conturbauerunt me. circundederunt me sicut aqua tota die: circũdederunt me simul. quæ vniuersa/ et nõnulla alia in psalmis: dominũ gloriæ/ molestia etiã apud inferos ea ex parte/ eaq; ex natura qua passibilis erat/ nõ õnino caruisse/ ostendere videntur. Qui si quicq̃ passꝰ est: quia voluit/ quantũ voluit/ & vt voluit passus est. et cũ voluit se victorẽ exhibuit. et expolians principatus et potestates (vt deifer inquit Paulus) exemplũ ignominiæ fecit illos in fiducia. nec iniuria. nã qui peccatũ non fecerat: solus erat inter mortuos liber/ libertate sua et authoritate vsꝰ quãdo illi placitũ fuit. et non vt cæteri qui patiuntur: non quia volũt/ quantũ volunt/ et vt volunt/ et qui spe in doloribus decidunt et destituuntur. ipse autẽ nunq̃ spe vllatenus excidit: sicut scriptũ est. ego autem semper sperabo. et ipse quicquid pateretur: nunq̃ a laude cessauit. et adijciam inquit super omnẽ laudem tuã. et paulo infra dicit. quantas ostendisti michi tribulatiões multas et malas/ et conuersus viuificasti me: et de abyssis terrę iterũ reduxisti me. Sed hic patiẽdi modus quisqs apud inferos fuerit/ et apud quoscunq; fuerit: ęque nos latet vt beatorũ delectandi modus. At hic forsitan quispiã dicet: absit hoc a Christo/ vt quicq̃ apud inferos passus sit/ vllaue deificę eius aĩæ inflicta sit afflictio. nã et eius verba pene nouissima fuere: consũmatũ est. consũmata igitur erant omnia de eo. At respondebit forte quispiam. pœnę corporales omnes/ consũmatę erant/ finẽq; habebant: sed nondum descenderat ad inferos/ nondũ resurrexerat/ nondũ ad cœlos ascenderat/ et nondũ alitũ paracletũ miserat supra discipulos: quæ nichilominus saluti nostræ necessaria relinquebantur implenda. Et insuper fuerunt qui contumeliã crucis de deifico eius corpore negauerunt: quasi rem indi-

gnã Christo/deoq; & dei verbo.sed id dũtaxat ijs visũ est:qui virtutẽ crucis/& eius sacramentũ nõ agnouerũt/& qui post suũ sensũ ambulantes euanuerunt in cogitationibus suis. æque illis forte timendũ, ne post suos sensus ambulẽt:qui Christo domino ad inferos descẽdenti/terrores/cruciatus/gemitus/& pœnas tenebrosi lacus aspectanti/ oẽs animi molestias tollunt.nã prophetias/quæ ipsũ terrefactũ/conturbatũ/& afflictũ sonare vel expsse videntur:suo sensu ad aliena torquere periculosũ est.& tantũdem timere debet qui eius modi est:ne Christus dominus ea sententia qua & Petrũ/eũ feriat & arguat dicens. vade post me sathana / scandalũ es michi:quia nõ sapis quæ dei sunt/sed ea quæ hominũ.iudicia profecto dei & eorũ modus/sunt nobis abscondita:nisi quantũ per se aut suos dignatur aperire.Christũ dominũ passũ/crucifixũ/mortuũ/descendisse ad inferos/resurrexisse a mortuis/ad cœlos ascendisse/ex euangelio didicimus:cætera etiã quę in euãgelio expressa nõ sunt/ ex prophetis sunt accipienda. At si ita est ꝙ Christus dominus non solũ pro nobis temporalẽ mortẽ/sed & mortis secundę(quã noxio fructus morsu primus parens incurrerat)dolores & terrores sustinere voluerit/vt nos a doloribus illis & terrifico illo sensu liberaret/ & imortalitati etiã secundũ corpus in fine restitueret/si ipse qui solus liber erat/se pro seruo secreta dispensatione vt captiuum exhibuit/vt qui iuste teneri nõ potuit eum liberaret qui iuste detinebatur/& tyrannus ius detinendi perderet/ qui iniuste detinere voluit indetentibilẽ/si inquã hæc ita iustitiæ diuinæ prouisione fieri oportuit:q̃ miseros nos reputare debemus/q̃ ingratos/q̃ meritę mulctæ reos/pro quibus oportuit tot/ tantaq; innocentẽ Cristũ pati/vt nos nocentes & mortuos viuificaret? Quę dicta sint:non quia ita ex me asserere velim,sed vt alij/prophetarũ sensa profundius exquirant:aut potius a deo (quod satius est)eorũ intelligentiã postulent. Nam eã solã quã spiritus sanctus intendit/ quæcunq; ea sit:asserere & credere volo/illã solã amplector/illi soli adhęreo.Attamen inferorũ & mortis contritori/victori/spoliatori/& magnifico triũphatori/ viuificatori nostro: honor/ decꝰ/ gratiarũ actio/gloria/ potestas & iperiũ/per immensa sęculorũ sęcula.Amẽ.

DILVENDI MODVS

¶Et hæc vt dictũ est:nõ assertionẽ/sed solã disceptationẽ continent. Quæ in hoc/si ꝓ cõmuni pietate(vt mea fert opinio)sapimus/diluitur:ꝙ quæ mẽbrorũ sunt/ Christus sua dicit.vt & in psalmo passionis,longe a salute mea:verba delictorũ meorũ.nõ enĩ ipse in pso na & vt in capite delicta vlla habuit:sed membrorũ illa erãt.Et in psalmo 17. Et obseruabo me ab iniquitate mea:iniquitatẽ suã dicit/qui peccatũ nõ fecit nec est inuentus dolus in ore eius.Et in psalmo 87.vt quid domine repellis orationẽ meã: auertis faciem tuã a me?Christũ tamẽ secundũ se semper pater audit.Ego autẽ (inquit)sciebã quia semper me audis.Neq; pater vnq̃ facie suã a filio auertit.nec auertit(inquit)facie suã a me.Ecce quomodo in psalmis ex quibus opposita desumebantur argumenta:spiritus sanctꝰ de Christo loquitur non de eo vt in capite/sed de eo vt ĩ mẽbris et corpore.Nulla igitur necessitas cõpellit:ea quæ in partẽ oppositã sunt adducta/de Christo vt capite intelligi:sed vt maiores nostri & pie quidẽ de Christo/sed pro corpore.Sic Origenes/Ticonius/Ammonꝰ/ Chrysostomus/Nanziazenus/Hieronymus/Ambrosius/Augustinus/Cassiodorus/ & reliqui sã cti diluere haud formidassent. Quare & nos cum ipsis ita sentire haudquaq̃ formidare debebimus. ¶Tertiodecimo versũ.Infirmata est in paupertate virtus mea: ex hebræo infirmata est in iniquitate fortitudo mea,quod intelligendũ est:non de sua qui peccatũ nõ fecit/nec est inuentus dolus in ore eius/sed humani generis quã sua morte innocens agnus piauit.de quo Esaias ait.& posuit dominus in eo iniquitatẽ omniũ nostrũ:oblatus est quia ipse voluit/& non aperuit os suũ. ¶Quitodecimo versũ.qui videbant me/foras fugerũt a me.rectius foris vt iungatur cũ videbant/non cũ fugerunt:ex tralatione romana vbi & foris habetur.& ex hebræo:vnde legimus qui videbant me in plateis/fugiebant me. vbi id in plateis:manifestũ est cũ videbãt nõ cũ fugiebãt debere connecti.& adhuc rectꝰ ex vtraq; tralatione & ex sermonis proprietate:legeremus in versu nostro fugiebant q̃ fugerunt/ & etiam ex græco ἔφυγον. ¶Vicesimoprimo versu. erubescant impij & deducantẽ in infernũ:muta fiant labia dolosa.hoc præsignatiue/non imprecatiue aut optatiue intelligi volunt.quare vt id intelligeretur:cõmodius forte legeremus per indicatiuũ.erubescẽt impij & deducentur in infernũ:muta fient labia dolosa.sic enim dominus cum fleuit super Hierusalẽ dicebat.venient dies in te:& circũdabunt te inimici tui vallo.& circũdabunt te & coangustabunt te vndiq;:& ad terrã prosternent te/& filios tuos qui in te sunt.& nõ relinquent in te lapidẽ super lapidẽ:eo ꝙ nõ cognoueris tẽpus visitationis tuæ.nõ dixit veniant inimici tui circundent te/coangustent te vndiq;/prosternant te & filios tuos et eius modi:sed venient/circundabunt/coangustabunt/prosternẽt. Et quo modo etiã imprecaretur/aut optaret eis mala:qui pro illis orat/& pro transgressoribus (ĩquit Esaias)rogauit. & qui docuit nos/pro ijs orare qui persequuntur & calũniantur nos. Et ferme psalmus 108

Psal. 30 In te dñe. 31

maxima pro parte ita legendus esset: vt prophetia nō imprecatio videretur. in bonis enim optatio locum habet: optare autem aut imprecari mala/ perfectio cuāgelica vetat/ quę est adimpletio & consūmatio legis. prædicere autem aut annunciare non vetat. Sic domin⁹ noster Scribis & Phariseis & Iudęis vę vobis inquit Scribę & Phariseī/ vę homini illi nō imprecans/ non optans: sed miseriā illorum illis aperiens/ quo magis resipiscerēt/ et veniā mererent. ¶ Vicesimoseptimo versu. vbi dicimus in ciuitate munita: tralatio romana habet in ciuitate circunstantiæ. quod euenit quia interpres vocabulū περιοχῆς quod hoc ī loco habetur vertit circunstantię: quod munitionem potius significat. quare magis vertē dum erat munitionis q̄ circunstantiæ: quam περίστασιν dicunt.

GALL.

Ipsi Dauid intellectus XXXI.

1 Beati quorū remiss sę sunt iiq̄tates: et quorū tecta sunt pc̄tā.

2 Beat⁹ vir cui nō imputauit domin⁹ peccatū: nec est in spū eius dol⁹.

3 Quoniam tacui inueterauerunt ossa mea: dū clamarem tota die.

4 Q m̄ die ac nocte grauata est sup me man⁹ tua: cōuers⁹ sū i erūna/ mea dū configit spina.

5 Delictum meum cognitū tibi feci: & iniustitiam meā non abscondi.

6 Dixi confitebor adūsū me iniustitiā meā domino: & tu remisisti impietatē peccati mei. Sēper.

7 Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tēpore oportuno.

8 Veruntamen ī diluuio aquarū multarū: ad eū non approximabunt.

9 Tu es refugiū meū a tribulatiōe quę circūdedit me: exultatio mea erue me a circundantibus me. Semper.

10 Intellectum tibi dabo & instruā te in via qua gradieris: firmabo super te oculos meos.

ROM.

¶ Intellectus Dauid. XXXI.

Beati quorū remiss sę sunt iiq̄tates: et quorū tecta sunt pc̄tā.

Beatus vir cui nō iputauit domin⁹ peccatū: nec est in ore eius dol⁹.

Quoniam tacui inuete rauerunt oīa ossa mea: dū clamarem tota die.

Q m̄ die ac nocte grauata est super me man⁹ tua: cōuersus sū i erūnā dum confrīgitur spina.

Delictū meum cognitū tibi feci & iniustitias meas nō operui.

Dixi ꝓnūciabo aduersus me iniustitias meas dño: & tu remisisti īpietatem cordis mei. Dp̄.

Pro hac orabit ad te omnis sāctus in tempore oportuno: veruntamen in diluuio aquarū multarū ad eū non approximabunt.

Tu es michi refugiū a pressura quę circundedit me: exultatio mea redime me a circundantibus me. Dp̄.

Intellectū dabo tibi & instruā te i via hac qua ingredieris: firmabo super te oculos meos.

HEB.

Dā eruditio. XXXII

Beatus cui dimissa est iiquitas: & absconditum est peccatū.

Beat⁹ homo cui nō imputauit dñs iniquitatē: nec est ī spiritu ei⁹ dol⁹

Quia tacui attrita sūt ossa mea: in rugitu meo tota die.

Die enī et nocte grauat sup me man⁹ tua: versat⁹ sū i miseria mea cū exardesceret messis iugit.

Peccatū meum notum facio tibi: & iniquitatē meam non abscondo.

Dixi confitebor scelus meum domino: et tu dimisisti iniquitatem peccati mei. Sela.

Pro hac orat ōnis misericors ad te/ tempus inueniens: vt cum inundauerint aquę multæ/ ad illum non accedāt.

Tu es protectio mea/ ab hoste custodies me: laus mea saluans circūdabis me. Sela.

Docebo te & mōstrabo tibi viam per quam ambules: cogitabo de te oculo meo.

11 Nolite fieri ſicut equus & mulus: quibus non eſt intellectus.
12 In camo & freno maxillas eorũ cõſtringe: qui non approximãt ad te.
13 Multa flagella peccatoris: ſperantem autem in domio miſericordia circundabit.
14 Lętamini in domino & exultate iuſti: & gloriamini oẽs recti corde.

Nolite fieri ſicut equus & mulus: quibus non eſt intellectus.
In freno & camo maxillas cõſtringes eorũ: qui non approximãt ad te.
Multa flagella peccatorũ: ſperantes autem in domio miſericordia circundabit.
Lętamini in domino & exultate iuſti: & gloriamini oẽs recti corde.

Nolite fieri ſicut equus & mulus: quibus nõ eſt intelligentia.
In camo & freno maxillas eorũ conſtringe: qui non accedunt ad te.
Multi dolores impij: cõfidentem autem in domino miſericordia circundabit.
Lętamini in domino & exultate iuſti: & laudate omnes recti corde.

TITVLVS. Eruditio Dauid. eruditio Dauid: inſtructio pro pœnitentibus/ in ſpiritu monſtrata Dauid. propheta loquitur in perſona pœnitentis.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Beati quorũ remiſſę ſunt iniqtates: & quorũ tecta ſunt pctã. beati/ ꝑcul a miſeria dãnatiõiſq; periculo/ quib9 deus trãſgreſſiones legis dimiſit: & beati q
2 bus adſcõdita & deleta ſunt delicta. Beatus vir cui nõ iputauit dñs peccatũ: nec eſt in ſpũ eius dolus. ſecurus eſt a miſeria & periculo mortis ſcdę / cui (&ſi peccauit) dñs qđ peccauit nõ iputauit/ quia dolorẽ cordis/ & oris cõfeſſionẽ pro ſatiſfactiõe (q̃ ſua eſt in nos benignitas) deus ſuſcepit: & beatus ille cui nulla fraus expiationis peccati in anima eius inuenta eſt ſed vere quod peccauerit doluit: & qui ſe ore & animo accuſauit reumq; agnouit. Hactenus propheta de beatis. nunc peccatorũ perſonã agit: qui tamen dei miſericordia ad vt
3 tã ſunt reſpiraturi. Q uoniã tacui inueterauerũt oſſa mea: dũ clamarẽ tota die. quoniã pec cata mea nec dimiſſa nec abſcondita/ nec quæ nõ imputat dominus quia ſilui/ quia nõ me corde & ore accuſaui in ſimplicitate ſpiritus/ õnes vires meæ languerunt/ omnes inordinatæ ſunt/ miſer adeo factus ſum: vt præ afflictione mentis ſauciæ/ rugirẽ abſq; ceſſatione.
4 Q uoniã die ac nocte grauata eſt ſuper me manus tua: conuerſus ſum in crũna/ mea dum configitur ſpina. quoniam timor vindictæ tuæ ſuper me grauis factus eſt: attẽdi/ reſpexi/
5 confugi ad te in miſeria mea dũ pungit/ dũ mordet/ dũ ſtimulat me conſcientia mea. Delictũ meũ cognitũ tibi feci: & iniuſtitiã meã non abſcondi. dũ ſic rugio/ dũ impatientia mi ſeræ vitæ meæ ſuperatus eiulo corde / peccatum meum tibi nudaui: & tranſgreſſionem
6 in te factam non amplius celaui/ nõ amplius diſſimilaui. Dixi confitebor aduerſũ me iniuſtitiã meã dño: & tu remiſiſti ipietatẽ peccati mei. intra meipſum cogitaui dicens/ corde & ore ſine dolo meipſũ iniuſtitiæ meæ accuſabo corã dño/ contra meipſũ ero: & tu clementiſ
7 ſime deus/ præueniẽs dimiſiſti piaculi mei in te male contractã offenſã. Pro hac orabit ad te omnis ſanctus: in tempore oportuno. pro remiſſione peccati intercedet ad te omnis ſãctus/ miſerationis & clementiæ tuæ imitator: dũ occaſionẽ dabit peccator/ atterẽdo/ gemẽ
8 do/ & ſine fictione corde & ore ſe accuſando. Verũtamen in diluuio aquarũ multarũ: ad eũ non approximabunt. attamen ſancti & miſericordes dei/ eũ pro dimiſſione impietatis peccatoris tunc ſupplices non adibunt: cum inundatione peccatorũ multorũ peccator obruitur/ ſed cũ emergere nititur/ & malũ ſuũ agnoſcit/ & deo denudat/ & cũ iã aperte & ſine dolo iniuſtitiã ſuã confitetur. tũc enim tempus oportunum/ tunc deus inuenitur/ tunc
9 acceditur ad eũ. T u es refugiũ meũ a tribulatione quæ circũdedit me: exultatio mea erue me a circũdantibus me. tu deus qui michi offenſam in te donaſti/ relaxaſti/ remiſiſti/ es cõ fugiũ meũ a miſeria quæ me circũuallauit: & tu in quo ex triſtitia & mœrore confecti ſpiritus lætitiã & conſolationem fũ aſſecutus/ eripe me ne recidã in peccatũ/ eripe inquã a tur
10 ba hoſtiũ circũeũtiũ me. Intellectũ tibi dabo & inſtruã te in via hac qua gradieris. firmabo ſuper te oculos meos. audit propheta in ſpiritu reſponſũ dei ad petitionẽ peccatoris (iã dimiſſo dei miſeratione peccato) per gratiã innouati/ & magnũ auxiliũ quod pollicẽ benigniſſimus deus reſpirantibus ad vitã/ & q̃ magna circa nos dei cura & benignitas. & ſequentia ſunt dei verba. infũdã/ indulgebo tibi a modo purã agnitionẽ boni a malo/ p quã liberari poſſis ab hoſtibus/ & ne recidas docebo te qua via ſis inceſſurus/ dabo tibi prę
11 cepta quæ tibi ſint pro via: te iugiter aſpiciam/ tibi iugis aſſiſtet prouidentia mea ne ruas ĩ iniuſtitiæ miſeriã/ & beatitudinẽ perdas recuperatã. N olite fieri ſicut equus & mulus: qui-

GALL. ROM. HEB.

bus non est intellectus. O hoīes quos agnitione boni malicꝫ donauit/ nolite assimilari pecudibꝰ nō ratione sed pturbationū ipetu ad oēs illecebras ruētibus: qbꝰ nō ineſt bonorū malorūqꝫ discretio/ & quas intelligentia nō sum dignatus. In camo & freno maxillas eorū cō 12
stringe: qui non approximant ad te. verba prophetæ. in capistro/ lupatis et frenis & duro seruitutis iugo O deus totius boni veniæqꝫ largitor/ preme/ vici & coerce eos qui vt bruta viuunt: & ad te/ secundū rationē & intellectū (q̄ illis indulsisti) viuētes non accedūt. M ul- 13
ta flagella pctōris: sperātē aūt i dño misericordia circūdabit. audit deū respōdētē/ non solū dura seruitꝰ p̄met pctōrē qui viuēs assimilatꝰ est pecudi mētis ratiōisqꝫ expti/ sed eū supplicia manēt ętna: & cōtra/ eū q̄ itelligētiā secutꝰ/ fiduciā totiꝰ boni in deo collocat/ miseratio mea i vita ętna coronabit. L ętamini i dño & exultate iusti: & gloriamini oēs recti corde. 14
hic versus et deo & ꝓphetę communis esse potest. O iusti & expiati a peccato veniaqꝫ dignati/ lętitia et exultatio vestra sit in domino/ & non more rationis expertium in rebꝰ ca ducis: & O vos vniuersi qui rectam habetis animam/ & non ad deuia peccatorum incuruam/ gloria & iocunditas vestra sit in domino.

ADVERTE. Primariam huius psalmi intelligentiam appræhensu difficilem. quo factum est vt paulo plus q̄ in cæteris ad aperiendum sensum fuerit immorandum. ¶ Primo versu. beati quorum remissę sunt iniquitates. quod pluraliter hic dicitur: ex hebræo singulare respondet/ beatus cui dimissa est iniquitas. & Paulus ad Romanos interpretatione septuaginta est vsus: dicens. & Dauid dicit beatitudinem hominis cui deus accepto fert iustitiā sine operibus: quod secundum versum respicit. & subnectit duos primos versus prophetæ. Quid enim fecit quis/ in miseria constitutus flens & eiulans/ alicuius opem requirens: vt hic eum eximat ab illa necessitate/ de quo nunq̄ est bene meritus? si eximit: sola gratia eximentis est & misericordia/ non lachrimantis/ non poscentis opem meritū/ non opera. ita & cum deus postulantem opem & errata sua confitētem: iustificat impium. hæc est sanctissimi Pauli viuifica sententia. ¶ Vltimæ particulæ quarti versus dum configitur spina: ex hebræo respondet/ cum exardesceret messis iugiter. quod ad hanc trahitur intelligentiā. manus domini die ac nocte/ vltionis/ damnationisqꝫ metu grauis facta est super me: dum peccata mea ad maturitatem venissent æternis incendijs parata/ & me iā continuo exurentia. Et ad spina in psalterio gallico particula/ mea potiꝰ ferenda est q̄ ad pręcedentē/ erūna. Quod ex greco cognoscitur: vbi habetur. ἐις ταλαιπωρίαν, ἐμ τῷ ἐμαγῆραί μοι ἄκανθα. in erumna/ dum configitur michi spina. ¶ Vltimę item particulæ noni versus/ erue me a circundantibus me: respondet ex hebræo/ saluans circundabis me. vbi circundatio: non ad hostes et næquitias insidiantes peccantibus/ sed ad deum spectat. quare si nostra/ tralationi hebraicæ conciliandā foret/ dicendum esset: erue me circūdans me. vtrobiqꝫ tamen intelligentia bona.

¶ In finē psalmus Dauid. XXXII.

1 EXultate iusti i dmino: rectos decet laudatio.

2 Confitemini domino i cithara: in psalterio decem chordarum psallite illi.

3 Cantate ei canticū nouum: bene psallite ei in vociferatione.

4 Quia rectum est verbum domini: & omnia opera eius in fide.

5 Diligit misericordiam & iudicium: misericordia domini plena est

¶ In finem psalmꝰ Dauid. XXXII.

GAudete iusti i dmino: rectos decet collaudatio.

Confitemini domino in cithara: in psalterio decem chordarum psallite ei.

Cantate ei canticū nouum: bene psallite ei in iubilatione.

Quia rectus est sermo domini: & omnia opera eius in fide.

Diligit misericordiam & iudicium/ misericordia domini plena est

XXXIII.

LAudate iusti dominū: rectos decet laudatio.

Confitemini domino in cithara: in psalterio decachordo cantate ei.

Cantate ei canticū nouum: diligenter psallite in iubilo.

Quam rectum est verbum domini: & omne opus in fide.

Diligit iustitiam & iudiciū: misericordia domini plena est terra.

terra.
6 Verbo domini cœli firmati sũt:& spiritu oris eius omnis virtus eorũ.
7 Cõgregãs sicut in vtre aquas maris:ponens in thesauris abyssos.
8 Timeat dominum omnis terra : ab eo autem commoueantur omnes inhabitantes orbem.
9 Quoniam ipe dixit et facta sunt:ipse mandauit & creata sunt.
10 Dominus dissipat consilia gentium/reprobat autem cogitationes populorũ:& reprobat cõsilia principum.
11 Consilium autem domini in ęternũ manet: cogitationes cordis ei⁹ in generatione & genetionem.
12 Beata gens cui⁹ est dominus deus eius:populus quem elegit in hęreditatem sibi.
13 De cœlo respexit dominus : vidit omnes filios hominum.
14 De prępparato habitaculo suo:respexit super oẽs qui habitant terrã.
15 Qui finxit singillatim corda eorũ : qui intelligit omnia opera eorũ.
16 Non saluatur rex per multam virtutem:& gigas non saluabitur in multitudie virtutis suę.
17 Fallax equus ad salutem:in abundantia autem virtutis suę nõ saluabitur.

terra:verbo domini cœli firmati sunt / & spiritu oris eius omnis virtus eorum.
Cõgregãs sicut in vtre aquas maris : ponẽs in thesauris abyssos.
Timeat dominum omnis terra:ab ipso autem commoueantur vniuersi/& qui habitant orbẽ.
Quoniam ipse dixit & facta sunt:ipse mandauit & creata sunt.
Dominus dissipat consilia gentium/reprobat autem cogitationes populorum : & reprobat consilia principum.
Consilium vero domini manet in æternum: cogitationes cordis ei⁹ in sæculumsæculi.

Beata gens cui⁹ est dominus deus eorum:populus quem elegit dominꝰ ĩ hæreditatẽ sibi.
De cœlo prospexit dominus : & vidit omnes filios hominum.
De prępparato habitaculo suo:respexit super oes qui habitant orbẽ.
Qui finxit singillatim corda eorum:qui ĩtelligit omnia opera eorũ.
Non saluabit rex per multã virtutẽ suã : nec gigas saluꝰ erit inmultitudine fortitudinis suę.
Falsus equus ad salutem:in abundantia autem virtutis suæ non erit saluus.

Verbo domini cœli firmati sũt : & spiritu oris eius omnis ornatus eorum.
Congregans quasi in vtre maris : ponens in thesauris abyssos.
Timeat dominum omnis terra:ipsum formident vniuersi habitatores orbis.
Quia ipse mãdauit & factus est:ipso pręcipiente stetit.
Dominus dissoluit cõsilium gentium : irritas fecit cogitationes populorum.

Consilium autem domini in ęternum stabit: cogitationes cordis ei⁹ in generatione & generatione.
Beata gens cuius dominus deus eius:populus quem elegit in hæreditatem sibi.
De cœlo respexit dominus : vidit omnes filios adam.
De firmissio solio suo: prospexit vniuersos habitatores terrę.
Fingens pariter cor eorum:intelligens omnia opera eorum.
Non saluabitur rex in multitudine exercitus: nec fortis liberabitur in multitudine virtutis.
Fallax equus ad salutem : & in multitudine roboris sui non saluabit.

	GALL.	ROM.	HEB.
Psal. 32 Exultate	18 Ecce oculi domini supmetuētes eum: et in eis qui sperant super misericordia eius.	Ecce oculi domini suptimētes eum: sperantes autem in misericordia eius.	Ecce oculus domini super timentes eum: et expectantes misericordiā eius.
	19 Vt eruat a morte animas eorum: et alat eos in fame.	Vt eripiat a morte animas eorum: & alat eos in fame.	Vt eruat de morte animas eorum: et viuificet eos in fame.
	20 Anima nostra sustinetdominū: quoniā adiutor et protector noster est	Anima autē nostra sustinet dñm/qm̄ adiutor et protector noster est:	Aia nostra expectauit dñm: auxiliū nostrū et clypeus noster est.
	21 Quia in eo lætabit̄ cor nostrū: et in nomine sancto eius sperauimus.	et in ip̄o lętabit̄ cor nostrū/et in nomie sancto eius sperabimus.	In ipso enī lætabit̄ cor nostrū: quia in noīe sancto eius sperauimus.
	22 Fiat misericordia tua domie super nos: quēadmodū sperauim9i te.	Fiat dñe misericordia tua super nos: sicut sperauimus in te.	Sit misericordia tua domine sup nos: sicut expectauimus in te.

TITVLVS nullus. Psalmus ītroductorius de diuinitatis arcanis. Propheta in spū loquit̄.

EXPOSITIO CONTINVA. Exultate iusti in dño: rectos decet collaudatio. O vos diuiæ legis obseruatores/p̄cepta dei adiplentes/exultatio vestra & laus vestra sit in deo: quoniā par est iustos & nusq̄ a rectitudinis calle deflectētes in deo exultare & deū collaudare. Cōfitemini dño in cythara: in psalterio decē chordarū psallite illi. canite laudes dño in trigona melodia/in trinę beatitudinis cōfessione: dicite ei laudes in decē p̄ceptorū decalogi obseruatione. Cantate ei canticū nouū: bene psallite ei in vociferatione. psallite ei carmen noui testamēti: prudenter hymnos eius cōcinite in vocis recrepatiōe. Quia rectū est verbū dñi: & oīa opera eius in fide. psallite carmē nouū/psallite prudēter cū vocis modulatione/quia filius dei cuius nouū carmē canendū rectus & iustus est: & vniuersa facta eius fidelia. Diligit misericordiā & iudiciū: misericordia dñi plena est terra. verbum dñi/filius æterni patris amator est misericordię & iudicij: misericordia verbi dñi/ miseratio filij dei oppleuit terrā. Verbo dñi cœli firmati sunt: et spiritu oris eius omnis virtus eorū. filio æterni patris cœlestia stabilita & cōdita sunt: & spiritu sancto qui ab ore dei ieffabiliter p̄cedit/ois fortitudo/decor/ornatusq̄ eorū. Cōgregans sicut in vtre aquas maris: ponens in thesauris abyssos. verbū dei colligit in vnitate ecclesiæ quasi in vase populos orbis: & reponit in arcanis suis inscrutabilia sapiētiæ suæ. Timeat dñm omnis terra: ab eo autem cōmoueātur oēs inhabitantes orbē. omnis orbis accola ęternū patrē vereatur: omnes accolę terrę timore eiꝰ quatiātur. & id p̄cedentē explicat particulā. Quoniā ipse dixit et facta sunt: ipse mandauit & creata sunt. omnes terræ habitatores ad nutū eius moueātur/quia ipse cœlestis pater dixit et verbo suo cōdita sunt vniuersa: ipse iussit & iussione sua cuncta sunt ad ortū deducta. Dñs dissipat cōsilia gentiū/reprobat autē cogitatiōes populorū & reprobat cōsilia principum. pater cœlestis dissoluit & irrita facit cōsilia generationū: dñs frustrat cogitatus & cōceptiones hominū/& dñs frustrat/irritaq̄ facit cōsilia regū ac magnatū. Cōsiliū autē dñi in æternū manet: cogitationes cordis eius in generatione & generationē. cōsiliū dñi/ verbū dñi nō tale est/nō dissipatur/nō dissoluitur/nō disperit/nō fit irritū / sed in æternū manet genitori coęternū: & p̄finitiones mentis diuinæ in successione & successione/tota manent in æternitate. Beata gens cuius est dñs deus eius: populus quē elegit in hęreditatem sibi. hæreditatis æternæ secura ea generatio quæ cœlestē patrē/cōsiliū ęternū & p̄finitiones æternas/verbū & spiritū sanctu habentē/deū suū agnoscit: beatus populus quē cœlestis pater æternus p̄diffiniuit/p̄ordinauit/ p̄destinauit sibi/ in possessione sua. & hic/ a verbo dei redēpti gaudeāt fideles: quia ex cōfessione & fide patris/ filij & spiritus sancti/ dei sui/trisagiæ beatitudinis/beatus esse & æternę vitę securus declaratur. De cœlo respexit dominus: vidit omnes filios hominū. de cœlesti throno suo subter aspexit deus: & vniuersos homines cōtuitus est. De p̄parato habitaculo suo respexit super omnes : qui habitant terram. hic versus p̄cedentē explicat eūdēq̄ affert sensum. Qui finxit singillatim corda eorū: qui itelligit oīa opa eorū. qui particulati cuiq̄ eorū animā plasmauit & infudit: quē nichil eorū q̄ fecerit latere potest. Nō saluaī rex p multā virtutē : & gigas nō saluabit̄ in multitudine virtutis suæ. nō æternæ vitæ beatitudinē adipiscitur vir in regia dignitate

cõstitutus per multiplicẽ diuitiarũ & bellatorũ potentiã: & athleta vir cæteris viribus ipat
& excellẽs nõ beatitudinẽ illã cõsequeť/nec a miseria mortisq; scdę piculo eximeť i multipli-
17 ci fortitudine & robore suo. Fallax equꝰ ad salutẽ: in abundãtia aũt virtutis suę nõ saluabiť.
terrena potẽtia fallax & deceptoria est/ad beatitudinẽ hęreditatis æternæ cõsequendum:
terrena potẽtia quantũcũq; multiplicetur et abundet/nos æterna beatitudine nõ donabit.
18 Ecce oculi dñi sup metuẽtes eũ: et in eis qui sperãt sup misericordia eius. ecce aspectus be-
nignitatis dei de throno suo cœlesti cõtuentis sup oẽs habitatores orbis/ intẽtus est super
timentes eũ:& cõfidẽtes in misericordia eius saluari beatitudineq; æterna donari/non in
19 multiplici authoritatis eminẽtia/nõ in virtũ fortitudine/nõ i terrenorũ potẽtia. Vt eruat a
morte aĩas eorũ: et alat eos in fame. intenti sunt oĩa videntes oculi dñi sup metuẽtes eũ &
sperantes in eo/vt eripiat aĩas eorũ ab æternæ mortis supplicio:& pascat eos fide & sui co-
20 gnitione spirituali in sterilitate huius mortalis vitæ. Anima nostra sustinet dñm: quoniam
adiutor & ꝓtector noster est. ꝓpheta in persona fideliũ. mẽs nostra prestolať/ expectat dñi
auxiliũ qui per suã solã misericordiã & gratiã saluat/beatitudineq; donat: quoniã adiuuat
nos ad salutẽ beatitudinẽq; cõsequendã/& protegit nos ne in miseriã ruamus/mortẽq; se-
21 cundã. Quia in eo lętabiť cornu nostrũ:& in noie sancto eius sperauimꝰ. aĩa nostra susti-
22 net & expectat dñm/quia in eo solatiũ suũ cõsequeť: & in verbo sancto eius cõfidimꝰ. Fiat
misericordia tua dñe sup nos: quẽadmodũ sperauimus in te. detur nobis cœlestis ꝓspector
misericordia tua/supernus fauor & gratia: quẽadmodũ fiduciã nostrã habuimus in te/ per
tuã scilicet gratiã & misericordiã neq; ob aliud quicq̃ nos saluari posse.

ADVERTE. Primo versu. exultate iusti in dño: ex hebræo laudate iusti dñm. quod qua-
drat ad cõsequẽtiã/rectos decet collaudatio. ¶ Decimo versu. vltima particula & reprobat
cõsilia pricipũ: ex hebręo nõ habeť/sed sub prima pticula cõprẽhẽdiť. ¶ Vndecimo versu.
in generatiõe & gñatiõnẽ: lege copulatiõis aptius i generatione & gñatione/vt vtrũq; eo-
dem casu reperiatur. sic enim græce ἐισ γενεὰν καὶ γενεάν. vbi vtrumq; accusatiuus est.
¶ Quintodecimo versu. qui finxit singillatim corda eorũ: ex hebræo fingens pariter cor
eorũ. vbi quod septuaginta dixerũt καταμόνας id est singulatim/singulariter/ seorsum/
solitarie: Hieronymus posuit pariter. qd eueniſſe putãt: ob homonymiã vocabuli hebraici
illic positi. & videť septuagita rectiore vsi significatiõe. ex illo enĩ Hieronymi qui spiã post
ἄρομον Abenruſt lapsus: altercari posset oĩm hominũ eandem mentẽ/vnicãq; animã esse.
Et alius ex fabulamẽtis Origenistarũ & nõnullorũ Hebræorũ deprauatꝰ: cõtẽdere omnes
animas simul a pricipio cõcreatas/ & in corpora postmodũ delabi. qui vterq; error tã per-
niciosus q̃ ipius. sed vt septuaginta reliquere/animas singulatim & solitarie creatas: nichil
fulcimẽti affert huiusmodi distorte cõcipientibus/& amẽter abutẽtibus mente. quin potius
eorũ extricat errores & euertit. & aĩaduerte quod dicitur singillatim: idẽ esse quod singulati
et vtrũq; a singulo deriuatũ. quod enĩ a signo sigillum & sigillatim dicitur: aliã habet in-
telligentiã/huic loco minime accõmodandã. ¶ Septimodecimo versu. in abundãtia autẽ
virtutis suæ nõ saluabitur: ex hebræo/& in multitudine roboris sui nõ saluabit. vbi id sal-
uabit/rem subiectam/equum respicit. vt intelligatur: & equus nõ saluabit/nõ beatum effi-
ciet. & absurdum est sane dicere: & equus nõ saluabitur. quod ex pręcedẽte particula intel-
ligere oporteret: nisi violentũ aliunde emendicaremus subiectũ. nichil enĩ ꝓpheta dignũ:
vt dicat equos beatitudinis incapaces/quod nullus etiã vel obtusissimus vnq̃ negauit phi-
losophorum. rectius igitur stat: vt psallamus fallax equus ad salutem: in abundantia autẽ
virtutis suæ non saluabit.

¶ Dauid cũ imutauit vultũ suũ corã Abime lech/ & dimisit eum & abijt. XXXIII

1 BEnedicã dominũ in oĩ tẽpore: semp laus eius in ore meo. ✲
2 In domio laudabiť aĩa mea: audiant mansueti & lætentur.
3 Magnificate dñm mecũ: & exaltemus nomẽ

¶ Psalmus Dauid cũ mutauit vultũ suũ corã Abimelech/ & dimisit eũ & abijt. XXXIII.

BEnedicã dominũ in oĩ tẽpore: semp laus eius in ore meo. ✲
In domio laudabiť aĩa mea: audiant mansueti & lætentur.
Magnificate dñm mecũ: & exaltemus nomẽ

¶ Dauid quãdo cõmutauit os suũ corã Abimelech/& eiecit eũ & abijt XXXIIII. Aleph

BEnedicã domino in oĩ tẽpore: semp laus eiꝰ i ore meo. Beth
In domio laudabiť aĩa mea: audiãt mãsueti & lætentur. Gimel.
Magnificate dñm mecũ: & exaltemus nomẽ

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
33	eius in idipsum.	eius in inuicem.	eius pariter. Daleth.
Bñdicã. 4	Exquisiui dñm & exaudiuit me: & ex oĩbus tribulationib9 meis eripuit me.	Inquisiui dñm & exaudiuit me: & ex oĩb9 tribulatiõibus meis eripuit me.	Quęsiui dñm et exaudiuit me: & ex omĩbus angustijs meis liberauit me. He.
5	Accedite ad eũ & illuminamini: & facies vestrę nõ cõfundentur.	Accedite ad eũ & illuminamini: & vultus vestri nõ erubescent.	Respicite ad eũ & confluite: & vult9 vestri nõ cõfundentur. Vau.
6	Iste paup clamauit/ & dñs exaudiuit eum: & de oĩbus tribulatiõibus eius saluauit eũ.	Iste paup clamauit & dñs exaudiuit eũ: & ex omĩbus tribulatiõibus eius liberauit eũ.	Hic pauper clamauit et dñs exaudiuit: & de oĩbus tribulatiõibus saluabit eum. Zai.
7	Immittet angelus dñi in circuitu timentiũ eũ: & eripiet eos.	Immitet angelus domini in circuitu timentiũ eum: & eripiet eos.	Circũdat angelus dñi in gyro timentes eũ: & eruet eos. Heth.
8	Gustate & videte qm̃ suauis est domin9: beatus vir qui sperat in eo.	Gustate & videte qm̃ suauis est domin9: beatus vir qui sperat in eo.	Gustate & videte qm̃ bonus dñs: beatus vir qui sperat in eo. Teth.
9	Timete dñm oẽs sancti eius: quoniã non est inopia timentibus eũ.	Timete dominũ oms sancti eius: qm̃ nichil deest timentibus eum.	Timete dñm sancti eius: qm̃ nõ est inopia timentibus eum. Ioth.
10	Diuites eguerũt & esurierunt: inquirẽtes autẽ dominũ nõ minuentur omni bono.	Diuites eguerũt & esurierunt: inquirẽtes autẽ dominũ non deficient omni bono.	Leones indiguerũt & esurierunt: quçrẽtibus autẽ dominũ nõ deerit omne bonũ. Caph.
11	Venite filij audite me: timorẽ domini docebo vos.	Venite filij audite me: timorẽ domini docebo vos.	Venite filij audite me: timorẽ domini docebo vos. Lameth.
12	Quis est homo q̃ vult vitã: diligit dies videre bonos?	Quis est homo q̃ vult vitã: & cupit videre dies bonos?	Quis est vir q̃ velit vitã: diligens dies videre bonos? Mem.
13	Prohibe linguã tuã a malo: & labia tua ne loquãtur dolum.	Prohibe linguã tuã a malo: & labia tua ne loquãtur dolum.	Custodi linguã tuã a malo: & labia tua ne loquãtur dolum. Num.
14	Diuerte a malo & fac bonum: inquire pacẽ & persequere eam.	Diuerte a malo & fac bonũ: inquire pacem & sequere eam.	Recede a malo & fac bonũ: quęre pacem & psequere eã. Samech.
15	Oculi domini super iustos: & aures eius i preces eorũ.	Oculi domini super iustos: & aures ei9 ad preces eorum.	Oculi domini ad iustos: et aures eius ad clamorem eorum. Ain.
16	Vultus aũt dñi sup facientes mala: vt perdat de terra memoriã eor.	Vultus aũt dñi sup faciẽtes mala: vt p̃dat de terra memoriã eorum.	Vultus domini sup faciẽtes mala: vt p̃dat de terra mẽoriã eorũ. Fe.
17	Clamauerunt iusti & dñs exaudiuit eos: &	Clamauerũt iusti & dominus exaudiuit eos: et	Clamauerunt iusti & dñs exaudiuit: & ex oĩ-

ex oĩbus tribulationí-
bus eorũ liberauit eos.
18 Iuxta eſt dñs ijs qui tri
bulato ſũt corde: & hu-
miles ſpiritu ſaluabit.
19 Multæ tribulatiões iu-
ſtorũ: & de oĩbus ijs li-
berabit eos dominus.
20 Cuſtodit dominus oĩa
oſſa eorũ: vnũ ex ijs nõ
conteretur.
21 Mors peccatorũ peſſi-
ma: & qui oderũt iuſtũ
delinquent.
22 Redimet dñs aĩas ſer-
uorũ ſuorũ: & nõ delin
quent omnes qui ſpe-
rant in eo.

ex oĩbus tribulatiõibus
eorũ liberauit eos.
Iuxta eſt dñs ijs qui tri
bulato ſũt corde: & hu-
miles ſpiritu ſaluabit.
Multę tribulatiões iu-
ſtorũ: & de ijs oĩbus li-
berabit eos dominus.
Dominus cuſtodit oĩa
oſſa eorũ: vnũ ex ijs nõ
conteretur.
Mors peccatorũ peſſi-
ma eſt: et qui oderũt iu-
ſtum delinquunt.
Redimet dñs animas
ſeruorũ ſuorum: & non
delinquent omnes qui
ſperant in eo.

bus tribulationibus eo-
rum liberauit eos. Sade
Iuxta eſt dñs contritis
corde: & cõfractos ſpi-
ritu ſaluabit. Cof.
Multę tribulatiões iu-
ſti: & ex oĩbus illis libe-
rabit eũ dominus. Res.
Cuſtodit tõnia oſſa eĩ9:
vnum ex eis nõ cõfrin-
getur. Sin.
Interficiet impiũ mali-
tia: & odiẽtes iuſtũ cul-
pabuntur. Tau.
Redimet domin9 aĩas
ſeruorũ ſuorum: & non
peccabunt omnes ſpe-
rantes in eo.

TITVLVS. Ipſi Dauid quãdo cõmutauit os ſuũ coram Abimelech. Pſalm9 de Chriſto dño quãdo cõmutauit faciẽ ſuã/quãdo diuinitatẽ ſuã diſſimulauit/quãdo cõtexit/formã paupis accipiẽs/coram Abimelech/in cõſpectu Iudęorũ/in cõſpectu regni patris ſui, id eni Abimelech ſignificat. Propheta in ſpiritu inducit Chriſtũ de patre loquentẽ & ſuos hortantem.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Benedicã dñm in omni tẽpore: ſemp laus eius in ore meo.
2 gratias agã deo patri meo oĩbus diebus vite meæ: bonitatẽ eius enarrabo/& iugiter ac in-
deſinẽter ipm laudabo. In dño laudabitur aĩa mea: audiãt mãſueti & lętẽtur. in deo patre
3 meo/in obediẽtia & executione mãdatorũ eius oĩs laus & aĩæ meæ cõmẽdatio: hęc intelli-
gant mites & ſimplices corde & exultẽt/animoq; cõſolenẽ. Magnificate dñm mecũ: & ex-
4 altemus nomẽ eius in idipm. O vos mãſueti & mites corde / magnis pconijs patrẽ meum
cœleſtẽ exaltate mecũ: & magnificem9 nomẽ eius ſimul/extollam9 nomẽ eius in vnũ. Ex-
quiſiui dñm & exaudiuit me: & ex oĩbus tribulationibus meis eripuit me. Inuocaui patrẽ
5 meũ & dignatus eſt me exaudire: et liberauit me ex oĩbus anguſtijs/quæ oppreſſerũt me.
Accedite ad eũ & illumiamini: & facies veſtræ nõ cõfundẽtur. appropinquate ei fide & in-
6 uocatione/& mẽtis illumiationẽ ſuſcipite quia pater luminũ eſt: & mẽtes veſtrę ad diuini-
tatis ſimilitudinẽ efformatę/nulla vnq̃ opiẽtur cõfuſione. Iſte pauper clamauit & dñs exau
diuit eũ: & de oĩbus tribulatiõibus eius ſaluauit eũ. de ſe loquit dñs. iſte pauper qui ad vos
loquitur O mites corde & aĩa benigni/qui nõ habebat in terris vbi reclinaret caput ſuũ in-
7 uocauit patrẽ & pater cœleſtis audiuit eũ: & de oĩbus pſſuris & anguſtijs eius liberauit eũ/
et ita vos audiet ſi acceſſeritis/ſi clamaueritis ad eũ. Immittet angelus dñi in circuitu timẽ-
8 tiũ eũ: & eripiet eos. vos audiet ſi iuocaueritis eũ/quia angelus eius circũſtabit eos qui ti-
ment eũ ad eos ꝓtegendũ: & de periculis eximet eos. Guſtate & videte quoniã ſuauis eſt
dñs: beatus vir qui ſperat in eo. Intimo ſenſu ſapite & cõtuemini mẽte/ quia totius bonita-
tis ſuauitate plenus eſt pater meus cœleſtis / dñator cœli & terræ: fœlicitatẽ adipiſcet æter-
9 nã qui cõfidit in eo. Timete dñm oẽs ſancti eius: quoniã nõ eſt inopia timẽtibus eũ. in ti-
more ſancto colite patrẽ meũ vniuerſi imaculati eius: quoniã qui cœleſti patri pure ſeruiũt
10 & ei cultũ in timore exhibẽt/nichil ſibi deeſſe ſentiẽt ex omni copia ſpiritualiũ/verorum &
æternorũ bonorũ. Diuites eguerũt & eſurierunt: inquirẽtes autẽ dñm nõ minuẽtur omni
bono. huius ſęculi locupletes/ſpiritualib9 bonis egeni/animi ſufficiẽtia & veris alimonijs
11 caruerunt: ijs vero qui nõ terrenas opes ſæculi ſed deũ/cœleſtẽq; patrẽ quęrunt/nullũ vnq̃
deerit bonũ. Venite filij audite me: timorẽ dñi docebo vos. accedite ad me. O mãſueti O pa
12 cifici/auſcultate doctrinã meã/ euãgeliũ pacis pectorib9 iſerite: & quo pacto cœleſtẽ patrẽ
timere debeatis/ego vos edocebo. Quis eſt homo q vult vitã: diligit dies videre bonos?
13 qs eſt homo q ad vitã cupit igredi beatã: qs eſt homo q cupit bona poſſidere ĩ dierũ ętẽ ni-
tate? Prohibe linguã tuã a malo: & labia tua ne loquãt dolũ. arce ſermonẽ tuũ a iuramẽto/
periurio/detractiõe/blaſphemia/vaniloqo: & os tuũ ne falſũ teſtimoniũ dicat/ne mẽdaciũ

33 Benedicã. 34

fraudẽue vllã cõcinet. Diuerte a malo & fac bonũ: īquire pacẽ & psequere eã. declina ab ijs 14
quę lex diuina vetat & fac quæ ipsa iubet: q̃re viã supnæ pacis/ neq; vnq̃ desere illã/ q̃re inq̃
tranquillũ & pacatũ mẽtis statũ vbi cor nõ turbatur neq; formidat/ vbi aĩa in amore ęter-
norũ bonorũ quiẽscit/ neq; terrore gehẽnę/ interminorũq; suppliciorũ quatitur seruiliterue
inhorrescit/ & sanctã illã animi pace adinuentã quã mundus dare nõ potest/ ad finẽ vsq; cõ
plectere/ & eris homo ille qui vult vitã & diligit dies videre bonos. Oculi dñi super iustos: 15
& aures eius in preces eorũ. benignitatis aspectus patris æterni super legẽ adiplentes/ qui
linguã ꝓhibent a malo/ & labia sua ne loquãtur dolũ/ qui diuertũt a malo & faciũt bonũ/
qui pacẽ inquirũt & persequũtur eã: & paratus est exaudire orationes eorũ. Vultus aũt dñi 16
super faciẽtes mala: vt perdat de terra memoriã eorũ. seueritatis aspectus & ira patris mei
super iustos/ qui linguã suã soluũt in malũ/ & quorũ labia loquũtur dolũ / qui se cõuertũt
ad malũ & omittũt facere bonũ/ qui pacẽ dei nõ quęrũt/ neq; eã persequũtur/ ira īquã/ seue-
ritas & vindicta patris mei sup tales: vt deleat noia eorũ de libro viuẽtiũ. Clamauerũt iusti 17
& dñs exaudiuit eos: & ex oĩbus tribulatiõib⁹ eorũ liberauit eos. a sæculi exordio iusti qui
ætnũ patrẽ iuocauerũt exauditi sunt: & de oĩb⁹ pssuris eorũ clemẽtissim⁹ eripuit eos de⁹.
Iuxta est dñs ijs q̃ tribulato sunt corde: & hũiles spiritu saluabit. ꝑpe adest/ patris mei cœ- 18
li & terrę dñatoris benignitas vt opituleť iustis q̃ tribulata sũt mẽte: & humiliatos ac mẽte
cõsternatos & afflictos liberabit. Multę tribulationes iustorũ: & de oĩbus his liberabit eos 19
dñs. futurę sunt persecutiões & afflictiões plurimę eorũ q̃ sancte/ pie & iuste ī hoc sęculo cõ-
uersari volũt: & clemẽtissimi dei pfidiũ de oĩb⁹ illis tribulatiõib⁹ eripiet eos. Custodit dñs 20
oĩa ossa eorũ: vnũ ex his nõ cõteretur. tutať cœlestis pater/ oẽs animi vires eorũ: neq; vna
quidẽ earũ collidet/ superabiturue a pssura/ sed in morte eorũ erit refrigeriũ. Mors pecca- 21
torũ pessima: & qui oderũt iustũ delinquent. iteritus iniustorũ cruciatus amarissimus: & qui
odio afflixerũt/ psecutiq; sunt insontẽ iustitiã dei operatũ/ a patre meo arguẽtur/ & deliquẽ-
tiũ tormẽta perferẽt. Redimet dñs aĩas seruorũ suorũ: & nõ delinquẽt oẽs qui sperãt in eo. 22
pater meus cœlestis pseruabit a supplicijs æternis aĩas sibi pie famulantiũ : & delinquẽtiũ
tormenta nõ perferent vniuersi qui confidunt in eo.

ADVERTE Huius psalmi versus icipere a litteris/ secundũ ordinẽ quo digeste sunt apud
hebręos: & vt psalmi 24. qđ designãt noia litterarũ hebraicarũ adiecta laterib⁹ versuũ tra-
latiõis hebraicę. ¶ Quito versu. accedite ad eũ & illumiamini: ex hebręo respicite ad eũ &
cõfluite. sed respicere nemo valet: nisi primũ illustratus lumine: ideo hui⁹ loco respicite sep-
tuagita posuisse videnť illumiamini. & loco hui⁹ cõfluite: venite. qua re nõ admodũ aliena
est intelligẽtia. illi quod necessario antecedit: Hieronym⁹ vero quod sequiť appositum. siqui-
dẽ illuminationẽ sequiť visio. ¶ Septimo versu. imitet angelus dñi ī circuitu timentiũ eũ:
ex hebręo circũdat angelus dñi in gyro timẽtes eũ. ī gręco παρεμβαλεῖ ἄγγελος κυ-
ρίου κυκλωτῶν φοβουμένων αὐτόν. quod magis apte dici posse videť: irruet angel⁹
dñi in circuitu timentiũ eũ. sed quia verbũ παρεμβάλλω imittere/ inijcere/ iuadere/ ir-
ruere significat: vnã significationẽ interptes posuere/ q̃ min⁹ clarã facit intelligentiã. quod
igitur Hieronym⁹ ex hebręo dixit circũdat angelus dñi in gyro timẽtes eũ: septuagita di-
xerũt irruet angelus dñi in circuitu timentiũ eũ. & eũ: dñm respicit nõ angelũ. & vtrũq; in
eadẽ cõspirat sententia: angelũ dñi fore protectorẽ in gyro ijs qui timent deũ. ¶ Decimo
versu. diuites eguerũt: ex hebręo leones indiguerũt. quod si mutãda fuerit metaphora: po
tius ex ratiõe appositę analogię dicẽdũ fuisse videť imansueti/ superbi ac elati. nã hic mã-
sueti/ mites & hũiles istituunt. sed nõ magnope id fortasse iterptes curauerũt. nã ipe est/ qui
esurientes iplet bonis: & diuites dimittit inanes. ¶ Nonusdecim⁹ versus & vicesim⁹ nostrę
tralationis/ de iustis & fidelibus Christi haud absone intelligũtur: at ex hebręo/ ipsi Christo
dño apte accõmodãtur. & vicesimus versus ad litterã: oraculũ cõtinere videtur eius/ quod
est apud Ioannẽ. venerũt ergo milites & primi quidẽ fregerũt crura: & alterius qui crucifi-
xus est cũ eo. ad IHESVM autẽ cũ venissent: vt viderũt eũ iam mortuũ nõ fregerunt eius
crura. & subiũgit vt scriptura iplereť os nõ cõminuetis ex eo. q̃q̃ & illud ex exodi 12 nec os
illius cõfringetis: sumptũ etiã velit. ¶ Ex hebręo vicesimus prim⁹ versus apte de iterfectiõe
& ablatiõe potestatis sathanę/ & de indelebili delicto iudęorũ osorũ Christi itelligiť. & vbi
ex eodẽ versu oẽs tralatiões singulariter habẽt iustũ: accõmodati⁹ videtur superiores ver-
sus nõ de iustis sed de iusto intelligẽdi. de iustis autẽ in simulitudine iusti liberãdis/ & mi-
nime (vt osores Christi) reatũ admissuris: nichil prohibebit intelligi. & hi quattuor vltimi
versus/ & si in vtraq; tralatione dignã habent intelligentiã: hebraica tamẽ diuinior.

Huic Dđ. XXXIIII.

1 IVdica domie no-
cẽtes me: expugna

Ipsi Dđ. XXXIIII.

IVdica domie no-
cẽtes me: expugna

¶ Dauid. XXXV.

IVdica dñe aduersa
rios meos: pugna

impugnantes me.
2 Appręhende arma & ſcutum: & exurge ī adiutorium michi.
3 Effunde frameā & cōclude aduerſus eos qui pſequūt̄ me: dic animę meę ſalus tua ego ſum.
4 Cōfundantur & reuereantur: quęrentes animam meam.
5 Auertantur retrorſum & confundantur: cogitantes michi mala.
6 Fiant tāq̄ puluis ante faciem venti: & angelus dñi coartās eos.
7 Fiat via illorū tenebrę & lubricum: & angelus domini perſequēs eos.
8 Quoniā gratis abſcōderunt michi iteritū laquei ſui: ſupuacue exp̄brauerūt aiam meā.
9 Veniat illi laqueus quē ignorat/ & captio quā abſcōdit appręhendat eum: & in laqueū cadat inipſo.
10 Anima autē mea exultabit ī domino: delectabitur ſuper ſalutari ſuo.
11 Omnia oſſa mea dicēt/ domie quis ſimilis tui?
12 Eripiens inopē de manu fortiorum eius: egenum & pauperem a diripiētibus eum.
13 Surgētes teſtes iniqui: quæ ignorabam interrogabant me.
14 Retribuebāt michi mala pro bonis: ſterilitatē animę meę.

impugnantes me.
Appręhende arma & ſcutū: & exurge ī adiutoriū michi.
Effunde frameā et cōclude aduerſ9 eos q̄ me p̄ſequūtur: dic aię meæ ſalus tua ego ſum.
Cōfundantur & reuereātur inimici mei: qui quęrunt animā meam.
Auertantur retrorſum et erubeſcant: qui cogitant michi mala.
Fiant tanq̄ puluis ante faciē vēti: & angelus domini affligens eos.
Fiant vię eorū tenebrę et lubricū: & angel9 domini perſequēs eos.
Quoniā gratis abſcōderūt michi interitū laquei ſui: vane exprobrauerūt animā meā.
Veniat illis laque9 quē ignorāt/ & captio quā occultauerūt ap̄hēdat eos: & in laqueū incidāt in idipſum.
Anima autē mea exultabit in domio: & delectabitur ſuper ſalutare eius.
Omnia oſſa mea dicēt domie quis ſimilis tibi? eripiens inopē de manu fortioris eius: egenū et pauperē a rapientibus eum.
Exurgētes teſtes iiqui quæ ignorabā interrogabant me/ et retribuebāt michi mala pro bonis: & ſterilitatē animæ meæ.

cōtra impugnātes me.
Appręhende ſcutū & haſtā: & cōſurge in auxiliū meū.
Euagina gladiū et prę-occupa ex aduerſo p̄ſequētes me: dic aiæ meę ſalus tua ego ſum.
Confundātur & reuereātur: qui quęrūt animam meam.
Conuertātur retrorſū et cōfundantur: qui cogitant malū michi.
Fiant ſicut puluis ante faciē vēti: et angelus domini impellat.
Sit via eorū tenebrę & lubricū: et angelus dñi perſequatur eos.
Quia fruſtra abſcōderūt michi inſidias retis ſui: ſine cauſa foderunt animæ meę.
Veiat ei calamitas quā ignorat/ & rete ſuū q̄d abſcondit compręhendat eum: et cadat in laqueum.
Anima autē mea exultabit in domino: & lætabitur in ſalute ſua.
Omnia oſſa mea dicēt/ domie quis ſimilis tui? eruens inopem a validiore/ et pauperem & mendicum a violento.
Surgētes teſtes iniqui: quę neſciebam interrogabant me.
Reddebant michi mala pro bono: ſterilitatē animæ meę.

Psal.		GALL.	ROM.	HEB.
34 Iudica.	15	Ego autem cum michi molesti essent: iduebar cilicio.	Ego autem dū michi molesti essent induebā me cilicium/ et humilia bam in ieiunio animā meā: & oratio mea ī sī num meū conuertebaṫ.	Ego autem cum infir marer ab eis/ induebar cilicio/ humiliabam in ieiunio animam meā: & oratio mea ad sinū meum conuertetur.
	16	Humiliabā in ieiunio animā meā: et oro mea in sinu meo cōuertetur.	Sicut proximū & sicut fratrē nostrū ita cōpla cebā: tanq̄ lugēs & con tristat⁹ ita humiliabar.	Quasi ad amicū quasi ad fratrē meum sic am bulabam: quasi lugens mater tristis icuruabar.
	17	Quasi proximū quasi fratrē nostrū sic cōpla cebā: quasi lugēs & cō tristat⁹ sic humiliabar.	Aduers⁹ me lętati sunt & cōuenerunt: cōgrega uerunt in me flagella et ignorauerunt.	Et ī ifirmitate mea lę bant: & cōgregabātur.
	18	Et aduersum me lęta ti sunt & conuenerunt: congregata sunt super me flagella et ignorauī.	Dissoluti sunt nec cō puncti sunt/ tentauerūt me & derisērūt derisu: stridérunt in me denti bus suis.	Collecti sunt aduersū me ꝓcutiētes et nescie bam: scindentes & non tacentes.
	19	Dissipati sunt nec cō puncti tentauerūt me/ subsannauerūt me sub sannatione: frenduerūt super me dētibus suis.	Domine quando re spicies? restitues animā meam a malefactis eo rum: & a leonibus vnicam meā.	Insimulatiōe verborū fictorū: frendebāt con tra me dētibus suis.
	20	Domine quādo respi cies? restitue animam meā a malignitate eo rum: a leonibus vnicā meam.	Cōfitebor tibi domine in ecclesia magna: ī po pulo graui laudabo te.	Domine quanta aspi cies? conuerte animam meam a calamitatibus suis: a leonibus solitari am meam.
	21	Confitebor tibi in ec clesia magna: in popu lo graui laudabo te.	Vt non insultēt in me qui aduersanṫ michi ini que: qui oderūt me gra tis & annuebāt oculis.	Confitebor tibi ī eccle sia grādi: in populo for ti laudabo te.
	22	Non supgaudeant mi chi q aduersanṫ michi inique: qui oderunt me gratis & annuūt oculis.	Quoniam michi qui dem pacifice loqueban tur: & super iram dolo se cogitabant.	Non lętētur super me inimici mei mendaces: odientes me frustra cō niuentes oculo.
	23	Quoniā michi quidē pacifice loquebātur: & in iracūdia terrę loquē tes dolos cogitabant.	Dilatauerunt in me os suum: dixerunt euge eu ge viderunt oculi no stri.	Non enim pacem lo quuntur: sed in rapina terrę/ verba fraudulen ta concinnant.
	24	Et dilatauerunt super me os suum: dixerunt euge euge viderunt ocu li nostri.	Vidisti dñe ne sileas: do mine ne discedas a me.	Et dilatauerunt super me os suum: dixerunt vah vah vidisti oculus noster.
	25	Vidisti dñe ne sileas: do mine ne discedas a me.	Exurge dñe intēde iudi ciū meū: deus me⁹ & dns me⁹ ī causam meā.	Vidisti dñe ne sileas: domie ne elōgeris a me
	26	Exurge & intēde iudi cio meo: de⁹ me⁹ & do min⁹ meus ī causā meā	Iudica me secundum	Consurge & euigila in iudiciū meū: de⁹ me⁹ et dns me⁹ in causā meā.
	27	Iudica me secundum		Iudica me secundum

	GALL.	ROM.	HEB.
	iuſtitiam tuam domine deus meus: & nō ſupergaudeant michi.	magnam miſericordiā tuam domine deꝰ meus/ vt nō inſultentī me inimici mei/nec dicant in cordibꝰ ſuis euge euge animæ noſtræ: nec dicant deuorabimus eum.	iuſtitiam meam domine deus meus:& ne inſultent michi.
28	Non dicant in cordibꝰ ſuis euge euge animæ noſtræ: nec dicant deuorabimus eum.		Ne dicāt in corde ſuo vah vah aīæ nr̄æ:nec dicant abſorbuimus eū.
29	Erubeſcant & reuerean-turſimul: qui gratulantur malis meis.	Erubeſcāt & reuereantur ſimul qui gratulantur malis meis:induantur pudore & reuerentia/ qui magna loquuntur aduerſus me.	Confundātur & reuereātur pariter:qui lętā-tur in afflictione mea.
30	Induantur confuſione & reuerentia:qui magna loquūtur ſuper me		Induātur cōfuſione & verecūdia: qui magnifi cantur ſuper me.
31	Exultent & lętentꝫ qui volūt iuſtitiam meam: & dicāt ſemper magnificetur dominꝰ/ qui volunt pacē ſerui eius.	Exultent & lętētur quí volunt iuſtitiā meā: & dicant ſemper magnifi cetur dominus/ qui volunt pacem ſerui eius.	Gaudeant & lętentur qui volūt iuſtitiā meā: & dicant ſēper magnificetur dominꝰ qui vult pacē ſerui ſui.
32	Et lingua mea meditabitur iuſtitiam tuā: tota die laudem tuam.	Sed & lingua mea meditabitur iuſtitiā tuā: tota die laudem tuam.	Et lingua mea meditabitur iuſtitiā tuā: tota die laudē tuā.

TITVLVS. In finē pſalmꝰ Dauid.in finē:ī cōſūmationē eorū quæ de meſſia erāt. Pſalmꝰ de Chriſto dño. Propheta in ſpiritu Chriſtū dñm qua homo eſt inducit patrē inuocantem.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Iudica dñe nocētes me: expugna īpugnātes me. cōdēna pa
2 ter iuſte tuo iuſto iudicio affligētes me: cōuice belligerātes aduerſū me. Appręhēde arma
3 & ſcutū:& exurge in adiutoriū michi.aſſume tela quibꝰ hoſtes cōfodias/ & clypeū quo me
protegas:& veni ad auxiliādū michi. Effunde frameā & cōclude aduerſꝰ eos qui perſequū
4 tur me:dic animę meæ ſalus tua ego ſū.euagina/vibra/& pſtringe vltionis tuę gladiū per
circuitū aduerſꝰ pſequētes me/ aduerſꝰ Iudæos/pōtifices/ſcribas & phariſæos: audiā q̄ſo
5 te cōſolantē ſpiritū meū & dicētē.ego ſaluator tuꝰ ibi aſſū. Cōfundātur & reuereātur: quę-
rētes animā meā. cōfuſione operiantꝫ/& iterato cōfundātur: qui ſtudēt auferre vitā meam.
6 Auertātur retrorſū & cōfundātur:cogitātes michi mala.corruāt & dereliquātur a te/ęter-
na cōfuſione opprimātur:qui pditionē meā appetūt. Fiant tanq̄ puluis ante faciē vēti: &
7 angelus dñi coartās eos. O pater quærētes mortificare vitā meā/ fiāt ſicut ramēta in aere
diſſlata:& angelus percutiēs/angelus tuus vltor elidat eos. Fiant vię illorū tenebræ & lu-
8 bricū:& angelus dñi perſequēs eos.incedāt in ignorātia ac cæcitate mentis/& intelligētiæ
lapſu:& ſathanas perſequaꝫ eos. Quoniā gratis abſconderūt michi interitū laqueī ſui:ſu-
9 peruacue exprobrauerūt animā meā.hæc illis cōtingēt quoniā ſine cauſa moliti ſūt michi
inſidias mortis: nequicq̄ & ab re calūniati ſunt vt auferrēt vitā meā. Veniat illi laqueus
quē ignorat:& captio quā abſcōdit app̄hēdat eū.ſathanam harū doloſitatū ſuggillatorem
10 apud Iudā/Iudęos & prīcipes/pedica quā nō cognoſcit irretiat: & fallacia quā occultauit
decipiat eū. Anima autē mea exultabit in dño: & delectabitur ſup ſalutari ſuo.nō ī morte
11 detinebitur aſtutijs ſathanæ ceu putat/ſpirituꝰ meus:ſed exultatione æterna gaudebit ī deo
patre meo/dominatore & ereptore ſuo. Omnia oſſa mea dicēt: dñe quis ſimilis tibi? omnis
12 fortitudo mea & aīæ & corporis nō amplius obnoxij morti dicet: O cœleſtis pater quē aſſi-
milabo tibi? Eripies īopē de manu fortiorū eiꝰ:egenū & pauperē a diripiētibꝰ eū. quē aſſi-
milabo tibi pater benefice? qui me omni humana ope deſtitutū liberas de poteſtate eorū
13 quibus deſuper datū eſt p̄ualere ī me:qui liberas me mēdicū & ī pauptate inter hoīes cō-
uerſatū/a diſcerpētibꝰ & lacerātibus me. Surgētes teſtes iniqui: q̄ ignorabā īterrogabant
14 me.iniuſti ſuſcitatores falſorū cōtra me teſtiū:ea a me quęrebāt & ſciſcitabātur/ quorū īno
cens erā & incōſcius. Retribuebāt michi mala pro bonis:ſterilitatē animæ meę. cōpēſa-
15 bant michi nocumēta pro beneficijs:perinde acſi ſemp nichil boni fuiſſē operatꝰ & ifructu
oſa fuiſſet vita mea. Ego autē cū michi moleſti eſſent:īduebar cilicio.ego vero cū me ver-

satum in terra molestijs afficerent: sacco & penitētiæ īduīmēto operiebar/ pro illis orans/ 16
proq; illorū salute me affligēs. Humiliabā in ieiunio animā meā: et oratio mea in sinu meo
cōuertetur. affligebā/ macerabā inedia vitā meā pro ipsis: in oratione pſistebā/ quæ si ipsis
pro eorū perulcacia nō proderit/ ad meipm meosq; reuertet. Quasi ꝓximū & quasi fratrem 17
nostrū sic cōplacebā: quasi lugēs & cōtristat⁹ sic humiliabar. sic ad populū iudęorū qui ma
la pro bonis michi rependūt/ me gerere studebā / acsi ꝓximus acsi frater noster esset: quasi
mater luctuosa in filios ego pro illis mœstus & tristis/ me humiliabā. Et aduersū me lætati 18
sunt & cōuenerūt: cōgregata sunt sup me flagella & ignorani. et iudęi in pſecutiōe mea ga
uisi sunt & cōgregati sunt: flagellis ceciderūt me/ & ego insons/ inocens / & incōscius erā.
Dissipati sunt nec cōpūcti tētauerūt me/ subsānauerūt me subsānatiōe: frēduerūt sup me dē 19
tibus suis. dissipauerūt me & sine vlla animi cōpassione tormētis me ꝓbauerūt/ irriserūt me
ludibrijs: prę nimia odij acerbitate strideruūt dētibus suis ī me. Dne quādo aspicies? restitue 20
animā meā a malignitate eorū: a leonibus vnicā meā. pater iuste quādo intēdes oculos ad
me/ & aduersariorū vindictā/ resuscita me liberata anima mea a calamitatibus/ quas cu
mulauerūt ī me et sponsā meā/ ecclesiā meā libera a tyrānorū/ supborū/ & īmanīū ferocita-
te. C ōfitebor tibi in ecclesia magna: in populo graui laudabo te. O pater misericordissime 21
depromā laudes in nūerosa vbiuis gētiū/ fideliū cōgregatiōe: ī populo vita cōposito & ve-
raci/ laudes tuas ꝓnūciabo. N ō supgaudeāt michi q aduersant michi īique: q oderūt me 22
gratis et ānuūt oculis. nō pseueret gaudiū/ me iuste pſequētiū: q vltro et sine causa me odio
habuerūt/ & facieten⁹/ fallaciq; vult⁹ apparētia mecū sentiūt. Quoniā michi quidē pacifi- 23
ce loquebātur: & in iracundia terrę loquētes/ dolos cogitabant. annuūt michi oculis/ & fa-
cietenus nō animo cōsentiunt/ quoniā simulabāt mecu verba pacifica: & terreno succēsen-
te/ iracundoq; animo intra se cogitātes/ deceptiones in me concinabāt. Et dilatauerūt sup 24
me os suū: dixerunt euge euge viderunt oculi nostri. & prę odio/ dilatantes/ ampliantes &
extendētes sup me os suum: dixerunt vah vah nos te cōfixum/ cōclauatū/ morte mulcta-
tum nostris vidimus oculis. Vidisti dne ne sileas/ dne ne discedas a me. tu pater iuste/ ocu- 25
lis quibus oia vides aspexisti: ne cōpescaris/ ne sinas inultū: tu dnator æterne ne ꝓcul fias
a me. Exurge & intēde iudicio meo deus meus: et dns meus ī causam meā. veni pater in- 26
ter me & aduersarios meos/ tu cōditor sedulū te pſta ad ferendā sententiā meā: & tu ętерne
dnator intēde/ & sedulo discute ius meū. Iudica me scdm iustitiā tuā dne deus meus: & nō 27
supgaudeāt michi. ꝓfer pro me sententiā scdm ęquitatem tuā dne deus pater iuste/ qui in-
sontes absoluis & reos punis & cōdēnas: & nō ex iusta oppressione mea gestiētes insultēt
michi. N ō dicāt in cordibus suis euge euge animæ nostræ: nec dicāt deuorauimus eum. 28
nō gestiētes insultēt michi cordibus suis dicētes vah vah/ exprobrātes aiæ meę: nec me-
ditētur intra se cōsumpsimus/ absorbuimus/ funditus aboleuimus eum. Erubescāt & reue- 29
reantur simul: qui gratulātur malis meis. cōfundātur iterū/ iterūq; cōfundātur pariter: qui
sup afflictione mea lętātur. Induātur cōfusione & reuerētia: qui maligna loquunt sup me. 30
operiātur cōfusionis ignominia: qui maleuola & supba effutiunt sup me. Exultēt & lætent 31
qui volunt iustitiā meā: et dicāt semp magnificet dns qui volunt pacē serui eius. gaudeāt &
lætitia repleant æterna/ qui saluā/ qui ereptā cupiunt inocentiā meā: et semp glorificēt pa-
trē misericordiarū & totius cōsolationis/ qui optāt salutē Christi eius/ salutē meā serui ei⁹.
Et lingua mea meditabit iustitiā tuā: tota die laudē tuā. & O pater dnator īmense memo- 32
rabit & eloquetur os meū æquitatē tuā/ qui me eripueris/ qui excitaueris a mortuis/ qui nō
ꝓmiseris vt supgauisi fuerint michi iimici mei/ sed eos pro tuo iusto iudicio cōfuderis & at-
triueris: et eloquet os meū toto tēpore gratiæ tuæ / toto tēpore legis nouæ laudationē tuā.
ADVERTE. 3/4/5/ versus & sequētes nōnulli in ꝓphetia: nō in īprecatione (quod ex 14
& 15 versibus satis cognoscit) intelligēdi sunt/ sed p̄nunciatiue. & illa/ a passionis tēpore ad
pręsentē diē: in iudęis sunt īpleta. Nonus tamē versus de sathana itellectus: & īprecatorius
est/ & prophetiā cōtinēs. C Sexto versu. in fine/ & angelus dni coartās eos: aptius forte pro
sermonis decētia per verbum coartet/ cōcludat/ elidat eos diceret. vt ex hębreo: & angelus
dni īpellat. C Itē & septimo versu. persequēs eos: aptius per verbum/ vt ex hebręo pſequat
eos. sed hęc minus itelligētiæ q̄ sermonis aptitudini p̄iudicāt. C Nono versu. & in laqueū
cadat in ipso: rect⁹ cadat in ipsum. nā sensus est: & in laqueū cadat in eum ipm scilicet quē
molitus erat/ quē abscōderat/ vt anima dni apud inferos detineret in morte. ille vero cōtra
in inferno detētus est: et dns solutus. & ꝓinde est acsi tralator iuxta cōsuetudinē latinā di-
xisset: & in eū ipsum siue in suūmet laqueū cadat. sic ɡręce habet καὶ ἑρτῆ παγίδι πε-
σεῖται ἑαυτῆ. & ex hebręo & cadat in laqueū. C Decimo versu. delectabit sup salutari
suo: ex hebręo/ & lætabitur in salute sua. & idē vult: sed incōfusius. nā id salute intelligit de
patre: salutare vero in q̄plurimis appropriate itelligit Christus. At salus: apte patri sine al-
lucinationis phantasia accōmodatur. & hoc vocabulū (salutare dico) nōnullis p̄stitit occa-

sionē vt psalmū hūc de ecclesia ad Christū exponerent: quæ quidē ex tralationis hebraicæ inspectione/ illico corruisset. ¶ Duodecimo versu. vbi dicim⁹ eripiēs inopē de manu fortiorū eius/ & a diripiētibus eū: ex hebreo/ nō pluratiue sed vnice sic/ eruēs inopē a validiore/ & mendicū a violēto. quod ex cōsequentia de principe tenebrarū dictū videtur: de quo supra versu nono. q̄q̄ & id dictū de corporalibus aduersarijs intelligi nichil sit incōmodi. nā tunc potestate desup illis data/ imo & a Christo dño illis permissa: fortiores fuere. vt ait dñs in Ioanne ad pilatū: nō haberes potestatē aduersum me vllā/ nisi tibi datū esset desup. & in Luca ad iudeos: hæc est (inquit) hora vestra & potestas tenebrarū. & p̄staret vt diceremus eripiēs inopē de manu fortiorū/ missum faciendo eius: vt et omittit ex hebræo. quod si additur: locutiōis ratio potius exigit dicendū eo q̄ eius. ¶ Versu septimodecimo. quasi proximū/ quasi fratrē nostrū: legendū quasi ad ꝓximū quasi ad fratrē ex hebræo. nā sine ꝓpositione nullus est sensus. & rectius meū q̄ nostrū dicendū ex hebræo. nā cum dñs patrē alloquatur qui nulla carnis societate humano generi copulat⁹ est/ at Christus dñs hoīn amator/ copulatus est: minime dicendū proximū nostrū/ fratrē nostrū. quādoquidē patri ad iudæos nulla ꝓximitatis/ aut fraternitatis ratio: dño autē erat qua homo factus est/ & ex iudæis. quare cōdecet ei dicere: quasi ad proximū meū/ quasi ad fratrē meū. ¶ Q̄z in eodē septimodecimo versu ex hebræo additur/ quasi lugens mater: benignissimi dñi visceralis affectus saluandi iudæos ostenditur. sed sequētes versus eorū imanē ingratitudinē ostendūt: quæ etiānū ad tēpora nostra punitur. O mira ingratitudo: cuius flagella per mille quingentos ānos cōtinuata/ nondū finē inuenere. ¶ Octauodecimo versu. tralatiōis romanæ i fine & ignorauerunt: dicendū erat & ignorabā. sed hic error interpreti accidit: q̄ græce dicitur καὶ οὐκ ἔγνων id est nō cognoscebā. vbi ἔγνων prima persona singularis est secūdi inde finiti. sed similitudinē in sono habet cū tertia plurali. ¶ Nonodecimo versu. dissipati sunt/ nec cōpūcti tētauerūt me: ex hebræo scindentes & nō tacētes. quod cōtinuatur ad id quod dictū est: cōgregata sunt sup me flagella/ & ignoraui. & sensus est. & flagellauerūt me scindētes/ laniātes/ & lacerātes me: & nō tacētes/ animū nō satiātes/ nō cōpescētes/ sed clamātes tolle tolle crucifige eū: quod totū ex euāgelio factū cōspicit. quare tralatio hebraica fidelius & apertius aperit euangeliū. & dicendū nō est: dissipati sunt/ sed dissipauerūt me. id enī dissipati: aduersat ei quod pauloante dictū est & cōuenerūt. & quomodo etiā si dissipati sunt/ cōtinuo subnectit: nō cōpuncti tentauerūt me/ subsannauerūt me subsannatiōe/ frenduerunt sup me dentibus suis? antecedētia enī & cōsequētia aduersanť: vt dicam⁹ dissipati sunt. adde & id dissipauerūt me/ satis quadrare ad id ex hebreo scindētes. sed interp̄tes plerūq̄ mysteria nō intelligentes: audaciuscule nōnulla imutauere. vt singulare in plurale/ vt actiuū in passiuū. & aliquādo suū dātes: spiritus sancti sensum euerterūt. ¶ Vicesimo versu. dñe quādo aspicies: ex hebræo dñe quāta aspicies. vbi nō tēpus: sed magnitudo pſecutionū in Christo & suis significat. ¶ Vicesimosecūdo versu. Nō supgaudeāt. i romano psalterio vt nō insultēt. rectius nos: nō supergaudeāt. & illic dicendū: nō exultēt/ & nequaq̄ nō insultēt. nā ex hebreo habeť: & nō letētur. & in græco μὴ ἐπιχαρείησαν quod nō insultēt: sed exultent/ supgaudeant significat. romanū autē ex græco affinius etiā desumptū videť q̄ nostrū. verū intētio mea est: tralationē gallicā potiꝰ cōciliare q̄ romanā. nā passim ecclesię nostræ: eo vtūtur psalterio. ¶ Vicesimotertio versu. quoniā michi quidē pacifice loquebātur. sensus huic ex hebreo respōdet oppositus/ iste videlicet. nō enī pacē loquūtur. nā illud affirmat: hoc negat. quare potius dicendum esset: quoniā michi nō pacifice loquebantur. alioqui quomodo cōtinuo subnectit: & dilatauerūt sup me os suū & dixerūt vah vah/ viderunt oculi nostri? illa sane nō pacis: sed odij & iræ verba sunt. ¶ Et ex eo quod i eodē vicesimotertio versu adijcit in iracūdia terræ loquētes/ dolos cogitabāt/ & ex vicesimooctauo versu nō dicāt in cordibus suis euge/ euge: spiritus sanctus insinuat hāc de Christo peculiarē esse ꝓphetiā/ cui cū patre/ & sancto illo omniscrutatore spiritu ꝓprium est cogitatiōes cognoscere. cognoscebat enī semp : & quicquid cogitabāt/ et quicquid cogitaturi erant. cū (iquit Mattheus) vidisset IHESVS cogitationes eorū dixit. vt quid cogitatis mala in cordibus vestris. Et Lucas. obseruabāt autē eū scribæ & pharisęi/ si in sabbato curaret: vnde accusarent eū. ipse vero sciebat cogitationes eorū. ¶ Vicesimoquarto versu vbi dicim⁹ euge euge videruť oculi nostri: p̄stat & hoc ex authoritate euāgelij/ & ex hebræo/ vt dicam⁹ vah vah viderūt oculi nostri/ vocabulo illo nō mutato/ vt neq; in euāgelio mutatū est. sic enī Mattheus/ diuin⁹ euāgelista scribit. p̄tereūtes aūt blasphemabāt eū/ mouētes capita sua & dicētes: vah qui destruis tēplū dei/ & i triduo illud reędificas/ salua temetip̄m. & Marcus pene cōsimiliter ¶ Vicesimoseptimo versu. iudica me secundū iustitiā tuā: ex hebræo nō tuā sed meā dicitur sic/ iudica me secundū iustitiā meā. quod secundū innocentiā meā designat. insons enī & innocēs erat: & agnus absq; macula & peccato. sed vtraq; intelligētia: bona. præstaret tamē dicendū: vt in hebræo. ¶ Vicesimooctauo versu. nō dicant in cordibus suis

Psal. 34 Iudica. 35

GALL. ROM. HEB.

euge euge: relíquí poteſt vt ex hebręo eſt vah vah loco euge euge/q̄ ī euāgelio īterlectio illa īmutata maneat. ¶ Triceſimoprīo verſu. dícāt ſemp magnificet dñs/q̄ volūt pacē ſeruí eius: ex hebręo/dícāt ſemp magnificet dñs/ quí vult pacē ſeruí eius. vbí quí nō refert fideles pios in Chriſtū: ſed deū patrē. cuius beneplacitū fuit/ ſaluare Chriſtū ſuū: ex quo oīs noſtra ſalus. Cuí cū patre et ſpírítu ſancto: ſít oīs honor & gratiarū actío in ſæcula ſęculorum. ex concordia nichílominus vicesimíſecundí verſus pſalmi 39: aptíſſime ſedet/ vt dicamus iuxta tralationē noſtrā: dícant ſemper magnificetur dñs: qui volunt pacē ſeruí eius.

¶ In finē ſeruo domini Dauid. XXXV.

1 DIxit īiuſtus vt delínquat in ſemetípſo: non eſt timor dei ante oculos eius.

2 Q m̄ doloſe egit in cōſpectu eiꝰ: vt īueniat īiquitas eius ad odiū.

3 V erba oris mei íníquitas & dolus: noluit íntellígere vt bene ageret.

4 Iníquitatē meditatus eſt in cubili ſuo / aſtitit oīm víę nō bonę: malitiā autē nō odiuit.

5 Domine in cœlo míſericordía tua: & veritas tua vſq̄ ad nubes.

6 Iuſtitia tua ſicut mōtes dei: iudícia tua abyſſus multa.

7 H oīes & iumēta ſalua bis dñe: quēadmodum multiplicaſti míſericordiam tuam deus!

8 Fílíj autem hominū: in tegmine alarū tuarum ſperabunt.

9 Inebriabūtur ab vbertate domꝰ tuę: & torrēte voluptatis tuę potabis eos.

10 Q uoniam apud te eſt fons vitæ: in lumíe tuo videbímus lumen.

11 P rętende míſericordiā tuā ſciētibus te: & iuſtitiam tuam íjs qui recto

¶ In finē ſeruo domini Dauid. XXXV.

DIxit īiuſtus vt delínquat in ſemetípſo: non eſt timor dei ante oculos eius.

Q m̄ doloſe egit in cōſpectu eius: vt īueníret íníquitatē ſuā & odiū.

V erba oris eius íníquitas & dolus/ noluit íntelligere vt bene ageret: íníquitatem meditatus eſt in cubilí ſuo.

A ſtítit oī vię nō bonę: malitiā autē nō odiuit.

Domine in cœlo míſericordía tua: veritas tua vſq̄ ad nubes.

Iuſtitia tua ſicut mōtes dei & iudicia tua abyſſus multa.

H omíes & iumēta ſaluos facies dñe: quēadmodū multiplicaſti míſericordías tuas deus!

Fílíj autem hominū: in protectione alarū tuarum ſperabunt.

Inebriabūtur ab vbertate domus tuę: & torrente voluptatis tuę potabis eos.

Q uoniam apud te eſt fons vitæ: & in lumine tuo videbímus lumen.

P rętende míſericordiā tuā ſcientibus te: & iuſtitiā tuam íjs qui recto

¶ Pro victoria / ſeruo dñi Dauid. XXXVI.

DIxit ſcelus īpíj ín medío cordís eiꝰ: nō eſſe timorē dei ante oculos eius.

Quía doloſe egit ad uerſū eū ī oculis ſuís: vt ínueníret īíquitatē eius ad odiendū.

V erba oris eius íníquitas & dolus: ceſſauit cogitare benefacere.

Iníquitatē cogitat ī cubíli ſuo/ ſtabit in via nō bona: malū nō abiecit.

Domine in cœlo míſericordía tua: fides tua vſq̄ ad nubes.

Iuſtitia tua quaſi montes dñe: & iudicia tua abyſſus multa.

H omíes & iumēta ſalua facies dñe: q̄ precioſa eſt míſericordía tua domine.

Et fílíj adam: in vmbra alarum tuarum ſperabunt.

Inebríabūtur de pīguedíne domus tuę: & torrente deliciarū tuarum potabis eos.

Q uoniā tecū eſt fons vitæ: in lumíe tuo videbimus lumen.

A ttrahe míſericordiā tuam ſcientibus te: & iuſtitiam tuam rectis

	GALL.	ROM.	HEB.
	sunt corde.	sunt corde.	corde.
12	Non veniat michi pes	Non veniat michi pes	Neveniat michi pes su
	supbię: & manus pecca	supbię:& manus pecca	perbię: & manus ipio=
	toris nō moueat me.	torum nō moueat me.	rum ne me cōmoueat.
13	Ibi ceciderunt qui ope=	Ibi ceciderūt oīes qui	Ibi ceciderūt operātes
	rātur iniquitatem: ex=	operātur iniquitatem:	iniquitatē: expulsi sunt
	pulsi sunt nec potuerūt	expulsi sunt nec potue=	& non potuerunt sur=
	stare.	runt stare.	gere.

TITVLVS. Pro victoria serui dñi Dauid. Psalm⁹ de Christo dño. Propheta ī spū loquit.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Dixit iiustus vt deliquat in semetipo: nō est timor dei ante
oculos eius. dixit legis transgressor quo licētius peccare possit in anima sua: nequaq̄ diuinę
2 vltionis formidinē sibi esse cogitandā aut metuendā. Quoniā dolose egit in cōspectu ei⁹:
vt inueniatur iniquitas eius ad odiū. quia in dolo & fraude ante deū opatus est: ita vt pec
3 catū eius cōperiatur diuino odio ac reprobatione dignū. Verba oris eius iniquitas & do=
lus: noluit intelligere vt bene ageret. sermones linguę eius iniusti/ prævaricatio legis/ &
fraus: neq; doceri voluit/ nō voluit diuinis attēdere pręceptis/ vt iuste/ pie/ sancteq; viueret.
4 Iniquitatē meditatus est in cubili suo/ astitit omni vię nō bonæ: malitiā autē non odiuit.
In secreto suo/ legis transgressio cogitatio sua: īmiscuit se omni cōsilio malo/ omni malę do
5 ctrinę: peccatū non est exosus. Dñe in cœlo misericordia tua: et veritas tua vsq; ad nubes.
dñator/ miseratio tua vsq; in cœlū est sublimata/ qui captiuā tecū cœlis intulisti captiuita=
tē: & fides tua sic vbiq; gentiū extensa/ sic expassa vt ad mundi extrema/ & ad mūdi altissi=
6 ma pertingat. Iustitia tua sicut mōtes dei: iudicia tua abyssus multa. pręcepta iustitię tuę/
mandata euāgelij regni/ firma stabilitaq;/ īmobilia & incōcussa vt colles æterni: sententiæ
7 tuę/ p̄diffinitiones tuæ/ decreta tua īscrutabilia. Hoies & iumēta saluabis dñe: quēadmodū
multiplicasti misericordiā tuā deus/ rex regū clemētissime/ dñator æterne inseres numero
saluandorū & studiosos & nō studiosos/ ratione vsos & abusos/ saplētes & ignauos pecudū
more solū sensus suos voluptatesq; secutos: quantū auxisti miserationē tuā deus miserator
īmense/ qui hoies & iumēta saluas/ qui iustos nō ex operibus saluas/ neq; iniustos ex ope=
ribus dānas/ sed ipios per misericordiā tuā iustificas & vna cū iustis per gratiā tuā saluas/
8 Filij autē hominū: in tegmine alarū tuarū sperabūt. redēptor misericordissime peccatores
9 nō desperabūt: sed in velamēto defensionū misericordiæ tuæ/ spem venię collocabūt. Ine=
briabūtur ab vbertate domus tuæ: & torrente voluptatis tuę potabis eos. & ipsi prę abun=
dantia miserationis tuæ veniā cōsecuti/ exaturabūtur opulētia cœlestis habitationis tuę:
10 & affluentia deliciarū paradisi reficies eos. Quoniā apud te est fons vitę: in lumine tuo vi=
debimus lumen. quoniā O rex noster/ & redēptor noster penes te est origo immortalita=
tis & ppetuæ vitalis venę: & te agnoscētes/ agnoscem⁹ patrē/ te agnoscētes verā lucem de
11 vera luce/ agnoscemus lucē illā paternā/ lucē fontanā & inaccessibilē. Prętende misericor=
diā tuā scientibus te: et iustitiā tuā ijs qui recto sunt corde. porrige miserationē tuā credēti=
bus in te: & legē tuā/ pręcepta/ institutaq; iustitiæ tuæ volētibus pie/ sancte/ iusteq; in te vi=
12 uere. Non veniat michi pes supbię: & manus peccatoris nō moueat me. O fortitudo/ cōfu=
giū & ꝓtectio nostra/ nō accedat ad me motio & suggestio tētatiōis sathanę: & potētia dia=
boli/ qui peccat a principio/ a rectitudine cordis & vitæ pietate nō dimoueat/ nō deflectat
13 me. Ibi ceciderunt qui operātur iiquitatē: expulsi sunt nec potuerūt stare. hac in re/ in sup=
bia sathanę corruerunt operarij nęquitiarū angeli apostatę/ & a cœlo electi sunt: nec va=
luerunt vltra a suo casu suaq; ruina resurgere.

ADVERTE Circa titulum pro victoria serui dñi. Pro victoria Christi domini pueri patris æterni/ qui vicit mūdū & sathanā cōpensata iustitia pro iiustitia/ obediētia pro pfidia/ san=
ctimonia pro īquinatiōe/ & tandē fuso suo p̄ciosissimo sanguie pro oim noxa. Cōfidite in=
quit: ego vici mundū. ¶ Secundo versu. vbi per passiuū dicimus vt iueniatur iiquitas ei⁹
ad odiū: ex hebręo dicit per actiuū/ vt inueniret iniquitatē eius ad odiendū. q̄ si subaudit
deus (vt par est) & sensum eliciamus vt deus inueniret iniquitatē eius ad odiendū/ dignā
suo odio/ reprobatione & delectione iniusti de libro viuentiū: melior esset sermo ī tralatione
romana si eius q̄ si suam diceretur ac legeremus. vt inueniret iniquitatem eius et odium:
siue ad odiendum. quod non procul abest ab intelligentia eius quod gręce habetur τοῦ
ἐυρεῖν τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ καὶ μισῆσαι. vt inueniret iniquitatē eius/ & odiret. ¶ Vn=
decimo versu. scientibus te. id quidem recte. & nō sitiētibus: vt opinati sunt nōnulli. nam &
gręce τοῖς γινώσκουσίσε: cognoscentibus te.

Psal. 36 Noli æmu.

GALL.

℣ Ipſi Dā. XXXVI.

1 NOli ęmulari ī malignantibus: neq; zelaueris facientes iniquitatem.

2 Quoniā tanq̄ fœnū velociter areſcēt: & quēad modū olera herbarum cito decident.

3 Spera in domio & fac bonitatē: & īhabita terram/ & paſceris in diuitijs eius.

4 Delectare ī domio: et dabit tibi petitiōes cordis tui.

5 Reuela domino viam tuam: & ſpera in eum & ipſe faciet.

6 Et educet quaſi lumen iuſtitiā tuā & iudicium tuum tāq̄ meridiē: ſubditus eſto domino & ora eum.

7 Noli ęmulari in eo qui proſperatur in via ſua: & in homie faciente iniuſtitias.

8 Deſine ab ira & derelinque furorē: noli ęmulari vt malignerīs.

9 Quoniā qui malignātur exterminabuntur: ſuſtinentes autem dominum ipſi hæreditabunt terram.

10 Et adhuc puſillū & nō erit peccator: & quęres locū eius & nō iueniēs.

11 Māſueti aūt hęreditabūt terrā: & delectabūtur ī multitudine pacis.

12 Obſeruabit peccator iuſtū: & ſtridebit ſuper

ROM.

℣ Ipſi Dā. XXXVI.

1 NOli ęmulari inter malignātes: neq; ęmulatus fueris facientes iniquitatem.

2 Quoniā tanq̄ fœnum velociter areſcent: & ſicut olera herbarum cito cadent.

3 Spera in domio & fac bonitatē: & īhabita terram & paſceris in diuitijs eius.

4 Delectare in domino: & dabit tibi petitiones cordis tui.

5 Reuela dño viā tuā: & ſpera in eo & ipſe faciet.

6 Et educet tanq̄ lumen iuſtitiā tuā: & iudicium tuū ſicut meridiem.

7 Subditus eſto dño & obſecra eū / ne ęmulat⁹ fueris eū qui proſperat in via ſua: & in homine faciente iniquitatem.

8 Deſine ab ira & derelique furorē: ne ęmuleris vt nęquiter facias.

9 Quoniā qui nęquiter agūt exterminabūtur: qui vero expectant dominum ipſi hęreditate poſſidebūt terram.

10 Puſillum adhuc & nō erit peccator: & quęres locū eius nec inuenies.

11 Manſueti autē poſſidebunt terrā: & delectabuntur in multitudine pacis

12 Obſeruabit peccator iuſtum & fremet ſup eū

HEB.

Dā XXXVII Aleph

1 NOli cōtendere cū malignis: neq; ęmulaueris facientes iniquitatem.

2 Quoniā ſicut herba velociter cōterentur: & ſicut olus viride marceſcent. Beth.

3 Spera in domio & fac bonū: peregrinare ī terra & paſcere fide.

4 Delectare in domino: & dabit tibi petitiones cordis tui. Gimel

5 Volue ſuper dominū curā tuam: & cōfide in eo & ipſe faciet.

6 Et educet ſicut lumen iuſtitiam: & iudicium tuum ſicut meridiem. Daleth.

7 Tace domino: expecta eum.

8 Noli cōtendere aduerſus eū qui ꝓficit in via ſua: aduerſus virū/ qui facit quæ cogitat. He.

9 Dimitte irā & relique furorē: noli contendere vt male facias.

10 Qm̄ qui male faciūt īterībūt: expectātes aūt dominū ipſi hæreditabunt terram. Vau.

11 Adhuc enī modicū & nō erit īpius: & cogitabis de loco eius & non ſubſiſtet.

12 Mites aūt hęreditabūt terrā: & delectabūtur ī multitudine pacis. Zai

13 Cogitat īpius de iuſto: & frendet aduerſus eū

eum dentibus ſuis.
13 Dñs autē irridebit eū: quoniā proſpicit quod veniet dies eius.
14 Gladiū euaginauerūt peccatores: intenderūt arcum ſuum.
15 Vt decipiant pauperē & inopem: vt trucidēt rectos corde.
16 Gladius eorū ītret corda īporum: & arcus eorum cōfringatur.
17 Melius eſt modicū iuſto: ſuper diuitias peccatorum multas.
18 Quoniā brachia peccatorū cōterentur: confirmat autē iuſtos dñs.
19 Nouit dñs dies īmaculatorū: & hęreditas eorū in æternū erit.
20 Non cōfundētur in tēpore malo / & i diebus famis ſaturabunt: quia peccatores peribunt.
21 Inimici vero dñi mox vt honorificati fuerit & exaltati: deficiētes quēadmodū fum⁹ deficiēt.
22 Mutuabit peccator & nō ſoluet: iuſtus autem miſeretur & tribuet.
23 Quia benedicentes ei hęreditabunt terram: maledicentes autem ei diſperibunt.
24 Apud dñm greſſus hominis dirigētur: & viā eius volet.
25 Cū ceciderit non collidetur: quia domin⁹ ſupponit manū ſuam.
26 Iunior fui etenī ſenui: et nō vidi iuſtū dereli-

dentibus ſuis/ domin⁹ autē irridebit eū: quoniam ꝓſpicit ꝙ veniet dies eius.
Gladiū euaginauerunt peccatores tetenderunt arcum ſuum/vt deijciāt inopem & pauperem: vt trucident rectos corde.
Gladius eorū intret in cor ipſorū: & arcus eorum conteratur.
Melius eſt modicū iuſto: ſuper diuitias peccatorū multas.
Quoniā brachia peccatorū cōterentur: confirmat autē iuſtos dñs.
Nouit dñs vias īmaculatorū: & hęreditas eorū in æternum erit.
Non cōfundētur in tēpore malo / & i diebus famis ſaturabunt: quoniā peccatores peribūt.
Inimici autē dñi mox honorati & exaltati fuerint: deficiētes vt fum⁹ deficient.
Mutuaꝫ peccator & nō ſoluit: iuſtus autē miſeretur & cōmodat.
Quoniā benedicentes eū poſſidebūt terram: maledicētes autē illum diſperient.
A domino greſſus hominis dirigūtur: & viā eius cupit nimis.
Cū ceciderit iuſtus nō cōturbabit: quia dominus firmat manū eius.
Iunior fui & ſenui: & non vidi iuſtum dereli-

dentibus ſuis.
Dominus deridebit eum: videns ꝙ veniet dies eius.
Heth.
Gladiū euaginauerunt impij intenderūt arcū ſuum/ vt percutiāt egenum & pauperem: & interficiāt rectos in via.
Gladius eorum ingrediaꝫ in cor eorū: & arcus eorū cōfringanꝫ.
Teth.
Melius eſt parum iuſto: q̄ diuitiæ peccatorum multę.
Quoniā brachia īpiorū cōfringenꝫ: ſubleuat autē iuſtos dñs.
Ioth
Nouit dñs diē īmaculatorū: & hęreditas eorū æterna erit.
Nō cōfundētur i tēpore malo: & in diebus famis ſaturabūꝫ.
Caph.
Quia impij peribūt: & inimici dñi gloriātes.
Vt monocerotes/ cōſumentur: ſicut fumus cō ſumitur.
Lamech.
Fœnus accipit īpius & nō reddit: iuſtus autem donat & tribuit.
Quia qui bñdicti fuerint ab eo hęreditabūt terrā: & qui maledicti interibunt.
Mem.
A dño greſſus viri firmabitur: & viam eius volet.
Cū ceciderit nō allidetur: quia dñs ſuſtentat manum eius.
Puer fui/ſiquidē ſenui: et nō vidi iuſtū dereli-

Psal. 36 Noli emu-

GALL.

ctū/ nec ſemē eius quę-
rens panem.
27 Tota die miſereť & cō-
modat: et ſemē illius in
benedictione erit.
28 Declina a malo & fac
bonū: & inhabita in ſę-
culum ſęculi.
29 Quia dñs amat iudici
um/ & non derelinquet
ſanctos ſuos: in æternū
cōſeruabuntur.
30 Iniuſti punientur: & ſe
men impiorū peribit.
31 Iuſti autē hęreditabūt
terram: & inhabitabūt
32 in ſęculū ſęculi ſup eā.
Os iuſti meditabit ſa-
piētiam: & lingua eius
loquetur iudicium.
33 Lex dei ei⁹ in corde ip-
ſius: & nō ſupplantabū
tur greſſus eius.
34 Cōſiderat pctōr iuſtū:
& q̄rit mortificare eū.
35 Dominus autē nō de-
relinquet eum in man⁹
ei⁹: nec damnabit eum
cū iudicabitur illi.
36 Expecta dominum &
cuſtodi viā eius: & exal
tabit te vt hęreditate ca
pias terrā: cum pierint
peccatores videbis.
37 Vidi impiū ſuperexal-
tatum: & eleuatū ſicut
cedros libani.
38 Et tranſiui & ecce non
erat: & quęſiui eū & nō
eſt inuentus locus eius.
39 Cuſtodi innocentiā &
vide æquitatem: quoni
am ſunt reliquię homi-
ni pacifico.

ROM.

ctū nec ſemen ei⁹ egens
pane.
Tota die miſereť & cō
modat: & ſemen ei⁹ in
benedictione erit.
Declina a malo & fac
bonū: & inhabita in ſæ
culum ſæculi.
Quoniā domin⁹ amat
iudicium/ & nō derelin
quet ſctōs ſuos: in æter
num conſeruabuntur.
Iniuſti autē punienť: et
ſemē impiorū peribit.
Iuſti vero hæreditate
poſſidebunt terram: &
inhabitabunt in ſęculū
ſæculi ſuper eam.
Os iuſti meditabit ſa-
piētiam: & lingua eius
loquetur iudicium.
Lex dei ei⁹ in corde ip-
ſius: & nō ſupplātabun
tur greſſus eius.
Cōſiderat peccator iu-
ſtum et quęrit pdere eū
dominus autē nō dere-
linquet eum in manib⁹
eius: nec dānabit eum
cum iudicabitur illi.
Expecta dominū et cu
ſtodi vias eius / et exal-
tabit te vt inhabites ter
ram: cum perient pecca
tores vidæbis.
Vidi impiū ſuperexal-
tatum: et eleuatum ſu-
per cedros libani.
Trāſiui et ecce nō erat:
quæſiui eum/ et non eſt
inuentus locus eius.
Cuſtodi veritatē et vi-
de æquitatem: quoni-
am ſunt reliquię homi-
ni pacifico.

HEB.

ctū/ neq; ſemē eius quę-
rens panem.
Tota die donat et com
modat: et ſemen ei⁹, in
benedictione. Samech
Recede a malo et fac
bonum: et inhabita in
ſempiterno.
Quia dominus diligit
iudiciū et non derelin-
quet ſctōs ſuos/ in æter-
num cuſtoditi ſunt: et
ſemī īpiorum peribit.
Ain.
Iuſti hęreditabunt ter-
ram: et habitabūt in ſę-
culum ſuper eam.
Os iuſti meditabit ſa-
pientiā: et lingua eius
loquetur iudicium.
Phe.
Lex dei ei⁹ in corde ei⁹:
non deficient greſſus
eius. Sade.
Conſiderat impius iu-
ſtum/ et quærit vt occi-
dat eum/ dominus non
derelinquet eum in ma
nu eius: et nō condāna-
bit eū cū iudicať. Cof.
Expecta dominū et cu
ſtodi viam eius/ et exal
tabit te vt poſſideas ter
ram: cum interibūt im-
pij videbis.
Vidi impium robuſtū:
et fortiſſimum ſicut in-
digenam virētem. Res.
Et tranſiui & ecce non
erat: & quæſiui eum &
eſt inuentus. Sin.
Cuſtodi ſimplicitatem
et vide rectum: quia erit
ad extremū viro pax.

40 Iniusti autem disperi-
bunt simul:reliquiæ im
piorum interibunt.
41 Salꝰ aũt iustorũ a domi
no:& protector eorum
in tempore tribulatiõis
42 Et adiuuabit eos dñs et
liberabit eos et eruet e-
os a pctõribꝰ et saluabit
eos:qa sperauerũt i eo.

Iniusti aũt disperiẽt:sil
reliqę ipiorũ peribunt.
Salus autem iustorũ a
dño est:et ꝓtector eorũ
est i tẽpore tribulatiõis.
Et adiuuabit eos domi
nus & liberabit eos / &
eripiet eos a peccatori-
bus/et saluos faciet eos:
quoniã sperauerũt i eo.

Iniqui aũt delebuntur
pariter : & nouissimũ
impiorũ peribit. Tau.
Salus iustorum a do-
mino:fortitudo eorum
in tẽpore tribulationis.
Et auxiliabit eis dñs et
liberabit eos/et eruet e-
os ab ipijs et saluabit e-
os: qa sperauerũt i eo.

TITVLVS. Dauid. instructio custodientium mandata dei/ & deterritio transgredientiũ. Propheta in spiritu instruit & deterret impios.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Noli ęmulari in malignãtibꝰ:neq; zelaueris faciẽtes iniquitatẽ. iter malos noli certare/noli cõtẽdere malũ agere:neq; imiteris eos qui legẽ dei/ diuinaq; transgrediũt ꝓcepta. Quoniã tanq̃ fœnũ velociter arescẽt:et quẽadmodũ olera herbarũ cito decident. noli eos ęmulari/quia pręuaricatores mandatorũ dei ilico marcescẽt/
2 sicut herba paulo post concidet eorũ gloria:et velut hortorũ legumina ad momẽtũ virẽt/
3 ocyus mors illos diripiet. Spera i dño & fac bonitatẽ et ihabita terrã: & pasceris i diuitijs
4 eius. spẽ õnis boni tui/cũctę fœlicitatis tuæ in deo colloca & operare bonũ/& tanq̃ colonꝰ
& peregrinus cõuersare in hoc terreno sæculo:& enutrieris gratijs & beneficijs eius. De-
5 lectare i dño:& dabit tibi petitiões cordis tui. gaudia tua & voluptates tuas repone i deo
et Christo eiꝰ supbñdicto:& elargiet tibi postulatiões & desyderia animi tui. Reuela dño
6 viã tuã & spera in eo:& ipse faciet. aperi dño in petitione tua curã & solicitudinẽ tuã & cõ-
fide in eo:& ipse petitioni tuæ annuet. Et educet quasi lumẽ iustitiã tuã & iudiciũ tuũ tãq̃
meridiẽ:subditꝰ esto dño & ora eũ. cõfide & delectare i dño/nude api illi cor tuũ & dñs lu-
cere faciet vt diurnã lucẽ ãte alios vitã tuã/& qđ iudicaueris ꝓbaueriscę faciet alijs illuce
7 re tanq̃ lumẽ solis in meridie:subijcere deo & mẽtẽ tuã supplex orãs eleua in eũ. Noli ęmu
lari in eo qui ꝓsperat i via sua:in hoie faciẽte iniustitias. nõ te desyderiũ capiat assimilari vi
ro prosperanti/faciẽtiq; desyderia sua in vita sua:viro operãti trãsgressiões & agẽti quicqd
8 mente volutat. Desine ab ira & derelinque furorẽ:noli ęmulari vt malignaris. sit ꝓcul a te
vindictæ appetitus/abijce abs te excandescẽtiã irrationabilẽ:neq; quẽq; malignũ imiteris/
9 vt opereris mala. Quoniã qui malignant exterminabunt:sustinẽtes autẽ dñm ipsi hęreditabũt terrã. noli malos imitari ad faciẽda mala/quoniã qui malos ęmulãtes mala similiter
operant/in æterna detrudentur supplicia: cõtra vero a dño bonũ expectãtes/ regna possi-
10 debũt cœlestia. Et adhuc pusillũ & nõ erit peccator:& q̃res locũ eius & nõ inuenies. et tu q
in patientia obediẽtiæ mãdatorũ expectas dñm/sustine parũper & patiẽtiã habe & quem
videbas prosperantẽ i via sua/secundũ sensũ suũ ambulantẽ & trãsgredientẽ diuina man-
data nõ subsistet/nõ erit ãplius: & q̃res vbinã ille est:& nequaq̃ reperies/quia morte dis-
11 sipatus est & iudicatus ad æterna supplicia. Mãsueti autẽ hæreditabunt terrã:et delectabũtur in multitudine pacis. sed cõtra/mites & pacifici/nõ post desyderia sua ãbulãtes sed
in ꝓceptis dñi/hæreditate capiẽt regnũ cœlorũ:et abũdantia sempiternæ pacis ꝓfruent.
12 Obseruabit peccator iustũ:& stridebit sup eũ dentibus suis. ipius & transgressor insultabit
13 viro deũ timẽti & legem seruanti:& indignabitur & infrendet dentibus suis in eũ. Dñs au
tem irridebit eũ:quoniã prospicit q̃ veniet dies eius. verum deus iustitiæ amator & vltor
peccati/peccatorẽ contemnet & subsannabit:quoniã videt q̃ in procinctu est dies vltiõis
14 eius. Gladiũ euaginauerunt peccatores:intenderunt arcum suum. impij & transgressores
15 persecutionem parauerunt:vires suas aptauerunt. Vt decipiant pauperem & inopem: vt
trucident rectos corde. gladium eduxerunt/arma parauerunt/ vt in dolo feriant eum qui
dei desyderio & cœlestium bonorum pauper et inops factus est:vt deleant et enecent eos
16 qui dei viam sequuntur. Gladius eorum intret in corda ipsorum: et arcus eorum con-
fringatur. mors quam iusto pauperi et inopi intentant/abscindat et separet animas eorũ:
17 et vires ipsorum penitus eneruentur. Melius est modicum iusto: super diuitias peccato-
rũ multas. melior est paupertas et inopia viri iusti: q̃ transgressorũ legis ingẽs terrenarũ
18 opũ multitudo/aceruatiq; cumuli. Quoniã brachia peccatorũ cõterẽtur: cõfirmat autẽ iu
stos dñs. melior et eligibilior pauptas iusti q̃ peccatorũ opes cumulatę/quoniã pctõrũ po
19 tẽtia cõfringet:et iusti i bonis cõfirmabũtur. Nouit dñs dies inaculatorum: et hæreditas

Noli emu. eorũ ī æternũ erit. cognoscit deus iudex iustus dies egress⁹ īcõtaminatorũ/ qui se īmmaculatos ī hoc sęculo custodierũt: & p̃miũ/merces & retributio eorũ æterna manebit. Nõ cõ 20
fũdẽtur ī tẽpore malo: & in diebus famis saturabuntur qa peccatores pibũt. iusti nõ cõdẽnabunt ī die nouissimo/in quo mali pibũt: & post hãc vitã quãdo nõ erit ãplius tẽpus operandi & sibi viaticũ cõparãdi ad vitã æternã/ vbertate deliciarũ paradisi satiabunt/ pecca
tores autẽ ppetuo deficiẽt. Inimici vero dñi mox vt honorificati fuerit et exaltati: deficiẽ- 21
tes quẽadmodũ fum⁹ deficiẽt. peccatores deũ/iussaq; ei⁹ cõtẽnẽtes vbi ad fastigia humanæ gloriæ eleuati fuerit: cõtinuo tanq̃ tenuis nebula euanescẽt. Mutuabit peccator et nõ 22
soluet: iustus autẽ miseretur & tribuet. trãsgressor credita sibi bona nõ reddet: legis autem obseruator erogat/ & si quid aliorum habet fideliter restituet. Quia benedicẽtes hęreditabũt terrã: maledicẽtes autẽ ei disperibũt. iustus erogat & repẽdit/ qa erogãtes & benefaciẽ- 23
tes/terrã viuentiũ possidebũt: et qui iusto mala iprecãt iteribũt. Apd dñm gress⁹ hois dirigent: & viã ei⁹ volet. diuina ope viri iusti oẽs motus rectificabunt: & acceptabit de⁹ legẽ qua incedet. Cũ ceciderit nõ collidetur: quia dñs supponit manũ suã. si forte ex infirmitate 24
ī peccatũ labet nõ ad mortẽ illũ pducet: quia diuinũ auxiliũ illi adest ad resurgendũ. Iu- 25
nior fui eteni senui: & nõ vidi iustũ derelictũ nec semẽ eius quęrens panẽ. a iuuẽta in sene ctã deueni: et nullũ mãdata dei seruantẽ agnoui diuino prælidio diuinaq; ope destitutũ/ 26
nec quos ex se reliquerit iustos/a deo destitutos vitę suę mendicãtes victũ. Tota die miseretur & cõmodat: & semẽ illius in benedictione erit. vir iust⁹ oĩ tẽpore bona sua in opera misericordiæ dispensat: & opa eius a deo bñdicent. Declina a malo et fac bonũ: et ihabita 27
ī sęculũ sęculi. virũ iustũ imitare/ diuerte a nequitia & operare iustitiã et qđ dei mãdat p̃ceptũ: et in cœlesti habitatione vitã viue sempiternã. Quia dñs amat iudiciũ et nõ derelin- 28
quet sanctos suos: in æternũ conseruabunt. quia deus diligit remunerationẽ iustorũ et nõ deseret imaculatos suos: sed in æterna vita seruabunt. Iniusti punientur: et semen impio- 29
rũ peribit. transgressores e diuerso/ perpetuo cruciabunt: et opera eorũ disperibũt. Iusti au- 30
tem hęreditabunt terram: et inhabitabunt in sęculum sęculi super eam. diuinę legis et mãdatorum ei⁹ seruatores/ terram viuentium/ immortalium regionẽ regnũ cœlorũ possidebunt: et permanebũt ī eo sine fine ac ī ppetuũ. Os iusti meditabit sapientiã: et lingua eius 31
loquet iudiciũ. studebit iust⁹ de deo q̃tũ fas est. p dignitate et p̃meditate loqui: et ex diuina lege depromet sentẽtiã. Lex dei ei⁹ ī corde ipsius: & nõ supplãtabunt gress⁹ ei⁹. eloqa 32
et mãdata dñi ī penetralib⁹ mẽtis ei⁹: et nõ p̃ualebit tẽtatio puertere volũtatẽ ei⁹. Cõsyderat peccator iustũ: et q̃rit mortificare eũ. volutat aĩo/ dei/ legisq; desertor vitã iusti: et modũ 33
pdẽdi eũ explorat. Dñs autẽ nõ dereliquet eũ in manib⁹ ei⁹: nec dãnabit eũ cũ iudicabit illi. at equissim⁹ de⁹ remanere nõ sinet iustũ ī potestate ipij: nec iustũ cõdẽnabit cũ cõdẽ- 34
nabit ipi⁹. Expecta dñm et custodi viã ei⁹/ et exaltabit te vt hæreditate capias terrã: cum 35
perierint peccatores videbis. pręstolare auxiliũ tuũ a dño et obserua mãdata eius/ et magnificabit te vt imortalitatis locũ possideas: tu aũt ipe agnosces cũ ī eterna supplicia exterminati trãsgressores fuerint. Vidi ipiũ supexaltatũ et eleuatũ: sicut cedros libani. 36
et nouĩ ego blasphemũ Goliã/ nouĩ dei cõtẽptorẽ magnificatũ et eleuatũ: in sũmũ honoris fastigiũ. Et trãsiui et ecce nõ erat: q̃siui eũ et nõ est iuẽt⁹ loc⁹ ei⁹. paruum tẽporis exactũ est et ec- 37
ce nusq̃ cõparebat: sciscitat⁹ sum vbi est dei cõtẽptor et exprobrator/ vbi est qui tanta ęstimatione habitus est/ et nusq̃ gẽtium cõparebat. Custodi innocentiã et vide equitatẽ: quo- 38
niã sunt reliquię hoi pacifico. retine vitę puritatẽ et simplicitatẽ/ et ãte mẽtis cõspectum iugiter habe legis impletionẽ: quia innocẽtia et equitas superstites viro iusto/ comitabunt eũ 39
ad diuinã pacẽ et æternã trãquillitatẽ euntẽ. Iniusti autẽ disperibunt simul: reliquię ipiorũ iteribunt. cõtra vero/ flagitiosã sectati vitã vna iteribunt: et vitę ipuritas et iiqua opa con- 40
comitabunt ī æterna exterminia. Salus autẽ iustorum a dño: et ,ptector eorum ī tẽpore tribulationis. saluatio iustorum est a misericordi deo: et ,pteget eos ī nouissimo iudicio. Et 41
adiuuabit eos dñs et liberabit eos/ et eruet eos a peccatorib⁹: et saluabit eos quia sperauerunt in eo. et in nouissimo die auxiliabit et subueniet eis misericors de⁹ et pręseruabit eos 42
a pœnis p̃paratis peccatoribus et transgressorib⁹: et æterna salute donabit eos/ quia nõ ī se/ fusq; viribus et operibus sed in deo spem suam vniuersam collocarunt.

ADVERTE. Tertio versu ihabita trã et pascaris ī diuitijs ei⁹: recti⁹ dicit ihabita trã et pascere ī diuitijs ei⁹ ex hebręo/ vt pascere iperatiuũ itelligat. Et q̃is ī gręco habeat κατασκήνου τὴν γῆν καὶ ποιμανθήσῃ: ratio tñ cõiũctiõis et sermõis latini magis efflagitabat cõuertẽdũ pascere poti⁹ certe q̃ pasceris. Eodẽ tertio versu ī diuitijs ei⁹: ex hebręo ī fide ei⁹. et dat ex hebręo itelligi diuitias ī hoc mũdo esse fidẽ dei. tolle fidẽ: ois ex hoc mũdo discedit miser. quas eni maiores ī hac vita possum⁹ nobis cõpare diuitias: q̃ q̃ ad diuitias pducũt ęternas: qđ vel prima oĩm ipa fides opat. Sed q̃res quo pacto quis fide pascat ī hoc

mūdo? Nō allo mō crediderī q̄ meditatiōe diuinę legis/ & ſacra diuinorū cōtēplatiōe. ſed heu nō eſt/ aut vix eſt qui ſciat quid ſit cōtēplari cogitare. ſic tribuli et lolia/ īplerūt ſic oīa lapę. q̄uis cōtēplatiua/ vita prima & lōge diuiniſſima ſit/ & qua vel maxime ſola vixiſſet prim⁹ parēs: ſi ἀραμάρτητον & (vt ſic dicā) a pctō inſontē ſe cuſtodiſſet. ¶ Quito verſu. vbi dicim⁹ reuela dño viā tuā: Hieronym⁹ ex hebręo volue ſup dām curā tuā. qđ magis quadrat ad vltimā particulā qua dicit: et ipſe faciet. ſimile enī alibi dicit ꝓpheta: iacta ſup dām curā tuā & ipſe te enutriet. ¶ Sexto verſu. vbi dicim⁹ ſubdit⁹ eſto dño et ora eū: aliū ex hebręo Hieronym⁹ deſūpſit/ tace dño & expecta eū. quaſi id velit. tacit⁹ cōuerſare āte deum abiq; murmuratione/ incuſatione & q̄rela/ in patiētia ſuſtine: & cert⁹ expecta eū p̄miatorē in altero ſęculo. & vtraq; intelligētia hic et illic bona eſt. ¶ Duodecim⁹ verſ⁹ et ſequētes ad octauūdecimū: coēs īelligi p̄t/ & ꝓprij de Chriſto dño. qđ vel maxime ex 23 verſu iuxta tralationē hebraicā īteligi p̄t. vbi illę cōditiones de bñdictiōe & maledictiōe: prio loco/ Chriſto dño cōpetūt. ſcđo aūt & lōgo īteruallo: alijs iuſtis. ¶ Viceſimo primo verſu. īimici vero dñi mox vt honorificati fuerit et exaltati: ex hebręo/ & īimici dñi gloriantes vt monocerotes. qđ ſignificare videt: īimici dñi ī gīa et poteſtate ſua gloriātes vt vnicornes/ id eſt putātes ſe īſupabiles/ vt vnicornes. eſt enī vnicornis īdomabile aial: & nulli alteri cēdēs. ſed lōge ꝓfecto abutunī: gloriātes ſe inſupabiles eſſe ī ſua virtute. nā deficientes ſicuti fum⁹ deficiēt. hāc ſimilitudinē ſupborū huiꝰ ſęculi cū vnicornib⁹/ tacuerūt īterp̄tes: & illi⁹ loco poſuerī exaltati. ſed īſupabile & īdomabile: magis naturę illi⁹ ferę/ ex hiſtorijs reſpōdere videt. ¶ Viceſimo tertio verſu vbi legim⁹/ qa bñdicētes ei hęreditabūt terrā/ maledicētes autē ei diſpibūt: ex hebręo/ ſenſ⁹ eſt cōuerſus/ ſic. qa qui bñdicti fuerīt ab eo hæreditabūt terrā: & q maledicti/ īteribūt. q verſ⁹ & hic et illic/ maxime dē Chriſto ītellect⁹ ver⁹ eſt. de alijs aūt ſcđo loco. ex quo dat̄ itelligi q̄tū amor iuſti eſt magnipēdend⁹: q̄tū odiū & īprecatio ei⁹ timēda/ ſiue qs faciat/ ſiue patiat. neq; exēplis aſſertionē munire difficile eſſet. ¶ Viceſimo ſexto verſu. particula nec ſemē ei⁹ q̄rēs panē: debet ex ſuperiori ītelligi derelictū ſcilicet a deo. & de ſemine magis ſecūdū ſpiritū nō ſcđm carnē. nā alioq: vſ⁹ ſacrarū litterarū eſt iopē & mēdicū in bonā partē accipere. vt huiꝰ pſalmi verſu quītodecimo/ & pſalmi 39 verſu 23 dñs de ſe p ꝓphetā: ego aūtē mēdic⁹ ſū & paup/ dñs ſolicit⁹ eſt mei. mēdici igīt ij ſoli ſūt vituꝑandi: qui ſe aut flagitijs aut ignauia vitę nichil opari ſciētes aut nolētes/ ꝓuidētia dei (ſecus q̄ cęteri) ſe fecere idignos/ & miſerabilē vitā trahētes victū emē dicāt. ſi quid tamē illis (etſi indignis) ꝓpter deū potrigīt: nō petit operis merces. nā et deꝰ nobis indignis: ſuā miſericordiā porrigere nō dedignat̄. & mēdic⁹ in hac ſignificatiōe q̄ ferme vulgata eſt: in malā partē & ꝓbroſā accipi ſolet. et ſūt q hūc locū deſpirituali pane īteligi volūt. & certū eſt ſemē iuſtorū nō eſſe doctrina/ pane vitę & itellect⁹ iops. ſed q nō habet: emēdicare illū/ nequaq̄ ꝓbroſū aut iiuriū eſt/ neq; i malā partē ſumit̄. & vtinā Iudęi & Agareni iopes & fame (idigētia panis illi⁹) quotidie petuntes: illū emēdicarēt. tātū enim abeſſet vt illis hūc q̄rere panē īproperio daret: q̄tū virt⁹/ q̄tū ſal⁹ aiarū lōge abeſt a reꝑhenſione & vituperio. ¶ Triceſimoſexto verſu. cū perierint peccatores videbis: rect⁹ ex hebręo & romano pſalterio dicēdū p idicatiuū cū peribūt peccatores videbis. tā tāetſi idem ſenſus ſit: anceps tamen ſubiunctiuū perierit ad p̄teritū & futurū. & per indicatiuū: clarius dat̄ intelligi prophetię ſēſus. ¶ Triceſimuſnon⁹ & quadrageſimus verſus licet ab hebræo parū diſcedere videant: in eandē tamē cōſpirāt ſententiā. vltima enī ſunt: q̄ nobiſcū poſt hāc vitā trahim⁹/ ſiue bona ſiue mala. & interp̄tes reliquias appellauerūt: quia forte nobiſcū in morte/ comites relinquūtur animæ migranti & aut ad loca lucis aut tenebrarū eūti.

C̄ps Dđi remēoratiōe die ſabbati. XXXVII

1 Dñe ne ī furore tuo arguas me: neq; ī ira tua corripias me.

2 Quoniā ſagittę tuę ifixę ſūt michi: et cōfirmaſti ſuper me manū tuā.

3 Nō eſt ſanitas in carne mea a facie iręę tuę: non eſt pax oſſib⁹ meis a fa

C̄ps Dđi cōmēoratio neſabbati. XXXVII.

Dñe ne in ira tua arguas me: neq; i furore tuo corripias me.

Quoniā ſagittæ tuę ifixæ ſunt michi: & cōfirmaſti ſup me manū tuam.

Nec eſt ſanitas i carne mea: a vultu iræ tuæ et nō ē pax oſſib⁹ meis a fa

C̄Pſalm⁹ Dđi cōmemoratiōe. XXXVIII

Dñe ne in ira tua arguas me: neq; ī furore tuo corripias me.

Quia ſagittę tuæ infixę ſunt michi: & tetigit me manus tua.

Nō ē ſānitas i carne mea a facie īdignatiōis tuæ.

Nō eſt pax oſſib⁹ me-

	GALL.	ROM.	HEB.
	cie peccatorum meorũ.	cie peccatorum meorũ.	is : a facie peccati mei.
4	Quoniam iniquitates meæ supergreſſę sũt caput meũ: ſicut onꝰ graue grauatę ſunt ſupꝑ me	Quoniã iiqtates meæ ſuꝑpoſuerũt caput meum: ſicut onꝰ graue gra uatę ſunt ſuper me.	Quia iniquitates meæ tranſierunt caput meũ: quaſi onꝰ graue aggrauatę ſunt ſuper me.
5	Putruerũt & corruptæ ſunt cicatrices meæ: a facie inſipientię meæ.	Cõputruerũt et deteri orauerũt cicatrices meę: a facie inſipiẽtię meę.	Computruerunt & tabuerunt cicatrices meę: a facie inſipientię meæ.
6	Miſer factꝰ ſũ et curuatꝰ ſũ vſq; i finẽ: tota die cõtriſtatꝰ ingrediebar.	Miſerijs afflictꝰ ſũ et t̃batꝰ ſũ vſq; i finẽ: tota die cõtriſtatꝰ igrediebar.	Afflictꝰ ſum & incuruatus ſum nimis : tota die mœrens ambulaui.
7	Q m̃ lumbi mei impleti ſũt illuſionibꝰ: & non eſt ſanitas i carne mea.	Q m̃ aia mea cõpleta eſt illuſionibꝰ: & nõ eſt ſanitas in carne mea.	Q m̃ lumbi mei impleti ſunt ignominia: et nõ eſt ſanitas i carne mea.
8	Afflictꝰ ſũ & humiliatus ſum nimis: rugiebã a gemitu cordis mei.	Incuruatꝰ ſũ & humiliatꝰ ſũ vſq; q; rugiebã a gemitu cordis mei.	Euigilaui & afflictus ſum nimis : rugiebam a gemitu cordis mei.
9	Dñe ãte te oẽ deſyderium meũ: et gemitꝰ meꝰ a te non eſt abſcondit.	Et ãte te eſt oẽ deſyderiũ meũ: & gemitꝰ meus a te nõ eſt abſcõditꝰ	Dñe i cõſpectu tuo oẽ deſideriũ meũ et gemitꝰ meꝰ a te nõ ẽ abſcõditꝰ
10	Cor meũ cõturbatũ eſt dereliqt me virtꝰ mea/ & lumen oculorũ meorũ: et ipſũ nõ eſt mecũ.	Cor meũ cõturbatũ eſt i me & deſeruit me fortitudo mea: et lumẽ oculorũ meorũ nõ ẽ mecũ.	Cor meum fluctuabat dereliqt me fortitudo mea: & lux oc̃lorũ meorũ etiã ip̃a nõ eſt mecũ
11	Amici mei & proximi mei aduerſũ me appropiquauerũt & ſteterũt.	Amici mei & proximi mei aduerſꝰ me appropiauerunt & ſteterunt: & proximi mei a longe ſteterunt.	Chari mei & amici mei quaſi contra leprã meam ſteterunt: & vicini mei longe ſteterũt.
12	Et qui iuxta me erant de longe ſteterunt & vi faciebant qui quęrebãt animam meam.	Et vim faciebant qui quærebant animã meam/ & qui inquirebant mala michi locuti ſunt vanitatem: & dolos tota die meditabantur.	Et irruebant quærentes animam meam/ & inueſtigantes mala michi loquebantur inſidias: & dolos tota die mẽditabantur.
13	Et qui inquirebant mala michi locuti ſunt vanitates : & dolos tota die meditabantur.	Ego aũt velut ſurdꝰ nõ audiebã: et ſicut mutus qui nõ aperit os ſuum.	Ego aũt quaſi ſurdꝰ nõ audiebã: & quaſi mutꝰ nõ aperiebam os meũ.
14	Ego autem tanq; ſurdꝰ nõ audiebã: & ſicut mutus non aperiẽs os ſuũ.	Et factꝰ ſũ vt homo nõ audiens: et non habens i ore ſuo increpationes.	Et erã quaſi homo nõ audiens: nec habens in ore ſuo redargutiones.
15	Et factꝰ ſũ ſicut homo nõ audiẽs: et nõ habẽs i ore ſuo redargutiones.	Quoniam in te domine ſperaui: dixi tu exaudies domine deꝰ meus.	Te enim domine expectabam : tu exaudies domine deus meus.
16	Quoniam in te domine ſperaui: tu exaudies me domine deus meꝰ.		

Stanford University Libraries

17 Q uia dixi ne quando supergaudeāt michi ĩimici mei: & dū commouentur pedes mei super me magna locuti sunt.
18 Q m̃ ego in flagella paratus: & dolor meus in cōspectu meo semper.
19 Q uoniam iniquitatem meā annunciabo: & cogitabo p̄ peccato meo.
20 I nimici autem mei viuūt & confirmati sūt super me: et multiplicati sūt q̄ oderūt me iniq̄.
21 Q ui retribuunt mala pro bonis detrahebant michi: quoniam sequebar bonitatem.
22 N e derelinquas me domine deus meus: ne discesseris a me.
23 I ntēde ī adiutoriū meū: dn̄e de⁹ salutis meæ.

Q uia dixi ne aliquando insultent in me ĩimici mei: & dum commouerentur pedes mei in me magna locuti sunt.
Q m̃ ego in flagella paratus sum: et dolor meus ante me est semper.
Q uoniā iniquitatē meā ego pronuncio: & cogitabo pro peccato meo.
I nimici autem mei viuent & confortati sunt sup̄ me: et multiplicati sūt q̄ oderūt me iniq̄.
Q ui retribuebāt michi mala p̄ bonis detrahebant michi: quoniam subsecut⁹ sum iustitiā.
N e derelinquas me domine deus meus ne discesseris a me: intende in adiutorium meum domine deus salutis meę.

Q uia dixi ne forte insultent michi: & cum vacillauerint pedes mei super me magnificentur.
Q uia ego ad plagas paratus: & dolor meus contra me est semper.
Q uia iniquitatem meam annuncio: solicitus ero pro peccato meo.
I nimici autem mei viuentes confortati sunt: & multiplicati sunt odientes me mendaciter.
E t qui reddunt malum pro bono aduersabantur michi: quia sequebar bonum.
N e derelinquas me domine deus meus: ne elōgeris a me.
F estina in auxiliū meū: domine salutis meæ.

TITVLVS. Psalmus Dauid in cōmemoratione. in cōmemoratione: in recensione et confessiōe peccatorū: vt eni baptism⁹ nichil nobis ꝓfuisset/ nisi eū dn̄s suo sāctificasset: ita neq; nostra confessio & pœnitentia/ nisi sua nostrā consecrasset ac sanctificasset. sic eni omnē impleri oportebat iustitiā. Psalmus de Christo dn̄o. Propheta in spiritu inducit Christū dominum peccata nostra vt sua deo patri pro nobis confitentem.

1 EXPOSITIO CONTINVA. D n̄e ne in furore tuo arguas me: neq; in ira tua corripias
me. pater misericordissime ne increpes/ ne punias me vltione vindictę æternę/ sed in miseratione tua: neq; repentina vindicta in hoc mūdo ferias me/ sed in patiētia & lōganimitate & expectatione veniæ. Q uoniā sagittę tuæ infixę sunt michi: & cōfirmasti sup̄ me manū tuā. ne in seueritate tua punias me/ quoniā tela tua oppresserūt me: & punitio tua cōfir
3 mata est super me. N ō est sanitas in carne mea a facie irę tuæ: non est pax ossibus meis a facie peccatorū meorū. cōfitebor pater/ præ formidine seuerę vltionis tuæ caro mea/ gen⁹ meū contabescit & languet: nulla requies est virib⁹ animę meæ in contemplatione transgressionum mearū. Q uia iniquitates meæ sup̄gressę sunt caput meū: et sicut onus graue
4 grauatę sunt super me. qa tu pater/ omnīū peccata posuisti in me: ac veluti ingētissimū pōdus/ mole sua obruerūt me. P utruerūt & corruptę sūt cicatrices meę: a facie īsipiētiæ meę.
5 tā veteratę sunt iustiones peccatorū meorū/ tā neglectę vt tabē iā cōtraxerit & putrefactiō
6 nē: & factę sint incurabiles ob insaniā hominū. M iser factus sū et curuatus sum vsq; in finē: tota die contristatus ingrediebar. O pater/ sarcina illa/ cumulus ille peccatorū oppressit
7 me & incuruauit me penitus: & totius vitę cursus mœrore deficiebat. Q uoniā lūbi mei īpleti sunt illusionib⁹: & nō est sanitas in carne mea. quoniā gn̄atiōes cōtinuo ī illusione & peccato e lūbis educunt: & non est caro quæ nō sit peccato obnoxia aut ob peccatū/ infirmitatē/ pœnāue sustinēs. A fflict⁹ sū et humiliat⁹ sū nimis: rugiebā a gemitu cordis mei. O
pater & si peccati insons/ propter peccatū tn̄ angustiatus sū & dejectus valde: & p̄ suspiri⁹s
9 cordis ego rugitū emittebā. D n̄e āte te oē desyderiū meū: & gemit⁹ mē⁹ a te nō est abscōdit⁹. O pater misericordiarū oīs volūtas mea/ oīs sitis mea q̄ est oēm hominē saluū facere
10 ī conspectu tuo est: et rugit⁹ mei causa nequaq̄ tibi est abscōdita. C or meū conturbatū est

GALL. ROM. HEB.

derelíquit me virtus mea & lumẽ oculorũ meorũ & ipſũ nõ eſt mecũ. aĩa mea ãxiata eſt/ vires meę elãguerũt eneruatę/ ſubtraxit ſe defẽſio tua: & ipa me ſolũ deſeruit. A mici mei & 11
ꝓximi mei aduerſũ me appropiquauerũt: & ſteterũt. Iudęi quos amicabiliter doctrina pa
ui/ quos curaui/ quos (vt me) dilexi ex aduerſo venerũt: & hęrẽtes in gradu/ nõ tulerũt mi
chi auxiliũ. E t q iuxta me erat de lõge ſteterũt: & vi faciebãt q q̃rebant aĩam meã. et apli/ 12
familiares & diſcipuli mei aufugerũt/ & ſteterũt ꝓcul: et ipetũ ĩ me faciebant/ violẽteq; p
tra hebãt q ſatagebãt ꝓdere vitã meã. E t qui inquirebãt mala michi locuti ſunt vanitates: 13
& dolos tota die meditabãt. & ſcribę/ phariſęi et pontifices explorãtes mortis meæ vias et
occaſiões/ falſas ĩ me finxerũt accuſatiões: & deceptiões iugiter ĩ corde voluebãt. E go aũt 14
tanq̃ ſurd⁹ nõ audiebã: & ſicut mut⁹ nõ apiẽs os ſuũ. cũ hęc molirẽt aduerſũ me/ nõ audiẽ
ti ſimilabar: & elinguis nullo ſe tutãti ſermone. E t factus ſum ſicut homo nõ audiẽs: & non 15
habẽs in ore ſuo redargutiones. & aſſimilatus ſũ hoĩ ſurdo: et qui nullos habet in ore ſer
mones quibus ſe excuſet/ & obiecta diluẽs ſe purget & approbet inſontẽ. Q uoniã ĩ te dñe 16
ſperaui: tu exaudies me dñe de⁹ me⁹. quoniã O pater ſpes mea ĩ te cõiecta eſt: tu pater iu
ſtiſſime/ tu dñe deus me⁹ acceptabis pœnã meã/ oblationẽ & ſatiſfactionẽ meã. Quia dixi 17
neq̃ ſupgaudeãt michi ĩimici mei: & dũ cõmouẽt pedes mei ſup me magna locuti ſũt. nã
hoc petij pater ne vnq̃ aduerſarij mei ſupexultẽt/ me gratis afflictũ eſſe & paſſũ: & ne dũ ĩ
fima mei natura/ dũ hũanitas mea cõterit & diſſoluit magna & ſupba ĩ me loquãt. Quo 18
niã ego ĩ flagella paratus ſũ: & dolor meus ĩ cõſpectu meo ſemper. quoniã O iuſtiſſime pa
ter ego ad patiendũ prõpt⁹ ſũ/ ad pœnas/ ad ipſã ferendã mortẽ accinctus ſum: & mœſti
tia/ angor/ & pœnitudo peccatorũ hoĩm ãte oculos meos obuerſat iugiter. Quoniã iiqtatẽ 19
meã ãnũciabo: & cogitabo ꝓ peccato meo. quoniã pater cõfitebor tibi & aperiã peccata
generis mei: & ſolicite curabo vt expiẽt illa ipſa delicta mea. I nimici autẽ mei viuũt/ et cõ 20
firmati ſũt ſup me: & multiplicati ſunt qui oderũt me iniq̃. viuẽtes aũt aduerſarij mei for
tificati ſunt & inualuerunt in me: & multitudine aucti ſũt qui ſine cauſa & iniuſto odio p
ſequuntur me. Q ui retribuũt mala pro bonis detrahebãt michi: quoniã ſequebar bonitatẽ. 21
viri nęquã qui pro beneficijs cõpẽſãt malũ ob idipſũ obloquebantur & aduerſabãt mi
chi: quia iuſtitiã ſectabar et opabar bonũ. Ne dereliquas me dñe deus me⁹: ne diſceſſeris a 22
me. ne deſeras me pater/ dñator & cõditor meus: ne abſcedas/ ne paſſionis tẽpore in petiti
onibus meis procul fias a me. I ntende in adiutoriũ meũ: dñe deus ſalutis meæ. O pater ĩ 23
tentus eſto in auxilium meum: tu pater domine deus meus qui ſaluas me.

ADVERTE. Vndecimo verſu. vbi habem⁹ amici mei & ꝓximi mei aduerſũ me appropi
quauerũt & ſteterũt: ex hebræo chari mei & amici mei cõtra leprã meã ſteterũt. qđ ſignifi
care videt eos etiã q viciſſim eũ diligebãt: ihorruiſſe et ſtetiſſe/ neq; cogitaſſe de auxilio af
ferẽdo: tãta erat lepra/ tãta peccati pnicies ꝓ qua ſatiſfacturus erat vt etiã ei⁹ crederẽt pec
catũ. & vt etiã de eo dicat Eſaias: nos putauim⁹ eũ quaſi leproſũ & pcuſſũ a deo/ et humi
liatũ. ipſe autẽ vulneratus eſt propter iiquitates noſtras/ attritus eſt propter ſcelera noſtra
& ſubdit. & poſuit dñs ĩ eo iiquitatẽ õniũ noſtrũ. ¶ Septimodecimo verſu. quia dixi neq̃
ſupgaudeãt michi ĩimici mei: & dũ cõmouent pedes mei ſup me magna locuti ſũt. ex he
breo quia dixi ne forte inſultent michi/ & cũ vacillauerit pedes mei ſup me magnificẽtur.
hoc dixit/ hoc orauit patrẽ piiſſimus dñs. quia paſſio neceſſaria erat ad redimẽdos nos/ &
ideo ſpõte patiebat (ego inqt in flagella parat⁹ ſũ) at illę iſultatiões nõ erãt neceſſarię/ ſed
ſolũ pniciẽ Iudęis afferẽtes. idcirco ꝓcat: ne in id mali & in ſuũ quidẽ malũ ſinat eos pater
labi/ nolens eos a fructu ſuę paſſiõis excludi. Et meli⁹ hic nequãdo q̃ ne forte. nõ enĩ Chri
ſtus neſciebat aut dubitabat quid facturi eſſent. & cõtra ex cõſequẽtia ſermonis & hebręo
melius dicerem⁹ ſuper me magna loquanť q̃ locuti ſunt. ſic enĩ in hebræo reſpondet: ſuper
me magnificentur. ¶ Vicęſimoſcdo verſu. ne diſceſſeris a me: ex hebręo ne elõgeris/ et ex
ꝓcedẽtis particulæ verbo derelinquas/ aptius diceret ne diſcedas a me/ et rectior eſt ſermo.

¶ In finẽ ꝓ idithũ cãti cũ Dauid. XXXVIII

1 DIxi cuſtodiã vias meas: vt non delinquam in lingua mea.
2 P oſui ori meo cuſtodiam: cũ conſiſteret peccator aduerſum me.

¶ In finẽ idithũ cãticũ Dauid. XXXVIII.

DIxi cuſtodiã vias meas: vt non delinquam in ligua mea.
P oſui ori meo cuſtodiam: dum cõſiſtit peccator aduerſus me.

¶ Victori ꝓ idithũ ꝑs Dauid. XXXVIIII.

DIxi cuſtodiã vias meas: ne peccem in lingua mea.
C uſtodiam os meum ſilentio: donec eſt impius contra me.

GALL.

3 Obmutui & humiliatꝰ
sũ & silui a bonis: et do
lor meus renouatꝰ est.
4 Concaluit cor meũ in-
tra me: & ī meditatiõe
mea exardescet ignis:
5 Locutꝰ sũ ī lingua mea:
notum fac michi domi
ne finem meum.
6 Et numerũ dierũ meo-
rum quis est: vt sciam
quid desit michi.
7 Ecce mensurabiles po-
suisti dies meos: & sub-
stantia mea tanq̃ nichi-
lum ante te. Semper.
8 Verũtamẽ vniuersa va
nitas: õnis homo viuẽs
9 Veruntamen in imagi
ne pertransit homo: sed
& frustra conturbatur.
10 Thesaurizat et ignorat
cui congregabit ea / &
nũc quę est expectatio
mea / nonne domin9: &
substãtia mea apd te?
11 Ab oĩbus iniquitatib9
meis erue me: opprobri
um insipiẽti dedisti me.
12 Obmutui & non apui
os meũ: qm̃ tu fecisti a-
moue a me plagas tuas
13 A fortitudie man9 tuæ
ego defeci: in increpati-
onibus propter iiquita-
tẽ corripuisti hominẽ.
14 Et tabescere fecisti sicut
araneã animam ei9 ve-
rũtamẽ vane cõturbat
omnis homo. Semper.
15 Exaudi oratiõnẽ me-
am domine / & depreca
tiõnẽ meam auribus p-
cipe lachrimas meas.

ROM.

Obmutui & humiliatꝰ
sum & silui a bonis: &
dolor meꝰ renouatꝰ est
Concaluit cor meũ in-
tra me: & in meditatio-
ne mea exardescit ignis
Locutꝰ sũ ī ligua mea /
notum michi fac domi
ne finem meum / & nu-
merum dierum meorũ
quis est: vt sciam quid
desit michi.
Ecce veteres posuisti di
es meos: & substantia
mea tãquam nichil an-
te te est. Dp̃.
Verũtamẽ vniuersa va
nitas: õnis homo viuẽs
Quanquã in imagine
dei ambulet homo: ta-
men vane conturbabit.
Thesaurizat et ignorat
cui cõgreget ea / et nũc q̃
est expectatio mea nõ-
ne dns? et substãtia me
a tãquã nichil añ te est.
Ab oĩbꝰ iiq̃tatibꝰ me-
is eripe me: opprobri-
um insipiẽti dedisti me.
Obmutui & nõ aperui
os meũ: qm̃ tu fecisti me
Amoue a me plagas
tuas: a fortitudine enim
manus tuæ ego defeci ī
increpationibus.
Propt iiq̃tatẽ corripui-
sti hoĩe3: & tabescere fe
cisti sicut araneã aĩa3 ei9
Verũtñ vniũsa vanitas:
õnis homo viuẽs. Dp̃.
Exaudi de9 oõnẽ meã
& depcationẽ meã / au-
ribꝰ percipe lachrimas
meas: ne sileas a me.

HEB.

Obmutui / silentio ta-
cui de bono: & dolor
meus conturbatus est.
Incaluit cor meũ ī me-
dio mei / in meditatione
mea incensus sũ igni: lo
cutꝰ sum in ligua mea.
Ostende michi dñe fi-
nem meum / & mensu-
ram dierum meorum q̃
sit: vt sciam quid desit
michi.
Ecce breues posuisti di
es meos: & vita mea
quasi non sit in conspe
ctu tuo. Sela.
Omnia enim vanitas:
omnis homo stans.
Tantũ in imagine am-
bulat homo: tantũ frus-
tra turbatur.
Congregat & ignorat
cui dimittat ea: nunc er
go quid expecto domi
ne? præstolatio mea tu
es.
Ab oĩbus iniquitatib9
meis libera me: oppro-
briũ stulto ne ponas me
Obmutui non aperui
os meum / quia tu feci-
sti / tolle a me plagas tu-
as: a contentione manꝰ
tuę ego consumptus sũ.
In increpationibus p
iniquitate corripuisti vi
rum / & posuisti quasi ti
neã desyderabilia eius:
veruntamẽ vanitas om
nis homo. Sela.
Audi orationem domi
ne & clamorem meum
exaudi: ad lachrimam
meam ne obsurdescas;

Psal. 38	GALL.	ROM.	HEB.
Dixi cu. 16	NE ſileas qm̃ aduena ego ſũ apd̃ te: & pegrinꝰ ſicut ōnes patres mei.	Q m̃ ĩcola ego ſũ apud te ĩ terra: & peregrinꝰ ſicut oēs patres mei.	Quia aduena ego ſum apud te: & peregrinus ſicut ōnes patres mei.
17	R emitte michi vt refrigerer priuſq̃ abeam: & amplius non ero.	R emitte michi vt refrigerer priuſq̃ eã: et amplius non ero.	P arce michi vt rideam anteq̃ vadã: & nō ſubſiſtam.

TITVLVS. Ad victoriã ipſi Idithũ pſalmus Dauid. pſalmus ſuper populo fideli. Prophe ta in ſpiritu loquitur in pſona cuiuſcꝫ ſancti qui caducis rebꝰ ſpretis æterna concupiſcit.

EXPOSITIO CONTINVA. Dixi cuſtodiã vias meas: vt non delinquã in lingua mea. 1
ſtatui/ promiſi me obſeruaturũ pręcepta quibus incedã/ & circũſpicere quonã modo mi-
chi eſt viuendũ: & primũ vt nõ peccem in verbo. Poſui ori meo cuſtodiã: cum conſiſteret 2
peccator aduerſum me. cuſtodiui/ infrenaui os meũ/ nõ laxaui in maledicentiã: dũ maledi
cus & tranſgreſſor impeteret & laceſſeret me. Obmutui & humiliatus ſum & ſilui a bonis: 3
& dolor meꝰ renouatꝰ eſt. cõticui & ſpretui habitus ſum ſuſtinens improperia/ & non me
in memorandis benefactis iuſtificaui: & noua michi ſuperuenit anxietas cupienti a vincu
lis mortalitatis abſolui. Incaluit cor meũ in medio mei/ in meditatione mea exardeſcet 4
ignis. inflãmatũ eſt cordis mei deſyderiũ intra meipſũ: & id hacipſa cogitatione mea/ de-
ſyderãdo abſolui a rebus terrenis/ tanq̃ igni ſuccenſus ſum. Locutus ſum in lingua mea: no 5
tũ fac michi dñe finem meũ. aperui os meũ et dixi: O domine deꝰ manifeſta michi exitũ
huius laborioſę vitæ/ & meã ab ijs mortalitatis angoribus liberationẽ. Et numerũ dierũ 6
meorũ quis eſt: vt ſciam quid deſit michi. & tu domine deus meus oſtende michi quot di-
es michi adhuc ſuperſunt in hac erũnoſa vitę calamitate: vt intelligã quæ michi pro tan-
tillo dierũ requirenda erant. Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos: et ſubſtantia mea tãq̃ 7
nichilũ ante te. ecce domine in certo numero ſtatuiſti tempora præſentis vitę meæ: & vita
mea præſens/ pinde atcꝫ nichilũ eſt in cõtẽplatione æternitatis tuæ. Verũtamẽ vniuerſa 8
vanitas: omnis homo viuens. & quãq̃ ſic ſtatueris certis terminis dies hominis/ attamẽ p
õnia vanitati ſubiacet õnicꝫ mutationi eſt obnoxiꝰ omnis homo hãc mortalẽ vitã degẽs.
Verũtamen in imagine pertranſit homo: ſed & fruſtra conturbatur. verũtamen in quadã 9
imitatione percurrit homo dies quos illi ſtatuiſti: ſed & in illis ipſe vanis ſubiacet perturba
tionibus. Theſaurizat & ignorat cui cõgregabit ea/ & nunc quæ eſt expectatio mea/ non- 10
ne dominus: & ſubſtantia mea apud te eſt? homo in ſtatutis ſub diebus cõgregat diuitias/
& eũ fugit quis poſt eum habiturus ſit eas/ et nunc quænã michi hæc tã vana cognoſcen-
ti ſpes mea eſſe debet/ quę pręſtolatio mea/ nonne tu domine deus meus: & vita mea apd
te eſt & nõ in hoc vano/ mortali/ caducoꝫ mundo? Ab oĩbus iniquitatibus meis erue me: 11
opprobriũ inſipienti dediſti me. dimitte michi dñe õnes offẽſas meas quas contra te q es
expectatio et deſyderiũ meũ admiſi: tu feciſti vt peccator michi improperaret/ exprobra-
ret/ et me contumelijs afficeret. Obmutui et non aperui os meũ quoniã tu feciſti: amoue a 12
me plagas tuas. conticui et non reſpondi ei verbũ quoniã feciſti vt peccator aduerſũ me
cõſiſteret/ vt me merito moleſtia afficeret: aufer igitur a me flagella quę incuſſiſti. A forti- 13
tudine manus tuæ ego defeci: in increpationibus ꝓpter iniquitatẽ corripuiſti hominẽ. pę
magnitudine vltionis tuæ ego redactus ſũ in nichilũ: ꝓpter trãſgreſſionẽ meã tu ſic preſſu-
ris/ tu hoſtiũ moleſtijs hunc in modũ corripuiſti me. Et tabeſcere feciſti ſicut araneã ani- 14
mã eius: veruntamen vane conturbatur omnis homo. emarceſcere et deficere feciſti velut
araneorũ telã vitã meã: attamen vana eſt hęc mea et cęterorum hominũ cõturbatio. Ex- 15
audi orationẽ meã dñe et deꝑcationẽ meã: auribus percipe lachrimas meas. dñe deus ad-
mitte precẽ meã et ſupplicationẽ meã: necꝫ fletibus meis tuæ exauditionis auditũ occlu-
das. Neſileas quoniã aduena ego ſum apud te et peregrinꝰ: ſicut oēs patres mei. ne repro 16
bũ me habeas/ ne indignũ me ducas exauditione tua/ quia ego aduena ſum apud te et q
anhelo ad te pegrinando peruenire: ſicut et ōnes ãteceſſores mei/ qui ex hac mortali pere-
grinatione ad te peruenere. Remitte michi vt refrigerer priuſq̃ abeã: et amplius non ero. 17.
dimitte michi dñe iniquitates meas/ vt parũper reſpirem et quieſcã anteq̃ ex hac mortali
vita emigrem: ad quam rurſus degendã nunq̃ redibo.

ADVERTE. Circa titulũ ad victoriã ipſi Idithũ. ἸΑιθοὺμ Idithũ vnus fuit diuinę melo
poęię qui in cithara prophetabat: vt legit in paralipomenis. et hęc laus ĩ ſpiritu Dauid mõ
ſtrata/ illi ad canendũ cõmiſſa eſt/ aut illi et Dauid cõmuniter eſt inſpirata. pulſabat enim
Dauid citharã nonnunq̃ cũ prophetis eodẽ ſpiritu agitatus/ et ſimul aut alterne diuinam
continuans harmoniã. Et Idithũ: tranſiliens interpretatur. quo nichil forte abſurdũ fue-

rit:si hic psalmus pro populo transsilienti/id est sola supramundana bona gliscenti et hæc infima calcanti/intelligatur. ℭ Quarto versu in meditatione mea exardescet ignis: huic particulę ex hebręo respondet in meditatione mea incensus sum igni. quod clariorē præbet intelligentiā:siue id vocabulū igni additū vehementiā desyderij indicet/siue spiritus sancti ad calcanda terrena et ad horā labentia bona impulsū.& forte in tralatione nostra quid intelligibilius diceretur:si diceremus exardesceret/ ad vehementiā motus animi et fortis affectus exprimendā. et melius adhuc si legeremus : et in meditatione mea exarsit ignis.id enī magis quadrat huic:et in meditatiōe mea succēsꝰ sū igni. ℭ Octauo versu.veruntamē vniuersa vanitas ōnis homo viuens.hic vniuersa neutrū plurale est nō epithetū sequentis vocabuli vanitas.quod ex hebræo & greco cognoscitur. nā ex hebręo dicit oīa enī vanitas ōnis homo stans.et in greco πλὴρτὰ σύμπαρτα ματαιότης πᾶς ἄνθρωπος ζῶν.quare præpositio videt intelligēda.vt sit sensus:veruntamē per vniuersa/ per omnia/per vniuersos affectus suos vanitas ōnis homo viuens. aduerte etiā dictiunculā enim ex hebręo redditiuā causę superioris litterę aptiorē esse q̄ veruntamen. ℭ Nono versu. Veruntamen in imagine pertransit homo/sed et frustra conturbaṫ.ex hebręo tantū in imagine ambulat homo:tantū frustra conturbaṫ.quasi intelligamus: in hoc mūdo nō est veritas vitę hominis/sed quędā vmbra/quoddā vestigiū et tenuis imago ī cōparatione ad eā vitā quā finita peregrinatione habiturus est apud deū.ideo ꝓ ijs quæ huic accidunt vmbratili vitę:frustra conturbatur ōnis homo.sed debet mentē suā quicquid acciderit imperturbatā/ in expectatione verę vitę fixā tenere.nā nondū apparuit/vt dilectus inquit apostolus:quid erimus.& cū apparuerit:similes filio dei erimꝰ/neq; amplius vlli obnoxij vanitati/vniuersęq; corruptioni et perturbationi. ℭ Vndecimus & duodecimꝰ versus respondent scdo et tertio:et eos latius explicant.ex quibus āmonemur patientię et tolerantię:quoties nos malis/opprobrijs/molestijs aut contēptibus ab aliquibus afficimur/ arbitrantes nos illa iure pati ob trāsgressiones nostras/et deū nos his castigationibꝰ vt increpationibꝰ aut emēdare aut ꝓbare.et satiꝰ emendare putare:q̄ ꝓbare.nā ꝓbatio iustorū est.et quis se putare iustū ante deū audeat? ℭ Tertiodecimo versu.distinctionis pūctꝰ: post defeci/faciēdus.quod cognoscit ex hebręo. ℭ Quitodecimo versu.auribꝰ pcipe lachrimas meas:id magis consentanee dicitur ex hebręo/ ad lachrimas meas ne obsurdescas. Quo fit vt id auribus percipe/ad precedens vocabulū deprecationē/reuocandum esset:et ne sileas principiū versus sequentis identidē reuocandum in finem præcedentis/et lachrimas meas accusatiuum in datiuum casum mutandum atq; ita pro quintodecimo versu legendum.exaudi orationem meā domine et deprecationem meam auribus percipe:lachrimis meis ne sileas id est ad lachrimas meas ne sileas.deinde sextusdecimꝰ incipiendꝰ quoniam aduena ego sum apud te.et tunc conciliata erit nostra et hebraica tralatio.

ℭ In finē psalmus Dauid. XXXVIII.

1 EXpectās expectaui dominum: & intendit michi.
2 Et exaudiuit p̄ces meas:& eduxit me de lacu miserię & de luto fecis.
3 Et statuit supra petrā pedes meos: & direxit gressus meos.
4 Et imisit ī os meū cāticū nouū:carmē deo nr̄o
5 Videbūt multi & timebūt:& sperabūt ī dño.
6 Beatus vir cuius est nomen domini spes eius:

ℭ In finem psalmꝰ Dauid. XXXVIII.

EXpectans expectaui dominum: & respexit me.
Et exaudiuit deprecationē meā:et eduxit me de lacu miserię & de luto fecis.
Et statuit supra petrā pedes meos/ & direxit gressus meos:et dimisit in os meum cāticū nouū/hymnū deo nostro.
Videbūt multi & timebūt : & sperabūti dño
Beatus vir cuius est nomē domini spes eius:&

ℭ Pro victoria psalmꝰ Dauid. XXXX.

EXpectans expectaui dominū/& iclinatꝰ est ad me:et audiuit clamorem meum.
Et eduxit me de lacu fanoso/ de luto ceni / et statuit supra petrā pedes meos:stabiliuit gressus meos.
Et dedit ī ore meo cāticū nouū:laudē deo nr̄o
Videbūt multi & timebūt: & sperabūti dño.
Beatus vir q̄ posuit dominū cōfidentiā suā:et

Psal. 39 Expectans.

GALL.

& non respexit in vanitates & insanias falsas.
7 Multa fecisti tu domie deus me⁹ mirabilia tua: & cogitationib⁹ tuis non est q̃ similis sit tibi.
8 Annunciaui & locut⁹ sum: multiplicati sunt super numerum.
9 Sacrificium et oblationem noluisti: aures autem perfecisti michi.
10 Holocaustū & pro peccato non postulasti: tūc dixi ecce venio.
11 In capite libri scriptū est de me vt facerem voluntatē tuā de⁹ me⁹ volui: & legem tuam in medio cordis mei.
12 Annunciaui iustitiam tuā in ecclesia magna: ecce labia mea nō prohibebo dñe tu scisti.
13 Iustitiā tuā nō abscondi in corde meo: veritatē tuā & salutare tuū dixi
14 Non abscondi misericordiā tuā & veritatem tuam a consilio multo.
15 Tu autem domine ne longe facias miserationes tuas a me: & misericordia tua & veritas tua semper susceperūt me.
16 Quoniam circundederunt me mala quorum nō est numer⁹/ cōphenderūt me iiq̃tates meę: & non potui vt viderē.
17 Multiplicatę sunt sup capillos capitis mei: & cor meū dereliquit me.
18 Cōplaceat tibi domię

ROM.

non respexit in vanitatē & insanias falsas. *
Multa fecisti tu domie de⁹ me⁹ mirabilia tua: & cogitationibus tuis nō est quis similis tibi.
Annūciaui & locut⁹ sū multiplicati sūt sup numerū/ sacrificiū & oblationem noluisti: corpus autem perfecisti michi.
Holocausta etiā p̃ delicto nō postulasti: tunc dixi ecce venio.
In capite libri scriptum est de me vt facia volūtatem tuā/ deus me⁹ volui: & legem tuā in medio ventris mei.
Bene nūciaui iustitiam tuā i eccl'ia magna: ecce labia mea nō p̃hibebo.
Domine tu cognouisti/ iustitiā tuā nō abscōdi i corde meo: veritatē tuam et salutare tuū dixi
Non celaui misericordiam tuam & veritatē tuā a synagoga multa.
Tu autē domine ne lōge facias misericordias tuas a me: misericordia tua et veritas tua semper susceperunt me.
Quoniam circundederūt me mala quorū nō est numerus/ cōpr̃ehenderūt me iiq̃tates meę: et nō potui vt viderem.
Multiplicati sūt sup capillos capitis mei: et cor meum dereliquit me.
Cōplaceat tibi dñe vt

HEB.

nō est auersus ad supbias pompasq̃ mēdacij.
Multa fecisti tu domine deus meus mirabilia tua: et cogitationes tuas pro nobis.
Non inuenio ordinem coram te si narrare voluero et numerare: plura sūt q̃ vt narrari q̃ant
Victima et oblatiōe nō īdiges: aures fodisti mi chi.
Holocaustū et p̃ pcto non petisti: tunc dixi ecce venio.
In volumie libri scriptū ē de me vt facerē placitū tibi de⁹ me⁹ volui et legē tuā i medio vētris mei.
Annunciaui iustū tuum in ecclesia multa: ecce labia mea non prohibebo domine tu nosti.
Iustitiā tuam non abscondi in medio cordis mei: fidem tuam et salutare tuum dixi.
Non abscondi misericordiam tuā et veritatē tuā: in ecclesia multa.
Tu dñe non p̃hibebis mias tuas a me: misericordia tua et veritas tua iugiter seruabūt me.
Circundederunt enim me mala quorū nō est numerus/ compræhenderūt me iiq̃tates meę: et non potui videre.
Plures factæ sunt q̃ capilli capitis mei: et cor meum dereliquit me.
Placeat tibi dñe vt li-

vt eruas me: domíe ad
adiuuādū me reſpice.
19 Confūdanť & reuereā
tur ſimul qui q̄rūt aní-
mā meā/ vt auferāt eā.
20 Conuertantur retror-
ſum & reuereantur: q̄
volunt míchí mala.
21 Ferant confeſtím con-
fuſionem ſuam: qui dí-
cunt míchí euge euge.
22 Exultēt et lætēť ſup te
oēs q̄rētes te:& dícāt ſē
per magnificeť domíno
q̄ díligūt ſalutare tuū.
23 Ego autem mendícus
ſum & pauper:domíno
ſolícitus eſt mei.
24 Adiutor meus & pro-
tector meus tu es:deus
meus ne tardaueris.

erípias me: domíne in
auxiliū meum reſpice.
Cōfundanť & reuereā
tur ſimul/qui q̄rūt aní-
mā meā vt auferāt eā.
Auertantur retrorſum
& erubeſcant:qui cogí-
tant míchí mala.
Ferant confeſtím cōfu-
ſionē ſuā:qui dícunt mi
chí euge euge.
Exultent & lętēť q̄ q̄-
rūt te dñe:& dícāt ſem
p magnificeť domín9/
q̄ díligūt ſalutare tuū.
Ego vero egen9 & pau
per ſum: dominus cu-
ram habet mei.
Adiutor meus & libe-
rator meus es tu:domí
ne ne tardaueris.

beres me: domíne ad
adiuuandū me feſtína.
Confūdanť & reuereā
tur ſimul/q̄rētes anímā
meam vt auferāt eam.
Conuertantur retror-
ſum et confundantur:
qui volunt míchí mala.
Pereant poſt confuſío-
nem ſuam: qui dícunt
mchí vah vah.
Gaudeant et lętentur í
te qui quęrunt te: dícāt
iugit magnificeť dñs/q̄
díligunt ſalutare tuum.
Ego autem ſum egen9
et pauper:dominus ſo-
licitus erit pro me.
Auxilium meum & ſa
lutare meum tu es: de9
meus ne moreris.

TITVLVS. Ad victoriā pſalmus Dauid. Pſalmus de Chriſto domino. Propheta in ſpiritu Chriſtum de patre loquentem inducit ad fideles.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Expectās expectaui dominū:& intendit míchí. in deſyderío pręſtolatus ſum auxiliū patris æterní:& auxiliat9 eſt míchí. Et exaudiuit preces meas:
2 et eduxit me de lacu miſeriæ & de luto fecis. et acceptauit depcationes meas/annuit míchí
3 vt educeret me de faucib9 inferi & de palude vltrice peccatí. Et ſtatuit ſupra petrā pedes
4 meos:& direxit greſſus meos. & cœleſtis pater ſtabiliuit ōní firmitate mot9 meos: et me in
cūctis agēdis meis direxit. Et imiſit in os meū canticū nouū: carmē deo noſtro. & O virí
5 fideles pater meus poſuit ī ore meo annūciationē nouæ laudis/ annūciationē euāgelij re-
gní: laudē deo noſtro/ patrí meo/ deo meo et deo veſtro. Videbūt multí & timebūt: et ſpe-
6 rabūt ī dño. hāc annūciationē nouæ laudis q̄plurimí viſurí ſunt/& dei timore quatienť:&
cōfident ī deo patre meo. Beatus vír cuius eſt nomē dñí ſpes eius: & nō reſpexit in vani-
tates & inſanías falſas. vitę æternę iam ſecurus eſt qui cōfidit in deo patre meo: et qui non
7 inflexit aīm ad cōtēnenda iuſſa ei9 & proprias affectiones ſequēdas & fallaces illecebras.
Multa feciſti tu dñe de9 me9 mirabília tua:& cogitationibus tuis nō eſt qui ſimilis ſit tibi.
8 tu pater ętęrne multiplicaſti mirifica opa tua:& nō eſt quís mortalīū qui cōſilijs tuis poſ-
ſit æquiparari. Annūciaui et locut9 ſū: multiplicati ſunt ſup numerū. euangelizaui pater et
9 enarraui mirabília tua: et tanta ſunt vt dinumerari non queant oēmq; ſupent effugiātq; nu
merū. Sacrificiū & oblationē noluiſti: aures autem perfeciſti míchí. immolationē victíma
10 rū & quæ ex veteri inſtituto offerunť tibi/ abieciſti/ repuliſti/ repudiaſti: auditū ad parēdū/
ad implendū bonæ voluntatis tuæ placitū/ aptaſti míchí. Holocauſtū & p peccato nō po
ſtulaſti: tunc dixi ecce venio. ilia/ adipes/ renū culos/ reticula iecoris/& id gen9 q̄ tibi ex ve
teri ritu/ adoleri/ concremariq; penitus ſolebāt/& pro peccatí expiatione ouē/ vitulū/ hir-
11 cū/ caprāq; nō acceptaſti: tūc me filiū obtuli/ dicēs ī mūdū igredior/ en carne veſtior/ quo
tibi genus humanū propicíē/ quo me tibi hoſtiā placentē offerā. In capite libri ſcriptū eſt
de me vt facerē voluntatē tuā de9 me9/ volui: et legē tuā in medio cordis mei. ī ſpiritu deí
12 de me prophetatū eſt in prícipio pſalmorū libri/ quomodo facerē voluntatē tuā pater mí
& deus meus/ idipſū cordi eſt míchí: & iugis meditatio tuę legis ī ſecreto animí mei. An-
nūciaui iuſtitiā tuā in eccleſia magna: ecce labia mea nō prohibebo dñe tu ſciſti. euāgelí-
zaui volūtatē/ mādata & iuſtificationes tuas in congregatione hoīm numeroſa: ecce ſer-
13 monē nō cōtinebo/ tu pater æterne noſti. Iuſtitiā tuā nō abſcōdi in corde meo: veritatē tuā

Psal. 39 Expectans. 40

GALL. ROM. HEB.

& salutare tuū dixi. iussa & mādata tua nō celaui in aīo meo: & fidē tuā & Christū tuū p
quē elegisti salutē operari hoim/illis annūciaui. N ō abscōdi misericordiā tuā: et veritatē 14
tuā a concilio multo. ostendi te patrē propiciū & misericordē esse: & verax esse verbū tuū/
in multorū cōgregatione. T u autē dñe ne lōge facias miserationes tuas a me: misericor- 15
dia tua & veritas tua semp susceperunt me. hic sermo secundū nostrę infirmitatis assūptio-
nē. tu pater ne in lōgū differas misericordias tuas super me manifestare: quia hactēn⁹ mise
ratio tua & verbū tuū seruauerūt me. Q uoniā circūdederūt me mala quorū nō est nume- 16
r⁹: cōphēderūt me iniquitates meæ/ & nō potui vt viderē. tu inquā misericors pater ne lō
ge facias miserationes tuas a me/ quoniā circūuallauerūt me inumerabiles angustię: vn-
diq; scelera mea/ & pro quibus veni satisfacturus transgressiones/ occupauerūt me/ & tot
& tātæ sūt vt nō valeam multitudinē apphēdere. M ultiplicatę sunt super capillos capitis 17
mei: & cor meū dereliquit me. trāsgressiones quas veni expiare lōge numerū capillorū ca
pitis mei transcēdunt: & tanta peccatorū numerositate cōsyderata/ anim⁹ meus in me cō-
tabuit. C ōplaceat tibi dñe vt eruas me: dñe ad adiuuandū me respice. dignare pater a tot 18
pressuris & angustijs ad hāc satisfactionē requisitis/ liberare me: pater ad auxiliandū mi-
chi in hac satisfactione oculis misericordię tuę ītuere me. C ōfundant & reuereant simul q 19
q̄rūt aīam meā: vt auferāt eā. duplici confusione cōterant & ī hoc & ī altero sęculo q insi-
diātur aiæ meæ: vt funditus extirpēt/ & extiguāt eā. C onuertant retrorsū et reuereant: qui 20
volūt michi mala. a te pater repellāt/ & eos nouissima teneat cōfusio: qui pœnas & flagel
la michi optāt. F erāt confesti cōfusionē suā: qui dicūt michi euge euge. cito sentiāt cōfusi- 21
onis suę vltionē: qui me & odiētes & despicientes inquiūt michi vah vah. E xultent et læ 22
tentur sup te oēs q̄rentes te: & dicāt semp magnificet dñs qui diligūt salutare tuum. gau-
deant & delectentur in te cœlestis pater ij qui mādata tua iplētes requirūt te: & in sęcula
sęculorū te laudent & magnificent qui charitate/ amore/ & dilectione amplectuntur Chri
stū tuū/ quē tu misisti saluatorē hominū. E go autē mēdicus sū & pauper: dñs solicitus est 23
mei. ego autē in mēdicitate & paupertate in hunc mundū veni: & pater meus cœlestis cu
rā gerit mei. A diutor meus et protector meus: tu es deus meus ne tardaueris. pater tu es 24
auxiliū meū/ salus et defensio mea: tu es plasmator meus ne differas auxiliū/ ne protecti-
onem/ defensionē/ miserationemq; tuam proteles a me.

ADVERTE. Sexto versu. et nō respexit in vanitates et insanias falsas: ex hebræo nō est
auersus ad superbias/ pōpasq; mēdacij. ex quo facili⁹ cōijci potest intelligentia. ¶ Septi-
mo versu. et cogitationibus tuis nō est qui similis sit tibi: ex hebręo ali⁹ sen⁹ est/ et cogita-
tiones tuas pro nobis. quo sermone innuere videt/ mirabilia opa quæ pater in filio et per fi
liū operat⁹ est/ et cōcilia incarnationis diuini verbi/ mysteriorū cōuersationis eius/ viuifi-
cę passionis/ resurrectiōis/ cōscēsionis in cœlū: in nostrū bonū et salutē respicere/ ī rē nostrā
cōtēdere. et q̄q̄ vterq; sensus ver⁹: hic tamē maximā erga nos sūmi patris benignitatē ap-
tius insinuat. cui⁹ si imemores fuerimus: iure ingratitudinis culpa iuremur/ et meritas dabi
m⁹ tāto ꝓ crimine pœnas. ¶ Octauo versu. multiplicati sūt sup numerū: legendū multipli
cata. respicit eni id mirabilia. qđ ex hebręo facile cognosci datur: vbi habet. corā te si nar-
rare voluero et numerare: plura sunt q̄ vt enarrari queāt. et hic error pendet ex vocabulo
græco ἐπληθύρθησαν quod indifferens est ad multiplicati sūt/ multiplicatę sunt et mul
tiplicata sūt. vt apd nos amabūt idifferēs vocabulū: ad amaturi/ amaturę et amatura sūt.
nā possū dicere animi nri aię nostrę corda nostra deū amabūt. itaq; iterp̄tes ἐπλήθυ-
θησαν p participiū et verbū sūt iterp̄tati sūt/ nō attēdētes id ad qđ respiceret participiū/
neq; ad eā rē q̄ verbo subiecta esset. nā ea: vnū/ idēq; est. et verbo subiecta et quā respicit
participiū: neq; si solū in grāmaticē peccatū esset/ et nō lęderet intelligentia: tantopere es-
set curādū. ¶ Duodecimo versu. ānūciaui iustitiā tuā: ex hebręo Hieronym⁹ posuit iustū
tuū. et vtrūq; verū. nā et patris mādata per se et suos/ annūciauit: et se a patre missū. sicut
misit me (īquit) viuēs pater: et ego viuo ꝓpter patrē. et dicebāt ei Iudęi quousq; aīam no-
strā tollis? si tu es Christus: dic nobis palam. respondit eis IHESVS. loquor vobis: et non
creditis. opera quæ ego facio in nomine patris mei: hæc testimonium perhibent de me.
¶ Versus ab 19 in 23: respondent psalmi 34. versibus 29/30/31. Et hi versus non tam im-
precatorie q̄ prænsignatiue intelligantur. vt et alias quoq; dictū est. tāetsi 22 huiꝰ et 31 illiꝰ
psalmi versꝰ/ si vouēdo/ optādoq; sumāt: nichil a diuina/ exēplariq; pietate fuerit alienum.

¶In finem psalm⁹ Da uid. XXXX.

1 BEatus qui itelligit sup egenū & pau

¶In finem psalm⁹ Da uid. XXXX.

BEat⁹ qui itelligit sup egenū & pau

¶Pro victoria psalm⁹ Dauid. XXXXI.

BEatus qui cogitat de paupere: in die

perem: in die mala libe
rabit eum dominus.
2 Dominus conseruet eũ.
& viuificet eum/ & be=
atum faciat eum in ter=
ra: & non tradat eum
in animam iimicorum
eius.
3 Dominus opẽ ferat il=
li sup lectũ doloris ei9:
vniuersũ stratũ ei9 ver=
sasti in infirmitate eius.
4 Ego dixi domine mise
rere mei: sana aiam me=
am quoniã peccaui tibi
5 Inimici mei dixerũt ma
la michi: quãdo moriet
& peribit nomen eius?
6 Et si ingrediebatur vt
videret/ vana loqueba=
tur cor eius: congrega=
uit iniquitatem sibi.
7 Egrediebatur foras: &
loquebatur in idipsum.
8 Adũsũ me susurrabãt
oẽs iimici mei: adũsũ me
cogitabãt mala michi.
9 Verbum iniquum con
stituerunt aduersũ me:
nũquid qui dormit nõ
adijciet vt resurgat?
10 Eteni homo pacis meę
i q̃ sperauí: q̃ edebat pa
nes meos magnificauit
sup me supplãtationẽ.
11 Tu autem domine mi
serere mei & resuscita
me: & retribuam eis.
12 In hoc cognoui qm̃ vo
luisti me: qm̃ nõ gaude
bit iimic9 me9 sup me.
13 Me autẽ ꝓpter inocen
tiam suscepisti & confir
masti me: in conspectu

perem: in die mala libe
rabit eum dominus.
Dominus cõseruet eũ:
& viuificet eum.
Et beatum faciat eum/
& emundet in terra ani
mã ei9: & nõ tradat eũ
in manus inimici eius.
Dñs opẽ ferat illi sup
lectũ doloris eius: vni=
uersum stratum ei9 ver
sasti in infirmitate eius.
Ego dixi domine mise
rere mei: sana animam
meã quia peccaui tibi.
Inimici mei dixerũt ma
la michi: quãdo morie=
tur & periet nomẽ ei9?
Et ingrediebantur vt
viderent/ vana locutum
est cor eorum: cõgrega=
uerunt iiquitatem sibi.
Et ingrediebantur fo=
ras & loquebãt simul:
in vnum susurrabant.
Oẽs iimici mei aduersũ
me cogitabant mala mi
chi: verbũ iniquũ man=
dauerunt aduersus me.
Nũqd q̃ dormit nõ ad=
ijciet vt resurgat? eteni
homo pacis meę i quo
sperabã qui edebat pa
nes meos: ãpliauit ad=
uersꝰ me supplãtationẽ
Tu autem domine mi
serere mei & resuscita
me: & retribuam illis.
In hoc cognoui qm̃ vo
luisti me: qa nõ gaude=
bit iimic9 me9 sup me.
Propter innocentiã au
tem meã suscepisti me:
& confirmasti me in cõ

mala liberabit eum do=
minus.
Domin9 custodiet eũ
& viuificabit eum / &
beatus erit in terra: &
non tradet eum animæ
inimicorum suorum.
Dominus confortabit
eum in lecto infirmita=
tis: totum stratum eius
vertisti i egrotatiõe sua.
Ego dixi domie miserere
re mei: sana aiam meã
quoniam peccaui tibi.
Inimici mei loquẽt ma
lũ michi: quãdo morie=
tur et periet nomẽ ei9?
Et si venerit vt visitet/
vana loquetur cor eius/
congregabit iniquita=
tem sibi: & egrediẽs fo=
ras detrahet.
Simul aduersũ me mur
murabant: omnes odi=
entes me contra me co=
gitabãt malum michi.
Verbum diaboli infun
debant sibi: q̃ dormiuit
non addet vt resurgat?
Sed et homo pacificus
meus i quo habui fidu=
ciã/ qui mãducabat pa=
nẽ meũ: leuauit contra
me plantam.
Tu autẽ domine mise
rere mei: et elcua me vt
reddã eis.
In hoc cognoui ꝙ velis
me: quia non insultabit
inimicus meus michi.
Ego autem in simplici=
tate mea adiutus sum a
te: & statues me ãte fa=

Psal. 40 Beat⁹ qui. 14

GALL.	ROM.	HEB.
tuo in ęternum. ~~~~~~~	ſpectu tuo in æternum.	ciem tuam ī perpetuū.
Benedictus dominus deus iſrael: a ſæculo & in ſæculum: fiat fiat.	Benedictus dominus deus iſrael: a ſęculo & vſq; in ſæculū: fiat fiat.	Benedictus dominus de⁹ iſrael a ſcło & vſq; in ſęculum: amen amē.

TITVLVS. Ad victoriam pſalmus Dauid. Pſalmus de Chriſto domino. Propheta in ſpiritu inducit Chriſtum loquentem.

EXPOSITIO CONTINVA. Beatus qui intelligit ſuper egenū et pauperē: in die mala liberabit eū dominus. ſecur⁹ maneat æternę vitę qui de me & mea pauperis & egeni propter homines quidē facti doctrina cogitat/ſapit & conſyderat: in die iudicij pater me⁹ cœleſtis eū ſuſcitās a cunctis eximet malis. Dñs conſeruet eum & viuificet eum & beatū faciat eū in terra: & non tradat eum in animam inimicorum eius. eum qui de me & dē mādatis meis cogitat pater meus cœleſtis cuſtodiat/& ei viuificā elargiatur gratiā ſuam/ & ſecurum æternæ ſalutis ī hoc mundo adhuc conſtitutū efficiat: & non ſinat eum dētineri ī poteſtate aduerſantiū næquitiarū. Domin⁹ opē ferat illi ſuper lectū doloris ei⁹: vniuerſū ſtratū eius verſaſti in infirmitate eius. pater me⁹ cœleſtis auxilietur ei in tēpore obitus ei⁹: O pater piiſſime tu dulciter agitaſti vniuerſum ſtragulū eius/ tu vniuerſos partis corporeę dolores mitigaſti dū infirmatur/dū egredi laborat/vt minus anxiā/ minuſq; moleſtā ferat egreſſionē. Ego dixi domine miſerere mei: ſana animā meam quia peccaui tibi. hic Chriſtus dominus noſtra peccata ſua facit. ego clamaui ad te O pater miſerere mei/miſericordiā tuā aperi michi: remitte noxā animæ meę/quia ī te deliqui/parce meis/quia ego ſum qui omnū peccata portare veni. Inimici mei dixerūt mala michi: quando morietē & peribit nomen eius? Iudæi/Scribę & Phariſęi prauo odio detraxerūt michi dicentes/quādo erit dies quo videamus eum morte ſublatum/ quando aderit dies quo fama & gloria eius penitus extinguetur? Et ſi ingrediebatur vt videret/vana loquebatur cor eius: congregauit iniquitatem ſibi. ſi quis inimicorum adueniebat vt quid agerem aut quid dicerē exploraret in corde ſuo mala ſuſpicabatur: congeſſit ſibi iniquitatem iniquitati/ & malicią malicię adiecit. Egrediebatur foras: & loquebatur in idipſū. diſcedebat a me: & detrahebat michi. Aduerſū me ſuſurrabāt ōnes inimici mei: aduerſū me cogitabant mala michi. ōnes oſores & aduerſarij mei murmurabāt in me: in me moliebantur noxia/& mortē meam animo volutabāt. Verbū iniquū cōſtituerūt aduerſū me: nunquid qui dormit nō adijciet vt reſurgat? effuderūt in me ſermonē ſibi a ſathana inſtillatū: ſcilicet ſi mortuus fuerit/nunquid hoc efficere valebit vt a mortuis redeat? Etenī homo pacis meę in quo ſperaui/qui edebat panes meos: magnificauit ſuper me ſupplantationē. ſed & homo familiaris meus/qui mecū pacifice verſabat/qui doctrina mea paſcebatur/& cibo menſę meę nutriebatur/in quo et ego fidebā: leuauit cōtra me calcaneū/molitus eſt in me traditionem. Tu autē domine miſerere mei & reſuſcita me: & retribuā eis. tu autē pater æterne miſeratione tua dignare me/& de morte in vitā reuoca me: & vltionē ſumam de inimicis meis. In hoc cognoui quoniā voluiſti me: quoniā nō gaudebit inimicus meus ſup me. hoc manifeſtū michi bonę volūtatis tuę & amoris tui in me iudicū: quia populū hebræorū q me odit nō ſines de morte mea ſupergaudere/ſed a morte in vitā reuocabis me. Me aūt propter innocētiā ſuſcepiſti: & confirmaſti me in cōſpectu tuo in æternū. hic Chriſt⁹ dñs de ſe in perſona propria loquitur. tu autē pater propter puritatē/& inſontē a crimine vitā adiuuiſti me: & ſtabiliuiſti me in dextera tua ante faciē tuā in ſempiternū. Benedictus dñs deus Iſrael a ſęculo & in ſęculum: fiat fiat. benedictus pater me⁹/deus populi ad eū videndū electi/benedictus inquam ab ęterno & vſq; in æternum: amen amen.

ADVERTE. Primo verſu. id/ egenū videtur eſſe interpretū. nā ex hebręo non habetur: tametſi id intelligentię nō incōmodet. ſiquidē Chriſto dño cōpetit ex verſu 23 prędecentis pſalmi/& ex verſu 21 pſalmi centeſimoctaui. ¶Quod ſecūdo & tertio verſu in noſtra tralatione bene vouētis & imprecantis eſt: apud Hieronymū ex hebræo poti⁹ aſſerentis/ prædicentis & prophetātis rationē habet. ſed id in idem recidit. habet tamen quod aſſerit: maius vbiq; veritatis pondus. ¶Sextus item verſus ex hebręo prædicentis & prophetantis eſt. ¶Septimo verſu. id in idipſum quod græce dicitur ἐπ᾽ αὐτὸ quod i idem/& ſimul/& in vnū ſignificat/& quod ſecundo pſalmo interpretati ſunt in vnū magis pertinet ad verſū ſequentē/cū ex romana tū ex hebraica tralatione/vbi habetur ſimul aduerſū me murmurabant. quis eni hic ſenſus eſſet: egrediebatur foras & loquebatur ſimul? eſſet igitur incipiendus verſus: in vnū aduerſū me ſuſurrabant omnes inimici mei. ¶Decimo verſu. vbi legimus qui edebat panes meos magnificauit ſuper me ſupplātatione? ob reuerentiam euangelij & authoritatē Ioannis qui hūc locū hoc modo vertit/qui māducat meū panē.

leuabit cõtra me calcaneũ ſuũ/nichil inconſentaneũ eſſet ſi eccleſiæ hoc etiã modo legerent. ¶Duodecimo verſu.quoniã nõ gaudebit inimicus meus ſuper me:ex hebreo/ quia non inſultabit inimicus meus michi.ſed ob vocabuli duplicitatem dictũ eſt.& rectius videtur ſtare vt noſtra tralatio habet:ex conciliatione diaphoniæ verſus 22.pſalmi 34. Sed et ſi dicatur/quia nõ inſultabit inimicus meus michi:id intelligatur/cũ me ſuſcitaueris nõ poterit inimicus meus amplius inſultare & improperare/ gaudens q; de me vltus ſit.

¶In finem intellectus filijs core. XXXXI.

1 QVẽadmodũ deſyderat ceruꝰ ad fõtes aquarũ: ita deſyderat aĩa mea ad te deus.
2 Sitiuit anima mea ad deum fortem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem dei.
3 Fuerunt michi lachrimę meę panes die ac nocte:dũ dicit michi quotidie vbi eſt deus tuus?
4 Hæc recordatꝰ ſum & effudi in me animã meam: qm̃ trãſibo in locũ tabernaculi admirabilis vſq; ad domum dei.
5 In voce exultationis et confeſſionis:ſonus epulantis.
6 Quare triſtis es aĩa mea:et q̃re conturbas me?
7 Spera in deo qm̃ adhuc cõfitebor illi:ſalutare vultꝰ mei & deꝰ meꝰ.
8 Ad meipſum anima mea conturbata eſt:ꝓpterea memor ero tui de terra iordanis & hermonii a mõte modico.
9 Abyſſus abyſſum inuocat: in voce catarractarum tuarum.
10 Omnia excelſa tua & fluctꝰ tui:ſuꝑ me trãſierunt.
11 In die mandauit domi

¶In finem intellectus filijs core. XXXXI.

SIcut ceruus deſyderat ad fontes aquarum: ita deſyderat anima mea ad te deus.
Sitiuit anima mea ad deum viuum: quando veniam & parebo ante faciem dei.
Fuerunt michi lachrimę meę panes die ac nocte:dũ dicit michi quotidie vbi eſt deus tuus?
Hęc recordatꝰ ſũ et effudi in me animã meã: quoniã ingrediar i locũ tabernaculi admirabilis vſq; ad domum dei.
In voce exultationis et confeſſionis:ſonus epulãtis.
Quare triſtis es anima mea & quare cõturbas me?ſpera in deo quoniam cõfitebor illi:ſalutare vultꝰ mei et deꝰ meꝰ.
Ad meipſum anima mea turbata eſt:ꝓptera mẽor ero tui dñe de terra iordanis / & hermonis a monte modico
Abyſſus abyſſum inuocat i voce cataractarum tuarũ: omnia excelſa tua & fluctus tui ſuper me tranſierunt.
In die mãdauit domi-

¶Victori intellectus filijs core. XXXXII.

SIcut areola ꝑparata ad irrigationes aquarũ: ſic anima mea prępărata eſt ad te deꝰ.
Sitiuit anima mea deum fortem viuentem: quando veniam & parebo ante faciẽ tuam?
Fuerũt michi lachrimę meæ panis ꝑ diẽ ac nocteꝫ:cũ diceret michi tota die vbi eſt deus tuꝰ?
Horum recordatus ſũ & effudi in me animam meam: quia veniam ad vmbraculum / tacebo vſq; ad domum dei.
In voce laudis & confeſſionis: multitudinis feſta celebrantis.
Quare incuruaris aĩa mea:& conturbas me?
Expecta deũ quia adhuc confitebor ei: ſalutaribus vultus eius.
Deus meꝰ i meipſo anima mea icuruaꝫ:ꝓptera recordabor tui de tra iordanis / & hermoniim de mõte minimo.
Abyſſus abyſſum inuocat:i voce cataractarum tuarum.
Omnes gurgites tui & fluctus tui:ſuꝑ me trãſierunt.
Per diem mãdauit do-

	GALL.	ROM.	HEB.
Quemad.	nus misericordiã suã: et nocte canticum eius.	nus misericordiã suã: et nocte declarauit.	min⁹ misericordiã suã & in nocte cãticum ei⁹: mecũ oro deo vitæ meę
12	Apud me oratio deo vitæ meæ: dicam deo susceptor meus es.	Apud me oratio deo vitæ meæ: dicam deo susceptor meus es.	Dicam deo petra mea quare oblitus es me: quare tristis incedo affligente inimico?
13	Quare oblitus es mei: quare tristis incedo dũ affligit me inimicus?	Quare me oblitus es et quare me repulisti: et quare tristis incedo dũ affligit me inimicus?	
14	Dum cõfringuntur ossa mea exprobrauerũt michi qui tribulãt me: inimici mei.	Dum confringunt oia ossa mea: exprobrauerũt me qui tribulãt me.	Cum me interficerent in ossibus meis/ exprobrauerũt michi hostes mei dicẽtes tota die vbi est deus tuus?
15	Dum dicunt michi per singulos dies: vbi est deus tuus?	Dum dicitur michi per singulos dies: vbi est deus tuus?	
16	Quare tristis es anima mea: & quare cõturbas me?	Quare tristis es anima mea & quare conturbas me?	Quare incuruaris anima mea: & conturbas me?
17	Spera in deo quoniam adhuc cõfitebor illi: salutare vultus mei et deus meus.	Spera in deum quoniam confitebor illi: salutare vultus mei et deus meus.	Expecto deum quoniam adhuc cõfitebor ei: salutaribus vultus mei & deo meo.

TITVLVS. Ad victoriã filijs core. Psalmus de deo salutari trino. propheta in spiritu loquitur/ præ se ferens personam populi fidelis.

EXPOSITIO CONTINVA. Quẽadmodũ desyderat ceruus ad fontes aquarũ: ita desyderat anima mea ad te deus. sicut ceru⁹ lacessatione canũ factus anhelus/ fluenta aquarum quibus se refrigeret cupide efflagitat: ita deus afflicta mens mea auide pcupit tua refrigeria. Sitiuit anima mea ad deũ fortẽ viuũ: quando veniã & apparebo ante faciẽ dei. 2
ardenter cõcupijt cor meũ & mẽs mea deũ qui fortitudine sua me potest liberare/ & sua i-
mortalitate me vita æterna donare: O quando dissoluar & in sublime subuectus prę̃ta-
bor conspectui eius/ quando assistã reuelatę faciei dñi. Fuerũt michi lachrimę meæ panes 3
die ac nocte: dũ dicit michi quotidie vbi est deus tu⁹? & in luce & tenebris soli fletus mei
pro cibo michi fuere: dũ ab infidelibus/ dũ ab aduersarijs iproperaẽ michi p singulos dies
vbi est in quo speras et in quo confidis deus tuus? Hæc recordatus sum et effudi in me ani
mã meã: quoniã trãsibo in locũ tabernaculi admirabilis vsq; ad domũ dei. hæc mẽtẽ meã 4
subierũt/ & dilataui intra memetipsũ ad cõsolationẽ animũ meũ/ quoniã aliquando trãsi-
turus sum vsq; ad mirabile tabernaculum deliciarũ tuarum/ vsq; ad cœlestem habitationẽ
tuam. In voce exultationis & confessionis: sonus epulantis. trãsiturus sum inquã in iubi-
latione cœlestiũ ciuiũ laudes tuas concinentium: in similitudinẽ epulãtiũ & festa celebrã 5
tiũ. Quare tristis es anima mea: & quare conturbas me? O anima mea cur modo tristaris 6
cum transitura sis ad supernas illas delicias: & quare me angoribus affligis? Spera in deo 7
quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus mei & deus meus. confide in cõditore tuo/
quoniã supersit vt adhuc illi in regno suo cõfitear: saluatores mei pater verbum spiritꝰ sã
ctus/ ad quorum imaginem reformatus sum & effigiatus/ salutares inquã mei & de⁹ me⁹.
Ad meipsũ anima mea cõturbata est: propterea memor ero tui de terra Iordanis & Her- 8
monijm a monte modico. aduersus meipsum ob transgressiones conscia mens mea tribu-
lata me afflictat et angit: propterea memorabor benignissimę conuersationis tuę in Iu-
dęa cis Iordanẽ & vltra vbi Hermon mons humilis situatur & modicus. Abyssus abyssũ 9
inuocat: in voce cataractarũ tuarũ. abyssꝰ peccati abyssum iudicij tui prouocat in voce vl
torũ tuorũ & in modũ cataclismi pœnas inducentium. Omnia excelsa tua & fluctus tui: 10
super me transierunt. dum hæc turbatus meditor omnes vltiones tuæ desuper & omnes i-
ferorum pœnæ me conterruerunt. In die mandauit dominus misericordiam suam: & nocte 11

cantlcū eiꝰ.ſed deꝰ ex his cogitationū tenebris ī lucē reſpirare cōceſſit/& ſereniorib⁹ mētis
turbatę oculis/ miſerationes ſuas obiecit:et cū rurſus mēs ad ſuas reuolueret tenebras/illā
12 vt ab eis eriperet in ſuā laudē cōmouit. A pud me oratio deo vitę meę:dicam deo ſuſceptor
meus es.intra memetipm depcatio ad deū a quo vitā pſtolor æternā:orabo ad deū dicens
13 tu dñe es adiutor meus. Q uare oblitus es mei:& quare cōtriſtatꝰ icedo dū affligit me īimi-
cus?quare differs auxiliari michi:quare mœſtus viuo/dū malignꝰ/cogitatus triſtitię & ir-
14 ratiōabiles metus tui/michi iſtillat & icutit? D ū cōfrigūtur oſſa mea:exprobrauerūt michi
qui tribulāt me īimici mei.dū ſuggeſtione maligni vires meę quatiūtur/eneruanī/ elidūt:
15 aduerſarij mei/viri infideles & impij īproperij me laceſſiuerūt. D ū dicūt michi p ſingulos
dies:vbi eſt deus tuus?laceſſiuerūt quidē mei inimici/ dū quotidie īproperāt michi:vbi eſt
16 in quo cōfidis deus tuꝰ? Quare triſtis es aīa mea:& q̄re cōturbas me. S pera in deo:quoniā
17 adhuc cōfitebor illi ſalutare vultꝰ mei & deꝰ meꝰ. ſe exhortādo & cōfortādo cōtra ſpūaliū
neqtiarū triſtificos iſultus/& terrenorū hoſtiū moleſtias/ ſextū & ſeptimū reſumit in cōfeſ-
ſione dei ſalutariū/qui tres dant teſtimoniū in cœlo : eſtq; cadē cū ſupioribus intelligētia.

ADVERTE Circa titulū. Ad victoriā filijs Core. Coritę q & filij Core/iter diuinos pſaltas
& ſāctuarij miſtros nūerati ſūt:q & cū cętis pphetabāt. Et filios Core/ſymbolice filios Chri
ſti ſignificare volūt:q filij clamātis & Calui dicāt.nos aūt filij Chriſti. q magna voce ī cal
uaria clamās/ p nobis tradidit ſpm. Sed et alia ꝓportiōe Core Chriſti fideles/et filij Chri-
ſti dicūt:hac videlz. q (vt ex nūeris habet) filij core ſoli magno & patēti miracło ſeruati ſūt:
cętis qbuſcū fuerāt(hiſcēte terra)deſcēdētibꝰ ad iferos.ita ſoli filij Chriſti/cętis nūc ī pditio
nē eūtibꝰ:diuia & oīpotēti Chriſti virtute ſaluāt. ¶ Prio verſu. vbi legimꝰ quēadmodū de-
ſyderat ceruꝰ ad fōtes aquarū:ita deſyderat aīa mea ad te deꝰ. Hieronymꝰ ex hebræo tra-
duxit ſicut areola ꝑparata ad irrigatiōes aq̄rū:ſic aīa mea ꝑparata eſt ad te deꝰ.& licet hic
de areola(vt ī hortis & topariis fieri ſolet)cū ſemia ſerūt/ aut odoriferæ herbæ ī ea diſpo-
nūt/quā ob cauſā opꝰ habet freq̄nti irrigatiōe ſiccitudo ducat/& ſic de ceruo iuxta iterꝑtes:
in eādē tā recidit itelligētiā.nā cerui hęc natura.ſuapte natura appetit aquas:& maxie ve-
natu canū laceſſitꝰ & ia laſſꝰ.refrigeratus aūt:fortit vt priꝰ īpetū canū ſuſtinet.ita plorū aut
terrenis hoſtibꝰ aut ſpūalibꝰ neqtijs deꝑſſus animꝰ:ſi diuia gra cōfortat/renouat ad valē-
tius q̄ antea hoſtiliū cateruarū oēm ſuſſerendū/ſupandūq; iſultū. ¶ Scdo verſu. ſitiuit aīa
mea ad deū fortē viuū. ſūt q legūt ad deū fontē viuū:ſed male/cū ex græco tū ex hebræo.
nā ex hebræo habet ſitiuit aīa mea ad deū fortē viuētē.& ex græco ἐδίψησεν ἡ ψυχή-
μου πρὸς τὸν θεὸν ἰσχυρὸν τὸν ζῶντα.quod idētidē valet ſitiuit aīa mea ad deū fortē
viuētē/nō fōtē vt paſſim legi ſolet. ¶ Quito verſu.in voce exultatiōis & cōfeſſiōis:ſonꝰ epu
lātis.melius legeret:ſoni epulātis/ tā ex græco q̄ ex hebræo. nā ex hebræo reſpōdet ī voce
laudis & cōfeſſiōis multitudis feſta celebrātis.& ī græco habet ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως
καὶ ἐξομολογήσεως ἤχου ἑορτάζοντος id eſt ī voce exultatiōis & cōfeſſiōis:ſonitus/
ſiue reſonātiæ feſtiuitatē celebrātis:& ꝓprie ī verſu noſtro deberet eſſe ſonitus epulātis.ſed
quia ſonitꝰ āceps vocabulū eſt/nūc recti nūc obliq caſus:iccirco pſtat vt ſoni legat ad hāc
tollēdā ambiguitatis cōfuſionē. ¶ Septio verſu & vltimo vbi legimꝰ cōfitebor illi ſalutare
vultꝰ mei & deꝰ meꝰ:ex hebræo Hieronymꝰ habet/ī hoc ſeptio cōfitebor ei ſalutaribꝰ vul
tus eiꝰ.nā id/deꝰ meꝰ:facit pricipiū ſequētis verſus. & ī vltio cōfitebor ei ſalutaribꝰ vultus
mei & deo meo.vbi ſeptimꝰ verſus & vltimꝰ:parūp ī orōne differūt/ſed nō ī ſentētia.nā qđ
hic ī ſeptio verſu dicit cōfitebor ei ſalutaribꝰ vultus eiꝰ:ſenſus eſt cōfitebor deo patri/filio/
ſpūi ſancto ſalutaribꝰ imaginis eiꝰ/trinę beatitudinis eiꝰ veſtigio ſignatę.de qua p Moſen
locutꝰ:faciamus iquit hominē ad imaginē et ſilitudinē noſtrā.& qđ in vltimo dicit cōfite/
bor ei ſalutaribꝰ vultꝰ mei & deo meo:eādē habet itelligētiā/cōfitebor ei patri/ſuo verbo/
ſuoſpūi ſalutaribꝰ aiæ/quā michi dedit ad diuinitatis ſuę vultū effigiatę/& deo meo.quod
igit dicit ei ſalutaribꝰ: hoc ī myſterio dicit ad triū beatitudinū / ad triū diuinarū hypoſta-
ſeon cōfeſſionē.illud vero ei/& piter qđ ſubiūgit & deo meo. addūt ad harū triū ſupdiuia-
rū hypoſtaſeon vnitatis ſubſtātię/deitatiſq; cōfeſſionē.verū iterꝑtes id ſacramētū nō itelli-
gētes/arbitrātes inſup id nō recte dici ei ſalutaribꝰ:ſalutare dixerūt/& caſū mutauerūt.q̄re
aut ſeruādus eſt caſus & dicēdū ſalutaribꝰ & deo meo: aut eo mutato/dicēdū ſalutares vul
tus mei & deꝰ meꝰ.tres eni ſūt ſalutares: qui & vnū ſūt ſalutare/ & vnꝰ ſoluſq; deꝰ.quē trinū
vnūq; oīs creatura cōtremiſcat/colat/vereret/adoret. ¶ Nono verſu.in voce cataractarū
tuarū. Cataractę ꝓprie canalia ſūt et īpluuia p q de tecto aq̄ deriuāt ī domū.et trāſſumit vo
cabulū ad ſignificādā viā pluuijs et vētis ad diuinā vltionē patefactā:cū p iuges pluuias ca
taclyſmos īducit/aut p vētos et ſiccitates bonorū ſterilitatē.ſic ī geneſi legūt cataractę cœli
clauſę:cū dñs recordatꝰ eſt Noe/ & eorū qui cū eo in arca erāt. ſic & Eſaias vindicē dei irā
inſinuans ait.quia cataractę de excelſis aptę ſunt:& cōcutient fundamēta terrę.cōfractiōe

41 cõfringet terra. cõtritiõe cõteret terra. cõmotiõe cõmouebit terra. agitatiõe agitabit terra.
Quẽadmo. sunt ergo cataractę: portę & vię diuinarũ vltionũ. et forte fuerit qui putẽt: a καταράομαι
42 quod maledico & execro significat: nomẽ esse deductũ. vnde & κατάρακτος/id est maledict⁹ & execrat⁹: deriuat. quid igit in voce cataractarũ tuarũ: nisi in voce vltorũ tuorũ/ aut vltionũ tuarũ significat/ maligni eni spũs qd aliud facĩt q̃ si possint/ maledictiões dei aliorũ oculis igerãt: quo & illi desperẽt de dei misericordia & pereãt & æternũ incurrãt iteritũ: a quo nos clemẽtissim⁹ de⁹ liberet: qui in die mãdat misericordiã suã et nocte cãticũ ei⁹. Amẽ.

Cps Dñ. XXXXII.

1 IVdica me deus & discerne causam meã: de gente non sancta/ ab homine iniquo et doloso erue me.

2 Q uia tu es de⁹ fortitudo mea/q̃re me repulisti/q̃re tristis incedo dũ affligit me iimicus?

3 E mitte lucẽ tuã & veritatẽ tuã/ ipa me deduxerũt & adduxerũt in montẽ sanctũ tuũ: & in tabernacula tua.

4 E t introibo ad altare dei: ad deũ qui lętificat iuuẽtutẽ meã.

5 C õfitebor tibi i citharа deus deus me⁹: quare tristis es aĩma mea & quare cõturbas me?

6 S pera i deo qm̃ adhuc confitebor illi: salutare vultus mei et deus me⁹.

XXXXII.

IVdica me deus & discerne causam meã: de gente non sancta ab hoie iiquo & doloso eripe me.

Q uia tu es de⁹ me⁹ & fortitudo mea / q̃re me repulisti et q̃re tristis ice do: dũ affligit me iimic⁹?

E mitte lucẽ tuã et veritatẽ tuã/ipa me deduxerũt & adduxerũt i mõtẽ sanctũ tuũ & i tabernacula tua.

I ntroibo ad altare dei: ad deũ qui lętificat iuuentutẽ meam

C õfitebor tibi in citharа deus de⁹ meus: quare tristis es aia mea & quare cõturbas me?

S pera i deũ qm̃ cõfitebor illi: salutare vultus mei & deus meus.

XXXXIII.

IVdica me deus & discerne causam meã: a gente nõ sancta/ a viro iniquo & doloso salua me.

T u eni deus fortitudo mea / quare proiecisti me quare tristis icedo: affligente inimico.

M itte lucẽ tuã & veritatem tuam/ipa ducẽt me & introducẽt in mõtẽ sanctũ tuũ: & i tabernaculum tuum.

E t introibo ad altare tuum: ad deũ lętitiæ & exultationis meę.

E t cõfitebor tibi i citharа deus de⁹ me⁹: quare incuruaris aia mea / & quare cõturbas me?

Ė xpecta deum qm̃ adhuc cõfitebor ei: salutari b⁹vult⁹ mei & deo meo

TITVLVS nullus peculiaris. nã apud hebręos ad psalmũ ptinet p̃cedẽtẽ. quare aliũ a p̃cedẽti nõ habet titulũ. & itelligat ad p̃cedẽtia cõtinuatio: & idẽ loqui pp̃ius fidelis qui prius.

EXPOSITIO CONTINVA. Iudica me deus/ & discerne causã meã: de gẽte nõ sancta ab hoie iiquo & doloso erue me. O deus me⁹ fer pro me sentẽtiã tuã: & libera me a pp̃o ifideli/ & a viro transgressore/ & doli deceptionisq; pleno. Q uia tu es de⁹ fortitudo mea/quare me repulisti/ & q̃re tristis icedo: dũ affligit me iimicus? quia nõ meis viribus p̃ualere possũ sed tu dñe es robur meũ/quare oblit⁹ es mei/quare me deseruisti & q̃re tristitia obruor: dũ malign⁹ suggestiõibus suis afflictiões animi michi icutit? eadẽ cũ versu tertiodecimo supioris psalmi itelligẽtia. E mitte lucẽ tuã & veritatẽ tuã/ipa me deduxerũt et adduxerũt i mõtẽ sanctũ tuũ: & in tabernacula tua. O pater misericordiarũ visitet me verbũ tuũ qđ est lux tua/& spũs tu⁹ qui est veritas & veritatis spũs/& dirigẽt me & introducẽt me i sublimẽ cœli habitationẽ tuã: et i cœlestẽ hierusalẽ supnaq; habitacula. E t introibo ad altare dei: ad deũ qui lętificat iuuẽtutẽ meã. & igrediar ad Christũ tuũ/ qui est altare nostrũ & repropiciatio nostra: ingrediar ad deũ qui in exultatione renouat mortalẽ vitã meã in vitæ imortalitatẽ & lętitiã sempiternã. C õfitebor tibi i citharа de⁹ deus me⁹: quare tristis es aia mea & quare cõturbas me? S pera i deo quoniã adhuc cõfitebor illi: salutare vultus mei & de⁹ me⁹. vna cũ filio tuo/deo meo qui lætificat iuuẽtutem meam/O pater deus meus/O paraclete deus meus trina cõfessione laudis/cõfessione trinæ superdiuinæ beatitudinis laudabo te: quare tristis es anima mea/id & sextus qui subiũgitur versus eãdẽ cũ sexto & septimo/itẽ penul-

timo & vltimo versu præcedẽtis psalmi seruãt intelligentiam.
ADVERTE. Secũdi versus prima pticula: respicit duodecimũ versum præcedẽtis psalmi & secũda tertiũdecimũ. ¶ Tertio versu. vbi dicim⁹ ipsa me deduxerũt & adduxerũt: ex hebræo dicit ipsa ducẽt me & introducẽt. vnde id recti⁹ p futurũ q̃ per p̃teritũ. & etiã ex seq̃la quarti versus: vbi habeť p futurũ & introibo. Adde q̃ & id respicit secũdã pticulã quarti versus præcedẽtis psalmi: vbi nõ p præteritũ/sed p futurũ dicit quoniã trãsibo i locũ tabernaculi admirabilis vsq; ad domũ dei. & hic/& illic idẽ significatur: sed ducẽtibus & introducẽtibus ad tabernacula patris filio & spũ sancto. Et qui ipsa neutrũ plurale dixerũt: rationem habuerũt sermonis/nõ aũt distinctionẽ idẽtitatis & substãtię itelligi voluerũt. neq; enĩ aliud & aliud lux & veritas dei. perĩde igitur est/ipsa me deducẽt & adducẽt i mõtem sanctũ tuũ: acsi ad hypostaseon discretionẽ diceremus/ipsæ me adducẽt & deducẽt i mõtẽ sanctũ tuũ. & hic magis mysterij: illic vero sermonis ratio habereť. sed faceſſat elegãtia/& nimia sermonis curiositas: vbi officit sacramẽto. vltimo enĩ versu quẽ ter i cõiũcto/ itegroq; hymno/ i trina laudis cõfessione replicauit: iuxta sermõis ꝓprietatẽ dicẽdũ cõfitebor illi salutari vult⁹ mei et deo meo/sed iuxta sacramẽtũ cõfitebor illi salutaribus vult⁹ mei et deo meo Et Moses in mysterio in pricipio geneseos cõtra ꝓprietatẽ sermonis dixit. In pricipio creauit dij. Et Iosue capite vltimo. quia dij sancti ipse deus zelator: ipse nõ ignoscet scelerib⁹ vestris & peccatis vestris. ꝓ quibus nũc legimus seruata sermonis proprietate sed forte mysterio læso: in pricipio creauit deus. & de⁹ enĩ sanctus & fortis æmulator est: nec ignoscet scelerib⁹ vestris atq; peccatis. ¶ Quarto versu. ad deũ qui lętificat iuuẽtutẽ meã: ex hebręo ad deũ lætitiæ & exultationis meę. & vtraq; itelligẽtia apta. in quo enĩ fidelis mortalitate grauatus cupiẽs dissolui & vestimẽtis imortalitatis indui lætatur & exultat: nisi i Christo deo suo & saluatore suo? ¶ Quito versu. cõfitebor tibi in cithara. vt psalterio denarius denotatur: ita cithara designatur ternarius. psalteriũ/primũ hebręis peculiare: mox cõmune factũ est & ipsis/& a Christo fidelibus nominatis. At secũdũ spiritũ trigona & cithara peculiaris vel solis Christi cultoribus facta est. nã ipsi soli canũt cãticũ nouum: benedicamus patrẽ & filiũ cum sancto spiritu/laudemus & superexaltemus eũ in sæcula. Sit igitur hyptheæ trinitati & soli deo: omnis benedictio/laus omnis/& superexaltatio i sæcula. Amen.

¶ In finẽ filijs Core ad intellectũ. XXXXIII

1 DEus auribus nr̃is audiuim⁹: patres nostri annunciauerunt nobis.
2 Opus quod operatus es in diebus eorũ: i diebus antiquis.
3 Manus tua gẽtes dissp didit & plãtasti eos: afflixisti populos & expulisti eos.
4 Nec enĩ i gladio suo possederũt terrã: & brachiũ eorum non saluauit eos.
5 Sed dextera tua & brachiũ tuũ & illuminatio vultus tui: quoniã complacuisti in eis.
6 Tu es ipse rex meus & deus meus: qui mãdas

¶ In finẽ filijs Core ad intellectũ. XXXXIII

DEus auribus nr̃is audiuimus: & patres nostri annunciauerunt nobis.
Opus quod opatus es in diebus eorum: & in diebus antiquis.
Manus tua gẽtes dissp didit & plãtasti eos: afflixisti populos & expulisti eos.
Non enĩ in gladio suo possederunt terram: & brachiũ eorum non saluauit eos.
Sed dextera tua & brachiũ tuũ & illuminatio vultus tui: quoniã complacuit tibi in illis.
Tu es ipse rex meus & deus meus: qui mãdas

¶ ꝓ victoria filijs Core eruditio. XXXXIIII

DEus auribus nr̃is audiuimus: pres nostri narrauerũt nobis.
Opus quod operatus es in diebus eorum: in diebus antiquis.
Tu manu tua gẽtes delesti & plantasti eos: afflixisti populos & emisisti eos.
Non enĩ in gladio suo possederunt terrã: neq; brachiũ eorũ saluauit eos.
Sed dextera tua & brachium tuum & lux vultus tui: quia complacuisti tibi.
Tu es ipe rex me⁹ de⁹: præcipe pro salutibus

Psal. 43	GALL.	ROM.	HEB.
	salutes iacob.	salutē iacob.	iacob.
Deꝰ au. 7	In te inimicos nostros vētilabimꝰ cornu: & in noīe tuo spernemus insurgentes in nobis.	In te inimicos nostros vētilabimus: & in noīe tuo spernemus insurgētes in nos.	In te hostes nostros vē tilabimus: & in nomīe tuo cōculcabimus aduersarios nostros.
8	Nō enī in arcu meo sperabo: & gladius meus non saluabit me.	Nō enim in arcu meo sperabo: & gladiꝰ meꝰ non saluabit me.	Nō enī in arcu meo cō fidā: neqꝫ gladius meus saluabit me.
9	Saluasti enī nos de affligētibus nos: & odiētes nos confudisti.	Liberasti enī nos de affligētibus nos: & eos qꝫ nos oderūt cōfudisti.	Quia saluasti nos de hostibus nostris: & eos qꝫ oderūt nos cōfudisti.
10	In deo laudabimur tota die: & in noīe tuo cōfitebimur ī sclm. Semꝑ	In deo laudabimur tota die: & ī noīe tuo cōfitebimur in sęcula. Dꝑ.	In dño gaudebimꝰ tota die: & in noīe tuo in ætnū cōfitebimur. Sela
11	Nūc aūt repulisti & cōfudisti nos: & nō egredieris in virtutibus nostris.	Nūc aūt repulisti & cō fudisti nos: & nō egredieris deus in virtutibꝰ nostris.	Verū tu ꝓiecisti & cōfudisti nos: & nō egredieris in exercitibus nostris.
12	Auertisti nos retrorsū post inimicos nostros: & qui oderūt nos diripiebant sibi.	Auertisti nos retrorsū prę inimicis nostris: & qui nos oderūt diripiebant sibi.	Vertisti terga nr̄a hosti: & qui oderūt nos diripuerūt sibi.
13	Dedisti nos tanq̄ oues escarū: & in gētibus dispersisti nos.	Dedisti nos tanq̄ oues escarū: & ī gētibus dispsisti nos.	Dedisti nos quasi gregem ad vorandū: & in gentibus dispsisti nos.
14	Vendidisti populū tuū sine precio: & non fuit multitudo ī cōmutationibus eorum.	Vendidisti populū tuū sine precio: & non fuit multitudo in cōmutationibus eorum	Vendidisti populū tuū sine precio: nec grādis fuit commutatio eorū.
15	Posuisti nos opprobrium vicinis nostris: subsannationē & derisum ijs qꝫ sunt ī circuitu nr̄o.	Posuisti nos in opprobriū vicinis nostris: derisum & cōtēptū ijs qui in circuitu nostro sunt.	Posuisti nosopprobriū vicinis nostris: subsānationē & irrisum ijs qui erant ī circuitu nostro.
16	Posuisti nos in similitudinē gētibꝰ: cōmotionē capitis in populis.	Posuisti nos in similitudinē gentibus: cōmotionē capitis in plebibus.	Posuisti nos similitudinem in gētibus: cōmotionē capitis ī tribubus
17	Tota die verecūdia mea cōtra me est: & cōfusio faciei meę cooꝑuit me.	Tota die verecūdia mea cōtra me est: & cōfusio vultus mei cooꝑuit me.	Tota die confusio mea cōtra me: & ignominia faciei meę operuit me.
18	A voce exprobrātis & obloquētis: a facie īimici & persequentis.	A voce exprobrātis & obloquētis: a facie inimici & persequentis.	A voce exprobrantis & blasphemantis: a facie inimici & vltoris.
19	Hæc oīa venerūt super nos/ nec oblīti sumꝰ te:	Hæc oīa venerūt super nos & oblīti nō sumus	Omnia hęc venerūt super nos/ & oblīti nō su=

et inique nō egimus in testamento tuo.
20 Et nō recessit retro cor nostrū: & declinasti semitas nostras a via tua
21 Q m̄ humiliasti nos in loco afflictiōis: & coopuit nos vmbra mortis
22 Si obliti sumus nomen dei nostri: & si expādimus manus nostras ad deū alienum.
23 Nōne dē requret ista? ipse enī nouit abscōdita cordis.
24 Quoniā ꝓpter te mortificamur tota die: ęstimati sumus sicut oues occisionis.
25 Exurge/ quare obdormis dne? exurge & ne repellas in finē.
26 Quare faciē tuā auertis? obliuiscēris inopię nostræ & tribulationis nostræ.
27 Quoniā humiliata est in puluere aīa nostra: cōglutinatus est in terra venter noster.
28 Exurge domine adiua nos: & redime nos propter nomē tuū.

te/ & inique nō egimus in testamēto tuo: & nō recessit retro cor nostrū.
Et decliasti semitas nostras a via tua / quoniā humiliasti nos ī loco afflictionis: & opuit nos vmbra mortis.
Si obliti sumus nomen dei nostri: & si expandimus manꝰ nostras ad deum alienum.
Nonne deus requiret ista? ipse enī nouit occulta cordis.
Quoniā ꝓpter te mortē afficimur tota die: ęstimati sumꝰ vt oues occisionis.
Exurge/quare obdormis dne? exurge & ne repellas in finē.
Quare faciē tuā auertis? obliuiscēris inopiā nostrā et tribulationem nostram.
Quoniā humiliata est in puluere aīa nostra: adhęsit in terra venter noster.
Exurge domīe adiuua nos: & libera nos propter nomen tuū.

mus tui: nec mentiti sumus in pacto tuo.
Nō est cōuersum retro cor nostrū nec declinauerūt gressus nostri a semita tua / qm̄ deiecisti nos ī loco draconū: & opuit nos vmbra mortis
Si obliti sumus nomīs dei nostri: & si expādimus manus nostras ad deū alienum.
Nūqd nō deus inuestigabit istud? ipe enī nouit cogitatiōes cordis.
Quoniā ꝓpter te mortificati sumus tota die: reputati sumus vt grex occisionis.
Cōsurge quare dormitas dñe? euigila/ quare ꝓijcis nos in ēpiternū?
Quare faciē tuā abscōdis? obliuiscēris afflictiones & angustias nostras?
Quoniā incuruata est in puluere anima nostra: adhęsit terræ venter noster.
Surge/auxiliare nobis: et redime nos propter misericordiā tuā.

TITVLVS. Ad victoriā/filijs Core eruditio. ſpiritualis iſtructio pro fidelibus qui ex Iudęis crediturī crāt. ꝓpheta in ſpū īducit fidelē populū ex Iudęis ī zelo ꝓ ſalute ōniū orātē.
1 EXPOSITIO CONTINVA. Deus auribus noſtris audiuimꝰ: et patres noſtri ānūciauerūt nobis. Opus qđ opatꝰ es ī diebꝰ corū ī diebꝰ antiqs. deus ꝓprio hauſimꝰ auditu: & prophetæ anteceſſores noſtri nobis ſcriptis ſuis teſtata reliquerūt. quæ geſſiſti tēporibus eorū:
3 tēporibus a memoria remotis quibus vixerūt. Manus tua gētes diſpdidit & plantaſti eos: afflixiſti populos/& expuliſti eos. fortitudo tua euulſit ægyptios/& internitioni dedit/& tu
4 radicaſti iudęos: pcuſſiſti amalechitas/etheos/iebuſeos/amorreos/& chananeos/& eos a na
5 tali ſolo eieciſti. Nec enī in brachio ſuo poſſederūt terrā: & brachiū eorū nō ſaluauit eos. Sed dextera tua & brachiū tuū & illumiatio vultus tui: quia cōplacuiſti in eis. nā iudęi nō in virtute armorū ſuorū obtinuere chananeā quam a ſe iudæam appellauere: neq; fortitudo eorū eripuit eos a poteſtate hoſtiū. ſed tua o deus / ſed trinæ beatitudinis patris/ verbi/& illuminātis ſpūs poteſtas eos liberauit & hoſtes cōtriuit: nō quia meriti ſunt ſed quia id tibi
6 placuit. Tu es ipſe rex meus & deus meus: qui mandas ſalutes Iacob. tu ipſe in trina tua beatitudīe rex meꝰ & deus meus es: qui mādare & p̄cipere potes vt ſalueī ppīs tuus Iſrael.

43

Deus auri.

In te inimicos nros vētilabimus cornu: et in noīe tuo spnem⁹ insurgētes ī nobis. si mādaueris nos saluos fieri in ptāte tua/ in fortitudine a te nobis cōcessa aduersarios nostros ꝑcul arcebim⁹: et ī virtute iuocationis noīs tui nichilipēdem⁹ hostes nostros q cōcitātur aduersū nos. 7 Nō enī ī arcu meo sperabo: et gladi⁹ me⁹ nō saluabit me. nō enī cōfidem⁹ in armis nostris: et viriū nostrarū defensio nequaq̄ eripiet nos. 8 Saluasti enī nos de affligentib⁹ nos: et odiētes nos cōfudisti. nā si mādas/ si præcipis saluari iacob/ tā nos saluatos a nostris persecutoribus reputamus: tā eos qui nos oderūt existimam⁹ cōfusos. 9 In deo laudabimur tota die: et in noīe tuo cōfitebimur in seculū. si mandaueris nos saluos fieri/ in te omni tēpore exultabimus/ et in te benedicemur: et nomē sanctū tuū sine fine laudabimus. 10 Nunc autē repulisti et confudisti nos: et non egredieris deus in virtutibus nostris. sed o deus longe aliter est q̄ vt id præcipias/ nā profecisti nūc abs te genus nostrū/ & induisti cōfusione: & nō occurres/ nō aderis eorū potētijs/ quibus resistere valeāt viribus hostiū suorū. 11 Auertisti nos retrorsū post inimicos nostros: et qui oderūt nos diripiebāt sibi. pessundedisti genus nostrum Romanis inimicis nostris tergaq; dare coegisti: & qui nos exosos habuerunt populati sunt nos. 12 Dedisti nos tanq̄ oues escarū: & in gentibus dispersisti nos. hostib⁹ nostris potestatē fecisti generis nostri tanq̄ pecudū ad deuorandū: et in regiones gentiū dispulisti ipm. 13 Vēdidisti populū tuū sine precio: & nō fuit multitudo in cōmutatiōibus eorū. 14 gentē tuā hebraicā gratis venūdedisti & quasi pro nichilo: neq; grāde extitit preciū cōmutationis emptionisq; eorū. 15 Posuisti nos opprobriū vicinis nostris: subsannationē & derisum ijs qui sunt in circuitu nostro. dedisti genus nostrū in īproperiū finitimis populis: & in cachinos et ludibriū ijs qui vicinias circa iudæā incolūt. 16 Posuisti nos in similitudinē gētibus: cōmotionē capitis in populis. factū est genus nostrū parabola & prouerbium in nationibus: & super nos plebium communitates mouerunt caput. 17 Tota die verecundia mea contra me est: et confusio faciei meę cooperuit me. 18 A voce exprobrātis et obloquentis: a facie inimici et persequētis. cū hec meditor/ cū hec intueor/ iugiter pudore suffundor: ignominia vultus nostri facit vt nō audeamus in publicum prodire. ob verba improperātiū et detractantium in nos: ob metū aduersarij & affligentis nos. 19 Hæc omnia venerūt super nos nec obliti sumus te: & inique nō egimus in testamēto tuo. hic populus sanctus ex hebræis delectus/ in persona sua loquitur/ vniuersa hec mala super genus nostrū acciderunt/ nec a nobis obliuioni datus es: & nō transgressi sumus traditionis tuę pactum. 20 Et nō recessit retro cor nostrū: & declinasti semitas nostras a via tua. anima nostra nō est a te auersa: et nō declinauimus/ nō defleximus gressus nostros a lege & preceptione tua. 21 Quoniā humiliasti nos in loco afflictionis: & cooperuit nos vmbra mortis. hec oia venerūt super nos quoniā depressisti nos iter gētes idola demoniaq; colētes: et terror effigieq; mortis vbiq; nos circūuallauit. 22 Si obliti sumus nomē dei nostri: si expādimus manus nostas ad deū alienū. 23 Nōne deus requiret ista? ipse enī nouit abscōdita cordis. si neglexim⁹ deū nostrū: et si supplices manus porreximus ad idolū. nōne deus hæc iuestigabit/ nōne agnoscet? agnoscet sane: nā et ipse arcana mētis agnouit/ secretaq; cordiū. 24 Quoniā propter te mortificamur tota die: estimati sumus sicut oues occisionis. O dñe deus noster/ quoniā ꝑpter cultū tuum exaltādū internitioni damur omni die: ipsi nos estimāt perīde ac pecudes ad id natas vt iugulētur. 25 Exurge quare obdormis dñe: exurge/ et ne repellas in finē. excitare dñe de⁹ noster/ quare somno detineris/ quare tardas? expgisere/ et ne dederis nos et nostrū gen⁹ obliuioni in ꝑpetuū. 26 Quare facie tuā auertis: obliuiscēris īopiæ nostræ/ et tribulatiōis nostræ? quare dñe deseris nos: quare obliuisci videris pauptatis et afflictiōis nostrę? 27 Quoniā hūiliata est ī puluere aīa nostra: cōglutinat⁹ est ī terra vēter noster. quare obliuiscēris īq̄ pauptatis et afflictionis nostræ? quia vita nostra ī summā pauptatis necessitatē redacta est: et prę iopia in nuda requiescimus humo. 28 Exurge dñe adiuua nos et redime nos propter nomē tuū. expgisere dñe auxiliare nobis: & libera nos a calamitatibus quę nos genusq; nostrū premunt/ non quia meriti sumus/ sed propter nomen tuum/ propter misericordiā tuā quia tu propicius/ clemens/ pius & misericors.

ADVERTE. Sexto versu. q mādas salutes Iacob: ex hebræo nō assertorīū sed dēpcatoriū est/ pcipe ꝑ salutib⁹ iacob. & hoc ex vndecio versu vbi dicit/ nūc autē repulisti & cōfudisti nos: videt quadrātius. nā quomodo mādat salutes Iacob: si nūc repulit & cōfudit/ nisi forte velis itelligi olim mādasse? Verū sequēs versus in te īimicos nros vētilabim⁹: ꝑfugiū illud excludere videt/ et noni versus seq̄la. etsi ꝑ prēteritū exprimat: magis ad ꝓphetę ꝓcatiōē futurū respicit. legēdū igit poti⁹ videt/ tu es ipse rex me⁹ et de⁹ meus: māda salutes Iacob. ¶ Septimo versu. spnem⁹ insurgētes in nobis. rectius in nos/ ex romana editione/ & potissimū ex natura ꝓpositionis/ quę hoc in loco cōtra & aduersus significat. ¶ Vicesimo versu. huic pticulę & declinasti semitas nostras a via tua: oppositꝰ ex hebræo respōdet sensus.

ſcilicet nec declinauerũt greſſus noſtri a ſemita tua. & quo pacto fieri poteſt vt nichil ī teſta mento dei deliquerīt/ et cor ſuũ a deo nõ deflexerint: ſi ſemitę ſuæ a via dei ſunt declinatæ/et alia q̄ dei via ambulāt/ Legendũ igīt/et nõ receſſit retro cor noſtrũ: & nõ declinauimus ſemiras noſtras a via tua. & cõciliata erit littera. & hæc ꝓphetia impleta eſt in diuino Paulo/apoſtolis/ diſcipulis & alijs iudęis. qui verã legis intelligentiam habentes/ Chriſtũ dñm ſecuti/nullũ vitæ periculũ vitãtes/ꝓſecutionẽ paſſi/afflicti/nudi/ludibrio habiti/ineꝺia pene deficiẽtes vbiq; vitæ authorẽ IHESVM annũciabãt. qui et ꝓ ſalute ſuorũ fratrũ ſecũdũ carnẽ/qui peribant & qui etiã eos perſequebãtur/ īn diſperſionẽ inter oẽs gentes ad nouiſſima vſq; tẽpora iuſto dei iudicio eijciendorũ: iuxta euãgelicę legis pręceptũ precabãtur. quod ex octauo capite epiſtolæ ad Romanos & catholicis Iacobi/ Petri/ Ioannis ad Parthos & Iudę quę præſertim ad fideles ex iudęis ſcriptę ſunt: & ex varijs fideliter repoſitis hiſtorijs/ facile intelligitur.

¶In finẽ pro ijs qui cõmutabunt/filijs core ad intellectũ canticũ pro dilecto. XXXXIIII.

1 ERuctauit cor meũ verbũ bonũ: dico ego opera mea regi.
2 Lingua mea calamus ſcribę: velociter ſcribẽtis
3 Specioſus forma præ filijs hominũ/ diffuſa eſt gratia in labijs tuis: ꝓpterea benedixit te deus in æternum.
4 Accingere gladio tuo ſuper femur tuũ: potentiſſime.
5 Specie tua & pulchritudine tua: intende ꝓſpere ꝓcede et regna.
6 Propter veritatẽ & mãſuetudinẽ & iuſtitiã: & deducet te mirabiliter dextera tua.
7 Sagittę tuę acutę/ populi ſub te cadẽt: ī corda inimicorũ regis.
8 Sedes tua deus in ſęculũ ſæculi: virga directionis virga regni tui.
9 Dilexiſti iuſtitiã & odiſti iiquitatẽ: ꝓpterea vnxit te deꝰ deus tuus oleo lętitiæ præ cõſortibus tuis.

¶In finẽ pro ijs qui cõmutabunt/filijs core ad intellectũ canticũ pro dilecto. XXXXIIII.

ERuctauit cor meũ verbũ bonũ: dico ego opera mea regi.
Lingua mea calamus ſcribę velociter ſcribẽtis
Specioſus forma præ filijs hominũ: diffuſa eſt gratia in labijs tuis.
Propterea bñdixit te deus in ętęrnũ: accingere gladio tuo circa femur potentiſſime.
Specie tua & pulchritudine tua: intende & ꝓſpere ꝓcede & regna.
Propter veritatẽ & mãſuetudinẽ & iuſtitiã: deducet te mirabilit dextera tua.
Sagittę tuę acutę potẽ tiſſie: ppli ſub te cadẽt ī corde iimicorũ regis.
Sedes tua deus in ſęculũ ſęculi: virga recta eſt/virga regni tui.
Dilexiſti iuſtitiã & odiſti iniquitatẽ: propterea vnxit te deꝰ deus tuus oleo lętitiæ præ conſortibus tuis.

¶Victori pro lilijs filiorum core eruditionis canticum amantiſſimum. XXXXV.

ERuctauit cor meũ verbũ bonũ: dico ego opera mea regi.
Lingua mea: ſtilus ſcribę velocis.
Decore pulchrior es filijs hominũ/ diffuſa eſt gratia in labijs tuis/ ꝓpterea bñdixit tibi deꝰ in æternum.
Accingere gladio tuo ſuper femur: fortiſſime.
Gloria tua & decore tuo: proſpere aſcende
Propter veritatẽ & mãſuetudinẽ & iuſtitiam: & docebit te terribilia dextera tua.
Sagittę tuę acutæ populi ſub te cadent: ī corde inimicorũ regis.
Thronꝰ tuꝰ deꝰ ī ſclm & ī æternũ: ſceptrũ ęqtatis ſceptrũ regni tui.
Dilexiſti iuſtitiã & odiſti iniquitatẽ: ꝓpterea vnxit te deꝰ deus tuus oleo exultatiõis prę participibus tuis.

Psal.		GALL.	ROM.	HEB.
44 Eructauit.	10	Myrra & gutta & casia a vestimentis tuis a domib9 eburneis: ex quibus delectauerūt te filiæ regū in honore tuo.	Myrra & gutta & casia a vestimentis tuis a domib9 eburneis: ex quibus delectauerunt filiæ regū i honore tuo.	Myrra & stactæ & casia in cūctis vestimentis tuis de domib9 eburneis: qbus lętificauerūt te filię regū i honore tuo.
	11	Astitit regia a dextris tuis in vestitu deaurato: circūdata varietate.	Astitit regina a dextris tuis i vestitu deaurato: circūamicta varietate.	Stetit coniunx in dextera tua: in diademate aureo.
	12	Audi filia & vide et inclina aurem uā: & obliuiscere populum tuū & domum patris tui.	Audi filia et vide et inclina aurē tuā: et obliui scere populum tuū & domum patris tui.	Audi filia et vide et inclina aurem tuā: et obli uiscere populi tui et do mus patris tui.
	13	Et concupiscet rex decorem tuum/ quoniam ipse est dns deus tuus: et adorabunt eum.	Quoniam concupiuit rex speciē tuā/ quia ipe est domin9 deus tuus: & adorabūt eum filiæ tyri in muneribus.	Et concupiscet rex decorem tuum/ quia ipse est dominus deus tuus: & adora eum.
	14	Et filiæ tyri in muneribus: vultum tuū deprecabūtur diuites plebis.	Vultū tuum deprecabuntur omnes diuites plebis: omnis gloria eius filiæ regū abintus.	Et o filia fortissimi: in munerib9 faciē tuā deprecabūt diuites ppli.
	15	Omnis gloria eius filię regis abintus: i fimbrijs aureis circūamicta varietatibus.	In fimbrijs aureis: circūamicta varietate.	Omnis gloria filiæ regis intrisecus: fascijs aureis vestita est.
	16	Adducētur regi virgines post eam: proximę eius afferentur tibi.	Adducentur regi virgines post eam/ proximę eius afferentur tibi: in lętitia et exultatione adducent templū regis	In scutulatis ducet ad regem/ virgines sequentur eā: amicæ eius ducētur illuc.
	17	Afferentur in lętitia et exultatione: adducētur in templum regis.		Ducentur in lætitijs: et exultatione ingredient thalamū regis.
	18	Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: constitues eos principes super omnem terram.	Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: constitues eos principes super omnem terram.	Pro patribus tuis erūt tibi filij: pones eos principes in vniuersa terra.
	19	Memor ero nois tui: in omni generatione et generationem.	Memores erūt nomis tui domine: in omni generatione et progenie.	Recordabor nominis tui: i omni generatione & generatione.
	20	Propterea populi cōfitebuntur tibi in ęternū: & in sæculū sæculi.	Propterea populi cōfitebuntur tibi in ęternū: & in sæculum sæculi.	Propterea populi confitebūtur tibi in sęculū: & in æternum.

TITVLVS. Ad victoriā pro liliis/ filijs Core eruditio/ cāticū dilectionū. psalmus instructionis fideliū pro sponso & sponsa virginibus/ ad calcādū mūdū terrenorūq; victa. psalmus de Christo dño cœlesti sponso & sponsa ecclesia. Propheta i spū iducit cœlestē patrē loquētē.

EXPOSITIO CONTINVA. Eructauit cor meū verbū bonū: dico ego opera mea regi. 1
ex intimo diuinorū pręcordiorū/ ex secreto substātię meę/ sermonē/ logon/ germen, pfudi per se bonū: loquor ante hāc profusionē/ productionē/ & operationē meā de rege messia/ de filio meo. Lingua mea calamus scribę: velociter scribētis. rex/ verbū/ filius me / stilus/ gra 2

3 phion:notarij celeriter exarãtis.S pecioſus forma prę filijs hominũ/diffuſa eſt gratia ĩ la-
biis tuis:ꝓpterea benedixit te deus ĩæternũ.rex/verbũ/ligua mea/ filius meus decore fi-
4 lios hominũ excedẽs/O rex ãnũciãdorũ diuinorũ placitorũ/copioſiſſimũ gratię munus in
ore tuo ꝓfuſũ eſt:quapropter bñdictionẽ a deo patre promeritus es in ſempiternũ. A ccĩge-
re gladio tuo ſup femur tuũ:potẽtiſſime.O rex fortiſſime humanitatẽ indue:& in ea gladiũ
5 potẽtiæ tuę ad ſaluãdas aĩas/ad arcẽdas malitias/ad cõterẽdũ ſathanã exerce.S pecie tua
6 & pulchritudine tua:intẽde proſpere ꝓcede & regna.ſplẽdore glorię tuę & decore tuo:ſa-
luti hominũ fœliciter ꝓſpice/opus iple/& regio prĩcipatu guberna.P ropter veritatem/ &
mãſuetudinẽ/et iuſtitiam:deducet te mirabiliter dextera tua.regna inquã et rex guberna/
quia et factis & dictis verus es/et ad corripiẽdũ mitis/et iuſtus ad bona cõpẽſanda & ma-
la punienda:et virtus potẽtiaq; tua te perducet ad nulla mira/ſtupẽda/terrificaq; fugtẽda
7 S agittę tuæ acutæ/populi ſub te cadent:in corda ĩimicorũ regis.tela tua figentia/natio-
8 nes ſub tuã obediẽtiã veniẽt: tela tua figẽtia ĩ pręcordijs aduerſariorũ tuorũ/tela penetrã-
tia/aĩas occidẽdo ptinaces/et viuificãdo parẽtes.S edes tua deus ĩ ſęculũ ſæculi: virga di-
rectiõis virga regni tui.O verbũ/ O rex/ O deus thronus tuus/ſuggeſtum tuũ in cõſpectu
meo ĩ ſẽpiternũ et abſq; vllo termino:et ſceptrũ rectitudinis/æquitatis et iuſtitię/ſceptrum
9 regię adminiſtrationis tuę/et principatus tui. D ilexiſti iuſtitiã et odiſti iĺquitatẽ: ꝓpterea
vnxit te deus de9 tuus oleo lętitię prę cõſortibus tuis.tu ſecundũ aſſũptę mortalitatis fragi
litatẽ amaſti volũtatis meę/mãdatorũq; meorũ impletionẽ/& peroſus es ipſorũ trãſgreſſio
nem:ideo ſecundũ hãc tuam infirmitatis partẽ ſanctificauit te pater et verbũ ſpiritu ſuo ſã
cto/ſpiritu cõſolationis prę participibus tuis/prę illis qui tecũ beatitudinẽ æternã cohære-
10 ditabũt.M irrha et gutta et caſia a veſtimẽtis tuis a domibus eburneis: ex quibus dele-
ctauerũt te filię regũ in honore tuo.odor mirrhę & ſtactes & caſiæ in ĩdumẽtis tuis/ex ca-
11 pſulis elephãtino oſſe elaboratis:quibus lætificauerũt in honorificentia tua famulę & cul-
trices tuæ/a regibus prognatę. A ſtitit regina a dextris tuis in veſtitu deaurato:circũdata
12 varietate.collocata eſt ĩ dextera tua ſpõſa tua/Hieruſalem ciuitas ſancta/in veſte rutilãte:
& multiplici circũſtipata nationũ diuerſitate. A udi filia & vide/& inclina aurẽ tuã: & obli
uiſcere populũ tuũ & domũ patris tui.vox patris ad ſpõſam verbi/auſculta O filia & crede
accõmoda auditũ:da obliuioni gẽtilũ ritũ et hũc cõcupiſcentiarũ mũdũ/ domicilĩũ princi
13 pis tenebrarũ.E t cõcupiſcet rex decorẽ tuũ:quoniã ipſe eſt dñs deus tuus & adorabũt eũ.
ſi auſcultaueris/fide cognoueris/prębueriſq; aſſenſum/& mundũ & mẽdacij patrẽ deſerue
ris/verbũ bonũ/rex ętern9/ſpecioſitatẽ tuã amabit:quia ipſe dñs tuus & deus tuus eſt/re-
14 demit & creauit te/& eſt a te et cũctis vt deus colẽdus. E t filię tyri ĩ muneribus.vultũ tuũ
deprecabũtur oẽs diuites plebis.& ꝓpago gẽtiũ i oblationibus adorabũt eũ: & faciei tuæ
15 ſupplicabũt vniuerſi qui i populis ſpiritualiu opũ fuerint participes. O mnis gloria eius fi
liæ regis abintus in fimbrijs aureis:circũamicta varietatibus.ois ſplẽdor & ornatus filiæ &
16 ſpõſæ regis intriſecus in puritate ſpũs:virtutũ adornata eſt diſtinctionibus.A dducẽtur re-
gi virgines poſt eã: ꝓximę eius afferẽtur tibi.itroducẽtur ad regẽ poſt ſpõſam ĩcõtaminatę
17 comites:& O rex amicæ & ſodales ſpõſæ introducẽtur ad te.A ſterẽtur in lætitia & exulta-
tione:adducẽtur ĩ templũ regis.virgines/ amicæ & ſodales ſpõſæ adducẽtur in delectatio-
ne & ęterna voluptate:& introducetur in thalamũ/in ſanctuariũ cœleſtis ſpõſi/regis ęter
18 ni.P ro patribus tuis nati ſunt tibi filij: cõſtitues eos prĩcipes ſuper oẽm terrã. pro Abrahã
Iſaac & Iacob/pro ijs ex quibus ſecũdũ carnẽ deſcẽdiſti regeneraſti tibi apoſtolos & diſci-
19 pulos:dabis eos duces/magiſtros & iſtructores ſuper vniuerſum orbẽ.M emor ero nois
tui:in omni generatione & gñatione.faciã nomẽ tuũ memorabile:in omni quæ ſub cœlo
20 eſt natione & natione/& in hac & in futura ſæculorũ regeneratione.P ropterea populi cõ
fitebũtur tibi ięternũ:& in ſæculũ ſæculi.& ea de cauſa populorum natiões laudabũt te in
ſempiternũ:in hoc quidem ſæculo & altero neſcio finis & termini.

ADVERTE.Circa titulũ ad victoriã pro liliis/filijs Core cãticũ dilectionũ:hui9 diuiniſſi
mi cãtici in quo pater clarificat filium/ ſacroſanctũ ſpectaculũ filijs Core in ſpiritu factũ.
lilia ſunt cœleſtis ſpõſus qui de ſe dicit in amatorijs cãticis ego flos campi & liliũ cõuallĩũ:
& ſpõſa eccleſia de qua idem in eiſdem canticis cõtinuo ſubiũgit ſicut liliũ inter ſpinas ſic
anima mea inter filias. Et cãticũ dilectionũ appellatur: q hic dilectio ſũmi patris ad filiũ
oſtendit/qua ipſũ nobis manifeſtat.& dilectio ſpõſi ad ſpõſam:cuius rex ſpecie cõcupiſcit.
et ſpõſę ad ſpõſum ſpecioſum forma prę filijs hominũ:quę ſpõſa/oblita populũ ſuũ & do-
mũ patris ſui/puritate intus adornata in polymitis/ſequitur/& multo virginum choro co
mitata adorat.¶ Primo verſu.quod dicimus verbũ:græcus codex habet λόγον.quo vo-
cabulo altitonãs euãgeliſta Ioannes vſus eſt/ cũ dixit: in prĩcipio erat verbũ.quod huic
primo verſui reſpondet.& cũ dixit:& verbũ caro factũ.quod terti9 & ſequẽtes verſus reſpi

ciunt. ¶ Secūdo versu. verbū dei: calamo sapiētis scriptoris velociter scribētis cōparatur. quia & sapiētissimus pater omnia per filiū illico descripsit/illico cōdidit. ipse enim dixit & facta sunt: ipse mādauit & creata sunt. & quia saluator hominū in carne sumpta verbū caro factū/fecit in mūdo isto verbū abbreuiatū: quod oēs potest saluare aīas. ¶ Septimo versu. particula populi sub te cadent/per parēthesin intellecta/vt acutæ cū īcorde īimicorū regis intelligētia īugatur: clariorem facit intelligētiam. & sunt hæ sagittę: sermo dei penetrabilior omni gladio ancipiti. neq; legendū corda tum ex græco vbi legitur ἐν καρδίᾳ tum ex hebręo vbi ī corde/& similiter romana æditiōe. sed moti sunt q deprauauerūt locū: q corde iūxerūt cū cadēt. quare dicēdū eis visū est/aut ī cor aut ī corda & dixerūt ī corda. & multa hoc pacto: audaciuscule sunt nō correcta/sed corrupta: quę suis in locis dignosci valebūt. ¶ Decimo versu. Myrrha gutta & casia. myrrha est arbor: & arboris illius gūmi quod īcisa arbore odoriferū effluit. gutta siue qđ maluit Hieronymus dicere stacte: preciosissima myrrha est ad sanitates faciēdas/vulnera sananda/incorruptibilitatēq; largiendā mirifica. tradunt eni hystoriæ: arbores myrrhæ/sudare sponte (priusq; incidant) stacten dictā/cui nulla prefertur. Sunt etiā qui volunt picem/succūq; balsami qui & opobalsamū: noīe stactes cōprehendi. Casia vero preciosus frutex & odoratus. fruticis illius cortex ad suaueolentiā balsami accedens (vnde & balsamoidē speciē illā nōnulli appellauere) ad odoramēta/vnguēta/medicinasq; momentū plurimū habens. & siue hec de beneficis virtutibus sanitatū & charismatū donis/quę de corpore Christi exibāt intelligētur vnde & apud mattheū genaritę rogabāt eū: vt vel fimbriā vestimēti eius tāgerēt. & quicūq; tetigerūt: salui facti sūt. & emorrhoissa illa duodenaria apud marcū dicebat: quia si vestimentū eius tetigero/salua ero. & tetigit vestimentū eius: et statim siccatus est fons sanguinis eius. dñs autē cognoscēs virtutē quę exierat de illo: cōuersus ad turbā dicebat. quis tetigit vestimēta mea? siue iquā de his diuinis & super hominē virtutibus intelligātur/siue de vnguētis & aromatibus quę sup caput & vestimēta eius ad honorandū ipsum supfusa: domū simonis ex odore vnguēti repleuerūt/aut quę sanctę mulieres sorores & affines deiparæ virginis / q̄uidē ex dauid/salomone/& aliis per seriē regibus descenderāt ad honorādā eius sepulturā coemerūt: nobilē habet rursus itelligentiā. ¶ Duodecio versu. Audi filia & vide. Nichil phibet hūc versū de synagoga itelligi: vt id itelligī obliuiscere populū tuū obliuiscere populū iudaicū & domū patris tui/synagogā & legales ritus ipmq; iudaismū. filia autē tyri seu (vt Hieronymus habet) fortissimi itelligaī eccīa ex gētibus ad Christū regē collecta. ipa autē regina in vndecimo versu: eccīa & sponsa ex vtroq; populo & iudaico & gētili collecta. sic igī filia/& filia tyri partialis ecclesia & partialis sponsa itelliganī: reginæ vero noīe tota. ¶ Tertiodecimo versu: quoniā ipse est dñs deus tuus/et adorabūt eū: ex hebræo quoniā ipse est dñs deus tuꝰ & adora eū. id eni & adora eū sponsæ & ecclesiæ dicitur. & magis cōsequens est ad id quod prēmittī: quoniā ipse est dñs deus tuus. cū eni dicī & adorabūt eū in tralatiōe nostra: neq; pmissum/neq; subsequens est ad quod apte id adorabūt referatur: in romana autē respicit id filiæ tyri: quod pro intelligētia eruenda interpretes huic 13 versui particulā annexuerūt. sed forte ex sequētis versus annotatiōe: parū iuste. quare pstat dicendū adora: & tūc intelligētia et sensus apertus. ¶ Quartodecimo versu. & filiæ tyri: ex hebræo nō pluratiue sed vnice sic & O filia fortissimi. & in greco identidē singulariter & vnice sic καὶ θυγάτηρ τύρου & filia tyri. in romana igī psalmodia id potiꝰ factū videī (quod paulo ante dictū est) pro eruēda intelligētia vbi legī adorabūt/q̄ pro fideli interpretatione. & in hoc 14 versu sermo ad sponsā (siue filia tyri dicaī q vel maxime ex idololatris sumpta est/siue filia fortissimi q ab omnipotēti verbo dei regenita) dirigī. per quod significaī supplicationes ad sanctos porrigendas. at ex precedēti versu Christū dñm nō sic supplicandū sed adorandū: etiā ab ipis qui ei in gloria in stolis gloriæ & corona iustitiæ assistunt sanctis. legaī igī & filia tyri/filia quidē vocante casu: & distinctionis nota post tyri vt id in mūeribus referatur & respiciat diuites & deprecabūtur. et tūc planus & intelligibilis habetur intellectus. vt vero iacet: & hic & supior versus cōfusus est. ¶ Quintodecimo versu. omnis gloria eius filiæ regis: eius supfluit: quod et satis ex tralatione hebraica cognoscī: vbi hæc particula nō ponī. sed & neq; ponitur in græco vbi dicī πᾶσα ἡ δόξα θυγατρὸς τοῦ βασιλέως omnis gloria filiæ regis. adde q particula eius: & oratione & oratiōis sensum interturbat. legaī igī dūtaxat oīs gloria filiæ regis/& distinctionis pūctus fiat post regis/& post circūamicta intelligaī verbū est. quod et expressum quadrantius esset: vt nobis ex hebreo representaī. ¶ Eodē quintodecimo versu. id in varietatibus: ex hebræo ptinet ad versum sequentē. in quo quod dicī pluratiue ducētur ex hebræo singulariter dicī/& respicit filia regis/regina/sponsa siue ecclesia. ¶ Nonodecimo versu. nostri nunc legunt memores erunt noīs tui dñe: quod romanæ nō nostrę traductionis est. vbi memores respicit regene-

rationis filios/cõstitutos principes super vniuersam terram. verũ ex hebræo singulariter dicit recordabor/ et nostra tralatio consentanee memor ero. et id recordabor/ et memor ero respicit celestem patrem pollicentẽ apostolis et discipulis/ regñationis filijs suũ benignissimũ fauorẽ. et dñe/si apponatur: supfluit. At si apponeretur: potius videreť esse sermo in psona ꝓphetæ/qui nusq̃ alibi in psona alia locutus q̃ dei patris. qui per totũ psalmũ de filio suo/spõso et spõsa inducitur. si tamen dicetur et memores erunt: et hic quoq; sensus verus est/sed et identidẽ prestat obelo notare/dñe. et hic psalmus diuinissimus est.

¶In finem filijs core pro arcanis. Psalmus. XXXXV.

1 DEus noster refugiũ & virtus: adiutor i tribulatiõibus q̃ inuenerunt nos nimis.
2 Propterea nõ timebim⁹ dũ turbabitur terra: & transferẽtur montes in cor maris.
3 Sonuerunt & turbatę sunt aquæ eorũ: cõturbati sunt mõtes in fortitudine eius. Semper.
4 Fluminis ipetus lętificat ciuitatẽ dei: sanctificauit tabernaculũ suũ altissimus.
5 Deus in medio eius nõ cõmouebiť: adiuuabit eã deus mane diluculo.
6 Cõturbatæ sunt gẽtes et inclinata sunt regna: dedit vocẽ suam/ mota est terra.
7 Dñs virtutũ nobiscũ: susceptor noster deus iacob. Semp
8 Venite & videte opera dñi: quæ posuit ꝓdigia super terrã.
9 Auferẽs bella vsq; ad finẽ terræ: arcũ cõteret et cõfriget arma & scuta cõburet igni.
10 Vacate & videte quoniã ego sum deus: exaltabor in gẽtibus & ex-

¶In finem filijs core pro arcanis. Psalmus. XXXXV.

DFus noster refugiũ & virtus: adiutor in tribulatiõibus quę inuenerũt nos nimis
Propterea non timebimus dũ cõturbabiť terra: & transferẽtur montes in cor maris.
Sonuerunt & turbate sunt aquæ eius: cõturbati sunt mõtes in fortitudine eius. Dp̃.
Fluminis ipetus lætificat ciuitatẽ dei/ sanctificauit tabernaculũ suũ altissim⁹: deus in medio eius nõ cõmouebitur.
Adiuuabit eã de⁹ vultu suo/cõturbatę sũt gẽtes & inclinata sunt regna: dedit vocẽ suã altissimus & mota est terra.
Dominus virtutũ nobiscũ: susceptor noster deus iacob Dp̃.
Venite & videte opera dñi: quę posuit ꝓdigia super terrã.
Auferẽs bella vsq; ad fines terrę: arcũ cõteret et cõfringet arma & scuta cõburet igni.
Vacate & videte quoniã ego sum deus exaltabor in gẽtibus & ex-

¶Victoria filijs core pro iuuentutibus. Psalmus. XXXXVI.

DEus nostra spes & fortitudo: auxiliũ in tribulationibus inuentus est validũ.
Ideo nõ timebimus cũ fuerit trãslata terra: & concussi montes in cor maris.
Sonãtibus & intumescẽtibus gurgitibus ei⁹: et agitatis montibus in potẽtia eius. Sela.
Fluminis diuisiões lętificãt ciuitatẽ dei: sanctum tabernaculum altissimi.
Dñs in medio eius nõ cõmouebiť: auxiliabiť ei de⁹ i ipo ortu matutio
Cõturbatę sunt gentes cõcussa sunt regna: dedit vocẽ suã/ prostrata est terra.
Dñs exercituũ nobiscũ: ꝓtector noster deus iacob. Sela.
Venite & videte opera dñi: quãtas posuerit solitudines in terra.
Compescuit bella vsq; ad extremũ terræ/arcũ cõfriget et cõcidet hastã: plaustra cõburet igni.
Cessate & cognoscite quoniã ego sũ deus: exaltabor i gẽtibus & ex-

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
45	altabor in terra.	altabor in terra.	altabor in terra.
Deo no. 11 46	Dominus virtutū nobiscū: suſceptor noſter deus iacob. Semp.	Dominus virtutū nobiscū: suſceptor noſter deus iacob. Dp.	Domin⁹ exercituū nobiscū: fortitudo noſtra deus iacob. Sela.

TITVLVS. Ad victoriā ſuper iuuēta filijs core canticū. iuuēta: tēpora naſcentis eccleſiæ. Pſalmus de Chriſto domino. propheta in ſpiritu loquens perſonam fideliū agit.

EXPOSITIO CONTINVA. Deus noſter refugiū et virtus: adiutor in tribulationibus q̄ 1
iuenerūt nos nimis. Chriſtus noſtra ſalus robur & fortitudo: auxiliator noſter i preſſuris q̄
nos nimis oppreſſerunt. Propterea nō timebimus dū turbabit terra: & tranſferētur mōtes 2
in cor maris. quia Chriſtus dns noſtrū refugiū & noſtra virtus eſt/ iccirco ſub fiducia auxilij eius/ nō corripiemur metu dū agitationibus varijs quatietur orbis terrę: & poteſtates
q̄ ſunt in ea p̄cipitabūtur in ifernū. Sonuerūt & turbatę ſunt aq̄ eorū: cōturbati ſūt mōtes 3
in fortitudie ei⁹. agitati & cōmoti ſunt populi mōtiū/ populi poteſtatū pricipātiū in terra:
& ipſæ aduerſę poteſtates cōterritæ ſunt a valida Chriſti potētia. Fluminis ipetus lętificat 4
ciuitatē dei: ſanctificauit tabernaculū ſuū altiſſimus. deriuationes gratiarū/ allutiones & lauacra baptiſmatū in exultatione eccleſiā Chriſti purificāt: expiauit in quibus habitat aias
Chriſtus dns qui eſt ſuper oīa deus. Deus in medio ei⁹ nō cōmouebitur: adiuuabit eā deus 5
mane diluculo. Chriſtus dns in medio eccleſiæ īdemobiliter locabitur: auxiliabit ei in ipſo
primo eius exordio. Cōturbatæ ſunt gētes & iclinata ſunt regna: dedit vocē ſuā/ mota eſt 6
terra. cōmoti ſunt idolorū cultores/ dęmoniorū regna ſunt cōcuſſa: emiſit Chriſtus dns altiſſimus euāgelij pacis doctrinā/ & ſubiugata ſunt terrena domīnia. Dns virtutū nobiſcū: 7
ſuſceptor noſter de⁹ iacob. Chriſt⁹ exercituū/ cœleſtiūq; agminū dns nobiſcū adeſt: Chriſt⁹
dns/ deus mala & caduca calcātiū i his aggrediēdis adiutor & ꝓtector noſter eſt. Venite 8
& videte opera dñi quæ poſuit ꝓdigia ſuper terrā: auferēs bella vſq; ad finē terræ. Arcum
cōteret & cōfrīget arma: & ſcuta cōburet igni. aggregamini eccleſiæ & cōtēplamini facta 9
Chriſti/ q̄ mirifica operatus eſt in orbe terrarū: tollēs potētias iſultationeſq; dęmonū vſq;
ad vltimos orbis terminos. vires eorū cōminuet/ laqueos diſrūpet: & defenſores eorū gehēna ſuccēdet/ qui et pacem terræ vſq; ad terminos eius in ſuo aduētu poſuit. Vacate & vi- 10
dete quoniā ego ſum deus: exaltabor in gētibus & exaltabor in terra. hic ſpūs ſanct⁹ Chriſtū dñm inducit loquentē/ agite ociū ſanctum/ & cōtēplamini q⁹ ego qui talia operor ſum
deus: glorificabor in gentiū nationibus/ & glorificabor in orbe terrarū. Dns virtutū nobiſ- 11
cū: ſuſceptor noſter deus iacob. Propheta in ſpiritu īducit populū fidelē idē loquentē quod
& ſeptimo pręcedente verſu eſt pręmiſſum/ quaſi id a ſpiritu ſancto cōfirmatus det reſponſum/ Chriſtus exercituū dns nobiſcū eſt: & Chriſtus/ deus fideliū eſt nobiſcum.

ADVERTE. Primo verſu. Deus noſter refugiū: melius de⁹ noſtrū refugiū/ cū ex gręco tū ex hebręo. ex hebręo quidē. nam ſic habet Hieronymus deus noſtra ſpes/ nō deus noſter/ ſpes. ex gręco vero quia ſit græce ὁ θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ deus noſtri refugiū. q̄q̄ & id ὁ θεὸς ἡμῶν ſi ſine cōſequētia dicat: apte de⁹ noſter cōuertere ſoleāt. vt hic dñe dns noſter. quare ex hebræo valētius ſumitur argumētū. Eodē primo verſu. id in tribulationibus quæ iuenerūt nos nimis: ex hebræo/ in tribulationibus iuentus es validū. vbi inuētus est reſpicit deū. & validū: auxiliū. ſenſuſq; eſt huiuſmodi. tu deus auxiliū in tribulationibus inuētus es validū. acſi in noſtra interpretatione diceremus: adiutor in tribulationibus iuētus es plurimus. & ſenſus hic ad id quod ſequitur maxime eſt accōmodatus.

	In finē pro filijs core pſalmus. XXXXVI.	In finē pro filijs core pſalmus. XXXXVI.	Victori filijs core. p̄s XXXXVII.
1	OMnes gētes plaudite manibus: iubilate deo in voce exultationis.	OMnes gētes plaudite manibus: iubilate deo in voce exultationis.	OMnes ppli plaudite manibus: iubilate deo in voce laudis.
2	Quoniā dns excelſus terribilis: rex magnus ſuper omnem terram.	Quoniā de⁹ ſummus/ terribilis: & rex magn⁹ ſuper omnes deos.	Quoniam dns altiſſimus/ terribilis: rex magnus ſuper omnē terrā.
3	Subiecit populos nobis & gentes ſub pedi-	Subiecit populos nobis & gentes ſub pedi-	Congregauit populos ſubter nos: et tribus ſub

bus nostris. bus nostris. pedibus nostris.
4 Elegit nobis hereditatem suã: speciem iacob quã dilexit. Semp. Elegit nos in hereditatẽ sibi: speciẽ iacob quã dilexit. Dp. Elegit nobis in hereditatem nostrã: gloriã iacob quã dilexit. Sela.
5 Ascẽdit deus in iubilo: dns in voce tubæ. Ascẽdit deus in iubilatiõe: & dns i voce tubę. Ascẽdit deus i iubilo: dns in voce buccinæ.
6 Psallite deo nostro psallite: psallite regi nostro psallite. Psallite deo nostro psallite: psallite regi nostro psallite. Canite deo canite: canite regi nostro canite.
7 Q m̃ rex oĩs terrę de9: psallite sapienter. Q m̃ rex oĩs terræ de9: psallite sapienter. Quia rex vniuersę terræ deus: canite erudite.
8 Regnauit deus sup oẽs gẽtes: deus sedet sup sedem sanctã suã. Regnauit dns ięternũ sup oẽs gẽtes: deus sedet sup sedẽ sanctã suã. Regnauit deus sup gẽtes: deus sedet sup thronũ sanctũ suũ.
6 Principes populorũ cõgregati sũt cũ deo abraam: quoniam dij fortes terræ vehemẽter eleuati sunt. Principes populi conuenerũt cum deo abraam: quoniam dij fortes terræ nimium eleuati sunt. Principes populorum congregati sunt populis dei abrahã: qm̃ dij scuta terræ vehemẽter eleuati sunt.

TITVLVS. Ad victoriã filijs core psalmus. Psalmus de apostolis & Christi fidelib9. Propheta in spiritu loquitur in persona populi fidelis.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Oẽs gẽtes plaudite manibus: iubilate deo in voce exultationis. vniuersæ populorũ nationes cõplodite manus: gestite inexpressibili lętitia/ exultate
2 deo in iubilo. Quoniã dns excelsus/ terribilis: rex magn9 sup oẽm terrã. iubilate inquã quoniã deus transcẽdens est/ maiestate verẽdus: dnator ample regnãs sup oẽm terrenã apprę-
3 hensionẽ. Subiecit populos nobis: & gẽtes sub pedibus nostris. dns subdidit natiões mo-
4 derationib9 nostris: & idolorũ cultui deditos eo relicto/ obsecutiõibus nostris. Elegit nobis hereditatẽ suã: speciẽ Iacob quã dilexit. credidit nobis gẽtes quas elegit/ termios terræ
5 in possessionẽ suã: spiritualẽ Iacob decorẽ quẽ amauit. Ascẽdit deus in iubilo: & dns i voce tubę. eleuatus est Christus dns in admiratiõis iubilatione aspectantiũ eũ: & in p̃conio an-
6 gelorũ secũdũ eius aduentũ nũciantiũ. Psallite deo nostro psallite: psallite regi nostro psallite. hymnos promite Christo dño cõditori nostro/ hymnos ꝓmite: ꝓmite hymnos Chri-
7 sto dño qui regit nos / hymnos promite. Quoniã rex oĩs terræ deus: psallite sapiẽter. quia
8 regnator est totius orbis Christus dns: laudes eius in spiritu canite. Regnauit deus sup gẽtes: deus sedet sup sedẽ sanctã suã. Christus dns regnũ accepit in gẽtibus/ a nationib9 cõ-
9 litur: Christus dns sup cœlos residet i throno sancto suo ad patris sui dexterã. Principes populorũ cõgregati sunt cũ deo abraã: quoniã dij fortes terræ vehemẽter eleuati sunt. apostoli moderatores gentiũ missi sunt ad populos dei abraam/ ad populos fidei: quoniã ipsi facti iudices orbis terrarũ / q̃plurimũ a deo honorificati sunt.

ADVERTE. primo versu. iubilate deo. iubilũ: sonũ quendã eleuationis mẽtis in deũ esse volũt/ qui nec verbis/ nec litteris/ nec syllabis cõprehẽdi valet: quo indicibilẽ laudẽ ad eũ qui omni laude supior est significari volũt. & qui mentẽ suã ad ineffabilẽ & incõprehẽsibilẽ i iubilo eleuare nouit: hic maxime diuinitatis laudator est & agnitor. & mirũ est iudęos (si vera sunt quę a nõnullis narrãtib9 audiui) iubili vmbrã adhuc retinere: Christianos aũt vix admonitos esse/ cũ tamẽ tam frequẽter legãt. iubilem9 deo salutari nostro. iubilate deo Iacob. iubilate deo oĩs terra/ & huiusmodi frequẽter q̃plurima. Sed forte rudes vulgi/ iubilantes ridebũt. Nõ ridebũt: si fuerint admoniti/ ineffabilis laudis dei esse signũ. quomodo enĩ quod mẽs nullo modo cõprehẽdere potest: sermone valet exprimere? quod si putat: fallitur/ decipit & errat. & si nõ passim iubilus: at saltẽ in secretioribus arctioris & sanctioris vitæ cõgregationibus seruareť. qui enĩ psalmũ legit: laude expressibili deũ laudat. qui vero post iubilat: cõfitetur se nõ potuisse laudẽ dei exprimere. Et quantũ theologia negatiua pręcellit affirmatiuã: tantũ apud pias mẽtes laus iubilatoria pręcedit hymnidicã. hacten9 pro admonitione iubili. Sed & puto eas voces/ quæ neumata appellãt: pro iubilo ecclesijs

46 introductas.quas etiã ad diuinę melopœiæ cognoscẽdos tropos : cõmunes vtilesq; fecere.
O ẽs gẽtes. ¶ Quarto versu.elegit nobis hęreditatẽ suã specię Iacob quã dilexit:ex hebræo Hierony
47. mus elegit nobis hæreditatẽ nostrã/ gloriã Iacob quã dilexit.cui hic forsan potius accõmo
dabitur sensus:elegit nobis hæreditatẽ nostrã/scilicet glorificationem nostrã/æternæ vitæ
gloriã quã dilexit.nã ea est sors sanctorũ/spiritualis Iacob ac Israel.Et hic quã dilexit/ nõ
quẽ dilexit vt nõnulli codices habent: legẽdũ est.referturq; ad specię/nõ ad Iacob:ex tra-
latione romana/hebraica/ & ex grẽco. τὴν καλλονὴν ἰακὼβ ἣν ἠγάπησεν pulchritu
dinẽ Iacob quã dilexit. ¶ Nono versu.vbi dicimus cũ deo Abraam:ex hebręo cũ populis
dei Abraã. & est idẽ:sed apertior sensus.apostoli enĩ ad omnes gẽtes cõgregati/applicitiq;
sunt q̃ crediderũt/ quę fidẽ receperũt.quapropter & populi dei Abraã dicte: quia & Abraã
pater fidei & credẽtiũ. ¶ Et ĩ eodẽ nono versu.pticula quoniã dij fortes terrę vehementer
eleuati sunt:ĩ bonã partẽ est accipiẽda.nõ de dijs gẽtiũ:qui ĩ superbia cõtra deũ se eleuaue
rũt.quod ex eo cognoscit:qa vbi dicim⁹ dij fortes terrę/ex hebręo sacer Hieronym⁹ habet
dij scuta terrę/q̃si dij ꝓtectores/tutores/& defẽsores terrę.sed quomõ dęmonia:scuta ꝓte-
ctores & defẽsores terrę dicerẽtur/q̃ morte & ĩteritu oĩa tyrãnide & superbia sua cõpleuerũt.

¶ Psalmus cantici filijs Core secunda sabbati.

XXXXVII.

1 MAgn⁹ dñs & lau dabilis nimis: in ciuitate dei nostri ĩ mõ-
te sancto eius.

2 Fundat exultatiõe vni uersę terrę:mõs sion/ la tera aquilõis/ciuitas re-
gis magni.

3 Deus in domibus eius cognoscet: cũ suscipiet eam.

4 Quoniã ecce reges cõ gregati sunt:cõuenerũt in vnum.

5 Ipsi vidẽtes sic admira-ti sunt / cõturbati sunt/ cõmoti sunt:tremor ap
prẽhendit eos.

6 Ibi dolores vt parturiẽ tis:in spiritu vehementi cõteres naues tharsis.

7 Sicut audiuim⁹ sic vidi mus in ciuitate dñi vir-tutũ/in ciuitate dei nr̃i:
deus fundauit eã ĩ æter num. Semp.

8 Suscepimus deus mise ricordiã tuã: ĩ medio tẽ pli tui.

9 Secũdũ nomẽ tuũ de⁹

¶ Psalmus cantici filijs Core secunda sabbati.

XXXXVII.

MAgn⁹ dñs & lau dabilis nimis: in ciuitate dei nostri ĩ mõ-
te sancto eius.

Dilatans exultationes vniuersę terræ:mõs siõ latera aquilõis / ciuitas
regis magni.

Deus in grauibus eius dignoscetur:dũ suscipi-et eam.

Q m̃ ecce reges terræ cõgregati sunt:& cõue-nerũt in vnũ.

Ipsi vidẽtes tũc admi-rati sunt/cõturbati sunt & cõmoti sunt: tremor
apprẽhendit eos.

Ibi dolores sicut partu riẽtis:in spiritu vehemẽ ti cõteres naues tharsis

Sicut audiuimus ita & vidimus in ciuitate dñi virtutũ : in ciuitate dei
nostri deus fundauit eã in æternum. Dp̃.

Suscepimus deus mise ricordiã tuã : in medio templi tui.

Secũdũ nomẽ tuũ de⁹

¶ Psalmus cantici filijs Core. XXXXVIII.

MAgn⁹ dñs & lau dabilis nimis : in ciuitate dei nostri ĩ mõ-
te sancto eius.

Specioso germine gau dio vniuersæ terrę:mõ-te sion/lateribꝰ aquilõis
ciuitatula regis magni.

Deus in domibus eius agnitus est: in auxilian do.

Quia ecce reges cõgre gati sunt : venerunt si-mul.

Ipsi videntes sic obstu-puerũt/ cõturbati sunt/ admirati sunt : horror
possedit eos.

Ibi dolor quasi partu-riẽtis: ĩ vẽto vrediuis cõ fringes naues tharsis.

Sic audiuimus ita vidi mus ĩ ciuitate dei exer-cituũ:in ciuitate dei no-
stri deus fundauit eam vsq; in æternum. Sela.

Estimauim⁹ deus mi-sericordiã tuã: ĩ medio templi tui.

Secũdũ nomẽ tuũ de⁹

sic & laus tua ī fines terrę: iustitia plena est dextera tua.

10 Lętet mōs sion & exultent filię iudę: ꝓpter iudicia tua domine.

11 Circūdate siō & cōplectimini eā: narrate ī turribus eius.

12 Ponite corda vestra in virtute eiꝰ & distribuite domus eiꝰ: vt enarretis in progenie altera.

13 Q m̄ hic est deus deus noster ī æternū & ī sæculum sęculi: ipse reget nos in sæcula.

ita & laus tua in fines terræ: iustitia tua plena est dextera tua.

Lętet mons sion & exultēt filiæ iudę: propter iudicia tua domine.

Circundate sion & cōplectimini eā: narrate ī turribꝰ eius.

Ponite corda vestra in virtute eiꝰ & distribuite gradus eiꝰ: vt enarretis in progenie altera.

Q m̄ hic est deꝰ noster in æternū & in sęculum sæculi: & ipse reget nos in sæcula.

sic laus tua vsq; ad extremū terræ: iustitia repleta est dextera tua.

Lętetur mōs sion & exultent filiæ iudæ: ꝓpter iudicia tua.

Circundate sion & circuite eā: numerate turres eius.

Ponite cor vestrū ī mœnibus/ separate palatia eius: vt enarretis in generatione nouissima.

Q m̄ ipe deus deus noster in æculū & in ꝑpetuū: ipe erit dux noster in morte.

TITVLVS. Canticum psalmi filijs Core. Psalmus de Christo domino. Propheta in spiritu loquitur in persona fidelium.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Magnꝰ dns & laudabilis nimis: ī ciuitate dei nostri ī mōte sancto eiꝰ. Christus dns magnitudine pręcellēs & laudādus supra modū: ī cōgregatiōe sanctorū/ in ecclesia sancta sua. 2 Fundaī exultatiōe vniuersę terrę: mons sion/ latera aquilōis/ ciuitas regis magni. ædificaī/ extruiī in gaudio orbis terrarū eccl̄ia sublimiter deū agnoscēs 3 tiū/ regiones septētrionis/ habitaculū Christi dñi regnatoris īmēsi. Deus in domibus eius cognoscetur: cū suscipiet eā. Christꝰ dns in māsionibꝰ ciuitatis suę agnoscet deus: cū adiuuabit eā. 4 Q noniā ecce reges cōgregati sunt: cōuenerūt in vnū. quoniā ecce mundi principes cōfœderati sunt: cōspirauerūt in vnū aduersus sion montē sanctū/ ciuitatē magni regis/ ecclesiā sanctorū. 5 Ipsi vidētes sic admirati sunt/ cōturbati sunt/ cōmoti sunt: tremor appręhēdit eos. ipsi cōtuētes opera/ virtutes/ signa/ & auxilia Christi/ obstupuerūt/ cōfusi sunt/ con- 6 territi sunt: horror inuasit eos. Ibi dolores vt parturiētis: in spiritu vehemēti cōteres naues tharsis. ibi pœnæ vehemētes martyrū tuorū vt parturiētiū: in turbine valido vltionis tuæ 7 cōfringes supbias sæculi. Sicut audiuimꝰ sic vidimus in ciuitate dñi virtutū in ciuitate dei nostri: deus fundauit eā in æternū. vt a spiritu sancto prędictū est sic & visum est in ecclesia Christi/ qui rex est gloriæ & dns virtutū/ in ecclesia Christi dei nostri: Christus dns deꝰ no 8 ster firmauit eā & stabiliuit ī ꝑpetuū. Suscepimꝰ deus misericordiā tuā: in medio tēpli tui. adepti sumus miserationē tuā dñe IHESV supbenedicte in medio ecclesiæ tuę: miseratio- 9 nē tuā æstimauimꝰ in medio cordis nostri. Secundū nomē tuū deus sic & laus tua in fines terræ: iustitia plena est dextera tua. instar nois tui quod omne nomē excedit Christe IHESV deus imense/ sic magnus cultus tuus & veneratio tua ad extremū vsq; orbis terrę: por- 10 tio saluandorū repleta est lege tua. Lætetur mons sion & exultēt filiæ iudæ: ꝓpter iudicia tua dñe. gaudeat eccl̄ia/ imaculata sponsa tua/ q̄ astat a dextris tuis/ & exultēt aię laudātes 11 & glorificātes te: ꝓpter iustificatiōes tuas fili dei dñator æterne. Circūdate sion & cōplecti mini eā: narrate in turribꝰ eius. O vos æternę salutis cupidi / circuite imaculatā ecclesiā & 12 charitate amplexamini eā: id cognoscant prępsules/ speculatores & defensores eius. Ponite corda vestra in virtute eiꝰ: & distribuite domos eius vt enarretis in ꝓgenie altera. fidite in defensione & ꝓtectione eccl̄ię: & dispēsate familias eius/ ad diuersa loca dispartite/ vt euā- 13 gelīū pacis ānūcietis vēturis generatiōibus. Quoniā hic est deus deus noster in æternū & in sæculū sæculi: ipe reget nos in sæcula. vt enarretis inquā futuris generationibus/ quoniā ille ipse Christus dns deus/ deus noster est perenniter/ et in ipsa æternitatis incōpręhensibilitate: & ipse rex noster erit per qui spacia intermina.

ADVERTE. Secūdo versu vbi legimꝰ fundaī exultatione vniuersæ terræ mōs sion latera aquilonis/ ciuitas regis magni: ex hebręo respōdet speciosō germine/ gaudio vniuersę terræ/ mōte sion/ lateribus aquilonis/ ciuitatula regis magni. & id cōtinuaī ad id quod suprādictū est in ciuitate dei nostri/ mōte sancto eiꝰ. ex quo pulchra notenī eccl̄iæ noia. vocatur

Psal. 47 Magnꝰ dñs 48

GALL. ROM. HEB.

enī ex his duobꝰ versibꝰ ciuitas dei/mōs sāctꝰ eiꝰ/specioſū germē/gaudiū vniuerſę terę/mōs siō/latera aqlōis/ciuitatula regis magni ciuitas dei:qa ciues eiꝰ/id est filij eccl'ię legibꝰ dei vi uūt.mōs sanctꝰ:quia ī ea sūt sāctę mētes/ q̄ (calcatis īfimis rebꝰ)eleuatę/in supramūdanis et altiſſimis habitāt.specioſū germē: ob regenerationis sacramentū. ex quo:filia dei & pul chra genitura surgit.gaudiū vniuersę terę:qui p eā eterna salus vniuersę terę acqrit.Mōs sion:ob mētes/altiſſimorū cōtēplatiōe ad supcā lestia euolātes. Latera aqlonis:quia Petrꝰ & Paulus sūmi ī ea pricipes/a Hierusalē ,pfecti eā vel maxie ī aqlone locauerūt.Ciuitatu la regis magni:si regis imensi cœlestiū chororū eccleſiā cōsyderemus/hęc puula est. & tā dignꝰ hic versus:vt par esset nostrę tralatiōis versū/ad eiꝰ sensū cōcinare.vt ita cōtinuare mus fini p̄cedētis/id est primi versus ī ciuitate dei nostri/ī mōte sācto eiꝰ.Specioſo germie exultatiōe vniuersę terę/mōte sion/lateribꝰ aqlonis/ciuitate siue ciuitatula regis magni. Hic secūdus versus:vt ī nostro/sic et ī psalterio romano corruptā habet itelligētiā.Et ī grę co sic secūdo versu videt legendū ἕυρίζω ἀγαλλιάματι πάσης τῆς γῆς ὄρει σιὼν τοῖς πλευροῖς τοῦ βορρᾶ τὴ πόλει τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου & sic cōtinuaret ad versū primū ī mōte sācto eiꝰ/bñradicato exultatiōe vniuersę terę/mōte siō/lateribꝰ aq lonis/ciuitate regis magni.nūc aūt ptī corrupte ὄρη σιὼν τὰ πλευρὰ τοῦ βορρᾶ ἡ πό λις τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου mōtes siō/lata aqlōis/ciuitas regis magni. ¶Sed di ces cur eccl'iā/latera aquilōis vocat? Quia spiritū dei nichil latet.Petrꝰ aūt primū Anthio chię/& deinde Romę q̄ ad aquilonē vergūt:petræ id est Christo dño eccl'iam locauit. Sed quid?appellabimꝰ ne eccleſiā Romanā? Esto.sed honorificētiꝰ eccleſiā petrę. Petro enī dic tū est tu es petrus:& sup hāc petrā ædificabo eccl'iam meā.nō sup romā:dictū est.sed tam diu roma saluabit̄:q̄diu nauclero Petro/clauūqꝫ nauiculę emoderāte/adhęrebit petrę .pro eccl'ia petrę mortē subierim lubēs:q̄ a fūdamēto & angulari illo lapide nomē habet. nā ita mori:est vitā īuenire.sic enī æternꝰ spōsus: sponsā in amatorijs cātic orū dramatibꝰ vocat. Veni colūba mea ī foraminibꝰ petrę/ ī cauerna macerię: ostēde michi facię tuā/ sonet vox tua ī auribꝰ meis.At siqs aliꝰ eccl'iā Antiochi/Alexādri/Romuli aut Remi michi nūcupet: quia verū nomē obūbrat/obtegit/celat:nomē dñi mei/dei mei/regis magni nō agnosco.si petrę/si Christi:,ptinꝰ agnosco.īmo & qui eccl'iā petri nūcupat:iferiori noie nūcupat/q̄ qui eccl'iā petrę.nō enī petri est:nisi vt fidelis ,p curatoris/dispēsatoris & vicarij.sed est petrę:vt ,pprij patrisfamilias/ ,pprijqꝫ regis.& si Petrꝰ de noie iterrogatꝰ fuisset:vero eā noie nūcu passet/ non alieno.eū in cœlo habeo testē.verū enī nomē/oia vnit. At qui dicit/eccl'ia An tiochię/eccl'ia Alexādrię:hoc nomē diuidit.vnio aūt oīm charitatē: diuisio vero sedition es pa rit.Et scio ex hoc loco/ciuitatē dei nr̄i/mōtē sanctū/specioſū germē/exultationē vniuersæ terę/mōtē sion/latera aquilōis/ciuitatē magni regis:nūquā desiturā. fūdauit enī eā deus in æternū.Scio isup/quoniā hic est deꝰ/deꝰ noster ī sęculū sęcl'i:& ipe reget nos ī sęcl'a.& id nimirū verū esse.rogaui,p te Petre:vt nō deficiat fides tua.& ego vobiscū sū vsqꝫ ad cōsū mationē sęcl'i. ¶Tertio versu.deꝰ ī domibꝰ eiꝰ cognoscet.ī tralatiōe romana:deꝰ ī grauibꝰ eiꝰ dignoscet.rectiꝰ ī domibꝰ.& videt hic iterpres allucinatꝰ:& debuisse vertere domibꝰ nō grauibꝰ:ex nostra tralatiōe/hebraica/& ex greco.nā & ī nostra & hebraica tralatiōe habe mus domibꝰ.et ī greco hēt ὁ θεὸς ἐν ταῖς βάρεσιν αὐτῆς γινώσκεται deꝰ in domibꝰ eiꝰ cognoscet.& vocabulū βάρις qđ hic ponit̄:decio versu psalmi 44 vbi dicit̄ ἀπο βά ρεων ἐλεφαντίνων vertit idē iterpres a domibꝰ eburneis.q̄re et hic illi faciūdū erat.sed vicinitas vocabulorū βάρος aut βαρὺς quorū vtrūqꝫ ī datiuo pl'ali cōsiliter varesi facit:il lū fefellisse videt.genꝰ tñ femininū ταῖς ostēdebat venisse de βάρις nō aūt de βάρος aut βαρὺς.quorū hoc masculinū/illud neutrū est.sed hęc varietas ad latinos parū:ad iterptes aūt nō parū referat. ¶Vndecio versu.vbi habet narrate ī turribꝰ eiꝰ:Hieronymꝰ ex hebręo nūerate turres eiꝰ.qui sermo iducit eos q circa eccl'iā sūt vt cōsyderēt multitudinē,ptectorū eiꝰ/patriarchatuū/primatuū/epatuū(qui ,ppugnacula eiꝰ sunt)nūerositatē.quo se audētiꝰ eccl'ię cōmittētes:cōperiāt salutē. ¶Vltio versu.ī fine vbi habemꝰ ī sęcl'a: Hieronymꝰ ex he brę o itellexit ī morte.qđ factū putāt ob duplicitatē vocabuli & iemēdati codicis errorē.vbi vocabulū sepatū reptū est:qđ(vt et septuagita)passim legit cōiūctū.et ideo nos rectiꝰ habe re ī sęcl'a:q̄ ī illa Hieronymiana tralatiōe ī morte putāt.qđ et cōsentaneū est.sed & aliꝰ itel lexit hūc locū: ipe reget nos in suauitate.vide q̄ multiplex huiꝰ loci itelligētia.potiores tñ crediderim hoc in loco:septuagita interpretū partes.quibus & accedit Paulus Hebræus.

¶In finem filijs Core ps. XXXXVIII.

1 AVdite hęc oēs gē tes:auribꝰ ꝑcipite

¶In finem filijs Core ps. XXXXVIII.

AVdite hęc oēs gē tes:auribꝰ ꝑcipite

¶Victori filijs Core ps. XXXXVIII.

AVdite hoc oēs po puli:auribꝰ ꝑcipi-

omnes qui habitatis or bem.
2 Q uiq; terrigenæ & fi lij hominum: in vnum diues & pauper.
3 O s meum loquetur sa pientiam: & meditatio cordis mei prudentiã.
4 Inclinabo in parabolã aurẽ meã: ap̃iã ī psalte rio propositionẽ meã.
5 Cur timebo in die ma la? iniquitas calcanei mei circundabit me.
6 Q ui cõfidũt ī virtute su a: & in multitudie diui tiarũ suarũ gloriantur.
7 Frater nõ redimit redi met homo: non dabit deo placationem suã.
8 Et precium redempti onis animæ suæ: & la borabit in ęternum & viuet adhuc ī finẽ.
9 Non videbit interitum cum viderit sapientes morientes: simul insi piẽs & stultus peribũt.
10 Et relinquent alienis di uitias suas: & sepulcra eorum domus illorum in ęternum.
11 Tabernacula eorum in progeniem et p̃geniẽ: vocauerũt nomina sua in terris suis.
12 Et homo cum in hono re esset nõ intellexit/ cõ paratus est iumentis ī sipientibus: & similis fa ctus est illis.
13 Hęc via illorũ scãdalũ ipsis: & postea ī ore suo complacebũt. Semper.

qui habitatis orbem.
Q uiq; terrigenę & fi lij hominum: simul in vnum diues & pauper.
O s meum loquetur sa pientiam: & meditatio cordis mei prudẽtiam.
Inclinabo ad similitudi nẽ aurẽ meã: ap̃iã ī psal terio p̃positionẽ meã.
V t quid timebo in die mala? iiquitas calcanei mei circundedit me.
Q ui confidũt ī virtute sua: quiq; ī abũdãtia di uitiarũ suarũ gloriant.
Frater non redimet re dimet homo/ nõ dabit deo placationem suam nec precium redempti onis animæ suæ: labo rabit in æternum & vi uet in finem.
Q uoniam nõ videbit interitũ cũ viderit sapiẽ tes moriẽtes: simul insi piẽs & stult9 peribunt.
Et relinquent alienis diuitias suas: & sepul cra eorum domus eo rum in æternum.
Tabernacula eorum ī omni generatiõe & p̃ genie: inuocabũt nomi na eorũ ī terris ipsorũ.
Et homo cum in hono re esset non itellexit/ cõ paratus est iumentis ī sipientibus: & similis fa ctus est illis.
Hæc via eorum scanda lum ipsis: et postea in ore suo benedicent. Dp̃

te vniuersi habitatores occidentis.
Tam filij adam q̃ fi lij singulorum: simul di ues & pauper.
O s meum loquetur sa pientias: & meditatio cordis mei prudentias.
Inclinabo ad parabolã aurẽ meã: aperiã in ci thara ęnigma meum.
Q uare timebo in die bus mali? iiquitas calca nei mei circũdabit me.
Q ui fiduciã hñt ī forti tudie sua: et ī mltitudie diuitiarũ suarũ supbiũt
Fratrẽ redimẽs nõ re dimet vir: nec dabit deo propiciationẽ pro eo.
Neq; preciũ redẽptio nis aiæ eorũ: sed quie sset in sęcula & viuet vl tra in sempiternum.
Et nõ videbit interitũ cũ viderit sapiẽtes mo rientes: simul insipiens & indoctus peribunt.
Et derelinquẽt alienis diuitias suas: interiora sua dom9 suas i sæculo.
Tabernacula sua in ge neratione & generati one: vocauerunt nomi nibus suis terras suas.
Et homo in honore nõ commorabitur/ assimi latus est iumẽtis: et exę quatus est.
Hæc est via insipientiæ eorũ: & post eos iuxta os eorum current. Sela.

Psal. 48 Audite. 14

GALL.	ROM.	HEB.
Sicut oues in inferno positi sunt: mors depascet eos.	Sicut oues in inferno positi sunt: & mors depascet eos.	Quasi grex in inferno positi sunt: mors pascet eos.
15 Et dominabũtur eorũ iusti in matutino: & auxiliũ eorũ veterascet in inferno a gloria eorũ.	Et obtinebũt eos iusti in matutio et auxiliũ eorũ veterascet in inferno: et a gloria sua expulsi sunt.	Et subijcient eos recti in matutino: & figura eorũ cõtereť in iferno post habitaculum suum.
16 Veruntamen deus redimet animam meam de manu inferi: cum acceperit me. Semper.	Veruntamen deus liberabit animam suam de manu inferi: dum acceperit me. Dp	Veruntamen deus redimet animam meam de manu inferi: cum assumpserit me. Sela
17 Ne timueris cum dives factꝰ fuerit homo: & cum multiplicata fuerit gloria domus eius.	Ne timueris cum dives factꝰ fuerit homo: & cum multiplicata fuerit gloria domus eius.	Noli timere cum ditatus fuerit vir: cum multiplicata fuerit gloria eius.
18 Quoniam cũ interierit nõ sumet oia: neq descendet cũ eo gloria eiꝰ.	Quoniam nõ cum morietur accipiet hæc omnia: neq simul descẽdet cũ eo gloria domꝰ eius.	Neq enim moriens tollet omnia: nec descendet post eum gloria eiꝰ
19 Quia aia eius in vita ipsius benedicet: confitebit tibi cũ bñfeceris ei	Qm aia eiꝰ in vita ipsiꝰ benedicet: & confitebit tibi dũ benefeceris ei.	Quia animę sue in vita sua bñdicet: laudabunt te cum benefeceris tibi.
20 Introibit vsq; in pgenies patrũ suorũ: vsq; in æternũ non videbit lumen.	Et introibit vsq; in pgenie patrũ suorũ: & vsq; in ęternũ nõ videbit lumẽ.	Introrabũt vsq; ad gnationẽ patrũ suorũ: vsq; ad finẽ nõ videbũt lumẽ.
21 Homo cum in honore esset non intellexit/ cõparatus est iumentis insipientibus: & similis factus est illis.	Et homo cum in honore esset non intellexit/ comparatus est iumentis insipientibus: & similis factus est illis.	Homo cum in honore esset non intellexit/ cõparatus est iumentis: et silebitur.

TITVLVS. Ad victoriã filijs Core psalmus. Psalmus de Christo domino: propheta in spiritu inducit Christum dominum loquentem.

EXPOSITIO CONTINVA. Audite hæc oẽs gẽtes: auribꝰ pcipite oẽs q habitatis orbẽ. 1
auditũ accõmodate his verbis meis vniuersę natiões: mẽtẽ adhibete vniuersi icolę terræ. 2
Quicq terrigenę & filij hoim: i vnũ diues & paup. aim aduertite terreni hoies/ & ois posteritas eorũ: pariter locupletes et iopes & cuiuscũq; statꝰ extiteritis. 3
Os meũ loqť sapiẽtiã: et meditatio cordis mei prudẽtiã. sermo oris mei diuina nũciabit vobis: et cogitatio mea rectã vitę pceptionẽ et doctrinã. 4
Inclinabo i parabolã aurẽ meã: apiã i psalterio ppositionẽ meã. loquar i parabolis/ puerbijs et similitudinibꝰ doctrinã meã: et i aptiõe legis istitutionẽ meã. 5
Cur timebo i die malaꝫ iniqtas calcanei mei circũdabit me. Qui cõfidũt i virtute sua: & i multitudie diuitiarũ suarũ gloriãť. cur formidabo i tẽpore afflictiõis itẽtatę michiꝫ pctũm eiꝰ q leuabit cõtra me calcaneũ suũ circũueniet me. et iiqtas seniorũ & pricipũ sacerdotũ qui nõ i deo sedi viribꝰ suis fidebãť: & gloriabãť i copia pecuniarũ/ vnde pciũ vitæ meæ numerauerũt. 6
Frater redimit nõ redimet homo: nõ dabit deo placationẽ suã. Et pciũ redẽptionis aiæ suæ: et laborabit in æternũ/ & viuet adhuc i finẽ. qui reparat ex sẽpiterno iteritu genꝰ hũanũ ob affinitatẽ carnis frater est/ at ex ęterna illa morte nõ liberabit virũ q cõtra eũ leuabit calcaneũ/ iiquitate sua circũueniẽs eũ: nõ exoluet deo ppciationẽ suã p eo. nec pciũ mortis suę p liberatiõe eorũ q i se & pecunia cõfidẽtes p morte eius precium 7 8

9 numerauerũt: sed quiete perpetua fruetur/& vita viuet sempiterna. Non videbit interitũ
cũ viderit sapientes morientes: simul insipiens & stultus peribũt. qui redimet nõ agnoscet
corruptionẽ/attamẽ intuebit prudentes huius sæculi quorũ iniquitas insidiata est ei/ippe
10 tuã mortẽ ruentes: simul impius & ignorãs interibũt. Et relinquẽt alienis diuitias suas: &
sepulcra eorũ domus eorũ in æternũ. illi ipsi deserent alienigenis opes suas quibus gloria-
bant in terris se posse mortificare iustũ/& sepulti in inferno/ sepulcra illa habitatiões suas
11 habebũt in perpetuũ. Tabernacula eorũ in progenie & progenie: vocauerũt noia sua in
terris suis. derelinquẽt inquã tabernacula sua alienis in generationũ successionem et succes
12 sionẽ: indiderũt alieni nomina sua in possessionib⁹ eorũ. Et homo cũ in honore esset nõ in-
tellexit: cõparatus est iumẽtis insipiẽtibus/& similis factus est eis. et Iudæ⁹ cũ aduẽtu Mes
siæ sui honorat⁹ esset nõ agnouit: æquiparat⁹ bruto gẽtili/populo isipiẽti verũ deũ prors⁹
13 nõ agnoscẽti: & est illi assimilatus. Hæc via illorũ scãdalũ ipsis: & postea in ore suo cõpla-
cebũt. hæc ignorãtia Iudæorũ/causa erit ignominię ipsorũ: & posteri eorũ insipientiã oris
14 eorũ probabunt. Sicut oues in inferno positi sunt: mors depascet eos. gregati more pecu-
dũ et ipsi & posteri insipientiã illorũ probãtes/gehẽnę cruciatibus addicti sunt: ęterna pœ
15 na cõficiet eos. Et dominabunt eorũ iusti in matutino: auxilũ eorũ veterascet in inferno
a gloria eorũ. sub pedibus suis habebũt eos fideles in resurrectione/& in sęculorũ regene
ratione: cũ resũpto corpore oi destituti auxilio tabescẽt in pœnis gehẽnę/videtes gloriam
16 iustorũ. Verũtamẽ deus redimet animã meã de manu inferi: cũ acceperit me. attamẽ non
ita erit vt ipsi cogitãt perpetuo mortificare me/ sed pater meus cœlestis eruet aiam meã a
17 potestate mortis: cũ ex morte ĩ vitã reuocauerit me. Ne timueris cũ diues fact⁹ fuerit ho-
mo: & cũ multiplicata fuerit gloria domus eius. Exhortatio Christi benignissimi dei no-
stri ad quẽuis fidelẽ, terrenã potẽtiã ne formidaueris cũ virum locupletatum videris: & cũ
18 auctus fuerit splẽdor familię eius. Quoniã cũ interierit non sumet omnia: neq; descẽdet cũ
eo gloria eius. quia cum moriet nichil secum asportabit: neq; comitabit eum ad iferna eũ-
19 tẽ illa ei⁹ famulantiũ põpa. Quia anima eius ĩ vita ipsius bñdicet: cõfitebit tibi cũ bene-
feceris ei. & hæc ei cõtinget calamitas/quia fruet ĩ vita sua bonis: laudabit te cum tpe simi
20 lia feceris. Introibit vsq; in progenies patrum suorum: vsq; in ęternum nõ videbit lumẽ.
descẽdet ad iferos vsq; ad gñationes pcessorum suorũ: detinebit ĩ tenebris exteriorib⁹ vsq;
21 ĩ ppetuum. Homo cum ĩ honore esset nõ intellexit. resumit duodecimum versũ: eiq; simi
lis adaptetur itelligẽtia/sed nunc vniuersaliter ad oẽs insipiẽtes/qui similiter honorẽ visita
tionis filij dei nõ itelligẽtes/vt Iudas/Annas/ Caiphas/& amẽtes Iudęi ĩ ppetuũ puniẽt.
ADVERTE. Secundo versu. quisq; terrigenę et filij hoim: ex hebręo tã filij Adã/q̃ filij sin
gulorum. qđ significare videt audite filij hoim tã simul oẽs q̃ singuli seorsum. alij volunt
tã plebęi q̃ nobiles & inclyti. ¶Quarto versu. aperiã in psalterio ꝓpositionem meã: ex he-
bręo/aperiã in cithara ęnigma meum. vbi vt psalterio antiqua lex significat ob decalogũ:
ita cithara lex noua ob trinę beatitudinis cognitionẽ. sic igit id aperiã in cithara ęnigma
meum/significare videt: aperiã in euangelio parabolas meas/vt et alibi scriptum est/ ape
riã in parabolis os meum. qđ in eius aduentu apertissime est cognitum. nã ex Marco: sine
parabola nõ loquebatur eis. si igit cithara legit et ęnigma: forsitan clariorẽ habet ad my
steria quę secuta sunt itelligẽtiã. ¶Septimo versu. qđ dicim⁹ frater nõ redimit redimet ho
mo: Hieronymus ex hebręo/fratrẽ redimẽs non redimet vir. vnde patet negationẽ nõ pri
mo verbo redimit/ sed secundo redimet adijciendã/& a negatione suspensã orationẽ ad
medium sequẽtis versus. vbi non suę sed eorum videt ex hebręo legendum. talisq; ex ꝑce-
dentium sequela videt sensus: qui iuxta litterã expositus est/Christum videlicet redimen
tẽ genus humanum fraternitate carnis sibi sociatum/nõ daturum deo placationẽ suã et ꝑ-
cium redẽptionis ꝑ aia Iudę et eorum scilicet qui captauerunt in animã iusti. quorum ini
quitas circundedit eum: et qui confidebant in virtute sua/& in multitudine diuitiarum su
arum gloriabantur. Adde & id iniquitas calcanei mei intelligi posse iniquitas ꝑditoris Iu
dę. de quo erat ꝓphetia/& leuabit cõtra me calcaneum suum. sed & eadẽ erat Annæ/ Cai
phę/principum sacerdotũ/scribarũ & phariseorũ et cõsilij eorũ. Quis eni Iudã/Annã/Cai-
phã & multos cõplices eorum: nõ credit æterna morte mulctatos/& mortẽ Christi saluan-
dos redimẽtis/nõ fuisse propiciationẽ deo pro ipsis & precium redẽptiõis aię eorum? saltẽ
vel ex hoc loco intelligat. ¶Eodẽ septimo versu. nec dabit deo placationẽ suã: Hierony-
mus ex hebræo/nec dabit deo propiciationẽ pro eo. vbi apte videt itelligi Iudas pro quo
Christus dominus propiciationẽ nõ dedit. et de quo/ei⁹ dãnationẽ significãs dixerat: væ
aũt hoi illi ꝑ quẽ filius hominis tradetur. bonum erat ei/si nat⁹ nõ fuisset homo ille. Et ex
hebręo æque verti poterat & intelligibili⁹ fratrẽ redimẽs nõ redimet virum/Iudã scilicet i-
telligendo/nec dabit deo propiciationẽ pro eo. id ꝑcedẽtẽ particulã explicat. & prophetia

Audite hęc 49 aptior. ¶Octauo versu.& p̄cīū redēptiōis aīę suę/legēdū ex hebręo (vt dictū est) aīæ eorū. ¶Et subsequenter & laborabit ī ęternū:ex hebræo nō laborabit sed quiescet qđ illi oppositū est/legendū est.id enī ad Christū redimētē respicit/& ad id qđ sequit̄ & viuet adhuc in finē/siue viuet vltra ī sempiternū cōspirat.at nō æque/laborabit. ¶Nono versu.id/nō videbit interitū:identidē respicit Christū.qđ autē sequit̄:illos de quib9 superior sermo/crucifixores suos id est machinatores & mortis ei9 iuētores.sūt aūt q & septimū et hūc nonū versū/cū interrogatione intelligūt:at illi extinguūt ꝓphetię spiritū. ¶Decimo versu. & sepulchra eorū dom9 illorū in æternū.dom9 recti casus est ex greco ὀικίαι αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα.& id p̄tendere videt̄ de sepulturis & domib9 eorū apd iferos.quod & cōsequēs sermo insinuat.sicut oues ī inferno positi sūt:mors depascet eos.& deiceps/introibit vsq; in ꝓgenies patrū suorū:vsq; in æternū nō videbit lumē.Hieronymus autē cū dixit domos suas/retulit in verbū p̄cedens derelinquēt:& de terrenis possessionib9 itellexisse videt̄. ¶Vndecimo versu.vocauerūt noīa sua in terris suis.illud vocauerūt nō respicit eos qui alienis reliquerūt diuitias suas & tabernacula sua vsq; ad mūdi cōsūmationē:sed alienos q a captiuitate eorū nouissima/terras eorū acceperūt/& possessiones eorū noib9 suis nūcupauerūt. quare clarior patet intelligentia:si in fine vbi legim9 in terris suis dicat̄ ī terris eorū vt ex græco/ aut ipsorū vt in psalterio romano.q̄q̄ siue suis siue eorū idē sit sens9:sed ex modo loquēdi/illud ancipitius. ¶Tertiodecimo versu.hæc via illorū scādalū ipsis:ex hebręo Hieronymus hæc est via insipientiæ eorū.et est itellectus q̄ assimulent̄ iumētis insipiētib9/ gentibus oī libidine defluentib9/ ignorātib9 deū/hęc via est insipiētię eorū q̄ nō cognouerūt honorē quo deus honorificauit eos/mittēdo eis Christū suū.& hic & illic intelligētia bona. ¶Secūda eiusdē tertiꝺecimi versus particula/& postea in ore suo cōplacebūt: apertiꝰ Hieronymus ex hebræo/& post eos iuxta os eorū current quo manifeste spirit9 sanct9 eloquit̄:posteritatē Iudæorū secuturā eos qui Christū dñm nece affecerunt.& vt illi dñm gloriæ negauerūt:ita & isti negabūt.id enī apte signat & post eos iuxta os eorū currēt/ in sermones oris eorū cōspirabūt.q̄ ꝓphetia ad p̄sentia vsq; tēpora ipleri videt̄.et hæc est causa:quare vt greges aialiū in infernū et pditionē per tāta tēpora descēdūt.& vtinā spiritum haberēt quo valerent scripturas de se intelligere:& ad vitā respirarent. nā vita in dei volūtate est:& mors in indignatione eius. ¶Quintodecimo versu.& auxiliū eorū veterascet in inferno a gloria eorū:aliquid apertius Hieronymus ex hebręo/ & figura eorū cōtereť ī inferno post habitaculū suū.qđ significare videt̄ & aia eorum q̄ diuina effigie fuerat insignita cruciabitur in inferno/posteaq̄ resūpserit corpus suū/habitaculū suū. quo modo enī ibi intelligitur auxiliū veterascere:vbi nullū vnq̄ auxiliū/nullū subsidiū/vbi ne guttula qdē aquæ lugubriter petita concederet̄ ad refrigeriū? interpretes vero forte rationē habuerunt sequentium particularum ī versib9 17 & 18:vbi dicit̄ cum multiplicata fuerit gloria domus eius/& neq; descēdet cum eo gloria eius.quare habitaculū:gloriā interp̄tati sūt.et in græco & in romano psalterio ad cōplendā sententiā vocabulū expellor adiecerunt dicētes:& a gloria sua expulsi sunt/quasi id explicet qđ præmissum fuerat auxilium eorum veterascet in inferno.sed & id minus q̄ ex hebræo accōmode:videbit̄ dictum. ¶Decimonono versu.quia anima eius in vita ipsius benedicet̄:Hieronym9 ex hebræo/ qa animę suæ in vita sua benedicet.& q̄is hoc & illud idē velit:vt tamē ex hebræo habeat̄ prōptiorē habet intelligentiā.benedicere enī aīę suę ī hac vita:est indulgere ei in voluptate.benedicebat enī animæ suæ dives ille in euangelio: cuius ager vberes fruct9 attulit & dicebat aīę suæ.anima mea habes multa bona posita in ānos plurimos:requiesce/comede/bibe/epulare.at dei censurā huiusmodi hac in vita benedictionē maledictione ferientē audiuit. stulte hac nocte animā tuā repetunt a te:quæ autē parasti cuius erunt? ¶Eiusdē 19 versus secunda particula.confitebit̄ tibi cum benefeceris ei:ex hebręo alius sensus/ laudabūt te cū benefeceris tibi.qui sensus est:diuites huius sæculi laudabūt te: q̄diu diuitię affluxerint tibi.nā qui in deo pauperes/studeant diuites esse in hoc sæculo:nullā laudē nisi a diuitijs ducunt/atq; solos sibi similes laudant. Et ex his/satis euasit perspicuum in nostra huius ad vniuersos et singulos altissimę prophetię psalmodia/ multa ad hebraicæ veritatis incudē (id est ad eum ipsum qui per spiritum sanctum eam composuit authorē) esse reuocanda.

¶Psalmus Asaph. XXXXVIIII.

DEus deorum dominus locut9 est: & vocauit terram.

¶Psalmus Asaph. XXXXVIIII.

DEus deorum dominus locut9 est: & vocabit terram.

¶Psalmus Asaph. L.

FOrtis deus dominus locutus est: et vocauit terram.

2 A ſolis ortu vſq; ad occaſum: ex ſion ſpecies decoris eius.

3 D e⁹ manifeſte veniet: de⁹ noſter & nō ſilebit.

4 I gnis in conſpectu ei⁹ exardeſcet: & in circuitu eius tēpeſtas valida.

5 A duocauit cœlum deſurſum: et terram diſcernere populum ſuum.

6 C ōgregate illi ſanctos eius: qui ordinant teſtamentum eius ſuper ſacrificia.

7 E t annunciabunt cœli iuſtitiam eius: quoniā deus iudex eſt. Semp.

8 A udi populus meus et loquar / iſrael & teſtificabor tibi: deus de⁹ tu⁹ ego ſum.

9 N on in ſacrificijs tuis arguam te: holocauſta autem tua in conſpectu meo ſunt ſemper.

10 N on accipiā de domo tua vitulos: neq; de gregibus tuis hircos.

11 Q uoniā meæ ſunt omnes ferę ſiluarum: iumēta in montib⁹ et boues.

12 C ognoui omnia volatilia cœli: & pulchritudo agri mecum eſt.

13 S i eſuriero non dicā tibi: meus eſt enim orbis terræ & plenitudo ei⁹.

14 N unquid manducabo carnes taurorū: aut ſanguinem hircorum potabo?

15 I mmola deo ſacrificiū laudis: et redde altiſſi-

A ſolis ortu vſq; ad occaſū: ex ſion ſpecies decoris eius.

D e⁹ manifeſt⁹ veniet: de⁹ noſter & nō ſilebit.

I gnis in conſpectu ei⁹ ardebit: & in circuitu eius tempeſtas valida.

A duocauit cœlum ſurſum: & terram vt diſcerneret populum ſuum.

C ōgregate illi ſanctos eius: qui ordinauerunt teſtamentum eius ſup ſacrificia.

A nnunciauerunt cœli iuſtitiam eius: quoniam deus iudex eſt. Dp̄

A udi populus me⁹ & loquar / iſrael & teſtificabor tibi: quoniā deus deus tuus ego ſum.

N ō ſuper ſacrificia tua arguam te: holocauſta autem tua in conſpectu meo ſunt ſemper.

N on accipiam de domo tua vitulos: neq; de gregibus tuis hircos. *

Q uoniā meæ ſunt omnes feræ ſiluarū: iumenta in mōtib⁹ & boues.

C ognoui omnia volatilia cœli: et ſpecies agri mecum eſt.

S i eſuriero non dicam tibi: me⁹ eſt enim orbis terrę & plenitudo eius.

N unquid manducabo carnes taurorū: aut ſanguinem hircorum potabo?

I mmola deo ſacrificiū laudis: & redde altiſſi-

A b ortu ſolis vſq; ad occaſū ei⁹: de ſion p̄fecto decore deus apparuit.

V eniet deus noſter & non tacebit: ignis corā eo vorabit / & in circuitu eius tēpeſtas valida.

V ocauit cœlum deſurſum: & terram vt iudicet populum ſuum.

C ongregate michi ſanctos meos: qui feriunt pactum meum in ſacrificio.

E t annunciabunt cœli iuſtitiam ei⁹: quia deus iudex eſt. Sela.

A udi populę meus & loquar / iſrael & conteſtabor te: deus deus tuus ego ſum.

N on propter victimas tuas arguam te: & holocauſtomata tua corā me ſunt ſemper.

N on accipiam de domo tua vitulū: neq; de gregibus tuis hircos.

M ea ſunt enim omnia animalia ſiluarum: pecudes in mōtib⁹ miliū.

S cio omnes aues montiū: & vniuerſitas agri mecum eſt.

S i eſuriero non dicam tibi: meus eſt enim orbis & plenitudo eius.

N unquid comedā carnem taurorū: aut ſāguinē hircorum bibam?

I mmola deo laudē: & redde altiſſio vota tua.

	GALL.	ROM.	HEB.
	mo vota mea.	mo vota tua.	
16	Et inuoca me in die tribulationis: & eruam te & honorificabis me.	Inuoca me in die tribulationis tuæ: eripiam te & magnificabis me.	Et inuoca me in die tribulationis: liberabo te & glorificabis me.
17	Peccatori aũt dixit deꝰ q̃re tu enarras iustitias meas: & assumis testamẽtũ meũ ꝑ os tuum?	Peccatori aũt dixit deꝰ q̃re tu enarras iustitias meas: & assumis testamẽtum meũ ꝑ os tuũ?	Impio aũt dixit deꝰ qd tibi est cũ narratiõe ꝑceptorũ meorũ: et vt assumas pactũ meũ ore tuo
18	Tu vero odisti disciplinam: proiecisti sermones meos retrorsum.	Tu vero odisti disciplinã:& proiecisti sermones meos post te.	Qui odisti disciplinã: & proiecisti verba mea post te.
19	Si videbas furẽ curre bas cũ eo et cũ adulteris portionẽ tuã ponebas.	Si videbas furẽ sil' curre bas cũ eo:et cũ adultis portionẽ tuã ponebas.	Si videbas furem consentiebas ei: & cum adulteris erat pars tua.
20	Os tuũ abundauit malitia: & lingua tua concinnabat dolos.	Os tuum abũdauit nq̃itia: & lingua tua cõcinnauit dolum.	Os tuum dimisisti ad malitiam:& lingua tua concinnauit dolum.
21	Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris/ & aduersus filium matris tuę ponebas scãdalum:hęc fecisti & tacui.	Sedens aduersus fratrem tuũ detrahebas: & aduersus filiũ matris tuę ponebas scandalũ. Hæc fecisti & tacui:existimasti iniquitatem qđ ero tibi similis.	Sedẽs aduersus fratrẽ tuũ loquebaris: et aduersꝰ filiũ matris tuę fabricabaris opprobriũ. Hęc fecisti & tacui: existimasti me futurum similem tui.
22	Existimasti iique quod ero tui sis: arguã te et statuã contra faciẽ tuã.	Arguam te & statuam illam cõtra faciem tuã.	Arguã te & proponã te ante oculos tuos/ intellígite hæc qui obliuiscimini deũ:ne forte capiã & nõ sit qui liberet.
23	Intellígite hæc qui obliuiscimini deũ:nequando rapiat & non sit qui eripiat.	itelligite hęc q̃ obliuiscimini dñm neq̃ rapiat & non sit qui eripiat.	Qui immolat confessionem glorificat me:et qui ordinat viam ostẽdam ei salutare dei.
24	Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter quo ostendam illi salutare dei.	Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter est in quo ostendã illi salutare dei.	

TITVLVS. Psalmus asaph. psalmus de Christo domino. propheta in spiritu loquitur.

EXPOSITIO CONTINVA. Deus deorum dominus locutꝰ est: et vocauit terram. deꝰ/ deitatis participũ dominus in primo aduentu suo vocẽ suam dedit: & accersiuit orbis habitatores in vnius fidei cõspiratiõnẽ & cõcordiã. A solis ortu vsq; ad occasũ: ex sion species decoris eius. ab oriẽte ad occidẽtẽ: ex tẽplo Hierusalẽ i mõte sion pulchritudo/ decorq; legis eiꝰ. Deus manifeste veniet: deus noster & nõ silebit. Christꝰ dñs scdo suo aduẽtu cunctis vidẽtibus ad iudicandũ venturus est: sese deũ nostrũ esse declarãs/ in maiestate & potestate magna veniet/ & potentiã suã non dissimulabit. Ignis in conspectu eius exardescet: & in circuitu eius tẽpestas valida. machina mũdi ãte eũ cõflagrabit: & eã per circuitũ vehemẽs turbo inuoluet. Aduocauit cœlũ desursũ: et terrã discernere populũ suũ. acciuit virtutes cœlorũ: & ex terrę monumẽtis homines ad iudiciũ/ ad discussionẽ operũ/ ad segregationẽ bonorũ & malorũ. Congregate illi sanctos eius: q ordinãt testamẽtũ eius sup sacrificia. angeli eius adducite illi duodecĩ apostolos coassessores eius ad iudiciũ: qui disposuerũt legẽ eius ad sacrificandũ ei/ ad colendũ eũ. Et ãnũciabũt cœli iustitiã eiꝰ: quia deꝰ iudex est. archãgeli/ i iussu/ i tuba dei iudiciũ ꝓconizabũt/ virtutes cœlorum sententiam proba-

8 bunt:quia ad Christū dñm ſpectat iudiciū. Audi populus meꝰ & loquar/ Iſrael & teſtificabor tibi:deꝰ deus tuus ego ſum.hic conuertitur ſermo & inducit deus adhortās populū Iſraelticū ad ſe ſuſcipiendū & pactū ſuū in primo ſuo aduētu ſeruandū/ quo nō pereant ſed
9 ſaluentur in ſecundo/auſculta ergo nūc plebs mea Iſraelitica/& alloquar te in primo aduētu meo/& proteſtabor tibi:quia ego ſum quē tu audire/ colere & adorare teneris. Non in ſacrificijs arguā te:& holocauſta tua in conſpectu meo ſunt ſemper.cū aduenero nō re-
10 phendā te ꝓpter ſacrificia veteris legis:neq; michi īmolationes victimarū/incenſiones ca-
11 pitū/pedū/adipū/iecuſculorū/renūculorū/& id genus placēt in perpetuum. Non accipiā de domo tua vitulos:neq; de gregibus tuis hircos. Quoniā meæ ſunt oēs ferę ſiluarū:iumēta in mōtibus & boues.cū aduenero nō petā vt michi īmoles de poſſeſſione tua iuuencos:neq; de armētis tuis pro expiatione peccati tui olidos capros.nā ōnia animalia ſaltuū mea ſunt:ōnes pecudes & armēta montiū/ōnes homines agreſtiū morū mei ſunt/ & qui
12 manſuetiores ad alta contendunt. Cognoui omnia volatilia cœli:& pulchritudo agri me-
13 cum eſt. agnoui oēs ſpiritus cœlorū:et decor vniuerſi apud me. Si eſuriero nō dicam tibi: meus eſt enim orbis terrę & plenitudo eius.ſi me rei alicuius capit deſyderiū nō veniā ad
14 te vt ad te recipiā:nā terrę circuitus & quicquid eius continet amplitudo/mea ſunt. Nūquid māducabo carnes taurorū:aut ſanguinē hircorū potabo? nūquid in ſacrificio tuo an-
15 tiquo cibus meus erunt carnes victimarū tuarū:aut potus meꝰ cruor earū? nequaq;.et iccir-
co oſtēdo tibi nouū ſacrificiū. Immola deo ſacrificiū laudis:& redde altiſſimo vota tua.ſa-
16 crifica deo euchariſtię ſacramentū/memoriā & confeſſionē beneficiorū quæ tibi impēdit:
& offer dño deo tuo quæ voueris & promiſeris. Et invoca me in die tribulationis: et eruā
17 te/et honorificabis me.auxiliū a me pete cū affligeris:& ego de tribulatiōe tua eruā te/& ſacrificio laudis votorūq; horū redditione honore afficies me. Peccatori autē dixit deus: quare tu enarras iuſtitias meas/& aſſumis teſtamētū meū per os tuū? ad impiū aūt & peccatorē ſic locutus eſt dñs:quare audes meū ſacrificiū laudis attrectare/& recitare in eo p̄cepta mea & recēſere mea ad iuſtificādos hoīes beneficia/& polluto ore qđ meo nouo &
18 æterno teſtamēto ſancitū eſt aſſumere? Tu vero odiſti diſciplinā:et ꝓieciſti ſermōes meos retrorſū.tu vero ſerue nęquā accedere audes ad ſacrificiū meū/& exoſ es legē meā: et re-
19 puliſti procul a te pręcepta mea. Si videbas furē currebas cū eo:& cū adulteris portionem tuā ponebas.ſi quē ituebaris p̄cepta mea trāſgrediētē tu te illi ſociū adiūgebas/cū fure fu-
20 rabaris:& cū mœcho mœchabaris/et tu audes accedere ad ſacrificiū meū? Os tuū abundauit malitia:& lingua tua cōcinabat dolos.abunde laxaſti os tuū ad loquēdū mala:et ſer-
21 mones tuos adaptabas ad fallendū. Sedēs aduerſus fratrē tuū loquebaris/ & aduerſꝰ filiū matris tuæ ponebas ſcādalū:hæc feciſti & tacui.tu cū alijs ſtās detrahebas ꝓximo tuo/&
22 aduerſū filiū eccleſiæ machinabaris ignominiā:tu hęc patraſti/& diſtuli vindictā. Exiſtimaſti itaque q̄ ero tui ſimilis:arguā te/& ſtatuā cōtra faciē tuā.ꝓfide/flagitioſe/ et ſerue nę-
quā credidiſti q̄ ſimiliter ac tu delectabor malis:ego īvindicta mea corripiā te/et ponā pec-
23 catū tuū ante te i cōfuſionē tuā. Intelligite hęc qui obliuiſciminī deū:neq; rapiat et non ſit qui eripiat.ad vos hi ſermones qui audetis ad ſacroſāctas dei inſtitutiones accedere/& negligitis p̄cepta eiꝰ facere/hęc verba oris dei diligēter aduertite:ne forte niſi pœnitētia cō-
24 uerſi fueritis/vos rapiat ad tormēta gehēnę/et nō ſit q vos poſſit īde eruere. Sacrificiū laudis honorificabit me:et illic iter quo oſtēdā illi ſalutare dei.nō āpliꝰ victimę et holocauſto mata vetera/ſed ſacrificiū laudis in memoria & cōfeſſione beneficiorū meorū michi īpēdetur pro cultu & honorificatione: & in eo eſt via qua me colēti manifeſtē ſaluatorē deum.

ADVERTE.Circa titulū pſalmꝰ aſaph. Aſaph vnꝰ fuit de choro pſallētiū: et ipſe prophe-
ta.vt pſalmo 77.ſup verſu ſcđo diceť.q et prio paralipomenon cōſtitutꝰ eſt a Dauid prin-
ceps canētiū ad cōfitēdū dño. Primo verſu vbi dicimꝰ deꝰ deorū dñs locutꝰ eſt:Hieronymus traduxit fortis deꝰ dñs locutꝰ eſt.& in hebræo tria cōſequenter ponuntur noīa dei EL. ELOHIM.& IHVH. id eſt ioth he vau he/tetragrāmaton nomē ineffabile/ ꝓ quo dicūt ADONAI id eſt dñs.quare legendū eſſet:deus/deus/dñs locutꝰ eſt.ex quo datur intelligi:in myſterio intelligi:in primo aduētu manifeſtatio deificæ trinitatis.nā et pater i primo aduētu locutꝰ eſt:hic eſt filiꝰ meus dilectus.& filius habitu inuentus vt homo:locutꝰ eſt mā-
data patris.Et ſpiritū ſuū miſit ſpiritū veritatis:q locutꝰ eſt per apoſtolos/et ſuggeſſit eis oīa/planaq; et perua fecit/quæ locutꝰ fuerat filius.quare nō ab re legendū eſſet deꝰ/deꝰ/dñs locutus eſt.deus/deus/dñs:trinitatis inſinuatio.locutꝰ aūt et vocault:iſinuatio vnitatis.qđ ſi aduertiſſet (alioqui diligētiſſimus) Hieronymus/EL hic interpretatus fuiſſet deꝰ: vt et verſu primo pſalmi 21.et in hoc oraculo Hieremię prophetę.paruulꝰ enī natꝰ eſt nobis/et filius datus eſt nobis:et factus eſt principatus ſuper humerū eiꝰ.et vocabitur nomē eius:admirabilis/conſiliarius/deus/ fortis/pater futuri ſæculi. vbi hic dicit deꝰ:in hebræo

Psal. 49 Deus deo. 50

GALL. ROM. HEB.

EL habeť. iuſte igit et i hoc loco EL iterp̃tareť de⁹. vt etiam et vbiq; ſeptuaginta fecere. qđ et vt ipſe ad Marcellā teſtis eſt: primū eſt iter decē noīa dei/ quib⁹ Hebræi deū appellāt. & maluiſſet ad ſacramēti detectionē deū dixiſſe: q̄ iuxta Aquilę etymologiā ſacramētū occuluiſſe. qđ dico/ nō vt Hieronymū carpā (abſit enī a me: tā execrādum facin⁹. nā & ipe poſt deū: me i hac meditatione mea illuminat) ſed ne lateat ꝓphetiæ myſteriū/ qđ ego in enigmate/ ipſe vero nūc reuelata facie venerať. ¶ Scđo verſu ex ſion ſpecies decoris ei⁹: ex hebræo dixit Hieronymus de ſion pfecto decore. qđ cōtinuať ad id qđ ſubiūgit de⁹ apparuit. quare ſi noſtrā ęditionē ad Hieronymianā cōcinnare vellemus: dicendū eſſet de⁹ manifeſtat⁹ eſt vbi dicimus manifeſte. & id apparuit/ & manifeſtatus eſt: reſpicit primum aduentū. vt et id/ in pricipio: locut⁹ eſt/ & vocauit. veniet aūt/ & nō ſilebit: ſcđm aduentū. Et talis videť ſenſ⁹. ex ſion pfecto decore de⁹ apparuit: ex Iudęa/ Chriſtus dñs ſpecioſ⁹ forma p̄ filijs hoīm apparuit. et idem erit ſenſ⁹ ſi legem⁹: ex ſion ſpecies decoris eius de⁹ manifeſtatus eſt. ſed paulo ſermo Hieronymi accōmodatior. ¶ Nono verſu. holocauſta autē tua: forte melius et holocauſta tua. nā ex hebręo: et holocauſtomata tua. melius dico: qa ſi legimus autē: particulā illā prorſus intelligi facit aientem. at ſi legim⁹ et/ cōtinuamuſq; lectionē: ex ſuperiore negatio cōcipitur/ vt intelligamus & holocauſta tua nō ſemper ſunt i conſpectu meo/ non michi ſūt ſemper accepta. at ſi particula aiens eſt atq; aſſertoria: quomodo ſubiūgit nō accipiam de domo tua vitulos/ neq; de gregibus tuis hircos? quomodo aliud ſacrificiū præcipit: imola deo ſacrificiū laudis? qđ i fine cōfirmat. ſacrificium laudis honorificabit me: & illic iter quo oſtendam illi ſalutare dei. ¶ Vltimo/ id eſt viceſimoquarto verſu. & illic iter quo oſtendā illi ſalutare dei: ex hebræo/ qui ordinat viā oſtendā illi ſalutare dei. ſunt & qui habēt qui ordinate ābulat: oſtēdā illi ſalutare meū. et idē ſenſus prætendi videť. vt ei/ qui ſe digne parat ad ſacrificiū laudis: polliceatur de⁹ ſe oſtenſurum ſalutare ſuū. qđ nemo facit: niſi q ordinate/ rectęq; icedit i mādatis ei⁹. et hoc ipm eſt ordinare viā ad hoc auguſtiſſimū æternæ vitæ viaticū. at dei ſpiritus 23 verſu periculū gehēnæ (a quo nullus eripitur) temere accedentibus cōminatur. hic vero contra: digne et apparate ſe committentibus ſalus æterna (quæ eſt viſio ſalutaris dei) prędmium promittitur. cōcedat igitur nobis diuina benignitas/ ita reuerenter/ ita apparate ad ſacrificiū laudis & gratiarum actionum accedere: vt tandem ad ſalutaris domini noſtri IHESV Chriſti viſionē admiſſi/ ipſum valeamus ſine fine/ perenniterq; laudare.

¶ In finē pſalmus Dauid cum venit ad eum Nathā ꝓpheta quādo ītrauit ad Berſabee. L.

1 MIſerere mei deus: ſecūdū magnam miſericordiam tuam.

2 Et ſecundū multitudinē miſerationū tuarū: dele iniquitatem meā.

3 Amplius laua me ab iniquitate mea: & a peccato meo munda me.

4 Quoniā iiquitatē meā ego cognoſco: et pctūm meū cōtra me eſt ſęper.

5 Tibi ſoli peccaui et malū corā te feci: vt iuſtificeris in ſermonib⁹ tuis & vincas cū iudicaris.

6 Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum:

¶ In finē pſalmus Dauid cum venit ad eum Nathā ꝓpheta quādo intrauit ad Berſabee. L

MIſerere mei de⁹: ſecūdū magnam miſericordiam tuam.

Et ſecundū multitudinē miſerationū tuarū: dele iiquitatem meam.

Amplius laua me ab iniuſtitia mea: & a delicto meo munda me.

Quoniā iiquitatē meā ego agnoſco: & delictū meū corā me eſt ſemp.

Tibi ſoli peccaui et malū corā te feci: vt iuſtificeris in ſermonib⁹ tuis & vicas cum iudicaris.

Ecce enim i iniquitatibus conceptus ſum: &

¶ Victori cāticum Dauid qn̄ venit ad eū Nathan ꝓpheta/ cū intrauit ad Berſabee. LI.

MIſerere mei de⁹: ſecundum miſericordiam tuam.

Iuxta multitudinē miſerationū tuarum: dele iniquitates meas.

Multum laua me ab iiquitate mea: & a peccato meo munda me.

Quoniā iniquitates meas ego cognoui: & peccatū meū cōtra me eſt ſęp

Tibi ſoli peccaui et malū corā te feci: vt iuſtificeris in ſermonib⁹ tuis et vicas cū iudicaberis.

Ecce in iniquitate conceptus ſum: & in pecca

& in peccatis concepit me mater mea.

7 Ecce enī veritatē dilexisti: īcerta et occulta sapiētię tuę manifestasti michi.

8 Aspges me hyssopo et mūdabor: lauabis me & supᵱ niuē dealbabor.

9 Auditui meo dabis gaudium & lętitiā: & exultabunt ossa humiliata.

10 Auerte faciem tuam a peccatis meis: et omnes iniquitates meas dele.

11 Cor mūdū crea in me deꝰ: & spiritū rectū innoua in visceribꝰ meis.

12 Ne proijcias me a facie tua: & spiritum sāctum tuum ne auferas a me.

13 Redde michi lætitiam salutaris tui: & spiritu principali cōfirma me.

14 Docebo iniquos vias tuas: & impij ad te conuertentur.

15 Libera me de sanguinibus deus deus salutis męę: & exultabit līgua mea iustitiam tuam.

16 Domine labia mea aperies: et os meum annūciabit laudem tuam

17 Qm̄ si voluisses sacrificium dedissē: vtiqᵱ holocaustis nō delectaberis

18 Sacrificium deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum deus nō despicies.

19 Benigne fac dñe i bona volūtate tua sion: vt ędificentur muri hierusalē

in delictis peperit me mater mea.

Ecce enim veritatem dilexisti: incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti michi.

Aspges me hyssopo et mūdabor: lauabis me & supᵱ niuē dealbabor.

Auditui meo dabis gaudiū et lætitiam: & exultabunt ossa humiliata.

Auerte faciem tuam a peccatis meis: et omnes iniquitates meas dele.

Cor mūdū crea in me deus: et spiritū rectū innoua in visceribꝰ meis.

Ne ᵱijcias me a facie tua: & spiritū sanctum tuum ne auferas a me.

Redde michi lætitiam salutaris tui: & spiritu principali cōfirma me.

Doceam iniquos vias tuas: & impij ad te conuertentur.

Libera me de sāguinibus deus deus salutis meæ: & exaltabit līgua mea iustitiam tuam.

Domine labia mea aperies: & os meum annunciabit laudē tuam.

Qm̄ si voluisses sacrificiū dedissem: vtiqᵱ holocaustis nō delectaberis

Sacrificiū deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum deus non spernit.

Benigne fac dñe ī bona volūtate tua sion vt ędificentur muri hierusalē

to pepit me mater mea

Ecce enī veritatem diligis: absconditum et arcanum sapiētię tuæ manifestasti michi.

Aspges me hyssopo et mūdabor: lauabis me & supᵱ niuē dealbabor.

Auditum michi facias gaudiū & lętitiā: et exultēt ossa q̄ confregisti.

Absconde faciem tuā a peccatis meis: et ōnes iniquitates meas dele.

Cor mūdū crea michi deꝰ: & spiritū stabilē renoua in visceribꝰ meis.

Ne proijcias me a facie tua: et spiritum sāctum tuum ne auferas a me.

Redde michi lætitiam iheſu tui: & spiritu potenti confirma me.

Docebo iniquos vias tuas: & peccatores ad te reuertentur.

Libera me de sanguinibus deus deus salutis meæ: laudabit līgua mea iustitiam tuam.

Domine labia mea aperies: & os meum annunciabit laudem tuā.

Non enim vis vt victimā feriā: nec holocaustum tibi placet.

Sacrificium dei spiritꝰ contribulatus: cor contritum & humiliatum deus non despicies.

Benigne fac domine in volūtate tua sion: vt ędificētur muri hierusalē.

Psal. 50 Miſere. 10

GALL.	ROM.	HEB.
Tũc acceptabis ſacrificiũ iuſtitię oblatiões et holocauſta: tũciponẽt ſup altare tuũ vitulos.	Tũc acceptabis ſacrificiũ iuſtitiæ oblatiões et holocauſta:tũciponent ſup altare tuũ vitulos.	Tũc ſuſcipies ſacrificiũ iuſtitię oblatiões & holocauſta:tũc iponẽt ſuper altare tuũ vitulos.

TITVLVS. Ad victoriã pſalmus Dauid:cũ venit ad eũ Nathan ꝓpheta/quãdo intrauit ad Berſabee. ꝓ titulo:legaẽ vndecimũ & duodecimũ caput ſcđi regũ. pſalmꝰ de Dauid. humana depcatio. Dauid loquiẽ. Et cũ hic pſalmꝰ quid humanũ cõtineat/ nõ ꝓphetiã: non eſt in eius intelligentia multũ laborandum.

EXPOSITIO CONTINVA. Miſerere mei deꝰ: ſecũdũ magnã miſericordiã tuã. magnã 1
quia multũ peccaui. Et ſecundũ multitudinẽ miſerationũ tuarũ:dele iniquitatẽ meã. mul 2
titudinẽ miſerationũ:quia multa eſt mea iniquitas/multæ ſunt trãſgreſſiões meæ. Amplius 3
laua me ab iniquitate mea:& a peccato meo mũda me. ab iniquitate mea quia legem tuã
trãſgreſſus ſũ/& a peccato meo/quia eo inquinatꝰ ſũ/& ãte te difformis & imũdꝰ. Quoniã 4
iniquitatẽ meã ego cognoſco:& peccatũ meũ cõtra me eſt ſemp. cognoſco me cõmiſiſſe a
dulteriũ/dolo malo tradidiſſe inſõtẽ vriã/cõmiſiſſe homicidiũ: et peccatũ meũ iugiter ãte
oculos meos obuerſaẽ/eius recordatio me affligit iugiter /& diſplicet admiſiſſe. Tibi ſoli 5
peccaui & malũ corã te feci:vt iuſtificeris in ſermonibus tuis & vincas cũ iudicaris:tibi ſo
li/qui tu ſolꝰ me ſuperior es cui peccati mei ratio ſit reddẽda/et qui me punire potes: corã
te quia occulte feci ſed nichil te latere poteſt/vt iuſtificeris in ſermonibꝰ tuis quos dixiſti ꝓ
Nathan ꝓphetã ſcilicet quare cõtẽpſiſti verbũ dñi vt faceres malũ i cõſpectu meo? vriam
etheũ pcuſſiſti gladio/& vxorẽ illiꝰ accepiſti in vxorẽ tibi/& interfeciſti eũ gladio filiorum
Amon. hęc ipſa feci:et veri & iuſti ſunt ſermones tui/ꝓmerui pœnas quas adijcis/et vicas
cũ iudicaris & digne punias cũ ſententiã tuleris. iuſto enĩ dei iudicio bellis laceſſitꝰ eſt Da
uid poſt illa peccata ſua/& eũ filiꝰ Abſalon pſecutꝰ/& in aperto ab eodẽ Abſalone filio cu
bile ciꝰ violatũ. ſic vicit dei iudiciũ. ſic enĩ oraculũ ad eũ ꝓ Nathan. ecce ego ſuſcitabo ſup
te malum de domo tua/ & tollã vxores tuas in oculis tuis/& dabo ꝓximo tuo/et dormiet
cũ vxoribꝰ tuis in oculis ſolis huius. tu enĩ feciſti abſcõdite/ ego autẽ faciã verbũ iſtud in
conſpectu õnis Iſrael/& in cõſpectu ſolis huius. Ecce enĩ in iniquitatibus cõceptꝰ ſũ: & in 6
peccatis cõcepit me mater mea. in iniquitatibus noxæ originalis/in obligatione trãſgreſ
ſionis primi parẽtis: ſecunda particula eandẽ habet ſententiã. neq; id in peccatis ad matrẽ:
ſed ad ipſũ qui cõcipitur referendũ. nõ enĩ matris: ſed ſua cõfiteẽ peccata. Ecce enĩ veritatẽ 7
dilexiſti: incerta et occulta ſapiẽtiæ tuæ manifeſtaſti michi. qa diligis veritatẽ/ vera erũt
quæ per Nathan michi reuelaſti & quia tranſlatũ eſt peccatũ meũ:quæ abſcõdita & arca
na ſunt tuæ ſapientiæ. Aſperges me hyſſopo & mũdabor: lauabis me & ſup niuẽ dealba
bor. irrorabis me dñe gratia tua/dignaberis venia tua et mundus ero a peccati mei inqui 8
namento:et ero renouata mente/niue cãdidior. Auditui meo dabis gaudiũ & lætitiã: & 9
exultabunt oſſa humiliata. interno auditui/cõſcientiæ cui peccatũ ſemper murmurat/cõ
ſolationẽ reparabis et tranquillitatẽ:et omnes vires meę ob peccatũ delectæ/deſolatę/ vi
leſq; effectę cõfortabũtur/reſurgentq; ad ſuã dignitatẽ. Auerte faciẽ tuã a peccatis meis:et 10
oẽs iniquitates meas dele. noli amplius attẽdere peccata mea/vultũ irãq; amoue/abrade il
la/et perpetuę mãda obliuioni. Cor mũdũ crea i me deus:et ſpiritũ rectũ innoua i viſceri 11
bus meis. aiam purã et incõtaminatam recrea in me deus: et ſpiritualẽ rectitudinẽ legiſq;
tuæ obedientiã repara in me/ne ad carnalia labens/ iterato in te peccẽ. Ne ꝓijcias me a 12
facie tua:et ſpiritũ ſãctũ tuũ ne auferas a me. ne deleas me de libro viuẽtiũ et ne me repro
bũ a te efficias:et ne tollas a me ſpiritũ tuũ bonũ/ſpiritũ prophetarũ. Redde michi lęti 13
tiã ſalutaris tui:et ſpiritu principali cõfirma me. cõſolare me in manifeſtatione meſſię tui:
et ſpiritu ſãcto tuo/ſpiritu diuino et oĩpotẽti(in me reſtituta puritate) ne rurſus cadã ſtabi
li me. Docebo iniquos vias tuas:et impij ad te cõuertenẽ. mõſtrabo itiquis volũtates tuas: 14
et tranſgreſſores/ad te meo exẽplo et documẽto reuertentur. Libera me de ſãguinibꝰ deꝰ 15
deus ſalutis meę:et exultabit lingua mea iuſtitiã tuã. ignoſce michi pro effuſione ſangui
nis q̃ a me aut mea cauſa facta eſt deus deus qui ſolus me ſaluare potes: et lingua mea ex
ultanter iuſtitiam tuam collaudabit/ quia me in miſericordia tua iudicaueris. Dñe labia 16
mea aperies:et os meũ annunciabit laudẽ tuã. exultabit lingua mea iuſtitiã tuã/ nõ q̃ ex
meipſo ad id ſufficiã/ſed tu dñe aperies labia mea/et os meũ organũ efficies ad cõcinen
dã laudẽ tuam. Quoniã ſi voluiſſes ſacrificiũ dediſſẽ: vtiq; holocauſtis nõ delectaberis. ſi 17
voluiſſes vt ꝓ peccato meo victimas tibi imolaſſẽ/ego ſane imolaſſẽ:ſed imolatio victima
rũ et holocauſtomata/ ꝓ ſatiſfactione delictorũ meorũ nõ tibi placẽt. Sacrificiũ deo ſpiri 18
tus contribulatus:cor contritum et humiliatum deus nõ deſpicies. ꝓ venia peccati obla-

tio accepta deo/tribulatio spiritus/pœnitētia & afflictio ob dolorē offensę admissæ contra
19 dei p̄ceptū:animā cōtritā & sibiipsi vilē & despicabilē factā ob dolorē recordationēq; pec
cati tu miserator imēse venia & miseratione tua nō dedignaberis. B enigne fac dñe i bo
na volūtate tua sion:vt ædificentur muri Hierusalē. ꝓpter peccatū meū ne differas respice
20 re synagogā & fidelē populū tuū/sed benefac illi in bona volūtate tua:extruat templū tuū
& muniat vrbs tua Hierusalē. T ūc acceptabis sacrificiū iustitię oblationes & holocausta:
tūc īponēt super altare tuū vitulos.cū vrbs tua ædificata munitaq; fuerit/& extructū tem
plū/tūc tibi accepta erūt sacrificia legis/victimarū īmolationes & incensa:tunc īmponent
super altare tuum in tēplo tuo immolationes & holocaustomata.

ADVERTE.Secūdo versu.dele iniquitatē meā:Hieronymus ex hebręo dele iniquitates
meas.qđ magis quadrare videt ad id qđ supra dicit scđm multitudinē miserationū tuarū.
neq; Dauid vnius tātū:sed multarū iniquitatū reꝰ extitit. Q uarto versu.quoniā iniqui
tatē meā: Hieronymus quoniā iniquitates meas. Q uīto versu.& vincas cū iudicaris:
Hieronymus & vicas cū iudicaberis.Et Paulus Burgēsis gēte & lingua a puero hebræꝰ/
grādæuꝰ tamē Christi dñi/sui salutaris agnitor:hāc particulā vertit. & emēdes cū iudica
bis/id actiue explicās qđ Hieronymus per passiuū.& accōmodata admodū videt senten
tia:vt sit sensus.tibi soli peccaui & malū corā te feci: vt iustificeris in sermonibus tuis/ vt
iustitiā facias īplēdo sermones tuos dictos ꝑ Nathan & emēdes me/purges et expies me/
cū iudicabis/c ū īplebis iudicia tua q̄ per Nathan ꝓnunciasti in me.sic enī Dauid se om
nino humiliat volūtati diuinę/neq; deprecatur iudicia dei nūciata per Nathan. & īpleuit
oīa illa deus.& suscitauit ei bellū ex proprio filio.& a ꝓprio filio cubile eius violatū.quem
cū fugeret scīēs Dauid id diuino iudicio factū & īproperaret ei Semei/& malediceret egre
dere egredere vir sanguinū & vir belial/reddidit tibi dñs vniuersū sanguinē domꝰ Saul/
quoniā inuasisti regnū pro eo/& dedit dñs regnū in manu Absalon filij tui. & ecce p̄mūt
te mala tua:quoniā vir sanguinū es/& cū vellet Abisai maledicū interficere: Dauid dice
bat/quid michi et vobis est filij Saruię.dimittite eū vt maledicat.dñs enī p̄cepit ei vt ma
lediceret Dauid.& quis est q audeat dicere: quare sic fecerit?& ait rex Abisai & vniuersis
seruis suis.ecce filius meus qui egressus est de vtero meo:q̄rit aiam meā. q̄to magis hic fi
liꝰ Iemini: maledicet michi.dimittite eū/vt maledicat iuxta p̄ceptū dñi:si forte respiciat
deus afflictionē meā/& reddat michi dñs bonū ꝓ maledictiōe hac hodierna.Et aliꝰ hūc
locū & vicas cū iudicaris sic ex hebræo itellexit & mūdes in iudicio tuo. & hoc superiori
astipulat sentētię.nā id iudiciū dei apte intelligitur:quo ipse iudicat nō quo iudicat.qua
re iterū potius legēdū videt iudicabis q̄ iudicaris.Sed et quia cū dicimꝰ & vincas cū iudi
caris:id iudicaris anceps vocabulū ad actionē iudicaueris et passionē iudicatꝰ es/circa lit
terā expositionē actiue sūpsimus/vt is p̄tenderet sensus.& vincas cū iudicaris: & verax i
iudicio appareas cū iudicaris/cū sētētiā per Nathan prophetam tuleris.verū intētio iterp̄
tū fuit nō actiue sed passiue trāsferre.nā et græce habet passiue ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.quod
forte æquius transtulissent cū iudiceris & vocabuli tulissēt ābiguitatē. at cū passiue iudica
ris aut iudicaberis dicit:sudāt admodū pro intelligētia eruēda.tāetsi et id voluerit itelligi
ris aut iudicaberis dicit:sudāt admodū pro intelligētia eruēda.tāetsi et id voluerit itelligi
Olympiodorus cū iudicaris: cū in ius vocaris. S exto versu.ecce enī in iniquitatibus cō
ceptus sum/& in peccatis concepit me mater mea:ex hebręo/ ecce ī iniqtate cōceptꝰ sū/
& in peccato peperit me mater mea.cū hic de noxa originali habeat sermo: accōmodatiꝰ
dici videt vt ex hebræo/in iniquitate & in peccato/q̄ vt habemus/in iniquitatibꝰ & ī pec
catis.itē si dicimꝰ vt ex hebręo peperit me mater mea:secūda versus particula/ nō(vt ī no
stra) coīcidit cū prima.de Hieremia legit deū dixisse priusq̄ te formarē in vtero/noui te/et
anteq̄ exires de vulua sanctificaui te/et prophetā in gētibus dedi te.sic et Ioānes Baptista
(quo ex testimonio saluatoris/nullꝰ surrexit maior ītер natos mulierū) sanctꝰ ex vtero ꝓ
cessisse credit.sed cū ex hebræo legitur dixisse Dauid/& in peccato peperit me mater mea:
cōfitet se nō fuisse in vtero sāctificatū/sed & in peccato cōceptū et ī peccato natum.& hęc
vehemētior cōfessio & humiliatio ante deum:q̄ vt legere solemꝰ. O ctauo versu.asper
ges me hyssopo:hæc metaphora desumpta est ex ritu qui fiebat sup curatis a lepra.scribit
enī 14. leuitici.leprosus qui egressus de castris iuenerit leprā esse mundatā/ p̄cipiet sacer
dos ei qui purificatur:vt offerat duos passeres viuos ꝓ se/quibꝰ vesci ei licitū est/ & lignū
cedrinum/vermiculumq; & hyssopon.et vnum ex passeribus īmolari iubebit ī vase fictili
super aquas viuentes:alium autē viuum cum ligno cedrino et cocco et hyssopo tinget in
sanguine passeris īmolati/quo asperget illum/qui mundatus est septies/vt iure purgeꝰ.dei
de iubet lotionē vestium et nōnulla alia.ita Dauid cōfitēs se ex peccato/spiritus leprā cō
traxisse:petit se spirituali hyssopo aspgi/et spirituali lotione ablui. I tem hoc octauo ver
su.legere solent asperges me dñe hyssopo.verum id dñe/in vetustis codicibus neq; ex tra-

GALL. ROM. HEB.

latiõe nostra/ neq; romana neq; hebraica neq; in græco habet. vbi solum legit ῥαντιεῖς με ὑσσώπῳ asperges me hyssopo. quare domine/ hoc loco veru transfigendum. ¶ Qui todecimo versu. et exultabit lingua mea. græce etiã habet exultabit ἀγαλλιάσεται nõ vt in romana tralatiõe exaltabit ¶ Verũ omisserã qđ cũ tertiodecimo versu dicit. redde michi lætitiã salutaris tui/ et spiritu principali cõfirma me. hyperagiam triada confiteri et iuocare videtur. nam cum redde dicit: iuocat patrẽ. cũ salutaris tui: filium. cum vero spiritu prĩcipali: spiritum sanctum. qui deus trinus et vnus inuocantibus nobis/ sit propicius: a nobis autem semper benedictus/ semper exaltatus et glorificatus in sęcula. Amen.

¶ In finẽ itellect9 Dauid cũ venit Doec Idumeus & ãnũciauit Saul & dixit/ venit Dauid ĩ domũ Abimelech. LI.

1 Vid gl'iaris ĩ malitia: q potẽs es iniquitate?

2 Tota die iiustitiã cogitauit lingua tua: sicut nouacula acuta fecisti dolum.

3 Dilexisti malitiã super benignitatẽ: iiqtatẽ magis q̃ loq ęquitatẽ. Sęp

4 Dilexisti omnia verba præcipitationis: lingua dolosa.

5 Propterea de9 destruet te ĩ finẽ/ euellet te & emigrabit te de taberna culo tuo: & radicẽ tuã de terra viuẽtiũ. Semp

6 Videbũt iusti et timebunt/ & super eum ridebunt & dicent: ecce homo qui non posuit deum adiutorem suum.

7 Sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum: & prævaluit in vanitate sua.

8 Ego aũt sicut oliua fructifera ĩ domo dei speraui ĩ misericordia dei in ęternũ et ĩ sęculũ sęculi.

¶ In finẽ itellectus Dauid cũ venit Doec idume9 & ãnũciauit Saul & dixit/ venit Dauid ĩ domo Abimelech. LI.

Vid gl'iaris ĩ malitia: q potẽs es iniquitate?

Tota die iiustitiã cogitauit lingua tua: sicut nouacula acuta fecisti dolum.

Dilexisti malitiã super benignitatẽ: iiqtatẽ magis q̃ loq ęquitatẽ. Dp̃.

Dilexisti omnia verba præcipitationis: in lingua dolosa.

Propterea destruet te de9 ĩ finẽ/ euellet te et emigrabit te de taberna culo tuo: et radicẽ tuam de terra viuẽtium. Dp̃.

Videbunt iusti & timebunt: & super eum ridebunt & dicent.

Ecce homo qui nõ posuit: deũ adiutorẽ sibi.

Sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum: & prævaluit in vanitate sua.

Ego aũt sicut oliua fructifera ĩ domo dñi: speraui ĩ mia dei mei ĩ ęternũ et in sęculum sęculi

¶ Victori eruditio dđ cũ venit Doec idume9 & ãnũciabit Saul & dixit illi/ venit Dauid in domo Abimelech. LII

Vid gl'iaris ĩ malitia potẽs mia dei tota die.

Insidias cogitauit lingua tua: quasi nouacula acuta faciens dolum.

Dilexisti malũ magis q̃ bonũ: mendaciũ magis q̃ loqui iustitiã. Sela

Dilexisti omnia verba ad deuorandum: liguã dolosam.

Sed deus destruet te in sempiternũ/ torrebit te et euellet de tabernaculo tuo: & eradicabit te de terra viuẽtiũ. Sela.

Videbunt iusti & timebunt: & super eum ridebunt.

Ecce vir qui non posuit deum fortitudinẽ suam/ sed sperauit in multitudine diuitiarũ suarũ: cõfortatus est in insidijs suis.

Ego sicut oliua virens in domo dei: speraui in misericordia dei in sęculum sempiternum.

9 Cõfiebor tibi in ſeculũ quia feciſti: & expectabo nomen tuum/ quoniam bonum in conſpectu ſanctorum tuorũ.

Cõfitebor tibi dñe in ſeculo qa feciſti: et expectabo nomẽ tuũ/ quoniam bonũ eſt ante cõſpectũ ſanctorũ tuorũ.

Confitebor tibi inſeculũ quoniam feciſti: et expectabo nomẽ tuũ/ quoniã bonum in conſpectu ſanctorũ tuorũ.

TITVLVS. Ad victoriã eruditio Dauid cũ annunciaſſet Doec Idumeus veniſſe Dauid in domũ Abimelech. Pro titulo legant capita 21 22 primi regnorũ. vt primꝰ pſalmus continet deſcriptionẽ iuſti & beati: ita hic iniuſti & miſeri/ qui figurat ꝓ Doec Idumæũ. per Dauid vero: figurat iuſtus. Propheta loquitur in inſtructione ſpiritus.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Quid gloriaris in malitia: qui potẽs es iniquitate? O nequã/ iniuſte/ flagitioſe/ miſer quid gaudes et ſupbis cũ malefeceris q potẽs es ad trãſgrediẽdũ/ iua
2 lidꝰ autẽ ad bene agendũ. Tota die iniuſtitiã cogitauit lingua tua: ſicut nouacula acuta feciſti dolũ. aſſidue linguã tuã laxaſti ad trãſgrediendũ: & aptaſti vt gladiũ acutũ ad fallẽdũ.
3 Dilexiſti malitiã ſuper benignitatẽ: iniquitatẽ magis q̃ loqui equitatẽ. ꝓpoſuiſti malũ bo-
4 no: & maluiſti dicere mẽdaciũ q̃ legis veritatẽ. Dilexiſti oĩa verba ꝓcipitationis: linguа
5 doloſa. amaſti ſermones ad pdendũ: ore nefario & deceptorio. Propterea deꝰ deſtruet te in finẽ/ euellet te & emigrabit te de tabernaculo tuo: & radicẽ tuã de terra viuẽtiũ. hac de cauſa quia hæc facis & amas O miſer/ iniuſte/ inique pdet te deus in perpetuũ/ extirpabit te
6 & trãſire faciet te ex hoc ſeculo: & delebit partẽ tuã de libro viuentiũ. Videbũt iuſti et timebũt/ & ſuper eũ ridebũt & dicẽt: ecce homo qui nõ poſuit deũ adiutorẽ ſuũ. beati/ inſpectores erũt iuſtę cõdẽnationis iniuſti & ipij/ & reuerebunt deũ & gaudebũt ſup iuſto iudicio
interitus ipij & inquiẽt: ecce homo qui ſpẽ auxilij ſui/ qui fiduciã ſalutis ſuæ in deo ſuo nõ
7 collocauit. Sed ſperauit in multitudine diuitiarũ ſuarũ: & ꝑualuit in vanitate ſua. nõ poſuit deũ adiutorẽ ſuũ/ ſed collocauit fiduciã ſuã in abũdantia trãſitoriarũ opũ: & in his va
8 nis labẽtibuſq; rebus obtinuit deſyderia ſua. Ego vero ſicut oliua fructifera in domo dei: ſperaui in miſericordia dei in æternũ & in ſæculũ ſæculi. hic ꝓpheta in ꝑſona iuſti loquit/ at ego ſicut oliua ſemp virẽs & onerata fructibꝰ in eccleſia ſanctorũ: ſpẽ meã nõ repoſui in cõ
9 gregatiõe opũ ſed in miſerationibꝰ dei oĩ tẽpore et in ſcꝫo ĩtermini ęui. Cõfitebor tibi in ſcꝫm qa feciſti: et expectabo nomẽ tuũ quoniã bonũ eſt. in cõſpectu ſctõrũ tuorũ laudabo te in ꝓpe tuũ/ qa vt in miſericordia tua ſperẽ in æternũ et in ſeculũ ſcꝫi michi dediſti: ꝑſtolabor verbũ tuũ/ ſãctũ tuũ/ Chriſtũ tuũ/ quoniã bonũ eſt oĩbꝰ ſãctis ipſũ ꝑſtolari & expectare.

ADVERTE. Primo verſu. quid gloriaris in malitia q potẽs es iniquitate: Hieronymꝰ ex hebræo/ quid gloriaris in malitia/ potẽs miſericordia dei tota die. vbi iterꝑtes alij particulã de miſericordia dei tacuerũt. et eſt ſermo iuſti ad ipſũ. quid exultas quaſi victor tu q in malitia potẽs es? ne glorieris/ ne efferaris: miſericordia dei/ tua iniquitate potẽtior tota die parata eſt ad me ꝓtegendũ/ liberandũ ac ſaluãdũ. Scdo verſu. ſicut nouacula acuta feciſti dolũ: meliꝰ ex hebręo facies q̃ feciſti. vt id/ facies: linguã reſpiciat nõ ꝑſonã/ & cõparatio nouacule ad linguã nõ ꝑſonã intelligat. ſic enĩ vlꝰ frequẽs ꝓphetę eſt: liguã accinctiſſimã ad nocendũ cõparare gladio adſcindẽdũ et ſauciãdũ paratiſſimo: cuiuſmodi nouaculę tõſorũ cultri/ vel maxie ſũt. ſic enĩ pſalmi 56 verſu 6 filij hoim dẽtes eorũ arma & ſagittę: et lingua eorũ gladiꝰ acutꝰ. & pſalmi 63 verſu 3. qa exacuerũt vt gladiũ linguas ſuas. Quarto verſu. ĩ fine/ lingua doloſa: ſeptimo caſu dicitur/ nõ caſu vocãte. ex romana tralatione: vbi dicit in fine/ lingua doloſa. et poſſumꝰ tũ ex græco tũ ex hebræo accuſãte caſu ꝓferre. ex græco quidẽ. nã græcus habet. γλῶσσαν δολίαν vt integer verſus legatur. dilexiſti oĩa verba ꝓcipitationis: linguã doloſã. & per ecteſin ſit ſenſus. dilexiſti oĩa verba præcipitationis: id eſt dilexiſti liguã doloſã. Ex hebræo etiã. nã ex eius tralatione ita legitur. dilexiſti oĩa verba ad deuorãdũ: liguã doloſã. itaq; aut accuſãte/ aut ſeptimo caſu legat. Octauo verſu. ego aũt ſicut oliua fructifera. ex hiſtorijs: natura feracis oliuę. ſemp virẽs eſt. ſemper onuſta oleis. nouis enĩ ſuboriri incipiẽtibꝰ veteres adhuc viſunt. arbor pacis. nã ptẽſus oliuę ramꝰ vbiq; pacis ſignũ. miſericordiæ ꝓfiguratrix. vtpote ex qua elicit oleũ. ſed et pœnitẽtię. quippe cũ fructus amarus ex quo tã dulcis elicit liquor/ tãq; dulce oleũ. et inumera in ſe habet/ q̃ nobiliſſimã ad allegoriã aut anagogen ꝓ ſe ferunt intelligẽtiã: ex quibus figura iuſti intelligit. quare nõ ab re factũ eſt: ſi iuſtus oliuę fructiferæ a propheta comparetur.

In finẽ pro Amalech itelligentia Dauid. LII

1 DIxit iſipiẽs in corde ſuo: nõ eſt deꝰ.

In finẽ pro Amalech intellectꝰ Dauid. LII.

DIxit iſipiẽs in corde ſuo: nõ eſt deꝰ.

Victori per chorum eruditio Dauid. LIII

DIxit ſtultꝰ in corde ſuo: nõ eſt deꝰ.

Psal. 52 Dixit insi. 2

	GALL.	ROM.	HEB.
	Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in iniquitatibus: non est q̃ faciat bonum.	Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in voluntatibus suis. Non est qui faciat bonũ: nõ est vsq; ad vnũ.	Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in iniquitate: nõ est qui faciat bonum.
3	Deꝰ de cœlo ꝓspexit super filios hominũ: vt videat si est intelligens aut requirens deum.	Dñs de cœlo ꝓspexit super filios hominũ: vt videat si est intelligens aut requirens deum.	Deus de cœlo ꝓspexit super filios hominũ: vt videat si esset intelligẽs requirens deum.
4	Omnes declinauerunt/ simul iutiles facti sũt: non est qui faciat bonũ non est vsq; ad vnum.	Omnes declinauerũt/ simul inutiles facti sũt: non est qui faciat bonũ non est vsq; ad vnum.	Omnes auersi sunt/ pariter adhęserunt: nõ est qui faciat bonũ nõ est vsq; ad vnum.
5	Nonne scient õnes qui operãtur iniquitatem: qui deuorant plebem meam vt cibum panis?	Nonne cognoscẽt omnes qui operantur iiquitatem/qui deuorãt plebẽ meã sicut escam panis? deũ non inuocauerũt: illic trepidauerũt timore vbi nõ erat timor	Nũqd nõ cognouerũt: qui operãt iniquitatẽ? Qui comedunt populum meum vt cibũ panis/deũ non inuocauerun: ibi timuerũt timore vbi non est timor.
6	Deum non inuocauerũt: illic trepidauerũt timore vbi nõ fuit timor		
7	Quoniam deꝰ dissipauit ossa eorũ qui hoibꝰ placẽt: cõfusi sunt/quoniam deus spreuit eos.	Quoniam deus dissipat ossa hominum sibi placentium: cõfusi sunt qm̃ deus spreuit eos.	Qm̃ deus dispsit ossa circũdãtiũ te: cõfũderis quia deus proiecit eos.
8	Quis dabit ex sion salutare israel? cum conuerterit deus captiuitatẽ plebis suæ: exultabit iacob et lętabitur israel.	Quis dabit ex siõ salutare israł? dũ aũtet dñs captiuitatẽ plebis suæ. Exultabit iacob: et lętabitur israel.	Quis dabit ex sion salutare israł? cũ reduxerit deꝰ captiuitatẽ ppłi sui. Exultabit iacob: lætabitur israel.

TITVLVS. Ad victoriã p chorũ eruditio Dauid. Psalmꝰ de Christo domino. Propheta in instructione spiritus loquitur de Antichristo.

EXPOSITIO CONTINVA. Dixit insipiens in corde suo: nõ est deus. cogitauit homo peccati i aio suo: Christũ dñm nõ esse deũ. Corrupti sũt & abominabiles facti sunt in iniqtatibus: nõ est qui faciat bonũ. adherẽtes hoi peccati aia mortui sũt/et deo odibiles i execrãdis peccatis suis: nõ est qui opereť opus deo acceptũ. Deꝰ de cœlo prospexit sup filios hoim: vt videat si est itelligẽs aut requirẽs deũ. prouidẽs deꝰ vniuersis/ ex gloriæ suę throno intuitꝰ est multitudinẽ insipiẽtiũ/ vniuersũ cœtũ hoim carnaliũ: si forte iter eos quispiã esset spiritualis/qui relictis rebꝰ vanis requireret eũ. Oẽs declinauerũt/simul inutiles facti sunt: nõ est qui faciat bonũ nõ est vsq; ad vnũ. vidit deꝰ oẽs filios hoim/ trãsgressores/ ab eo auersos/ simul consctiẽtes in malũ/factosq; ad finẽ suũ cõsequẽdũ ieptos: nõ esse iter eos ne vnũ quidẽ qui opereť bonũ. Nõne sciẽt oẽs qui operanť iniquitatẽ: qui deuorãt plebẽ meã sicut escã panis? nunquid inulti manebũt/ nõne ex pœnis flagitia sua intelligẽt ipi/ insipiẽtes & carnales hoies trãsgressionũ opatores: qui cõsumũt fideles meos eosq; i nichilũ redigũt/& deglutiũt tanq̃ bucellã panis? Deũ nõ iuocauerũt: illic trepidauerũt timore vbi nõ fuit timor. preces deo nõ fuderũt vt eis parcẽs ignosceret a futura indignatiõe: formidauerũt huiꝰ vitæ mala/& bonorũ terrenorũ priuationes vbi nõ fuit timendũ. Quoniã deꝰ dissipauit ossa eorũ qui hoibꝰ placẽt: cõfusi sũt quoniã deꝰ spreuit eos. timuerũt vbi nõ fuit timor/quoniã deꝰ cõfregit vires & potẽtias applaudentiũ hmõi insipiẽti/ hoi peccati: qui vna cũ eo æterna cõfusione dãnati sũt/quia Christꝰ dñs abominatꝰ est eos. Quis dabit ex sion salutare israel? cũ cõuerterit dñs captiuitatẽ plebis suę: exultabit iacob & lętabit

Israel. optãs in spiritu propheta consulit deũ/O qñ erit tẽpus quo Christꝰ dñs saluator spiritualiũ aiarũ/ex mõte sãcto suo cognoscẽt?/respõdet spiritꝰ sãctꝰ/in fine tẽporũ cũ reuocauerit a dispsione filios israel/ tunc fiet vnus pastor & grex vnus/& in cognitione salutaris dei gaudebit vterq; populus & saluandus ex gentibus & ex Iudæis saluandus.

ADVERTE. hũc 42 psalmum a psalmo 13 cõsimiliter icipiẽte i verbis parum differre. sed tertiumdecimũ pserti de isipiẽti populo Hebræorum esse. qui vsq; in hunc diem Christum negat esse deum. qđ qui facit: etsi ore deum esse dicat/ corde negat/ vt primꝰ versꝰ habet. at hic psalmus de insipiẽte hoie peccati id est antichristo exponit. vt etsi cũ tertiodecimo verbis idẽ: sẽtẽtia tñ diuersꝰ videat. cuiꝰ rei occasionẽ suggerit septimꝰ versus/ vt ex hebrẽo habeat. ãtichristꝰ eni similiter vt hebræi/ Christũ regẽ/ vniuersorũ dñm/ per quẽ oĩa facta sũt: negaturus est esse deũ/ et afflictur⁹ ecclesiã i nouissima plaga/ vt Iudæi i prima. quę nõ cessabit priusq̃ cõfusiõe eiꝰ detecta/ & bestialis/ carnalisq; sectæ eiꝰ: ex oĩbꝰ gẽtibꝰ & Iudæis fiat ouile vnũ & pastor vnꝰ qui est Christꝰ IHESVS/ dñs supbñdictꝰ i sæcula. ¶Septimꝰ versꝰ. quoniã deꝰ dissipauit ossa eorũ qui hoibꝰ placẽt: decimo versui psalmi 13 ex oppositio respõdet. nã ille de Christo ꝓpter nos inope facto/ cuiꝰ doctrinã spreuerũt Iudei: hic aũt de antichristo expositꝰ est. nã vbi legimꝰ quoniã dissipauit ossa eorũ qui hoĩbꝰ placẽt/ cõfusi sũt quoniã deus spreuit eos: ex hebræo legit quoniã deus dispsit ossa circũdãtiũ te/ cõfunderis quia deus ꝓspecit eos. vbi sermo i spiritu ad vnũ isipiẽtẽ dirigit: nõ diuina sed solũ humana ope fultũ/ hoim quidẽ corruptorũ/ carnaliũ/ seductorũ/ nullũ operãtiũ bonũ/ affligentiũ populũ fidelẽ/ eũq; ad paucitatẽ & pene ad nichilũ redigentiũ vsq; ad cõuersionẽ dispsiõis iudæorũ. qđ maxime hoi peccati antichristo cõuenire: consentaneum est.

¶In finẽ i carminibꝰ intellectꝰ Dđ cũ venissẽt Ziphei et dixissent ad Saul/ nõne Dđ abscondit⁹ est apđ nos? LIII.

1 DEus in nomie tuo saluũ me fac: & in virtute tua iudica me.
2 Deus exaudi orationem meã: auribus percipe verba oris mei.
3 Qm̃ alieni isurrexerũt aduersũ me et fortes q̃sierũt animã meam: nõ proposuerũt deũ ãte cõspectũ suum. Semper.
4 Ecce enim deꝰ adiuuat me: & dominus susceptor est animæ meæ.
5 Auerte mala inimicis meis: in veritate tua dísperde illos.
6 Volũtarie sacrificabo tibi: cõfitebor nomi tuo dñe quoniã bonũ est.
7 Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me: & super inimicos meos

¶In finẽ i carminibꝰ intellectꝰ Dđ cũ venissẽt Ziphei et dixissent ad Saul/ nõne ecce Dđ abscõditꝰ ẽ apđ nos? LIII

1 DEus i nomie tuo saluum me fac: & in virtute tua libera me
2 Deus exaudi orationem meam: auribus ꝓcipe verba oris mei.
3 Qm̃ alieni isurrexerũt in me/ et fortes quęsierũt anima meã: & non proposuerunt deũ ante conspectũ suum. Dp̃
4 Ecce eni deus adiuuat me: & dominus susceptor est animæ meæ.
5 Auerte mala inimicis meis: & in veritate tua dísperde illos.
6 Volũtarie sacrificabo tibi: & cõfitebor nomi tuo domie qm̃ bonũ est
7 Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me: & super inimicos meos

¶Victori i psalmis eruditio Dauid cũ venissẽt Ziphei & dixissẽt Saul nõne Dauid abscõditꝰ est apud nos? LIIII.

1 DEꝰ in nomine tuo salua me & i fortitudine tua vlciscere me
2 Deus exaudi orationem meam: auribus ꝓcipe verba oris mei.
3 Quia alieni insurrexerũt aduersꝰ me/ & fortes q̃sierunt aiam meã: & nõ proposuerũt deũ in conspectu suo. Sela.
4 Ecce deus auxiliabitur michi: dominus sustentans animam meam.
5 Redde malum insidiatoribus meis: in veritate tua dísperde eos.
6 Voluntarie sacrificabo tibi: confitebor noi tuo dñe quoniã bonũ est.
7 Quoniam ex omni tribulatione liberauit me: & inimicos meos vidit

GALL. ROM. HEB.

dispexit oculus meus. respexit oculus meus. oculus meus.

TITVLVS. Ad victoriã in psalmis eruditio Dauid/ cũ venissent Ziphei & dixissẽt Saul/ nõne Dauid abscõditꝰ est apud nos? pro titulo legatur caput 26 primi regnorũ. Dauid: pſonã gessit Christi orãtis in horto. Ziphei Iudę traditoris. Saul/ Abner & cõplices: principũ sacerdotũ & cohortis. Psalmus: humana depcatio. Dauid: ipulsu spiritus loquitur.

EXPOSITIO CONTINVA. Deus in nomine tuo saluum me fac: & in virtute tua iudica me. cõditor æterne propter nomẽ tuũ/ verbũ tuũ/ salutare tuũ salua me: & in fortitudie tua vindica me/ de Zipheis & alijs inimicis meis. 1

Deus exaudi orationẽ meam: auribus percipe verba oris mei. dñe deus admitte pcẽ meã: aures tuæ pateãt depcationibus meis. 2

Quoniã alieni insurrexerunt aduersum me/ & fortes quæsierunt animã meã: & nõ propo suerũt deũ añ cõspectũ suũ. pcipe verba oris mei/ quoniã auersi & alienati a tẽ irruerũt in mẽ/ & potẽtiores me moliti sunt auferre vitã meã: & nequaq̃ dei metũ in aio/ & prę oculis mẽtis habuerũt. 3

Ecce enĩ deus adiuuat me: & dominus susceptor est aię meæ. sed ecce deꝰ auxiliator meus est: & deus defensor vitæ meæ est. 4

Auerte mala inimicis meis: & in veritate tua disperde illos. O deus æterne vltionẽ reddẽ insidiatoribꝰ meis: & in vero tuo iudicio cõtere eos. 5

Volũtarie sacrificabo tibi: & cõfitebor noi tuo dñe quoniã bonũ est. vltro et prõpta voluntate sacrificiũ tibi offerã pro mea liberatione: & laudabo te deũ meũ quoniã salutare et æquũ est. 6

Quoniã ex õni tribulatione eripuisti mẽ: & super inimicos meos despexit oculus meus. salutare & æquũ est/ quoniã ex omni michi intentato periculo liberasti me: & fecisti vt propris oculis in mea potestate viderim hostes meos. 7

ADVERTE. Quinto versu. auerte mala inimicis meis: Hieronymꝰ ex hebræo redde mala insidiatoribus meis. quare potius esset legendũ cõuerte mala inimicis meis. auerte enĩ & cõuerte oppositã habẽt significationẽ. & particula sequens/ & in veritate tua disperde illos: hãc intelligẽtiã requirit q̃q̃ et græce habeatur ἀπόστρεφε id est auertet sed hæc duo verba ἐπιστρέφω & ἀποστρέφω conuerto & auerto: plerumq̃ inueniuntur confusa. vt vbi vnũ scribi debet: inueniaẽ scriptũ alterũ. vt et hic scribẽdũ potius fuisset ἐπιστρέφει/ siue potius ἐπίστρεψον. & vbi vltimo versu sexti psalmi legit conuertantur: illic in greco passiuũ verbi vnde hic dicimus auerte/ positũ est. Septimo versu. ex omni tribulatione eripuisti me: Hieronymꝰ ex hebræo quoniã ex omni tribulatione liberauit me. & id liberauit: videtur ad nomẽ & nõ ad patrẽ referendũ. vt et sensus: ex pcedẽte versu sumaẽ. voluntarie sacrificabo tibi: & cõfitebor nomini tuo/ verbo tuo/ quoniã bonũ est. cõfitebor iquã quoniam verbum tuum ex omni tribulatione liberauit me. salus enim & a patre & a verbo eius. sed qui pattem & verbum nominat: vtriusq̃ spiritum intelligit. Quod vero eodẽ septimo versu ex hebręo subiungitur/ & inimicos meos vidit oculus meus: respicit qđ dictũ capite 26 primi regnorũ. venerunt ergo Dauid & Abisai nocte ad populũ: et inuenerunt Saul iacentem & dormientem in tentorio/ & hastã fixã in terra ad caput eius/ Abner autem & populum dormientes in circuitu eius. quod & Christum nocte resurgentem/ clypeatos/ hastatosq̃ custodes suos dormientes/ & cæcum populum Hebraicum repperisse: figurasse potest.

In finẽ in carminibꝰ intellectꝰ Dauid. LIIII.

1 Exaudi deꝰ oronẽ meã et ne despexeris depcationẽ meã: itẽde michi & exaudi me

2 Cõtristatꝰ sũ in exercitatione mea/ & cõturbatꝰ sũ a voce inimici: & a tribulatione peccatoris.

3 Qm̃ declinauerũt in me iniquitatẽ: & in ira molesti erant michi.

4 Cor meum conturbatũ est in me: & formido

In finẽ in carminibꝰ intellectus Dauid. LIIII

Exaudi deꝰ oronẽ meã et ne despexeris depcationẽ meã: intẽde in me et exaudi me.

Cõtristatꝰ sũ in exercitatione mea/ & cõturbatꝰ sum a voce inimici: & a tribulatione peccatoris

Quoniã declinauerũt in me iniquitates: & in ira molesti erant michi.

Cor meũ cõturbatum est in me: & formido

Victori intellectꝰ in carminibus Dauid. LV.

Exaudi deꝰ oronẽ meã et ne despicias depcationẽ meã: attẽde michi et exaudi me.

Humiliatꝰ sum in meditatiõe mea & conturbatꝰ a voce inimici: a facie persequentis impij.

Qm̃ proiecerũt sup me iniquitatem: & in furore aduersabãtur michi.

Cor meũ doluit in vitalibꝰ meis: et terrores mor

mortis cecidit sup me.
5 Timor & tremor venit sup me: et cōtexit me tenebra.
6 Et dixi qs dabit michi pēnas sicut colūbę: & volabo & requiescā?
7 Ecce elōgaui fugiēs: & mānsi in solitudine. Sēp.
8 Expectabā eū q saluū me fecit: a pusillanimita te spiritus et tēpestate.
9 Precipita dñe diuide liguas eorū: qm̄ vidi iiquitatē & cōtradictionē in ciuitate.
10 Die & nocte circūdabit eā sup muros ei⁹ iniquitas: et labor ī medio ei⁹ & iniustitia.
11 Et nō defecit de plateis eius: vsura & dolus.
12 Q m̄ si ī imicus maledixisset michi: sustinuissē vtiq.
13 Et si is qui oderat me super me magna locutus fuisset: abscōdissem me forsitan ab eo.
14 Tu vo homo vnanimis dux me⁹ & notus me⁹.
15 Q ui simul mecū dulces capiebas cibos: in domo dei ābulauim⁹ cū cōsēsu
16 V eniat mors sup illos: & descendant in ifernū viuentes.
17 Q m̄ nequitię ī habitaclis eorū: in medio eorū.
18 Ego aūt ad deū clamaui: & dns saluabit me.
19 V espe et mane et meridie / narrabo et ānūciabo: et exaudiet vocē meā

mortis cecidit super me.
Timor & tremor venerunt super me: et cōtexerunt me tenebræ.
Et dixi qs dabit michi pēnas sicut colūbę: & volabo & requiescā?
Ecce elongaui fugiēs / et mānsi in solitudine: Dp̄.
expectabā eū qui me saluū faceret a pusillo aio & tempestate.
Precipita dñe & diuide linguas eorū: qm̄ vidi iiquitatē et cōtradictionē in ciuitate.
Die ac nocte circūdabit eā super muros eius: iniquitas et labor ī medio eius & iniustitia.
Et nō defecit de plateis eius vsura et dolus: qm̄ si ī imicus meus maledixisset michi / supportassem vtiq.
Et si is q oderat me super me magna locutus fuisset: absconderem me vtiq ab eo.
Tu vero hō vnanimis dux me⁹ et notus me⁹: qui simul mecū dulces capiebas cibos: in domo dñi ābulauim⁹ cū cōsēsu
Veniat mors sup illos: et descendāt in infernū viuentes.
Q m̄ nequtia in hospitijs eorū: in medio ipsorū.
Ego aūt ad dñm clamaui: et dns exaudiuit me.
V espe et mane et meridie / narrabo & ānūciabo: et exaudiet vocē meā

tis ceciderūt super me.
Timor et tremor venit super me: et operuit me caligo.
Et dixi qs dabit michi pēnas colūbę: vt volē & requiescā?
V t pcul abeā: & cōmorer in deserto. Sela.
Festina vt saluer: ab spiritu tēpestatis et turbinis.
Precipita dñe diuide liguas eorū: qm̄ vidi iiquitatē & cōtradictionē in ciuitate.
Die ac nocte circūeuntes muros eius / scelus et dolor ī medio ei⁹: īsidiæ in vitalibus eius.
Et nō recedit de plateis ei⁹: dānū et fraudulētia.
Non enim inimicus exprobrauit michi: vt sustineam.
Neq is qui me oderat super me magnificatus est: vt abscondar ab eo.
Sed tu homo vnanimis meus: dux meus et notus meus.
Qui simul habuimus dulce secretū: ī domo dei ambulauimus ī terrore.
Veniat mors super eos: descendāt in inferitū viuentes.
Quia neqtię ī cōgregatiōe eor: et ī medio eor
Ego aūt ad deū clamabo: & dns saluabit me.
Vespe et mane et meridie loquar & resonabo: & exaudiet vocē meā.

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
54 Exaudi.	20 Redimet in pace aiam meã ab ijs qui appropiquãt michi: quoniã iter multos erant mecũ.	Liberauit in pace aiam meã ab ijs qui appropiquãt michi: quoniã iter multos erant mecũ.	Redimet in pace aiam meã ab appropinquãtibus michi: multi enĩ fuerunt aduersum me.
	21 Exaudiet deꝰ et hũiliabit illos: qui est ante sæcula. Semper.	Exaudiet deus & humiliabit eos: qui est ãte scla et manet ĩ æternũ. Dp̃.	Exaudiet deus & humiliabit eos: qui iudex est ab initio. Sela.
	22 Non enĩ est illis cõmutatio/et nõ timuerũt deum: extendit manũ suã in retribuendo.	Non enĩ est illis cõmutatio & nõ timuerũt deum: extendit manũ suã in retribuendo illis.	Non enĩ mutãtur neqꝫ timent deũ: extẽdit manum suam ad pacifica sua.
	23 Cõtaminauerũt testamentũ eius/ diuisi sunt ab ira vultus eius: & appropinquauit cor illius.	Cõtaminauerunt testamentũ eius/ diuisi sunt ab ira vultus eius: et appropiauit cor eius.	Cõtaminabit pactum suũ / nitidius butyro os eius: appropinquat aũt cor illius.
	24 Mollita sunt sermones eius supꝫ oleũ: et ipi sunt iacula.	Mollierũt sermones suos supꝫ oleũ: & ipsi sunt iacula.	Molliores sermones eiꝰ oleo: cũ sint lanceę.
	25 Iacta super dñm curã tuã et ipe te enutriet: nõ dabit in æternũ fluctuationẽ iusto.	Iacta in deũ cogitatum tuũ: et ipse te enutriet. Nõ dabit in æternũ fluctuationẽ iusto: tu vero deduces eos in puteum interitus.	Proijce supꝫ dñ; charitatẽ tuã: et ipe enutriet te. Nõ dabit in ęternũ fluctuationẽ iusto.
	26 Tu vero deus deduces eos: in puteũ interitus.		Tu autẽ deus deduces eos in puteũ interitus.
	27 Viri sanguinũ et dolosi nõ dimidiabũt dies suos: ego autẽ sperabo in te domine.	Viri sanguinũ & dolosi nõ dimidiabũt dies suos: ego vero in te sperabo domine.	Viri sanguinũ & dolosi nõ dimidiabunt dies suos: ego autem fiduciã habeo tui.

TITVLVS. Ad victoriã in psalmis eruditio Dauid. Psalmus de Christo domino. Propheta in spiritu inducit Christum.

EXPOSITIO CONTINVA. Exaudi deꝰ orationẽ meã/ & ne despexeris depcationẽ meã: intẽde michi & exaudi me. quater resumit paterni pidij iuocationẽ. Cõtristatus sum ĩ exercitatiõe mea: & cõturbatꝰ sũ a voce iimici/ & a tribulatiõe peccatoris. mœstitia affectus sũ ĩ cõuersatiõe mea ĩ mũdo & cõmotus a maliloquẽtia aduersãtis ppli/ nũc dicẽtis homo malꝰ est/ dęmoniũ habet/ĩ beelzebuth eijcit dęmonia/ & ab afflictiõe ppli trãsgressoris/ me nũc eijciẽtis nũc lapidare/ nũc mortificare volẽtis. Quoniã declinauerũt ĩ me iiquitatẽ: & ĩ ira molesti erãt michi. cõtristatꝰ sũ & cõturbatus sum in exercitatiõe mea/ quoniã oia opa mea & dicta ipigebãt michi ĩ peccatũ: & præiracũdia ifẽsi erãt michi ac molestia me afficiebãt. Cor meũ cõturbatũ est ĩ me: & formido mortis cecidit sup me. aia mea anxiata est ĩ me: & terror mortis circũdedit me. Timor & tremor venit sup me: & cõtexit me tenebra. metꝰ & cõtremitio ob ifẽsionẽ ĩ me iimicorũ iudęorũ irruerũt sup me: & occi caligauerũt ĩ me. Et dixi qs dabit michi pẽnas sicut colũbę: & volabo & requiescã/ & qrelã fudi/ qs pstabit michi pidiũ diffugiẽdi/ sicut simplici & inocuę colũbę alarũ bñficio picula vitãti: & ego diffugiã a tãta turba maleuolorũ/ & gete reficiar & paululũ a molestia respirabo. Ece elõgaui fugiẽs: & mãsi ĩ solitudine. ecce discessi ab eis elõgãs: & habitaui ĩ cãpestribꝰ & desertis locis/ semotis ab habitatiõe hoim. Expectabã eũ q saluũ me fecit: a pusillanimitate spũs & tẽpestate. opiebar salutẽ meã a deo qui & me saluare dignatus est: & vires animi refocillare a cõsternatiõe & turbatione aiæ meę/ & ab illa hostili psecutiõe. Precipita dñe/ diuide liguas eorũ: quoniã vidi iiquitatẽ & cõtradictionẽ ĩ ciuitate. demolire pater machinatiões eorũ/ et fac vt verbis nõ cõspirẽt/ nõ cõ-

10 cordẽt.ĩ ſẽtẽtijs:quoniã ego malã ĩ me eorũ volũtatẽ aſpexi/et ĩ Hieruſalẽ cõtradicẽdi mi-
chi ĩtẽtionẽ. D ie ac nocte circũdabit eã ſup muros eiꝰ iniquitas:et labor ĩ medio eiꝰ et iniuſti-
11 tia.iugiter nequitia maiorũ eiꝰ & cuſtodũ occupabit eã:et mediũ ꝑm dolor occupabit &
12 ſcelerata vita. E t nõ defecit de plateis eiꝰ:vſura & dolꝰ.et a negociatoribꝰ eiꝰ:nũq̃ fœnus
13 abijt & defraudatiõis aſtutia. Q uoniã ſi ĩimicus meꝰ maledixiſſet michi:ſuſtinuiſſẽ vtiq;.ſi
adũſariꝰ meꝰ cõiuraſſet ĩ mortẽ meã:equo equidẽ toleraſſẽ aio. E t ſi is q oderat me ſup me
14 magna locutꝰ fuiſſet:abſcõdiſſem me forſan ab eo. & ſi is q michi ifẽſus erat/michi verbis
15 mortẽ ĩtẽtaſſet:forte eiꝰ ꝓtiã diffugiẽs/me ſubſtraxiſſem ab eo. T u vero homo vnanimis:
dux meꝰ & notꝰ meꝰ. Q ui ſimĩ mecũ dulces capiebas cibos:ĩ domo dei ãbulauimꝰ cũ cõſẽ-
ſu.at vero tu vir pacifice mecũ verſatꝰ: ductor meꝰ & familiaris meꝰ cõiuraſti in me/ mali-
gnatꝰ es ĩ me.tu qui ĩ mẽſa mea dulci doctrina paſcebaris et cibo:tu q mecũ ceu apoſtolus
16 meꝰ/vna ãbulabas ĩ tẽplo dei/mecũ cõſẽtiẽs et aſſiſtẽs meis exhortatiõibꝰ/cõiuraſti ĩ meã
mortẽ/et cũ ĩimicis meis adũſũ me es machinatꝰ. V eniat mors ſup illos:& deſcẽdãt ĩ iferꝝ-
17 nũ viuẽtes.ĩteritꝰ occupet eos q cõciliati ſũt et tecũ ĩ mortẽ meã cõſpirauerũt: et eos viuos
18 abſorbeat tartarꝰ. Q uoniã nequã ĩ habitaciis eorũ:ĩ medio eorũ.ifernꝰ deglutiat eos/quo-
niã mẽs nequã/et flagitioſa ĩ me cõcilia ĩ cõuẽticiis eorũ:& ĩ cordibꝰ eorũ. E go aũt ad dñm
19 clamaui & dñs ſaluabit me.ego vero patrẽ meũ rogaui: & deꝰ pater meꝰ a malitia eorũ li-
berabit me. V eſpe et mane et meridie narrabo & ãnũciabo: & exaudiet vocẽ meã.veſpe in
horto/& mane ĩ mãibꝰ ſatellitũ hoſtiũ meorũ/& meridie ĩ oblatiõe mea iuocabo et clama-
20 bo ad patrẽ meũ:& ipe clamores meos ſuſcipiet. R edimet ĩ pace aiam meã ab ijs q appro-
piquãt michi: quoniã iter multos erãt mecũ.pater meꝰ ĩ trãquillitate liberabit ſpiritũ meũ
21 ab ijs q ĩpetũt me ad nocẽdũ:quoniã magnꝰ eſt nũerus eorũ q ad me pdẽdũ aggreſſi ſũt. E x
22 audiet deꝰ et hũiliabit illos:qui eſt ãte ſcła.pater meꝰ ꝑces meas admittet & deꝰ deijciet ag
greſſores meos:qui & deꝰ et iudex eſt ãte mũdi exordia. N õ enĩ eſt illis cõmutatio et nõ ti-
mueŕt deũ:extẽdit manũ ſuã ĩ retribuẽdo.deijciet qdẽ eos/ nã illi nõ cõuertẽt de malo ĩ bo
nũ/pœnitẽtiã nõ agẽt/ſiqdẽ obſtinati ſũt/et nõ reueriti ſũt dei iudiciũ:deꝰ aũt vindictã ſuã
23 pauit ad retribuẽdũ. C õtamiauerũt teſtamẽtũ eiꝰ/diuiſi ſũt ab ira vultꝰ eiꝰ:et appropiq̃uit
24 cor illiꝰ.irritã fecerũt legẽ dñi/diſpſi ſũt ab ĩdignatiõe ſeueritatis eiꝰ:et volũtas eiꝰ ꝓpinq̃ fa-
cta eſt ad vlciſcẽdũ. M olliti ſũt ſermões eiꝰ ſup oleũ:et ipi ſũt iacula.illi ifẽſati molliores ext
25 ſtimauerũt diuias cõmũiatiões oleo:ſed illę erũt tela illos cõfodiẽtia. I acta ſup dñm curã tuã
et ipe te enutriet:et nõ dabit ĩ ętnũ fluctuatiõnẽ iuſto. cõmitte te ꝓrſus deo et totã aimi tui
26 ſollicitudinẽ illi relinq̃ & ipe ꝓuidebit tibi:et nõ ſinet volũtatis ſuę factorẽ/cogitatũ oẽm et
curã ſui ĩ eo iactãtẽ ãbulãtẽq; ĩ mãdatis eiꝰ/pire ĩ ſẽpiternũ. T u vero deduces eos:ĩ puteũ ite
27 riiꝰ.at tu pater iuſtorũ amator/deturbabis ptinaces et obſtinatos aduerſarios meos.ĩ iter-
minę mortis abyſſũ/ĩ ęternorũ ſuppliciorũ lacũ. V iri ſãguinũ et doloſi nõ dimidiabũt dies
ſuos:ego autẽ ſperabo in te dñe. hoies ſanguinarij/hoies ſitiẽtes inocentẽ fundere ſangui-
nẽ/ et hoies dolo deceptiõeq; pleni ad dierũ ſuorũ nõ pertingent medietatẽ: at ego cœle-
ſtis pater in nullo alio q̃ in te fiduciã meã collocabo.

ADVERTE Quito verſu.vltia pticula pſalteriũ gallicũ habet et cõtexit me tenebra: nũc
nõ ita pſallũt eo ytẽtes/ſed ex pſalterio romano cõmutauerũt. & paſſim pſallũt:et cõtexerũt
me tenebrę:& q̃q̃ hoc & illud idẽ ſit:hoc tñ vltimũ magis latine dictũ viſũ eſt:et hęc forte
cõmutatiõis cauſa. ¶ Qđ verſu ſeptimo aſſertorie dicit ecce elõgaui fugiẽs et mãſi ĩ ſolitu-
dine:idẽ facer Hieronymꝰ ſuſpẽſa orõne cõtinuat ꝑcedẽti verſui/hoc pacto.vt ꝓcul abeã et
cõmorer ĩ deſerto.et ſiue hoc ſiue illo modo dicat:cõſtat dño ſalutari noſtro conuenire.nã
cũ ſuſtuliſſet Herodes Ioãnẽ ſimulabat ſe Chriſtũ velle videre. Chriſtꝰ aũt ſubdolũ cor eiꝰ ĩ-
tuẽs:ĩ ſolitudine mãſit.& vt narrat Lucas:aſſũptis diſcipłis ſuis ſeceſſit ſeorſum ĩ locũ deſer
tũ/qui eſt bethſaide.vbi & ad turbas(quę vt cognouerũt ſecutę ſũt)locutꝰ eſt de regno dei
et ſanitates ꝓfecit.et quiq; milia hoim ex quiq; panibus & duobꝰ piſcibus pauit. ¶ Octauo
verſu.expectabã eũ qui ſaluũ me fecit a puſillanimitate ſpũs et tẽpeſtate:Hieronymꝰ ex he
brẽo paulo aliter/feſtinabo vt ſaluer ab ſpiritu tẽpeſtatis et turbinis:quo deſignari videt: ac-
celerabo ſolitudies et deſerta loca petere/eripiar a ſpũ tẽpeſtatis et turbinis/quẽ herodes cũ
cõplicibus ſuis ſcribis et phariſęis in me molirent.nouerat enĩ oia: et quo furore et turbine
debacchati fuiſſent niſi ſeceſſiſſet.ſed ꝓcipitati ſunt et diuiſi:ꝓ eius abſentiã.et quod illic di
citur a puſillanimitate ſpiritus/hic a ſpiritu tẽpeſtatis:hoc vltimũ magis aptũ eſt huic loco
et vt dicat de Chriſto.quare intelligatur acſi diceremus expectabã vt ſaluus fierẽ a ſpiritu
turbinis et tẽpeſtate.ſiquidẽ et ſpiritus turbinis & ſpiritus tẽpeſtatis:idẽ. ¶ Quartodecimo
verſu.hęc tria homo vnanimis/dux meus/notꝰ meus:ꝓditori Iudę cõueniunt.nã a primo
q̃ vnanimis eſſet:apoſtolatũ accepit.notꝰ meus.qs enĩ magis notꝰ: q̃ qui cõſuluit et ſimul
cũ altero cibũ/potũq; cõtinuo ſumit. dux meus a dño in ſpiritu ꝓphetię dicit: qa loculos
habebat/diſpenſator oĩm erat & prouiſor.quocũq; diuertebat:& dñs quoq; cũ cæteris ſe-

quebaꝫ. ¶ Quitodecio versu. qui simul mecũ dulces capiebas cibos. q̃uis & hoc Iudę q salvatorẽ / aut prodebat aut ꝓditurus erat/ apte cõueniat/ qđ ex 10 versu psalmi 40 manifeste cognoscit. Hieronymꝰ tñ ex hebręo aliũ elicit sensũ: qui nõ minꝰ Iudę cõuenit. vbi enĩ dicimꝰ/ q simul mecũ dulces capiebas cibos: Hieronymꝰ ex hebręo habet q simul habuimus dulce secretũ. sed quodnã dulce illud secretũ? Lucas profecto aperit dicẽs. Assumpsit IHESVS duodecĩ discipulos suos secreto & ait illis: ecce ascẽdimꝰ hierosolymã & cõsũmabũtur oĩa q̃ scripta sunt ꝑ prophetas de filio hoĩs. tradeť enĩ gẽtibus /& illudeť/ & flagellabiť/ & cõspueť. postq̃ flagellauerit cõspuẽt eũ: et die tertia resurget. idẽ in Mattheo. idẽ dicit in Marco. vides duodecĩ dicit: quorũ proculdubio Iudas vnus erat. cui & cũ cęteris: dulciter hoc secretũ excessus sui & anastaseos suę apiebat. varijs igit signis & idicijs proditor salutaris nostri/ a spiritu manifestaťq; hõ vnanimis/ q; dux & cui cęt orũ prouidẽtia cõmissa/ q; vnus eorũ cui saluator secreta sua cõmittebat/ & ex nra hic tralatiõe & 40 psalmo q; saluatori i eadẽ mẽsa cõiuebat. ¶ Versu 17 vbi habemꝰ in habitaclis eorũ: Hieronymꝰ ex hebręo in cõgregatiõe eorũ. qđ apte q̃drat: propť cõcilia & cõuẽtiones eorũ in vnũ vt dñm vitæ/ dolo pderẽt. ¶ Vicesimo versu. quoniã iter multos erãt mecũ: aptius Hieronymꝰ ex hebręo/ multi enĩ fuerũt aduersũ me. neq; cũ mecũ dicimꝰ: eque apte trahit sẽsus. pene enĩ & mecũ & aduersũ me: quippiã ꝑtẽdũt cõtrariũ. q̃re potiꝰ dicẽdũ videť: quoniã iter mltos erãt cõtra me: qđ pinde valeat ac/ quoniã mlti/ aut i mltitudie erãt cõtra me. ¶ Vicesimo scdo versu vbi locꝰ est diapsalmatis/ & extẽdit manũ suã in retribuẽdo: Hieronymꝰ ex hebręo habet/ extẽdit manũ suã ad pacifica sua. vbi et i seq̃ntibꝰ versibꝰ vsq; ad 26: videť prophetia ab ipijs illis ex oppositõ cõuerti ad pios et electos/ et alia haberi itelligẽtia q̃ iterptes tradidere. Talisq; et huiꝰ & sequẽtiũ versuũ haberi poterit itellectꝰ. extẽdit manũ suã ad pacifica sua. deꝰ cõuertit manũ suã ad eos q pacẽ eiꝰ amabũt. Cõtamĩabit pactũ suũ/ nitidiꝰ butyro os eiꝰ: appropiquat aũt cor illiꝰ: repudiabit deus vetus testamẽtũ/ sinceriꝰ caseo os eius/ verbũ & sapiẽtia ãnũciãs nouũ: et verbis eiꝰ cor eiꝰ accedit. Molliores sermones eius oleo cũ sint lãceę. sermones diuini oris molliores sunt oleo/ sup mel & fauũ dulciores: cũ vt lanceę penetrabiles sint/ & vt gladij ãcipites. ¶ Aduerte etiã versu 23 ex hebręo repiri pugnat aũt cor illiꝰ. & hãc tũc habeat sẽtẽtiã. cor illiꝰ valide certat ad victoriã. Quibꝰ armis? sermonibꝰ dulcioribꝰ melle & fauo: sed q̃ ex seq̃nti versu sunt iacula. viuꝰ est enĩ sermo dei & efficax & penetrabilior oĩ gladio ãcipiti: & ptingẽs vsq; ad diuisionẽ aię ac spũs/ cõpagũ quoq; ac medularũ. & hęc nõ idigna sentẽtia. ¶ Vicesimoquinto versu. iacta sup dñm curã tuã: Hieronymꝰ ex hebręo. ꝓjce sup dñm charitatẽ tuã. vtrũq; bonã cõtinet sẽtẽtiã. dñs in euãgelio nolite sollicĩti esse dicẽtes: qđ mãducabimꝰ/ aut qđ bibemꝰ/ aut quo opiemur. hęc enĩ oĩa gẽtes iquirũt. scit enĩ pater vester: q; his oibꝰ idigetis. q̃rite ergo primũ regnũ dei & iustitiã eiꝰ: & hęc oĩa adijciẽť vobis. & qđ hoc est: nisi iacta sup dñm curã tuã/ & ipe te enutriet? qđ aũt ex hebręo habeť charitatẽ/ qđ ꝑmi & maximi cõtinet ꝑcepti ipletionẽ: idẽ valeat. nã qui in deũ/ totũ amorẽ suũ cõuertit: illũ maxime sitit/ in illo sperat & cõfidit / & in illũ totã & vniuersã curã suã reijcit. qui & det nobis gr̃am: vt & charitatẽ et oẽm sollicitudinẽ nostrã i eũ itegra fide et oĩ reijciam⁹ fiducia/ q est et erat et erit supbñdictꝰ i scła. Amẽ.

¶In finẽ ꝑ populo qui a sãctis lõge factus est/ Dauid i tituli iscriptiõe cũ tenuerũt eũ allophyli in geth. LV.

1 MIserere mei deus qm̃ cõculcauit me homo: tota die ipugnãs tribulauit me.

2 C õculcauerũt me iimici mei tota die: quoniã multi bellantes aduersum me.

3 A b altitudie diei timebo: ego vero i te spabo.

4 I n deo laudabo sermo-

¶In finẽ ꝑ populo qui a sãctis lõge factus est/ Dauid i tituli iscriptiõe cũ tenuerũt eũ allophyli in geth. LV.

MIserere michi domine qm̃ cõculcauit me homo: tota die bellans tribulauit me.

C õculcauerũt me iimici tota die: ab altitudine diei.

Q m̃ multi qui debellant me timebũt: ego vero in te sperabo dñe.

I n deo laudabo sermo-

¶Victori ꝑ columba muta eo q; ꝑcul abierit/ Dauid humilis & simplex cũ tenuerũt eũ allophyli in geth. LVI.

MIserere mei deus qm̃ cõculcauit me homo: tota die pugnãs tribulauit me.

C õculcauerũt me insidiatores mei tota die: multi enĩ qui pugnant contra me.

Altissime q̃ cũq; die territ⁹ fuero: ego i te cõfidã

I n deo laudabo verbũ/

nes meos/in deo ſperaui: nō timebo quid faciat michi caro.

5 Tota die ꝟba mea execrabātur:aduerſum me oēs cogitatiōes eorum in malum.

6 Inhabitabūt & abſcōdent:ipſi calcaneū meū obſeruabūt.

7 Sicut ſuſtinuerūt aiam meā pro nichilo ſaluos facies illos:in ira populos cōfringes.

8 Deus vitā meā ānūciaui tibi:poſuiſti lachrias meas in cōſpectu tuo.

9 Sicut & in promiſſione tua: tunc cōuertent inimici mei retrorſum.

10 In quacūqꝫ die inuocauero te: ecce cognoui qm̄ deus meus es.

11 In deo laudabo verbū in deo laudabo ſermonē/in dño ſperaui: non timebo quid faciat michi homo.

12 In me ſunt deus vota tua:quę reddam laudationes tibi.

13 Qm̄ eripuiſti animam meā de morte/& pedes meos de lapſu: vt placeam corā deo in lumie viuentium.

nes meos tota die ī deo ſperabo:nō timebo q̄d faciat michi homo.

Tota die ꝟba mea execrabātur: aduerſū me omnia cōſilia eorum in malum.

Inhabitabūt et abſcōdent:ipſi calcaneū meū obſeruabūt.

Sicut expectauit aīma mea/ pro nichilo ſaluos facies eos: in ira populos cōfringes.

Deus vitā meā nūciaui tibi/poſui lachrimas meas in cōſpectu tuo:ſi cut in repromiſſiōe tua.

Cōuertātur īimici mei retrorſum in quacunqꝫ die inuocauero te: ecce agnoui quoniam deus meus es tu.

In deo laudabo verbū & in dño laudabo ſermonē/ in deo ſperabo: nō timebo quid faciat michi homo.

In me ſunt deus vota: quæ reddam laudationis tibi.

Quoniā eripuiſti aīam meam de morte oculos meos a lachrimis: pedes meos a lapſu.

Vt placeā corā dño: in lumine viuentiū.

in deo ſperaui: nō timebo quid faciat caro michi.

Tota die ſermonibus me affligebant: contra me omnes cogitatiōes eorum in malū.

Cōgregabūtur abſcōdite/ plantas meas obſeruabūt : expectantes animā meā.

Quia nullus eſt ſaluus in eis: ī furore populos detrahet deus.

Secretiora mea numeraſti pone lachrimam meam in cōſpectu tuo: ſed nō ī enarratiōe tua.

Tūc cōuertētur : īimici mei retrorſum.

In quacūqꝫ die inuocauero: hoc ſcio quia deꝰ meus es.

In deo laudaboverbū/ in dño p̄dicabo ſermonem/in deo ſperaui:nō timebo quid faciat homo michi.

In me ſunt deus vota tua:reddam gratiarum actiones tibi.

Quia eripuiſti animā meā de morte/& pedes meos de lapſu : vt ambulem coram deo in lumine viuentiū.

TITVLVS. Ad victoriā pro colūba muta/eo q̄ procul abierit dauid humilis atqꝫ ſimplex quādo tenuerūt eū allophyli in geth. pro titulo legat caput 21 primi regū. colūba muta: populus fidelis charitatē ſimplicitatēqꝫ ſeruans/ aduerſariorū calamitate preſſus vt ne murmure quidē proloquiqꝫ audeat. Dauid populi fidelis/allophyli infidelīū/ & geth terræ infidelīū dñio iugoqꝫ ſubditæ: figuram geſſere. Propheta in ſpiritu loqtur in p̄ſona populi fidelis.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Miſerere mei deus quoniā cōculcauit me homo: tota die impugnās tribulauit me. mia tua ſuccurrat michi deus quoniā populus aduerſarꝰ & infidelis
2 depſſit me: & abſqꝫ requie me laceſſens conturbauit me. Conculcauerunt me inimici mei tota die: quoniā multi bellantes aduerſum me. pſtratum me tenuerunt dura ſeruitute/ p̄ſſerūt me viri infideles toto tēpore: quoniā multitudine pugnantiū prealuerunt aduerſum

Pſal.

55 Miſerere.

me. A b altitudine diei timebo/ ego vero in te ſperabo. nūquid a ſuperbia quæ dieb⁹ meis ſe extulit formidabo/ nunquid cōcidam animo? minime/ ſed in te deus me⁹ ſpem liberatio nis meę collocabo. I n deo laudabo ſermones meos/ in deo ſperaui: nō timebo quid faciat michi caro. ſi qui ſermones de deo erunt illos ꝓbabo/ in deo ſpem meā cōtegi: moleſtias q̄s michi intulerint hoies carne ambulātes nichili ęſtimabo. T ota die verba mea execraban tur: aduerſum me oēs cogitatiōes eorū in malū. inceſſanter ſermōes meos capiebāt in ma lū in ꝓperiūq; ducebant: ois cogitatus eorū ad malignandū in me cōuerſus ē. I nhabi tabūt et abſcōdent: ipſi calcaneū meū obſeruabūt. cōuerſabūtur mecū & celabūt peruerſos in me cogitat⁹ ſuos: ipſi ſtudebūt me ſupplantare. S icut ſuſtinuerūt aīam meā/ ꝓ nichilo ſaluos facies illos: in ira populos cōfringes. O deus ſpes mea & ſaluator me⁹/ ſicut inimici mei/ viri infideles ſtuduerūt auferre vitā meā/ ſic pro re nulla illos ſaluos facies: ſed tu de⁹ in vindicta tua infideles hoies illos collides. D eus vitā meā annūciaui tibi: poſuiſti lachri mas meas ī cōſpectu tuo. de⁹ afflictionē vitę meę ante te ꝓnūciaui/ añ te fleui: & ſtillas fle tuū meorū añ te collocaſti. S icut & in ꝓmiſſione tua: tūc cōuertent inimici mei retrorſum. I n q̄cūq; die iuocauero te: ecce cognoui quoniā de⁹ me⁹ es. ecce cōfido acſi pollicit⁹ eſſes: q; cōuertes inimicos meos retro/ ꝓculq; a mea infeſtatiōe repelles. in quocūq; tēpore tuā opē īplorauero/ tuū p̄fidiū popoſcero: quia ſcio te eſſe deū meū/ q ꝓ tua bonitate me nō de ſeres. I n deo laudabo verbū in deo laudabo ſermonē: in dño ſperaui non timebo qd faciat michi homo. dictū aut factū ſi cōtra te deū meū nō fuerit ꝓbabo locutionē/ ſi de te aut pro te fuerit p̄conizabo: in te deo meo ſpes mea cōiecta eſt/ nichilipendā quicquid michi mole ſti afferre poſſit homo. I n me ſunt deus vota tua: q̄ reddā laudationes tibi. O deus meus/ ſpes mea/ liberator meus in memetipſo tibi voui: reddere ſcilicet gratiarū actiones tibi. Q uoniā eripuiſti aīam meā de morte & pedes meos de lapſu: vt placeā corā deo in lumi ne viuentiū. reddā inquā gratiarum actiones tibi/ quia liberaſti de interitu vitam meā/ ab hoſtium ſupplantatione me ſeruaſti: vt acceptari & placere poſſim coram te deo meo in il luminatione vultus tui/ in regione lucis/ & gloria beatorum.

1 2 3 4 6 7 8 9 10 11 13 15

ADVERTE Pro titulo: fidele cœtū/ ſanctorūq; nō ab re colūbam noīari. nam & in cāticis amatorijs ita nūcupat: vt hic ſurge ꝓpera amica mea/ colūba mea/ formoſa mea & veni. & iterū: vna eſt colūba mea/ pfecta mea. Et ex hiſtorijs: colūba ſimplex auis/ meditabūda amās/ iuiolatā compari fidē ſeruās agnoſcit. et ex accipitribus: ſibi pericula p̄ſentire/ illaq; ſubſidēdo & humili volatu deuitare. in illiſq; eſſe quidā gloriæ intellectus: ex ſuis colori bus variaq; diſpoſitione. quę dū in oſtentatione volat & ſuo plaudit volatu: tūc ſolito vola tu multo velociorē ſpeculat occultus frōde latro/ & gaudentē in ipſa gloria rapit. Sed quid hoc aliud: niſi viuū naturæ argumentū? quo ab optimo cōditore monemur eſſe ſimplices: eſtote inquit ſimplices ſicut colūbę. eſſe in ſimplicitate meditabūdos. eſſe charitatis/ fideiq; tenaces. noſſe aduerſarios noſtros humilitate vitari poſſe. q; ſi efferimur/ ſi gloriabundi ni mis/ in bonis noſtris exultemus oſtētatuiq; eſſe volum⁹: timendū eį ac reformidandū ē/ ne occultus inſidiator noſter/ vbi viderit nos plus ſolito geſtiētes/ nobiſq; applaudētes/ in ipſa gloria diripiat/ raptos voret/ & non ſit q eripiat. ¶ Tertio verſu. ab altitudine diei timebo/ ego vero in te ſperabo: hieronymus ex hebręo altiſſime quacūq; die territ⁹ fuero in te cōfi dā. vbi altiſſime reſpicit deū. & in traductionibus hoc in loco diaphonia eſt. nā noſtra hic habet timebo/ hebrea territ⁹ fuero/ romana & vetus timebūt/ quod refert ad bellātes græ ca ὁυ Φοβηθήσομαι id eſt nō timebo. ſed planior q ex hebręo: & nō magno impēdio col ligitur ſenſus. ¶ Quarto verſu. in deo laudabo ſermōes meos: meos ſupfluit. nā hoc pacto ex hebręo in deo laudabo verbū. ¶ Siſr autē & in quito verſu. tota die verba mea execra bātur: mea ſupfluit. & id potius de verbis aduerſariorū eēt intelligendū. vt hic eliceret ſen ſus. tota die/ execrāda in me iactabāt verba. verū circa litterā ꝓ additiōe pticularū meos & mea: alit fuit exponēdū. ¶ Septimo verſu. ſicut ſuſtinuerunt aīam meā: ex hebręo expe ctantes aīam meam. & ſine cōparationis nota: cōtinuatur ſuperiori particulę/ ipſi plantas meas obſeruabunt. & facilis eruitur ſenſus: vt vero habemus difficilius. & tralatio romana cum vtriſq; diſcrepat. cæterū concordius ſine cōparationis nota verſum inciperemus: ſuſti nuerunt animā meā. ¶ Eodē ſeptimo verſu. vbi dicimus pro nichilo ſaluos facies illos: ex hebręo/ quia nullus eſt ſaluus in eis. quare ꝓ nichilo: neganter eſt accipiendū. vt ſenſus ſit ꝓ nulla re ſaluos facies illos/ quia nullū ſaluū facies. ſiue quod idē valuerit: ꝓ quacunq; re nō ſaluos facies illos. ¶ Octauo verſu. de⁹ vitā meā annūciaui tibi/ poſuiſti lachrimas me as in cōſpectu tuo: ex hebręo ſecretiora mea nūeraſti/ pone lachrimā meā in cōſpectu tuo & alius/ deus motionē meā enarraſti poſuiſti lachrimas meas in vtre tuo. Q uo fit vt nobis poti⁹ dicendū videat: deus vitā meā tu annūciaſti. ¶ Nono verſu. ſicut & in ꝓmiſſiōe tua: ex hebręo ſed nō in narratiōe tua vtrobiq; difficilis intelligētia: & quę nō ſatis cōſtat iter

interpretes ob homonymiam loci hebraici: sed & alius habet sicut & in numeratione tua: cuius sensus potest cū superiore colligari. ac si diceretur: tu deus recensuisti/ agnouisti vitā meā/ posuisti lachrimas meas in vase tuo/ posuisti eas ante te veluti qui eas numerasti. pio- rū enim lachrimæ procul dubio ante deū numeratę sunt. Et qđ Hieronymꝰ habet sed nō in enarratione tua: arbitror id velle posuisti lachrimas meas ī cōspectu tuo sed in ienarra- tione tua/ incōprehēsibilitate tua/ quæ nō potest narrari. ¶ Duodecimo versu. quæ reddam laudatiōes tibi: ex romano & greco legēdū laudationis. nā romana psalmographia habet: quę reddā laudationis tibi. greca vero ἀσ ἀποδώσω αἰνέσεώσσου q̄ reddam laudis tuę. quasi sit sensus: q̄ vota laudationis scilicet & gratiarū actionis reddā tibi aut quæ vota laudis tuę reddā. ex hebræo autem sine relationis nota: apertius reddā gratiarum actiōes tibi. quare si laudationes pluratiue & accusante casu legitur: prętat obelo suffigere quæ/ & integrū versum ita legere. in me sunt deus vota tua: reddā laudatiōes tibi. sic enim & he bręo conformius: & melior habetur sermo.

¶In finē ne disperdas Dauid ī tituli iscriptio ne cū fugeret a facie Saul in spelunca. LVI.

1 MIserere mei deus miserere mei: qm̄ in te cōfidit aia mea.
2 Et in vmbra alarū tua- rū sperabo: donec trans- seat iniquitas.
3 Clamabo ad deū altis- simū: deum qui benefe cit michi.
4 Misit de cœlo & libera uit me: dedit ī opprobri um cōculcātes me. Sēp
5 Misit deꝰ mīam suam & veritatē suā/ & eripu it animā meā de medio catulorū leonū: dormi- ui cōturbatus.
6 Filij hoim dētes eorū arma & sagittę: & lin- gua eorū gladius acutꝰ.
7 Exaltare sup cœlos de- us: & in omni terra glo ria tua.
8 Laqueū parauerūt pe- dibus meis: & icuruaue rūt animā meā.
9 Foderūt āte faciē meā foueam: & inciderunt in eam. Semper.
10 Paratū cor meū deus

¶In finē ne disperdas Dauid in tituli inscri- ptiōe cū fugeret a facie Saul in spelūca. LVI.

MIserere mei deus miserere mei: qm̄ in te cōfidit aia mea.
Et in vmbra alarū tua rū spero: donec trāseat iniquitas.
Clamabo ad deū altis- simū: & ad dm̄ qui be nefecit michi.
Misit de cœlo & libera uit me: dedit ī opprobri um cōculcātes me. Dp̄.
Misit deꝰ misericordiā suā & veritatem suam/ animā meā eripuit de medio catulorū leonū: dormiui conturbatus.
Filij hoim dētes eorum arma & sagittę: & lingua eorum machæra acuta
Exaltare super cœlos deus: & sup omnē ter- ram gloria tua.
Laqueos parauerūt pe dibꝰ meis: & incuruaue runt animā meam.
Foderūt ante faciē meā foueā: & ipi inciderunt in eam. Dp̄.
Paratū cor meum deus

¶Victori vt nō disper- das Dđ humilē & sim- plicē quādo fugit a fa- cie Saul i spelūca. LVII

MIserere mei deus miserere mei: qm̄ in te sperat aia mea/ in vmbra alarum tuarum sperabo donec trāseant insidię.
Inuocabo deum altissi mum: deum vltorē me- um.
Mittet de cęlo & salua bit me: exprobrabit cō culcantibus me. Sela.
Mittet deus misericor- diam suam & veritatē suam: anima mea ī me dio leonū dormiuit fe- rocientium.
Filij hoim dentes eorū lāceę & sagittę: & ligua eorum gladius acutus.
Exaltare super cœlos deus: in omni terra glo ria tua.
Rete parauerūt gressi- bus meis: ad incuruan- dam animam meam.
Foderūt ante me foue- am: ceciderunt ī mediū eius. Sela.
Paratum cor meū deus

GALL.	ROM.	HEB.
paratũ cor meũ: cantabo & psalmũ dicã.	paratũ cor meũ: cantabo & psalmũ dicã dño.	paratũ cor meũ: cãtabo & psallam.
11 Exurge gl'ia mea exurge psalteriũ & cithara: exurgã diluculo.	Exurge gl'ia mea exurge psalteriũ & cithara: exurgã diluculo.	Surge gloria mea surge psalteriũ & cithara: surgã mane.
12 Confitebor tibi in populis dñe: psalmũ dicã tibi in gentibus.	Confitebor tibi in populis dñe:& psalmũ dicam tibi inter gentes.	Confitebor tibi in populis dñe: cantabo tibi in gentibus.
13 Quoniã magnificata est vsq; ad cœlos mia tua:& vsq; ad nubes veritas tua.	Quoñ magnificata est vsq; ad cœlos misericordia tua: & vsq; ad nubes veritas tua.	Quia magna vsq; ad cęlos misericordia tua: & vsq; ad nubes veritas tua.
41 Exaltare super cœlos deus: & super oẽm terram gloria tua.	Exaltare super cœlos deus:& super oẽm terram gloria tua.	Exaltare super cœlos deus:in omni terra gloria tua.

TITVLVS. Ad victoriã vt nõ dispdas Dauid humilẽ & simplicẽ/ quãdo fugit a facie Saul i spelũcã. pro titulo lege caput 24 primi regnorũ. Dauid hũilis & simplex: Christꝰ dñs i passione. Saul: inuidus/maliuolus & superbꝰ populus hebraicus. spelunca: gloriosum dñi sepulchrum. Propheta in spiritu dominum inducit ad patrem/orantem.

EXPOSITIO CONTINVA. Miserere mei deꝰ miserere mei: quoniã ite cõfidit aĩa mea. 1
pater mi misereſcat te mei/pater misereſcat te mei: quia in tuo soliꝰ auxilio sperat spiritus meus. Et i vmbra alarũ tuarũ sperabo: donec trãseat iiquitas. & o pater i protectione tua/ 2
misericordia tua & vero iudicio/spem meã collocabo: donec scelꝰ sit abolitũ & donec iimicorũ meorũ defecerit isidiæ. Clamabo ad deũ altissimũ: deum qui bñfecit michi. vocifera- 3
bo ad cœlestẽ patrẽ meũ/deũ super oĩa exaltatũ: deũ bñfactorẽ/vindicẽ & vltorem meum.
Misit de cœlo & liberauit me: dedit i opprobriũ cõculcãtes me. bñfactorẽ quidẽ meũ/quia 4
trãsmisit auxiliũ suũ de cœlo/& eripuit me: vindicẽ vero & vltorẽ/quia in ignominiã & cõ-
fusionẽ dedit opprimẽtes me. Misit deus misericordiã suã/ & veritatẽ suã & eripuit animã 5
meã de medio catulorũ leonũ : dormiui cõturbatus. de cœlo transmisit pater ꝓtectionẽ &
auxiliũ suũ/miserationẽ suã & verũ iudiciũ / & liberauit spiritũ meũ de potestate hoim su-
perborũ & ferocientiũ: excepi somnũ mortis anxiatus. Filij hoim dentes eorũ arma & sa- 6
gittæ:& lingua eorũ gladius acutus. carnaliũ iudęorũ verba in me spicula & iacula:& lin
guę dicacitas vt acuta nouacula. Exaltare sup cœlos deus: et in omni terra gloria tua. pa- 7
ter gloria tua transcẽdat cœlos:& ex satisfactione mea pro humana redẽptione/ cultus tuꝰ
& honorificẽtia tua p vniuersum orbẽ extendat. Laqueũ parauerũt pedibus meis: & icur- 8
uauerũt animã meã. principes mortis & authores peccati/tenebrarũ potestates isidiatę sunt
mortalitati meę: humiliauerũt & afflixerũt vitã meam. Foderũt ante faciẽ meam foueam: 9
& inciderunt in eam. aperuerũt animę meę puteũ interitus & inferni speluncam:& detrusi
sunt in illã. Paratũ cor meũ deus/paratũ cor meũ: cãtabo & psalmũ dicã. deus meus pater 10
meus/prompta est aĩa mea ad te gl'ificandũ/prõpta est aĩa mea: canã & laudes tuas annũ-
ciabo. Exurge gl'ia mea exurge psalteriũ & cithara: exurgã diluculo. vox patris ad filiũ/e 11
somno mortis suscitare/qui clarificas me in terra/suscitare laus vetus & laus noua: vox fi-
lij ad patrẽ/suscitabor mane in aurora. Cõfitebor tibi i populis dñe: psalmũ dicã tibi in gẽ 12
tibus. cœlestis pater æterne glorificabo te in nationibus : edocebo gẽtes laudationes tuas.
Quoniã magnificata est vsq; ad cœlos misericordia tua: & vsq; ad nubes veritas tua. dicã 13
laudes tuas in gẽtibꝰ/ quoniã tãta est miseratio tua vt genꝰ humanũ ex iferis & terrenis in
cœlestia trãsferre velis:& fides tua vsq; ad nubes cõscẽdit/notitia tui vbiq; locorũ est pfusa.
& hic versus eãdẽ cũ quito psalmi 35 habet itelligẽtiã. Exaltare sup cœlos deꝰ:& sup oẽm 14
terrã gl'ia tua. resumit ad fortiorẽ insinuãdũ paternę laudis affectũ/septimũ versũ p̃cedẽtẽ.
ADVERTE. Quito versu. et eripuit aĩam meã de medio catulorũ leonũ/ dormiui cõturbatus. ex hebręo aĩa mea dormiuit i medio leonũ ferociẽtiũ. quo designari videt: aĩa mea
ex sõno mortis a corpe soluta fuit in medio cateruarum spiritualium potestatũ more leonũ
sęuientium/etsi id etiã de custodibus sepulcri a pontificibus & phariseis ordinatis/nõ ine-
pte forsitan intelligi possit.

GALL.

In finē ne diſperdas Dauid in tituli inſcriptione. LVII.

1 SIvere vtiq; iuſtitiā loquimini: recta iudicate filij hoīm.
2 Etenī in corde iniquitates opamini ī terra: iniuſtitias manus veſtræ concinnant.
3 Alienati ſunt peccatores a vulua/errauerunt ab vtero: locuti ſūt falſa
4 furor illis ſecūdū ſimilitudinē ſerpentis: ſicut aſpidis ſurdę & obturātis aures ſuas.
5 Quæ nō exaudiet vocē incantantiū: & venefici incantātis ſapiēter.
6 Deus cōteret dētes eorū in ore ipſorū: molas leonū cōfringet dñs.
7 Ad nichilū deuenient tanq̄ aqua decurrēs: intendit arcū ſuū donec infirmentur.
8 Sicut cera quæ fluit auferentur: ſupercecidit ignis & non viderunt ſolem.
9 Priuſq̄ intelligerēt ſpinę veſtrę rhamnū: ſicut viuentes ſicut in ira abſorbet eos.
10 Lętabit iuſtus cū viderit vindictā: manꝰ ſuas lauabit in ſanguine peccatoris.
11 Et dicet homo ſi vtiq; eſt fructus iuſto: vtiq; eſt deus iudicans eos in terra.

ROM.

In finē ne diſperdas Dauid in tituli inſcriptione. LVII.

Siverevtiq; iuſtitiā loquimini: iuſta iudicate filij hominū.
Etenī in corde iniquitates operamini in terra: iniquitatē manꝰ veſtræ concinnant.
Alienati ſunt peccatores ab vtero / errauerūt a vētre: locuti ſunt falſa
Ira illis ſecundū ſimilitudinē ſerpētis: ſicut aſpidis ſurdę et obturantis aures ſuas.
Quæ nō exaudiet vocē incātātiū et veneficī: quæ incātat a ſapiēte.
Deus cōteret dētes eorū in ore ipſorū: molas leonū cōfringet dñs.
Ad nichilū deuenient velut aqua decurrens: intēdit arcū ſuū donec infirmentur.
Sicut cera liq̄facta auferētur: ſup eos cecidit ignis & non viderunt ſolem.
Priuſq̄ pducat ſpinas veſter rhamnꝰ: ſicut viuētes ſicut in ira abſorbet eos.
Lætabit iuſtus cū viderit vindictā ipiorum: manꝰ ſuas lauabit ī ſanguine peccatorū.
Et dicet homo ſi vtiq; ē fructꝰ iuſto: vtiq; eſt deus iudicās eos in terra.

HEB.

Victori ne diſperdas Dauid humilē ſimplicem. LVIII.

Siverevtiq; iuſtitiā loqmini: recte iudicate filij hominū.
Etenī in corde iniquitates opamini in terra: iniquitates manus veſtrę appendunt.
Alienati ſunt pctōres a vulua: errauerunt ab vtero loquētes mēdaciū
Furor eorum ſicut furor ſerpētis: ſicut reguli ſurdi obturātis aurem ſuam.
Vtnō audiat vocē mur murantiū: nec incātato ris incātatiōes callidas.
Deus excute dētes eorū ex ore eorū: molares leonū cōfringe dñe.
Diſſoluant quaſi aquę q̄ defluūt: intēdet arcū ſuum donec conterantur.
Quaſi vermis tabefactus ptranſeant: quaſi abortiuū mulieris qđ non vidit ſolem.
Anteq̄ creſcant ſpinæ veſtræ in rhamnū: quaſi viuentes quaſi in ira tēpeſtas rapiet eos.
Lætabitur iuſtus cū viderit vltionē: pedes ſuos lauabit in ſanguine impij.
Et dicet homo vere fructus eſt iuſto: vere eſt deus iudicans in terra.

TITVLVS. Ad victoriā/vt nō diſpdas Dauid humilē ac ſimplicē. pſalmus ſpūalis exhortatio vt & Chriſti dñi & ſequacīū eius pſecutores reſipiſcāt. Propheta in ſpiritu loquitur.

Psal.
57
Si vere

EXPOSITIO CONTINVA. Si vere vtiq; iustitiam loquimini: recta iudicate filij homi- 1
nū. o homines terreni si loquimini in ore quæ vera & iusta sunt: sic etiam sentite in corde/
& rectū aio facite iudiciū. E tenī in corde iniquitates opamini in terra: iniustitias manus ve 2
strę concinnāt. verum vos filij hominū pro terrenis bona verba habetis in ore/ & mala in
animo cogitatis: iniqua factaveſtra palliata & adumbrata pro viribus veſtris ad effectum 3
deducitis. A lienati sunt peccatores a vulua: errauerunt ab vtero/ locuti sunt falsa. terrenis
hominibus & ipijs ab iuolucris vteri insita est auersionis pronitas: ab aluo insita deuiatio- 4
nis natura/ vita mendax & subdola. F uror illis secundū similitudinē serpētis: sicut aspidis
surdę & obturantis aures suas. iraſcuntur & furiūt more calcatorum serpentū sua venena
funditātium: in similitudinē regulorū obsurdescētium & occludētium auditū suū. Q uę nō 5
exaudiet vocē incantantiū: & venefici incātantis sapienter. in similitudinē inquā regulorū
aures suas obturātium vt non audiāt sceleſtas imurmurationes maleficorum: & magi aſtu
te pręcantātis/ sic & illi veritati pręcludunt aures/ ne tabificū nocendi virus salutari doctri
na reprimat. D eus cōteret dētes eorū in ore ipōrū: molas leonū cōfringet dñs. iudex oim 6
iustus cōminuet ora eorū quæ laxauerunt in mēdacium: vires superbiæ eorū quibus vt leo
nes sęuierunt elidet fortissimus dñator omniū. A d nichilum deueniēt tanq; aqua decurrēs: 7
intendit arcum suum donec infirmentur. peccatores redigētur in nichilum/ velut torrens
qui continuo elabitur: deus vindicē irā non remittet/ donec ipsi intereant. S icut cera quę 8
defluit auferētur: supercecidit ignis & nō viderunt solē. hi impij vt serpentes lingua virus
fundētes/ ne doctrinā exciperent aures claudentes vt reguli/ sęuientes vt leones/ sicut ce-
reus liquescit sic ipsi disperibunt: super eos decidet vltio/ in igne detinebunt / nunq; solē iu-
stitię/ lumen viuentium aspicient. P riusq; intelligerent spinę vestrę rhamnum: sicut viuen- 9
tes sic in ira absorbet eos. filios vestros o genimina viperarum quos tanq; spinas ad pungē
dum in futurum seruistis/ priusq; adolescant in fruticē/ priusq; ad adultā perueniāt ętatē per-
fectasq; nocēdi vires adipiscant: tanq; ętate maturos/ sic in furore suo demetet / detrūcabit
euelletq; dñs. L ętabitur iustus cum viderit vindictā: manus suas lauabit in sanguine pec 10
catoris. exultabit in recto dei iudicio vir spiritualis/ vir criminis insons/ cum iustam intue-
bitur vltionē: et iustior/ puriorq; apparebit/ q; diuinæ iustitiæ exultās applaudet cum san-
guis ipsorū fundet/ cū puniētur peccatores. E t dicet homo si vtiq; est fructꝰ iusto: vtiq; est 11
deus iudicās eos in terra. quęret igitur nunc hō si est vtilitas & merces innoxię pięq; vitę
viro: sciat reuera esse/ siquidē est deus in terra & iustorū & iniustorū ferēs iudiciū/ iniustos
delēs & æternis mādās supplicijs/ iustos autē conseruans et ineffabilibus replēs delicijs.
ADVERTE. Quarto versu. sicut aspidis surdæ: Hieronymus ex hebreo/ sicut reguli sur-
di. sic etiā in Hieremiā mittam i vos serpentes regulos: quibus nō est incātatio. quod qua-
drat ei quod quīto subsequēti versu subiūgit. aspides autē patere incātationibꝰ arbitror no-
tū: nisi psylli & marsi qui etiānū per Italicā orā passim bacchantur torquati anguibus mē-
tiant/ venefici profecto & incātatores nefandi. q; quos crediderim: venenorū & toxicorū il-
li gēti olim notā pernicię. Et aspis scribit intumescere collo/ hebetes natura oculos habere/
eosq; nō in fronte sed in tēporibus. itaq; auditu q; visu septus excitari. q; aurīū vnā in terra
& alterā cauda figat/ nō accedo nisi ꝓbata adducat hystoria. L Quīto versu. & venefici i-
cātatis sapiēter. grece nō incātantis sed incātata siue quæ incātat vt in tralalatiōe romana
legit & refert ad aspidē Φαρμακευομένη παρὰ σοφοῦ incātata a sapiēte/ aut si mauis cū
incātatur a sapiente. L Octauo versu: sicut cera quæ fluit auferent: Hieronymus ex hebreo
sicut vermis tabefactus pertransient. & vtraq; similitudo pulcra & accōmoda. nā cera vbi
in lichno liquefacta fuerit: nichil illius amplius apparet. similiter vbi vermis cōtabuerit: ni-
chil nisi terra reperitur/ et ne quidē vestigium vermis. ita peccatores vbi interierit: nichil
ipsorū amplius/ neq; in hoc mundo/ neq; in lumine viuētium apparebit/ nō secus ac si nūq;
fuissent. aię autē eorū: ppetuo rotabunt/ cruciabuntq; tormēto/ dēsissimarum tenebrarum
horroribus obsitę. L Secunda particula eiusdē octaui versus supercecidit ignis & non vide
runt solem: Hieronymus ex hebręo habet/ quasi abortiuum mulieris quod nō vidit solem
quod respicit superius verbū pertransiēt. qui enī in hoc mundo sic moriunt vt ad visionem
supramundi & superintellectualis iustitię solis non admittant: assimilant ijs qui sic in aluo
materna emoriunt vt nunq; videant sensibilē solē. quod enim est esse in vtero matris ad sen
sibilē solē: hoc est esse in hoc mundo ad superintelligibile lumē. quare mundus iste iustos pa-
rit ad alterā vitā/ & ad dulce superspiritualis lucis spectaculum: iniustos autē & peccatores
abortit mortuos/ ad triste & funestum horrēdarum tenebrarum sepulcrum. nec iniuria. nā
aię sanitas: iustitia. morbus autem eiusdem vel extremus & letalis: iniquitas. atqui fetum
sanum & æquabilem omnem mater parit ad hunc contuendum visibilem solē: morbidum
autem & extreme languentē abortit/ solis ipsis damnatum tenebris et accommoda hęc ad-

modū pctōribus ꝓportic: etsi altera vera sit. nā & alibi scriptū est. pluet sup pctōres laqos: ignis sulfur & spūs ꝓcellarū pars calicis eorū. ¶Nono versu. priusq; intelligerēt spinę vestrę rhānū: legēdū potiꝰ itelligāt/ex hebręo & romano. nā ex hebręo añq; crescāt spinę vestrę in rhamnū. ex romano priusq; ꝓducat spinas v ester rhamnus. & cū legitur intelligant/ melior sermo: attamē vt ex hebręo habeť intelligibilior. & diffiniūt rhamnū rubū esse candidiorem & fructuosiorē cęteris: eūq; florere & ramos spargere rectis aculeis non vt cęteri aduncis/foliis maioribus. Et hieronymꝰ diffiniuit rhānū: vnū esse e gñibus sentiū asperrimū. & flore gratissimū. ¶Eodē nono versu. sicut in ira absorbet eos: melius absorbebit/vt cognoscatur facilię esse futurū. vt ex hebręo cognoscit vbi dicitur: quasi in ira tępestas rapiet eos. Et q; romana tralatio habet priusq; ꝓducat spinas vester rhamnus: ex græco πρὸ τοῦ συνιέναι τὰς ἀκάρθας ὑμῶν τὴν ῥάμνον potiꝰ esset legendū vestra rhānus q; vester. qq; & verti potest priusq; intelligāt spinę vestrę rhānū & priusq; intelligat spinas vestra rhamnus. anceps eni illic sensus. Et sunt qui habēt sicut in ira sic viuētes absorbet eos. sed codex græcus ostēdit vtrobiq; eodē vocabulo vtendū/nō in vno sicut/in altero sic: q hoc modo habet ὡσεὶ ζῶντας ὥσει ἐν ὀργῇ καταπίεται αὐτούς quasi viuētes quasi in ira absorbebit eos. ¶Decimo versu. lętabit iustus cū viderit vindictā/manus suas lauabit in sanguine peccatorū. hec ꝓphetia impleta videť cū post interfectionē Christi dñi/lapidationē stephani obturātibus & claudētibus iudęis aures suas ne verba vitę exaudirēt/post ꝓcipitationē iacobi/post fugā apostolorū: per Titum in impios iudæos digna vindicta secuta est. etsi possit vniuersaliter sup iustis dei iudicijs in ipios & pctōres interꝓtari. ¶Vndecimo versu. & dicet homo si vtiq; est fructus iusto: ex hebręo sine cōditiōis nota/& dicet homo vere versu. & dicet homo fi vtiq; est fructus iusto: ex hebręo sine cōditiōis nota/& dicet homo vere fructus est iusto: & est sensus cū patebit vindicta peccatorū & innocētia iustorum: tunc cōfitebitur homo quicūq; siue ex iustis fuerit siue ex sontibus/confitebitur inquā vere fructus est iusto/vere est deus iudicans in terra. et planior rationabiliorq; assertorius sensꝰ q; cū conditione quē in modum legere solemus. quare si cōcordiam maluerimꝰ: legendum nobis erit. Et dicet homo vtiq; est fructus iusto: vtiq; est deus iudicans in terra.

¶In finē ne disperdas Dauid i tituli iscriptiōe quādo misit Saul & custodiuit domū eius vt interficeret eū. LVIII.

1 ERipe me de inimicis meis deꝰ meꝰ: et ab insurgētibus i me libera me.

2 Eripe me de opantibus iniqtatē: & de viris sanguinū salua me.

3 Quia ecce cęperūt animā meā: irruerūt in me fortes.

4 Neq; iniqtas mea neq; ꝓccatū meū dñe: sine iniquitate cucurri & direxi.

5 Exurge i occursū meū et vide: & tu dñe deus virtutū deus israel.

6 Intēde ad visitādas oēs gētes: nō miserearis oibus qui operantur iniquitatē. pausa.

¶In finē ne disperdas Dauid i tituli iscriptiōe quādo misit Saul & custodiuit domū eiꝰ vt eū interficeret. LVIII.

ERipe me de inimicis meis deꝰ meꝰ: et ab isurgētibꝰ in me libera me.

Eripe me de opantibꝰ iniqtatē: & de viris sanguinū salua me.

Quia ecce occupauerť animā meā/irruerūt in me fortes: neq; iiquitas mea neq; peccatū meū domine.

Sine iniquitate cucurri & dirigebar/exurge in occursū michi & vide: & tu dñe deus virtutū deus israel.

Intende ad visitandas oēs gentes: nō miserearis oibus qui operātur iniquitatē. pausa.

¶Victori ne disperdas Dauid hūilē & simplicē quādo misit Saul & custodiuit domū eiꝰ vt eū interficeret. LIX.

ERipe me de inimicis meis deꝰ meꝰ: & a resistentibus michi protege me.

Libera me ab opariꝰ iniqtatis: & a viris sanguinū salua me.

Quia ecce isidiati sunt aię meę/cōgregant̄ aduersum me fortissimi: absq; iniquitate mea & absq; ꝓcō meo dñe.

Nō egi iique: et illi currūt & ꝓparātur.

Surge ex aduerso ꝓ me & respice: & tu dñe deꝰ exercituū deus israel.

Euigila & visites oēs gētes: nō miserearis vniuersis qui operantur ii-

GALL.

quitatem.
7 Cõuertent ad vesperã & famẽ patiẽtur vt canes:et circuibũt ciuitatẽ
8 Ecce loquẽtur ĩ ore suo et gladius in labijs eorum:quoniam quis audiuit?
9 Et tu domĩe deridebis eos:ad nichilũ deduces omnes gentes.
10 Fortitudinẽ meã ad te custodiã/ quia deus susceptor me⁹es: de⁹ me⁹ mĩa eius p̃ueniet me.
11 Deus ostẽdit michi super ĩimicos meos/ne occidas eos : nequando obliuiscantur populi mei.
12 Disperge illos in virtute tua:et depone eos p̃tector meus domine.
13 Delictũ oris eorũ sermonẽ labiorũ ip̃orũ:& cõpr̃ehendãtur in sup̃bia sua.
14 Et de execratiõe & mẽdacio annũciabũtur in cõsũmatione:in ira consũmationis et nõ erũt.
15 Et sciẽt quia deus dominabitur iacob:et finium terræ.
16 Cõuertẽtur ad vesperã & famẽ patientur vt canes:et circuibũt ciuitatẽ
17 Ipsi dispergent ad mãducandum:si vero non fuerint saturati & murmurabunt.
18 Ego autẽ cãtabo fortitudinẽ tuã:& exaltabo mane misericordiã tuã.

ROM.

iniquitatem.
Cõuertent ad vesperũ et famẽ patiẽtur vt canes:et circuibũt ciuitatẽ
Ecce ipsi loquẽtur ĩ ore suo:et gladius est in labijs eorum.
Quoniã quis audiuit? et tu dñe deridebis eos: & pro nichilo habebis omnes gentes.
Fortitudinẽ meã ad te custodiã quia tu de⁹ susceptor meus es: miseri cordia eius p̃ueniet me
Deus meus ostẽde michi bona inter ĩimicos meos : ne occideris eos nequãdo obliuiscant legis tuæ.
Disperge illos in virtute:et destrue eos protector meus domine.
Delicta oris eorũ sermo labiorũ ipsorum:& cõpr̃ehendãtur in sup̃bia sua.
Et de execratiõe & mẽdacio compellantur: in ira cõsũmationis & nõ erunt.
Et scient quia deus dominabitur iacob:& finium terræ.
Cõuertent ad vesperũ et famẽ patiẽt vt canes: & circuibũt ciuitatem.
Ecce ipsi dispergentur ad manducandũ:si vero non fuerint saturati & murmurabunt.
Ego autem cãtabo virtutem tuã: & exaltabo mane misericordiã tuã.

HEB.

quitatem.
Reuertãtur ad vesperã et latrent vt canes:et circũeant ciuitatem.
Ecce loquunt ĩ ore suo/ et gladij in labijs eorũ: quasi nemo audiat?
Tu autẽ dñe deridebis eos : subsannabis õnes gentes.
Fortitudinẽ meã ad te seruabo/qm̃ tu deus eluator me⁹:dei mei misericordia præueniet me.
Deus ostẽdit michi p̃ insidiatorib⁹ meis/ ne occidas eos:ne forte obliuiscantur populi mei.
Disperge eos ĩ fortitudine tua:et destrue eos protector meus dñe.
In peccato oris sui i sermone labiorũ suorum: & capiantur in superbia sua.
Maledictionẽ & mendacium narrantes consume in furore: cõsume vt non subsistant.
Et sciãt quoniam deus dominator iacob: in finibus terræ.
Conuertãtur ad vespe ram & latrent vt canis: & circũeant ciuitatem.
Ipsi vagabuntur vt comedãt: & cum saturati non fuerint murmurabunt.
Ego autẽ cantabo imperiũ tuum:& laudabo mane misericordiã tuã.

19 Q uia factus es ſuſceptor meus: & refugium meũ in die tribulatiõis meę
20 A diutor meus tibi pſallã quia deus ſuſceptor meus es: deus meus miſericordia mea.

Q uia factus es ſuſceptor meus: et refugium meũ in die tribulationis meę.
A diutor meus tibi pſallã quia tu de⁹ ſuſceptor meus es: deus meus miſericordia mea.

Q uoniã factus es fortitudo mea: & refugiũ meum in die tribulationis meę.
T ibi cãtabo quoniam deus adiutor meus es: fortitudo mea deus miſericordia mea.

TITVLVS. Ad victoriam vt nõ diſperdas Dauid humilẽ ac ſimplicem/quãdo miſit Saul & cuſtodierunt domũ eius vt interficerẽt eũ. Pro titulo lege caput. 19. primi Regnorũ. Dauid: Chriſti domini. Saul: populi hebraici. domus Dauid: ſepulcri dñi. miſſi ad cuſtodiã: cuſtodũ ſepulcri. demiſſio Dauid per feneſtram: egreſſiõis domini ſepulcro clauſo figuram geſſere. & eo tẽpore quo Saul miſit ſatellites ſuos nocte in domũ Dauid vt cuſtodirent eũ & interficeretur mane/ & per feneſtrã depoſitus (vt illic ſcribitur) aufugit & ſaluat⁹ eſt: hoc ſpectaculum in ſpiritu Dauid monſtratum eſt. Pſalmus de Chriſto domino. Propheta in ſpiritu inducit Chriſtum ad patrem.

1 EXPOSITIO CONTINVA. E ripe me de inimicis meis deus meus: & ab inſurgẽtib⁹ in
2 me libera me. pater erue me de iudæis: & de periculis irruentiũ in me ſubſtrahe me. E ripe
me de operãtibus iniquitatẽ: & de viris ſanguinũ ſalua me. pater æterne libera me de ma-
3 nibus pctõrum: & de manibus volẽtiũ fundere ſanguinẽ innoxiũ ꝓtege me. Q uia ecce ce-
perũt aiam meã: irruerunt in me fortes. eripe me pater iuſtiſſime / quia ecce inſidijs occu-
4 pauerunt vitã meã: impetũ in me fecerunt violentiſſimi hoſtes. N eq; iniquitas mea neq; peccatũ meũ dñe: ſine iniquitate cucurri & direxi. pater æterne neq; trãſgreſſio mea ẽ neq;
5 reatus meus in cauſa eſt vt me ꝓſequãtur: ſine trãſgreſſione & dolo in mũdo ſum cõuer-
6 ſatus/& alios ad ſancte pleq; cõuerſandũ induxi. E xurge in occurſum meũ & vide: & tu do mine deus virtutũ deus iſrael. I ntende ad viſitandas omnes gentes: nõ miſererꝛis oibus qui operãtur iniquitatẽ. veni in adiutoriũ meũ aduerſus hoſtes meos & attende innocentiam meã & eorũ iniuſtitiã: & tu pater mi/ domine deus cęleſtiũ agminũ/ deus te agnoſcẽtiũ. excitare ad purificãdas omnes nationes: ne parcas cũctis qui me vltro afficiunt/ q doctrinę pacis & annũciationi regni tui obſiſtunt & qui me ꝓſequũtur. C onuertent ad veſpe
7 ram & famẽ patient vt canes: & circuibũt ciuitatẽ. aduerſarij mei ad te reuertent in nouiſſimis diebus/ in occaſu mũdi famelici erunt doctrinę vt canes cibi: & ad doctrinã exaurirẽdam circuibũt cœtũ ſanctorũ/ Hieruſalẽ ſanctã/ montẽ ſion/ ſpecioſum germẽ/ latera aqlo-
8 nis/ ciuitatẽ regis magni. E cce loquentur in ore ſuo & gladius in ore eorũ: quoniã qs audiuit? ecce aduerſarij mei qui execrant me verbo ſuo/ & morti me adiudicant ſermone ſuo inquientes blaſphemauit/ reus eſt mortis/ tolle tolle/ crucifige eũ: quaſi nullus ſit qui neq;
9 tiam eorũ aduertat. E t tu dñe deridebis eos: & ad nichilũ deduces oẽs gentes. tu autẽ pa-
10 ter ęterne ludibrio habebis eos: et delebis de terra oĩm gẽtiũ errores/ et alia eis indes noia.
F ortitudinẽ meã ad te cuſtodiã/ quia deus ſuſceptor meus es: deus meus miſericordia ei⁹
11 ꝓueniet me. fortẽ populũ meũ ad te honorificandũ patrẽ meũ/ protegã/ quia tu es de⁹ exaltator meus: & miſeratio tua anticipabit me. D eus oſtẽdit michi ſuper inimicos meos / ne occidas eos: nequando obliuiſcantur populi mei. pater me⁹ manifeſtauit michi de iudæis inſultatoribus meis dicẽs ne funditus de terra eradices eos: ne forte penitus memoria de-
12 leatur/ q; fuerit populus meus. D iſperge illos in virtute tua: & depone eos ꝓtector meus
13 dñe. ventila eos per terras/ gentes/ & nationes in potentia tua pater æterne: & abijce eos deſtrue eos defenſor meus/ dñator ęterne. D elictũ oris eorũ ſermonẽ labiorũ ipſorũ: & cõ prẽhendant in ſuperbia ſua. deſtrue eos pater ob peccatũ oris eorũ / quia me negauerunt
14 Chriſtũ tuũ/ ſanguinẽ meũ ſuper ſe & filios ſuos popoſcerunt blaſphemias & cõuicia addiderunt: deꝑhendãtur in elatione ſua qua cõtra te/ ſe eleuauerunt. E t de execratione et mẽdacio annũciabuntur in cõſũmatione: in ira cõſummatiõis & nõ erũt. & de execrabili improperio/ quia & de me dixerũt dęmoniũ habet/ in beelzebuth principe dęmoniorũ eijcit dęmonia/ quia negauerunt me a te eſſe miſſum/ et doctrinam meã eſſe a deo/ et clam con-
15 tra me falſa teſtimonia cõmẽtati ſunt: accuſabũtur in nouiſſimo die/ accuſabũtur in die vltionis vltimę/ & de morte ad vitã non reſpirabũt. E t ſcient quia deus dñabitur iacob: & finium terræ. id intelligant añq; conſummãtur/ priuſq; dies vltionis veniat quia deus quẽ annunciaui/ pater/ verbũ/ & ſpiritus cognoſcetur dñs iudæorũ: et gentiũ vſq; adv ltimũ terrę.
16 C onuertent ad veſperã/ & famẽ patientur vt canes: & circuibunt ciuitatẽ. reſumptio ſeptimi verſus & ſenſus idem. I pſi diſpergentur ad mãducandũ: ſi vero non fuerint ſaturati et
17

58 Eripe me. 59

murmurabunt. diuagabũtur ad varios cœtus fidelium vt doctrina salutari pascãtur: si vero illis non satisfiat non tacebunt/nõ cõtenti erunt. Ego autem cãtabo fortitudinem tuam 16
& exaltabo mane misericordiã tuam. sed O pater laudans magnificabo insuperabilẽ iustitiam tuam, & in nascente ecclesia tua magnificabo miserationem tuã. Q uia factus es 19
susceptor meus: et refugiũ meum in die tribulationis meę. exaltabo & magnificabo miserationem tuam/quia tu pater factus es adiutor meus: & portus refugij mei/in tempore calicis et excessus mei. A diutor meus tibi psallam quia deus susceptor meus es : deus meus 20
misericordia mea. pater iuste confitebor tibi in psalmo/in laude quia tu es auxiliator meꝰ: protector meus/deus meus & miseratio quę suscepit me.

ADVERTE Quarto versu. sine iniquitate cucurri & direxi: Hieronymus nõ egi inique et illi currũt & pparãtur. hic cursũ & pparationẽ ad aduersarios: interpretes ad eũ quẽ ppheta iduxit rettulerũt. ¶ Octauo versu. ecce loquẽtur: ex hebręo ecce loquũtur. & accõmodatiꝰ psens illud respicere videt/quo dñm afficiebãt in terris: nõ autẽ vesperã illã/ qua ad deũ redituri sunt cũ ipse dñabitur Iacob & finiũ terræ. legaẽ igitur authore Hieronymo: ecce loquũtur in ore suo. ¶ Vltima eiusdẽ octaui versus pticula/quoniã quis audiuit? ex Hieronymo/quasi nemo audiat. & hoc quidẽ clarius & dilucidiꝰ. ¶ Decimo versu. deus meus mia eius pueniet me: Hieronymꝰ ex hebræo dei mei mia præueniet me. aptior sermo: & liguæ romanæ cõspirãtior. quid eni prohibet: quod magis cõsentaneũ ex hebræo nos mutuare/ qđ sepe mutuamꝰ ex romano vel romanũ ex nõ? pferti vbi aut verior aut eadẽ tenet sentẽtia legamꝰ igit. fortitudinẽ meã ad te custodiã quia deus susceptor meus es. dei mei mia pueniet me. ¶ Tertiodecimo versu. delictũ oris eorũ sermonẽ labiorũ ipsorũ: nullus sensus sine ppositionis intellectu. vbi & Hieronymꝰ habet in peccato oris sui/in sermone labiorũ suorũ. & tũc apta est itelligẽtia. adiũgitur eni cũ eo quod præpositũ fuerat: destrue eos ꝓtector meus dñe. quare ad eãdẽ normã legẽdũ esset: in delicto oris eorũ et in sermõe labiorũ ipsorũ. Alioqui si sensum extorquere vis: ex pręcedẽti versu verbũ depone accommoda vt audias/ depone delictũ oris eorum/sermonẽ labiorũ ipsorũ. ¶ Quartodecimo versu. & de execratione et mẽdacio annũciabũtur in cõsummatione/in ira cõsummationis & nõ erũt: Hieronymus ex hebræo/maledictionẽ & mẽdaciũ narrãtes cõsume in furore/consume vt nõ subsistãt. vbi non tam vltimæ q̃ e vicino diuinæ iustitiæ inuocatio est in blasphemos & mendaces: & qui in spiritum sanctum peccauerant/ indignos & presenti & futura venia. ¶ Quintodecimo versu. & sciẽt: rectius videtur & sciãt ex hebræo et ex præcedẽti sentẽtia. quomodo enĩ fit vt vbi dictũ est & nõ erũt: cõtinuo adiũgatur & sciẽt? rectius itaq; vt Hieronymus habet: et sciãt velit nolit dominũ dominaturũ toti orbi terrarũ: quẽ eos visitãtẽ ad salutẽ/persequebãtur maledictis & execrationibus appetẽtes. ¶ Septimodecimo versu si vero nõ fuerit saturati & murmurabũt. et: superfluit. quod & ex hebræo liquere potest.

¶ In finẽ ꝓ ijs q̃ imutabunt in tituli iscriptiõe Dđ in doctrinã cũ succẽdit Syriã Mesopotamię et Syriã Sobal et cõuertit Ioab et percussit Idumęã in valle Salinarũ xij milia. LIX.

1 DEus repulisti nos et destruxisti nos: iratus es & misertus es nobis.

2 Cõmouisti terrã & cõturbasti eã: sana cõtritiones eiꝰ qa cõmota est.

3 Ostendisti populo tuo dura : potasti nos vino cõpunctionis.

4 Dedisti metuẽtibus te

¶ In finẽ ꝓ ijs q̃ imutabunt in tituli iscriptiõe Dđ in doctrinã cũ succẽdit Syriã Mesopotamię & Syriã Sobal & cõuertit Ioab et ꝓcussit Ebdom ĩ valle Salinarũ xij milia. LIX.

DEus repulisti nos et destruxisti nos: iratus es et misertus es nobis.

Cõmouisti terrã cõturbasti eã: sana cõtritiões eius quia mota est.

Ostendisti populo tuo dura : potasti nos vino cõpunctionis.

Dedisti metuẽtibus te

¶ Victori ꝓ lilijs testimoniũ hũilis & simplicis Dđ qñ pugnauit aduersꝰ Syriã Mesopotamię et aduersꝰ Syriã Sobal & reuersꝰ ẽ Ioab & ꝓcussit Ebdõ ĩ valle Salinarũ xij milia. LX.

DEus ꝓiecisti nos & scidisti: iratus es/conuertisti nos.

Cõmouisti terrã et dissrupisti eã: sana cõtritiones eius qm̃ mota est.

Ostendisti populo tuo duritiã: potasti nos vino cõsopientię.

Dedisti metuẽtibus te

	GALL.	ROM.	HEB.
	significatione: vt fugiāt	significatione vt fugiāt	signū: vt fugerent a fa-
	a facie arcus.	a facie arcus: vt liberen-	cie arcus.
5	Vt liberētur dilecti tui:	tur electi tui.	Vt liberētur amici tui:
	saluū fac dextera tua et	Saluū me fac dextera	salua dextera tua et ex-
	exaudi me.	tua & exaudi me/ deus	audi me.
6	Deus locutus est in san	locutus est i sancto suo:	Deus locutus est in san
	cto suo / lętabor & pti-	lętabor & diuidā siccī-	ctuario suo: lętabor di-
	bor siccimā: et conuallē	mā/ et cōuallē taberna-	uidā siccimā/ & vallem
	tabernaculoꝝ metibor.	culorū metibor.	soccot demetiar.
7	Meus est galaad et meꝰ	Meus est galaad et meꝰ	Meus est galaad et meꝰ
	est manasses: & effraim	est manasses: & effrem	est manasse: & effraim
	fortitudo capitis mei.	fortitudo capitis mei.	fortitudo capitis mei.
8	Iuda rex meus: moab	Iuda rex meus: moab	Iudas legifer meꝰ: mo-
	olla spei meę.	olla spei meę.	ab olla lauacri mei.
9	In idumeā extendā cal	In idumeā extendā cal	Sup idumeā incedā cal
	ciamentū meū: michi a-	ciamentū meū: michi al	ciamēto meo: michi pa
	lienigenę subditi sunt.	lophyli subditi sunt.	lestina fœderata est.
10	Quis deducet me in ci-	Quis deducet me i ciui	Quis deducet me ad ci
	uitatē munitā: qs dedu	tatē munitā: aut qs de-	uitatē munitā: qs dedu
	cet me vsqꝫ in idumeā?	ducet me vsqꝫ i idumeā?	cet me vsqꝫ ad idumeā?
11	Nōne tu deꝰ qui repuli	Nōne tu deꝰ qui repuli	Nōne tu deus qui ꝓiec-
	sti nos: et nō egredieris	sti nos: et nō egredieris	cisti nos: & nō egredie-
	deus i virtutibꝰ nostris?	deus in virtutibus nr̄is?	ris deꝰ i exercitibꝰ nr̄is?
12	Da nobis auxiliū de tri	Da nobis auxilium de	Da nobis auxiliū i tri-
	bulatione: quia vana sa	tribulatione: & vana sa	bulatione: vana est enī
	lus hominis.	lus hominis.	salus ab homine.
13	In deo faciemꝰ virtutē:	In deo faciemꝰ virtutē:	In deo faciemꝰ virtutē:
	& ipē ad nichilū dedu-	& ipse ad nichilū dedu	& ipē cōculcabit tribu-
	cet tribulantes nos.	cet tribulantes nos.	lantes nos.

TITVLVS. Ad victoriā pro lilijs testimoniū hūilis & simplicis Dauid / quādo pugnauit aduersus Syriā Mesopotamię & aduersus Syriā et Sobal & reuersus est Ioab et pcussit ivalle Salinarū duodecī milia. Pro titulo legaī caput octauū secūdī regnorū. Psalmꝰ: humana deprecatio. Dauid in persona populi loquitur.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Deus repulisti nos & destruxisti nos: iratus es & misertꝰ es
2 nobis. tu deus hactenꝰ visus ꝓicere & disperdere nos populū tuū fidelē israeliticū: succē-
3 suisti nobis/ nūc aūt misertꝰ es nostri & nos ad te cōuertis. Cōmouisti terrā & cōturbasti eā:
4 sana cōtritiōes eiꝰ qa cōmota est. tu deꝰ cōcussisti habitationē ppli tui & cōfregisti eā: medere pressuris & attritiōibus eiꝰ quia cōquassata est. O stēdisti ppło tuo dura: potasti nos vino
5 cōpūctionis. tu hactenꝰ durus & austerus nobis apparuisti/ vt aut ob delicta punires aut in
6 testamēto ꝓbares: potus noster lachrimę pęnitudinis & tristitię. Dedisti metuētibꝰ te signi-
7 ficationē: vt fugiāt a facie arcꝰ. vluētibꝰ i timore tuo signū suggessisti/ ꝓuidisti/ secreta tua
8,9 ꝓuidentia indidisti: vt effugerēt vidictę tuę plagā. Vt liberētur dilecti tui: saluū fac dexte-
10 ra tua & exaudi me. nūc ergo deus vt saluētur timētes te: fortitudie tua fer auxiliū & precē meā admitte. Deus locutꝰ est i sancto suo. deus in ꝓpheta suo oraculū suū aperuit. lętabor et partibor siccimā: & cōuallē tabernaculorū metibor. Meꝰ est galaad & meꝰ est manasses: & effraim fortitudo capitis mei. Iuda rex meꝰ: moab olla spei meę. In idumeā extendā calciamētū meū: michi alienigenę subditi sunt. Quis deducet me in ciuitatē munitā: quis deducet me vsqꝫ i idumeā? hoc totū dei oraculū cōtinet/ gaudebo & diuidā terrā Siccē ppło meo/ cōuallē tabernaculorū illis dimetiar in sortē. terra galaad & manasses mea est ad illis

59 Deus repu. 60

tribuendū: effraim robur est regni populi mei. iudas rex meus ī populo: moabitę michi erūt in delicijs & obsequio. in Idumeā extēdā pedes populi mei: allophyli michi seruiēt. quis deducet populū meū in ciuitatē munitā in Mesopotamiā: quis deducet vsq; in Idumeā? N ōne tu deus qui repulisti nos: & nō egredieris deus in virtutibus nostris? Respōdet ꝓpheta vltimæ particulę oraculi/in qua spūs ſterrogare videbatur/quis deducet in ciuitatē munitā? quis deducet me vsq; in Idumeā? certe nullus deducere nos potest/nisi tu deꝰ q hactenꝰ ꝓiecisti nos/& nōne tu deus presens aderis exercitibus potētijsq; nostris cū hęc efficiētur? Aderis. D a nobis auxiliū de tribulatione: quia vana salus hominis. releua nos ab ijs que nos hactenꝰ pssere: quia ianis est expectatio salutationis nostrę ab hōie. I n deo faciemꝰ virtutē & ipe ad nichilū deducet tribulātes nos. ī virtute pfidioq; diuio victoria hostiū potiemur/Mesopotamiam/Idumeos/& Philisteos nobis subijcemus: & ipse funditus disperdet eos qui nobis aduersantur. 11 12 13

ADVERTE. Quarto versu. vt fugiāt a facie arcus: ex hebręo vt fugerēt a facie arcꝰ/& melius: vt pręteritū indicet de quo & ꝓpheta loquit/nō futurū. ¶ Vndecimo versu. et nō egredieris deꝰ in virtutibꝰ nostris. quia ex vltimo versu videt per ſterrogationē legi debere: clarius & minus ābigue totus sic legeret/nōne tu deus q repulisti nos/& nōne egredieris deꝰ in virtutibꝰ nostris? ¶ Duodecimo versu. qa vana salus hōis: Hieronymꝰ ex hebręo vana est enī salꝰ ab hōie. quare et ex hebręo et ex gallico psalterio hic versus decētius ꝓ quia q̄ ꝓ et legitur in romano. sermone pariter & intelligentia meliore.

¶ In finem in hymnis Dauid. LX.

1 EXaudi deus depcationē meā: intēde orationi meę.

2 A finibꝰ terrę ad te clamaui: dū anxiaret cor meum in petra exaltasti me.

3 D eduxisti me quia factus es spes mea: turris fortitudinis a facie inimici.

4 I nhabitabo in tabernaculo tuo in ſcula: ꝓtegar in velamento alarū tuarum. Semper.

5 Q m̄ tu deus meus exaudisti orationē meā: dedisti hereditatē timētibus nomen tuū.

6 D ies sup dies regis adijcies: ānos eiꝰ vsq; i diē gnationis et gnationis.

7 P ermanet in æternū in cōspectu dei: misericordiā & veritatē eius quis requiret?

8 Sic psalmū dicā noi tuo

¶ In finem in hymnis Dauid. LX.

EXaudi deus depcationē meā: intēde orationi meę.

A finibꝰ terrę ad te clamaui: dum anxiaretur cor meum in petra exaltasti me.

D eduxisti me quia factus es spes mea: turris fortitudinis a facie inimici.

I nhabitabo in tabernaculo tuo in ſcula: protegar in velamento alarum tuarum. Dp.

Q m̄ tu deus exaudisti orationem meā: dedisti hereditatē timentibus nomen tuum.

D ies sup dies regis adijcies annos eius vsq; i diem ſculi & in ſcula: ꝓmanebit ī æternū i cōspectu dei.

M isericordiā & veritatē quis req̄ret eorū? sic psallā noi tuo deus i ſę-

¶ Victori in psalmis Dauid. LXI.

EXaudi deꝰ laudationē meā: intēde orationi meę.

D e nouissimo terrę ad te clamabo: cū triste fuerit cor meū.

Cum fortis eleuabitur aduersū me: tu eris ductor meus.

F uisti spes mea: turris munitissia a facie īimici

H abitabo in tabernaculo tuo iugiter: spabo in protectione alarum tuarum. Sela.

T u enī deus exaudisti orationem meā: dedisti hereditatē timentibus nomen tuum.

D ies sup dies regis adijcies ānos eiꝰ: donec est generatio & generatio.

S edebit semp ante faciē dei: misericordia et veritas seruabūt eum.

S ic canā nomini tuo iu

in ſęculū ſæcl'i:vt reddā vota mea de die in diē.

culum ſæculi: vt reddā vota mea de die in diē.

giter: reddēs vota mea per ſingulos dies.

TITVLVS. Ad victoriā in pſalmis/pſalmus Dauid Pſalmus de Chriſto domino. Prophe ta in ſpiritu inducit populum fidelem.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Exaudi de⁹ depcationē meā: intēde orationi meę. cœleſtis
2 pater æterne exaudire dignare precē meā: admoue aurē tuā ſupplicationi meę. A finibus terrę ad te clamaui dū anxiarer cor meū: in petra exaltaſti me. a terminis terrę oriēte & occidēte/ſeptētrione & meridie ad te pces meas effudi/dū aīa mea aut offēſa in te cōmiſſa aut hoſtilibus cateruis pſſa mereret & turbaretur: tu vero eleuās me ad refugiū Chriſti tui/ſal-
3 uaſti me. D eduxiſti me quia factus es ſpes mea: turris fortitudinis a facie īimici. pater miſericordiſſime dux meus fuiſti/attraxiſti me/quia in te deo meo ſperaui: factus es michi arx
4 iexpugnabilis & munitiſſima ab iuaſione hoſtili/a poteſtate maligni. I nhabitabo in taber naculo tuo in ſęcula: ptegar in velamēto alarū tuarū. manebo in regno tuo in ppetuū: tu-
5 tabor & defēdar in vmbraculo diuinitatis tuę ī tegmine mię & iuſtitię tuę in ſempiternū. Quoniā tu deus me⁹/exaudiſti orationē meā: dediſti hęreditatē timētibus nomē tuū. quo-
6 niā tu creator & factor meus exaudiſti me ad te orātē: feciſti me timētē Chriſtū dām verbū tuū ipius Chriſti tui cohęredē. D ies ſuper dies regis adijcies: ānos eius vſq; in diē gnatio-
7 nis & gnationis. durationi pſentis ſæculi futurā addes īperio Chriſti tui: extēſionē annorū ei⁹ a pnti gnatione in futuri ſęculi gnationē. P ermanet in ęternū in conſpectu dei: mīam &
8 veritatē ei⁹ qs requiret? rex noſter Chriſtus dñs aſſidet in ppetuū pntię dei patris: miſeratiōnē eius qua nos redemit/& veritatē qua nos inſtruxit quis cōpręhēdere ſufficeret? nullus ſane. S ic pſalmū dicā nomini tuo in ſæculū ſæculi: vt reddā vota mea de die in diem. hac igitur cauſa cœleſtis pater/laudabo verbum tuū Chriſtum regem æternum aſſidue: vt per ſingulos dies laudationes meas/in memoriam beneficiorum eius offeram.

ADVERTE. Secūdo verſu & tertio q̄ ,pferim⁹ per pręteritū: Hieronym⁹ ex hebręo ,pfert p futurū. Secūda ſcđi verſus particula in petra exaltaſti me: Hieronym⁹/cū fortis eleuabīt aduerſū me. quod cū particula adiūgit: tu eris adiutor meus. & hęc ſiue hoc ſiue illo modo dicanī: dignā pferūt intelligētiā. ¶ Septimo verſu vbi dicim⁹ permanet ī ęternū i cōſpectu dei/miſericordiā & veritatē ei⁹ qs requiret: Hieronym⁹ ex hebręo ſedebit ſemper āte faciē dei miſericordia & veritas ſeruabūt eū. & hęc & interpretū/vtraq; ſcilicet ſententia: digna. ¶ Vltimo verſu vt reddā: ex hebręo reddens. & id quoq; ſufficiebat: & ſenſus dilucidior/& ſermo melior.

¶ In finē pro idithum pſalmus Dauid. LXI.

1 NOnne deo ſubiecta erit aīa mea? ab ipō enī ſalutare meū
2 Nam & ipſe deus me⁹ & ſalutaris meus: ſuſceptor meus nō mouebor amplius.
3 Quouſq; irruitis in homīnē/iterficitis vniuerſi vos? tanq̄ parieti īclinato & macerię depulſæ.
4 Verūtamē preciū meū cogitauerunt repellere/cucurri ī ſitī: ore ſuo benedicebāt & corde ſuo maledicebāt. Semper.
5 Verūtamen deo ſubiecta eſto aīma mea: qm̄

¶ In finē pro idithum pſalmus Dauid. LXI.

NOnne deo ſubdīta erit aīa mea? ab ipō enī ſalutare meū
Etenī ipſe eſt deus meus & ſalutaris me⁹: adiutor meus non mouebor amplius.
Quouſq; irruitis in homines/iterficitis vniuerſos? tanq̄ parieti īclinato & macerię impulſę.
Verūtamē honorē meū cogitauerūt repellere/cucurri in ſitī: ore ſuo benedicebāt & in corde ſuo maledicebant. Dp̄.
Verūtamē deo ſubdita erit anima mea: quoniā

¶ Victori pro idithū pſalm⁹ Dauid. LXII.

ATtamē apud deū ſilebit aīma mea: ex eo ſalus mea.
Attamē ipe eſt ſcutum meū & ſalus mea: fortitudo mea nō cōmouebor amplius.
Vſq;quo īſidiamini cōtra virū/interficitis oēs: quaſi murus inclinatus & maceria corruens?
Partē enī eius cogitauerūt expellere/placuerūt ſibi in mēdacio: ore ſuo ſingli bn̄dicūt & corde ſuo maledicūt. Sela.
Verūtamen deo retice anima mea: ab ipſo enī

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
61 Nõne deo.	ab ipso patientia mea.	ab ipo est patiẽtia mea	prestolatio mea.
6	Quia ipse deus meus & saluator meus/ adiutor meus:nõ emigrabo.	Etenim ipe est deus meus & salutaris meus/adiutor meus: nõ emigrabo.	Ipse est fortitudo mea & salus mea / susceptor meus:nõ timebo.
7	In deo salutare meũ & gloria mea:deus auxilij mei et spes mea in deo ẽ.	In deo salutare meũ & gloria mea:deus auxilij mei spes mea in deo est.	In deo salutare meũ & gl'ia mea:robur fortitudinis meę & sal9 mea in
8	Spate in eo omnis cõgregatio ppli/ effũdite corã illo cordavestra:deus adiutor noster in ęternũ. Sep	Spate in eo omis cõuẽtus plebis/et effũdite corã illo corda vra:qa deus adiutor noster est. Dp.	Spate in eo oni (deo. tẽpore ppli:effũdite corã eo cor vestrũ: deus spes nostra est. Sela.
9	Verũtn vani filij hoim/ mẽdaces filij hoim in stateris: vt decipiãt ipsi de vanitate in idipsum.	Verũtn vani filij hoim/ mẽdaces filij hoim in stateris:vt decipiãt ipsi de vanitate sua in idipsum.	Verũtamẽ vanitas filij adã/mẽdaciũ filij viri in
10	Nolite spare in iniqtate/ & rapinas nolite cõcupiscere:diuitię si affluãt nolite cor apponere.	Nolite sperare in iniqtate:& in rapinis nolite cõcupiscere. Diuitię si affluãt nolite cor appõere: semel locut9 est deus duo hęc audiui	Nolite cõfidere in calũnia & in rapia: ne frustre Diuitięsi affluxerit:ne apponatis cor.
11	Semel locutus est deus duo hæc audiui / quia potestas dei est & tibi dne misericordia : quia tu reddes vnicuiq; iuxta opera sua.	Quia potestas dei est & tibi domie misericordia: quia tu reddes singulis secũdũ opa eorũ.	Vnũ locutus est deus: duo hæc audiui. Quia iperiũ dei est & tibi domine misericordia:quia tu reddes vnícuiq; secũdũ opus suũ.

TITVLVS. Ad victoriã idithũ. Psalm9 de Christo dño. Propheta in spũ iducit ppm sãctũ.

EXPOSITIO CONTINVA. Nõne deo subiecta erit aia mea? ab ipso eni salutare meũ, nõne aduenier hora qua soli deo anima mea subdita sit/ a mũdi pressuris & ipietatibus liberata? nã ab ipso expectatio salutaris mei & liberationis meę. Nã et ipse deus meus & salutaris meus: susceptor meus nõ mouebor amplius. nã ipse idẽ deus meus est/ saluator mei est: auxiliator meus a cõcussionibus mũdi/ nõ fluctuabo/nõ angar amplius vbi illi subdit9 fuero. Quousq; irruitis in hoiem/iterficitis vniuersi vos tanq̃ parieti iclinato & macerię depulsę? O filij hoim/vanitatũ amatores/quousq; ipetũ facitis in populũ salutẽ & liberationẽ suã a deo expectantẽ/quousq; vos oẽs molimini illũ vestro ipetu obruere: tanq̃ prono pariete muroue ruẽte/& cõgerie lapidũ subita ruina opprimẽte. Verũtamẽ preciũ meũ cogitauerũt repellere cucurri in siti:ore suo bñdicebãt & corde suo maledicebãt. verũtamẽ id faciẽtes voluerũt michi mercedẽ meã/futurã gloriã pripere/cursus huius vitæ meę in labore fuit & desiderio alterius: ipsi labijs suis bona loquebãtur/ & in mẽte sua cogitabãt execrãda. Verũtamen deo subiecta esto aia mea: quoniã ab ipso patiẽtia mea. Quia ipse deus meus & saluator meus: adiutor me9 nõ emigrabo. ferme primi et secũdi versus ad sui cõsolationẽ resumit intelligentiã. In deo salutare meũ & gloria mea: deus auxilij mei & spes mea in deo est. in deo salus mea/ in deo gloria mea: in deo robur defensionis meę/& in deo fiducia mea est. Sperate in deo omis cõgregatio populi/effundite corã illo corda vestra: deus adiutor noster in æternũ. fidite in deo omis cœtus populorũ/cõsternite aias vestras/dilatate & tota charitate ante deũ expandite: quia deus auxiliator noster est/ & prędidiũ nostrũ. Verũtamẽ vani filij hoim mẽdaces filij hoim in stateris: vt decipiãt ipi de vanitate in idipm. q̃q̃ in deo sperãdũ/effũdẽda corda ãte eũ/ quia ipe solus spes nra & adiutorũ esse debet/attn terreni/carnalesq; hoies nõ in deo sed in vanitatib9 cõfidũt/subdoli sunt in bilãeib9/mẽsuris/ratiociniis/oibusq; iustitię instrumẽtis: vt ipsi simul in reb9 vanis/caducis/trãsitoriis & ad horã labẽtibus in quib9 cõfidunt decipere possint. Nolite sperare in iniquitate/ & rapinas

nolite cõcupiſcere: diuitiæ ſi affluant nolitè cor apponere. O ſtulti & inſipiẽtes filij hoim/ carnales viri reſipiſcite/ nolite ſpem veſtrã in rebus iuſtitia veſtra partis collocare/ nolite
11 auere dolis & fraudibus aliorum bona diripere: alioquí ſi vobis abunde ſunt diuitię/ nolite ſpem veſtram & animũ veſtrũ in illis figere/ nolite finẽ veſtrũ in illis cõſtituere. S emel locutus eſt deus duo hæc audiui/ quia poteſtas dei eſt & tibi dñe miſericordia: quia tu reddes vnicuiq; iuxta opera ſua. dei verbũ vnũ eſt/ ego duo mẽtis meę auribus hauſi/ ſcilicet quia deo potẽtia eſt ad malos puniẽdos quod maxime ex veteri lege didici/ & tibi dñe miſericordia eſt qua bonos tuo regno cœleſti muneras/ quod maxime didici ex noua: quia tu iuſtiſſime iudex cui datũ a patre eſt omne iudiciũ facere/ retribues bona bonis/ & ſupplicia malis ſecundũ q; cuiuſq; merebuntur pręterite vitę acta.

ADVERTE. Primo verſu vbi dicim⁹ nõne deo ſubiecta erit anima mea: Hieronym⁹/ attamẽ apud deũ ſilebit anima mea. quod deſignare videtur: cũ anima mea apud deũ fuerit trãquillitate fruetur/ quieſcet/ nõ amplius anxiabitur/ nõ quereť. ¶ Tertio verſu/ iterficitis vniuerſi vos. vos rectus eſt: cũ ex gręco vt dicit̃ Φορέυετε πάρτεσ ὑμεῖσ tũ ex hebręo ex quo Hieronym⁹ traducit iterficitis oẽs/ ſupprimẽs vos. quod i verbo iterficitis ſatis intelligitur: quãdo rectus eſt. & caſum ſequentẽ id verbũ interficitis/ virũ ſcilicet/ ex p̃cedẽti particula ſatis dilucide datur intelligi. ¶ Quod eodẽ tertio verſu ſubiũgitur tanq̃ parieti inclinato & macerię depulſę: ex hebręo per rectũ melius tãq̃ paries inclinatus & maceria depulſa. habet enĩ Hieronym⁹ quaſi murus inclinatus & maceria corruens. cõparãtur enĩ illi ipetu ſuo in vnũ/ bonos interficere & delere volentes: muro in caſu iam prono/ & macerię ruenti & opprimenti tranſeũtes. eſt enĩ maceria/ cõgeries lapidũ in clauſurã aliquã ſine cemento & ferrumine cõpactorũ: quod ſi nõ placet per rectũ dici: nõ per datiuũ ſed p ſeptimũ caſum vertendũ fuerat/ tanq̃ pariete inclinato & maceria depulſa/ vt id quodãmodo inſtrumentũ ſignet. verſum enĩ per datiuũ: nullũ ſenſum/ aut ieptũ facit. ¶ Quarto verſu. cucurri in ſiti. Hieronym⁹ ex hebręo placuerũt ſibi in mendacio. vterq; ſenſus bonus: ſed iterp̃tes de orante particulã illã intellexere/ Hieronym⁹ vero de terrenis eius pſecutoribus. ¶ Septimo verſu. deus auxilij mei: decẽtius erat vt anceps vocabulũ hoc in loco vertiſſent fortitudo auxilij mei/ vt id reſpiceret in deo eſt: quod & cętere p totũ verſum reſpexerũt particulę. ſic etiã Hieronym⁹ ex hebręo traduxit robur fortitudinis meę & ſalus mea i deo. ¶ Octauo verſu. oís cõgregatio populi. diſtinctio poſt populi faciẽda. nã genitiu⁹ eſt. quod ex gręco dilucidũ eſt/ vbi habeť: πᾶσα συναγωγὴ λαῶν oís cõgregatio pp̃lorũ. & ex tralatiõe romana. ſpate i eo oís cõuẽtus plebis. ¶ Eodẽ octauo verſu. adiutor noſter in ęternũ. illud i ęternũ ſupfluit/ ex hebręo/ romano/ gręco. ex hebręo enĩ tãtũ de⁹ ſpes noſtra eſt. i romano pſalterio tantũ adiutor noſter eſt. in gręco tantum ὁ θεὸσ βοηθὸσ ἡμῶν. & in pſalterijs aſteriſco/ obeloq; ſignatis: illud obelo cõfoſſum eſt. ſed hic neuus/ hec euenit ſupfluitas: qđ in hoc loco in hebręo ponit̃ ſela. quę dictio ſignatur: non ꝓfertur. loco cuius in pſalmodia gręca ponitur diapſalma: quod ſimiliter nõ proferť a pſallẽtibus. & in noſtris pſalterijs/ id eſt gallicanæ tralationis: in rubrica ponunt ſemp. quod idẽtidẽ nõ profertur. ſatis igitur eſt nobis pſallere. ſperate in eo omnis cõgregatio populi/ effundite corã illo corda veſtra: de⁹ adiutor noſter/ & minio aut alio colore ſubſcribere/ ſemper.

¶ Pſalmus Dauid cũ eſſet i deſerto Idumeæ.

LXII.

1 DEus deus me⁹: ad
2 te de luce vigilo. S itiuit in te aĩa mea: q̃ multipliciter tibi caro mea.
3 I n terra deſerta/ & iuia & inaquoſa ſicĩ ſct̃o appa rui tibi: vt videre vir tutẽ tuã et gloriam tuã.
4 Q m̃ melior eſt miſeri cordia tua ſuper vitas:

¶ Pſalmus Dauid cũ eſſet i deſerto Idumeæ.

LXII.

DEus deus me⁹: ad te de luce vigilo. S itiuit ī te anima mea: q̃ multipliciter & caro mea.
I n deſerto & ī iuio & in iaquoſo/ ſic i ſct̃o appa rui tibi: vt videre virtutẽ tuam et gloriã tuam.
Q uia melior eſt miſeri cordia tua ſuper vitas:

¶ Pſalmus Dauid cũ eſſet in deſerto Iudæę.

LXIII.

DE⁹ fortitudo mea tu es: de luce conſurgam ad te. S itiuit te anima mea: deſiderauit te caro mea I n terra iuia & cõſitiẽte ac ſine aqua/ ſic i ſct̃o appui tibi: vt videã fortitudinẽ tuã et gl̃iã tuã. Melior eſt enĩ miſericordia tua q̃ vitę: labia mea

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
62	labia mea laudabũt te.	labia mea laudabũt te.	laudabunt te.
Deꝰ deꝰ. 5	Sic benedicã te in vita mea: et in noĩe tuo leuabo manus meas.	Sic benedicã te in vita mea : & in nomine tuo leuabo manus meas.	Sic benedicã tibi ĩ vita mea: & in nomĩe tuo leuabo manus meas.
6	Sicut adipe & pĩguedine repleať aĩa mea: & labijs exultationis laudabit os meum.	Sicut adipe & pinguedine repleať aĩma mea: & labia exultatiõis laudabũt nomen tuum.	Quasi adipe & pĩguedine ĩplebitur aĩa mea: & labijs laudãtibus canet os meum.
7	Sic memor fui tui ſuper ſtratũ meũ/ ĩ matutinis meditabor ĩ te: quia fuisti adiutor meus.	Sic memor fui tui ſuper ſtratũ meũ/ĩ matutinis meditabor ĩ te: qua factus es adiutor meus.	Recordans tui in cubili meo/ per ſingulas vigilias meditabor tibi quia fuisti auxiliũ meũ: & in vmbra alarum tuarum laudabo.
8	Et in velamẽto alarum tuarꝫ exultabo/ adhęſit anima mea poſt te: me ſuſcepit dextera tua.	Et in velamẽto alarum tuarũ exultabo/adhęſit anima mea poſt te: me ſuſcepit dextera tua.	Adhęſit aĩa mea poſt te me ſuſcepit dextera tua.
9	Ipſi vero iuanũ quęſierũt aĩam meã / itroibũt in iferiora terræ/ tradẽť in manus gladij: partes vulpium erunt.	Ipſi vero ĩ vanũ quęſierũt auimã meã / introibũt in iferiora terręꝫ tradẽtur in manus gladij: partes vulpiũ erunt.	Ipſi vo iterficere q̃runt animã meã / igrediẽtur in extrema terræ/ cõgregentur in manus gladij: pars vulpiũ erunt.
10	Rex vero lætabitur in deo laudabũtur omnes qui iurãt in eo: quia obſtructum eſt os loquentium iniqua.	Rex vero lætabitur in domĩo laudabũtur omnes qui iurãt in eo: quia obſtructũ eſt os loquentium iniqua.	Rex aũt lętabiť in deo laudabitur omnis qui iurat in eo: quia obſtruetur os loquentium mendacium.

TITVLVS. Pſalmus Dauid cũ eſſet in deſerto Iudeę. Pſalmus de Chriſto dño. Propheta in ſpiritu inducit Chriſtum in deſertum a ſpiritu ſancto ductum.

EXPOSITIO CONTINVA. Deus deus meus: ad te de luce vigilo. pater mi/ deus meus a tẽpore miſſionis tuæ lucis in mũdũ: ad te orãdũ cõſurgo. Sitiuit in te aĩa mea: q̃ multipliciter tibi caro mea. cõcupiui te toto corde/ tota mẽte/ totis viribus aię meæ: & aſſumpta in me mortalis infirmitas/ omnibus modis ad te elãguit. In terra deſerta/ inuia & inaquoſa ſic in ſancto apparui tibi: vt viderẽ virtutẽ tuã & gloriã tuã. in deſerto loco/ ĩperuio & arido/ ſic a ſpũ tuo p̃ſentatus ſũ tibi: vt quadragita diebus & noctibus ieiunũ ferẽs/ cõtẽplarer fortitudinẽ tuã & maieſtatẽ tuã. Quoniã melior eſt miſericordia tua ſuper vitas: labia mea laudabũt te. O pater/ quoniã p̃ſtabiliora ſunt q̃ tua miſeratione michi donas/ q̃ multæ trãſitoriæ vitę: labia mea tibi gratias agẽt. Sic bũdicã te in vita mea: & in nõie tuo leuabo manus meas. ſic pſallã tibi q̃diu ero in terra: & orãs & nomen tuũ inuocãs eleuabo manus meas ad te. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea: & labijs exultationis laudabit os meũ. replebiť aĩa mea vt pigui alimẽto/ fecũda laude tua: & in exultatiõe te ore meo collaudabo. Sic memor fui tui ſuper ſtratũ meũ/ in matutinis meditabor in te: qa fuiſti adiutor meus. pater æterne/ĩ ſecreto meo memoratꝰ ſum laudis tuæ: mane excercitabor ĩ tua laude/ĩ bonorũ tuorũ cõfeſſione: quia tu es michi auxiliatus. Et in velamẽto alarũ tuarũ exultabo/ adhęſit aĩa mea poſt te: me ſuſcepit dextera tua. gaudebo in ptectione miſericordię & iuſtitię tuę/ cor meũ & mens mea agglutinata eſt ad te: brachiũ & fortitudo tua ſaluauit me. Ipſi vero in vanũ quęſierũt animã meã introibũt in iferiora terręꝫ tradẽtur ĩ manus gladij: partes vulpiũ erũt. inimici mei fruſtra ſatagũt auferre vitã meã/ deturbabũtur ad iferos ĩ penetralibꝰ terręꝫ: dabunť a te ĩ poteſtate frameę tuę/ ãgeli pcutiẽtis/ portio erũt ſubdolorũ dęmonũ. Rex vero lętabiť ĩ deo laudabũť oẽs qui iurãt ĩ eo: qa obſtructũ eſt os loquẽtiũ iiq̃. de ſe loqť vt de tertio/ quẽ vero tu cõſtituiſti meſſiã tuũ ſup ſiõ mõtẽ/ exultabit

in te deo ſuo/ ad te probabũtur oẽs qui iurabũt in eo / ip̃m vt incõmutabilẽ venerãtes veritatẽ: quia clauſum & demolitũ eſt os blaſphemantiũ/eũ & deum & filium tuũ negantiũ. ADVERTE. Primo verſu. deus/deus meus: pro quo Hieronym⁹ ex hebręo traduxit deus fortitudo mea. id deus me⁹ in hebręo habeť idẽ verbũ quo dñs ad patrẽ in cruce circa horã nonã clamauit deus me⁹/ deus meus. ſic enĩ in hebręo hic pſalmus incipit ELOHIM/ ELI: vbi reuera ELOHIM plurale eſt & ELI ſingłare/ad ſecretũ trinitatis & vnitatis myſterĩũ/ad diſcretionẽ hypoſtaſeon/& cõſubſtãtialitatẽ earum. ¶ Sexto verſu. ſicut adipe & pinguedie repleať aĩa mea: ex hebręo aptius replebiť. ¶ Septimo verſu. ſic memor fui tui: ex gręco habeť ſi/nõ ſic. vbi dicit̃ ἐι ἐμμνημόρευόρσου ſi memorabar tui. at melius ſine nota cõditiõis ſi/aut ſimilitudinis ſic: ex hebręo/vbi Hieronym⁹ dũtaxat habet recordãs tui. ¶ Nono verſu. qđ nos dicim⁹ per p̃teritũ quęſierũt: Hieronym⁹ ex hebræo expreſſit p p̃ſens quaſi iã iminẽs: etſi enĩ iã aĩam eius q̃ſiſſent cũ fugit in ægyptũ: in ꝓſpectu illi erat etiã de recẽti q̃ſituros eũ/ad eũ interficiendũ. ¶ Decimo verſu. quod etiã per p̃teritũ ꝓnũciamus/ quia obſtructũ eſt: Hieronym⁹ ex hebręo expoſuit p futurũ/quia obſtrueť: nõdũ enĩ obſtructũ erat: ſed futurũ/ vt cognita eius diuinitate iurarẽt fideles p eũ nõ in vanũ/ ſed in argumentũ teſtimonij fidelis/illeſibilis/inuiolabiliſq; (vt ſic dicã) veritatis. ſic enĩ prius in veteri lege iurabant viuit dominus: in noua etiam dicere poſſumus viuit Chriſtus. neq; errat qui ſic fideliter in eo iurat/cũ id neq; vane facit/neq; blaſphemat. attamen ĩ verſu ſiue obſtructum ſiue obſtruetur dicatur: idem ſenſus prętenditur.

¶In finẽ pſalmus Dauid. LXIII.

1 EXaudi deus orõnẽ meã cũ depcor a timore inimici eripe animam meam.

2 Protexiſti me a cõuentu malignãtiũ: a multitudine opantiũ iiquitatẽ.

3 Quia exacuerũt vt gladiũ linguas ſuas/intenderũt arcũ rem amarã: vt ſagittent in occultis immaculatum.

4 Subito ſagittabũt eũ & nõ timebũt: firmauerũt ſibi ſermonem næquã.

5 Narrauerũt vt abſconderent laqueos: dixerũt quis videbit eos?

6 Scrutati ſunt iniquitates: defecerunt ſcrutantes ſcrutinio.

7 Accedet homo & cor altum: & exaltabitur deus.

8 Sagittæ paruulorũ factæ ſunt plagæ eorum: & infirmatę ſunt cõtra eos linguæ eorum.

¶In finẽ pſalmus Dauid. LXIII.

EXaudi de⁹ orõnẽ meã cum tribulor: a timore inimici eripe animam meam.

Protexiſti me a cõuentu malignãtiũ: a multitudine opantiũ iiquitatẽ.

Quia exacuerũt vt gladiũ linguas ſuas/intenderũt arcũ rem amarã: vt ſagittent in occultis immaculatum.

Subito ſagittabunt eũ & nõ timebũt: firmauerũt ſibi verbũ malũ.

Diſputauerũt vt abſcõderent laqueos: dixerũt quis videbit eos?

Scrutati ſunt iiquitatẽ: defecerũt ſcrutãtes ſcrutinium.

Accedet homo ad cor altum: & exaltabitur deus.

Sagittæ paruulorũ factæ ſunt plagæ eorum: & pro nichilo habuerũt cõtra eos linguæ iporũ.

¶Victori pſalmus Dauid. LXIIII.

AVdi deus vocem meã loquẽtis: a timore inimici ſerua vitam meam.

Abſconde me a cõcilio malignorũ: a tumultu operantiũ iniquitatem.

Quia exacuerũt quaſi gladium linguã ſuã/ tetenderũt ſagittã ſuã verbum amariſſimũ/ vt ſagittarẽt ĩ abſcõditis ſimplicẽ: ſubito ſagittabũt eum & non timebunt.

Cõfortauerũt ſibi ſermonẽ peſſimũ/ narrauerũt vt abſcõderẽt laq̃os: dixerũt quis videbit nos?

Scrutati ſunt iniquitates: defecerunt ſcrutantes ſcrutinio.

Cogitationibus ſingulorum: & corde profundo.

Sagittabit ergo eos de⁹ iaculo repẽtino/ inferẽtur plagę eorũ: corruẽt in ſemetipos liguis ſuis

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
63 Exaudi deꝰ	9 Conturbati sunt oñes qui videbant eos: & timuit omnis homo.	Cōturbati sunt omnes qui videbant eos: & timuit omnis homo.	Fugient omnes qui viderint eos/ & timebunt omnes homines/ & annunciabunt opus dei: & opus eius intelligent.
	10 Et annunciauerūt opera dei: & facta eius itellexerunt.	Et annunciauerūt opera dei: & facta eius itellexerunt.	
	11 Lętabitur iustus in domino & sperabit in eo: et laudabūtur oñes recti corde.	Lętabitur iustus in domino & sperabit in eo: & laudabūtur oñes recti corde.	Lętabitur iustus in domino & sperabit in eo: & exultabūt omnes recti corde.

TITVLVS. Ad victoriā psalmus Dauid psalmꝰ de Christo dño. Propheta in spiritu loqt.

EXPOSITIO CONTINVA. Exaudi deus orationē meā cū deꝑcor: a timore inimici eripe animā meā. suscipe precē meā deus quā ad te effundo: a metu psequētis libera vitā meam. 1
Protexisti me a cōuētu malignātiū: a multitudine operātiū iiquitatē. defēdisti me a cōcilio 2
me perdere volentiū: & a turba trāsgrediētium tuā legē/ tuā sanctā ordinationē. Quia exa- 3
cuerūt vt gladiū liguas suas intēderūt arcū rē amarā: vt sagittēt in occultis imaculatū. hęc ego sum precatus/ quia peccatores velut ensem exacuerūt liguas suas/ intēderūt neruū/ ser monē næquā & felle plenū/ vt sauciēt in insidijs iustū/ insontē messiā / ipm in quo nullū est peccatū. Subito sagittabūt eū & nō timebūt: firmauerūt sibi sermonē næquā. cū festinatiōe 4
mortificabūt eū/ deū nō reuerebūtur: cōcluserūt/ fixerunt/ determinarūt sibi pessimū cōsiliū
Narrauerūt vt abscōderēt laqueos: dixerūt quis videbit eos? deliberauerūt abscondere do- 5
los suos: dixerūt quis deprehēdet eos? Scrutati sunt iiquitates: defecerūt scrutātes scrutinio. 6
studuerūt deprehēdere messiam in pctō: oberrauerūt explorātes eo ipso exploramine suo.
Accedet homo & cor altū: & exaltabitur deus. oberrauerūt inquā & illusi sunt: quia veniet 7
messias hō mentis altę: & ipse glorificabit vt deꝰ. Sagittę paruulorū factę sunt plagę eorū: 8
& infirmatę sunt cōtra eos liguę eorū. spicula insipientiū facta sunt vulnera eorūmet ipsorū:
& sermones eorū aduersus eosmetipsos facti sunt inualidi. Cōturbati sunt omnes qui vide- 9
bant eos: & timuit omnis homo. cōterriti sunt vniuersi qui intuebātur cōfusionē eorū: atq; oēs homines qui eos viderūt terrore obriguerūt. Et annūciauerūt opera dei: & facta eiꝰ in- 10
tellexerūt. & omnes qui viderūt/ cōfessi sunt illas esse vltiones dei: & facta dei esse cognoue rūt. Lætabit iustus in dño et sperabit in eo: & laudabūtur oēs recti corde. exultabit messias 11
in deo & spem suā firmabit in eo: & ꝓbabuntur oēs qui illi adhęserit/ rectoq; fuerit animo.

ADVERTE. Secūdo versu. ꝓtexisti: melius ꝓtege. cū vt cōtinuetur deprecatio/ & etiā ex hebræo ex quo habet abscōde me. ¶ Septio versu. accedet hō & cor altu & exaltabit deꝰ: lōge aliū ex hebręo Hieronymꝰ colligit sensū his verbis/ cogitationibꝰ singulorū & corde ꝓfundo/ superioris versus itelligētiæ ānectēs/ defecerūt sc3 scrutātes scrutinio scrutātes inquā cogitationibus singulorū & ꝓfunda cuiusq; meditatione. Paulus hebræus ita hūc septimū versum intelligit: interiora hominis & cor profundū. et tunc præcedētis versus intelligētiæ necti etiā potest/ defecerūt scrutantes scrutinio scrutātes dico interiora homis messię et cor eius ꝓfundū & ab eis inscrutabile. & hic sensus non vsqadeo abhorret a nostra tralatione. verū cū seipsum Paulus interꝑtatur: recidit in intelligentiā Hieronymi. q; insuper assentit libēter/ dictū de daniele/ vt pleraq; alia: olet iudaismū. Et si legimus accedet homo: subiun gendū potius & cor altū ꝙ ad cor altū. & id ex græco vbi dicit προσελεύσεται ἀνθρω- πος καὶ καρδία βαθεῖα accedet homo et cor ꝓfundū. & ex hebæo: vt in cōpage respō- dēte ponitur &/ cū dicitur & corde profundo. ¶ Octauo versu. sagittę paruulorū factę sunt plagę eorū: Hieronymus ex hebræo sagittabit ergo eos deus/ iaculo repētino inferētur pla gæ eorū. ¶ Nono versu. & timuit oīs homo: melius & timuerunt oēs homines quod & ex hebræo & ex versu seqnti cognoscit. ex hebręo quidē: quia illic dicit et timebūt oēs hoies. & ex versu sequēti: quia pluratiue subnectit/ & annūciauerunt opera dei. quod respicit non eos qui subita dei plaga percussi sunt: sed eos qui id videntes terrore sunt perculsi. quod si i- telligis de plaga illis illata ꝓ romanos/ & de desolatione secūdi tēpli vbi plusq; vndecies cē- tena milia desiderata sunt/ vbi mater/ pietatis maternę oblita ꝓpriū mandit filiū/ ꝓpria co xit & vorauit viscera/ vbi & vt hieremias in threnis habet qui nutriebātur i croceis ample- xati sunt stercora: vt qui quę egerebāt prę portētosa fame & vltrice furia cogebātur ad in- fœlicē paulo momēto retinēdā vitā/ in ventrē iterū ingerere. si inquā de illa plaga oracu- lum intelligis: nichil fuerit obsurdi.

GALL.

In finē psalmus Dauid. LXIIII.

1 TE decet hymnus deus in sion: & tibi reddet votū i hierlem
2 Exaudi orationē meā: ad te oīs caro veniet.
3 Verba iniquorū pręualuerūt sup nos: & ipietatibus nostris tu propiciaberis.
4 Beatus quē elegisti & assumpsisti: inhabitabit in atrijs tuis.
5 Replebimur i bonis domus tuæ: sanctum est templū tuū/mirabile in æquitate.
6 Exaudi nos deus salutaris noster: spes omniū finium terræ & in mari longe.
7 Prępарās mōtes in virtute tua/accinctus potētia: qui conturbas profundum maris sonum fluctuum eius.
8 Turbabūtur gentes & timebunt qui habitant terminos a signis tuis: exitus matutini & vespere delectabis.
9 Visitasti terrā et iebriasti eā: multiplicasti locupletare eam.
10 Flumen dei repletū est aqs parasti cibū illorū: qm̄ ita est p̄paratio ei⁹.
11 Riuos eius iebria/multiplica genimina eius: i stillicidijs eius lętabitur germinans.
12 Benedices coronę anni benignitatis tuę: et cāpi

ROM.

In finē psalmus Dauid. LXIIII.

TE decet hymnus deus in sion: & tibi reddet votū i hierlem
Exaudi orationē meā: ad te oīs caro veniet.
Verba iniquorū pręualuerūt super nos: & ipietatibus nostris tu propiciaberis.
Beatus quem elegisti & assumpsisti: inhabitabit in tabernaculis tuis.
Replebimur i bonis domus tuę: sanctū est templum tuum/mirabile in æquitate.
Exaudi nos deus salutaris noster: spes omniū finium terræ & in mari longe.
Prępарās mōtes i virtute tua: accictus potētia.
Qui cōturbas ꝓfundū maris: sonū aūt fluctuū eius quis sustinebit?
Turbabunt gētes: et timebūt oēs qui habitāt fines terrę a signis tuis.
Exitus matutini et vespere delectaberis: visitasti terrā & inebriasti eam/multiplicasti locupletare eam.
Flumen dei repletū est aqua: parasti cibū illoꝝ qa ita est p̄paratio tua.
Riuos eius iebriās multiplicās gnationes eius: in stillicidijs suis lętabitur dum exorietur.
Benedicēs coronā anni benignitatis tuę: et cāpi

HEB.

Victori psalmus Dauid cantici. LXV.

TIbi silentium laus deus in sion: & tibi reddetur votum.
Exaudi oronem: donec ad te oīs caro veniat.
Verba iniquitatū prævaluerūt aduersum me: sceleribus nostris tu ꝓpiciaberis.
Beatus quē elegeris & susceperis: habitabit enī in atrijs tuis.
Replebimur i bonis domus tuę: sanctificatione templi tui.
Terribilis in iustitia exaudi nos deus salutaris noster: confidentia oīm finiū terræ & maris longinqui.
Prępарās montes i virtute tua/ accinctus fortitudine: cōpescens sonitum maris/ fremitū fluctuū eius & multitudinem gentium.
Et timebūt qui habitāt i extremis: a signis tuis.
Egressus matutini et vesperi: laudantes facies.
Visitasti terram & irriga eam: vbertate dita eam.
Riuus dei plenus aqua: ꝓparabis frumētū eorū quia sic fundasti eam.
Sulcos eius iebria/ multiplica fruges eius pluuijs irriga eam: & germini eius benedic.
Voluetur ānus in bonitate tua: & vestigia tua

Psal. 64 Te decet.	GALL.	ROM.	HEB.
	tui replebunt vbertate.	tui replebunt vbertate.	rorabunt pinguedine.
13	Pingueſcēt ſpecioſa deſerti: & exultatione colles accingentur.	Pingueſcēt fines deſerti: et exultatiōe colles accingentur.	Pingueſcēt paſcuę deſerti: & exultatione colles accingentur.
14	Induti ſūt arietes ouiū et valles abundabunt frumēto: clamabūt etenim hymnū dicent.	Induti ſūt arietes ouiū & cōualles abundabūt frumēto: etenim clamabūt & hymnū dicent.	Veſtiētur agnis greges: & valles plenę frumēto coęquabūtur & canēt.

TITVLVS. Ad victoriā pſalmus cāticī Dauid. pſalmus de Chriſto domino. Propheta in ſpiritu in perſona eccleſiæ cœtuſq; ſanctorum.

EXPOSITIO CONTINVA. Te decet hymnꝰ deus in ſion: & tibi reddet votū in hieruſalē. Chriſte dne dignū eſt vt lauderis i eccīa ſanctorū: et tibi ſolēnis laus pſoluet ab ijs qui tuę diuię pacis habet agnitionē. Exaudi deꝰ orōnē meā: ad te ois caro veniet. Chriſte fili dei ſupbenedicte exaudire dignare depcationē meā: ois homo i te credet/et credens ad tuā tandē fœlicitatē puenīet. Verba iniquorū ꝓualuerūt ſuper nos: et ipietatibus noſtris tu ꝓpi ciaberis. iniqtates dñatę ſūt nobis: ſed tu quia ſūme miſerator et miſericors es/ ꝓpicius eris peccatis noſtris/placaberis & ignoſces nobis. Beatus quē elegiſti & aſſumpſiſti: inhabitabit in atrijs tuis. fœlix/nimiū fœlix & æternę vitę ſecurus quē tu delegiſti & tranſtuliſti ad te: manebit in ſempiternis habitationibus tuis. Replebimur in bonis domꝰ tuę: ſanctū eſt templū tuū/mirabile in æquitate. Chriſte deus noſter/ & rex æternę glorię/cū ad te pducti fuerimꝰ ſatiabimur in diuitijs cœleſtis habitatiōis tuę: merū/ purū mundū & incōtaminatū eſt cœleſte templū tuū i quo habitas/itrāſgreſſibili iuſtitia omni admiratiōe digniſſimū. Exaudi nos deus ſalutaris noſter: ſpes oīm finiū terrę & in mari lōge. Chriſte deꝰ noſter/ & ſaluator noſter i quo ſperāt oēs qui habitāt vltimos termios terrę/& inſulas maris lōginquas: fac nos dignos tua ſancta exauditione. Pręparās mōtes in virtute tua/accinctus potētia: qui cōturbas ꝓfundū maris ſonū fluctuū eiꝰ. tu inquā Chriſte deus noſter & ſaluator noſter potētiſſime qui oīa diſponis in mūdo oīpotēti tua fortitudine/ qui circūdatus iſupabili vigore: itima mūdi cōcutis/et oēm populorū motū pro nutu tuo mitigas. Turbabūtur gētes & timebūt qui habitāt termios a ſignis tuis: exitus matutini & veſpe delectabis. territi expaueſcēt/deu verū nō agnoſcētes/ & finiū terrę habitatores formidabūt a prodigijs tuis: q tu in pricipio naſcētis ecclię & i fine tēporū ad oīm ſalutē/gaudiū & beatitudinē es manifeſtaturꝰ. Viſitaſti terrā & inebriaſti eā: multiplicaſti locupletare eā. viſitatiōe tua renouaſti habitationē terrenā/fœcūdaſti eā et abūde doctrina tua irrigaſti eā: multitudie credētiū & effuſione chariſmatū tuorū ditaſti eā. Flumē dei repletū eſt aquis/paraſti cibū illorū: quoniā ita eſt ꝓparatio eius. lauacrū diuię regñatiōis oppletū eſt ppīs/ꝓparaſti ſāctificatiōe tua panē eorū/cœleſte viaticū: quia ita diuitus orbis terrarū ꝓparatio atq; inouatio eſt ordinata. Riuos eius inebria/multiplica genimina eius: i ſtillicidijs eiꝰ lętabit germinās. cōgregatiōes orbis terrarū irriga doctrina tua/auge regñatorū ꝓles & noua germia: exultabit orbis terrę/in irrigatiōibus ſanctę & viuificatricis doctrinę vberē fructū afferens & in illa pullulās. Benidices coronę āni benignitatis tuę: & cāpi tui replebūtur vbertate. da bis bñdictionē tuā curriculo tēporis illiꝰ benignę viſitationis tuę: & aiæ fideles opplebūtur fœcūditate gratię tuę. Pingueſcēt ſpecioſa deſerti: et exultatiōe colles accigent. ſancti tui in hoc mūdo exiſtētes in ſanctitate accreſcēt: pricipes et aliorū ꝓpoſiti in ſuorū directiōe exultabūt. Induti ſunt arietes ouiū & valles abūdabūt frumēto: clamabūt etenī hymnū dicēt. paſtores plebiū virtute & iuſtitia veſtiti ſunt/ & hūiles populi abūde doctria paſcent: vociferabūt ad Chriſtū dñm/ & illi dulciſonū laudationū melos cōcrepabūt.

ADVERTE. Prio verſu. te decet hymnꝰ deus i ſiō: Hieronymꝰ ex hebręo/tibi ſilētiū laus deus i ſion. quod apophaticā/negatiuāq; theologiā reſpicit: cū mēs i meditatiōe imēſitatis & incōpręhēſibilitatis diuinę ſilet/agnoſcēs quicq dicēdo nō poſſe eū laudare qui oī laude in imēſum ſuprior eſt/multo minuſ q poſſit totā maris vndā pugillo cōcludere. & hoc ſilētiū diuię laudis/ quo vel maxime deus laudat: reſeratū eſt i exordijs fundatiōis ſion a deifero Paulo/Bartholomeo/Ioſeph iuſto/Dionyſio/Hierotheo & (vt athanaſio placet) Antipha to. quē & laudādi modū: arbitror apud feruētes vitę cōtēplatricis amatores in fine rediturū & i pricipio & i fine ſigna Chriſti apparebūt: & iuxta oraculū exitus matutini & veſpe delectabit. & vt ſacer Hieronymꝰ habet: egreſſus matutini & veſpi laudātes faciet. ¶ Eodē primo verſu. i fine/id i hieruſalē: iterpretū eſt/& nō habet ex hebręo/ ſed totū id reſpicit i ſiō.

de qua psalmo 47 abūde scriptū est. ¶ Tertio versu. verba iniquorū: melius ex hebreo verba iniquitatū/id est facta trāsgressionū. cōfiteř eni iniquitates & trāsgressiones suas, & quis est in hoc mūdo viuēs: qui nō trāsgrediř? quod & agnoscit ex particula subiūcta: & ipietatibus nostris tu ꝓpiciaberis. nō eni aliorū sed suas vocat ipietates. oīs siquidē mādatorum dei trāsgressio: ipietas est. ¶ Quarto versu. beatus quē elegisti & assūpsisti: aptꝰ ex hebreo/ quē elegeris & assūpseris. qđ et sequēs particula reddit tua causę/habitabit in atrijs tuis: insinuat. ¶ Sexto versu. in mari lōge: accōmodatius & maris lōginqui/& ex hebreo/& ad sermonis proprietatem ad copulationis notā/seruandā. ¶ Septimo versu. qui cōturbas ꝓfundū maris sonū fluctuū eius: ex hebreo oppositū sensū intelligit Hieronymꝰ/hoc pacto. cōpescēs sonitū maris fremitū fluctuū eius & multitudinē gētiū. siquidē aduersanř & pugnāt cōturbare & cōpescere. & fere id sonat psalmi 88 versus 10. tu dñaris potestati maris: motū aūt fluctuū eius tu mitigas. Quod vero addit & multitudo gētiū / quo caremꝰ & interptes siluerūt: declaratio ꝑcedētis metaphorę est. & reuera vtrūq; oipotētię Christi dñi cōpetit: sed magis cōpescere. vt qui est pulchrę pacis & author & amator. attamē cū punire vult ob īmanitatē delinquētiū: facile turbat aquas maris a ꝓfundo/et eruptiōes populorū mouet/ vt sarmatarū q̄ sub Atila/Alarico/ Theodorico ducibꝰ facta ē. et hac nostra tēpestate psarū sub Ismaele persa ex tartaris orto: quę iperatori turcarū & sulthano babylonico cani terrorē nō paruū icussit. & penes dñm potestas est mouēdi & potestas sedādi ꝓ nutu suo/ vtcūq; voluerit. ¶ Decimo versu. quoniā ita est ꝑparatio eius: id eius referř ad terrā. nā sic Hieronymꝰ ex hebreo: quia sic fundasti eā. vnde fit vt psalmodia romana quę habet, quia ita est ꝓparatio tua: mutet itelligentiā. grecæ aūt solū habeř ὅτι οὕτως ἡ ἑτοιμασία. quoniā sic ꝑparatio. neq; tua neq; eiꝰ subiūgiř. ¶ Duodecio versu. & cāpi tui replebūt vbertate: hieronymꝰ ex hebreo/& vestigia tua rorabūt pinguedīe. qđ ab itelligētia data nō abhorret. siquidē aīæ nostrę ad dei imaginē & similitudinē factę: apte dicanř eius vestigia. cāpi etiā: q̄ in illis deambulet deus vt in īfimis spiritibus. in angelis autem aut supnis mētibus: vt ī collibus/mōtibus eleuatis/thronis ac sedibus. ¶ Quartodecimo versu. induti sunt aretes ouiū: aptius induētur ex hebreo/ex quo habetur vestiētur agnis greges. & quod ibi septuaginta aretes nūcupauerūt: hic Hieronymꝰ agnos vocat. & vtinā Christus IHESVS pastor æternus: nostra etiā tēpestate faciat/ vt eccl̄ię suę pastores/primates/episcopi/abbates/ prępositi/plebei sacerdotes in agnos mutati vestiāt & ornēt greges sibi cōmissos/& oīa cœlesti pabulo repleta/ab imis ad summa plena sint Christi dei saluatoris et redēptoris nostri laudibus/ æternisq; hymnis. Amen.

¶ In finē psalmus Dauid. LXV.

1 IVbilate deo oīs terra/ psalmū dicite nomini eius: date gloriam laudis eius.
2 Dicite deo q̄ terribilia sunt opa tua dñe: ī multitudine virtutis tuę mētientř tibi inimici tui.
3 Oīs terra adoret te et psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo. Semp.
4 Venite & videte opera dei: terribilis in consilijs super filios hominum.
5 Qui conuertit mare in aridā/ in flumine ꝑtrāsibūt pede: ibi lętabimur in ipso.

¶ In finē psalmus Dauid. LXV.

IVbilate deo oīs terra/ psalmū dicite nomini eius: date gloriam laudi eius.
Dicite deo q̄ terribilia sunt opa tua: in multitudine virtutis tuę mentiē tur tibi inimici tui.
Oīs terra adoret te & psallat tibi: psalmum dicat noī tuo altissīe. Dp̄.
Venite & videte opera dñi: q̄ terribilis ī cōsilijs super filios hominum.
Qui conuertit mare in aridā/ & flumia ꝑtrāsibūt pede: ibi lętabimur in id ipsum.

¶ Victori canticum psalmi. LXVI.

IVbilate deo oīs terra cātate gloriā nomini eius: date gloriā laudi eius.
Dicite deo q̄ terribile opus tuū: in multitudine fortitudinis tuę mentiantur tibi inimici tui.
Omnis terra adoret te & canat tibi: canat nomini tuo. Sela.
Venite & videte opera dei: terribilia cōsilia super filijs hominum.
Cōuertet mare in aridā: in flumine ꝑtransibūt pede: ibi lętabimur in eo.

Psal.		GALL.	ROM.	HEB.
65 Iubilate.	6	Qui domiatur in virtute sua in æternū/ oculi eius sup gētes respiciūt: qui exasperant nō exaltent in semetipsis.	Qui domiatur in virtute sua in æternū/ oculi eius sup gētes respiciūt: qui in ira prouocāt non exaltentur in semetipsis.	Qui dominatur in fortitudine sua sęculo/ oculi eius gētes aspiciūt: qui increduli sunt non exaltentur in semetipsis.
	7	Benedicite gentes deū nostrū: & auditā facite vocē laudis eius.	Benedicite gētes deum nostrū: & obaudite voci laudis eius.	Benedicite populi deo nostro: & auditā facite vocem laudis eius.
	8	Qui posuit animā meā ad vitam: & non dedit in cōmotionem pedes meos.	Qui posuit animā meam ad vitam: & nō dedit in cōmoueri pedes meos.	Qui posuit animā nostram in vita: & non dedit in cōmotionē pedes nostros.
	9	Quoniā probasti nos deus igne nos examinasti: sicut examinatur argentum.	Quoniā probasti nos deus igne nos examinasti: sicut igne examinatur argentum.	Probasti enim nos deus igne nos conflasti: sicut cōflatur argentum.
	10	Induxisti nos i laqueū/ posuisti tribulationes in dorso nostro: iposuisti homines super capita nostra.	Induxisti nos i laqueū/ posuisti tribulationes i dorso nostro: imposuisti hominem super capita nostra.	Introduxit nos in obsidionem / posuisti striдorem in dorso nostro: imposuisti homines super caput nostrum.
	11	Transiuim9 per ignem et aquā: et eduxisti nos in refrigerium.	Transiuim9 per ignem & aquam: & induxisti nos in refrigerium.	Transiuimus per ignē & aquam: & induxisti nos in refrigerium.
	12	Introibo in domū tuā in holocaustis: reddam tibi vota mea quę distinxerunt labia mea.	Introibo in domū tuā in holocaustis: reddā tibi vota mea quę distinxerunt labia mea.	Ingrediar domū tuam in holocaustis: reddam tibi vota mea. Quę promiserūt labia mea: & locutum est os meū cum tribularer.
	13	Et locutū est os meum: in tribulatione mea.	Et locutum est os meū in tribulatiōe mea/ holocausta medullata offeram tibi cū īcēso & arietibus: offerā tibi boues cum hircis. Dp.	Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum: faciā boues cum hircis. Sela.
	14	Holocausta medullata offeram tibi cū incenso arietum: offerā tibi boues cum hircis. Semp.		
	15	Venite audite & narrabo omnes qui timetis deum: quanta fecit animæ meæ.	Venite audite me/ et narrabo vobis oms qui timetis deum: quāta fecit animæ meę.	Venite audite & narrabo omnes qui timetis deum: quanta fecerit animæ meæ.
	16	Ad ipsum ore meo clamaui: & exaltaui sub lingua mea.	Ad ipsum ore meo clamaui: et exultaui sub lingua mea.	Ipsum ore meo inuocaui: & exaltaui in lingua mea.
	17	Iniquitatem si aspexi i corde meo: nō exaudiet dominus.	Iniquitatem si conspexi in corde meo: nō exaudiet deus.	Iniquitatē si vidi in corde meo: non exaudiet dominus.

GALL.	ROM.	HEB.
18 Propter ea exaudiuit deus: & attēdit voci dēpcationis meę.	Propterea exaudiuit deus: & intēdit voci dēpcationis meę.	Ideo exaudiuit deus: et attendit vocē dēpcationis meæ.
19 Benedictus deꝰ qui nō amouit orationē meā: & misericordiā suam a me.	Bn̄dictus dominus qui non amouit deprecationem meā: & misericordiam suam a me.	Benedictus deus qui non abstulit orationem meam: & misericordiā suam a me.

TITVLVS. Ad victoriā canticū psalmi. psalmus gratiarū actio/memoratio potētię diuię/ & ad pietatē exhortatio. Propheta in spiritu inducit synagogā plorū vocantē gētes ad fidē.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Iubilate deo oīs terra/psalmū dicite noī eius: date glorīam
2 laudi eiꝰ. oēs terræ habitatores discite seruire deo in iubilo/laudate verbū eius: glorificate
laudē eius. Dicite deo q̄ terribilia sunt opa tua dñe: in multitudie virtutis tuę mentiētur ti
bi inimici tui. oēs terrę incolę cōfitemini deo dicētes q̄ tremēda sunt facta tua: dñator vni-
3 uersæ creaturę prę incōpręhēsibilitate oipotētiæ tuę dēphendētur īpij in mēdacio/negātes
4 mira et stupēda oipotētiæ tuę opa. Oīs terra adoret te & psallat tibi: psalmū dicat noī tuo.
oīs terrę habitator ꝓcidat adorās te/canat tibi: psallat verbo tuo/Christo tuo. Venite & vi
5 dete opa dei: terribilis in cōsilijs sup filios hoim. oēs habitatores terrę accedite ad fidē/cō-
tēplamini facta dei: cuius cōcilia tremenda sunt sup cętus carnalīū & terrena sapiētīū. Qui
cōuertit mare in aridā in flumie ptransibūt pede: ibi lętabimur ī ipso. venite & videte opa
dei/ qui siccū abyssum iniquitatū vt olim mare erythræū/in regeneratiōis lauacro ducent
fide vt olim sicco pede per iordanis fluentū: in hoc regenerationis lauacro exultabimꝰ in
6 deo. Qui dñant in virtute sua in æternū/oculi eius sup gētes respiciūt: qui exasperāt non
exaltent in semetipsis. qui īperat verbo virtutis vniuerso mūdo/ ꝓuidētia benignitatis suæ
ad gētes extensa est: qui increduli erūt/ hi soli nō exaltabūtur/ in semetipsis ad vitā nō re-
7 spirabunt. Benedicite gētes deū nostrū: & auditā facite vocē laudis eius. oēs orbis natiōes
beneficia recognoscite/deū nostrū benedicētes: annūciate cuāgeliū eius/prędicognizate te-
8 stamentū sanctū eius. Qui posuit aīam meā ad vitā: & nō dedit in cōmotionē pedes meos.
benedicite gētes deū nostrū qui nō ꝓmisit aīam meā perire cū ijs qui exasperabūt et mane-
9 būt in incredulitate: et qui nō ꝓmisit me in trāsgressionē prolabi. Quoniā ꝓbasti nos deus:
igne nos examinasti sicut examinat argentū. deus nō ꝓmisisti plorū synagogā in transgres
sione prolabi/quia mala quę sup nos induxisti/ nō ad pditionē sed ꝓbationē/ castigationē
10 & emendationē induxisti: purificasti nos varia persecutione/ sicut solet argentū purificari
igne. Induxisti nos in laqueū/posuisti tribulatiōes in dorso nostro: iposuisti hoies sup capi-
11 ta nostra. ꝓmisisti nos incidere in rete afflictionū/dedisti hostes nostros nos a tergo psequē-
tes: fecisti nos alieno parere īperio. Trāsiuimus p ignē & aquā: & eduxisti nos in refrige-
12 riū. expositi fuimꝰ omni mortis piculo: & tu misericors deus dedisti nobis ex illis malis re-
13 spirationē. Introibo in domū tuā in holocaustis: reddā tibi vota mea que distinxerūt labia
14 mea. Et locutū est os meū: in tribulatione mea. Holocausta medullata offerā tibi cū icen-
so arietū: offerā tibi boues cū hircis. dñe deus meus ad gratiarū actiones agēdas tibi intra-
bo in sanctū tuū in deuotiōe feruēti: exsoluā debita quæ vouerūt/quę ꝓmiserūt labia mea.
& quę os meū locutū est: in tępore tribulationis meę. scilicet offerā tibi orōnes oleo misera-
15 tionis tuæ inflāmatas/cū orōnibus sacerdotū tuorū: offerā tibi pœnitētiā & corporis attri-
tionē cū cōfessione peccatorū meorū. Venite audite & narrabo oēs qui timetis deū: quāta
16 fecit animæ meę. accedite vniuersi qui deū reueremini accōmodate aurē & ego patefaciā:
q̄ magnis & ignōtibus beneficijs affecerit deus vitā meā. Ad ipsum ore meo clamaui: & ex-
17 altaui sub lingua mea. deū meū oratione mea pulsaui & ipsum magnificaui ī loquela mea.
18 Iniquitatē si aspexi in corde meo: nō exaudiet dñs. Propterea exaudiuit deus: & attēdit vo
ci dēpcatiōis meę. sic studui me purgare/me deo mūdo rēpsentare/vt cū orarē si sensi me ī
peccato esse & ī aliqua trāsgressione/ qua nō expiari aīam meā: deus precē meā nō admit-
19 tat/vocē meā nō audiat. & ideo ob huiusmodi purificationis studiū & habitā fugiēdę no-
xę diligentiā admisit deus precē meā: & inclinauit aurē obsecrationi meę. Benedictus deus
qui nō amouit orationē meā: & miam suā a me. grārū actio & bn̄dictio deo tribuat qui nō
abstulit michi volūtatē orādi in tribulatione: & qui nō abstulit a me auxiliū miæ fuæ.

ADVERTE. Quarto versu. terribilis in cōsilijs sup filios hominū: ex hebręo terribilia cō-
silia sup filios hoim. hic terribilia respicit cōsilia: illic terribilis respicit dei. sed intelligētię nil
chil ꝓiudicat. ¶ Quarto versu. lętabimur in ipso: id in ipso refertur ad deū. quod & ex gręco manifeste cognoscit: vbi habet. ἐυ φραρθησόμεθα ἐπ᾽ αὐτῶ τῶ Δεσπόζοντι ἐν τῆ

Psal. GALL. RŌM. HEB.

65 Ἀγαλλιάσασθε τῷ θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως. id est lętabimur in eo dominãte ī potẽtatu suo. ¶ Sexto versu. vbi dicim⁹ qui dñatur in virtute sua in æternũ: melius dicit̃ q dñatur in virtute sua sęculo. ex hębreo vnde habet̃: qui dñatur in fortitudine sua sęculo. & ex græco vbi dicit̃: τῷ ἐξομολογεῖσθαι τῷ κυρίῳ καὶ ψαλεῖν τῷ ὀνόματί σου ὑψιστε dñante in potẽtatu suo scīt. poscit eni ἐξομολογέω id est domior apud gręcos genitiuũ: apud nos vero iterdũ genitiuo/iterdũ datiuo iunctũ cõperias. genitiuo vt psalmo 48 versu 15: & dñabũtur eorũ iusti ī matutino. datiuo vero vt psalmo 80: tu dñaris potestati maris. et 102 dñs ī cœlo pauit sedẽ suã: & regnũ ipi⁹ oibus dñabit̃. significareq; videt̃ id/sęculo: huic mũdo. sic in Mattheo. qui aũt dixerit contra spiritũ sanctũ: nõ remittet̃ ei neq; in hoc sęculo/neq; in futuro. & id vobiscũ sum oibus diebus vsq; ad cõsũmationẽ sęculi. id est huius mũdi. sed cũ dicit̃ ī æternũ: pinde est ac sẽp. ¶ Sextodecimo versu. in ecclesijs passim legit̃ huius versus secunda particula & exultaui sub lingua mea: sed melius exaltaui ex exẽplaribus castigatioribus. ex hebręo exaltaui in lingua mea: & ex græco/καὶ ὕψωσα ὑπὸ τὴν γλῶσσαν μου & exaltaui sub ligua mea. nõ exultaui hoc forte fecit errorẽ: q⁹ hęc vocabula sola littera discrepãt. quod cũ prima vocali hic scribendũ esset/ crediderint rectius si quinta scriberent: & allucinati sunt/ litterãq; corruperunt.

¶In finẽ in hymnis p̃s cantici Dauid. LXVI.

1 DEus misereat̃ nostri & bñdicat nobis: illuminet vultũ suũ super nos & misereatur nostri. Semper.

2 Vt cognoscamus ī terra viam tuã: in oibus gẽtibus salutare tuũ.

3 Confiteant̃ tibi populi deus: cõfiteant̃ tibi populi omnes.

4 Lętent̃ & exultent gentes/qm̃ iudicas populos in ęquitate: & gentes in terra dirigis.

5 Confiteant̃ tibi populi deus/cõfiteant̃ tibi ppli omnes: terra dedit fructum suum.

6 Benedicat nos deus de⁹ noster bñdicat nos de⁹: & metuãt eũ omnes fines terræ.

¶In finẽ in hymnis p̃s cantici Dauid. LXVI.

DEus misereat̃ nobis vt benedicat nos: illumnet vultũ suũ super nos & misereatur nobis. Dp̃.

Vt cognoscamus ī terra viã tuã: in omnibus gẽtibus salutare tuũ.

Cõfiteãtur tibi populi deus: confiteantur tibi populi omnes.

Lętẽtur & laudẽt gentes/quoniã iudicas populos in ęquitate: & gẽtes in terra dirigis.

Confiteant̃ tibi populi deus/ cõfiteãtur tibi populi omnes: terra dedit fructum suum.

Benedicat nos de⁹ deus noster bñdicat nos de⁹: & metuãt eũ omnes fines terræ.

¶Victori ī psalmis cãticũ carminis. LXVII.

DEus misereat̃ nostri & benedicat nos: illustret faciẽ suam super nos. Sela.

Vt nota fiat ī terra via tua: in vniuersis gentibus salus tua.

Cõfiteant̃ tibi ppli de⁹: cõfiteantur tibi populi omnes.

Lętent̃ & exultẽt gẽtes/ qm̃ iudicas pplos ī æqtate: & gẽtiũ q̃ ī terra sut ductor es sempiternus.

Confiteant̃ tibi populi deus/ confiteantur tibi populi omnes: terra dedit germen suum.

Benedicat nobis deus deus noster benedicat nobis de⁹: & timeãt eũ omnes fines terræ.

TITVLVS. Ad victoriã in psalmis cãticũ carminis. psalm⁹ de Christo domino. Propheta loquitur in persona piorũ/ Christi domini aduentũ magno affectu poscentiũ.

EXPOSITIO CONTINVA. Deus misereat̃ nostri & bñdicat nobis: illumiet vultũ suum sup nos & misereat̃ nostri. deus misericordiã suã nobis indulgeat / deus suã bñdictionẽ nobis infundat: deus nobis oriri faciat (qđ illumiat oĩa) verbũ suũ/nobis nasci ānuat Christũ suũ/messiã suũ: deus hãc nobis elargiat misericordiã. Vt cognoscamus in terra viã tuã: in oibus gentibus salutare tuũ. illumiationẽ vultus tui/ aduentũ Christi tui dñe deus a te poscimus: vt a nobis agnoscat̃ is in terra per quẽ solũ ad te itur qui est via/ veritas & vita: vt agnoscat̃ in oibus tribubus/populis & linguis Christus tu⁹/salus tua. Cõfiteant̃ tibi populi deus: cõfiteant̃ tibi populi oẽs. Lætẽtur & exultẽt gentes quoniã iudicas populos in æqui-

tate: & gentes in terra dirigis. gratias agant tibi deus misericordissime beneficia tua cõfitẽ
tes populorũ nationes: gratias tibi agãt & beneficia tua testẽtur oẽs populorũ cõgregatio-
nes. gaudeãt & exultatiõe perfundãtur oẽs nationes terrę: quia tu populis legẽ dediſti ĩ iu-
ſtitia/tu gẽtilitatis errore hactenus detentos/in toto orbe terrarũ ad veritatis viã adducis.
5 C õfiteãtur tibi populi deus/cõfiteãtur tibi populi oẽs: terra dedit fructũ ſuũ. gratias tibi ef
fundãt/cõditor miſericordiſſime/populorũ cõgregatiões bñficia tua recẽſentes/gras effun-
6 dãt & bñficia tua teſtenẽ vniuerſę ppłorũ natiões: qa intacta virgo ędidit filiũ/virgo ima-
culata ꝓtulit ſalutare tuũ. B enedicat nos deus deus noſter bñdicat nos deus: et metuãt eũ
oẽs fines terrę. bñdictione ſua/abũdãti gratia ſua nos ꝓfundat deus deus noſter/bñdictio-
ne ſua & larga gratię ſuę elargitione nos perfundat deus: & debita reuerẽtia & auguſto ti-
more cultũ ei exhibeant vniuerſi cardines terræ.

ADVERTE. Primo verſu. particula hęc & miſereaẽ noſtri in fine reſumpta: ex hebrẽo nõ habetur neq; ſequela requirit. nã ſancti/in ſpiritu ꝓphetę efflagitabãt a deo illuſtrationem vultus eius ſup ſe: vt cognoſceretur in terra via eius. itaq; ſecũdus verſus apte cõtinuaẽ ad id illuminet vultũ ſuũ nos. quod autẽ adiectũ eſt/ miſereatur noſtri: hoc videł ĩterpretũ/& ad feruẽtiorẽ affectũ inſinuandũ. C Quarto verſu. & gentes in terra dirigis: Hieronym⁹ ex hebrẽo/& gentiũ q̃ in terra ſunt ductor es ſempiternus. quod deſignare videł/ fidẽ Chriſti a gẽtili populo receptã/nõ deſiturã: ſed ad finẽ vſq; ſęculi duraturã. C Vltimo verſu. bñdi-
cat nos deus deus noſter bñdicat nos deus: ter vides deus repetitũ ad hypertheę triados/ ſupq; diuinę trinitatis myſteriũ: qđ in aduẽtu meſſię & in receptiõe fidei eius a gẽtibus co-
gnitũ eſt. & qđ ilico ſubiũgitur/& metuãt eũ oẽs fines terrę: p id ſingłare eũ/ nõ min⁹ my-
ſteriũ declaraẽ vnitatis in ſubſtãtia & natura. quod & ita eſſe cõfirmat Alexander nõ e lon
ginquo/Petro in ſede ſuccedẽs: hinc de trinitate & vnitate argumentum ſumẽs. Si trinitas inquit nõ eſt: quare Dauid tertio dixit benedicat nos deus deus noſter/benedicat nos de⁹? Si vnitas nõ eſt: quare cũ tertio deũ noiaſſet/benedicat dixit & nõ bñdicãt adiũxit/ex ver-
bo benedicat idem (quod & relatiuũ eum oſtendit) colligens.

C In finẽ pſalmus cãti-
ci Dauid. LXVII.

1 EXurgat de⁹ & diſ
ſipentˉ iimici eius:
et fugiant qui oderunt
eum a facie eius.
2 Sicut deficit fumus de-
ficiant/ ſicut fluit cera a
facie ignis: ſic pereant
peccatores a facie dei.
3 Et iuſti epulẽtur & ex-
ultent in cõſpectu dei:
& delectẽtur in lętitia.
4 Cãtate deo pſalmũ di-
cite nomini eius: iter fa-
cite ei qui aſcẽdit ſup oc
caſum dñs nomen illi.
5 Exultate ĩ cõſpectu ei⁹:
turbabũtur a facie eius
patris orphanorũ & iu
dicis viduarũ.
6 Deus ĩ loco ſancto ſuo:
deus ihabitare facit vni
us moris in domo.
7 Qui educit vinctos in

C In finẽ pſalmus cãti-
ci Dauid. LXVII.

EXurgat de⁹ et diſ
ſipẽtur iimici eius:
et fugiãt a facie eius qui
oderunt eum.
Sicut deficit fumus de-
ficiant/ ſicut fluit cęra a
facie ignis: ſic pereãt pec
catores a facie dei & iu-
ſti epulentur.
Exultẽt ĩ cõſpectu dei:
& delectẽtur in lętitia.
Cãtate deo pſalmũ di-
cite nomini eius: iter fa-
cite ei qui aſcẽdit ſup oc
caſum dñs nomẽ eſt ei.
Gaudete in conſpectu
eius: turbabũtur a facie
eius patris orphanorũ
& iudicis viduarũ.
Deus ĩ loco ſancto ſuo:
deus qui habitare facit
vnanimes in domo.
Qui educit vinctos in

C Victori Dauid pſal-
mus cantici. LXVIII.

EXurgat de⁹ et diſ
ſipentˉ iimici eius:
et fugiãt qui oderũt eũ
a facie eius.
Sicut deficit fumus de-
ficiãt/ſicut tabeſcit cęra
a facie ignis: ſic pereant
impij a facie dei.
Iuſti autẽ lętẽtur & ex-
ultent in conſpectu dei:
& gaudeant in lętitia.
Cantate deo/canite no
mini eius/prępărate vi-
am aſcendẽti per deſer-
ta in domino nomen e-
ius: & exultate coram
eo.
Patre pupillorũ & de-
fenſore viduarũ: deus ĩ
habitaculo ſancto ſuo.
Deus ihabitare facit: ſo
litarios in domo.
Educit vinctos in for-

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
67 Exurgat.	fortitudie/ similiter eos qui exasperāt:qui habitant in sepulcris.	fortitudine/siliter et eos qui ī irā ꝓuocāt:qui habitant in sepulcris.	titudine: increduli autē habitauerunt in siccatibus.
8	Deus cum egredereris in cōspectu populi tui: cum pertrāsieris in desertum. Semper.	Deus dum egredereris coram populo tuo: & transgredereris per desertum Dp̄.	Deus cum egredereris ante populum tuum: & ambulares per desertum. Sela.
9	Terra mota est etenim cœli distillauerunt a facie dei sinai: a facie dei israel.	terra mota est. Etenī cœli distillauerūt a facie dei mons sina: a facie dei israel.	Terra commota est & cœli distillauerunt a facie tua deus / hoc est in sinai:a facie dei israel.
10	Pluuiā voluntariā segregabis deus hęreditati tuę & infirmata est: tu vero perfecisti eam.	Pluuiam volūtariā segregās deus hęreditati tuę/etenī infirmata est: tu vero ꝓfecisti eam.	Pluuiam voluntariam eleuasti deus:hęreditatem tuam laborantē tu confortasti.
11	Animalia tua habitabūt in ea:parasti in dulcedine tua pauperi de9.	Animalia tua īhabitabūt in ea:parasti ī dulcedine tua paupes de9.	Animalia tua habitauerūt in ea: p̄parasti in bonitate tua paupi de9
12	Dominus dabit verbū euangelizantibus: virtute multa.	Dominus dabit verbū euāgelizātibus virtutes multas: rex virtutū dilecti / & species domus diuidere spolia.	Domīe dabis sermonē annūciatricibus fortitudinis plurimę:reges exercituū fœderabūt/fœderabūtur & pulchritudo dom9 diuidet spolia
13	Rex virtutū dilecti dilecti: & speciei domus diuidere spolia.		
14	Si dormiatis inter medios cleros / pennæ columbę deargentatę: & posteriora dorsi eius in pallore auri.	Si dormiatis inter medios cleros / pennæ columbę deargentatæ:& posteriora dorsi eius in specie auri.	Si dormieritis iter medios termios pennę columbæ deargentatę: & posteriora eius in virore auri.
15	Dum discernit cœlestis reges sup eā/niue dealbabūtur ī selmon: mōs dei mons pinguis:	Dum discernit cœlestis reges:sup eā niue dealbabuntur in selmon.	Dū diuideret robustissimus reges in ea: niue dealbata est in selmon.
16	Mons coagulatus mōs pinguis:vt quid suspicamini montes coagulatos:	Montem dei montem vberem: mons coagulans mons pinguis. Vt quid suspicitis mōtes vberes? mons ī quo beneplacitū est deo habitare in eo:etenim dominus habitabit vsq; in finem.	Mons dei mōs piguis: mons excelsus / mons pinguis. Quare cōtenditis mōtes excelsi aduersus mōtem quē dilexit deus vt habitaret in eo? siquidē domin9 habitabit iēmper.
17	Mons in quo beneplacitū est deo habitare in eo:etenim dominus habitabit in finem.		
18	Currus dei decē milibus multiplex milia lętantiū : dominus in eis	Currus dei decē miliū multiplex:milia lętātiū. Dominus in illis: in si-	Currus dei innumerabilis milia abundantiū: dominus in eis in sina

GALL.	ROM.	HEB.
in ſinai in ſancto.	na in ſancto.	in ſancto.
19 Aſcendiſti in altū cœpiſti captiuitatē: accepiſti dona in hominibus.	Aſcendēs in altū captiuā duxiſti captiuitatē: dedit dona hoībus.	Aſcēdiſti ī excelſū captiuā duxiſti captiuitatē: accepiſti dona i hoībus
20 Etenī nō credētes: inhabitare dominū deū.	Etenī qui nō credūt inhabitare/ dominus deꝰ	Insup & nō credentes: inhabitare dñm deum.
21 Bñdictus dñs die quotidie ꝑſperū iter faciet nobis: deus ſalutarium noſtrorū. Semp.	benedictus benedictus dñs de die in diē. Proſperū iter faciet nobis deꝰ: ſalutaris nr̄.	Benedictus dñs per ſingulos dies: portabit nos deus ſalutis noſtræ. Sela.
22 Deus noſter deus ſaluos faciendi: & dñi domini exitus mortis.	Dꝑ deus noſter deus ſaluos faciendi: & dominꝰ exitus mortis.	Deus noſter deus ſalutis: & domini dei mortis egreſſus
23 Verūtamē deus cōfrīget capita īimicorū ſuorū: verticē capilli pambulātiū in delictis ſuis.	Verūtamē deꝰ cōquaſſabit capita inimicorū ſuoꝝ: verticē capilli perābulātiū ī delictis ſuis.	Verūtamē deus cōfrīget capita īimicorū ſuorū: verticē crinis ꝑambulātiū in delictis ſuis.
24 Dixit dñs ex baſan cōuertam: cōuertā in profundum maris.	Dixit dñs ex baſan cōuertar/cōuertar ī ꝑfundū maris: donec intingaṫ	Dixit dñs de baſan cōuertā/cōuertā de ꝑfundis maris: vt calcet pes
25 Vt intingaṫ pes tuus in ſanguine: lingua canū tuoꝝ ex iīmicis ab ipo.	pes tuꝰ in ſanguine. Lingua canū tuorū: ex inimicis ab ipſo.	tuus in ſanguine. Lingua canū tuorū: ex inimicis a temetipſo.
26 Viderūt ingreſſus tuos deus: īgreſſus dei mei regis mei qui eſt in ſancto	Viſiſūt greſſus tui deꝰ: ingreſſus dei mei regis qui eſt in ſancto ipſius.	Viderūt itinera tua deus: itinera dei mei regis mei in ſancto.
27 Prꝙuenerūt principes cōiuncti pſallētibus: i medio iuuēcularū tympaniſtriarum.	Præuenerūt principes coniuncti pſallentibus: in medio iuuenū tympaniſtriarum.	Prꝙceſſerūt cantatores eos qui poſt tergū pſallebant: in medio puellarū tympaniſtriarum.
28 In eccleſijs benedicite deō domino: de fontibus iſrael.	In eccleſijs bñdicite dominū deū: de fontibus iſrael.	In eccleſijs benedicite deo domino: de fontibus iſrael.
29 Ibi bēiamin adoleſcētulus: in mētis exceſſu.	Ibi beniamin adoleſcētior: in pauore.	Ibi bēiamin paruulus cōtinēs eos/principes iuda in purpura ſua: principes zabulon principes
30 Principes iuda duces eorū principes zabulon: principes nephthalim.	Principes iuda duces eorū: principes zabulon/ principes nephthalim.	nephthalim.
31 Māda deus virtuti tuꝙ: cōfirma hoc deus quod operatus es in nobis.	Māda deꝰ virtutē tuā: cōfirma hoc deus quod operatus es in nobis.	Præcipit deus tuus de fortitudine tua: confortа deus hoc quod operatus es in nobis.
32 A templo tuo in hieruſalem: tibi offerēt reges	A tēplo ſancto tuo qd̄ eſt in hieruſalē: tibi of-	De tēplo tuo quod eſt in hieruſalem: tibi offe-

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
67	munera.	ferent reges munera.	rent reges munera.
Exurgat. 33	Increpa feras arūdinis/ congregatio taurorū in vaccis populorū: vt excludāt eos qui probati sunt argento.	Increpa feras siluarū/ cōcilīū taurorū iter vaccas populorū: vt excludātur ij qui ꝓbati sunt argento.	Increpa bestiā calami cōgregatio fortiū in vitulis populorū: calcitrā tium contra rotas argēteas.
34	Dissipa gētes quę bella volūt/ venient legati ex ægypto: æthiopa præueniet manus eius deo.	Dissipa gentes quę bella volūt / venient legati ex ægypto: ęthiopia p̄ueniet manus eius deo	Dispge pplos qui bella volūt/ offerant velociter ex ægypto: æthiopia festinet dare manus deo.
35	Regna terræ cantate deo: psallite dño. Semp	Regna terræ cantate deo: psallite dño. Dp̄.	Regna terræ cantate deo: canite dño. Sela.
36	Psallite deo qui ascendit super cœlū cœli: ad orientem.	Psallite deo qui ascēdit super cœlos cœlorū: ad orientem.	Qui ascendit super cœlum cœli: a principio.
37	Ecce dabit voci suæ vocē virtutis: date gloriā deo sup israel: magnificentia eius & virtus eiꝰ in nubibus.	Ecce dabit vocē suam vocem virtutis suæ: date honorem deo. Super israel magnificentia eius: & virtus eiꝰ in nubibus.	Ecce dabit voci suæ: vocem fortitudinis. Date gloriā deo super israel: magnificētia eius & fortitudo eius in cœlis.
38	Mirabilis deus in sanctis suis/ deus israel ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ: benedictus deus.	Mirabilis deus in sanctis suis/ deus israel ip̄e dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ: benedictus deus.	Terribilis deus de sanctuario suo/ deus israel ip̄e dabit fortitudinem & robur populo: benedictus deus.

TITVLVS. Ad victoriā Dauid psalmus cantici. Psalmus de Christo domino. Propheta in spiritu loquitur.

EXPOSITIO CONTINVA. Exurgat deus & dissipent̄ inimici eius: & fugiant qui oderūt eum a facie eius. excitetur Christus dominus primogenitus ex mortuis: & dissoluantur nequitiarum spiritus/ & diffugiant aspectū eius qui odio persecuti sunt eum. Sicut deficit fumus deficiant: sicut fluit cęra a facie ignis sic pereāt peccatores a facie dei. inimici eius sic attenuentur & vanescant vt vapor tenuis & halitus: sic impij dispereant a vindicta dei vt cęrea teda liquefaciente flamma disperit. Et iusti epulentur & exultent in conspectu dei: & delectentur in lætitia. & pij delitijs fruantur æternis & gestiant dei visione atq; p̄sentia: & oblectentur exultatione sempiterna. Cantate deo/ psalmū dicite nomini eius/ iter facite ei qui ascēdit sup occasum: dñs nomē illi. psallite deo/ cōcinite laudē verbo eius/ aptate laudē ei qui deuicta morte remeās ex iferis ascēdit sup mortis occasus sup abyssos & externas solitudines: si nomē quęritis/ rex regū/ & dñs dominantiū nomē eius. Exultate in cōspectu eius: turbabūtur a facie eius patris orphanorū & iudicis viduarū. O vos iusti gaudete p̄sentia reuluiscētię eius: qua cōfundētur inimici eius qui pascit pupillos/ & qui derelictis facit iudiciū. Deus in loco sancto suo: deus inhabitare facit vnius moris i domo. deus resumpsit sanctū corporis sui templū: & eos i ecclesia sua posuit quibus est anima vna & cor vnū. Qui eduxit vinctos in fortitudine: similiter eos qui exasperant qui habitant in sepulcris. resumpsit sanctum corporis sui templum qui extraxit ab inferis & de lacu miserię in vinculis detentos: & qui similiter incredulas gentes infidelitate mortuas/ tumulos mortis inhabitātes/ ad fidē extraxit & vitā. Deus cū egredereris in cōspectu populi tui: cū pertransieris in desertū. tu deus cū olim descēderes ante filios israel: cū ante eos pertrāsires in deserta solitudinū caddes. Terra mota est/ eteni cœli distillauerūt a facie dei sinai: a facie dei israel. cō tremuit mōs sinai cū descēderes & hymber fluxit abūdās ob p̄sentiā tuā dei sinai/ ob p̄sen-

10 tiã tuã dei iſrael. Pluuiã volũtariã ſegregabis hæreditati tuæ & infirmata eſt: tu vero pfe-
ciſti eã. fluẽtis doctrinę/bonę volũtatis tuę irrigabis poſſeſſionẽ tuã futurã: & vbi laboraue
11 rit/tu cõfortabis eã. A ĩalia tua habitabũt ĩ ea: paraſti in dulcedine tua pauperi deus. aĩa-
lia tua q̃ vidit Ezechiel propheta q̃ nõ reuertebanť cũ icederẽt/morabunť in illa poſſeſſio-
ne tua: tu deus inopi populo tuo alimẽtũ/vitalis doctrinæ pabulũ ꝓuidiſti ĩ mãſuetudine
12 & benignitate tua. D ñs dabit verbũ euãgelizantib9: virtute multa. deus præſtabit ſermo-
nẽ/cibũ illũ adminiſtrãtibus/euãgelizũ pacis/viuificantẽ doctrinã ãnũciãtib9: in fortitudi-
13 ne copioſa. R ex virtutũ dilecti dilecti: & ſpeciei domus diuidere ſpolia. qui ãnũciabiť/ rex
eſt cœleſtiũ agminũ/qui ãnũciabũt amici amici: & ſpõſę erit diſtribuere eos qui ĩ domum
14 regis fuerint itroducti. S i dormiatis inter medios clęros/pẽnæ colũbæ deargentatę: & po-
ſteriora dorſi eius in pallore auri. ſi requieſcatis in lapide angulari/in cõpage veteris & no
ui ædificij/ĩ iũctura q̃ vtriuſq; limites nectit/quę vtroſq; parietes vnit/pennę colũbę/acti-
15 ones ſpõſę/purę vt argentũ: ĩumitates/alæ dorſi eius/ eleuationes cõtẽplationeſq; eius vt
aurũ pfulgidũ. D ũ diſcernit cœleſtis reges ſup eã/niue dealbabũť in ſelmon: mõs dei mõs
pinguis. dũ ordinat & eligit rex gloriæ ſup colũbã ſuã apoſtolos & principes candidiores
niue/morib9/cõuerſatione & vita efficienť in Chriſti humanitate/lapide angulari/i mõte
16 diuinitatis vmbraculo/mõs ille dei/mõs eſt gratia et veritate pleniſſimus/ex cuius pleni-
tudine accipiũt oẽs. M õs coagulat9/mõs pinguis: vt quid ſuſpicamini mõtes coagulatos?
17 mõs vber/mõs denſus/mõs gratia fœcũdiſſim9: quare ſuſpicamini alios mõtes dẽſos pin-
gues & cõglutinatos? M ons in quo bñplacitũ eſt deo habitare in eo: eteni dñs habitabit
18 ĩ finẽ. mõs iſte eſt quẽ diuinitati placuit aſſumere/cui ĩmanet: eteni diuinitas & dei verbũ
ĩ eo manebit in ſempiternũ. C urrus dei decẽ milib9 multiplex milia lætantiũ: dñs in eis in
ſinai in ſãcto. vehiculũ Chriſti dñi in cœlũ aſcẽdẽtis multiplicata dena milia cœleſtiũ vir-
19 tutũ exultãtiũ: Chriſt9 dñs ſedẽs ĩ ſinai ĩ ſinai myſtico id eſt in ſãcto mõte & noſtrę hũani
tatis aſſũpto idumẽto. A ſcẽdiſti in altũ cœpiſti captiuitatẽ: accepiſti dona ĩ hoĩb9. Chriſte
ſaluator/Chriſte redẽptor/Chriſte de9 noſter/de9 oĩm aſſũpt9 es ĩ cœlũ/eruiſti de faucib9
20 inferi captiuũ gen9 humanũ: pro dono a patre tuo hoies eviculis & ergaſtulis mortis li-
beratos accepiſti. E teni nõ credẽtes: inhabitare dñm deũ. et etiã pro dono accepiſti ĩcre-
21 dulas gentes: quæ nõ credebãt/neq; ad deũ ſe accedere/neq; deũ hoiem inhabitare poſſe.
B enedictus dñs die quotidie: proſperũ iter faciet nobis deus ſalutariũ noſtrorũ. bñdicať
22 & glorificeť dñs noſter de die in diẽ & aſſidue: parabit nobis viã ſalutarẽ deus ſaluationũ
nr̃arũ. D e9 noſter de9 ſaluos faciẽdi: & dñi dñi exitus mortis. dñs de9 noſter eſt q ſaluos fa
23 cere poteſt: & domini dei noſtri eſt/eiuſq; poteſtatis vt euadamus gehennam & ſuppliciũ
æternæ mortis. V eruntamẽ deus cõfriget capita inimicorũ ſuorũ: verticẽ capilli pambulã
24 tiũ in delictis ſuis. & q̃q̃ in manu dñi ſit ſalutis & mortis imperiũ/attñ inimicos ſuos mor-
te mulctabit: perdet ſuperbã vanitatẽ viuẽtiũ in executione iniquitatũ ſuarũ. D ixit dñs ex
baſan cõuertã: cõuertã in ꝓfundũ maris. in ſpiritu de hoſte ſuo/de tauris pinguibus qui
obſederũt eũ locutus eſt deus/de arida tranſferã: trãſferã te ĩ imũ barathri/de terra deme
25 gã te ad iferos. V t ĩtingať pes tuus in ſãguine: ligua canũ tuorũ ex ĩimicis ab ipſo. deme
gã te/vt cadauer tuũ ĩnatet ĩ ſãguine tuo: lingẽt te & rodẽt te canes tui ob flagitia et auer
26 ſionẽ tuã cõſtituti tibi inimici a temetipſo. hactenꝰ dei verba. V iderũt ingreſſ9 tuos de9/ĩ-
greſſus dei mei regis mei: qui eſt in ſancto. hic verba ꝓphetę. ĩimici tui deus viderũt ĩgreſ
27 ſionẽ tuã in mũdũ/cõuerſationẽ tuã inter eos/viderũt conuerſationẽ dei mei/ meſſię mei ĩ
tẽplo corporis ſui aſſũpto. P ręuenerũt principes cõiuncti pſallẽtib9: ĩ medio iuuẽcularũ tym
paniſtriarũ. primi electi in ingreſſu regis meſſię in ſãcto/duces euãgelizantiũ cõlũcti cho-
28 ro diſcipulorum canentium & laudantium deum/& Chriſtum dñm: ĩ medio adoleſcẽtula-
rum virginẽ regis æterni matrẽ imitantiũ/ diuinas laudes recrepantium. I n eccleſijs be-
29 nedicite deo domino: de fontibus iſrael. in cõgregationibus ſanctis glorificate dominum
deum noſtrum: ex fluentis doctrinę virorũ ex iſrael electorũ. I bi Beniamin adoleſcentul9:
ĩ mẽtis exceſſu. inter electos ex iſrael eſt Chriſtifer Paulus ex tribu Beniamin in adoleſcen
30 tia electus: ab equo in extaſi proſtrat9/ad cœlũ raptus/nõ in ſe viuẽs/ſed in eo viuẽs Chri
ſtus dñs. P rincipes Iuda duces eorũ: principes Zabulon/ principes Neptali. de tribu Iuda &
31 ſtirpe regia Iacob9/Ioãnes/Simõ Lebdę9 ductores piorũ Chriſto deo pſallẽtiũ electi ſũt:
Petr9/Andreas & alij de Galilęa/terra & tribub9 Zabulon et Neptali effecti ſũt apli et re-
32 ctores Chriſto dño pſallẽtiũ. M ãda de9 virtuti tuę: cõfirma de9 hoc qđ opat9 es ĩ nobis. ĩ-
mitte de9 ſpũm ſãctũ tuũ: pfice & robora de9 op9 qđ i electis ex gẽte noſtra cœpiſti. A tẽ-
33 plo tuo i Hieruſalẽ: tibi offerent reges munera. electi principes & duces tui iciplẽtes a domo
tua q̃ eſt i Hieruſalẽ: adducẽt ad te fideles. I ncrepa feras arũdinis/ cõgregatio taurorũ in
vaccis populorũ: vt excludãt eos qui ꝓbati ſunt argẽto. reprime ſathanę aſtutias qui ludit

Exurgat. mētes hoīm ĩstabiles/arūdineas et vagas/ et q (vt dixisti) sub vmbra dormit ī secreto calami in locis humentibus /cōgregati sunt īmanes & fortes terræ in turbis lasciuientibus/ ex populis:vt eos repellant quos tu piorū duces & pricipes elegisti/ puriſſimo argēto probatiores. D ĩſſipa gētes q̄ bella volūt/veniēt legati ex Aegypto: Aethiopia p̄ueniet manꝰ 34
eius deo.diſſolue populos qui illis aduersari sataguṁ:adducentur tibi fideles ex Aegypto/ Aethiopia festinabit ſubmittere manū/& obedientiā p̄stare Christo domino. Regna terrę 35
cātate deo:psallite dño. P sallite deo qui ascēdit super cœlū cœli:ad oriētē.habitatores re- 36
gnorū terræ canite deo:hymnū dicite dño.hymnū dicite Christo deo qui assūptus est sup sūmū cœli verticē:ad oriētē. Ecce dabit vocī suæ vocē virtutis/ date gloriā deo sup israel: 37
magnificētia eius & virtus eius in nubibus.ecce Christus dñs qui supra cœlū cœlorū eleuatus est/mittet annūciātibus vocē suā/vocē spiritus sācti/glorificate deū sup magnalia q̄
operaṫ ī electis ex israel:magnificētię suæ opa & potētię suæ ꝓdigia in eis ipſis q vt nubes terrarū orbē sua irrorabūt doctrina. M irabilis deꝰ ī sāctis suis/ deꝰ israel ipse dabit virtutē/ 38
& fortitudinē plebi suæ:benedictꝰ deus.mirabiliū opū patrator deꝰ ī electis suis/ deꝰ israel robur et insuperabilē p̄stabit aduersus persecutiones/tyrānides & tormēta populo suo magnanimitatē:glorificatus/honorificatꝰ/& magnificatus Christus dñs. AMEN.

ADVERTE.Q uarto versu,iter facite ei qui ascendit sup occasū:Hieronymus ex hebręo/ p̄parate viā ascēdēti per deserta.quare id de occasu mortis q̄ de occasu cœli sua sētētia potiꝰ est intelligēdū. Q uito versu,particula hæc/turbabūtur a facie eiꝰ:supfluit/nec habeṫ ex hebræo. & forte quia adiectū est turbabūṫ: hæc causa fuit vt Hieronymꝰ ī expositione sua super psalteriū(modo sua sit)in sequente particula/patres & iudices pluratiue exposuerit.mirū tn̄:quia neq; ex hebræo/neq; ex græco/neq; gallica aut romana æditione id habeṫ.græce enī habeṫ τοῦ πατρὸς τῶν ὀρφανῶν καὶ κριτοῦ τῶν χηρῶν.id est patris orphanorū & iudicis viduarū/nō patres & iudices.& admodū cōsequēs est vt dicamꝰ exultate in cōspectu eius patris orphanorū & iudicis viduarū.nā huic ex hebræo prorsꝰ respōdet:exultate corā eo patre pupillorū & defensore viduarū.quis enī ante pissimū patrē & iudicē clemētissimū derelictorū:nō habeat potius exultādi q̄ turbādi occasionē. Octauo versu.deꝰ cū egredereris ī cōspectu populi tui cū ptrāsieris ī desertо:tā ex romano psalterio q̄ ex hebręo potius dicēdū/cū ptrāsires.nā ex hebræo & ābulares/ex romano cū trāsgredereris,& id etiā recta locutio vult. Duodecio versu.dñs dabit verbū euāgelizātibꝰ virtute multa:Hieronymꝰ/dñe dabis sermonē ānūciatricibꝰ fortitudinis plurimæ.vbi aduertendū est supiori versu/id est vndecimo/aialia tua habitabūt:id aialia ī hebræo HAIATECHA fœmininū esse acsi diceremꝰ aiantes & ānūciatrices/ essetq; ānūciatrices illiꝰ epitheton, quare cū Hieronymꝰ mutauerit genꝰ ī p̄cedēti versu vertens aialia tua habitauerūt in ea:equū est vt id ānūciatricibus etiā neutrū intelligaṫ.vt id ōnino quadret oraculo Ezechielis.Q d̄ si nō placet ānūciatricibꝰ neutrū esse & epitheton aialia respicies/ sed fœmininū.hæ ꝓfecto ānūciatrices fortitudinis plurimę/aptę intelligenṫ sāctæ illæ mulieres/quæ mane diluculo sepulcrū authoris vitę adeuntes/aut ex voce angeli aut ex aspectu dñi/meruerūt primę fuisse potētissimę resurrectionis eiꝰ nūcię.itaq; oraculū & de mulieribꝰ verū est/& de apostolis etiā verū. Tertiodecimo versu.rex virtutū dilecti dilecti:dicē dū reges ex hebræo/ex quo habeṫ reges exercituū fœderabunṫ.qd & cōfirmat Paulꝰ Hebræus.itē & ex quītodecimo versu/& triceſimotertio: vbi & eosdē vocat reges cū dicit.dū discernit cœlestis reges super eā.& a tēplo tuo qd est in Hierusalē:tibi offerēt reges munera.& idē sūt:quos & alibi duces & pricipes appellat. vnde patet & græce nō recte haberi rex singulariter/& dilecti ī genitiuo singulari βασιλεὺς τῶν δυνάμεων τοῦ ἀγαπητοῦ/rex virtutū dilecti:vbi et rex et dilecti vnice & singulariter dicunṫ.Sed dices/ si legeṫ reges virtutū dilecti dilecti/siue reges exercituū fœderabunṫ fœderabuntur:qs sensꝰ q̄ itel ligētia dabiṫ/rex virtutū/rex exercituū/rex sabaoth:vnꝰ est.quomodo igiṫ reges sabaoth dicemus?Id nosse oportet exercitꝰ cœlestes esse:quos et Hierarchias et sacros cœlestes pricipatꝰ dicimꝰ.et esse exercitꝰ et hierarchias ecclesiasticas:quarū rectores ad cœlestiū illarū imitationē primi duces nostri/a Christo dño cœlestiū exercituū et oīm rege ordinati sūt. hic igiṫ versiculi huiꝰ/reges virtutū dilecti dilecti esto sensꝰ:rectores ecclesiasticorū exercituū/ecclesiasticarū hierarchiarū amici/amici/fœderati/fœderati.si qs enī diuinū Dionysiū/deiloqui ac deiferi Pauli discipulū/in operibus suis consulat: intuebitur plane ecclesiā inferiorē ad superioris ornatꝰ harmoniā/ primitꝰ ab apostolis fuisse effictā. & hīc reges/ pricipes & duces exercituū/sed ecclesiasticorū/qui illis sūmatibꝰ & angelicis iferiores sūt: apostoli iure dicunṫ.et ideo fœderati dilecti/sodales et amici:q; conspirantē vbiq; habuerūt sacrarū suarū distinctionū institutionē ad diuinorū traditionē.q; autē dilecti dilecti seu fœderabunṫ fœderabunṫ resumiṫ:id ad charitatis nexū eorū/ et eūdē consensū auctiorē/

validiorēq; explicandū pertinet. iunctęq; erant (inquit Ezechiel) pennæ eorū alterius ad alterū. hic enī nexus fœderationē illā p̄tēdere videt. ¶ Quītodecimo versu. dū discernit cœlestis reges super eā/niue dealbabunt in Selmō: Hieronymus ex hebræo/dū diuideret robustissimus reges in ea niue dealbata est in selmon. vbi ea & dealbata respiciunt columbā id est spōsā & ecclesiā. de qua ī amatorijs cœlestis spōsi & spiritualis sponsæ cāticis dicitur/ surge/propera amica mea/columba mea/formosa mea & veni. dealbabuntur vero respiciebat reges id est apostolos. Et verū est & sponsā & apostolos dealbatos in hūanitate Christi/in monte ipso diuinitatis vmbraculo. ¶ Sextodecimo versu. vbi habemus mons coagulatus: Hieronym⁹ ex hebręo habet mons excelsus. quod oraculo Esaię & Micheę quadrat. & erit in nouissimis diebus præparatus mōs domus domini in vertice montiū: & eleuabitur super colles. & hic et apud illos: sermo fit de eodē mōte Christo dño carne assūpta/ supra omnem altitudinem & sublimitatem eleuato. ¶ Eodē sextodecimo versu. quid suspicamini montes coagulatos: dicendum coagulati/ & melius ex Hieronymo excelsi. sermo enī ad mōtes id est potestates mundi huius tā spirituales q̄ terrenas quæ contendebāt aduersus Christū/ & suspicabanť nō eum esse in quo deus esset/ imo qui & deꝰ & homo esset. spiritus autem dei in propheta: illos coarguit/ & sui erroris næquissimi dānat. sic enī sacer Hieronymus. quare contenditis mōtes excelsi aduersus montē quē dilexit deus vt habitaret in eo? siquidē dñs habitabit in sempiternū. quod autē nūc legimus accusāte casu coagulatos: factum puto ob sermonē græcū habētē/ ἵρατί ὑπολαμβάρετε ὄρητετυρωμένα. quod ambiguum est ob genus neutrū quo ὄρη id est montes apud eos est: in accusante casu dicamus/ vt quid suspicamini mōtes caseatos? an vocāte vt quid suspicamini mōtes caseati/seu vt alij vertunt coagulati. vt in ęditione romana in qua dicit/ vt qd suspicitis montes vberes: æque dubiū est an accusante an vocāte casu id dicatur. sed ex hebręo soluitur ambiguitas: vocante casu esse dicendū. ¶ Nonodecimo versu. ascēdisti in altum cœpisti captiuitatē/accepisti dona in hoibus: beatissimus Paulꝰ hūc locū ita habet. ascēdēs in altū captiuā duxit captiuitatē: dedit dona hoibus. & vltimā particulā: de spiritu sancto & Christi charismatibus manifeste intelligit. at quia dare & accipere opposita habere videtur intelligētiā: ideo difficile trahi vident tralationes hebraica/ græca/ romana/ et gallica ad diuinissimi Pauli sentētiā. Sed nosse oportet accipere dei & deū dare coīcidere. qcqd enī accipit: se illi dat. & cuicūq; dat: quatenꝰ dat/accipit. qd igit mirū/ si spūm sāctū dat hoibꝰ: dona accipere hoies? quīimmo si dona accipiūt hoies: spūm suū et charismata sua illis donat. et (qđ circa litterā expositū est) Christū dñm dono hoies accepisse a patre: neq; id delfero Paulo/neq; dictis ī hoc loco aduersat. nā & id/Christū dñm dono accipere homīes a patre: hoc ipm est patrē dona dare hoibus. at q̄ pater dat hoibus: & filiꝰ dat. q igit videt coīcidētiā: videt iter alias & Christiformis Pauli iterpretationē/nō esse differētiā: sed Christo deoq; plenus apīus: spiritus sancti sensū nobis dilucidiꝰ aperuit. qđ et sequētia etiā declarāt. quid enī est deū eos qui ipsū nō nouerāt accipere/ ꝓsperū iter facere/ portare/ saluare: nisi dona dare? ¶ Vicesimoquarto versu. dixit dñs ex basan cōuertā/cōuertā in profūdū maris: Hieronymus ex hebræo/dixit dñs de basan cōuertā/cōuertā de ꝓfūdis maris. qui sensus esse videtur/dixit diuinū oraculū: adducā tibi hostes tuos de arido loco et adducā tibi etiā hostes tuos de mari/vt tāta sit tuorū strages quo possit pes tuꝰ ī sanguine interfectorū innatare. qđ ipletū est sub Vespasiano & Tito Romanis ꝑatoribꝰ. Et q̄q̄ basan/ pingue/ariditatē & confusionē signat/& pleraq; alia hebręis nota: vult tamē analogia opposīti/vt hic aridū siccūq; designet. sic enī apte respicit ex aduerso quod dicit cōuertā de profundis maris. alia tamen circa litterā ob variatā tralationē/ aptata est intelligentia: etsi hāc veriorē credideri. ¶ Vndetricesimo versu. vbi habemus in mētis excelsu: Hieronymꝰ ex hebræo habet/continēs eos. quod designat beatissimū Paulū eos qui euāgelizantibus cōiūcti ī fide/ī medio ecclesiarū recēter nascētiū Christo vite largitori psallebāt cōfirmare cōfortare/& continere in fide. siqdē deferi Pauli solicitudo: erat oīm ecclesiarū solicitudo. & vtraq;/et hæc et illa intelligētia bona est: et in qua dei oraculū/ verū conspicitur. ¶ Tricesimotertio versu. increpa feras arundinis: Hieronymꝰ ex hebræo/ increpa bestiā calami. quo manifestiꝰ behemot & diabolꝰ itelligit: iuxta sermonē dei ad Iob capite 40. ¶ In eodē tricesimotertio versu. cōgregatio taurorū in vaccis ꝓ'orū/vt excludāt eos qui probari sūt argēto: Hieronymus ex hebræo/cōgregatio fortiū ī vitulis pp'orū calcitrātiū cōtra rotas argēteas. qua particula in vitulis populorū calcitrātiū manifestiꝰ insinuat petulantia aduersantiū probatissimis apostolis/triturātibus in horreo dei sabaoth: q̄ si dicatur in vaccis. vaccę enī bellaces et petulātes minime sūt: sed ignauę potius & desides. et q̄ de bellacibꝰ hic intelligat: obiter subsequēs versus idicat/quo dicitur. dissipa gētes q̄ bella volūt. q qđē versꝰ qđ p̄cedēs ī ęnigmate dixerat: sine velamine detegit ac denudat. ¶ Tricesimo

GALL. ROM. HEB.

quarto versu. veniẽt legati ex Aegypto/ Aethiopia præueniet manꝰ eius deo: Hieronymꝰ ex hebrẽo/offerãtur velociter ex Aegypto/Aethiopia festinet dare manꝰ suas deo. & hic atq; illic idẽ sensus ꝓtenditur. & videbitur forte aptius vbi habemꝰ Aethiopia ꝓueniet manus eius deo: si manus singulare sit/vt diceremus manũ suã vel pluratiue manꝰ suas quasi intelligamꝰ præueniet/anticipabit/festinabit obediẽtiã suã deo. sic enĩ & græce χεῖρα id est manũ habeẽ. & de festina cõuersione/oblationeq; Aegyptiorũ Christo dño: oraculũ ipletũ est/ecclesijs a Marco euãgelista Alexandrię & circa Alexãdriã mira sanctimonia institutis. quarũ etiã Philo Iudeus magna cũ laude meminit. Et de Aethiopia idẽtidẽ ipletũ est: Matthæo apostolo/eodẽ & euangelista ibi prędicãte/& euãgelĩ relinquente. et hęc & similia ex historia Africani/quã post Abdiã reliquit: manifesta sunt.

In finem pro ijs qui cõmutabuntur. Dauid LXVIII.

1 SAluũ me fac deus: quoniam intrauerũt aquę vsq; ad animam meam.

2 Infixꝰ sum in limo ꝓfundi: & non est substãtia.

3 Veni in altitudinẽ maris: & tempestas demersit me.

4 Laborauí clamãs/rauce factę sũt fauces meę: defecerunt oculi mei dũ spero in deum meum.

5 Multiplicati sunt super capillos capitis mei: qui oderunt me gratis.

6 Cõfortati sunt qui ꝓsecuti sunt me inimici mei iniuste: quæ nõ rapui tunc exoluebam.

7 Deus tu scis insipiẽtiã meam: & delicta mea a te non sunt abscondita.

8 Non erubescant in me qui expectant te domine: domine virtutum.

9 Non confundantur super me qui quærunt te: deus israel.

10 Quoniã propter te sustinui opprobriũ: opuit

In finem pro ijs qui cõmutabuntur. Dauid LXVIII.

SAluũ me fac deus: quoniam introierunt aquę vsq; ad animam meam.

Infixꝰ sum in limo ꝓfundi: & non est substãtia.

Veni in altitudinẽ maris: & tempestas demersit me.

Laborauí clamãs/rauce factę sũt fauces meę: defecerũt oculi mei dũ spero in deum meum.

Multiplicati sunt sup capillos capitis mei: qui oderunt me gratis.

Confortati sunt super me qui me persequuntur inimici mei iniuste: quæ nõ rapui tunc exoluebam.

Deus tu scis insipiẽtiã meam: & delicta mea a te non sunt abscondita.

Non erubescant in me qui te expectant domine: deus virtutum.

Non reuereantur super me qui requirũt te: deus israel.

Quoniã ꝓpter te sustinui improperiũ/ope

Victori ꝓ lilijs/Dauid. LXIX.

SAlua me deus: quoniã venerũt aquæ vsq; ad animã meam.

Infixus sũ in limo profundi: & non possũ cõsistere.

Veni in ꝓfundũ aquarum: & flumen operuit me.

Laborauí clamãs exasperatũ est guttur meũ: defecerũt oculi mei expectantes deum meũ.

Multiplicati sunt sup capillos capitis mei: q; oderunt me gratis.

Confortati sunt qui ꝓsequebantur me inimici mei iniuste: quæ non rapueram tunc reddebam.

Deus tu scis stultitiam meam: & peccata mea a te nõ sunt abscõdita.

Non confundantur in me qui expectant te domine deus exercituum: nõ cõfundantur in me qui quærunt te deus israel.

Quia ꝓpter te portaui opprobriũ: operuit

cõfusio faciem meam.
11 Extraneus factus sum fratribus meis: & peregrinus filijs matris meę
12 Quñ zelus domus tuę comedit me: & opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me.
13 Et operui in ieiunio animam meam: et factũ est in opprobrium michi.
14 Et posui vestimẽtũ meum cilicium: & factus sum illis in parabolam.
15 Aduersum me loquebantur qui sedebant in porta: & in me psallebãt qui bibebant vinum.
16 Ego vero orationẽ meam ad te domine: tempus beneplaciti deus.
17 In multitudine misericordię tuę exaudi me: in veritate salutis tuæ.
18 Eripe me de luto vt nõ infigar: libera me ab ijs qui oderunt me & de profundis aquarum.
19 Non me demergat tẽpestas aquę/neq; absorbeat me profundum: neq; vrgeat super me puteus os suum.
20 Exaudi me dñe quoniam benigna est misericordia tua: secundum multitudinem miserationũ tuarũ respice in me.
21 Et ne auertas faciẽ tuã a puero tuo: quñ tribulor velociter exaudi me
22 Intende animæ meę et libera eam: propter inimicos meos eripe me.

ruit irreuerentia faciem meam: exter factus sũ fratrib⁹ meis & hospes filijs matris meæ.
Quñ zelus domus tuę comedit me: & opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me.
Et operui in ieiunio animã meã: & factum est michi in opprobrium.
Et posui vestimẽtũ meum cilicium: & factus sum illis in parabolam
Aduersum me exercebantur qui sedebant in porta: & in me psallebãt qui bibebant vinum.
Ego vero orationẽ meam ad te domine: tempus beneplaciti deus.
In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me: in veritate salutis tuæ.
Eripe me de luto vt nõ inhęream/libera me ex odientibus me & de pfũdo aq̃rũ: non me demergat tẽpestas aquæ.
Neq; absorbeat me pfundum: neq; vrgeat super me puteus os suũ.
Exaudi me qñ dñe benigna est misericordia tua: secundũ multitudinẽ miserationum tuarum respice in me.
Ne auertas faciem tuã a puero tuo: qñ tribulor velociter exaudi me
Intende animæ meę et libera eam: propter inimicos meos eripe me.

confusio faciem meam.
Alienus factus sum fratribus meis: & peregrinus filijs matris meæ.
Quia zelus dom⁹ tuæ comedit me: & opprobrium exprobrantium tibi cecidit super me.
Et fleui in ieiunio animã meam: & factũ est in opprobrium michi.
Et posui vestimentum meũ saccum: & factus sum eis in parabolam.
Contra me loquebantur qui sedebant in porta: & cantabant bibentes vinum.
Mea autem oratio ad te domine/ tempus reconciliationis est deus: in multitudine misericordię tuæ exaudi me in veritate salutis tuæ.
Erue me de luto vt nõ infigar: libera me ab ijs qui oderunt me & de profundis aquis.
Ne operiat me fluuius aquæ & ne absorbeat me profundum: & nõ coronet super me puteus os suum.
Exaudi me dñe quoniam bona est misericordia tua: secundum multitudinem miserationũ tuarum respice ad me.
Et ne abscondas faciẽ tuã a seruo tuo: qñ tribulor cito exaudi me.
Accede ad animã meã redime eã: propter inimicos meos libera me.

	GALL.	ROM.	HEB.
23	Tu scis ipropriū meū et confusionem meam: & reuerentiam meam.	Tu enī scis ipropriū meum/confusionem & verecundiam meam:in conspectu tuo sunt omnes tribulantes me.	Tu scis opprobriū meum & confusionē meam & ignominiam meam: coram te sunt omnes hostes mei.
24	In conspectu tuo sunt ōnes qui tribulant me: improperiū expectauit cor meū & miseriam.	Improprium expectauit cor meū et miseriā/sustinui qui sil' mecū contristareť et nō fuit:cōsolātē me q̄siui et nō iueni.	Opprobrio contritū est cor meū et despat⁹ sum & expectaui q̄ cōtrista reť et nō fuit:et qui cōsolareť & non inueni.
25	Et sustinui q̄ simul cōtristareť et nō fuit: et q̄ cōsolareť & nō inueni.	Et dederūt in escā meam fel:& in siti mea potauerunt me aceto.	Et dederūt in escā meā fel: & in siti mea potauerunt me aceto.
26	Et dederunt in escam meam fel:& in siti mea potauerunt me aceto.	Fiat mensa eorū coram ipsis in laqueū:& in retributionē & in scādalū	Sit mēsa eorū corā eis in laqueum:& in retributiones ad corruēdū.
27	Fiat mēsa eorum corā ipsis ī laqueū:& in retributiones & in scandalū	Obscurentur oculi eorū ne videant: & dorsū illorū semper incurua.	Cōtenebrenť oculi eorū ne videāt: & dorsū eorum semper incurua.
28	Obscurenť oculi eorum ne videāt: & dorsū eorum semper incurua.	Effūde super eos iram tuam:& indignatio irę tuæ appræhendat eos.	Effunde sup eos īdignationē tuam:et ira furoris tui cōprę̄hēdat eos.
29	Effunde super eos irā tuam: & furor iræ tuæ compræhendat eos.	Fiat habitatio eorū deserta:et in tabernaculis eorū nō sit q̄ inhabitet.	Fiat cōmoratio eorū deserta:in tabernaculis eorū nō sit qui habitet
30	Fiat habitatio eorū deserta:et in tabernaculis eorum nō sit q̄ inhabitet.	Quī quē tu percussisti ipsi persecuti sūt me:et super dolorē vulnerum meorum addiderunt.	Quoniā quem tu percussisti persecuti sunt:et vt affligerent vulneratos tuos narrabant.
31	Quoniam quem tu p̄cussisti persecuti sunt:et super dolorem vulnerū meorum addiderūt.	Appone iiquitatē sup iniquitatē ipsorū:et nō intrent in tuam iustitiā.	Da iniquitatē super iniquitatem eorum:& nō veniant in iustitia tua.
32	Appone iniquitatē super iiquitatem eorū: et nō itrent in iustitia tua.	Deleantur de libro viuentium: & cum iustis non scribantur.	Deleantur de libro viuentium: & cum iustis nonscribantur.
33	Deleantur de libro viuentium: & cum iustis non scribantur.	Pauper & dolens ego sum:& salus vultus tui deus susceptit me.	Ego autem pauper & dolens:salus tua de⁹ susceptit me.
34	Ego sum pauper et dolens:salus tua deus susceptit me.	Laudabo nomen dei mei cum cantico: & magnificabo eum ī laude.	Laudabo nomen dei i cantico:et magnificabo eum in confessione.
35	Laudabo nomē dei cū cāntico: magnificabo eū in laude.	Et placebit deo sup vitulū nouellū: cornua producentē et vngulas.	Et placebit dño sup vitulum nouellū : cornua efferentem & vngulas.
36	Et placebit deo sup vitulum nouellū: cornua producentē et vngulas.		

	GALL.	ROM.	HEB.
37	Videāt pauperes & lę tentur:quęrite deum & viuet anima veſtra.	Videāt pauperes & lę tentur: quærite domínum & viuet aīa veſtra	Videntes manſueti lętabuntur: qui quæritis deū viuet anima veſtra.
38	Quoniam exaudiuit paupes domin⁹: & vín ctos ſuos nō deſpexit.	Quoniam exaudiuit pauperes dñs : & vínctos ſuos non ſpreuit.	Quoniam exaudiuit paupes domin⁹: et vín ctos ſuos nō deſpexit.
39	Laudent illum cœli & terra:mare & omnia re ptilia in eis.	Laudenteū cœli & ter ra:mare & omnia quæ in eis ſunt.	Laudent eū cœli et ter ra:mare & omnia quæ mouentur in eis.
40	Quoniam de⁹ ſaluam faciet ſion:& ędificabū tur ciuitates iudę.	Quoniam de⁹ ſaluam faciet ſion/& ędificabū tur ciuitates iudæ:& ī habitabunt ibi.	Quia deus ſaluabit ſíon & ædificabit ciuitates iuda/& habitabunt ibi: & poſſidebunt eā.
41	Et inhabitabunt ibi:et hęreditate acquirēt eā	Et hæreditate acquirēt eam/ & ſemen ſeruorū	
42	Et ſemen ſeruorū eius poſſidebit eam: & qui díligunt nomen ei⁹ habitabunt in ea.	eius poſſidebit eam: & qui díligunt nomē eius inhabitabunt in ea.	Et ſemen ſeruorum ei⁹ poſſidebit eā:& qui díligunt nomen eius habitabunt in ea.

TITVLVS. Ad victoriam pro lilijs/ Dauid. pſalmus de Chriſto & eccleſia. Propheta in ſpiritu inducit Chriſtum ad patrem.

EXPOSITIO CONTINVA. Saluum me fac deus: quoniam intrauerunt aquæ vſq; ad
1 animā meam. ſalua me pater æterne: quoniam tribulationes penetrauerunt vſq; ad iteri-
2 ora animæ meæ. Infixus ſum in limo profundi:& nō eſt ſubſtātia, imerſus ſum in profun-
3 do cœno delictorū: & nō eſt vbi queā conſiſtere. Veni in altitudinē maris:& tēpeſtas de-
4 merſit me. deſcēdi in profundū barathri iniquitatū/ & procella obruit me. Laboraui cla-
mans/raucæ factæ ſunt fauces meæ: defecerunt oculi mei dum ſpero in deū meū. elanguí
deprecans & vociferans/exaſperatū eſt guttur meū/hebuit viſus me⁹: dū expecto te & au
5 xilium tuum pater mi & deus meus. Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei: qui ode-
runt me gratis. plures facti ſunt q̄ numerus capillorū meorū inimici mei: q̄ abiq; cauſa me
6 odio habuerunt/nunc in ſe & in poſteris ſuis vſq; in nouiſſimos dies me inſectantes. Con
fortati ſunt qui perſecuti ſunt me inimici mei iniuſte: quę non rapui/tunc exoluebam. pon
tifices/ſcribæ/& phariſęi hoſtes mei qui ab re/inique/& ſine cauſa me moleſtijs/contradi-
ctionib⁹ & perſecutionibus affecerūt roborati ſunt & inualuerunt: & pro ijs quæ non admi
7 ſi/ tunc ſatiſfaciebam. Deus tu ſcis inſipientiam meam; & delicta mea a te non ſunt ab-
ſcondita. pater æterne tu cognoſcis ſtultitiam generis mei qua ſtultum/deſipiens & im-
prudens in te tranſgreſſum eſt: & peccata generis humani pro quibus tibi ſatiſfacturus
8 ſum/tibi non ſunt incognita. Non erubeſcant in me qui te expectant domine: domine
9 virtutum. Non confundantur ſuper me: qui quærunt te deus iſrael. non teneat eos con-
fuſio erubeſcētiaq; mei/qui ſperant in te pater: qui ſperant in te domine deus ſabaoth. non
teneat eos confuſio mei/ non ſcandalizentur in me: qui quærunt te pater/qui aſpirant ad
10 te deus iſrael. Quoniam propter te ſuſtinui opprobrium: operuit confuſio faciem meam.
non erubeſcant inquam/non confundantur in me/quoniam propter iuſſionem & volūta-
tem tuā implendam pertuli improperia aduerſantium: pudor & reuerentia ob improperia
11 offudit vultum meū. Extraneus factus ſum fratribus meis: & peregrinus filijs matris meę.
vt alienus factus ſum Iudęis ex quorum genere ſecundum carnem deſcendi: & alienigena
12 fact⁹ ſum pontificibus/ſcribis/& phariſęis filijs ſynagogæ. Quoniā zelus domus tuæ co-
medit me: & opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me. vt ignotus vt alienige-
na factus ſum illis/ideo quia feruēs amor honorificētiæ culturæ tuæ ſtimulauit me/mentē
13 meā vehemētius pupugit: & improperia improperātiū tibi/delinquētiū in te/deriuata fūt
in me/& in zelo meo me afflixerūt grauiſſime. Et operui in ieiunio animā meā: et factū eſt
14 in opprobriū michi. & afflixi ac humiliaui pro eorū emēdatione in abſtinētia vitam meā:
ſed ipſi pro hoc facto contumeliā cōpenſarūt michi. Et poſui veſtimentum meū/ciliciū:

Saluū me. & factus sum illis in parabolā. sacco indutus sū ad pœnitendū pro illis: & me habuerunt in
similitudinē maledicti. Aduersū me loquebanť qui sedebāt in porta: & in me psallebāt qui 15
bibebant vinū. detrahebāt michi iudices populi ꝓ foriḃ tēpli sedētes: & tabernarū bibuli
eorū clientes & fautores/ in me cātilenas conficiebāt. Ego vero orationē meā ad te dñe: 16
tēpus beneplaciti deus. ego vero pater æterne precē meā ad te effundo: tēpus est vt tibi re-
cōcilietur genus humanū/ aduenit hora vt manifestēť bona/ clemēs & misericors volūtas
tua. In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me: in veritate salutis tuæ. pro multorū pec- 17
catis oro te/ pro totius mundi delictis orationē meā effūdo ad te/ ideo me exaudire digne-
ris vtens multitudine miserationis tuæ: vtens vera tua saluatione. Eripe me de luto vt nō 18
infigar/ libera me ab ijs qui oderūt me: & de profundis aquarū. libera me de cœnoso lacu
peccati vt nō demergar/ vt nō maneā inexauditus/ erue me a potestate/ odio me psequētiū
spiritualiū næquitiarum/ & hostiū terrenorū: & de abyssis inferorū. Nō me demergat tem 19
pestas aquæ/ neqꝫ absorbeat me profundū: neqꝫ vrgeat super me puteus os suū. nō me ob-
ruat procella peccati/ nō deglutiat me abyssus: neqꝫ gehennæ lacus claudat super me egres
sum suum. Exaudi me dñe quoniā benigna est misericordia tua: secundū multitudinē mi- 20
serationū tuarum respice in me. admittere dignare pater orationē meam/ quoniā miserā-
tio tua prona est ad ignoscendū: intende michi & adiuua me secundū incōpræhēsibilē nu 21
merū misericordiarū tuarū. Et ne auertas faciem tuā a puero tuo: quoniā tribulor/ veloci-
ter exaudi me. & ne substrahas auxiliū tuū a seruo tuo: quoniā vehemēter anxior/ nō dif 22
feras in longū precē meā admittere. Intende animæ meæ & libera eā: ꝓpter inimicos me- 23
os eripe me. auxiliare spiritui meo/ liberās eū: ob iniustitiā inimicorū erue me. Tu scis im-
properiū meum & confusionē meā: & reuerentiā meā. tu pater æterne agnoscis probrū qđ
michi illatum est & vilipēsionē: & ignominiā meā. In cōspectu tuo sunt oēs q tribulāt me: 24
improperiū expectauit cor meū & miseriā. oculi tui pater cœlestis aspiciunt eos qui me tā-
tis afficiunt probris: opprobriū & crucis contumeliā prestolata est anima mea. Et sustinui 25
qui simul contristaretur & non fuit: & qui consolaretur & nō inueni. & expectaui qui me i
his tolerandis molestijs adiuuaret/ & nullus astitit: expectaui qui me in hisipsis tribulatio-
nibus meis confortaret & nō repperi. Et dederūt in escā meā fel: & in siti mea potauerunt 26
me aceto. loco cibi obtulerūt michi inimici mei fel: & loco potus porrexerūt michi acetū. 27
Fiat mensa eorū corā ipsis in laqueū: & in retributiones & in scandalū. fiat eis festiuitatis 28
eorū epulū in pedicam & retiaculū: & in tallionē & in offēdiculū. Obscurenť oculi eorū ne
videant: & dorsū eorum semper incurua. cęcutiāt mētes eorū ne scripturarū veritatē intel 29
ligāt: & eos & posteros eorū graui seruitute cōtinuo preme/ assidue subiuga. Effūde super
eos irā tuā: & furor iræ tuæ cōphendat eos. expāde sup eos vindictā tuā: & vltionis tuę ri-
gor cōterat eos. Fiat habitatio eorū deserta: & ī tabernaculis eorū nō sit qui ihabitet. de- 30
struatur ciuitas eorū quā inhabitāt: & nō sit qui domicilia eorū incolat. Quoniā quē pcus 31
sisti persecuti sunt: & super dolorē vulnerū meorū addiderūt. hę calamitātes oēs illis cōti
gāt quoniā me/ quē tu pater propter scelus populi tui humiliasti/ cōtriuisti/ illisisti/ inuidia
& odio insectati sunt ad perdendū: et angorē in afflictione mea super angorē plagarū me-
arū adiecerūt. Appone iniquitatē super iniquitatē eorū: et nō intrent in iustitia tua. de sce 32
lere in scelus ruant/ addantqꝫ posteri ad peccatū patrū suorū: et in regnū iustorū nō itroe-
ant. Deleanť de libro viuentiū: et cū iustis non scribantur. excludant de numero saluādo- 33
rum: et cū ijs qui æternā hæreditatē possidebūt nō cōputenť. Ego sū paup et dolēs: salus 34
tua deus suscepit me. ego pro hoibus redimēdis inops factꝰ sū/ et in doloribꝰ cōstitutꝰ: sed
tu pater deus meus saluasti et suscitasti me. Laudabo nomē dei cū cātico: magnificabo eū 35
in laude. clarificabo nomē patris mei cū hymno nouo: honorificabo eū cum sacrificio lau
dis: Et placebit deo super vitulū nouellū: cornua producentē et vngulas. et beneplacitum 36
erit patri meo in sacrificio nouæ legis: quo idololatria et ois supbia vani cultus confodieť/
et terrena calcabuntur. Videant pauperes et lætenť: qrite deū et viuet anima vestra. hic 37
de ecclesia/ intelligat populus imitator meus/ michi in paupertate seruiēs et in me regeni-
tus/ et exultet: O pauperes mei tota mēte vestra cōtēdite/ satagite aspirate ad patrē meum/
et spiritus vester imortalitate vestietur. Quoniam exaudiuit pauperes dñs: et vinctos suos 38
nō despexit. quoniā cœlestis pater meus preces pauperū suorū nō exclusit: et eos qui ꝓ ho
nore eius et implēdo beneplacito vincula/ carceres/ tormēta/ oīmodas pśecutiones et de- 39
niqꝫ mortē patiunť non neglexit. Laudent illum cœli et terra: mare/ et oīa reptilia in eis.
exaltent et magnificent eum cœlestia/ terrestra/ et inferna: et vniuersa quæ mouenť in eis. 40
Quoniā deus saluam faciet sion: et ędificabuntur ciuitates Iudę. quoniam pater meꝰ sal-
uabit ecclesiam fidelium: et multiplicabuntur et accrescent congregationes populorū deū 41
agnoscentiū et confitētium. Et inhabitabunt ibi: et hęreditate acquirent eam. et manebāt

42 in noua illa sion: & in possessione accipiēt eā. Et semen seruorū eius possidebit eā: & qui diligūt nomē eius habitabūt in ea. & filij eorū qui patrē meū agnoscūt & colūt/ nouā siō/ cœlorū regnū/ cœlestem habitationē/ possidebūt: & qui venerantur & amant verbum eiꝰ/ in æternitate temporum permanebunt in ea.

ADVERTE. hunc psalmū prophetiā esse de Christo: ipse idē saluator ex secūda particula quinti versus dignatus est aperire. & discipuli eius apud Ioannē authores sunt ex 12 versus prima particula. Paulus vero apostolus: ex eiusdē 12 versus particula secūda et ex versu 27 & 28. & vicesimisexti versꝰ prophetiā cōstat aperte ex quatuor euāgelistarū testimonio/ ī domino saluatore nostro/ in viuifica eius passione fuisse impletā. ¶ Secundo versu. & nō est subsantia: Hieronymus ex hebræo et nō possum consistere. græcus autē iterpres καὶ οὐκ ἐστὶν ὑπόστασις. quo designari videtur infixus in profunditate cœni peccatorū/ sed non est hypostasis/ non est subsidētia/ nullū sedimen nulla residētia firma (tanta est limi huius profunditas) vbi pes consistere possit. & sermonis intelligentia apud Græcos clarior: nisi eos hypostasis ea significatio q̄ medicis frequētissima & notissima est lateat. alia autē significatio huius vocabuli hypostasis/ est qua vtunt theologi. & nūc subsistētiā/ nūc substantiā/ nūc personā pinde ac πρόσωπον interpretatur: quę minus huic loco est accōmodata. quo fit vt rectꝰ legeret infixus sū in limo ꝑfūdi: & non est subsidētia. sic enī sedimē & quippiā firmū vbi stetur: melius intelligit. ¶ Sextodecimo versu. ego vero orationē meā ad te dñe: meliꝰ mea vero oratio ad te dñe/ tū ex hebræo/ tū quia vt legimꝰ nullꝰ sensus/ sine extorta verbi absentis & inusitati itelligentia. ¶ Vicesimoquarto versu. pro particula qua legimus improperiū expectauit cor meum & miseriā: Hieronymꝰ posuit opprobrio contritū est cor meū & desperatus sū. vbi per id desperatꝰ noli intelligere Christū spem perdidisse (id enim impius error. & nō desperatus: sed desperaui legeret) sed hac particula designatur Christus dns ab aliis desperatus/ alioqꝫ de eo spē q̄ ipse esset Messias & redēptor perdidisse. quod etiā de charissimis discipulis suis constat impetū fuisse. sic enī discipuli eius qui ibant in locum prope Hierusalem qui nunc nicopolis: dicebāt. nos autē sperabamus quia ipse esset redempturus israel: & nūc super hæc omnia tertia dies est hodie/ q̄ hæc facta sunt. quasi sperassent: sed sperare desissent. quapropter dns eos hoc pacto increpat: O stulti et tardi corde ad credendū in oibꝰ q̄ locuti sunt ꝓphetę. nōne hæc oportuit pati Christum: & ita intrare in gloriam suam? itaqꝫ siue dicamus īproperiū expectauit cor meū & miseriā: & hic quoqꝫ & dignus & verus sensus. de quo beatissimus Paulus: qui proposito sibi (inquit) gaudio sustinuit crucē/ cōfusione cōtempta. siue etiā dicamꝰ opprobrio contritum est cor meum & desperatus sum: & hæc quoqꝫ intelligentia digna est.

¶ In finē Dā in rememoratione/ eo q̄ saluū me fecit dns. LXIX.

1 DEus ī adiutoriū meū intēde: dñe ad adiuuādū me festia
2 Confundantur & reuereantur: qui quærūt animam meam.
3 Auertantur retrorsū & erubescāt: qui volūt michi mala.
4 Auertantur statī erubescentes: qui dicūt michi euge euge.
5 Exultent & lętentur ī te omnes qui quærunt te: & dicāt semper magnificetur dominꝰ qui

¶ In finē Dauid in rememoratione q̄ saluū me fecit dns. LXIX.

DEus in adiutoriū meū itēde: dñe ad adiuuandū me/ festina.
Confundantur & reuereātur inimici mei: qui quærūt animā meam.
Auertantur retrorsum & erubescant: qui cogitant michi mala.
Auertantur statim erubescentes: qui dicūt michi euge euge.
Exultent & lætentur qui quęrūt te domine: & dicāt semper magnificetur dominꝰ qui diligūt

¶ Victori Dauid ad recordandum. LXX.

DEus vt liberes me domine vt auxilieris michi/ festina.
Confundantur & erubescant: qui quærunt animam meam.
Conuertantur retrorsum & erubescant: qui volunt malum michi.
Reuertantur ad vestigium confusionis suæ: qui dicunt vah vah.
Gaudeant & lætentur in te omnes qui quęrūt te: & dicant semper magnificetur dominus qui

GALL.	ROM.	HEB.
diligunt salutare tuum.	salutare tuum.	diligunt salutare tuum.
6 Ego vero egen9 & pau per sũ: de9 adiuua me.	Ego vero egen9 et pau per sũ: deus adiuua me.	Ego autẽ egen9 & pau per: deus festina p me.
7 Adiutor meus & libe rator meus es tu: domi ne ne moreris.	Adiutor meus & libe rator meus es tu: domi ne ne tardaueris.	Auxilium meũ & sal uator meus tu: domine ne moreris.

TITVLVS. Ad victoriã. Dauid ad recordandũ. Psalmus de Christo domino. Propheta i spiritu inducit Christum ad patrẽ. & cõtinet hic psalmus rememorationẽ psalmi 39 a decimonono versu ad finẽ vsq3. nã secundus huius psalmi versus respondet 19 versui psalmi triceſimi noni. & tertius huius: 20 illius. & quartus: 21. & quitus: 22. sextus: 23. septimus & vltimus huius: 24 atq3 vltimo illius. quare hic q̃ illic nõ est alia efflagitanda intelligẽtia. primus autem versus huius psalmi: ipsi peculiaris est/ cuius intelligentia aperta.

ADVERTE. Secundo versu confundantur & reuereantur qui quærunt aiam meã: id icõpletum esse/ sed intelligentiã ex psalmi 39 versu 19 esse petendã. vbi ad id/ qui quærũt aiamã meã: adijcitur vt auferant eam. de male enim quærentibus: hic versus intelligendus.

Psalm9 Dauid filiorum Ionadab et priorũ captiuorum. LXX.	Psalm9 Dauid filiorum Ionadab & priorum captiuorũ. LXX.	LXXI.
1 IN te domine speraui non cõfũdar in ẽternũ: in iustitia tua libera me & eripe me.	DEus in te speraui domine non cõfũdar in ẽtnũ: in tua iustitia libera me & eripe me.	IN te dñe speraui non confundar in æternum: in iustitia tua erue me & libera me.
2 Inclina ad me aurem tuam: & salua me.	Inclina ad me aurem tuam: & libera me.	Inclina ad me aurem tuam: & salua me.
3 Esto michi in deũ protectorẽ & in locum munitũ: vt saluum me facias	Esto michi in deũ protectorẽ & in locum munitũ: vt saluũ me facias	Esto michi robustum habitaculum vt ingrediar iugiter: præcepisti vt saluares me.
4 Quoniam firmamẽtũ meũ: & refugiũ meum es tu.	Quoniam firmamentum meum & refugiũ meum es tu/ deus meus eripe me de manu peccatoris: & de manu cõtra legẽ agẽtis et iniqui.	Quia petra mea: & fortitudo mea es tu.
5 Deus me9 eripe me de manu peccatoris: & de manu contra legem agẽtis & iniqui.		Deus meus salua me de manu impij: & de manu iniqui & nocentis.
6 Quoniam tu es patientia mea domine: domine spes mea a iuuentute mea.	Quoniam tu es patientia mea dñe: spes mea a iuuentute mea.	Quia tu es expectatio mea: domine deus fiducia mea ab adolescentia mea.
7 In te confirmat9 sũ ex vtero: de ventre matris meę tu es ptector me9.	In te confirmat9 sũ ex vtero/ de ventre matris meę tu es me9 ptector	A te sustentatus sũ ex vtero/ de ventre matris meę tu es ptector me9:
8 In te cantatio mea semper/ tanquã prodigium factus sum multis: et tu adiutor fortis.	in te decãtatio mea sẽp Tanquam prodigium fact9 sum multis: & tu adiutor fortis.	in te laus mea semper. Quasi portentum factus sum multis: et tu spes mea fortissima.
9 Repleat os meũ laude	Repleat os meũ laude	Impleatur os meũ lau

vt cantem gloriam tuam: tota die magnitudinem tuam.

10 Ne proijcias me in tempore senectutis: cū deficiet virtus mea ne derelinquas me.

11 Quia dixerunt inimici mei michi: & qui custodiebāt animā meā cōcilium fecerūt in vnum.

12 Dicentes deus dereliquit eum persequimini & cōprehendite eū: quia non est qui eripiat.

13 Deus ne elōgeris a me: deus meus in auxilium meum respice.

14 Confundantur & deficiant detrahentes animę meæ: operiantur cōfusione & pudore qui quærunt mala michi.

15 Ego autem semp sperabo: & adijciam omnem laudem tuam.

16 Os meum annunciabit iustitiam tuam: tota die salutare tuum.

17 Quoniam nō cognoui litteraturam introibo ī potētiā dñi: dñe memorabor iustitię tuę solius

18 Deꝰ docuisti me ex iuuētute mea: & vsq; nūc pnūciabo mirabilia tua

19 Et vsq; in senectā et senium: deus ne derelinquas me.

20 Donec annunciē brachium tuū: generationi omni quæ ventura est.

tua vt possi cātare gloriam tuam: tota die magnificentiam tuam.

Ne proijcias me in tēpore senectutis: dū defecerit virtus mea deus ne derelinquas me.

Quia dixerunt inimici mei mala michi: & q̄ custodiebāt aīam meā concilio fecerunt ī vnū.

Dicētes deus derelinquit eū persequimini et cōprehēdite eum: quia nō est qui eripiat eum.

Deus meus ne elonges a me: deus meus in auxilium meum respice.

Confundantur & deficiant detrahentes animę meę: operiantur cō fusiōe & pudore qui q̄runt mala michi.

Ego autem in te spera bo dñe: & adijciā sup omnem laudem tuam.

Os meum pronūciabit iustitiam tuam: tota die salutare tuum.

Quia non cognoui negociatiōes: itroibo ī potentias domini.

Dñe mēorabor iustitię tuę solius/ deꝰ docuisti me a iuuentute mea: & vsq; nunc pronunciabo mirabilia tua.

Et vsq; in senectam & senium: deus ne derelinquas me.

Donec annūciē brachium tuum: generationi omni quæ ventura est.

de tua: tota die magnitudine tua.

Ne proijcias me in tempore senectutis: cū defecerit fortitudo mea ne derelinquas me.

Quia dixerunt inimici mei michi: & qui obseruabāt animā meam inierūt pariter cōcilio.

Dicētes deꝰ dereliquit eum / persequimini & compræhendite eum: quia non est qui eruat.

Deꝰ ne elōgeris a me: deus meus in auxilium michi festina.

Confundantur et cōsumantur aduersarij aiæ meę: operiantur oppro brio & confusione qui quęrunt malum michi.

Ego autē iugiter expectabo: & adijciā super omnes laudatiōes tuas

Os meum narrabit iustitiā tuam: & tota die salutare tuum.

Quia nō cognoui litteraturas/ ingrediar ī fortitudine dñi dei: recordabor iustitiæ tuę solius.

Deus docuisti me ab adolescētia mea: & vsq; nunc annunciabo mirabilia tua.

Insuper et vsq; in senectutē & canos: deus ne derelinquas me.

Donec ānunciem brachium tuum generatioi: cunctisq; q̄ vēturi sunt fortitudines tuas.

Psal. 70 In te dñe.

GALL.	ROM.	HEB.
21 Potentiã tuã & iustitiã tuã deus vsq; in altissima quæ fecisti magnalia: deus qs similis tibi?	Potentiã tuã & iustitiã tuã deꝰ vsq; in altissima q̃ fecisti magnalia: deus quis similis tibi?	Et iustitiã tuã deꝰ vsq; in excessũ: quanta fecisti magnalia deꝰ/ quis similis tibi?
22 Quãtas ostẽdisti michi tribulationes multas et malas/ et cõuersꝰ viuificasti me: et de abyssis terræ iterũ reduxisti me.	Quãtas ostẽdisti michi tribulationes multas et malas/ et cõuersꝰ viuificasti me: et de abyssis terræ iterum reduxisti me	Qui ostẽdisti michi tribulationes plurimas et malas cõuersꝰ viuificabis nos: et de abyssis terræ rursum educes nos.
23 Multiplicasti magnificentiã tuã: & conuersus consolatus es me.	Multiplicasti iustitiam tuam: et conuersus exhortatus es me.	Multiplicabis magnitudinem meam: et conuersus cõsolaberis me.
24 Nam & ego cõfitebor tibi in vasis psalmi veritatẽ tuã deus: psallam tibi in cithara sanctus israel.	Et ego confitebor tibi in vasis psalmorũ veritatem tuam: psallam tibi in cithara deus/ sanctꝰ israel.	Ego autem confitebor tibi in vasis psalterij veritatem tuã deus meꝰ: cantabo tibi in cithara sancte israel.
25 Exultabunt labia mea cum cantauero tibi: & anima mea quam redemisti.	Gaudebunt labia mea dum cantauero tibi: & anima mea quam redemisti.	Laudabunt labia mea cum cantauero tibi: et anima mea quam redemisti.
26 Sed & lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam: cum confusi et reueriti fuerit qui q̃runt mala michi.	Sed et lingua mea meditabitur iustitiam tuam: dum cõfusi et reueriti fuerint qui quęrunt mala michi.	Insuper et ligua mea tota die meditabit iustitiã tuã: quia confusi sũt et dehonestati quærentes malũ michi.

TITVLVS nullꝰ. Psalmꝰ de Christo dño. Propheta in spiritu inducit dñm ad patrem. 1, 2

EXPOSITIO CONTINVA. Primi versus/ secundi/ tertij/ & quarti eadẽ itelligẽtia cũ primo/ secũdo/ tertio/ & quarto psalmi 30. 3, 4

Deus meꝰ eripe me de manu peccatoris: et de manu cõtra legẽ agẽtis/ & iniqui. pater iuste libera me de potestate populi Iudaici: & faciẽtis cõtra ea quæ in lege sua scripta sunt/ inuidia & maliuolẽtia me persequẽtis. 5

Quoniã tu es patiẽtia mea dñe: dñe spes mea a iuuẽtute mea. quoniã tu pater es expectatio mea: pater fiducia mea es ab ineunte ætate/ ab infantia mea. 6

In te cõfirmatus sum ex vtero: de ventre matris meæ tu es protector meus. tu es sustẽtatio/ stabilimentũ/ & cõfortatio mea ex hora qua humanatꝰ sũ adhuc virgineis viscerib9 clausꝰ: de latebris vteri virgineæ parentis/ tu es defensor meꝰ. 7

In te cãtatio mea semp/ tanq̃ prodigiũ factus sũ multis: & tu adiutor fortis. pater æterne tu es cõtinua laus mea/ ob insolitã doctrinã signa & virtutes tanq̃ ostentũ & miraculum plurimis habitus sum: & tu in his omnibus es cooperator validus. 8

Repleat os meũ laude vt cantẽ gloriã tuã: tota die magnitudinẽ tuã. abũdet sermo meus laudatione: vt annũciẽ/ vt p̃dicẽ claritatẽ tuã/ & assidue maiestatẽ tuã. 9

Ne proijcias me in tẽpore senectutis: cũ deficiet virtus mea. ne derelinquas me/ ne repellas/ ne deficere sinas in nouissimis diebus credẽtes in me: cũ elanguebit/ tepebit & refrigescet fides in terra/ ne deseras me. 10

Quia dixerũt inimici mei michi: & q custodiebãt aiam meã cõciliũ fecerũt in vnũ. 11

Deꝰ dereliquit eũ/ psequimini & cõpræhẽdite eũ: quia nõ est qui eripiat. me et meos i nouissimis tẽporũ ne deseras pater misericordissime/ quia aduersarij mei de me locuti: consultauerũt pariter. astruentes q; tu me deseruisti/ suis mandãtes adite/ affligite eum/ capite eũ: quia nullus est qui valeat eũ de manib9 nostris eruere. 12

Deus ne elõgeris a me: in auxiliũ meũ respice. pater mi ne ꝓcul esto a me: ad subueniendũ michi intende. 13

Confundant & deficiãt detrahẽtes aiæ meæ: operiant confusione & pudore qui quærũt mala michi. cõfusi maneãt & intereant aduersarij mei obloquẽtes de conuersatione vitę meæ: ignominia 14

15 & opprobrio ferlantur qui michi mortem moliunt. Ego aũt ſẽper ſperabo: & adijciã ſu-
p oẽm laudẽ tuã. ego autẽ pater iugiter confidã in auxilio tuo: ego in æternũ laudabo te.
16 Os meũ ãnũciabit iuſtitiã tuã: tota die ſalutare tuũ. ſermo & ligua mea mãdata q̃ michi
17 dediſti eloqueꝛ: iugiter ãnũciabo/me ad hoĩes ſaluãdos a te eſſe miſſũ. Quoniã nõ cogno
ui litteraturã/introibo in potẽtias dñi: dñe memorabor iuſtitię tuę ſolius. quoniã nõ didi-
ci aliorũ more litteras/aggrediar in fortitudie tua ad annũciandũ: loquar ſolũ mãdata iu
18 ſtificationũ tuarũ/quæ tu michi dediſti ad pronũciandum. Deus docuiſti me ex iuuẽtute
mea/& vſq; nũc ꝓnũciabo mirabilia tua. nõ didici aliorũ more litteraturã/quia tu pater i-
ſtituiſti me/ſapientiã tuã infudiſti michi ab infãtia mea: & vſq; ad mortẽ meã manifeſta-
19 bo mirabile mandatũ tuũ/ſigna & virtutes tuas. Et vſq; in ſenectã & ſenũ: deus ne dere-
linquas me. pater ne me deſeras/ne fidẽ meorũ cadere ſinas: vſq; in nouiſſimos dies et vl
20 timã ſæculi huius ætatẽ. Donec annũciẽ brachiũ tuũ: gñationi oi q̃ vẽtura eſt. fides quã
mãdaſti michi nũciãdã nõ deficiat/donec eã innoteſcere factã & reuelari Chriſtũ tuũ: õni
21 poſteritati gñationũ vſq; ad cõſũmationẽ ſæculi. Potẽtiã tuã & iuſtitiã tuã deus vſq; i altiſ
ſima quæ feciſti magnalia: deus quis ſimilis tibi? donec ãnũciẽ virtutẽ tuã qua pricipẽ mũ
di huius deiici voluiſti/& æquitatis tuę rectũ iudiciũ quo hoĩem vſq; ad cœlorũ altitudi-
nẽ euehi voluiſti/donec annũciẽ oĩ nationi mirabilia q̃ operaꝛ es ad hoĩm ſalutẽ: & O pa
22 ter oĩpotẽs quis in potẽtia/in iuſtitia poſſit tibi cõparari? Quãtas oſtẽdiſti michi tribula-
tiones multas & malas/& conuerſus viuificaſti me: & de abyſſis terræ iterũ reduxiſti me.
O pater benigniſſime quot & q̃tos cruciaꝛ & tormẽta numeroſa & terrifica patefeciſti mi-
chi: & tu miſericordiſſime pater iuſta ſatiſfactione placatus de profũda voragine inferni ſu
23 ſcitãs me/rurſus in vitã me reuocaſti. Multiplicaſti magnificentiã tuã: & conuerſus conſo
latus es me. adauxiſti in me dona magnificẽtię tuæ: & tu humano generi placatus/ cõſo-
24 latione & æterna delectatione donaſti me. Nã & ego confitebor tibi in vaſis pſalmi veri-
tatẽ tuã deus: pſallã tibi i cithara ſanctus iſrael. ego autẽ in hymnis et pſalmodijs ſpũs ſã-
cti/in inſtrumẽtis laudis/in ſpiritibꝰ et aiabus iuſtis ad beneficiorũ tuorũ cõfeſſionẽ teſta-
bor te eſſe in oĩbus ꝓmiſſionibꝰ tuis veracẽ: laudabo te in confeſſione trinę beatitudinis/
25 deꝰ iſrael. Exultabũt labia mea cũ cãtauero tibi: & aĩa mea quã redemiſti. replebĩ os me-
um exultatione cũ laudauero te: & ſpiritus meus gaudio opplebĩ/quẽ tu a mortis nexibꝰ
26 exemiſti. Sed & ligua mea tota die meditabĩ iuſtitiã tuã: cũ confuſi & reueriti fuerit q̃ q̃-
rũt mala michi. ſed et os meũ & ſermo meus totꝰ i explicatione iuſti tui iudicij verſabĩ:
quãdoquidẽ aduerſarij mei tã poteſtates næquã q̃ carnales & terreni homines meũ fũdi-
tus interitum volentes/extremę confuſioni & ignominię ſunt adiudicati.

ADVERTE. Decimo verſu. ne proijcias me in tẽpore ſenectutis. propter hũc verſũ et 19
& teſtimoniũ Ioannis quinquagita ãnos nondũ habes & Abraham vidiſti? credidit Hire
neus martyr (vt in libro quẽ cõtra hæreſes ſcripſit habeꝛ) Chriſtũ dominũ omnẽ ętatẽ ſan-
ctificaſſe/& vltimũ ſenũ ingreſſũ/paſſũ fuiſſe. ſed tẽporũ ſupputatio aliter oſtẽdit eſſe. qua-
re Chriſtus in plenitudine ætatis viri perfecti paſſus/ in qua & Adã credĩ peccaſſe/ nõ de
ſua hic ſuipſius ſenecta & ſenio precari patrẽ videꝛ: ſed ſui corporis hoc eſt eccleſiæ/ne i vl
timis diebus reijciat/ne deficiẽtibꝰ deuotionis viribꝰ/ fides õnino periclitetur et deficiat.
quæ proculdubio deficeret: niſi Chriſtꝰ dñs pro ea oraſſet/qui pro reuerentia & maieſtate
ſua eſt exauditus. ſic ipſe dñs i Luca. ego ꝓ te rogaui Petre: vt nõ deficiat fides tua. ¶ Se-
ptimodecimo verſu. quia nõ cognoui litteraturã: Paulus Hebræus vult/ vbi habemꝰ litte
raturã etiã haberi numerũ. quaſi ſenſus eſſet/adijciã ſuper oẽm laudẽ tuã/et os meũ annũ
ciabit iuſtitiã tuam/tota die ſalutare tuũ/quia neſcio numerũ laudis/iuſtitię tuę & ſaluta-
ris tui. illa enim infinita incõprahẽſibilia & innumerabilia. & q̃q̃ hic ſenſus non ſit abſo-
nus: nõ tamen ille qui ab Hieronymo & interpretibus poſitus: repudiandus eſt. Nã cũ do
minus/rex & ſaluator noſter duodeci factus eſſet annorũ: ſtupebãt oẽs qui audiebãt eũ/ i
medio doctorũ audientẽ/& interrogantẽ. ſtupebãt inquã: ſuper prudẽtia & reſpõſis eiꝰ. &
apud Ioannẽ mirabantur Iudæi dicentes: quomodo hic litteras ſcit cũ nõ didicerit? Reſpõ
dit eis IHESVS et dixit. mea doctrina non eſt mea: ſed eius qui miſit me. Itaq; ſi id legiſ
ſent quoniã non cognoui litteraturã/& id inſuper/deus docuiſti me ex iuuẽtute mea: itel-
lexiſſent profecto non oportuiſſe Chriſtum didiciſſe litteras/ & doctrinã Chriſti doctrinã
eſſe patris/qui eum ab ætatis initio edocuit. ſic enĩ oportebat prophetiã impleri. ¶ Vicesi-
moquarto verſu. nã & ego: quadrantius ex hebræo/ ego autẽ. ꝙ nã particula cauſæ parũ
hic locũ requirere videtur. & in fine pſallam tibi in cithara ſanctꝰ iſrael: ſanctꝰ vocatiuꝰ/
conſuetius ſanctæ/vt ex hebręo. ¶ Vltimo verſu. cũ confuſi & reueriti fuerint qui quærũt
mala michi. ex hebræo forſan rectius ſi particula cauſæ adhibeatur/& legamus. quia con
fuſi & reueriti ſunt: qui quærunt mala michi. quod ſi placet particulam cum relinquere:

GALL.	ROM.	HEB.
legendū potius cum confusi & reueriti sint/ qui quærunt mala mihi/q̄ cum confusi & reueriti fuerint.& verbum sint:hoc in loco ad concordiam aptius q̄ fuerint.		
¶Psalm9 in Salomonem. LXXI.	¶Psalm9 in Salomonem. LXXI.	¶Salomoni. LXXII.
1 DEus iudicium tuum regi da: & iustitiam tuā filio regis.	DEus iudicium tuum regi da: & iustitiā tuam filio regis.	DEus iudicium tuum regi da:& iustitiā tuam filio regis.
2 Iudicare populum tuum in iustitia: & pauperes tuos in iudicio.	Iudicare populum tuum i tua iustitia: et pauperes tuos in iudicio.	Iudicabit populū tuum in iustitia:& pauperes tuos in iudicio.
3 Suscipiant montes pacē populo:& colles iustitiam.	Suscipiant montes pacem populo tuo:& colles iustitiam.	Assument montes pacem populo:et colles iustitiam.
4 Iudicabit pauperes populi & saluos faciet filios pauperum: & humiliabit calumniatorē.	In sua iustitia iudicabit paupes hui9 ppli:et saluos faciet filios paupū. Et humiliabit calumniatorem/& permanebit cum sole & āte lunam:	Iudicabit pauperes populi/saluabit filios pauperis: & confringet calumniatorem.
5 Et permanebit cum sole & ante lunam: in generatione generationū	in sæculum sæculi.	Et timebunt te quādiu erit sol & vltra lunā: in generatione gnationū.
6 Descendet sicut pluuia in vellus:& sicut stillicidia stillātia super terrā.	Et descendet sicut pluuia in vell9: & sicut stillicidia stillātia sup terrā.	Descēdet vt pluuia super vellus: vt stillę irrorātes terram.
7 Orietur in diebus eius iustitia & abūdātia pacis:donec auferat luna.	Orietur in diebus eius iustitia et abūdātia pacis: donec extollat luna	Germinabit i dieb9 ei9 iustitia et multitudo pacis:donec non sit luna.
8 Et dominabitur a mari vsq; ad mare:& a flumine vsq; ad terminos orbis terrarum.	Et dominabitur a mari vsq; ad mare: & a flumine vsq; ad terminos orbis terræ.	Et dominabitur a mari vsq; ad mare: & a flumine vsq; ad terminos terrę.
9 Coram illo procident æthiopes:& inimici eius terram lingent.	Coram illo procident æthiopes:& inimici ei9 terram lingent.	Ante eum procident ęthiopes : & inimici ei9 puluerem ligent.
10 Reges tharsis & insulę munera offerent: reges arabum & saba dona adducent.	Reges tharsis et insulę munera offerent: reges arabum & saba dona adducent.	Reges tharsis & insulę munera offerent: reges arabiæ & saba tributum conferent.
11 Et adorabunt eum omnes reges: omnes gentes seruient ei.	Et adorabūt eum omnes reges terræ:omnes gentes seruient ei.	Et adorabūt eum omnes reges:vniuersæ nationes seruient ei.
12 Quia liberauit pauperē a potente: & pauperē cui nō erat adiutor.	Quia liberauit paupe rem a potente: & inopē cui nō erat adiutor.	Quia eruet pauperem a potente:& inopē cui non est adiutor.
13 Parcet paupi & inopi:	Parcet paupi et inopi:	Parcet inopi & paupi:

& animas pauperum saluas faciet.
14 Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorũ: & honorabile nomen eorum coram illo.
15 Et viuet & dabit ei de auro arabiæ/ & adorabunt de ipso semper: tota die benedicent ei.
16 Erit firmamẽtũ i terra in sũmis mõtiũ/ supexaltabit sup libanũ fructꝰ eius:& florebunt de ciuitate sicut fœnũ terrę.
17 Sit nomẽ eius benedictum in sæcula:ante solẽ permanet nomẽ eiꝰ.
18 Et benedicentur i ipso oẽs tribus terre:oẽs gentes magnificabunt eũ.
19 Benedictus dominus deus israel:qui facit mirabilia solus.
20 Et benedictum nomen maiestatis eiꝰ i æternũ: & replebitur maiestate eius õnis terra/fiat fiat.

& animas pauperum saluas faciet.
Ex vsuris & iniquitate liberabit animas eorũ: & pręclarũ nomen eorum coram ipso.
Et viuet & dabitur ei de auro arabiæ/ & orabunt de ipso semper:ota die benedicent eum.
Et erit firmamẽtũ i terra in sũmis mõtiũ/supexaltabit sup libanũ fructꝰ eiꝰ:& florebũt de ciuitate sicut fœnũ terrę.
Et erit nomen eius benedictũ in sęcula:ãte solem permanebit nomẽ eiꝰ & ãte lunã sedes eiꝰ
Et benedicentur in eo oẽs tribus terrę:oẽs gẽtes magnificabũt eum.
Benedictus dñs deꝰ israel qui facit mirabilia magna solꝰ: & bñdictũ nomẽ maiestatis eius in æternũ & i sæculũ scli.
Et replebit maiestate eius õnis terra:fiat fiat.

& animas pauperum saluabit.
Ab vsura & iiqtate redimet animas eorũ: & precioſꝰ erit sãguis eorum coram oculis eius.
Et viuet & dabit ei de auro saba/& orabũt de eo iugiter: tota die benedicent ei.
Erit mẽorabile triticũ i terra in capite mõtiũ/ eleuabit sicut libani fructus eius:et florebũt de ciuitate sicut fœnũ træ.
Erit nomen eius in çternum:vltra solem perseuerabit nomen eius.
Et benedicentur in eo omnes gentes:& beatificabunt eum.
Benedictus dominus deus israel:qui facit mirabilia solus.
Et bñdictũ nomẽ glorię eiꝰ in sempiternũ:& implebit gloria eiꝰ vniuersa terra/ amẽ amen.

TITVLVS Salomoni. Psalmus de Christo dño/rege pacifico. Propheta i spiritu loquit.
EXPOSITIO CONTINVA. Deus iudiciũ tuũ regi da : & iustitiã tuam filio regis . deꝰ
1 da messię/da Christo tuo potestatẽ iudicãdi populũ tuũ:deꝰ da Christo/genito deo patre/
2 rege æterno legislationẽ mandatorũ tuorũ. Iudicare populũ tuũ in iustitia:& paupes tuos in iudicio. da inquã iustitiã tuã filio regis æterni/vt iudicet/regat/modereť & dirigat plebẽ meã secundũ legẽ tuã & mandata tua:& inopes tuos spe futurorũ terrena calcantes/i
3 retributione æterna, Suscipiant mõtes pacẽ populo:& colles iustitiã.accipiãt principes cõstituti a Christo regẽ et regis æterni filio cuangeliũ pacis annunciandũ mũdo/et formati
4 ab eis annuncient mãdata dei. Iudicabit pauperes populi & saluos faciet filios pauperũ: et humiliabit calumniatorem. Christus dñs reget inopes plebis suę(qui propter eũ relique runt õnia et secuti sunt eũ) in iudicio/et ab eis instructos et regenitos saluabit:et sathanã
5 dejiciet/eiusq; cõminuet iperiũ. Et pmanebit cũ sole & ãte lunã:in generatione generati-
6 onum.et perseuerabit Christi dñi imperiũ q̃diu mũdus iste durabit/& posteaq̃ desierit:i renouatione sæculorũ. Descẽdet sicut pluuia in vellus:et sicut stillicidia stillãtia super terrã.
Christus rex æternus et æterni regis filius in gremiũ virgineæ matris illabeť illęsa carne/
itactoq; pudore/vt ros intacta area in vellꝰ Gedeonis:et sicut stillę roris itacta terra/super
7 terrã recipiũť i herbis. Orieť i diebꝰ eiꝰ iustitia et abũdãtia pacis:donec auferať luna.istau
rabit i aduẽtu eiꝰ lex iustitię et recõciliatio generis hũani:et trãquilla pax adueniet i hoi-
8 bꝰ bonæ volũtatis vsq; ad cõsũmationẽ sęculi. Et dominabiť a mari vsq; ad mare: et a flumie vsq; ad termios orbis terrarũ.et extẽdet iperiũ ab idico pelago vsq; ad Gaditanũ et a

nilo ad vltimos septētrionis fines. C orā illo ꝓcidēt Aethiopes: & inimici eiꝰ terrā lingēt. 9
ꝓni eum adorabunt qui torridum ihabitāt locū:& q nūc sunt inimici eius/ eū venerantes
osculabunt terrā. R eges tharsis & insulæ munera offerēt:reges Arabū & Saba dona addu 10
cēt.tenētes maritima regna/& qui insulas colūt/Christo regi dona p̄sentabūt:q regnāt in
aurifera Arabia/& in turifera Sabea/aurū/ tus & aromata illi afferēt. E t adorabūt eū oēs 11
reges:oēs gētes seruiēt ei.& vniuersi q a deo regnādi potestatē accipiūt ꝓcidēt illi: & vni-
uersæ natiōes terrę cultū ei exhibebūt. Q uia liberauit pauperē a potēte:& pauperē cui nō 12
erat adiutor.oēs reges & oēs orbis nationes illi ꝓcidēt/quia eripuit calamitosū genꝰ hu-
manū a potestate sathanę:calamitosū dico/cui nullꝰ afferebat auxiliū. P arcet pauperi et 13
inopi:& aias paupū saluas faciet.miserebit populi ꝓpter se paupie & inopia p̄ssi:& spūs eo-
rum regno cœlorū iseret. E x vsuris & iniquitate redimet aias eorum: & honorabile nomē 14
eorū corā illo.ex fœneratiōibꝰ & teloneis vocabit eos ad se:et ex publicanis donabit eos/
hūc honorabili discipuli noīe/illum noīe apostoli et euāgelistę. E t viuet & dabit ei de au- 15
ro Arabiæ & adorabūt de ipso semper:tota die bñdicēt ei.& imortalitate donabit/& illi pu
rissima mens vt aurum optimum offerēt/& sacro ritu venerabunt ī ꝓpetuum de suo sāguie
& suo corpore īstitutum sacramētum: oī tēpore glorificabunt eū. E rit firmamētū ī terra/ī 16
summis mōtium/supextolleť sup libanum fructꝰ eiꝰ:& florebunt de ciuitate sicut fœnum
terræ.& id qđ de ipso tota die adorabūt/erit libum triticeum i verticibꝰ pōtificum & sacer-
dotum/vtilitas sacrificij huius lōge supexcellet sacrificia veteris ritus:ad hoc sacrificio de
ecclesia sanctorum statī viresc̄t/ multiplicabunt & fructificabunt quēadmodū herbę ęrę so
lēt viresc̄ere/multiplicari & fructificare. S it nomē eiꝰ bñdictum in ꝙcula:ante solē pmanet 17
nomē eius.bñdicať nomē maiestatis eius ī ꝓpetuum:añ mundi exordia filiꝰ est nomē eiꝰ.
E t bñdicent̄ ī ipso oēs tribus terrę:oēs gētes magnificabunt eum.et in ipso benedictionē 18
suscipient oēs cognationes populorum:oēs familiæ gētium glorificabunt eum. B ñdictus 19
dominus deus israel:qui facit mirabilia solus.benedicatur fōrana deitas/dñator oīm deus
israel:qui solus stupēda & admirāda operať. E t bñdictum nomen maiestatis eius in ętер-
num:& replebitur maiestate eius omnis terra/fiat fiat.& benedicať nomen conglorificati 20
spiritus eius:& replebit gloria eius vniuersum terrarum orbem.amen/amen.

ADVERTE.Quito versu.& permanebit cum sole & ante lunā:Hieronymus ex hebręo/
& timebunt te q̄diu erit sol & vltra lunā.cui intelligentię & Paulus Hebręus astipulat.&
id verbum ꝓmanebit aut timebunt potius exigere videtur:vt vltra lunā dicatur q āte lu-
nā.quo designatur regnum Christi dñi permansurum q̄diu hic perdurabit mundus: neq;
quidē desinente mundo desiturum/ sed vltra mundi consūmationē duraturum. ¶Quar-
todecimo versu.& honorabile nomē eorum corā illo:Hieronymꝰ ex hebręo/& p̄cioꝰ erit
sanguis eorum corā oculis eiꝰ.siue illo siue hoc modo dicať: ꝓphetia vera est.Nā de sēsu
iterp̄tum cōstat Zachęum ex Luca pricipē fuisse publicanorum/& Matthęꝰ (se authore)
teloneum exercuit.et qs etiā nescit Zachęum discipulum fuisse/et Matthęum ap̄lm et eu-
āgelistā? honorabilia ꝓfecto noīa.quare (vt iterp̄tes posuere)et honorabile nomē eorum
corā illo. ꝓphetia de illis nimirum vera.de sēsu vero Hieronymi/quo martyriū eorū desi
gnať:legit Matthęꝰ in Aethiopia iuxta altare vbi Christi mysteria rite sacrauerat/Hirtacī
gladio martyr occubuisse/Christoq; ꝓprium litasse sāguinē. Zachęꝰ vero Antiochię post
Petrum sedēs:illic beato fine quieuit. ¶Quitodecimo versu.et adorabunt de ipso semper:
Hieronymꝰ ex hebræo et orabunt de eo iugiter.si orabūt de eo/dicať:et ꝓphetia vera est
de modo orādi qui ab ipso est. Oēs enī Christiani vbicunq; gētium sint: orationē dñicā q̄
de eo est et ab eo/orāt/et iugiter orabunt vsq; ad cōsūmationē sęculi.si etiā vt habemꝰ et
iterp̄tes intellexerunt/adorabūt de ipo dicať:et id quoq; de corpore et sanguie ei9/ de quo
sacrificio et sequēs versꝰ etiā est/nobilē habet itelligētiā. ¶Sextodecimo versu.erit firma-
mētum ī terra ī summis mōtium:Hieronymꝰ ex hebræo/erit memorabile triticum ī terra
ī capite mōtium. Et Paulus Hebręꝰ/erit placēta in summis mōtium.quā particulā ī sum
mis mōtium:dicit tralationē chaldaicā interp̄tari ī capitibꝰ sacerdotum.quare vt aptꝰ itel
ligať sacramētum:legēdum nobis potiꝰ est/erit memorabile frumētū ī terra ī summis mō-
tium.hoc enī (iquit saluator)quotienscunq; feceritis:ī mei memoriā facietis.et sūt qui pu-
tāt ob vicinitatē vocabulorum firmamētum et frumētum:errore scriptorum ī hoc loco fuis
se allucinationē/et aliquādo stetisse frumētū.qđ nō satis credideri.nā grēce hoc i loco ha-
beť.στήριγμα qđ nō frumētum seu triticum significat sed firmamētum: vnde et tralatiōes
nostrę ductæ sunt.q̄q̄ nō negaueri per idipsum ipsos voluisse panē aut triticum intelligere.
sic enī psalmo 103/versu 17 καὶ ἄρτος καρδίαν ἀνθρώπου θηρίζει.et panis cor hoīs
firmat.Itē psalmo 104/versu 15 πᾶν στήριγμα ἄρτου συνέτριψεν/et oē firmamētum
panis contriuit. vides igit quomodo firmare et firmamētum quasi peculiare pani attribu-

it. qđ igit mirũ ſi p firmamẽtũ/idẽ qđ p frumẽtũ aut panẽ itelligere voluerũt? ¶ Septiodecimo verſu. ſit nomẽ eiꝰ bñdictũ i ſæcula/añ ſolẽ pmanet nomẽ eiꝰ: Paulꝰ Hebrẽꝰ ppemodum ſic ſenſit ex hebræo legẽdũ. ſit nomẽ eiꝰ bñdictũ in ſęcula: añ ſolẽ filius habebat nomẽ eius. Sed & Ioãnes Capnion ita ferme cẽſet iterpr̃ãdũ/añ oẽ tẽpꝰ filiabat MESSIAS. Sic itaq; nomẽ qđ hic ſpũs ſãctꝰ oſtẽdit bñdictũ: filiꝰ dei eſt. de quo cum Petrꝰ dixiſſet ad Chriſtũ/tu es Chriſtꝰ filꝰ dei viui: ilico dñs ſubitulit/beatꝰ es Simõ bariona quia caro & ſãguis nõ reuelauit tibi/ſed pater meꝰ qui in cœlis eſt. hoc enĩ bñdictũ nomẽ pater reuelat. & Paulus de eodem. tãto melior ãgelis effectꝰ: q̃to differẽtiꝰ p̃ illis nomẽ hæreditauit. cui enĩ dixit aliq̃ ãgelorũ: filius meꝰ es tu/ego hodie genui te? & rurſũ. ego ero illi in patrẽ: & ipſe erit michi in filiũ. At ſacer Hieronymꝰ: hũc verſũ ex hebræo ſic poſuit. Erit nomẽ eiꝰ i æternũ: vltra ſolẽ pſeuerabit nomẽ eiꝰ. qđ etiã & ſi de bñdicto noie IHESV itelligãt: nichil abſonũ. Nã deifero authore Paulo eſt nomẽ qđ eſt ſuper oẽ nomẽ. & de quo ad Romanos: IHESVS Chriſtꝰ heri & hodie ipẽ & i ſęcula. qđ & toti verſui quadrat. & de quo Petrꝰ i actis: nõ eſt i aliquo alio ſalꝰ. nec enĩ aliđ eſt nomẽ ſub cœlo datũ hoibꝰ: i quo oporteat nos ſaluos fieri. qđ & ſequẽti verſui haud iaccõmodabile videt/vbi dicit. et bñdixẽ i ipſo oẽs tribꝰ terrę: oẽs gẽtes magnificabũt eũ. Cuſa i ſermonibꝰ/ſenſit hoc admirabile & bñdictũ nomẽ: totũ in ſe claudere cũ media ſin id eſt/ſ/littera magnũ dei ineffabile nomẽ tetragrãmaton/quatuor litteris ioth/he/vau/he cõflatũ. qđ his litteris noſtris quoquo pacto repſẽtare poſſumꝰ I HE V HE. iũcti ſic IHEVHE. iũge igit ſin id eſt ſin medio: ſi et IHESVHE nomẽ bñdictũ regis noſtri & ſaluatoris oĩm. & deo icarnato/ineffabile factũ eſt effabile. Illud idẽ ſcripſit Mirãdula. & de eodẽ librũ ędidit elegãtiſſimꝰ/& ſine cõtroverſia iter Sueuos doctiſſimꝰ Ioãnes Capnion/cuiꝰ paulo añ meminimꝰ. quẽ qdẽ libellũ ab illo diuino/bñdicto/& admirãdo noie: de verbo mirifico nũcupauit. ſed de hoc nũc ſatis dictũ ſit. ¶ Aduerte p̃terea bñdictũ de icõmutabili diuinitate ter replicatũ: verſu 17/19/et 20. primo loco de filio/ſcdo vero loco de patre itellectũ q eſt fõtana deitas/& tertio de ſpiritu ſãcto/i myſterio idẽ dicit: qđ nũc i eccleſia/mõte ſion & ciuitate dei/diuio idultũ afflatu canit. bñdicamꝰ patrẽ & filiũ cũ ſãcto ſpũ: laudemꝰ & ſupexaltemꝰ eũ in ſæcula. quamuis hãc diuinam hymnologiã Guillermꝰ Hebræꝰ plo viri Chriſto ingenio/tẽporibꝰ glorioſi cõfeſſoris Guillermi Byturicẽſis archiep̃i ſacris vndis ablutꝰ: plane velit Hebręis fuiſſe traditã/ et i eorũ codicibꝰ (niſi mãci habeãt) patrio ſermone debere cõtineri. ſed hoc noſtro ęuo/neſcio ſi illorũ malitia/nequaq̃ reperiri certũ eſt. Bñdictꝰ igit ab oĩ gẽte/tribu & lingua pater & filius & ſpiritꝰ ſãctꝰ: laudatꝰ et ſupexaltatꝰ i ſæcula ſæculorum. Amen.

¶ Defecerunt laudes Dauid filij Ieſſe. pſalmus Aſaph. LXXII.

1 QVam bonus iſrael deus: ijs qui recto ſunt corde.

2 Mei autem pene moti ſunt pedes: pene effuſi ſunt greſſus mei.

3 Quia zelaui ſup̃ iiquos pacẽ peccatorũ videns.

4 Quia nõ eſt reſpectus morti eorũ: & firmamẽtum in plaga eorum.

5 In labore hominũ nõ ſunt: & cum hominibꝰ non flagellabuntur.

6 Ideo tenuit eos ſuperbia: operti ſunt iniquitate & impietate ſua.

¶ Defecerunt laudes Dauid filij Ieſſe. pſalmus Aſaph. LXXII.

QVam bonus deꝰ iſrael: ijs qui recto ſunt corde.

Mei autem pene moti ſunt pedes: pene effuſi ſunt greſſus mei.

Quia zelaui in peccatoribꝰ: pacẽ pctorũ vidẽs

Quia non eſt declinatio morti eorum: nec firmamẽtũ i plaga eorũ.

In laboribus hominũ non ſunt: et cũ hominibus nõ flagellabuntur.

Ideo tenuit eos ſup̃bia eorum: & operti ſũt iniquitate & ipietate ſua.

¶ Cõplet̃ ſunt oões Dauid filij Ieſſe canticum Aſaph. LXXII.

ATtamen bonꝰ eſt iſrael deus: ijs qui mundo ſunt corde.

Mei autem pene vacillauerunt pedes: pene effuſi ſunt greſſus mei.

Quia ęmulatꝰ ſũ cõtra iniq̃s: pacẽ ipiorũ vidẽs

Qđ non recogitauerit de morte ſua: & firma ſint veſtibula eorum.

In labore hominũ non ſunt: & cum hominibꝰ non flagellabuntur.

Ideo nutriti ſunt ad ſuperbiam: circũdederũt iniquitatem ſibi.

DE NEMESI CHRISTI DOMINI.

Psal. 72

	GALL.	ROM.	HEB.
Qz bonꝰ. 7	Prodijt quasi ex adipe iiquitas eorū: trāsierūt in affectum cordis.	Prodijt q̄si ex adipe iiquitas eorum: trāsierūt in dispositionē cordis.	Processerūt a pinguedine oculi eorū: trāsierūt in cogitationes cordis.
8	Cogitauerūt & locuti sunt nequitiā: iniquitatē i excelso locuti sunt.	Cogitauerūt et locuti sunt nequitiā: iiquitatē i excelsum locuti sunt.	Irriserunt et locuti sunt in malitia: calumniam de excelso loquentes.
9	Posuerunt in cœlū os suum: & lingua eorum transiuit in terra.	Posuerūt in cœlum os suum: & lingua eorum transiuit super terram.	Posuerunt in cœlū os suum: & lingua eorum deambulauit in terram
10	Ideo cōuertetur populus meꝰ hic: & dies pleni inuenientur in eis.	Ideo reuerteť huc populus meus: & dies pleni inuenientur in eis.	Propterea cōuerteť populus eius hic: & quis plenus inueniet in eis?
11	Et dixerunt quomodo scit deus: & si est scientia in excelso?	Et dixerunt quomodo sciuit deus: & si est scientia in excelso?	Et dixerunt quomodo nouit deus: & si est sciē tia in excelso?
12	Ecce ipsi peccatores et abundantes in sæculo: obtinuerunt diuitias.	Ecce ipsi peccatores & abundantes in sæculo: obtinuerunt diuitias.	Ecce isti impij & abundātes in sæculo: multiplicauerunt diuitias.
13	Et dixi ergo sic causa iustificaui cor meū: et laui int̄ inocētes manꝰ meas	Et dixi ergo sine causa iustificaui cor meum & laui inter innocētes manus meas/ & fui flagellatus tota die: & iudex meus in matutino.	Ergo ne frustra mūdaui cor meū: & laui in innocentia manus meas.
14	Et fui flagellatus tota die: & castigatio mea i matutinis.	Si dicebā narrabo sic: ecce natio filiorum tuorum quibus disposui.	Et fui flagellatus tota die: & increpatio mea in matutinis.
15	Si dicebā narrabo sic: ecce nationem filiorum tuorum reprobaui.	Existimabā vt cognoscerē/ hoc labor est ante me donec intrem in sanctuariū dei: & itelligā in nouissima eorum.	Dixi si narrauero sic: ecce generationem filiorum tuorum reliqui.
16	Et existimabā vt cognoscerē: hoc labor ē añ me	Verūtamē ꝓpter dolos dispositisti eis mala: deiecisti eos dū alleuarent	Et cogitaui vt itelligerē istd labor ē i oculi meis.
17	Donec intrem in sanctuariū dei: et intelligam in nouissimis eorum.	Quomodo facti sunt in desolationē? subito defecerūt: perierūt ꝓpter iiquitates suas velut somniū exurgentis.	Donec veniam ad sanctuarium dei: intelligā in nouissimo eorum.
18	Verūtamē propter dolos posuisti eis: deiecisti eos dum alleuarentur.	Domine i ciuitate tua imagines eorum: ad nichilum rediges.	Veruntamen in lubrico posuisti eos: deiecisti eos ad interitum.
19	Quomodo facti sunt i desolationē? subito defecerunt: perierūt propter iniquitatem suam.	Quia delectatū est cor	Quomodo vastati sūt? subito defecerunt/ cōsūpti sūt quasi nō sint: quasi sōniū euigilātis.
20	Velut somnium surgētium domine: i ciuitate tua imaginem ipsorum ad nichilum rediges.		Domine i ciuitate tua imaginem eorum: ad nichilum rediges.
21	Quia iflāmatū est cor		Quia contractum est

meũ et renes mei cõmutati sũt: & ego ad nichilũ redact⁹ sũ/ et nescíui.
22 Vt iumẽtũ fact⁹ sũ apd̃ te: & ego semper tecũ.
23 Tenuisti manũ dexterã meã/ & in volũtate tua deduxísti me: & cũ gloria suscepísti me.
24 Quid enim michi est in cœlo: & a te quid volui super terram?
25 Defecit caro mea et cor meũ: de⁹ cordis mei & pars mea de⁹ in ęternũ.
26 Quia ecce qui elõgãt se a te pibũt: pdidísti omnem qui fornicat abs te
27 Michi autem adhęrere deo bonum est: ponere in dño deo spẽ meam.
28 Vt ãnũciẽ oẽs pdicatiões tuas i portis filię siõ

meũ & renes mei resoluti sũt: et ego ad nichilũ redact⁹ sum/ et nescíui.
Vt iumẽtũ fact⁹ sũ apd̃ te: & ego semper tecũ.
Tenuisti manũ dexterã meã/ & in volũtate tua deduxísti me: & cũ gloria assumpsisti me.
Quid enim michi restat in cœlo: et a te quid volui super terram.
Defecit cor meũ et caro mea de⁹ cordis mei: & pars mea deus in scĺa.
Quia ecce qui elõgãt se a te peribunt: pdes omnes qui fornicãt abs te.
Michi autẽ adhærere deo bonum est: ponere in dño deo spem meam
Vt annũciẽ oẽs laudes tuas: i portis filiæ sion.

cor meũ/ et lũbi mei velut ignis fumigans: et ego insipiẽs & nescius.
Quasi iumẽtũ fact⁹ sũ apd̃ te: et erã sẽp tecũ.
Et tenebas manũ dexterã meã/ in consiliũ tuũ deduces: & postea in gloria suscipies me.
Quid michi est in cœlo: et tecũ volui i terra?
Cõsũpta ẽ caro mea et cor meũ: robur cordis mei et ps mea de⁹ i ętnũ
Quia ecce q̃ elogãt se a te peribũt: perdidisti omnẽ fornicãtẽ abs te.
Michi autem appropi quare deo bonũ est/ posui i dño deo spẽ meã: vt narrem omnes annũciationes tuas.

TITVLVS. Canticum Asaph. Psalmus de Christo domino, propheta inspiritu inducit
1 dominum nunc in se/ nunc in membris loquentem.
2 EXPOSITIO CONTINVA. Quã bon⁹ israel de⁹: ijs qui recto sũt corde. q̃ dulcis/ q̃ suauis/ q̃ benign⁹ de⁹ israel: ijs qui mũda sũt mẽte/ quiq; eũ adeũt pura cõtẽplatiõis luce. Mei
3 autẽ pene moti sunt pedes: pene effusi sũt gressꝰ mei. Quia zelaui sup iniquos: pacẽ pctõrũ vidẽs. vix firme hæserũt plãtæ pedũ meorũ: p̃ zelo nutauerũt/ vacillauerũt vixq; me sustentauerunt pedes mei. quia zelat⁹ sũ aduersꝰ pios/ iflãmatusq; sũ ardẽter et indignat⁹: impiorũ i trãquillitate ꝓsperitatẽ cernẽs. Quia nõ est respect⁹ morti eorũ: et firmamentũ in plaga eorũ. indignat⁹ sũ/ quia nõ est cogitatio recordatione dieꝰ obit⁹ eorũ: & firma est absq;
5 ęgritudine vita eorũ. In labore hoim nõ sũt: & cũ hoib⁹ nõ flagellabunt. nõ versãt i laboribus ad viuẽdum vt reliqui hoim sed i delictijs exístũt: & si pscutioẽs/ fames/ pestes/ bella
6 aduenirũt nõ cũ cæteris patiunt/ sed ob diuitias & potẽtias illa effugiũt. Ideo tenuit eos superbia: opti sunt iniquitate et ipletate sua. & hæc ea ipsa causa est/ quare tumẽt/ efferunt inflãt
7 & supbiunt: & quare onusti sunt flagitijs/ & in deũ irreuerẽtia. Prodijt quasi ex adipe iniquitas eorũ: trãsierũt in affectũ cordis. ꝓcesserũt ex abũdãtia bonorũ/ malę cõcupiscentiæ
8 eorũ: et ipi qcquid i desyderiũ aię eorũ icesserit/ opati sũt. Cogitauerunt et locuti sũt nequitiã: iniquitatẽ i excelso locuti sunt. animo praua suggesserunt/ ore detractauerũt: & blasphemiã cõtra deũ euomuerũt. Posuerũt i cœlũ os suũ: & lingua eorũ trãsiuit i terrã. de deo/ de
9 10 cœlestib⁹ superbe & irreuerẽter locuti sũt: & de reb⁹ terrenis agitauerũt sermonẽ. Ideo cõuertet ꝓpꝰ me⁹ hic: et dies pleni iueniẽt i eis. has ob res (quo magis idignãdũ) fideles
11 mei labẽt et declinabũt ad eos: & tẽpora multa cõperiẽt errorũ/ seductiõisq; eorũ. Et dixerunt quomõ scit de⁹: et si est sciẽtia i excelso? & ipi seducti & more ipiorũ corrupti iniquerũt/
12 quonã pacto nouit de⁹ facta nostra: & si est notio rerũ terrenarũ i cœlo. Ecce ipi pctõres et abũdãtes i scło: obtinuerũt diuitias. ecce nosipi videm⁹ trãsgressores et diuites scli: bonorũ
13 mũdi hui⁹ sibi coaceruasse opes prosperitateq; sibi cumulasse/ quomõ iglr nouit de⁹/ quõ horũ sciẽtia/ ꝓuidẽtiaq; i cœlo? Et dixi ergo sine causa iustificaui cor meũ: et laui iter innocẽtes manꝰ meas. & hęc in zelo & nemesi mea vidẽs/ dixi ergo si ob exẽpla ipiorũ iusti mei
auertũt & pereunt/ frustra sine labe et icoinquinatã seruaui aiam meã: & mũda habui i ino-

Q bonus. cētia opa q ꝑ eorū salute venerā. E t fui flagellat⁹ tota die: & castigatio mea ī matutinis. 14
frustra ergo ſī ſic quos redemi/quos mūdaui exēplis malorū peūt/ fuit flagellatio mea in
die trāſit⁹ mei:& apprahēſio mea matutina ī māib⁹ pctorū. S i dicebā narrabo ſic:ecce na 15
tionē filiorū tuorū reprobaui.& dixi ī illo zelo meo/ſi ita dixero:ecce ſic dicēs gnationē iu
ſtorū tuorū omiſi/filios tuos nō tetigi/quia ob malorū ꝑſperitatē & ipunitā ī hoc ſcio eo
rū ſup̄biā & ipietatē/a recto calle nō dimouebūt. E xiſtimabā vt cognoſcerē:hoc labor eſt 16
añ me. D onec itrē ī ſāctuariū dei:& itelligā in nouiſſimis eorū.& ī zelo meo ī hac rerū co 17
gnitione verſabar:& hęc ipſa laborioſa & afflictiōis plena eſt mēti meæ.donec inducar in
regnū patris mei:& tūc ipē ꝓuideā & cogitē de bonorū æterna p̄miatiōe & de extrema ī
piorū punitiōe. V erūtn̄ ꝓter dolos poſuiſti eis:deieciſti eos dū alleuarēt.attn̄ tu pater cœ 18
leſtis ꝓpter nequitias eorū deduxiſti eos ī laqueū:p̄cipitaſti eos dū extollerent/dū efferrēt
ī altū. Q uomō facti ſūt ī deſolationē?ſubito defecerūt:perierūt ꝓpter iiquitatē ſuā. quonā 19
pacto ī p̄cipitiū dediti ſūt? rēpēte ſublati ſūt:æternę morti adiudicati ſūt.ꝓpter ipietatē ſuā.
V elut ſōnū ſurgētiū dne ī ciuitate tua:imaginē iporū ad nichilū rediges. tu pater ęterne 20
noia eorum in cœleſti Hieruſalem penit⁹ extermiabis/ erades/ abolebis/ penituſq; delī
nes:pīn ac ſimulacrū ſōniātiū expgiſcētiū a ſōnoQ uia iflāmatū eſt cor meū & renes mei 21
cōmutati ſūt:& ego ad nichilū redact⁹ ſū & neſciui.id facies/qa aia mea zelo ſuccēſa eſt/et
lūbi mei iflāmati:& ego cōſūpt⁹ ſū/& ego inſōs & incōſci⁹ eorū ob q̄ ego cōſumor. V t iu 22
mētū fact⁹ ſū apud te:& ego ſemp tecū.vt mācipiū batulū apd te pater mi factus ſū/cui tu
oim mortaliū ſarcinas ipoſuiſti ferēdas:& ego a te pater nūq̄ abſū. T enuiſti manū dextrā 23
meā/& ī volūtate tua deduxiſti me:& cū gloria ſuſcepiſti me.tu pater ī oīb⁹ alleuaſti me/
rexiſti & adiuuiſti me & ī bñplacito tuo dux me⁹ fuiſti/ ex iferis reuocās me: et cū clariſi
catione in cœlis ad te recepiſti me.Q uid enī mihi eſt in cœlo:& a te qd volui ſup terrā? 24
quid enī aliud in cœlo volui niſi te:et quid aliud q̄ te/ volui ſup terrā? D efecit caro mea et 25
cor meū:deus cordis mei et pars mea de⁹ in æternū.nō ſufficit caro mea et aīa mea cape
re tātū bonū:ſed tu de⁹ fortitudo es aīæ meæ/ei⁹ inſufficiētiā ſupplens et defectū/ portio
mea et hæreditas quā ī cœlo et ſup terrā ſemper volui/de⁹ me⁹.Q uia ecce qui elōgāt ſe a 26
te peribunt/pdidiſti oēs qui fornicāt abs te.nec ab re te ſolū ī cœlo et ſup terrā volui/ qa
ecce qui ſe auertunt a te/ ꝓculq; mādatorum tuorum p̄uaricatiōe fiunt/ morte mulctabūt
æterna:et eos vniuerſos qui aliud quicq̄ pluſq̄ te q̄runt et amāt/ſimili ſupplicio extermia
bis.M ichi autē adhærere deo bonū eſt:ponere ī dño deo ſpē meā.at vero michi agglutī 27
nari et vniri deo/ fœlix beatumq; eſt: et fiduciam meam ī dño deo meo collocare. V t an 28
nunciē oēs p̄dicationes tuas:in portis filiæ ſion.adhęrere tibi pater tuæq; obſequi volūta
ti michi bonum eſt/quo enarrē vniuerſas euāgelizationes tuas:ī primordijs naſcētis filiæ
tuæ/eccleſiæ regnatorū/ad te in ſpiritu et veritate cognoſcendū et venerandum.
ADVERTE.Tertio verſu.quia zelaui ſup iiquos:Hieronym⁹ ex hebręo quia ęmulat⁹ ſū
cōtra iiquos.cū dicit cōtra/ clarior aptiorq; dat itelligētia q̄ cū dicit ſup/tāetſi idē ſenſ⁹ ea
dēq; ſentētia.idē enī p̄tēdo ſiue dixero indignor ſup hāc rē/ ſiue idignor cōtra aduerſuſue
hāc rē.p̄ſtat tn̄ legam⁹:quia zelaui cōtra iniquos. iup enī:multorū/i expoſitiōe hui⁹ pſal
mi torſit intelligētiā.Et ęmulationē ꝓ idignatione capi poſſe:pſalmi 77 ſatis 64. decla
rat verſ⁹.Similiter zelum pro indignatiōe capi:mōſtrat ſufficiēter pſalmi 78 verſ⁹ quit⁹.
¶ Quarti verſus prima particula.quia nō eſt reſpect⁹ morti eorū:Hieronym⁹ ex hebręo/
quia nō recogitauerūt de morte ſua,poteſt itaq; et morti et mortis apd nos legi:dū mō id
mortis eorū/ſiue morti eorū/itelligam⁹ ī morte ſua.vt et græce ὅτι οὐκ ἔστιν ἀμέριμνος
ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῶν quoniā nō eſt reſpectus ī morte eorū. acſi diceret: ipſi nō conſy
derāt/nō attēdūt ſe aliqn̄ morituros. ¶ Scda eiuſdē quarti verſ⁹ particula.& firmamētū in
plaga eorū:Hieronym⁹ ex hebręo/et firma ſunt veſtibula eorū. Paulus hebrę⁹: & eſt ſa
na valitudo eorū.græce καὶ σερέωμα ἐν τῇ μάστιγι αὐτῶν/ & firmamētū in flagello
eorū.hac igit̄ beati Hieronymi particula/& ſana ſūt veſtibula eorū: deſignari videt̄ ſana
ſunt habitacula/valida & firma ſunt corpora eorū.et ex græco talis forſan eliciend⁹ ſenſ⁹.
firmū eſt flagellū eorū: quo quidē bonos perſequūt & flagellāt. μάστιξ enī pro quo voca
bulo interpretati ſunt plaga:flagrum ſignificat/quo quippiam percutitur/verberatur/fla
gellatur.ſunt enim impij quādiu vſuunt ſanię ſunt: iuſtorum piorumq; flagella.& ſequēs
verſus indicat/q̄ non de plaga eorum & flagello quo flagellent̄ ſit itelligēdū:vbi dicit̄ i la
bore hoim nō ſūt/& cum hoīb⁹ nō flagellabūt.ſed de ea plaga et flagello:qua & quo alios
moleſtijs iiurijſq; afficiūt. ¶ Decimo verſu.ideo conuertet̄ pp̄ſus meus hic:hic/ hoc in lo
co aduerbiū.ꝓ quo poſitū eſt grece ἐρταῦθα. ¶ Eodē decimo verſu.et dies pleni iuenięt̄ ī
eis: Hieronym⁹ ex hebręo/& qs plen⁹ iuenięt̄ ī eis?quo deſignari ali⁹ videt̄ ſenſ⁹/ſcilicet
ideo propter ꝓſperitatē ipiorū/ſcelerū eorū ipunitatē/quaſi nulla ſit prouidētia:conuertet̄

ppfus me⁹ & deprauabitur ad cõſimilẽ næquitiã. & quis plen⁹/integer/ oĩ ex parte ĩcorruptus inueniri poterit ĩ eis? reſpõſio audiẽ. nõ reperieẽ. ¶ Tertiodecimo verſu. & lauí iter ĩnocẽtẽs man⁹ meas: ex hebræo & laui in ĩnocẽtia man⁹ meas. & id quoq; aptius & Chriſto dño cõueniẽti⁹. ſõniãt aũt qui putãt legẽdũ laui interĩ nocẽtes man⁹ meas/ex oĩb⁹ tralationibus & græco ἐνιψάμην ἐν ἀθῳότοις/ laui ĩ ĩnocẽtib⁹. ¶ Quitodecimo verſu. ſi dicebã narrabo ſic/ecce nationẽ filiorũ tuorũ reprobaui: Hieronym⁹ ex hebræo/ dixi ſi narrauero ſic/ecce gñationẽ filiorũ tuorũ reliqui. quo deſignaẽ nõ reprobaſſe (ſic dicẽdo ideo cõuerteẽ popul⁹ me⁹ hic/et quis iueniẽt plen⁹ ĩ eis? & dixi ergo ſine cauſa iuſtificaui cor meũ/& laui ĩ innocẽtia man⁹ meas) gñationẽ filiorũ dei: ſed reliquiſſe et excepiſſe/& non ſimpliciter fruſtra iuſtificaſſe cor ſuũ iter hoíes verſat⁹ abſq; pcõ/& ĩ inocẽtia lauiſſe man⁹ ſuas. ſed fruſtra ꝓ iſs qui cõuerſi ad ipios: miſera ipiorũ forte obuoluẽt. Itaq; recti⁹ facere videt vt habeẽ ex hebræo: q̃ vt in noſtra tralatiõe iacet ¶ Octauodecimo verſu. verũtñ ꝓpter dolos poſuiſti eis: Hieronym⁹ ex hebræo/ verũtñ ĩ lubrico poſuiſti eos. & Paul⁹ Hebræus ita hũc ex littera hebraica interꝓtaẽ locũ. verũtñ ĩ dolis poſuiſti eos. quare nobis poti⁹ videt legẽdũ: verũtñ dolos poſuiſti eis: amota ꝓpoſitiõe ꝓpter. q⁹ ſi manet ꝓpoſitio ꝓpter: adiũgam⁹ vt ĩ tralatiõe romana habeẽ vocabulũ mala poſt eis/ſic legẽtes. verũtñ ꝓpter dolos poſuiſti eis mala. ſic enĩ græce πλὴν διὰτας δολιότητας αὐτῶν ἔθου αὐτοῖς κακά verũtñ ꝓpter doloſitates eorũ: poſuiſti eis mala. nã vt legim⁹: aut trũc⁹/aut nullus ſenſus eſt. ¶ Eiuſdẽ octauidecimi verſ⁹ ſcda particula. deleciſti eos dũ alleuarẽtur: Hieronym⁹ ex hebræo/ deleciſti eos ad interitũ. hic apte deſignat illos delectos eſſe ĩ mortẽ ſcdam/& æternũ ſupplicũ. et qđ apd nos dicit dũ alleuarenẽ. græce habeẽ ἐν τῷ ἐπαρθῆναι. qđ quidẽ verbũ ἐπαίρομαι: magis ꝓ eleuari & attolli iterꝓtari debeẽ q̃ per alleuari. ſic enĩ pſalmi 23/verſu ſeptimo & nono: idẽ vocabulũ per eleuari expoſitũ eſt. cũ dicit & eleuamini portæ æternales & introibit rex gloriæ. legendũ igit̃ potiꝰ eſt: deleciſti eos dũ eleuarentur. & hic circa litterã aſſignat⁹ ſenſus. ¶ Viceſimoprimo verſu. et ego ad nichilũ redactus ſum/& neſciui. id reſpõdet pſalmi 34 verſus octauidecimi ſcdæ particulę: ſimlẽq; ſeruat itelligẽtiã. ¶ Viceſimoſcdo verſu. hac particula/vt iumẽtũ fact⁹ ſũ apd te: Chriſti dñi & ſaluatoris denotaẽ humanitas/ cui vt iumẽto ipoſita ſũt oĩa hoĩm pcã portãda. & iſta particula & ego ſemp tecũ: eiuſdẽ deſignaẽ diuina proprietas. nã ipſe ſemp in patre: & pater in eo eſt. ¶ Vltimo verſu. hæc particula in portis filiæ ſion: ex hebræo ſubticetur ab Hieronymo. ſed et eadem: ex pſalmi 9/verſu quartodecimo habeẽ.

¶ Intellectus Aſaph. LXXIII.

1 VT quid deus repuliſti in finem: iratus eſt furor tuus ſuper oues paſcuę tuæ?

2 Memor eſto congregationis tuæ: quam poſſedíſti ab initio.

3 Redemiſti virgam hæreditatis tuę: mons ſion in quo habitaſti in eo.

4 Leua manus tuas ĩ ſuperbias eorum ĩ finem: quanta malignatus eſt inimicus in ſancto.

5 Et gliati ſũt q. oderũt te: ĩ medio ſolẽnitatis tuę.

6 Poſuerunt ſigna ſua ſigna: & nõ cognouerũt ſicut in exitu ſup ſũmũ.

¶ Intellectus Aſaph. LXXIII.

VT quid repuliſti nos de⁹ in finem: iratus eſt furor tuus ſuper oues gregis tui?

Memento congregatiõnis tuæ: quam creaſti ab initio.

Liberaſti virgam hæreditatis tuæ: mõs ſion ĩ quo habitaſti in idipõ

Leua manũ tuã in ſuperbiam eorũ ĩ finem: quanta malignatus eſt inimicus in ſactis tuis.

Et gloriati ſũt q. te oderunt in medio atrio tuo

Poſuerunt ſigna ſua ſigna/& nõ cognouerũt: ſicut in via ſupra ſũmũ

¶ Intellectus Aſaph. LXXIIII.

VT quid deus repuliſti in finẽ: fumauit furor tuus in gregem paſcuę tuę?

Recordare congregationis tuæ: quam poſſediſti ab initio.

Et redemiſti virgã hęreditatis tuæ: montem ſion in quo habitaſti.

Sublimitas pedũ tuorũ diſſipata eſt vſq; ad finem: omnia mala egit inimicus in ſanctuario.

Fremuerunt hoſtes tui in medio pacti tui: poſuerunt ſigna ſua in tropheum.

Manifeſta ĩ itroitu de-

	GALL.	ROM.	HEB.
Vt quid. 7	Quasi in silua lignorũ securibus exciderunt ianuas eius in idipsum: i securi & ascia deiecerunt eam.	quasi in silua lignorum Securibus exciderunt ianuas eius i idipsum: bipenni & ascia deiecerunt ea.	super in saltu lignorum fecures: & nũc sculpturas eius pariter bipenne & dolatorijs derasẽ runt.
8	Incenderunt igni sanctuarium tuum in terra: polluerunt tabernaculum nominis tui.	Incenderũt igni sanctuarium tuum in terra: polluerunt tabernaculum nominis tui.	Miserunt ignem in sanctuariũ tuum in terra: contaminauerũt tabernaculum nominis tui.
9	Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul: quiescere faciamus oẽs dies festos dei a terra.	Dixerũt i corde suo cognatio eorũ inter se: venite cõprimamus oẽs dies festos dñi a terra.	Dixerunt in cordibus suis posteri eorũ simul: incenderunt omnes solennitates dei in terra.
10	Signa nostra nõ vidimus/ iam non est propheta: & nos nõ cognoscet amplius.	Signa nostra nõ videmus/ iam non est propheta: & nos non cognoscet amplius.	Signa nostra non vidimus/ non est vltra ppheta: & non est nobiscum qui sciat vsq; quo.
11	Vsquequo deus improperabit inimicus: irritat aduersarius nomen tuum in finem?	Vsquequo deus improperabit inimicus: irritat aduersarius nomen tuum in finem?	Vsquequo deus exprobrabit aduersarius: blasphemabit inimicus nomen tuum in finem?
12	Vt quid auertis manũ tuam & dexteram tuã: de medio sinu tuo in finem?	Vt quid auertis faciem tuam & dexteram tuã: de medio sinu tuo in finem?	Quare conuertis manum tuam & dexteram tuam: in medio sinu tuo consumens.
13	Deus autem rex noster ante sæcula: operatus est salutẽ i medio terrę.	Deus autẽ rex noster ãte sæcula: operatus est salutem in medio terrę.	Deus autem rex meus ab initio: operatur salutes in medio terræ.
14	Tu confirmasti i virtute tua mare: contribulasti capita draconum in aquis.	Tu confirmasti in virtute tua mare: tu contriuisti capita draconũ super aquas.	Tu dissipasti in fortitudine tua mare: contriuisti capita draconum in aquis.
15	Tu confregisti capita draconis: dedisti eum escã populis æthiopũ.	Tu cõfregisti caput dracõis magni: et dedisti eũ i escã populo ęthiopũ.	Tu cõfregisti capita leuiathan: dedisti eum in escam populo ęthiopũ
16	Tu dirupisti fontes & torrentes: tu siccasti fluuios etham.	Tu dirupisti fontes et torrentes: tu exiccasti fluuios etham.	Tu dirupisti fontem & torrentem: tu exiccasti flumina fortia.
17	Tuus est dies & tua est nox: tu fabricatus es auroram & solem.	Tuus est dies & tua est nox: tu fecisti solem & lunam.	Tua est dies & tua est nox: tu ordinasti luminaria & solem.
18	Tu fecisti õnes terminos terræ: ęstatẽ et ver tu plasmasti ea.	Tu fecisti omnes terminos terrę: æstatem et ver tu fecisti ea.	Tu statuisti omnes terminos terrę: æstatem et hyemem tu plasmasti.

19 Memor esto huius/ inimic⁹ improperauit domino: & populus insipiens incitauit nomen tuum.

20 Ne tradas bestijs animã confitentẽ tibi: animas pauperũ tuorũ ne obliuiscaris in finem.

21 Respice in testamentũ tuum: quia repleti sunt qui obscurati sunt terrę domibus iniquitatum.

22 Ne auertat humilis factꝰ cõfusꝰ: pauper et iops laudabũt nomẽ tuum.

23 Exurge deꝰ iudica causam tuã: mẽor esto iproperiorũ tuorũ eorũ quę ab insipiẽte sũt tota die

24 Ne obliuiscaris voces inimicorum tuorum: superbia eorũ qui te oderunt ascendit semper.

Memor esto huiꝰ/ creaturæ tuæ inimicus improperauit domino: & populus insipiens exacerbauit nomen tuum.

Ne tradas bestijs aias confitentes tibi: & animas pauperũ tuorũ ne obliuiscaris in finem.

Respice in testamento tuo: quia repleti sũt qui obscurati sunt terræ domorum iniquitatum.

Ne auertat hũilis factꝰ cõfusꝰ: pauper & iops laudabũt nomẽ tuum.

Exurge deꝰ iudica causã tuã: memor esto ipropiorũ tuorũ eorũ q̃ ab insipiẽte sunt tota die.

Ne obliuiscaris voces q̃rentiũ te: superbia eorũ qui te oderunt ascendit semper ad te.

Memento huiꝰ/ inimicus exprobrauit domino: & populus insipiẽs blasphemauit nomen tuum.

Ne tradas bestijs animã eruditã lege tua: vitæ pauperũ tuorum ne obliuiscaris i perpetuũ.

Respice ad pactũ tuum: quia repletæ sũt tenebris terrę/ habitationes iniquæ subrutæ.

Ne reuertat cõfractꝰ et cõfusꝰ: egenꝰ & pauper laudabũt nomẽ tuum.

Surge deus iudica causam tuam: memẽto opprobrij tui ab insipiente tota die.

Ne obliuiscaris voces hostium tuorum: sonitus aduersariorum tuorum ascendit iugiter.

TITVLVS. Eruditio Asaph. psalmꝰ: manifestatio lõgę humiliatiõis ppłi Christi. & hęc videt esse quę ad tẽpora nostra se extẽdẽs: solos Hispanos/ Gallos/ Britãnos/ Germanos/ Pãnonios/ Italos/ cũ paucis alijs/ ex integro Christo reliquerit. reliquos aũt fere oẽs: secta bestialis occuparit. cuiꝰ (miserãte Christo) c proximo finis sperat. post quã: et pastor vnus & ouile vnũ futurũ est. & illa erũt nouissima tẽpora. Propheta iducit i spiritu ppłm fidelẽ.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Vt quid deꝰ repulisti in finẽ: iratꝰ est furor tuus sup oues pascuę tuę? O deus quare abijcis nos ad nouissima tẽpora: quare sic succẽsuit indignatio tua

2 super populos doctrinę euãgelicę? Memor esto cõgregationis tuæ: quã possedisti ab ũtio.

3 memorare primitiuę ecclesię tuę: quã tibi acquisisti ab euãgelicę legis exordio. Redemisti virgã hęreditatis tuę: mons sion in quo habitasti in eo. ab eodẽ exordio eripuisti baculũ

4 et robur possessionis tuę: eripuisti inquam montẽ sion/ ecclesiam sanctam in qua beneplacitum fuit tibi inhabitare. Leua manus tuas in supbias eorum in finem: quãta malignatus est inimicus in sancto? puni ad vltimum temerariam hostium tuorum/ prauorum hęreticorum audaciã: q̃multa maligne finxit hostium tuorum caput aduersꝰ deum et Christũ

5 tuum? Et gloriati sunt q oderunt te: in medio solẽnitatis tuę. et superbierunt/ insoluerũtq;

6 hostes tui in tollendis solẽnitatibus tuis. Posuerunt signa sua signa et nõ cognouerunt: sicut in exitu super summum. addiderunt notas suas/ notas (veritate non perspecta) quem-

7 admodũ in egressu in superliminaribꝰ. Quasi i silua lignorũ securibꝰ exciderũt ianuas eiꝰ i

8 idipm: securi & ascia deiecerũt eã. quasi in nemore bipẽnibꝰ demoliti sũt ingressꝰ celebritatis diuinæ pariter: i securi et bipẽne demoliti sunt eã. Incenderunt igni sanctuariũ tuũ i terra: polluerunt tabernaculum noĩs tui. tẽplum noĩ tuo dicatum flãmis exusserũt i orbe ter-

9 rarũ: ꝓphanauerunt locũ in quo iuocatũ est nomẽ tuũ. Dixerũt i corde suo cognatio eorũ simul: quiescere faciamꝰ oẽs dies festos dei a terra. vniuersa hęc aduersꝰ deũ cõfœderatio se-

10 cũ aĩo volutauit: vt extingueret vniuersum Christi domini cultũ in orbe terrarũ. Signa nr̃a nõ vidimꝰ/ iã nõ est ꝓpheta: & nos nõ cognoscet ãpliꝰ. Christe dñe i hac tã lõga humiliatione nr̃a solita miracula nõ cognoscimꝰ/ nõ est iter nos q liberationẽ nr̃am videat: nõ co-

11 gnoscit nos vltra ꝓpheta vt i primaria tua illa eccl̃ia. Vsquequo deꝰ iproperabit inimicꝰ:

Vt quid de. irritat aduersarius nomẽ tuũ in finẽ? quãdiu Christe saluator superimense hostis religiõis tuæ infestabit nos: quãdiu inimicus tuus blasphemabit nomẽ tuũ in tẽpus tã longũ te negans deũ/negãs passũ/negãs patrẽ/filiũ/negãs spiritũ sanctũ? V t quid auertis manũ tuã/ 12
& dexterã tuã: de medio sinu tuo in finẽ? quare iustissime deꝰ amoues leuã vltionis tuę ab hostibꝰ: & quare dexterã auxilij tui de medio pectoris: fauoris & gratiæ tuæ amoues a nobis? D eus autẽ rex noster ante sæcula: operatus est salutẽ in medio terræ. Christus dñs ante mũdi cõstitutionẽ rex noster præordinatus: redẽptionẽ hoim operatꝰ est in medio terræ 13
iudęæ. T u cõfirmasti ĩ virtute tua mare: cõtribulasti capita draconũ ĩ aquis. tu deus ĩ pote 14
state tua prãsisti mũdũ vt eũ sanares & emũdares ab errore: tu cõtriuisti potestates dęmonũ in lauacris regenerãtiũ aquarũ. T u cõfregisti capita draconis: dedisti eũ escã populis 15
Aethiopũ. tu illisisti vires sathanę: dedisti eũ in pabulũ ijs qui detinent in nigra & opaca abyssi caligine. T u dirupisti fontes & torrẽtes: tu siccasti fluuios ethan. tu erũpere feciſti 16
aquas fontiũ & torrẽtiũ baptismales: tu exhaurtẽdis aquis ad regenerationis officiũ arefeciſti fluuios ingẽtes. T uꝰ est dies & tua est nox: tu fabricatꝰ es aurorã et solẽ. tuũ donũ est 17
legis euangelicę lux/& legis mosaicæ figura: tu synagogã cõdidisti et ecclesiã. T u feciſti 18
oẽs terminos terrę: æstatẽ & ver tu plasmasti ea. tu renouasti oẽs terræ regiones: tu religiõnẽ tuã feruẽtẽ feciſti/tu eandẽ remitti permisisti. M emor esto huius/inimicꝰ ĩproperault 19
dño: & populus insipiẽs incitault nomẽ tuũ. memẽto huius dñe qꝫ scilicet hostis ac aduersarius tuꝰ ĩproperio te affecit: qꝫ gens cognitionis tuæ ignara exacerbault/ad irãqꝫ prouocault Christũ tuũ. Ne tradas bestijs aĩas cõfitẽtes tibi: et aĩas pauperũ tuorũ ne obliuiscaris in finẽ. ne des sectæ bestiali conculcandã vitã te agnoscẽtiũ/laudantiũ & benedicentiũ: & ne in perpetuũ obliuioni mandes salutẽ aĩarũ/tuorũ tot calamitatibus oppressorũ. 20
R espice in testamentũ tuũ: quia repleti sunt qui obscurati sunt terræ domibꝰ ĩiquitatũ. at- 21
tẽde in euãgelitũ quod mãdasti: quia tenebris terrenarũ cogitationũ næquã habitatores terræ oppleti sunt. Ne auertat humilis factus confusꝰ: pauper & iops laudabũt nomẽ tuũ. 22
ne profĳciatur a te humiliatꝰ populus confusioni datꝰ: terrenorũ cõtẽptor/et hũanorũ operum destitutus laudes nomini tuo personabũt. E xurge deus iudica causã tuã/ memor esto im- 23
properiorũ tuorũ: eorũ quæ ab insipiente sunt tota die. expgiscere dñe/fer sententiã in causa tua/memẽto irritationũ prouocationũqꝫ tuarũ: quæ a brutali populo inculcant assidue.
N e obliuiscaris voces inimicorũ tuorũ: superbia eorũ qui te oderũt ascẽdit semper. ne obli- 24
uioni mãdes prouocationes/improperia & blasphemias aduersariorũ tuorũ: elatio animi eorũ qui te odio persequuntur teqꝫ contemnunt/accrescit iugiter.

ADVERTE. Tertio versu. redemisti virgã hæreditatis tuæ/mõs sion in quo habitasti in eo: dicẽdũ montẽ sion in quo habitasti. & superfluit id/ in eo. quod ex hebræo satis cõstat/ vbi dũtaxat dicitur: redemisti virgã hæreditatis tuæ/montẽ sion in quo habitasti. et virga hæreditatis dei/ & mõs sion idem sunt. sic enĩ Hieremias ait. israel virga hæreditatis eiꝰ. Et cũ adijcit in calce versus/in eo: ineptus est sermo. at qꝫ habet mõs sion in recto: ratione interpretis latini error accidit. Nam grẽce habet ὄρος σιὼρ τοῦτο ὃ κατεσκήνωσας quod æque per rectum & accusatiuũ interpretari potest ob genꝰ neutrum: quod vtriqꝫ illi casui commune est. ὄρος enĩ id est mons: apud Grẽcos neutrũ est. verũ p accusatiuũ cõuertendũ erat/hoc pacto. montẽ sion eũ ipsũ quẽ inhabitasti. At vero quia interpretem latebat intelligentia quicunqꝫ is fuerit/& anceps erat vocabulũ: per rectum vertit. Q uarto versu. leua manus tuas in superbias eorum in finẽ: Hieronymus ex hebræo/ sublimitas pedum tuorum dissipata est vsqꝫ ad finẽ. quo designari videtur: gloria humilium tuorum deiecta est ad nouissima tempora. Et secunda eiusdem quarti versꝰ particula quanta malignatus est inimicus in sancto: Hieronymꝰ oĩa mala egit inimicus in sanctuario. romana psalmodia habet in fine: in sanctis tuis. græca: ἐν ἁγίοις σου in sancto tuo. si aliter sãcto aut sanctis capiatur q̃ pro sanctuario: rectius esset legendum in sanctum & in sanctos tuos. qd intellectum de prima bestia (de qua apocalypseos 13 prophetia est) vt ex annotatione quinti versus continuo subsequentis consentaneum esse videbitur: siue hoc siue illo modo verum est. Quinto versu. & gloriati sunt qui oderunt te/in medio solẽnitatis tuæ: Hieronymus ex hebræo/fremuerunt hostes tui in medio pacti tui. quo et ijs quæ sequunt designari videt hos hostes temerasse et adulterasse legẽ Christi & euangelium. quod proprie pactũ dei est. quod a prima bestia/id est insano mahumete factum: nemo est qui nesciat/ qui legerit alcoranũ. quo impietatis suæ instrumẽto: alienauit a Christo Africã/Asiã et partẽ Europę. q̃q̃ inter eos (iã millesimus cœptus est annus) lugent Christi fideles/ q̃plurimũ patiẽtia Christi & dei mirãtes/& eius aliquãdo consolatione expectãtes. de qua bestia/ & eiꝰ impietate: apocalypsis habet. et aperuit os suũ ĩ blasphemias ad deũ/ blasphemare nomẽ eiꝰ & tabernaculũ eius/& eos qui in cœlo habitant. & est datum illi bellum facere cũ sanctis:

& vicere eos.& data est ei potestas in oēm tribū & populū/& linguā & gentē. & adorauerūt eā oēs qui inhabitāt terrā:quorū noīa nō sunt scripta in libro vitæ agni. A qua bestia: illos qui sūt sectæ eius/vicesimus versus bestias appellare videt/cū dicit.ne tradas bestijs aīam confitentē tibi.siue vt sacer habet Hieronymus:aīam eruditā lege tua.sic enī bestia illa/ blasphemе mētita est se missā a deo:vt veritatē euāgelij & vtriusq; legis ostēderet. & euangeliū deprauatū esse:solūq; id verū & tenēdū/quod in alcorano cōtinereť. trinitatē negat antitheus ille & totī⁹ diuinitatis ītmicus patrē/filiū/et spiritū sanctū. Christū dōm negat deū:& dei filiū negat passum.postq; verū deum negauit:falsū vnū ꝓfecto asserit/vtpote qui neq; pater neq; filius neq; spiritus sanctus sit.quem suis quorū noīa de libro vitæ sunt deleta/tradidit colendū.Christū & si nō deū:fateť tñ ex virgine natū/sed ex Maria sorore Moysi/adeo vecors/bestialis/& amens/et humanarū diuinarūq; rerū ignarꝰ.post resurrectionē asseruit hoies bibere/comedere/iebriari/nubere/lugurire/luxuriari/scortari terrā icolere.& posuit signa sua/signa:aperta & pudētissima mēdacia erexitq; in tropheum. oēm sanctorū detraxit honorē.nullū ꝓrsus cēsuit venerandū.eius memorias abrasit vbiq; & imagines.sanctū sanctorū/dñicū corpꝰ & viuificū sanguinē/ nobis ad mūdi vsq; cōsummationē sacrosanctū memoriale relictū:irridēdū/calcādūq; præcepit. ꝑualuit sāctis/ipe et sequaces eius icēderunt tēpla dei/sācta oīa polluerūt/& potissimū tabernaculū dei in quo ritu christiano recōdit sanctū sanctorū ceu dictū est.quare nullus mireť:si prophetia hæc de eo interꝑteť.Nā nullus a mūdi exordio surrexit maior & pernicioſior ī deū et sanctā lege dei inimicus et blasphemus.et hic est homo peccati et antichristus:a quo in fine debemus per Christi dei misericordiā liberari.et veni cito dñe IHESV:et spiritu oris tui interfice impiū/qui nūc in tot mēbris et suę impietatis ministris blasphemat.nō me latet alioq; hūc psalmū nūc de captiuitate babylonica/nūc de euersione hierosolymitana exponi solere/sed nō vsq; adeo cōcinne. ¶Sexto versu.posuerūt signa sua signa/ et nō cognouerūt sicut in exitu super sūmū:Hieronymꝰ ex hebræo/posuerūt signa sua in tropheū/ manifesta in introitu desuper.Id intelligiť aut de signis aptis q̄ dñatis bello vrbibus in signū trophei erigūt:aut de apertis mēdacijs/quæ in eminēti et super oēs alias scripturas apud eos eleuato continenť alcorano. ¶Septimo versu.quasi in silua lignorū securibus exciderunt ianuas eius in idipsū/ in securi et ascia delecerūt eā:ex hebræo in saltu lignorū secures/et sculpturas eiꝰ pariter bipēne et dolatorijs deraserūt.quo designare videtur:quo modo secures siluā lignorū deradūt/sic ipsi oī istrumēto scripturas abraserūt/aut sculpturas effigiesq; ad dei sanctorūq; cultū efformatas. ¶Decimo versu.et nos nō cognoscet amplius: Hieronymus ex hebræo/nō est nobiscū qui sciat vsq;quo.et est apertior sensus:quasi id velit.nō est apud nos propheta sciēs liberationis nostræ tēpus a bestia et hoie peccati.et nō negat hic āplius prophetā:sed nō esse qui sciat vsq;quo sequitura sit illa turpis et imanis bestia.aut in desyderio interrogat vsq; quo:et interrogationē ingeminat. ¶Vndecimo versu.irritat aduersarius:melius irritabit.ex hebręo:blasphemabit ītmicꝰ ¶Duodecio versu. et dexterā tuā de medio sinu tuo ī finē: ex hebręo et dexterā tuā in medio sinu tuo consumens.vtrobiq; auertis verbū intelligiť.et quod adūgiť/in medio sinu tuo cōsumēs: designare videtur.quare ad temetipsū retrahis auxiliū tuū: et finis apud te emarcescere/deficere et consumi/nulli afferēs opē. ¶Quartodecimo versu. tu cōfirmasti: ex hebræo tu dissipasti.quare vocabulū confirmasti sumať vt psalmi 37 versu secūdo. ¶Octauodecimo versu.æstatē & ver tu plasmasti ea:ex hebræo ęstatē et hiemē tu plasmasti.qđ si quæriť metaphora de tēpore fidei feruidę et afferēte fructū suū/et tēpore oppositо quale id in quo summo dolendū:aptior est q̄ ex hebręo habeť littera. ¶Primo et vicesimo versu.quia repleti sunt qui obscurati sūt terrę domibus iniquitatū:meliꝰ vt ex hebręo/repletę sunt tenebris terræ/habitationes iniquæ subrutę.nā apd nos cōfusus/iuolutus et pene ineptus sermo.hic itaq; populus fidelis in spiritu precatur dñm:vt attēdat ad sanctū euāgeliū/quo per vniuersum orbem publiceť et cognoscať.quia terrę repletę sūt tenebris ignorantiæ cognitionis/habitationes iniquæ offusę obrutęq; sūt illis tenebris.quia habitationes iniquæ tot per vniuersā ferme terrā paganorum/turcarum/et infidelium repletę tenebris terrestribus/erroribus terrenis/deprauationibus diuinæ legis/et hæresibus.

¶In finem ne corrumpas psalmus Asaph cāticī. LXXIIII.

1 CONfitebimur tibi deꝰ cōfitebimur:

¶In finem ne corrumpas psalmus Asaph cāticī. LXXIIII.

CONfitebimur tibi deus cōfitebimur

¶Victori vt non dispdas psalmus Asaph cāticī. LXXV

CONfitebimur tibi deꝰ cōfitebimur:

	GALL.	ROM.	HEB.
	et inuocabimus nomẽ tuum.	tibi & inuocabim⁹ nomen tuum.	& iuxta nomen tuum narrabũt mirabilia tua
2	Narrabim⁹ mirabilia tua: cũ accepero tẽpus ego iustitias iudicabo.	Narrabo oĩa mirabilia tua: dũ accepero tẽp⁹ ego iustitiã iudicabo	Cum accepero temp⁹: ego recta iudicabo.
3	Liquefacta ẽ tra et omnes qui habitant in ea: ego confirmaui columnas eius. Semper.	Liquefacta est terra & omnes inhabitantes in ea: ego confirmaui columnas eius. Dp̃.	Dissoluetur terra cum omnibus habitatorib⁹ suis: ego appendi colũnas eius. Sela.
4	Dixi iiqs nolite iique agere: & delinquentib⁹ nolite exaltare cornu.	Dixi iiquis nolite iniq̃ agere: & delinquentib⁹ nolite exaltare cornu.	Dixi inique agẽtib⁹ nolite iique agere: et ipijs nolite exaltare cornu.
5	Nolite extollere i altũ cornu vrm: nolite loqui aduersus deũ iniquitatẽ.	Nolite extollere i altũ cornu vrm: & nolite loqui aduersus deũ iiqtatẽ	Nolite extollere in excelsum cornu vestrũ: loquẽtes in ceruice veteri.
6	Quia neq; ab oriente neq; ab occidente neq; a desertis mõtib⁹: quoniam deus iudex est.	Quia neq; ab oriente neq; ab occidente neq; a desertis mõtib⁹: quoniam deus iudex est.	Quia neq; ab oriente neq; ab occidente: neq; a solitudine montium.
7	Hunc humiliat & hũc exaltat: quia calix i manu domini vini meri plenus mixto.	Hunc humiliat & hũc exaltat: qa calix in manu domini vini meri plenus est mixto.	Sed de⁹ iudex hũc hũiliabit & hũc exaltabit/ quia calix in manu domi est vino meraco vsq; ad plenum mixtus: & propinabit ex eo.
8	Et inclinauit ex hoc in hoc/ veruntamẽ fex ei⁹ nõ est exinanita: bibẽt õnes peccatores terræ.	Et inclinauit ex hoc in hoc: veruntamẽ fex ei⁹ non est exinanita. Bibẽt ex eo omnes peccatores terrę/ ego autẽ in sæcula gaudebo: cantabo deo iacob.	Veruntamen feces eius epotabũt: bibentes omnes impij terræ.
9	Ego autem annunciabo in sęculum: cantabo deo iacob.		Ego autem annunciabo in sempiternum: cãtabo deo iacob.
10	Et õnia cornua peccatorum confringam: & exaltabũt cornua iusti	Et oĩa cornua peccatorum confringam. et exaltabũtur cornua iusti.	Et omnia cornua impiorũ confringã: & exaltabũtur cornua iusti.

TITVLVS. Ad victoriã vt nõ dispdas ps cãtici Asaph. pcat̃ i titulo ppheta ne dispdat de⁹ i nouissimo iudicio. ps de Christo dño. ppheta i spiritu iducit Christũ dñm ad patrẽ.

EXPOSITIO CONTINVA. Cõfitebimur tibi de⁹ cõfitebimur: & iuocabim⁹ nomẽ tuũ. hic in sua & suorũ fidelitũ psona loquit̃/ ego & fideles mei pater æterne beneficia tua recolem⁹ & psallem⁹ laudes tuas: & auxiliũ i noie tuo iplorabimus. 1
Narrabim⁹ mirabilia tua: cũ accepero tempus ego iustitias iudicabo. in protractu tẽporis O pater nota faciemus mira bonitatis tuæ q̃ ad saluãdos hoies fecisti opa. quod sequit̃ in sua sola loquit̃ psona, ego cũ dies iudicij aduenerit/ iustitiarũ iudiciũ executioni mãdabo. 2
Liquefacta est terra et omnes qui habitant in ea: ego confirmaui colũnas ei⁹. igne consumpt⁹ est orbis terrarũ: ego libraui/ ego mẽsus sũ sustẽtacula duratiõis eius. 3
Dixi iniquis nolite inique agere: & delinquẽtibus nolite exaltare cornu. premonui flagitiosos/ nequaq̃ flagitiosa operamini: & trãsgressores/ nolite i superbia gloriari. 4
Nolite extollere in altũ cornu vestrũ: nolite loqui aduersus deũ iniquitatẽ. pmonui/ nolite efferre supbiã vestrã in deũ: nolite effũdere ipietatis sermonẽ aduersus factorẽ oĩm. 5
Quia neq; ab oriẽte/ neq; ab occidẽte/ neq; a desertis mõtibus: quoniã deus iudex est. nolite inquã aduersus deũ loqui ipietatẽ/ quia neq; ab ortu so- 6

lis/neq; ab occasu/neq; ab aquilone & austro locisq; ihabitabilib⁹ effugietis vltionē: quo-
7 niā ad deū/cūctorum spectat iudiciū. Hūc humiliat & hūc exaltat: quia calix i manu dñi
vini meri plenus mixto. deus in iudicio partē vnā cōdēnabit & alterā ad gloriā vocabit:
quia potestas iudicādi mero/puroq; iudicio in manu dei/plena miserationis seueritate mi
8 xta. Et inclinauit ex hoc in hoc veruntamē fex eius nō est exinanita: bibēt oēs peccatores
terræ. tēperabit misericordia & seueritate iudiciū/attamē rigor iudicij & ira vltionis in ge-
9 hēna non est ablata: gustabūt ex ea oēs impij terræ. Ego autē annūciabo in sęculū: cāta-
10 bo deo iacob. ego autē præconizabo dei iudiciū vsq; in finē & diē nouissimū: et cōcinā lau
des patri meo/fideliū oīm peccataq; supplātātiū glorificatori deo. Et oīa cornua peccato-
rū confringā: & exaltabunt cornua iusti. & in iudicio vniuersas vires potentiā et gloriam
impiorū elidā: & gloria & potentia iustorum eleuabitur.

ADVERTE. ¶ Scdo versu. cū accepo tēp⁹ ego iustitias iudicabo. pīde est acsī dicerem⁹:
ego iusta/rectaq; iudicabo/recta afferā vnicuiq; iudicia. qđ Christū dñm dixim⁹ in ꝓpria
psona locutū: suplora aūt tā in sua q̄ suorū. nec ab re qdē. Nā illi ꝓpriū est i nouissimo die
iudicij sentētiā ꝓferre: patris aūt bñficia testari & recognoscere et iterī auxiliū eius iplora
re/& Christo dño scdm carnis dispēsationē & fidelib⁹ cōmune est. ipse eni est apd patrē (vt
dilect⁹ iqt apl'us) ꝓpiciatio ꝓ peccatis nostris/nō ꝓ nostris aūt tātū sed etiā pro toti⁹ mū-
di. ¶ Tertio versu. liquefacta est terra: meli⁹ liquefiet. qđ et hebrēū/ dissoluetur terra: et p̄-
cedēs verbū iudicabo ostēdit. ¶ Septimo versu. hūc humiliat & hunc exaltat: accōmoda-
tius ex hebræo humiliabit et exaltabit. ¶ Octauo. & inclinauit ex hoc i hoc: inclinabit re-
ctius. nisi maluerimus dicere vt ex hebræo: & propinabit ex eo.

¶ In finē i laudibus p̄s Asaph cāticū. LXXV

1 NOtus i iudęa deus: in israel magnū nomen eius.
2 Et fact⁹ est i pace loc⁹ ei⁹: & habitatio ei⁹ i siō
3 Ibi confregit potentias: arcum/ scutum/ gladium & bellum. Semp
4 Illuminās tu mirabilit a mōtib⁹ ętnis: turbati sūt oēs īsipiētes corde.
5 Dormierūt sōnū suū: et nichil iuenert oēs viri diuitiarū i manib⁹ suis
6 Ab increpatiōe tua de⁹ iacob: dormitauerunt qui ascenderūt equos.
7 Tu terribilis es & quis resistet tibi? ex tunc ira tua.
8 De cœlo auditum fecisti iudicium: terra tremuit & quieuit.
9 Cū exurgeret i iudiciū deus: vt saluos faceret oēs māsuetos terrę. Sp
10 Q m̄ cogitatio homis

¶ In finem in laudib⁹ Asaph cāticū. LXXV

NOtus i iudęa deus: i israel magnū nomen eius.
Et fact⁹ est i pace loc⁹ ei⁹: et habitatio ei⁹ i siō.
Ibi confregit cornua: arcum / scutum/ gladium & bellum. Dp̄.
Illuminās tu mirabilit a mōtib⁹ ętnis: turbati sūt oēs īsipiētes corde.
Dormierūt sōnū suū: & nichil īuenert oēs viri diuitiarū i manib⁹ suis.
Ab increpatiōe tua de⁹ iacob: dormitauerunt qui ascenderunt equos.
Tu terribilis es & qs resistet tibi? ex tunc ira tua.
De cœlo iudicium iaculatum est / terra tremuit & quieuit dū exurgeret in iudicio de⁹: vt saluos faceret omnes quietos terræ. Dp̄.
Quia cogitatio hois cō

¶ Victori i carmib⁹ p̄s asaph cāticū. LXXVI

COgnoscitur in iudæa deus: in israel magnū nomen eius.
Et erit i salē tabernacl'm ei⁹: et habitatio ei⁹ i siō.
Ibi confringet volatilia arcus: scutum & gladium & bellum. Sela.
Lumē tu es magnifice a montib⁹ captiuitatis: spoliati sūt supbi corde
Dormitauert sōnū suū: et nō inuenerūt oēs viri exercitus manus suas.
Ab increpatiōe tua deus iacob: consopitus est & currus et equus.
Tu terribilis es & quis stabit aduersum te? ex tunc ira tua.
De cœlo annunciabis iudicium: terra timens tacebit.
Cū surrexerit ad iudicā dū de⁹: vt saluos faciat ōnes mites terræ. Sela.
Quia ira hominis cōfi

	GALL.	ROM.	HEB.
Not9 i Iu.	confitebitur tibi: & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.	fitebitur tibi: et reliquię cogitationum diem festum agent tibi.	tebitur tibi: reliquijs irę accingeris.
11	V ouete & reddite dño deo vestro: oēs q̄ i circuitu eius afferēt munera.	V ouete et reddite dño deo vr̄o: oēs qui i circuitu ei9 offertis munera.	V ouete & reddite dño deo vr̄o: oēs qui i circuitu ei9 sūt/ offerēt dona.
12	T erribili & eiq̄ aufert spiritū principū: terribili apud reges terrę.	T erribili et eiq̄ aufert spiritum principum: terribili apud reges terrę.	T erribili auferenti spiritum ducum: terribili regibus terræ.

TITVLVS. Ad victoriam in carminibus psalmus Asaph canticum. Psalmus de Christo domino. propheta in spiritu loquitur.

EXPOSITIO CONTINVA. Notus in iudęa deus: in israel magnū nomē ei9. agnitus 1
Christus dñs in carne in terra iuda: in terra israel celebris fama noīs eius. Et fact9 in pace 2
locus eius: & habitatio eius in sion. in tēpore vniuersæ pacis aduētus eius: & conuersatio
eius in monte sion/ in tēplo dei docēs & instruēs populū. Ibi cōfregit potētias: arcū/ scutū/ 3
gladiū & bellū. i aduētu suo sustulit vites bellorū: & ipse salutis pacisq̄ author detriuit oī-
modū bellādi machinamentū/ ipmq̄ cōflictū. Illuminās tu mirabiliter a mōtibus ęternis: 4
turbati sunt oēs īsipiētes corde. tu deus qui in terrā veniſti mirabili9 illuminās q̄ āgeli dei/
qui illuminauerūt/ docuerūt & illustrarūt per ꝓphetas: cōcitati sūt i te vniuersi mēte cæci/
vęcordes/ dei ignari/ aioq̄ ipij. Dormierūt sōnū suū: & nichil inuenerūt oēs viri diuitiarū 5
in manibus suis. aduersātes iā nato & diuersāti i terris & illumināti Christo dño ne regnū
tēporale ꝑderēt/ mortui sūt i peccatis: & nichil i actiōib9 suis iuētū est bonorū operū. Ab 6
increpatione tua deus Iacob: dormitauerūt qui ascēderunt equos. a correptione tua de9 cu
stodiētiū legē tuā & vicia supprimētiū: ꝓpinquauerūt ad mortē principes & potētes/ qui ti
bi aduersati sunt. Tu terribilis es & quis resistet tibi? ex tūc ira tua. tu tremēdus & metuen 7
dus es/ & quis possit tuę potētię reluctari? ex illo tēpore i Iudęos indignatio tua. De cœlo 8
auditū feciſti iudiciū: terra tremuit & quieuit. Cū exurgeret in iudiciū deus: vt saluos fa- 9
ceret oēs māsuetos terræ. sed & alio aduētu veniet/ cū desup signū dabit deus/ iudicij: i cō
spectu ei9 terreni timebūt/ & tacebūt nequaq̄ audētes tūc mutire & illi aduersari. cū ipe do
min9 ad iudicādū in propria descēdet: vt æterna fœlicitate donet oēs q̄ māsuete illū in ter-
ra susceperē/ eiusq̄ volūtates ac ꝑcepta seruauere. Quia cogitatio hoīs cōfitebit̄ tibi: & reliq̄ 10
cogitationū diē festū agēt tibi. tunc aduersarij tui horrescēt/ pauebūt & conticescēt/ qa tūc
aptę erūt cogitatiōes hoīm/ & deū pariter esse agnoscēt & cōfitebunt̄/ sed solę mitiū/ pio-
rūq̄ cogitationes æternitatis indeficiētē lucē cū festiuitate & gaudio celebrabūt. Vouete 11
& reddite dño deo vr̄o: oēs qui i circuitu ei9/ afferēt mūera. spōdete & q̄ spopōderitis exhi
bete dño deo vestro: nā oēs quorū ille medi9 est/ laudes illi cōcinēt & hymnos. Terribili et 12
ei qui aufert spūm principū: terribili apd reges terræ. spōdete & reddite deo vestro tremēdo
& metuēdo/ & qui potestatē habet auferēdi principibus & potestatibus prudētię sensum: tre
mēdo & metuendo omnibus in terra dominantibus atq̄ regnantibus.

ADVERTE. Secūdo versu. & factus est in pace locus eius: Hieronymus & erit in salē ta-
bernaculū eius. expoſuissem vt nōnulli/ erit in Hierusalē locus eius et cōuersatio ei9 i sion/
quasi huic Esaię vaticinio respōderet/ de sion exibit lex & verbū dñi de Hierusalē/ qđ & i
dñi aduētu ipletū est: nisi q̄ Hieronym9 ad Euagriū presbyterū nō satis cōstitire videt Io-
sepho & nostris/ qui eādē credūt ciuitatē q̄ olim salē & nūc Hierusalē. verū salē dicit̄ oppi-
dū esse iuxta Scithopolin qđ & ei9 quoq̄ tēpore retinebat nomē salē. i quo nō satis apte cō
stat dūm nostrū fuisse. & iterꝑtes nō ꝓprīū nomē esse hic intellexerūt sed cōmune: ideo trā-
tulerūt i pace. ¶ Quarto versu. illuminās tu mirabiliter a mōtib9 æternis Hieronym9 ex
hebræo/ lumē tu es magnifice a mōtib9 captiuitatis. quo designari videt/ tu es lumen ma-
gnificentius q̄ mōtes captiuitatis. et hi montes qui a captiuitate hūani generis illumina-
uerūt ad aduētū Christi dei & saluatoris/ angeli fuerūt et ꝓphetę: q̄ ꝑserti luxerūt gēti He
braicæ/ vt deū agnoscerēt. at vero Christus dñs iuxta oraculū iusti Simeonis: lumē est ad
reuelationē gētiū vt vniuersi fines terræ deū agnoscerēt/ & gloria plebis suæ israel. ¶ Secū
da eiusdē quarti vers9 particula. turbati sunt oēs īsipiētes corde: Hieronym9 ex hebręo spo
liati sūt superbi corde. quod ꝓpemodū icōtaminatę deiparę virginis cōspirat oraculo: qđ
deo plena cecinit. depoſuit potētes de sede: & exaltauit humiles. ¶ Octauo versu. de cœlo
auditū feciſti iudicium/ terra tremuit et quieuit: rectiꝰ ad hebræū/ de cœlo auditum facies

iudiciū/terra tremet & quieſcet. ſic enī ex hebræo de cœlo ānūciabis iudiciū/ terra timens tacebit. & ī præcedētib⁹ de primo iudicio: hic de ſecūdo/ſermo haberi videt. ¶Nono ver ſu. cū exurgeret ī iudiciū de⁹ vt ſaluos faceret oēs māſuetos: cōformius ad hebræū cū exurget ī iudiciū de⁹ vt ſaluos faciat oēs māſuetos terrę. ¶Vndecimo verſu. vouete et reddite dño deo veſtro. ſūt qui legunt nr̄o. græce legit̄ τῷ θεῷ ἡμῶν. deo noſtro: vbi ſcribēdū fuiſſe arbitror ὑμῶν id eſt veſtro. nā & in hebræo deo veſtro habet̄. ſed & codices emēdati oēs/hñt veſtro. ¶Eodē verſu. legēdū ī pſalmodia romana oēs qui in circuitu ei⁹ offerēt munera/& diſtinctiōis pūct⁹ poſt ei⁹/itelligēd⁹. nā et ex hebræo/verbū ſūt itelligendū: acſi ita exprimerem⁹ omnes qui ī circuitu ei⁹ ſūt/offerēt munera. quaſi hęc ſit intelligētia. vos adhuc t̄renorū incolę/vouete et reddite deo veſtro: qa etiā oēs q iudicio facto ęternitatis diē feſtū illi agent/illū circūſtātes/laudes offerent illi. et vos etiā nūc nitamini beatos illos imitari. Et græce etiā p tertiā pſonā pluralem legitur ὅτι σουσι δῶρα. ferent munera. nos autem in eccleſijs gallicis/nunc legimus/omnes qui in circuitu eius affertis munera: romanam forte pſalmodiam imitantes. arbitrati ſunt enim id melius eſſe: et referendum ad id quod in principio intelligitur vos/cum dicitur vouete et reddite. et pleriſq; in locis: ex romana editione mutuantur/vbi id ſuſpicantur dictum accommodatius.

¶In finem p idithum ps Aſaph. LXXVI.

1 VOce mea ad dominum clamaui: voce mea ad deum & intendit michi.
2 In die tribulatiōis meę deū exquiſiui manibus meis: nocte contra eum & non ſum deceptus.
3 Renuit conſolari anima mea/memor fui dei & delectat⁹ ſum/& exercitatus ſum: et defecit ſpiritus meus. Semper
4 Anticipauerunt vigilias oculi mei: turbatus ſū & non ſum locutus.
5 Cogitaui dies ātiquos: & annos æternos ī mēte habui.
6 Et meditatus ſum nocte cum corde meo: & exercitabar & ſcobebā ſpiritum meum.
7 Nūquid ī ęternū p̄jciet de⁹: et nō apponet vt cōplacitior ſit adhuc?
8 Aut in finē miſericordiam ſuam abſcindet: a generatione in generationem?

¶In finem p idithum ps Aſaph. LXXVI.

VOce mea ad dominum clamaui: et vox mea ad deum & intendit michi.
In die tribulatiōis meę deū exquiſiui manibus meis: nocte coram eo et non ſum deceptus.
Negauit conſolari animam meā: memor fui dei & delectatus ſum.
Exercitat⁹ ſū et defecit pauliſp ſpūs me⁹/Dp. anticipauerunt vigilias oculi mei: turbatus ſū & non ſum locutus. *
Cogitaui dies ātiquos: & annos ęternos in mē te habui.
Et meditatus ſum nocte cum corde meo: exercitabar & ventilabā in me ſpiritum meum.
Et dixi nūquid ī æternū proijciet deus / aut non apponet vt cōplacitior ſit adhuc? aut ī finem miſericordiam ſuam abſcidet a ſæculo & in generatione?

¶Victori pro idithum ps Aſaph. LXXVII.

VOce mea ad dominum clamaui: voce mea ad deum & exaudiuit me.
In die tribulatiōis meę dñm exquiſiui: manus mea nocte extenditur & non quieſcit.
Noluit cōſolari aīa mea recordās dei cōturbabar.
Loquebar in memetipſo: & deficiebat ſpiritus meus. Sela.
Prohibebā ſuſpectum oculorū meorū: ſtupebam et non loquebar.
Recogitabā dies antiquos: annos ſæculorū.
Recordabar pſalmorū meorū in nocte cū corde meo loquebar: et ſcobebā ſpiritum meum.
Ergo ne in ęternū proijciet dominus: & non repropiciabitur vltra?
Ergo ne cōplebit vſq; in finem miſericordiā ſuam: conſummabitur verbum de generatione in generationem. *

	GALL.	ROM.	HEB.
9	Aut obliuiſcetur miſereri deus: aut cõtinebit in ira ſua miſericordias ſuas? Semp.	Nunquid obliuiſcet miſereri deus: aut continebit in ira miſericordiã ſuam? Dp.	Nũquid oblit⁹ eſt miſereri de⁹: aut complebit i furore mias ſuas. Sela
10	Et dixi nũc cępi hęc mutatio dexteræ excelſi.	Et dixi nũc cępi hęc eſt imutatio dextę excelſi.	Et dixi ibecillitas mea eſt: hęc cõmutatio dexteræ excelſi.
11	Memor fui operũ dñi: quia memor ero ab initio mirabilium tuorũ.	Memor fui operũ dñi: quia memor ero ab initio mirabilium tuorũ.	Recordabor cogitationũ dñi: reminiſcens antiqua mirabilia tua.
12	Et meditabor in õnib⁹ opib⁹ tuis: et i adinuentionib⁹ tuis exercebor.	Et meditat⁹ ſũ i oĩbus opib⁹ tuis: et i obſeruatiõibus tuis exercebor.	Et meditabor ĩ oĩ opere tuo: & adinuẽtiones tuas loquar.
13	Deus in ſãcto via tua/ quis deus magnus ſicut deus noſter? tu es deus qui facis mirabilia.	Deus in ſancto via tua/ quis deus magnus ſicut deus noſter? tu es deus qui facis mirabilia ſol⁹.	Deus in ſancto tuo via tua/ quis de⁹ magn⁹ vt deus? tu es deus faciẽs mirabilia.
14	Notã feciſti i pplis virtutẽ tuã/ redemiſti i brachio tuo ppl'm tuũ: filios iacob et ioſeph. Sep	Notã feciſti i pplis virtutẽ tuã/ liberaſti i brachio tuo ppl'm tuũ: filios iſrael & ioſeph. Dp	Notã feciſti i pplis potẽtiam tuã/ redemiſti i brachio populũ tuũ: filios iacob & ioſeph. Sela.
15	Viderũt te aquę de⁹ viderũt te aquę et timuerũt: et turbatę ſũt abyſſi	Viderũt te aq̃ de⁹ viderunt te aq̃ & timuerunt & turbatę ſunt abyſſi:	Vidẽtes te aq̃ deus vidẽtes te aq̃ parturiuerũt: et cõmotę ſũt abyſſi.
16	Multitudo ſonitus aq̃rũ: vocem dederunt nubes.	Multitudo ſonit⁹ aquarũ Vocem dederunt nubes/ etenim ſagittę tuæ pertranſierunt: vox tonitrui tui in rota.	Excuſſerũt aq̃s nubila/ vocẽ dederũt nubes: & ſagittę tuæ diſcurrebãt
17	Et teni ſagittæ tuæ trãſeunt: vox tonitrui tui i rota.	Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terrę: vidit & commota eſt terra.	Vox tonitrui tui i rota/ apparuerũt fulgura tua orbi: cõcuſſa eſt et cõmota eſt terra.
18	Illuxerũt coruſcatiões tuæ orbi terræ: cõmota eſt & contremuit terra.		
19	In mari via tua & ſemitę tuę i aqs multis: et veſtigia tua nõ cognoſcẽt	In mari via tua et ſemitę tuę i aquis multis: et veſtigia tua nõ cognoſcẽt	In mari via tua et ſemitę tuę i aqs multis: et veſtigia tua nõ ſũt agnita
20	Deduxiſti ſicut oues populum tuum: in manu moiſi & aaron.	Deduxiſti ſicut oues populum tuum: in manu moiſi & aaron.	Deduxiſti quaſi gregẽ populum tuum: in manu moiſi & aaron.

TITVLVS. Ad victoriã pro idithũ pſalmus Aſaph. pſalm⁹ de Chriſto domino. Prophetra in ſpiritu populum ſanctum inducit.

EXPOSITIO CONTINVA. Voce mea ad dñm clamaui: voce mea ad deũ/ et itẽdit mi- 1
chi. eleuaui orationẽ meã ad dñatorẽ oĩm: eleuaui ad cõditorẽ/ et pſto affuit michi. In die 2
tribulationis meæ deum exquiſiui manib⁹ meis: nocte cõtra eum et nõ ſum decept⁹. ſi interdiu anxiatus ſum et tribulat⁹/ cõfugi ad deum: ſi noctu/ man⁹ meas ãte eum expãdi/ et
i hoc nõ erraui. Renuit cõſolari aĩa mea/ mẽor fui dei et delectat⁹ ſũ et exercitat⁹ ſũ: et de- 3
feciteſpirit⁹ me⁹. ſpiritus me⁹ p tribulatiõe cõſolationẽ nõ reppit/ leuaui cogitatum meum

4 ad dei mei/redẽptoris mei beneficiũ/& cõsolat⁹ sũ/cogitaui meipsũ & iterũ i tristitia cõster-
nata est aia mea. Anticipauerũt vigilias oculi mei: turbat⁹ sũ & nõ sũ locut⁹. añ solitũ vigi-
5 lię tempus insõnis fui pro curriculi vitæ meę recordatione/ꝑ factis ꝑteritæ vitę: tribulat⁹
sũ/& in lachrimis obmutui. Cogitaui dies antiquos: & ãnos æternos i mẽte habui. reuol-
6 ui aĩo dies creatiõis nostræ a principio: cogitaui in fine retributionẽ siue ad vitã siue ad sup
pliciũ/nullo vnq̃ annorũ numero finiendã. Et meditat⁹ sũ nocte cũ corde meo: & exerci-
7 tabar & scobebã spũm meũ. insõnẽ duxi in tacita oratione noctẽ: act⁹ meos ĩtra memetip-
sũ & cũ aĩa mea scrutabar/et explabã spũm meũ. Nũquid i æternũ ꝓiciet de⁹: aut nõ ap-
8 ponet vt cõplacitior sit adhuc? nũquid sinet nos Christ⁹ dñs & de⁹ noster sic affligi in ppe-
tuũ: & nũquid i posterũ nõ addet vt nobis placatior fiat/& nostri misereaꝫ. Aut i finẽ mise
9 ricordiã suã abscidet: a gnatiõe i gnationẽ? nũquid miserationẽ suã nobis denegabit: ꝑ po
steritatũ successiones? Aut obliuiscet misereri de⁹: aut cõtinebit in ira sua misericordias su-
10 as? nunquid fieri poterit vt misereri (qđ illi ꝓpriũ est) dediscat Christ⁹ dñs: aut i indignati-
one miserationes suas abneget? minime id fieri poterit. Et dixi/nũc cœpi: hæc mutatio de-
11 xteręe excelsi. & mot⁹ tuo spiritu dixi/ nũc cœpi cõsolari/ nũc liberari: hæc vicissitudo est
misericordiæ altissimi. Memor fui opũ dñi: quia memor ero ab initio mirabiliũ tuorũ. respe
xi i opa dei & agnoui eũ nõ reliquere iuste oppressos i ppetuũ/sed placabilẽ & ꝓpiciũ fieri/
12 nõ abscindere misericordiã suã/nõ obliuisci misereri/nõ cõtinere in ira misericordias suas:
O de⁹ me⁹ recordabor mirificorũ opũ tuorũ a mũdi exordio. Et meditabor i oĩb⁹ opib⁹
13 tuis: & i adiuẽtiõib⁹ tuis exercebor. verſabor assidu⁹ i mirabilib⁹ tuis cogitãdis: & q̃ ad ho
minũ salutẽ sunt/eloquar & ãnũciabo. Deus i sãcto via tua/quis de⁹ magn⁹ sicut de⁹ no-
14 ster? tu es de⁹ qui facis mirabilia. O rerũ cõditor i solo Christo tuo iter est quo ad te itur/et
quo nobis subuenis/qs potẽs/sublimis & excels⁹ vt tu qui es de⁹ noster? tu solus es q facis
15 opa/naturę vires facultatẽq; supãtia. Notã fecisti i populis virtutẽ tuã: redemisti i brachio
tuo populũ tuũ filios Iacob et Ioseph. mãifestã fecisti natiõib⁹ virtutẽ tuã/ tyrãnos sternẽs
& deijciẽs: liberasti sãctos tuos/filios peccata supplãtãtiũ/& virtutib⁹ accrescẽtiũ. Viderũt
16 te aq̃ de⁹/viderũt te aq̃ & timuerũt: & turbatę sũt abyssi. potẽtiã tuã agnouerunt ppli dñe/
potẽtiã tuã agnouerũt populi & reueriti sũt: & flagitioſę potestates cõturbatę sũt. Multitu
17 do sonit⁹ aquarũ: vocẽ dederũt nubes. mult⁹ populorũ mũdi fremit⁹: spũales viri i sermo-
nẽ ꝓruperũt. Et tenĩ sagittę tuę trãseũt: vox tonitrui tui in rota. eniuero Christe dñe supbã
18 dicte verbũ tuũ penetrat & vbiq; discurrit: ꝑdicatiõis tuæ sonit⁹ in circuitu orbis terrarũ.
Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terrę: cõmota est et contremuit terra. illuminationes de
19 ctrinæ tuæ/signa & prodigia mundo patuere: conturbati sunt homines/& timuerunt po-
tentiam tuam. In mari via tua deus & semitę tuæ in aquis multis: & vestigia tua non co-
20 gnoscent. in mundo deus testamẽtũ tuũ/& in populis multis ꝑcepta tua: & secret⁹ illapſ⁹
tuus incognit⁹. Deduxisti sicut oues populũ tuũ: in manu moisi & aaron. rexisti sicut gre-
gẽ pacificum/ecclesiam tuam: sub potestate mansueti & fidelis principis/& incorrupta vi
tæ sanctimonia et administratione pontificis.

ADVERTE. Tertio versu. memor fui dei & delectat⁹ sũ: Hieronym⁹ ex hebręo/recordãs
dei cõturbabar. hic sens⁹ videtur oppositus: sed iterꝑtes hãc turbationẽ in exultatione spi-
ritus intellexerũt. et dñs noster Lazarũ suscitatur⁹ infremuit spũ/& turbauit seipsũ: ꝑcul-
dubio spiritu exultãs de clarificatione/qua pater in suscitatiõe Lazari eũ clarificatur⁹ erat.
et eleuatis sursũ oculis dixit: pater gratias ago tibi quoniã audisti me. ego autẽ sciebã quia
semper me audis. sed propter populum qui circunstat dixi: vt credant quia tu me misisti.
¶ Sexto versu. & meditatus sum nocte cum corde meo et exercitabar: distinctio facienda
post nocte. & secundo loco copulãdi nota superfluit: ex hebræo vbi legit recordabor psal
morũ meorũ in nocte/cũ corde meo loquebar. neq; etiã in romana continetur psalmodia.
¶ Octauo versu. aut in finẽ. & nono. aut obliuiscet: legẽdũ an. quod ex hebræo satis con-
stat: ex quo/primo loco legit/ergo ne cõplebit vsq; i finẽ. & scđo/nũqd oblitus est. In eodẽ
octauo versu multi codices sunt corrupti habentes abscidet pro abscindet. ¶ Decimo ver-
su. nunc cœpi: Hieronymus ex hebreo/& dixi ibecillitas mea est. ac sit sens⁹. & dixi/ imbe
cillitas mea est: si credã te in æternũ ꝓpiciare/nõ ꝓpiciari/misericordiã in finẽ abscindere/
obliuisci misereri/et id gen⁹. hæc cõsueta est mutatio dexteræ excelsi: ex afflictione i libera-
tionẽ/ex desolatione & luctu i cõsolationẽ/ex pauptate in opulentiã pennẽ/ex siti et fame
in saturitatẽ/quasi de sinistra mutet i dextrã. sed ex opposito timẽdũ: ne de dextra cõmu-
tet i sinistrã/de cõsolatiõe hui⁹ mũdi in luctũ et desolationẽ/de opulẽtia in erũnã peren-
nẽ/de saturitate in ppetuã sitim & ppetuã famẽ. hæc mutatio dextræ excelsi. de prima: dñs
i beatitudinib⁹. de scđa: dñs de epulone diuite flãmis æstuãte æternis/inducit Abraã dicẽ-
tẽ. fili recordare quia accepisti bona i vita tua/& Lazar⁹ similiter mala: nũc autẽ hic con-

Psal.
76
Voce mea.
77

GALL.

solatur/tu vero cruciaris.

ROM.

¶ Vndecimo versu. memor fui operū dñi/quia memor ero mirabiliū tuorū: accōmodatiꝰ ad hebreū memorabor operū dñi/ablata īsup particula quia. nā sic ex hebreo recordabor cogitationū dñi/reminiscēs antiqua mirabilia tua.

¶ Intellectus Asaph.

LXXVII.

1 ATtendite populeus legem meā: inclinate aurem vestrā in verba oris mei.

2 Aperiam in parabolis os meum: loquar propositiones ab initio.

3 Quāta audiuimꝰ et cognouimꝰ ea: & pres nostri narrauerūt nobis:

4 Nō sūt occultata a filijs eorū: in gnatione altera

5 Narrātes laudes domini & virtutes eiꝰ: & mirabilia eius quę fecit.

6 Et suscitauit testimonium in iacob: & legē posuit in israel.

7 Quāta mandauit patribus nostris nota facere ea filijs suis: vt cognoscat generatio altera.

8 Filij q̄ nascēt et exurgēt & narrabunt filijs suis.

9 Vt ponāt in deo spem suam & nō obliuiscantur operum dei: & māndata eius exquirant.

10 Ne fiāt sicut pres eorū: gnatio praua et exaspās

11 Gnatio quę nō direxit cor suum: & nō est creditꝰ cū deo spiritꝰ eius.

12 Filij ephrem intendentes & mittentes arcum: cōuersi sunt in die belli.

13 Non custodierūt testamentum dei: & in lege eius noluerunt ābulare

14 Et oblitī sūt benefacto

¶ Intellectus Asaph.

LXXVII.

ATtendite populꝰ meus legem meam: inclinate aurem vestrā in verba oris mei.

Aperiam in parabolis os meum: loquar ppositiones ab initio sęculi.

Quāta audiuimꝰ et cognouimꝰ ea: & pres nostri narrauerūt nobis:

Nō sūt occultata a filijs eoꝝ: in gnatione altera

Narrātes laudes domini & virtutes eius: et mirabilia eius quæ fecit.

Et suscitauit testimonium in iacob: & legē posuit in israel.

Quā mādauit patribꝰ nostris vt notā facerent eam filijs suis: vt cognoscat generatio altera.

Filij q̄ nascūt exurgēt: et narrabūt eā filijs suis

Vt ponāt in deo spem suam/ & non obliuiscātur operū dei sui: & māndata eius exquirant.

Ne fiāt sicut pres eorū genꝰ prauū & ꝓmarū genꝰ qđ nō direxit cor suum: & nō est creditꝰ cum deo spiritus eius.

Filij ephrē ītēdētes arcū emittētes sagittas suas: cōuersi sūt ī die belli

Nō custodierūt testamētū dei sui: & in lege eius noluerunt ambulare.

Et oblīti sunt bñfactoꝝ

¶ Intellectus Asaph.

LXXVIII

AVsculta populus meꝰ legē meam: inclinate aurem vestrā ad verba oris mei.

Aperiam in parabola os meū: loquebar ænigmata antiqua.

Quę audiuimus & cognouimꝰ: & patres nostri narrauerunt nobis:

Nō sūt abscōdita a filiis eoꝝ: a gnatiōe seq̄nti

Narrātes laudes domini et potētiā eiꝰ: & mirabilia eius quæ fecit.

Statuit cōtestationem iacob: & legem posuit i israel.

Quæ mandauit patribus nostris vt docerent filios suos: vt cognosceret gnatio subsequens.

Filij nascituri surgent: & narrabunt filijs suis.

Vt ponāt in deo spē suam/ & non obliuiscantur cogitationū dei: et māndata eius custodiāt.

Vt nō sint sicut pres eorum generatio declinās et ꝓuocās/ gnatio q̄ nō ꝓparauit cor suū: et nō credidit deo spūs eius.

Filij ephraī ītēdētes & mittētes arcū: terga verterunt in die belli.

Non custodierunt pactum dei sui: & in lege eiꝰ noluerunt ingredi.

Et oblīti sūt cōmutatio

rum eius: & mirabiliũ eius quæ ostendit eis.
15 Coram patribus eorũ fecit mirabilia ī terra ęgypti: ī campo taneos.
16 Interrupit mare & p̃duxit eos: & statuit aquas quasi in vtre.
17 Et deduxit eos in nube diei: & tota nocte in illuminatione ignis.
18 Interrupit petrã ī eremo: & adaquauit eos velut in abysso multa.
19 Et eduxit aquã de petra: & deduxit tanq̃ flumina aquas.
20 Et apposuerũt adhuc peccare ei: in ira excitauerũt excelsũ in inaq̃so.
21 Et tentauerunt deũ in cordib9 suis: vt peterẽt escas animabus suis.
22 Et tmale locuti sunt de deo: dixerunt nunquid poterit deus parare mẽsam in deserto?
23 Quoniã percussit petrã & fluxerunt aquæ: & torrẽtes inũdauerũt.
24 Nunquid & panẽ poterit dare: aut parare mensam populo suo?
25 Ideo audiuit dominus & distulit: & ignis accẽsus est in iacob & ira ascendit in israel.
26 Quia nõ crediderunt in deo: nec sperauerunt in salutari eius.
27 Et mãdauit nubib9 desup̃: et ianuas cęli ap̃uit
28 Et pluit illis manna ad manducandũ: & pa

rum eius / & mirabiliũ eius quę ostendit eis: coram patribus eorum.
Fecit mirabilia in terra ægypti: in cãpo taneos.
Interrupit mare & perduxit eos: & statuit aquas quasi in vtrem.
Et eduxit eos in nube diei & tota nocte in illuminatione ignis.
Interrupit in eremo petram: & adaquauit eos velut in abysso multa.
Et eduxit aquã de petra: & eduxit tanq̃ flumina aquas.
Et apposuerunt adhuc peccare ei: ī irã cõcitauerunt excelsũ in siccitate.
Et tentauerunt deum ī cordibus suis: vt peterẽt escas animabus suis.
Et tmale locuti sunt de deo et dixerunt nũquid poterit deus parare mẽsam in deserto?
Quoniam percussit petram & fluxerũt aq̃: & torrentes inundauerũt
Nunquid & panẽ poterit dare: aut parare mensam populo suo?
Ideo audiuit dominus & distulit & suppposuit: & ignis accensus est ī iacob & ira ascẽdit ī israel
Quia non crediderunt in deum suum: nec sperauerũt in salutare ei9.
Et tmandauit nubibus desuper/& ianuas cœli aperuit & pluit illis mãna manducare.

num eius: & mirabilium eius quę ostẽdit eis
Coram patrib9 eorũ fecit mirabilia in tra ęgypti: in regione taneos.
Diuisit mare & trãsduxit eos: & stare fecit aquas quasi aceruum.
Et duxit eos in nube p̃ diem: & tota nocte ī lumine ignis.
Scidit petram in deserto: & potum dedit quasi de abyssis magnis.
Et eduxit riuos de petra: et elicuit quasi flumina aquas.
Et addiderũt vltra peccare ei: & prouocarunt excelsum in inuio.
Et tentauerunt deum ī cordibus suis petentes cibum animæ suæ et loquentes contra deũ dicebant: nunquid poterit deus ponere mensã ī solitudine?
Ecce percussit petram et fluxerũt aquæ: et torrentes inundauerunt.
Nunquid et panẽ poterit dare: aut prępparare carnem populo suo?
Ideo audiuit dominus et distulit: et ignis accẽsus est in iacob et furor ascendit in israel.
Quia non crediderunt in deo: nec habuerunt fiduciã in salutari eius.
Et pręcepit nubib9 desuper/et portas cœli aperuit: et pluit sup̃ eos manna vt comederẽt: et

Versu. 25. Distulit/accẽsã scilicet irã. sũt qui hñt nõ distulit: tũc ītelligę/dare eis q̃ cõcupiuerãt/ ne sit ī translationibus cõtrarietas

	GALL.	ROM.	HEB.
	nem cœli dedit eis.	Panē cœlí dedit eis/panē angelorum mandu cauit homo:frumētatiónē mísit ei ī abūdātia.	tríticum cœlí dedit eis.
29	Panē āgelorum mādu cauit homo:cíbaría mísit eis ín abundantíam.		Panem fortíum comedit vir: cibaría mísit eís ín saturitatem.
30	Transtulít auſtrum de cœlo: & īduxít ín vírtute ſua africum.	Et excitauit auſtrū de cœlo:& īduxít in vírtute ſua africum.	Abſtulit eurum de cœlo:& índuxít ín fortitudíne ſua africum.
31	Et pluít ſuper eos ſícut puluerem carnes:& ſícut arenam maris/volatília pennata.	Et pluít ſuper eos ſicut puluerē carnes: & ſicut arenam maris/ volatília pennata.	Et pluít ſuper eos quaſí puluerē carnes:et quaſí arenā maris/volatilía pennata.
32	Et ceciderunt ín medío caſtrorum eorum:círca tabernacula eorum.	Et ceciderunt ī medío caſtrorum eorum:círca tabernacula eorum.	Et ceciderūt ī medío caſtrorum eorum ī círcuítu tabernaculorū eorū.
33	Et māducaueīt et ſaturatí ſunt nímis/ & deſyderíum eorū attulít eis: nō ſūt fraudatí a deſyderío ſuo.	Et māducauerunt & ſaturatí ſunt nímis/et deſyderíum eorum attulít eis:& nō ſunt fraudatí a deſyderío ſuo.	Et comederunt et ſaturatí ſunt nímis/et deſyderíum eoꝝ attulít eis: non indíguerunt de cupiditate ſua/ cū adhuc cíbus eſſet ín ore eorum
34	Adhuc eſcę eorū erant ín ore ípſorū: & íra dei aſcendít ſuper eos.	Adhuc eſca eorū erat ín ore ipſorū : & íra dei aſcendít ſuper eos.	Fúror ergo dei aſcēdít ſuper eos & occídít píngues eorum: & electos ífrael íncuruauít.
35	Et occídít píngues eorum: & electos ífrael īpediuít.	Et occídít plurímos eorum: & electos ífrael īpediuít.	
36	In ōníbꝰ hís peccauerunt adhuc:et nō credíderūt ín mirabílibꝰ eíꝰ.	In ōnibus his peccauerunt adhuc:& non credíderūt ī mirabílibꝰ eíꝰ	In omnibus his peccauerūt vltra:& nō credíderunt mirabílibꝰ eius.
37	Et defecerūt ín vanitate díes eorū:& anní eorum cum feſtínatione.	Et defecerunt ín vanítate díes eorum: & āni eorum cū feſtínantía.	Et conſumpſít ín vanítate díes eorum: & annos eorum velóciter.
38	Cū occíderet eos quęrebant eum & reuertebantur: & dilúculo veníebant ad eum.	Cū occíderet eos tunc ínquirebant eum/& cō uertebātur ante lucem: & veníebant ad eum.	Sí occídebat eos tūc requirebāt eum & cōuertebantur: et dilúculo cō ſurgebant ad eum.
39	Et rememoratí ſūt qa deꝰ adíutor ē eoꝝ:et deꝰ excelſꝰ redēptor eoꝝ ē.	Et mēoratí ſūt qa deꝰ adíutor eorū eſt:& deꝰ excelſꝰ líberator eoꝝ eſt	Et recordabāt qa deꝰ fortítudo eorū ē: et deꝰ excelſꝰ redēptor eoꝝ ē.
40	Et dílexerunt eum ín ore ſuo:& língua ſua mētítí ſunt ei.	Et dílexerunt eum ín ore ſuo:& língua ſua mētítí ſunt ei.	Et lactauerunt eum ín ore ſuo:et ín língua ſua mētíti ſunt ei.
41	Cor aūt eoꝝ nō erat rectū cū eo:nec fídeles habítí ſūt ī teſtamēto eíꝰ.	Cor aūt eoꝝ nō erat rectū cū eo:nec fídes habíta ē illís ī teſtamēto eíꝰ.	Cor autē eorū nō erat fírmum cum eo:nec pmanſerūt ī pacto eíus.

42 Ipſe autē eſt miſericors & propici⁹ fiet peccatis eorū: & nō diſpdet eos
43 Et abundauit vt auerteret iram ſuam: & non accendit omnem irā ſuam.
44 Et recordatus eſt quia caro ſunt: ſpirit⁹ vadēs & non rediens.
45 Quoties exacerbauerūt eū in deſerto: in ira cōcitauerūt eū i inaquoſo:
46 Et conuerſi ſunt & tentauerunt deū: et ſanctū iſrael exacerbauerunt.
47 Nō ſūt recordati man⁹ ei⁹: die qua redemit eos de manu tribulantis.
48 Sicut poſuit in ægypto ſigna ſua: & prodigia ſua in campo taneos.
49 Et conuertit in ſanguinē flumina eorū: & imbres eorum ne biberēt.
50 Miſit in eos cynomyā et comedit eos: & ranā & diſperdidit eos.
51 Et dedit erugini fruct⁹ eorum: & labores eorū locuſtæ.
52 Et occidit in grandine vineas eorū: & moros eorum in pruina.
53 Et tradidit grandini iumenta eorum: & poſſeſſionem eorum igni.
54 Miſit in eos iram indignationis ſuę/ indignationem & iram & tribulationem: immiſſionem per angelos malos.
55 Viā fecit ſęmitę irę ſuæ nō pepcit a morte ani-

Ipſe autē eſt miſericors & propici⁹ fiet peccatis eorū: & nō diſpdet eos
Et multiplicauit vt auerteret iram ſuam ab eis: et non accendit omnem iram ſuam.
Et memoratus eſt quia caro ſunt: ſpiritus vadens et non rediens.
Quoties exacerbauerūt eū i deſerto: i irā cōcitauerūt eū i terra ſine aq̄:
Et conuerſi ſunt et tentauerunt deū: et ſanctū iſrael exacerbauerunt.
Nō ſūt recordati manū eius: qua die liberauit eos de manu tribulātis
Sicut poſuit in ęgypto ſigna ſua: et prodigia ſua in campo taneos.
Cōuertit i ſāguinē fluminа eorū: et pluuiales aquas eorū ne biberēt.
Miſit in eos muſcā caninā et comedit eos: ranā et exterminauit eos
Et dedit erugini fructus eorum: et labores eorum locuſtæ.
Occidit in grandine vineas eorum: et moros eorum in pruina.
Tradidit grandini iumenta eorum: et poſſeſſiones eorum igni.
Miſit in eos iram indignationis ſuę/ indignationem & iram & tribulationem: immiſſiones per angelos malos.
Viā fecit ſemitę irę ſuę/ et nō pepcit a morte ani

Ipſe veto miſericors p̄piciabitur iniquitati: et non diſperdet.
Multumq̄ auertit irā ſuam: et non ſuſcitauit totum furorem ſuum.
Sed recordat⁹ eſt quia caro eſſent: ſpiritus vadens et non reuertens.
Quoties prouocauerunt eum in deſerto: afflixerunt eū i ſolitudie:
Et conuerſi ſunt et tentauerunt deum: et ſanctū iſrael cōcitauerunt.
Nō ſunt recordati manus eius: diei qua redemit eos a tribulante.
Qui fecit in ægypto ſigna ſua: et oſtēta ſua in regione taneos.
Qui conuertit in ſāguinē fluuios eorū: et riuos eorum vt non biberent
Qui imiſit eis oēgen⁹ muſcaq̄ vt cōederet eos et ranas vt diſpderēt eos
Qui dedit brucho germen eorum: et laborem eorum locuſtæ.
Qui occidit in grandine vineas eorum: et ſycomoros eorū i frigore
Qui tradidit grandini paſcua eorū: et iumēta eorum volucribus.
Qui miſit in eos irā furoris ſui / indignationē et comminationē et anguſtiam: immiſſionem angelorum malorum.
Muniuit ſemitā furori ſuo/ nō pepcit a morte

	GALL.	ROM.	HEB.
Attendite.	maꝝ eoꝝ: et iumēta eo	mabus eorū: & iumēta	animę eorū: & animan
	rū in morte concluſit.	eorum ī morte cōcluſit	tia eorū peſti tradidit.
56	Et percuſſit ōne prio-	Et ꝑcuſſit oē prīogeni-	Et percuſſit oē prīoge-
	genitū in terra ęgypti	tū ī terra ægypti primi-	nitum in ęgypto prin-
	primitias laborū eorū:	tias oīs laboris eorum:	cipium partus: in taber
	in tabernaculis cham.	in tabernaculis cham.	naculis cham.
57	Et abſtulit ſicut oues	Et abſtulit ſicut oues	Et tulit velut oues po-
	ꝑpl̄m ſuū: et ꝑduxit eos	ꝑpl̄m ſuū: et ꝑduxit eos	pulū ſuum: et minauit
	tanq̄ gregem ī deſerto.	tanq̄ gregem ī deſerto.	eos ſicut gregē ī deſerto
58	Et deduxit eos in ſpe	Et eduxit eos in ſpe &	Et eduxit eos cum fidu
	& non timuerunt: & ī i-	nō timuerūt: & ī imicos	cia & abſq̄ timore: ini-
	micos eorū operuit ma	eorum operuit mare.	micos autem eorū ope
	re.		ruit mare.
59	Et induxit eos in mon	Et induxit eos in mon	Et adduxit eos ad ter-
	tē ſāctificatiōis ſuę: mō	tem ſāctificationis ſuę:	minū ſanctificatū ſuū:
	tē quem acquiſiuit de-	montē hunc quē acqui-	montem iſtum quē poſ
	xtera eius.	ſiuit dextera eius.	ſedit dextera eius.
60	Et eiecit a facie eorum	Et eiecit a facie eorum	Et eiecit a facie eorum
	gentes: & ſorte diuiſit	gentes: & ſorte diuiſit	gentes: & poſſidere eos
	eis terrā in funiculo di-	eis terram funiculo di-	fecit in funiculo hæredi
	ſtributionis.	ſtributionis.	tatem.
61	Et habitare fecit in ta-	Et habitare fecit in ta-	Et collocauit in taber-
	bernaculis eorum: trib⁹	bernaculis eorum trib⁹	naculis eorū trib⁹ iſra-
	iſrael.	iſrael/ & tentauerunt et	el/ & tentauerunt & ꝑ-
62	Et tentauerunt & exa-	exacerbauerunt deum	uocauerūt deum excel-
	cerbauerunt deū excel-	excelſum: & teſtimonia	ſum: & teſtimonia eius
	ſum: & teſtimonia eius	eius non cuſtodierunt.	non cuſtodierunt.
	non cuſtodierunt.		
63	Et auerterūt ſe & non	Et auerterūt ſe & non	Et auerſi ſunt & præ-
	ſeruauerūt pactū: quē-	obſeruauerunt: quēad-	uaricati ſunt vt patres
	admodum patres eoꝝ	modū patres eorum cō	eorum: incuruati ſunt
	conuerſi ſunt in arcum	uerſi ſunt in arcum pra	quaſi arcus inutilis.
	prauum.	uū.	
64	In ira concitauerūt eū	In ira concitauerūt eū	Et prouocauerunt eū
	ī collib⁹ ſuis: & ī ſculpti-	in collibus ſuis: & ī ſcul-	in excelſis ſuis: et in ſcul
	libus ſuis ad ęmulatio-	ptilib⁹ ſuis æmulati ſūt	ptilibus ſuis ad ęmulā-
	nē eum prouocauerūt.	eum.	dum concitauerunt.
65	Audiuit deus & ſpre-	Audiuit dn̄s & ſpre-	Audiuit deus & nō di
	uit: & ad nichilum rede	uit: & ad nichilum rede	ſtulit: & proiecit vehe
	git valde iſrael.	git nimis iſrael.	menter iſrael.
66	Et repulit tabernaculū	Et repulit tabernacu-	Et reliquit tabernacu-
	ſilo: tabernaculū ſuū v-	lū ſilo: tabernaculū ſuū	lū ſilo: tentorium quod
	bi habitauit in hoibus.	ī q̄ habitauit iter hoies.	collocauit inter hoies.
67	Et tradidit ī captiuita-	Et tradidit ī captiuita-	Tradidit i captiuitatē

tem virtutem eorum: & pulchritudinem eorum in manus inimici.
68 Et cōclusit in gladio populum suum: & hæreditatē suam spreuit.
69 Iuuenes eorum comedit ignis: et virgines eorum non sunt lamētatę
70 Sacerdotes eorū i gladio ceciderunt: & viduę eorū non plorabantur.
71 Et exercitatus est tanquam dormiens dominus: tanquā potens crapulatus a vino.
72 Et percussit iimicos suos in posteriora: opprobrium sempiternū dedit illis.
73 Et repulit tabernaculum ioseph: & tribum ephraim non elegit.
74 Sed elegit tribum iuda: mōtē sion quē dilexit.
75 Et ædificauit sicut vnicornium sanctificiū suum in terra: quam fundauit in sęcula.
76 Et elegit dauid seruum suum / & sustulit eū de gregib9 ouium: de post fœtantes accepit eum.
77 Pascere iacob seruū suum: & israel hæreditatem suam.
78 Et pauit eos in innocētia cordis sui: & in intellectib9 manuum suarū deduxit eos.

tem virtutes eorum: & pulchritudines eorum in manus inimici.
Et cōclusit ī gladio populum suum: & hæreditatem suam spreuit.
Iuuenes eorum comedit ignis: & virgines eorū non sunt lamentatę.
Sacerdotes eorū in gladio ceciderunt: & viduę eorum non plorauerūt
Et excitatus est tanquā dormiens domin9: quasi potens crapulat9 a vino.
Et percussit inimicos suos in posteriora: opprobrium sempiternū dedit eis.
Et repulit tabernaculum ioseph/tribū ephrē non elegit: sed elegit tribum iuda mōtem sion quem dilexit.
Et ędificauit sicut vnicornuorum sanctificationē suam in terra: fūdauit eam in sæcula.
Et elegit dauid seruum suum/ & sustulit eū de gregib9 ouium: de post fœtantes accepit eum.
Pascere iacob populū suum: & israel hęreditatem suam.
Fit pauit eos sine malitia cordis sui: & in sensu manuum suarum deduxit eos.

gloriam suam: et decorē suum in manu hostis.
Et concluſit ī gladio populum suum: et in hæreditatem suā nō distulit
Iuuenes eiꝰ deuorauit ignis: & virgines eiꝰ nemo luxit.
Sacerdotes eius gladio ceciderūt: & viduæ eius non sunt fletę.
Et euigilauit quasi dormiens dominus: quasi fortis post crapulam vini.
Et percussit hostes suos retrorsum: opprobrium sempiternum dedit eis.
Et proiecit tabernaculum ioseph / et tribum ephraim non elegit: sed elegit tribum iuda mōtem sion quem dilexit.
Et ædificauit i similitudie monocerotis sāctuarium suum: quasi terrā fundauit illud i sæculū.
Et elegit dauid seruum suum et tulit eū de gregibus ouium sequentē fœtas/ adduxit eum vt pasceret iacob populū eius: et israel hęreditatem eius.
Qui pauit eos in simplicitate cordis sui: et in prudentia manuū suarum dux eorum fuit.

TITVLVS. Intellectus Asaph. Hic psalmus institutio veteris synagogæ/ in parabola est ex ijs quæ illis in figura contingebant. qui quia historiam ex exodo cognitam tenet & prolixus admodum psalmus est/ quem longo commētario Hieronym9 ad allegoriam traxit: idcirco ab expositione continua temperabimus/ eius tamen sequentes seriem/ & animum quoquo pacto leuātes Christo domino saluatori et liberatori nostro/ mirabilium operatori sequens epicum carmen persoluemus.

1 HAec summo cecinit de CHRISTO rege prophetes.
2 Quem cæcis Iudæa oculis ænigma loquentem
Parabolasq; vt facturum oracla ipsa canebant
Haud nosti. at notus iam terras ille per omneis
3 Quãta sup CHRISTO audisti/ tibi q̃ta ꝓphetæ
4 Narrarunt/ seros quæ non latuere nepotes?
5 Laus domini/virtus immensa/ operataq; mira
6 Narrata. & testis Iaacob & symbola legis.
7 Hæc patribus mandata tuis quo pignora scirẽt
8 Et serie longa quisquis nascetur ab illis
9 Vt domino fidant atq; vt mandata capessant
10 Nec similes fiant patribus mala deuia genti
11 Fallaci vsq; animo ac infida mente secutæ
12 Non proles Iaacob quia vir fuit ille fidelis
Verum Ephrem bello quæ perfida terga dedisti/
Arma dei abijciens pro rege secuta tyrannum.
13 Et CHRISTVM & legẽ nolens vtrũq; negasti
14 Et benefactorum simul immemor atq; operũ q̃
Ipse dei verbum magna virtute patrauit.
15 Quæ mirata Tanis/mirata Aegyptia tellus
Atq; tui patres quos coram gesta fuere.
16 Gessit erithręis via qua perduxit in vndis
Quando & aquas ãplo veluti cõclusit in vtre.
17 Nube die deduxit eos: ne læderet ęstus.
Ne rigor aut tenebræ/noctu/flãmãte columna.
18 In vasta petram ingentem disrupit ęremo
Fluxit aqua & ꝑplm vt multa satiauit abysso.
19 De petra produxit aquam ceu flumen inundãs.
¶Ipse viã CHRISTVS saluandis fecit ī vndis
Patre deo genitam lucem sub corpore texit.
Luxit & in tenebris quæ sustinet omnia virtus.
In cruce frangendum dedit impeccabile corpus
Sanguis & effluxit: viuit quo sanguine mundꝰ/
Vndaq;: totus aqua purgatur mundus ab illa.
20 Ast peccauit adhuc/et adhuc commouit ad irã
Dura patrum ceruix illum qui summa gubernat.
21 Quærere dãnosas statuunt affectibus escas
22 Et stolida sunt mente deo non digna locuti.
23 Quid si percussa petra fluxere liquores:
24 Non poterit carnes populo cum pane parare?
25 Audijt omnipotens succensam distulit iram/
26 Succensam ꝙ nulla fides/spes nulla futura
27 Illorum ī CHRISTO est. & nubes desup auxit.
Quaq; valet virtute fores patefecit olympi.
28 Et pluit vt mandant/cœlestia pabula manna.
29 Angeliciq; hominem panis dulcedine pauit.
30 Iussit abire notum/liberq; per aera flatu
31 Libs fluit/ac illis pluit hoc spiramine carnes
Vt cinerem/ęquoreę volucres pluit instar arenę.
32 In medijs circum cecidere habitacula castris.
33 Vt manducarunt/vtq; est satiata libido/
34 Os dape dum plenum est: diuina efferbuit ira.
35 Obtruncat pingues/electos morte resoluit.
¶O plebs cæca animo/carnalia sola petebas
Signa tamen data spiritualia sola petenda
Monstrabant. panis nam vere est et caro vere
Ipse salutaris qui cœlo venit ab alto.
36 His igitur signis solum carnaliter hęrens.
Vsq; erras/neq; (ceu fas est) miracula credis.
37 Vita fugit/raperis cito deficientibus annis
38 Et quæris dominum dum digna te enecat ira.
39 Tu deus adiutor/tu summus es ipse redemptor
40 Dicis & adblandis/ lingua mentitus in illa/
41 Corde negans illum/ non eius credula legi.
42 At pius expectat/vult & tibi parcere clemens.
43 Contraxitq; suam nec totam exarsit in iram
44 Qz caro ꝙq; abiens & non remeabilis esset
45 Spiritus/ipse memor/toties offensus ad iram.
46 Dumq; deum tentant sanctumq; israelis acerbant
47 Immemores vt eos olim truci ab hoste redemit/
48 Vt tua prodigijs Memphis compleuerit arua/
49 Flumina cum riuis in tetrum versa cruorem.
50 Et pupugit mordax & torsit eos cynomya.
Rana tumẽs quę posset eos disperdere missa est.
51 Erugo segetes/operas rapuere locustæ.
52 Vites grando necat. sycomoros frigus adurens.
53 Grãdineũ fulmẽ volucrem & pecus omne pemit
54 Spiritibusq; malis deus his immisit erynnin
55 Bacchaturq; furor/nulliq; a funere parcit.
56 Primigenũ perit omne soli/quia Nilus inundat.
57 Eduxitq; suos deus atq; per auia duxit
58 More gregis/nulloq; metu. mare subruit hostes.
59 Quẽq; sua ad montem colit omnipotentia Sinã
60 Adduxit populum. et Cananęa gente subacta
61 Distribuit terras/atq; omne indulsit habendum.
62 At mala progenies dominum commouit ad irã.
63 Et quæ mandauit nulla est custodia curę.
Inflexiq; velut patres vt inutilis arcus/
64 Quisq; deum in statuis/in collibus irritarunt.
65 Audijt omnipotens/haud vltra distulit iram
Reppulit Israelem/multumq; ad parua redegit
66 Phana Silom liquit dederat quo oracla sacello
67 Atq; palestino decus arcę tradidit hosti.
68 Plebs ruit in gladio. sua nec possessio cordi est.
69 Flãma vorax iuuenes populatur/et absq; parẽtũ
Intereũt luctu pueri/innuptæq; puellæ
70 Dira sacerdotum transuerberat exta machæra
Qui ploret viduas non turba est vllus in illa.
71 At dominus veluti e somno sese excitat alto
Et veluti fortis postq̃ temulentia cessit.
72 Ipse Philistęum percussit turpiter ano.
Putriaq; exta fluunt. infamia nota perennis.
73 Reppulit et Ioseph nec Ephrẽ delectus ab illo est
74 Sed delecta tribus Iuda/mõs (quanq; et amauit)
75 Alma sion/in qua templũ sibi struxit in æuum.
Verum (vt monoceros) alienos dispulit illo:
CHRISTVS rex vera dũ ī simplicitate veniret
76 Cuius erat Dauid Iessæius illi figura
Quem tulit e gregibus/fœtas agnosq; sequentẽ
77 Pasceret vt populũ Israelem Iaacobq; fidelem.
78 Et pauit simplex/& prudens duxit eosdem.
¶Ergo sit hæc regi nostro psalmodia curę
Qui cum pax nostra est summi et sapiẽtia patris
Nos pascit/nosq; ad cœlestia pabula ducit
Nec nobis alius Dauid/nec pastor habendus
Est alius/nobis solꝰ nãq; omnia CHRISTVS.

ADVERTE. Secūdo versu. aperiā in parabolis os meū loquar ꝓpositiones ab initio. hæc omnia (inquit Matthęus) locut⁹ est Iesus in parabolis ad turbas. & sine parabolis nō loq̄bat eis vt impleret quod dictū erat per ꝓphetā dicētē aperiā in parabolis os meum/ eructabo abscōdita a cōstitutiōe mūdi. vbi dicit facer Hieronymus in vetustis & castigatis codicib⁹ oli scriptū ab euāgelista fuisse vt impleret qđ dictū erat p Asaph ꝓphetā dicētē/ sed rudes & i sacris eloquijs inexercitatos sensus habētes/ nescientes quisnā ille fuisset Asaph ꝓpheta/ locū corrupisse & pro Asaph/ notū sibi ꝓphetā Esaiam scripsisse. Quod Porphyri⁹ phœnix idē atheos & (vt sic dicā) achristos scriptū reperiēs/ ipingit Matthęo inscitiæ: q scripsisset vt impleretur qđ dictū erat per Esaiā prophetā dicētē aperiā in parabolis os meū cū id i Esaia nusq̄ reperiat scriptū. Verū posteriores ad has diffugiēdas calūnias: neq̄ Asaph/ neq̄ Esaiā dimiserunt/ sed prophetā solum generale nomen reliquerunt/ vt ad quod nulla posset esse controuersia. Sed sic reuera controuersa sunt omnia: vt si Esaiam quod oportuit abstulissent/ & Asaph vt pio placet Hieronymo reliquissent/ quod & diuinus euangelista Matthæus posuit/ & nūc legeretur vt impleretur quod dictū erat per Asaph prophetā: efficaci argumēto conitaret non omnes psalmos a Dauid fuisse cōpositos. & lis illa æterna dirēpta & cōsopita esset: quæ (vt putant) occasione Augustini/ magis affectiōe q̄ aut ratione/ aut authoritate cōtra Hilariū/ Hieronymū & plurimos alios eosdēq̄ antiquos hactenus defensa est/ nullā vtilitatē/ at potius inanē contētionē afferens/ & in certis sacræ scripturæ passibus nubem. Quid enī oportuit hanc questionē moueri: cū septuagīta in titulo psalmi 72 testentur laudes Dauid finitas esse/ & psalmū illū Asaph tribuant? & idē faciat Esdras q psalmos in volumē collegit? cōpletæ sunt inquit orationes Dauid filij Isai. & hunc psalmum plane testat intellectū esse/ spiritualēue intelligētiā Asaph prophetæ. Præterea si admittis psalmos ab 89 ad vsq̄ 96 esse Moisi: apertū de Christo domino continent testimoniū. vt & saluator ipse dicebat. si enī crederetis Moisi crederetis forsitan & michi. de me enim ille scripsit. q̄q̄ pentateuchon eius/ Christi testimonio non careat. Sic & Christ⁹ dns siue i psalmis siue in alijs prophetijs multis testibus (vt par est) abundat. id tamen abnuendum nō est librum psalmorum/ nomine Dauid nuncupari q̄ & plurimi psalmi eius sint/ & reliqui eorum sint qui eius ordinatione iuxta eum prophetabāt vt in paralipomenis dicitur/ aut quos iuxta numerū dierū septimanæ Moses vir dei reliquerat canendos. sed de his hactenus. ¶ Vndecimo versu. & nō est creditus cū deo spiritus eius. rectius ex hebræo & nō credidit deo spiritus eius. ¶ Vicesimo quarto versu. aut præparare mensā populo suo: Hieronymus ex hebræo/ aut præparare carnē populo suo. qđ aptius videt. nā & panē & carnem ex sequentibus versibus illis pluit: q̄ vtrūq̄ in concupiscentia petierant. & hoc ipsum historiæ exodi conforme. ¶ Tricesimo versu. transtulit austrū de cœlo: ex hebræo abstulit eurū de cœlo. id forte rationabilius de euro q̄ austro. nā africus ventus qui & libs / existentibus in Aegypto & in desertis Arabię quæ sunt trans mare Erythræū: africus occidentalis ventus est/ vt & Lybia Africaq̄ illis occidua. qua de re condecet eurum ex opposito flantem & ab exortibus/ inducto africo tolli. sed nobis qui ad occidentē & septentrionē vergimus: africus magis meridionalis & vergēs ad austrum/ hinc nomen retinens libanotum. siquidē notum & austrum eundem ventū intelligimus. ¶ Quadragesimosexto versu. & cō uersi sunt & tentauerunt deū. aptius hic nostra loquēdi consuetudine diceretur auersi sūt. quod monstrant sequentia tentauerunt & exacerbauerunt. verum sępe confunditur conuertantur & auertantur & conuersi pro auersi/ vt alias dictū est. et satis est nosse/ hic conuersi sunt in malam partem accipi pro auersi sunt a deo scilicet & mādatis/ & ad seipsos & ad proprias concupiscentias conuersi. ¶ Quadragesimonono versu. & hymbres eorum ne biberent: Hieronymus ex hebręo & riuos eorum vt non biberent. & id rationabilius. nam si apud Aegyptios hymbres sunt: illi sunt infrequentes & q̄rarissimi. q̄ (vt historię tradūt) Nilus amnis vnus omniū nullas expirat auras/ nullos emittit halit⁹. quapropter ꝓuidētia factum est: vt quotannis ꝓ hymbrib⁹ alluat agros & suo fœcundet ięremēto. ob id etiā q̄ sacra exodi historia de solo flumine mentionē facit & nullā de hymbribus. ¶ Quinquagesimo versu. misit in eos cynomyā. ita permissimus q̄ aptum esset carmini/ & q̄ græce ita haberetur/ & ad hunc sensum æditionis romanæ interpres verterit. vult tamen Hieronymus dicendū esse κοιρόμυιαν id est cœnomyā/ cōmunē oīmodāq̄ muscā esse dicendū/ & idipsum exodica ꝓtendit historia. ¶ Quinquagesimoprimo versu. et dedit erugini: ex hebræo et dedit brucho. sed de brucho et locustis amplius in annotationibus psalmi 10[illegible]. ¶ Septuagesimoquinto versu. et ædificauit sicut vnicorniūm: Hieronymus ex hebræo/ et ædificauit in similitudinem monocerotis. quod hic monocerotē appellat Hieronym⁹/ versu sexto psalmi 28 rhinocerotē appellauit. nā psalmo q 28 est apd nos/ vicesim⁹ vero non⁹ apd Hebręos i hebręo habet REEMIM/ hic vero RAMIM qđ ꝓ eodē vocabulo ducunt

Psal. 77 Attendite. 78

GALL.

¶ Psalmus Asaph. LXXVIII.

1 DEus venerunt gẽtes in hæreditatẽ tuam/ polluerunt templum sanctum tuum: posuerunt hierusalẽ in pomorum custodiam.
2 Posuerũt morticina seruorum tuorũ escas volatilibus cœli: carnes sãctorꝫ tuorꝫ bestijs terrę
3 Effuderunt sanguinem ipsorum tãquam aquã in circuitu hierusalẽ: & non erat qui sepeliret.
4 Facti sumus opprobrium vicinis nostris: subsãnatio & illusio ijs qui in circuitu nostro sunt.
5 Vsqꝫquo dñe irasceris in finem: accendetur velut ignis zelus tuus?
6 Effunde irã tuã in gentes quę te non nouerũt: & in regna q̃ nomẽ tuum non inuocauerunt.
7 Quia comedẽrt iacob: et locũ eiꝰ desolauerũt.
8 Ne memineris iniquitatum nostrarũ ãtiquarũ/ cito ãticipẽt nos misericordię tuę: quia pauperes facti sumꝰ nimis.
9 Adiuua nos deꝰ salutaris noster/ ꝓpter gloriã nois tui dñe libera nos: & ꝓpiciꝰ esto pctis nostris propter nomẽ tuũ
10 Ne forte dicãt in gentibus vbi est deus eorũ: & innotescat in nationibus corã oculis nostris.

ROM.

¶ Psalmus Asaph. LXXVIII.

DEus venerunt gẽtes in hæreditatẽ tuã/ coinquinauerũt tẽplum sanctum tuum.
Posuerũt hierusalẽ velut pomorũ custodiam
Posuerũt mortalia seruorum tuorũ escas volatilibꝰ cœli: carnes sãctorũ tuorũ bestijs terræ.
Effuderunt sanguinem eorum sicut aquam in circuitu Hierusalem: & non erat qui sepeliret.
Facti sumus in opprobriũ vicinis nostris: derisui & cõtemptui ijs qui in circuitu nostro sunt.
Vsqꝫquo domine irasceris in finem: accendetur velut ignis zelꝰ tuꝰ?
Effunde iram tuam in gẽtes q̃ te nõ nouerũt: & in regna quę nõ inuocauerunt nomẽ tuum.
Quia comedẽrt iacob: & locũ eiꝰ desolauerũt.
Ne memineris iniquitates nostras antiquas/ cito nos anticipet misericordia tua: quia pauperes facti sumꝰ nimis
Adiuua nos deꝰ salutaris noster/ & ꝓpter honorẽ nois tui dñe libera nos & ꝓpiciꝰ esto pctis nr̃is ꝓpter nomẽ tuum.
Nequando dicãt gẽtes vbi est deus eorum: et innotescãt in nationibus coram oculis nostris.

HEB.

¶ Canticum Asaph. LXXIX.

DEus venerunt gẽtes in hæreditatẽ tuam / polluerunt templum sanctum tuum.
Posuerunt hierusalem in aceruis lapidum.
Dederũt cadauera seruorum tuorum escã volatilibus cœli: carnes sãctorꝫ tuorũ bestijs terrę
Effuderũt sanguinem eorum quasi aquam in circuitu hierusalem: & non erat qui sepeliret.
Facti sumus opprobrium vicinis nostris: subsannatio & derisio ijs q̃ in circuitu nostro sunt.
Vsqꝫquo domie irasceris in finẽ: ardebit quasi ignis zelus tuus?
Effũde furorẽ tuũ supꝫ gẽtes q̃ nõ cognouerũt te: & super regna q̃ nomẽ tuũ nõ inuocauerũt
Quia comedẽrt iacob: & decorẽ eiꝰ desolauerũt
Ne recorderis iniquitatum nostrarum veterũ cito occupent nos misericordię tuæ: quia attenuati sumus nimis.
Auxiliare nobis deus iheſu noster/ ꝓpter gloriam nois tui/ & libera nos: et propiciare pctis nostris ꝓpter nomẽ tuũ
Quare dicũt gẽtes vbi est deus eorꝫ/ nota fiat in gentibus ãte oculos nostros vltio sanguinis

Hebræi. Qđ si ita est: cõstat vt idẽ aĩal monocerota & rhinocerota ĩtelligat Hieronymus.

11 Vltio sãguinis seruorũ tuorũ qui effusꝰ est: introeat in conspectu tuo gemitus cõpeditorum.
12 Secundũ magnitudinẽ brachij tui: possidefilios mortificatorum.
13 Et redde vicinis nostris septuplũ in sinu eorum: ĩproperiũ ipsoꝝ qđ exprobrauerunt tibi dñe.
14 Nos autẽ populus tuꝰ & oues pascuę tuę: cõfitebimur tibi in sæculũ.
15 In generatione & generationẽ: annunciabimus laudem tuam.

Vindica sanguinem seruorum tuorũ qui effusꝰ est: itret in cõspectu tuo gemitus cõpeditorum.
Secundũ magnitudinẽ brachij tui: possideposside filios morte punitorum.
Redde vicinis nostris septuplũ in sinu eorũ: improperiũ ipsorũ quod exprobrauerẽt tibi dñe:
Nos autẽ populꝰ tuus & oues gregis tui confitebimur tibi: in sęcula & in sęculum sæculi narrabimus laudẽ tuam.

seruorum tuorũ qui effusus est.
Ingrediatur corã te gemitus vinctorum in magnitudine brachij tui relinque filios interitus.
Et redde vicinis nr̃is septuplum in sinu eoꝝ: opprobriũ suũ qđ exprobrauerunt tibi dñe.
Nos eni populꝰ tuꝰ & grex pascuę tuæ confitebimur tibi in sempiternum: in generatione & generatione narrabimꝰ laudes tuas.

TITVLVS. Psalmus Asaph h. psalmꝰ de desolatiõe Hierusalẽ sub Anthochio illustri. propheta in spiritu orat/populo sancto se adiungẽs ꝓ placatione diuina afflictionis/illius tempestatis: & in primo machabeorũ capite septimo desumit testimoniũ ex hoc psalmo. & ꝓphetia scđi & tertij versꝰ/quasi tũc impleta. Quo dat intelligi & Iosephũ qui Machabeorũ historiã scripsit/& Hebræos suæ tẽpestatis: hũc psalmũ de illis Hebræorũ cõcussiõibꝰ itel- lexisse/quæ in historia illa legunt. quo magis Paulo Hebræo qui & hoc ipm asseruit accedendũ puto. prælegat igit historia machabeorũ: aut saltẽ primũ primi libri caput. Et hæc figura fuit nouissimæ desolatiõis q̃ sub Tito facta est.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Deus venerũt gẽtes in hæreditatẽ tuã/polluerũt tẽplũ sanctũ tuũ: posuerũt Hierusalẽ in pomorũ custodiã. O dñe rerum cõditor oim/ Antiochꝰ et sui cõplices idola colẽtes/intrauerũt in possessionẽ tuã et abominatiõis idolo fœdauerũt sanctuariũ tuũ: & ciuitatẽ sanctã in tãtã vilitatẽ redigerũt vt eã posuerint tuguriolũ repositiõis fructuũ
2 & quarũcũq; villũ rerũ. Posuerunt morticina seruorũ tuorũ escas volatilibꝰ cœli: carnes
3 sanctorũ tuorũ bestijs terræ. cadauera te colentiũ/cibos dederũt volucribꝰ aeris: & sacerdotũ & leuitarũ artꝰ canibꝰ & terrestribus feris. Effuderũt sãguinẽ eorũ tanq̃ aquã in circuitu
4 Hierusalẽ: & nõ erat qui sepeliret. cruorẽ ipsorũ resperserunt in ciuitatis sanctę ãbitũ: neq; erat qui sepelire auderet. Facti sumꝰ opprobriũ vicinis nostris: subsãnatio & illusio ijs qui
5 in circuitu nostro sunt. dati sumꝰ in cõtumeliã finitimis nostris: & risũ et ludibriũ ijs qui cir-
6 cũcirca accolũt. Vsq; quo dñe irascẽris in finẽ: accẽdet velut ignis zelꝰ tuꝰ? ad quẽ vsq; ter-
minũ: succẽdet camini instar indignatio tua? Effunde irã tuã in gẽtes q̃ te nõ nouerunt: et in
7 regna q̃ nomẽ tuũ nõ inuocauerunt. executiõi mãda vltionẽ tuã in idolorum cultores qui in
te nõ credunt: & in dominia eorum q te nõ inuocãt/nec ad te cõfugiunt. Quia comederũt Ia-
8 cob: et locum eiꝰ desolauerũt. effũde iquã irã tuã sup gẽtes q̃ te nõ nouerũt & regna eorũ/
quia posteritatẽ Iacob cõsumpserunt: & ciuitates eorum destruxerunt. Ne memineris iniquitatum nostrarum ãtiquarum/cito ãticipẽt nos miæ tuæ: quia paupes facti sumꝰ nimis.
9 ne ĩputes nobis trãsgressiones parentum nostrorum et delicta adolescentiæ nostræ/prõpte
succurrãt nobis miserationes tuæ: quia nimis attriti sumꝰ. Adiuua nos deꝰ salutaris noster
et propter gloriã nois tui dñe libera nos: et ꝓpiciꝰ esto pctis nostris ꝓpter nomẽ tuum. fer
10 opẽ deꝰ saluator noster/da gloriã noi tuo nos liberãdo: da veniã delictis nostris/ quia no-
11 mẽ tuum saluator et miserator. Ne forte dicãt in gẽtibꝰ vbi est deꝰ eorum: & inotescat in nationibꝰ corã oculis nostris. Vltio sanguinis seruorum tuorum qui effusꝰ est: introeat in cõ
spectu tuo gemitꝰ cõpeditorum. adiuua nos/libera nos/& ꝓpiciꝰ esto pctis nostris: ne vnq̃ ĩproperẽt gẽtes vbi est deꝰ Hebræorum in quo cõfidunt? vindicta occisiõis famulorũ tuorum (nobis videntibus) nota fiat in gentibꝰ: statuat añ te clamor/ elulatusq; vinctorũ tu-
12 orum. Scdm magnitudinẽ brachij tui: possideposside filios mortificatorum. in potentia virtutis tuæ conserua in possessione tua filios interfectorum. Et redde vicinis nostris septuplum in

Deꝰ vene. 79 sinu eorum: improperiū ipsorū quod exprobrauerūt tibi dñe. finitimos nostros cōpleta vl
tione persequere: vlciscere exprobrationē quā in te locuti sūt dñe. N os autē populus tuus 14
& oues pascuæ tuæ: confitebimur tibi in ſeculū. I n gñatione & gñationē: annūciabimꝰ lau 15
dē tuā. at vero nos plebs tua & pecudes/q̄ doctrina legis tuæ pascimur: bñficia tua agno
scemꝰ in ſempiternū. & in ſucceſſiōe & ſucceſſiōe posteritatū p̄conia tua vētilabimus.

ADVERTE. Prīo versu. posuerūt Hierusalē in pomorū custodiā: Hieronymus ex hebreo posuerūt Hierusalē i aceruis lapidū. & vtrūq; factū est sub Antiocho. Nā biēnio post Antio chi īgressū: pricēps tributorū Antiochi diripuit Hierusalē/succēdit eā īgni/ & destruxit do mos eiꝰ & muros eiꝰ in circuitu. ex quo facto: macerīæ/ruinæ/ & lapidū aceruī satis itelligū tur. Sed & Paulus Hebrꝰ hūc locū interp̄tat: posuerūt Hierusalē in fossas & ī cuniculos subterraneos. quos dicit hoies Antiochi fecisse: ad occultos eruēdos thesauros. & de Antio cho etiā legīt/accepit argētum & aurum/vasa cōcupiscibilia & accepit thesauros occultos q̄os inuenit. & sublatis oibꝰ/abijt in terrā suā. at vero q; & interpretes dixerunt: posuerūt Hierusalē in pomorū custodiā. legītur in eadē hīstoria. & posuerūt arma & escas & cōgre gauerūt spolia Hierusalē: & reposuerūt illic. ¶ Decimo versu. ne forte dicāt ī gētibꝰ vbi est deꝰ eorū: Hieronymꝰ ex hebræo/quare dicūt gētes vbi est deus eorū? q̄d potius videt ex versus 13 secunda particula dicēdū. redde (inquit) īproperiū ipsorū/q̄d exprobrauerūt tibi dñe. & legendū potius esset nunq̄ dicāt in gētibus vbi est deꝰ eorū: vt sit sensus. exēplo pu nitionis istorū: nunq̄ audeāt de cætero inter gentes dicere/vbi est deꝰ eorū vt isti dixerūt. id enī vocabulū quod grece hoc in loco habet μήποτε ne forte/nequando/nūq̄/interp̄ tari solet. & in vno loco/vnū collimat magis: & in alio aliud. ¶ Tertiodecimo versu. et red de vicinis nostris septuplū. septenarius apud Hebræos: cōsūmationis est numerꝰ. quia sep tē diebus cōsūmauit deus vniuersa. septē diebus/absolutis laboribꝰ: curritur ad sabbati q̄ etem. septē punitionibus peccatū Cain Lamech exoluit. septupla igit̄ vltio: cōpleta et con sūmata vltio est. ¶ Quītodecimo versu. in generatione & generationem annunciabimus laudem tuam: rectior sermo in generatione & generatione: & sic etiam facer Hieronymꝰ. in generatione & generatione narrabimus laudes tuas.

¶In finē pro ijs qui cō mutabūtur testimoniū Asaph p̄s. LXXIX.

1 QVi regis israel in tende: qui dedu cis tanq̄ oues ioseph.
2 Q ui sedes sup cherubī manifestare corā ephra im: beniamī et manasse
3 E xcita potētiam tuam & veni: vt saluos facias nos.
4 D eus conuerte nos & ostende faciem tuam: et salui erimus.
5 D omine deus virtutū: quousq; irascēris super orationem serui tui?
6 C ibabis nos pane la chrimarum: & potum dabis nobis ī lachrimis in mensura.
7 P osuisti nos in cōtradi

¶In finem p̄ ijs qui cō mutabūtur testimoniū Asaph p̄s. LXXIX.

QVi regis israel in tende: qui dedu cis velut ouem ioseph.
Q ui sedes sup cheru bī appare corā ephrē: beniamin & manasse.
E xcita potētiam tuam & veni: vt saluos facias nos.
D ñe deꝰ virtutū cōuer te nos: & ostende faci em tuā & salui erimus.
D omine deus virtutū: quousq; irascēris in ora tionem serui tui?
C ibabis nos pane la chrimarum: & potum dabis nobis ī lachrimis in mensura.
P osuisti nos ī cōtradi

¶Victori pro lilijs te stimonium Asaph can ticum. LXXX.

QVi pascis israel ausculta: q̄ dedu cis quasi gregē ioseph.
Q ui sedes sup cherubī ostendere āte ephraim: & bēiamin & manasse
S uscita fortitudinē tu am & veni: vt saluos fa cias nos.
D eus conuerte nos: & ostende faciem tuam et salui erimus.
D ñe deꝰ exercituum: vsq; quo fumabis ad o rationem populi tui?
C ibasti nos pane flebi li: & potasti nos ī lachri mis tripliciter.
P osuisti nos contētio-

ctionē vicinis nostris: & inimici nostri subsanna uerunt nos.
8 Deus virtutum conuer te nos:& ostende faci em tuam & salui erim⁹
9 Vineā de ęgypto trās tulisti: eiecisti gentes & plantasti eam.
10 Dux itineris fuisti i cō spectu ei⁹/& plātasti ra dices ei⁹:et ipleuit terrā
11 Operuit montes vm bra eius: & arbusta ei⁹ cedros dei.
12 Extēdit palmites suos vsq; ad mare:& vsq; ad flumen propagines ei⁹.
13 Vt quid destruxisti ma ceriam eius: & vindemi ant eam omnes qui prę tergrediuntur viam.
14 Exterminauit eā aper de silua:& singularis fe rus depastus est eam.
15 Deus virtutum conuer tere/ respice de cœlo & vide:& visita vineā istā
16 Et perfice eā quā plan tauit dextera tua:& su per filium quem confir masti tibi.
17 Incensa igni & suffos sa: ab increpatione vul tus tui peribunt.
18 Fiat manus tua sup vi rum dexterę tuæ: & su per filium hominis quē
19 confirmasti tibi. Et non discedim⁹ a te/ viuificabis nos: & no men tuū inuocabimus.
20 Dñe deus virtutū con uerte nos:& ostende fa

ctionem vicinis nostris: & inimici nostri derise runt nos.
Dñe deus virtutū con uerte nos:& ostende fa ciē tuā & salui erimus.
Vineā ex ægypto trās tulisti: eiecisti gentes & plantasti eam.
Viam fecisti in conspe ctu eius/et plātasti radi ces ei⁹:et repleta est tra
Operuit montes vm bra eius: & arbusta ei⁹ cedros dei.
Extēdisti palmites ei⁹ vsq; ad mare:& vsq; ad flumē propagines eius.
Vt quid deposuisti ma ceriā eius:& vindemiāt eā omnes qui transeunt viam.
Exterminauit eā aper de silua:& singularis fe rus depastus est eam.
Dñe deus virtutū con uertere / nūc respice de cœlo & vide & visita vi neā istā: & dirige eam quam plantauit dexte ra tua/& sup filiū hois quem confirmasti tibi.
Incensa igni & effossa manu: ab increpatione vultus tui peribunt.
Fiat manus tua super virū dexteræ tuę/ & su per filium hominis quē confirmasti tibi & non discedimus a te.
Viuificabis nos:& no men tuū inuocabimus.
Dñe deus virtutū con uerte nos:& ostēde faci

nem vicinis nostris:et ini mici nostri subsannaue runt nos.
Deus exercituum con uerte nos: & ostēde fa ciem tuā & salui erim⁹
Vineam de ægypto tu listi:eiecisti gētes et plā tasti eam.
Preparasti ante faciem eius:et stabilisti radices eius & repleuit terram.
Opertí sunt mōtes vm bra eius: & ramis illius cedri dei.
Expandit comas suas vsq; ad mare:et vsq; ad flumen germina sua.
Quare dissipasti ma ceriam ei⁹: et vindemi auerūt eam omnes qui transeunt per viam.
Vastauit eam aper de silua: & omnes bestiæ agri depastę sunt eam.
Deus exercituū reuer tere obsecro: respice de cœlo et vide et visita vi neam hanc.
Et radicem quam plan tauit dextera tua:et filiū quē cōfirmasti tibi.
Succensā igni et dera matam: ab increpatio ne faciei tuæ pereant.
Fiat manus tua sup vi rum dexteræ tuę: et su per filium hominis quē confirmasti tibi.
Et nō recedimus a te/ viuificabis nos:et nomi ne tuo vocabimur.
Domine de⁹ exercituū cōuerte nos: & ostēde-

GALL. ROM. HEB.

cię tuam et salui erim⁹. cię tuam et salui erim⁹. facię tuā et salui erim⁹.

TITVLVS. Ad victoriā pro lilijs testimonij/ Asaph canticum. Psalmus de Christo domino & fideli synagoga/ aduentum domini postulāte. Propheta in spiritu inducit populū sanctum: pro aduentu messiæ ad deum suspirantem.

EXPOSITIO CONTINVA. Q ui regis israel intēde: qui deducis velut ouē ioseph. q doctrina tuæ legis pascis hebraicā plebē/ precibus nostris te accōmoda: qui in mandatis tuis tanq̄ ouiū gregē dirigis filios ioseph/ populū virtute impletionecq̄ legis tuæ accrescentem. 1

Q ui sedes sup cherubim: manifestare corā ephraim/ beniamin/ & manasse. O deus q thronū tuū habes supra altiuolos & multiscios spūs: appare āte filios ephraim/ bēiamin & manasse ex illis tibi discipulos/ apostolos & fideles assume. E xcita potentiā tuā & veni: vt saluos facias nos. O deus cherubeæ sublimitatis insessor expgefac brachiū tuū/ virtutē tuā/ verbū tuū/ & descēde: vt nos redimas/ vt saluū facias genus humanū. D eus cōuerte nos & ostende faciē tuā: & salui erimus. cōditor & creator noster fac nos ad te fide cōuerti/ & cōspiciēdū nobis præbe filiū tuū/ cōsubstātialē/ natiuā & verā tuæ substantiæ imaginē: quam si spiritu/ si fide vt par est videri⁹/ redimemur ac saluabimur. D ne deus virtutū: quousq̄ irascēris super orationē serui tui? dñe de⁹ sabaoth/ de⁹ agminū cœlestiū: quādiu nō exaudies/ quādiu quasi iratus repelles precē populi tui? pmissione Christi tui? C ibabis nos pane lachrimarū: & potū dabis nobis in lachrimis in mensura. quandiu differes nos exaudire/ quādiu differes mittere Christū tuū tādiu pasces nos in cibo nostro in fletu: & lachrimas pro potu dabis nobis in abūdantia. P osuisti nos in cōtradictionē vicinis nostris: & inimici nostri subsannauerunt nos. vicini nostri contradicunt nobis q̄ missur⁹ sis Christū tuū/ saluatorē & liberatorē nostrū: & aduersarij nostri q̄ eum expectam⁹/ q̄ eius prestolamur aduentū irriserūt nos. D eus virtutū conuerte nos & ostēde faciem tuā: & salui erim⁹. hic secūdo resumit quartum versū/ deus sabaoth/ deus agminū cœlestiū cōuerte nos ad te/ ostēde nobis messiā tuū/ & filiū tuū: & sic erit nostra salus. V ineā de Aegypto transtulisti: eiecisti gētes & plātasti eā. ppīm tuū israel ex duro Aegyptiorū iugo i cananeorū terrā emigrare fecisti: expulisti cananæos & idololatras/ & eū in terræ illi⁹ firma possessione collocasti. D ux itineris fuisti in conspectu eius/ & plātasti radices eius: & impleuit terrā. pcessisti eū 10 i via/ ducēs & dirigēs eū/ pphetas & sctōs viros vnde ppagarē & duceret originē firmasti: multiplicata est & oppleuit vniuersā Iudeā/ oppleuit terrā patrib⁹ nostris Abrahę Isaac & Iacob pmissā. O peruit mōtes vmbra eius: & arbusta ei⁹ cedros dei. in magnis ducib⁹/ iudicib⁹/ & regibus posita est ptectio eius: & in pphetis ei⁹ altitudo cōphensiōis mysteriorū dei. E xtendit palmites suos vsq̄ ad mare: & vsq̄ ad flumē ppagines ei⁹. possessiones filiorū suorū dilatauit vsq̄ ad magnū mare: & prosapiei suę vsq̄ ad Euphratē. V t qd destruxisti macerīā eius: & vindemiant eā oēs q̄ ptergrediūt viā? quare demolit⁹ es/ quare amouisti spē & custodiā ei⁹: & populant vineā tuā alienigenę vniuersi qui ingrediūtur per eā? E xterminauit eā aper de silua: & singularis ferus depastus est eā. crudelis hostis/ libidinosus & immūdus/ alienigena & barbarus cōtriuit eā: & hostis superbus & imanitate singularis depopulat⁹ est eā. & hæc prophetia de Antiocho aut exercitu romano vera est. D eus virtutū cōuerte nos/ respice de cœlo & vide: & visita vineā istā. deus exercituū/ de⁹ agminū cœlestiū indignationē tuā amoue/ de cœlo fer auxiliū/ clemēter nos intuere: & in propria ventens/ visitatione tua salua plebē istā. E t perfice eā quā plātauit dextera tua: & super filium hominis quē confirmasti tibi. dñe deus virtutū cōfirma in pfectiōe populū tuū quē in terra promissionis patrū/ radicauit benignitas tua: inseruit quidē & radicauit sup filiū/ super messiā tuū/ quē tibi stabiliuisti in æternū. I ncensa igni & suffossa: ab increpatione vultus tui peribūt. vinea tua hostili flāma cōflagrauit/ & e terra vulsa & eradicata est: animaduersione iustitiæ tuæ ferient qui eā succēderūt/ suffoderūt & aaulserūt. F iat man⁹ tua sup virū dexterę tuæ: & super filiū hois quē cōfirmasti tibi. fiat verbū tuū/ potētia & virtus tua super messiā tuū/ virū elargitionis plenitudinis gratiæ & misericordię tuæ/ redēptorem virorū iræ & finistrę tuæ: fiat virtus & potētia tua super filiū hois quē paulominus a te minutum gloria & honore coronabis/ & quē æterna lege tibi præfinisti. E t non discedim⁹ a te: viuificabis nos & nomen tuū inuocabimus. humanitate indue verbū tuū & nō separabimur a te: iustificabis nos/ & in filio tuo orabimus te. D omine de⁹ virtutū cōuerte nos/ & ostēde faciē tuā: & salui erimus. tertia repetitio quarti versus/ dñe deus cœlestiū agminū dirige nos ad te/ largire nobis vt videamus Christum tuum/ vt eius agnoscamus aduentum: & sic salui/ liberati & redempti a malarum potestatum captiuitate euademus.

ADVERTE. Sexto versu/ & potū dabis nobis in lachrimis in mēsura: Hieronym⁹ ex hebræo/ & potasti nos in lachrimis tripliciter. ac si dicerent. lachrimati sum⁹ desyderio aduentus messiæ/ lachrimati sumus ex tarda precū nostrarū exauditione quasi tu sis nobis i-

fensus & trascaris in nostra oratione/lachrimati sumus super trāsgressionū nostrarū agnitione & propria (obquā nos nō exaudis)indignitate. & id:interpretes in mensura potatos lachrimis dixere. ¶Quartodecimo versu.& singularis ferus depastus est eā:Hieronymus ex hebræo/& oēs bestiæ agri depastę sunt eā.alio vbi singularis fero/ vbi bestiæ agri dictū est:cōmotio agri dicit.alio negat cōmotionē significari:sed esse illic nomē ignotę vo lucris/ceu gryphis aut alio cuiuspiā sic se habētis ad reliquas volucres/vt ceto ad reliquos pisces.& quicquid de re subiecta vocabuli sit:in hac interpretum cōtrouersia/certū est valentē & extremā quandā significari aduersantiū potentiā. ¶Sextodecimo versu.& perfice eam quā plātauit dextera tua/ & super filiū quē cōfirmasti tibi:Hieronymo ex hebræo/et radicē quā plātauit dextera tua/& filiū quē cōfirmasti tibi.& hic superior particula respicitur: visita radicē primæ originis nostræ/eos scilicet quos tu in solido cultu tuo seruasti/et visita filiū/populū hebraicū quē pariter in lege & cultura tua solidasti.filiū:ad populū qui ex sanctis radicibus a deo plantatis processit/ referri videt. sic & i Exodo appellat eū filiū. dixi tibi dimitte filiū meū:vt seruiat michi.interpretes autē videntur & aliū/nō directiōe/ nō adoptiōe sed naturę itellexisse: quē & octauodecio versu virū dexterę et filiū hois intptati sūt.Et reuera i illo naturali progenito:dicto est is ppts filio.qa ad hoc plātati sūt: vt ex eis scdm carnē i plenitudie tpis ille nascerē.ōre siue hoc/siue illo mō itelligat : nichil a digna exorbitabit itelligētia. ¶Septiodecio versu.icēsa igni & suffossa. Melio icēsā igni et suffossā p accusatiuū:vt aptius ad vineā referri intelligatur/ex hebræo succensā igni & deramatā.& etiā ne putent incensa & suffossa neutra pluralia et referri in verbū sequēs pibūt. quod & Augustinus et Cassiodorus sensisse videntur.acceperunt enim vt neutra pluralia. quod ex hebræo esse nequit: ceu iam visū est. neq; etiā ex grecis:vbi legit.ἐμπεπυρισμένη πυρὶ καὶ ἀπεσκαμμένη vbi empepyrismene & anescāmene/id est incensa et suffossa sunt nominatiui singulares fœminini quorū substantiuū facile intelligit in græco ampelos.id est vinea.ergo cū per accusatiuū vertuntur:amputat huiusmodi allucinatiōis occasio. ¶Nonodecimo versu.& nō discedimo.forsan rectius:& nō discedemus.Nā et ex hebręo & nō recedemus. ¶In fine eiusdē nonidecimi versus.et nomē tuū inuocabimo:Hieronymo ex hebræo et nomine tuo vocabimur.quo propheta innuere videtur eos q a Christo nō discesserunt etiam ex hebraica gente:nomine eius nuncupandos/Christianosq; vocandos. ¶Vicesimo versu/dñe deo virtutū conuerte nos. hic versus ter est repetito:quod non sine mysterio factū volunt.ob trinā filij dei manifestationē: per fidē/ per theophaniā et contēplationē/et tertio per apertam et sine velamento cognitionē. prima manifestatio purgat/secunda illuminat/et tertia perficit.prima est inciplētiū/secunda ꝓficientiū/et tertia perfectorū atq; cōsūmatorū.quas nobis digne cōcedat Christo domino/filio dei superbenedictus insęcula.Amen.

¶In finē pro torcularibus psalmo Asaph.quinta sabbati. LXXX.

1 EXultate deo adiutori nostro: iubilate deo iacob.

2 Sumite psalmū & date tympanum: psalterium iocundū cū cithara.

3 Buccinate i neomenia tuba:in insigni die solēnitatis vestrę.

4 Quia pręceptū i israel est:& iudiciū deo iacob

5 Testimoniū in ioseph posuit illud/cum exiret de terra ægypti: linguā

¶In finem pro torcularibus ps Asaph. quinta sabbati. LXXX.

EXultate deo adiutori nostro: iubilate deo iacob.

Sumite psalmū & date tympanū: psalteriū iocundum cum cithara.

Canite in initio mensis tuba: in die insignis solēnitatis vestrę.

Quia p̄ceptū i israel est & iudicium deo iacob.

Testimoniū in ioseph posuit illud: dū exiret de terra ægypti.

Liguā quā nō nouerat

¶Victori in torcularibus Asaph.

LXXXI.

LAudate deū fortitudinem nostrā: iubilate deo iacob.

Assumite carmē & date tympanū: citharam decoram cū psalterio.

Clangite in neomenia buccina: & i medio die solennitatis nostræ.

Quia legitimum israel est:& iudiciū deo iacob

Testimoniū in ioseph posuit cum egrederetur de terra ægypti: labiū

Psal. 80 Exultate.

GALL.	ROM.	HEB.
quã nõ nouerat audiuit	audiuit: deuertit ab one	qđ nesciebat audiuit.
6 Diuertit ab oneribus	ribus dorsum eius: ma	Amouit ab onere hu
dorsũ eius: manus eius	nus eius in cophino ser	merum eius: manꝰ eius
in cophino seruierunt.	uierunt.	a cophino receſſerunt.
7 In tribulatiõe iuocasti	In tribulatiõe iuocasti	In tribulatiõe iuocasti
me & liberaui te/ exau	me et liberauí te/ et ex	& eruí te / exaudiuí te ĩ
diui te ĩ abscõdito tẽpe	audiuí te ĩ abscõdito tẽ	abscondito tonitrui: ꝓ
statis: ꝓbaui te apđ a	pestatis: ꝓbaui te ad a	baui te sup aquã cõtra
quã cõtradictiõis. Sẽp.	quas cõtradictiõis. Dꝑ	dictionis. Sela.
8 Audi populus meꝰ &	Audi populus meꝰ &	Audi populꝰ meus et
contestabor te / israel si	loquar: israel et testifica	contestor te/ israel si au
audieris me: non erit in	bor tibi.	dieris me: non sit in te
te deus recens/ nec ado	Israel si me audieris nõ	deus alienus/ et nõ ado
rabis deum alienum.	erit ĩ te deꝰ recens: neq	res deum peregrinum.
9 Ego enim sum domi	adorabis deũ alienum.	Ego sũ dns deꝰ tuꝰ: qui
nus deus tuus qui edu	Ego eni sũ dns deꝰ tuꝰ:	eduxí te de tra ægypti.
xi te de terra ægypti: di	q eduxí te de tra ęgypti	Dilata os tuum & im
lata os tuum & imple	Dilata os tuum & ego	plebo illud.
bo illud.	adimplebo illud: & nõ	Et nõ audiuit populꝰ
10 Et nõ audiuit populus	audiuit populꝰ meꝰ vo	meus vocẽ meã: & isra
meus vocem meã: et is	cem meam & israel nõ	el non credidit michi.
rael nõ intendit michi.	intendit michi.	Et dimisi eum in praui
11 Et dimisi eos scđm de	Et dimisi eos scđm de	tate cordis sui: ambula
syderia cordis eorum:	syderia cordis eorũ: &	bunt in consilijs suis.
ibũt ĩ adiuẽtionibꝰ suis.	ibũt ĩ volũtatibus suis.	Vtinam populus meꝰ
12 Si populus meꝰ audis	Si plebs mea audisset	audisset me: israel ĩ vijs
set me: israel si ĩ vijs me	me/ israel si vias meas	meis ãbulasset.
is ambulasset.	ambulasset/ ad nichilũ	Quasi nichilum inimi
13 Pro nichilo forsitan ini	inimicos eorum humi	cos eiꝰ humiliassem: et
micos eorũ humiliasse:	liassem: et super tribulã	super hostes eorum ver
& super tribulãtes eos	tes eos misissem manũ	tissem manum meam.
mississem manũ meam.	meã.	Qui oderunt dominũ
14 Inimici domini mẽtiti	Inimici domini menti	negabũt eum: & erit tẽ
sunt ei: & erit tẽpus eo	ti sũt ei: et erit tempꝰ eo	pus eorum in sæculum
rum in sæcula.	rum in æternum.	Et cibauit eos de adipe
15 Et cibauit eos ex adipe	Cibauit eos ex adipe	frumenti: et de petra/
frumenti: & de petra/	frumenti: & de petra/	melle saturauit eos.
melle saturauit eos.	melle saturauit eos.	

TITVLVS. Ad victoriã ꝓ torcularibꝰ psalmus Asaph. psalmus: hymnica laus q̃ ĩ festo ve teris synagogæ canebatur/ quod quidẽ initio septimi mensis cui mensiũ nostrorũ septẽber respondet celebrabatur. acta vitæ ꝓterita memorãtes reuocabãt ad examen: quo decimo succedẽti die expiarent (tunc eni expiationis festũ) & quitodecimo scenophegia/ id est festũ tabernaculorũ (quæ σκηνοπηγια a figẽdis tabernaculis græci dicũt) post collectã messem/ vindemiã factã/ & torcularia pressa a quibus & nomẽ etiã torculariũ accepit/ celebrarent. illa eni prima erat festi huius id est tabernaculorũ quod & idẽ torculariũ est/ ꝓparatio. Propheta in spiritu instruxit eos/ quid die illo esset & agendũ & canendum.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Exultate deo adiutori nostro: iubilate deo Iacob. gaudete
memores deū esse adiutorē nostrū: in iubilo glorificate deū q amat suppressores viciorū.
2 Sumite psalmū & date tympanū: psalterīū iocundū cū cithara. canite carmē deo nostro/
pulsate tympanū: adaptate psalterīū ad iucūdas dei laudes recrepādas aptū instrumentū/
3 & citharā. Buccinate in neomenia tuba: in insigni die solēnitatis vestræ. clangite cornea
4 buccina in nouo mēse/ī iitio mēsis: in memorabili die celebritatis vestræ. Quia p̄ceptū in
israel est: & iudiciū deo Iacob. hāc eni diē celebrari populo israelitico iussū est: & vltionē ī
5 trāsgressores factur⁹ est de⁹ Iacob. Testimoniū in Ioseph posuit illud cū exiret de terra ęgy
pti: linguā quā nō nouerat audiuit. de⁹ hāc bñficiorū suorū testē obseruationē populo Io-
seph/ populo ab se in ægypto saluato tradidit cū egrederet seruitutē mēphitici populi: man
6 data dei quæ ī ęgypto nūq̄ nouerat/ accepit. Diuertit ab oneribus dorsū ei⁹: man⁹ ei⁹ ī co
phino seruierūt. amouit de⁹ a vectura cemēti & lapidū humeros eorū: & a vili ministerio
7 manus eorū. In tribulatione iuocasti me et liberaui te/ exaudiui te in absc̄dito tēpesta-
tis: probaui te apud aquā cōtradictiōis. de⁹ hic loquēs inducit/ O populе quē ī ęgypto p Io
seph saluaui/ tu in afflictione tua clamasti ad me/ et eripui te de calamitosa oppressiōe tua/
& cū apte gemere nō auderes/ recōditos gemit⁹ magnæ afflictiōis tuæ miseratus audiui:
te īcredulū potētiæ meæ & īmemorē et ingratū bñficiorū meorū exptus sū ad aquas con-
tradictionis/ vbi etiam aīo cōtradicēte & nō credēte Mose/ de saxo durissimo eduxi vobis
8 aquas in abūdantia. Audi populus meus et cōtestabor te/ israel si audieris me nō erit in te
deus recens: neq; adorabis deū alienū. ꝓbaui te ad aquas cōtradictiōis incredulū/ ingra-
tū/ īmemorē/ attn̄ vt te ad me reuocarē et saluarē te/ dixi ausculta populе meus et veritatē
tibi nudabo/ ꝓples Iacob diuina visione et bñdictiōe dignata/ si auscultaueris p̄ceptis meis
tibi nudabo/ ꝓples Iacob diuina visione et bñdictiōe dignata/ si auscultaueris p̄ceptis meis
nullū deū præter me coles/ nullū recentē induces: neq; inclinaberis ad culturā alicui⁹ dei
9 gētiū. Ego eni sū dñs de⁹ tu⁹ q eduxi te de terra ægypti: dilata os tuū et īplebo illud. ego
sū dñator et cōditor tuus/ dñator tu⁹ cui soli seruire debes/ cōditor tu⁹ qui feci et creaui te/
qui exemi te de dura ægyptiorū seruitute: tu hæc credēs et agnoscēs pete a me q̄ volueris/
10 et quę petieris elargiar tibi in abūdantia. Et nō audiuit populus meus vocē meā: et israel
nō intendit michi. nō curarūt quos ꝓ peculiari plebe delegerā/ ꝓtestationē meā: et filij pa
11 tris creduli et deū agnoscētis/ nō cōuerterūt ad me mentē suā. Et dimisi eos scām desyde-
ria cordis eorū: ibūt in adiuētionib⁹ suis. permisi eos vt aīæ suæ cōcupiscētias sequerētur:
12 sequent̄ inuētiones et sua placita nō mea. Si populus meus audisset me: israel si ī vijs meis
13 ambulasset. Pro nichilo forsitan inimicos eorū humiliasse: et super tribulātes eos misissem
manū meā. si quā michi plebē delegerā obediuisset michi: si plebs israel p̄cepta mea secuta
fuisset. tanq̄ nichilū aduersarios eorū deꝑsisse: et sup affligētes eos potentiā meā extēdisse/
14 meāq; vltionē in illos effudisse. Inimici dñi mētiti sūt ei: et erit tēpus eorū in sæcula. odien
tes dñm cū apparuerit in terra negabūt eū: et tēpus vltionis et vindictæ eorū durabit in sē
15 piternū. Et cibauit eos ex adipe frumēti: et de petra/ melle saturauit eos. et pauit eos pu-
rissima lege Christi sui: et melliflua doctrina messię satiauit eos.

ADVERTE. Tertio versu. buccinate in neomenia: neomenia initiū mēsis/ et initiū nouę
lunæ significat: sed hæc apd Hebræos coīcidūt. nā mēsib⁹ vtunt̄ lunarib⁹: qui a cōtūctiōe
lunæ initiū habent. ἀπὸ τοῦ μέου καὶ μηνὸς id est a nouo et mēse. significat etiā μήνη
lunā. ex quo/ si cōponi intelligat: nouā lunā significabit. et in festo tubarū de quo hic ser-
mo habet canebāt tuba cornea/ nō ductili argētea aut metallica. qd quoties fiebat: induce
bat populus ad recordationē beneficiorū diuinorū/ et ꝓpriæ ingratitudinis agnitionē/ ad
ꝓuocandū populū/ ad male actorū pœnitudinē et afflictionē. Et ī memoria sacrificij libe-
rationis Isaac/ et agni tūc īmolati: clāgebāt corneis tubis/ et ex cornu arietis factis. sed qd
hoc est: nisi quædā p̄missa in figura instructio nostra/ quo pacto parari debem⁹ ad pœnitē
dū/ recolētes bñficia dei a principio redēptiōis nostræ a principe tenebrarū/ memores agni ꝓ
nobis īmolati/ strepitū soni passionis ei⁹ cōtinuo mētalibus auribus excipiētes (hęc eni/ tu
ba illa cornea in memoriā sacrificij Isaac p̄figurabat) memores insup prōptitudinis beni-
gnitatis ei⁹ ad exaudiēdos eos qui ad eū reuertunt̄/ memores ineffabilis dulcedinis eius/
dātis nobis suū corp⁹ ad edēdū & sanguinē suū in potū ad cōsecutionē oīm gratiarū et cœ
lestiū charismatū. memores itē ingratitudinū nostrarū/ et post tāta bñficia transgressionū/
ea de causa ad miseratorē et ꝓpiabilē deū nostrū qui fecit nos/ qui redemit nos/ qui pauit
nos reuertentes/ gemētes/ pœnitētes et nos affligētes. Idq; a principio quadragesimæ/ et añ
magna in lege euāgelica festa a synagoga vmbratiliter p̄instructi facere debem⁹/ oīa refe-
rētes in veritatē q ipsi in quadā opaca/ operta et vmbratili operabant̄ imagine. Christ⁹ enī
veritas: et facta ei⁹ et instituta vera. ¶ Sexto versu. man⁹ eius ī cophino seruierūt: Hiero
nymus ex hebræo/ manus eius a cophino recesserūt. qd rectiꝰ videt. nā id meliꝰ consequit

GALL. ROM. HEB.

qđ dictũ est supra. cũ exiret de terra ægypti. & id diuertit ab oneribꝰ dorsũ eiꝰ. quo significat: egressũ populũ de ęgypto/a seruitute liberatũ. quo mõ igit subiũgit/ seruierũt manus eiꝰ i cophino/i sportis & corbibꝰ ad opa ægyptiorũ portãdis? legẽdũ igit potiꝰ esset. diuertit ab oneribꝰ dorsũ eiꝰ: manꝰ eiꝰ a cophino abierũt. aut vt sacer ex hebræo Hieronymꝰ habet: recesserũt. ¶ Vndecimo versu. ibũt i adiuentionibꝰ suis: rectiꝰ videt legendũ ibant. de patribꝰ enī fit sermo: qui in deserto p̃uaricati fuerãt. vt ne Moses quidẽ & Aaron: a p̃uaricatione inuenirent̃ insõtes/ ex capite 20 libri numerorũ. & sic Hieronymus/ ambulabant in consilijs suis. ¶ Tertiodecimo versu. p nichilo forsitan inimicos eorũ humiliasse: Hieronymus ex hebræo/ quasi nichilũ inimicos eiꝰ humiliassem. quo significari videt/ inimicos eiꝰ quasi nichilũ cõtriuisse/ nichili eos ęstimasse. & Paulus Hebræus notat nullã hic haberi dubietatis notam: sed magis (vt Hieronymꝰ expressit) similitudinis. neq; dubitatio satis deo cõpetere videt. quare potiꝰ nobis legẽdũ esset: tanq̃ nichilũ inimicos eorũ humiliasse. si etiã pro nichilo dicit/ & exponit gratis et sine causa: id nõ multũ deo cõuenire videt/ q gratis & sine causa neminẽ humiliat. ¶ Quartodecimo versu. inimici dñi mẽtiti sũt ei: Hieronymus ex hebræo/ qui oderũt dñm negabũt eũ. vbi ꝓphetia taxat Hebræos/ post õnimoda bñficia deũ esse negaturos. qđ maxime ipletũ est cũ illi dicebãt: tu de teipso testimoniũ dicis/ testimoniũ tuũ nõ est verũ. cũ suum regem esse negauerunt clamãtes: nõ habemus regẽ nisi cæsarem: cũ nõ ipsũ: sed latronẽ & homicidã dimitti petierũt. sicut et de ipis psalmo 17 ipse per os Dauid dicit: filij alieni mentiti sunt michi. sed quia negauerũt vitã: iuste mortem incurrerunt secundã/ cuiꝰ nunq̃ deerunt supplicia. et erit (inquit) tẽpus eorũ i sæcula. a qua morte nos liberet omnium bonorum largitor/ misericors & miserator Christus dominus superbenedictus in sempiternum & vltra. amen.

p̃s Asaph. LXXXI

1 DEus stetit in synagoga deorũ: i medio autẽ deos diiudicat
2 V squequo iudicatis iniquitatẽ: et facies peccatorũ sumitis? Semper.
3 I udicate egeno & pupillo: humilem & pauperem iustificate.
4 E ripite paperẽ et egenum: de manu peccatoris liberate.
5 N escierunt neq; intellexerunt/ in tenebris ambulant: mouebunt̃ omnia fundamenta terræ.
6 E go dixi dij estis: et filij excelsi omnes.
7 V os autem sicut hoies moriemini: & sicut vnꝰ de principibus cadetis.
8 S urge deꝰ iudica terrã: quoniã tu hæreditabis in omnibus gentibus.

p̃s Asaph. LXXXI

DEꝰ stetit i synaga deorũ: i medio autem deos discernit.
Q uousq; iudicatis iniquitatem: & facies peccantium sumitis? Dp.
I udicate pupillo et egeno: humilem et paupe rem iustificate.
E ripite paperẽ et egenum: de manu peccatoris liberate.
N escierunt neq; intellexerunt/ in tenebris ambulant: mouebunt̃ omnia fundamenta terræ.
E go dixi dij estis: & filij excelsi omnes.
V os autem sicut hoies moriemini: & sicut vnꝰ de pricipibus cadetis.
E xurge deꝰ iudica terrã: quoniã tu hęreditabis in omnibus gẽtibꝰ.

p̃s asaph. LXXXII

DEus stetit in cœtu dei: in medio deos diiudicat.
V squequo iudicatis iniquitatem: et facies impiorum suscipitis? Sela.
I udicate pauperi & pupillo: egeno et inopi iuste facite.
S aluate inopem et pauperem: de manu impiorum liberate.
N on cognoscunt nec intelligunt/ i tenebris ambulant: mouebunt̃ omnia fundamenta terræ.
E go dixi dij estis: et filij excelsi omnes vos.
E rgo quasi adam moriemini: et quasi vnꝰ de principibus cadetis.
S urge domine iudica terram: quoniã tu hæreditabis omnes gentes.

TITVLVS. Psalmus Asaph. Psalmus de Christo domino. Propheta in spiritu psalmũ incoat et finit. medius sermo deo tribuitur.

EXPOSITIO CONTINVA. Deꝰ stetit i synagoga deorũ: i medio aũt deos diiudicat. astit

tit dñs carneo sumpto velamine cõgregationi iudicũ hebrẽorũ/sacerdotũ/scribarũ/& phã
2 risẽorũ: in medio autẽ eos qui iuste & qui perperã iudicãt discernit. V squequo iudicatis iniquitatẽ: & facies peccatorũ sumitis? hic dei sermo. vsquequo falsum facitis iudiciũ: & mores
3 transgressorũ vobis vendicatis. I udicate egeno & pupillo: humilẽ & pauperẽ iustificate. iu-
4 stitiã facite inopi & orphano: depresso & mendico iustũ iudiciũ reddite. E ripite pauperẽ & egenũ: de manu peccatoris liberate. eruite vestro iudicio inopẽ & calamitate pressum: & de
5 potentia iniusti & calũniatoris eximite. N escierũt neq; intellexerũt/in tenebris ambulant: mouebũtur oĩa fundamẽta terræ. iudices terrę malicia excęcati ignorauerũt/& nõ ceperũt
mente iustificationes dei/in cupiditatibus suis viuũt: sed mouebitur & cõcutietur mundus
6 iste/& peribit omnis cõcupiscentia eius cũ dñs venerit ad iudiciũ. E go dixi dij estis: & filij
7 excelsi omnes. ego vocaui vos deos: & filios dei oẽs. V os autẽ sicut hoies moriemini: & sicut vnus de principibus cadetis. attamẽ nõ sicut deus imortales eritis/sed sicut primus parẽs
8 morte soluemini: & sicut potentes orbis in interitũ ruetis. S urge deus iudica terrã: quoniã tu hęreditabis in oĩbus gẽtibus. hic iterũ propheta. expergiscere dñe/ condẽna aduersarios tuos/iudices synagogę/pontifices/scribas & pharisęos: quoniã illis iudicatis/tu possidebis omnes nationes/illis deletis/tu accipies hęreditatẽ & possessionẽ tuã terminos terræ.

ADVERTE Primo versu. deus stetit in synagoga deorũ/ in medio autem deos diiudicat: Hieronymus ex hebrẽo/deus stetit in cœtu dei: in medio deos diiudicat. Sed dicet forsan quispiã: nostra tralatio accõmodatior videtur. nam synagoga & cœtus/multorum est: deus autem singularis/neq; collectionẽ vllam dicit. & diiudicare item in medio: multitudinẽ respicere par est. et deorum dicendũ esse cõfirmare videtur sexti versus principiũ. ego dixi dij estis. Verũ Hieronymus quo ad hoc recte vertit. nam vbi dicimus deus stetit in synagoga deorum: illud deorũ/in hebræo E L dicitur/& singulare est/ & dei non deorũ significat. & vocabulũ est quo psalmo 21 deus meus deus meus vt quid dereliquisti me: dñs noster vocat patrem. & quod in principio psalmi 49 deus/deus/deus locutus est: dictum est esse nomen patris. quare cum dicitur deus stetit in synagoga dei: deus pro filio/& dei pro patre sumitur. acsi diceretur. Christus deus stetit in synagoga dei patris. & quid mirum si patris synagogã appellat: quę iudicabat ĩ domo patris eius? sic enim cum templũ intrauit / zelo dei patris succensus/vendẽtes & ementes eijciens. nolite (inquit) facere domũ patris mei domũ negociationis. sic igitur dei/eum exprimit ad quẽ synagoga pertinebat: non autem id quod ipsam integrabat synagogã. at septuaginta interpretes/ putantes id quod subiungebatur synagogę/ad integrationẽ eius respicere: corruperũt litteram dicentes in synagoga deorum/cum dei dicendũ fuisset/nõ tam illusi amphibologia q̃ torta intelligentia lapsi. Et quod subiũgitur in medio deos diiudicat: aliqui codices/ ex hebrẽo habent in medio deus diiudicat. & id tolerari posset. nam deus primo loco & hic idem vocabulũ habetur E L O HIM: quod in hac secunda particula & deus & deos verti potest/& quod sexto versu Hieronym⁹ & interptes dij verterũt/vt par erat. Verũ admodũ cõsonũ est: vt dicatur pluratiue in medio deos diiudicat. E t id cõcesserim sexto versu spiritũ sanctũ cõfirmare cũ dixit/dixi dij estis/non autẽ sextũ versum cõfirmare dicendũ fuisse deus stetit in synagoga deorũ. nam sic in primo versu per secundã particulã/dij vocati essent ad quos ꝓculdubio de diuinitate sua/& cõsubstantialitate cũ patre dñs noster ex 10 Ioãnis apertũ habuit sermonẽ. At iterũ dices/ vbi ELOHIM pro filio reperitur? possum dicere secũdo vocabulo psalmi 49. quod si apertius testimoniũ requiris: hoc nequaq̃ refutare iure valebis/ex psalmi 44/versu octauo/ sedes tua deus in sęculũ sęculi/ vbi deus ELOHIM dicitur & quod de filio intelligatur: sequẽs versus aperte insinuat in quo dicit/ dilexisti iustitiã & odisti iniquitatem/ propterea vnxit te deus deus tu⁹ oleo lętitiæ prę cõsortibus tuis. cui eni alij q̃ Christo dño hæc conuenire possunt? ¶ Sexto versu/ & filij excelsi: excelsi genitiuus singularis. sic enim græce καὶ υἱοὶ ὑψίστου quo versu aduersus calũnias Iudęorũ vsus est dñs. siue eni calũniabantur ꝙ se deũ dixisset. prima parte versus eorũ ora claudebat. & ꝙ filiũ dei: secunda eiusdem versus particula eorũ feriebat stultitiã. at vero cum se filium dei dixisset/ calũniabantur ꝙ se diceret deũ: ideo prima particula in eos vsus est. Et si oculos mẽtis habuissent: ex primo versu aperte cognouissent eum esse deum. et de prędentia Christi saluatoris eos in medio diiudicantis vt in decimo capite Ioannis habetur: vniuersa prędentis psalmi impleta est prophetia. ¶ Septimo versu. sicut homines: Hieronymus sicut Adam. quo volunt designari mortem temporalẽ quam ex primo patre incurrimus. quod subiungitur/ & sicut vnus de principibus cadetis: intelligi volunt mortem secundã & spiritualem/ instar alicuius principum apostasiæ malarum potestatum de cœlo ruentium.

¶ Canticum psalmus Asaph. LXXXII. ¶ Canticum psalmus Asaph. LXXXII. ¶ Canticum psalmi Asaph. LXXXIII

Psal.		GALL.	ROM.	HEB.
82 Deus quis.	1	DEus quis ſimilis erit tibi? ne taceas neq; cõpeſcaris deus.	DEus quis ſimilis erit tibi? ne taceas neq; cõpeſcaris deus.	DEus ne taceas tibi ne ſileas: & nõ quieſcas deus.
	2	Quoniã ecce iimici tui ſonuerũt: & qui oderũt te extulerunt caput.	Quoniã ecce iimici tui ſonauerũt: et qui te oderũt extulerũt caput.	Quia ecce inimici tui tumultuati ſũt: et q̃ oderũt te eleuauerũt caput.
	3	Super populũ tuũ malignauerũt cõſiliũ: & cogitauerunt aduerſus ſanctos tuos.	In plebem tuã aſtute cogitauerũt conſiliũ: & cogitauerunt aduerſus ſanctos tuos.	Cõtra populũ tuũ nequiter tractauerũt: et iierũt cõſilium aduerſus arcanum tuum.
	4	Dixerũt venite & diſpdamus eos de gente: & non memoretur nomẽ iſrael vltra.	Dixerũt venite et diſpdamus eos ex gente: & nõ memorabit nomen iſrael amplius.	Dixerũt venite & cõteramus eos de gente: & non ſit memoria nominis iſrael vltra.
	5	Quoniam cogitauerunt vnanimiter ſimul/ aduerſus te teſtamentum diſpoſuerunt: tabernacula idumęorum & iſmaelitę.	Quoniam cogitauerunt conſenſum in vnũ: aduerſus te teſtamentũ diſpoſuerunt.	Quoniam tractauerunt pariter: contra te fœdus pepigerunt.
			Tabernacula idumæorum et iſmaelitũ/moab & agareni/gebal & ammon & amalec: & alienigenę cum habitantibus tyrum.	Tabernacula idumeæ & iſmaelitæ/moab & agareni / gebal & ammon & amalec: paleſtina cum habitatoribus tyri.
	6	Moab & agareni / gebal & ammon/ & amalec: alienigenę cum habitantibus tyrum.		
	7	Etenim aſſur venit cũ illis: facti ſunt in adiutoriũ filijs lot. Semper;	Etenim aſſur ſimul venit cũ illis: facti ſunt in ſuſceptionẽ filijs lot. Dp̃.	Sed et aſſur venit cum eis: facti ſunt brachium filijs lot. Sela.
	8	Fac illis ſicut madian & ſiſare: ſicut iabin in torrente ciſſon.	Fac illis ſicut madian & ſiſare: & ſicut iabin in torrente ciſſon.	Fac illis ſicut madian & ſiſare: ſicut iabin in tortente ciſſon.
	9	Diſperierunt in endor: facti ſunt vt ſtercus terræ.	Diſperierunt in endor: facti ſunt ſicut ſtercus terræ.	Contriti ſunt in endor: fuerunt quaſi ſterquilinium terræ.
	10	Pone principes eorum ſicut oreb: & zeb & zebee & ſalmana.	Pone principes eorum ſicut oreb zeb zebee & ſalmana / omnes principes eorum qui dixerunt: hęreditate poſſideamus nobis ſanctuarium dei.	Pone duces eorum ſicut oreb et zeb & zebee & ſalmana/omnes principes eorum qui dixerunt: poſſideamus nobis pulchritudinẽ dei.
	11	Omnes principes eorũ qui dixerũt: hęreditate poſſideamus ſanctuarium dei.		
	12	Deus meus pone illos vt rotam: ſicut ſtipulã ante faciem venti.	Deus meus pone illos vt rotam: & ſicut ſtipulam ante faciem venti.	Deus meus pone eos vt rotam: quaſi ſtipulã ante faciem venti.
	13	Sicut ignis qui cõburit	Sicut ignis qui cõburit	Quomodo ignis cõbu

GALL.	ROM.	HEB.
siluam: sicut flamma cō burens mōtes.	siluas: velut si flāma incendat mōtes.	rit siluā: & sicut flāma deuorat montes.
14 Ita persequeris illos ī tē pestate tua: & in ira tua turbabis eos.	Ita persequeris eos ī tēpestate tua: & in ira tua cōturbabis eos.	Sic persequere eos in tē pestate tua: et ī turbine tuo conturba me.
15 Imple facies eorū ignominia: & quęrent nomē tuum domine.	Imple facies eorū ignominia: vt quęrent nomē tuum domie.	Imple facies eorū ignominia: et quęrent nomē tuum domine.
16 Erubescāt & cōturbentur in sęculū sęculi: et cōfūdantur et pereant.	Cōfūdant̄ & cōturbent̄ in scīm scī / & reuereāt̄ et pereāt: & cognoscāt	Confundant̄ et cōturbentur vsq; in sęculum: et erubescāt et pereant.
17 Et cognoscāt quia nomen tibi dñs: tu solus altissimus in omni terra.	quia nomen tibi dñs. Tu solus altissimus: super oēm terram.	Et sciāt quia nomē tuū est domin⁹: solus tu excelsus sup omnē terrā.

TITVLVS. Canticum psalmi Asaph. psalmus de bellis populo sancto veteris synagogæ inflictis. propheta in spiritu.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Deus quis similis erit tibi: ne taceas/ neq; cōpescaris deus.
deus qs poterit tibi assimilari vt resistere possit tot & tātis aduersarijs nostris? tu ne ipsis po
2 pulū tuū inuadētibus tacit⁹ sis/ ne quietus sinas eos ī tuos debacchari. Quoniā ecce īimici
tui sonuerūt: & qui oderūt te extulerūt caput. ne quiescas sed accede ī auxiliū populi tui/ qa
3 ecce hostes legis tuæ & cultus tui ipetū bellicū & strepitū fecerūt: & qui te odio ꝓsequunt̄/
superbia eleuati sunt. Super populū tuū malignati sunt cōsiliū: & cogitauerūt aduersus san
4 ctos tuos. cōtra hebraicā plebē tuā īuste & maligne cōsultauerūt: & machinati sunt mala
ī cultores tuos. Dixerūt venite & dispdam⁹ eos de gēte: & nō memoret̄ nomē israel vltra.
5 exhortati sunt sē hostes nostri dicētes/ accedite & deleam⁹ hebręos de populis terræ: & di-
spereat funditus memoria populi israel. Quoniā cogitauerūt vnanimiter simul aduersum
6 te: testamētum dispositum tabernacula idumæorū & ismaelitę. Moab & agareni/ gebal &
āmon & amalech: alienigenę cū habitātibus tyrū. ne sileas ne cōpescaris ne dissimules au
xiliū deus/ quoniā cōspirauerūt simul aduersū te: cōfœderata sunt cōuenticula filiorū Esau/
7 & ismaelitę. moabitę & filij agar/ sobalitæ/ āmonitę & amalechitę: palestini cū habitatori-
bus syrię. Et teni assur venit cū illis: facti sunt in adiutoriū filijs Lot. sed & assyrius hostis se
8 accinxit ad affligendū populū tuū sicut et isti finitimi & accole eius: & adiuuerūt moabitas
& āmonitas ad eū dispdendū. Fac illis sicut madiā et sisare: sicut iabin ī torrēte cisson. vin-
dictā exerce in eos sicut in madiā qui a gedeone fusus est: & sicut sisare principi exercitus:
sicut iabin regi chanaā quos barach comitante delbora deturbauit apud torrentē cisson.
9 Disperierūt in endor: facti sunt vt stercus terræ. vlciscere in eos/ sicut qui perierūt in die p-
cussionis saul iuxta endor / qui insepulti iacuerūt facti veluti ruder & sterquiliniū ipsi terræ
10 Pone principes eorū: sicut oreb & zeb & zebeę & salmana: sic disperde duces militiæ aduer-
sariorū populi tui: sicut dipdidisti principes exercitus madiā/ oreb/ zeb/ zebeę/ & salmana/
11 quorū primū bellatores ephrain iterfecerūt in petra/ & secundū in torculari/ tertiū & quar-
tū gedeon gladio suo transfodit. Omnes pricipes eorū qui dixerūt: hęreditate possideamus
12 sanctuariū dei. dispde inquā hoc pacto oēs primarios viros eorū qui ī supbia locuti sunt di
centes: deleta israelitica gente/ possessione capiamus terrā in qua coluerūt deū suū. Deus
meus pone illos vt rotā: & sicut stipulā ante faciē venti. deus meus qui pedē figere & stabi-
13 lire voluerūt in hęreditate tua: fac eos instabiles veluti trochū & veluti paleas in flatibus vē-
14 torū. Sicut ignis qui cōburit siluā: & sicut flāma cōburēs mōtes. Ita persequeris in tēpestate
tua: & in ira tua cōturbabis eos. dñe deus in valida succensione tua sicut ignis exurens lu-
15 cos & nemora/ persequēs vrge eos: & ī idignatione irę tuæ tanq̄ flāma ethnā aut montes
alios perpetuo cōflagrare faciens/ puni eos. Imple facies eorū ignominia: & quęrēt nomen
16 tuū dñe. pateat & in aperto sit ignominiosa eorū punitio: & qui videbūt/ eorū exēplo deter-
riti/ te deū esse credent. Erubescant & cōturbētur in sæculū sęculi: & cōfundātur & pereāt.
17 capita factionis aduersariorū patēti cōfusione deijciātur/ & turbationi eorū nulla detur re-
quies: pessundētur in abyssum/ & æterna morte intereant. Et cognoscant quia nomen tibi
dñs: tu solus altissimus in omni terra. & alij cōfusione eorū edocti/ & ipsi in supplicijs detēti
cōfiteri & agnoscere cogātur/ quia nō ipsi sed tu solus vocari debes domin⁹: et quia tu solus

82 potentissimus in vniuerso terrarũ ambitu & in vniuersa vbicũq; gentium terrarum plaga.

Deus quis. ADVERTE. Primo versu/deus qs similis erit tibi: Hieronymꝰ ex hebreo/deus ne taceas.

83 vterq; sensꝰ bonꝰ: estq; hic ter ταυτολογία/terq; idẽ ad affectũ aut misteriũ repetitꝰ sermo & vocabulorũ homonymia hãc vartã interptũ induxit expositionẽ. ¶ Tertio versu. aduersus sãctos tuos: ex hebreo/aduersus arcanũ tuũ. q̃ dicunt iustificatiões & iudicia: qbꝰ sãctificabant. q̃ hebreis nota erãt: aliis autẽ gẽtibus occulta vt scriptũ est. nõ fecit taliter õni nationi: & iudicia sua nõ manifestauit eis. ¶ Nono versu. facti sũt vt sterꝰ terre. id terre: datiuꝰ est. nã & grece ἐγενήθησαν ὡσεὶ κόπρος τῇ γῇ. ac si dicamꝰ facti sũt tãq̃ fimꝰ & letamẽ ipi terre. ¶ Duodecio versu. deus meꝰ pone illos vt rotã: vbi habemꝰ rotã/grece habet τροχὸν. qđ & rotã & volubilitatẽ significat. sunt q arbitrant lanuginẽ luthei floris cuiusdã speciei ityborũ satis notę/ itelligi: q̃ deciduo flore i siliquis cãdidi orbiculi teretisq; spherulę in summitate tyrsi colligũt. ¶ Quartodecimo versu/in pricipio. ita psequeris/ & in fine turbabis eos: ex hebreo accõmodatius sic psequere & cõturba eos. & ex pcedẽtibus versibus/ & fac illis/ 10 pone pricipes eorũ/ & illi subsequẽti 15 versu / ipse facies eorũ/ in quibus oibus deprecatorio vsus est modo: ita quoq; & cõsentaneũ vt eodẽ vtaꝛ hoc versu 14.

¶ In finẽ pro torcularibus filijs core psalmus LXXXIII.

1 Quam dilecta tabernacla tua dñe ẏtutũ: cõcupiscit & defi cit aia mea in atria dñi.

2 Cor meũ & caro mea: exultauerũt i deũ viuũ.

3 Etenim passer inuenit sibi domũ: & turtur nidũ sibi vt ponat pullos suos

4 Altaria tua dñe virtutũ: rex meꝰ & deus meꝰ.

5 Beati qui habitãt in domo tua: i ṣecula ṣeculorũ laudabũt te. Semp.

6 Beatus vir cuius est auxiliũ abs te/ascensiones in corde suo dispposuit i valle lachrimarũ: in loco quem posuit.

7 Etenim bñdictiões dabit legislator/ibũt de virtute i virtutem: videbitur deus deorum in sion.

8 Dñe deus virtutũ exaudi orationẽ meã: auribꝰ ṗcipe deus iacob. Sẽp.

9 Protector noster aspice deus: & respice in faciẽ christi tui.

10 Quia melior est dies

¶ In finẽ pro torcularibus filijs Core psalmus LXXXIII.

Quã amabilia sũt tabernacla tua dñe ẏtutũ: cõcupiuit et defecit aia mea in atria dñi.

Cor meũ & caro mea exultauerũt i deũ viuũ/ etenim passer inuenit sibi domũ: & turtur nidum vbi reponat pullos suos

Altaria tua dñe virtutũ: rex meꝰ & deꝰ meꝰ.

Beati q habitãt i domo tua dñe: in ṣeculũ ṣeculi laudabũt te. Dp̃.

Beatus vir cuiꝰ est auxiliũ abs te dñe / ascẽsus i corde eius dispposuit in cõualle lachrimarũ: i locum quẽ dispposuisti eis.

Etenim bñdictionẽ dabit qui legẽ dedit/ ambulabũt de virtute i virtutẽ: videbit deꝰ deoꝝ i siõ.

Dñe deus virtutũ exaudi ṗcẽ meã: auribus ṗcipe deus iacob. Dp̃.

Protector noster aspice deus: & respice in faciẽ christi tui.

Quia melior est dies

¶ Victori pro torcularibus filijs Core psalmus LXXXIIII.

Quã dilecta tabernacla tua dñe exercituũ: desyderat & deficit aia mea i atria dñi.

Cor meũ & caro mea: laudabũt deũ viuentẽ.

Siquidẽ auis inuenit domũ: & passer nidũ sibi vbi ponat pullos suos.

Altaria tua dñe exercituũ: rex meꝰ & deꝰ meꝰ.

Beati qui habitãt in domo tua: adhuc laudabunt te. Sela.

Beatus homo cuiꝰ in te est fortitudo/ semitæ in corde eius/ trãseũtes in valle fletus/ fontẽ ponẽt eam: bñdictione quoq; amicietur doctor.

Ibunt de fortitudine in fortitudinem: parebũt apud deum in sion.

Dñe deꝰ exercituũ exaudi oronẽ meã: ausculta deus iacob. Sela.

Clypeus noster vide deus: & attende faciem christi tui.

Quoniã melior est di-

vna in atrijs tuis: super milia.
11 Elegi abiectus esse ī do mo dei mei: magisq; habitare in tabernaculis peccatorum.
12 Quia misericordiā & veritatem diligit deus: gratiam & gloriam dabit dominus.
13 Nō priuabit bonis eos qui ambulant in innocentia: domine virtutū beatus homo qui sperat in te.

vna in atrijs tuis: super milia.
Elegi abiectus esse ī do mo domini: magisq; habitare in tabernaculis peccatorum.
Quoniam misericordiam & veritatem diligit dominus: gratiā & gloriam dabit deus.
Dominus non priuabit bonis ambulātes in innocentia: domīe deus virtutum beatus homo qui sperat in te.

es vna in atrijs tuis: super milia.
Elegi abiectus esse ī do mo dei mei: magisq; habitare in tabernaculis impietatis.
Quia sol & scutū dns deus/gratiā & gloriam dabit dns: nec ꝓhibebit bonū ab ijs qui ambulant in perfectione.
Domine exercituum: beatus homo qui confidit in te.

TITVLVS. Ad victoriā pro torcularibus filijs core psalmꝰ. Psalmus de Christo domino.
1 Propheta in spiritu loquitur.
EXPOSITIO CONTINVA. Quā dilecta tabernacula tua dñe virtutū: cōcupiscit & deficit
2 anima mea in atria dñi. o dñe deus exercituum q̄ desiderabilia cœlestia habitacula tua. e-
languet animꝰ meus/& desyderio tabescit ad habitacula dei mei ingredienda. Cor meū &
3 caro mea: exultauerūt in deū viuū. anima mea & corpus meū: delectata sunt in īmortalem
4 viuentēq; cōditorē oīm. Etenī passer īuenit sibi domū: & turtur nidū sibi vbi reponat pul-
los suos. Altaria tua dñe virtutū: rex meus & deus meus. quid mirū si aīa mea cōcupiscit/
elanguet & cōtabescit desyderio atriorū tabernaculorū tuorū: dñe deus/rector/& conditor
5 meus. nā & passer & hirūdo īueniūt aras tuas pro domo & nidificatione sua: vbi collocēt
6 fœtus suos/ita beati domū tuā cœlestē reperiūt/vbi quiescāt & habitēt in sempiternū. Bea-
ti qui habitāt ī domo tua: in ꝙcula ꝙculorū laudabūt te. reuera fœlices sunt qui incolūt cœ-
lestia habitacula tua: nā laudes tuas recrepabūt sine fine. Beatus vir cuius est auxiliū abs
te/ascēsiones in corde suo dispositi ī valle lachrimarū: in loco quē posuit. nō solū beati qui
habitāt in cœlesti domo tua/sed etiā beatus homo ille quē tu dñe deus adiuueris illuc pue-
7 nire/qui in hoc flebili/miserabili/infimoq; mūdo semitas ad te cōscendēdi in anima sua cō-
stituit in loco ꝓbationis suæ: & quē secundū ordinationē tuā sibi deputauit. Etenī benedi-
ctiones dabit legislator/ibunt de virtute in virtutē: videbit deus deorū in sion. nā qui eius-
modi fuerint/charismata a verbo dei æternæ legis datore accipient/ ꝓcedent de cœlestiū
8 potestatū choro in chorū: cōspicietur rex regū & dns dnantiū in cœlesti Hierusalē/ciuitate
beatorū. Dñe deus virtutū exaudi orationē meā: auribus ꝓcipe deus iacob. dnator omniū/
9 cœlestiū potestatū cōditor admitte precē meā: deus amator fideliū & vitia calcantiū/preci-
bus meis inclina fauorē tuū. Protector noster aspice deus: & respice in faciē Christi tui. de-
fensor & auxiliator noster intēde nobis: pater oculū intende in filiū/ in Christū tuū/ vt illū
10 nobis apertū & notū facias per quē cupimus/ & per quē solū possumus in domū tuā pueni-
re. Quia melior est dies vna in atrijs tuis: sup milia. respice in faciē Christi tui vt ad te pue-
11 nire possimꝰ/ quia prestat vno die in habitaculis cœlestis māsionis tuę esse: q̄ īnumeris die-
bus in hac lachrimarū valle. Elegi abiectus esse in domo dei mei: magisq; habitare in taber
12 naculis peccatorū. sic cōcupiscit anima mea ad atria tua dñe / ꝙ longe ꝓtuli vltimus esse in
cœlesti habitatione tua: q̄ primus in habitaculis īplorū. Quia misericordiā & veritatē dili-
git deus: gratiā & gloriā dabit dns. quia deus misericors & verax est/& filiū diligit qui mi-
sericordia & veritas est: ipse qui cūctis dñatur/ peccata nobis dimittet per misericordiā suā
13 elargito gratię suę muncre/& per veritatē suam promissa benignitatis suę implēs nos per-
ducet in vitā aternā. Non priuabit bonis eos qui ambulāt in inocentia: dñe virtutū beatꝰ
homo qui sperat in te. nō fraudabit æternis bonis eos qui in puritate vitæ degūt: o domīe
deus cœlestiū omniū potestatū/fœlix nimiū & quē vitę æternæ manet euentus/vir ille qui
totam spem & expectationem suam reiecit in te.
ADVERTE. Tertio versu. etenim passer inuenit sibi domum ; & turtur nidum sibi: Hie-
ronymus ex hebræo/ siquidem passer inuenit domum & auis nidum sibi. At Paulus he-

83 Quã dilecta. 84

bræus testatur: vbi apud nos habetur turtur/& in Hieronymo auis/ex hebræo legendum hirũdo.& id quadrãtius. nam& passeres in magnis templis & sacris ædificijs plerumq; circa altaria/antra sibi reperiunt& hirundines nidos extruunt. si igitur deus passeribus & hirundinibus non denegat habitanda sua mũdi huius altaria:tãto minus animabus sui desyderio fruẽdi lãguẽtibus/& in hac lachrimarũ valle ascẽsus ad se struẽtib9/tandẽ denegaturus est sua cœlestis aulę atria. ¶ Quinto versu. in ęcula ęculorũ laudabũt te: Hieronymus ex hebręo adhuc laudabit te.& de dictiõe SELA/ quã putat N. Lyra interptes vertisse in ęcula sæculorũ: quod Paulus hebręus negat/sed HOD dictionẽ aliã hebraicã quã Hieronym9 hic adhuc/& alias vertit vltra: de Sela inquã disputatio inter hebręos est. & aliqui vertũt semp/alij Diapsalma/ id est distinctio psalmodię/ alij SELA nõ mutãt/ alij dicũt nichil significare.& nos in diapsalmate eccl'iastico habem9 ęculorũ amẽ.& certũ est post cõplemẽta additũ:nichil significare/sed esse alicuius octo troporũ eccl'iastici cõcentus notam/esseq; solum diapsalma.pro quo scribi solet euouae. separa enim has senas vocales E.V.O.V.A.E.& videbis eas respõdere sex syllabis.SE.CV.LO.RVM. A. MEN. (sunt eni harũ syllabarũ vocales litterę) & idẽ esse acsi diceret scl'orũ amẽ.qđ factũ est:ne ignari/ nõ ꝓ nota capiẽtes/finito melo insup boarẽt scl'orũ amẽ.itaq; scl'orũ amẽ diapsalma:nichil significat/nisi meli discrimẽ.ita Sela i fine/cõpleto carmie:solũ diapsalmatis notã eẽ reor. & ęculorũ amẽ in medio diuini cuiusplã elogij insertũ:ppetuitatẽ significat/neq; diapsalma est discretiõisq; cãtus nota. ita crediderũt nõnulli hebręorũ Sela de integritate alicuius versus psalmi ppetuitatẽ significare: & haud absurde vertendũ in sæcula ęculorũ / & neq; tũc pro nota diapsalmatis accepere.& mirũ est quomodo id nostrũ sæculorũ amẽ: omni exꝑte cõspiret illi hebraico Sela/vt nũc significatiuũ sit/nũc vero sola diapsalmatis discretionisq; meli nota. Quid etiã si Sela nota sit fortassis iubili/vt & neumata alias ad hoc iducta suspicati sum9 / quasi quosdã diuinæ incõprehẽsibilitatis ad deũ nutus : & hoc illi ꝑcipuũ esse/diapsalmatis autẽ officiũ secundũ locũ tenere/vt & neumatũ apud nos troporũ. at de hoc satis. ¶ Sexto versu. ascensiones in corde suo dispositi in valle lachrimarũ in loco quẽ posuit: Hieronym9 ex hebręo ita intellexit/ semitę in corde eius trãseuntes in valle fletus/ fontẽ ponent eã.quo designari videt/ qui iuuabit a te/ semitas veniẽdi ad te quę sunt ꝑcepta vitæ æternæ cõtinebit in corde/et qui transeũt in valle lachrimarũ auxiliũ a te cõsecuti fontẽ ponũt eã vallẽ lachrimarũ/hũc iferiorẽ mũdũ fõtẽ lachrimarũ sibi ponũt/sciẽtes a te dictũ beati qui nũc fletis quia ridebitis. Paulus hebręus:fontẽ/baptismũ itellexit. ¶ Duodecimo versu.quia misericordiã & veritatẽ diligit deus:Hieronym9 ex hebręo/quia sol & scutũ dñs deus. & ita ex hebręo legendũ astipulat Paulus hebræus. quo significari volũt. sic deũ dare gratiã:vt sol dat lumẽ.sic gloriã: vt ꝓpugnator victoriã. Nã et lumẽ & victoria:a sole & propugnatore sunt/& a sole & propugnatore conseruantur. ita quoq; gratia & gloria:a deo sunt/& a deo cõseruantur.

Psalmus de semꝑ sancta virgine MARIA.

¶ In finẽ filij core psalmus. LXXXIIII.

1 BEnedixisti dñe terrã tuã:auertisti captiuitatẽ iacob.

2 Remisisti iniquitatẽ plebis tuę:operuisti omnia peccata eorum. Semꝑ.

3 Mitigasti omnẽ irã tuã: auertisti ab ira indignationis tuæ.

4 Cõuerte nos deus salutaris noster: & auerte iram tuã a nobis.

5 Nunquid in æternum irascaris nobis: aut extẽdes irã tuã a generatio-

¶ In finẽ filij core psalmus. LXXXIIII.

BEnedixisti dñe terrã tuã:auertisti captiuitatẽ iacob.

Remisisti iniquitatẽ plebis tuę:operuisti omnia peccata eorũ. Dꝑ.

Mitigasti oẽm irã tuã: auertisti ab ira indignationis tuæ.

Conuerte nos deus salutaris noster & auerte iram tuam a nobis: vt non in ęternum irascaris nobis.

Neq; extendas irã tuã

¶ Victori filiorũ core psalmus. LXXXV.

PLacatus es domie terræ tuę: reduxisti captiuitatem iacob.

Dimisisti iniquitatẽ populo tuo:operuisti oms iniquitates eorũ. Sela.

Cõtinuisti oẽm idignationẽ tuam:cõuersus es ab ira furoris tui.

Cõuerte nos deus Iesu noster: & solue irã tuã aduersum nos.

Noli in ęternũ irasci nobis : extendẽs irã tuam in generationẽ & gene-

	GALL.	ROM.	HEB.
	ne in generationem?	a progenie in ꝓgenies/	rationem.
6	Deus tu cõuersus viuificabis nos: & plebs tua lętabitur in te.	deus tu cõuertẽs viuificabis nos : & plebs tua lętabitur in te.	Nõne tu reuertẽs viuificabis nos: et ꝑplus tuus lętabitur in te?
7	Ostende nobis domine misericordiã tua : & salutare tuum da nobis.	Ostende nobis dñe misericordiã tuam: & salutare tuum da nobis.	Ostende nobis domie misericordiã tuã : & salutare tuũ da nobis.
8	Audiã quid loquatur in me dñs deus : quoniam loquetur pacem ĩ plebem suam.	Audiã quid loquatur in me dñs deus: qm̃ loquetur pacem in plebẽ suam/& super sanctos suos: & in eos qui cõuertuntur ad ipsum.	Audiã quid loquatur domin⁹ deus/ loquetur enim pacẽ ad populum suũ & ad sanctos suos: vt non conuertantur ad stultitiam.
9	Et sup sctõs suos: & in eos q cõuertunt ad cor.	Verũtamẽ ꝓpe/timẽtib⁹ eũ salutare ipsi⁹: vt ĩhabitet glia ĩ terra nr̃a.	Verũtamẽ ꝓpe est ijs q timẽt eũ salutare ei⁹ : vt habitet glia ĩ terra nr̃a.
10	Verũtamẽ ꝓpe timẽtes eũ salutare ipius: vt ĩhabitet gloria ĩ terra nr̃a.	Misericordia & veritas obuiauerũt sibi: iustitia & pax cõplexę sunt se.	Misericordia & veritas occurrerunt : iustitia & pax deosculatę sunt.
11	Misericordia & veritas obuiauerũt sibi: iustitia & pax osculatę sunt.	Veritas de terra orta est: & iustitia de cœlo prospexit.	Veritas de terra orta est: & iustitia de cœlo prospexit.
12	Veritas de terra orta est: & iustitia de cœlo prospexit.	Et enim dñs dabit benignitatẽ : & terra nostra dabit fructũ suum.	Sed & dominus dabit bonũ: et terra nostra dabit germen suum.
13	Et enĩ dñs dabit benignitatẽ: & terra nostra dabit fructũ suũ.	Iustitia ante eum ambulabit: & ponet in via gressus suos.	Iustitia ante eum ibit: & ponet in via gressus suos.
14	Iustitia ante eum ambulabit:& ponet in via gressus suos.		

1 TITVLVS. Ad victoriã filijs core psalm⁹. Psalm⁹ de Christo dño. Propheta in spũ ordit.
EXPOSITIO CONTINVA. B enedixisti dñe terrã tuã: auertisti captiuitatẽ iacob. bñdi-
ctione pfudisti terrã tuã/ terrã quę germinauit saluatorẽ/ terrã quę dedit fructũ suũ/ virgi-
2 nem almã/ virginẽ fœtã/ virginẽ incõtaminatã: dissoluisti durã iustorũ tuorũ a diaboli iugo
3 captiuitatẽ. R emisisti iiquitatẽ plebis tuę: operuisti oĩa peccata eorũ. laxasti peccati debitũ
populo tuo: cõtexisti oẽs iniquitates eorũ/ imemor factus es delictorũ suorũ. Mitigasti oẽm
4 iram tuã: auertisti ab ira indignationis tuæ. mitigatus est punitionis tuæ rigor: a rigidę vl-
tionis appetitu cõuersus es ad miserationis elargitionẽ copiosam. Cõuerte nos deus saluta-
ris noster: & auerte irã tuã a nobis. hic populus sanctus inducitur/ accelerationẽ missionis
Christi dei & saluatoris petens. auersos reduc nos ad te dñe deus saluator noster: & aufer
5 a nobis indignationẽ tuã. N ũquid ineternũ irascĕris nobis: aut extẽdes ira tuã a gñatione
in gñationẽ? nũquid in sempiternũ indignationẽ tuã aduersus genus humanũ retinebis:
6 aut prorogabis vltionẽ tuã a prima ĩ uouissimã gñationẽ? nequaq dñe deus saluator noster.
7 Deus tu cõuersus viuificabis nos: & plebs tua lętabitur in te, cõditor noster ab ira ꝓpcia-
tus/ viuificũ visitatiõis tuę donũ elargieris nobis: & ppl⁹ tu⁹ spiritu exultabit ĩ te. Ostẽde
8 nobis dñe miam tuã: & salutare tuũ da nobis. aperi nobis benignissime de⁹ thesaurũ mię
9 tuæ: & bñdictũ filiũ tuum/ Christũ tuũ/ verbũ tuũ/ saluatorẽ nostrũ da nobis. Audiã quid
loquat̃ in me dñs deus: quoniã loquet̃ pacẽ in plebẽ suã. Et super sanctos suos/ & ĩ eos qui
cõuertuntur ad cor. hic propheta auscultabo oraculum dei in me loquẽtis / oraculũ qui-
10 dem eius est: quoniam annunciabit euangeliũ pacis & reconciliationẽ suam cum homi-
nibus. & cũ sanctis suis: & cũ eis qui ad vitam se accingunt spirituale. Veruntamen prope
timentes eum salutare ipsius: vt inhabitet gloria in terra nostra. attamẽ dei oraculum est/

Psal. 84. Bñdixisti. 85

GALL. ROM. HEB.

Christū dñm quē cōstituit saluatorē oim vicinū esse timētibus eū: vt e ꝓximo maiestas eius incolat terrā nostrā/terrā sanctā/terrā bñdictā/terrā quā bñdixit dñs/purū/sanctū/intactū/illibatū puellare gremium. M isericordia & veritas obuiauerunt sibi: iustitia & pax osculatę sunt. diuina misericordia & veritas diuina/in idē cōspirarūt: diuina iustitia & reconciliatio cū hoibus se amplexatę sunt & in amicitia iūctę. V eritas de terra orta est: & iustitia de cœlo prospexit. verbū dei/vnigenitus patris æternus de terra sancta/ terra benedicta/ de virgineo illabefactę deiparę parētis vtero natus est: & nichilominus Christus dñs misericordia/veritas/pax nostra & iustitia incarnatus in terris/ cœlos nō deseruit sed semp de throno suo cœlesti (terrenis cū cœlestibus recōciliatis) in ęquitate & iustitia ꝓuidit. E tenī dñs dabit benignitatē: & terra nostra dabit fructū suū. certe & omni propulso dubio/deus spiritū sanctū dabit/purę & sempsanctę virgini illabētē/& sancta & illibata virgo/terra benedicta/terra solo cœlesti afflatu fœcūdata, ꝓferet altissimi virtutē/filiū dei/gentiū desideratum/ & orbis saluatorē. I ustitia ante eū ambulabit: & ponet ī via gressus suos. ante filiū dei/ante ꝑcursorē suū mūdi saluator mūdo actus suos: & patris ad quę missus est opa manifestabit. ADVERTE. Primo versu. vbi dicimus bñdixisti dñe terrā tuā: Hieronymꝰ ex hebręo dixit/Placatus es dñe terræ tuæ. quo designat/si placatus illi terræ: ergo terra illa nō erit terra irę. a reliqua igit terra filiorū adę: excipit bñdicta illa terra. quādoquidē reliqua turba filiorū adę (nisi regeniti sint ī fructu bñdictę huiꝰ terrę) filij sunt irę. habe igit ex tralatiōe nostra terrā illā/quę suscepto spiritu sancto/suscepto diuino dono/ suscepta dei patris benignitate protulit fructū vitę: esse bñdictā. & ex tralatiōe Hieronymi: nō esse irę filiā. & malo hoc pacto cū pio & sancto viro Iuliano episcopo/qui & idē sacer Hildephonsus a virgine quidē dilecto/& virginis amatore/sentire: q̄ ī odoratissimo filij dei thalamo/fœtorē aliquē dęmonis excogitare/ & vbiq; per psalmū noīe terræ/ illabefactatā/ omni laude nostra superiorē deiparā virginē (vt & ipe prętactus vir sanctus/& venerabilis antistes) itelligere/& ne etiā diuina laus vocabuli ęquiuocatiōe cōfundat eodē in hymno euariata significatiōe. omnisanctę enī virgini (sic enī gręci παρταγίαν eā appellāt) Christo deoq; plenę credo de se dicēti: beatā me dicēt oēs generatiōes. angelo credo: gratia plenā eā salutāti. filio dei credo: mulierē de sacratissima virgine dicentē beatus vēter qui te portauit & vbera quę suxisti responsione sua cōfirmāti/dicēdo quīmo/& etiā beatos illos qui audirēt verbū dei & custodirēt illud. & tu virgo aspira/& bñdictionis tuæ fac nos apud saluatorē nostrū bñdicti ventris tui fructū participes: & incuruas hoīm mentes/ ad solas tuas matris Christi dei nostri meditādas laudes cōuerte. & hūc psalmū in tuā & supbenedicti fructus quē terris ꝓfudisti laudē frequēter cogitare/cui sit oīs honor & gratiarū actio in ęcula. ¶ Secūdo versu. remisisti iniquitatē plebis tuæ: melius plebi tuæ/tū ex hebræo vbi habet dimisisti iniquitatē populo tuo/tū ex græco ἀφῆκας τὰς ἀνομίας τῷ λαῷ σου/& melior apparet sermo. ¶ Tertio versu. auertisti ab ira indignationis tuæ: aptior sermo auersus es ab ira indignationis tuæ. Nā & sic ex hebræo cōuersus es ab ira furoris tui. ¶ Sexto versu. deus tu cōuersus: Hieronymꝰ ex hebręo/nōne tu reuertēs. & cū reuertēs a reuertor veniat/& pinde sit acsi dicat nōne tu reuersus: fit vt rectius illi quadret in tralatiōe nostra id cōuersus q̄ cōuertens ex romana. quod vsurpāt nōnulli rectius se dicere putātes. deus tu cōuertēs viuificabis nos. tametsi & græce nūc habeat ἐπίστρεψας quod cōuertens potiusq̄ cōuersus interp̄tatur. nichilominꝰ interptes psalmo 70/versu 22 & 23 interp̄tati sunt cōuersus. & cōuersus viuificasti me. & cōuersus cōsolatus es me. & vtrobiq; ex hieronymo respōdet cōuersus. ¶ Nono versu. & in eos qui cōuertūtur ad cor: Hieronymꝰ/vt nō cōuertant ad stultitiā. hic negatio nē: illi cœperūt affirmationē/sed quę ex negatione p̄tēditur. Nā si ad veri agnitionē cōuerti/summæ sapiētiæ annexū est: cōuerti ad falsos deos/extremæ est demētiæ. si ad spiritualia cōuerti stabile & firmū: ad carnalia prolabi/vanū/debile ac infirmū.

¶ Oratio ipsi Dauid. LXXXV.

1 INclina dñe aurē tuā & exaudi me: quoniā inops & paup sum ego.

2 Custodi aniā meam qm̄ sanctus sum: saluū

¶ Oratio Dauid. LXXXV.

INclina dñe aurē tuā ad me et exaudi me: qm̄ egenꝰ & pauper sum ego.

Custodi animā meam qm̄ sanctus sum: saluū

¶ Oratio Dauid. LXXXVI.

INclina dñe aurē tuam/exaudi me: quia egenus & pauper sum ego.

Custodi animā meam quia sanctus sum: salua

fac ſeruũ tuũ deus meꝰ ſperantem in te.
3 Miſerere mei dñe qm̃ ad te clamabo tota die/ lętifica animã ſerui tui: quoniã ad te dñe animã meam leuaui.
4 Qm̃ tu dñe ſuauis et mitis: & multę mię oĩbus inuocantibus te.
5 Auribus percipe dñe orationẽ meã: & intẽde voci deꝓcationis meæ.
6 In die tribulatiõis meę clamaui ad te: quia exaudiſti me.
7 Nõ eſt ſimilis tui ĩ diis domie: et non eſt ſecundum opera tua.
8 Omnes gẽtes quaſcũq; feciſti venięt & adorabũt corã te dñe: & glorificabũt nomen tuum.
9 Quoniã magnus es tu & faciẽs mirabilia: tu es deus ſolus.
10 Deduc me dñe in via tua & ingrediar in veritate tua: lęteť cor meum vt timeat nomẽ tuũ.
11 Cõfitebor tibi dñe deꝰ meus ĩ toto corde meo: & glorificabo nomẽ tuum in æternum.
12 Quia miſericordia tua magna eſt ſuper me: & eruiſti animã meã ex iferno inferiori.
13 Deus iniqui inſurrexerunt ſuper me/ & ſynagoga potentiũ quæſierunt animã meã: & nõ propoſuerũt te in conſpectu ſuo.

fac ſeruum tuum deus meus ſperantem in te.
Miſerere michi dñe qm̃ ad te clamaui tota die/ lętifica animã ſerui tui: quoniã ad te domine leuaui animã meam.
Qm̃ tu dñe ſuauis ac mitis es: et copioſꝰ ĩ mia oĩbus iuocantibus te.
Auribus percipe dñe orationẽ meã: et intẽde voci deꝓcationis meæ.
In die tribulatioĩs meę clamaui ad te: qm̃ exaudiſti me.
Nõ eſt ſimilis tibi ĩ diis domine: & nõ eſt ſecundum opera tua.
Omnes gẽtes quaſcũq; feciſti venięt & adorabunt corã te dñe: et honorificabũt nomẽ tuũ.
Quoniã magnus es tu & faciens mirabilia: tu es deus ſolus.
Deduc me dñe ĩ via tua & ãbulabo ĩ ☧itate tua.
Lęteť cor meũ: vt timeã nomen tuũ.
Cõfitebor tibi dñe deꝰ meus in toto corde meo & honorificabo nomẽ tuũ in æternum.
Quoniã miſericordia tua magna eſt ſup me: & eripuiſti anima meã ex inferno inferiori.
Deus iniuſti inſurrexerunt in me/ & ſynagoga potentiũ quæſierũt animam meam: & non propoſuerunt te ante conſpectum ſuum.

ſeruũ tuũ tu deus meus qui cõfidit in te.
Miſerere mei dñe: qm̃ ad te clamabo tota die.
Lętifica aiam ſerui tui: qm̃ ad te dñe aiã3 meam leuo.
Tu eni es dñe bonus et ꝓpiciabilis & mlt9 mia: oĩbus qui iuocãt te.
Exaudi dñe orationẽ meã: & auſculta vocem deprecationũ mearũ.
In die tribulatiõis meę inuocabo te: quia exaudies me.
Nõ eſt ſimilis tibi ĩ diis domine: & nõ eſt iuxta opera tua.
Omnes gẽtes quas feciſti venięt & adorabunt corã te domine: & glorificabunt nomẽ tuũ.
Quia magnus es tu & faciẽs mirabilia: tu deꝰ ſolus.
Doce me dñe viã tuã vt ambulem in veritate tua: vnicũ fac cor meũ vt timeat nomen tuũ.
Cõfitebor tibi dñe deꝰ meus ĩ toto corde meo: & glorificabo nomen tuũ in ſempiternũ.
Quia miſericordia tua magna ſup me: & eruiſti animã meã de inferno extremo.
Deus ſuperbi ſurrexerũt aduerſũ me/ & cœtus robuſtorum quęſierunt animã meam: & non poſuerunt te in cõſpectu ſuo.

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
85 14 Inclina do.	Et tu dñe deus miserator & misericors: patiēs & multæ misericordiæ & verax.	Et tu domie deus meus miserator et misericors: patiens & multū misericors & verax.	Tu autē domine deus misericors & clemens: patiens & multę miseri cordiæ & verus.
15	Respice in me & miserere mei / da īperiū tuū puero tuo : & saluū fac filiū ancillę tuę.	Respice in me & miserere mei / da potestatem puero tuo: & saluū fac filiū ancillę tuę.	Respice ad me & miserere mei / da fortitudinē tuā seruo tuo : & salua filiū ancillę tuæ.
16	Fac mecū signū ī bono vt videant qui oderunt me & cōfūdant: qm̄ tu dñe adiuuisti me & cōsolatus es me.	Fac mecū dñe signū in bono: videāt qui me oderūt & confundātur. Qm̄ tu domie adiuuisti me: & cōsolatus es me.	Fac mecū signū ī bonitate / vt videāt qui oderūt me & cōfundātur : qa tu dñe auxiliatus es michi & cōsolat⁹ es me.

TITVLVS. Oratio Dauid. psalmus de Christo dño. Propheta in spiritu inducit Christū secundum dispensationē carnis pro se et suis ad patrem.

EXPOSITIO CONTINVA. Inclina dñe aurē tuā & exaudi me: quoniā inops & pauper sum ego. accōmoda cœlestis pater precī meę benignitatē tuā / & suscipe eā: quoniā ego indigeo ope tua / & susceptione tua. Custodi animā meā quoniā sanctus sum : saluū fac seruū tuū deus meus sperantē in te. pater serua spiritū meū / quoniā me mundū & a peccato imunem me fecisti: salua inanitionē meā / salua serui tui formā in te solū pater mi & deus meus cōfidentē. Miserere mei dñe quoniā ad te clamabo tota die: lętifica animā serui tui quoniā ad te dñe animā meā leuaui. pater æterne misericordia tua suscipiat me / quoniā te inuocabo assidue: infunde menti meę lętitiā qui veni nō vt facerē volunta tē meā sed tuā / quoniā ad te pater effudi spiritū meū / & orationē meā ante te obtuli. Quoniā tu dñe suauis & mitis: & multę mię oībus īuocātibus te. miserere mei pater & lętifica me / quoniā tu benignus & clemēs: & multū ꝓpicius cūctis opē tuā poscētibus. Auribus pcipe dñe orationē meā: & intēde voci depcationis meę. benignitatibus tuis ꝓsequere precē meā: & intentus esto ad te fusę orationi meę. In die tribulationis meę clamaui ad te: quia exaudisti me. cū pśecutio hostiū / cū passio transitus mei īminebit īuocabo te: quia scio q exaudies me. Nō est similis tui in dijs dñe: & nō est scdm opa tua. nullus tibi pater equari / nullus assimilari potest in ijs quos diuinitatis participes fecisti: & nichil tibi simile est ī opibus tuis. Oēs gētes quascūq fecisti veniēt & adorabūt corā te dñe: & glorificabūt nomē tuū. vniuersę nationes quas tu cōdidisti / ad te fide accedēt / & adorātes ante te procidēt pater ęterne: & te vt patrē magnificabūt. Quoniā magn⁹ es tu / & faciēs mirabilia: tu es de⁹ solus. magnificabūt nomē tuū / quoniā tu pater excelsus es: & pręter te nō est de⁹ mirabilū patrator operū. Deduc me in via tua / & īgrediar ī veritate tua: lętet cor meū vt timeat nomē tuū. rege me dñe in sancto verbo tuo / vt intrōeā ad te in sapiētia tua æterna: exultet in te spūs meus / vt pfecta charitate reuereaī te. Cōfitebor tibi dñe de⁹ me⁹ ī toto corde meo: & glificabo nomē tuū in æternū. pater mi dñator oīm & cōditor me⁹ mēorabor laudū tuarū & bñficiorū tuorū ī tota mē te / in tota aīa mea: & magnificabo nomen tuū in sempiternū. Quoniā mia tua magna est sup me: & eruisti animā meā ex inferno inferiori. glificabo pater nomē tuū in ppetuū quia ingēs & copiosa miseratio tua sup me: & tu spiritū meū eruisti de ꝓfundo abyssi. Deus iniq insurrexerūt sup me / & synagoga potentiū quęsierūt animā meā: & nō ꝓposuerūt te in cōspectu suo. pater cōditor oīm / cōtēptores legis tuę irruerūt in me / & cōgregatio maiorū machinati sunt auferre vitā meā: & in suis mollitionib⁹ nullū habuerūt tui respectū. Et tu dñe deus miserator & misericors: patiēs & multę misericordię & verax. Respice ī me & miserere mei / da īperiū tuū puero tuo: & saluū fac filiū ancillę tuę. & tu pater dñator & cōditor / mia & miseratiōe abūdās: expectās ad pœnitētiā & differēs vltionē / & ī repromissiōib⁹ tuis fidelis. oculos tuos ī me cōuerte / & miam tuā michi elargire / da robur & fortitudinē tuā seruo tuo ad tot q̄ īminēt pferēda : & tu pater miserator & misericors salua me quē tu de ancilla tua cuius humilitatē aspexisti / nasci voluisti. Fac mecū signū in bonū vt videāt qui oderūt me / & cōfundātur: quoniā tu dñe adiuuisti me & cōsolatus es me. opare in me signū bonū / da eis videre signū Ionę ꝓphetæ / reduc me de faucibus īferi tertia die / vt pōtifices / scribæ & pharisęi qui me gratis odio habuere / agnoscāt & ī hoc cōfusione supent & erubescāt: q tu me adiuueris & cōfortatus fueris / atq glia īmortalitatis & resurrectiōis donaueris me.

ADVERTE. Sexto verſu. in die tribulatiõis meæ clamaui ad te/quia exaudiſti me: ex hebræo itellexit ſacer iterpres Hieronymꝰ potius dicẽdũ clamabo & exaudies. in die (iquit) tribulationis meæ iuocabo te/quia exaudies me. & q̃uis hoc & illud idẽ p̃tendãt: hoc accõmodatius videt. oratio enĩ hęc filij dei ante paſſionẽ facta itelligit: cũ tamẽ omnia eſſent et præſentia vt & cũ patereť illa. ℂ Decimo verſu. & ingrediar ĩ veritate tua: rectius videť vt ingrediar. Nã ex hebræo hic habeť: vt ambulẽ. & in fine vtrobiq; habeť/ vt timeat: nõ aũt & timeat. ℂ Quitodecimo verſu. da iperiũ tuũ puero tuo: melius videť hic dicendũ da fortitudinẽ tuã puero tuo/vt et Hieronymꝰ habet ex hebręo/da fortitudinẽ tuã ſeruo tuo. Nã hic nõ iperiũ & ſupremã regnãdi poteſtatẽ: ſed cõtẽplatione imenſorũ malorũ quæ imineb ant/auxiliũ a patre poſcit & liberationẽ. verũ hoc euenit quia græce habeť Δὸς τὸ κράτος: vbi κράτος anceps vocabulũ/potentiã ſignificat & iperiũ. & cũ vertendũ potius fuiſſet da potentiã: verterũt da imperiũ/ſenſum exprimẽtes huic loco minus accõmodatũ/vbi Chriſtus dñs in humilitate inducit orãs. ſed & romanæ ædítionis interpretes: da poteſtatẽ dixerunt. Itaq; legať/da potentiã tuã: aut vt Hieronymꝰ habet/da fortitudinẽ tuã.

ℂ Filij core pſalmus cãtici. LXXXVI.

1 FVndamẽta eius in montibus ſanctis:
2 diligit dominus portas ſion ſuper omnia tabernacula iacob
3 Gloriosa dicta ſunt de te: ciuitas dei. Semper.
4 Memor ero raab & babylonis: ſcientibus me.
5 Ecce alienigene & tyrus & populus æthiopum: hi fuerunt illic.
6 Nũquid ſion dicet homo & homo natus eſt ĩ ea: & ipe fundauit eam altiſſimus.
7 Dominus narrabit in ſcripturis populorũ: & principũ horũ qui fuerunt in ea. Semper.
8 Sicut lętantiũ: omniũ habitatio eſt in te.

ℂ Filij core pſalmus cãtici. LXXXVI.

1 FVndamẽta eius in montibus ſanctis:
2 diligit dominus portas ſion ſuper omnia tabernacula iacob.
3 Gloriosa dicta ſunt de te: ciuitas dei. Dp̃.
4 memor ero raab & babylonis: ſcientium me.
5 Ecce alienigenæ & tyrus et populus æthiopum: hi fuerunt in ea.
6 Mater ſion dicet homo & homo factus eſt ĩ ea: & ipſe fundauit eam altiſſimus.
7 Dominus narrauit in ſcripturis populorũ ſuorũ: & principũ eorum qui fuerũt in ea. Dp̃.
8 Sicut lętantiũ: oĩm noſtrũ habitatio eſt in te.

ℂ Filioꝝ core pſalmus cantici. LXXXVII.

1 FVndamẽta eius in mõtibus ſanctuarij: diligit dominus portas ſyon ſuper omnia tabernacula iacob.
2 Gloriosa dicta ſunt de te: ciuitas dei. Sela.
3 Cõmẽorabor ſupbię & babylonis: ſcientiũ me.
4 Ecce paleſtina & tyrus cũ æthiopia: iſte natus eſt ibi. Sela.
5 Ad ſion autem dicetur vir & vir natus eſt i ea: & ipſe fundauit eã excelſus.
6 Dominus numerauit ſcribens populos: ipſe natus eſt ibi. Sela.
7 Et cãtabũt q̃ſi in choris: oẽs fortes mei in te.

TITVLVS. Filij core pſalmus cantici. Pſalmꝰ de Chriſto dño & eccleſia. Propheta in ſpiritu de eccleſia meditans prorumpit in verba de ea. vt pia magdalena Chriſtũ in corde ferens: dixit. domine ſi ſuſtuliſti eum: dicito michi. ita & hic propheta orditur.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Fundamẽta eius in mõtibus ſanctis: diligit dñs portas ſion ſup oĩa tabernacula iacob. baſes & fulcimẽta eccliæ in agnitiõe ſupdeæ & ſupexaltatę triadis/patris/filij & ſpũs ſancti quibus nichil maius/ nichil ſublimius/fulcimẽta eius in duodeci apoſtolorũ altis ſenſibus & doctrinis: acceptat deus catęcheſes & ſacramẽta eccleſię/
2 acceptat fidẽ eius/ſpem & charitatẽ ſup oẽs ceremonias quę fuerũt in veteri lege. Gloriosa dicta ſunt de te: ciuitas dei. o ſion/o hieruſalẽ ſpũalis/o ĩ Chriſto/ ĩ filio dei regenita ſocie-
3 tas/magnifica & inclyta deus in ſpiritu ſancto locutus eſt de te: hęc enim de te locutus eſt.
4 Memor ero raab & babylonis: ſcientiũ me. memorabor gẽtis hactenus ſupbę/& gẽtis in cõfuſione hactenus diuerſatę: ad agnitionẽ mei cõuerſę. Ecce alienigenę & tyrus & populus æthiopũ: hi fuerũt illic. ecce paleſtini & ſydonij/& longe habitãtes ęthiopes: in ſyon fuerũt

86 Fūdamēta.

regeniti. N ūquid sion dicet homo/& homo natus est in ea:& ipse fundauit eā altissim⁹? an 5
nō de sion dicet homo/& vir in sion natus est:& ipse qui natus est sup oēs est/& ipe cōstru-
xit eā potestate imensus? D ns narrabit in scripturis populorū: & principū horū qui fuerūt 6
in ea. qui fundauit eam/ qui dnator est oim/id annūciabit ī historijs nationū:& in euāge-
lijs ad illumiationē gentiū:& eorū apostolorū qui primi in ea duces cōstituti sunt. Sicut lę- 7
tantiū: omniū habitatio est in te. sicut psallentiū & laudantiū deū: omniū sanctorū meorū
cōuersatio est in te. hactenus glorioſa dicta/de matre nostra sion.

ADVERTE. Tertio versu tralatiōis nostrę legebatur/memor ero raab & babylonis sciē-
tibus me:at nūc ex psalterio romano legim⁹ scientiū me.& melius. ¶Quarto versu. hi fue
rūt illic: Hieronym⁹ ex hebręo/iste natus est ibi. quod intelligitur populus iste & paleſti-
nus & tyrius/ & æthiopicus natus est/ regenitus est in sion. quare & nobis quoq; legendū
esset. hi nati sunt illic/ nō minus accōmodate q̄ id quod est Hieronymi. Nā & gręce habeť
οὗτοι ἐγεννήθησαν ἐκεῖ: qđ potius iterpretari potest ipsi geniti sunt/aut nati sunt ibi/q̄
ipsi fuerūt ibi. scđm acceperūt iterptes: cū primo potius fuisset vtendū. imo & sequēti versu
idē vocabulū per nascor iterpretati sunt: cū dixerūt natus est ī ea. ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ. Et
sexto versu ponitur participiū plurale eiusdē verbi pinde significans ac natorū aut qui nati
sunt. legať igitur amodo : hi geniti sunt illic. & tūc clarior & diuinior orieť sensus: quippe
qui diuinā generationē exprimat. ¶Quinto versu. nūquid sion dicet homo / & homo nat⁹
est in ea: Hieronym⁹ ex hebręo/ ad sion autē dicet/ vir & vir natus est in ea. quare potius
esset dicendum/ nunquid de sion dicetur/ homo & homo natus est in ea. atq; integer versus
legendus: nūquid de sion dicetur/ homo & homo natus est in ea/& ipse fundauit eā altissi-
mus? & respōsio audiť: diceť/ imo dns id narrabit in scripturis populorū & principū horū
qui fuerūt in ea. & quod geminet homo & homo: hoc est ad miraculi designationē. homo/
etiā homo natus est in ea: qui cū sit altissimus ille fundauit eā. ¶Sed dices quomodo natus
est in sion cū nato Christo nondū esset sion? quid est sion: nisi credentes in Christū salutare
deī/dei filiū & redēptorē oim? quis igitur nescit tunc fuisse deo plenā virginē benedictā an-
teq̄ cōceptā/ fuisse Ioseph virginis oppignorate filio dei sanctū custodē? Zachariā ꝓphetā
qui ita de filio (sacro adhuc fœtu/virginis grauidata aluo) prędicuerat/& tu puer ꝓpheta
altissimi vocaberis/prędibis enī ante faciē dñi parare vias eius? Sanctā Elizabeth quę paulo
ante dixerat: benedicta tu inter mulieres & benedictus fructus ventris tui/& vnde hoc mi-
chi vt veniat mater dñi mei ad me? an Ioānes sanctus ex vtero/ qui regem & dñm sęculorū
agnouit prius q̄ latebras vteri egrederetur/ qui ꝓphetauit anteq̄ natus/ gaudio suo intra
viscera materna annūciās saluatorē? an inquā nondū de ecclesia erat quia infans? quid pa-
stores qui angelis annūciātibus trāsierūt ī bethleē:& Christū dñm in p̄sepio reclinatū repe
rientes adorauerūt/nūquid & ipsi de ecclesia? & Simeon iustus & timorat⁹ qui de eodē ad
deū testatus est quia viderūt oculi mei salutare tuū? & Anna ꝓphetissa? puto igiť cū natus
est Christus dns: tūc fuisse eccl'iam & in ea natū/eā fundasse. ¶At rursum inquies. cū idem
vocabulū nati sunt aut natus est quarto/quinto/& sexto versu ponať/& quarto versu de re-
generatione exposueris nō de prima natiuitate: cur secus in hoc quito versu intelligať? Nō
eo inficias Christū dñm: etiā & hoc modo natū in sion. sanctificauit enī illa sua natiuitate
spiritu sancto. in patre quidē testāte: hic est filius meus dilectus in quo michi cōplacui. in fi
lio : quia ipsē erat qui seipsum sanctificabat. in spiritu sancto: nam & spiritus sanctus visus
est in colūbę specie in eo requieuisse. ecce ergo dns noster & hoc modo natus in sion : vt &
cōsimili modo nasceremur. ¶Sexto versu. dns narrabit in scripturis populorū. & principū
horū qui fuerunt in ea: Hieronym⁹ ex hebręo/ dns numerauit scribēs populos ipe natus est
ibi. quo designari videť numerus saluādorū populorū/scriptorū in libro vitę (vbi enī scribit
dns: nisi in libro vitę?) & quod diciť ipe natus est ibi siue in ea/eandē cū superiore pene tenet
sententiā. nisi q; hic intelligiť ipe dns natus est in ea: in superiore autē versu homo natus est
in ea. ex p̄cedente igiť versu habes eū qui natus est esse hominē: ex hoc: eū qui natus est esse
deū. qui igiť natus est: deus est & homo. & ipe est ex p̄cedenti versu altissimus fundator: &
ex hoc nūerator & ascriptor in vitā æternā/ sūmusq; remunerator. verū hāc particulā inter-
pretes/ ipse natus est in ea: pluratiue intellexerunt. quare vt & in superioribus & simili quoq;
ratione legendum esset: principum horum qui nati sunt in ea. et vtraq; intelligentia digna.
¶Septimo versu. sicut lętantium: omnium habitatio est in te. Hieronymus ex hebręo/ &
cantabunt quasi in choris omnes fortes mei in te. quo verba dei loquentis ad sion desig-
nare videntur/& omnes fortes mei qui fide vincent mundū/carnem/dęmonia / quasi in
congregationibus lętantium recrepabūt laudes meas in te. quod non multum ab intelli-
gentia tralationis nostræ exorbitat.

GALL.

¶ Cãticũ ps filijs core i finẽ pro maeleth ad respondendũ / intellectus Eman israelitę.

LXXXVII.

1 DOmie deus salutis meę: i die clamaui & nocte coram te.
2 Intret in conspectu tuo oratio mea: inclina aurẽ tuam ad precem meã.
3 Quia repleta est malis aĩa mea: & vita mea inferno appropinquauit.
4 Estimatus sum cũ descẽdentibus in lacũ: factus sũ sicut homo sine adiutorio iter mortuos liber.
5 Sicut vulnerati dormiẽtes ĩ sepulcris / quorũ nõ es memor ãplius: & ipi de manu tua repulsi sũt.
6 Posuerũt me in lacu inferiori: in tenebrosis et in vmbra mortis.
7 Sup me cõfirmatus est furor tu⁹: et oẽs fluct⁹ tuos iduxisti sup me. Sẽp.
8 Longe fecisti notos meos a me: posuert me abominationem sibi.
9 Traditus sũ & nõ egrediebar: oculi mei lãguerunt præ inopia.
10 Clamaui ad te dñe: tota die expandi ad te manus meas.
11 Nũquid mortuis facies mirabilia: aut medici suscitabunt & confitebuntur tibi? Semper.
12 Nunquid narrabit aliquis ĩ sepulcro misericordiam tuam: & veritatẽ tuã in perditione?

ROM.

¶ Cãticũ ps filijs core i finẽ pro maeleth ad respondendũ / intellectus Eman israelitę.

LXXXVII.

DOmie deus salutis meę: i die clamaui & nocte coram te.
Intret oratio mea in cõspectu tuo: inclina aurẽ tuã ad precẽ meã dñe.
Quia repleta est malis aĩa mea: & vita mea in inferno appropiauit.
Estimatus sũ cũ descẽdẽtibus in lacũ: factus sũ sicut homo sine adiutorio iter mortuos liber
Sicut vulnerati dormiẽtes ꝓiecti in monumẽtis quorũ nõ memenisti ãplius: & quidẽ ipsi de manu tua expulsi sunt.
Posuerũt me in lacu inferiori: in tenebris & in vmbra mortis.
In me cõfirmata est ira tua: & oẽs elatiões tuas sup me induxisti. Dp̃.
Lõge fecisti notos meos a me / posuert me in abominationẽ sibi: traditus sum & nõ egrediar.
Oculi mei infirmati sunt prę iopia / clamaui ad te dñe: tota die expãdi manus meas ad te.
Nunquid mortuis facies mirabilia: aut medici resuscitabũt & cõfitebuntur tibi? Dp̃.
Nũquid enarrabit aliquis i sepulcro misericordiã tuã: & veritatẽ tuã in perditione?

HEB.

¶ Canticũ carminis filioꝝ core victori p chorũ ad præcinendũ / intellectus Eman ezraitę.

LXXXVIII.

DOmie deus salutis meę: p die clamaui & nocte coram te.
Ingrediat ante te oratio mea: inclina aurẽ tuã ad laudationẽ meam.
Quia repleta est malis anima mea: & vita mea ad infernũ descendit.
Reputatus sũ cũ descendentibus in lacũ: factus sum quasi homo iualid⁹ inter mortuos liber.
Sicut iterfecti & dormientes in sepulcro / quorũ nõ recordaris ãpli⁹: & q̃ a manu tua abscisi sunt.
Posuisti me in lacu nouissimo: in tenebrosis & in profundis.
Super me confirmatus est furor tuus: & cũctis fluctibus tuis afflixisti me. Sela.
Lõge fecisti notos meos a me / posuisti me abominationẽ eis: clausum & non prodeuntem.
Oculus meus infirmatus est ab afflictione / iuocaui te dñe: tota die expãdi ad te palmas meas.
Nũquid mortuis facies mirabilia: aut gigantes resurgent & cõfitebuntur tibi? Sela.
Nũquid narrabit in sepulcro misericordia tua: & veritas tua in perditione?

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
87 Dñe deus.	13 Nunquid cognoscentur ī tenebris mirabilia tua: & iustitia tua ī terra obliuionis?	Nunquid cognoscentur ī tenebris mirabilia tua: aut iustitia tua in terra obliuiōis?	Nunquid cognoscentur ī tenebris mirabilia tua: & iustitia tua ī terra quę obliuioni tradita est?
	14 Et ego ad te dñe clamaui: & mane oratio mea pręueniet te.	Et ego ad te dñe clamaui: & mane oratio mea pręueniet te.	Ego autē ad te dñe clamauí: et mane oro mea pręueniet me.
	15 Vt quid domie repellis orationē meā: auertis faciem tuā a me?	Vt quid domie repellis orationē meā: auertis faciem tuā a me?	Quare dñe abijcis animā meā: abscondis faciem tuā a me.
	16 Pauper sum ego & in laboribꝰ a iuuētute mea: exaltatus autē hūiliatus sum & cōturbatus.	Egēs sū ego & in laboribꝰ a iuuētute mea: exaltatus autē humiliatus sum & cōfusus.	Pauper ego & erūnosus ab adolescētia mea: portaui furorē tuum et conturbatus sum.
	17 In me transierūt irę tuę: & terrores tui cōturbauerunt me.	In me pertransierūt iræ tuę: & terrores tui cōturbauerūt me.	Per me trāsierūt irę tuę: & terrores tui oppressérunt me.
	18 Circūdederūt me sicut aqua: tota die circūdederunt me simul.	Circūdederūt me sicut aqua tota die: circūdederunt me simul	Circūdederūt me quasi aquæ tota die: vallauerunt me pariter.
	19 Elōgasti a me amicū & proximū: & notos meos a miseria.	Elōgasti a me amicum & proximum: & notos meos a miseria.	Longe fecisti a me amícum & sodalem: notos meos abstulisti.

TITVLVS. Cāticū psalmi filijs Coread victoriā per chorū pcinēdū/itellectus Emā ezraitę. ex Paralipomenis: Asaph/Eman & Idithū cū filijs suis ꝓphetabāt in citharis / psalterijs & cymbalis iuxta Dauid regē/eratq; Eman vidēs regis ī sermonibꝰ del. psalmꝰ de Christo dño ī quo ꝓpheta in spū nōnulla de Christo fere sīlia vidit: q̄ & Dauid psalmo 21/30/& 68.& sic semper augenē testes mirabilū Christi. Propheta in spiritu inducit Christū dñm ad patrem. 1

EXPOSITIO CONTINVA. Dñe deꝰ salutis meę: in die clamaui & nocte corā te. dñe deꝰ 2
pater æterne/cuiꝰ est me saluū facere: die noctuq; depcationē meā fudi ad te. Intret in cōspectu tuo oratio mea: iclina aurē tuā ad precē meā. pśentet cōspectui tuo depcatio mea: & pci 3
meę benignę exauditionis tuę fauorē accōmoda. Quia repleta est malis aia mea: & vita mea
inferno appropinquauit. inclina aurē tuā preci meę pater misericordissime/quia pœnis & do 4
loribus oppletus est spūs meus: & aia mea vicina facta est carceri mortuorū. Estimatus sū cū
descēdētibꝰ ī lacū: factꝰ sū sicut homo sine adiutorio iter mortuos liber. nō aliter me reputarūt q̄ vnū de ruētibus in ītritus abyssū: assimilatus sum viro ōni auxilio destituto/ solus iter 5
mortuos criminis ifons. Sicut vulnerati dormiētes in sepulcris quorū nō es memor amplius:
& ipsi de manu tua repulsi sunt. assimilatus sū cōfossis & morte cōsopitis ī sarcophagis de ęter 6
na memoria tua deletis: & qui ꝓtectione tua sunt destituti. Posuerūt me in lacu iferiori: ī te-
nebrosis & ī vmbra mortis. collocauerūt me i ergastulo mortis: ī tenebris exterioribus/& in 7
opacitate iferi. Sup me cōfirmatus est furor tuus: & oēs fluctus tuos īduxisti sup me. aggra- 8
uatū est sup me flagellū tuū: & vniuersę afflictionū tuarū ꝓcellę illiserūt me. Lōge fecisti no-
tos meos a me: posuerūt me abominationē sibi. qui nouerāt me ī terris versatū alienati sunt
a me: ī horrorē factus sū eis. Traditus sū & nō egrediebar: oculi mei lāguerūt prę iopia. triduo 9
in sepulcro clausus sū & nō ꝓdibā foras: sensus aiæ meę debilitati sunt prę molestia. Clamaui 10
ad te dñe: tota die expādi ad te manus meas. pater ęterne mētis pcatus porrexi ad te: iugiter 11
extēdi ad te affectiōes aię meę. Nūquid mortuis facies mirabilia: aut medici fusciabūt et cō
fitebūtur tibi? nūquid ostēdes ī morte detētis admirāda diuinitatis tuę opera: aut ope medi- 12
corū susciabūtur/& bñficia tua agnoscēt/& laudes tuas cōcinnent? Nunquid narrabit aliqs
in sepulcro mīam tuā: & veritatē tuā in pditione? nūquid pater misericordiarū quādiu quis-
piam detinebitur in domicilio mortis ānunciabit viuis miserationē tuam: & sempiternę ve- 13
ritatis tuę legē ijs q̄ ęterno detinenē ī supplicio? Nūquid cognoscēt i tenebris mirabilia tua:

& iustitia tua in terra oblíuionis. nunquid in opacitatibus inferni manifestabunt vt apud vi-
14 uos miraculorũ tuorũ opa: & iustæ legis tuę doctrina apud te ęternæ obliuioni data? nequaq̃
pater misericordissime hęc ita futura. Et ego ad te dñe clamaui: & mane oratio mea p̃ueniet
15 te. et ego pater mĩarũ, mẽtis meę clamorẽ vt suscites me/ad te effudi: & in matutino precatio
16 mea anticipabit te. Vt quid dñe repellis orõnẽ meã: auertis faciẽ tuã a me? quare pater iuste
differs suscitationẽ meã/quare subtrahis a me opitulationẽ tuã? Paup sum ego & in laboríb9
17 a iuuẽtute mea: exaltatus autẽ/ hũsliatus sum & cõturbatus. in pauptate versatus & in erũnis
ab incarnatione mea: in cruce sublimatus in ifernũ demissus sum/ & horrore cõcussus. In me
18 transierũt iræ tuę: & terrores tui cõturbauerũt me. in me penetrarũt flagellatiões tuę: & ter-
rificę iferorũ pœnę attonuerũt me. Circũdederũt me sicut aqua tota die: circũdederũt me si-
19 mul. irę tuæ & terrores tui instar obruẽtis aq̃ obsederũt me assidue: obsederũt me cumulati.
Elongasti a me amicũ & ꝓximũ : & notos meos a miseria. procul liquisti a me cõsolatorẽ &
benituolũ: & ꝓcul abstulisti cõsuetudinarios meos ab hac nouissimi lacus calamitate.
ADVERTE. Tertio versu. & vita mea inferno appropiquauit: Hieronym9 ex hebręo/ad in-
fernũ descẽdit. Videt ꝓpheta exequi de ijs quę post passionẽ in diẽ vsq̃ resurrectiõis saluator
noster pro nobis ptulit. tanti enĩ fuit nostra liberatio: vt nõ modo se pro humano genere re-
dimẽdo/ĩ hoc mũdo õmmodis pœnis/opprobrijs & cõtumelioſissimę morti se dederit/sed &
carceri ifernali se pro satisfactiõe nostra captiuũ tradiderit. verũ cũ sine peccato esset/pro pec
catis omniũ satisfaciẽs: a morte teneri nõ potuit. sed solutis doloríb9 iferni/triũphata morte:
reparatus est ad vitã/primitiæ resurrectionis factus. primus enĩ omniũ resurrexit in vitã: quę
mortis vlterius ꝓrsus esset nescia. ¶ Quito versu. & ipsi de manu tua: legendũ potius & qui
de manu tua. Nã & melior sermo/& cõformius ei quod est ex hebręo vbi dicit/ & qui a ma-
nu tua. ¶ Sexto versu/posuerũt me: Hieronym9 ex hebręo/posuisti me. & id cõformi9 ad se-
quẽtia: vbi dicit & oẽs fluctus tuos induxisti sup me. & huic: sup me cõfirmatus est furor tu9.
imo octauo versu dixit Hieronym9: fecisti & posuisti. ¶ Nono versu/traditus sum et nõ egre-
diebar: ex hebręo/clausũ & nõ ꝓdeuntẽ. quo aptius designat aut sepulcro/ aut iferorũ erga-
stulo septũ/& triduo nõ egredientẽ. ¶ Eodẽ versu. oculi mei lãguerũt prę iopia: Hieronym9
ex hebręo/oculus meus ifirmatus est ab afflictione. quo mẽs facilius itelligit: q̃ si dicit oculi.
tametsi memoria/ itellectus/& volũtas in aia sint vt tres oculi: recordationis/intelligẽtię/ &
amoris. ¶ Vndecio versu/aut medici suscitabũt: ex hebręo/ aut gigantes resurgẽt. quo desi-
gnari videtur: nũquid prępotentes/ viribus propríjs redibunt in vitam? intelligitur respon-
sio/non: nisi tu ipse suscitaueris. ¶ Nonodecimo versu/& notos meos a miseria: ex hebręo/
notos meos abstulisti. nam in terra relicti erant.

¶ Intellectus Etham Israelitę. LXXXVIII.

1 MIsericordias dñi ĩ æternũ cãtabo: in generationẽ & generationem annũciabo veritatẽ tuã in ore meo.
2 Qm̃ dixisti ĩ æternũ misericordia ædificabit in cęlis. pręparabitur veritas tua in eis.
3 Disposui testamẽtũ electis meis / iuraui dauid seruo meo: vsq̃ ĩ ęternũ pręparabo semen tuũ.
4 Et ædificabo ĩ generationẽ & gnationẽ : sedẽ tuam. Semper.
5 Cõfitebũtur cœli mirabília tua dñe: etenĩ veri-

¶ Intellectus Etham Israelitę. LXXXVIII.

MIsericordias tuas dñe: ięternũ cãtabo In generatiõe & progenie: pronũciabo veritatẽ tuam in ore meo.
Quoniã dixisti in æternum misericordia ædificabit in cœlis: p̃parabit veritas tua.
Disposui testamẽtũ electis meis / iuraui dauid seruo meo vsq̃ in æternum pręparabo semen tuum: & ędificabo in sęculum sæculi sedem tuam. Dp.
Cõfitebunt cœli mirabília tua domie: & veri-

¶ Intellectus Etham ezraitę. LXXXVIIII.

MIsericordias dñi ĩ æternũ cãtabo: in generatione & generatione annũciabo veritatem tuã in ore meo.
Quia dixisepiterna misericordia ędificabit/ cœlos fundabis: & veritas tua in eis.
Percussi fœdus cum electo meo: iuraui dauid seruo meo.
Vsq̃ in æternũ stabiliã semẽ tuũ: & ędificabo ĩ generatiõe et generatione thronũ tuũ. Sela.
Cõfitebũtur cœli mirabília tua domie: & veri-

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
88 Misericor.	tatem tuam in ecclesia sanctorum.	tatem tuam in ecclesia sanctorum.	tatem tuam in ecclesia sanctorum.
6	Quoniã quis in nubibus æquabitur dño: similis erit dño in filijs dei?	Qm̃ quis in nubib⁹ equabit dño: aut quis similis erit deo inter filios dei?	Quis enim in nubibus æquabitur dño: assimilabitur dño de filijs dei?
7	Deus qui glorificat in cõcilio sanctorũ: magn⁹ & terribilis sup oẽs qui in circuitu eius sunt.	Deus qui glificat in cõcilio sanctorũ: magnus & metuendus sup omñs qui in circuitu eius sunt.	Deus inclytus in arcano sanctorũ nimio: & terribilis in cunctis qui circa eum sunt.
8	Dñe deus virtutũ quis similis tibi? potens es domine et veritas tua in circuitu tuo.	Domie deus virtutum quis similis tibi? potens es domine & veritas tua in circuitu tuo.	Domie deus exercituũ quis similis tui? fortissime dñe et veritas tua in circuitu tuo.
9	Tu dominaris potestati maris: motũ autẽ fluctuũ eius tu mitigas.	Tu domiaris potestati maris: motũ autem fluctuũ eius tu mitigas.	Tu dominaris supbiæ maris: & elationes gurgitum eius tu cõprimis.
10	Tu humiliasti sicut vulneratũ superbũ: in brachio virtutis tue dispersisti inimicos tuos.	Tu humiliasti sicut vulneratũ supbũ: & in virtute brachij tui dispersisti inimicos tuos.	Tu cõfregisti quasi vulneratũ supbũ: & in brachio fortitudinis tue dispersisti inimicos tuos.
11	Tui sunt cœli et tua est terra/orbẽ terre & plenitudinẽ ei⁹ tu fũdasti: aq lonẽ & mare tu creasti.	Tui sunt cœli et tua est terra: orbẽ terraꝝ et plenitudinẽ ei⁹ tu fũdasti. Aq lonẽ et mare tu creasti/thabor & hermon in noie tuo exultabũt: tuũ brachiũ cum potentia.	Tui sunt cœli & tua est terra: orbẽ & plenitudinem eius tu fundasti. Aquilonẽ et dextrã tu creasti/thabor et hermõ nomẽ tuũ laudabũt: tuũ brachiũ cũ fortitudine.
12	Thabor & hermon in noie tuo exultabũt: tuũ brachiũ cum potentia.		
13	Firmetur manus tua et exaltetur dextera tua: iustitia & iudiciũ prepa ratio sedis tuæ.	Firmetur manus tua & exaltetur dextera tua: iustitia et iudicium preparatio sedis tuæ.	Roboret manus tua & exaltet dextera tua: iustitia & iudicium firmamentũ throni tui.
14	Mia & veritas pcedent facie tuã: beatus populus qui scit iubilationẽ.	Mia & veritas præibũt ante facie tuã: beat⁹ populus q scit iubilationẽ.	Misericordia & veritas pcedent facie tuã: beat⁹ populus qui scit iubilũ.
15	Dñe in lumie vultus tui ambulabunt/ & in nomine tuo exultabunt tota die: & in iustitia tua exaltabuntur.	Domine in lumine vultus tui ambulabũt/& in nomine tuo exultabunt tota die: et i tua iustitia exaltabuntur.	Domine in lumine vultus tui ambulabũt: & in nomine tuo exultabunt tota die: & i iustitia tua exaltabuntur.
16	Quoniã gloria virtutis eorum tu es: & in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum.	Quoniam gloria virtutis eorũ tu es: & in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum.	Quia gloria fortitudinis eorum tu es: & in volũtate tua eleuabis cornu nostrum
17	Quia dñi est assumptio	Qm̃ dñi est assumptio:	Quia a dño protectio

nostra:& sãcti israel regis nostri.
18 Tunc locutus es in visione sanctis tuis & dixisti/posui adiutorium in potente: & exaltaui electum de plebe mea.
19 Inueni dauid seruũ meum:oleo sancto meo vnxi eum.
20 Manus eni mea auxilia bit ei: & brachiũ meum confirmabit eum.
21 Nichil proficiet ĩimic⁹ in eo: & fili⁹ iniquitatis nõ apponet nocere eũ.
22 Et concidã a facie ipsi⁹ inimicos eius:& odientes eũ ĩ fugã cõuertam.
23 Et veritas mea & misericordia mea cũ ipso: & in nomine meo exaltabitur cornu eius.
24 Et ponam in mari manum eius:& in fluminibus dexteram eius.
25 Ipse inuocauit me pater me⁹ es tu:de⁹ me⁹ et susceptor salutis meæ.
26 Et ego primogenitum ponam illum:excelsum præ regibus terrę.
27 In ętternum seruabo illi miam meã:et testamentum meum fidele ipsi.
28 Et ponam ĩ sæculũ sæculi semen ei⁹: & thronum ei⁹ sicut dies cœli.
29 Si autem dereliquerint filij ei⁹ legem meã: & ĩ iudicijs meis nõ ambulauerint.
30 Si iustitias meas ppha nauerint: & mandata

& sancti israel regis nostri.
Tunc locut⁹ es in aspectu filijs tuis & dixisti/posui adiutorium sup potentem : & exaltaui electum de plebe mea.
Inueni dauid seruũ meum:oleo sancto meo vnxi eum.
Manus enim mea auxiliabitur ei:& brachiũ meũ confortabit eum.
Nichil proficiet inimicus in eo:& fili⁹ iniquitatis non nocebit ei.
Et cõcidã ĩimicos eius a facie ipsius: & odientes eum ĩ fugã cõuertã.
Et veritas mea & misericordia mea cũ ipso: in nomine meo exaltabitur cornu eius.
Et ponã in mari manũ eius:et in fluminib⁹ dexteram eius.
Ipse inuocabit me pater meus es tu: de⁹ me⁹ & susceptor salutis meę
Et ego primogenitum ponam illum:excelsum prę regibus terræ.
In ętnũ seruabo illi misericordiã meã: & testamentũ meũ fidele ipsi.
Et ponã in sęculũ sęculi sedem eius:et thronum eius sicut dies cœli.
Si dereliquerint filij eius legem meam:et in iudicijs meis nõ ambulauerint.
Si iustificationes meas pphanauerit: et mãda

nostra : & sancto israel rege nostro.
Tunc locut⁹ es per visionẽ sanctis tuis & dixisti/posui adiutoriũ sup robustũ:et exaltaui electum de populo meo.
Inueni dauid seruum meum:oleo sancto meo vnxi eum.
Cum quo manus mea firma erit: et brachium meum roborabit eum.
Non decipiet inimicus eum: & fili⁹ iniquitatis non affliget eum.
Sed concidam ante faciem eius hostes illius: et qui eũ oderũt ꝑcutiã
Veritas autẽ mea et misericordia mea erit cum eo : & in nomine meo exaltabitur cornu eius.
Et ponam in mari manum eius:& in fluminibus dexteram eius.
Ipse inuocabit me pater me⁹ es tu: deus me⁹ et fortitudo salutis meę
Ego autem primogenitum ponam eum:excelsum regibus terræ.
In ętternum custodiam ei misericordiã meã: & pactũ meũ fidele erit ei
Et ponam perpetuum semen eius:et thronum eius sicut dies cœli.
Si autem dereliquerit filij eius legem meam: et ĩ iudicijs meis nõ ambulauerint.
Si cęrimonias meas ꝑphanauerint: & præce-

	GALL.	ROM.	HEB.
	mea non custodierint.	ta mea nō custodierint.	pta mea nō custodierit.
31	V isitabo in virga iniquitates eorū: & i verberibus peccata eorum	V isitabo in virga iniq tates eorum: & in verbe ribus peccata eorum.	V isitabo in virga scele ra eorum: & i plagis ii quitatem eorum.
32	M isericordiā aūt meā non dispgā ab eo: neq nocebo i veritate mea.	M isericordiā aūt meā nō dispergā ab eo: neq nocebo in veritate mea	M isericordiā autē meā nō auferam ab eo: nec mētiar in veritate mea.
33	N eq prophanabo testamētū meū: & quę pcedunt de labijs meis non faciam irrita.	N eq prophanabo testamētū meum: et quæ procedūt de labijs meis non faciam irrita.	N ō violabo pactū meum: et qđ egressū est de labijs meis nō mutabo.
34	S emel iurauí i sctō meo si dauid mētiar: semē eiꝰ in æternū manebit.	S emel iurauí i sctō meo si dauid mentiar: semē eius in æternū manebit	S emel iurauí i sctō meo ne dauid mētiar: semē eius in sempiternū erit.
35	E t thronꝰ eiꝰ sicut sol i cōspectu meo et sicut luna pfecta in æternū: & testis i cœlo fidelis. Sēp	E t thronꝰ eiꝰ sicut sol i cōspectu meo et sicut luna pfecta in æternū: & testis i cœlo fidelis. Dp̄	E t thronꝰ eiꝰ sicut sol i cōspectu meo sicut luna stabilieť in sēpiternū: & testis i cœlo fidelis. Sela
36	T u vero repulisti et despexisti: distulisti christum tuum.	T u vero repulisti et spreuisti et distulisti chri stū tuum/ auertisti testa mētū serui tui: pphana sti i terra sanctitatē eius.	T u autem repulisti et proiecisti: irat⁹ es aduer sus christum tuum.
37	A uertisti testamētū serui tui: prophanasti in tra sanctuarium eius.	D estruxisti oēs maceri as eius: posuisti munitiones eius formidinem.	A ttenuasti pactum ser ui tui: prophanasti i ter ra diadema eius.
38	D estruxisti omnes sæpes eius: posusti firmamentū eius formidinē.	D iripuerūt eū oēs trās euntes viam: fact⁹ est in opprobriū vicinis suis.	D issipasti omnes ma cerias eius: posuisti mu nitiones eius pauorem.
39	D iripuerūt eū oēs trās eūtes viā: factus est opprobrium vicinis suis.	E xaltasti dexterā ini micorum eiꝰ: lætificasti oēs inimicos eius.	D iripuerť eū oēs q trās eūt per viā: fact⁹ est opprobrium vicinis suis.
40	E xaltasti dexterā deprimentium eum: lętificasti omnes iimicos eiꝰ.	A uertisti adiutorium gladij eius: et non es auxiliatus ei in bello.	E leuasti dexteram hostium eiꝰ: lætificasti omnes inimicos illius.
41	A uertisti adiutorium gladij eius: et non es auxiliatus ei in bello.	D issoluisti eū ab emūdatione: & sedem eius i terra collisisti.	A uertisti robur gladij eius: et non subleuasti eum in prelio.
42	D estruxisti eū ab emūdatione: & sedem eius i terra collisisti.	M inorasti dies tempo rum eius: perfudisti eū confusione. D p̄.	Q uiescere fecisti mundiciam eiꝰ: et thronum illius in terra detraxisti
43	M inorasti dies temporis eius: perfudisti eum confusione. Semper.	V squequo domine ira sceris in finem: exarde-	A bbreuiasti dies adolescentiæ eius: operuisti eum ignominia. Sela.
44	V squequo domine auertis i finem: exarde-		V squequo dñe absconderis in finē: succēdiť q⁹

ſcet ſicut ignis ira tua?
45 Memorare q̄ mea ſubſtantia: nunquid enim vane cōſtituiſti omnes filios hominum?
46 Quis eſt homo qui viuet & non videbit mortem: eruet animam ſuā de manu inferi? Semp.
47 Vbi ſunt miſericordię tuę ātiq̄ dñe: ſicut iuraſti dauid i veritate tua?
48 Memor eſto dñe opprobrij ſeruorū tuorū: quod continui in ſinu meo multarum gentiū
49 Quod exprobrauerūt inimici tui domine: qđ exprobrauerunt commutationem chriſti tui.
50 Benedictus dominꝰ in æternum: fiat fiat.

ſcit ſicut ignis ira tua?
Memorare domine q̄ mea ſubſtantia: nō enī vane cōſtituiſti filios hominum.
Quis eſt homo qui viuit et & nō videbit mortē: aut quis eruet aiam ſuā de manu īferi? Dp̄.
Vbi ſunt miſericordiæ tuæ ātiq̄ dñe: ſicut iuraſti dauid i veritate tua?
Memor eſto opprobrij ſeruorum tuorum: qđ cōtinui in ſinu meo multarum gentium.
Quod exprobrauerūt inimici tui domine: qđ exprobrauerunt commutationē chriſti tui.
Benedictus dominus ī æternum: fiat fiat.

ſi ignis indignatio tua?
Memento mei de pfūdo: alioq quare fruſtra creaſti filios hominū?
Quis eſt vir qui viuat & non videat mortem: ſaluans auimam ſuam de manu inferi? Sela.
Vbi ſunt miſericordiæ tuæ antiq̄ dñe: q̄s iuraſti dauid i veritate tua?
Recordare dñe oppro brij ſeruorū tuorū: quia portaui i ſinu meo oēs iniquitates populorū.
Quib⁹ exprobrauerūt inimici tui domie: quibus exprobrauerūt veſtigia chriſti tui.
Benedict⁹ domin⁹ i ſēpiternum: amen amen.

TITVLVS. Intellectus Ethiā Ezraitę. pſalm⁹ de Chriſto dño. ppheta in ſpiritu loquit̄.
1 EXPOSITIO CONTINVA. Miſericordias dñi in æternū cantabo: in gnatione et generationē annunciabo veritatem tuā i ore meo. miſerationes dei in ſempiternum exaltabo: in ſynagoga & in futura ſāctorū eccleſia præconizabo verbū tuū/ Chriſtū tuū i pſalmo
2 oris mei. Quoniā dixiſti in æternū miſericordia ædificabitur i cœlis: præparabitur veritas tua in eis. cantabo in æternum et annūciabo veritatem tuā/ quia in viſione apuiſti q̄ miſerās verbū tuū humanitate veſtiet̄ corporeū ſibi ædificabit templū/ in ſpūalib⁹ viris ſta-
3 bilietur: et ante ſæcula genita ſapientia tua habitabit in illis. Dixpoſui teſtamētū meū cle-
4 ctis meis/ iurauī Dauid ſeruo meo: vſq; in æternū p̄parabo ſemē tuū. Et ædificabo in generatione et generationē: ſedē tuā. in viſione dixiſti/ ordinaui legē nouā ſāctis meis quos elegi: ture iurādo cōteſtat⁹ ſū deſyderabili puero meo/ Chriſto meo/ vſq; in ſempiternū ſta-
5 bilitā fideles tuos/ filios in te regenitos. et ego in hoc mūdo & in futuro: firmabo thronū tuū. hacten⁹ dei verba. Confitebuntur cœli mirabilia tua dñe: etenī veritatē tuā i eccleſia
6 ſanctorū. loquentur cœleſtes illi viri magnalia tua q̄ feceris dñe: nā & Chriſtū tuū/ et legē tuā confitebuntur in cœtu īmaculatorū. Quoniā quis in nubib⁹ æquabit̄ dño: ſimilis erit deo in filijs dei? quid mirū ſi cōfitebunt̄/ loquet̄/ & narrabūt mirabilia tua/ quia quis æqui-
7 parabilis eſſe poterit i poteſtatib⁹ aerijs dño: quis etiā aſſimilari poterit deo in āgelis lucis ſēp volūtatē ei⁹ facientibus? De⁹ qui glorificat̄ i cōcilio ſanctorū: magn⁹ & terribilis ſup
8 oēs qui ī circuitu ei⁹ ſūt. quis æquiparabit̄ dño/ quis dño aſſimilabit̄/ deo qui honorificat̄ in multo incoinquinatorū myſterio: deo īmenſo/ & tremēdo vniuerſis circūſtantiū angelorū
9 ordinib⁹ ſacris? Dñe de⁹ virtutū quis ſimilis tibi? potēs es dñe/ et veritas tua i circuitu tuo.
10 dñator/ opifex et creator cœleſtiū agminū/ quis æquiparabit̄ tibi? tua eſt potētia/ & æternū verbū tuū circū te eſt. Tu dñaris poteſtati maris: motū fluctuū ei⁹ tu mitigas. tu p̄uales vi
11 olētiæ abyſſi: īpetū tormētorū ei⁹ tu tēperas. Tu hūiliaſti ſicut vulneratū ſupbū: i brachio virtutis tuę diſpſiſti īmicos tuos. tu peſſūdediſti tāq̄ ſaucīū/ tāq̄ cōfoſſū ſathanā/ cōtra diui
12 nitatē tuā elatū: i verbo/ i Chriſto/ i fortitudie tua diſſipaſti turbas dęmonū. Tui ſūt cœli et tua eſt t̄ra/ orbē t̄rę et plenitudinē ei⁹ tu fūdaſti: aquilonē et mare tu creaſti. nō mō dñaris poteſtati abyſſi/ ſed & cœleſtes oēs et q ī terra habitāt ſūt tui/ tu ſtabiliuiſti ābitū t̄reni globi et vniuerſa q̄ eū iplēt: tu regnaſti aqlonarē plagā et auſtralē. Thabor et hermō ī noīe tuo exultabūt: tuū brachiū cū potētia, oriēs et occidēs i cognitiōe noīs tui gaudio cōplebunt:

Misericor. cū potētatu & fortitudine est verbū tuū. Firmet manꝰ tua et exaltet dextera tua: iustitia & 13
iudiciū prꝑparatio sedis tuæ. Inualescat potētia tua mittēdo Christū tuū/ & glorificet mise-
ricordia tua: æquitas & iusta sententia stabilitas throni tui. Misericordia & veritas p̄cedēt 14
facie tuā: beatus homo qui scit iubilationē. miseratio et fides p̄pia erūt Christo tuo opa: fœ
lix ille cœtꝰ q agnoscit te/ laude incōpꝛhēsibilem. Domine in lumine vultus tui ambula- 15
bunt/ et in nomine tuo exultabūt tota die: & in iustitia tua exaltabunt. dñator deꝰ in illumi
natione doctrinę spūs verbi tui incedēt fideles & se exercebūt/ & in laude nois tui toto tē-
pore vitę suæ cū gaudio se occupabūt: & in adimpletione mādatorū tuorū ad æterna trās-
ferent. Quoniā gloria virtutis eorū tu es: & in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrū. 16
in iustitia tua exaltabunt/ quia corona/ merces/ & prꝛmiū tolerantię eorū tu es: & in bona
volūtate tua/ nō ex meritis: & operū dignitate eleuabitur in gloriā fortitudo nostra. Quia 17
dñi est assūptio nostra: & sancti israel regis nostri. quia salus et sublimatio nostra a solo deo
est: & a Christo eius/ sancto israel/ rege nostro. Tunc locutus es in visione sanctis tuis & di 18
xisti/ posui adiutoriū in potēte: et exaltaui electū de plebe mea. cū statuisti sublimare nos/
apparuisti in visione prophetis tuis/ & oraculū soluisti dicēs/ collocaui auxiliū vestrū i for
ti/ & sublimaui delectū e populo meo/ de gente hebraica natū. Inueni Dauid seruū meū: 19
oleo sancto meo vnxi eū. repperi desyderabilē famulū meum: vnguento lætitiæ/ sāctifica-
tione mea delibui eū. Manꝰ enī mea auxiliabitur ei: & brachiū meū cōfirmabit eū. miseri- 20
cordia et præsidiū meū aderit ei: et virtus mea/ verbū meū robur ipsius erit. Nichil profi- 21
ciet inimicus in eo: et filius iniquitatis non apponet nocere ei. princeps mundi huiꝰ nō ha
bebit in eo quicq̄: et proles maligni/ iniustitiæ germen non valebit lædere eū. Et concidā 22
a facie ipsius inimicos eius: et odientes eū in fugā conuertā. nō habebūt illi in eū potestatē
vllā/ sed conterā ante eū aduersarios eius/ et qui eū oderint repellam a me. Et veritas mea 23
et misericordia mea cū ipso: et ī nomine meo exaltabitur cornu eius. veritatē et misericor-
diam meam non amouebo ab eo: et in verbo meo potentia eius extolletur. Et ponā in ma 24
ri manum eius: et in fluminibus dexterā eius. et extendā in abyssū potentiā eius/ et in po-
pulos terrę fortitudinē eius. Ipse inuocabit me pater meus es tu: deꝰ meus et susceptor salu 25
tis meæ. ipse clamabit ad me pater meus es tu/ deus meꝰ/ et robur saluationis meæ. Et ego 26
primogenitum ponam illum: excelsum præ regibus terræ. et erit michi primogenitus om-
nis creaturæ: et sublimior cunctis regnatoribus terræ. In æternū seruabo illi misericordiā 27
meam: et testamentum meum fidele ipsi. in sempiternū nō auferā ab eo miserationē meā:
et pactū meum verax/ īmobile/ inuiolabile erit ei. Et ponā in sęculum sæculi semen eius: et 28
thronū eius sicut dies cœli. et statuā in sempiternū fideles eius: et tribunal eius sicut clari-
tates dei. Si autem dereliquerint filij eius legem meā: et in iudicijs meis nō ambulauerīt. 29
Si iustitias meas prophanauerint: et mādata mea non custodierint. Visitabo in virga ini 30
quitates eorum: et in verberibus peccata eorū. si vero qui in eo crediderint et in eo nati fu 31
erint/ mādata legis meæ neglexerint: et in eis non incesserint. si iustificationum mearū ri-
tus polluerint: et prꝛcepta mea prꝛuaricati fuerit. examinabo in castigatione transgressio-
nes eorum: et in flagellis terreniscq̄ afflictionibus scelera eorū. Misericordiā autē meā non 32
dispergā ab eo: neq̄ nocebo in veritate mea. Neq̄ prophanabo testamētū meum: et quæ 33
procedunt de labijs meis nō faciā irrita. nō abscindā penitus miserationem meā a Chri-
sto meo: neq̄ funditus exterminabo filios eius/ idq̄ testor in verbo meo. neq̄ legē meam
inualidā spretamq̄ habebo: neq̄ oracula oris mei sinam abire inania. Semel iuraui in sā- 34
cto meo si Dauid mentiar/ semen eius in æternum manebit. Et thronus eius sicut sol ī cō 35
spectu meo/ et sicut luna perfecta in ęternum: et testis in cœlo fidelis. semel iureiurādo te-
status sum in veritate mea/ in verbo meo/ neq̄ Christo desyderabili meo falsus inueniar/
fideles eius in sempiternū pleuerabunt. et sedes eius ante me sicut claritas solis et sicut splē
dor lunæ plenæ in sempiternū: et ī excelso verbū meum testis verax. hactenus dei loquētis
oraculū. nunc autē in forma serui Christus dñs inducitur. Tu vero repulisti et despexisti: 36
distulisti Christū tuum. at tu deus qui tā sublimia de Christo tuo locutus es/ abiectū et de-
spectum fecisti eum: prolongasti in afflictionibus Christum tuum. Auertisti testamētū ser- 37
ui tui: prophanasti in terra sanctuarium eius. legē Christi tui infirmam fecisti: sācti eius ī
terra conculcati sunt. Destruxisti oēs sepes eius: posuisti firmamētū eiꝰ formidinē. amoui- 38
sti oēs custodias eius: et statuisti robur eius in pauorē. Diripuerunt eū oēs transeūtes viā: 39
factus est opprobriū vicinis suis. dilacerauerunt eū vniuersi vitā mūdi huius percurrētes:
factus est ludibriū Iudęis inter quos ipse natus est. Exaltasti dexterā deprimentium eū: lę- 40
tificasti oēs inimicos eius. dedisti potestatem conculcantibus eum: pfudisti gaudio vniuer
sos hostes eius. Auertisti adiutoriū gladij eius: et non es auxiliatus ei ī bello. abstulisti au- 41
xiliū defēsiōis eiꝰ: et nō succurristi ei ī passiōis eius agone. Destruxisti eū ab emūdatione: 42

43 & ſedē eiꝰ ī terra collisisti. purū & inocēs humanitatis ſuæ tēplū demoliri pmisisti: & māsi-
44 onē eiꝰ a terra ſuſtuliſti. M inoraſti dies tēporis eiꝰ: pfudiſti eū cōfuſione. paucos feciſti an
nos vitæ eiꝰ: pcuſſiſti eū cōfuſiſſima & ignominioſiſſima morte. V ſquequo dñe auertis ī fi-
nē: exardeſcet ſicut ignis ira tua? ad quē vſqꝫ terminū te a me ſubſtrahes dñe deꝰ meꝰ: ad
45 quē vſqꝫ terminū ſuccēdet ſicut flāma īdignatio tua? M emorare q̄ mea ſubſtātia: nūqd enī
vane cōſtituiſti oēs filios hoīm? memēto dñe vbi cōſiſtere poſſim/ memēto eruere me de li
mo ꝓfundi ī quo nō eſt ſubſiſtētia: alioqui nunquid fruſtratū ſuo fine cōditū eſt vniuerſum
46 genꝰ hoīm? Q uis eſt homo q̄ viuet & nō videbit mortē: eruet aīam ſuā de manu īferi. ali-
oquī niſi erueris me de luto paludis ītermīnæ/ qs hoīm vita donabit ętерna/ & nō agnoſcet
47 interitū: eruēs aīam ſuā de pœnis gehēnę? nullꝰ dñe niſi mei memineris. V bi ſūt miſeri-
cordiæ tuæ ātiquæ dñe: ſicut iuraſti Dauid ī veritate tua? vbi ſūt miſeratiōes tuæ deꝰ meꝰ/
pater iuſte/ pater miſericordiarū ſicut iureiurādo teſtatꝰ es Chriſto deſyderato gētiū/ ī ſctō
48 verbo tuo? accelera/ illas michi porrige. M ēot eſto dñe opprobrij ſeruorū tuorū: qđ cōti-
49 nui in ſinu meo/ multarū gentiū. Q uod exprobrauerūt inimici tui dñe: qđ exprobrauerūt
cōmutationē Chriſti tui. memēto dñe exprobratiōis illatę ſāctis tuis/ apoſtolis & diſcipulis
meis a varijs turbis hoīm: ī cōtumeliā meā redūdātis. memēto exprobratiōis quā ī prope-
50 rauerūt hoſtes tui dñe: quā ī properauerūt/ ſublationē Chriſti tui. B ñdictꝰ dñs ī æternū: fi-
at fiat. tu pater dñator deꝰ exalteris & glorificeris ī ſēpiternū: amē/ amē/ idqꝫ certo eueniat.
ADVERTE. Primo verſu. ī gñatiōe & generationē: meliꝰ videt dicendū in generatiōe et
generatione codē ſeruato caſu vt ex hebræo. & in græco ἐις γενεὰν καὶ γενεάν. ¶ Secū
do verſu. quoniā dixiſti in æternū miſericordia ædificabit in cœlis ꝑparabit veritas tua ī
eis: Hieronymꝰ ex hebræo/ quia dixiſti ſempiterna miſericordia ædificabit/ cœlos fūdabis
& veritas tua in eis. quo deſignat verbū dei incarnatū/ cœleſti cōuerſatione viros deū fun
daſſe/ & teſtamentū veritatis in eis repoſuiſſe. quales apoſtolos & diſcipulos fuiſſe: nemo eſt
qui neſciat. vocatio enī noſtra cœleſtis eſt: vt deifer/ Chriſto plenꝰ loquit Paulꝰ ad Roma-
nos. in noſtra igitur tralatione diſtinctionū puncta facienda ſūt poſt ędificabitur & poſt ꝑpa
rabitur. ¶ Tertio verſu. diſpoſui teſtamentū electis meis: ex hebræo/ pcuſſi fœdꝰ cū electo
meo. hic de datore legis/ illic de ſuſcipiētibꝰ legē dictū videt: legis dico veritatis/ legis no-
uæ/ nō primę tabulæ q̄ fracta eſt/ ſed ſecundę infrangibilis/ non quæ lex Moſeos dici poſ
ſit/ ſed quæ lex dei dicit. ¶ Quarto verſu. & ædificabo in generatione & generationē ſedē
tuā. æque recte dicitur in generatione et generatione: vt & in annotatione primi verſꝰ/ &
nonnunq̄ alias dictū eſt. & hæc ſedes & thronꝰ Chriſti: cū cœleſtiū & terreſtriū ſit rex/ ex
cœleſtibus & terreſtribus intelligit. de qua qdē ſede & throno: adhuc verſu triceſimoqui-
to huiꝰ ſacræ theophanię habet. ¶ Quito verſu. etenī veritatē tuā: particula enī abundat.
quod ex tralatione/ cū romana tum hebræa conſpici poteſt. & melior ſenſus/ eſtq; obelo cō
fodienda. ¶ Septimo verſu. deꝰ qui glorificat in concilio ſanctorū/ magnus & terribilis.
aptior forte ſermo ſi deo/ magno & terribili per appoſitionē p̄cedenti verſui cōtinuata in-
terrogatione iungat. ſed eadē ſemper ſeruat intelligentia: etſi Hieronymꝰ mutato caſu ita
verterit/ deꝰ inclytus in arcano ſanctorū nimio/ & terribilis. quo deſignat multitudo cœle
ſtiū virtutū: ei in ſemoto a mortaliū cognitione loco iugiter miniſtrantiū. ſicut & quidā ꝓ-
phetarum inquit. milia millū miniſtrabāt ei: & decies centena milia aſſiſtebāt ei. & illi de-
cies centies milleni ſunt de quibus ſubiungit/ ſuper oēs qui in circuitu eiꝰ ſunt. ¶ Vnde-
cimo verſu. aquilonē & mare tu creaſti: Hieronymus ex hebręo aquilonē et dextrū tu cre
aſti. ꝑ dextrū intelligi volūt auſtrū/ oppoſitā aquiloni plagā. qđ ſi ꝑ aquilonē diuina qua-
dā metaphora/ pars malarū poteſtatū itelligitur: per dextrū intelligit portio bonarū pote-
ſtatū. creauit enī deꝰ et angelos lucis et āgelos tenebrarū. & hos ſiniſtra dei p̄mit: illos ve-
ro eius dextra exaltat. ¶ Duodecimo verſu. Thabor & Hermō ī noīe tuo exultabūt. ex he
bræo Thabor & Hermon nomen tuū laudabūt. alterū horū mōtiū in parte oriētis terręſā
ctæ: & alterū ī parte occidētis eſſe volūt. & hoc/ orientalē plagā: illo vero/ occidentalē deſi
gnari. vt per aquilonē & dextrū/ Thabor & Hermō: quatuor orbis cardines itelligāt cōceſ
ſurſ ī cultū diuinitatis Chriſti. Sed & Thabor hoc ſpeciale exultationis & laudis habet ar-
gumētū: q̄ ī illo mōte Chriſtꝰ ſplēdor patris/ & gloriæ largitor/ trāſfigurari añ diſcipulos
voluit. ſed & cū Hermō mōs iuxta Iordānis fluēta ponat/ ī qua parte legit dñs ſępe verſatꝰ
& frequēter docuiſſe in mōte: nō ab re fuerit/ ſi credat mōs ille doctrina ſaluatoris clarꝰ. cui
nō male aſtipulat hoc pſalmi 132 oraculū quo dicit: ſicut ros Hermō q̄ deſcēdit ī mōtē ſiō.
qd ros: niſi doctria? qd mōs ſiō: niſi primitiua illa eccl'ia/ q̄ cęleſtē illā alimoniā ex deifico
ore ſaluatoris ſuauiter hauriebat? qđ ſatis inuit verſꝰ cōtinuo ſubiūctꝰ: quoniā illic māda-
uit dñs bñdictionē & vitā vſqꝫ in ſęculū. ¶ Eodē duodecimo verſu. tuū brachiū cū potētia.
brachium recti caſus eſt: & ſubauditur verbum/ eſt. græce enim habetur. σὸς ὁ βραχίων

Psal. 88 Misericor. 89

GALL. ROM. HEB.

μετὰ βραχίονος tuꝰ brachio cũ potentatu. βραχίων enī masculinū est: ac si flectere mꝰ/hic brachio brachionis. nūc aūt neutrum facimꝰ: brachiū brachij. sed grāmatici plura differant. satis enī erat nosse/recti casꝰ esse: ne vacillaret itelligētia. ¶ Versu vicesimo secūdo. & odiētes eū i fugā cōuertā: Hieronymꝰ ex hebræo/& qui eū oderūt percutiā. qđ ac cōmodatiꝰ. ne videamur acies armatas/cataphractos equites ex vtraq; parte dimicaturos sub suo iperatore itelligere: & hos victores/illos autē victos (hostibꝰ/telis & crepitātibꝰ armis insectātibꝰ) terga dare/& pugnæ cędētes fuga salutē meditari. talia enī Christꝰ rex noster & dñs/bella nō gessit. ¶ Tricesimoscđo versu. neq; nocebo i veritate mea: ex hebręo/nec mētiar i veritate mea. qđ astipulat & vicinꝰ respōdet tricesimoquarto versui: semel iurauī in sancto meo si Dauid mētiar. qđ perīn est acsi dicat semel iurauī i veritate mea non Dauid mētiar/verax ero in iuramēto meo. ¶ Tricesimoquīto versu. & thronꝰ eiꝰ sicut sol i cōspectu meo/& sicut luna pfecta i ęternū. i ānotatione quarti versus dictū est: quia Christꝰ dñs/rex cœlestiū & terrenorū est. ideo thronū & sedē eiꝰ ex cœlestibꝰ terrestribusq; itellectā. sed thronꝰ eiꝰ cœlestiū spirituū/ vt sol est: terrenorū aūt & sāctarū aiārū (ex terra ad cœlestes diuitias eleuatarū / vt luna/plena lāpade coruſca/tota illustris/tota radiosa. iferiores enī spiritus: lumē a superioribus hauriūt/haud secus ac a sole luna. neq; id alienū est ab eo qđ vicesimooctauo versu dictū est: & ponā thronū eiꝰ sicut dies cœli. qđ enī dies cœli: nisi variorū siderū claritates/quibꝰ assimilanī spūs & aię in quibꝰ filiꝰ dei sedet? tūc enī (vt deifer inquit Paulꝰ) reuelata facie gloriā dñi speculātes/in eandē imaginē transformāt a claritate in claritatē. ¶ Tricesimosexto versu. distuliſti Christū tuū: Hieronymus ex hebręo/iratus es aduersꝰ Christū tuū. qđ cōsonātiꝰ est. nā & sic meliꝰ intelligunt Christi verba. qui hic de se vt de tertio inducit loquēs vsq; ad versū 45: vbi in pſona sua loquit. & legere iratus es/ad sequētia cōuenientiꝰ q̄ distuliſti. quo mō enī distulit: si destruxit oēs sepes eiꝰ/si posuit firmamētū eius formidinē/si diripuerūt eū oēs trāseūtes viā/si factꝰ est opprobrium vicinis suis/& id genꝰ talia vsq; ferme in finem? legat igit potiꝰ/tu vero repulisti & despexisti/ succesisti in Christū tuū. siue vt Hieronymꝰ habet iratꝰ es in Christum tuum. quasi diceret/vltionē & vīdictā ꝓ mortalibꝰ iposuisti ei ferēdā. id enī ira dei ptēdere videt. ¶ Quadragesimoq̄rto versu. vsq; quo dñe auertis in finē: rectiꝰ videt auertes. tū ex natura vocabuli vsq; quo futurū respiciētis: tū ex sequēte verbo exardescet. q̄ si auertis facimꝰ pſens: simili quoq; pacto videt exardescit faciēdū pſens/vt æditio romana habet. sed hoc i lingua q̄ in intelligētia potiꝰ peccatū sit. ¶ Quadragesimo quīto versu. mēorare q̄ mea substātia/nūquid enī vane cōstituisti oēs filios hoim: Hieronymꝰ ex hebræo/ memēto mei de ꝓfundo/alioqui quare frustra creasti filios hoim? qđ aptiorē dilucidiorēq; cōtinet intelligētiā. nā nisi Christꝰ hūanū ġenus euocasset in cœlū: oēs ibāt i æternā pditionē/ et oēs vane & frustra creati fuissent. quippe quorū nullꝰ/finē ad quē creatꝰ est adeptꝰ fuisset. Et vbi habemus substātia: idē græce habet vocabulū/quod & psalmi 68 versu scđo. & ex illo loco/huius pēdet intelligētia. & si cordi est/ānotatio loci illiꝰ (si forte memoria exciderit) iterum inspiciat. ¶ Quadragesimo sexto versu. eruet aiam. meliꝰ eruens/& sermo melior/& ei qđ ex hebræo habet cōuenientior/saluās aiam. ¶ Quadragesimonono versu. qđ exprobrauerūt cōmutationē Christi tui: ex hebræo/quibus exprobrauerūt vestigia Christi tui. quo significat/mortuo domino priusq̄ surgeret a mortuis iproperatū fuisse apostolis discipulis et amicis eius: q̄ secuti eū fuerant/q̄ eū imitati/eiusq; doctrinā audierāt/& omnino illis imitationem Christi exprobrabant. & sensus hic/q̄ vt habemus clarior.

¶Oratio Moisi hominis dei. LXXXIX.

1 DOmie refugiū factꝰ es nobis: in generatione & gnatione.
2 Priusq̄ montes fierent aut formaretur terra & orbis: a sæculo & vsq; i sæculum tu es deus.
3 Ne auertas hoiem i humilitatē: & dixisti cōuertimini filij hominum.

¶Oratio Moisi hominis dei. LXXXIX.

DOmie refugiū factꝰ es nobis: a generatione & progenie.
Priusq̄ fierent montes aut formaretur orbis trę: a sęculo & vsq; in sęculum tu es.
Ne auertas hoiem in humilitatē: & dixisti cōuertimini filij hominū.

¶Oratio moisi viri dei LXXXX.

DOmie habitaculū tu factꝰ es nobis: i gnatione & gnatione.
Anteq̄ mōtes nascerēt & parturiret terra et orbis: a sæculo & vsq; i sæculum tu es deus.
Conuertēs hoiem vsq; ad contritionem: et dicēs reuertimini filij adā.

4 Quoniã mille anni ãte oculos tuos: tanq̃ dies hesterna quæ præterijt
5 Et custodia in nocte: q̃ pro nichilo habenť eorum anni erunt.
6 Mane sicut herba trãseat/mane floreat et trãseat: vespere decidat induret & arescat.
7 Quia defecimus in ira tua:& in furore tuo turbati sumus.
8 Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: ſeculum nostrum in illuminatione vultus tui.
9 Quoniam omnes dies nostri defecerunt: & in ira tua defecimus.
10 Anni nostri sicut aranea meditabuntur:dies ãnorum nostrorum in ipsis septuagita annis.
11 Si autem in potẽtatib9 octoginta anni:et ãpli9 eorum labor & dolor.
12 Quoniam superuenit mãsuetudo:& corripiemur.
13 Quis nouit potestatẽ iræ tuę:& p̃ timore tuo irã tuam dinumerare?
14 Dexteram tuam sic notam fac:& eruditos corde in sapientia.
15 Couertere dñe vsquequo:& dep̃cabilis esto super seruos tuos.
16 Repleti sum9 mane misericordia tua:et exultauimus & delectati sum9 omnibus dieb9 nostris.
17 Lętati sum9 pro diebus

Quoniam mille anni ante oculos tuos: sicut dies hesterna q̃ p̃terijt.
Et sicut custodia in nocte:quæ pro nichilo habentur anni eorum.
Mane sicut herba trãseat/mane floreat & p̃trãseat:vespere decidat induret & arescat.
Quia defecimus in ira tua:& in furore tuo cõturbati sumus.
Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: sæculum nostrum in illuminatione vultus tui.
Quoniam omnes dies nostri defecerũt: & nos in ira tua defecimus.
Anni nostri sicut aranea meditabũtur: dies annorum nostrorum ī ipsis septuagīta annis.
Si autem in potẽtatib9 octogīta anni: & plurimũ eoꝝ labor & dolor.
Quoniam superuenit super nos mãsuetudo: & corripiemur.
Quis nouit potestatẽ irę tuæ: aut præ timore iram tuã dinumerare?
Dexteram tuam domine notã fac nobis: & eruditos corde ī sapiẽtia
Cõuertere domine aliquantulum:& deprecare super seruos tuos.
Repleti sum9 mane misericordia tua:& exultauim9 & delectati sum9 in oĩbus dieb9 nostris.
Delectati sum9 p̃ dieb9

Quia mille ãni in oculis tuis:sicut dies hesterna quę pertransijt/& vigilia nocturna.
Percutiente te eos vt sõnium erunt:mane quasi herba pertransiens.
Mane floruit & abijt: ad vesperum cõteretur atq̃ siccabitur.
Consũpti enim sum9 ī furore tuo:et ī indignatiõe tua cõturbati sum9
Posuisti iniquitates nostras coram te: negligẽtias nostras in luce vultus tui.
Oes enī dies nr̃i transierunt:in furore tuo cõsũpsimus annos nostros quasi sermonem loquẽs
Dies annorum nostrorum:in ipsis septuaginta annis.
Si autem multũ/ octoginta anni:& quod amplius labor & dolor.
Quoniam transiuimus cito & auolauim9:quis nouit fortitudinem iræ tuæ/& secundum timorem tuum indignationem tuam?
Vt numerẽtur dies nostri sic ostende:& venie mus corde sapienti.
Reuertere domine/vsq̃quo:et exorabilis esto super seruos tuos.
Imple nos matutīa misericordia tua:et laudabimus et lętabimur cũctis diebus nostris.
Lætifica nos pro dieb9

Psal. 89 Dñe refu.

	GALL.	ROM.	HEB.
	qb⁹ nos humiliasti: annis quib⁹ vidim⁹ mala.	quib⁹ nos humiliasti: et ānis qb⁹ vidim⁹ mala.	qb⁹ afflixisti nos: et annis quib⁹ vidim⁹ mala.
18	R espice in seruos tuos & in opera tua: et dirige filios eorum.	R espice in seruos tuos et ī opera tua dñe: et dirige filios eorum.	Appareat apud seruos tuos opus tuū: et gloria tua super filios eorum.
19	Et sit splendor dñi dei nostri super nos/ et opera manuū nostrarū dirige super nos: et op⁹ manuū nostrarum dirige.	Et sit splendor dñi dei nostri super nos: et opera manuū nostrarū dirige super nos.	Et sit decor domini dei nostri sup nos/ et opus manuū nr̄arum fac stabile sup nos: et op⁹ manuū nostrarū cōfirma.

TITVLVS. Oratio Moysi viri dei. cōfessio status hominis & deprecatio missiōis saluatoris nostri Christi dei. vir dei in persona populi sancti loquitur.

EXPOSITIO CONTINVA. Dñe refugiū fact⁹ es nobis: a gñatiōe ī gñationē. dñe deus ī tot malis q̄ nos p̄mūt/ tu solus relict⁹ es ad quē cōfugiam⁹/ a quo opē iperem⁹: in posteritatū successione & successione. P riusq̄ mōtes fierēt aut formaret terra & orbis: a sæculo et ī sęculū tu es de⁹. dñe deus semp fuisti/ semp eris/ anteq̄ angeli crearent & creaturarū sublimitates/ anteq̄ plasmarent terrena & mūdus: ab æterno & sine fine ętернū tu es de⁹. Ne auertas hoiem ī humilitatē: & dixisti cōuertimini filij hoim. ne penitus hoim genus qđ tu plasmasti/ abijcias ī vltimā peccati delectionē: q sētētiā dedisti vt ī puluerē & terrā suā cōuertant filij Adā. Q uoniā mille ānī āte oculos tuos: tanq̄ dies hesterna q̄ p̄teriit. Et custodia ī nocte/ q̄ pro nichilo habent: eorū ānī erunt. ne auertas hoiem in humilitatē/ quoniā millenariū ānorū tēpus ętернitatis tuæ collatione qui ab æterno & ī æternū es: sicut hesterne diei defluxio q̄ iā abijt. & sicut nocturne excubiæ: q̄ & dies hesterna iā exacta/ & excubiarū morula q̄ nichili ęstiman eorū vitæ duratio. M ane sicut herba trāseat/ mane floreat et transeat: vespere decidat/ induret & arescat. filiorū hominū ætates & annorū durationes hoc pacto erūt/ matutina adolescentia sicut fœnum trāsibit/ meridiana iuuētus florebit & transibit: vespertina senectus decidet/ indurabit/ arescet/ vitāq̄ mortificabit. Q uia defecim⁹ in ira tua: & ī furore tuo turbati sum⁹. hoc nobis euenit & cōsumimur/ quia incurrim⁹ īdignationē tuā p̄uaricatiōe nostra: & ī portatione pœnę iustę iustitię tuę cōfusi et cōtribulati sum⁹. P osuisti iniquitates nostras ī cōspectu tuo: sæculū nostrū in illuminatione vult⁹ tui. p̄sētia tibi fecisti scelera nostra: & iniquitates sæculi nostri ī luce/ in aperta cognitiōe posuisti añ vultū tuū. Q uoniā oēs dies nostri defecerūt: & ī ira tua defecim⁹. q̄ aūt peccata & iniquitates nostras in luce ante vultū tuū posueris hoc nobis signū/ quia vniuersæ vitæ nostrę spaciū exactū est: & in indignatiōe tua (nōdū placata/ nondū mitigata ira tua) consūpti sum⁹. A nni nostri sicut aranea meditabunt: dies ānorū nostrorū ī ipis septuagīta ānis. fragilia & cito deficiētia ānorū nostrorū curricula ceu araneorū fila cogitabunt: dies decursus ętatis ī filijs hoim septuagenari⁹ āno numer⁹. S i autē ī potētatib⁹ octogīta ānī: et amplius eorū labor & dolor. si autē ī filijs hoim robustiores & viuaciores fuerit/ ętas eorū octogenari⁹ anno numer⁹ & qđ vitæ superadditur morbus est et angor. Q uoniā supuenit mā luetudo: & corripiemur. & in hac annorū breuitate addit punitioni tuæ clemētia/ qđ nos nō fūditus deles/ & nō perdis: sed corripis/ cito nos ex claustris corporeis auolare faciens. Q uis nouit potestatē irę tuæ: & p̄ timore tuo irā tuā dinumerare? O vindex potētissime q⁹ est qui cōprehendere possit quātū posses punire/ nisi clemētia tua punitionē mitigares: & quis auderet p̄ formidine tui numerū irę tuæ/ imensitatē punitionis quam potes infligere cogitare? D exterā tuam dñe notā fac nobis: & eruditos corde in sapiētia. mitte nobis dñe & ostende brachium tuum: mitte & ostende nobis sanctos quos docuerit sapientia æterna & verbū tuū. C ōuertere dñe/ vsq̄quo? & deprecabilis esto super seruos tuos. placare domine/ & in benignitate tua cōuertere ad nos/ quousq̄ domine non conuerteris? conuertere domine & propicius esto seruis tuis. R epleti sumus mane misericordia tua: et exultauim⁹ & delectati sumus in omnibus diebus nostris. repleti nos aduētu visitationis misericordię tuæ/ brachij/ sapiētię & Christi tui: & gaudio oppleti sum⁹/ et voluptate pfusi tota duratione vitę nostræ. L ætati sum⁹ pro dieb⁹ quibus nos humiliasti: annis quib⁹ vidim⁹ mala. ex visitatione misericordiæ tuæ gaudio nos perfudisti/ pro dierū curriculis quib⁹ nos p̄ecisti: p ānis qb⁹ ad aduētū vsq̄ & ostēsionē brachij tui iratum te habuim⁹/ vltionē tuā sensimus descendētes ī ifernū. R espice ī seruos tuos & in opera tua: & dirige filios eorū. Et sit

splẽdor dñi dei nr̃i sup nos/& opa manuũ nr̃arũ dirige sup nos:& op⁹ manuũ nostrarũ dirige. itẽde dñe seruis tuis q sũt op⁹ tuũ & quos tu regñasti tibi:& duc eos quos ī fide genuerũt & q ab eis ꝓcesserũt ī obseruatiõe volũtatis tuæ & mãdatorũ tuorũ.& sit verbũ/ imago & character dñatoris oĩm/dei nostri/patris imensi/ sit lux oĩa illuminãs super nos/ & operationes nostras rectas effice in nobis:& operationes nostras rectas effice.

ADVERTE.Circa titulũ.oratio Moisi viri dei.Paul⁹ Hebræ⁹ credit hũc Mosẽ nõ fuisse legislatorẽ/sed vnũ de prophetis quales Eman/Ethan & filij core.& argumẽtũ ducit ex decio & vndecio versu:vbi ętas hoĩm septuagenario & octogenario ānorũ/ id est simul cẽtũ quiquagĩta diffinit̃.Et quãuis id verũ esset:nõ ducor argumẽto.nã qui prophetat:de futuro prænũcians/plerũq; longe postmodũ vẽtura dicit.quare etsi tẽpore Moseos ꝓtractiore mora viuebãt:non oportuit eum pro suo/sed alio pro quo eum spirit⁹ mouebat/verũ esse.

Primo versu.in generatione & generatione:sic etiã ex hebræo habetur/& græce consimiliter ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ.solem⁹ tamen passim legere a generatione in generationem: quandã extensionẽ refugij diuini a successione in successionẽ significãtes.& q ita dixerunt: videntur eandẽ intelligẽtiam voluisse/aut nõ obscuri⁹ expressisse.& tres p̃cipuq; sũt gñationes:naturæ/legis/& gratiæ.prima cœpit.secũda profecit.tertia pfecit.prima a mundi exordio ad Noam.secunda a Noa post quẽ non multo post Abraham & Moses ad Christũ. tertia a Christo domino ad mundi consũmationẽ.prima & secunda transierunt.tertia nũc agit̃:quæ maxime ad deũ refugit/nisi quaten⁹ iuxta oracula/ multorũ refriguit charitas.

Tertio versu.ne auertas hoĩem in humilitatem & dixisti cõuertimini filij hominũ: Hieronymus ex hebræo/cõuertẽs hoĩem vsq; ad contritionẽ/& dicẽs reuertimini filij Adã.Et Paulus Hebræus:ita ex hebręo expressit.auertisti hominẽ ī humiliatione:& dixisti reuertimini filij hoĩm negatq; vllã negatiõis particulã hic haberi.verũ & cũ Adã trã/terenũue significet:vult & id cũ dicit̃ reuertimini filij Adã/itelligi de reuersiõe ī terrã / acsi dicer⁹ filij terrę seu treni reuertimini in terrã vestrã vnde ortũ natiuitatẽq; duxistis.qđ & ad sequentia quadrat.q̃q̃ soleat id reuertimini:de vocatione ad deũ a q̃plurimis intelligi.potius igit̃ legendũ auertisti hoiem ī hũilitatẽ/& dixisti cõuertimini filij hoĩm.quo designat̃ adduxisti hoiem ī mortẽ:& dixisti filij terrę seu terreni(qd enĩ homo:nisi hum⁹ seu hũige na/dũ ei⁹ hũiliationẽ cogitam⁹)cõuertimini ī terrã vestrã.q̃ dei sententia est ad protoplastũ:cinis es/& ī cinerem reuerteris.quid enim hoc nisi humus es/et in humum reuerteris?

Quito versu.q̃ ꝓ nichilo habenť/eorũ anni erũt:Hieronym⁹ ex hebræo ꝓcutiente te eos/somniũ erũt.quo significatur.perflãte te & auferẽte spiritũ filiorũ hoĩm:erit vita eorũ veluti sõniũ quod citissime euolat & ptransit.verũ Paul⁹ Hebręus & nõnulli aliorũ: hunc locũ ita itellexerunt fluctuasti eos sõniũ erũt.quo designari volunt/ꝓteritos lõgęuoris vitæ hoĩes:fluctibus diluuij obrutos/& eorũ(qui a diluuio post eos futuri erant) vitã/ob abbreuiationẽ somnio cõparandã.primo enĩ a noningẽtorũ annorũ & porrectiore viuẽdi spacio/ad centum viginti ānos vita contracta est.eruntq;(inquit) dies illi⁹ cẽtũ vigiti annorũ.& hoc in loco vitã incolumẽ:ad septuagesimũ & octogesimũ ī viuacioribꝰ oraculũ contrahit. Et si sinit̃ littera tralationis nostrę manere vt iacet:clarior itelligẽtia fuerit si versũ icipiam⁹ eorũ ānĩ erũt.qui quidẽ ānĩ herbæ vni⁹ diei cõparanť:q̃ mane viret/meridie floret/vesp̃i idurescit siccat̃ & aresc̃it. Verũ & qđ græce habeť τὰ ἐξουδενώματα αὐτῶν ἔτη ἔσονται:sine relatione legi posse videť/vt τὰ articul⁹ sit/sitq; ita nectendũ τὰ ἔτη αὐτῶν ἔσονται ἐξουδενώματα.signatq; versꝰ(vt sic dicã)nichilipẽdia ānĩ eorũ erũt. & satis fuisset pro eo ἐξουδενώματα solum vertisse pro nichilo:& sic integrũ/nostrũ versum legisse. Et custodia matutina: pro nichilo anni eorum erunt. & etiam(si hebræum respicias) & custodia matutina ad p̃cedẽtẽ versũ spectat:& qđ sequit̃ spectat ad sequẽtem.

Octauo versu. sæculum nostrum: ex hebræo / negligentias nostras. Paulus Hebræus: abscondita nostra . sed quod interpretes dixerunt sæculum:non aliud forte intellexerunt.quid est enim immaculatum se custodire ab hoc sæculo/ & Christum dedisse semetipsum vt nos eriperet de præsenti sæculo nęquã:nisi ab iiquitatib⁹ & de iiquitatib⁹ sęculi?

Decimo versu.ānĩ nostri sicut aranea meditabũt̃:ex hebręo/cõsũpsim⁹ ānos nostros q̃si sermonem loquens.quo designatur.sic repente defecerũt ānĩ nostri:sicut sermo loquẽtis q⁹ cyus fugitat irreparabilis.& huic etiam ex hebræo sententię astipulat̃ Paulus Hebręus.

Eodẽ decimo versu.septuagĩta annis/& vndecimo: octoginta anni. hic Augustin⁹ mystică intelligentiã putat potiꝰ sequendã:& per septuaginta id intelligendum:qđ per septẽ/ vniuersum tẽpus legis quę in septimo sabbatizabat. & per octoginta idem quod per octo: vniuersum tẽp⁹ gratię quę octauũ/resurrectiõis dñicę memoriã celebrat.itaq; post diluuiũ vniuersa vita hominũ cõtracta est ad tẽpus legis & temp⁹ gratiæ.deinde finis mundi:quę

Dñe refu. 90

sequetur ppetuꝰ dolor & labor miserorũ. ex quo per oppositũ/intelligimus solatiũ & gaudiũ æternũ iustorũ. et Hieronymus/ante consimile senserat. quãq; et arbitror oraculũ ad litterã verũ esse: licet nõnulli opponãt nobis macrobios vt taprobanitas/ et nonnullos alios quos causantur hãc ętatẽ viuẽdo excedere. sed re vera/ nullꝰ eo tẽporis deductos/ senes esse negabit. et senũ: laborẽ/ anxietatẽ/ curas et multa huiꝰ ætatis icõmoda comitari. adde et iuxta adagiũ: senectutẽ ipsã morbũ esse. Et qdꝫ si legendũ hic sit (vt nõnulli volũt) excellẽtia eorũ labor et dolor. qđ pinde est acsi dicaꝫ supbia eorũ labor et dolor. quasi lõgęuitas ãnorũ ijs qbus ꝓlixiꝰ idulsit deꝰ viuẽdi spaciũ/ addiderit supbiãq; laborẽ parit et dolorẽ. pauci tñ excipiẽdi/ et qbus deus (deletis supbis) mites seminauit q colerẽt terrã. et vbi habemus vltio casu septuagita ãnis. græcꝰ habet ī recto. ἐβδομηκοντα ἔτη septuagita anni. vt sic totiꝰ versꝰ sensũ colligas. dies ãnorũ nostrorũ ī ipsis ãnis/ sũt septuagita ãni. vt autẽ habemꝰ/ sic sẽsus colligiꝫ/ dies ãnorũ nostrorũ: sũt ī ipsis septuagita ãnis. et si tollas ipsis: æque sẽsũ colligis ac si dicas dies nostri sũt ī numero septuagita ãnorũ. ¶ Duodecio versu. quoniã supuenit mãsuetudo et corripiemur: Hieronymꝰ ex hebræo quoniã trãsiuimus cito et auolauimꝰ. et hoc/ ad sequẽs accõmodatũ. quãq; et iterpũ expssio: nõ idignã habeat itelligẽtiã. ¶ Tertiodecio versu. p timore tuo. rectiꝰ tui. sed id passim cõfundit. ¶ Sextodecio versu. repleti sumus mane misericordia tua/ et exultauimꝰ et delectati sumꝰ oibꝰ diebus nostris: Hieronymꝰ ex hebræo/ iple nos matutina misericordia tua/ et laudabimꝰ et lætabimur cunctis diebus nostris: qđ intelligẽtiæ quadrãtius est. Nã id exultauimꝰ/ et delectati sumꝰ oibus diebus nostris: quomodo quadrat cũ eo qđ septimo versu dictũ est defecimꝰ ī ira tua/ et in furore tuo turbati sumꝰ/ posuisti iniquitates nostras ī cõspectu tuo/ seculũ nostrũ in illuminatione vultus tui. hic igit versus/ pariter et pricipiũ septimidecimi: per futurũ est exprimẽdũ. et pricipia horũ versuũ cũ sacro Hieronymo per depcatoriũ modũ legẽda. Paulus Hebræꝰ: per optatiuũ expssit/ hoc pacto repleamur mane misericordia tua/ et exultemꝰ et delectemur oibꝰ diebus nostris. et vt cõsequens erat/ reliquũ exponere potuisset: lætemur ꝓ diebꝰ quibꝰ nos humiliasti. sed rediit ī itelligẽtiã Hieronymi. ¶ Nonodecimo versu. et opa manuũ nostrarũ dirige super nos/ et opus manuũ nostrarũ dirige: ex hebręo/ et opus manuũ nostrarũ fac stabile sup nos/ et opus manuũ nostrarũ cõfirma. vbi in reiteratione: dictionis opus non mutat numerũ/ sed vtrobiq; dicit opus. et id ꝓcari videꝫ ꝓphetic⁹ spiritus: vt bonũ opus nostrũ pseuerans fiat. sed sicut sine deo bonũ opꝰ incoarenõ possumꝰ: ita quoq; sine deo in bono opere pseuerare stabileq; esse non possumꝰ. vt agnita fragilitate nostra et eius benefica virtute: in omnibus agnoscamus benefactorem/ et ei iuges gratias agamus. qui sit benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

¶ Laus cantici Dauid. LXXXX.

1 QVi habitat in adiutorio altissimi: in protectione dei cœli commorabitur.

2 Dicet domio susceptor meꝰ es tu: et refugium meũ deus meus.

3 Speraboī eũ qm̃ ipe liberauit me de laqo venãtiũ: et a verbo aspo.

4 In scapulis suis obumbrabit tibi: et sub pẽnis eius sperabis.

5 Scuto circũdabit te veritas eius: non timebis a timore nocturno.

6 A sagitta volãte in die

¶ Laus cantici Dauid. LXXXX.

QVi habitat in adiutorio altissimi: in protectione dei cœli commorabitur.

Dicet domio susceptor meꝰ es/ et refugiũ meũ deꝰ meꝰ: sperabo in eũ.

Quoniam ipse liberauit me de laqueo venãtiũ: et a verbo aspero.

Scapulis suis obũbrabit tibi: et sub pẽnis eiꝰ sperabis.

Scuto circũdabit te veritas eius: non timebis a timore nocturno.

A sagitta volante ꝓ diẽ

¶ Laus cantici Dauid. LXXXXI.

QVi habitat in abscondito excelsi: ī vmbraculo domini cõmorabitur.

Dicens dño spes mea et fortitudo mea deus meus: confidam in eo.

Quia ipse liberabit te de laqueo venantium: de morte insidiarum.

In scapulis suis obumbrabit tibi: et sub alis eius sperabis.

Scutũ et protectio veritas eius: non timebis a timore nocturno.

A sagitta volante ꝓ diẽ

a negocio perãbulãte ĩ tenebris : ab incursu & demonio meridiano.

7 C adẽt a latere tuo mille & decem milia a dextris tuis: ad te autẽ nõ

8 appropinquabit. V eruntamẽ oculis tuis cõsyderabis: et retributionẽ peccatorꝝ videbis

9 Q uoniã tu es dñe spes mea: altissimũ posuisti refugium tuum.

10 Nõ accedet ad te malũ: et flagellũ nõ appropiquabit tabernaculo tuo

11 Q m̃ angelis suis mandauit de te: vt custodiãt te in omnib9 vijs tuis.

12 I n manibus portabũt te: ne forte offendas ad lapidẽ pedem tuum

13 S uper aspidẽ & basiliscũ ambulabis: & cõculcabis leonẽ & draconẽ.

14 Q uoniam in me speravit & liberabo eũ: protegam eum quoniã cognouit nomen meum.

15 C lamauit ad me & exaudiã eum/cum ipso sũ in tribulatione: eripiam

16 eum & glorificabo eum L ongitudine dierũ replebo eum: & ostendã illi salutare meum.

a negocio perambulante in tenebris: a ruina et dæmonio meridiano.

C adẽt a latere tuo mille & decem milia a dextris tuis: tibi autẽ non appropinquabunt.

V eruntamẽ oculis tuis cõsyderabis: et retributionẽ peccatorũ videbis

Q uoniam tu es domine spes mea: altissimum posuisti refugiũ tuum.

N on accedẽt ad te mala: et flagellũ nõ appropiq̃bit tabernaculo tuo

Q uoniã ãgelis suis mãdauit de te: vt custodiãt te in omnibus vijs tuis:

I n manibus portabũt te: ne vnq̃ offendas ad lapidem pedem tuum.

S uper aspidẽ & basiliscũ ãbulabis: & conculcabis leonẽ & draconẽ.

Q uoniam in me speravit liberabo eum: protegam eum quoniam cognouit nomen meum.

I nuocauit me & ego exaudiam eum: cũ ipso sum in tribulatione.

E ripiã eũ & glorificabo eũ/lõgitudine dierꝝ adimplebo eum: et ostẽdam illi salutare meum

a pestẽ in tenebris ãbulante: a morsu insidiantis meridie.

C adẽt a latere tuo mille & decem milia a dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.

V eruntamen oculis tuis videbis: & vltionem impiorum cernes.

T u enĩ es domine spes mea: excelsum posuisti habitaculum tuum.

N on accedet ad te malũ: & lepra nõ appropĩquabit tabernaculo tuo

Q m̃ angelis suis mandauit de te: vt custodiant te ĩ oĩbus vijs tuis.

I n manibus portabũt te: ne forte offendat ad lapidẽ pes tuus.

S uper aspidẽ & basiliscũ calcabis: cõculcabis leonem & draconem.

Q uoniam michi adhęsit & liberabo eum: exaltabo eum quoniam cognouit nomen meum.

I nuocabit me & exaudiam eum/cum ipo ero in tribulatione: eruam eum & glorificabo.

L ongitudine dierũ implebo eum: & ostendam ei salutare meum.

TITVLVS Nullus. Psalmus de Christo domino. Propheta in spiritu loquitur.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Q ui habitat in adiutorio altissimi: ĩ ꝓtectiõe dei cœli cõ-
2 morabitur. qui suscipit ĩ vmbraculo verbi dei: ĩ psidio dei cœli pmanebit. D icet dño susceptor meus es tu: & refugiũ meũ de9 me9. susceptus ĩ vmbraculo & ꝓtectione altissimi di-
3 cet/dñs adiutor meus est: & locus refugij de9 me9 est. S perabo ĩ eũ quoniã ipse liberauit me de laqueo venantiũ: & a verbo aspero. cõfidã ĩ eo/quoniã ipse eripuit me de tẽtationi-
4 b9 malignorũ: & de subdola suggestiõe eorũ. deiceps propheta ĩ spũ dirigit verba ad Christũ habitatorẽ abscõditi altissimi. S capulis suis obũbrabit tibi: & sub pẽnis ei9 sperabis. O-
5 tu q ĩ abscõdito dei habitas/deus te ꝓsequet benignissimis fauorib9 suis: & in misericordia
6 & iustitia sua fiduciã tuã habebis. S cuto circũdabit te veritas ei9: nõ timebis a timore no-
cturno. ĩ circuitu ꝓteget te verbũ ei9: nõ formidabis a pricipe tenebrarũ. A sagitta volãte ĩ

Qui habi. dic/a negocio perambulante in tenebris:ab incursu & dæmonio meridiano. nō formidabis inquā a maligno in aperto sęulēte/a ferocitate eiꝰ isidiātis ī occulto:ab insilitione eiꝰ/ & ab angelo næquā in angelū lucis se trāsformāte. C adēt a latere tuo mille & decē milia a dextris tuis:ad te aūt nō appropinquabit. astu huiꝰ polymorphi & multiplicis sathanæ labētur & tētatiōi cedēt millenī a sinistris tuis/cedēt & deni millenī ex ijs qui erāt ī dextris tuis collocati:verū ipse & potestas eius ad te nō ptinget. V erūtn oculis tuis cōsyderabis: & retributionē peccatorū videbis. attn ī his corruētibꝰ/ī his tētatiōi cedētibꝰ tu ipse examine tuo/discussione/& cognitione tua diiudicabis:& vltionē in eos qui in īpietate perstiterint ipse discernes. Q uoniā tu es dñe spes mea: altissimū posuisti refugiū tuū. tu eni O habitator arcani secretiq; vmbraculi dei/deꝰ meꝰ es & fiducia mea:tu diuinitatē ihabitas oibꝰ supeminentē & supergredientē vniuersa. N ō accedet ad te malū:et flagellū nō appro pinquabit tabernaculo tuo. Q uoniā āgelis suis mādauit de te:vt custodiāt te in oibꝰ vijs tuis. ingressū ad te nō habebit peccatū:& cōtagio eiꝰ nō appropinquabit corpori tuo/nō afficiet/nō tāget ipsū. nā deꝰ cęlestibꝰ administratorijs spiritibꝰ suis pcepit de te:vt solicitā tui curā gerāt in vniuersis agendis tuis. I n manibꝰ portabūt te: ne forte offēdas ad lapidē pedē tuū. angelici spiritꝰ obsequijs suis ministrabūt tibi:ne vel ī minimo possit esse offēdiculū actionū tuarū. S uper aspidē & basiliscū ābulabis:& conculcabis leonē et draconē. tu habitator secreti dei/serpētis antiqui īsanabile virus & prīcipē supbū calcabis: tu sub pedē pmes eiꝰ ferocitatē/tu supprimes aiarū insidiatorē. hactenꝰ prophętę verba ī spū:de Christo dño. q̄ sequunt/æterni patris verba sunt de eodē. Q uoniā ī me sperauit liberabo eū: ptegā eū quoniā cognouit nomē meū. quoniā ī me deo patre suo/totā fiduciā suā contecit/ ab oi insultu maligno eriptā eū:defendā eū quoniā ipse me agnouit patrē suū. C lamauit ad me & ego exaudiā eū/cū ipo sū ī tribulatiōe:eriptā eū et glorificabo eū. eleuauit orationē suā ad me & petitionibꝰ eiꝰ ānuā/ī oibꝰ tribulatiōibꝰ eiꝰ quas pferet ī mūdo/īpī assum:& replebo eū:& ostendā illi salutare meū. imortalitate vitæ donabo eū:& ei vt inhabitatori et enhypostato/non vt cæteris/parefactā et manifestabo verbum meum.

ADVERTE. Primo versu. qui habitat in adiutorio altissimi: Hieronymꝰ ex hebræo/q habitat in abscondito excelsi. quo nimirū sermone accōmodatiꝰ designari posse videt:arcana et absconsa filij dei incarnatio. sacramētum eni incarnationis Christi/reuelatū etiā manet occultū/sed(vt verbis diuini Dionysij vtar) nullo sermone vel mēte/eiꝰ rei mysteriū ,pmitur:verū et cū ,pferī/arcanū:et dū intelligit/manet incognitū. ¶ Scdo versu. dicet dño susceptor meꝰ es tu et refugiū meū deꝰ meus: ex hebræo nullū Hieronymus exp̄sit verbū/ sed videt potius tertiæ psonæ verbū si explicet/exprimēdū q̄ scdę vt interpretes fecerunt/ et legendū potiꝰ hoc pacto. dicet/dñs susceptor meꝰ est/et refugiū meū deus meꝰ / sperabo in eo:et distinctiones faciendę post dicet/est/et meꝰ ¶ Tertio versu. quoniā ipse liberauit me de laqueo venātiū/et a verbo aspo:Hieronymꝰ ex hebræo/qa ipse liberabit te de laqueo venātiū/et de morte insidiarū. qđ si ita legat:sermo quo ,ppheta inducit Christū loquentē finit in secūdo versu/et sermonē suū ,ppheta dirigit ad Christū vsq; ad quartūdecimū versū. vt autē in tralatione nostra legimus: sermonē suū in quarto versu primū dirigit propheta. ¶ Sexto versu. a sagitta volāte in die a negocio perābulāte ī tenebris/ab incursu/et dęmonio meridiano:ex hebręo/a sagitta volāte per diē/a peste ī tenebris ābulante a morsu insidiantis meridie. hæc timor nocturnꝰ/sagitta volās ī die/pestis serpēs ī tenebris/morꝰ insidiātis meridie:eiusdē malignī spiritus/sathanę/ tētatoris hęc videt esse machinamēta. hos eni terrore cęco/et pœnarū inferorū metu quatit/ et adducit ī tētationū laqueos. alios cupiditate gloriæ/ābitionis et splēdore vitæ ferit. alios igētibꝰ stimulis carnis et inquinamētis bullientis luxurię. alios curiositate scīēdi/et cōmertia habēdi cū angelis lucis:qui nō angelorū lucis sed tenebrarū tandē experiunt ludibria. et q; hęc de vno itelligātur: videtur insinuare versus sequens vbi de ijs qui tētatione maligni ruunt sermo habet/ singulariter dicitur ad te aūt nō appropinquabit. quasi in supioribꝰ de vno dictū esset:q in Christo nullā potestatē habuit/ne ,ppe quidē accedēdi/nisi cū ei facta est potestas/nō vt vinceret/sed vt vinceretur/abiretq; confusus. ¶ Sed dices:quo mō ī latere Christi et ī lęua tā pauci cadēt/vt mille expressi sint/et in dextra tot vtpote dena milia? cū potiꝰ ī sinistra pludūt. et nō negaueri/plures qui in lęua sunt et quasi fauore Christi destituti/ruere ī pditionē. sed id non est molitionibꝰ et suggestionibꝰ dæmonis:verū ,ppris eorū cōcupiscētijs et īfidelitatis pertinacia. sufficit eni cōcupiscētia eorū et infidelitas ad suā pditionē. sed de ijs q̄ ad dexterā Christi collocāt:pauci ,ppris cōcupiscētijs peūt/quasi fauore Christi et fidelitate sua defensi. sed multi molitiōibꝰ sathanæ ī tētatiōes ruūt. nō tn si cadūt cōtinuo peūt

si studēt vt resurgāt cautiorēq; vitā agāt. icūbit enī dæmoni circa hos cōtinuꝰ decipiēdi labor: circa illos & paucꝰ qdē neq; magno id ipēdio ne ex infidelitate/aliq; occasiōe resipiscāt. q̄re nichil mirū videaṫ/si pauci cadere tētatiōe sathāę itelligāṫ i lęua/ et multi i Christi dñi dextra. attñ Christꝰ dñs/ex 8 versu discernet ęq; lāce oia/& videbit punitionē oim q a pctis nō resipuerit & q i ipietatibꝰ pmāserit. potestatē enī dedit ei pr̄ iudiciū facere/qa filiꝰ hois ē

¶Nono versu. quoniam tu es domine spes mea: Hieronymus ex hebræo / tu enim domine spes mea. & hæc particula enim quadrantior q̄ quoniam. & hoc nono versu eum quem prius dixit habitare in absconditο excelsi/de quo pauloante a lęua & dextra in laqueos dæmonis casuros multos dixit/de quo subinde dicturus/angelis suis deꝰ mandauit de te: videtur propheta deum agnoscere vtpote quem dominum & spem suam appellet.

¶Decio versu. nō accedet ad te malū et flagellū nō appropiquabit tabernaculo tuo: Hieronymꝰ ex hebræo/ nō accedet ad te malū/ & lepra nō appropiquabit tabernaculo tuo. ex quo itelligiṫ de malo culpę id est peccato hic esse intelligendū/qđ subiūctū vocabulū lepra satis inuit. lepra enī ꝓpter quā/q infectꝰ erat eijciebaṫ e castris/figura esse videṫ peccati ob qđ qs a cōgregatiōe ciuiū a cœtu iustorū i ęternū separabiṫ nisi ab eo morbo curatꝰ cōspectui diuini sacerdotis q est Christꝰ dñs/penitus mūdus appareat. & flagellū (qđ dixerūt interpretes) de flagello cōsciētiæ verberātis & quatiētis assiduo ictu ob male cōtractū facinus pctōrē/quē alastora/vltricē infestissimā molestissimāq; furiā Greci dicūt/nō male forsitā itelligiṫ: nō autē de flagello pœnę. alloquī quo mō postea diceret: cū ipso sū in tribulatiōe? sed neq; peccatū/ neq; flagellū conscientiæ peccati accessisse tabernaculo eius manifestum est: qui peccatum non fecit/neq; est inuentꝰ in ore eius dolꝰ. et qs (inquit) arguet me de pctō?

¶Vndecimū versū quē Matthei capite quarto tētator trunce allegat de Christo/dubitat tamen eū esse Christū et dicebat si filiꝰ dei es mitte te deorsū/scriptū est enī quia angelis suis mandauit de te/& in manibus tollent te/ne forte offendas ad lapidē pedē tuum: Hieronymus in expositione huius psalmi sed et alias in cōmentarijs suis in prophetas negat esse de Christo dictū/vel vt ostēdat diabolū q a principio mentiṫ in suis allegationibꝰ mēdacē/vel quia nō satis forte pcipit quomō hæc vltia vltimi versꝰ particula et ostēdā illi salutare meū cū ipsemet sit salutare/illi cōueniat. & multi Hieronymo astipulati sūt. Verū/timēdū id est: ne dū dæmonē ostēdere nitimur mēdacē/a dño q̄ ei debeṫ veritatē auferam?/ qđ maiꝰ piaculū est. nōne qđ est apđ Marcū & Lucā qa spiritꝰ īmūdi clamabāt dicētes/ tu es filiꝰ dei: vt ꝓbē dæmonia esse mēdacia/negabo esse filiū dei? minime id feret pietas. Et nosse insup oportet salutare interdū ꝓ salute et æterna glorificatiōe accipi. vt in psalmi 61 versu primo: ab ipso enī salutare meū/qđ et Hieronymꝰ interpretatꝰ est salꝰ mea. quare & quid prohibebit hic intelligi: & ostendā illi salutē meā? adde q et hic de Christo sermo est secūdū dispēsationē carnis: alloquī nō diceret ꝓtegā eū/& glorificabo eū. nō enī diuinitas protectione et glorificatiōe eget. quare qđ ꝓhibet et salutare dei ꝓ filio dei/ verbo qđ erat i principio apđ deū: ostēdi ei scđm dispēsationē carnis/et mō quidē ieffabili et sōli humanitati sūptæ peculiari? Cæterū de eodē legiṫ apđ Matthęū/assūpsit eū diabolꝰ i montē excelsū valde: in quo increpatꝰ subdolꝰ tētator a dño vt abiret/reliquit eū diabolus/& ecce āgeli accesserunt & ministrabant ei. & q̄ uis ministeria illa nō explicent ab euāgelista/ q tacet quo modo ex illo mōte excelso valde in quo reliquerat eū diabolꝰ p abrupta inaccessa & iuia reductꝰ sit in Iudæā: verisimile tamē videatur prophetiā angelis suis mādauit de te vt custodiāt te in oībus vijs tuis/i manibus portabūt te ne forte offēdas ad lapidem pedem tuū tunc fuisse impletā. & hæc in parte fuisse ministeria ab angelis illi/ p̄cepto patris exhibita: quēadmodū tūc & victor calcauit tortuosū serpentē venenosū/regē filiorū superbiæ/ furibundū et astutū insidiatorē dæmonē/et eiꝰ tētatiōes superauit. de quo et 13 versꝰ ꝓphetat. Et quid est quod & Hieronymꝰ i frōte expositionis psalmi ita habet/ pudebat prophetа q̄ Christꝰ vēturꝰ erat in carne vt tentareṫ a diabolo: nisi et hūc psalmū et scripta i eos intelligi vellet de Christo? nunquid et illud super aspidem et basiliscum ambulabis et conculcabis leonem et draconem: aperte de Christo dictū fateṫ? cur igiṫ et ea q̄ sequūṫ nō erūt de Christo etsi etiā mētis nostræ captū sētētia fugiat? nō igiṫ tātū negauit psalmū de Christo dño esse: quātū dubitasse visꝰ est quo mō itelligēdꝰ/quo pacto applicādꝰ vltimꝰ versꝰ. qđ paulo latius hic dictū est: qa ob vnū ferme in transitu/Hieronymi verbū/multi torquēt psalmum/ non audentes Christo dño (cui tamen vel maxime cōuenire videtur) applicare.

¶Tertiodecimo versu. per hæc quatuor/aspidē/ basiliscū/ leonē et draconē: sathanā itelligere possumus. qui dū vitꝰ īsanabile infundit: aspis est. dū princeps supbiæ et sūmꝰ dæmonū tyrānus plus cęteris prauitatis habēs: basiliscꝰ. dū furēs et frēdens quærēs quē deuoret: leo. dū ex insidijs occupās et obliquis inuolutationibus: draco. possūt et ipse et næquitiarū eiꝰ cōplices spūs itelligi. sic enī charitate Christi flāmatꝰ diuinꝰ martyr Ignatiꝰ: i diabolū

Psal. 90 Qui habi 91

GALL. ROM. HEB.

iuehēs/ ingt. tu qui tanq̄ fulgur de sublimi gīa cecidisti: audes dicere dño/ mitte te deorsū/ cui ea q̄ sūt ęstimāt q̄si q̄ nō sūt/ & ad ianē gloriā ꝓuocās eū: q nō extollit. et fingis scriptu ras de eo legere. dicēs: scriptū est enī. quoniā āgelis suis mādauit de te: neqñ offēdas ad la pidē pedē tuū. et fingis te sequētia ignorare: auferēs ea q̄ de te ac de tuis ministris prophe tault dicēs sup aspidē & basiliscū ābulabis & cōculcabis leonē & draconē. Q uis enī ex hi storijs nescit/ aspidē itumescēte collo/ nullo ict9 remedio sauciare: nisi cōtactę partes ilico re secēt/ et qd hoc nisi cui tumid9 serpēs ātiqu9/ vir9 suū instillauerit: nullū esse qui peat reme diū/ nisi qd viciatū est/ ꝓtin9 āputet/ est enī ferme venenosis oib9 pīes necādi pnicies: nisi ꝓmptissīe succurrat. & tu a dęmōe mors9 audes ī pctō pnoctare/ alte pmeāte veneno/ Quid est q̄ aspides/ nō ī frōte sed ī tpib9 oculos habēt/ nō añ sed ex aduerso cernētes: nisi dęmo nē sic versū retro vt āpli9 āteriora ꝓspicere neq̄at/ ¶ Et qd etiā basilisc9 cādida ī capite ma cula/ vt quodā diademate isignis/ nō flexu multiplici nec vt reliq̄ corp9 ipellēs sed cels9 & erect9 ī medio/ icedēs/ necās frutices/ nō cōtactas mō verū et afflatas exurēs herbas/ rum pēs saxa/ & oēs sibilo fugās serpētes: nisi regis supbię/ principis dęmoniorū signū oēs alios exterrentis dæmones/ se semp ī diuinitatē erigētis/ oia qb9 icubuerit aut q̄ afflauerit ene cātis/ ¶ Et leo etiā furorē ānexū habet/ et īgenitā ferocitatem. vis ei9 ī oculis. atq̄ hoc tale tāq̄ sęuū aīal: rotarū orbes circūacti/ currusq̄ ianes/ et gallinaceorū cristę cātusq̄ etiā hui9 alitis nūciæ lucis magis terrēt/ sed maxie ignes. at qd magis furēs/ qd sęui9/ ferociusq̄ dæ mōe deglutiēte aias/ cui9 si fide & hūilitate ipletatē et supbiā quasi oculos ei9 veles/ torpe scit/ iualida hebesq̄ reddit illa ferocitas. sed & timet angelos dei/ eorūq̄ voces/ catenas ro tasq̄ igneas/ & tormēta gehēnę metuit nęqtiarū illa spūalis stygialisq̄ īmāitas. ¶ Nūc aūt de dracōe nōnichil ex historia adducam9. Quid est dracōes dracōib9 dissidētes/ oculos ma xime appetere ita vt pleriq̄ cęci ac fame & mœroris tabe cōfecti reperiant: nisi q̄ dęmō a demōe cęcat ī ea ipa verę lucis carētia miserabiliter periēs/ Quid q̄ ex isidijs ī ānes mersi/ bibituriētib9 elephātis isidiāt/ morsū ī aurē defigūt illigata elephātica manu/ totūq̄ sāgui nē ebibūt/ siccatiq̄ elephātes cōcidūt/ & dracōes iebriati opprimūtur commoriūtq̄: nisi q̄ fortioribus mal9 dæmō isidias tēdit. atqui pri9 nullā nocēdi potestatē habet q̄ amota bona opatiōe/ & lęsa fidei aure/ tūc suppeditatis exhausto oi spūalis alimoniæ succo/ morientibus actor necis ipse dæmō cōpcipitat/ morteq̄ cōmorit æterna. a qua nos liberet Christ9 IHĒ SVS sēpbñdict9: q sup aspidē & basiliscū ābulauit et cōculcauit leonē et draconē. Vides igr vt in visibilib9 reb9 discerem9 iuisibiles nęqtias fugere: quo pacto figurauit nobis de9 q̄si scripturas & notas quasdā spūaliū nęquitiarū serpētes/ venenosa & furētia oia. & q̄ sint q̄ dā notę/ expressiōesq̄ dęmonū: hoc forte idiciū/ q̄ id gen9 serpentū et venenosorū maxie oim patet īcātamētis ludificatiōibusq̄ dęmonū. At q̄ bñficas etiā vires habēt: hoc ostēdit (etsi notæ sint) nō tñ esse dęmonū sed bonę virtutis facturas. Adde & dæmonū substātias esse bonas. Sed de his forte/ abūdāti9 equo. ¶ Q uartodecio versu. quoniā ī me spauit: Hie ronym9 ex hebræo quoniā michi adhęsit. Paul9 aūt Hebrę9 dictionē hic existētē iterptat vehemēt dilexit/ et cōglutinat9 ē. sed qs Christo vehemēti9 patrē dilexit: qs stricti9 illi ag glutinat9 est et adhæsit/ & hoc/ aliqd alti9 tralatiōe nostra sonat. quis etiā patrē & nomen ei9 (qd cōtinuo subiūgit) Christo meli9 pfectiusq̄ nouit/ ¶ Q uitodecio versu. clamauit ad me: Hieronym9 p futurū/ iuocabit me. et parū referre videt. nā et paulo ante ꝓteritū vertit Hieronymus/ quoniā michi adhęsit et cognouit: neq̄ mutatur intelligentia.

Draco.

Leo.

Basiliscus.

Aspis.

¶ Psalmus cātici in die sabbati. LXXXXI.

1 BOnū est confiteri domino: et psalle re noī tuo altissime.

2 Ad annunciandū ma ne misericordiā tuā: & veritatē tuam p noctē.

3 In decachordo psalte rio: cū cātico ī cithara.

4 Quia delectasti me dñe ī factura tua: et ī opib9 manuū tuaꝝ exult abo

¶ Psalm9 cantici in die sabbati. LXXXXI.

BOnū est confiteri domino: et psalle re nomini tuo altissime

Ad annunciādū mane misericordiā tuā: & ve ritatem tuā per noctē.

In decachordo psalte rio cū cātico & cithara/ qa delectasti me dñe in factura tua: et ī opibus manuū tuarū exultabo

¶ Psalmus cātici in die sabbati. LXXXXII.

BOnū est confiteri domino: et psalle re nomini tuo altissime

Ad annunciandū ma ne misericordiam tuā: & fidem tuā in nocte.

In decachordo et ī psal terio: ī cātico & cithara.

Q m lętificasti me dñe: ī ope tuo in facturis ma nuum tuarū laudabo.

5 Q̃ magnificata sũt opa tua dñe: nimis ꝓfũdę facte sũt cogitationes tuę
6 Vir insipiẽs nõ cognoscet: & stultus non intelliget hęc.
7 Cum exorti fuerit peccatores sicut fœnum: & apparuerint õnes qui operãtur iniquitatem.
8 Vt intereant in sæculũ sæculi: tu autem altissimus in æternum dñe.
9 Q m̃ ecce iimici dñe q̃niã ecce inimici tui peribunt: & dispgent oẽs q operantur iniquitatẽ.
10 Et exaltabit sicut vnicornis cornu meũ: et senect9 mea in mia vberi
11 Et despexit ocul9 me9 inimicos meos: & insurgentib9 in me malignãtibus audiet auris mea.
12 Iustus vt palma florebit: vt cedr9 libani multiplicabitur.
13 Plantati in domo domini: in atrijs dei nostri florebunt.
14 Adhuc multiplicabũt i senecta vberi: et bñpatientes erũt vt annũcient.
15 Q m̃ rect9 dñs de9 nr̃: & nõ est iniquitas i eo.

Q̃ magnificata sũt opa tua dñe: nimis ꝓfũdę factæ sũt cogitatiões tuæ.
Vir insipiens nõ cognoscit: & stultus non intelligit ea.
Cum exorientur pecca tores sicut fœnũ/ & apparuerint õnes qui operantur iniquitatẽ: vt intereãt in sæculũ sæculi.
Tu autem altissim9: in ęternum domine.
Quoniam ecce inimici tui dñe peribunt: & dispergentur omnes qui operanturiniquitatem.
Et exaltabitur sicut vnicornis cornu meũ: & senect9 mea i mia vberi.
Et respexit ocul9 meus inimicos meos: & insurgentes in me malignantes audiuit auris tua.
Iustus vt palma florebit: sicut cedrus libani multiplicabitur.
Plãtati in domo domini: in atrijs dom9 dei nostri florebunt.
Adhuc multiplicabũt i senecta vberi: & bñpatiẽtes erunt vt annũciẽt
Q m̃ iust9 ẽ dñs de9 nr̃: et nõ est iniquitas i eo.

Q̃ magnificata sũt opera tua dñe: satis ꝓfũdę factę cogitatiões tuę
Vir insipiens nõ cognoscet: & stultus non intelligetistud.
Germinauerunt impij quasi fœnũ/ & floruerẽt omnes qui operanr̃ iniquitatem: vt cõterantur vsq; in sempiternum.
Tu autem excelsus: in æternum domine.
Ecce inimici tui dñe ecce inimici tui peribunt: & dissipabũtur oẽs qui operantur iniquitatem
Et exaltabit q̃si monocerotis cornu meũ: et senecta mea i oleo vberi.
Et respiciet ocul9 me9 eos qui isidiãtur michi: de ijs qui consurgũt aduersum me malignantibus audiet auris mea.
Iustus vt palma florebit: vt cedrus in libano multiplicabitur.
Transplantati in domo domini: in atrijs dei nostri germinabunt.
Adhuc fructificabunt in senectute: pingues & frondentes erunt.
Annunciãtes quia rect9 dñs fortitudo mea: & non est iiquitas i eo.

TITVLVS. Psalmus cantici in die sabbati. Psalm9 de ꝓuidentia dei. Psallebatur diebus sabbati. prophera in spiritu loquitur.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Bonũ est confiteri dño: & psallere nomini tuo altissime. O
2 deus exaltatissime/ deus omnia transcendens/ & oib9 supeminẽs/ salubre est bonitates tuas
et bñficia recensere: bonũ et salutare est/ sancto tuo & verbo tuo laudes canere. Adãnũciã-
3 dũ mane misericordiã tuã: & veritatẽ tuã per noctẽ. bonũ est bñficta tua recẽsere dñe/ vt an
nuncietur i exorirẽte ecclesia gratia & miseratio tua: & lex tua i Iudęorũ synagoga. In de-
4 cachordo psalterio: cũ cãtico in cithara. vt annunciẽt inquã misericordia & lex tua i veteri
testamento: cũ legis nouę cãtico i trinę beatitudinis cõfessione. Quia delectasti me dñe in
factura tua: i opib9 manuũ tuarũ exultabo. bonũ est ista cõfiteri qa tu altissime cõsolatus es

Bonũ est. me in mirabili ordine & prouidẽtia facturæ tuæ/i incarnatione filij tui/in regeneratiõe creaturæ tuæ:& in factis verbi tui & spũs tui consolabor. Q magnificata sũt opa tua dñe: nimis ꝓfundę factæ sũt cogitationes tuæ. O dñator altissime ꝙta dignitate/quãta excellẽtia operatus es illa:inscrutabilia sũt cõsilia tua. V ir insipiẽs nõ cognoscet: & stult⁹ nõ itelliget hæc.homo impius magnificẽtiã opũ tuorũ/& tua consilia iscrutabilia esse nõ agnoscet:& vir suo sensui innix⁹ ad illa mẽte nõ ptiget. C ũ exorti fuerint peccatores sicut fœnũ: et apparuerit oẽs qui operãtur iniquitatẽ. V t intereãt in sæculũ sæculi:tu autem altissim⁹ i ęternũ dñe.cũ insipiẽtes & stulti cito prodierint sicut herba terrę: & cũ quasi i trãsitu & momẽto i mũdo visi fuerint vniuersi mãdatorũ dei ꝓuaricatores. vt ęternis mãdent supplicijs: tu dñe/sup oĩa exaltat⁹ i sempiternũ manebis. Q uoniã ecce ilmici tui dñe/quoniã ecce ilmici tui peribũt:& dispergent oẽs qui operant iniquitatẽ. quoniã ecce insipientes & stulti aduersarij tui domine/quoniã ecce aduersarij opa tua & ꝓfunda cõsilia tua negãtes iteribũt:& tormẽtis dissipabunt oẽs transgressores iniqui. E t exaltabit sicut vnicornis cornu meũ:& senectus mea in misericordia vberi.& Christ⁹ dñs/potẽtia/ robur & fortitudo mea sublimat in victoria vt cornu vnicornis:& duratio mea ex egressiõe mũdi hui⁹ sẽpiterna/ in miseratione tua perfecta. E t despexit oculꝰ meus ilmicos meos:& insurgẽtib⁹ in me malignãtib⁹ audiet auris mea.& vidit animus me⁹ viltionẽ aduersantiũ verbis meis:& de ijs qui in malignitate michi cõtradicũt & aduersant/iudiciũ auscultabit auditus me⁹. I ustus vt palma florebit:sicut cedrus libani multiplicabitur.diuinę legis factor in æternitate florebit vt palma:& fructu abundabit vt cedrus q̃ plantat in libano. P lãtati in domo dñi: in atrijs dom⁹ dei nostri florebunt.qui ex hac vita transferent in regnũ dei:in ingressib⁹ domus dei nostri renouabunt ætate/& immortalitatis flore amicientur. A dhuc multiplicabuntur in senecta vberi:& bene patientes erunt vt annũciẽt. Q uoniã rect⁹ dñs de⁹ noster: & non est iniquitas in eo.insuper multiplici fructu abũdabũt in æuo sempiterno: diuina patientur/vt agnoscant & confiteantur.quia iustus est dominus deus noster:& non est iniustitia in eo siue iustos in misericordia coronando/siue fontes æternis pœnis afficiendo.

ADVERTE. Secũdo versu. & veritatẽ tuã per noctẽ: Hieronym⁹ ex hebręo/& fidẽ tuã in nocte.de die enĩ qui hic per mane intelligitur/& nocte/psalmo 18 dictũ est:dies diei eructat verbũ/et nox nocti indicat sciẽtiã. ¶ Septimo versu.exorti fuerit peccatores sicut fœnũ:ex hebræo/germinauerũt impij quasi fœnũ & floruerũt.et aptior sermo: vt particulæ huic quadret/tũ autẽ altissim⁹ i æternũ dñe.cõform⁹ igit legi posset/exorti sũt peccatores sicut fœnũ:& floruerũt oẽs qui operant iniquitatẽ.vt intereãt in sæculũ sæculi:tu autẽ altissimus in æternũ dñe. ¶ Vndecio versu.& despexit oculꝰ me⁹:ex hebræo/& despiciet oculꝰ me⁹.qđ apti⁹ ꝑ futurũ ex parti ꝑcedẽtib⁹/& sequẽtib⁹ verbis exaltabit & audiet. ¶ Duodecimo versu.iustus vt palma florebit.id per eminẽtẽ glorificatiõis excellẽtiã Christo dño cõuenit:cæteris autẽ iustis scđm christiformẽ accessũ. Et iust⁹/palmæ & cedro cõparat non

Palma. ab re.palmę qđẽ:qa palma q̃ Iudęa træ viuẽtiũ figurã gerẽs/vel maxie regionũ iclyta est: nisi sit in feruida terra sterilescit.fimo quidã ledi tradũt.riguis gaudet & toto anno bibere. mascula floret in palmite.pacis insigne est.falsũ amat solũ.qđ si tale nõ est:falẽ aspgũt:& de ea vt de phœnice aue(qua cũ/nomẽ apd Grecos cõmune habet)id mirũ ꝓdicat:mori atq; iterũ ex seipsa renasci. Sed et ex materiæ el⁹ cõfectis trabib⁹/id peculiare ponũt:ꝓmẽtib⁹ oneribus ponderibusq; nõ cedere/sed cõtra sursũ niti/ victricẽq; euadere. Sed qđ feruor:nisi charitas iusti⁹fimus:peccati sordities.irrigua et aquę:fluẽta doctrinę perennia. flos masculꝰ:virilis virtus/nõ sensualis/nõ mollis et effeminata. sal & alimonia salsa:cib⁹ iusti sapiẽtia/sapiẽtiaue condit⁹. & nõne is qui veræ pacis author/sũme victor/sũme iust⁹ & sapiens mortuus est:iterũ propria virtute surrexit i i mortalitatẽ? Sed & arido ligno vim illã ad alta surgendi inesse/cuius dicem⁹ esse vestigiũ? Iustos post obitũ nullis malis cedere/nullis premi posse/sed in sacris nouæ Hierusalẽ ędificijs adaptatos semper ad alta conscendere/oĩb⁹ malis aduersitatibusq; superiores. De cedro vero/qua & Iudæa nõ min⁹ insignis/maxime ea ex parte qua in Syria sit⁹ est mõs Liban⁹:tradũt historici. Q uę floret:fructũ non fert.fructifera:nõ floret.& in ea/antecedentẽ fructũ occupat nouus. materię vero ipsi æternitas. Et quid hoc aliud:q̃ qui florẽt in hoc mundo/nullũ tandẽ allaturos fructũ? de quib⁹ paulo ante ex hebræo dictũ est.& floruerũt oẽs qui operãt iniquitatẽ:vt cõterant in sempiternũ.at vero qui florẽ huius mũdi nõ habẽt:fructũ vberẽ/multiplicatũq; afferũt in patientia sua. Et quid etiã huius arboris ligni æternitas:nisi iustorũ/ęui perennitas:nõ incõcinne igitur/iust⁹ & florẽti palmę/et fructiferæ cedro cõparatur.& iusti in terra viuentiũ/in paradiso transplantati:florebũt & fructificabunt in sempiternũ. ¶ Tertiodecio versu.plãtati i domo dñi:ex hebræo/trãsplãtati i domo dñi. qđ accõmodatius dictũ videt. nã ex hoc mũdo transferunt in alterũ:ideo non modo plantati/sed et transplantati dicuntur.

¶Laus cãtici Dãi die añ ſabbatũ/qñ ihabita ta ẽ terra. LXXXXII

1 DOmin⁹ regnauit/ decorem indutus eſt:indutus eſt dñs fortitudinem et p̃cinxit ſe.
2 Etenī firmauit orbẽ terræ:qui non cõmouebiť
3 Parata ſedes tua ex tunc:a ſæculo tu es.
4 Eleuauerunt flumina domine: eleuauerũt flumina vocem ſuam.
5 Eleuauerunt flumina fluctus ſuos: a vocibus aquarum multarum.
6 Mirabiles elatiões maris:mirabilis i altis dñs.
7 Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis:domũ tuã decet ſãctitudo dñe i lõgitudine dieꝝ.

¶Laus cãtici ipi Dãi die añ ſabbatũ qñ fũdata eſt tra. LXXXXII.

DOmin⁹ regnauit/ decorẽ iduit/iduit domin⁹ fortitudinem: & prꝯcinxit ſe virtute.
Etenī firmauit orbẽ terræ:qui nõ cõmouebiť.
Parata ſedes tua deus ex tunc:a ſęculo tu es.
Eleuauerunt flumina domine eleuauerũt flumina voces ſuas:a vocibus aquarũ multarũ.
Mirabiles elatiões maris:mirabilis in excelſis dominus.
Teſtimonia tua dñe credibilia facta ſũt nimis.
Domũ tuã decẽt ſãcta dñe:in lõgitudie dierũ.

LXXXXIII.

DOmin⁹ regnauit/ gloria idut⁹ eſt:iduſtus eſt dñs fortitudíne et accinctus eſt.
Inſup appendit orbẽ: qui nõ commouebitur.
Firmũ ſolium tuum ex tunc:ab æterno tu es.
Leuauerũt flumina domine leuauerunt flumina voces ſuas:eleuaueŕt flumina gurgites ſuos.
Avocibus aquarũ multarum grandes fluctus maris:grandis in excelſo dominus.
Teſtimonia tua: fidelia facta ſunt nimis.
Domũ tuã decet ſctitas dñe:i lõgitudine dierũ.

TITVLVS null⁹. Pſalmus de Chriſto dño. Propheta in ſpiritu loquitur.
1 EXPOSITIO CONTINVA. Dñs regnauit/ decorẽ indutus eſt: indut⁹ eſt dominus fortitudinem et p̃cinxit ſe. Chriſt⁹ dñs in terris viſus eſt & cũ hoib⁹ conuerſatus eſt/ amictus eſt ſplendida imortalitatis veſte: oĩpotentia circũamictus ſeſe accinxit cœlos conſcendere.
2 Etenī firmauit orbẽ terræ: qui nõ cõmouebitur. nã et ipſe ſpiritu ſancto miſſo habitatores
3 orbis in fide ſtabiliuit: & nõ dimouebuntur. Parata ſedes tua ex tũc: a ſæculo tu es. diſpoſitus tibi thronus in dextera patris/ et in fideli eccleſia tua a reſurrectione tua: tu ipſe ab
4 æterno exiſtis/eſq; añ ſæcula deus. Eleuauerũt flumina dñe: eleuauerũt flumina vocẽ ſuã.
apoſtoli tui dñe & diſcipuli fluenta nouæ legis per orbẽ portãtes/auditã fecerũt p̃dicatio-
5 nẽ ſuã: apoſtoli & diſcipuli tui ſanctã diuulgauerũt doctrinã euãgelij pacis. Eleuauerunt
6 flumina fluctus ſuos: a vocibus aquarũ multarũ. apoſtoli et diſcipuli potẽtia p̃dicatiõis et inundatione diuini verbi plus potuerunt: q̃ cõtradictiones multorũ populorũ. Mirabiles
7 elationes maris: mirabilis in altis dñs. fortes & admirãdę reluctationes mundi: ſed mirabilior in cœlis reſidens in dextera patris Chriſtus dñs. Teſtimonia tua credibilia facta ſũt nimis: domũ tuã decet ſanctitudo domine in lõgitudie dierũ. O Chriſte dñe habitator excelſi/mãdata tua per ſeruos tuos virtutib⁹/ſignis/et ꝓdigijs tuis/ĩtãtũ ſũt roborata vt nequa q̃ ãpli⁹ dubitari queãt: par eſt dñe vt eccleſia tua ſãcta et icõtaminata tibi ſeruiat ĩ ppetuũ.
ADVERTE. Prio verſu. dñs regnauit decorẽ iduit/iduit dñs fortitudinẽ et p̃cixit ſe. Quã eccl̃ie romanę vſũ ſequunt̃(etſi pſalmos tralatiõis quã gallicana ſecuta eſt eccl̃ia nũc q̃plurimũ legãt) verſu prio ad cãticũ Zacharię tralatiõis vtũt romãę illicq; ita dicũt. Dñs regnauit decorẽ iduit: iduit dñs fortitudinẽ et p̃cinxit ſe virtute. cętera facillie cõciliatiõi patẽt.

¶Pſalmus Dã quarta ſabbati. LXXXXIII.

1 DEus vltionũ dominus:deus vltionũ libere egit.

¶Pſalmus Dã quarta ſabbati. LXXXXIII

DEus vltionum dominus: de⁹ vltionum libere egit.

LXXXXIIII.

DE⁹ vltionũ dñe: deus vltionum oſtendere.

Psal. 93

	GALL.	ROM.	HEB.
Deꝰ vltio. 2	Exaltare qui iudicas tra: redde retributionē superbis.	Exaltare qui iudicas tram: redde retributionem superbis.	Eleuare qui iudicas tram: redde vicissitudinem superbis.
3	Vsquequo peccatores domine: vsquequo peccatores gloriabuntur?	Vsqꝫquo peccatores domine: vsqꝫquo peccatores gloriabuntur?	Vsquequo impij domine: vsquequo impij exaltabuntur?
4	Effabuntur & loquent iniquitatem: loquent oēs qui operātur iustitiā?	Pronunciabunt & loquēt iiqtatē: loquēt oes qui operant iniustitiā?	Fluent loquentes antiquum: garrient ōnes qui operāt iiquitatem?
5	Populū tuū dñe humiliauerunt: & hereditatē tuam vexauerunt.	Populū tuum dñe humiliauerunt: & hereditatem tuam vexauerūt	Populum tuum domine cōterent: et hereditatem tuam affligent.
6	Viduam & aduenam interfecerūt: & pupillos ceciderunt.	Viduam & aduenam interfecerūt: & pupillos ceciderunt.	Viduam & aduenam interficient: & pupillos occident.
7	Et dixerunt non videbit dominus: nec intelliget deus iacob.	Et dixerunt non videbit dominus: neqꝫ intelliget deus iacob.	Et dixerunt non videbit domin⁹: & non intelliget deus iacob.
8	Intelligite insipientes in populo: & stulti aliqñ sapite.	Intelligite nunc qui insipientes estis in pplo: & stulti aliquādo sapite.	Intelligite stulti in populo: & insipientes aliquando discite.
9	Qui plantauit aurē nō audiet: aut qui fixit oculum non consyderat?	Qui plantauit aurem nō audiet: qui fixit oculum non consyderat?	Qui plantauit aurem nō audiet: aut qui fixit oculum non videbit?
10	Qui corripit gētes nō arguet: qui docet hominem scientiam?	Qui corripit gentes nō arguet: qui docet hominem scientiam?	Qui erudit gentes non arguet: qui docet hominem scientiam?
11	Dñs scit cogitationes hominum: qm̄ vanę sūt	Dñs nouit cogitatiōes hominū: qm̄ vanę sūt.	Dñs nouit cogitatiōes hominū: quia vanę sūt.
12	Beatus homo quē tu erudieris domine: & de lege tua docueris eum.	Beatus homo quē erudieris domine: & de lege tua docueris eum.	Beatus vir quem tu erudieris domine & de lege tua docueris eum/vt quiescat a diebus afflictionis: donec fodiatur impio interitus.
13	Vt mitiges ei a diebus malis: donec fodiatur peccatori fouea.	Vt mitiges eum a diebus malis: donec fodiatur peccatori fouea.	
14	Quia non repellet dñs plebē suā: et hereditatē suam non derelinquet.	Quia nō repellet dominus plebē suā: et hereditatē suā nō dereliquet.	Nō enī dereliquet dñs populum suum: & hereditatē suā nō deseret.
15	Quoadusqꝫ iustitia cōuertatur in iudiciū: et qui iuxta illā? ōnes qui recto sunt corde. Semper	Quoadusqꝫ iustitia cō uertatur in iudicium: & qui tenent eum? oēs qui recto sunt corde. Dp̄.	Quoniam ad iustitiam reuertetur iudicium: et sequentur illud omnes recti corde. Sela.
16	Quis consurget michi aduersꝰ malignātes: aut	Quis exurget michi aduersꝰ malignantes: aut	Quis stabit p me aduersus malos: quis sta-

qs ſtabit mecū aduerſ9 operātes iniquitatem?
17 Niſi quia domin9 adiuuit me: paulomin9 habitauit i inferno aīa mea.
18 Si dicebam motus eſt pes meus: miſericordia tua dñe adiuuabat me
19 Secundū multitudinē dolorū meorū in corde meo: cōſolatiōes tuæ lætificauerunt aīam meā.
20 Nunquid adhæret tibi ſedes iniquitatis: qui fingis laborē in p̄cepto?
21 Captabūt in animam iuſti: et ſanguinem innocentem condemnabūt.
22 Et factus eſt michi dñs i refugium: et de9 meus in adiutoriū ſpei meæ.
23 Et reddet illis iniq̄tatē ipſorū/ & i malitia eorū diſperdet eos: diſperdet illos domin9 de9 noſter

qs ſtabit mecū aduerſ9 operātes iniquitatem?
Niſi quia dñs adiuuaſſet me: paulomin9 habitauerat i iferno aīa mea
Si dicebā motus eſt pes meus: miſericordia tua domine adiuuabat me.
Secūdum multitudinē dolorū meorū in corde meo: cōſolatiōes tuę lętificauerunt aīam meā.
Nunquid adhęret tibi ſedes iniquitatis qui fingis dolorē in p̄cepto?
captabunt in animā iuſti: et ſanguinem innocentem condemnabunt
Et fact9 eſt michi dñs in refugiū: et de9 meus in auxilium ſpei meæ.
Et reddet illis dñs iiquitates ipſorū: & in malitia eorum diſperdet illos domin9 de9 noſter.

bit p me aduerſus operarios iniquitatis?
Niſi quia dñs auxiliator me9: paulomin9 habitaſſet i iferno aīa mea
Si dicebā mot9 eſt pes meus: miſericordia tua domine ſuſtētabat me.
In multitudie cogitationū mearū q̄ ſunt in me ītriſec9: cōſolatiōes tuæ delectabāt aīam meā.
Nūquid particeps erit tui thronus iſidiarū: q̄ fingis laborē i p̄cepto?
Copulabūt aduerſum aīam iuſti et ſanguinē innocentē condēnabūt.
Erit autē dñs michi in refugium: et deus meus qualī petra ſpei meæ.
Et reſtituet ſuper eos ii quitatē ſuā/ & i malitia ſua p̄de: eos: p̄det eos dominus deus noſter.

TITVLVS nullus. Pſalmus de Chriſto dño. Propheta in ſpiritu loquitur.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Deus vltionū dñs: de9 vltionū libere egit. deus ad quē ſpectat iudiciū et vindictā facere dñs eſt: de9 ad quē ſpectāt vindictę cogi nō poteſt/ ſed oīa pro
2 nutu et arbitrio fecit. Exaltare qui iudicas terrā: redde retributionē ſuperbis. O dñe terreno-
3 rū iudex magnificare: patefaciēs potētiā tuā repēde vices elatis et ipijs. Vſquequo p̄cātōres
4 dñe: vſquequo peccatores gloriabunt? Effabunt et loquent iniquitatē: loquēt oēs qui operant iniuſtitiā? quouſq; dñe ſuperbi: quouſq; ſuperbi inſoleſcēt et efferent? quouſq; cōcinnabūt
5 doloſa mendacia et effutiēt verba iniqua: quouſq; effutient vniuerſi qui tranſgrediunt legē
6 tuā? Populū tuū dñe humiliauerūt: et hęreditatē tuā vexauerūt. Viduā et aduenā interfe-
7 cerunt: & pupillos occiderūt. hi ſuperbi/ iniuſtitijs ſuis plebē tuā iſrael dñe deiecerūt: et poſ-
8 ſeſſionē tuā attriuerūt. priuatā viro et peregrinū mori cōpulerūt: et orphanos interemerūt.
9 Et dixerūt nō videbit dñs: nec intelliget de9 Iacob. et hæc facientes blaſphemauerūt dicen-
10 tes/ nō aſpiciet hæc dñs: nō curabit et nō agnoſcet deus iacob. Intelligite inſipientes in po-
11 pulo: et ſtulti aliqñ ſapite. O vos impij i plebe/ aīm aduertite: et O vos in ſenſu veſtro dece-
12 pti/ aliqñ reſipiſcite. Qui plātauit aurē nō audiet: et qui finxit oculū nō cōſyderat? Quicōr-
13 ripit gētes nō arguet: qui docet hoiem ſcientiā? vos dicitis nō videbit dñs/ nō ītelliget de-
14 us Iacob/ ſed nunquid qui alijs p̄ſtat auditum nō audiet: qui alijs facultatē videndi/ non
15 videbit? nunquid qui emendat nationes nō reprēhendet: qui p̄bet hoi diſciplinā? Dñs ſcit cogitationes hoim: quoniā vanæ ſūt. nolite ipij de deo dicere nō videt/ nō ītelligit opa noſtra/ nā dñs qui docet hoiem ſcientiā/ nō ſolū facta ſed et abſcōdita cordiū nouit: et q̄ hoim
16 cogitatus errore pleni ſūt. Beatus homo quē tu erudieris dñe: et de lege tua docueris eum.
17 O dñe de9 qa meditata noſtra de ſe et quatenus a nobis ſunt vana ſūt/ fœlix et bonā ſortit9
18 aīam vir ille quē tu inſtruxeris: et quē in mādatis legis tuæ inſtituceris. Vt mitiges ei a dieb9
19 malis: donec fodiatur peccatori fouea. beat9 quē tu i lege tua docueris vt miſericorditer cū
20 eo agas i tēpore vltiōis: interi dū ipio paraī punitiōis tuę locus. Quia nō repellet dñs ple-
21 bē ſuā: et hęreditatē ſuā nō derelinquet. Quoadusq; iuſtitia cōuertaī i iudiciū: et qui iuxta

93 Deꝰ vltio. illā oēs q recto sūt corde. beatꝰ iquā ille/quia nō reijciet dñs quē ita docuerit populū suū:
et domū Israel nō deseret. quousqꝫ diuinū consiliū executiōi demādabitur/ quousqꝫ Christꝰ
de cœlo descenderit: et ei adhæserint vniuersi q recta erūt mēte. Q uis cōsurget michi ad- 16
uersus malignātes: aut qs stabit mecū aduersus operātes iniqtatē? qs adhęrebit michi ad-
uersꝰ iustitię et iudicio dei maligne repugnātes: qs adhęrebit michi adūsꝰ operarios iiqta-
tis/et diuinorū trāsgressores mādatorū? N isi qa dñs adiuuit me: paulomin⁹ habitasset i infer- 17
no aia mea. cū tātos tāqꝫ validos diuinę iustitię ituerer aduersarios/et tā paucos michi ad-
hęrentes aduersꝰ eos/parū defuit qui defecerit aia mea ad iferna descēdēs: et defecisset/ni
si qa dñs fuit auxiliator meꝰ. S i dicebā motꝰ est pes meus: misericordia tua dñe adiuuabat 18
me. si cogitabā fragilitatē meā cōsyderās i tātis malis me subsistere nō posse: miseratio tua
sustētabat me. S cām multitudinē dolorū meorū i corde meo: cōsolatiōes tuæ lętificauerūt 19
aiam meā. tu dñe scām coplositatē āxietatū ai mei: cōsolatiōibꝰ tuis lętitias aię meæ cōtu
listi. N ūqd adhęret tibi sedes iiqtatis: q fingis laborē i pcepto? nūqd potestas prauorū ad- 20
iūgit et agglutiat tibi: q pœnā iiqtati lege tua iponis? C aptabūt i aiam iusti: et sāguinē ino 21
cēte cōdēnabūt. sedes iiqtatis/pōtifices/scribę et pharisęi cōsiliū i vnū capiēt i mortē Chri
sti dñi: & isōtē morti adiudicabūt. E t factꝰ est michi dñs i refugiū: et dūs meus i adiutoriū 22
spei meę. et Christꝰ dñs factꝰ est portꝰ salutis meæ: et Christꝰ dñs i auxiliū redēptiōis quā
spaui/vitæqꝫ æternę. E t reddet illis iiqtatē iporū/et i malitia eorū disipdet eos: disipdet illos 23
dñs deꝰ nostēr. et deꝰ iudex iustꝰ vltiōis vices repēdet eis ꝓ iusti cōdēnatiōe/ꝓ imani scele
re eorū/& i pfidia eorū itimet eos: itimet eos/ętnoqꝫ afficiet supplicio dñator et cōditor nr̄

ADVERTE. Hic psalmꝰ apd Hebręos feria quarta legebat: q et q̄rtæ ferię apd nos est fi
gura. et feria quarta traditꝰ est sāguis iustꝰ. feria quarta aduersꝰ Christū dūm pcōres effa-
bant et loqbant iiquitatē: loquebāt oēs q opati sūt iustitiā. nec mirū si Moises mō hic psal
mꝰ vnꝰ de suis sit vt et Dauid et cæteri ꝓphetę: hic de Christo saluatore/de cōsilijs iplorū
et de eiꝰ iiusta cōdēnatiōe dicit testimoniū. ¶ Primo versu. deus vltionū libere egit: ex he
breo/deꝰ vltionū ostēdere. qd ex pcedētibꝰ et sequētibꝰ videt aptius quadrare. ¶ Q uarto
versu. effabūt et loquēt iiqtatē/loquēt oēs: ex hebreo fluēt loquētes ātiquū/garrient oēs. id
ātiquū vetꝰ error et ipietas circa deī ꝓuidētiā/et curā rerū hūanarū. tpe enī saluatoris/co-
piosi erāt Saducęi. et q populo pērāt: supbi erāt/gloriā suā q̄rētes/q iniustitijs et iiquis iu-
dicijs mala faciebāt q̄ 5/6/et 7 versꝰ describūt/ qsi deꝰ neqꝫ hūana curaret neqꝫ agnosce-
ret. et opa Christi/nō deo(vt ex euāgelio agnoscit)sed dęmōijs ascribebāt. ¶ Nono versu.
aut q finxit oculū nō cōsyderat: meliꝰ nō cōsyderabit. Nā et sic ex hebræo/aut q fixit ocu-
lū nō videbit. et id etiā ex pcedēti verbo audiet/et etiā seq̄nti arguet. et qd habet Hierony
mꝰ accōmodatiꝰ. nā vt audire ad aurē/ita videre ad oculū. cōsyderare autē cogitatiōis po
tiꝰ. tāetsi iterna auris audit/et iternꝰ oculꝰ cōsyderat. imo hæc oia in iterno sēsu coicidūt.
siqdē iterna auris et audit et videt/cōsyderat ac discernit. et eque oia hæc iternꝰ oculꝰ. hęc
enī artifici/q ea plātauit et finxit similiora sūt: in culꝰ vna simplicissima potētia/oia coici-
dūt. ¶ Quītodecio versu. et q iuxta illā oēs q recto sūt corde: Hieronymꝰ ex hebræo/et se-
quēt illud oēs recti corde. quare potius legendum et qui iuxta illud oēs recto sūt corde et id
absqꝫ interrogatione legat/et illud referat iudiciū. Nā et græce sic habetur ἐχόμενοι αὐ-
τῆσ πάντεσ οἱ εὐθεῖσ τῇ καρδίᾳ. et attigui ei oēs recti corde. vbi id ei fœmininū &
refert κρίσιν etiā fœmininū/qd iudicium dicimus. ideo relatiuum in tralatione nostra cū
genꝰ antecedētis mutaret in neutrū/neutro etiā genere fuit explicandū dicendūqꝫ iuxta
illud non iuxta illā. ¶ Vicesimosecundo versu. et factus est michi dñs refugiū: ex hebræo
erit autē michi dominꝰ i refugiū. quasi diceret ex nunc non sū conscius/nō cōsentio næqui-
tiæ captantium in animā iusti/sanguinem iustum condemnantium./sed erit michi domi-
nus propicius/et erit michi dominus in firmamentum spei meæ.

¶Laus cāntici ipsi Dauid LXXXIIII.

1 VEnite exultemus domino: iubile-
mꝰ deo salutari nostro.
2 Pręoccupemus faciem eius in cōfessione: et in psalmis iubilemus ei.
3 Q uoniam deꝰ magnꝰ

¶Laus cantici ipsi Dauid. LXXXIIII.

VEnite exultemus domino: iubile-
mꝰ deo salutari nostro.
Præoccupemuus faciē eius in confessione: et in psalmis iubilemus ei.
Qm̄ deꝰ magnꝰ dñs: et

LXXXV.

VEnite laudemus dominum: iubile
mus petrę ihesu nostro
Præoccupemus vultū eius in actiōe gratiaꝝ: i
canticis iubilemus ei.
Q m̄ fortis et magnus

domin⁹: & rex magn⁹ ſuper omnes deos.
4 Quia in manu eius fines terræ: et altitudines montium ipſius ſunt.
5 Quoniã ipſi⁹ eſt mare & ipe fecit illud: et ſiccã manus ei⁹ formauerũt
6 Venite adorem⁹ et ꝓcidamus et plorem⁹ añ dñm qui fecit nos: quia ipe eſt dñs deus noſter
7 Et nos ppl̃us paſcuæ eius: et oues manus ei⁹.
8 Hodieſi vocem eius audieritis: nolite obdurare corda veſtra.
9 Sicut ĩ irritatione: ſcd̃m diẽ tẽtationis ĩ deſerto.
10 Vbi tẽtauerunt me patres veſtri: probauerũt et viderunt opera mea.
11 Quadraginta annis ofẽſus fui generatioi illi: et dixi ſẽp errãt corde.
12 Et iſti non cognouerũt vias meas vt iuraui in ira mea: ſi intrabunt in requiem meam.

rex magn⁹ ſup oẽs deos
Qm̃ nõ repellet dñs plebẽ ſuã qa ĩ manu ei⁹ ſũt oẽs fines trę: et altitudi dies mõtiũ ipe cõſpicit
Q m̃ ipſi⁹ eſt mare et ipſe fecit illud: & aridã fundauerũt man⁹ eius
Venite adorem⁹ et ꝓci dam⁹ añ deũ/ plorem⁹ coram domino qui fecit nos/quia ipſe ẽ dñs deus nr̃: nos aũt ppl̃us ei⁹ et oues paſcuæ eius.
Hodieſi vocem ei⁹ audieritis: nolite obdurare corda veſtra.
Sicuti ĩ exacerbatiõe ſecundũ diẽ tẽtatiõis ĩ deſerto/ vbi tẽtauerũt me patres veſtri: probauer̃t & viderũt opera mea.
Quadragĩta ānis ꝓxim⁹ fui gn̄ationi huic: & dixi ſẽp hi errãt corde.
Ipſi vero nõ cognouer̃t vias meas quibus iuraui in ira mea: ſi introibunt in requiem meã.

dominus: et rex magn⁹ ſuper omnes deos.
In cuius manu fundamenta terræ: et excelſa montium ipſius ſunt.
Cuius eſt mare/ ipe eni fecit illud: et ſiccam manus eius plaſmauerunt
Venite adorem⁹ et curuemur/ flectam⁹ genua añ faciẽ dñi factoris nr̃i
Quia ipſe eſt deus nr̃: & nos populus paſcuæ ei⁹ et grex manus eius.
Hodieſi vocem ei⁹ audieritis: nolite indurare corda veſtra.
Sicuti cõtradictiõe ſicut ĩ die tẽtatiõis ĩ deſerto.
Vbi tentauerũt me patres veſtri: ꝓbauerunt me et viderũ op⁹ meũ
Quadragĩta ānis diſpliciut michi gn̄atio illa: et dixi ppl̃s errãs corde ẽ et non cognoſcens vias
Et iuraui ĩ furo- (meas. re meo: vt nõ introirent in requiem meam.

1,2 TITVLVS Null⁹. exhortatio ĩ ſpũ: vt Chriſto dño fides p̃beat. Propheta ĩ ſpũ loquitur.
EXPOSITIO CONTINVA. Venite exultem⁹ dño: iubilem⁹ deo ſalutari noſtro. Prę occupemus faciẽ ei⁹ ĩ cõfeſſiõe: & ĩ pſalmis iubilem⁹ ei. accedite fide et pietate/ lętemur ĩ dño: ienarrabiles depromamus laudes Chriſto deo ſalutari noſtro. p̃uenia⁹ cõſpectũ maieſtatis ei⁹ in bñficiorũ ei⁹ agnitiõe/ gratiarũ actiõe: et ĩ hymnorũ cãtib⁹ ieffabilẽ ei⁹ bonitatẽ
3 recrepem⁹. Quoniã de⁹ magn⁹ dñs: et rex magn⁹ ſup oẽs deos. cõfiteamur ei/ quoniã ſal
4 uator noſter et cõditor ĩmẽſ⁹ eſt: dñator eſt et regnator ĩmẽſ⁹ ſuper vniuerſos q diuinitatis
5 ſũt ptcipes. Quia ĩ manu ei⁹ ſũt oẽs fines terrę: & altitudines mõtiũ ipſi⁹ ſũt. dñs magn⁹ eſt et rex magn⁹ ſuper oẽs/ qa ſub poteſtate moderatiõis ei⁹ ſũt oẽs orbis limites: ſed et ſub
6 ditiõe ei⁹ ſũt altiſſimi creaturarũ. Quoniã ipſi⁹ eſt mare et ipſe fecit illud: et ſiccã man⁹ ei⁹ formauerũt. cõfiteamur et iubilem⁹ ei/ quia Chriſti ſaluatoris eſt fluida & inſtabilis ſubſtãtia et ipſe cõdidit illã: et ſtabilẽ/ firmã/ idefluxã/ manẽtęq; ſubſtãtiã/ oiartifex plaſmauit manus ei⁹. Venite adorem⁹ et ꝓcidam⁹ et plorem⁹ añ dñm q fecit nos: quia ipſe eſt dñs de⁹
7 noſter. accedite fide et deuotiõe/ et ſacro ritu colamus/ et proſternamur/ et lachrimas ꝓfũ-
8 dam⁹ añ Chriſtũ dñm cõditorẽ noſtrũ: quia ipſe dñator et creator noſter eſt. Et nos popu-
9 l⁹ paſcuæ ei⁹: et oues man⁹ ei⁹. et ipſe dñs de⁹ noſter eſt/ et nos plebs doctrinæ ei⁹: et grex
10 cõditurę et regnatiõis ei⁹. Hodie ſi vocẽ ei⁹ audieritis: nolite obdurare corda veſtra. Sicut ĩ irritatiõe: ſcd̃m diẽ tẽtatiõis ĩ deſerto. Vbi tẽtauerũt me patres veſtri: ꝓbauerũt me et viderũt opa mea. hic ſpũs ſãct⁹/ ſi ĩ die gratię vobis ĩſonuerit vox ei⁹: nolite aias aggrauare/ et duri ac ĩcreduli eſſe. ſicut ĩ prouocatiõe dei ad iracũdiã: ĩ die ꝓbatiõis ĩ ſolitudinis loco. vbi ob ĩcredulitatẽ ꝓbauerũt me ꝓgenitores veſtri: ꝓcula fecerũt de me/ et agnouerũt

magnalia mea. Quadragita ānis offensus fui generationi illi: & dixi semp hi errāt corde. 11
quadragenario annorū spacio indignatus fui huic Hebręorū nationi/ hæc me generatio
fastidiuit: & dixi/semper hi versantur in ĩcredulitatis errore. Et isti non cognouerūt vias 12
meas vt iurauī in ira mea: si intrabunt in requiē meā? Hi semp versati sūt ī errore/ et nō no
uerūt fidem et mandatorum meorum obseruationem/ & vt irreuocabiliter statui ī idigna
tione mea/non introibunt in quietudinem meam/in beatitudinem ęternam.

ADVERTE Ecclesiā et romanā et gallicā: hūc psalmū canere in pricipio matutinæ psal-
modiæ scdm tralationē romanā et nō scdm gallicā. sic enī iualuit vsꝰ. ¶Prīo versu. iubile-
mꝰ deo salutari nostro: Hieronymꝰ ex hebræo/iubilemus petræ Iesu nostro. vbi petra et
Iesꝰ duo noia sūt Christi dñi. bibebāt enī (inquit) de spiritali cōsequēte eos petra. petra au
I tem erat Christꝰ. est enī & petra nostra & saluator noster. sed et pater/filij petra et saluator
H est. petra quidē ex psalmi 30 versu quarto. sed et saluator. dic (inqt) aię meæ salꝰ tua ego sū.
S Verū et Iesꝰ hic cōe nomē est et scribūt p ain Hebręi ī fine. ꝓprīū aūt saluatoris & dei no
V stri nomē tetragrāmaton cōtinet: sīn media littera hinc ide triadē cōnectēte. tunc enī vesti
H gium suæ veritati/suoq; exēplari insertū/id est qđ ad imaginē et similitudinē dei fuerat in
pricipio creatū a diuino verbo assūptū: & tūc ineffabile effabile factū est. vt in annotatiōi-
bus psalmi 71 dictū est. ꝓprīū sic repsentat IHSVH. cōe sic IHSVA & interdū metha-
thesi litterarū IHVSA. ¶Scdo versu. ꝓoccupemꝰ facīē eiꝰ in cōfessione: ex hebręo/ ꝓoc-
cupemus vultū eiꝰ ī gratiarū actiōe. q̄si id velit ꝓpheta/āticipemus aduētū eiꝰ in gratiarū
actiōibꝰ: q̄ dignabit ad nos venire. qui enī hūc psalmū añ apparitionē eiꝰ ī terris cū hoibꝰ
cecinerūt: cū ꝓpheta facīē eiꝰ ꝓoccupauerūt. at nos q hoc tēpore gratiæ/eūdē cālmꝰ ꝓoc
cupauit salutifer eiꝰ aduētꝰ: ꝓoccupamꝰ tñ glorioſū eiꝰ scdm aduētū. ¶Sexto versu. veni-
te adoremꝰ et ꝓcidamus et ploremꝰ: ex hebræo/venite adoremus/ & curuemur/& flecta-
mꝰ genua. & cū prius/prīo versu vocauerit ad exultationē: nescio an consentaneū magis
est vt Hieronymus habet/q̄ vocare ad lachrimas iuxta nostrā ędition̄. exultatiōi tñ spūs:
lachrimæ nō cōpugnant. illa enī ĩgēs bonitas dei & benefica mortalibꝰ plusq̄ dici q̄at me-
ditata virtꝰ/aias liq̄facit. et hæ lachrimæ ītērni gaudij sūt et exuberātis lętitię ī spū. & si ad
lachrimas vocat ꝓpheta: ad tales ꝓfecto vocat. sūt enī q seipsos respiciētes et suas calami-
tates/plorāt. & hi/seipsos plorāt. et parū hę cōmēdabiles sūt lachrimę. nā etiā et apd infe-
ros erit fletus et stridor dētiū. q igīt peccauit (vt qui crapulatus est: aut bona sua cū meretri
cibus dissipauit) et plorat nō tātū qa peccauit id est opa illa admisit/quātū quia deū offen
dit: hic bene plorāt. et quāto āplꝰ/tāto id quoq; melius. nā hic ploratus est amoris: quem
deꝰ et petit et diligit. & sic reuera plorauit fœlix illa Maria/pœnitētiæ forma: & a fōte miæ
testimoniū accepit/q̄ illę lachrimæ essent amoris: remittūt enī (iquit) ei pcā mlta: quoniā
dilexit multū. at/q cōtra plorat/parū ꝓficit. ꝓenitq; hic plorat⁹ aut timore mali/aut amo
re sui: & seruilis/illiberalisq; oīno est. ¶Octauo versu. hodie si vocē eiꝰ audieritis. ex chri-
stifero Paulo: duos dies notamꝰ. vnū tētatiōis & iræ: de quo nono versu scdm diē tētatio-
nis in deserto. alterū placatiōis et gratiæ. primus a Mose ad Christū cucurrit: q etiā dies
meruit appellari ꝓpter signa et ꝓdigia quibus deus suā potētiā manifestauit/& prīæ legis
datę illuminationē. sed dies iræ: quia nondū repropciatus dñs/ populū ī rigore et muto ti
more ac pauore erudituit. adde et populū/ĩcredulitatis et diffidētiæ diuinæ ꝓuidentiæ ple-
nū. Scdus dies a Christo ad cōsūmationē rerū. qui dies repropciationis dicīt et gratiæ. nā
Christus dñs sol iustitiæ ī die illo ortus/deū mortalibus repropciauit. Et nō aliter q̄ flagi-
tiosi ob trāsgressiones suas arctis carcerū custodijs detēti: si filij regis liberarent p̄sentia/nō
suo merito sed sola filij regis gratia liberārī. ita et filius regis æterni suo aduētu/ suo ī hūc
mūdū visibiliū ĩgressu: nos nullo nostro merito/sed sua sola gratia liberauit / nosq; liberos
effecit. igīt ī hac die gratię et libertatis nostrę: filio sūmi regis/ filio patris ęterni liberaliter
seruirē debemꝰ/nō reluctātes et obdurātes aīos nostros clemētissimo liberatori et pijssimo
regi nostro/tanq̄ seruī crudeli et austero dño. ipsi igīt sit potestas et ĩperiū/obsequiū et ho-
nor et gratiarū actio ī sæcula sęculorū. ¶Duodecio versu. vt iurauī ī ira mea si introibūt in
requiē meā: Hieronymus ex hebręo/& iurauī ī furore meo/vt nō introirēt ī requiē meā. Et
vbi negationis nota hic posita est: ī nostra tralatione ponīt cōditionis particula/q̄ vt psal-
mo 88 versu 35 p iterrogationē dat intelligere negationē. acsi diceremus nū introibūt ī re-
quiē meā? subaudimus nō. Verū et qui epistolā Pauli ad Hebræos ex hebræa fecit grecā:
variā habet interptationē. nā nūc vt grece legīt: vertit si. & paulo post: vertit nō. qbus aūt
ait: iurauit nō intrare in requiē ipsius/nisi illis qui incredulī fuerūt? vides vt hoc ī loco: in-
terpteī nō. quare & cōsimiliter supra/dicēdū fuerat/nō introibūt ī requiē meā. sed & illud
qbus ī hoc duodecio versu. cū dicīt qbus iurauī: ex psalterio romano desūptū est. nā & in
gallico psalterio vt & grece ὡς ὤμοσα sicut iurauī. et hic particulam similitudis habe-

ri postea inuit idē epl'ę Pauli interpres/ cū capite quarto dicit. ingrediemur enī in requē q credi dim9:quēadmodū dixit.sicut iurauī in ira mea. ecce quo pacto sil'itudis particulā ponit/ nō relationis.Sed dices/etiā qb9 tertio capite apposuit:cū dixit. ipsi aūt nō cognouerūt vias meas:qb9 iurauī in ira mea si introibūt in requiē meā.sic enī illo capite legim9.& rursꝰ qb9 aūt infensus est quadragīta ānis. Qđ prio adducit nos legere in tertio capite epl'æ Pauli ad Hebræos ipsi autē nō cognouerūt vias meas qbus iurauī in ira mea:si legit/ corrupte qdē legit. nā grece in ea Pauli epistola legit ἀυτοὶ δὲ ὀυκ ἔγρωσαν τὰς ὁυ Δούς μου ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου/quo mō & in psalmo grece habetur. vbi nō quibus sed sicut habet.Quod vero qbus habeat/videt ex eo qđ subiūgit qbus autē infensus est quadragīta ānis. At nosse oportet:hic qbus interrogationē dicere.qđ manifeste vides cū subiūgit:nōne illis q peccaue rūt/quorū cadauera pstrata sūt in deserto/verū in psalmo si particula qb9 legat:nō interrogationē sed(vt manifestū est) relationē dicit. et si ptinaci9 obsisteres nō ὡς sed ὅτι in exemplaribꝰ græcis epl'ę Pauli haberi qđ nō repperi:dicēdū esset interptē hui9 epistolę(cui9 hebraicū exēplar desyderat:& vtinā vspiā suppstes existeret) a fidelitate tralatiōis in pleriscꝙ lapsū esse.vt etiā in diaphonia sexti versus psalmi octaui:iā visū est.legēdū igit potiꝰ nobis esset. Et isti nō cognouerūt vias meas:vt iurauī in ira mea nō intrabunt in requiem meam.

¶Canticū Dā qn domus ædificabat post captiuitatē.LXXXV.

1 CAntate dño canticū nouū:cantate domino omnis terra.
2 Cātate domino/benedicite nomini eius: annūciate de die in diem salutare eius.
3 Annunciate inter gentes gloriā eiꝰ: in omnibꝰ populis mirabilia eius.
4 Quoniā magnꝰ dñs et laudabilis nimis: terribilis est super oēs deos.
5 Quoniam oēs dij gentium dæmonia: dominus autem cœlos fecit.
6 Cōfessio et pulchritudo in cōspectu eius:sanctimonia & magnificētia in sanctificatione eiꝰ
7 Afferte dño patrię gētiū/afferte domino gloriā et honorē:afferte domino gloriā nomini eiꝰ
8 Tollite hostias & itroite in atria eiꝰ:adorate dominū in atrio sancto eiꝰ.
9 Cōmoueat a facie eius vniuersa tra: dicite in gē-

¶Canticū Dā qn domꝰ ædificabat post captiuitatē.LXXXV.

CAntate dño canticū nouū:cantate domino omnis terra.
Cantate domino et benedicite nomē eiꝰ:bene nunciate de die in diē salutare eius.
Annunciate inter gentes gloriam eiꝰ: in oibus populis mirabilia eius.
Quoniā magnꝰ dñs et laudabilis nimis: terribilis est super omnes deos.
Quoniā omnes dij gētium dæmonia: dominus autem cœlos fecit.
Confessio & pulchritudo in cōspectu eius:sanctitas & magnificentia in sanctificatione eius.
Afferte domio patriæ gentiū/afferte dño gloriā & honorem: afferte dño gloriā nomini eiꝰ.
Tollite hostias et itroite in atria eiꝰ:adorate dominū in aula sancta eiꝰ.
Cōmoueat a facie eius vniuersa tra/dicite in na-

LXXXVI.

CAntate dño canticum nouum: cātate domino ois terra.
Cantate domino/benedicite nomen eius:ānūciate de die in diem salutare eius.
Narrate in gētibus gloriam eius: in vniuersis populis mirabilia eius.
Quia magnus dñs & laudabilis nimis: terribilis est super oēs deos.
Omnes enim dij populorum sculptilia: dominus autem cœlos fecit.
Gloria & decor añ vultū eiꝰ:fortitudo et exultatio in sanctuario eius
Afferte domio familiæ pplorū/ afferte dño gloriā & fortitudinē: afferte dño gloriā noi eius.
Leuate munera: & introite in atria eius.
Adorate dñm in decore sanctuarij: paueat a facie eius omnis terra.

Psal. 95 Cantate.

	GALL.	ROM.	HEB.
	tib⁹ quia dñs regnauit.	tiõib⁹ qa dñs regnauit a ligno: eteni correxit orbẽ trę q nõ cõmouebit	Dicite ī gẽtibus dñs regnauit/ siquidem appẽdit orbem immobilem:
10	Etenim correxit orbẽ terræ qui non commouebitur: iudicabit populos in æquitate.	Iudicabit populos ī ęq tate: et gẽtes in ira sua.	iudicabit populos ī ęq tate.
11	Lętẽtur cœli & exultet terra/ cõmoueatur mare et plenitudo ei⁹: gaudebunt cãpi & oĩa quæ in eis sunt.	Lætentur cœli et exultet terra: moueatur mare et plenitudo eius.	Lętamini cœli & exultet terra: tonet mare & plenitudo eius.
12	Tunc exultabũt omnia ligna siluarum a facie domini qa venit: q̃ niã venit iudicare terrã	Gaudebũt cãpi & omnia quę in eis sunt/ tunc exultabũt omnia ligna siluarum ante faciẽ domini: qñ venit/ quoniã veniet iudicare terram.	Gaudeat ager & õnia quæ in eo sunt/ tunc laudabunt vniuersa ligna saltus ãte faciem domini: quoniam venit/ quoniã venit iudicare terrã
13	Iudicabit orbẽ terræ ī ęquitate: & populos in veritate sua.	Iudicabit orbem terrę in æquitate: & populos in veritate sua.	Iudicauit orbem terræ in iustitia: et populos in fide sua.

TITVLVS Nullus. Psalmus de Christo dño. Propheta in spiritu loquitur.

EXPOSITIO CONTINVA. Cãtate dño cãticũ nouũ: cãtate dño oĩs terra. promite deo nostro nouũ legis gratię carmẽ: laudẽ dicite Christo dño oẽs orbis accolæ. Cãtate domino/ benedicite nomini eius: annunciate de die in diẽ salutare ei⁹. psallite regi ętemo/ benedictũ dicite eũ qui venit in nomine eius: euangelizate assidue ad mundi consũmationem Christũ eius/ sęculorum saluatorem. Annunciate inter gentes gloriã eius: in oĩbus populis mirabilia eius. euãgelizate in gẽtibus gloriosã natiuitatẽ eius/ ꝓcessum ei⁹/ passionẽ/ resurrectionem/ ascensionem in cœlũ/ sessionẽ in dextera patris/ & gloriosũ in nouissimis aduentum eius: euangelizate in vniuersis nationibus surdorũ auditionẽ/ mutorũ locutionẽ/ claudorũ erectionẽ/ cæcorũ illuminationem/ leprosorũ mundationẽ/ mortuorũ suscitationẽ/ miraculi plena opera eius. Quoniã magnus dñs & laudabilis nimis: terribilis est super õnes deos. euangelizate inter gentes in oĩbus populis/ quoniã imensus est Christus dñs/ & õni laude superior: & tremendus magis q̃ dij gentilũ oẽs. Quoniã oẽs dij gentium dæmonia: dominus autem cœlos fecit. tremendus Christus dominus præ oĩbus dijs gentium/ nec ab re quidẽ/ nã vniuersi gentilũ dij spiritus nequã sunt & idola: at Christus deus noster est ꝑ quẽ facta sunt et sæcula/ & qui cœlos cœlestesq; cõdidit virtutes. Cõfessio et pulchritudo in cõspectu eius: sanctimonia & magnificentia in sanctificatione eius. deus noster est quem oĩs beneficiorũ agnitio/ gratiarũ actio/ laus et decor decent: & cuius sanctuariũ decet sanctitas et honorificentia. Afferte dño patriæ gentilũ/ afferte dño gloriã et honorẽ: afferte domino gloriã nomini eius. ergo cũ hæc deceãt deũ nostrũ/ nõ idola/ nõ dęmonia/ ipendite dño deo nostro regiones nationũ/ ipendite dño deo nostro honorificẽtiã et decus: impendite dñatori & conditori nostro honorificentiã et Christo qui venit in noĩe ei⁹. Tollite hostias & introite in atria eius: adorate dñm in atrio sancto eius. eleuate oblationes/ ingredimini adyta eius: colite deũ nostrũ animo puro/ in incõtaminato mundoq; habitaculo ei⁹. Cõmoueaẽ a facie eius vniuersa terra: dicite in gentibus quia dñs regnauit. cõtremiscant/ religioso pauore quatiantẽ a maiestate eius vniuersi terræ accolæ: annunciate in cunctis nationibus quia Christus dñs potestatẽ regni terrarũ orbis accepit. Etenĩ correxit orbẽ terræ qui non cõmouebitur: iudicabit populos ī equitate, regnãdi potestatẽ accepit/ nam direxit habitatores terræ/ qui a rectitudine nõ deflectentur: legẽ dabit populis in rectitudine. Lætentur cœli et exultet terra/ cõmoueatur mare et plenitudo eius: gaudebunt campi et oĩa q̃ in eis sunt. gaudeant cœlestia/ & delectent terrestria/ quoniã p eũ qui regni potestatẽ accepit reconciliata sunt/ laudes eius resonet mundus & qui eius plenitudinẽ incolunt: exultabũt humiles tota mente/ tota anima/ & vniuersis viribus q̃ in ipsis sunt. Tunc exultabunt omnia ligna siluarum a facie dñi: quia venit/ quoniam venit iudicare terrã. cũ hæc fiẽt nõ solũ mare et agri sed et oẽs agrestes/ indomiti & hactenus ferino more viuẽtes lętabũtur ī agnitione Christi dei quoniã adest/ quoniã adest vt legislator/ vt mãsuefactor/ vt rex/ vt iu

13 dex vniuersæ terræ. Iudicabit orbem terrę in æquitate: & populos ī veritate sua. reget/mo derabitur/mansuefaciet habitatores ambitus terræ in lege iustitiæ: & congregationes ho minum in veritate fidei suæ.

ADVERTE. Quarto versu. tria deo epitheta magnū/laudabile/terribile: vt tres sunt di uinę hypostases. primo immensitas potentiæ designatur. secundo beneficiorum. tertio ma iestatis. est enim summe magnus/summe laudabilis/sūme verendus atq; tremendus. quare particula nimis/apte singulis cointelligetur epithetis. acsi diceretur quoniā magn⁹ nimis dominus/& laudabilis nimis/& terribilis nimis super oēs deos/p̄ oibus dijs. ¶Nono versu. vbi ī secūda particula legimus dicite in gētibus quia dns regnauit: in psalmodia romana legitur/dicite in nationibus quia dns regnauit a ligno. verū (tametsi nō mutet intelligentia quā sācti intellexere) hęc tn particula a ligno/nō de substantia & integritate versus putāda est. nā neq; in nostra neq; in hebræa tralatiōe habetur. neq; (vt nunc passim habetur) græce legitur/sed id duntaxat ὅτι κύριος ἐβασίλευσε quoniam dns regnauit/id est regia gubernatione direxit. sed pro pia alicuius deuotione/paraphrasticos adiecta creditur. & hanc interpretationē secutus videtur Theodulphus: qui nobile passionis carmen ac deuotū composuit. maxime vbi dixit impleta sunt quæ cōcinit Dauid fideli carmine: dicens in nationibus regnauit a ligno deus. hac etiam tralatione vtimur iuxta consuetudinē romanā in memoria crucis post octauā pascæ domini. Et q̄ idē hymnidic⁹ adiecit/Dauid fideli carmine: secutus est Augustinū/ qui vniuersos psalterij psalmos id est centū quiquagita/attribuit Dauid/ceu authori. Hieronymus autem/Hilarius/Isidor⁹/Hebræorū q̄plurimi aliter sensere. imo psalmos ab vndenonagesimo in nonagesimūoctauū: asserūt ī Mosen virum dei/eundemq; legislatorem. sed aiunt: præcedens psalmus Dauid est. nam quarto capite ad Romanos inquit Paulus de spiritu sancto/iterum terminat diem quandam in Dauid dicendo hodie. magnū profecto id argumentū. sed & id in Dauid dicendo: alij intelligunt in libro psalmorum Dauid q̄ hos psalmos iusserit Dauid decantandos. hinc totus liber psalmorum Dauid dicitur: & nomine eius prætitulatur. nō iniuria igitur/quicquid allegetur ex huius libelli psalmis: si dicat in Dauid. sed altercatione de incerto authore dimissa: psalmum illum & de quibus cōtrouersantur/attribuamus cum spiritifero Paulo spiritui sancto/dicente eadem epistola capite tertio. quapropter sicut dicit spiritus sanctus: hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra. nā hæ quęstiones solas lites aggenerant nichilo plus fructus afferentes. quandoquidem qui addicti sunt Augustino: Augustinum/eiusq; sententiam præferent/defensitabuntq; pertinacius. qui autem Hieronymo: contra/Hieronymum Hieronymiq; placitum. ¶Vndecimo versu. gaudebunt campi & omnia quæ in eis sunt: ex hebręo/gaudeat ager & omnia quæ in eo sunt. quare rectius videtur vt legatur/gaudeant campi. id etiam præcedentia verba lætentur/exultet/ cōmoueatur/efflagitare videntur. ¶Vltimo versu. iudicabit: Hieronymus ex hebræo per prętheritum. conformius ad id quod nono versu dictum est: dicite in gentibus quia dominus regnauit/& quod decimo versu etenim correxit orbem terræ per præteritum expressit. sed id perparum videtur preiudicare intelligentiæ.

¶Huic Dauid quādo terra eius restituta est. LXXXVI.

1 Dominus regnauit exultet terra: lętętur insulæ multę.

2 Nubes & caligo in circuitu eius: iustitia et iudiciū correctio sedis ei⁹

3 Ignis ante ipsū prędeet: & inflammabit in circuitu inimicos eius.

4 Alluxerunt fulgura ei⁹ orbi terrę: vidit & com

¶Psalmus ipsi Dauid cum terra eius restaurata est. LXXXVI.

Dominus regnauit exultet terra: lętentur insulę multę.

Nubes & caligo in circuitu eius: iustitia et iudicium correctio sedis tuę.

Ignis ante eum præibit: & inflammabit in circuitu inimicos eius.

Illuxerunt fulgura ei⁹ orbi terrę: vidit et com

LXXXVII.

Dominus regnauit exultet terra: lętabunt insulę multę.

Nubes & caligo in circuitu eius: iustitia et iudicium firmamentū solij eius.

Ignis ante faciem eius ibit: & exuret per circuitum hostes eius.

Apparuerūt fulgura ei⁹ orbi: vidit et cōtremuit

GALL.	ROM.	HEB.
mota est terra.	mota est terra.	terra.
5 Montes sicut cęra fluxerunt a facie dñi: a facie domini omnis terra	Mōtes sicut cęra fluxerunt a facie dñi: a facie domini tremuit oīs tra.	Mōtes sicut cęra tabefacti sūt a facie dñi: a facie dñatoris oīs terrę.
6 Annunciauerunt cœli iustitiam eius: & vidēt oēs populi gloriā eius.	Annūciauerūt cœli iustitiam eius: & viderūt oēs populi gloriā eius.	Annūciauerūt cœli iustitiā eius: & viderunt oēs populi gloriā eius.
7 Confundantur oēs qui adorāt sculptilia: q̄ gloriant̄ in simulacris suis.	Confundantur omnes qui adorant sculptilia: & qui gloriant̄ in simulacris suis.	Confundant̄ vniuersi qui seruiunt sculptili/ q̄ gloriant̄ in idolis: adorate eum omnes dij.
8 Adorate eum omnes angeli ei9: audiuit & lætata est sion.	Adorate eum omnes āgeli eius/audiuit & lætata est sion: et exultauerūt filię iudę propter iudicia tua domine.	Audiuit et lętata est sion: & exultauerunt filię iudę propter iudicia tua domine.
9 Et exultauerūt filię iudę: ꝓpt iudicia tua dñe		
10 Quōm tu dñs altissimus sup oēm terrā: nimis exaltat9 es sup oēs deos.	Quōm tu es dñs altissim9 sup oēm trā: nimis exaltatus es super oēs deos	Tu enī dñs excels9 sup oēm trā: vehemēter eleuat9 es super oēs deos.
11 Qui diligitis dñm odite malū/ custodit dominus animas sāctorum suorum: de manu peccatoris liberabit eos.	Qui diligitis dominū odite malū/ custodit domin9 aias seruorū suorū: & de manu peccatorum liberabit eos	Qui diligitis dominū odite malū/ custodit animas sanctorum suorum: de manu impiorū eruet eos.
12 Lux orta est iusto: et rectis corde lętitia.	Lux orta est iusto: & rectis corde lætitia.	Lux orta est iusto: et rectis corde lętitia.
13 Lętamini iusti in dño: & confitemini memoriæ sanctificationis ei9.	Lętamini iusti in domino: & cōfitemini memoriæ sanctitatis eius.	Lętamini iusti in domino: et confitemini memorię sanctæ eius.

TITVLVS Nullus. Psalmus de Christo domino. Propheta in spiritu loquitur.

EXPOSITIO CONTINVA. Dñs regnauit exultet terra: lętēt̄ ī sulæ multæ. Christ9 dñs 1
regnādi sup gētes potestate a deo patre accepta functus est. lętent̄ terræ habitatores: et lætitia exultēt pluriarū īsularū īcolę. Nubes & caligo in circuitu ei9: iustitia et iudiciū correctio sedis ei9. nube et caligine septus veniet ad iudiciū: æquitas & recta sentētia fulcimētū 2
tribunalis ei9. Ignis añ ipsū p̄cedet: & inflāmabit ī circuitu ilmicos eius. exultet terra et īsulæ multæ q̄ regnū ei9 susceperūt/ quia flāma vltrix astabit in cōspectu ei9: & iudicio dato exuret ī gyro aduersarios ei9/ qui ipsū iussaq; eius contēpserūt. Illuxerūt fulgura ei9 orbi terrę: vidit & cōmota est terra. apparuerūt signa iudiciū p̄currētia/ tēpestates de cœlo va- 3
lidæ ī orbe terrarū: viderunt habitatores terrę et p̄ timore arefacti sūt & obriguerūt. Mon- 4
tes sicut cæra fluxerūt a facie dñi: a facie dñi oīs terra. mōtiū moles ī modū cæræ cōtabuerūt/ liquefactę et cōplanatę sūt a p̄sentia furoris dñi: a p̄sentia dñatoris oīm in terra cōmorantiū. Annūciauerūt cœli iustitiā ei9: et viderūt oēs populi gloriā ei9. angeli cœlorū p̄co- 5
nizauerunt iustū ei9 iudiciū: & oēs gētes/ trib9 & linguæ filiū dei/ dñm glorię ī sua maiestate cōspexerūt. Confundant̄ oēs q̄ adorāt sculptilia: & q̄ gloriantur in simulacris suis. O q̄ 6
dies illa aduenerit/ æterna confusione corripiant̄ vniuersi qui idola vana colūt: et vniuersi qui creaturā pluriscisūt q̄ creaturę creatorē. Adorate eū oēs āgeli ei9: audiuit et lætata 7
est sion. ꝓcūbite/ ꝓuoluite/ prosternite vos venerabunde dño venient̄ ad iudiciū oēs virtutes cœlorū: hoc spirit9 sancti agnouit oraculū/ & gaudio pfusa est ecclesia sanctorū. Et ex- 8
ultauerunt filię Iudæ: propter iudicia tua domine. & ętcrno gaudio repletæ sunt animæ 9

10 q̄ te ī mūdo cōfeſſę ſūt: ꝓpter ſententīā iuſti iudicij tui dñator ęterne/ qua tu fontes ſuppli
cio ęterno deputaſti/iſōtes ad regnū patris euexiſti. Quoniā tu dñs altiſſimꝰ ſup oēm ter-
rā:nimis exaltatꝰ es ſup oēs deos.et nō mō exultauerūt filię iudæ ꝓpter iuſta iudicia tua/
11 quibꝰ eas in vitā vocaſti æternā/ſed quoniā tu es dñator lōge eminentiſſimꝰ ſup oēm terre-
nā creaturā/imo et in īmenſū excedēs oēm cœleſtē diuinitatiſq; participē naturā. Qui dili-
gitis dñm odite malū/cuſtodit dñs aīas ſanctorū ſuorū:de manu peccatoris liberabit eos.
O vos igīt qui charitate Chriſti dñi/regis gloriæ/et iudicis oīm feruetis/odio habete pec-
12 catū/ſeruat dñs aīas ſe a peccato ſeruātes innoxias:& de poteſtate maligni qui a principio
peccat/ eruet eas. Lux orta eſt iuſto:et rectis corde lætitia.figura huiꝰ mūdi exacta/ et fi-
nitis huiꝰ ſęculi tenebris/claritas dei æterna exorta eſt fideli viro:& iꝭ qui mādata eiꝰ cu-
13 ſtodierūt exultatio ſempiterna. Lętamini iuſti ī dño:et cōfitemini memoriæ ſāctificationis
eius.O qui iuſtitiā dei/eiuſq; voluntatem in hoc mundo impleſtis/ gaudium veſtrum nūc
in ſolo deo eſto:& in confeſſione laudum & gratiarum actione/ memoriam habentes ſan-
ctificationis/qua vos in vitā æternā regenerauit ac ſanctificauit.
ADVERTE. Quīto verſu.vbi legimus a facie dñi oīs terra:legendū p genitiuū oīs terrę.
ex tralatiōe hebraica/et ex gręco.nam ex hebręo habet:a facie dñatoris oīs terræ.& ī gręco ἀπὸ προσώπου κυρίου πάσης τῆς γῆς a facie dñi vniuerſæ terrę. Sexto verſu.
cū dicitur annūciauerunt & viderūt:reſpicit veritas exēplariū.in qua myſteria rerū q̄ etiā
nōdū factæ fuerūt:et ſunt & fuerūt ab æterno.in eaq; coincidūt eſſe/fuiſſe et fore: vt ī cen-
tro circuli/ātē dextrū/et ſiniſtrū.ſed cū expreſſiōem æternę veritatis reſpicimus/eiuſq; p my
ſteria ipſa explicationē/& ad ipſa exēplata et ad nūc noſtrū referimꝰ:verſꝰ intelligēdus eſt
annunciabūt et videbūt.vides igīt quo mō modꝰ loquēdi ꝓphēticus:plerūq; altiora reſpi
cit q̄ humanus ſermo et ſoli expreſſiōi rerū accōmodatus.nā ille rerū agnitionē in verita-
te:hic autē agnitionē earū in veſtigio ipſo ipſaq; veritatis expreſſiōe.quo fit vt ille ſermo ſē
per verus ſit/et īmutabilis:humanus aūt nūc verꝰ/nūc falſus et mutabilitati obnoxiꝰ/vbi
eſſe/fuiſſe et fore diuerſa ſunt et nequaq̄ coincidētia. Octauo verſu.adorate eū oēs angeli
eiꝰ.in epiſtola Pauli ad Hebræos:qui vertit epiſtolā ita ex Paulo interp̄tatus eſt hūc ver-
ſū/et adorent eū oēs āgeli dei.et id qđ p̄miſit et cū iterū introducit primogenitū in orbem
terræ:intellige de introductione primogeniti in maieſtate.qđ intelligere potes/per hoc qđ
dicit:iterū introducit. nā ſi iterū introducit: ergo alias introduxerat. qđ verū eſt de primo
ſuo aduentu.ſed hic fuit in humilitate/et a paucis vīꝰ eſt/ vt a Iudęis et peregrinis in Iu-
dæa:et nō agnitus eſt niſi ab iꝭ quos elegit et qui per eos crediderūt.cū aūt iterū introdu-
cet in orbē terrę/hoc eſt in maieſtate et gloria:videbit nō ſolū a Iudęis et pegrinis Iudeę/
ſed oībꝰ ppīis et iplebit ſexti verſus oraculū.& viderūt oēs ppīi gloriā eiꝰ. quā nobis ī ſor
te iuſtorū videre largiat:qui eſt bn̄dictꝰ deꝰ noſter/iudex noſter glorificator et rex noſter
IHESVS Chriſtꝰ ī ſcła ſcłorū. Amē. Vndecio verſu.de manu peccatoris hoc ex græco
ἐκ χειρὸς ἁμαρτωλοῦ. Romana et hebręa pſalmodia habēt pluratiue pctōrū impiorū.

Pſalmus ipſi Dauid
LXXXXVII.

1 CAntate dño canticum nouū: quia mirabilia fecit.
2 Saluauit ſibi dexta eiꝰ: et brachium ſanctū eiꝰ.
3 Notū fecit dñs ſalutare ſuū:in conſpectu gentium reuelauit iuſtitiā ſuam.
4 Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ: & veritatis ſuæ domui iſrael.
5 Viderūt oēs termini terę:ſalutare dei noſtri.
6 Iubilate domino ōnis

Pſalmꝰ ipſi Dauid.
LXXXXVII.

CAntate dño canticū nouum: quia mirabilia fecit dominꝰ.
Saluauit eū dexta eiꝰ: & brachiū ſanctū eius.
Notum fecit dominꝰ ſalutare ſuum:ante cōſpectum gentium reuelauit iuſtitiam ſuam.
Memor fuit miſericordiæ ſuæ iacob: & veritatis ſuę domui iſrael.
Viderūt oēs fines terrę/ ſalutare dei noſtri/iubilate deo oīs tra: cātate

LXXXXVIII.

Cantate domino cā ticum nouū: quia mirabilia fecit.
Saluauit ſibi dexta eiꝰ: & brachiū ſanctū eius.
Notum fecit dominus ſalutare ſuum: in cōſpectu gentium reuelauit iuſtitiam ſuam.
Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ: & veritatis ſuæ domui iſrael.
Viderunt oēs fines terrę:ſalutare dei noſtri.
Iubilate deo omnis ter

	GALL.	ROM.	HEB.
Cãtate do.	terra: cãtate et exultate et psallite.	et exultate et psallite.	ra: vociferamini et laudate & canite.
7	Psallite dño i cithara/ in cithara & voce psalmi: in tubis ductilibus & voce tubæ corneæ.	Psallite deo nostro i cithara: in cithara et voce psalmi. In tubis ductilib⁹ et voce tubę corneę: iubilate in cõspectu regis dño.	Canite dño i cithara: i cithara et voce carmis. In tubis et clãgore buccinę: iubilate coram rege domino.
8	Iubilate in cõspectu regis dñi/ moueat mare et plenitudo ei⁹: orbis t rarũ et q habitãt in eo.	Moueat mare et plẽitudo ei⁹: orbis terrarũ et vniuersi qui habitãt i ea	Tonet mare et plenitudo eius: orbis & habitatores eius.
9	Flumia plaudẽt manu simul/ mõtes exultabũt a cõspectu domini: quoniã venit iudicare terrã	Flumina plaudent manibus in idipsum montes exultauerũt ante faciem dñi: qm̃ venit/ qm̃ veniet iudicare terram.	Flumina plaudent manus simul/ mõtes laudabũt ante dominũ: quia venit iudicare terram.
10	Iudicabit orbem terrarũ in iustitia: et populos in ęquitate.	Iudicabit orbẽ trę in iustitia: et pplos in ęqtate	Iudicabit orbem in iustitia: et populos i ęquitatibus.

TITVLVS Nullus. Psalm⁹ de Christo dño. propheta in spiritu loquitur.

EXPOSITIO CONTINVA. Cãtate dño canticũ nouũ: quia mirabilia fecit. cõcinite deo 1
nostro carmẽ legis nouæ: quia signa/ virtutes/ et stupẽda ꝓdigia pegit. Saluauit sibi de- 2
xtera ei⁹: et brachiũ sãctũ eius. ꝓpria virtute a mortuis surrexit Christus dñs qui est oiarti
fex dei virtus: et sãcta fortitudo ei⁹. Notũ fecit dñs salutare suũ: i cõspectu gẽtiũ reuelauit 3
iustitiã suã. pater æternus manifestauit sæculo filiũ suũ/ saluatorẽ oim: ppłis gẽtiũ notã fe
cit iustã legẽ suã. Recordat⁹ ẽ misericordię suę: et veritatis suę domui israel. ad effectũ dedu 4
xit miserationẽ suã: et ipletionẽ veraciũ ꝓmissionũ suarũ plebi suę israel. Viderũt oẽs fines 5
trę: salutare dei nostri. oriẽs et occidẽs/ meridies et septẽtrio fide agnouerũt Christũ dñm:
saluatorẽ/ ab æterno patre missũ. Iubilate dño ois terra: cãtate et exultate et psallite. icom- 6
prehensibili laude ad dñm deũ benefactorẽ et saluatorẽ vestrũ assurgite oẽs habitatores tr-
ę: hymnos ꝓmite/ exhilaresćite spiritu/ & psalmos laudesq; canite. Psallite dño i cithara/ 7
i cithara et voce psalmi: in tubis ductilib⁹ et voce tubæ corneæ. laudate dñm i cõfessiõe tri
næ beatitudinis/ et modulatiõe laudis: i nouis & veterib⁹ eloqis/ i p̃conizatiõe resurrectio-
nis/ ascensionis & missionis spiritus sancti/ in tuba et præconizatione passiõis et aduẽt⁹ su-
premi iudicij. Iubilate in conspectu regis dñi/ moueat mare et plenitudo eius: orbis terra- 8
rũ et qui habitant in eo. ineffabili tripudio mẽtis gestite ante Christũ dominũ/ filiũ dei re-
gem nostrũ/ mũdus exultet et amplitudo eius: terræ ambitus & incolę eius. Flumia plau 9
dent manu simul/ montes exultabunt a conspectu domini: quoniã venit iudicare terram.
habitatores insularum præ gaudio gestient et incolę montiũ simul lętitia exuberabũt/ p̃-
sentia regis saluatoris nostri: quoniã aduenit vt rectũ i terra faciat iudiciũ. Iudicabit orbẽ 10
terrarũ in iustitia: et populos in æquitate. reget habitatores terræ in lege iustitiæ: et popu
lorum cõgregationes in vitæ sanctitate ac rectitudine.

ADVERTE. Scđo versu. saluauit sibi dexťa ei⁹: græce legit ἔσωσεν αὐτῷ ἡ δεξιὰ αὐ
τοῦ quod sonat saluauit eũ dextera eius. et hoc pacto etiã legit æditio romana. et planior
est sensus. vt prim⁹ versus/ cãtate domino cãticũ nouũ de Christo dño & filio dei i carna-
to intelligať (vt & est intelligẽdus) q signa et admirãdæ virtutis opa fecit/ q̃ null⁹ alius fe-
cit. cõtinuo subsequẽs versus dicat: nõ solũ signa mirãda fecit/ sed et ꝓpria virtus eius sal-
uauit eũ et sãcta ei⁹ isupabilis oipotẽtia et diuinitas. nemo iquit tollet aiam meã a me. ha-
beo potestatẽ ponẽdi eã: & iterũ sumẽdi eã. et hoc est saluauit eũ dexťa ei⁹: et brachiũ sã-
ctũ ei⁹. dextera enī et brachiũ vtrũq; recti casꝰ sũt ἡ δεξιὰ αὐτοῦ καὶ ὁ βραχίων ὁ ἅγι-
ος αὐτοῦ. ¶ Tertio versu. notũ fecit dñs salutare suũ. notat Hieronymus in cõmentario
hui⁹ psalmi/ sic ex hebrẽo etiã legẽdũ: notũ fecit dñs Ihesũ suũ. q̃re nichil absurdũ videbit:
si hoc i loco dñs/ pater itelligat. ¶ Quarto versu. & veritatis suæ domui israel. hoc dicit:
qa Christ⁹ erat ꝓmissus ppłs israel/ vtpote de Isaac. a quo Iacob et ppłs israel descẽdit. et i
semie tuo (inquit) benedicẽtur oẽs gẽtes. atq; hoc oraculum/ recordatus est misericordiæ
suæ et/ veritatis suæ domui israel: vidit impletum illibata virgo/ cum ipso salutari plena/

cū ſcecūda filio dei cecinit. ſuſcepit iſrael puerū ſuū: recordatus mię ſuæ. ℣ Quito verſu. vi derūt oēs termini terræ/ ſalutare dei noſtri. hoc quoq; intellexit iuſt⁹ Simeō adipletū: cū i- fant ulū mūdi artificē/ manu geſtantē vniuerſa/ āplexatus ſtrinxit in vlnis: et gaudio pfuſ⁹ et geſtiens in hęc verba ꝓrupit. nūc dimittis ſeruū tuū dñe: ſcđm verbū tuū in pace. quia viderūt oculi mei: ſalutare tuū. qđ paraſti ante faciē oīm populorū. ℣ Sexto verſu. in tu- bis ductilibus et voce tubę corneę. tubę ductiles argēteę: quib⁹ eloquia dñi p̄ſertim noui teſtamēti cōparant: vt ſcriptū eſt. eloquia dñi eloquia caſta/ argētū ignę examinatū. et illis canebāt iſolēnitatibus/ dies lętitię p̄ferētib⁹. Tubas corneas efficiebāt ex cornibus arietū: & in diebus luct⁹ & triſtitiæ illis canebāt/ in memoriā imolatiōis Iſaac/ agniq; ꝓ eo imo- lati. quibus non male veteris legis eloquia deſignantur: q̄ nō ad purū elimata et examina- ta/ in figura et quadā craſſitie cornea oīa monſtrabāt. itē et tēpore captiuitatis et ante tem pus gratiæ/ oīa quodāmodo triſtia. verū et ſi volum⁹ ſęculū p̄ſens ad futurū cōparare/ tri ſtia quodā mō ſūt oīa: et nobis in cornea tuba canēdū memoriā agni imaculati/ memoriā dñicæ paſſionis peragētib⁹ vſq; ad ſcđm ei⁹ aduētum. ſicut ſcriptū eſt. quotieſcūq; enī mā- ducabitis panē et calicē bibetis: mortem dñi annūciabitis donec veniat.

p̄s dđ LXXXXVIII

1 DOminus regnauit iraſcātur populi: qui ſedes ſuper cheru- bim moueatur terra.
2 Dñs i ſiō magn⁹ et ex- celſus: ſuper oēs pp̄los.
3 Cōfiteantur nomi tuo magno/ quoniā terribi- le et ſanctū eſt: et honor regis iudicium diligit.
4 Tu paraſti directiōes: iudicium et iuſtitiam in iacob tu feciſti.
5 Exaltate dñm deū no- ſtrū/ et adorate ſcabellū pedū eius: qm̄ ſāctū eſt.
6 Moiſes et aarō i ſacer- dotib⁹ ei⁹: & ſamuel int eos q̄ inuocāt nomē ei⁹
7 Inuocabāt dñm et ipe exaudiebat eos: et in co lumna nubis loquebat ad eos.
8 Cuſtodiebant teſtimo nia eius: & præceptum quod dedit illis.
9 Domine de⁹ noſter tu exaudiebas eos/ de⁹ tu propici⁹ fuiſti eis: & vl- ciſcens in omnes adin- uentiones eorum.
10 Exaltate dominū deū

p̄s dđ LXXXXVIII.

DOmin⁹ regnauit iraſcātur populi: qui ſedes ſuper cheru- bim moueatur terra.
Dñs i ſiō magn⁹: et ex- celſ⁹ ſup oēs populos.
Confiteantur noi tuo magno & terribili/ quo niā ſanctū eſt: et honor regis iudicium diligit.
Tu paraſti ęquitatem: iudiciū et iuſtitiā in ia- cob tu feciſti.
Exaltate dñm deū no- ſtrū et adorate ſcabellū pedū ei⁹: qm̄ ſanctū eſt
Moiſes et aarō i ſacer- dotib⁹ ei⁹: et ſamuel iter eos q̄ inuocāt nomē ei⁹
Inuocabāt dñm et ipſe exaudiebat eos: in co- lūna nubis loquebatur ad eos.
Cuſtodiebant teſtimo- nia ei⁹: et præcepta eius quæ dederat illis.
Domine de⁹ noſter tu exaudiebas eos/ de⁹ tu propicius fuiſti illis: & vindicans in omnia ſtu dia eorum.
Exaltate dominū deū

LXXXXVIII.

DOmin⁹ regnauit cōmoueant̄ po puli: ſeſſor cherubi/ con cutiatur terra.
Dñs i ſiō magn: ⁹et ex- celſus eſt ſup̄ oēs pp̄los
Confiteantur noi tuo magno/ et terribili ſan- ctoq; : imperium regis iudicium diligit.
Tu fundaſti ęquitates: iudicium et iuſtitiam in iacob tu feciſti.
Exaltate dñm deū no- ſtrū et adorate ſcabellū pedū ei⁹: qm̄ ſanct⁹ eſt.
Moiſes et aarō i ſacer- dotib⁹ eius: et ſamuel in ijs q̄ iuocāt nomē eius.
Inuocabant dominum et ipſe exaudiebat eos: in columna nubis loq̄- batur ad eos.
Cuſtodierunt teſtimo nia eius: et pręceptū qđ dedit eis.
Domie deus noſter tu exaudiſti eos/ deus ꝓ- piciꝰ fuiſti eis: et vltor ſuper cōmutationibus eorum.
Exaltate dominū deū

GALL.	ROM.	HEB.
nostrũ et adorate ī mõ=	nostrũ et adorate ī mõ=	nostrũ et adorate ī mõ=
te sancto eiꝰ: quoniã sã=	te sancto eiꝰ: quoniã sã=	te sancto eius: quia san=
ctus dñs deus noster.	ctus est dñs deꝰ noster.	ctꝰ domiꝰ deꝰ noster.

TITVLVS nullus. Psalmꝰ de Christo domino. Propheta in spiritu loquitur.

EXPOSITIO CONTINVA. Dñs regnauit/ irascantur populi: qui sedes super cherubim moueatur terra. messias dñi/ Christus dñs regnũ orbis obtinuit/ cõcitentꝫ natiões: dñs iceſ= sor super cherubim monarchiã mũdi rexit/ ī laudẽ cõcitentꝫ resoluantꝫq; orbis habitatores. 1
Dñs ī sion magnꝰ et excelsꝰ: sup oẽs populos. Christꝰ dñs ī eccl'ia regnatorũ magnificatus et exaltatꝰ: ī oĩbus orbis natiõibꝰ. 2
Cõfiteãt noi tuo magno quoniã terribile et sanctũ est: et honor regis iudiciũ diligit. oẽs populi et natiões honorificẽt nomẽ tuũ qđ est sup oẽ nomẽ/ nomẽ sublime/ glorioſũ et excelſũ/ nomẽ tremẽdũ ī quo oẽ genu flectat cœlestiũ/ terrestriũ/ et infernorũ/ nomẽ sãctũ/ ī quo est sãctificatio et redẽptio nostra: & ad honorificẽtiã tuam et cultũ tibi debitũ rex æterne spectat pie credere/ iudicare et discernere. 3
Tu parasti directio= nes: iudiciũ et iustitiã ī Iacob tu feciſti. tu rex clemẽtissime p̃paramẽta feciſti/ tu ap'os et di scipulos tibi delegiſti: et iustitię legẽ ī terra & gẽte Hebræorũ tradidiſti. 4
Exaltate dñm deũ nostrũ/ et adorate scabellũ pedũ eiꝰ: quoniã sanctũ est. O populi tribꝰ et natiões glorifica= te regẽ nostrũ/ cõditorẽ et saluatorẽ nostrũ/ et ꝓcũbite terræ vbi steterũt pedes eiꝰ: adora= te hũanitatẽ eiꝰ quoniã sctã est. 5
Moises et Aarõ ī sacerdotibꝰ eiꝰ: & Samuel iter eos q ĩuo cãt nomẽ eius. Moises et Aarõ figurę sacerdotũ eiꝰ: et Samuel figura ĩuocãtiũ diuinitatẽ eius. 6
Inuocabãt dñm et ipse exaudiebat eos: et ī colũna nubis loq̃batur ad eos. Moises et Aaron implorabãt diuinũ auxiliũ/ et dñs sua exaudittõe/ suo fauore ꝓseq̃bat eos: et ī nube colũnari alloq̃bat eos. Custodiebãt testimonia eiꝰ: et p̃ceptũ qđ dedit illis. 7
Moises et Aarõ seruabãt eloquia eiꝰ: et legẽ quã mãdauit eis. ita rex Christe supbenedicte ī assũptę carnis velamie allocutꝰ es ap'os tuos/ veros sacerdotes tuos/ ipsi te ĩuocauerũt et exaudiſti eos. custodierũt testimonia tua et p̃cepta q̃ dediſti eis. tu dñe his ī veritate/ illis aũt ī figura et imagie oĩa mõstraſti. 8
Dñe deꝰ noster tu exaudiebas eos/ deꝰ tu ꝓpiciꝰ fuiſti eis: et vlciſcẽs ī oẽs adinuẽtiones eorũ. dñator opifexq; et cõditor noster/ tu benigne admittebas petitio= nes eorũ/ tu exorabilis fuiſti eis: & vltꝰ eos si qui trãsgreſſi sũt in vniuersis exercitijs/ q̃ mã daſti eis. 9
Exaltate dñm deũ nostrũ/ & adorate ī mõte sctõ eiꝰ: quoniã sãctꝰ dñs deꝰ noster. magnificate et glorificate dñatorẽ et cõditorẽ nostrũ/ venerãtes ꝓcidite ī pura et icõtamina ta eccl'ia eiꝰ: quoniã dñator/ cõditor et recreator noster est purꝰ/ mundus/ incõtaminatus. 10

ADVERTE. Philo ī sacra hiſtoria hũc ex psalmis ī deserto factis vnũ ponit/ & de Samue le ibi ꝓphetatũ. ideo ãnectit psalmis Moiſi. attribuit tñ cuidã Asapho ꝓphetę.
Prĩo ver su. dñs regnauit irascant ppli: ex hebręo/ dñs regnauit cõmoueant populi. vbi ꝓpheta nõ videt ad irã vocare populos: sed potius ad motionẽ lętitię. sic enĩ cõcordat prĩo versui psal mi 96 et sexto/ octauo/ et nono p̃cedẽtis/ et tertio huiꝰ. quomõ enĩ vocaret ad irã/ et ad cõ fitẽdũ magno noi eiꝰ? verũ qa cõmoueri plerũq; ꝓ succẽdere capi solet/ plerũq; ꝓ cõcitati= one ad lętitiã: iterp̃tes nõ ꝓ hoc sed ꝓ illo accepere.
Eodẽ prĩo versu. qui sedes sup cheru bim: ex hebræo sessor sup cherubim. et est explicatio eius qđ prĩ dictũ est: dñs/ et subaudi= tur iterũ regnauit. acsi dicerem. dñs regnauit cõmoueant populi: id est sessor cherubim re gnauit/ cõcitetur terra. qua de re per tertiã personã potius apud nos dicendũ esset q sedet q̃ q sedes: aut integer versus ita legend. dñs regnauit cõmoueãt populi: qui sedet sup che rubĩ/ moueat terra. et eandẽ intelligentiã habet: dñs regnauit/ et qui sedet super cherubĩ. et rursũ cõmoueãt populi/ & particula hæc moueat terra. sed et græce habet ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν χερουβίμ/ sedens sup cherubim: vbi sedẽs recti casus est. quapropter rursus ex græco vertendũ erat qui sedet/ potius q̃ qui sedes. et Cherubim hic pluratiue dicitur/ quo sacrũ illũ sup̃mę hierarchię itelligas pricipatũ.
Tertio versu. cõfiteãt noi tuo magno: no mẽ magnũ ãn Christi aduẽtũ/ putãt nomẽ tetragrãmatõ. IHVH. at post Christi aduẽtũ/ et posteaq̃ dñs regnauit: putãt pentagrãmaton IHSVH. sũpta media q̃ mediatoris est litte ra. qđ et credũt insinuasse magni dei præconẽ Paulũ/ cũ inquit. et dedit illi nomẽ qđ est su ꝓ oẽ nomẽ.
Quĩto versu. vbi legimꝰ adorate scabellũ pedũ eiꝰ quoniã sanctũ est: Hiero= nymus ex hebręo habet/ adorate scabellũ pedum eiꝰ/ quia sanctus est. vbi sanctꝰ etsi expli= cet id qđ signabat scabellum pedũ diuinitatis: cum eo tñ discrepat in genere. et cõsimili= ter in græco legit προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ ὅτι ἅγιός ἐστι adorate scabellũ pedũ eiꝰ quoniã sanctus est. est enĩ hypopodion neutrũ/ et agios masculi= num. quare aut mysterium intelligitur ꝙ hic noie scabelli Christꝰ secũdum humanitatem signatur/ qui et secundum eã sanctus est. et in qua/ ipsa quasi diuinitatis ifinitas requieuit in his infimis/ veluti deitatis pedes. sed in deo infimitas cum sũmitate coĩcidit/ et diui=

nitatis plenitudine. Nã et ipse dñs noster (hoc ipsũ detegẽte Paulo) est in quo inhabitat omis plenitudo diuinitatis corporaliter. quis igit̃ dubitat sanctũ illud corpus esse adorãdũ? ipse eni est agnus imolat9: qui abstulit pcta mũdi/ sanct9 dñi et hostia incõtaminata & dignus est agn9 qui occis9 est/ accipere virtutẽ & diuinitatẽ & sapiẽtiã & fortitudinẽ et honorẽ et gloriã & benedictionẽ. et ad deũ forte significãdũ sacramẽtũ/ mutatũ est genus. adde q̃ substãtiue/ magis explicatiue tenetur. sic eni i Luca de eo secũdũ humanitatẽ dicit̃. scio te: qui sis sanctus dei. sed si contẽdis epithetum esse/ et quod (si respicit scabellũ) discrepare in gñe. Si cõcedã: addã insuper præstare proprietatẽ sermonis imutare/ q̃ sacramẽtũ obnubere/ cõtegere/ confundere. At si vlterius cõtendis: seruata sermonis proprietate epithetũ ad eius/ siue ad deũ referri. Nõ satis tũc apta videt̃ additio causæ. nã cœlũ etiã quod moribundis oculis intuemur thronus & sedes dei dicit̃. sed qua colligit̃ cõsequẽtia: adorate cœlũ dei thronũ/ quia de9 sanctus est? quipotiꝰ vetamur adorare. sed si cœlũ esset sanct9 dñi/ qui tantopere ab oibus ꝓphetis est ꝓmiss9: ꝓculdubio iuberemur ipsũ adorare. itaq; sacramẽti explicãtius videt̃: vt legatur sanct9 q̃ sanctũ. sed de his hactenꝰ. ¶ Sexto versu. Moises et Aaron in sacerdotibus eius. dices in quo similes sũt Moises et Aaron & Samuel Christi dñi sacerdotibus? multũ oino. Nã Moisi & Aaron loquebat̃ dñs i colũna nubis ex septio versu. apostolis autẽ primis suis sacerdotibus/ loquebat̃ Christ9 dñs i tẽplo corporis. Moises & Aaron publicarũt primã legẽ vmbratilẽ & carnalẽ: apostoli sacerdotesq; Christi publicauerũt secũdã legẽ/ exemplarẽ et spiritualẽ. Moises & Aaron signa fecerũt ante populũ israel in deserto: sacerdotes Christi id est apostoli in toto mũdo. Moises & Aaron inuocabãt dñm et exaudiebat eos: apostoli inuocabãt saluatorẽ dñm & multo magis pro toto mũdo exaudiebat eos. Samuel spiritu prophetiæ supra Heli abũdauit/ vt Helizeus supra Heliã/ qui pro spiritu Helię in se duplicãdo inuocauit deũ et deprecatus est: apostoli autẽ abũde spiritum sanctum acceperunt/ & manuũ ipositione alijs cõmunicauerũt. & nichil i illis inuenirt potuit: qn hi multo locupletius abundarẽt. ¶ Nono versu. vlciscens in oẽs adinuentiones eorum: ex hebræo vltor super commutationibus eorum. certum enim est q̃ ad aquas contradictionis Moises & Aaron incredulj facti sunt: & a diuina iussione & volũtate cõmutati & trãsgressi. qua de causa deus vltus est hãc alienationẽ & transgressionẽ eorum: & non intrauerunt in terram promissionis. verum vt legimus alium sensum contẽdere videtur. sed tunc legendũ potius exercitationes q̃ inuentiones. nam ea in quib9 exercebant populum: non erant inuenta eorum / sed diuina instituta. & sic etiam græce legitur. ἐπὶ πάντα τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτῶν in omnia exercitia/ siue in omnes exercitationes eorum. quo designatur deum protinus vlcisci eos: si qui diuinas ordinationes in quibus exercebant populum/ transgrederentur.

¶ Psalmus in cõfessiõe LXXXVIIII.

1 IVbilate deo omnis terra: seruite domino in lętitia.
2 Introite i cõspectu ei9: in exultatione.
3 Scitote quoniã dñs ipe est deus: ipse fecit nos et non ipsi nos.
4 Popul9 eius et oues pascuę ei9 introite portas eius/ in confessiõe atria eius: in hymnis confitemini illi.
5 Laudate nomẽ ei9 qñ suauis domin9 i ęternũ misericordia ei9: & vsq; in generatiõnẽ & gene-

¶ Psalmus in cõfessione. LXXXVIIII.

IVbilate domino omnis terra: serui te domino in lętitia.
Intrate in cõspectu ei9 in exultatiõe/ scitote q̃ dñs ipse est deus: ipse fecit nos & nõ ipsi nos.
Nos autem popul9 ei9 & oues pascuæ ei9/ itrate portas eius in confessione: atria eius in hymnis confessionum.
Laudate nomẽ ei9 quoniã suauis est dominus in æternum misericordia eius: & vsq; in sęcu-

¶ Psalmus in cõfessione. C.

IVbilate domino omnis terra: serui te domino in lætitia.
Ingredimini coram eo: in laude.
Scitote quoniã dominus ipse est deus: ipe fecit nos: & ipsius sum9.
Popul9 eius: et grex pascuæ eius.
Ingredimini portas ei9 in gratiarum actione: atria eius in laude.
Cõfitemini ei bñdicite noi ei9 q̃a bon9 dñs i ẽp itnũ misericordia ei9: & vsq; ad gñationẽ et

GALL. ROM. HEB.

rationem veritas eius. lum ſęculi veritas eius. generationem fides eiꝰ.

TITVLVS. Psalmꝰ pro cõfeſſiõe/id eſt gratiarũ actione/diuina laude et beneficiorũ ſuorũ agnitione. Psalmus de Christo dño. Propheta in ſpiritu loquitur/et vocat vniuerſos terræ incolas ad dei beneficia agnoſcenda.

EXPOSITIO CONTINVA. Iubilate deo oĩs terra: ſeruite dño ĩ lætitia. ſupra virium captũ laudes effũdite redẽptori deo oẽs habitatores terræ: et ei qui nos in ſuũ obſequiũ mercatꝰ eſt/hilarẽ/prõptũ alacrẽq; et ſpõtaneũ exhibete cultũ. Introite ĩ cõſpectu eiꝰ: in exultatione. repræſentamini conſpectui eiꝰ: in ſpũali gaudio et mẽtis alacritate. Scitote quoniã dñs ipſe eſt deus: ipſe fecit nos et nõ ipſi nos. hoc agnoſcite quoniã is qui vos mercatus eſt in ſuos ſeruos/ipſe eſt conditor et creator veſter: ipſe eſt opifex noſter/et nos ipſius creatura ſumus et opus. Populꝰ eius et oues paſcuæ eius introite portas eius in cõfeſſione/ atria eius in hymnis: cõfitemini illi. ipſe dñs et rex veſter eſt et vos plebs eius/ipſe paſtor veſter eſt/et vos grex cœleſtis alimoniæ eiꝰ/ſuſcipite cũ gratiarũ actiõe catecheſes agnitiõis eiꝰ/ſuſcipite cũ diuinis laudibꝰ myſteria et ſacramẽta eius: recolite beneficia eius. Laudate nomẽ eius quoniã ſuauis eſt dñs/in ęternũ miſericordia eius: et vſq; in generationem et generationem veritas eiꝰ. inſtate laudibꝰ nois eiꝰ/quoniã dulcis/benignꝰ et piꝰ qui nos redemit/miſericordiæ eiꝰ nullꝰ eſt ſminꝰ: et a ſucceſſiõe ĩ ſucceſſionẽ fides/veritatiſq; lex eiꝰ.

ADVERTE. Tertio verſu. vbi legimus/et non ipſi nos: nos recti caſꝰ eſt. ſic enĩ grẽce καὶ οὐχ ἡμεῖς id eſt et non nos. et qui adiecit ipſi: hoc feciſſe videt vt p appoſitionẽ itelligat nos eſſe recti caſus. verũ Hieronymus ex hebræo/eiꝰ loco habet: et ipſiꝰ ſumꝰ. et eſt aprior ſenſus. quis enĩ arbitratur ſe feciſſe/aut creaſſe? Et tametſi patres noſtri nos ſeminẽt aut genẽrẽt: nõ tamẽ faciũt aut creãt. et veriꝰ adhuc ſeminãt q̃ generãt. ſed ille q formã dat: maxime gignit ac generat. qd enĩ aliud gñatio etiã apud philoſophos: q̃ ipſius formę introductio? ſic enĩ Moſes etiã id deo tribuit. deũ inquit qui te genuit dereliquiſti: et oblitꝰ es dñi creatoris tui. Sed et cũ aliqñ alias ab hebræo patriæ liguæ ſatis perito de pſalmis nõnulla perconctarer: hũc locũ michi reꝑhendit tanq̃ inſcitia interpretis (quiſquis is fuerit) vitiatũ. vt in quo nulla abdicationis particula/negatio nulla ponat. et eũ ſenſũ quẽ poſtmodũ ex fido iterprete et optime de litteris ſacris merito ſacerrimo Hieronymo didici: adduxit. quare ſi verſus reſtituatur ſuæ origini conformior: minꝰ poterunt nobis inſultare Iudæi/aut nos falſitatis et inſcitię arguere. Vltimo verſu. Solẽt aliqui legere vſq; in gñatione et generationẽ veritas eiꝰ: ſed rectius vt eodẽ caſu legatur vſq; in generationem et generationem. id enĩm: ſermonis ratio/ac proprietas efflagitat.

Psalmꝰ ipi Dd. C.

1 Miſericordiã et iudiciũ cãtabo tibi dñe/ pſallam et intelligam in via imaculata: quando venies ad me.

2 Perambulabam in innocentia cordis mei: in medio domus meæ.

3 Nõ ꝓponebã añ oculos meos rem iniuſtã: facientes p̃uaricatiões odiui.

4 Nõ adhæſit michi cor prauum: declinantem a me malignum non cognoſcebam.

5 Detrahẽtẽ ſecreto ꝓximo ſuo: hũc ꝑſequebar

6 Supbo oculo & inſatiabili corde: cum hoc non

Psalmus ipi Dd. C.

Miſericordiã et iudiciũ cãtabo tibi domine/pſallã et intelligam ĩ via immaculata: quãdo venies ad me.

Perambulabam in innocentia cordis mei: in medio domus meæ.

Nõ ꝓponebã añ oculos meos rẽ malã facientes p̃uaricatiões odiui: et nõ adhęſit michi cor prauũ

Declinãtes a me malignos nõ agnoſcebam: detrahentẽ aduerſꝰ ꝓximum ſuũ occulte hũc perſequebar.

Supbo oculo et inſatiabili corde: cum hoc ſimul

Psalmꝰ Dauid. CI.

Miſericordiã et iudicium cantabo tibi domie/ pſallã et eruditiar ĩ via perfecta: quãdo venies ad me.

Ambulabo in ſimplicitate cordis mei: in medio domus meæ.

Non ponã corã oculis meis verbũ belial: facientem declinatiões odiui/ nec adhęſit michi.

Cor prauum recedet a me/malũ neſciã: loquẽtem in abſcondito contra proximum ſuũ hũc iterficiam.

Superbũ oculis et altũ orde: cum hoc eſſe nõ

edebam. non edebam. potero.
7 Oculi mei ad fideles ter ræ vt ſedeãt mecũ: ãbulans in via immaculata hic michi miniſtrabat.
8 Nõ habitabit ī medio domus meę qui facit ſuperbiã: qui loquitur iniqua nõ direxit in cõſpectu oculorum meorũ.
9 In matutino interficiebã oẽs peccatores terræ: vt diſperderẽ de ciuitate dñi omnes operantes iniquitatem.

Oculi mei ſup fideles terræ vt ſedeãt hi mecum: ambulãs ī via īmaculata hic michi miſtrabat.
Nõ habitabit in medio domus meę qui facit ſuperbiam: qui loquit ini qua nõ direxit in cõſpectu oculorũ meorum.
In matutinis interficiebã oẽs peccatores terrę: vt diſperdã de ciuitate domini omnes qui operantur iniquitatem.

Oculi mei ad fideles terræ vt habitẽt mecũ: ambulans in via ſimpliciter hic miſtrabit michi.
Nõ habitabit in medio dom⁹ meæ faciẽs dolũ: loquens mendaciũ non placebit ī cõſpectu oculorũ meorum
Mane perdã oẽs ipios terræ: vt interficiã de ciuitate domini vniuerſos qui operantur iniquitatem.

TITVLVS. Pſalmus Dauid. Pſalmus laus Chriſti domini ad patrem. Propheta in ſpiritu eum inducit pſallentem.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Miſericordiã & iudiciũ cantabo tibi dñe: pſallã & intelligã in via imaculata quãdo venies ad me. miſerationẽ tuã & iuſtitię tuæ æquitatẽ in laudẽ tuã depromã/ pater īmenſe: laudabo te/ meditabor et exercebor i lege tua incõtamiata & pfecta O pater/ quãdo tu docebis me & mãdabis illã referare. Perambulabã in īnocẽtia cordis
2 mei: in medio domus meę. cõuerſatus ſum in ſimplicitate animi/ in puritate mẽtis meę: in
3 medio terræ iudęæ. Nõ ꝓponebã ante oculos meos rem iuſtã: faciẽtes ꝓuaricationes odiui.
4 nichil funeſtũ/ nichil quod maligni principiſq; tenebrarũ ſit/ ac iuſtũ in mẽte volui: ſcribas autẽ & phariſęos legis tuæ trãſgreſſores odio habui. Nõ adhęſit michi cor prauũ: declinãtẽ a me malignũ nõ cognoſcebã. homo ſcelerati animi nõ copulat⁹ eſt michi: viri maligni
5 a ſemita mea declinãtis notitiã nolui. Detrahentẽ ſecreto ꝓximo ſuo: hũc pſequebar. virũ
6 clam oblocutorẽ cõtra fratrẽ & notũ ſuũ: ego increpaui & in eũ iuectus ſum. Superbo oculo et
7 inſatiabili corde: cũ hoc nõ edebã. cũ viris elati animi & inexplebilis cõcupiſcẽtię: diſcũbere ac participare nolebã/ ante eos diuinę alimonię doctrinã nõ ſeminabã. Oculi mei ad fideles terrę vt ſedeant mecũ: ambulãs in via imaculata hic michi miniſtrabat. affectus animi mei & prouidẽtia ad fideliter mandata dei ſuſcipiẽtes in terra/ vt mecũ participes ſint in regno patris mei: obſeruãs ī ſimplicitate & puritate mẽtis legẽ dei ille michi famulabat & ob-
8 ſequiũ ꝓſtabat. Non habitabit in medio domus meæ qui facit ſuperbiã: qui loquit iniqua/ nõ direxit in cõſpectu oculorũ meorũ. non reſidebit in regno meo ſupbus: doloſus/ malilo-
9 quus & mendax nichil digne egit vnde placere poſſit ante cõſpectũ meũ. In matutino interficiebã oẽs peccatores terrę: vt diſperderẽ de ciuitate domini omnes operãtes iniquitatẽ. in aduentu meo exterminaui omnes impios orbis: vt extirparem de regno dei vniuerſos qui mandata dei pręuaricantur aut contemnũt.

ADVERTE. Primo verſu. intelligã in via imaculata: ex hebræo erudiar in via perfecta. id intellige de lege euangelica/ qua pater erudiuit filiũ. dominus eni in lege domini meditatus & exercitatus eſt die ac nocte. ſed & tunc a patre eruditur: quando pater in eo manẽs mandat illa eloqui & manifeſta facere. & hoc eſt forte quod ſubiũgitur ſi ſine interrogatiõe legitur: quando venies ad me. vt ſit ſenſus/ intelligã/ erudiar/ docebor a te in lege perfecta: quando venies ad me/ quando mandabis & pręcipies me illa loqui & manifeſtare. ego (inquit dominus) a meipſo facio nichil: ſed ſicut docuit me pater hæc loquor. et lex Moiſi perfecta non eſt: ſed typus & rudis quędam delineatio perfectę. Sunt qui hanc particulã quãdo venies ad me cũ interrogatione intelligunt: vt potius ſit ſenſus quando aderis/ quando auxiliaberis michi? & non tam ſibi q̃ nobis Chriſtus dominus aut pſallit aut orat. nunq̃ eni illi aberat pater: niſi quadam myſtica pręſenti abſentia. qui miſit me inquit mecum eſt: & non reliquit me ſolum. ¶ Secundo/ tertio/ quarto & ſequentibus verſibus ad finẽ vſq; pſalmi: quę interp̃tes per p̃teritũ iperfectũ nobis expoſuerũt/ Hieronym⁹ per futurũ oia expreſſit. & ſi nõ per futurũ exprimere voluerunt vt octauũ verſum: per p̃teritũ pfectũ forte id rectius feciſſe viderẽtur/ vt & in tertio verſu cũ interpretati ſunt faciẽtes pręuaricatiões odiui.

100 Misericor. 101

¶ Quarto versu. nõ adhęsit michi: Hieronym⁹ ex hebręo iunxit superiori particulę / & qđ subiũgitur cor prauũ / sequẽti. quare si cõcinnãdus est versus ad hebraicæ veritatis tralationem: legendus est. nec adhęserunt michi / cor prauũ declinabat a me / malignũ non cognoscebã. ¶ Vltimo versu. in matutino interficiebam omnes peccatores terrę. ex hebręo / mane perdã omnes ipios terrę. vt legimus / primo aduẽtui applicari potest. nam in primitiua ecclesia vniuersa ferme exterminata est idololatria / & per baptismũ omnes peccato mortui: vt resurgerẽt iustificati in ciuitate dñi / monte sion & tabernaculo dei cũ hominibus. Verũ vt sacer Hieronym⁹ traduxit: de secundo aduentu recte intelligi potest. cũ in ipsis exordijs ipsoq; futuri sęculi diluculo dicturus est peccatoribus & impijs: discedite a me maledicti in ignẽ æternũ / qui paratus est diabolo & angelis eius. ergo in vtroq; aduentu delentur peccatores: sed in primo per correptionẽ & iustificationis viuificationẽ / in secũdo vero per secundam mortem / & æternã condẽnationem.

¶Oratio pauperis cũ anxiatus fuerit / & corã domino effuderit precẽ suam. CI.

1
Omine exaudi orationẽ meam: & clamor meus ad te veniat.

2 Non auertas faciẽ tuã a me: in quacũq; die tribulor inclina ad me aurem tuam.

3 In quacũq; die iuocauero te: velocit exaudi me.

4 Quia defecerunt sicut fumus dies mei: & ossa mea sicut cremiũ aruerunt.

5 Percussus sum vt fœnum & aruit cor meũ: quia oblitus sum comedere panem meum.

6 A voce gemit⁹ mei: adhęsit os meũ carni meę.

7 Similis factus sũ pelicano solitudis: factus sũ sicut nycticorax i domicilio.

8 Vigilaui: & factus sum sicut passer solitarius in tecto.

9 Tota die exprobrabãt michi inimici mei: &

¶Oratio pauperis cũ anxius fuerit / & coram domino effuderit precẽ suam. CI.

Omine exaudi orationẽ meam: & clamor meus ad te perueniat.

Ne auertas faciem tuã a me / in quacũq; die tribulor inclina ad me aurem tuã: in quacũq; die inuocauero te velociter exaudi me.

Quia defecerunt sicut fumus dies mei: & ossa mea sicut in frixorio cõ frixa sunt.

Percussus sum sicut fœnum & aruit cor meum quia oblitus sum comedere panẽ meum: a voce gemitus mei adhęserũt ossa mea carni meę.

Similis factus sum peli cano in solitudine / fact⁹ sum sicut nycticorax in domicilio: vigilaui & factus sũ sicut passer vnicus in ædificio.

Tota die exprobrabãt michi inimici mei: &

¶Oratio pauperis cũ anxius fuerit / & coram domio fuderit eloquiũ suum. CII.

Omine exaudi orationẽ meam: & clamor meus ad te veniat.

Nõ abscõdas faciẽ tuã a me: in die tribulationis meæ inclina ad me aurem tuam.

In q̃ cũq; die iuocauero te: velociter exaudi me.

Qm̃ cõsumpti sunt sicut fumus dies mei: & ossa mea quasi frixa cõtabuerunt.

Percussum est quasi fœnum & arefactũ est cor meũ: quia oblitus sũ comedere panẽ meũ.

A voce gemit⁹ mei: adhęsit os meũ carni meę.

Assimilatus sum pelicano deserti: factus sũ q̃si bubo solitudinum.

Vigilaui: & fui sicut auis solitaria super tectum.

Tota die exprobrabãt michi inimici mei: ex-

qui laudabant me aduersum me iurabant.
10 Quia cinerē tanq̄ panē manducabā: et poculū meū cū fletu miscebā
11 A facie iræ indignationis tuę: quia eleuās allisisti me.
12 Dies mei sicut vmbra declinauerūt: & ego sicut fœnum arui.
13 Tu autē dñe in æternū pmanes: & memoriale tuum in generationē & generationem.
14 Tu exurgēs miserebēris sion/quia tēpus miserēdi ei9: q̄a venit tps.
15 Quoniā placuerūt seruis tuis lapides eius: & terrę eius miserebūtur.
15 Et timebūt gentes nomē dñi: & omnes reges terræ gloriam tuam.
17 Quia ædificabit dominus sion: & videbitur in gloria sua.
18 Respexit in orationem humiliū: & non spreuit precem eorum.
19 Scribant hęc i gnatione altera: et ppls qui creabitur laudabit dñm.
20 Quia pspexit de excelso sācto suo: dns de cœlo i terrā aspexit.
21 Vt audiret gemitū cōpeditorū: vt solueret filios interēptorū.
22 Vt annūciēt in sion nomen domini: & laudem eius in hierusalem.
23 In cōueniēdo populos in vnū: & reges vt ser-

qui me laudabant aduersum me iurabant.
Quia cinerē tanq̄ panē manducabā: & potum meū cū fletu tēperabā.
A facie iræ indignationis tuę: quia eleuans elisisti me.
Dies mei sicut vmbra inclinauerunt: & ego sicut fœnum arui.
Tu autē domine in æternū permanes: & memoriale tuū in sęculum sęculi.
Tu exurgēs miserebēris sion: quia venit tēpus miserendi eius.
Quia bñplacitū habuerūt serui tui lapides ei9: & terrę eius miserebūt.
Et timebūt gētes nomē tuum dñe: & oēs reges terræ gloriam tuam.
Quoniā ædificauit dominus sion: & videbit in maiestate sua.
Et respexit in oratiōes pauperū: & non spreuit preces eorum.
Scribāt hęc i gnatione altera: & ppls qui creabitur laudabit dñm.
Qm̄ pspexit de excelso sancto suo: dns de cœlo in terrā pspexit.
Vt audiret gemitū vinculatorū: & soluat filios interemptorum.
Vt annūciet in sion nomen domini: & laus ei9 in hierusalem.
In cōueniēdo populos in vnum: & regna vt ser-

ultantes per me iurabant.
Quia cinerē sicut panē comedi: & potū meum cum fletu miscui.
A facie indignatiōis & irę tuę: quia eleuasti me & allisisti me.
Dies mei quasi vmbra declinati sunt: & ego q̄si fœnum arui.
Tu autē dñe i ęternū pmanes: mēorabile tuū i gnatione & gnatione.
Tu suscitās misereberis siō quia tēpus est vt miserearis eius: qm̄ venit tēpus/ qm̄ venit pactū.
Qm̄ placitos fecerunt serui tui lapides eius: & puluerē ei9 miserabilē.
Et timebūt gētes nomē dñi: et vniuersi reges terrę gloriam tuam.
Quia ædificauit dominus sion/apparuit i gloria sua.
Respexit ad orationē vacui: et nō respexit orationem eorum.
Scribat hoc in gnatiōe nouissima: & pplus qui creabit laudabit dñm.
Qm̄ pspexit de excelso sanctuario suo: dns de cœlo terrā cōtēplat9 est
Vt audiret gemitū vincti: vt solueret filios mortis.
Vt narretur in sion nomen domini: & laudatio eius in hierusalem.
Cū congregati fuerint populi simul: & regna

GALL.	ROM.	HEB.
uiant domino.	uiant domino.	vt seruiant domino.
24 Respondit ei in via virtutis suæ: paucitatē dierū meorū nūcia michi.	Respōdit ei in via virtutis suæ/ paucitatē dierū meorū enuncia michi/ & ne reuoces me in dimidio dierū meorū: in sęculum sæculi anni tui.	Afflixit in via fortitudinē meā: abbreuiauit dies meos.
25 Ne reuoces me in dimidio dierum meorū: in generatione & generationem anni tui.	Initio terrā tu fundasti domīe: & opera manuū tuarum sunt cœli.	Dicā deus meus ne rapias me in medio dierū meorū: in generatiōe generationū anni tui.
26 Initio tu domine terrā fundasti: & opera manuum tuarū sunt cœli.	Ipsi peribunt tu autem permanes/ & omnia sicut vestimentū veterascent: & sicut opertoriū mutabis ea et mutabūt.	A principio terrā fundasti: & opus manuum tuarum sunt cœli.
27 Ipsi peribūt tu autē pmanes: & oēs sicut vesti mentū veterascēt.	Tu aūt idem ipse es: & anni tui non deficient.	Ipsi peribunt tu autem stabis/ & oēs quasi vesti mentū atterentur: quasi palliū mutabis illos & mutabuntur.
28 Et sicut opertoriū mutabis eos & mutabunt: tu autē idē ipe es & āni tui nō deficient.	Filij seruorū tuorū habitabūt: & semen eorū in sęculū sæculi dirigeť.	Tu autem ipe es: & anni tui non deficient.
29 Filij seruorū tuorū habitabūt: & semen eorū in sęculum dirigetur.		Filij seruorū tuorū habitabūt: & semē eorum āte faciē tuā pseuerabit.

TITVLVS. Oratio pauperis cū anxius fuerit/ & in cōspectu domini fuderit eloquiū suum. Psalmus: deprecatio ecclesiæ id est populi fidelis ifideliū calamitate pressi ad Christū dñm. Propheta in spiritu populum fidelem orantem inducit.

EXPOSITIO CONTINVA. Dñe exaudi orationē meā: & clamor meus ad te veniat. fili dei/ verbū patris æterni admitte precem meā: & vociferatio cordis mei ante te introeat. 1
Non auertas faciē tuā a me: in quacūq; die tribulor inclina ad me aurē tuā. fili dei ne substrahas gratiā & fauorē tuū a me: in quocūq; tēpore tribulationis meę extende sup me ppiciationē tuā. In quacūq; die iuocauero te: velociter exaudi me. redēptor benignissime quocūq; tēpore iplorauero auxiliū misericordię tuę: ne differas precē meā suscipere. 2 3 4
Quia defecerūt sicut fumus dies mei: & ossa mea sicut cremiū aruerūt. fili dei ne differas me exaudire/ quia euanuerūt sine vsu instar fumi tēpora mea: & quicquid in me solidū erat & firmū/ velut res quępiā cōcremata/ vstulatū est & exsiccatū. Percussus sum vt fœnū & aruit cor meū: 5
quia oblitus sum comedere panē meū. afflauit me pcussio tua vt vredo herbā cāporū: cōtabuit aia mea/ quia nō fuit qui ppinaret doctrinæ tuæ & spūalis alimoniæ cibū. A voce gemitus mei: adhęsit os meū carni meæ. a multitudine luctus mei: ossa mea & cutis simul adhęserūt. 6 7
Similis factus sū pelicano solitudinis: factus sum sicut nycticorax in domicilio. assimilatus sum vlulę deserti: assimilatus sum noctuæ in ruinis atq; macerijs ędificiorū. Vigilaui: & factus sum sicut passer solitarius ī tecto. insōnes noctes egi: & assimilatus sum passeri 8 9
absq; compare culmū domorū insidēti. Tota die exprobrabāt michi inimici mei: & qui laudabant me aduersum me iurabāt. absq; intermissione cōuicijs lacessebāt me ifideles aduersarij mei: & qui videbātur me ꝓbare/ aduersum me cōspirabāt. Quia cinerē tanq̄ panē mā 10
ducabā: & potū meū cū fletu miscebā. lacessebāt/ & aduersum me cōspirabāt/ quia pro doctrina tua cinere me pascebāt: & pro potu lachrimis potabāt. A facie irę indignationis tuę: 11
quia eleuans allisisti me. fili dei cinis michi cibus & lachrimæ meæ potus a prędestinis plaga furoris & succensionis tuæ: quia tu qui me ab exordio nascentis ecclesiæ eleuasti/ multiplicasti/ auxisti/ nunc depressisti/ minuisti/ contriuisti me. Dies mei sicut vmbra declinauerunt: & ego sicut fœnum aruī. tempora perfectionis meę vt vestigia vmbræ defluxerunt: & ego in similitudinem fœni agri cito defeci/ & a prisca illa charitate & deuotione 12 13
siccatus sum. Tu autē dñe in æternū permanes: & memoriale tuū in generatione & generationē. tu vero dñator æterne in sempiternū pseueras: & memoria tua per oēs generatiōes. 14
Tu exurgēs misereberis sion/ quia tēpus miserēdi eius: quia venit tēpus. O fili dei vnicū cō-

15 fugiũ nostrũ/ tu excitãtus miserereberis/venia gratiaq; tua dignaberis cœtũ sanctorũ tuorũ/
quia adest hora vt miserearis ei9:quia aduenit hora. Quoniã placuerũt seruis tuis lapides
eius:et terrę eius miserebũtur.venit tps vt miserearis ipius siõ quoniã sancti quos suscitasti/
16 acceptabiles fecerũt populos qui inseranť in ædificio sion: & terrã & puluerẽ siõ miseratiõe
digna efficiẽt/ vt adaptenť ædificio sanctorũ tuorũ. Et timebũt gẽtes nomẽ tuũ dñe:& oẽs
17 reges terrę gloriã tuã.audito noie tuo nationes reuerebũť te fili dei / dñator æterne: & oẽs
dñatores orbis maiestatẽ tuã. Quia ædificabit dñs sion:& videbiť in gl'ia sua.reuerebuntur
18 nomẽ filij dei/quia Christus dñs restaurabit ecclesiã suã:& apparebit in decore suo/i honos
19 rificẽtia pristina. Respexit in orationẽ humilitũ:& nõ spreuit precẽ corũ. Christus dñs ocu-
los admouit p̃cibus afflictorũ et humiliatorũ:& nõ est aspnatus dep̃catiõe eorũ. Scribanť
hęc in gnatione altera:& populus qui creabiť laudabit dñm.exarẽtur hęc & memorẽtur in
20 gnatione post hãc calamitatẽ futura: & qui in futurũ in meliorẽ vitã reformabũtur collau-
dabũt Christũ/regẽ æternũ & dñatorẽ nostrũ. Quia ꝓspexit de excelso sancto suo: dñs de
cœlo in terrã aspexit.collaudabũt Christũ dñm/quia ipse de dextera patris/ de sublimi gl'ię
21 suę sede oculis miserationis suæ sup nos aspexit:rex noster & dñator noster de sublimi sollio
suo respexit habitatores terrę. Vt audiret gemitus cõpeditorũ:vt solueret filios interẽptorũ.
22 dñs habitatores terrę aspexit/vt attenderet ad eiulatus vinctorũ:vt eriperet liberos eorum
qui in aduersa calamitate cõtriti defecerũt. Vt annũcient in sion nomẽ dñi:& laudẽ eius in
23 hierusalẽ.id opatus est Christus dñs vt euangelizeť nomẽ eius in eccl'ia gentiũ: & laudatio
eius in gẽte hebręorũ. In cõuentẽdo populos in vnũ:& reges vt seruiãt dño. vt populi gẽ-
24 tiũ & hębreorũ in vnũ gregẽ & ouile vnũ cõueniãt:& dñatores terrę cõspirẽt in vnũ vt fa-
25 mulenť Christo dño regi nostro. Respõdit ei in via virtutis suę: paucitatẽ dierũ meorũ nũ-
cia michi. Ne reuoces me in dimidio dierũ meorũ:in gnatione & gnationẽ anni tui. mater
sion allocuta est dñm in tẽpore cõfortationis suę.dñe ostẽde michi breues esse dies afflictio-
26 nis meę.& ne finias/ ne exterminęs me in medio hoc tẽpore inter primũ seruẽtis cultus tui
tẽpus & nouissimũ:nã in sęculũ sęculi duratio tua. Initio tu dñe terrã fundasti: & opa ma-
27 nuũ tuarũ sunt cœli.in principio tu fili dei orbẽ terræ creasti: & opificia omniartificis potẽ-
tię tuæ sunt cœlestes globi. Ipsi peribũt tu autẽ pmanes:& oẽs sicut vestimentũ veterascẽt.
28 cœli mutabũtur & trãsibũt/tu autẽ perstabis: & vniuersi cœlorũ globi veluti amictus in tpe
cõsenescẽt. Et sicut opertoriũ mutabis eos & mutabũtur:tu autẽ idẽ ipse es et anni tui non
29 deficiẽt.tu fili dei cœlos mutabis vt mutari solet indumentũ & mutabũtur:tu vero semper
imutabilis es/ & annorũ tuorũ æternitas & duratio nequaq̃ deficiẽs. Filij seruorũ tuorũ ha
bitabũt:& semẽ eorũ in sęculũ dirigetur.instructi a sanctis tuis terrã viuentiũ hęreditabũt:
& proles eorum vsq; in sempiternum in cultu tuo perseuerabit.

ADVERTE.hũc psalmũ nõ ab re de filio dei interp̃tatũ intelligas.nã & Paulus capite pri
mo epistolę suę ad hebręos:26 sextũ versum & obiter duos subsequẽtes adducit ad filiũ dei
dirigi. ¶ Sexto versu.adhęsit os meũ carni meę:os pro osse hic itelligę nõ ꝓ ore/& ex tra-
latione romana/& quia in gręco habeť τὸ ὀστοῦν pro osse / & quod ad oris significationẽ
minime anceps vocabulũ est. ¶ Septimo versu.similis factus sum pelicano.quę auis sit pe-
licanus quẽ & πελεκᾶνα gręci quinta apud eos & tertia apud nos inflexione appellant:
sunt qui de ea aue varia fabulanť/cõfodere sibi pectus & sanguie suo ꝓprios viuificare pul
los.si egrũ respiciat/nõ moriturũ.sin min9/moriturũ.sed certa desiderať historia.verũ quæ
hic noianda est/in hebręo vocať QVAATH.& quęcũq; sit:imũda est/i desertis & solitu-
dinibus habitãs.in leuitico onocrotalus interp̃tata est. vbi dicit.hęc quę de auibus come-
dere nõ debetis.& subiungit ibim & cygnũ & onocrotalũ. Sed onocrotalus/ holoris simi-
litudinẽ habet.nec distare putareť oino:nisi faucib9 ipis iesset alterius vteri genus.huc oia
inexplebile aial cõgerit.mira vt sit capacitas.mox pfecta rapina/ sensim ide in os reddita/
inferã in aluũ ruminãtis modo defert.hoc de onocrotalo ex historia.Cęterũ Aristoteles no
minę pelicanũ intelligit quoddã genus auiũ pelago/amnibus lacubusq; & fluminib9 victũ
quęritantiũ/de quibus in quodã loco historię aialiũ hunc in modũ scribit διὰ δὲ πελεκᾶ-
νες ἐν τοῖς ποταμοῖς τροφίμοι καταπίνουσι τὰς μεγάλας κόγχας καὶ λεί-
ας ὅταν δὲ ἐν τῷ πρὸ τῆς κοιλίας τόπῳ πέψωσιν ἐξεμοῦσιν ἵνα χασκουσῶν
τὰ κρέα ἐξαιροῦντες ἐσθίωσι pelecanes autẽ qui fluuios accolũt maiusculas conchas
planasq; glutiũt.quas vbi in igluuie/p̃uẽtriculoq; coxerint/ euomũt:vt hiãtib9 ipis carnes
eximẽtes edãt. Quẽ locũ fere interp̃tať Plini9 paulo ãplius adijciẽs. Platea iquit noiať ad-
uolãs ad eas q̃ se in mari mergunt: capita earũ morsu corripiẽs donec captura extorqueat.
eadẽ cũ deuoratis se ipleuit cõchis/calore vẽtris coctas euomit.atq; ita ex ijs esculẽta legit/
testas excreãs.& pelecanẽ vt videre licet plateã interp̃tať: quã & ita volũt a latitudine di-
ctã.hęc de pelecane dicta sint. ¶ Et quod in eodẽ sexto versu dicim9/& sicut nycticorax in

Inferam/ inferiorẽ/ demissam. Noie pelicanũ:pelicanũ genitiu9 est pluralis. scdm eni tertiam declinationem flectũt pelicanes pelicanũ.

domicilio: Hieronym⁹ ex hebręo vertit factus sum quasi bubo solitudinū. putāt nōnulli nycticoracē vespertilionē esse/quā greci nycterida appellāt: sed alia volucris est. & Hieronym⁹ in fine epistolę ad Sūniā & Fretelā nycticoracē vult esse noctuā. nycticorax īquit noctuā significat. & ita circa litterā interp̄tati sumus. & in domicilio: in ruinis. nā & hūc in modū in eadē epistola ex hebręo interp̄tat Hieronymus. & quę hic ponit Hebręi COVS appellant. & diffiniūt genus esse volucris vlulātis. & rabi Salomon eandē dicit esse cū pelicano: hac de causa circa expositionē litteræ pro pelicano posuit vlulā. & nichil in hoc versu aliud velle videt ꝓpheta: q̄ cōparare illius calamitatis derelictos sanctos/auibus dānatis/ & quæ ad lucē cōparere nō audēt/ & quę in solis desertis habitātes suas q̄relas & vlulatus miserabiliter effundūt. sed & in leuitico: interpres idē vocabulū vertit bubonē/vbi dicit. bubonē & mergulū: eas noīans inter aues ꝓhibitas. ¶Octauo versu. sicut passer solitarius i tecto. galia narbonēsis (& pleraq; alia forsan loca) vocalē auē habet magnitudie merulę/quā vulgo passerē solitarū appellāt: a qua putāt nōnulli hāc cōparationē duci/ q̄q̄ & merulā putent eo dictā ꝙ soliuaga sit auis. id enim merū quod solitariū grāmatici significare cōtendūt/vnde auis nomē deductū volūt. At merula culmis domorū nō insidet: ne de merula id intelligatur dictū. Pręterea hic solitarius nō circūlocutiuū sed adiectiuū est. nā & hic Hieronym⁹ ex hebręo habet: sicut auis solitaria sup tectū. quo cōparare videt: illius tēporis fideles aui destitutę & nō habenti societatis cōsolationē / in mœrore vigilāti si forte adiungat comes & solatiū afferens. ¶Quartodecimo. Tu exurgens. Sunt qui legūt tu exurgēs dñe: sed dñe in nulla tralatione habet. Et ꝙ in psalterio hebraico habet quoniā venit tēpus/ quoniā venit pactū: particula quoniā venit pactū nō alia est ab ea quoniā venit tēpus sed eadē geminata ob duplicitatē vocabuli MOED quod & tēpus & pactū verti potest/ acsi dicerem⁹ quoniā venit tēpus/siue aliter quoniā venit pactū. ¶Quintodecimo versu. & terrę eius miserebūtur: Hieronym⁹ & puluerē eius miserabilē. quod forte rectius. nā misereri dñi est/ nō seruorū. itaq; hoc designare videt versus: seruos quos pro sua pietate/ illa tēpestate suscitabit deus facturos i Christi deiq; fide solidos & acceptabiles deo/tāq̄ sacros lapides sancto ædificio sion inserēdos. sed & etiā facturos: plebeos/ifimos & vltimos (qui in cōparatione pfectorū & solidorū: vt terra & puluis erūt) miseratiōe diuina dignos. hęc igit intelligētia versus. quoniā acceptabiles fecerūt serui tui lapides sion: & terrā eius miserabundā. & quia timebūt gentes nomē tuū dñe: & oēs reges terrę gloriā tuā. venit tēpus vt miserearis sion. & qđ dicit/placuerūt/fecerūt: certā dei & idubitabilē p̄finitionē mōstrat. vt aūt bñplaciti diuini designaret expressio & nostro more loquēdo/dicēdū esset: quia placebūt/siue faciēt/ saltē habito respectu ad tēpus i quo illd ꝓtulit ꝓpheta. ¶Septimodecio. Quia ędificabit. Romana autē & hebraica habēt ędificauit p pręteritū id qđ obseruam⁹. ¶Duodeuicesimo versu. respexit in orationē humiliū: vbi habem⁹ humiliū/Hieronym⁹ posuit vacui. alij malūt excitati & minime i orōne dormitātis. quasi tūc populus expgefaciēdus sit & excitaturus mētē & alacriter vigilāterq; oraturus: & ideo dñs nō aspernabit eorū precē. sic delbora excitat se cū dicit. Delbora surge surge & loq̄re cāticū vbi παράγωγον vocabulū p̄sentis loci habetur. & sic ꝓfecto expgefacta & excitata mēte/deo orandū est. Sed quid inquis? ergo Hieronym⁹ perperā dixit/respexit ad orationē vacui? Nō dixerim. nā intellexisse arbitror: respexit deus ad orationē vacui/id est nulla cura nullaue alia solicitudine q̄ orandi īpliciti. sic eni accedere ad orationē habem⁹. & qui sic orat: excitatus/minimeq; dormitās aut ad alienа potius (vt sic dixerim) cogitās orat. & cum eo coincidit quod alij melius esse cōtendūt. Verū si quis vult exaudiri: omni alio vacu⁹ negocio/accedat ad orandū. sic eni fiet: vt deꝰ precē eius respiciat & ex mēte nō alio inflexa ꝓfectā benign⁹ exaudiat. ¶Vicesimosecūdo versu. vt annūciēt: rectius annūciet nā ex hebręo narret. & in tralatiōe romana annūciet. & in gręco τοῦ ἀπαγγεῖλαι. ¶Vicesimotertio versu. in cōueniēdo populos i vnū: id gręcorū cōsuetudine dictū est. sed sermo latinus magis requirit: cū cōuenient populi pariter. & Hieronym⁹ habet cū cōgregati fuerint populi simul. id eni vult ἐπὶ τὸ αὐτὸ/ qua dictione hic vtūtur gręci/in idē/simul/pariter. quā (vt alias quoq; dictū est) interdū in vnū/interdū in idip̄m vertūt. ¶Vicesimoquarto versu. respōdit ei in via virtutis sue: Hieronym⁹ ex hebręo/afflixit in via fortitudinē meā. & aliā dat itelligentiā. valida eni fuit prima ecclesia: et valida erit vltima. verū primę procedendo in mediā quasi transeuntis viā feruor paulatim elāguit/ & vt fœnū arefacta est deuotio. & illo medio tpe in quo verisimile est & nos adhuc esse: afflicta est eccl'ia. & eā occuparūt insidię draconū: quę sūt hæreses & puersitates dogmatū. & iualuit maxim⁹ draco qui est prima bestia i Apocalypsi & cū suo pditiōis capite machumetea secta. sed de⁹ miseratus suos/breuiabit dies pro pnicie veneni: ne oēs interirēt. & beati qui nō intereūt in illa media tepestate veneno draconū & bestię sauciati. & orat spūs eccl'ię: ne illa media tēpestate ipa intereat & diripiat. a cui⁹ piculis lux vitę Christus dñs eā

Passer.

eripere dignet: qui fuit/est & erit bñdictus in ſęcula. amē. ¶ Vicesimoſeptimo verſu, ipſi peribūt tu autē pmanes: mallem hic legi pmanebis, tū authoritate veritatis hebraicę: ex qua Hieronymus vertit/ipi peribūt tu autē ſtabis, tū veneratiōe & amore deiloqui Pauli: ī cuius epiſtola ad hebręos ita legimus. ipſi peribūt tu autē pmanebis. tū quia ſermo accōmodatior ratione pręcedentis & ſubſequentiū verborū: quę omnia futurū enūciant.

¶ Ipſi Dauid. CII.

1 Benedic aīma mea dño: & oīa q̄ intra me ſūt nomini ſācto eiꝰ
2 Benedic aīa mea domino: & noli obliuiſci oēs retributiones eius.
3 Qui ꝓpiciaṫ oībus iniquitatibus tuis: qui ſanat oēs īfirmitates tuas
4 Qui redimit de īteritu vitā tuā: qui coronat te ī mīa & miſeratiōibus.
5 Qui replet ī bonis deſideriū tuū: renouabiṫ vt aquilę iuuentus tua.
6 Faciēs mīas dominꝰ: & iudiciū oībus iniuriā patientibus.
7 Notas fecit vias ſuas moiſi: filijs iſrael volūtates ſuas.
8 Miſerator et miſericors dominꝰ: longanimis & multū miſericors.
9 Nō in ꝓpetuū iraſceṫ: neq; in æternū cōminabitur.
10 Non ſecundū peccata noſtra fecit nobis: neq; ſecundū iniquitates noſtras retribuit nobis.
11 Quoniā ſecundū altitudīnē cœli a terra: corroborauit miſericordiam ſuā ſup timentes ſe.
12 Quātū diſtat ortus ab occidēte: lōge fecit a nobis iniquitates noſtras.
13 Quomodo miſeretur

¶ Ipſi Dauid. CII.

Benedic aīma mea dñm: & oīa īterio ra mea nomē ſācṫū eiꝰ.
Benedic aīa mea domi nū: & noli obliuiſci oēs retributiones eius.
Qui ꝓpicius fit oībus iniquitatibus tuis: qui ſanat oēs lāguores tuos
Qui redemit de īteritu vitā tuā: qui ſatiat ī bonis deſyderiū tuū.
Qui coronat te in miſeratiōe & mīa: renouabi tur ſicut aqlę iuuēṫ tua
Faciēs mīas dominꝰ: & iudiciū oībus iniuriam patientibus.
Notas fecit vias ſuas moiſi: filijs iſrael volun tates ſuas.
Miſericors & miſerator dominꝰ: patiens & mul tū miſericors.
Non ī finem iraſcetur: neq; in æternum indignabitur.
Non ſecundū peccata noſtra fecit nobis: neq; ſecundū iniquitates no ſtras retribuit nobis.
Quia ſecundū altitudinē cœli a terra: cōfirmauit dominus mīam ſuā ſuper timentes eū.
Quātū diſtat oriēs ab occaſu: elongauit a nobis iniquitates noſtras.
Sicut miſeretur pater

¶ p̄s Dauid. CIII.

Benedic aīma mea dño: & oīa viſcera mea nomini ſancto eiꝰ.
Benedic aīa mea dño: & noli obliuiſci omniū retributionū eius.
Qui ꝓpiciaṫ cūctis iniquitatibꝰ tuis: qui ſanat oēs infirmitates tuas.
Qui redimit de corruptiōe vitā tuā: & coronat te mīa & miſeratiōibꝰ.
Qui replet bonis ornamentū tuū: īnouabitur ſicut aquilę iuuētus tua
Faciens iuſtitias dominus: & iudicia cunctis qui calūnias ſuſtinent.
Notas fecit vias ſuas moiſi: filijs iſrael cogitationes ſuas.
Miſericors & clemens dominus: patiēs & multæ miſerationis.
Non in ſempiternū iudicabit: neq; in æternū iraſcetur.
Non ſecundū peccata noſtra fecit nobis: neq; ſecundū iniquitates noſtras retribuit nobis.
Quantū eni excelſius eſt cœlū terra: tantū cōfirmata eſt miſericordia eius ſup timētes eū.
Quātū lōge eſt oriēs ab occidēte: tātū lōge fecit a nobis ſcelera noſtra.
Sicut miſeretur pater

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
102 Bñdic aĩa.	pater filiorũ miſert⁹ eſt dñs timentibus ſe:quoniã ipſe cognouit figmẽtum noſtrum.	filijs/ita miſertus eſt dominus timentibus ſe: quia ipſe ſcit figmentũ noſtrum.	filiorũ:miſertus eſt dominus timentibus ſe.
14	Recordatus eſt quoniã puluis ſumus/homo ſicut fœnũ: dies ei⁹ tanq̃ flos agri florebit.	Memento dñe q̃ puluis ſumus / homo ſicut fœnũ dies eius: & ſicut flos agri ita efflorebit.	Ipſe enĩ nouit plaſmationẽ noſtrã: recordat⁹ eſt quia puluis ſumus. Homo quaſi herba:dies eius ſicut flos agri ſic florebit.
15	Qm̃ ſpũs ptranſibit in illo & nõ ſubſiſtet:& nõ cognoſcet amplius locũ ſuum.	Quia ſpiritus pertranſibit ab eo & nõ erit:& non cognoſcet amplius locum ſuum.	Quia ſpiritus pertranſiet eum & non ſubſiſtet: & non cognoſcet eum vltra locus eius.
16	Miſericordia autẽ dñi ab æterno & vſq̃ ĩ æternũ:ſuper timentes eũ.	Miſericordia autẽ dñi a ſęculo eſt:& vſq̃ in ſęculũ ſcĩ ſup timẽtes eũ.	Mia autẽ dñi ab æterno & vſq̃ in ęternũ ſup timẽtes eum: & iuſtitia eius in filios filiorum.
17	Et iuſtitia illius in filios filiorũ: ijs qui ſeruãt teſtamentum eius.	Et iuſtitia ei⁹ ſup filios filiorũ cuſtodiẽtibus teſtamentũ ei⁹:& memoria retinẽtibus mãdata eius vt faciant ea.	Iis qui cuſtodiũt pactũ eius:& recordãtur prę ceptorũ eius ad facienda ea.
18	Et mẽores ſũt mãdatorũ ipius: ad faciẽdũ ea.		
19	Dñs ĩ cœlo parauit ſedẽ ſuã: & regnũ ipſius omnibus domiabitur.	Dñs ĩ cœlo parauit ſedem ſuã: & regnũ eius omniũ dominabitur.	Domin⁹ in cœlo ſtabiliuit thronũ ſuũ: & regnũ illius oim dñabit.
20	Bñdicite dño oẽs ãgeli ei⁹/potẽtes virtute faciẽtes verbũ illi⁹:ad audiẽdã vocẽ ſermonũ eius.	Bñdicite dñm oẽs ãgeli ei⁹ / potẽtes virtute qui facitis ꝟbũ ei⁹:ad audiẽ dã vocẽ ſermonũ eius.	Benedicite dño angeli eius/ fortes robore/ faciẽtes verbũ ei⁹:obediẽtes voci ſermonis eius.
21	Bñdicite dño oẽs virtutes ei⁹: miniſtri eius qui facitis volũtatem eius.	Bñdicite dñm oẽs virtutes eius: miniſtri eius qui facitis volũtatẽ ei⁹.	Benedicite dño oẽs exercitus ei⁹:miniſtri eius qui facitis placitũ illius.
22	Bñdicite dño oĩa opera eius:in omni loco dominatiõis eius benedic anima mea domino.	Bñdicite dñm oĩa opera eius:in omni loco dominationis eius bñdic anima mea dominum.	Bñdicite dño vniuerſa opa eius:in oĩbus locis poteſtatis eius benedic anima mea dominum.

TITVLVS. Dauid. Pſalmus gratiarũ actio cum ante tum maxime facta a Chriſto dño noſtra redemptione. Propheta in ſpiritu perſonã agit cuiuſq̃/diuinorum beneficiorũ gratitudine & gratiarũ actione flãmantis. 1

EXPOSITIO CONTINVA. Benedic aĩa mea dño:& oĩa quę intra me ſunt nomini ſancto eius. o ſpũs/o mens mea/o imago ad diuinã effigiẽ efformata gratias age dño poſſeſſori & creatori tuo:& oĩa p̃cordia mea/ cũctę aĩę meę vires bñdicite verbo eius ſanctitate pfecto. Benedic aĩa mea dño: & noli obliuiſci oẽs retributiões eius. o diuini vultus imago pſal 2
le/lauda/grãs age deo dñatori tuo:& ne ĩmemor & ĩgrata eſto bñficiorũ ei⁹. Qui ꝓpiciat 3
oĩbus iniquitatib⁹ tuis:qui ſanat oẽs infirmitates tuas:noli ĩmemor & ingrata eſſe bñficiorũ eius/qui remittit oĩa peccata tua:& oĩbus ex peccato cõtractis languoribus medet. Qui 4
redimit de interitu vitã tuã:qui coronat te in mĩa & miſerationib⁹. noli ĩmemor & ingrata eſſe bñficiorũ eius/qui nõ ſolũ peccata tua dimittit/& ſanat morbos tuos/ſed & te ſuã imaginẽ ab æterno cruciatu gehẽnę eripit:& gloria donat ſempiterna/ nullo merito tuo ſed dono mĩę ſuę & miſerationũ ſuarũ elargitione. Qui replet in bonis deſideriũ tuũ: renouabit 5

vt aquilę iuuẽtus tua. noli inquã īmemor esse bñficiorũ factoris tui/ qui offensas tuas dimittit/ qui egritudines tuas sanat/ qui redimit te a morte gehennę/ qui cœlesti regno te donat/
6 qui solus bonis suis mentẽ tuã satiat: qui renouabit vt aquilę iuuentã tuã/ teq; in semp floriã
7 imarcessibilẽq; suscitabit vitã. Faciẽs mias dñs: & iudiciũ oibus iniuriã patiẽtibus. Notas fecit vias suas moisi: & filijs israel volũtates suas. nequaq̃ detur obliuioni tantorũ bonorũ
8 largitor/ miserator dñs: & iust9 iudex oib9 ijs q̃ iuste patiũt. miam suã & iudiciũ suũ manifestauit moisi: pplo israelitico legẽ suã & p̃cepta sua. Miserator & misericors dñs: lõganimis
9 & multũ misericors. cõpatiẽs & ꝓpicius dñs: ad irascendũ & vlciscendũ tardus/ & plurimus
10 ad ignoscendũ. Non in ppetuũ irascet: neq; in æternũ cõminabit. nõ in æternũ succẽsebit
nobis: neq; infensus retinebit cõtra nos irã suã in sempiternũ. Nõ secũdũ peccata nostra fecit nobis: neq; secundũ iniquitates nostras retribuit nobis. nõ reddidit nobis vices vt merebant delicta nostra: neq; vt meritę erãt trãsgressiones nostræ castigauit nos/ supplicioq; af-
11 fecit. Quoniã secundũ altitudinẽ cœli a terra: corroborauit miam suã sup timẽtes se. quãto
12 differt diuinũ a mortali: tanto validiorẽ effecit ꝓpiciationẽ suã ijs qui charitate bñficiorum suorũ inflãmati metuũt eũ. Quantũ distat ortus ab occidẽte: longe fecit a nobis iniquitates
13 nostras. q̃ ꝓcul est oriẽs ab occasu/ vita a morte/ lux a tenebris: tã procul fecit a nobis trãsgressiões nostras. Quomodo miserẽt pater filiorũ/ misertus est dñs timẽtibus se: quoniã ipse
cognouit figmentũ nostrũ. nõ secus ac idulgẽs pater parcere solet & benign9 ignoscere de-
14 lictis liberorũ suorũ/ ita dñs ignouit & ꝓpicius factus est seruis suis metuẽtibus eũ: quoniã
ipsi cognita est fictio & plasmatura nostra. Recordatus est quoniã puluis sum9/ homo sicut
fœnũ: dies eius tanq̃ flos agri sic efflorebit. in mẽtẽ reuocauit dñs/ quoniã nos factura sua/
15 ex terra plasmati sum9/ q; homo ī hoc mũdo quasi fragilis herba/ q; q; tẽpus vitę eius & ois
gloria eius in modũ floris agri cõtinuo fugit/ elabit/ emarcessit. Quoniã spũs ptransibit in
illo & nõ subsistet: & nõ cognoscet amplius locũ suũ. recordatus est dñs/ quia aia egrediet
16 ab hoie/ & q; homo nõ amplius in hoc mũdo subsistet: & nõ cõsyderabit amplius loca/ ter-
ras/ honores & possessiones suas. Mia autẽ dñi ab æterno & vsq; in æternũ: sup timẽtes eũ.
17 vita hęc tẽporalis breuissima est & cito trãsitura/ sed mia dei nostri nõ defutura est in sem-
18 piternũ: ijs qui in charitate metuũt eũ. Et iustitia illius ī filios filiorũ: ijs qui seruãt testamẽtũ eius. Et memores sunt mandatorũ ipsius: ad faciendũ ea. & iustificatio dñi & æquitatis
19 retributio in lõga gñationis seriẽ: eorũ qui custodiũt legẽ & p̃cepta ei9. & qui ī memoriã revocãt mãdata eius: vt adipleãt ea. Dñs in cœlo parauit sedẽ suã: & regnũ ipius oibus dñabit. dñs qui nobis miam suã facit & iustitiã ī filios eorũ qui custodiũt p̃ceptũ eius/ & faciũt
20 mãdata eius/ aptauit ī cœlestib9 thronũ suũ in dextera patris sui: & iperiũ suũ excellsius cũctis/ vniuersis iperabit. Bñdicite dño oes angeli eius: potẽtes virtute/ faciẽtes verbũ illius
21 ad audiẽdã vocẽ sermonũ eius. gl'ificate dñm & gratias agite vniuersi spũs administratorij eius: iplẽtes iussionẽ ei9 vt obediat mãdato æterni verbi eius. Bñdicite dño oes virtutes
22 eius: ministri eius q̃ facitis volũtatẽ eius. exaltate/ magnificate & gl'ificate dñm qui solus est
omni bñdictione dignus/ vniuersi cœlestes exercitus ei9: qui ministratis ei/ & nũq̃ trãsgredimini iussum & bñplacitũ eius. Bñdicite dño oia opa eius: in õni loco dñationis eius benedic aia mea dño. gl'ificate dñm & sup oia bñdictũ agnoscite vniuersa opificia eius: & in omnibus quibus/ vniuersis dominabitur & prouidet creaturis/ o spiritus meus benedictiõe exalta deum conditorem & dominatorem tuum.

ADVERTE. Quinto versu. renouabit vt aquilę iuuẽtus tua. nulla inter hui9 aeris volucres acutius & pfectius aquila solẽ intueat: cui & datũ est iuuentã renouare. nullũ in hoc sensibili mũdo aĩal/ lympidius/ absolutiusq; hoie deũ agnoscit. cui & soli datũ est/ post exactã ętatẽ resurgere/ & in iuuentã ppetua imortalitate florentẽ reuiuiscere. Sed & aquila ferẽ: nõ senio nõ egritudine sed aduncitate rostri perire: quã attritu petrę corrigit/ positaq; senecta iuuenescit. alioqui intantũ superius accrescit rostrũ: vt adũcitas aperiri nequeat/ atq; ita cõficiat fame. mẽs etiã nostra nõ senio nõ morbo deperit si exerceat ad Christũ. alioqui fame cœlestis alimonię qua sola ipsa viuit/ interit in mortisq; supplicijs deputata suo fine caret æternisq; bonis spoliat. vt oculus quidã æternus: cui in tenebris semp & assidue cõfodit pupilla. Cęterũ aquilę cũ dracone insitũ est naturale odiũ: quippe qui & illi & pullis eius insidiet. & nobis quoq; non minus cũ dęmone: qui nobis nõ desinit insidiari/ & ab ipo ortu / primisq; cunabulis liberis nostris nostroq; generi. Verũ ita deceret Christianos hoies liberos suos ꝓbare: vt haliaetũ suos (sic eni vocãt piscium p̃datricẽ aquilã/ q̃si ἁλιαετικὸν ἀετὸν id est piscatoriã aqlã & acutissime cernẽtẽ) illa eni iplumes etiãnũ pullos suos pcutiẽs/ subide cogit aduersus intueri solis radios. & si cõniuentẽ flentẽq; aĩa duerterit: p̃cipitat e nido velut adulterinũ & degenerẽ. illũ vero cuius acies firma/ cõtra steterit: educat. ita & Christiani liberos suos ad dei cognitionẽ dũ tantilli sunt castigare deliberent: reluctãtes autẽ & dei

AQVILA

102 Benedic. 1. 103 disciplinã ferre non valentes/ceu degeneres & adulterinos repellere. vt cum ossifragis: duris saltẽ attriti laboribus viuãt. illos enĩ quos haliaetus nobis aquila e nido demittit: accipit ossifraga ignobilior quidẽ in aquilarũ genere educãdos. sic etenĩ diuina statuit puidẽtia. & hæc de aquila. ¶ Quinto versu. qui replet in bonis desiderĩ tuũ: dici potest sine in. Hieronym⁹ ex hebrẽo/qui replet bonis ornamentũ tuũ. alijs placet esse dicendũ: os tuũ. & tũc itelligendũ esset: qui replet bonis/laudibus scilicet & gratiarũ actionib⁹ os tuũ. ¶ Qui todecimo versu. quoniã spũs ptrãsibit in illo & nõ subsistet/& nõ cognoscet ãplius locũ suũ. id nõ subsistet/non cognoscet: eũ respicit a quo spũs ptransierit. nã spiritu nostro a corpore nostro abeũte: nõ amplius in hoc sęculo subsistim⁹/neq; locũ nostrũ vltra ĩ eo cognoscim⁹. & q̃q̃ resurrectiõe iterũ subsistem⁹: nõ tamẽ amplius reuertemur ad locũ & eas partes quas in hoc mũdo reliquim⁹: sed in altero solũ (secundũ quod deo cognitũ est) subsistemus sęculo. et q; eũ respiciat a quo spiritus ptransijt/apertius ex hebrẽo expressit Hieronym⁹ cũ inquit: spũs ptransiet eũ & nõ cognoscet eũ vltra locus eius. quod dictũ est ne quis ipius torqueat itelligentiã/ spiritui tribuẽs & parti quod de supposito & toto diuinus enũciauit spiritus. Cætera in tralationibus/satis plana & concordia: neq; vlteriori annotatione egent.

¶ Ipsi Dauid. CIII.

1 Benedic aĩma mea domio: dñe deus meus magnificatus es vehementer.

2 Confessionẽ & decorẽ induisti: amictus lumie sicut vestimento.

3 Extendens cœlũ sicut pellẽ: qui tegis aquis superiora eius.

4 Qui ponis nubẽ ascensum tuũ: qui ambulas super pennas ventorũ.

5 Qui facis ãgelos tuos spũs: & ministros tuos ignem vrentẽ.

6 Qui fundasti terrã sup stabilitatẽ suã: nõ inclinabit in sęculũ sæculi.

7 Abyssus sicut vestimẽtũ amictus ei⁹: sup mõtes stabunt aquæ.

8 Ab ĩcrepatione tua fugiẽt: a voce tonitrui tui formidabunt.

9 Ascendũt mõtes & descendunt campi: in locũ quem fundasti eis.

10 Terminũ posuisti quẽ nõ transgrediẽtur: neq; cõuertent operire terrã.

11 Qui emittis fontes ĩ cõ

¶ Ipsi Dauid. CIII.

Benedic aĩma mea dominũ: dñe de⁹ meus magnificatus es vehementer.

Confessionẽ & decorẽ induisti: amictus lumie sicut vestimento.

Extendens cœlũ sicut pellẽ: qui tegit in aquis superiora eius.

Qui ponit nubẽ ascensum suum: qui ambulat super pennas ventorũ.

Qui facit angelos suos spũs: & ministros suos ignem vrentem.

Qui fũdauit terrã sup stabilitatẽ ei⁹: & nõ iclinabit in sęculũ sęculi.

Abyssus sicut pallium amictus eius: sup montes stabũt aquæ.

Ab increpatiõe tua fugiẽt: a voce tonitrui tui formidabũt.

Ascẽdunt mõtes & descendũt campi: in locũ quem fundasti eis.

Terminum posuisti eis quẽ nõ trãsgrediẽt: neq; cõuertent operire terrã

Qui emittit fõtes in cõ-

CIIII.

Benedic aĩma mea domio: dñe deus meus magnificatus es nimis.

Gloria & decore indutus es: amict⁹ luce quasi vestimento.

Extẽdẽs cęlos vt pellẽ: qui tegis aquis cęnacula ei⁹/qui ponis nubẽ currum tuũ: qui ambulas super pennas venti.

Qui facis ãgelos tuos spiritus: ministros tuos ignem vrentem.

Qui fundasti terrã sup basem suã: nõ cõmouebit in sęculũ & ĩ sęculũ.

Abysso quasi vestimẽto operuisti eã: sup mõtes stabunt aquę.

Ab ĩcrepatione tua fugiẽt: a voce tonitrui tui formidabunt.

Ascendũt mõtes & descendũt campi: ad locũ quem fundasti eis.

Terminũ posuisti quẽ nõ ptrãsibũt: nec reuertentur vt operiãt terrã.

Qui emittit fõtes ĩ cõ-

uallíbꝰ: íter mediũ mõ-
tiũ pertranſibũt aquæ.
12 Potabũt omnes beſtiæ
agrí/expectabunt ona-
grí in ſití ſua.
13 Super ea volucres cœlí
habítabũt:de medío pe
trarũ dabũt vocẽ ſuã.
14 Rígãs mõtes de ſuprío-
ríbꝰ ſuís:de fructu ope-
rũ tuorũ ſatiabít terra.
15 Producẽs fœnũ iumẽ-
tís:& herbam ſeruitutí
homínum.
16 Vt educas panẽ de ter-
ra: & vínũ lætificet cor
hominís.
17 Vt exhílaret faciem ín
oleo:& panís cor homí
nís confirmet.
18 Saturabũtur lígna cã-
pí & cedrí líbaní quas
plantauit: íllíc paſſeres
nídificabũt.
19 Erodíj domus dux eſt
eorũ/ mõtes excelſí cer-
uís:petra refugium eri-
nacíjs.
20 Fecit lunã ín tẽpora:ſol
21 cognouit occaſum ſuũ.
Poſuíſtí tenebras & fa-
cta eſt nox:in íꝑa ꝓtrã-
22 ſíbunt oẽs beſtiæ ſíluæ.
Catulí leonũ rugientes
vt rapíant:& quęrant a
23 deo eſcam ſibí.
Ortus eſt ſol & cõgre-
gatí ſunt: & ĩ cubilibus
24 ſuís collocabuntur.
Exíbit homo ad opus
ſuũ:& ad operationem
25 ſuã vſq; ad veſperam.
Quã magnificata ſunt
opera tua dñe/ omnia ĩ

uallíbus:ínter medium
montiũ ꝓtranſibũt aq̃.
Potabũt eas oẽs beſtiæ
ſíluaꝝ:expectabũt ona
grí in ſití ſua.
Super ea volucres cœlí
habítabũt:de medío pe
trarũ dabũt voces ſuas.
Rígãs mõtes de ſuprío-
ríbꝰ ſuís:de fructu ope-
rũ tuorũ ſatíabít terra.
Producẽs fœnũ iumẽ-
tís:& herbam ſeruitutí
homínum.
Vt educat panẽ de ter-
ra:et vínum lętíficet cor
hominís.
Vt exhílaret faciem ín
oleo: & panís cor homí
nís confirmet.
Satíabunt omnía lígna
ſíluarum & cedrí líbaní
quas plãtaſtí:íllíc paſſe-
res nídíficabunt.
Fulicę domus dux eſt
eorum/ montes excelſí
ceruís : petra refugium
erinacíjs.
Fecit lunã ín tẽpora:ſol
cognouit occaſum ſuũ.
Poſuíſtí tenebras & fa-
cta eſt nox:in íꝑa ꝓtrã-
ſíbũt oẽs beſtiæ ſíluę.
Catulí leonũ rugientes
vt rapíant: et quęrant a
deo eſcam ſibí.
Ortus eſt ſol & cõgre-
gatí ſunt: et ĩ cubilibus
ſuís ſe collocabunt.
Exíet homo ad opꝰ ſu-
um:& ad operationem
ſuam vſq; ad veſperã.
Quã magnificata ſunt
opera tua dñe/ omnia ĩ

uallíbus: vt íter medíos
montes fluant.
Vt bíbãt omnía aĩalía
regionũ:et reficiãt ona-
grí ſítím ſuam.
Super ea volucres cœlí
morabuntur:de medío
nemoꝝ dabũt vocẽ.
Qui írrígas montes de
cenaclís tuís : de fructu
operũ tuorũ íplebít tra
Germinãs herbã íumẽ
tís & fœnũ ſeruitutí ho
mínum:vt educat panẽ
de terra.
Et vínũ lętíficet cor ho-
mínis/ ad exhílarandã
faciem oleo:panís autẽ
cor hominís roborat.
Saturabũtur lígna dñí:
cedrí líbaní quas plan-
taſtí.
Ibí aues nídíficabunt:
míluo abies domus e-
íus.
Montes excelſí ceruís:
petra refugium erina-
cíjs.
Fecit lunã ꝓ tẽpora:ſol
cognouit occubitũ ſuũ.
Poſuíſtí tenebras & fa-
cta eſt nox:ĩ íꝑa mouẽ-
buntur oẽs beſtię ſíluę.
Leones rugiẽtes ad prę
dam: & quęrẽtes a deo
eſcam ſibí.
Oríente ſole recedent:
& ín ſpeluncís ſuís cu-
babunt.
Egredietur homo ad
opus ſuũ:& ad ſeruitu-
tẽ ſuã vſq; ad veſperũ.
Quã multa ſunt ope-
ra tua dñe:omnia ín ſa-

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
103 Benedic.2.	sapiētia fecisti: īpleta est terra possessione tua.	sapientia fecisti: repleta est terra creatura tua.	pientia fecisti: īpleta est terra possessione tua.
26	Hoc mare magnum & spacioſū manib9: illic reptília quorū nō ē nūer9	Hoc mare magnum & spacioſum illic reptília quorū nō est numerus/ animalia pusilla & magna: illic naues pertransibunt.	Hoc mare magnum & latū manibus/ibi reptília inumerabília: aialia parua cum grandibus.
27	Aialia pusilla cum magnis: illic naues pertrā-sibunt.		Ibi naues pertranseūt: leuiathan istū plasmasti vt illuderet ei.
28	Draco iste quē formasti ad illudendū ei/ oia a te expectant: vt des illis escam in tempore.	Draco iste quē formasti ad illudendū ei/ oia a te expectāt dñe: vt des illis escam in tempore.	Oia in te sperāt: vt des cibū eis in tēpore suo.
29	Dante te illis colligent: apiēte te manū tuā oia implebūtur bonitate.	Dante te illis colligent: apiēte te manū tuā oia replebūtur vbertate.	Dante te illis colligent: aperiente te manū tuā replebuntur bono.
30	Auertēte autē te faciē tuā turbabunt/ auferes spm̄ eorū & deficiēt: & ī puluerē suū reuertent.	Auertēte autē te faciē tuā turbabunt/ auferes spm̄ eorū et deficiēt: & ī puluerē suū reuertent.	Absc̄odes vultū tuū & turbabunt/ auferes spm̄ eorū & deficiēt: & ī pulverem suum reuertent.
31	Emittes spiritū tuū & creabūtur: et renouabis faciem terræ.	Emitte spiritū tuū & creabuntur: & renouabis faciem terræ.	Emittes spiritū tuū & creabūtur: & istaurabis faciem terræ.
32	Sit gloria dñi in sęculū: lętabitur dñs in operibus suis.	Sit gloria dñi in sęculū sęcli: lętabit dñs in operibus suis.	Sit gloria dominii sempiternū: lętabitur dñs ī operibus suis.
33	Qui respicit terrā & facit eā tremere: qui tāgit montes & fumigant.	Qui respicit terrā & facit eā tremere: qui tāgit montes & fumigabūt.	Qui respicit terram & tremet: tangit montes & fumabunt.
34	Cantabo domino in vita mea: psallā deo meo q̄diu sum.	Cantabo domino in vita mea: psallā deo meo q̄diu ero.	Cantabo domino in vita mea: psallā deo meo q̄diu sum.
35	Iocundū sit ei eloquiū meū: ego vero delectabor in domino.	Suauis sit ei laudatio mea: ego vero delectabor in domino.	Placeat ei eloquiū meum: ego autem lętabor in domino.
36	Deficiāt pc̄tōres a terra & iiqui ita vt nō sint: benedic aia mea dño.	Deficiāt pc̄tōres a terra & iiqui ita vt nō sint: benedic aia mea dño.	Deficiāt pc̄tōres de terra et īpij vltra non sint: benedic aia mea dño.

TITVLVS Nullus. psalmus specialius bñficia dei & quidētię eius denarrationē cōtinuat. sed & hūc quibusdā Christi mysterijs accōmodat Hieronym9. Propheta in spū loquitur. 1

EXPOSITIO CONTINVA. Benedic aia mea dño: dñe deus meus magnificatus es vehemēter. lauda/ magnifica/ gl̄tifica spūs meus Christū dñatorē oim: quia tu dñator Christe/ creator/ recreator & reparator me9/ exaltatus es supexcellēter. 2

Cōfessionē & decorē induisti: amictus lumine sicut vestimēto. gloria & honore coronatus es: & clarificatus apud patrē ea claritate quā habuisti apud eū priusq̄ mūdus fieret. 3

Extendēs cœlū sicut pellē: qui tegis aquis supiora eius. qui expandis sup terrā cœlestes & spūales viros tanq̄ dei tabernaculū: qui gratijs & charismatibus spūs tui summos eorū iples & cōtegis. Qui ponis nubē 4

5 aſcenſum tuū: qui ambulas ſup pennas ventorū. qui aſſumptus in nube aſcendiſti in cœlū:
qui altitudinē tranſcēdiſti angelorū. Q ui facis angelos tuos ſpiritus: & miniſtros tuos ignē
vrentē. qui in cœlū aſcēdēs ſpirituales ſubſtantias mittis ad apoſtolos tuos ſecūdi aduētus
6 tui pręcones: & in ſimilitudinē coruſcātis flammę angelos identidē reſurrectionis tuę nun-
cios. Q ui fundaſti terrā ſuper ſtabilitatē ſuā: nō inclinabitur in ſęculū ſęculi. qui firmiter ſta-
7 biliuiſti habitatores orbis terre ſup baſem ſuā incōcuſſibilē petrā: ab illo ſuo fundamēto nō
dimouebūtur in ſempiternū. A byſſus ſicut veſtimentū amictus eius: ſup montes ſtabūt aq̄.
8 profunditate diuinorū eloquiorū ornabūtur: & ſuper principes eorū infuſiones chariſmatū
ſpiritualiūq; gratiarū. A b increpatione tua fugiēt: a voce tonitrui tui formidabūt. habita-
9 tores terrę ob repręhenſionē ſcelerū ſuorū a tuis ſanctis apoſtolis & diſcipulis prę verecū-
dia deliteſcent: & a vehemētia prędicationis eorū / animis cōcutiētur & pauebūt. A ſcendūt
montes & deſcendūt campi: in locū quē fūdaſti eis. ſummates eccleſiæ tuæ virtutibus ꝓfi-
10 ciunt & contemplationibus ad te aſſurgunt: et ſubditi ſeſe humiliant & obedientię ſe ſub-
mittūt vnuſquiſq; ſecundū vocationē qua vocaſti eū. T erminū poſuiſti quē nō tranſgrediē-
tur: neq; cōuertētur operire terrā. id deſignat quēq; in ſuo gradu manſurū: neq; vlterius er-
roribus & cōfuſione terrā eſſe replendā. verū reliquorū verſuū (quia pſalmus longus eſt &
prę ſe pingere videtur in hiſtoria naturæ diuinā prouidentiā legendā) cui cordi fuerit ab
expoſitione Hieronymi aut alegoricā aut myſticā requirat intelligentiā. Nunc ad annota-
tiones nos conuertamus.

ADVERTE. Tertio verſu. extendens cœlū ſicut pellē. intelligi volūt ſicut tentoriū / velum
& cortinā: & vocabulū qđ hic hebraicę habeť id etiā ſignificare: adde inſup q; & tabernacu-
la id eſt tentoria olim fiebant cooperiebāturue ex pellib⁹. ¶ Duodecimo verſu. expectabūt
onagri in ſiti ſua. Onager agreſtē aſinū ſonat. & inter aſinorū ſpecies: de quibuſdā memi- Onager.
nit Plinius / quibus eſt maximū aquarū tediū. illis ſiquidē fœtus charitas ſumma / adeo vt
per ignes ad fœtus tendāt: ſed aquarū tediū maius. Nā ſi riuus vel minimus interſit: horrēt
ita vt pedes omnino caucāt tingere. nec niſi aſſuetos potant fontes in pecuarijs: atq; ita vt
ſicco tramite ad potū eant mirūq; dictu ſitiunt. Id genus animaliū hic etiā onagrorū noīe
compręhenſum inficias nō eā. cū & naturæ onagrorū ſit mirū in modū ſitire: & fuctu terræ
potius refrigeriū quęrere q̄ aquas adire. Sed quos potius huic generi aīalis cōparabim⁹ q̄
Iudæos: qui flāmis ſe potius cōmittāt q̄ vitalis regenerationis lauacro? qui iam ſupra mille-
nos & quingenos annos expectāt meſſiā ſuū in ſitu ſua / etiā poſteaq̄ venit: ſed faſtidio mo-
diculæ aquæ qua ad eū eundū eſt / malūt diffiteri veniſſe terreno fuctu & miſerabili induſtria
viuentes. vtinā cerui eſſent nō onagri: quod eorū ſalutis gratia dictū velim. nā de eis pro-
phetatū / impletū eſt. Chriſtus dñs captus eſt i peccatis noſtris: cui dixim⁹ in vmbra tua vi-
uemus i gētibus. ¶ Tertiodecimo verſu. de medio petrarū dabunt voces ſuas: in pſalterijs
quę in vſu habenť / deeſt ſuas. & bene. Et habet Hieronym⁹ ex hebræo / de medio nemorū
dabunt vocē. quod magis probant qui norunt hebraice: & dictionē APA hic poſitā / ramū
aut frondē potiuſq̄ petram ſignificare volunt. Adde q; & primę verſus particulæ id melius
quadrare videť / in qua dicit ſup ea volucres cœli habitabūt / id eſt ſup ea q̄ prenoiata ſunt
montes / aquas decurrētes / beſtias agri / & onagros. eſt enī hoc in loco ea neutrū plurale: vt
et greçe hoc in loco ἐπάνω τὰ. ¶ Duodeuiceſimo verſu. ſaturabūť ligna cāpi / & cedri liba-
ni quas plātauit / illic paſſeres nidificabūt: ſic interpte Hieronymo habeť ex hebręo / ſatura
būtur ligna dñi / cedri libani quas plantaſti / ibi aues nidificabūt. quod & approbātibus Iu-
dæis verius interptatū eſt. de cedro cui iuſtus cōparaťur: in annotationib⁹ pſalmi nonageſi-
miprimi dictū eſt. ſunt enī ligna cedri / imputribilia. quæ cū ſint iuſtorū ſymbola: nimirū li-
gna dñi dicūtur. et vbi dicim⁹ / illic paſſeres nidificabūt: Hieronym⁹ / ibi aues nidificabūt.
& vbi interptes paſſerē habēt: frequētius Hieronym⁹ generale vocabulū habet auē: vt ver-
ſu primo pſalmi decimi. tertio pſalmi octogeſimitertij. octauo pſalmi centeſimiprimi. et ſe-
xto pſalmi cēteſimiviceſimitertij. ¶ Vndeuiceſimo verſu. erodij dom⁹ dux eſt eorū: Hiero- Erodius.
nym⁹ / miluo abies dom⁹ eius. tralatio romana / fulicę domus dux eſt eorū. Paulus hebręus
nō erodiū / nō miluū / nō fulicā ſed ciconiā eſſe putat. ἐρωδιὸς Ariſtoteles eam vocat: quā
noſtri ardeā. quā & verū eſt in altiſſimis nidos ſtruere arboribus: ſed & etiā miluum. ſunt &
qui erodium / diomedæā auē appellāt. verum aues diomedęæ: non in arboribus ſed in terra
(effoſſa ſcrobe) habitāt / fœtuſq; incubāt. & miror interptē qui pro erodio in ędītione roma-
na fulicā littoralē & marinā auem traduxerit. verum in expoſitione ſup hunc pſalmū / quę
fertur eſſe Hieronymi: diffinit erodius maximū volatilium aquilā ſuperās / atq; vorās. ſed
quā hanc dices: niſi forte griphem? Hæc adducta ſunt: vt intelligas in tanta ſentētiarū di-
uerſitate / auis in hebręo hoc in loco poſitæ quænā ea ſit difficile eſſe cōperire veritatē. ſed
eſto Ardea vt ſeptuaginta dixere / aut Ciconia vt Paulus / aut Miluus a miluiendo notus

accipiter vt hic vertit Hieronym⁹.nã(et quod hic dicit)abietes altissimasq; arbores domos habẽt hę volucres. Sed iquies/quid sibi volũt septuagita cũ dicũt: τοῦ ἐρωδιοῦ ἡ κατοίκια ἡγεῖται αὐτῶν: Nichil quoad litterã:nisi q⁹ ardeę dom⁹ pręsidet illis.dixerat enim passeres in cedris nidulare.at quia altius ardeę nidificant:nũc quoq; dicit ardearũ domos id est nidos/passeribus pręesse ac pręsidere/ceu summa pręsunt imis. ¶ Eodẽ nonodecimo versu.montes excelsi ceruis.sunt qui hic nõ ceruis sed ibicibus dicendũ esse volunt.idq; qđ dicit excelsi mõtes:magis eis cõuenire.& sunt ibices capreę quæ pręrupta & inaccessa mõtiũ incolũt agilitatis pnicitatisq; mirãdę. q̃q̃ onerato capite vastis cornibus se librãt vt tormento aliquo rotatę in petris/potissimũ e monte aliquo in alĩ transilire cupientes/atq; recursu pernici quo libuerit exultãt.harũ venatus nõ canũ modo sed & hominũ supremo vitæ periculo sepe tentaf.rhetici mõtes qui & germanici/hac caprea abundãt. ¶ Itẽ eodẽ 19 versu.petra refugiũ erinacijs.quod hic erinacius: greci dicũt χοιρογύλιον pro quo ĩ Leuitico legĩt chirogylus/ corrupti⁹ chirogryllus.latini echinũ terrestrẽ/& ericiũ chœrogyliõ vocãt.sed & Hieronymus ad Sũniã & Fretelã Scithas scribens: dicit animal esse nõ mai⁹ ericio/habẽs similitudinẽ muris & vrsi.vnde & in palestina arctomys/id est vrsinus mus dicĩ.& magna est in istis regiõibus (inquit)huius generis abundãtia/sempq; in cauernis pectrarũ & terræ foueis habitare cõsueuerũt.hęc Hieronymus.& cõtẽplatus sum Alpinũ murẽ sic eni vocat Plinius quoddã genus aialis quod & alpes rheticę ferũt/& cõiecturã oĩno feci eũ esse quẽ erinaciũ/chœrogiliũ/arctomyn/vrsinũue murẽ interdũ appellãt. grecus codex hic habet λαγωοῖς id est leporibus aut sĩ mauis cuniculis.quod arbitror factũ ab interpretibus:quia hoc aialis genus in Leuitico ruminare & vngulã nõ diuidere/ id est bisurcare dicĩt.quod æque leporibus vt chœrogylijs cõuenire cognoscĩt. chœrogylius (inquit) qui ruminat/vngulãq; nõ diuidit:ĩmundus est.sed & aiaduertere debuerũt : ilico subiũctũ leporẽ tanq̃ alterã animãtis speciẽ.nã vbi dixit de chœrogylio ĩmundus est : cõtinẽter subintulit/lepus quoq;.nã & ipe ruminat:sed vngulã nõ diuidit.satius igĩt videt vt aut chœrogylijs/aut(vt Hieronym⁹)erinacijs dicaf.sunt etiã codices Psalterij Hebraici habẽtes cuniculis.Et nõ negauerim huiusmodi erinacios petrarũ dici cuniculos.q⁹ antra & cuniculos petrarũ sibi fodiãt quos inhabitẽt. ¶ Vicesimo versu.fecit lunã in tẽpora:id intelligũt fecit lunã in mẽses.nã dẽptis ijs qui Romanorũ cõsuetudinẽ sequẽtes a sole menses ducũt:cęteræ nationes eos a luna cõputãt.renouaf eni quolibet mẽse.& a coitu id est a silẽte luna ad proxime silentẽ/mẽsis extendĩt.quod dictũ est.ne putẽt intelligendũ in tẽpora:in significationes/& euentuũ p̃fagia.in quibus casso labore supputãdis:multi cũ Chaldęis/magis veneficiq; ac necromãtibus proxime notãdi/ nimia curiositate vanescũt. a qua quidẽ minus laudabili cognoscẽdi cupiditate olim iplicitũ/benignitas Christi IHESV saluatoris me clementissime eripuit/largita gratia studij melioris approbãdi/refutãdiq; illiberalis/supstitiosi & noxij.sed nõ michi idcirco qui id cõfitẽs & bñficiũ agnoscẽs/alijs idẽ exopto/gratia vla debeẽt:sed illi soli qui munus nullis meritis/at sola sua exuberãti bonitatis copia/idulsit.

¶ Vicesimosexto versu.hoc mare magnũ & spaciosum manib⁹.Hieronym⁹ in epistola superius adducta:manib⁹ existimat ad capacitatẽ eius referri.q⁹ quasi expassas man⁹ habeat: & in se cũctas aquas capiat. quid si etiã per manus:brachia maris & sinus itelligam⁹/quibus se in amplũ spaciose per terras porrigit:de quibus Pelignus poeta. nec brachia longo Margine terrarũ porrexerat amphitrite.hoc vocabulo manib⁹ hoc ĩ loco caret tralatio romana/& codex grecus. ¶ Vicesimo octauo versu. draco iste quẽ formasti ad illudẽdũ:Hieronymus ex hebręo/ leuiathã istum plasmasti: vt illuderet ei.græce sic Δράκων ὃν ἔπλασας ἐμπαίζειν αὐτῷ. quod arbitror sic recte posse verti.draco iste quẽ formasti/ vt illuderes ei.Nam αὐτῷ/id est ei:masculinũ est.quod πρὸς θάλασσαν id est ad mare referri nõ potest.nã apud grecos fœmininũ est.& si tertia vertis psona/illuderet: nõ facile vt deas quidnã quod illudat/ intelligere debeas.& dñs in Iob. an extrahere poteris leuiathã hamo?nũquid illi illudes quasi aui?quasi posse illudere leuiathã/dei sit/ nõ humanę fragilitatis. Eundem leuiathã & cetum interpretatur Hieronymus:quo proculdubio figuratur diabolus.quod ex adiuncto draconis aut serpentis vocabulo: satis intelligitur.neq; eni pistrix aut balena:de se draco aut serpẽs est.sed aduersarius draco dicitur et serpens ob molitiones eius flexuosas/ obliquas & tortas opertasq; insidias. cetus autẽ ob inexplebilẽ voraginẽ.& vt naues in mari vbi cetus est maximũ earũ periculũ/pertrãseunt: ita & nos in hoc mundo vbi draco ille magn⁹ habitat/pertrãsimus. Sed quo pacto/ ceto in mari diuia prouidẽtia illudi ordinatũ sit ne in eo cuncta perirẽt:audire operepreciũ est. Orcę: cetis infensę beluæ/dentibus truculẽtæ/quarũ imago nulla representatiõe exprimi possit alia q̃ carnis cuiusdã informis & imensæ. vbi igitur ceti id est balenæ se estate cõdunt in quodã sinum placido & capaci/mire gaudentes ibi parere:hoc norunt Orcæ.& irrũpentes in secreta:&

Draco.

vitulos earũ/ac fœtas vel etiã in annũ grauidas lacerant morsu incursuq; ceũ liburnicarũ rostris fodiũt. illę ad flexũ imobiles/ ad repugnandũ inertes & pondere suo oneratę/ tunc quidẽ & vtero graues pariendiue pœnis iualidę: solũ auxiliũ nouere/ in altũ ꝓfugere/ & to to se defendere oceano. cõtra/ orcę: occurrere laborãt/ seseq; opponere/ & cautiũ angustijs trucidare/ in vada vrgere/ saxis illidere. spectanẽ ea prelia (ceu mari ipso sibi irato) nullis in sinu ventis/ fluctibus vero ad anhelitus ictusq;/ quãtos nulli turbines voluant. hęc de ceto ex historijs. Et quotusquisq; euaderet a faucibus imanissimi draconis / voratoris animarũ multo minus q̃ ceti vllus pisciũ: nisi deus illi tanq̃ aut carne Christi macerata & cõtusa illusisset/ & ad viuã (vt sic dixerim) illusisset petrã? nõ est (inquit Esaias) species ei/ neq; decor/ & vidimus eũ & non erat aspectus. ¶ Tricesimoprimo versu. passim legitur/ emitte spiritũ tuũ & creabũtur vt romana habet ædito: verũ emittes ex hebręo legendũ & ex verbo sequenti renouabis. pariter & ex æditione gallica/ & ex gręco. vbi per futurũ legitur ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου/ emittes spiritum tuum.

¶HALLELVIA. CIIII.

1 COnfitemini domino & inuocate nomen eius: annũciate inter gentes opera eius.
2 Cãtate ei & psallite ei: narrate omnia mirabilia eius.
3 Laudamini in nomine sancto eius: lętetur cor quęrentiũ dominũ.
4 Quęrite dominũ & cõfirmamini: quęrite faciẽ eius semper.
5 Memẽtote mirabilium eius quę fecit: ꝓdigia ei⁹ & iudicia oris eius.
6 Semẽ abrahã serui ei⁹: filij iacob electi eius.
7 Ipse dominus deus noster: ĩ vniuersa terra iudicia eius.
8 Memor fuit in sęculum testamenti sui: verbi qd̃ mandauit in mille generationes.
9 Q d̃ disposuit ad abraham: & iuramenti sui
10 ad isaac. Et statuit illud iacob in pręceptũ: & israel in testamentũ æternũ.
11 Dicens tibi dabo terrã

¶HALLELVIA. CIIII.

COnfitemini domino et inuocate nomen eius: annũciate iter gentes opera eius.
Cãtate ei & psallite ei: narrate omnia mirabilia eius.
Laudamini in nomine sancto eius: lętetur cor quęrentiũ dominũ.
Quęrite dominũ & cõfirmamini: quęrite faciẽ eius semper.
Memẽtote mirabilium eius quę fecit: prodigia & iudicia oris eius.
Semẽ abrahã serui ei⁹: filij iacob electi eius.
Ipse dominus deus noster: in vniuersa terra iudicia eius.
Memor fuit in sęculum testamenti sui: verbi qd̃ mandauit in mille generationes.
Q d̃ disposuit ad abraham & iuramẽti sui ad isaac/ statuit illud iacob in pręceptũ: & israel in testamentum ęternum.
Dicens tibi dabo terrã

¶HALLELVIA. CV.

COnfitemini domino/ iuocate nomẽ eius: notas facite populis cogitationes eius.
Canite ei & psallite ei: loquimini ĩ vniuersis mirabilibus eius.
Et exultate in noie sancto ei⁹: lętetur cor quęrentiũ dominũ.
Quęrite dominũ et virtutẽ eius: quęrite faciem eius iugiter.
Recordamini mirabiliũ eius quę fecit: signoꝝ & iudiciorum oris eius.
Semẽ abrahã serui ei⁹: filij iacob electi eius.
Ipse dominus deus noster: in vniuersa terra iudicia eius.
Recordatus est in ęternũ pacti sui: verbi quod præcepit in mille generationes.
Quod pepigit cũ abraham: & iuramenti sui ad isaac.
Et firmauit illud cũ iacob in lege: cũ israel in pactum sempiternum.
Dicens tibi dabo terrã

Psal. 104 Cõfitemini

GALL.

chanaan: funiculũ hęre ditatis veſtræ.

12 Cũ eſſent numero breui: pauciſſimi & incolę eius.

13 Et pertrãſierũt de gẽte in gentẽ: & de regno ad populũ alterum.

14 Non relinquit hominẽ nocere eis: & corripuit pro eis reges.

15 Nolite tangere chriſtos meos: & in prophetis meis nolite malignari.

16 Et vocauit famẽ ſup terrã: & omne firmamentum panis cõtriuit.

17 Miſit ante eos virũ: in ſeruum venundatus eſt ioſeph.

18 Humiliauerũt in cõpedibus pedes eius/ ferrũ pertranſijt animã eius: donec veniret verbum eius.

19 Eloquiũ dñi inflãmauit eũ / miſit rex & ſoluit eũ: princeps populorũ & dimiſit eum.

20 Conſtituit eũ dñm domus ſuæ: & principem omnis poſſeſſionis ſuę.

21 Vt erudiret principes eius ſicut ſemetipm: & ſenes eius prudentiam doceret.

22 Et intrauit iſrael in ægyptũ: & iacob accola fuit in terra cham.

23 Et auxit populũ ſuum vehemẽter: & firmauit eũ ſuper inimicos eius.

24 Cõuertit cor eorum vt odirent populum eius:

ROM.

chanaan: funiculum hę reditatis veſtræ.

Cum eſſent in numero breui / pauciſſimi & incolę in ea: & pertranſierunt de gente in gentẽ & de regno ad populũ alterum.

Non permiſit hominẽ nocere eis: corripuit pro eis reges.

Nolite tangere chriſtos meos: & ī ꝓphetis meis nolite malignari.

Et vocauit famẽ ſup terrã: & omne firmamentum panis contriuit.

Miſit ante eos virũ: in ſeruum venundatus eſt ioſeph.

Humiliauerũt in cõpedibus pedes eius/ ferrũ ptrãſiuit animã eius donec veniret verbũ eius: eloquium domini inflã mauit eum.

Miſit rex & ſoluit eũ: princeps populorum & dimiſit eum.

Et cõſtituit eũ dñm domus ſuæ: & principem omnis poſſeſſionis ſuę.

Vt erudiret principes ſuos ſicut ſeipſum: et ſeniores ſuos prudẽtiam doceret.

Et intrauit iſrael ī ægyptũ: & iacob habitauit in terra chanaan.

Et auxit populũ ſuum nimis: & cõfirmauit eũ ſuper inimicos eius.

Cõuertit cor eorum vt odirent populum eius:

HEB.

chanaan: funiculũ hęre ditatis veſtrę.

Cum eſſent viri pauci: modici & aduenę in ea.

Et tranſierunt de gente in gentẽ: & de regno ad populum alterum.

Non dimiſit hominem vt noceret eis: & corripuit pro eis reges.

Nolite tangere chriſtos meos: & ꝓphetas meos nolite affligere.

Et vocauit famẽ ſup terrã: omnẽ virgã panis cõtriuit.

Miſit ante faciem eorũ virum: in ſeruũ venundatus eſt ioſeph.

Afflixerunt in cõpede pedes eius: in ferrũ venit anima eius.

Vſq; ad tẽpus donec veniret ſermo eiꝰ: eloquiũ dñi probauit eum.

Miſit rex & ſoluit eũ: princeps populorum & dimiſit illum.

Poſuit eũ dñm domus ſuę: & principẽ in omni poſſeſſione ſua.

Vt erudiret principes eius ſecundũ voluntatẽ ſuã: & ſenes eius ſapiẽtiam doceret.

Et igreſſus eſt iſrael ęgyptum: & iacob aduena fuit in terra cham.

Et creſcere fecit populũ ſuũ nimis: & roborauit eum ſuper hoſtes eius.

Cõuertit cor eorum vt odio haberent populũ

& dolũ facerent in ſeruos eius.
25 M iſit moyſen ſeruum ſuum: & aaron quem elegit ipſum.
26 P oſuit ī eis verba ſigno rũ ſuorũ: & prodigiorũ in terra cham.
27 M iſit tenebras et obſcurauit: & non exacerbauit ſermones ſuos.
28 C onuertit aquas eorũ ī ſanguinẽ: & occidit piſces eorum.
29 A edidit terra eorũ ranas: in penetrabilibus regum ipſorum.
30 D ixit & venit cœnomya & ſciniſes: in omnibus finibus eorum.
31 P oſuit pluuias eorum grandinẽ: ignẽ cõburentem in terra ipſorum.
32 E t ꝓcuſſit vineas eorũ & ficulneas eorũ: & cõtriuit lignũ finiũ eorũ.
33 D ixit & venit locuſta & bruchus: cuius non erat numerus.
34 E t comedit õne fœnũ ī terra eorũ: et comedit oẽm fructũ terræ eorũ.
35 E t ꝓcuſſit oẽ primogenitũ ī terra eorũ: primitias õnis laboris eorũ.
36 E t eduxit eos cũ argẽto et auro: & nõ erat ī tribubus eorũ infirmus.
37 L ętata eſt ægyptus in profectione eorũ: quia incubuit timor eorum ſuper eos.
38 Expãdit nubẽ in ꝓtectionẽ eorum: et ignẽ vt

& dolũ facerent in ſeruos eius.
M iſit moyſen ſeruum ſuum: & aaron quem elegit ipſum.
P oſuit ī eis verba ſigno rũ ſuorũ: & ꝓdigiorum ſuorũ in terra chanaã.
M iſit tenebras et obſcurauit eos: quia exacerbauerũt ſermones eius.
C onuertit aquas eorũ in ſanguinem: & occidit piſces eorum.
M iſit in terra eorũ ranas: & in cubilibus regum ipſorum.
D ixit & venit cœnomya & ſciniſes: in omnibus finibus eorum.
P oſuit pluuias eorũ in grandinẽ: & ignẽ cõburentẽ in terra ipſorum.
E t ꝓcuſſit vineas eorũ et ficulneas eoꝝ: et cõtriuit oẽ lignũ finiũ eorũ.
D ixit & venit locuſta & bruchus cuius non erat numerus: & comedit omne fœnum terrę eorum.
Et ꝓcuſſit oẽ primogenitũ ī terra ægypti: primitias oĩs laboris eoꝝ.
Et eduxit eos in argẽto & auro: & nõ erat ī tribubus eorũ infirmus.
L ętata eſt ægyptus in profectione eorũ: quia cecidit timor eorum ſuper eos.
Expãdit nubẽ in ꝓtectionẽ eorum: et ignẽ vt

eius: vt doloſe agerent contra ſeruos illius.
M iſit moyſen ſeruum ſuum: aaron quem elegit ſibi.
P oſuit ī eis verba ſigno rũ ſuorũ: & portẽtorũ in terra cham.
M iſit tenebras & cõtenebrauit: & nõ fuerunt increduli verbis eius.
C õmutauit aquas eorũ in ſanguinẽ: & occidit piſces eorum.
E bulliuit terra eorum ranas: in cubilibus regum eorum.
D ixit & venit muſca oĩmoda: ſciniſes in vniuerſis terminis eorum.
D edit pluuias eorum grandinẽ: ignẽ flãmantem in terra eorum.
E t ꝓcuſſit vineã eorũ et ficũ eorũ: & cõfregit lignum finium eorum.
D ixit & venit locuſta & bruchus: cuius non erat numerus.
E t comedit õne fœnũ terrę eorũ: et deuorauit fructum terrę eorum.
E t ꝓcuſſit oẽ primogenitũ ī terra eorũ: primitias vniuerſi ꝓtus eoꝝ.
E t eduxit eos cũ argẽto et auro: & nõ erat in tribubus eorũ ifirmus.
L ętata eſt ægyptus cũ egrederentur: quoniam irruerat terror eorum ſuper eos.
Expandit nubẽ in tentorium: & ignẽ vt luce-

Cõfitemini.

GALL.	ROM.	HEB.
luceret eis per noctem?	luceret eis per noctem.	ret nocte.
39 Petierũt & venit coturnix: & pane cœli saturauit eos.	Petierũt carnes & venit coturnix: & pane cęli saturauit eos.	Petierũt & adduxerũt ortygometrã: & pane cœli saturauit eos.
40 Dirupit petram & fluxerũt aquæ: abierũt in sicco flumina.	Dirupit petrã & fluxerunt aquę: & abierũt in sicco flumina.	Aperuit petrã et fluxerunt aquę: cucurrerunt in aridis flumin.
41 Quia mẽor fuit verbi sancti sui: qđ habuit ad abrahã puerum suũ.	Quia mẽor fuit verbi sãcti sui: qđ locutus est ad abrahã puerũ suũ.	Quia recordat⁹ est verbi sancti sui: cũ abrahã seruo suo.
42 Et eduxit populũ suũ in exultatiõe: & electos suos in lętitia.	Et eduxit populũ suũ in exultatiõe: et electos suos in lętitia.	Et eduxit populũ suũ in lętitia: laudantes electos suos.
43 Et dedit illis regiones gentium: & labores populorũ possederunt.	Et dedit eis regiões gẽtiũ: & labores populorum possederunt.	Et dedit eis terras gentium: & laborẽ tribuũ possederunt.
44 Vt custodiant iustificationes eius: & legẽ eius requirant.	Vt custodiant iustificationes eius: & legẽ eius exquirant.	Vt custodirent cerimonias eius: & leges eius seruarent.

TITVLVS HALELV IA. Psalmus: laus veteris synagogæ continens factorum in ea historiã/ & futurorũ figuram. historia partim ex Geneſi/ partim ex Exodo cognoscitur. docet psalmus: nos qui ex gentibus delecta ecclesia sumus beneficia Christi iugiter in memoriam reuocare/ & nostras ingratitudines & transgressiones agnoscere. solum id contendendum esse: vt faciem eius quæ est vita æterna & beatorũ gloria/ aliquando videamus (hæc est (inquit) vita æterna vt cognoscant te solum deum verum & quem misisti IHESVM Christum) pręinstructi sic laudare deum nostrum ex veteri synagoga. verum quia hęc laus est synagogæ/ non nisi inuolucris mysteria ecclesiæ continens: ideo cui cordi fuerit ad expositionem Hieronymi in hunc centesimũquartum psalmum se conferat.

¶ EPOS Psalmi.

1 GEns benefactorem te agnoscat & inuocet omnis.
Nomen CHRISTE tuum: cunctis tua facta loquatur.
2 Cantetq; & psallat/ miraculaq; omnia narret.
3 Inq; tuo sancto sua gaudia nomine ponat/
Nomine qđ longe est nomẽ sup õne locatũ.
Cui cœli/ cui terra/ cui curuantur abyssi.
Nos saluatorẽ σωτῆρα hoc gręcia dicit.
Hebręi IHESVM superadmirabile nomen.
4 Hũc dñm/ hui⁹ opẽ petite/ ipsũq; vsq; videre.
5 Mira memẽtote & quæ portẽtosa peregit/
Omnipotentifico quo tartara terruit ore.
Cũ verbo ad vitã extinctos post fata vocauit/
Claudos erexit/ cũ cęcos lumina iussit
Aspicere/ & surdos vitalia verba loquentẽ
Audire/ & mutos laxare in verba loquelam.
Cum lepras/ morbosq; oẽs & dęmonas ipsos
Expulit iperio/ atq; expulsos tradidit orco.
Legem cũ sanxit quę prodijt eius ab ore.
6 Cultũ illi proles Abrahami credula pręstat.
Et quæ delecta est Iaacob imitata fidelem.
7 Hic deus/ hic dñs noster qui iudicat orbem.
8 Qui memor īmissi per gentis millia pacti
9 Quod primũ pepigit cũ Chaldęo Abrahamo.
10 Iurauitq; Isaac/ sanxit Iaacobq; fideli.
Israęliq; dedit nunq̃ violabile pactum.
11 Pollicitus dabo quę teneas Cananęa regna.
12 Cum foret is paucus/ terra & pegrinus in illa/
13 De gẽte in gentẽ & de regno i regna perrans.
14 Nec tulit hos ledi/ proq; his hicinde tyrãnos
Corripuit/ testis Gerara & Nilotica tellus.
15 Tãgere (ait) nolite vnctosq; meosq; ꝓphetas.
16 Iussa fames venit/ nec panis linquitur vsus
17 Cura dei in seruũ/ castum pręmisit Ioseph.
18 Carcere quẽ tetro affligũt et cõpede stringũt
Atq; onerant ferro/ sua dũ præsagia soluũt.
19 Illum nam dñi veracẽ sermo probauit.
Misit rex/ varij princeps populi/ & tulit illũ.
20 Præfecitq; suę domui/ gazęq; superbæ.
21 Vt proceres eius vitæ formaret ad vsum.
Vtq; sacerdotes quæ sunt diuina doceret.
22 Tũc subit ægyptũ/ Camesenęq; incola terræ
Ipse senex Israęl Iaacob tunc tardior annis
Cũ decies septẽ & quinis nõ pluribus intrat
23 Sed de⁹ hũc auxit numerũ/ qb⁹ addidit ãplas

24 Pluſq̃ Nilígenis vires/ea cauſa timoris
25 Niliacis odijq; ſimul male conficit illos:
26 Dũ Moſen/Aaronq;/deus ſolatia miſit
27 Ad ſigna efficiens & prodigioſa miniſtros
28 Immiſit tenebras/fecit ſua credita verba.
29 Sãguis aqua effecta eſt/& piſcib9 vnda negata.
30 Terra dedit ranas vel in ipſa cubilia regum.
31 Omne genus muſcę/culicũq; impleuit & oras
32 Pro pluuijs ruit imixtũ cum grandine fulmen.
33 Cum ficu vua perit/quęcũq; & fertilis arbos/
34 Dixit & acris adeſt/quodq; innũerabile bruch9.
35 Fœnum exędit/fructũ deroſit & omnem.
36 Primitias omnis partus nox abſtulit vna.
36 Eduxitq; ſuos/ſuluo donauit & auro
Argentoq; ſimul/nullus fuit eger in illis.
37 Cunq; abeunt illi:lętata ægyptia tellus
Nam timor illorũ nimiũ concuſſerat iſtos
38 Nube die/& nocte igne deus protexit eũtes.
39 Venit & vbertim poſtq̃ petiere coturnix
Et deus hos ſaturans cœleſti pane refecit.
40 Rupta petra eſt/fluxere vndę ceu flumia ſicco.
41 Q; memor oĩpotens Abrahami factus/& eius
Sancti polliciti/olim quod promiſerat illi.
42 Laudantẽ populũ magno ſolamine duxit.
43 Arua quibus dedit atq; aliorum parta labore.
44 Vt teletas eius ſeruent/legẽq; requirant.

ADVERTE Circa titulũ halelu ia ſi amplius agnoſcere vis:lege pſalmi 110/ primã annotationẽ. ¶ Tertio verſu. Laudamini in nomine ſancto eius:ex hebręo/& exultate in nomine ſancto eius.& hoc videtur eſſe accõmodatius. ¶ Decimonono verſu. eloquiũ dñi inflãmauit eũ.rectius ex hebręo/eloquiũ dñi probauit eũ. Verũ interpretes metaphorã acceperunt.nam flãmis & igni aurũ metallaq; probãtur: ſic eloquiũ dñi de interpretatiõe ſomniorũ pincernę/piſtoris/& pharaonis ꝓbauit manifeſtauitq; Ioſeph eſſe veracẽ. ¶ Viceſimoprimo verſu.et ſenes eius prudentiã doceret:Hieronymus ex hebręo/ & ſenes ſapientiã doceret. et rectius.nã prudentia/ humana: ſapientia potius diuina reſpicit. & Ioſeph principes Aegyptios in agendis ex prima parte verſus docuit prudentiam/ et ex hac ſecunda parte preſbyteros ſapiẽtiã/id eſt verũ dei cultũ.nã & grecũ etiã ita habet καὶ τοὺς πρεσβυτέρους αὐτοῦ σοφίσαι:& preſbyteros eius ſapere.ſeniores eni erant qui cultui diuino mã cipabantur. vides igitur Aegyptios per Ioſeph veram dei habuiſſe intelligentiam:ſed alijs ſuperueniẽtibus regibus & tyrannis poſtmodũ extinctã & ad ludibria dęmonũ relapſam. ¶ Viceſimoquito verſu. Aaron quẽ elegit ipſum:Hieronym9 ex hebręo/ Aaron quẽ elegit ſibi.& hic/illo melior ſermo eſt. ¶ Viceſimoſeptio verſu.& nõ exacerbauit ſermones ſuos: melius nõ exacerbauerũt ſermones eius.ex hebręo/nõ fuerũt increduli verbis eius.& Romana tralatione quia exacerbauerunt.& greco ὅτι παρεπίκραναν.verum noſtra ęditio & hebraica:intelligentia cõcordant.quid eſt enĩ nõ exacerbauit ſermones ſuos:niſi nõ fecit ſermones ſuos incredibiles?& quid prętera non fuerunt increduli verbis eius: niſi verba dei oſtenſis mirificę & incõprehẽſibilis potentiæ eius ſignis facta fuiſſe credibilia?at quem Romana & greca ſenſum prætendũt:pſalmodia cõtrarius eſt. nã quid aliud quia exacerbauerũt ſermones eius:q̃ quia fuerũt increduli ſermonibus? eiusquare potius vt habemus aut vt eſt ex hebręo legendũ:aut quod affirmant negandũ. ¶ Triceſimo verſu.dixit & venit cœnomya:Hieronymus ex hebręo/dixit & venit muſca omnimoda.& cœnomya id eſt κοιρόμυια/ vt in calce epiſtolę ad Sũniam notat Hieronymus:nõ bene prima ſyllaba ſcribitur per y pſilon vt ſignificet caninã muſcã/ſed per diphthõgũ greca οι/ſiue per latinam œ:vt ſignificet cõmunẽ muſcã.& penultima ſyllaba habet y pſilon:habetq; primã & penultimã ſyllabarũ diphthõgos/& apud nos accentũ in penultima vt harpya.quare apud nos legendum & pronunciandũ eſt dixit & venit cœnomya ſiue cenomya quia diphthongũ œ rarus vſus ſcribendi obtinuit vt felix/fenum/ fenus. verum grammatici hæc diſſerant. ſed & in expoſitione huius pſalmi interpretatus eſt muſcam caninam:ſecutus forſan codices gręcos qui vt plurimum habent κυρόμυιαν cynomyam id eſt muſcam caninam. ¶ Eodem triceſimo verſu.et ſciniphes in omnibus finibus eorum. græci dicũt σκνῖπες: & eſt plurale maſculinũ.diffiniuntq; eſſe vermiculos culicibus ſimiles/& inſtar culicũ permoleſtos.quos libenter crediderim eſſe culices: ob moleſtiam & triſte faſtidium quod ſuperiore anno Saone (duobus illis potentiſſimis Chriſtianorum congreſſis regibus/ Gallo Hiſpanoq;) noſtris tunc hominibus intulere. & (ni fallor) σκνὶψ a Theodoro culex interpretatur.ſi igitur conſuetudinẽ græcam ſequeremur: ſcriberemus ſcnipes.ſed videri poteſt ad facilitorẽ noſtrę linguę pronunciationẽ: i littera adiecta. vt in mina pro mna.& aſpiratio litterę p addita eſt:vt & gryphes pro grypes.vt nũc cõſuetudine noſtra dicamus:ſciniphes & videmur aptius per ph q̃ per f ſcribi debere.& quix in fine locãt:vocabulũ ĩpmviciãt. ¶ Triceſimotertio verſu.dixit & venit locuſta & bruchus.locuſtas dici volũt:q; loca quibus inſidẽt/vſtulent & arida reddãt.muſcę genus dirũ ſegetibus.dei irati peſtis ea itelligitur:cũ & grãdiores cernũtur & tanto volãt pẽnarũ ſtridore vt alię alites credãtur/ſolẽq; obũbrent/ſolicite ſuſpectãtibus populis ne ſuas operiãt terras.ſufficiũt quippe vires.& tãq̃ parũ ſit maria trãſire:imenſos permeãt tractus.diraq; meſſib9 cõtegũt nube:multa cõtactu

Cœnomyia.

Sciniphes

Locuſta.

GALL. ROM. HEB.

adurentes.omnia vero morsu erodentes:& fores quoq; tectorũ. & interdũ earum obitus: gregatim sublatę vẽto/in maria aut stagna decidũt. Id forte casuq; euenire putãt : ego vero dei prouidẽtiæ tribuo.qui cũ vult affert/dixit (iquit propheta)& venit locusta/& cũ vult aufert. sic etenĩ sacra de ægyptijs cõtinet historia.egressusq; est Moyses de cõspectu Pharaonis:& orauit dñm.qui flare fecit ventũ ab occidẽte vehementissimũ: & arreptã locustam proiecit in mare rubrũ.cũ vult & vbi vult affert:vt etiã Italiã ex Africa locustã magna cohorte infestasse memorię proditũ sit. ¶In eodẽ tricesimotertio versu.& bruchus. bruchũ a βρώσκω /id est comedo dici volunt.aliud genus aculeatę muscę erodens quæ locusta nõ tangit/prędens ad inedĩã infligendã diuinæ vindictæ flagellũ. vt homo cum deliquit / etsi summũ animaliũ:a minimis tamẽ(ita iubẽte deo)castigetur/cogaturq; eũ agnoscere dñm/ cuius ĩperio sensata insensataq; õnia parẽt/& pro eo in vindictã armãtur. ¶Tricesimoquinto versu.primitias õnis laboris eorũ:ex hebrẽo/primitias vniuersi partus eorũ.& id aptiꝰ. nã hac vltima plaga legũtur primogenita percussa/a primogenito Pharaonis vsq; ad primogenitũ captiuę.& õne primogenitũ iumentorũ:quæ sunt primitiæ partus potiusq; vniuersi laboris. ¶Tricesimonono versu.petierũt & venit coturnix:ex hebrẽo/petierũt & adduxit ortygometrã. ὄρτυγα nũcupãt grẽci:quã nos vocamꝰ coturnicẽ.sed ὀρτυγομήτρα tanq; idẽ sit atq; ὄρτυξ vti videtur & Hieronymꝰ & grẽcus codex. alias ὀρτυγομήτρα ortygometra matricẽ coturnicis aut auis designat.& coturnix/nota est auis. ¶Vltimo versu.iustificationes eius:ex hebrẽo/cerimonias eius.quas igitur dicimꝰ hic iustificationes:ad sacramenta & initiationũ ritum pertinent: lex autem ad doctrinã & prẽcepta.

HALELVIA.HALELVIA.CV.

1 Confitemini domino quoniã bonꝰ: quoniã in sęculũ misericordia eius.

2 Quis loquetur potentias domini: auditas faciet õnes laudes eius?

3 Beati qui custodiũt iudiciũ: & faciũt iustitiã ĩ omni tempore.

4 Memẽto nostri dñe in beneplacito populi tui: visita nos i salutari tuo.

5 Ad videndũ in bonitate electorũ tuorũ/ad lętandũ in lætitia gentis tuæ:& lauderis cũ hæreditate tua.

6 Peccauimus cum patribus nostris:iniuste egimus/iniquitatẽ fecimꝰ.

7 Patres nostri ĩ ægypto non intellexerunt mirabilia tua: non fuerunt memores multitudinis misericordiæ tuæ.

8 Et irritauerunt ascen-

HALELVIA.HALELVIA.CV.

Confitemini domino quoniã bonꝰ: quoniã in sęculũ misericordia eius.

Quis loquetur potentias dñi : auditas faciet omnes laudes eius?

Beati qui custodiũt iudiciũ:& faciũt iustitias in omni tempore.

Memẽto nostri dñe in bñplacito ppli tui:& visita nos in salutari tuo.

Ad videndũ in bonitate electorũ tuorum/ad lętandum in lętitia gentis tuæ: vt lauderis cũ hęreditate tua.

Peccauimus cũ patribus nostris: iniuste egimus/iniquitatẽ fecimꝰ.

Patres nostri ĩ ægypto non intellexerũt mirabilia tua:& nõ fuerunt memores multitudinis misericordiæ tuæ.

Et irritauerunt ascen-

HALELVIA.HALELVIA.CVI.

Confitemini domino quoniã bonꝰ: quoniã in ęternũ misericordia eius.

Quis loquetur fortitudines dñi:auditas faciet omnes laudes eius?

Beati qui custodiũt iudiciũ:& faciũt iustitias in omni tempore.

Recordare mei dñe in repropiciatiõe ppli tui: visita me i salutari tuo.

Vt videam bona electorum tuorum / & lęter in lętitia gentis tuæ: & exultem cum hęreditate tua.

Peccauimus cum patribus nostris:iniquę fecimus/impie egimus.

Patres nostri ĩ ægypto non intellexerũt mirabilia tua:non sunt recordati multitudinis misericordiæ tuæ.

Et ad iracundiã prouo

dentes in mare : mare rubrum.

9 Et saluauit eos ꝓpter nomẽ suũ: vt notã faceret potentiam suam.

10 Et increpuit mare rubrum & exiccatũ est: & deduxit eos in abyssis sicut in deserto.

11 Et saluauit eos de manu odientiũ: & redemit eos de manu inimici.

12 Et operuit aqua tribulãtes eos: vnus ex eis non remansit.

13 Et crediderũt verbis eius: & laudauerunt laudem eius.

14 Cito fecerũt/ obliti sũt operũ eius: nõ sustinuerunt consilium eius.

15 Et cõcupierũt concupiscẽtiã in deserto: & tentauerũt deũ i iaquoso.

16 Et dedit eis petitionẽ ipsorũ: & misit saturitatem in animas eorum.

17 Et irritauerũt moysen in castris: aaron sanctũ domini.

18 Aperta est terra & deglutiuit dathã: et opuit sup cõgregationẽ abirõ

19 Et exarsit ignis i synagoga eorum : flamma combussit peccatores.

20 Et fecerunt vitulum in choreb: et adorauerunt sculptile.

21 Et mutauerunt gloriã suã: in similitudinẽ vituli comedentis fœnũ.

22 Obliti sunt deum qui saluauit eos : qui fecit

dentes in rubrum mare/ & liberauit eos propter nomen suũ: vt notam faceret potentiam suam.

Et increpauit mare rubrum & siccatum est: et eduxit eos i aquis multis sicut in deserto.

Et liberauit eos de manu odientium & redemit eos de manu inimi corum/ et operuit aqua tribulãtes eos: vnus ex eis non remansit.

Et crediderunt in verbis eius & cantauerunt laudes eius/ cito fecerũt & obliti sunt operum eius: & non sustinuerũt consilium eius.

Et cõcupierũt concupiscẽtias i deserto: et tẽtauerũt deum in siccitate.

Et dedit eis petitiones eorum: et misit saturitatem in animas eorum.

Et irritauerũt moysen in castris: & aaron sanctum domini.

Apta est terra et deglutiuit dathan: et operuit sup synagogã abiron.

Exarsit ignis in synagoga eorum : & flamma combussit peccatores.

Et fecerunt vitulum in choreb & adorauerunt sculptile: & mutauerũt gloriam suam in similitudinem vituli mandu cantis fœnum.

Obliti sunt deum qui liberauit eos / qui fecit

cauerunt super mare: in mari rubro.

Saluauit aũt eos ꝓpter nomẽ suũ: vt ostẽderet fortitudinẽ suam.

Et cõminatus est mari rubro et aruit: et transduxit eos per abyssos quasi in sicco.

Et saluauit eos de manu odientis: et redemit eos de manu inimici.

Et operuit aqua hostes eorũ: vnus de ipsis non superfuit.

Et crediderũt verbis eius: cecineruntq; laudẽ eius.

Cito obliti sunt operũ illius: nec expectauerũt voluntatem eius.

Et desyderauerũt desyderiũ i deserto: et tẽtauerunt deũ in solitudine.

Et dedit eis petitionẽ ipsorum: & misit tenuitatem in animã eorum.

Et zelati sunt moysen in castris: aaron sanctũ domini.

Aperta est terra et deuorauit dathan: et operuit synagogã abiron.

Et succensus est ignis in synagoga eorum: flamma exussit impios.

Fecerunt vitulũ in choreb & adorauerũt conflatile : & mutauerunt gloriam suam in similitudine bouis comedentis fœnum.

Obliti sunt dei saluatoris sui : qui fecit

Choreb χωρὴβ Horeb idem. vt ham Cham. Hus Chus.

Cõfitemini

GALL:

magnalia ī ęgypto/mirabilia ī terra cham: terribilia in mari rubro.

23 Et dixit vt disperderet eos: si nõ moises electꝰ eius stetisset ī cõfractione in cõspectu eius.

24 Vt auerteret irã eius ne disperderet eos: & pro nichilo habuerũt terrã desyderabilem.

25 Non crediderũt verbo eius/& murmurauerũt in tabernaculis suis: nõ exaudierũt vocẽ dñi.

26 Et eleuauit manũ suã super eos: vt prosterneret eos in deserto.

27 Et vt deijceret semẽ eorũ in natiõibus:& dispgeret eos i regionibus.

28 Et tmitiati sunt beelphegor:& comederũt sacrificia mortuorum.

29 Et irritauerũt eũ in adinuentionibus suis: & multiplicata est in eis ruina.

30 Et stetit phinees & placauit:& cessauit quassatio.

31 Et reputatũ est ei in iustitiam: in generationẽ & generationẽ vsqꝫ in sempiternum.

32 Et irritauerũt eum ad aquã cõtradictionis/& vexatus est moises propter eos:quia exacerbauerunt spiritum eius.

33 Et distixit in labijs suis: nõ dispdiderũt gentes quas dixit dñs illis.

ROM.

magnalia ī ægypto/mirabilia ī terra chanaan: terribilia in mari rubro

Et dixit vt disperderet eos / si nõ moises electꝰ eius stetisset in confractione in cõspectu eius: vt auerteret irã eius ne disperderet eos.

Et pro nichilo habuerunt terrã desyderabilẽ & nõ crediderũt in verbis eiꝰ/& murmurauerũt in tabernaculis suis: nec exaudierũt vocẽ dñi.

Et eleuauit manũ suã supꝫ eos vt prosterneret eos in deserto/& vt deijceret semẽ eorũ in nationibus:& dispergeret eos in regionibus.

Et cõsecrati sunt beelphegor:& manducauerũt sacrificia mortuorũ.

Et irritauerunt eum in studijs suis:& multiplicata est in eis ruina.

Stetit phinees & exoratuit et cessauit quassatio/ & reputatum est illi ad iustitiam : a generatione ī generationem vsqꝫ in sęculum.

Et irritauerũt eum ad aquas contradictionis: & vexatus est moises propter eos.

Quia exacerbauerunt spiritum eius: & distinxit in labijs suis.

Nõ dispdiderũt gẽtes: quas dixerat dñs illis.

HEB.

magnalia ī ægypto/mirabilia ī terra cham: terribilia supꝫ mare rubrũ.

Dixit ergo vt cõtereret eos nisi moises electus eius stetisset medius cõtra faciẽ illius:vt cõuerteret indignationẽ eius vt non interficeret.

Et despexerũt terrã desyderabilẽ:nec crediderunt sermoni eius.

Et murmurauerunt in tabernaculis suis : non exaudierunt vocẽ dñi.

Et eleuauit manũ suã super eos : vt deijceret eos in deserto.

Et vt deijceret semẽ eorum in gentibus: & dispergeret eos in terris.

Et cõsecrati sunt beelphegor:& comederunt victimas mortuorum.

Et concitauerunt eum in studijs suis : & percussit eos plaga.

Stetit autẽ phinees & diiudicauit:& est retenta percussio.

Et reputatũ est ei in iustitiã:i generatiõe & generatiõe vsqꝫ in ęternũ.

Et ꝓuocauerunt super aquam cõtradictionis: & afflictus est moises propter eos.

Quia prouocauerunt spiritum eius: & prꝫcepit labijs suis.

Nõ extmiauerũt ppłos quos dixit dominꝰ eis.

34 Et commixti sunt inter gentes & didicerũt opa eorũ/ & seruierunt sculptilibus eoꝝ: & factum est illis in scandalum.
35 Et immolauerũt filios suos: & filias suas dæmoniis.
36 Et effuderunt sanguinem innocẽtem/ sanguinẽ filiorum suorum & filiarum suarum: quas sacrificauerunt sculptilibus chanaan.
37 Et infecta est terra ĩ sãguinibus/ & cõtaminata est in opibus eorum: & fornicati sunt in adinuentionibus suis.
38 Et iratꝰ est furore dñs ĩ populo suo: & abominatꝰ est hæreditatẽ suã.
39 Et tradidit eos in manꝰ gentium: & dñati sunt eorum qui oderũt eos.
40 Et tribulauerũt eos inimici eorum/ & humilíati sunt sub manibus eorum: sæpe liberauit eos.
41 Ipsi autem exacerbauerunt eum in cõsilio suo: & humiliati sunt in iniquitatibus suis.
42 Et vidit cum tribularẽtur: & audiuit orationem eorum.
43 Et mẽor fuit testamẽti sui: & pœnituit eũ scdm multitudinem miæ suæ.
44 Et dedit eos in misericordias: in cõspectu omnium qui ceperant eos
45 Saluos fac nos domine deus noster: & cõgrega

et commixti sunt inter gentes & didicerunt opera eoꝝ/ & seruierunt sculptilibꝰ eoꝝ: & factũ est illis in scãdalum.
Et immolauerũt filios suos: & filias suas dęmoniis.
Et effuderunt sanguinem innocentem: sanguinem filiorum suoꝝ & filiarum quos sacrificauerunt sculptilibus chanaan.
Infecta est terra in sanguinibus: & cõtaminata est in opibus eorum.
Et fornicati sunt in obseruationibꝰ suis/ & iratus est aio dñs in populũ suũ: & abominatꝰ est hæreditatem suam.
Et tradidit eos i manus gentiũ & dñatisũt eoꝝ qui oderunt eos.
Et tribulauerũt eos inimici eorum/ & humilíatisũt sub manibꝰ eoꝝ: sæpe liberauit eos.
Ipsi autem exacerbauerunt eum in cõsilio suo: & humiliati sunt ĩ suis iniquitatibus.
Et respexit eos cum tribularẽtur: cum exaudiret orationes eorum.
Et mẽor fuit testamenti sui: & pœnituit eũ scdm multitudinẽ miæ suę.
Et dedit eos ĩ misericordias: in conspectu oim qui eos ceperant.
Saluos nos fac domine deus noster & cõgrega

Et cõmixti sunt gentibus & didicerũt opera eorum/ et seruierũt sculptilibus eorum: et factũ est eis in scandalum.
Et immolauerũt filios suos: et filias suas dęmonibus.
Et effuderunt sanguinem innocentẽ/ sanguinem filiorum suorũ et filiarum suarum: quos immolauerunt sculptilibus chanaan.
Et polluta est terra sanguinibus et cõinquinati sunt in operibus suis: et fornicati sunt in studíjs suis.
Iratꝰ est itaqꝫ furor dñi in ppłm suũ: et abominatꝰ est hęreditatẽ suã.
Et dedit eos ĩ manu gẽtium: et dñati sunt eoꝝ qui oderunt eos.
Et afflixerũt eos inimici eorum et hũiliati sũt sub manu eorum.
Multis vicibꝰ liberauit eos/ ipi vero ꝓuocabãt in cõsilijs suis: et humiliati sũt propter iniquitatem suam.
Et vidit tribulationem eorum: cũ audiret eos rogantes.
Et recordatꝰ ẽ pacti sui cũ eis: et pœnituit eũ secũd mltitudinẽ mię suę
Et dedit eos miserabiles: coram omnibus qui ceperant eos.
Salua nos domine deꝰ noster: et congrega nos

	GALL.	ROM.	HEB.
	nos de nationibus.	nos de nationibus vt cõ	de gentibus.
46	Vt cõfiteamur nomini	fiteamur nomini sãcto	Vt confiteamur nomi-
	sãcto tuo: & gloriemur	tuo: & gloriemur in lau	ni sancto tuo: & cana-
	in laude tua.	de tua.	mus laudantes te.
47	Benedictus dñs deus	Benedictus dñs deus	Benedictus dñs deus
	israel a sæculo & vsq;	israel a sæculo & vsq;	israel ab æterno & vsq;
	in sęculum: & dicet omnis	in sęculum: & dicet om	in ęternum: & dicet om
	populus fiat fiat.	nis populus fiat fiat.	nis populus amẽ amẽ.

TITVLVS. HALELV IA/HALELV IA. Hic item psalmus laus veteris synagogæ mysteria in symbolis occulta continens. EPOS psalmi.

1 Dicite q̃ bonꝰ est dñs/ miserator in ęuũ.
2 Sed qs ẏta potest/q̃ dignꝰ laude loq̃t?
3 Qui legem obseruãt factũtq; illã vsq;/ beati.
4 Nos memorare deus veteri de lege precantes.
Daq; tuum MESIAN pp̃o/nos visitet ille.
5 Daq; electorum bona lętitiamq; videre:
Et cũ sorte tua nostras coniungere laudes.
6 Nos licet indignos tanto fateamur honore:
Cũ patribꝰ scelere obstrictꝰ factiq; nephãdis.
7 Mira nec in Taneis intellexere parentes
Quos tam magna tuæ pietatis copia fugit.
8 Nãq; irritauere deum cum littus erythron
Ingressuri essent/hęc aiunt nostra sepulcra.
9 At pater omnipotens quia sit pius eruit illos
Vt foret & toti sua nota potentia mundo
10 Increpuitq; mare/atq; mare exsiccat erythrõ
Et veluti in sicco sic hos deduxit abyssis.
11 Deq; potestate osorum saluauit et hostis.
12 Obruit vnda suos hostes/nec diffugit vnus
13 Verbis facta fides tunc est/laudesq; dedere.
14 At cito desistunt/operumq; obliuio cœpit.
15 Et male gliscentes epulas/deserta per ampla
Tẽtauere deũ/loca quois non affuit humor.
16 Quos epulis quãtũ cuperẽt satiauit & vndis
17 Mox stimulãt Mosẽ/Aarõq; ad sacra mistrũ.
18 Terra Dathan absorbet hiãs absorbet Abiron.
19 Erumpitq; ignis coniuratosq; perurit.
20 In Choreb vitulũ cõflant/cõflatile adorant.
21 Et similis vituli pratum pascentis et herbas
Effigies illis pro summo est gloria rege.
22 Suntq; deum obliti qui fortiter eruit illos.
Fecit in Aegypto magnalia/ quisq; solũ Cham
Prodigijs impleuit/et horrificis mare rubrũ.
23 Dixit vt elidam populum hunc ne flecte furorẽ
24 Hoc dixit Mosi. prece Moses obstitit illi.
Contempsere solum pactum ac optabile valde
Malentes serui ad Mẽphitica regna reuerti.
25 Et domini verbis incredula turba remansit
Et querela/ & dñi nunq̃ obsequiosa loquelæ
26 Quapropter querulos omnes confecit eremꝰ
27 Et natos dominus gentes sparsisset in ões
Ni Moses miti flexisset voce tonantem.
28 Vt Moabitiades comptæ allexere puellæ
Non consensurę nisi secum sacra litarent
Sacra nefanda dijs/infami sacra priapo
Infames ritus acceptauere priapi
Mactare & pueros & mãducare litatos.
29 Actibus his deus vltricem succensus in irã
Solis in aduersum iubet hos i stipite figi.
30 Despicit hoc Zãbri. reliqs plorãtibꝰ intrat
Ad Cozbin/turpi inter sese crimine miscẽt
Cũq; vidẽt oẽs/Phinees nõ ptulit/et quo
Cinctus erat ferro qua peccãt fixit vtrũq;.
Placatus deꝰ est Zelo hoc Eleazare patri
31 Hocq; datum illi ad iustitiam est/ & plaga
re cessit.
32 Qui superant ad aq̃s Mosiq; deoq; molesti
33 Qz fuerint: hæc ore dei sententia lata est.
Nõ deleturos gẽtes quas dixerat illis.
34 Gẽtibus imixti mores didicere malignos
Sculptilibus fudere p̃ces/hoc dedecꝰ illis.
35 Dæmonibꝰ nati & natę iugulãtur in aris.
36 Sãguis natorũ et natarũ effundit̃ insons:
Qui statuis Canaã mãibꝰ cecidere parẽtũ.
37 Tellus infecta est illo madefacta cruore.
Inq; illorũ actis/cõtempto prĩcipe rerum.
38 Qui spretꝰ iusta ĩ populũ hũc excãdult ira
Atq; suã spreuit tãta ob mala crimia sortẽ.
39 Gentibus infensis dñandos tradidit illos.
40 Hostibus afflictos miseratꝰ sępe redemit.
41 Consiliisq; illorũ extincta accenditur ira
Dantq; suo pœnas sceleri erũnisq; p̃munt
42 Vidit at oppressos deus/ audituq; p̃cãtes
43 Ipse suæ legis memor/indoluitq; misertus
44 Dãs veniã/atq; illis (osore vidẽte) pepcit.
CO supimmẽsi IHESV sapientia patris
Quid toties legi/Mosiq; deoq; repugnant
Mystica contemnũt prenũcia signa futuri
Quę te venturũ monstrabãt? ista qd iquã
Nobis insinuãt? nisi q̃ te hominẽq; deũq;
Aduersaturi malegrata mente negarent.
Quid prior in varias signat dispersio gẽtes
Hanc nisi quã sparsi toto patiunt̃ in orbe.
45 Donec te agnoscãt Mesian veniãq; p̃cent.
Et dicãt fido deprõpta pectore voce
Colligę nos dñe ę cũctis regionibꝰ orbis
46 Nã deꝰ es nosster/sanctũ cognoscere nomẽ
Tu concede tuũ/sit laus tua gloria nostra.
47 Tu benedicaris p sæcula aduscq; & in æuũ
O dñe O deus israelis qui suspicit ad te
Ingeminet omnis gẽtis cognatio fiat.

ADVERTE. quarto versu. memẽto nostri dñe in beneplacito populi tui: ex hebræo/recordare mei dñe in repropiciatione populi tui. id igit̃ bñplacito nõ respicit populũ sed deum: vt intelligamus memẽto nostri dñe in bñplacito populi tui/id est memẽto dñe in bñplacito tuo populi tui. ¶ Quito versu. ad videndũ i bonitate electorũ tuorũ/ad lętandũ in lætitia gentis tuæ/et lauderis cũ hęreditate tua: ex hebræo intelligibilius/vt videã bona electorũ tuorũ/et lęter in lętitia gẽtis tuæ/& exultẽ cũ hęreditate tua. quare iuxta authoritatẽ Hieronymi cõcinnare possem⁹ versũ nostrũ hoc pacto. vt videamus bona electorũ tuorũ/& lętemur in lætitia gẽtis tuæ & exultem⁹ cũ hæreditate tua. ¶ Quartodecimo versu. cito fecerũt/obliti sũt. fecerũt obliti sũt. fecerũt/superfluũ videt. nã id solũ habem⁹ ex hebręo cito obliti sunt & græce ἐτάχυναν ἐπελάθοντο/accelerauerũt/obliti sunt. ¶ Vicesimo versu. & adorauerũt sculptile: ex hebræo & adorauerũt cõflatile. & hoc accõmodatius videtur. nã in exodo de Aaron legitur: formauit opere fusorio/& fecit ex eis vitulũ conflatilẽ: neq; de sculptili sed de conflatili per totum legitur/ nisi forte sculptile & cõflatile confundere velis. Sed postq̃ venerũt in terrã Chananęorũ: adorauerũt sculptilia de quib⁹ versus 34. & 37 ¶ Vicesimo octauo versu. beelphegor id idolũ ignominię. & erat quẽ stulta gẽtilitas deũ hortorũ colebat/nunc alcinoum/nunc vertũnũ/nunc ianũ/nũc priapum appellans. cuius adhuc cũ magno dedecore apud eos qui sapiunt: circũferuntur priapęia Virgilij. quæ vtinã vltrix flãma ante authorem populata fuisset: vt saltem si non omnino pur⁹/minus tñ in eglogis/georgicis et eneide septimo/ipurus legeret. ¶ Tricesimo versu. & infecta est terra. sũt qui dicunt et interfecta est terra. sic in antiqua tralatione ex græco: καὶ ἐφοροκτορήθη ἡ γῆ. Sed ex hebræa vbi dicit et polluta est terra: melius & infecta est terra. qđ & in vetustis codicibus iuenit̃/& sequens particula exposcere videtur.

HALELVIA. CVI

1 CONfitemini dño qñ bonus: qñ in sæculũ misericordia ei⁹
2 Dicãt qui redẽpti sunt a dño/quos redemit de manu iimici: de regionibus congregauit eos.
3 A solis ortu & occasu
4 ab aquilone & mari.
Errauerũt in solitudine i inaquoso: viã ciuitatis habitaculi nõ inuenerũt.
5 Esuriẽtes & sitiẽtes: anima eorũ i ipsis defecit.
6 Et clamauerũt ad dñm cũ tribularẽt̃: et de necessitatib⁹ eorũ eripuit eos
7 Et deduxit eos i viam rectam: vt irent in ciuitatem habitationis.
8 Confiteantur dño misericordiæ eius: & mirabilia eius filijs hominũ
9 Quia satiauit animam inanem: & animã esurientẽ satiauit bonis.

HALELVIA. CVI

CONfitemini dño qñ bon⁹: qñ i sæculũ misericordia eius.
Dicãt nũc qui redẽpti sunt a dño/q̃s redemit de manu iimici: & de regionib⁹ cõgregauit eos
A solis ortu et occasu:
ab aquilone & mari.
Errauerũt i solitudine in siccitate: viã ciuitatis habitationis nõ inuenerũt
Esuriẽtes & sitiẽtes: anima eorũ i ipsis defecit.
Et clamauerũt ad dñm cũ tribularẽt̃: et de necessitatib⁹ eor̃ liberauit eos
Et eduxit eos in viam rectam: vt irent in ciuitatem habitationis.
Confiteantur dño misericordiæ eius: & mirabilia eius filijs hominũ
Quia satiauit animã inanẽ & animã esurientẽ satiauit bonis.

HALELVIA. CVII

CONfitemini dño qñ bonus: qñ in ęternũ misericordia ei⁹.
Dicãt qui redẽpti sunt a domino: quos redemit de manu hostis.
Et de terris cõgregauit eos: ab oriẽte & occidẽte/ab aquilone & mari.
Errauerũt i solitudie in desertavia: ciuitatẽ q̃ habitareẽt nõ reppererũt.
Esuriẽtes et sitiẽtes: aia eorũ in ipsis deficiebat.
Et clamauerũt ad dñm i tribulatione sua: de afflictiõe eorũ eripuit eos
Et duxit illos p̃ viã rectã: vt venirẽt in ciuitatem habitabilem.
Confiteãtur dño misericordiã eius: & mirabilia eius i filios hominũ.
Quia saturauit animã vacuã: & animã esurientem impleuit bonis.

	GALL.	ROM.	HEB.
10	Sedentes in tenebris et vmbra mortis: vinctos in mendicitate et ferro.	Sedẽtes ĩ tnbris et ĩ vmbra mortis: viculis ligatos ĩ mẽdicitate et ferro	Habitãtes ĩ tenebris et vmbra mortis alligatos inopia & ferro.
11	Quia exacerbauerunt eloquia dei: et cõsiliũ altissimi irritauerunt.	Quia exacerbauerẽt eloquiũ dñi: et cõsilium altissimi irritauerunt.	Quia ꝓuocauerũt sermones dei: & cõsiliũ excelsi blasphemauerunt.
12	Et hũiliatũ ẽ in laboribus cor eoꝝ: infirmati sũt nec fuit q̃ adiuuaret	Et hũiliatũ ẽ in laboribus cor eoꝝ ĩfirmatisũt nec fuit qui adiuuaret.	Et humiliauit ĩ labore cor eoꝝ: cęciderũt & nõ erat qui adiuuaret.
13	Et clamauerunt ad dominũ cum tribularent: et de necessitatib9 eoꝝ liberauit eos.	Et clamauerunt ad dominũ cum tribularent: et de necessitatibus eorum liberauit eos.	Et clamauerũt ad dominum in tribulatione sua: & de angustijs eorum saluauit eos.
14	Et eduxit eos de tenebris et vmbra mortis: et vincula eorum disrupit	Et eduxit eos de tenebris & vmbra mortis: et vincula eorum disrupit	Et eduxit eos de tenebris & vmbra mortis & vincula eorũ disrupit.
15	Confiteantur domino miæ ei9: et mirabilia ei9 filijs hominum.	Cõfiteant domino misericodię eius: et mirabilia eius filijs hominum	Confiteant dño miam eius: & mirabilia eius ĩ filios hominum.
16	Quia contriuit portas æreas et vectes ferreos confregit.	Quia contriuit portas ęreas: & vectes ferreos confregit.	Quia contriuit portas ęreas: & vectes ferreos confregit.
17	Suscepit eos de via iniquitatis eorũ: propter iniustitias enim suas humiliati sunt.	Suscepit eos de via iniquitatis eorũ: propter iniustitias enim suas humiliati sunt.	Stultos propter viã sceleris eorum: & propter iniquitates afflictos.
18	Oẽm escã aboiata ẽ aia eoꝝ: et appropiq̃uerũt vsq; ad portas mortis.	Oẽm escã aboiata ẽ aia eorũ: & appropiauerũt vsq; ad portas mortis.	Omnẽ cibũ abominata est aia eorũ: et accesserũt ad portas mortis.
19	Et clamauerunt ad dominũ cum tribularent: et de necessitatibus eoꝝ liberauit eos.	Et clamauerũt ad dominũ cum tribularent: et de necessitatibus eorum liberauit eos.	Et clamauerũt ad dominũ ĩ tribulatiõe sua: de angustijs eorum saluauit eos.
20	Misit verbũ suũ et sanauit eos: et eripuit eos de interitionibus eorum.	Misit verbũ suũ & sanauit eos: & eripuit eos de interitu eorum.	Misit verbum suum et sanauit eos: et saluauit eos de interitu.
21	Confiteantur dño mię eius: et mirabilia eius filijs hominum.	Confiteantur dño mię eius & mirabilia eius filijs hominum.	Confiteantur domino miam eius et mirabilia eius in filios hominum
22	Et sacrificent sacrificiũ laudis: et annũciẽt opa eius in exultatione.	Et sacrificent sacrificiũ laudis: & ānũcient opera eius in exultatione	Et immolẽt hostias gratiarm: et narrent opa eius in laude.
23	Qui descendũt mare ĩ nauib9: faciẽtes opera-	Qui descẽdũt mare in nauib9 faciẽtes opera-	Qui descendunt mare in nauib9: faciẽtes op9 in aquis multis.

tionem in aquis multis
24 Ipſi viderũt opa dñi: &
mirabilia eiꝰ i profũdo.
25 Dixit & ſtetit ſpiritus
procellæ:& exaltati ſũt
fluctus eius.
26 Aſcendunt vſq; ad cœ
los et deſcendunt vſq;
ad abyſſos:anima eoꝝ
in malis tabeſcebat.
27 Turbati ſũt et moti ſũt
ſicut ebrius:et omnis ſa
piẽtia eorũ deuorata eſt
28 Et clamauerunt ad do
minum cum tribularen
tur:et de neceſſitatibus
eorum eduxit eos.
29 Et ſtatuit procellam eiꝰ
in auram:et ſiluerũt flu
ctus eius.
30 Et lætati ſunt quia ſi-
luerunt:et deduxit eos
in portũ voluntatis eo-
rum.
31 Confiteantur domino
miſericordię eius: et mi
rabilia eius filijs hoim.
32 Et exaltent eũ in eccle-
ſia plebis: et ī cathedra
ſeniorum laudent eum.
33 Poſuit flumina in de-
ſertum: et exitus aqua-
rum in ſitim.
34 Terram fructiferam in
ſalſuginem:a malitia i-
habitantium in ea.
35 Poſuit deſertũ i ſtagna
aquarum: et terrã ſine
aqua in exitus aquarũ.
36 Et collocauit illic eſuriẽ
tes: et conſtituerunt ci-
uitatem habitationis.
37 Et ſeminauerũt agros et

tiones in aquis multis.
Ipſi viderũt opa dñi: &
mirabilia eiꝰ in ꝑfũdo.
Dixit & ſtetit ſpiritus
procellæ:& exaltati ſũt
fluctus eius.
Aſcendunt vſq; ad cœ
los et deſcẽdũt vſq; ad
abyſſos: aia eorũ ī ma-
lis tabeſcebat.
Turbati ſũt et moti ſũt
ſicut ebrius:et oĩs ſapiẽ
tia eorũ deglutita eſt.
Et clamauerunt ad do
minum cum tribularen
tur: et de neceſſitatibus
eorum liberauit eos.
Et ſtatuit procellam in
aurã et ſiluerunt fluctꝰ
eius:et lętati ſunt qꝝ ſi-
luerunt.
Et eduxit eos in portũ
voluntatis eorũ: et de
neceſſitatibꝰ eorũ libe-
rauit eos.
Confiteantur dño mi-
ſericordię eius: et mira-
bilia eius filijs hominũ
Et exaltẽt eum in eccle
ſia plebis: et ī cathedra
ſeniorũ laudent eum.
Quia poſuit flumina
in deſertum: et exitus
aquarum in ſitim.
Terram fructiferam in
ſalſuginem: a malitia ī-
habitantium in ea.
Poſuit deſertũ īſtagna
aquę:et terrã ſine aqua
in exitus aquarum.
Et collocauit illic eſu-
rientes:et conſtituerunt
ciuitatem habitationis
Et ſeminauerũt agros et

Ipſi viderũt opa dñi: &
mirabilia eiꝰ in ꝑfũdo.
Dixit & ſurrexit vẽtus
tempeſtatis:& eleuauit
gurgites eius.
Aſcendunt in cœlum
et deſcendunt in abyſ-
ſos:anima eorum in af-
flictione conſumitur.
Obſtupuerunt et intre
muerunt quaſi ebrius:
et vniuerſa ſapiẽtia eo-
rum abſorpta eſt.
Clamabũt aũt addñm
in tribulatiõe ſua: et de
anguſtia educet eos.
Statuet turbinẽ ī tran-
quillitatem: et ſilebunt
fluctus eius.
Lætabuntur quoniam
quieuerunt: et deducet
eos ad portum quẽ vo-
luerunt.
Confiteantur dño mi-
ſericordiã eius:et mira-
bilia eius in filios hoim.
Et exaltent eũ in eccle
ſia populi:et ī cathedra
ſeniorum laudent eum
Ponet flumina in deſer
tum: et fontes aquarũ
in ſitim.
Terram fructiferam ī
ſalſuginem: præ mali-
tia habitatorum eius.
Ponet deſertum in pa-
ludes aquarũ: et terrã
inuiã fontes aquarum.
Et collocauit ibi eſuriẽ
tes: et formabunt vrbẽ
ad habitãdum.
Et ſerent agros et plã-

GALL.	ROM.	HEB.
plãtauerũt vineas: et fe cerũt fructũ natiuitatis	plãtauerũt vineas: et fe cerũt fructũ natiuitatis	tabunt vineas: et faciẽt fruges germina.
38 Et bñdixit eis & multiplicati ſunt nimis: & iumenta eorum nõ minorauit.	Et bñdixit eos & multiplicati ſunt nimis: & iumenta eorũ non ſunt minorata.	Et bñdicet eis & multiplicabuntur nimis: & pecora eorum non minuet.
39 Et pauci facti ſunt: & vexati ſũt a tribulatione malorum & dolore.	Pauci facti ſunt: & vexatiſunt a tribulatione malorum & dolorum.	Imminuta ſunt autẽ et afflicta: propter anguſtiam mali et doloris.
40 Effuſa eſt contentio ſuper principes: & errare fecit eos in inuio & non in via.	Effuſa eſt contentio ſuper principes eorum: et ſeduxerũt eos in inuio & non in via.	Et effundet deſpectionem ſuper principes: et errare eos faciet in ſolitudine de via.
41 Et adiuuit pauperem de inopia: & poſuit ſicut oues familias.	Et adiuuabit pauperẽ de inopia: & poſuit ſicut oues familias.	Et ſubleuabit pauperem de inopia: et ponet quaſi gregem familias.
42 Videbunt recti & lętabũtur: et omnis iniquitas oppilabit os ſuum.	Videbunt recti & lętabuntur: & õnis iniquitas oppilauit os ſuum.	Videbunt recti et lętabũtur: et omnis iniquitas contrahet os ſuum.
43 Quis ſapiens & cuſtodiet hęc: & intelliget miſericordias domini?	Quis ſapiens et cuſtodiet hęc: et tũc itelliget miſericordias domini?	Quis ſapiens et cuſtodiet hæc: et itelliget miſericordias domini?

TITVLVS. HALELV IA. Pſalmus: laus diuina de Chriſto domino/ de populo redẽpto/ de ſynagoga ad fidẽ ſalutaris conuertenda continens prophetiam. EPOS pſalmi.

1 QVod bonus eſt dominus/ quoniam miſerator in ęuum.
2 Ij dicãt/ a te qui ſũt pie CHRISTE redempti.
Quoſq; redemiſti truculenta e fauce maligni
Collectos ad te/ ex cunctis regionibus orbis.
3 Solis ab exortu/ occaſuq; aquilone notoq;.
4 In ſterili mundo errabant vbi & arida cũcta.
Ducere q̃ valet ad cœlum via nulla patebat.
5 Et cibus & potus deerant & dogma ſalutis.
Nulla ſalus animis/ õnis ſine fine peribat.
6 At pater oĩpotens illos miſerat9 ab alto
Ad ſe clamantes hac omni mole leuauit.
7 Direxitq; via/ cœli quę ducit ad vrbem
8 Quę pietas ei9/ bonitas q̃ mira loquamur.
9 Qui vacuã mẽtẽ paſcẽs/ bonitate repleuit.
10 In tñbris mortiſq; vmbroſæ horrore ſedebãt
Mẽdici & ferro ſtygio ſub principe vincti
11 Q̃ domini eloquium/ q; cõſiliũ irritarant.
12 Nullus opẽ q̃is cõfectis morte/ ferebat.
13 At pater oĩpotens illos miſeratus ab alto
Ad ſe clamantes hac omni mole leuauit.
14 Et tulit e tñbris/ necis vmbra: & vincula rupit
15 Quæ pietas eius/ bonitas q̃ mira loquamur.
16 Nã ſtyge cõfracta ferrata repagula fregit
17 Deq; lacu extraxit/ ſcel9 i quẽ merſerat illos
18 Mens foribus lęti hęrẽs oẽm fugerat eſcã
19 At pater omnipotens illos miſerat9 ab alto
Ad ſe clamantes hac omni mole leuauit.
20 Atq; ſuum verbum miſit/ ſanauit & illos
Eripuitq; malo interitu/ fatoq; ſupremo.
21 Quæ pietas eius bonitas q̃ mira loquamur.
22 Libamen laudis paniſq; mericq; litemus.
Narremuſq; opera illius ſolatia mentis.
23 Diſcipuli dominum qui ſunt in naue ſecuti
Sparſeruntq; fidem cunctis in gentibus oli
24 Viderunt opera ipſa dei & miracula in alto
25 Nã valide vt voluit commouit ſpũs vndas
Intumuitq; maris (dũ dormit) vaſta ꝓcella.
26 Diſcipuli ad cœlos tolli hĩc & ad ima relabi
Tartara ſe credũt/ aĩo mala ferre nequibãt.
27 Attonitis/ oĩs ceu potis ſenſus ademptus
28 CHRISTVS at omnipotens timidos miſeratus & ęgros
Ad ſe clamantes hac omni mole leuauit
29 Increpuit ventũ/ ſubitoq; eſt verſ9 in aurã
Prętumidũ domuitq; ſalũ/ fluctuſq; repſſit.
30 Hac cauſa et lętos tuta in ſtatione locauit
31 Quę pietas eius/ bonitas q̃ mira loquamur.
32 Exaltetq; illum orthodoxę eccl'ia plebis/
Põtificũ cathedra exaltetq; & p̃dicet illum.
33 Qui poſuit Iudęã quã doctrina rigarat
Deſertã/ neq; dãs vltra hęc doctrina ſalutẽ.
34 Terra ſalutifera oli/ nũc ſalſugine plena eſt.

Quid cauſę eſt/ vita hoc habitantum peſſi-
ma fecit.
35 Et gẽtes poſuit doctrinę in ſtagna relictas:
Arida quæ fuerat terrã dedit eſſe ſalubrẽ.
36 In qua qui fuerant epuli vitalis egeni:
Collocat/ ad cęli ſtatuitq; habitacula ciues.
37 Excoluere animos creuere arbuſtula morũ:
Fecere & fructũ deus ad quẽ condidit illos.
38 Et benedixit eis auxitq; maliſq; pepercit:
Qui pecudum vitã viuẽdo more trahebãt.
39 Et iuſti in paucos ſunt hac ratiõe redacti:
Quos labor affixit pariſq; et plaga malorũ.
40 Præfecitq; malis ſimiles deus/ oẽ nefandum
Qui facere auderent fidei pietate relicta.

41 CHRISTVS at omnipotens inopes miſe-
rabitur/ & quos
Eximet/ hos vt oues vno cõcludet ouili.
42 Gaudebũt recti fœlicia tanta videntes:
Cum ſua nęquities omnis/ concluſerit ora.
Hæreſis atq; ſuus ſimul hæreſiarcha peribit
Sed nec erũt vltra pro veris falſa recepta.
Nam vero regnante deo/ vno et principe
CHRISTO
Vera fides/ vera & lex/ vitaq; et õnia vera.
43 Quis ſapiens animo hæc meditans et quæ
tua IHESV
IHESV cuncta regens/ miſeratio mẽte vo-
lutat?

ADVERTE. Etſi p̃cedẽs pſalmus ad veterẽ ſynagogã ſpectet: p̃ſentẽ tamẽ ex ſcdo verſu ad redemptos/ id eſt eccleſiã et filij dei cultores pertinere conſtat/ & apertã nõnullorũ quę Chriſtꝰ dñs et dixit et geſſit continere ꝓphetiã. dicit enĩ dñs ĩ Matthæo/ dico aũt vobis ꝙ multi ab oriẽte & occidẽte veniẽt/ & recũbẽt cũ Abrahã/ Iſaac & Iacob in regno cœlorũ. & parti ſcdus & tertius verſus id continent: de regionibꝰ cõgregauit eos/ a ſolis ortu et occaſu ab aquilone & mari. Et Matthæi ſacra hiſtoria. quarta autẽ hora noctis: venit dñs ad eos ambulãs ſupra mare. & videtes eũ ſupra mare ãbulantẽ: turbati ſunt/ dicẽtes. quia phã taſma eſt. & p̃ timore clamauerũt. ſtatiq; IHESVS locutus eſt eis dicẽs. habete fiduciam/ ego ſũ: nolite timere. & Petrus ad verbũ eius deſcẽdẽs de nauicula: ambulabat ſup aquas/ vt veniret ad eũ. videſ vero ventũ validũ: timuit. & cũ cœpiſſet mergi: clamauit dicẽs. dñe ſaluũ me fac. & cõtinuo IHESVS extẽdens manũ: appræhẽdit eũ/ & ait illi. modicæ fidei: quare dubitaſti? & cũ aſcẽdiſſet in nauiculã: ceſſauit ventus. qui autẽ in nauicula erãt: venerunt & adorauerũt eũ/ dicẽtes. vere filius dei es. Sed & idẽ Matthæꝰ alibi. & aſcẽdẽte eo in nauiculã: ſecuti ſunt eũ diſcipuli eius. & ecce motus magnus factus eſt in mari: ita vt nauicula operiretur fluctibus. ipſe vero dormiebat. & acceſſerũt ad eũ diſcipuli eiꝰ: & ſuſcitauerũt eũ/ dicẽtes. dñe ſalua nos: perimus. & dixit eis IHESVS. quid timidi eſtis modicę fidei? tunc ſurgẽs imperauit ventis & mari: & facta eſt trãquillitas magna. porro hoĩes mirati ſunt: dicentes. qualis eſt hic: quia vẽti & mare obediũt ei? Et ꝓpheta hic: a viceſimotertio verſu ad 30 ait. Qui deſcẽdũt mare in nauibus: faciẽtes operationẽ in aquis multis. Ipſi viderũt opera domini: & mirabilia eius in profundo. Dixit & ſtetit ſpiritus procellæ: & exaltati ſunt fluctus eius. Aſcendũt vſq; ad cœlos & deſcẽdunt vſq; ad abyſſos: aĩa eorũ in malis tabeſcebat. Turbati ſunt & moti ſunt ſicut ebrius: et vniuerſa ſapiẽtia eorũ deuorata eſt. Et clamauerũt ad dñm cũ tribularẽt: & de neceſſitatibus eorũ eduxit eos. Et ſtatuit ꝓcellã eius in aurã: & ſiluerũt fluctus eius. Id tñ aduerte viceſimoquito verſu/ vbi legimꝰ dixit & ſtetit ſpiritus procellæ: Hieronymũ ex hebræo habere/ dixit & ſurrexit ventus tempeſtatis. quod rectius videtur. nã ſpiritũ procellæ ſiſti ſiue ſtare/ & ſurgere: oppoſita videntur. ſiquidẽ illud ſedari & tranquillari: hoc vero agitari et turbari ſignificat. & quomodo etiã ſtabat ſpiritus procellæ: ſi eleuati & exaltati ſunt fluctus eius? priora ſequentibus videtur aduerſa. & ꝙ non hic de ſtatione & ceſſatione ſpiritus procellæ agatur: oſtendit vndetriceſimꝰ verſus qui illã ſedationẽ/ trãquillitatẽq; inſinuat. & ſtatuit (inquit) procellã eius ĩ aurã. qđ ſacer Hieronymus apertius interpretatur/ excepto quod perfuturũ loquitur hoc pacto. ſtatuet turbinẽ in tranquillitatẽ. Tralationes/ in cæteris facile conciliabuntur.

ℂ Canticũ pſalmꝰ Dauid. CVII.

1 PAratum cor meũ deus/ paratũ cor meum: cantabo & pſallam in gloria mea.

2 Exurge pſalteriũ et cithara: exurgã diluculo.

3 Confitebor tibi in po-

ℂ Canticũ pſalmꝰ Dauid. CVII.

PAratum cor meũ deus/ paratum cor meum: cantabo et pſallam: et mum dicam domino.

Exurge gloria mea exurge pſalteriũ et cithara: exurgã diluculo.

Cõfitebor tibi in popu

ℂ Canticũ pſalmꝰ Dauid. CVIII.

PAratum cor meũ deꝰ: cãtabo et pſallam/ ſed et gloria mea.

Cõſurge pſalterium et cithara: cõſurgã mane.

Confitebor tibi in po-

	GALL.	ROM.	HEB.
Psa. 107 Paratū cor.	pulis domine: & psallā tibi in nationibus.	lis domine: et psalmum dicam tibi inter gentes.	pulis domine: & cantabo tein nationibus.
4	Quia magna sup cœlos mia tua: & vsq; ad nubes veritas tua.	Quñ magnificata ē vsq; ad cęlos mia tua: et vsq; ad nubes veritas tua.	Quñ magna sup cœlos misericordia tua: & vsq; ad æthera veritas tua.
5	Exaltare super cœlos deus/ & super omnem terram gloria tua: vt liberentur dilecti tui.	Exaltare super cœlos deus/ & super omnem terram gloria tua: vt liberentur electi tui.	Exaltare super cœlos deus: & super omnem terram gloria tua.
6	Saluū fac dextera tua et exaudi me: deus locutus est in sancto suo.	Saluum me fac dextera tua & exaudi me/ deus locut⁹ est i sācto suo/ lætabor & diuidā sichimam: & cōuallē tabernaculorum metibor.	Vt liberētur dilecti tui: salua dextera tua et exaudi me.
7	Exultabo & diuidam sichimam: & conuallē tabernaculoꝝ dimetiar	Deus locutus est in sanctuario suo: gaudebo/ diuidam sichem et vallem sochot demetiar.	Deus locutus est in sanctuario suo: gaudebo/ diuidam sichem et vallem sochot demetiar.
8	Meꝰ est galaad & meꝰ est manasses: et ephraī susceptio capitis mei.	Meꝰ est galaad et meꝰ est manasses: & ephrē fortitudo capitis mei.	Meꝰ est galaad et meꝰ est manasse: et ephraim hæreditas capitis mei.
9	Iuda rex meus: moab lebes spei meæ.	Iuda rex meus moab olla spei meę/ ī idumeā extendam calciamentū meum: michi allophyli subditi sunt.	Iuda dux meus: moab lebes peluis meæ.
10	In idumęam extendā calciamentum meum: michi alienigenę amici facti sunt.		Super idumęā proijciā calciamentum meū: cū philistim fœderabor.
11	Quis deducet me in ciuitatem munitam: quis deducet me vsq; in idumęam?	Quis deducet me in ciuitatem munitam: aut quis deducet me vsq; in idumæam?	Quis deducet me in ciuitatem circūstātiæ: qs deducet me vsq; in idumæā?
12	Nonne tu deus qui repulisti nos? & non exibis deus in virtutibus nostris?	Nonne tu deus qui repulisti nos? & non egredieris deus in virtutibꝰ nostris?	Nonne tu deus qui ꝓieceras nos: & non exieras deus in exercitibus nostris?
13	Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana salus hominis.	Da nobis auxilium de tribulatione: & vana salus hominis.	Da nobis auxilium in tribulatiōe: vana est enī salus ab homine.
14	In deo faciemus virtutē: & ipse ad nichilū deducet inimicos nostros.	In deo faciemꝰ virtutē: et ipse ad nichilum deducet tribulantes nos.	In deo erimus fortes: et ipse conculcabit hostes nostros.

TITVLVS. Canticū psalmi Dauid. Psalmus de Christo domino. Propheta in spū loquit. 1
EXPOSITIO CONTINVA. Paratū cor meū deus/ paratū cor meū: cātabo et psallam i gloria mea. prōpta est anima mea ad te laudandū deus meus/ prōpta est anima mea: cōcinā et laudabo te/ & hoc michi imputabitur ad decus et gloriā. Exurge psalteriū & cithara: exurgā diluculo. excitare laus veteris & nouæ legis: hic Christus dñs. excitabor diluculo/ mane resurgā. Cōfitebor tibi in populis domine: et psallā tibi in nationibus. rursus prophe ta. O Christe laus vetus et laus noua/ laudes tuas patefactā in populorū cōgregationibus: et laudationes tuas concinā in gentibus. Quia magna est super cœlos misericordia tua: et 4

vsq; ad nubes veritas tua. laudabo te in gentibus domine/ quia ingens est miseratio tua
supra cœlorũ altitudinẽ qua genus humanum eleuas: & fides tua vsq; ad terræ nouissima
5 & altissima/ cognita est. Exaltare super cœlos deus & super oẽm terrã gloria tua: vt liberẽt
dilecti tui. qa tãta est misericordia tua et veritas tua tãta/ ascẽde cõditor et redẽptor noster
sup oẽm cœlorũ altitudinẽ/ & hæc assũptio & glorificatio tua sit ĩ oi terra cognita: quo cul-
6 tores tui te tuaq; sequẽtes a mortalitatis nexibus rebusq; caducis eripiant. Saluũ fac dexte
ra tua & exaudi me: deus locutus est in sancto suo. salua seruos & cultores tuos fortitudie/
benignitate & miseratiõe tua et audi me precãtẽ: de⁹ ĩ me respõdit hoc fãcto oraculo suo.
7 Exultabo et diuidã sichimã: et cõuallẽ tabernaculorũ dimetiar. ab hoc septimo vsq; ad
12 versũ oraculũ dei est: & a duodecio ĩ finẽ psalmi vox ꝓphetæ. atq; hoc oraculũ & hi ver
sus vniuersi ex ordie respõdẽt psalmi 59 versibus a septimo in finẽ eius/ eadẽq; ĩtelligẽtia.
ADVERTE. Primo versu. paratũ cor meũ deus. ex hebræo nõ est resumptũ: sed interpre
tes ad valẽtiorẽ affectus expressionẽ resumpsisse videnť. ¶ Itẽ secundã eiusdẽ primi versꝰ
particulã cantabo & psallã in gloria mea: ex hebræo sic cõperio/ cãtabo et psallã sed et glo
ria mea. quod hanc præferre videtur sententiã: cãtabo et psallã sed et cantare et psallere ti
bi gloria mea est. ¶ Nono versu. Iuda rex meus/ Moab olla spei meæ: Hieronymus ĩ psal
mo 59 vertit Iuda legifer meus & Moab olla lauacri mei/ hic autem vertit Iuda dux meꝰ
et Moab lebes peluis meæ. sed non alius idcirco putetur intellectus. ¶ Duodecimo versu.
Nonne tu deus qui repulisti nos/ et non exibis: ex romana et non egredieris. videtur me-
lius nonne in secunda particula perinde ac in prima sic: et nonne exibis.

¶ In finẽ psalmus Da uid. CVIII.

1 DEus laudem meã ne tacueris: qa os peccatoris et os dolosi super me apertum est.
2 Locuti sunt aduersum me lingua dolosa/ & sermonibus odij circũdederunt me: et expugnauerunt me gratis.
3 Pro eo vt me diligerent detrahebant michi: ego autem orabam.
4 Et posuerũt aduersum me mala pro bonis: & odiũ pro dilectiõe mea
5 Constitue super eum peccatorẽ: & diabolus stet a dextris eius.
6 Cum iudicatur exeat cõdemnatus: & oratio eius fiat in peccatum.
7 Fiant dies eius pauci: & episcopatũ eius accipiat alter.
8 Fiant filij eius orpha-

¶ In finẽ psalmus Da uid. CVIII.

DEus laudẽ meam ne tacueris: quia os peccatoris et dolosi super me apertum est.
Locuti sunt aduersus me lingua dolosa/ et sermonibus odij circunde derunt me: & expugnauerunt me gratis.
Pro eo vt diligerẽt me detrahebãt michi: ego autem orabam.
Posuerunt aduersꝰ me mala pro bonis: & odium pro dilectione mea
Constitue super eum peccatorem: & diabolꝰ stet a dextris eius.
Cum iudicatur exeat condemnatus: et oratio eius fiat in peccatũ.
Fiat habitatio eius deserta: et non sit qui inhabitet in ea.
Fiãt dies eius pauci: & epatũ eiꝰ accipiat alter.
Fiant filij eius orpha-

¶ Victori Dauid psalmus. CVIIII.

DEꝰ laudabilis michi ne taceas: qa os impij & os dolosi cõtra me apertum est.
Locuti sunt de me lingua mendacij/ verbis odij circundederunt me: expugnauerunt me frustra.
Pro eo quod eos diligebam aduersabãtur michi: ego autem orabã.
Et posuerunt cõtra me malũ pro bono: et odiũ pro dilectione mea.
Constitue super eum impium: et sathan stet a dextris eius.
Cum fuerit iudicatus exeat condemnatus: & oratio eius sit in peccatum.
Fiant dies eius parui: episcopatum eius accipiat alter.
Sint filij eius pupilli: &

GALL.

ni: & vxor eius vidua.

9 Nutantes transferãtur filij eius & mendicent: eijciantur de habitationibus suis.

10 Scruteť fœnerator omnem substantiam eiꝰ: & diripiant alieni labores eius.

11 Non sit illi adiutor: nec sit qui misereatur pupillis eius.

12 Fiant nati eius in interitũ: in generatione vna deleatur nomen eius.

13 In memoriã redeat iniq̃tas patrum eius in conspectu domini: & peccatũ matris eiꝰ nõ deleať.

14 Fiant contra dominũ semp̃: & dispereat de terra memoria eorũ: pro eo q̃ nõ est recordatus facere misericordiam.

15 Et persecutus est hominem inopem & mendicum: & compunctum corde mortificare.

16 Et dilexit maledictionem & veniet ei: & noluit benedictionẽ & elongabitur ab eo.

17 Et induit maledictionem sicut vestimẽtum: & intrauit sicut aqua in interiora eius: & sicut oleum in ossibus eius.

18 Fiat ei sicut vestimẽtũ quo operiť: & sicut zona qua semp̃ præcingiť.

19 Hoc opꝰ eorũ q̃ detrahũt michi apud dñm: et qui loquuntur mala aduerſꝰ animam meã.

ROM.

ni: & vxor eius vidua.

Commoti amoueãtur filij eius & mendicent: eijciantur de habitationibus suis.

Scruteť fœnerator omnem substantiam eius: & diripiant alieni omnes labores eius.

Nõ sit illi adiutor: nec sit qui misereatur pupillis eius.

Fiant nati eius in interitum: ī vna generatione deleatur nomen eiꝰ.

In memoriã redeat iniquitas patrũ eiꝰ in conspectu dñi: et peccatũ matris eius non deleať.

Fiant contra dominũ semper: vt dispereat de terra memoria eorum.

Pro eo q̃ non est recordatus facere misericordiã/et persecutꝰ est hominem pauperẽ et mẽdicum: & compunctũ corde morti tradidit.

Et dilexit maledictionem & veniet ei: & noluit benedictionẽ et plõgabitur ab eo.

Et tinduit se maledictionem sicut vestimentũ: & intrauit sicut aqua in interiora eius/et sicut oleum in ossibus eius.

Fiat ei sicut vestimẽtũ quo operietur: et sicut zona qua semp̃ p̃cingiť.

Hoc opꝰ eorũ qui detrahunt michi apď dñm: et qui loquũť mala aduersus animam meam.

HEB.

vxor eius vidua.

Instabiles vagentur liberi eius & mendicent: et quærantur in parietinis suis.

Scrutetur exactor vniuersa quæ habet: et diripiãt alieni labores eiꝰ

Nõ sit qui eius misereatur: nec qui clemens sit ī pupillis eius.

Fiat nouissimũ eiꝰ interitus: in generatiõe altera deleatur nomen eiꝰ.

Redeat in memoriam iniquitas patrum eiꝰ apud deum: et iniquitas matris eius non deleať.

Sit contra dominũ semper: et intereat de terra memoria eorum.

Eo q̃ nõ est recordatꝰ facere misericordiã/ et persecutus est virũ iopẽ et pauperem et compũctũ corde: vt iterficeret.

Et dilexit maledictionẽ quæ veniet ei: et noluit benedictionem q̃ elongabitur ab eo.

Et indutus est maledictione quasi vestimẽto suo: et ingredieť quasi aqua in viscera eius/ et quasi oleũ in ossa eius.

Sit ei q̃si palliũ quo circũdatur: et quasi cingulũ quo semper accingiť.

Hæc est retributio ipsꝰ q̃ aduersanť michi a dño: et qui loquunť malũ cõtra animam meam.

20 Et tu dñe dñe fac mecũ propter nomẽ tuũ: quia ſuauis miſericordia tua.

21 Libera me qa egen⁹ & paup ego ſũ: et cor meũ cõturbatũ eſt intra me.

22 Sicut vmbra cũ declinat ablatus ſum: & excuſſus ſum ſicut locuſtę

23 Genua mea infirmata ſũt a ieiunio: et caro mea immutata eſt ꝓpter oleũ.

24 Et ego factus ſũ oppro briũ illis: viderũt me & mouerunt capita ſua.

25 Adiuua me dñe deus meus: ſaluum me fac ſecũdũ miſericordiã tuã.

26 Et ſciant quia man⁹ tua hęc: et tu dñe feciſti eã.

27 Maledicẽt illi & benedices/ qui inſurgunt in me confundantur: ſeru⁹ autem tuus lætabitur.

28 Induãt̃ q detrahũt michi pudore: et opiãt̃ ſicut diploide cõfuſione ſua.

29 Confitebor domino nimis in ore meo: & i medio multoꝝ laudabo eũ

30 Quia aſtitit a dextris paupis: vt ſaluã faceret a ꝓſequẽtib⁹ aiam meã.

Et tu dñe dñe fac mecũ miam ꝓpter nomẽ tuũ: quia ſuauis eſt miſericordia tua.

Libera me qm̃ egen⁹ et pauper ſum ego: & cor meũ cõturbatũ eſt i me.

Sicut vmbra cũ declinat ablatus ſum: et excuſſ⁹ ſum ſicut locuſta.

Genua mea infirmata ſunt prę ieiunio/ & caro mea immutata eſt propter oleum: & ego fact⁹ ſum opprobrium illis.

Viderũt me et mouerũt capita ſua: adiuua me dñe deus meus & ſaluũ me fac ꝓpter miam tuã.

Vt ſciãt quia manus tua hęc ẽ: & tu dñe feciſti ea.

Maledicẽt illi & tu benedices/ qui inſurgũt in me cõfundantur: ſeruus autem tuus lętabitur.

Induañt̃ q detrahũt mi chi reuerẽtia: & opiãt̃ ſicut diploide cõfuſiõe ſua

Confitebor dño nimis in ore meo: & in medio multorũ laudabo eum.

Quia aſtitit a dextris paupis: vt ſaluã faceret a ꝓſequẽtib⁹ aiam meã.

Tu aũt dñe de⁹ fac mecũ propter nomẽ tuum: quoniam bona eſt miſericordia tua libera me.

Qm̃ egenus & pauper ego ſũ: & cor meum vulneratum eſt intrinſecus.

Quaſi vmbra cum inclinatur abductus ſũ: & excuſſus quaſi locuſta.

Genua mea vacillauerunt a ieiunio/ & caro mea mutata eſt abſq; oleo/ et ego fact⁹ ſũ opprobrium eis: viderũt me et mouerunt caput ſuum.

Adiuua me dñe deus meus: ſalua me ſecundũ miſericordiam tuam.

Et ſciãt qm̃ manus tua hæc: tu dñe feciſti ea.

Maledicent illi & tu benedices/ reſtiterunt & cõfundẽtur: ſeruus autem tuus lętabitur.

Induañt̃ aduerſarij mei cõfuſiõe: operiañt̃ quaſi veſtimẽto cõfuſiõe ſua.

Cõfitebor dño vehemẽter i ore meo: & i medio populorũ laudabo eũ.

Quoniam ſtabit a dextris pauperis: vt ſaluet a iudicibus animã eius.

TITVLVS. Ad victoriã pſalm⁹ Dauid. Pſalm⁹ de Chriſto domino. Propheta in ſpiritu inducit Chriſtum ad patrem.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Deꝰ laudẽ meã ne tacueris: qa os peccatoris & os doloſi ſup
me aptũ eſt. ęterne pater laus mea & ꝓconiũ meũ ne diſſimulaueris/ ne ſubſtraxeris a me au-
2 xiliũ tuũ: qa cõcilũ iiquũ et familiaris ꝓditor me⁹ cõtra me ſermonẽ ſuũ laxauerũt. Locuti
ſũt aduerſũ me/ ligua doloſa/ et ſermõibus odij circũdederũt me: & expugnauerũt me gratis.
3 verba i me fuderũt/ ore ſubdolo & fallaci/ et cõſilijs maleuolẽtię circũuenerũt me: et nullo me-
rito/ nulla cauſa adiudicauerũt me morti. Pro eo vt me diligerẽt detrahebãt mihi: ego aũt o-
rabã. ꝓ bñficijs/ ꝓ dilectionis opib⁹ q̃ oſtẽdi eis/ ipſi blaſphemabãt me et aduerſabãt michi:
4 ego vero pro ipſis rogabã patrẽ. Et poſuerũt aduerſũ me mala ꝓ bonis: & odiũ pro dilectio-
ne mea. & ecõtrario cũ bonũ ipſis ipenderi/ malũ repẽderũt: cũ ipſos dilexerim/ ipſi odio in
5 me exarſerũt. Cõſtitue ſuper eũ peccatorem: & diabolus ſtet a dextris ei⁹. O pater æterne cũ
ipſi incurabiles ſint/ & exhibitione bonorũ flectãt ad malũ/ & dilectiõe ad odiũ/ ſup hũc po-
pulũ/ familiarẽ traditorẽ et ſuũ cõcilũ prefice ipiũ: trade eũ poteſtati maligni/ et priceps tene
6 brarũ pręualeat ei. Cũ iudicatur exeat cõdemnat⁹: & oratio eius fiat in peccatũ. popul⁹ hic/

Deus lau. traditor & complex eius/cū veniet ad tribunal iudicij tui/ diſcedēs ſentētiā cōdēnationis ferat: & venię ſupplicatio reputetur ei in criminis augmētum. Fiāt dies eius pauci: & epiſcopatum eius accipiat alter. paruo tēpore dignus hac luce habeatur: & in prælatura populi huius/ traditoris & complicū eius/ ſufficiatur alius. Fiāt filij eius orphani: & vxor eius vidua. priuētur liberi populi huius parentibus ſuis: & ſynagoga eius relinquatur abſq; paſtore. Nutātes 9
tranſferantur filij eius & mēdicēt: & eijciātur de habitationib⁹ ſuis. vacillātes in exilium mittātur poſteri eius/ & erūnoſa mēdicitatis calamitate premātur: neq; eis ī macerijs eorum detur requies. Scrutetur fœnerator oēm ſubſtātiam eius: & diripiāt alieni labores ei⁹. diligēter 10
exploret creditor vniuerſam ſupellectilē/gazā/& poſſeſſionē populi huius: & alienigenę expleant quicquid ſibi peperit proprijs laboribus. Non ſit illi adiutor: nec ſit qui miſereatur pu- 11
pillis eius. nullus ſit qui miſereatur populi huius/nec ſit qui compatiatur poſteris eius. Fiant 12
nati eius in interitum: in gñatione vna deleatur nomē eius. qui ab hoc populo orti ſunt/ ruāt
in internicionem gladij & belli/nec id in lōgū differatur: ſed in tēpore gñationis vni⁹/ populi
hui⁹ eſtimatio & fama fūdit⁹ extirpetur. In memoriam redeat iiquitas patrū eius in cōſpe- 13
ctu dñi: & peccatū matris ei⁹ nō deleat. obuerſetur āte oculos ęterni iudicis qcquid deliq̄rūt
patres ei⁹: & peccatum ſynagogę nō aboleat. Fiāt cōtra dñm ſēper/& diſpereat de terra me- 14
moria eorum: ꝓ eo q̄ nō eſt recordat⁹ facere miſericordiā. ad vltima tēpora ptinaces et ob-
durati maneāt deo rebelles/& de regione viuorum eradatur nomē eorū: eo q̄ popul⁹ hic nul
la miſericordia/ſed immani crudelitate eſt vſus. Et perſecut⁹ eſt hoiem iopē & mēdicū: & cō 15
punctum corde mortificare. & eo q̄ popul⁹ hic crudelitate & īſania debacchatus eſt in Chriſtum dñi/qui propter hoīes/homo pauper & egenus fact⁹ eſt: & pro delictis eorū mēte affli-
ct⁹/crudelitate inquam debacchat⁹ eſt vt eū morti traderet. Et dilexit maledictionē et veniet 16
ei: & noluit benedictionem & elōgabit ab eo. & eo q̄ pp̄us hic maluit dei execrationē et dei
execratio & dira vltio cōtinget ei: & qa nō fuit illi cordi diuina bñdictio & illa procul fiet ab
eo. Et iduit maledictionem ſicut veſtimētū: & intrauit ſicut aqua in iteriora ei⁹/ et ſicut oleū 17
ī oſſibus eius. execratiōe & reprobatiōe diuina īdut⁹ eſt peride ac īdumēto: & execratio dei
penetrauit ī aiam ei⁹ veluti aqua in bibulam terrā/& penetrauit vt liquor oleaginoſus in oēs
vires & ſoliditates ei⁹. Fiat ei ſicut veſtimētū quo operitur: & ſicut zona qua ſēper p̄cīgitur. 18
maledictio/execratio et reprobatio dei adhæreat ei veluti amictus quo amicitur: et veluti cī-
gulū quo ſemper accīgitur. Hoc op⁹ eorū qui detrahūt michi apud dñm: & q̄ loquūt mala 19
aduerſus aiam meā. hęc merces a deo patre meo iudice ęterno/ijs qui pſequūtur me calumnioſe: & q̄ cōciliātur vt morti tradāt me. Et tu dñe dñe fac mecum propter nomē tuū: qa ſua- 20
uis eſt miſericordia tua. & tu pater æterne dñator me⁹ & deus meus/ auxiliare & fac mecum
miſericordiam tuā propter verbū tuū: quia propicia et clemēs eſt miſeratio tua. Libera me 21
quia egen⁹ et pauper ego ſum: & cor meū cōturbatū eſt ītra me. eripe me pater quia indigus
ope & auxilio factus ſum: & aīa ītra me āxia/ęgra & vulnerata eſt. Sicut vmbra cū declinat 22
ablat⁹ ſū: et excuſſus ſum ſicut locuſtę. ſicut vmbrę veſtigiū cū ſenſim deperit ſublat⁹ ſū: et ci-
to virib⁹ exhauſt⁹ ī morē locuſtarum. Genua mea īfirmata ſūt a ieiunio: & caro mea imuta- 23
ta eſt propter oleum. greſſus mei vacillauerūt/ debiles et imbecilli facti ſunt prę fame et ine-
dia: & emarcuit corpus meum abſq; adipe & ſucco vllo. Et ego fact⁹ ſū opprobriū illis: vide- 24
rūt me et mouerūt capita ſua. et ipſi ī paupertate mea et infirmitate ſpreuerūt et contemptui
habuerūt me: et me ī humilitate mea cōtuētes/commotiōe capitū odiū et exprobratione ſuā
patefecerūt in me. Adiuua me dñe de⁹ me⁹: ſaluum me fac ſcdm miam tuam. O pater iuſte/ 25
dñator et creator auxiliare michi: et in miſeratiōe tua ſalua me. Et ſciāt quia man⁹ tua hęc: 26
et tu dñe feciſti eam. et cognoſcāt oſores et hoſtes mei qa plaga et percuſſio hęc tua eſt: et nō
ipſi (etſi īiqua et odioſa volūtate voluerīt eam facere) ſed tu pater pcuſſionē hāc effeciſti. Ma- 27
ledicēt illi et tu bñdices/qui inſurgūt ī me cōfūdantur: ſeru⁹ aūt tu⁹ lętabit. illiipſi oſores mei
deuouebūt michi/et tu pater bñdictionem tuā michi dabis/q̄ pſequūtur me/ſupplicio ęter-
no afficiētur: ego aūt ſeruus tu⁹ in delicijs ęternis exultabo. Induanť qui detrahūt michi pu 28
dore: et operiantur ſicut diploide cōfuſiōe ſua. qui aduerſātur et perſequūtur me/ operiātur
ignominia: et circūdēturvt duplici pallio ignominia ſua/ī corpore et ī aia/ et hac etin altera
vita. Cōfitebor dño nimis ī ore meo: & ī medio multorum laudabo eū. patrī meo laudes mi 29
rifice accreſcēt pręconio meo: et ī eccleſia magna exaltabo eū. Quia aſtitit a dextris paupis: 30
vt ſaluam faceret a pſequētib⁹ aiam meā. laudabo dñm ore meo ī medio multorū/ memor
beneficiorū ei⁹/quia affuit michi inopi auxilium/fauor et benignitas eius: vt me rediuiuum
immortalitate veſtiret/er eriperet vitam meam ab ijs qui me morti adiudicauerant.

ADVERTE. Tertio verſu. vt me diligerēt detrahebāt michi: Hieronym⁹ ex hebręo/pro eo
q̄ eos diligebā aduerſabātur michi. et hoc analogię ex oppoſito reſpōdet: ꝓ amore repēde-
bāt michi odium. vera tamē littera noſtra. qa amare debebāt: et odiebant. qppe qui ex lege
ꝓximū amare tenebanť. ſed qs eorū proximior q̄ qui eis miam aſſiduc faciebat: quotidie di-

uſno ore ſuo eos inſtruēs/in medio eorū cęcos illuminās (etſi parū fuerat oculos mētis aperuiſſe: etiā & corporis aperiebat) leproſos mūdās/ſurdos audire faciens/mutos loqui/cōtractos & claudos erigēs/& mortuos ſuſcitās. ¶ Quīto verſu. cōſtitue ſuper eū peccatorē: ex hebręo/cōſtitues ſuper eū impiū. & cōſequens erat vt reliqua in quītū decimū verſū vſq; ꝑ futurū indicatiui exprimerentur. nā (vt in annotatiōe 21 verſ9/pſalmi 30 dictū eſt) dñs noſter totius bonitatis exēplar neq; optat/neq; ꝑcatur malū inimicis ſuis/neq; ipſi Iudę prodītori ſuo: ſed prędicit. quod ſi factū fuiſſet: ꝑcationis ſublata fuiſſet phātaſia. qua hoies ſine deo/cōtra pręceptū euāgelicū aliquādo abutuntur/credentes aut paſtoribus/aut maioribus ſuis/aut quos nolint habere ſuperiores deuouere & ꝑcari & eos maledictiōe quadā ferire. hæc ſuggerēte diabolo fiūt diuinis abutendo: & vera in caput authorū redit maledictio/cū tamē ex intētiōe prophetæ maledictio nō ſit/ſed prophetia et prędictio. Et noui qui hoc vano & ſuperſtitioſo vel (vt ſic deteſtabilius licet verius dicā) magico ritu luminibus extinctis/a ſacris altarib9 vultib9 auerſis/ſe turpiter puluerib9 volutātes/ hūc pſalmū execrādi deuouēdiq; ſtudio imurmurarēt. proīde ātiſtites iuſtilēt ne tāta iniuria fiat deo. & ne quę nobis ad ſalutē data ſūt & ad diuinā laudē: nobis fiāt in perniciē & ī dei cōtumeliā. Quod facile fiet: ſi hic pſalmus per indicatiuū canatur/ vt videtur ex hebræo eſſe vertēdū. ¶ Sexto verſu. cū iudicatur: ex hebręo/cū fuerit iudicat9. quare recti9 videt dicēdū cū iudicabit. ¶ Nono verſu. eijciant de habitationib9 ſuis: ex hebræo/ q̄rant i parietinis ſuis. ex hoc q̄rant in parietinis/in macerijs/in ruinis ſuis: id itellexerūt interpretes ad eos eijciēdos. & cōſequēs poſuere/Hieronym9 ātecedēs: & vterq; ſenſ9 bon9. ¶ Decimo verſu. ſcrutet fœnerator oēm ſubſtātiā ei9: ex hebræo ſcrutet exactor vniuerſa q̄ habet. & id rectius dictū q̄ fœnerator: quādoquidē ab illo tēpore quo p Veſpaſianū & Titū mortis dñi vltio facta eſt/ nunq̄ illi genti defuit exactor qui exploret vniuerſa quæ habet. nā vbicūq; gētiū quigētos ferme ſupra mille ānos pēdit tributū: & magis ſuā alijs pecuniā fœnori dat q̄ accipit alienā. Eſt enī hic vniuerſus populus fœnerator & daniſta. vt de hac gēte aliud oraculū īpletū videat: & nō defecit de plateis ei9 vſura & dolus. ¶ Duodecimo verſu. fiāt nati ei9 in iteritū: ex hebręo/fiat nouiſſimū eius iteritus. quo deſignari videt: in fine/morte moriantur ſecūda. & qđ ſubiū gitur/in gñatione altera deleat nomē eius: id inſup ſignificare/et i regiōe viuorū nō ſcribant. ¶ Viceſimoſecūdo verſu. et excuſſus ſū ſicut locuſtæ: de locuſtis ī ānotatiōib9 pſalmi 104 dictū eſt. & quomodo gregati vēto turbineue aliquo ſublatę: ī lacū aut fluuiū excutiāt/vt ne vna qdē ſupſtes appareat. ¶ Viceſimotertio verſu. & caro mea īmutata eſt, ꝓpter oleū: ex hebręo/& caro mea mutata eſt abſq; oleo. quare ad tollēdā diaphoniā: legendū potius nobis eſt præter oleū q̄ propter oleū. & id præter oleū hoc in loco ſignificare ij volūt qui litteraturæ hebraicę gnari ſūt/quod pingue et ſuccoſū ſubſtātię eſt. ſic enī iedia cōfectus (nā et id ieiunīū deſignat) vt aridus factus nichil ſucculēti/nichilq; piguis fere ſibi tenuerit. ¶ Viceſimooctauo verſu. ſicut diploide cōfuſione ſua. diplois duplex pallium: quo etiā duplex confuſio deſignatur/in hoc mūdo ſcilicet & in altero/in corpore et anima.

Pſalmus Dauid. CIX.

1 DIxit dominus domino meo: ſede a dextris meis.

2 Donec ponā iimicos tuos: ſcabellū pedū tuoꝝ.

3 Virgam virtutis tuę emittet domin9 ex ſion: dominare in medio inimicorum tuorum.

4 Tecū pricipiū ī die virtutis tuæ in ſplendoribus ſanctorum: ex vtero āte luciferū genui te.

5 Iurauit dominus & nō pęnitebit eū: tu es ſacer-

Dauid pſalmus. CIX.

DIxit dominus domino meo: ſede a dextris meis.

Donec ponā iimicos tuos: ſcabellū pedū tuoꝝ.

Virgam virtutis tuę emittet domin9 ex ſion: dominaberis in medio inimicorum tuorum.

Tecū pricipiū ī die virtutis tuæ in ſplendoribus ſanctorū: ex vtero ante luciferū genui te.

Iurauit dñs & nō pęnitebit eū: tu es ſacerdos

Dauid canticum. CX

DIxit dominus domino meo: ſede a dextris meis.

Donec ponā iimicos tuos: ſcabellū pedū tuoꝝ.

Virgā fortitudinis tuę emittet domin9 ex ſiō: dominare in medio inimicorum tuorum.

Populi tui duces ſpōtanei erūt in die fortitudinis tuę ī mōtib9 ſanctis: quaſi de vulua orieť tibi ros adoleſcētię tuæ.

Iurauit dñs & nō pęnitebit eū: tu es ſacerdos

GALL.	ROM.	HEB.
dos in ęternũ secũdum ordinem melchisedech.	in æternum secundum ordinem melchisedech.	in æternum secundum ordinem melchisedech.
6 Dominus a dextris tuis: confregit in die iræ suæ reges.	Dominus a dextris tuis: confringet in die iræ suæ reges.	Domin⁹ a dextra tua: percussit in die furoris sui reges.
7 Iudicabit in nationib⁹/ implebit ruinas: cõquassabit capita in terra multorum.	Iudicabit in nationib⁹/ implebit ruinas: cõquassabit capita multa ī terra copiosa.	Iudicabit in gentibus/ implebit valles: percutiet caput in terra multa.
8 De torrẽte in via bibet: ꝓptea exaltabit caput.	De torrẽte in via bibet: ꝓptea exaltabit caput.	De torrẽte in via bibet: ꝓptea exaltabit caput.

TITVLVS. Psalmus Dauid. Psalmus de Christo domino. Propheta in spiritu loquitur.

EXPOSITIO CONTINVA. Dixit dñs dño meo: sede a dextris meis. locutus est dominator deus dominatori meo Christo dicẽs: sede in dextera mea. Donec ponã inimicos tuos: scabellũ pedũ tuorũ. nec a sede dexterę meæ dimoueberis priusq̃ dem Iudęos aduersarios tuos qui nolũt te regnare super se: conculcationẽ pedũ tuorũ. Virgã virtutis tuę emittet dñs ex sion: dñare in medio inimicorũ tuorũ. baculũ fortitudinis tuę proferet deus ex sion/ humanitate te induet in terra Hebręorũ: tu dominiũ habe in medio aduersariorũ tuorũ. Tecũ principiũ in die virtutis tuæ in splẽdoribꝰ sãctorũ: ex vtero ante luciferũ genui te. tu principiũ & apud te principiũ in æternitate diuinitatis tuæ/ in claritate & gloria beatorũ omniũ: præordinaui ante cõditionẽ cœlorũ/ ante mũdi exordiũ/ te ex ventre virgineo nasciturũ. Iurauit dñs & nõ pœnitebit eũ: tu es sacerdos in æternũ secundũ ordinẽ melchisedech. iureiurãdo & irreuocabiliter protestatus est dominator deus/ nec vnq̃ iuramẽti tedebit eũ: tu es põtifex mãsurus in sempiternũ/ non secundũ ordinationẽ aaron in multitudine pecudũ/ victimarũ/ & holocaustomatũ/ sed secundũ ritũ melchisedech/ statuẽs offerendum panẽ & vinũ. Dñs a dextris tuis: confregit in die irę suę reges. dominator oĩm in omnibus tibi dexter & fauorabilis: contriuit ac cõminuit in tempore vindictę suæ reges & principes qui astiterunt & conuenerunt in vnum aduersum te. Iudicabit in nationibus/ implebit ruinas: conquassabit capita in terra multorum. Christus dominus legem dabit in gentibus/ regionibus conteret. De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput. Christus dominus in peregrinatione mortalis vitæ multos impetus tribulationum perferet/ & tandem amarissimum mortis calicem gustabit: & ideo potestatem super õnia accipiet/ & super omnes rex regum & dominus dominantium sublimabitur.

ADVERTE. Quarto versu. tecũ principiũ in die virtutis tuę in splẽdoribꝰ sanctorũ: ex vtero ante luciferũ genui te: Hieronymus ex hebręo/ populi tui duces spõtanei erũt in die fortitudinis tuæ in mõtibus sanctis/ quasi de vulua orietur tibi ros adolescentiæ tuæ. sed Nicolaus Lyra diui Frãcisci aut potius Christi dei (quã & Franciscus ęmulatus est) pauperta tis imitator/ ita legit. populi tui principes in die virtutis tuæ in decore sãcto/ de matrice aurorę orietur tibi ros adolescentiæ tuæ. & quod hic dicitur tui principes in die virtutis tuæ in decore sancto: septuaginta dixerũt/ tecum principiũ in die virtutis tuę in splẽdoribꝰ sãctorũ. & huius loco/ de matrice aurorę orietur tibi ros adolescentię tuę: interpretati sũt/ ex vtero ante luciferũ genui te. suspicati sunt nõnulli potius diuinã ęternãq; Christi generationẽ septuaginta tetigisse q̃ humanã. Sed quia Tertullianus ī marchionẽ hũc locũ de gnatiõe ex sacrosancto virginis vtero expressit/ & totus psalmus de Christo dño secundũ carnẽ itellectus videtur/ vt et hoc sede a dextris meis/ tu es sacerdos in ęternũ secundũ ordinẽ melchisedech. de torrente in via bibet. etiã secũdũ ꝙ hebraica veritas habet. quapropter rationi cõsẽtaneũ est vt & hęc particula ex vtero ãte luciferũ genui te: de gnatione scdm dispẽsationẽ carnis intelligatur. sic eni & id de ęterna sapiẽtia/ q filius dei est/ dictũ ecclesiastici itelligi volũt: ab iitio & ãte ſęcula creata sũ. Sed nũc quẽ ex hebraica veritate sensũ ptẽdũt apcriẽdus est. qđ paulo ãte dictũ est/ virgã virtutis tuę emittet dñs ex sion: itelligi volũt de directione in potẽtia & virtute Christo dño etiã in carne a deo data: sicut scriptũ est. virga directionis virga regni tui. sed hanc directionẽ primũ exercuit in medio inimicorũ suorũ. admirabãtur (inquit Matthęus) turbę super doctrina eius. erat eni docens eos sicut potestatem habens: et non sicut scribę eorum & pharisęi. et subditur populi tui principes in die virtutis tuę in decore sancto. acsi diceret: populi/ apostoli & discipuli te sequẽtes in die virtutis tuę ſi

tēpore validę directiōis & doctrinæ pulchritudinis incōtaminatę/ in puritate claritudinis sanctæ(vt exponit Salomon Hebræus)quā & dicit Messię inesse ab vtero matris suę/illi in quā populi te sequētes in illo tēpore effecti sunt & electi prīcipes in gentiū & populorū directione.quod vero subiungitur/ de matrice aurorę tibi ros adolescentię tuę: hoc indicat de vtero formosissimę virginis roscidū & tenellū(solo architecto spiritu sācto)augustū & venerandū Christi corpus processisse:& tūc quoq; impletū est Esaię vaticiniū.Paruulus natꝰ est nobis & filius datus est nobis/& factus est principatus super humerū eius/ & vocabitur nomē eiꝰ admirabilis/cōsiliariꝰ/deꝰ/fortis/pater futuri sęculi/prīceps pacis. Itē & hoc eiusdē prophetæ.Ecce virgo cōcipiet & pariet filiū & vocabitur nomē eiꝰ emanuel.est enī virgo illa beatarū beatissima verbi mater MARIA cūctarū fœminarū gl'ia.est inq̄ rosea illa oī puritate cādens aurora q̄ verū iustitię solē p̄uenit: ex cuius purissima substātia ceu ex quodam fragrāti & odorato rore sacratissimū Christi dñi tēplū spiritu sācto/ imo et vna ętерno patre & filio plusq̄ affabre elaboratū est. & de ea sola terrenū patrē nescięs/ natus est saluator/ vniuersorūq; salus.Quod aūt inducūt Barachiā iudęū aut prophetantē/aut forte a superiori aliquo nō vulgatorū prophetarū mutuantē/hoc modo dicentē(ait sanctus & benedictꝰ Israeli:vos dixistis corā me pupilli sumꝰ absq; patre.redēptor quē ego suscitabo vobis/ sine patre erit:sicut scriptū est de matrice aurorę tibi ros infantiæ tuæ)hoc totū astipulat expositioni datę.quapropter libētius litteræ vltimo modo conuersæ expositionē sū prosecutꝰ:q̄ vt Hieronymus habet.populi tui duces spōtanei erūt in die fortitudinis tuę in mōtibꝰ sāctis/ quasi de vulua orietur tibi ros adolescētię tuæ. tū quia ferūt eū allucinatū affinitate vocabuli pro decore ponēs montes:tū quia id de matrice aurorę/de ortu salutaris modestius & (vt sic dicā)auditoribus reuerētius sonare videtur.tametsi matrix & vocabulū quo vsꝰ est Hieronymus idem sit.sic dictū:quia inuoluat in latebris vteri fœtū.perinde enī est quod dicit Hieronymꝰ acsi diceremus/de inuolucro vteri orietur tibi ros adolescētię tuæ.attamē q̄plurimi eorū qui audiūt:muliebre pudibundū intelligūt. quod vt a visu aut natura aut lex diuina arceri voluit:ita non sine pudore nominādū/ nisi id circūlocutiōe honestaq; quadā periphrasi efficias. Sunt etiā qui id in die virtutis tuę in decore sancto: intelligi velint/ de die missionis profusionisq; spiritus sancti in apostolos & discipulos/in quo maxime sūt cō firmati & roborati. & hæc etiā pia est intelligentia. sed de his tantilla satis sint. ¶ Septimo versu. implebit ruinas:Hieronymus ex hebræo/implebit valles.quod & alium sensum habere posset/de impletione gratiæ.tunc enim omnis vallis (iuxta Esaię oraculum) exaltata est/& oīs mons humiliatus:& praua & indirecta facta in vias planas.& diabolꝰ superbiæ caput complicesq; eius qui dij gentium habebantur & colebantur:in vniuerso orbe cōtriti.

HALELVIA. CX.

1 COnfitebor tibi domine in toto corde meo: in concilio iustorū & cōgregatione.
2 Magna opera domini: exquisita in omnes voluntates eius.
3 Cōfessio & magnificētia opꝰ eiꝰ:& iustitia eiꝰ manet in sęculū sęculi.
4 Memoriam fecit mirabilium suoꝝ misericors et miserator dñs:escam dedit timentibus se.
5 Memor erit in sæculū testamenti sui:virtutem operum suorum annūciabit populo suo.

HALELVIA. CX.

COnfitebor tibi domine in toto corde meo: in concilio iustorum & congregatione magna opa domini Exquisita in omnes voluntates eius/confessio & magnificentia opus eius: & iustitia eius manet in sæculum sæculi. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator dñs: escā dedit timētibus se. Memor erit in sęculū testamēti sui/virtutē operum suorum ānūciabit

HALELVIA. CXI

Aleph.

COnfitebor dño in toto corde: Beth/ in concilio iustorum & congregatione. Gimel. Magna opera dñi:Daleth/ exquirēda in cūctis voluntatibus suis. He. Gloria et decor opꝰ eiꝰ: Vau/ & iustitia eiꝰ perseuerans semper. Zai. Memoriā fecit mirabiliū suorū:Heth/ clemēs & misericors dñs. Teth Escam dedit timētibus se: Ioth/ memor erit in sempiternum pacti sui. Caph. Fortitudinē operū suo-

	GALL.	ROM.	HEB.
6	Vt det illis hęreditatē gentium: opera manuū eius veritas & iudiciū.	populo suo: vt det illis hæreditatem gentium.	rum annunciabit pplo suo: Lamed/ vt det eis hęreditatē gētiū. Men.
		Opera manuū eius veritas & iudicium/ fidelia omnia mandata ei9/ confirmata in sæculū sęculi: facta in veritate & æquitate.	Op9 manuū ei9 veritas & iudiciū: Nun/ fidelia oīa p̄cepta ei9. Samech
7	Fidelia omnia mādata eius/ confirmata ī sæculum sæculi: facta ī veritate & ęquitate.		Firmata in sempiternū iugiter: Ain/ facta ī veritate et ęquitate. Phe.
8	Redemptionē misit populo suo: mādauit ī ęternum testamentū suum.	Redemptionē misit populo suo/ mādauit ī æternū testamētū suū: sāctū & terribile nomē eius.	Redēptionē misit pplo suo: Sade/ mandauit in æternū pactū suū. Cof.
9	Sānctum et terribile nomen eius: initium sapiētiæ timor domini.	Initium sapiētię timor domini: intellectus bonus oibus faciētib9 eū.	Sānctum & terribile nomē eius: Res/ principiū sapiētię timor dñi. Sin.
10	Intellectus bonus omnib9 faciētib9 eū: laudatio ei9 manet ī scl'm scli.	Laudatio eius: manet ī sæculum sęculi.	Doctrina bona cūctis q̄ faciūt ea: Thau/ laus eius perseuerās iugiter.

TITVLVS HALELV IA. Psalmus de Christo dño. Propheta in spiritu loquitur.

EXPOSITIO CONTINVA. Cõfitebor tibi dñe in toto corde meo: ī cõcilio iustorū et cõ gregatione. magnificabo & testabor laudes tuas O deus totis viribꝰ aię meę: in cœtu/ et sã ctorū tuorū ī vnū cõuocatione. Magna opera dñi: exquisita i oēs volūtates ei9. istitutiões 2 sacrificij Christi dñi mirificę: excogitatę/ p̄definitęq; ī cūctis bñplacitis bonę volūtatis ei9. Cõfessio & magnificentia op9 eius: & iustitia eius manet in sęculū sæculi. gloria & magni- 3 decētia institutio liturgię/ libaminis sacrificij eius: & iustificatio iustificās/ pficiēs ac cõsum mās p̄manet ī sēpiternū. Mēoriã fecit mirabiliū suorū misericors et miserator dñs: escã de- 4 dit timētibus se. instituēs hūc augustū et superuenerandū ritū clemēs & misericors Christꝰ dñs/ illū reliquit nobis in monumētū et recordationē saluifici trāsit9 & imolatiōis suę et ad mirādorū q̄ p̄ nobis gessit operū: ijs qui eū in timore venerantur/ amāt & colūt/ seipsū de dit ī cibū. Mēor erit ī sæculū testamēti sui: virtutē operū suorū annūciabit pplo suo. Vt det 5,6 illis hæreditatē gentiū: opera manuū eius veritas & iudiciū. nō ī perpetuū dabit obliuioni hūc sacratissimū ritū quē mortis suæ tpe istituit: fortitudinē & efficaciã libaminū corporis & sāguis sui manifestabit eccl'iæ fideli ī se credēti. vt elargiat eis bñdictionē nationū: sacrifi ciū hoc oīpotētię ei9 opificiū/ nō vmbra est/ sed est ipsū verū/ & æternę vitę a morte discer niculū. Fidelia oīa mādata ei9 cõfirmata in sæculū sæculi: facta ī veritate et ęqtate. vniuer 7 sa p̄cepta & pollicita dñi circa hūc cõsūmatorū finalēq; ritū/ op9 manuū ei9/ ī veritate mā data sunt & p̄missa/ roborata ī sēpiternū: sancita in fidei & iustificatiōis cõsūmatiõe ac iple tiõe. Redēptionē misit dñs populo suo: mādauit in æternū testamētū suū. Christꝰ dñs pas- 8 siōis suæ tpe liberationē ab ęterna morte trāsmisit crediturꝰ in se: & tūc istituit & præcepit ī ppetuū mēoriale tātę redēptiōis hoc sacrosanctū & augustissimū sacramētū. Sānctū et terri 9 bile nomē eius: iltiū sapiētię timor dñi. attēdite ne cōtaminetis tātū mysteriū/ videte ne ir reuerēter accedatis/ quia sānctū sanctorū/ maiestate & reuerētia plenū est nomē ei9: ingress9 intelligētię beatæ/ veneratio dei cū sācto timore. Intellect9 bon9 oibus facientibus eū: lauda 10 tio eius manet in sæculum sęculi. hęc itellectualis sānctio/ hæc spiritualis vitalisq; institutio/ salutaris illis qui adimplent eam: laus et commendatio eius durat in sempiternum.

ADVERTE Circa titulū. HALELV IA id est laudate dñm duo sunt vocabula. primū as piratum trisyllabū. secundū monosyllabū. & aspirat in fine apud Hebręos: quasi diceremꝰ IAH quod quidē a/ in fine aspirari nō nimis a latinorū cōsuetudine abhorret: sic Virgiliꝰ. Ah miserā Euridicē aīa fugiēte vocabat. Ah miseros nautas. sed apd Grecos dissyllabū est. nā i & a semper diuise proferūt. sed nos vt Hebręi quandoq; coniuncte: vt Troia Iacob dis syllaba. quādoq; diuise vt Græci: Troia Iacob trisyllaba. verum siue proferas Iacob Iacoꝰ cõiūcte vt Hebręi/ siue diuise vt Greci/ semper a produci debere credideri: q̄ duplex vo calis a/ ī vnā hic cõtrahat. p̄ferūt eni Hebræi Iaacob trisyllabe: et ex aa vnū cõflamꝰ dicẽ tes Iacob. corripies tamē secutus Græcorū et nonnullorū nec ielegātiū qdē Epicorum au-

thoritatē. & in hebraicis noīb⁹/cū id ferat latina lingua(est enī in quibusdā hebraicę q̄ græcę cōformior & aptior illi linguæ exprimēdæ)hebraicus mos imitād⁹ potius q̄ greco⁹. et Iacob/Ioseph/IHESVS/dissyllabe:Iacobus/Iosephus/Ioannes trisyllabe potius enunciāda nobis q̄ hęc tetrasyllabe/illa trisyllabe.& in nomine IHESV aspiratio nō initiali vocali:sed postponenda.Nā in noīe tetragrāmato Ioth prędit He/nō aūt He Ioth.& si cętera violarentur:illud tamen integrū/inuiolatūq; (quātū lingua sinit)seruari debet.quod & tremat cœlum & terra/& quod benedictū sit in sæcula amē.& in his noibus prędertim ī superadmirabili & supermirifico nomine IHESV argumentū trahere a Grecis qui nulla ex parte aspirant & trisyllabū faciunt:delirū est.hoc tamen ab eis libenter acceperim: vtrāq; syllabam/primā & vltimam(nam duas tantū habet)esse longas. Et id insuper verū est HE aspirationē in IHESV/halelu ia/Abraham & similibus lenē esse & non vsq;adeo densam aspirationē in IHESV/halelu ia/Abraham & similibus lenē esse & non vsq;adeo densam aspirationē ī IHESV/halelu ia/Abraham & similibus lenē esse & non vsq;adeo densam aspirationē in

Beat⁹ vir.

GALL.	ROM.	HEB.
bus/ iustitia ei⁹ manet i	bus/iustitia ei⁹ manet i	b⁹:Sade/iustitia ei⁹ p⁹
sæculū sęculi:cornu ei⁹	sæculū sæculi: cornu ei⁹	manet in ęternum:Cof
exaltabitur in gloria.	exaltabitur in gloria.	cornu ei⁹ exaltabitur in
		gloria. Res.
9 Peccator videbit & ira-	Peccator videbit & ira-	Impi⁹ videbit & irascet
scetur/dentibus suis fre	scetur/dentibus suis fre	Sin/dentib⁹ suis frēdet
met & tabescet:desyde-	met & tabescet:desyde-	& tabescet: Tau/ desy-
rium peccatorū peribit	riū peccatorum peribit	deriū impiorū peribit.

TITVLVS HALELVIA. Psalmus: laus & cōmendatio iustorum/id est imitantiū Christum dominum. Propheta in spiritu loquitur.

EXPOSITIO CONTINVA. Beatus vir qui timet dñm: in mādatis ei⁹ volet nimis. 1 Iltiū sapiētiæ timor dñi & nō id modo/ sed nec ab ęterna fœlicitate excludet homo/ī quo fuerit sanctus dñi timor: ille dñi legē mādataq; plurimū amabit. Potēs in terra erit semen ei⁹: ge- 2 neratio rectorū bndicet. filij/ eius doctrinā exēplūq; sequētes/potētes erūt in administratione terrena: neq; id quidē mirū/quia talis partus iustorū benedictionē a deo cōsequet. Glo- 3 ria & diuitię in domo eius: & iustitia eius manet in sęculū sæculi. splēdor & elucētia vitę & veræ opes in habitaculo huiuscemodi viri sancto dei timore p̄diti: & retributio iustitię ei⁹/ retributio imortalis sempiterniq; æui. Exortū est in tenebris lumē rectis: misericors & mise- 4 rator & iustus. in hoc mundo/in hac tenebrarū valle iustis humilibus deū timentibus & cū tremore sermones eius suscipientibus lux dei exorta est/quæ Christus dñs: propicius/& cle- 5 mens & cuiq; in ęquitate retribuens. Iocūdus homo q misereť & cōmodat/disponit sermones suos in iudicio: quia in ęternū nō cōmouebitur. suauis & bon⁹ vir ille qui misericordē/ miseratorē & iustū dñm in hoc mundo rectis exortū imitatus/alijs misericordiā ipartit & bona sua dispensat/ille aptabit colloquia sua nō ad vllū opprimendū/sed ad iudicandū re- 6 cte/in hoc etiā iustū imitatus dñm: quia a vitæ rectitudine in perpetuū nō flecteť. In memoria æterna erit iustus: ab auditione mala nō timebit. imitator timoris/misericordię/miserationis & iustitiæ Christi dñi scribeť in libro vitę æternæ: in die iudicij a sententia cōdēnatorū/a cōdēnatione supplicij ęterni non formidabit. Paratū cor eius sperare in dño/cō- 7 firmatū est cor eius: nō cōmouebitur donec despiciat inimicos suos. talis imitatoris diuinę iustitię aia prōpta est/non in rebus caducis sed in solo dñatore deo sperare/aia ei⁹ in bonitate firmata est: & ab ea nō dimouebitur vsq; in diē nouissimū/vbi videbit vltionē malorū spirituū & hoim qui eius vitā/actus & mores aspernati sunt. Dispsit dedit pauperib⁹/iu- 8 stitia ei⁹ manet in sęculū sæculi: cornu eius exaltabiť in gloria. dispensauit bona sua/elargitus est indigentibus/pauit esurientes/potauit sitientes/aduenas collegit/nudos operuit/infirmos & incarceratos visitauit/fructus iustitię ei⁹ nō plbit in æternū: & cōmutata ei⁹ tpalis potētia/i beatitudie sublimabiť ęterna. Peccator videbit & irascet/dētibus suis fremet & 9 tabescet: desyderiū pctōrū peribit. i nouissimo die qui ipse vixerit/piū Christi dñi imitatorē æternæ gloriæ ascitū cōspiciet/& indignabitur se vnquā natū/præangore animi stridendo dentes allidet & animo deficiet: impiorū cōcupiscētiæ supplicijs deputabuntur ęternis.

ADVERTE. Quarto versu psalterij hebraici/ortū est in tenebris lumē iustis: sunt qui malūt hic legi rectis. IASAR eni magis rectū interpretať q̄ iustū. Quinto versu. iocund⁹ homo qui miseretur & cōmodat: ex hebręo bon⁹ vir & clemēs & fœnerans. græce vero χρηστὸς ἀνὴρ ὁ οἰκτείρων καὶ κιχρῶν bonus suauisq; vir miserans & cōmodās. sic eni p̄cedente versu οἰκτείρμων miserator expressit interpres. & apte pro miseratore clemens apponeretur/& pro miserante (si lingua pateretur) clementiscens. quod vero Hieronym⁹ fœnerans apposuit/nō in malā partē accipiendū pro eo qui pro dato fœnus petit ad vsurā. qđ & intelligitur facile ex eo q̄ honestiore vocabulo cōmodās/interpretes sunt vsi. & quomodo etiā bonus esset hoc pacto fœnerans: cū ex psalmi 14. versu sexto eiusmodi excludať ab habitatione tabernaculi dei/a requiescentia mōtis sancti? qui pecuniā (inquit) suā nō dedit ad vsurā & munera super innocentem nō accepit/qui facit hęc nō mouebiť in æternū. Sed χρηστὸς quod interpretes iucundus verterunt: vtilem/suauem & bonum designat. vt et in epistola ad Sumniam notat Hieronymus supra psalmi 105 versum primum: vbi græce hęc dictio habetur. quare qui verterunt iucundum: idem volunt ac bonum & vtilem. nam & iucundum a iuuando dictum volunt/eumq; esse qui iuuando eos quos iuuat afficit lętitia. Sed quisnam vir magis iuuando lętificat: q̄ miserās & clemēs/ & indigentes subleuās/ & insontes in iudicio tutans ac defendens?

GALL. HALELVIA.CXII.

1 Laudate pueri dominũ:laudate nomen domini.

2 Sit nomen dñi benedictum:ex hoc nũc et vsq; in sęculum.

3 A solis ortu vsq; ad occasum: laudabile nomẽ domini.

4 Excelsus sup oẽs gẽtes dominus : super cœlos gloria eius.

5 Quis sicut dñs deus noster qui in altis habitat: et humilia respicit ĩ cœlo & in terra?

6 Suscitãs a terra inopẽ: et de stercore erigẽs pauperem.

7 Vt collocet eũ cũ principib9:cũ pricipibus populi sui.

8 Qui habitare facit sterilem in domo:matrẽ filiorũ lętantem.

ROM. HALELVIA.CXII.

1 Laudate pueri dominũ:laudate nomen domini.

2 Sit nomen dñi benedictum:ex hoc nũc et vsq; in sęculum.

3 A solis ortu vsq; ad occasum: laudabile nomẽ domini.

4 Excelsus sup oẽs gẽtes dominus : & super cœlos gloria eius.

5 Quis sicut dñs deus noster qui in altis habitat: et humilia respicit in cœlo & in terra?

6 Suscitãs a terra inopẽ: et de stercore erigẽs pauperem.

7 Vt collocet eũ cũ principibus: cũ pricipibus populi sui.

8 Qui habitare facit sterilem in domo: matrẽ filiorum lętantem.

HEB. HALELVIACXIII

1 Laudate serui dominũ:laudate nomen domini.

2 Sit nomen dñi benedictum:a modo & vsq; in æternum.

3 Ab ortu solis vsq; ad occasum:eius laudabile nomen domini.

4 Excelsus sup oẽs gẽtes dominus:supra cœlum gloria eius.

5 Quis vt dominus deus noster qui in excelsis habitans: humilia respicit in cœlo & in terra?

6 Suscitãs de terra inopẽ: et de stercore eleuat pauperem.

7 Vt eũ sedere faciat cum principibus: cũ principibus populi sui.

8 Qui collocat sterilem in domo: matrẽ filiorum lętantem.

TITVLVS. HALELVIA. Psalm9: prima laus senarij/magnicq; & pfecti hymni/& hymnus Christi dñi in cęna nouissima. Propheta in spiritu dñm inducit ad discipulos & aplos.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Laudate pueri dñm: laudate nomen dñi, exaltate mites &
2 humiles patrem æternũ/exaltate dei filiũ: exaltate spiritũ sanctũ. Sit nomen dñi benedictũ:
3 ex hoc nũc et vsq; in sęculũ. sit deus vnus/pater verbũ & spũssanctus bñdictus: ex hac tẽporali duratiõe in sęculũ futurũ. A solis ortu vsq; ad occasum: laudabile nomen dñi. nõ solum
4 in hac duratione & quo bñdictus sit/sed & ĩ oi loco a pfectissimo ad ipfectissimũ/a lucidissima naturę cõditiõe ad vltimũ lucis vestigiũ: exaltatũ sit nomẽ eius & glorificatũ. Excelsus sup oẽs gẽtes dñs: & sup cœlos gloria eius. nec ab re in hoc & ĩ futuro sęculo/in ónĩ loco & creatura bñdicit/quia dñs quẽ laudam9 & glificam9 longe eminẽtissim9 est sup vniuersos
5 terrę habitatores: & maiestas ei9 supeminẽs & exaltata sup spũs cœlestes/naturasq; imortales. Quis sicut dñs deus noster qui ĩ altis habitat: & hũilia respicit ĩ cœlo et ĩ terra? quis cõ-
6 parari queat deo nostro qui ĩ eleuatis thronis/ĩ sublimibus mẽtibus/ĩ sũmis cœlorũ spiritibus sedet/& imanet: & cuius obtutib9 oia parua et exigua sunt siue in cœlesti siue in terre-
9 na natura? Suscitãs a terra inopẽ: & de stercore erigẽs pauperẽ. quis cõparabit deo nr̃o/cui oia parua sunt & exigua & humilia/qui oibus puidet: nõ deserẽs hoiem de paradiso in miseriã delectũ/calamitosũ & inopẽ de humo attollẽs: & de sterquilinio/ sũma paupie pressũ
7 eximẽs/mortuũ et ope carẽtẽ de terrenis potestatib9 suscitãs et ad vitã respirare facięs/et de
8 luto & fece peccati repurgãs & iustificãs eũ. Vt collocet eũ cũ pricipibus: cũ pricipibus populi sui. illũ exuscitat & erigit/vt eũ tandẽ ãnumeret cũ sũmis potestatibus: cũ supnis ciuibus cœlorũ. Qui habitare facit sterilẽ in domo: matrẽ filiorũ lętantẽ. qui inquã deus noster facit vt sterilis pariat/& diu orba/multitudie filiorũ mater effecta glorief: qui tãdiu gẽtilitatẽ sine ple infœcundã in ecclesia collocauit/& inumerę prolis/filiorum dei parentẽ effectã/ fœlicem/lętamq; effecit.

Psal. 112 Laudate. 113

GALL. ROM. HEB.

ADVERTE Circa adiectũ titulo/ex Paulo Hebrẽo ſex pſalmos hũc ſcilicet & quĩq; ſequẽtes apud Hebræos/magnũ & ſolennem hymnũ appellari. quẽ ĩ neomenijs id eſt ĩtijs mẽſiũ/qui a ſilente luna incipiunt/& in tribus pręcipuis feſtis cũ maiori celebritate q̃ cęteros hymnos canũt. & inſuper moris eorũ fuiſſe: nocte paſchę ſũpto paſchali agno/hunc hymnũ recũbentes in mẽſa ſolẽniter recitare. de quo vult & id Matthęi intelligi: & hymno dicto exierũt ĩ mõtẽ Oliueti. Vnde & a modo maior michi circa hũc hymnũ reuerẽtia: ꝙ credã nõ modo ſãctos & apoſtolos/ ſed & ipſũ dñm totiꝰ bonitatis authorẽ/ cũ ſuis diſcipulis ſacro & oĩpotenti ore ſuo hũc hymnũ pronũciaſſe. ¶ Notat etiã hic idẽ venerabilis Burgẽſiũ ãtiſtes: in titulo ſemel dictũ laudate dñm (id enĩ halelu ia ſignificat) ſcdo iterũ ĩ hymni principio laudate pueri dñm & hic tertio laudate nomẽ dñi. ſicq; nomen laudis ter repetitũ eſt: ad arcanã (vt putat) inuitationẽ laudis ſupereminentiſſimæ trinitatis. ac ſi dixiſſet laudate patrẽ/laudate verbũ/laudate ſpiritũ ſanctũ. Quod vero ſubiũgitur ſit nomẽ dñi bñdictũ: hoc ad vnitatẽ trihypoſtaticæ diuinitatis reſpiciat. quod ſacramentũ apoſtolis palã ſaluator oĩm reſerauit. dei enĩ nomen & vnius dei: pater/verbũ et ſpiritus ſanctꝰ. Sed et quarto verſu. cũ dicit excelſus ſuper oẽs gẽtes dñs: diuinitatis idẽtidẽ iſinuat vnitatẽ. ergo cũ legitur pſalmus: bonũ eſt vt titulꝰ prælegatur/vt trina laudis exprimaĩ cõfeſſio. et ad id primi verſus expoſitio data eſt. Sed dices/ eccl'ia certis tp̃ibus hũc titulũ vetat pſallendũ. Pares eccl'ię: hũilitas illa et obediẽtia laudãda eſt. ſed tũc titulũ in liguã tuã cõuerte et dic ante pſalmũ: LAVDATE DOMINVM. & pro illo tpe/aĩo ad patrẽ ſuperimenſũ/ et filiũ & ſpiritũ ſanctũ reuerẽter eleuato: pſalle LAVDATE DOMINVM/laudate pueri dñm/laudate nomẽ dñi. id enĩ eccleſiæ nõ vetat ordinatio. Alio aũt tpe: cũ proprio titulo pſalle. Et ꝙ diſcipuli et apoſtoli recte hic pueri noĩentur: nichil a prophetis & ſacris eloquijs alienũ. nã de eis ĩ Eſaia dicit dñs. ecce ego et pueri mei quos dedit michi dñs in ſignũ et portentũ Iſrael/a dño exercituũ qui habitat in mõte ſion. Et in Ioãne dñs ad eos: pueri nunquid pulmentariũ habetis. Tralatiões ſatis cõcordes ſunt; nec alia annotatione egentes.

HALELVIA. CXIII.

1 IN exitu iſrael de ęgypto: domꝰ iacob de pplo barbaro.
2 Facta eſt iudæa ſãctificatio eiꝰ: iſrael poteſtas eius.
3 Mare vidit & fugit: iordanis conuerſus eſt retrorſum.
4 Montes exultauerunt vt arietes: & colles ſicut agni ouium.
5 Quid eſt tibi mare ꝙ fugiſti: & tu iordanis qa cõuerſꝰ es retrorſũ?
6 Montes exultaſtis ſicut arietes: & colles ſicut agni ouium?
7 A facie domini mota eſt tra: a facie dei iacob.
8 Qui conuertit petram in ſtagna aquarũ: & rupem in fõtes aquarum.

HALELVIA. CXIII.

IN exitu iſrael de ægypto: domꝰ iacob de pplo barbaro.
Facta eſt iudęa ſãctificatio eiꝰ/ iſrael poteſtas eius: iſrael regnauit i ea
Mare vidit & fugit: iordanis conuerſus eſt retrorſum.
Mõtes exultauerũt vt arietes: & colles velut agni ouium.
Quid eſt mare ꝙ fugiſti: & tu iordanis quare cõuerſus es retrorſum?
Montes quare exultaſtis vt arietes: & colles velut agni ouium?
A facie domini mota eſt tra: a facie dei iacob.
Qui conuertit ſolidã petrã ĩ ſtagnũ aquæ: et rupem in fontes aquarũ.

HALELVIA. CXIIII.

Cũ egrederet iſrael de ęgypto: domꝰ iacob de pplo barbaro
Factus eſt iudas in ſanctificationem eius: iſrael poteſtas eius.
Mare vidit & fugit: iordanis conreuerſꝰ eſt retrorſum.
Mõtes ſubſilierũt quaſi arietes: colles quaſi filij gregis.
Quid tibi eſt mare qa fugiſti: iordanis quia cõuerſus es retrorſum?
Montes ſubſultaſtis q̃ſi arietes: colles quaſi filij gregis?
A facie dñi cõtremiſcit terra: a facie dei iacob.
Qui cõuertit petrã ĩ paludes aquarũ: ſilicem in fõtes aquarum. CXV.

GALL.

9 Nō nobis dñe non nobis: sed nomini tuo da gloriam.
10 Sup mia tua & veritate tua: nequādo dicant gētes vbi est deus eorū.
11 Deus autem noster in cœlo: omnia quęcunq; voluit fecit.
12 Simulacra gentium argentū & aurum: opera manuum hominum.
13 Os habent & non loquentur: oculos habent & non videbunt.
14 Aures habent & non audient: nares habent & non odorabunt.
15 Manus habent et non palpabunt / pedes habent & nō ambulabūt: non clamabunt in gutture suo.
16 Similes illis fiant qui faciūt ea: & ōnes qui confidunt in eis.
17 Domus israel sperauit in domino: adiutor eorū & ꝓtector eorū est.
18 Domus aaron sperauit in domino: adiutor eorū & ꝓtector eorū est.
19 Qui timēt dñm spauerunt ī dño: adiutor eorū & ꝓtector eorū est.
20 Dñs memor fuit nostri: & benedixit nobis.
21 Benedixit domui israel: bñdixit domui aarō
22 Benedixit omnib⁹ qui timent dominum: pusillis cum maioribus.
23 Adijciat dominus super vos: super vos et super

ROM.

Non nobis domine nō nobis/ sed nomini tuo da gloriam super misericordiam tuam & veritatem tuā: neqñ dicāt gentes vbi est de⁹ eorū.
De⁹ aūt noster ī cœlo: sursū in cœlo & in terra oia quęcūq; voluit fecit
Simulacra gentium argētum & aurum: opera manuum hominum.
Os habent & non loquentur: oculos habent & non videbunt.
Aures habent & non audient: nares habēt & nō odorabunt.
Manus habent & non palpabunt: pedes habent et non ābulabunt.
Non clamabunt in gutture suo: neq; est spirit⁹ in ore ipsorum.
Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes qui confidunt in eis.
Dom⁹ israel sperauit ī domino: adiutor eorū & protector eorū est.
Dom⁹ aaron sperauit in domino: adiutor eorū & ꝓtector eorū est.
Qui timēt dñm sperēt in domino: adiutor eorū & ꝓtector eorū est.
Dñs memor fuit nostri: & benedixit nos.
Benedixit domum israel/ benedixit domum aaron / benedixit ōnes timentes se domin⁹: pusillos cum maioribus.
Adijciat dominus super vos: & super filios

HEB.

NOn nobis domine non nobis: sed nomini tuo da gloriā.
Propter misericordiam tuam & veritatem tuā: ne dicant gentes vbi est deus eorum.
De⁹ aūt noster ī cœlo: vniuersa q̄ voluit fecit.
Idola gentium argentum & aurum: op⁹ manuum hominum.
Os habent & non loquentur: oculos habent & non videbunt.
Aures habēt & nō audient: nasum habent & non odorabunt.
Manus habent & non palpabūt/ pedes habēt & nō ambulabunt: nec sonabūt in gutture suo.
Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes qui confidunt in eis.
Israel confidit in domino: auxiliator & protector eorum est.
Domus aaron confidit ī domino: auxiliator & protector eorum est.
Timentes dominū cōfidūt in dño: auxiliator & protector eorum est
Dominus recordat⁹ est nostri: & benedicet.
Bñdicet domui israel: benedicet domui aaron
Benedicet timentibus dominū: paruis et magnis.
Addat dominus super vos: super vos & super

GALL.	ROM.	HEB.
per filios vestros.	vestros.	filios vestros.
24 Benedicti vos a dño: q̃ fecit cœlum & terram.	Benedicti vos a dño: q̃ fecit cœlum & terram.	Bñdicti vos a domino: qui fecit cœlũ & terrã.
25 C cœlũ cœli dño: terrã autẽ dedit filijs hoim.	Cœlũ cœli dño: terrã autẽ dedit filijs hoim.	Cœlũ cœlorũ dño: terrã aũt dedit filijs hoim.
26 Nõ mortui laudabunt te domine: neq̃ oẽs qui descendunt in infernũ.	Non mortui laudabũt te dñe: neq̃ omnes qui descendũt in infernum.	Non mortui laudabũt dñm: nec õnes qui descendunt in silentium.
27 Sed nos qui viuim⁹ benedicimus dño: ex hoc nunc et vsq̃ in sęculum.	Sed nos qui viuim⁹ benedicimus dñm: ex hoc nũc & vsq̃ in sęculum.	Sed nos benedicemus domino: a modo et vsq̃ in ęternum.

TITVLVS. HALELVIA. Psalmus/laus synagogę quæ ex historia Exodi cognoscitur.

EPOS psalmi.

1 Liquit vt egrediens Israel Aegyptia regna:
Atq̃ domus Iaacob immanem crimine gẽtẽ.
2 Q̃z mare prim⁹ (adhuc reliqs trepidãtib⁹) ĩtrat
Impauidus Iudas: sua sanctificatio facta est.
Q̃z q̃ Israel sequitur/ sua tunc est facta potestas.
3 Fugit vt aspiciens mare/ Iordanisq̃ recessit.
4 His scopuli & montes cessere adeuntibus Arnon.
5 Quid mare fugisti/ retro quid Iordanis abisti?
6 Arietis in morem iuga quid saltastis ad ima?
Planaq̃ quid colles/ ouiũ tenuistis vt agni?
¶ Immo quid Aegyptus/ regio nisi mortis opacę?
Quid Pharao/ nisi dæmon supremusq̃ tyrann⁹?
Quid mare sanctificans Iudam/ nisi forma lauacri
Quo nos sãctificat CHRISTVS/ cui sũma potestas?
Quid mare/ quid flumen cedens/ nisi signa/ superne
Aduenit vt virtus q̃ materialia cedunt.
Sic montes etiam & scopuli per prona ruentes
Signa humilis vitę sacro de fonte renatis/
Veræ & signa deo sunt simplicitatis amatæ.
7 Astitit vt dominus præsens in vertice Sinæ
Sancta dei Iaacob montem præsentia mouit.
8 Stagna quoq̃ e saxo prorumpere iussit aquarum
Percusso/ & rupem fontes dare iussit aquarum.
9 Verum ea non nobis sed sumo gloria CHRISTO/
Qui patris ęterni est viua & natalis imago:
Iccirco & verbum patris & celebrabile nomen.
Non nobis igitur/ sed sit tibi gloria summe
10 Nate deo: nam verum ipsum miseratioq̃ ipsa es.
Noster vbi deus est desistite quęrere gentes.
11 In cœlo est. illi vt placitum fuit: oĩa fecit.
12 Sed vestri O gentes argentũ idola dei sunt
Aurũq̃ ac hoim artificũ quos dextera finxit.
13 Os licet illa habeãt: nunq̃ tamen illa loquũtur.
Non oculi prosunt vt possint vlla videre.
14 Excluduntq̃ sonos aures/ spiramina nares.
15 Nilq̃ man⁹ palpant/ pedibus quoq̃ deficit vs⁹:
Guttur habẽt frustra/ son⁹ est in gutture null⁹.
16 Ergo illis similes fiant/ sine sensibus vllis
Cęciq̃ & surdi/ sine tactu/ itione/ loquela
Qui faciunt illa/ & quisquis confidit in illis.
17 In summo domino domus Israelitica fidit
Summ⁹ & adiutor deus & protector eorum est.
18 Et domus in domino sic tota Leuitica fidit.
Summus & adiutor deus & protector eorũ est.
19 Quiq̃ timẽt dominũ/ sũmo illi in numine fidũt.
Summus & adiutor deus & protector eorũ est.
20 Cui memori nostri placuit benedicere nobis:
21 Et domui Israelis benedixit/ & Aronitis.
22 Omnibus & paruis/ magnisq̃ timẽtibus illum.
23 Hoc facite vt vos & natos benedicere pergat.
24 Vos benedicti ab eo qui terram & sydera fecit.
25 Et cœlum domino est/ tellus mortalibus ęgris
26 Nõ te laudabunt quos pallida diripuit mors
O domine/ aut stygiũ qui delabũtur in orcum
27 Sẽ nos quos vita dignat⁹ es optĩe CHRISTE:
Ex hoc nunc dominũ laudabim⁹ vsq̃ et ĩ æuũ.

ADVERTE. quia hæc eductio populi Hebraici de Aegypto per Mosem/ fuit figura liberationis generis hũani de potestate principis tenebrarũ: ideo psalmus ad allegoriã tract⁹ facile suæ restituitur veritati. Aegyptus: obscurũ regnũ principis tenebrarũ. dom⁹ Iacob: genus hũanũ. Moses: Christ⁹ dñs. virga Moseos: crux dñi. aqua per quã salu⁹ transijt pplus: baptismus. Pharao & exercitus ei⁹ in aquis cõtritus: princeps mũdi hui⁹/ cũ malignis sub eo potestatib⁹. Domus israel: vniuersus popul⁹ fidelis/ qui ad veri dei agnitionẽ est illuminat⁹/ & cũcta plebs sancta. Dom⁹ Aaron: pars sacerdotalis & vniuersi rei sacrę ministri. ergo figura laudis ad Iudęos: veritas ei⁹ ad nos attinet. ¶ Sextodecio versu. similes illis fiãt qui faciũt ea: id est fiãt cæci/ muti/ & ĩmobiles. ¶ Vicesimoprimo & vicesimosecũdo versu/ vbi habem⁹ bñdixit: ex hebræo habetur bñdicet. quo ĩnuit propheta: se ad veritatẽ potiꝰ respicere q̃ ad figurã. siquidẽ bñdictus est populus Hebręorũ in pria liberatiõe sub prio legislatore, sed hæc tã procul a secũda bñdictiõe aberat: q̃ Moses differebat a Christo/ et vestigiũ veritatis ab ipsa veritate/ quæ adhuc cũ propheta psalmũ cõderet futura erat/ et nõdũ Christus venerat in mundũ. ¶ Vicesimosexto versu. neq̃ oẽs qui descẽdũt ĩ infernũ: ex hebræo/ nec oẽs qui descẽdũt in silentiũ: quod per defectũ & oĩmodã boni & diuinę laudis

priuationē: nomen ſibi inuenit infernus vt ſilentiū dicatur. ſiquidem ſilet illic omne bonū.

HALELVIA. CXIIII.

1 Dilexi quoniã exaudiet dominus:
vocem orationis meæ.
2 Quia inclinauit aurē ſuam michi: & in dieb⁹
meis inuocabo.
3 Circũdederunt me dolores mortis: & pericula iferni inuenerũt me.
4 Tribulationem et dolorem inueni: & nomen domini inuocaui.
5 O domine libera animam meam/miſericors domin⁹ & iuſt⁹: et deus noſter miſeretur.
6 Cuſtodiens paruulos dominus: humiliat⁹ ſũ & liberauit me.
7 Cõuertere anima mea in requiem tuam: quia dominus benefecit tibi.
8 Quia eripuit animam meã de morte / oculos meos a lachrimis: pedes meos a lapſu.
9 Placebo domino: in regione viuorum.

HALELVIA. CXIIII.

1 Dilexi quoniã exaudiuit domin⁹:
vocem orationis meæ.
2 Quia inclinauit aurem ſuam michi: & in dieb⁹
meis inuocabo eum.
3 Circundederũt me dolores mortis: pericula iferni inuenerunt me.
4 Tribulationem & dolorem inueni: & nomen domini inuocaui.
5 O domine libera animam meam/miſericors domin⁹ & iuſtus: et deus noſter miſerebitur.
6 Cuſtodiens paruulos domin⁹: humiliatus ſũ & liberauit me.
7 Cõuertere anima mea in requiem tuam: quia dominus benefecit tibi.
8 Quia eripuit an imam meam de morte/oculos meos a lachrimis: pedes meos a lapſu.
9 Placebo domino: in regione viuorum.

HALELVIA. CXVI.

1 Dilexi quoniã exaudies dñe: vocẽ deprecationis meæ.
2 Quoniam inclinauit aurẽ ſuam michi: & i diebus meis inuocabo.
3 Circundederũt me funes mortis: & munitiones iferni iuenerũt me.
4 Anguſtiam & dolorẽ repperi: & nomen domini inuocaui.
5 Obſecro domine libera animam meam/ clemens dñs & iuſtus: & deus noſter miſericors.
6 Cuſtodit paruulos dominus: attenuatus ſum et ſaluauit me.
7 Reuertere anima mea in requiem tuam: quia dominus reddet tibi.
8 Quia eruet animã meam de morte / oculos meos a lachrimis: pedes meos ab offenſa.
9 Deambulabo corã domino: i terris viuentiũ.

TITVLVS HALELVIA. Pſalmus de Chriſto dño. Propheta i ſpiritu i pſona dñi loquit.

EXPOSITIO CONTINVA. 1 Dilexi quoniã exaudiet dñs: vocẽ orationis meę. grato ſuſcepi animo q̃ acceptabit deus meus: clamorẽ precis meę. 2 Quia inclinauit aurẽ ſuã michi: & in diebus meis inuocabo. exaudiet orationẽ meã / quia benignitatẽ & fauorẽ ſuũ prętendit michi: & q̃diu ipſe vixero / eius opẽ implorãs confugiã ad eũ. 3 Circundederũt me dolores mortis: & pericula inferni inuenerũt me. obſederũt me anguſtię paſſionis: clauſtra abyſſi terroribus plena ſuſceperunt me. 4 Tribulationẽ & dolorẽ inueni: & nomen dñi inuocaui. 5 afflictionẽ & pœnã ſuſtinui: & auxiliũ omnidominãtis dei imploraui. O dñe libera animã meã / miſericors dñs & iuſtus: & deus noſter miſeretur. imploraui / O deus æterne exime ſpiritũ meũ / tu qui es clemẽs dñator / & iuſti equiq; largitor: exemit & liberauit me / dñs deus noſter ad miſerandũ propẽſus / & apparatus. 6 Cuſtodiẽs paruulos dñs: humiliatus ſum & liberauit me. dñs deus noſter paruulorũ & humiliatorum cuſtos eſt: ego depreſſus anguſtiis mortis / vilis & humilis æſtimatus ſum / & dñs eripuit me. 7 Cõuertere aĩa mea i requiẽ tuã: quia dñs benefecit tibi. redi ſpiritus meus in vitã / tribulationis / mortis / inquietudiniſq; immunẽ: quia deus benefactor / ſuſcitatorq; tuus eſt. 8 Quia eripuit aĩam meã de morte / oculos meos a lachrimis: pedes meos a lapſu. benefactor quidem meus eſt / quoniã de mortis nexibus eduxit ſpiritũ meũ / reuocauit ab inferis vitã meã / oẽm in ſẽpiternũ abſterſit ab oculis meis lachrimã: greſſus reſtituit qui vacillare non poſſunt. 9 placebo dño: in regiõe viuorũ. placui hactenus patri æterno dominatori omnium in terris mortalium: a modo illi pla-

Psal. 114. Dilexi quo. 115

GALL. ROM. HEB.

cens & acceptus ero in habitatione cœlesti/ in terra viuentium.

ADVERTE. Tertio versu. & pericula inferni inuenerũt me: Hieronym⁹ ex hebræo/ & munitiones inferni inuenerũt me. quo designari videtur/ & loca inferni terrifica suscepérunt me. neq; eni munitiones sine locis: neq; pericula sine terroribus. ¶ Quinto versu/ O dñe: Hieronymus ex hebræo/ obsecro dñe. vbi in expositione Hieronymus notat/ neq; vocantis neq; exclamãtis/ sed deprecãtis primã hic esse particulã: quæ hebraice ANNA dicitur: q̃ precor & obsecro significat. quę & æquiualet vltimę particulę NA siue NNA diuinę laudis/ q̃ filij Hebræorũ saluatorẽ honorauerũt/ clamãtes: bñdict⁹ q̃ venit in noie dñi HOSIANNA filio Dauid. benedictus qui venit in nomine dñi: HOSIANNA in altissimis. sic Hieronymus ad Damasũ scribẽs/ censuit esse dicendũ. siue malis (vt alij volũt) asperius & crassius pronunciare HOSCHIANNA: ob litterã sin. quã interdũ vt s/ interdũ vt sch pronunciari volũt. nã si Hebræũ interrogo qui natus sit inter Rhetos/ Vindelicos aut Sicãbros: dure sonat/ exasperatq; loquẽdo. si quẽ Tarraco mittit aut Auinio eisdẽ de rebus percontatus fuero: duritiẽ remittit ac edomat/ & propemodũ vt dalmata Hieronymus profert. & significat salua obsecro. & sũt duo vocabula. Sed hęc hebraicę liguæ studiosiores ãpli⁹ discutiãt.

HALELVIA. CXV.

1 CRedidi ꝓpter qđ locut⁹ sũ: ego aũt humiliatus sum nimis.

2 Ego dixi i excessu meo: omnis homo mendax.

3 Quid retribuam domino: pro omnibus quæ retribuit michi?

4 Calicem salutaris accipiam: & nomen domini inuocabo.

5 Vota mea dño reddam corã oi populo eius: p̃cios̃a in cõspectu domini mors sanctorũ eius.

6 O domine quia ego seruus tu⁹: ego seru⁹ tuus & filius ancillę tuę.

7 Dirupisti vincula mea/ tibi sacrificabo hostiam laudis: & nomen domini inuocabo.

8 Vota mea dño reddã i cõspectu ois populi ei⁹/ in atrijs dom⁹ domini: in medio tui hierusalẽ.

HALELVIA. CXV.

CRedidi ꝓpter qđ locut⁹ sũ: ego aũt humiliatus sum nimis.

Ego dixi in excessu mẽtis meæ: õnis homo mẽdax.

Quid retribuam domino: pro omnib⁹ quæ retribuit michi?

Calicem salutaris accipiam: & nomen domini inuocabo.

Pretiosa i cõspectu domini: mors sanctorum eius.

O domine ego seru⁹ tus: ego seruus tuus & filius ancillæ tuæ.

Disrupisti vincula mea: tibi sacrificabo hostiam laudis.

Vota mea dño reddã i atrijs dom⁹ dñi in conspectu ois populi ei⁹: in medio tui hierusalem.

CRedidi propter quod locutus sum: ego autem afflictus sum nimis.

Ego dixi in stupore meo: omnis homo mẽdacium.

Quid reddã domino: pro omnibus quæ retribuit michi?

Calicem salutaris accipiam: & nomen domini inuocabo.

Vota mea dño reddam corã oi populo ei⁹: gloriosa in cõspectu domini mors sanctorũ eius.

O bsecro dñe quia ego seruus tuus: ego seruus tuus/ filius ancillæ tuæ.

Dissoluisti vincula mea/ tibi immolabo hostiã laudis: & in nomine domini inuocabo.

Vota mea domino reddã i cõspectu ois populi ei⁹/ i atrijs dom⁹ dñi: i medio tui hierusalem.

TITVLVS Nullus peculiaris. Psalmus: cõtinuatio præcedẽtis. propheta in spiritu vt i præcedente loquitur.

EXPOSITIO CONTINVA. C redidi propter quod locutus sũ: ego aũt humiliatus sum nimis. spem certã indubitatãq; habui placiturũ me dño in regione viuorũ/ quã ob causam orationẽ fidenter fudi/ nã vehementer afflictus sũ. Ego dixi in excessu meo: ois homo mẽdax. ego in illa mea cõsternatione/ magnaq; afflictiõe: dixi/ ois homo declinauit/ nemo in-

3 sons a peccato. Quid retribuā dño: pro ōnibus quæ retribuit michi? magna dei in me be-
4 neficia cogitans/quid rependere dño valebo: pro vniuersis quæ impēdit michi? Calicē sa-
5 lutaris accipiā: & nomen dñi inuocabo. id rependā dño/poculū passionis salutiferū bibam:
& opē eius implorabo. Vota mea dño reddā corā ōni populo ei9: preciosa in cōspectu dñi/
6 mors sanctorū eius. desyderatā oblationē offerā deo/spectāte vniuersa multitudine populi
eius: chara oculis dei imolatio immaculatorū eius. O dñe quia ego seruus tuus: ego seruus
7 tuus & filius ancillę tuæ. audi obsecrationē meā dñe/quia ego ꝑ ōnibus me tibi seruū offe-
ro/ego me tibi offero seruū tuū/filiū humilis & afflictæ virginis ancillæ tuæ. Dirupisti vin
8 cula mea/tibi sacrificabo hostiā laudis: & nomē dñi inuocabo. me accinctū & paratū et oī
impedimēto liberū feciſti/ ego meipsū tibi victimā dicabo: & auxiliū tuū implorabo. Vota
mea dño reddā in conspectu oīs populi eius: in atrijs domus domini/in medio tui Hieru-
salē. quā desyderio desyderaui oblationē deo persoluam/vniuerso spectante populo ei9: ex-
tra portam vrbis sanctæ/a te vndiq; circundatus O populus Hierusalem.

ADVERTE hunc & precedentē psalmū: alios interpretari solere de sanctis primitiuæ eccle
siæ/qui martyrio suo deū glorificauerunt. & hæc quidē pia meditatio: sed de veritate q̄ de
imitatione intelligentia plentior. verū & in imitatione veritas: & in veritate relucet imita-
tio. quapropter qui hanc laudē in veritate/vt in lucida specula constitut9 cōtēplatus est: fa
cile eā in imitatione vt in imo & obscuriore loco collocatus contēplabitur. quē enī illico (sū-
pto agno) hymnū humiliata deo mente canebant: an magis ille ad veritatē/ an ad imita-
tores pertinebat? & certe licet ad vtrūq;: magis tamē ad veritatē. Nā & imitatio/ veritatis
ipsius gratia est. & qui oīno defigit oculū in imitatione: similis nimirū illi qui adorans/mē-
tem suā duntaxat figit in imagine. neq; oculus ille satis videt/cuius acies non terminatur ī
sole: sed citra deficiens/parahelio contentatur tanq̄ vero sole. sol omnis prophetiæ & lau-
dis deo dignæ: Christus dñs/deus noster. ¶ Sexto versu. O dñe: ex hebræo obsecro domi-
ne. eadēq; ANNA dictio habetur/vt in 5 versu præcedentis psalmi. ¶ Octauo versu. vota
mea domino reddam in conspectu oīs populi eius/in atrijs domus dñi: in medio tui Hieru
salem. Quæres forte cū dominus nō sit patri immolatus in vrbe Hierusalē/sed extra portā:
quomodo dicitur in medio tui Hierusalē? Si intelligis dñm nō alloqui parietes sed populū
& ciues Hierusalē/& in profesto dñm imolatū extra portā/cū ex omni loco cōueniſſet po-
pulus ad diē festū: itellectu facile est quod hic dicitur de imolatione ei9 vota mea dño red
dā in cōspectu oīs populi eius. nā in conspectu totius populi qui cōuenerat ad diē festū. &
quod dicitur in atrijs domus domini: quia extra portā Hierusalē. in medio tui Hierusalē:
identidem/quia vndiq; circundatus populo/& ciuibus vrbis Hierusalem.

HALELVIA. CXVI.

1 Laudate dñm om
nes gentes: lauda
te eum omnes populi.
2 Quoniam confirmata
est super nos misericor-
dia eius: & veritas do-
mini manet in æternū.

HALELVIA. CXVI.

Laudate dñm om
nes gentes: & col-
laudate eū oēs populi.
Quoniam confirmata
est super nos misericor-
dia eius: & veritas do-
mini manet ī ęternum.

HALELVIA. CXVII.

Laudate dñm om
nes gentes: collau
date eum vniuersi pplī.
Quia confortata est su
p nos misericordia ei9:
& veritas domini ī ęter
num.

TITVLVS. HALELV IA. Plalmus/laus ecclesiæ gentium ad Christum dominū. Pro-
pheta inducit fideles ex gentibus.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Laudate dominum omnes gentes: laudate eum omnes po
2 puli. Quoniam confirmata est sūper nos misericordia eius: & veritas domini manet in ęter
nū. exaltate/sanctificate & magnificate eum vniuersæ gentiū generationes cuius nō ab re
serui estis/quia vos redemit/suaq; morte dominio suo asciuit: & nō modo gētes/ sed et vos
oēs cuiuscunq; ritus formęq; viuendi/sanctificate & magnificate eū. magnificate inquam
eum/qui nos: nō meritis nostris/sed miseratione sola quam cōfirmauit super nos/ redemit:
& fides eius finem non assequetur in sempiternum.

ADVERTE Spiritiferum Christiferumq; Paulum de hoc psalmo ad confortationem gen
tium citare testimonium. gentes autem (inquit) super misericordia honorate deum/ sicut
scriptum est: confitebor tibi in gentibus domine. & subdit. & iterum laudate omnes gen-
tes dominum/magnificate eum omnes populi. quod autem prēmisit super misericordia ho
norate deum: illud est quod spiritus sanctus in propheta expressit. quoniam confirmata est
super nos misericordia eius.

Psal. 117 Confitemi.

	GALL.	ROM.	HEB.
	HALELV IA. CXVII.	HALELV IA. CXVII.	HALELV IA. CXVIII.
1	Confitemini domino quoniã bon9: quoniam in sæculũ misericordia eius.	Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia eius.	Confitemini domino quoniã bon9: quoniam in æternũ misericordia eius.
2	Dicat nunc israel quoniam bonus: quoniam in sæculũ misericordia ei9.	Dicat nunc israel quoniam bonus: qm̃ in sęculum misericordia eius.	Dicat nunc israel: quoniam in ęternum misericordia eius.
3	Dicat nunc domus aaron: quoniã in sæculum misericordia eius.	Dicat nũc dom9 aaron quoniam bonus: qm̃ in sæculũ misericordia ei9.	Dicat nũc dom9 aarõ: quoniam in ęternũ misericordia eius.
4	Dicant nunc qui timẽt dominum: quoniã in sæculũ misericordia eius.	Dicãt nunc oẽs qui timẽt dn̄m qm̃ bon9: qm̃ in sęculũ misericordia ei9	Dicant nunc qui timẽt dominũ: quoniã in ęternum misericordia eius.
5	De tribulatione inuocaui dominũ: & exaudiuit me in latitudine dn̄s.	In tribulatiõe inuocaui dominum: et exaudiuit me in latitudine domin9	Cum tribularer inuocaui dominũ: & exaudiuit me in latitudine dn̄s.
6	Dominus michi adiutor: non timebo quid faciat michi homo.	Dominus michi adiutor est: nõ timebo quid faciat michi homo.	Dominus meus es: nõ timebo quid faciat michi homo.
7	Dominus michi adiutor: & ego despiciam inimicos meos.	Dominus michi adiutor est: & ego videbo inimicos meos.	Dominus michi auxiliator: & ego despiciam odientes me.
8	Bonum est confidere in domino: q̃ cõfidere in homine.	Bonum est confidere in domino: q̃ confidere in homine.	Melius est sperare in domino: q̃ sperare in hoie.
9	Bonum est sperare in domino: q̃ sperare in principibus.	Bonũ est sperare in domino: q̃ sperare in principibus.	Melius est sperare in domino: q̃ sperare in principibus.
10	Omnes gentes circuierunt me & in nomine dn̄i: quia vltus sũ in eos.	Omnes gentes circũdederunt me: & in nomine domini vltus sum eos.	Omnes gentes circundederunt me: & in noie domini vltus sum eas.
11	Circundãtes circundederũt me: & in noie dn̄i quia vltus sum in eos.	Circundantes circũdederũt me: & in nomine domini vltus sum eos.	Circundederunt me et obsederũt me: sed in nomine domini vlt9 sũ eas
12	Circundederunt me sicut apes/ & exarsẽt me sicut ignis in spinis: & in nomine domini quia vltus sum in eos.	Circundederunt me sicut apes & exarserũt sicut ignis in spinis: & in nomine domini vidicabor in eis.	Circũdederũt me quasi apes/ extincte sũt quasi ignis spinarum: in nomine domini quia vltus sum eas.
13	Impulsus euersus sum vt caderem: et dominus suscepit me.	Impulsus versatus sum vt caderem: & domin9 suscepit me.	Impuls9 pellebar vt caderem: & dominus sustentauit me.
14	Fortitudo mea & laus	Fortitudo mea & lau-	Fortitudo mea et lau-

mea dominus: & factꝰ
est michi in salutem.
15 Vox exultatiõis & salu
tis: ī tabernacul'iustorũ
16 D extera dñi fecit virtu
tem/ dextera dñi exal-
tauit me:dextera dñi fe
cit virtutem.
17 Nõ moriar sed viuam:
& narrabo opera dñi.
18 C astigãs castigauit me
dominus: & morti non
tradidit me.
19 A ꝑte michi portas iu
stitiæ/īgressꝰ ī eas cõfite
bor dño:hęc porta dñi
iusti intrabunt in eam.
20 C õfitebor tibi quoniã
exaudisti me : & factus
es michi in salutem.
21 L apidẽ quẽ reprobaue
runt ędificantes:hic fa-
ctus est ī caput anguli.
22 A dño factũ est istud:
hoc est mirabile in ocu-
lis nostris.
23 H æc est dies quam fe-
cit dominus: exultemꝰ
& lætemur in ea.
24 O dñe saluũ fac/ o dñe
ꝓsperare:bñdictus qui
vẽturꝰ in noie domini.
25 B enedixímus vobis de
domo domini: deꝰ do-
minus & illuxit nobis.
26 Cõstituite diẽ solẽnem
in cõdensis: vsqꝫ ad cor-
nu altaris.
27 D eus meus es tu et cõ
fitebor tibi:deus meus
es tu & exaltabo te.
28 C õfitebor tibi quoniã
exaudisti me:& factꝰ es

datio mea dominꝰ:et fa
ctus est michi in salutẽ.
V ox lętitię & salutis:
in tabernaculis iustorũ.
D extera domini fecit
virtutẽ: dextera domi-
ni exaltauit me.
N on moriar sed viuã:
& narrabo opera dñi.
C astigãs castigauit me
dominus: & morti non
tradidit me.
A ꝑte michi portas iu
stitię/et īgressꝰ ī eas cõfi
tebor dño : hæc porta
dñi/iusti itroibũt ꝑ eã.
C õfitebor tibi domine
qm̃ exaudisti me:& fa-
ctus es michi in salutẽ.
L apidẽ quẽ reprobaue
runt ædificãtes: hic fa-
ctꝰ est in caput anguli.
A domino factũ est: et
est mirabile ī oculis no-
stris.
H æc dies quã fecit do
minus:exultemus et lę-
temur in ea.
O domine saluum me
fac:o domine bene pro-
sperare.
B enedictꝰ qui venit ī no
mie domini/ bñdixímꝰ
vobis de domo dñi:deꝰ
dominꝰ et illuxit nobis.
Cõstituite diem solen-
nẽ in cõfrequentationi-
bꝰ;vsqꝫ ad cornu altaris
D eus meus es tu et cõ-
fitebor tibi: deus meus
es tu et exaltabo te.
Cõfitebor tibi dñe qm̃
exaudisti me: & factus

datio mea dominus:&
factꝰ est michi in salutẽ.
V ox laudis & salutis:ī
tabernaculis iustorum.
D extera dñi fecit forti-
tudinẽ/dextera domini
excelsa: dextera domi-
ni fecit fortitudinem.
N õ moriar sed viuã:et
narrabo opera domini.
C orripiẽs arguit me do
minus: et morti nõ tra-
didit me.
A ꝑte michi portas iu
stitię/ īgressus eas cõfite
bor dño:hęc porta dñi/
iusti intrabunt in eam.
C õfitebor tibi quoniã
exaudisti me: & factus
es michi in salutem.
L apidẽ quẽ reprobaue-
runt ædificantes : factꝰ
est in caput anguli.
A domino factum est
istud:& hoc est mirabi-
le in oculis nostris.
H æc est dies quam fe-
cit dominus:exultemus
& lætemur in ea.
Obsecro domine salua
obsecro:obsecro domi-
ne prosperare obsecro.
B enedictus qui venit ī
nomine domini: bene-
dixímus vobis de do-
mo domini.
D eus dñs & apparuit
nobis/frequẽtate solen-
nitatẽ in frõdosis: vsqꝫ
ad cornua altaris.
D eus meus es tu & cõ-
fitebor tibi: deus meus
es tu & exaltabo te.

GALL.	ROM.	HEB.
michi in salutem.	es michi in salutem.	
Cõfitemini dño quoni	Confitemini dño quo=	Confitebor dño quoni
am bonus: quoniã i sæ=	niã bonus: quoniã i sæ=	am bonꝰ: quoniã i ęter=
culũ misericordia eius.	culũ misericordia eius.	num misericordia eius.

TITVLVS. HALELV IA. Psalmus (vt superior) laus & gratiarum actio fidelis populi ad Christum dominum. Propheta in spiritu fidelem populũ inducit.

EXPOSITIO CONTINVA. Cõfitemini dño quoniã bonꝰ: quoniã i sæculũ misericordia 1
eius. nõ tãtũ magnificate dñm quoniã misericordia eiꝰ cõfirmata est sup nos/ & veritas eiꝰ
manet in ęternũ/ sed & nũc glorificate eũ quoniã ipe natura bonꝰ: & vt veritas eiꝰ ita & mi
seratio eius nõ habet terminũ. Dicat nũc israel quoniã bonꝰ: quoniã i sęculũ mia eiꝰ. cõfi 2
teaĩ nũc ecclesia q̃ ex Iudęa sũpta est/ hãc nobiscũ Christo dño laudẽ/ quoniã bonꝰ: quoniã
i sęculũ misericordia eiꝰ. Dicat nũc domꝰ aaron quoniã bonꝰ: quoniã i sęculũ misericordia 3
eius. cõfiteatur Christo dño vniuersũ eius sacerdotiũ/ quoniã ipse natura bonus: quoniã i
sæculũ misericordia eiꝰ. Dicãt nunc qui timẽt dñm: quoniã i sæculũ misericordia eiꝰ. eam 4
dẽ Christo dño laudẽ confiteanĩ oẽs timorati/ martyres/ cõfessores/ virgines/ sęculo abre=
nũciãtes feruore cœlestis sponsi timoreq; in eũ delinquẽdi/ & vniuersę sanctæ plebes con=
fiteanĩ inquã nũc hãc Christo dño laudẽ/ quoniã bonꝰ: quoniã i sæculũ misericordia eius.
De tribulatione iuocaui dñm: et exaudiuit me in latitudine dñs. i afflictiõe & psecutiõibꝰ 5
tyrãnorũ cõstitutus iplorauí dei & saluatoris mei auxiliũ: & ipse qui natura bonꝰ & mise=
ricors est i sæculũ/ rex meus et deꝰ meus suscipiẽs p̃cẽ meã/ me in magna lætitiæ/ liberta=
tis et potestatis amplitudine restituẽs/ cõsolatus est me. Dñs michi adiutor: nõ timebo q̃d 6
faciat michi homo. sit michi duntaxat saluator & redẽptor meꝰ auxilio: & quicquid terre=
na moliaĩ i me potestas/ nichil reformidabo. Dñs michi adiutor: et ego despiciã iimicos 7
meos. sit michi dũtaxat Christus dñs auxilio: & ego oim et spiritualiũ et carnaliũ hostium
meorũ molitiões aspnabor. Bonũ est cõfidere in dño: q̃ cõfidere i hoie. Bonũ est sperare 8.9
in dño: q̃ sperare in principibus. quid mirũ si dño michi adiutore nichil timeã/ sed aspner
et nichil ipẽdã inimicos meos? quia melius est fidere in dño qui sẽper bonꝰ et misericors
est: q̃ in hoie qui vt plurimũ malꝰ est/ imitis et imisericors. imo et melius est fidere i dño so
lo qui per se oĩa potest/ & qui oĩm tenet iperiũ: q̃ i oibus principibꝰ seu terrenis siue cœlesti 10
bꝰ/ qui quicqd possũt id possũt quatenꝰ exequunĩ eiꝰ mãdatũ. Oẽs gẽtes circuierũt me: et
in noie dñi quia vltus sũ in eos. quid mirũ si melius dño q̃ hoi et q̃ principibus fidere? qa
oĩmodarũ gentiũ erroribus iplicíti circũdederũt me: et solo dñi noie iuocato p̃ualui i eos/
quis homo/ qui prĩcipes inuocati/ hoc michi pręstitissent? Circũdantes circũdederũt me: 11
et in nomine dñi quia vltꝰ sũ in eos. multiplicibꝰ circuitionibꝰ & molitionibus terreni &
spiritualiũ nęquitiarũ insultus sepiuerũt me: et solo dñi mei noie defẽsus p̃ualui i eos. Cir 12
cũdederunt me sicut apes/ & exarserũt sicut ignis i spinis: & in noie dñi quia vltꝰ sũ i eos.
irruerũt in circuitu meo cateruæ hæreticorũ vt dẽsi globi apũ mel i ore gerẽtes/ sed letali
caudę aculeo venenantes/ flagrarũt more flãmę spinarũ: extinctiq; sũt sola noĩs domini
mei potẽtia/ quia prævalui in eos. Impulsus euersus sũ vt caderẽ: et dominus suscepit me. 13
tantus eorũ impetus/ tãta vis adeo me concussit/ vt parũ defuerit quin laberer in errorẽ:
sed natura bonus et misericors dominus vacillantẽ et inclinatũ sustinuit me/ ne in tãtã p̃=
cipitarer p̃nicĩẽ. Fortitudo mea et laus mea dominus: et factus est michi in salutẽ. q̃ oĩm 14
gẽtiũ/ oĩm tyrãnorũ/ et oĩm hęreticorũ superaui impetus/ nõ hoc meę vires/ nõ michi laus
debeĩ/ sed vires meæ/ robur meũ et laudatio mea domiꝰ: & ipse solꝰ factꝰ est salꝰ mea/ ne
laberer i errorẽ. Vox exultatiõis et salutis: i tabernaculis iustorũ. clamor gaudij/ victorię/ 15
& ereptionis a faucibꝰ dracõis: in ecclesijs verã domini fidẽ/ rectã pietatis doctrinã sequẽ
tiũ. Dextera domini fecit virtutẽ/ dextera dñi exaltauit me: dextera dñi fecit virtutẽ. Chri 16
stus dominus et fortitudo eius victoriam præstitit/ Christus dominus ex prostratiõe i sub=
lime me erexit: Christus dominus victoriam dedit. Non moriar sed viuam: & narrabo o= 17
pera domini. bonitate et miseratione sola dei mei non tradar supplicijs impiorum/ sed a=
scribar vitę beatorum: et manifestabo posteris quæ in me operatus est dominus. Castigãs 18
castigauit me dominus: et morti nõ tradidit me. his gentiũ/ tyrãnorũ/ et hęreticorũ perse=
cutionibus emẽdans et probãs corripuit me bonus et misericors dominus: et nõ permisit
me in sempiternũ interitũ corruere. Aperite michi portas iustitiæ/ et igressus in eas confi 19
tebor domino: hæc porta domini/ iusti itrabũt i eã. O luctatores domini/ O doctores sancti
referate michi viuificas intelligẽtias ãtiquę legis & legis nouæ/ & ego adeptꝰ eas lauda=

bo & glorificabo dñm: hęc iuſtitię porta/noua ſcilicet lex/nouaq; ſcriptura Chriſti dñi eſt/
20 p eã diuinę volũtatis factores ad vitã igrediẽt ęternã. C õfitebor tibi quoniã exaudiſti me:
& fact⁹ es michi ĩ ſalutẽ. Iugiter glorificabo & laudabo te dñe quoniã ãnuiſti p̃ci meę/ape
ruiſti michi ſcripturarũ ſalutares ĩgreſſus/& iuſtificationũ tuarũ ĩtelligẽtias: & fact⁹ es ſa-
21 l⁹ mea. L apidẽ quẽ reprobauerũt ędificãtes: hic fact⁹ eſt ĩ caput anguli. petrã iuſtitię quã
abiecerunt tanq̃ iutilẽ ſcribę & phariſęi et Iudęorũ doctores: ea facta eſt ĩ cõiũctionẽ vtri-
22 uſq; parietis/ĩ cõcordiã vtriuſq; legis & teſtamẽti. A dño factũ eſt iſtud: et eſt mirabile ĩ o-
culis noſtris. hæc vnio/hęc ſcripturarũ cõcordia/hęc vocatio ad ſalutẽ vtriuſq; gẽtis ĩ vnũ
caput/lapidẽ pri⁹ ignorãtia & nequitia doctorũ legis reprobatũ/nõ ab hoĩb⁹ ſed a deo fa-
cta eſt: & cũ diuinã circa vniuerſos bonitatẽ & ſalutis diſpẽſationẽ cõtẽplamur/res admi-
23 ratiõe digna occurrit cõſyderatiõib⁹ noſtris. H æc dies quã fecit dñs: exultem⁹ & lętemur
ĩ ea. hæc ſacra lux qua dñs recõciliauit mũdũ/ſed a Iudæis reprobat⁹/ea eſt quã cõdidit al
24 tiſſim⁹: ſpirituali gaudio & ſãcta lætitia tripudiem⁹ et hilareſcam⁹ ĩ ea. O dñe ſaluum me
fac/o dñe bene ꝓſperare: benedict⁹ qui venit in nomine dñi. obſecro dñe ſalutẽ oĩm ope-
rare/obſecro dñe cũcta tua ſint proſpera: laudat⁹/ honoratus & glorificatus ſit qui miſſus
25 eſt in noĩe patris æterni. B enedixim⁹ vobis de domo dñi: deus dñs et illuxit nobis. O po
pulí futuri annũciauimus vobis benedictionẽ hanc/exoptauimuſq; de portis ſion/ de ſur
gente eccleſia fideli: deus ipſe dñs eſt qui in mũdũ venit/qui ſol iuſtitię exortus eſt nobis.
26 C õſtituite diẽ ſolẽnẽ in cõdẽſis: vſq; ad cornu altaris. ordinate inſignẽ celebritatẽ/in dẽſo
27 ſacrificio: vſq; ad angulũ arę dei. Deus me⁹ es tu/& cõfitebor tibi: de⁹ meus es tu/ exalta-
bo te. O dñe qui veniſti in noĩe dñi/qui illuxiſti nobis/qui reprobatus es a Iudęis/ qui fa-
ctus es caput eccleſiæ/ingẽtis ex vtriſq; populis ędificij/tu deus meus es/cõditor/ſalua-
tor & reparator meus/& glorificabo te: tu es cõditor/ſaluator & reparator me⁹/& magni-
28 ficabo te. Cõfitebor tibi quoniã exaudiſti me: & fact⁹ es michi ĩ ſalutẽ. reſumit cõfeſſio ſũ-
29 pti beneficij ad maiorẽ gratiarũ actionũ expreſſionẽ/et eadẽ cũ verſu 20 ĩtelligẽtia. C õfi-
temini domino quoniã bonus: quoniã in ſæculũ miſericordia eius. ei qui eſt α & ω/prin-
cipiũ & finis/in principio et fine eandẽ tribuit laudẽ: eſtq; eadẽ vt primi verſus/itelligẽtia
ADVERTE. Tertio verſu. dicat nũc dom⁹ aaron. in pſalmodia gallica & ex hebręo nõ re
ſumitur particula quoniã bon⁹: ſed reſumit ĩ romana & greca/ſimiliter et ĩ quarto verſu.
¶ Octauo verſu & nono. bonũ eſt: ex hebręo/poti⁹ dicẽdũ melius/q̃ bonũ. et id particula
q̃ iuxta ſermõis ꝓprietatẽ expoſtulare videtur. ¶ Decimo/vndecimo/et duodecimo ver-
ſu. quia vltus ſũ in eos: Hieronymus ex hebræo vlt⁹ ſũ eas. etſi Hieronym⁹ hic nõ addat
in/ p̃poſitionẽ: dicit tamẽ ſcribẽs ad Sũniã latinis codicib⁹ ſub aſteriſco eſſe addẽdã. qua-
propter aut addẽda eſt/aut locus ille epiſtolę viciat⁹ eſt. ¶ Viceſimoquarto verſu. O dñe
ſaluũ me fac/o dñe bene proſperare/bñdict⁹ qui venit in noĩe dñi: ex hebręo/obſecro dñe
ſalua obſecro/obſecro dñe/bene ꝓſperare obſecro/benedict⁹ qui venit in noĩe dñi. qđ nũc
legimus ſaluũ me fac: me ſupfluit. et hũc verſũ legim⁹ ſecundũ tralationẽ romanã. & hic
ad integrũ habetur verbũ HOSIANNA: vbi ſacer Hieronymus interp̃tat⁹ eſt ſalua obſe
cro. HOSIAN enĩ p ſe ſiue HOSIA ſalua ſignificat. & NA ſiue NNa obſecro. Et quater
ĩ verſu ponit obſecro: qđ primo et tertio loco per ANNA/ ſecũdo vero & quarto deſignat
per particulã NA. Hoc ſacro iſpirato oraculo turbæ et pueri hebręorũ honorauerũt Chri-
ſtũ regẽ: cũ Hieruſalẽ intrauit paup & manſuetus/inſidẽs aſinę et pullo eius iuxta Zacha-
riæ oraculũ. et regeneratiõis populus ſingulis quibuſq; dñicis diebus hui⁹ memoriã ĩ offi
cio primæ recolit: & eodẽ hymno celebrat dñm. & in oĩ ſupercœleſtis panis et benedictio-
nis calicis aſpectui populi exhibitione: inculcat HOSIANNA et benedictus qui venit in
noĩe dñi. ¶ Viceſimoſexto verſu. qđ ſacer Hieronym⁹ dicit frequẽtate ſolẽnitatẽ ĩ frõdoſis
qđ in hebręo ſic habeť ISERV HAG BAABOTIM: ſũt qui vertũt ligate agnũ ĩ laqueis.
quorũ vtrũq; cõuenit illi ſuperſigni ſacrificio: quo dñs noſter/mũdi ſator et redẽptor ob-
latus eſt et ligat⁹ p nobis in frõdoſis/ĩ ligno fructiferę crucis. et extẽſus vſq; ad cornua al-
taris/ad cornua crucis. tũc enĩ crux altare ſup oẽ altare. cui⁹ ſolẽnis ſacrificij nos ſup oĩa
ſẽp decet eſſe memores. ¶ Viceſimuſoctauus verſus qui 20 idẽ eſt: nõ reſumit ex hebręo.
¶ Viceſimonono verſu. cõfitemini: ex Hieronymo per primã perſonã ſingularẽ cõfitebor.

¶HALELVIA. ¶HALELVIA. ¶HALELVIA. I octo-
CXVIII. Aleph. CXVIII. Doctrina. CXVIIII. ℵ nario-
a1 BEatí imaculati in via: qui ambulant BEatí imaculati in via: qui ambulant BEatí imaculati in via: qui ambulant rius.

Psal. 118

	GALL.	ROM.	HEB.
Beati ima. Ogdoas. 1 a2 Beati ima.	in lege domini. Aleph. Beati qui scrutãtur testimonia eiꝰ: ī toto corde exquirunt eum.	in lege dñi. Doctrina: Beati qui scrutãtur testimonia eiꝰ: ī toto corde exquirunt eum.	in lege domini. Beati qui custodiũt testimonia eiꝰ: ī toto corde requirunt eum.
	Aleph.	Doctrina.	
a3	Non enim qui operantur iniquitatẽ: in vijs eiꝰ ambulauerunt. Aleph	Non enim qui operantur iniquitatẽ: ī vijs eius ãbulauerũt. Doctrina.	Nec enim qui operant iniquitatem: in vijs eiꝰ ambulauerunt.
a4	Tu mandasti mandata tua: custodiri nimis.	Tu mandasti mandata tua: custodiri nimis.	Tu mandasti præcepta tua: custodiri nimis.
	Aleph.	Doctrina.	
a5	Vtinam dirigantur vię meę: ad custodiẽdas iustificationes tuas.	Vtinam dirigãtur viæ meæ: ad custodiendas iustificationes tuas.	Vtinam dirigantur viæ meę: ad custodienda p̃cepta tua.
	Aleph.	Doctrina.	
a6	Tũc nõ confundar: cũ perspexero in omnibus mandatis tuis. Aleph.	Tunc nõ cõfundar: dũ respicio in omnia mandata tua. Doctrina.	Tunc non confundar: cum respexero ad omnia mandata tua.
a7	Confitebor tibi in directione cordis: in eo qđ didici iudicia iustitię tuę	Cõfitebor tibi dñe ī directione cordis: ī eo qđ didici iudicia iustitiæ tuę.	Confitebor tibi in directione cordis: cum didicero iudicia iustitię tuę.
	Aleph.	Doctrina.	
a8	Iustificationes tuas custodiam: non me derelinquas vsquequaq̃.	Iustificationes tuas custodiam: non me derelinquas vsquequaq̃.	Præcepta tua custodiã: ne dereliquas me nimis

PRIMAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

a ¶ Beati imaculati in via: qui ãbulãt in lege dñi. Qz bonus es dñe qui per spiritũ sanctum beatitudinẽ summãq; fœlicitatẽ ijs polliceris: qui se incõtaminatos in hoc sęculo custodiunt/& qui ij sint ostendis. sunt enī ij qui habita fide seruant mãdata tua/ qui te amãt supra ia/qui proximos secundũ seipsos/qui homicidiũ nõ faciunt/qui nõ adulterãtur/ qui nõ faciunt furtũ/non falsum testimoniũ dicunt/qui honorant patrem & matrẽ: qua in re contemplor te domine magnam aĩarũ gerere curam. nã vt corporis elegantia beatũ non efficit: ita neq; eius macula miserum. non ergo de corporis imaculatione & eiꝰ incessu et ambulatione hic agitur: sed animę. Et via qua in hoc mundo ad te ambulat anima: mandata tua sunt. & lumen quo illuminatur via illa: fides tua. & incedit per ea: cum operãdo non egreditur ea. vt & quis luna aut sole illuminãte per viã terrestrẽ tãdiu incedit: q̃diu motione corporis ab illa non egredit aut excedit. Verũ dñe cũ tu sis veritas: & aĩa/tua sit imago. cũ imaginem meã ad quam sum vt veritas/in speculo consydero: video viam suã nichil aliud esse q̃ viã meã. & eã videri ad me ambulare: nichil aliud esse q̃ me ad illã accedere. & quãto magis descendo: tanto maior est illius exaltatio. quare verissime domine: nichil aliud est nos in lege tua ambulare/ q̃ te ad nos accedere/ & te ad nos descendere nichil aliud q̃ te nos exaltare. Quis igitur cum propheta non vere eos beatos iudicabit/qui immaculati ambulãt in lege domini: cum ad illos descendat dominus/cum illos is exaltet qui summa beatitudo est/et plenissimum paradisi gaudium? 1

a ¶ Beati qui scrutantur testimonia eius: in toto corde exquirũt eũ. Benignissime deꝰ: actiuis beatitudinẽ p̃stas ãbulãtibus in lege tua. p̃stas etiã beatitudinẽ cõtẽplãtibꝰ testimonia tua: et te totius animæ suę studio requirẽtibus. Sed quæ sunt illa quæ te testanꝰ? Certe ois creatura tua. nã vt veridico ore tuus sanctus clamat apostolus: inuisibilia tua a creatura mũdi p ea q̃ facta sũt itellecta cõspiciũtur/ sẽpiterna quoq; virtꝰ et diuinitas. ergo q̃ videt creaturã bonã/nõ debet ī bonitate creaturę stare: sed ī illa cuiꝰ est testimoniũ/et hãc ipam toto corde reqrere. neq; ī creaturę duratiõe: sed ī ęternitatẽ cõscẽdere. neq; ī creaturę vita: 2

ſed ſtati illā primā immortalitatē quæ oībus viuētibus vitā prę̄ſtat/cogitare.& hæc vniuer
ſa: veluti quædā veſtigia & teſtimonia tua.Neq; voluptas aut dulcedo quæ a nobis cōpre
hendi poſſit:ea eſt quā ꝓpter ſe requirere debeamus/ſed vt veſtigiū & teſtimoniū tuę in
effabilis voluptatis & dulcedinis.& qui hoc pacto ſcrutantes contēplantur:te ſolū tota aīa
ſua requirunt/& hoc ipſo beati ſunt.beatiores lōge futuri:cū ſine ęnigmate tenuerit quod
tāto ſtudio perquiſierūt.Sed quę rurſū ſunt teſtimonia tua? Certe etiam & ſacra eloquia/
& vniuerſa prophetarū oracula.Nā qui illa diligenter rimātur:toto deſyderio/toto men
tis affectu te quærunt.qui grāmaticę incumbunt:linguę quærūt peritiā.qui logicę:ratioci
nādi facultatē.rhetoricę:aptā accōmodatāq; locutionē. phyſicę:rerū motus/& ſenſibiliū
rerū agnitionē.muſicę:ſonorū harmoniā/& auriū lenociniū quoddā & oblectationē.arith
meticæ:numerorū proprietatē.geometrię:magnitudinū rationē.aſtronomiæ & opticę:a
ſtrorū & viſibiliū rerū quandā perceptionē.& hæc vniuerſa/ beatū efficere non poſſunt:
quia non te toto corde qui es finis finiū/& oīs finis/ ſed quæq; propriū peculiarēq; finem
requirit.in quo qui mētē ſiſtit:vaneſcit.vt qui particulares cognitionis fines: in finē ſuū/
in finē finiū/in ſūmā ſupremāq; cognitionē ordinare reuocareq; neſcit/q̄ ſapiētia eſt.cui?
finis/oīm cognoſcibiliū finis:vt ſūme pulchrū/oīm particulariū pulchrorū. Ergo nō rati
onalis/nō naturalis/nō mathematica diſciplina beatū efficit:ſed ſupramūdana. quę dum
adhuc imperfecti ſumus & in ſpeculo et ænigmate veſtigamus:ex rerū veſtigijs ad te ſur
git/diuinorū eloquiorū pia ſedulaq; perſcrutatiōe adiuta. quæ & nobis & ſecūdū nos ve
riſſime theologia eſt.nā hac ſola ex rerū ſe reflectēte radio nata cōtēplatione: particulari
bus finibus trāſcenſis/tota mētis oblectatione perquireris/qui es veritas veritatū/& oīm
ſciendorū & perquirendorū vnicus finis.Sed quę ſunt teſtimonia tua? Certe ſecūdū p̄ſen
tis loci cōſyderationē:eloquia & mādata tua.quia tu illa teſtatus es/illa locutus es/eadem
mādaſti atq; præcepiſti.& qui illa ſcrutantur ac cuſtodiunt: illi te toto corde exquirunt. &
ideirco nimirū beati/in te qui ipſa beatitudo es/iugiter aſſidueq; verſati.

a ¶Nō enī qui operantur īiquitatē:in vijs eius ambulauerūt. Cū tu dñe deꝰ michi faciem 3
rectā dederis:ſi ſpeculū facię tortā referat/hæc tortura & obliquitas nō mea/nec a me eſt/
ſed a ſpeculo.ita cū æquitas ſit rectitudo: iniquitas eſt q̄dā obliquitas & a rectitudine viæ
tuæ deflexio.q̄ non tua/neq; a te eſt dñe:ſed a noſtra imperfectiōe. re vera qui te ſup oia
diligit/& proximū ſecūdū ſe/qui nō aſſumit nomē tuū in vanū/nō falſū teſtimoniū dicit/
aliena nō cōcupiſcit/& reliqua quæ mandaſti ſeruat:æquitatē operatur/ rectitudinē & iu
ſtitiā.cōtra vero qui quippiā aliud magis q̄ te diligit/qui proximū minus q̄ ſe/& tanto ma
gis ſi te cōtēnit aut odit & proximo inuidet/ qui falſitate ſine vlla veri reuerētia abutitur/
qui aliena cōcupiſcit: iniquitatē/curuitatē/obliquitatēq; & iniuſtitiā operatur. Et quis nō
videt/ ſi viæ animæ ad deū ſunt amor dei ſupra ſe/& amor ꝓximi ſecūdū ſe(aſcēſū(iquit)
purpureū media charitate cōſtrauit propter filias Hieruſalē)eos qui operanꝰ iiquitatē nō
ambulare in vijs dñi? qui enī deorſū ambulat:furſū non eſt.& qui terreno amore captiu?
detinetur in imis:quomodo cum diuino liber & abſolutus deliciabitur in ſummis? & tan
to magis/qui ambulat in odio:quomodo ambulat i amore? perinde id fuerit ac qui puta
uerit nocte ambulare idē eſſe atq; in clariſſima ābulare die.Q; ſi beati ſūt(vt ſunt)de qui
bus dicitur/beati īmaculati in via qui ābulāt in lege dñi:ex oppoſito q̄miſeri erunt de qui
bus vere pronunciatur/non enim qui operantur iniquitatē/in vijs eius ambulauerunt.

a ¶Tu mādaſti mādata tua:cuſtodiri nimis.Medicus qui multū filiū diligit: præcepta con 4
ſeruandæ ſanitatis illi tradit/quæ arcte obſeruari mandat ne in aduerſā labatur valitudi
nē.Ita tu cœleſtis pater creator aīarū & amator/ illarū bonū agnoſcēs: præcepta illis tra
didiſti/vt ſemper viuere poſſint/& ne in ſpiritualē labātur ægritudinē.et quāto ſcis ex trāſ
greſſione illorū præceptorū in lōge deterius malū eas prolabi q̄ corpora ex trāſgreſſiōe p̄
ceptorū amātis medici:tanto arctius mandas illa cuſtodiri/nō tuū ſed ſolū aīarū bonū in
tendens/vt vere benigniſſimus pater miſerās & amās/& idē ſūmus aīarū medicus. Ergo
qui īmemores nō ſūt ſuę ſalutis quæ finē nō ſit habitura:frequenter cogitare debēt et aio
replicare/O amator/O ſaluator animarū tu mādaſti mādata tua cuſtodiri nimis/idq; prę
cari iugiter vt in illis cuſtodiēdis non inueniantur incurij/deſidioſi ac ſegnes.

a ¶Vtinā dirigantur viæ meæ:ad cuſtodiēdas iuſtificatiōes tuas. Sed quid filius pio in eū 5
parēti medico tā ſedule prouidenti ne in aduerſā labatur valitudinē reſpōdere debeat:ni
ſi vtinā pater dirigantur affectus mei ad cuſtodienda p̄cepta tua? quid aīa deo tam piam
de ea curā gerenti:niſi vtinam O conditor meus/cognitor & largitor boni mei dirigatur
omnis voluntas mea/omnis motus ad implēda iuſſa tua? quæ ſola me iuſtificare poſſunt:

Beati ima. & me iustam/sanam/oi ex parte recte valentem/& immortalē custodire. sed quia non suf-
Ogdoas. ficio illos motus meos volūtarios per quos voluisti me libere incedere/sine auxilio tuo in
1 via rectissima continere: ideo te precor cœlestis cōditor & opifex superne/ dirige illos/ &
Beati ima. ne sinas extra vagari & inflecti a rectitudine. & nichil aliud peto cū cōfugio/cū suspiro ad
beneficas miseratiōis tuæ ad nos inclinationes tuas/qui ex nobisipsis ibecilli sumus & im
potentes/& cū ad te clamo: vtinā dirigantur viæ meæ ad custodiēdas iustificatiōes tuas. 6

a ℣T unc non confundar: cum perspexero in omnibus mandatis tuis. 7

a ℣Cōfitebor tibi in directione cordis: in eo q̄ didici iudicia iustitiæ tuæ. Sicut filius q̄diu
pij patris medici præcepta seruat/nunq̄ aduersa corporis valitudine turbatur/sed san⁹ &
incolumis gaudet & patrē cōmendat eo q̄ se tā salubria docuerit sanitatis retinēdæ pręce
pta: ita anima q̄diu studet mādata cœlestis patris sui/cōditoris sui/ medici sui obseruare/
nō cōfunditur/non turbatur vlla mentis perturbatione/sed gratias agit hilaris/icolumis/
& lęta/q̄ tam sancta tāq; salutaria didicerit præcepta/vnde se semper lętā sine vlla cōfu-
sione ac turbatione cōseruat. verū ex oppositō sicut imprudens filius qui cōtemnit p̄ce-
pta pij parētis vidēs se in grauē morbū sua culpa incidisse/& de proximo triste fatū sibi i-
pendere quod non potest euitare/cōfunditur & turbatur: hunc in modū & anima quę vi-
talia cōtempsit pręcepta/cum agnouerit grauissimā se contraxisse noxā/& æternā quā eui
tare non potest imminere mortē/horret/cōfunditur/turbatur. & tristatur(sed serius)se nō
meminisse oraculi/veracis prophetæ tui/tunc nō cōfundar cū perspexero in oībus māda
tis tuis. tristatur & dolet sed tarde nimiū & nimiū suo dāno sui oblita: q̄ dicere non possit.
cōfitebor tibi in directione cordis: in eo q̄ didici iudicia iustitiæ tuæ.

a ℣Iustificationes tuas custodiā: nō me derelinquas vsq;quaq;. Scio creator optime/pręce 8
pta tua vitā p̄stare animæ: vt præcepta medicorū corpori. scio etiā/sine adiutorio tuo me
sufficere nō posse illa implere. fortitudinē tuā agnosco: & debilitatē meā nō ignoro. ideo
nō me deserat auxiliū tuū vt adiplere possim pręceptū tuū. quod scio nō me deseret: q̄diu
quæ ad vitā mādas/adiplere voluero. Neq; enī pater medicus desinit filiū adiuuare: q̄diu
vult ne ipse ęgrotet/patris præcepta obseruare. Qz si adiutus cōtemnit/aut prorsus volū-
tatē suā ad oppositā cōuertit: merito a patre derelictus/ mala corporis incurrit/ donec ad
implorandā medici patris opē resurgat/si forte spe salutis ducitur. ita & qui a te adiuti iu-
stificationis tuæ instituta spernunt/& ad oppositā se cōuertunt: merito a te deseruntur/ &
animæ suę patiūtur detrimentū/donec ad te fontem misericordie recurrant/ & obseruā-
tioni mādatorum tuorū se tradant/& firma obedientię tuæ intentione ad te clament. iu-
stificationes tuas custodiam: non me derelinquas vsq;quaq;.

ADVERTE. Hūc 118 psalmū: propheta duabus et viginti ogdoadibus/id est octonarijs
versuū distinxit/vnicuiq; litterarū hebraicarū elemēto octonos versus tribuēs qui ab illis
elementis incipiunt/vt oēs versus primæ ogdoadis ab Aleph/secundę a Beth/& ita dei-
ceps. Acsi primum octonarium qui propositus est/hoc modo hymnizaremus.

1 Amplum deus mundum regens: insons beatus in via
2 Ad te tua lege means. scrutatus & iussa tua.
3 Actus malos qui faciunt: non ambulant vias tuas.
4 Arcte nimis legem tuam: seruarier tu præcipis.
5 Ah dirigas vias meas: legis tuę custos ero.
6 Aspiciam quę iusseris: tunc me pudor non obruet.
7 Aequum tuum cum nouero: recto canam corde tibi.
8 Adusq; me non deseras: legem tuam custodiam.

Ita & sequentes octonarios per sua elementa/sed alio et longe quidē diuiniore modo di-
uinus hymnizat propheta. quod carminis genus in tetrametrū iābicū reuocat Hierony-
mus. at quod quomodocūq; & exēpli tantū gratia lusimus/duplici dimetro iābico cōstat.
Cęterū q̄ per singula canit elementa: nos (vt arbitror) hoc ipso instruit ꝓpheta/in oi cre-
atura vt in signis eius/deū esse laudandū. siquidē duo et viginti illa elementa: primordi-
aliter oīm rerū cōplectuntur signa. Pręuidebat etiā(spiritu dei monstrāte)has diuinas lau-
des ad ecclesiā Christi transituras. nā hę laudes in ecclesia ei⁹ ab vnoquoq; sacris ritibus
initiato nulla die nō canunt. et ideo illas quasi sacramēto quodā nouę legis: octonario si-
gnauit. octonarius enī nouæ legi mysticus & sacer/quę septimū ī octauā/& sabbatū Moy
si in dñicā Christi cōmutauit: vt septenarius veteri legi ob sabbatū accōmodatus. canebat
tamē synagoga has laudes/octauā Messię expectās: vt et nos cātica synagogę/bnificā dei
prouidentiā laudantes/et vt figuras nouę legis/legis scilicet Christi et gratię venerantes.

HABES igitur cur ad tralationem hebraicam figurę hebraicorum elementorum (qualibet octies repetita) adijciantur. & ad gallicam tralationem illorum elementorum nomina sunt adiecta: & e regione circa initia versuũ nostrę litterę/elementis illis quoad fieri licet respondentes. ad tralationem vero romanam/ nominum elementorum hebraicorum significationes. habet enim quodq; nomen huiusmodi elemẽti/ peculiarem significationẽ: quam ex epistola Hieronymi ad Paulam Vrbicam cognoscere promptum est. Et idẽ subiecta descriptione/ cum elementorum hebraicorum figuris/ nominibus eorum & litteris nostris illis respondentibus vt magis ad singula quæq; sequentia disponaris/ non magno impendio cognoscere valebis.

Lr̃ę nr̃ę	Lr̃ę hebraicę	Nomina earum.	Significatiões eaꝝ.	Connexiones septem/elementorum hebraicorũ/& quid significent.	Insuper & earum numeri.
A	א	Aleph	Doctrina		1
b	ב	Beth	Domus/	I	2
g	ג	Gimel	Plenitudo		3
d	ד	Daleth	Tabl'arũ		4
h	ה	He	Ista		5
v	ו	Vau	&	II	6
z	ז	Zai	Hæc		7
h	ח	Heth	Vita		8
t	ט	Teth	Bonum	III	9
i	י	Ioth	Principiũ		10
c	כ	Caph	Manus	IIII	20
l	ל	Lamed	Disciplinę		30
m	מ	Mem	Ex ipsis		40
n	נ	Nun	Sẽpiternũ	V	50
s	ס	Samech	Adiutoriũ		60
a	ע	Ain	Fons		70
p	פ	Phe	Oris	VI	80
s	צ	Sade	Iustitia		90
q	ק	Coph	Vocatio		100
r	ר	Res	Capitis		200
s	ש	Sin	Dentiũ	VII	300
th	ת	Thau	Signa		400

¶ Vides insuper septem significationũ cõnexiones: quę nõ indignã prę se ferunt intelligetiã, quę vt septenarius spiritui sancto attributus est numerus: ita spiritualiter sunt intelligendę. Prima est doctrina domus/ plenitudo tabularum. quę designare videtur doctrinam domus dei/ plenitudinẽ esse vtriusq; legis. nam duę sunt tabulę: prima est mãdatorũ legis antiquę quę tradita est Mosi typico legislatori. & secunda est legis nouę: quę enũciata est a Christo domino/ vero & non amplius typico legislatore. Secunda connexio/ ista & hęc vita. quo designatur aperte/ & in antiqua tabula quę veteris legis & decalogi pręcepta cõtinet/ & in tabula noua quę est lex euangelica: vitam consistere. Tertia cõnexio/ bonũ principiũ. sed quid principiũ/ nisi deus vnus? qui ex ore ipsi9 per se et absolutę veritatis: solus est bonus. Quarta cõnexio/ manus disciplinę. quo nõ incõcinne significatur operationes ex disciplina legis debere procedere. Quĩta/ ex ipsis sempiternum adiutoriũ. & quid hoc aliud/ nisi ex manibus disciplinę/ ex operationibus instructiõis vtriusq; tabulę/ ex obseruatione legis diuinę/ refrigeriũ nos assecuturos sẽpiternũ et delicias vitę ęternę?

Beati ima. Ogdoas. 1 Beati ima.

Sexta/fons oris iustitia.quo prætenditur/sicut fonte potãtur animalia:ita iustitia legis diuinæ ab ore nostro prodeũte alios potare debemus.neq; enī alius fons oris nostri quo alios reficere debeamus & possimus ad vitã. Septima/ vocatio capitis/dentiũ signa. quod hanc præfert intelligẽtiã/vocationẽ ad Christũ dominũ qui est caput legis/ factã esse diuinis annũciationibus/oraculis prophetarũ/ sermonibus & prædicationibus sãctorũ quæ sunt signa dentium.quomodo(diuinus inquit apostolus)credẽt ei quẽ nõ audierũt? quomodo autẽ audient sine prædicãte? & rursus/nunquid nõ audierũt? & quidẽ in omnẽ terrã exiuit sonus eorũ:& in fines orbis terræ verba eorũ. Vides itaq; diuinos sermones vocasse vniuersos ad caput vniuersorũ qui est Christus dominus superbenedictus in sæcula sæculorum amen. ¶Aduerte præterea in his 22 ogdoadibus nullũ esse versũ in quo non ponatur aliquod horũ duodecim vocabulorũ:lex/via/testimoniũ/mãdatũ/iustificatio/iudiciũ/iustitia/sermo/eloquiũ/ verbũ/veritas/bonũ.nisi tertiũ versũ 12 ogdoadis excipere velis:vbi ex Hieronymo pro ordinatione (quæ nichil aliud est q̃ lex)dici poterat iudicio.& hęc omnia conspirant in vnũ:& pro lege diuina accipienda sunt.res enī eadẽ: nomina plura.subsãtia vna:rationes diuersæ. ¶At inquies:cur lex diuina tot sortitur nomina? Nõ impendio difficilis & anxia responsio est. LEX dicitur:q; per eam optima quæq; deligimus,adde q; diuino nutu scripta/nobis legenda tradita est:q;q; nos deo ligat & cohærere facit. VIA:quia nos ducit ad deũ/mõstrãs quæ agenda & a quibus abstinendum abhorrendũq;. TESTIMONIVM:q; multis signis & testibus illã approbauit deꝰ. MANDATVM:q; illã mandauit ac præcepit arcte custodiendã. IVSTIFICATIO:q; ea mediante iustificamur. IVDICIVM:q; nobis certa & qua falli nõ possumus/regula sit ad iudicãdũ de vnoquoq; actu nostro probene an perperã agatur. nã si cõtra legẽ est: proculdubio malus.si secũdũ legẽ:bonꝰ/salutaris & viuificus actus est. IVSTITIA:q; forma quędã sit/quã obseruãdo iusti & deo similes efficimur. SERMO/VERBVM/ELOQVIVM: q; ore diuino sit enunciata. VERITAS:quia quicquid priscæ fraudis serpens antiquus,protoplasti posteritati insperſit/delet/emaculat/detergit/& hominẽ ad dei imaginẽ formatũ suo restituit exẽplari. Et BONVM deniq; dicitur:quia inter diuinæ bonitatis indulta/nos maxime perficit.& hæc de lege cõpleta/quæ antiquã legẽ seu quippiã materiale/ & nouã seu formã & perfectionẽ suã cõtinet:dicta intelligantur.& hæc sunt rei vnius nomina multa,& ratiões plures. ¶Quod si etiã approbationẽ requiras:nõ operosũ fuerit ex sacris eloquijs illã eruere. Quid est enī id psalmi 24 docebit mites vias suas:nisi reserabit mãsuetis & mitibus legis suæ intelligẽtias? Et cũ dominus in Matthęo dixit adolescẽti si vis ad vitã ingredi serua mandata:quid aliud est q̃ serua legẽ? nisi quis morosior defendat mandata nõ legẽ/sed partẽ legis esse:quasi tota lex præcepta non sit & mãdata.in qua (iuxta catholicã Iacobi)qui in vno offendit:factus est oĩm reꝰ. Sed & mandata & testimonia eadẽ esse intelliges:ex secũdo versu nonędecimę ogdoadis.vbi in fine legimus custodiã mãdata tua:Hieronymus ex hebræo/custodiã testimonia tua.cũ igitur testimonia eadẽ sint ac mandata/& mãdata eadẽ legi:& testimonia quoq; eadẽ legi erũt. Cæterum ex quarto versu primæ ogdoadis vbi legimus tu mãdasti mãdata tua:Hieronymus habet tu mãdasti præcepta.quare mãdata & præcepta eadẽ sunt:quod vel absq; probatione tribuendum esset.atqui ex quinto versu eiusdẽ primæ ogdoadis iustificationes sunt præcepta.nam vbi illic dicimus ad custodiendas iustificationes tuas: Hieronymus/ad custodienda p̃cepta tua. Vides igitur iustificatiões præcepta/& præcepta mãdata/& mãdata legẽ esse:quapropter & iustificationes lex erit. Et simili argumẽto trahes iudicia legẽ esse. nã quarto versu tertiæ ogdoadis habemus iustificationes tuas in oĩ tẽpore:& Hieronymus iudicia tua in õni tẽpore. iudicia igitur iustificationes/iustificationes lex:igitur iudicia lex. Sed & cõsimiliter iustitias iudicia esse mõstrabit quintus secundæ ogdoadis: iustitiæ igitur lex. et qs nescit dominũ promiscue vti sermone pro mandatis? si diligitis me inquit: mãdata mea seruate.& paulo post si quis diligit me:sermonẽ meũ seruabit.lex igitur sermo. Et sermo verbũ ex primo versu secundę ogdoadis/& verbum eloquiũ ex quarto: quare & hæc lex. Præterea per sextũ vndecimæ/mãdata veritas:& in sexto octauædecimæ/ & lex tua(inquit)veritas.& per octauũ nonæ/lex bonũ.bonũ michi (inquit)lex oris tui. ex quibus ratiocinio effectũ est/vniuersa supradicta in legẽ cõcurrere. Quod dictũ est:ne oporteat nos in sequẽtibus quidnã his nominibus intelligendum sit sæpius ãmonere.quia si semper idẽ & legẽ diuinã intelliges:mea sentẽtia nõ errabis.qua nichil admirabilius/nichil illustriꝰ/ nichil salutarius sol oculis mortaliũ vnq̃ ingessit:& de qua sola nõ de humana iustitia vere dici potest. ὀυθέσπεροσ ὄυθεῶοσ ὅυτω θαυμαζόσ. ¶At cur meditationibus po-

Lex. Via. Testioniũ. Mãdatum. Iustificatio Iudicium. Iustitia. Sermo. Eloquium. Verbum. Veritas. Bonum.

Via Lex. Mãdatum Lex.

Testioniũ Lex.

Iustificatio Lex. Iudicium Lex. Iustitia Lex.

Sermo Lex. Verbum Lex. Eloquium Lex. Veritas Lex. Bonum Lex.

tius q̄ ſolito cōmentādi modo hic vſi fuerimus/paucis accipe.q̄ hi certe octonarij videntur eſſe quædā cū deo in ſeceſſu mentis ſoliloquia:quæ quid aliud ſunt q̄ meditatiōes/ cōtemplationes/piaq; mētis exercitia? Adde q̄ & propheta videtur eos/meditationes nomi nare.In octauo ſecundæ ogdoadis:in iuſtificationibus tuis (inquit) meditabor. in tertia: nam & teſtimonia tua meditatio mea eſt.in ſexta:& meditabor in teſtimonijs tuis quæ dilexi.in nona:ego vero legem tuam meditatus ſum.in decima:lex tua meditatio mea eſt. in duodecima:niſi q̄ lex tua meditatio mea eſt/tunc forte perijſſem in humilitate mea. in tertiadecima:quomodo dilexi legē tuā domine? tota die meditatio mea eſt.& iterum:teſtimonia tua meditatio mea eſt.in quintadecima:adiuua me & ſaluus ero: & meditabor ī iuſtificationibus tuis ſemper.in octauadecima:mandata tua meditatio mea eſt. vndeuiceſima:præuenerūt oculi mei ad te dilluculo/vt meditarer eloquia tua: & in viceſimaſecūda: concupiui ſalutare tuū domine:& lex tua meditatio mea eſt.Ex his igitur tā frequenter a propheta inculcatis āmonitus:arbitratus ſum meditationū modū aptiſſimū huius pſalmi expoſitioni.& eū meditatus ſum(niſi me mea fallit opinio)qui rudes adhuc & incipiētes iuuare poſſit:at qui ifra exercitatorū aſſurrectiones ſubſideat.illi enim conſūmati ſūt:neq; purgatione rudiū/ neq; illuminatione proficiētium/ſed ſolo ſuperno illapſu quaſi perfecti egent.quos & deus per ſeipſum doceat:& qui pro nobis vbiuis gētium ſint/orent. ſed de his ſatis. Littera huius primæ ogdoadis ex ijs quæ dicta ſunt:ſatis apparet cōciliata. nūc igitur properemus ad ſecundam.

	Beth.	Domus.	ב	
b1	IN quo corrigit adoleſcentior viam ſuam? in cuſtodiēdo ſermones tuos.	IN quo corrigit iuuenior viā ſuā? ī cuſtodiēdo ſermōes tuos.	IN quo corrigit iuuenis ſemitam ſuam? cū cuſtodierit verba tua.	II
b2	In toto corde meo exq̄ſiui te:ne repellas me a mandatis tuis.	In toto corde meo exq̄ ſiui te: ne repellas me a mādatis tuis.	In toto corde meo exq̄ ſiui te : ne errare me facias a mandatis tuis.	
b3	In corde meo abſcondi eloqa tua:vt nō peccem tibi.	In corde meo abſcōdi eloquia tua:vt non peccem tibi.	In corde meo abſcondi eloquia tua : vt non peccem tibi.	
b4	Benedictus es domine: doce me iuſtificationes tuas.	Benedictus es domine: doce me iuſtificationes tuas.	Benedict⁹ tu domine: doce me præcepta tua.	
b5	In labijs meis pronunciaui: omnia iudicia oris tui.	In labijs meis pronunciaui: ōnia iudicia oris tui.	In labijs meis narraui: omnes iuſtitias oris tui.	
b6	In via teſtimoniorū tuorum delectat⁹ ſū:ſicut in oibus diuitijs.	In via teſtimoniorū tuorū delectatus ſū: ſicut ī oib⁹ diuitijs.	In via teſtimoniorū tuorū delectatus ſū:quaſi in omnib⁹ diuitijs.	
b7	In mandatis tuis exercebor:& cōſyderabo vias tuas.	In mandatis tuis exercebor:& cōſyderabo vias tuas.	In prçceptis tuis meditabor:et contemplabor ſemitas tuas.	
b8	In iuſtificationibus tuis meditabor:non obliuiſcar ſermones tuos.	In iuſtificationibus tuis meditabor:nō obliuiſcar ſermones tuos.	In iuſtitijs tuis delectabor:non obliuiſcar verba tua.	

b SECVNDAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

¶In quo corrigit adoleſcētior viā ſuā? in cuſtodiendo ſermones tuos. Sicut qui in itinere errauit errorē ſuū corrigit quoties obtēperat verbo cuiuſpiā veracis iter illi fideliter oſtēdentis:hunc in modū qui iuueniliter viuēdo affectus ſuos ſecut⁹ deliquit/corrigit et emēdat animæ ſuæ vias/cū a te deus meus qui via es/veritas & vita/rectæ vlæ cognitionem I

Meditatio.
2
3
6
9
10
12
13
13
15
18
19
22

Beati ima. Ogdoas. 2 In quo.

reqrit/& cũ ille imortalis vitę viã quã verbũ tuũ ei ĩ veritate monstrat custodit. Igitur qui a vera via lapsus est: recurrat ad verbũ tuũ/& legẽ tuã custodiat/& de emendatione viæ suæ nichil hæsitet. nam omnibus viam quæ ducit ad vitam liberalissime ostendis/& errantes dirigis. nunq̃ dormis: sed semp vigilas. nõ in angusto te recipis: sed vbiq; astas vt oẽs saluare possis/& errantes ad viam veritatis dirigas. neq; id tibi sufficit: sed quæ tua est bonitas/sancti verbi tui præcones mittis/qui clamẽt transeũtibus. si quis paruul⁹ est: veniat ad me. & insipientibus. venite: comedite panẽ meũ/& bibite vinũ quod miscui vobis. relinquite infantiam & viuite: & ambulate per vias prudentiæ. hos sermones qui custodit/q̃is pdite & iuueniliter vixerit: nõne ĩ meli⁹ viã suã cõuertit/nõne laudabilissime cõmutat mores suos? si quis igitur roget in quo corrigit adolescẽtior viã suã: q̃ respõsio certior/quæ dari possit accõmodatior/quæ verior/q̃ in custodiendo sermones tuos?

b In toto corde meo exquisiui te: ne repellas me a mandatis tuis. Dñe deus meus/arbi- 2
triũ nostrũ cęrę assimilatur: quæ præsente sole liquescit/& eo absente & quãtũ in se est durescit. ita fidelis/tota mente sua te q̃rẽs/solẽ iustitiæ te sentit pręsentẽ/& ideo calore amoris tui liquescẽs per oĩa mãdata tua se dilatat & diffundit. si autẽ te absentas & gratiã tuã retrahis (vt cæra lumine solis & eius radio substracto) mẽs paulati cõtrahitur/induratur/& se subtrahit a mandatis tuis: & ad terrena opera tanq̃ dẽsa/dura/opaca/& põderosa labitur. & hoc est te eã a mandatis tuis repellere: eam sibiipsi relinquere & sinere a via recta aberrare. Et multi iam errauerunt: quia nimiũ proprię virtuti confidẽtes/putabãt se errare non posse. sic enĩ ille qui quondã dixit domino vitę æternę: et si oportuerit me mori tecũ nõ te negabo. vt propriã fragilitatẽ agnosceret: repulsus est/et sibiipsi derelict⁹. & modico iterstite tẽporis iteruallo/ter dñm vitę negauit. Ergo qcũq; nouit se toto corde deũ quęrere: solicite p̃cetur/ne sinat eũ a vijs suis aberrare/& hoc attẽte oret & dicat. In toto corde meo exquisiui te dñe: ne repellas me a mãdatis tuis. Si te nõ substrahis: me calefacis. si calefacis: te toto mẽtis oculo verũ solẽ aĩarũ pquiro. si te submoues/si te subtrahis: me michiipsi relinquis/me repellis a mãdatis tuis/et frigid⁹/dur⁹ ĩersq; maneo. quomodo igit̃ q te ex calore tuo p̃sẽtẽ sẽtit/nõ clamabit: ĩ toto corde meo exqsiui te: ne repellas me a mãdatis tuis? nimirũ clamabit/qa tristis est absẽtia: & dulcissima tuæ visitatiõis p̃sẽtia.

b In corde meo abscondi eloquia tua: vt nõ peccẽ tibi. Si fidelis medicus dat alicui salu- 3
bria corporalis vitæ pręcepta: necesse est vt ea suscipiens diligẽter cogitet & ea toto pectore condat/vt sint semp suscipiẽti præsentia/si nolit in medicũ peccare. multo magis necesse est viro fideli eloquia dei quæ sunt aduersus ęternã mortẽ antidota/toto animo recõdere/vt sint iugiter oculo mẽtis ei⁹ obuersãtia: si nolit in cœlestẽ illũ medicũ delinquere. atqui in corporalẽ medicũ peccat qui verbũ eius nõ facit: & adhuc multo magis qui oppositũ cõmittit. attamẽ id nõ medici/sed eius solius qui negligit: malũ est. haud secus qui dei verbũ nõ facit: in deũ peccat. & id/nõ dei sed eius solum qui peccat malum est. vnde video clementissime domine: in oĩbus mandatis tuis te nichil aliud velle nisi bonũ ppagare quo maxime indigẽt animæ/vt & viuentiũ corpora perfecta sanitate. quod si liceret (tanta est tuæ bonitatis exuberãtia) velles etiam sine præceptis cõmunicare. vt medic⁹ alĩ quis summę beneuolẽtiæ perfectam corporis sanitatẽ si valeret: sine præfinitiõe obseruationis dietę. Miseri igitur sunt & nimiũ perditi: qui contẽnũt tua iussa/aut qui mallent illa nõ esse sibi data. similes nimirũ illis: qui cõtemnũt præcepta medicorũ/aut qui dolent illa sibi esse præfixa. nã vt hi corpore/ita illi mẽte nunq̃ recte valebũt: sed vtriq; sua quidẽ culpa/hi tẽporalẽ/illi ęternam perdẽt vitam. quod ęternę vitę dispendiũ nequaq̃ paterentur si eloquia tua in toto corde abscõdissent: vt nõ peccarẽt tibi. ergo quicũq; est spiritualis vitę amator: studeat sic sacras scripturas perennis vitę pręcepta cõtinẽtes figere menti/vt ad te vitalis illius disciplinę largitorem se conuertens & beneficium agnoscẽs dicere possit. in corde meo abscondi eloquia tua: vt non peccem tibi.

b Benedictus es domine: doce me iustificationes tuas. A sole vt ab inexhauribilis lucis 4
pelago/ad omniũ oculos lumen diffunditur: sine quo ea quę sunt in sensibili mundo absconsa manent & incognita. sed quid hoc est domine: nisi tuę imẽsę bonitatis imago/quę omnibus pro vniuscuiusq; captu se diffũdit & cõmunicat? & ideo iuste ab oĩbus es benedicẽdus: qui oĩbus es beneficus. verũ sicut sine lumine solis sensibiles colores nobis sũt imperceptibiles: ęque sine tuo lumine/& tua doctrina/pręcepta tua oculo mẽtis nostrę manẽt imperuia. nã vt sensibile sensibili: & spirituale spirituali luce eget. quid ergo faciat spiritualis cultor & agnitor tuę bonitatis/nisi dicat? bñdictus es dñe: doce me iustificationes tuas. O vniuersorũ benefactor & cũctarũ benedictio creaturarum: illuce animæ meæ/in-

strue me doctrina tua/& fac me spiritualiter intelligere iustificationes & mãdata tua.

b ¶ In labijs meis pronunciaui: oĩa iudicia oris tui. Non modo beneficio indignus/ sed & 5
ostensori viæ ingratus est: qui postea nolit viã ostẽdere petẽti quam ab altero gratis & liberalissime didicerit. & ideo vere fidelis doctrina dei illuminatus/ac spirituali illa luce radiatus mãdata dei alijs detegit: vt & ipsi pariter sine offensione currãt in vijs domini quo & id iuste dicere possit. in labijs meis pronũciaui: oĩa iudicia oris tui. & vt luna acceptum a sole lumen alijs refundit: haud secus & ipse acceptam spiritus illuminationem sine inuidia ceteris cõmunicat/& oĩa dei iudicia alijs secũdũ idultã sibi gratiã ore ꝓfert ac ꝓpalat

b ¶ In via testimoniorũ tuorũ delectatus sum: sicut in oĩbus diuitijs. Recte valentib9 cor- 6
pore/voluptas corporis comes esse solet: atq; vti rebus sanis periocundũ. nõ aliter/valentibus mẽte / mẽtis adest voluptas: & ãbulare in mãdatis dei delectabile. & quanto corpus ad perfectiorẽ ducitur incolumitatẽ: tanto eius lętitia maior accrescit. quid igitur mirum si via mandatorũ tuorũ domine quæ ad maximũ & infinitũ perducit bonũ: eũ qui ĩ illa ĩcedit/sic spiritu delectari facit/immo etiã multo amplius q̃ si vniuersos thesauros & vniuersas mundi possideret opes? atq; ideo confidenter exclamet. in via testimoniorũ tuorũ delectatus sum: sicut in oĩbus diuitijs. nimirũ enĩ delectatur plusq̃ in omnibus diuitijs: qui certa fide bonũ expectat quod in immẽsũ p̃stat & eminẽtius est bonis vniuersis.

b ¶ In mandatis tuis exercebor: & cõsyderabo vias tuas. Domine deus meus quispiam in 7
præceptis medicorũ se exercet: quãdiu secundum illa operatur. illa consyderat: cũ eorum causas rimat. & non minus in mandatis tuis iustus exercetur q̃diu illa & voluntate & opere implet. sed qui eadẽ ad admirabilẽ bonitatem tuam & sapientiam vt omniũ causã revocat: ille vias tuas contemplatur. & aĩa fidelis vtrumq; implet: vt quę actione in imis te imitat/& cõtẽplatiõe ad te eleuatur in sublime. per actionẽ enim imitatur te inferioribus rebus prouidentem: per cõtemplationẽ vero te insuper imitatur in altissima sede tua quę omnia transcendit fœlicissima quiete manentẽ. Quã vtriusq; vitę dulcedinẽ/nullis diuitijs/nulliscq; terrenis opibus cõparãdã qui expert9 fuerat: his verbis tibi ꝓtestat. O imẽsa/
b O incõparabilis dulcedinis bonitas: in mandatis tuis exercebor/& cõsyderabo vias tuas.

¶ In iustificationibus tuis meditabor: nõ obliuiscar sermones tuos. Sagittator qui frequẽ 8
ter dirigit sagittam suam ad signũ/& diu vt bene feriat meditatur: iustificatur in illa sagittaria arte/habitũq; sibi parat quo promptus efficitur ad bene facileq; quẽ ipse appetierit assequendũ scopũ. quẽ quidem habitũ nulla obliuio intercipit. æque domine deus qui te scopũ habent/&(vt sic dixeri)signorũ archetypũ omniũ suarũ actionũ ac contẽplationũ: illi in mãdatis tuis iustificantur/seu se exerceãt/seu cõtemplẽtur. & habitus cõparant: qui nulla obliuione delentur. ergo omnis actio iusti propter te est: & oĩs ei9 cõtemplatio ad te est/aut abs te. Nam si proximũ diligit: propter te diligit. si misericordiam facit: propter te qui summe misericors es/facit. si a quoq̃ vetito abstinet: propter te abstinet/ cui oĩn rerũ domino oẽm obediẽtiam suam debet. & ex oĩbus rebus ad te cõsurgit. nam tu es a quo oĩa/per quẽ oĩa/& in quo oĩa. & rursũ abs te ad oĩa descẽdit: nam tu es in entibus esse/in viuẽtibus vita/in sensibilib9 sensus/in rationalibus ratio/ & in intellectualibus intelligentia. & (vt paucis dicam)tu solus es omnia in omnibus. quis hæc non libenter cogitet/non studiose meditetur/ & si possit eloquatur/ & in eiusmodi exerceat sensus suos/ac dicat: in iustificationibus tuis meditabor: non obliuiscar sermones tuos. in ijs iustificationibus meditabor: quæ solæ faciunt iustos. & hos sermones non obliuiscar: qui ex mortuis viuos & cum iustis in memoria æterna reddunt ascriptos.

ADVERTE. secundo versu. ne repellas me a mandatis tuis: Hieronymus ex hebræo/ne errare me facias a mandatis tuis/quasi ne me sinas discedere a mandatis tuis. nam qui discedit: nequaq̃ in via est/sed in latissimo perditionis deuio/& a vitæ & veritatis via errat. ne quis tamen a via illa discedat: eget gratia dei continente/& propositũ eius(vtsic dicã) fulciẽte. perinde ac visiua nostra virtus: quo colores videat/iuuatur lumine. deserat enim sol oculos/aut quod solis est æmulũ: virtus illa per se labascit deseriturq; oculus visionis impos. sic & sine deo/boni alicuius: volũtas nostra impos est. Quod si aduertisset insanus Pelagius: nequaq̃ fuisset nouę hęreseos inuentor/neq; sustulisset solis iustitiæ opem vt iusta operemur: sicut neq; solis sensibiliũ iuuamen/quo sensibilia discernamus.

g1 Gimel. Plenitudo. III

REtribue seruo tuo/ viuifica me: & | REtribue seruo tuo: viuã & custo- | TRibue seruo tuo: viuã & custodiã

Psal 118 Ogdoas. 3 Retribue.

	GALL.	ROM.	HEB.
	custodiã sermões tuos.	diam sermones tuos.	verba tua.
	Gimel.	Plenitudo.	ג
g 2	Reuela oculos meos: & consyderabo mirabi lia de lege tua.	Reuela oculos meos: & consyderabo mirabi lia de lege tua.	Reuela oculos meos: & videbo mirabilia de lege tua.
	Gimel.	Plēitudo	ג
g 3	Incola ego sum in ter ra: non abscondas a me mandata tua.	Incola ego sum in ter ra: non absondas a me mãdata tua.	Aduena ego sum in ter ra: ne absondas a me mandata tua.
	Gimel.	Plenitudo	ג
g 4	Cõcupiuit anima mea desyderare iustificatio nes tuas: in omni tẽpo re.	Cõcupiuit anima mea desyderare iustificatio nes tuas: in omni tẽpo re.	Desyderauit aia mea desyderare iudicia tua: i omni tempore.
	Gimel.	Plenitudo.	ג
g 5	Increpasti superbos: ma ledicti q declinant a mã datis tuis.	Increpasti supbos: ma ledicti q declinant a mã datis tuis.	Increpasti superbos: ma ledicti q recedunt a mã datis tuis.
	Gimel.	Plenitudo.	ג
g 6	Aufer a me opprobriũ & cõtemptum: quia te stimonia tua exquisiui.	Aufer a me opprobri um & contemptũ: quia testimonia tua exquisi ui.	Aufer a me opprobri um & contemptũ: quo niam testimonia tua cu stodiui.
	Gimel.	Plenitudo.	ג
g 7	Etenim sederunt prin cipes & aduersum me loquebantur: seruus au tem tuus exercebatur i iustificationibus tuis.	Etenim sederunt prin cipes & aduersum me loquebantur: seruus au tem tuus exercebatur i iustificationibus tuis.	Etenim sedentes prin cipes aduersum me lo quebantur: seruus autẽ tuus meditabatur prẽce pta tua.
	Gimel.	Plenitudo.	ג
g 8	Nam & testimonia tua meditatio mea: et con silium meum iustificati ones tuæ.	Nam & testimonia tua meditatio mea est: et cõ solatio mea iustificatio nes tuæ sunt.	Sed & testimonia tua voluntas mea: quasi vi ri amicissimi mei.

TERTIAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

g ℣ Retribue seruo tuo/ viuifica me: & custodiã sermões tuos. Seruus qui fideli obsequitur domino/ seruitutis suæ retributionẽ quã spõte & ex liberalitate sua dominus ei pollicitus est/ cum fiducia petit: vt tali domino obsequatur alacrius. quid igitur mirũ si a te domina tor immense qui longe omnium fidelissimus es/ qui es liberalissimus & diues in ões/ qui vitam obsecutoribus tuis premiũ seruitorũ suorũ/ tua quidẽ gratia/ et exuberanti bonita tis tuæ copia pollicitus es: tuus seruus qui in iustitijs tuis diu tibi famulat⁹ est/ pollicitam gratiam tuã expectat/ quo multo feruentius perfectiusq; omnia verba tua in futurũ adim pleat/ et confidenter ad te benignissimum et munificentissimum dominum clamet. retri bue seruo tuo/ viuifica me: et custodiam sermones tuos. 1

g ℣ Reuela oculos meos & cõsyderabo mirabilia de lege tua. Mira est dominator immen se tua bonitas. alij domini propter suum bonum seruos amant: tu vero seruos amas ꝓpter bonũ ipsorũ. Nã tu vides eos aliter vitã habere non posse: nisi tuo seruitio. neq; aliter ca lis mirabilis sapientia tua & singularis bonitas conspiciuntur. Iccirco non immerito pre cari insuper debet seruus tuus. Reuela oculos meos: & cõsyderabo mirabilia de lege tua. amoue velamen mentis meæ: vt contempler legis tuæ magnalia. & nonne admirand⁹ il le dominus: qui mortuos/ claudos/ cæcos et surdos ad seruitũ suum vocat: vt occasione a seruitio eius accepta/ illos viuificet/ erigat/ illuminet atq; audire faciat? Et a quo quis petat oculorum velamen auferri: nisi a te qui solus viuificas/ a te qui vita es et lux homi 2

num / omnem hominem in hunc mundum venientem illuminans?

g ¶ Incola ego sum in terra: non abscõdas a me mandata tua. Peregrinus & aduena (& si 3
sol oriens oculos eius aperiat) indiget nichilosecius continenter aliquo viam illi demonstrante: alioqui frequenter errat/& ambulat in incertum. nec aliter crediderim dominantium maxime & maximorum potentissime q̃diu spiritus in corpore peregrinus est/quãuis viuifices & illumines illum: tãdiu nichilominus indiget vt sibi vias tuas/mandata & p̃cepta tua suggeras/enuclees & doceas/& ideo non ab re ad te iugiter clamat. aduena ego sum in terra: non abscondas a me mandata tua. clamat ad te/benedictus es domine: doce me iustificationes tuas.

g ¶ Concupiuit anima mea desyderare iustificationes tuas: in omni tempore. Peregrinus 4
qui cum pluribus iter agit quorum non paucos cupiditate egrediundæ vię illectos/& via egressos perijsse cognoscit: quid aliud cupere debet/ q̃ desyderare nunq̃ a via velle egredi/ne cõsimili vt cæteri pereat fato? pari modo qui spiritu in mandatis domini ambulat/videns nõ paucos illiciente concupiscentia a calle iustitiæ deflexisse/in prędones incidisse/& demũ perijsse: summopere cupere debet/vt hoc solũ cõcupiscat & desyderet/velle sẽper in vijs & iustificationibus domini incedere. ne forte si allena irrepat concupiscẽtia: vitale iter deserens/in deuia tandem mortis præcipitationisq; æternę proruat pereatq; irremediabiliter. quod vir iustus agnoscens: ante te vię & vitæ dominũ testatur/se id tota mẽte peroptasse. Cõcupiuit (inquit) anima mea desyderare iustificationes tuas: in omni tempore. nam hæc sola concupiscentia salutaris: cæteræ autem omnes/noxiæ ac mortiferæ.

g ¶ Increpasti superbos: maledicti qui declinãt a mãdatis tuis. O z̃ infœlices q̃miseri pere- 5
grini illi qui vident circa deuia deterrentẽ/& eos qui ingredi volunt increpantẽ et clamãtẽ/vę cunctis huc ingredientibus/& nichilominus illo spreto deuia illa subeũt. ita tu domine apud quẽ solum est fons vitę & misericordiæ/volentes a tua via discedere/pro tua bonitate deterres & increpas: ne via vitæ relicta in deuijs mortis pereant. sed ipsi quia superbi sunt & contemptores: increpationem & prohibitionem tuam nichilipendunt/& mandata tua deserunt. quapropter merito maledicti sunt superbi: qui spreta mandatorum tuorum benedictionis via/deflectunt in auia mortis/& in maledictionis diuerticula. quis igitur audiens prophetam dicentem/increpasti superbos: maledicti qui declinant a mãdatis tuis. non studeat humiliari/& nusq̃ deflectere a mandatis tuis? vt increpationes tuas fugiat/& maledictionẽ deuitet. & pro increpationibus consolationes tuas/pro maledictione gratiam tuam benedictionemq; percipiat.

g ¶ Aufer a me opprobrium & contemptum: quia testimonia tua exquisiui. O deus qui se 6
humiliantes exaltas/& se exaltantes deprimis: qui custodit mandata tua/dilucide cognoscit/quia opprobrium & contemptus maxime decent superbos. Nam hi a via lucis auersi/cæci sunt & maledicti: illius autem tu reuelasti oculos. & cum se in obedientia tua humiliet: nichil vsq; adeo horret q̃ fieri superbo similis. nam hic & ille omni proposito noscuntur oppositi. quare nimirũ ad te clamat. aufer a me opprobriũ et cõtẽptũ: quia mãdata tua exquisiui. fac ,pcul a me dñe superbiã: ne me sinas alicui superborũ assimilari.

g ¶ Etenim sederunt principes & aduersum me loquebantur: seruus autem tuus exerce- 7
batur in iustificationibus tuis.

g ¶ Nam & testimonia tua meditatio mea est: & consilium meum iustificationes tuæ. Spi- 8
ritualia bona & terrena sic ex opposito certãt: vt hæc/summa si possint ad ima pertrahãt. illa vero cõtra nituntur/ima ad summa subuehere. & potentes huius mundi quia terrena eos extulit potentia: iccirco spiritu sunt depressi. seruum autẽ domini/spirituale bonũ euehit: & terrena deprimunt. Et frequenti vsu euenit vt principes huius sæculi qui iugum seruitij dei excusserunt/consilium ineant & aduersus aliquem seruorum dei decernant. ille vero O dominator potentissime qui sublimiũ corda propria virtute calcas/tuo auxilio fretus tua præcepta exequitur/illa meditatur. & aduersantiũ potestatum consilia vincit: quia sunt ei iustificationes tuæ veluti fortes & inseparabiles consiliarij. nã malũ & falsitas infirma; bonũ autẽ validũ/et omniũ omnino victrix est veritas. ipse cogitat se (deo vires sanitatemq; præstante) incolumi esse mente: alios autem infirmos. & dedecus putat/cum sanus sit/vita plenus/videns atq; in luce ambulans: ab infirmis/emortuis/cæcis/et intenebris errãtibus superari. victor itaq; gaudet: & causam testatur præceptorũ tuorũ custodiã. & exultat se posse dicere ad dñm suũ. Etenim sederunt principes & aduersũ me loquebant: seruus autem tuus exercebatur in iustificationibus tuis. Nam & testimonia tua meditatio mea est: et consilium meum iustificationes tuæ. posteros instruens vt quicũq; se hoc pacto

Ogdoas. 3 Retribue. 4

exercuerit: nullas illi aduersantiũ potestatũ malignitates posse prævalere.

ADVERTE. Primo versu. retribue seruo tuo: Hieronymus ex hebræo/tribue seruo tuo. quod aptius videtur, nã cõsentaneũ magis est vt seruus domino suo dicat tribue/largire/impartire/dona q̃ retribue/repende vicẽ: ne videatur non gratiam sed debitũ reposcere. sed quid dominus seruo suo debere potest quod gratia non sit? cum & seruus & omnia eiꝰ domini sint: & neq; seruus ipse suus sit/neq; quicq̃ suum. tanto minus igitur deus creaturæ debitor esse possit. gratia igitur est quicquid ab eo petendum/et quicquid petitum tribuit. ¶ Octauo versu. nam & testimonia tua meditatio mea est/& consilium meũ iustificationes tuæ: Hieronymus ex hebræo paulo aliter/sed & testimonia tua voluptas mea quasi viri amicissimi mei. quo designat propheta testimonia dei fuisse sibi voluptati aduersus omnes hostium insultus & molitiones/ & loco virorum amicissimorum qui in aduersis vel maxime iucundi sunt & necessarij.

IIII

Daleth. Tabularum. ך

d 1 Adhęsit pauimento anima mea: viuifica me secundũ verbum tuum.

Daleth. Tabularũ.

d 2 Vias meas enũciaui & exaudisti me: doce me iustificationes tuas.

Daleth. Tabularum.

d 3 Viam iustificationum tuarũ instrue me: & exercebor in mirabilibus tuis.

Daleth. Tabularum.

d 4 Dormitauit aĩa mea p̃ tædio: confirma me in verbis tuis.

Daleth. Tabularũ.

d 5 Viam iniquitatis amoue a me: & de lege tua miserere mei.

Daleth. Tabulaꝝ

d 6 Viam veritatis elegi: iudicia tua non sum oblitus.

Daleth. Tabularum.

d 7 Adhęsi testimonijs tuis domine: noli me confundere.

Daleth. Tabularum.

d 8 Viam mãdatorum tuorum cucurri: cum dilatasti cor meum.

ך

Adhęsit puluerí anima mea: viuifica me iuxta verbũ tuũ.

Vias meas exposui & exaudisti me: doce me iustitiam tuam.

ך

Viam pręceptorũ tuorum fac me intelligere: & loquar in mirabilibꝰ tuis.

ך

Dístillauit anima mea præ tristitia: serua me iuxta eloquium tuum.

ך

Viam mendacij aufer a me: & legem tuã dona michi.

ך

Viã fidei elegi: iudicia tua proponebam.

ך

Adhęsi testimonijs tuis domine: ne confundas me.

ך

Viã mandatorũ tuorũ currã: quoniã dilatasti cor meum.

QVARTAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

d ¶ Adhæsit pauimento anima mea: viuifica me secundũ verbum tuum. Corpus quod adhæret sepulchro: corporaliter mortuum est. & anima quæ adhæret corpori: spiritualiter mortua. et quid tunc faciat? vt oculus tenebroso carcere clausus/visione sua vt sensibili vita carens/petit radio lucis viuificari: nõ aliter is cuius anima adhæsit carni/ appetere debet viuificari verbo dei (verbum autem dei: lex eius est) & dicere ad deũ. Adhæsit pauimento/adhæsit carni anima mea: viuifica me secundũ verbũ tuum/ vitam michi instaura verbo tuo. verũtamen vt oculus sensibiliter non viuificatur nisi eximatur a tenebris: sic etiam neq; anima spiritualiter nisi euocetur ab adhæsione carnis. Adhæret autem car-

ni:quãdiu placita carnis efficit. Et quis poteſt euocare? tu deus qui poſtq̃ mortua eſt/ iterum vales illi vitam reſtaurare.

d ¶ Vias meas enũciaui & exaudiſti me: doce me iuſtificationes tuas. Si ſeruulo qui erra- 2
uit cumprimũ ſe proſternit domino & dicit/ dimiſi vias tuas/ & hac & illa inceſſi/ & hoc & illo modo erraui/ ignoſce michi/ protinus ignoſcit dominus eius: an ſerui confeſſionẽ/ potiuſne domini admirabimur benignitatẽ? certe benignitatem. & quanto maior eſt dominus: tanto admirabilior eſt/ qui ſe contemptũ fuiſſe tam facile cõdonat. Talis profecto es benigniſſime & miſericordiſſime deus, non eſt admirãda cõfeſſio quã facit anima quę adhæſit operibus carnis/ & dimiſſa via tua per alias inceſſit: quas proſtrata ante te tibi recitat & agnoſcit/ & petit indulgeri/ & inſuper doceri vias & iuſtificationes tuas/ quas vitæ flagitijs & longa diſſuetudine dedidicit/ & tu protinus noxã illi indulges/ & illã exaudis & exauditã in præceptis tuis reuocas, ſed admiranda eſt tua ineffabilis benignitas: qui cũ omniũ dominantiũ dominus ſis et maximorũ maximus/ & ideo offenſa in te maxima: tã facile noxã relaxas & dimittis. Non hoc vis confeſſionis facit: ſed tua ſupereminens bonitas/ quæ non vult niſi ſaluare quod perierat/ niſi bonũ reparare quod deerat. quid enim mereor ſi dico: proximũ odiui/ ſuperbia intumui/ patrẽ & matrẽ inhonoraui/ mœchatus ſum & pleraq; huiuſmodi/ hæ ſunt viæ quas longo detentus errore detriui/ michi malas eſſe agnoſco/ ignoſce michi? Sed tanto admirabilior es cunctis dominantibus: q; illi de ſe bene merentibus & recitantibus in eos benefacta vix beneficiũ aliquod agnoſcunt, tu vero contra nichil de te merentibus/ quiimmo ſua malefacta/ & in te delicta narrantib9: maxima bona largiris/ & ne amplius aberrẽt optimã viã doces ac inſtruis. Miſerrimus igitur eſt: qui te relicto/ aliũ qui ſibi dominetur quęrit, nõ enĩ is dominũ: ſed crudeliſſimũ experietur tyrãnũ. Qui cũ talis ſis: quis non tutus ad miſeratiões tuas cõfugiat/ quis nõ ſecur9 exomologeſi facta dicat? vias meas enũciaui et exaudiſti me: doce me iuſtificatiões tuas.

d ¶ Viã iuſtificationũ tuarũ inſtrue me: & exercebor in mirabilibus tuis. Sunt qui in aliqua 3
arte inſtrui volunt: ſed ſolum vt cognoſcãt/ non autẽ vt cognoſcentes operentur & ſe exerceant. At ſeruus tuus petit inſtrui in mandatis tuis/ quæ ſunt veluti quędã ars perpetue viuendi: nõ ſolũ vt cognoſcat/ verũ vt cognoſcens ſeſe exerceat. Nã vt illi qui cognitione cuiuſpiã artis contenti/ non ſe exercẽt/ arte illa nõ viuent: ęque qui præcepta tua ſcientes ea quæ agnoſcunt non faciunt/ præceptis tuis non viuent, verum qui in aliqua arte ſe exercent/ præſertim ſi circa quippiam dignum verſentur: non deſinunt admirari artis potẽtiam, tanto minus qui ſeſe exercent in arte diuina/ quæ eſt ars tua/ & viæ iuſtificationum tuarum inſtructio/ deſinent admirari/ laudare/ magnificare et prædicare mirabilia tua. Quapropter non ab re ad te ſe eleuans vir ſpiritualis ait/ viam iuſtificationũ tuarum inſtrue me: & exercebor in mirabilibus tuis/ admirabor & eloquar admirandã potentiam diuinę/ ſuperadmirandæ & omniformatricis artis tuæ.

d ¶ Dormitauit anima mea præ tędio: confirma me in verbis tuis. Sunt itẽ qui artem ali- 4
quã diſcunt/ & in illa ſe exercẽt: ſed non perſeuerant, et hi ad tẽpus viuunt: & ad tempus mendicãt/ calamitate/ tędio/ miſeriaq; confecti/ ſuæq; ociſitatis & ſtultitię meritã exoluẽtes pœnã, haud abſimili modo ſeruus domini qui meminit ſe aliquãdo ſapientię vias deſeruiſſe/ & in vijs ſtultitiæ defluxiſſe/ tędia/ calamitates erumnaſq; perpeſſus: q̃uis præceptа/ domini miſeratione ſuſceperit & ſe in mirabilibus eius exerceat/ ipſo tamẽ caſu cautior effectus vnum precatur a domino vt eum in mãdatis ſuis contineat/ firmet/ ſtabiliat/ cognoſcẽs ſe ope ſurſum tenentis egere, ſiquidẽ ſuapte natura ima petit: diuina autẽ ſuſtẽtatio/ confirmatioq; ne iterato ruat in p̃ceps/ in ſublime continet. Eſtq; caro ſimilis ingenti flumini, mundus maximo mari, dæmonia phocis baleniſq; marinis/ ac ingentibus draconibus patulo rictu quicquid paululũ immergitur vorare gliſcentibus. anima vero ſimilis naui nare non valenti/ ſed ſuopte pondere ad ima præcipitiaq; ruenti, quam tamẽ benigniſſima ſuſtentatio tua: per flumina/ per maria/ per varias vndoſi ſali procellas in ſũmitate ſubuehit, & hæc ad finẽ vſq; ſuſtentatio tua/ confirmatio eſt: quam tantopere a te qui omnia contines efflagitat/ & quæ angelos ipſos ne ruere poſſint nũc etiã ſecuros reddit, quam inquã vir iuſtus tantopere a te flagitat his vocibus ſuis, dormitauit anima mea præ tędio: confirma me in verbis tuis.

d ¶ Viam iniquitatis amoue a me: & de lege tua miſerere mei. Qui nauigat ſuper mare/ et 5
videt intumeſcere fluctus: q̃uis cymba altior feratur/ timet tamẽ ne tandẽ obruatur procella, & manus in cœlũ attollens eum precatur qui omnium habet imperiũ: vt mare ſerenet/ detq; viam rati tranquillam, nam via præſens: nimis timẽda/ fallax & iniqua. Et quę

Psal. 118 Ogdoas. + Adhęsit pa.

est animæ nimis timenda/fallax & iniqua via:nisi intumescentes & inualescentes carnis affectus:per quos si mens rapitur:iactatur/concutitur/periclitatur/& persæpe naufragiũ patitur.ergo qui omnia potentem precatur/viã iniquitatis amoue a me/& de lege tua mi serere mei:nichil aliud precatur/nisi vt tua miseratio intumẽtes & præualidos carnis ipe tus/& noxiorũ spirituũ turbines ac tentationũ flatus reprimat/desq; tranquillã in manda tis tuis & minime offensã impeditãq; viã. sed et gratia tua/ dulcis flatus est:qui cursũ eiꝰ et animæ eius cymbã per vniuersam viã adiuuat/& ad te tandem vitæ portum applicat.

d ¶ Viam veritatis elegi:iudicia tua non sum oblitus.Rex alicuius regiõis liber est/& a ne 6
mine cogitur.& in hoc filios suos a cæteris discerni vult:q; nolit eos cogi.sed quicquid a gant:libere agant.adhibitis tamen prius pędagogis(ne forte quid ex ignorantia peccẽt) agẽda/fugiẽdaq; mõstrãtibus:& q̃ veritatis via sit patriq; placita/& quæ falsitatis et patri odiosa.sed vnꝰ filiorũ qui generosus est(etsi posset vtrãuis)viã tamẽ patri placentem ele gît(nã per illã rex incedit)& alteram refugit.videt nãq; patrẽ per illã minime incedentẽ. non enim per eam incederet: quam ipse odit.At alter natura filius/ sed voluntate dege ner (etsi potuisset vtrãuis)elegit tamen viã falsitatis.in qua nõ paucas & filio regis indi gnas perpetitur erũnas.quãdoquidẽ si quid bonũ putat:fallax protinus est.nam hac ince dentibus via:superbi appellantur magnanimi/auari magnifici/vecordes victoriosissimi/ noxia vtilia/& longũ inducentia luctũ delectabilia.falsitatis enim via est.ille regni partí ceps: hic exul/ semper miser & inops.Hunc in modũ tu domine deus rex regum omniũ: vt rationales spiritus filios ostenderes/eos cogi noluisti sed esse liberos.& pædagogos/sã ctos & prophetas mira bonitate tua per spiritũ sanctum tuum illis præfecisti: qui fidei viã & veritatis tibi placitã ostenderent.e quibus quisquis a te non degenerauit: viã veritatis elegit/ & quicquid iudicasti bonũ atq; sequendũ/amplexatus est/ et mente memori fixit. vt ad te(seu legitimus filius:quippe qui legem & viã tuã custodit)dicere possit:viam veri tatis elegi/iudicia tua non sum oblitus.at vero eum qui a te non degenerauit/sponte sua in viã falsitatis delapsũ/ copia malorũ extinxit.& iuste quidẽ(vt qui iudicia sua/ iudicijs tuis prætulerat)perijt.Qz si libertate sua abusus/q; liber factus sit queretur: perinde est ac si quis patrẽ regẽ accuset q; eũ vile nõ fecerit mãcipium.At qui eum ita de patre queron tem audierint:nonne iuste condẽnabunt omnes & dicent:tu gratiã & dignitatem a patre tibi factam indignus & male.gratus ignoras/ qui voluit te esse liberum & similem sibi. ob quam quidẽ dignitatem:cætera erant tibi subdita/ famulantia/& te reuerentia/ tanquam viuã/liberã/& nulli subditam patris imaginem.non libera enim:liberis natura parent. illa premuntur & subsunt:at hæc dominantur. quereris te patrem nõ feciſſe mancipiũ: sed (quod quereris)vere factus es mancipium.& cũ in honore esses non intellexisti:et compa ratus es iumentis insipientibus et similis factus es illis.Et ideo nõ pater bonus/sed tu so lus qui sponte tua tuaq; electione perijsti/es accusandus.si male vtor oculis/ male mani bus/male intelligentia:quid largitorem accusabo qui me his ad bonum vsum est digna tus? tanto minus profecto de arbitrio deceat: quo nos fecit cæterorum dominos/ & quo eius semper præsenti & nulli vnquã negata ope adiuti/eũ imitari possumus si volumus/ qui est vniuersorum dominus.

d ¶ Adhæsi testimonijs tuis domine:noli me cõfundere.Filius regis obediens/cognoscẽs 7
patrem liberum & cogi nõ posse/sed quicquid vult libere facientẽ/qui alterũ degeneran tem filium per viam seruorũ oberrãtem confudit/ & priuatione regni mulctauit: q̃uis ipse iussa patris semper executus est/ supplex tamẽ orat ne pater eũ vt fratrẽ eius confundat. in hoc testans patris liberã potentiã/& venerans vt summe liberũ et potentem.Et reuera dominator immense tu es ille rex summe potens/et summe liber & ad quem vnũ claman dum est:adhæsi testimonijs tuis domine/noli me cõfundere.& quisquis fuerit fidelis ser uus tuus fatetur te duce/te docente/te confirmante/vijs iustificationũ tuarũ inhæsisse/& precatur ne illum cõfundas:hac confessione tuã augustã/incõcussam/et liberam omnipo tentiam testans/hac confessione veneranstuã omnipotentẽ & incõprehensam libertatẽ. & si eum non confundes/si regni consortio dignaberis:id totũ ad solã gratiam tuã refert/ et solũ gratiã esse agnoscit.& siue hoc siue aliud efficies:nichilominus iustissimꝰ es. quo modo enim summe libereſſes:si quic q̃ vnq̃ ex debito deberes?ergo meritum erga te nul lũ est.sed creaturæ meritum si quod est:id in immensum gratia tua minus est.et ideo alio in loco sic nos doces.Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis: dicite serui inutiles sumus/quod debuimus facere/ fecimus.verum qui oculũ in tua eminentissima bonitate fi gît/adeo eminens/exuberans/et copiosa est/ vt nequaq̃ de regni tui consortio quenquã

diffidere permittat si in viis tuis perstiterit: tametsi non meritum (quis enim mereretur) se certissime agnoscat, nonne lux publica mundi tuæ bonitatis æmula: modicã nostri oculi lucem nichil quidem meritam/ secum admittit ad totius orbis spectacula? & quæ in se actissima est: in publica illa luce latissime diffunditur / quasi in toto visibili mundo conregnans omniaq; apprehendens, nec secus angustum mentis nostræ lumen in tuo admissum/ facile ambibit apprehendetq; omnia/ supra ea quę & dici & cogitari queunt.

d ¶V Iam mandatorum tuorum cucurri: cum dilatasti cor meum. vt auis expassis alis/ iuuantibus auris celeri volatu aera scindit: æque humana mẽs charitate leuata/ dilatata/ expassa/ celeriter delectabiliterq;/ quæq; operatur. verum vt calor corpora dilatans desurſũ est a sensibili sole procedens: ita quoq; & charitas dilatãs animas a te deus est spirituũ sole, non ab re igitur celeriter viam mandatorum tuorum percurrit: cum tu calorẽ tuum desuper infundẽs cor eius eleuas/ expandis/ aperis & dilatas/ mirabili voluptate & charitate animam implẽs, quibus vt duabus alis adiuta: ad te ocyssime peruolat. quo enim per viam tuam quæ est in charitate/ prompta & delectabilis adimpletio mandatorum tuorum: nisi ad te curretur? Nonne igitur vir iustus quẽ tu gaudio & amore perfuderis: iure dicere valebit/ viam mandatorum tuorum cucurri/ cum dilatasti cor meum?

ADVERTE. Quarto versu/ dormitault aĩa mea p̃ tædio: Hieronymus ex hebreo/ distilla uit aĩa mea p̃ tristitia. sunt codices q etiã habẽt p̃ stultitia. quasi diceret defluxit et pene ob peccatũ ad nichilũ redacta est. nã si sapiẽtia nos colligit & deo vnit ac iserit q est entiũ entitas et viuẽtiũ vita: stultitia ꝓfecto & peccatũ nos dissipat/ diuidit & euellit a fõte ẽtiũ ad nichilũ/ & a vita ad interitum quẽ per dormitationẽ interptes insinuarunt. est enim dormitio aut mors aut mortis imago. ¶Quinto versu. & de lege tua miserere mei: Hieronymus ex hebreo/ & legẽ tuam dona michi. vocabulum HANA quod a HANAN deriuant hic positum: nunc libere & per gratiam donare/ nunc misereri significat. interpretes significationẽ hanc/ Hieronymus illam secutus est.

	He.	Ista.	℟ V
h1	LEgẽ pone michi dñe viã iustificationũ tuarũ: et exquirã eã sẽper.	LEgẽ pone michi dñe viã iustificationum tuarum: et exquiram eam semper.	OStende michi domine viam prẽceptorũ tuorum: et custodiam eã per vestigium.
h2	He. Da michi ĩtellectũ & scrutabor legẽ tuã: et custodiã illã in toto corde meo.	Ista: Da michi intellectũ & scrutabor legẽ tuã: et custodiã illã in toto corde meo.	℟ Doce me et obseruabo legem tuam: & custodiam eam in toto corde.
h3	He. Deduc me in semita mandatorũ tuorũ: quia ipsam volui.	Ista: Deduc me in semitam mandatorũ tuorũ: quia ipsam volui.	℟ Deduc me ĩ semita mãdatorum tuorum: quia ipsam volui.
h4	He. Inclina cor meũ ĩ testimonia tua: et nõ in auaritiam.	Ista. Inclina cor meũ ĩ testimonia tua: et nõ in auaritiam.	℟ Inclina cor meũ ad testimonia tua: et non ad auaritiam.
h5	He. Auerte oculos meos ne videant vanitatẽ: in via tua viuifica me.	Ista. Auerte oculos meos ne videant vanitatẽ: in via tua viuifica me.	℟ Auerte oculos meos ne videãt vanitatem: in via tua viuifica me.
h6	He. Statue seruo tuo eloquium tuum: in timore tuo.	✻ Ista. Statue seruo tuo eloquium tuum: in timore tuo.	℟ Suscita seruo tuo eloquium tuum: in timorẽ tuum.
h7	He. Amputa opprobrium meũ quod suspicat9 sũ: quia iudicia tua iocũda	Ista. Amputa opprobrium meum qđ suspicat9 sũ: iudicia enim tua iocũda.	℟ Auerte opprobriũ meum quod reuerit9 sum: quia iudicia tua bona.

Psal. 118 Ogdoas. 5 h s Legem po	GALL. Hæ.	ROM: Ista.	HEB. ה
	Ecce concupiui mãdata tua: in æquitate tua viuifica me.	Ecce concupiui mãdata tua: in ęquitate tua viuifica me.	Ecce desyderaui prȩcepta tua: i iustitia tua viuifica me.

QVINTAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

h ¶L egem pone michi domine viam iustificationum tuarum: & exquirã eã semper. Si verbum tuum per os Mosis prolatũ incõpræhensibilis dñe/lex est: quanto magis verbũ tuum ab ore tuo prolatũ lex tua est. hæc immutabilis & æterna: illa mutabilis & transitoria. hæc archetypa: illa similitudinaria. hanc igitur ęternam/immutabilemq; & veram legẽ te precatur iustus ad te clamãs/legẽ pone michi domine viã iustificationũ tuarũ: & exquirã eã semper. te inq̃ ꝑcatur: vt eã legẽ quæ est cõsubstãtiale verbũ tuũ ostẽdas/eã ponas viã iustificationũ tuarũ quo possit eã exquirere iugiter. quid enĩ magis exquiret: q̃ esse in via illa q̃ est lex: & ideo ĩ ea nullus trãsgredit. q̃ eadẽ veritas est: & ideo null⁹ fallit. vita est: ĩ ea null⁹ morit. lux est: null⁹ ĩ ea tenebris offũdit. sapiẽtia est: null⁹ ignorãtia aut ĩsipiẽtia cęcatur. oẽ bonũ est (eructault iqt cor meũ verbũ bonũ) et ideo satiat et nichil aliud desyderat. 1

h ¶D a michi intellectũ/& scrutabor legẽ tuã: & custodiã illã in toto corde meo. Sol cũ radios diffundit oculis corporeis: oibus dat visionẽ. quos si subtrahit: illã protinus aufert. & vna abire videtur vniuersus orbis decor: manentq; oculi tenebris offusi. Nec tu aliter immense deus/immensa lux mundi: intelligẽtiam cũ vis præstas oculis mẽtis/ et cum vis protinus aufers. & te animis illucescente: mirabilẽ intelligibilis mundi edocẽtur pulchritudinẽ. te vero lumen tuum reuocante: oĩs decor ille trãsit/mensq; manet suis obsita tenebris. nõne ergo ab oibus precandus es? da michi intellectũ & scrutabor legẽ tuã & custodiã illã in toto corde meo/legẽ illã tuam immutabilem/ęternã/verã cõtẽplabor/et illã ĩ toto corde meo custodiã & arcte continebo. siquidẽ illa a tuo corde nata: aliorũ corda possidet & sua facit habitacula qui eã tota mentis intentione perquirũt. eaq; libenter ihabitat: & dũ custoditur/ custodit/conseruat/saluat/& vita donat æterna. 2

h ¶D educ me in semita mandatorũ tuorũ: quia ipsam volui. Homo onustus in via: tardi⁹ iter suum conficit. & declinat semitas: ne forte diripiatur. qui vero expeditus est/ secũ nichil portans quod diripi possit: securus petit semitarũ ingressus/per easq; deduci. pauptas ergo cito ducit ad terminũ. paupertati iuncta est securitas. qua in re video superimmense dñator semitam qua cito conficiuntur mandata tua paupertatẽ spiritus esse. qui enĩ eiusmodi est nichil in hoc mundo secũ habet: quod eius cursum ad te retardet. quod reuera pro tua bonitate: adolescenti te percõtãti quid faciẽs vitã ęternã haberet/ insinuasti. vbi enim cõmunem vitæ viam illi patefecisti inquiens/si vis ad vitã ingredi/ serua mandata: cõtinuo q̃ esset semitą mãdatorũ tuorũ denudasti subiũgens. si vis perfectus esse/ vade & vẽde oĩa q̃ habes/& da paupibus: & habebis thesaurũ in cœlo. & veni: sequere me. tu vero O amator hoĩm et tui/semitã incedebatis: ille vero quia nimis onust⁹ erat/semitæ credere se noluit. attamẽ qui perfectus est/semitæ se credit. & q̃is difficilius ꝑ eã q̃ ꝑ cõem viã icedit: placet tamẽ illa magis viro spũali. & petit a te/deduc me in semitã mãdatorũ tuorũ/quia ipsã volui. petit quidẽ a te qui benignissimus es & qui per eã incedẽtes ꝑcedis/in eã deduci. nisi enĩ ꝑcederes & deduceres icedẽtes ꝑ eã: nequaq̃ dixisses. veni: sequere me. 3

h ¶I nclina cor meũ in testimonia tua: & nõ ĩ auaritiã. Adolescẽs ille cui tu qui solus bon⁹ es/mõstrasti semitã: nequaq̃ sub onere ingemere & tristari debuisset. sed si ĩ schola spũs sãcti/scripturas didicisset: protinus a te cũ viro pfecto petere debuisset. inclina cor meũ de⁹ ĩ testimonia tua: & nõ ĩ auaritiã. & a te qui cordiũ medic⁹ es: corde medicato/ocy⁹ sine dolore qđ ledebat on⁹ reiecisset. et deduxisses eũ ꝑ semitã ad vitã illã/cuius ꝑsens nostra vita vmbra q̃dã est & somniũ. vidẽs itaq; iust⁹/auaritiã & ad terrena bona nimiã sitĩ & ilhiationẽ/viã mãdatorũ tuorũ pgere volẽtib⁹ onera ĩponere: q̃ iuste te ꝑcaĩ vt aĩm ei⁹ nõ inducas in terrenorũ cõcupiscẽtiã/alioqui nõ incedat ꝑ semitã. quo modo enĩ onustus te sequeĩ expeditũ/& tard⁹ magna celeritate ꝑeũtẽ: q vere similis es capreę hinuloq; seruorũ? 4

h ¶A uerte oculos meos ne videãt vanitatẽ: in via tua viuifica me. Qui sequit ducẽ ĩ semita: ad nichil aliud q̃ ad ducẽ oculos intẽtos habere debet/ne forte alio flectẽs oculos ducẽ suũ amittat. Tu aũt dñe rerũ oĩm opifex & creator: dux es. et qui sequit te: ad nichil aliud debet attendere q̃ ad te. nã cætera vana sũt: neq; vllũ ꝑter te potest saluare. tu dux es iuisibilis. q̃ enĩ (vt diuinus annũciat apostolus tuus) videntur/tẽporalia sunt: quæ autẽ nõ vi- 5

dentur/sunt æterna. verũ cũ oĩs creatura de se vana sit: quomodo declinabit quis oculos suos a vanis? Id nullo pacto fieri potest: nisi (sicut magnes tactã acũ semper conuertit ad polũ) tactus tuę diuinitatis illos faciat ad te sẽper cõuersos/sẽperitẽtos. et vt tacta ac⁹ mobilitatẽ quãdã veluti quãdã vitã induit/qa istabilis & inquieta sẽper est/ donec cõuersa fuerit ad mũdi cardinẽ pulchrã illã stellã scilicet quã tu ipse fecisti nauigãtiũ ducẽ: ita diuinitatis tuę oĩfica vis a se tactos & ad te cõuersos in via tua viuificat. qua viuificatiõe nusq̃ stare/nusq̃ qescere possũt nisi i te qui es supm⁹ cardo vertexq; rerũ. quapropter iure optimo qsq; id te debet orare. Auertẽ oculos meos ne videãt vanitatẽ: in via tua viuifica me.

h ¶ Statue seruo tuo eloquiũ tuũ: in timore tuo. Seruus qui non timet trãsgredi præcepta 6
dñi sui: pſępe negligẽs inuenitur. at cõtra/eũ cui honest⁹ timor ille adest: diligẽtia cõmẽdat. qui quidẽ timor nũq̃ pfectus est sine amore. amor sursũ mẽtẽ rapit: timor ille ne quid deorsũ negligat/cautũ efficit. ergo parũ prodest cuiq̃ datũ p̃ceptũ: nisi sit illi adiũctus timor. alioqui verẽdũ est ne negligẽti⁹ operetur. & peride vt auis si alterutra ala careat: nõ fertur in sublime. neq; aia sine amore & timore. amor i amato figitur: timor in ꝓpria amãtis fragilitate. cui⁹ sibi bene cõscius iustus/cũ petit ab vniuersorũ domino: statue seruo tuo

h eloqũ tuũ/in timore tuo: nõ petit p̃ceptũ sine timore sibi dari a rẽge/a dño/ab amato suo.
¶ Amputa opprobriũ meũ quod suspicatus sum: quia iudicia tua iocũda. Quãto seruus 7
melior/tanto magis veretur ne quãtũ par est dominũ nõ amauerit & timuerit. et suspicat se reũ & opprobrio dignũ: & erga dñm semper iuste accusandũ. sed ad bonitatẽ dñi refugit: & precatur vt benigne ignoscat se nõ eũ vt par erat per oĩa reueritũ esse. cũ nichil ei vnq̃ p̃ceperit: nisi quod bonũ & iocũdũ fuerat. Quãto magis quisq; iustus: putat se deum (quẽ oportet super omnia diligere/et super oĩa reuereri) nõ pro dignitate & vt par fuit timuisse? & ideo se cõsciũ & dignũ opprobrio/ad auxilium pietatis eius proclamat. Amputa opprobriũ meũ quod suspicat⁹ sum: quia iudicia tua iocũda. opprobrio (fateor) et mulcta dignus sum: quia vniuersa quæ michi mandasti/& quæ te nõ vt decuit timẽdo negligẽtius peregi/bona erant & iucunda. nõ ergo ex parte tuorũ præceptorũ: sed mea ex parte in hanc culpam incidi. quare necesse est/ vt quod meum est rescindas/ & inseras quod tuũ

h est: quo possim vt par est tibi a modo inseruire ac famulari.
¶ Ecce concupiui mandata tua: in æquitate tua viuifica me. Seruus ille qui timet negligẽ 8
tius mandata dñi sui peregisse/ & nõ satis illũ timuisse: fatetur nichilominus nullius alterius sibi præcepta placere/nulli alteri cupere seruire. & q̃is in seruitio dñi q̃tũ ad se/nõ existimet se dignũ viuere: petit tamen dñi sui ingentẽ bonitatẽ & magnã iustitiã seruitij eius paruitatẽ defectũq; supplere. haud dissimiliter O rex supertremẽde quisquis est seruus tuus/etsi se fatetur in seruitio tuo insufficiẽtius q̃ par est habuisse: confitetur tamen nullius alterius præcepta cupere/& nulli alteri seruire velle. neq; in se cõfidit: sed in tua sola æquitate. et proinde sic ad te orat. ecce cõcupiui mãdata tua: in æquitate tua viuifica me. orat: vt velit tua magna æquitas iustitiaq; illũ viuificare/et qđ ex suo errauerit idipsũ supplere.
ADVERTE. Primo versu. legẽ pone michi dñe viã iustificationũ tuarũ/ & exquirã eã sẽper: paulo aliter ex hebræo/ostende michi dñe viam præceptorũ tuorũ/ & cũstodiam eam per vestigium. id est per indicium/per manifestationem illam quam tu michi ostenderis. ¶ Sexto versu. in timore tuo. passiue intelligẽ/ acsi dicas in timore tui/ quo scilicet a me timeris offendi. ¶ Septimo versu. amputa opprobrium meum quod suspicatus sum: Hieronymus/auerte opprobrium meum quod veritus sum. hic rectius veritus sum q̃ suspicatus haberi putant. veretur enim/timet & formidat fidelis seruus ne negligentius cuncta peragens/opproprio dignus apud dominum habeatur. & æquius forte hoc pacto vereri & timere, q̃ suspicari. nam hic timor cautum facit/diligentem et humilem. at cautione/diligentia & humilitate: fauor domini conciliatur & amicitia.

Vau. &. VI

VI ET veniat sup me misericordiæ tuæ domine: salutare tuum secundũ eloquium tuum.
VI ET veniat sup me misericordiæ tuæ domine: salutare tuum secundũ eloquium tuum. &
VI ET veniant michi misericordiæ tuæ domine: & salus tua iuxta eloquium tuum.

VI Et respondebo exprobrantibus michi verbũ: quia speraui in sermo-
Et respondebo exprobrãtibus michi verbũ: quia speraui in sermõi-
Et respondebo exprobrãtib⁹ michi sermonẽ: quia speraui in sermõe

Psal. 118 Ogdoas. 6	GALL.	ROM.	HEB.
	nibus tuis. Vau.	bus tuis. &.	tuo.
v 3 Et veniat.	Et ne auferas de ore meo verbũ veritatis vsq̃quaq̃: quia in iudicijs tuis supersperaui. Vau.	Et ne auferas de ore meo verbum veritatis vsq̃quaq̃: quia in iudicijs tuis speraui. &.	Et ne auferas de ore meo verbũ veritatis vsq̃ nimis: quoniam iudicia tua expectaui.
v 4	Et custodiã legẽ tuã sẽper: in sęculum & in sęculum sæculi. Vau.	Et custodiam legẽ tuã semper: in æternum & in sęculum sæculi. &	Et custodiam legẽ tuã iugiter: in sempiternum & vltra.
v 5	Et ambulabã in latitudine: quia mandata tua exquisiui. Vau.	Et ambulabam in latitudine: quia mandata tua exquisiui. &.	Et ambulabo in spacioso: quia pręcepta tua quęsiui.
v 6	Et loq̃bar i testimonijs tuis i cõspectu regũ: & nõ confundebar. Vau.	Et loq̃bar de testimonijs tuis in conspectu regũ: & nõ cõfũdebar. &.	Et loquar in testimonijs tuis corã regibus: & non confundar.
v 7	Et meditabar in mãdatis tuis: quę dilexi. Vau	Et meditabar mãdatis tuis: q̃ dilexi nimis. &.	Et delectabor in mãdatis tuis: quæ dilexi.
v 8	Et leuaui manus meas ad mandata tua quę dilexi: & exercebor in iustificationibus tuis.	Et leuaui manus meas ad mãdata tua q̃ dilexi vehemẽter: et exercebar in tuis iustificationib9.	Et leuabo manus meas ad mãdata tua quæ dilexi: & loquar in prẽceptis tuis.

SEXTAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

v ¶ Et veniat super me misericordia tua dñe: salutare tuũ secundũ eloquium tuũ. O regũ & dñorũ maxime/ seruus ille qui fatetur se pro dignitate tibi seruire nõ posse: confiteť sem per se dignũ repelli. & iccirco cũ vita animæ iustitia sit: si viuit/ nõ sua sed tua æquitate vi uit. si eũ in seruitio tuo retines & retinendo saluas: misericordia tua sola est/ qua debilitati eius eiusq; seruitij benigne cõpateris/ perinde atq; homo cõpati soleť alteri/ volẽti quidẽ obsequiũ pstare/ sed ob viriũ ibecillitatẽ nõ valẽti. idq; multo magis & absq; vlla propor tione: q̃to tu hoie melior misericordiaq; superior. ergo misericordissime dñe/ iuxta suauita tẽ eloquiorũ pceptorũq; tuorũ: miserearis seruorũ tuorũ volẽtiũ quidẽ/ sed ob infirmã natu rã suã nõ vt te decet tibi seruire valentiũ. quorũ quisq; ad te clamat iugiter: in equitate tua viuifica me/ & veniat sup me misericordia tua dñe/ salutare tuũ secũdũ eloquiũ tuũ. 1

v ¶ Et respondebo exprobrantibus michi verbũ: quia speraui in sermonibus tuis. Quid fa- 2
ciet seruus ille cuius dñi tãta virtꝰ vt dñi sanitate saneť/ æquitate iustificeť/ misericordia su stẽtetur/ & salute saluet. si quis iproperabit/ si quis accusabit quasi beneficijs dñi indignũ: nõne dicere poterit/ nõ in meis seruitijs/ non in operibus sed in bonitate dñi mei spẽ meã reposui? Et ideo id totũ/ id oẽ/ id vniuersũ quod habeo: fateor non debitũ/ sed bonitate et gratia eius elargitũ. sic seruus cũ dñi seruitio arguitur indignus: fatetur. sed q̃ non in se sed in mandatis superboni dñi sui sperauerit: nõ est copiosa gratia frustratus. & respõde bo (inquit) exprobrãtibus michi verbũ/ quia speraui in sermonibus tuis. nõ in meis obsec quijs: sed solũ in tuis fiduciã meã cõcepi mandatis. quis eni iure quẽpiã reprehẽdat: si alicui bene de se sperãti gratiã suã faciat? quis itẽ increpet eũ qui cũ bene sperauerit: gratiã domi ni acceptat & agnoscit/ & plutis in immensum q̃ debitum omne/ illam magnificit?

v ¶ Et ne auferas de ore meo verbũ veritatis vsq̃quaq̃: quia in iudicijs tuis supsperaui. Si 3
cut esse & nõ esse: ita veritas & falsitas. & a te qui vere es: verũ. & a nõ esse: falsũ. quid igi tur postulare debet seruus qui nichil debet dicere/ nisi quod audierit dominum suum lo qui/ præcipere & mandare? alioqui de suo loquens/ falsus inuenietur & mendax. quid in quã debet postulare: nisi vt penitus nõ auferantur verba dñi eius ex suo ore? vt et ipse sit verax: sicut et dñs eius verus. Sed quid faciet seruus dñi: cũ cognoscat se esse ex nõ esse? & ideo si in ore eius verũ est: nõ est suũ sed dñi sui verbũ qui veritas est. precabitur igitur dñm suum ne auferas de ore meo verbũ veritatis vsq̃quaq̃: quia in iudicijs tuis supersperaui. ne prorsꝰ de ore meo auferas verbũ tuũ: quia non in me sed desuper spes & expecta-

tio mea est adimplendorũ verorũ præceptorũ tuorũ, quo modo enim aqueus & grauis va
por in nubem conscenderet: nisi desuper leuitatem acciperet? neq; qui de se falsus est: nisi
sibi desuper indita veritate tua/præcepta tua/quæ tua sunt iudicia/adimpleret.

v ¶ Et custodiã legem tuam semper: in sæculum & in sæculum sæculi. Quãdiu desuper in- 4
dita leuitas in vapore manet: tãdiu vapor ille sursum detentus pseuerat/neq; vnq̃ deorsũ
ruit. quãdiu etiam verbum veritatis in ore serui est: tãdiu ille mandata domini custodit.
quare si nunq̃ abscedit: semper custodit. mira igitur superiorũ vis: quæ inferiora in suã na
turã transfert/grauia in leuia/frigida in calida/opaca in lucida/ima in summa/falsa in ve
ra/mortalia in immortalia. & sic in optimo detinet: vt nõ sinat relabi ad deteriora. vbi igi
tur verbum veritatis quẽpiã in verũ demutauerit: non alius ille q̃ verus seruus esse pote
rit. verus autẽ seruus est: qui vere p̃cepta dñi sui facit. nõ quomodo serui huius mũdi (nã
serui huius mundi superna virtute nõ sũt in aliã naturã trãsmutati) sed sicut superni serui
& agmina illa cœlestia: q̃ (vt Ioel ꝓpheta ait) multa sunt nimis/& castra fortia/et faciẽtia
verbũ ei9. cõsequẽs igitur fuerat post precatũ serui tui ne auferas de ore meo verbũ veri
tatis vsq; quaq; /cõtinuo subnectere: et custodiã legẽ tuã semper/in sæculũ & in sęculũ sęculi.

v ¶ Et ambulabam in latitudine: quia mandata tua exquisiui. Serui huius mundi in angu 5
sto: sed serui spirituales ambulant in spacioso. & quid mirũ? cœlum amplũ: terra stricta. spi
ritus capax: caro angusta. & vbi dominus ambulat: iure ambulat & seruus qui domini pe
culiaris equus est. tu autem domine deus vbiq; es/omnia permeas/ nichil angustum te exclu
dit/nichil amplum te concludit/nichil altum te excedit/nil subsidet tibi bassum/extra om
nia es/intra omnia/supra omnia/infra omnia. tu omni alto altius & omni imo profũdius.
quare spiritus quem tu creasti ad tuum famulatũ: vbiq; spaciatur/vbiq; cogitatioe fertur/
cito supra cœlum/cito infra/cito fertur ad summum/illico relabitur ad imum/supra tẽpus/
infra tẽpus/vt te vbiq; requirat dominum suũ/& tibi vbiq; in spacioso seruiat. potest ergo
spiritualis supernoq; veritatis tuæ verbo formatus seruus tuus vere dicere. Et ambulabã
in latitudine: quia mandata tua exquisiui. quia obsequi spiritualibus preceptis tuis & in
cedere per vias tuas delegi.

v ¶ Et loquebar in testimonijs tuis in cõspectu regũ: & non confundebar. Oratores magni 6
cuiusqiã regis/etsi alioqui exiguæ sunt personæ: audacter tamen intrepideq; loquuntur
in conspectu aliorum regum. quia verbum sui regis habent in ore: neq; vllus audet eos
confundere. quanto magis O rex regum tuus seruus habens verbum veritatis in ore suo/
& ideo verbũ tuũ/confidens & impauidus loquebatur in conspectu regũ: & nullus pote
rat eũ confundere. loquebar (inquit) in conspectu regũ & non confũdebar. et quis enim
verbo tuo auderet: et si auderet valeret resistere? qui solus rex es fortissimus/ potẽtissimus/
& virtutis immensæ & semper inuictę.

v ¶ Et meditabar in mandatis tuis: quæ dilexi. Orator studet memoria tenere/meditate et 7
elaborate loqui: quæ sibi mãdata sunt. & quis est seruus tuus cui verbũ tuũ posuisti in ore
O rex vniuersę creaturæ: nisi orator tuus? ad quid enim dedisses verbũ tuũ? & quẽ facis
seruũ tuũ & deligis oratorẽ: nisi idẽ sit fidelissimus/qui te super omnia & mandata tua su
per omnia alia diligat? maxime ergo cordi illa figet/& sedulũ eius studiũ erit illa medita
te/excogitate/elaborateq; eloqui/ magis etiam q̃ alius possit orator. & spirituales ac intis
mos auditorũ mouebit affectus: cum cæteri/sensuales solum moueãt & affectuũ extimos.
nam casta eius oratio & spiritualis: aliorũ autem sensoria/fucata/illecebrosa/referta leno
cinio & sensuum illicitamentis. hæc ab humana: illa a diuina dicendi arte profecta. hac il
la tanto eminentior: quanto cœlũ eminentius terra. q̃is mundanus & carnalis homo stre
pitu vocis stolidis auribus & sine spiritu circũfuso deceptus/secus frequentius iudicet. vt
qui sacra fastidit volumina/et spiritũ/ sapiẽtię & vitalis eloquẽtię largitorẽ iudicat eliguẽ
& ineruditũ: & ad terrenæ eloquẽtiæ laudẽ nõ paruo quidẽ fastu totũ armat animũ. similis
profecto illi qui terrã dicat lucidã/& solẽ ipsũ vmbrosum. neq; est de numero eorũ quorũ
quisq; dicere possit: & meditabar in mandatis tuis quæ dilexi. nam talem cæcauit vmbra
mundi huius: & huius fallax eloquentia mundi.

v ¶ Et leuabo manus meas ad mãdata tua quæ dilexi: & exercebor in iustificatiõibus tuis. 8
Fidelis seruus & prudens non solum diligenter & excogitate loquitur quæ dominus su
us et qui aliorum dominorum dominus est imperat: sed & manus ad opus admouet. er
go seruo talis domini non satis est si meditatur in mandatis domini quę dilexit: sed vt illa
operẽt & se in illis exerceat assiduusq; versẽt/man9 ad alta porrexit. Nã qui spiritu/deo ser
uit: nõ in imis operatur (sunt enim spiritualia alta) sed manus/& tam actiuas q̃ cõtẽpla

118 trices animæ vires ad sublimia tollit. atq; iccirco non ab re dicet æterno illi domino suo
Ogdoas. qui in altis habitat. Leuabo manus meas ad mandata tua quæ dilexi: & exercebor in
6 iustificationibus tuis.
Et veniat. ADVERTE. Quinto versu. ambulabam/& Sexto loquebar & non confundebar: rectius
7 ex hebræo/ambulabo/loquar & non confundar. Et passim legitur et loquebar de testimo-
nijs tuis: verum psalterium gallicum/hebraicũ & græcũ habent in testimonijs tuis. sic enĩ
græce. καὶ ἐλάλουν ἐν τοῖς μαρτυρίοις σου. ergo qui canunt de testimonijs tuis:
id ex psalmodia romana mutuati sunt. id vero aliarum psalmodiarũ in testimonijs: peri-
de accipias ac secundum testimonia tua. ¶ Item septimo versu. meditabar: rectius medi-
tabor/ex hebræo delectabor. adde & ex verbis custodiam et exercebor/quorũ hoc sequi-
tur/illud præcedit/ & ita esse dicendum rationem sermonis exposcere velle.

VII

Zai. Hæc.

z1 MEmor esto verbi tui seruo tuo: in quo michi spẽ dedisti. MEmẽto verbi tui seruo tuo: in quo michi spem dedisti. MEmẽto sermonis seruo tuo: quem me sperare fecisti.

Zai. Hec

z2 Hęc me consolata est ĩ humilitate mea: quia eloquium tuum viuifica uit me. Hęc me consolata est in humilitate mea: quia eloquium tuum viuifica uit me. Hęc est consolatio mea in afflictione mea: quia eloquium tuum viuifi-cauit me.

Zai. Hæc.

z3 Superbi inique agebãt vsq; quaq; : a lege autẽ tua non declinaui. Zai. Superbi inique agebãt vsq; quaq; : a lege autẽ tua non declinaui. Hæc Superbi deridebãt me nimis: a lege tua nõ de-clinaui.

z4 Memor fui iudiciorum tuorum a sęculo domi-ne: & consolatus sum. Memor fui iudiciorũ tuorum a sęculo domi-ne: & consolatus sum. Recordatus sum iudi-ciorum tuorum a sęcu-lo domine: & cõsolatus sum.

Zai. Hæc.

z5 Defectio tenuit me ꝑ peccatoribus: delinquẽ-tibus legem tuam. Defectio animi tenuit me ꝑ peccatoribus: de-relinquentibus legẽ tu-am. Horror obtinuit me ab ipijs: qui dereliquerunt legem tuam.

Zai. Hæc.

z6 Cãtabiles michi erãt iu stificationes tuę: in loco ꝑegrinationis meę. Zai Cantabiles michi erãt iustificationes tuæ: in lo co incolatus mei. Hęc. Carmina erant michi prȩcepta tua: in domo peregrinationis meę.

z7 Memor fui ĩ nocte no-minis tui domine: & cu stodiui legẽ tuam. Zai. Memor fui nocte no-minis tui domine: & cu stodiui legẽ tuã. Hæc. Recordatus sum in no cte nois tui domine: & custodiã legẽ tuam.

z8 Hęc facta est michi: quia iustificationes tu-as exquisiui. Hæc michi facta est: quia iustificationes tu-as exquisiui. Hoc factum est michi: quia prȩcepta tua cu-stodiui.

SEPTIMAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

z ¶ Memor esto verbi tui seruo tuo: in quo michi spẽ dedisti. Si potẽs pauperi quippiã ꝑci piat faciũdũ in quo assiduo labore versẽ: primũ pauperi vitæ necessaria subministrant/& paup incipit in auxilio potẽtis si quid forte acciderit aduersi/sperare. Sed nõne tu dñe de⁹ dives in oẽs miseratus es hoiem cũ in paupertate esset/cũ nõ haberet vnde spiritu viue-ret/& verbũ tuũ id est præceptũ tuũ indulsisti/ vnde illi suppeditata vita est/et spẽ ęter-norũ bonorũ iniecisti. ergo diu in præceptis tuis exercitatus/terrena habitatiõe grauat⁹/ hoc pacto te precatur. memor esto verbi tui seruo tuo: in quo michi spẽ dedisti. quod si ad nullũ tẽporale/ad nullũ mortale tendit: aliquando eum perducas/ quo verbũ tuũ dirigit.

ז ¶Hæc me consolata est in humilitate mea: quia eloquiū tuum viuificauit me. Fidelis ser 2
uus nunquā deseritur spe. & quanto dominum agnouit veriorem/meliorē & clemētiorē:
tanto magis confidit/& confidendo consolatur. sed quis te dominorū domine verior/ qui
es veritas? quis te melior/qui es ipsa bonitas? quis te clementior: qui es ipsa clementia/
misericordia & benignitas? qui solo verbo oīa curas: languida sanas/ mortua viuificas/
non existentia creas. quapropter seruus tuus si irridetur/paruipenditur/contemnitur/hu-
miliatur: spe illa erigitur/fulcitur/consolatur. quia tu verbo tuo illi vitā præstas: solem cō
templatur & sydera. si nox est: sperat diem. si hyems: æstatem. & nunq̄ spe illa fallitur. vi-
det ergo supernorum magnam esse spei certitudinem: q̄q̄ diuinorum spes non confun-
dit. ac scriptum esse meminit: qui sperat in domino saluabitur. & iterum/ domine virtutū
beatus homo qui sperat in te. & spem altam in animo versans confidēter clamat. hæc me
consolata est in humilitate mea: quia eloquium tuum viuificauit me. Itaq; bonorum quæ
sperat non minus certus est ac si habeat: & hac sancta beataq; spe aduersus omnē mundi
concussionem immobilis perstat/& consolatur q̄ validissime.

ז ¶Superbi inique agebant vsq; quaq;: a lege autē tua non declinaui. Prudēs est ille viator 3
qui cū videt plurimos alio iter flectere: a recta nusq̄ via declinat. & hoc ideo q̄ ducis p̄ce
ptis iugiter inhæret: alij vero contemnunt. talis est profecto seruus tuus dñe qui mādata
tua cōstanter custodit & obseruat. nam ipse videns superbos & tui tuorūq; præceptorū cō
temptores delinquere & errare grauissime (quanto enim a rectitudine deflectunt: tāto ini-
que iniusteq; agunt) eo cautius studet legem tuam adimplere. more proborum filiorum:
qui cum vident quempiam fratrum deliquisse/tanto diligentius se domi continentes/ sin-
gula quæq; facere tentant/quæ norunt patri placitura/ hoc ipso facto paternum amorem
simul & timorem præferentes. quidnam & aliud faciebat qui ad dominum suum prote-
stabatur/superbi inique agebant vsquequaq;: a lege autem tua non declinaui? quid aliud
inquam/nisi alijs a vijs tuis declinantibus nequaquā declinaui/nequaquā seruitium tuum
& quæ tibi placita sunt intermisi?

ז ¶Memor fui iudiciorū tuorum a sæculo domine: & consolatus sum. Fidelis seruus et pru 4
dens exemplis maiorū suorum instruitur: & ex præteritis præsentia metitur. & quis fide-
lior/quis prudentior esse debet seruo domini qui fidelissimus & sapientissimus est; immo
qui est ipsa fidelitas/ ipsaq; sapientia? exemplis igitur maiorum ab initio iuuatur. qualia
sunt: munera Abel iusti a deo acceptantur. Enoch iustus cum deo ambulauit/& ad im-
mortales diuitias translatus est. Noa iustus a deo repertus est/ & a cataclysmi cuncta de-
lentibus vndis eripitur. Abraham/ Isaac / & Iacob a deo exaudiuntur. prece iusti Heliæ
cœlum clauditur & aperitur. nullus vnquā iustus a deo derelictus comperitur. & q̄uis ser-
uus domini de contemptu & miseria superborum non dolere non possit (quippe qui fide-
lis & amans dominum suum/quem scit omni obedientia & honore dignissimum) nichilo-
minus id libere confitetur/ memor fui iudiciorum tuorum a sæculo domine & consolatus
sum/et seipsum in admirabilis bonitatis domini sui contemplatione solatur/ qui ab initio
ob multitudinem delinquentium nequaq̄ aspernatus est eum: neq; minoris apud se fecit
obsequium paucorum.

ז ¶Defectio tenuit me: pro peccatoribus derelīquētibus legē tuā. Domine virtutū q̄admi- 5
rabilis qui verus est & non fictus seruus tuus? spem in verbo tuo figit/in spe illa consola-
tur. eloquio tuo viuificatur. a lege tua alijs declinantibus nunq̄ deflectitur. memoria iu-
diciorum tuorum se adhortatur. & hęc omnia ex charitate quæ supra se est/quam ad te ge
rit. verum quia tu illi secundum se charitatem proximi mandasti: ex hac peccantibus alijs
& legem tuam deserentibus/exanimis efficitur: sic illorum miseratus errorem/ vt propriā
calamitatem. sic illorum spiritualem lapsum deflens: vt proprius illi esset deflendus.
Et nonne talis erat ille seruus tuus: qui ob vnius aut paucorum aliorum lapsum mœ-
rens consternata mente factus/Corinthijs scribebat. ex multa (inquit) tribulatione &
angustia cordis/scripsi vobis per multas lachrimas: non vt cōtristemini/sed vt sciatis quā
charitatem habeam abundantius in vobis? Nonne dicere poterat/defectio tenuit me pro
peccatoribus derelinquentibus legem tuam? poterat profecto. vt qui non secus ac suam/
aliorum deflebat culpam. Ergo qui eiusmodi non sunt: cognoscant se nō esse dei seruos/
sed peccatores derelinquentes legem eius. pro quibus horror/defectio/ tribulatio/ angu-
stia cordis/& lachrimæ detinēt iustos et fideles dei seruos: in multa mœstitia & mœrore.

ז ¶Cantabiles michi erant iustificatiōes tuæ: in loco peregrinationis meæ. Musica/ res est 6
suauissima auditui: & aduersus tristitias validum munimētum. nec ab re quidem. nam hæ

118 Ogdoas. 7 Mēor esto. 8

cor constringunt & angustiatos spiritus mortificant: illa vero cor dilatat/& quasi ex ergastuli tenebris/spiritus euocat in amplum, verū infinitæ bonitatis dominator immēse: nulla suauior harmonia/nullū valentius aduersus cordis angustias & animi defectiones medicamentū q̄ in intimis mentis suæ penetralib⁹ modulatio iustificationū tuarū. & ideo seruus tuus siue dulci contēplatione tua lætus/siue malis offensus: illas semper animo decātabat. cātabiles (inquit) michi erāt iustificationes tuę: in loco peregrinationis meæ. nos pariter erudiens in hac mortalis vitæ peregrinatione/siue ex spectaculo honorificationū diuinarū læti fuerimus/ siue ex inhonorificatiōe grauiter molestia affecti/ nunq̄ a spirituali melo/qui omnem quæ sensu percipi possit/euincit harmoniā/ nobis esse cessandum.

z ¶ Memor fui nocte nominis tui domine: & custodiui legem tuam. Domini huius sæculi sub nocte & somno nichil a suis seruis exigunt: nec isti/quicq̄ illis impendunt seruitij. sed contra o spirituū dñator æterne/seruus tuus nō minus q̄ in vigilia solicitus est in nocte tibi seruitium impendere. Qz si inuitis oculis irrepit somnus: seruus tuus corpore dormit/ & cor suū vigilat ad te. & tu illi tunc illaberis/& dulces tui immittis memorias/ & ille tibi seruit die noctuq;/siue vigil/siue corporeo detentus sopore/vt nimiū vere tibi possit enūciare: memor fui nocte nominis tui domine/& custodiui legem tuā. sensi visitationem tuam/nulla nox ademit superni verbi tui dulcem memoriam. 7

z ¶ Hæc facta est michi: quia iustificationes tuas exquisiui. Sed vnde dominator immense qui sempiterna es virtus/semper vigil/semper operans/habet seruus tuus vt noctu tui memoretur/tibi psallat/tibi vigilet/ te meditetur? vnde si trāquilla quiete ab his soluatur: theophanias/orases/& dulcia interdū spectacula experitur? nō aliā propheta tuus affert causam/diligentiæ illius dulcisq; visitationis tuę non inexpertus/ nisi quia iustificationes tuas exquisiuit/nisi quia præcepta tua custodiuit. Hæc facta est michi (inquit) quia iustificationes tuas exquisiui. mens igitur custodientis præcepta tua diaphano & transparenti assimilatur aeri/pure (nullis quidē præpedientibus/nullis admissis nebulis) radijs solis pluio. cōtra vero nō obseruantis: densæ/piceæq; caligini/quæ omni est imperuia luci. illi diuina lux se pure immiscet/maxime cū mens illa a functionibus sensuum est auocata & in seipsa recepta: huius vero opacitas impuritasq; omne extrudit diuinū/nullā superne cōsolationem/nullam memoriā illapsūue vllum recipiens/acsi penitus extincta esset aut mortua. illa spiritualis & angelica: hæc bestialis & carnea. illa cōfidit: & scit q̄ sit apertius deū suū visura. hæc diffidit: quasi sit cū beluis et pecoribus interitura. & hoc: quia illa exquisiuit/hæc vero minime exquirere voluit iustificationes tuas. 8

ADVERTE. Sexto versu. Cātabiles michi erant iustificationes tuæ: Hieronymus ex hebræo/carmina michi erant præcepta tua. & id rectius dici volunt: q̄ vocabulum ZEMIROTH quo hic vtitur propheta/carmina & laudes significet. ¶ Octauo versu. hæc facta est michi: Hieronymus ex hebreo/hoc factū est michi. & hoc aptius dictum videtur: vt sic intelligatur. hoc factū est michi/scilicet vt in nocte recordat⁹ fuerim nominis tui. verū cū dicitur hæc facta est michi/siue greçe ἄυτη ἐγερή θημοι/non occurrit quid hæc aut mōstret aut referat: nisi quippiam forinsecus emendicemus/vt hæc memoria/hæc recordatio aut aliquid simile/quæ in sermone non præcesserunt.

VIII

Heth.

h1 POrtio mea domine: dixi custodire legem tuam.

Heth.

h2 Deprecatus sum faciē tuam i toto corde meo: miserere mei secundum eloquium tuum.

Heth.

h3 Cogitaui vias meas: & conuerti pedes meos in testimonia tua.

Heth.

h4 Paratus sum & nonsū turbatus: vt custodiam

Vita.

POrtio mea domine: dixi custodire legem tuam.

Vita.

Deprecatus sum faciē tuam i toto corde meo: miserere mei secūdum eloquium tuum.

Vita.

Quia cogitaui vias tuas: et cōuerti pedes meos i testimonia tua.

Vita

Paratus sum & nonsū turbatus: vt custodiam

PArs mea domine: dixi vt custodiam verbum tuum.

Deprecatus sum vultū tuum in toto corde: miserere mei secundū eloquium tuum.

Recogitaui vias meas: & conuerti pedes meos ad testimonia tua.

Festinaui & nō neglexi custodire mandata

mandata tua. Heth. mandata tua. Vita. tua.

h5 Funes peccatorũ circũplexi ſunt me: & legem tuam non ſum oblitus. Funes peccatorũ circũplexi ſunt me: legẽ autẽ tuam non ſum oblitus. Funes impiorũ implicauerunt me: legem tuã non ſum oblitus.

Heth. Vita.

h6 Media nocte ſurgebã ad confitendum tibi: ſuper iudicia iuſtificationis tuę. Media nocte ſurgebã ad confitendum tibi: ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ. Medio noctis ſurgam ad confitendũ tibi: ſup iudicia iuſtitię tuæ.

Heth: Vita.

h7 Particeps ego ſum omnium timentium te: & cuſtodientium mandata tua. Particeps ego ſum omnium timẽtium te: & cuſtodientiũ mãdata tua. Particeps ego ſum omnium timẽtium te: & cuſtodiẽtiũ pręcepta tua.

Heth. Vita:

h8 Miſericordia tua domine plena eſt terra: iuſtificationes tuas doce me. Miſericordia tua domine plena eſt terra: iuſtificationes tuas doce me. Miſericordia tua domine cõpleta eſt terra: pręcepta tua doce me.

OCTAVAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

h ¶ Portio mea domine: dixi cuſtodire legẽ tuã. Vt terræ cœlũ nõ confunditur / vt luci non permiſcentur tenebræ: ita neq; diuina terrenis. ideo tu dñe gubernator cœli & terræ mãdaſti Aaron & ſanctis tuis ne quicquã in terra poſſiderent: quia tu pars eorum & poſſeſſio eſſes. ergo ſeruus tuus quicunq; is demũ ſit qui audet dicere portio mea domine / dixi cuſtodire legẽ tuã / tu es pars / ſors & merces mea / præcepta tua cuſtodiã: nullam aliã in terris quærit poſſeſſionem. alioqui ignorantia fallitur. nã qui te habet: omnia habet / omne bonũ poſſidet / & ad omnis boni trahitur conſortia. quomodo igitur omne bonum habẽs: aliud in terra quæreret? Sed & dixit te eſſe portionem ſuam: neq; aliam velle vt exactius cuſtodiat legem tuam mandataq; obſeruet. nam ſunt & qui te & terrenum quærunt dominum: quaſi duas portiones volentes. & illi nequeunt legem tuam obſeruare: ſed terrenas tuis coguntur præferre legibus. & non aduertũt miſeri / te vt eos ad te ſolum cõuerteres / ſacro ore dixiſſe neminem poſſe duobus dominis ſeruire. ergo qui aliam portionem q̃ te quærunt: te non aſſequentes qui omne bonum es & qui lucem habitas inacceſſibilem / & ſeipſos & omnia perdunt. 1

h ¶ Deprecatus ſum faciem tuam in toto corde meo: miſerere mei ſecũdum eloquiũ tuũ. Lux munda / immundis nõ coinquinatur: quia terrenum nichil habet. & viæ domini mũdę: nichil terrenæ fecis habentes. proinde qui per vias illas ambulat / & cui deus portio eſt: mundus eſt. munda autem ad ſupera contendunt: ignis ad cœlũ / aer ad ignem. et ſeruus igitur tuus ad te ſummam cõtendit puritatem / & mũdus ad te mundum / purũ et ſanctum ſanctorum currit. deprecatus ſum (inquit) faciem tuam in toto corde meo / miſerere mei ſecundũ eloquium tuum / quippe qui dixiſti / exaudiam quia miſericors ſum. nec mirum ſi ad te ſuſpirat / ſi te videre cupit / ſi videre cupit faciẽ tuam in toto corde ſuo. nam ſi purus oculus etſi corporeus / ad purã ſenſibilem lucem miro deſyderio fertur: multo magis ſpiritus purus ad te veram ipſam purãq; lucem rapitur / te ſuſpicit / te admiratur / ad te tota vi contendit / ad te cõuertitur. amore flagrat & deperit / vt ei illabaris: vt intimo eius oculo te inſinues penitus. pium huiuſmodi deſyderiũ: ipſum pungit / mulcet / mordet / ſtimulat / liquefacit / euiſcerat / diuidit / conglutinat / redintegrat / vnit. at videt nullo te merito promereri poſſe: quia ſis infinitus valor. gratia igitur eſt / miſericordia tua eſt: q̃ ad tuum contuitum admittis. clamat ergo qui deperit te videre qui es inuiſibilis: clamat inquã ad te miſericordiarũ dominum / miſerere mei ſecundũ eloquium tuum. merito videri non potes: gratia & miſericordia tua potes. & id inſuper / verax eſt eloquium tuum. Beati mundo corde / quoniam ipſi deum videbunt. 2

h ¶ Cogitaui vias meas: & conuerti pedes meos in teſtimonia tua. Amans qui cognoſcit ſe ſolo nitore ſolaq; munditia amato ſuo placere: cogitat itinera ſua / ſolerter oculo circũ- 3

Psal. 118 Ogdoas. 8 Portio mea

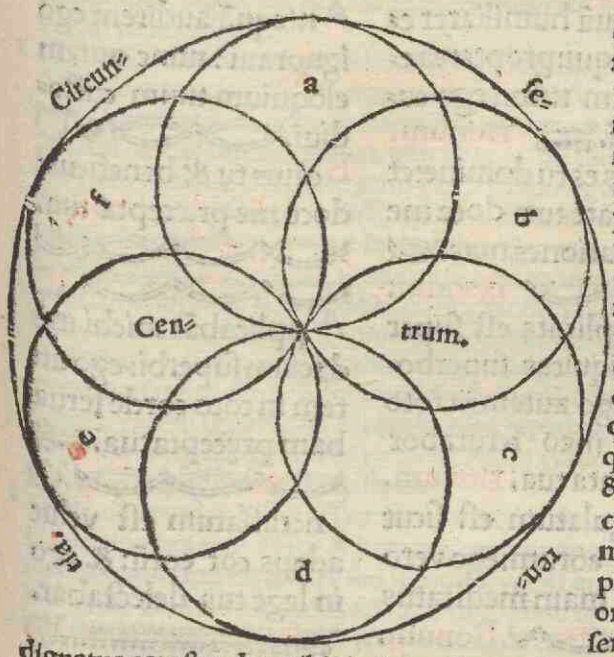
lustrat vniuersa/& omnes vias lutulentas declinat ne vestimenta sua inquinet: & pedes agit in solas munditias.& qui ita studet:mundus venit ad amatum.est enim amoris natura: vt alterum alteri nitore conciliet ac munditia.& ideo carnalis amor/ etsi plerūq; in principio se verum simulet:quia tamen in fine coīnquinat/se falsum & mēdacem prodit amorem. At spiritualis contra/se in fine maxime prodit verum.nam si contactu lucis quicquā redditur purius/& q̄diu cōtactus adest lympidius apparet:quāto magis cōtactu summę lucis quæ est ipsa puritas & quo diuinus spiritualisq; cōsūmatur amor/redditur quicq̄ purius atq; q̄diu durat cōtactus/purissimum ac nitidissimū:perinde atq; ferrum intimo ignis contactu lucidissimum. Ergo vt seruus tuus qui toto corde ad faciem tuam suspirat/ qui per spirituales viaste inuestigat se mundum ostendat/ & munditia tibi placeat O vere amantiū amor:clamat ad te/cogitaui vias meas/& cōuerti pedes meos in testimonia tua. 4

h ℂ Paratus sum & non sum turbatus: vt custodiam mandata tua. Quis amante paratior vt obsequia præstet amato? quem si vehemens perurget amor/ nichil illum terrebunt viarum discrimina/ nichil grassatores/ nichil turbabunt nocturna mille pericula/ semper expeditus/ semper accinctus/inturbatus semper: vt ei qui cor eius perstringit obsequatur amori.& quanto qui amatur cognoscitur dignior:tāto qui amat vrgentius amore carpitur.quid enim diuinus non potest amor? Igitur amator nullum suo amato cognoscens digniorem vtpote quem scit optimum/pulcherrimū/ verissimū/ quem scit potentissimum ac sapientissimum:cor suum non habet secum/sed in amato.forma sua non sibi placet/nō esse suum/non viuere suum:sed sui amati.non seipsum habet.desyderium enim illum extra se rapuit.& ideo non in se:sed in amato viuit. in se quatenus in se:mors est. in amato:ipsa vita. ideo morti mortuus est: & vitę viuit.mentem non habet: sed non est amens quia est supra mentem. impetus illum agit: sed non præcipitatur/ quia fertur in altum. hoc vnum sibi placet:vt tibi (qui solus es dignissimus amari) semper obsequatur/ semper sit seruus tuus:& ad te qui suus dominus es/ suus amor/ sua vita/ semper aperte clamat/ paratus sum & non sum turbatus:vt custodiam mandata tua.

h ℂ Funes peccatorum circūplexi sunt me: & legem tuam non sum oblitus. Quo indicio monstrabit se non esse turbatum:vt custodiat mandata tua? Hoc sane/ q̄ funes impiorū circūplexi sunt eum:& in illis non est legis tuæ factus immemor.funes(inquit)peccatorū circumplexi sunt me/& legem tuam non sum oblitus. hoc nimirum certum est indicium. nam qui turbantur/ alio memoriam vertunt/nec cœptum peragunt iter.ille vero nichil tendiculis maleuolorum proficientibus: mediam legis tuę viam nunq̄ deseruit. piscibus sagenæ demittuntur/ feræ innectuntur cassibus/ volucribus retia tenduntur: vias autem spirituales incedentibus spirituales næquitiæ insidiantur/& perhorrendos/ vix perceptibiles vixq; euasibiles laqueos circūnectunt.sed memoria tua domine virtutum/& ad legē tuam cōfugium:ab his protinus explicat/ absoluit/liberat. quod beneficium seruus tuus/ amator tuus minime factus immemor/agnoscit& prædicat. 5

h ℂ Media nocte surgebam ad confitendum tibi:super iudicia iustificationis tuę. Dies/diuinæ lucis imago. nox/ tenebrarum. dies res cunctas discernit. nox confundit.dies calefacit/ fouet/ viuificat. nox frigefacit/ congelat/ mortificat. fures noctu pererrant. interdiu conduntur.in die quisq; studet honeste ambulare. in nocte turpitudo laxat habenas.dies/ gratia.nox/ tentatio est. si igitur sensibili diei aduersa nox/ tanta secum noxia trahit:quanta nox quæ spirituali aduersatur diei secum afferet? quanta mala ingeret spiritualibus veræ lucis cultoribus/ etsi soliciti inuigilent? Q̄z si ad arcendos aut fures aut lupos cum alta nox ingruit densęq; tenebræ: accurate surgit paterfamilias & clamore suo nocere volentes deturbat.quanto magis spirituali viro media illa nocte surgendum erit/ cum profunda inuadit tentatio: vt diuinis hymnis sole iustitiæ inuocato/ nocturnæ potestatis fugentur cateruæ.non enim inuida tenebrarum noxia turba/ immensæ lucis laudes diutius sustinere potest.quod nullus ambigere debet sapientem domini seruum fecisse/cū clamat.media nocte surgebam ad confitendum tibi/super iudicia iustificationis tuæ.ergo sive nox illa nos surripiat tempore vigilię/sive quietis tempore:opus nobis est vt ad diuinā opē surgamus/& in hymnis/ canticis/ & laudibus/in oībus/per oīa & super oīa inuocemus ifinite potētē/ et vanę solo veri solis acclamato noīe euanescēt difflabūturq; vmbrę. 6

h ℂ Particeps ego sū oīm timentiū te:& custodientiū mādata tua.Mirabilis deꝰ i oībꝰ operibus tuis.nūc itra oīa es:vt oīm cētrū.nūc extra oīa: vt oīm circūferētia. intimus: vt oīa vniēs/oīa viuificās.extimus:vt oīa cōtinēs/fouēs/lustrās.circūmeans/vt ,puidēs ac cōseruās.medius:vt omnia discernēs & disterminans.principiū/ mediū & finis omniū rerum. 7

Creaturæ autẽ ſunt veluti circulorũ ſenarius neq; abundans neq; deficiens/ vniuerſi plenitudinem implẽs/qui a cẽtro ad circũferentiam procedũt: vt ime ſummeq; /omniũq; ex parte participẽt. nam id naturam boni exprimit: ſe propagare ac communicare, quod quanto præſtantius eſt:tanto magis ſui conſortium tradit. Eſto igitur primus circulorum a/ſecundus b/& ita deinceps.quia tu es centrale & cõmuniſſimũ bonũ: video a in ſe tui participem/& b tui participem in ſe/ & hunc in modum de reliquis.& a participem tui eſſe in b & reliquis.immo & a: participem eſſe & b & c & reliquorum.nã in cõmuni bono concurrunt.haud abſimili modo/quiſq; timentiũ te & mandata tua cuſtodientiũ: particeps eſt omniũ reliquorũ. nã tu es omnium illorũ cõmune bonũ. vt cuidã ſeruorũ tuorum per temetipſũ aperire dignatus es:oſtendam tibi(inquiens)omne bonum.quanta igitur reuerentia timere debent te offendere/ quanta alacritate animiq; promptitudine obſecutioni præceptorum tuorum inuigilare/& cupere poſſe dicere/particeps ego ſum omnium timentium te et cuſtodientium mandata tua? cupere numerum illum augere:cũ ſciat omnium aliorum bona/pariter & bonum ſuum eſſe?

h ¶ Miſericordia tua domine plena eſt terra: iuſtificationes tuas doce me. Miſerator im- s
menſe qui omne bonum es/qui pars es & merces timentiũ te & cuſtodiẽtiũ mandata tua/ non debito:ſed merces ſola miſeratione/ſola gratia & miſericordia tua.nam vbicũq; gentium inueniuntur timẽtes te:illic inuenitur & miſericordia tua.immo & eos præuenit qui nondum timorẽ tuum didicere: vt oſtenſa illis vitæ via/bonorũ participatione ditentur. diues enim es in omnes. Verũ quia tu es ipſa ſapientia omnia in ſuos fines dirigens/quia tu es & ſpiritus intelligentię ſanctus/vnicus/multiplex/ſubtilis/diſertus/mobilis/incoinquinatus/ certus/ ſuauis/amans bonum/ acutus/qui nichil vetat benefacere/ humanus/ benignus/ ſtabilis/ ſecurus/ omnem habens virtutem/ omnia proſpiciens:niſi continuo pandas/niſi demonſtres & doceas iuſtificationum tuarũ vias/ haud ſecus aberrabimus q; ſine ſidere & clauo ſolent nauigantes. Proinde ad te clamandum eſt iugiter/ miſericordia tua domine plena eſt terra/iuſtificationes tuas doce me.pande nobis lumen ſapientiæ tuæ.niſi enim aſſit arctoi ſideris aſpectus/niſi vias indicet:quid in cœlum intenti oculi/quid ars/quid nauis armamenta/quid nauigantium profuerint conatus? multo magis ſapientię tuæ ſublata gubernatione: vias iuſtitiæ ignorabimus.nũquid enim ſi ſenſibili lumine ſublato/ nichil videt oculus: ſublata intellectuali luce quicq̃ intuebitur intellectus? Eſt ergo nobis ſemper neceſſaria ſapientiæ tuæ mentibus illuceſcẽtis piarũq; illuminatricis mentium doctrina.

ADVERTE: Quinto verſu. funes peccatorum circumplexi ſunt me: Hieronymus ex hebræo/funes peccatorum implicauerunt me. qui recentiores ſequuntur hebræos hunc locum intelligi volunt/cœtus impiorum populati ſunt me.

Teth. Bonum. IX

t1 BOnitatẽ feciſti cũ ſeruo tuo dñe: ſecũdũ verbũ tuũ. Teth.

t2 Bonitatem & diſciplinam & ſcientiam doce me:quia mandatis tuis credidi. Teth.

BOnitatẽ feciſti cũ ſeruo tuo dñe: ſecũdũ verbũ tuũ. Bonũ.

Bonitatẽ & diſciplinã et ſcientiã doce me:quia mandatis tuis credidi. Bonum.

BEnefeciſti ſeruo tuo dñe: ſecundũ verbum tuum.

Bonum ſermonem & ſcientiã doce me: quia mandatis tuis credidi.

Psal.		GALL.	ROM:	HEB.
118 Ogdoas. 9 Bonitatem	t3	Priusquã humiliarer ego deliqui: propterea eloquium tuum custodiui. Teth.	Priusquã humiliarer ego deliqui: propterea eloquium tuum ego custodiui. Bonum.	Antequã audirem ego ignorauí: nunc autem eloquium tuum custodiui. ℧
	t4	Bonus es tu: & in bonitate tua doce me iustificationes tuas. Teth.	Bonus es tu domine: et i bonitate tua doce me iustificationes tuas. Bonum.	Bonus tu & beneficus: doce me præcepta tua. ℧
	t5	Multiplicata est super me iniquitas superborum: ego autem in toto corde scrutabor mandata tua. Teth.	Multiplicata est super me iniquitas superborum: ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua. Bonum.	Applicabãt michi mẽ dacium superbi: ego autem in toto corde seruabam pręcepta tua. ℧
	t6	Coagulatum est sicut lac cor eorum: ego vero legem tuam meditatus sum. Teth.	Coagulatum est sicut lac cor eorum: ego vero legem tuam meditatus sum. Bonum.	Incrassatum est velut adeps cor eorũ: & ego in lege tua delectabar. ℧
	t7	Bonum michi quia humiliasti me: vt discã iustificationes tuas. Teth.	Bonum michi q̃p humiliasti me: vt discerem iustificationes tuas. Bonum.	Bonum michi quia afflictus sum: vt discerem præcepta tua. ℧
	t8	Bonum michi lex oris tui: super milia auri & argenti.	Bonum michi lex oris tui: super milia auri & argenti.	Melior est michi lex oris tui: super milia auri & argenti.

NONAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

t ℂ Bonitatem fecisti cũ seruo tuo domine: secundum verbum tuum. Ingratus seruus non modo meretur gratia priuari/ sed & est insuper plurima mulcta dignus. contra/ grato nulla pœna debetur: sed & ei/ quia gratia deberi non potest (non enĩ gratia esset) vltro gratia conceditur. & si terrena beneficia/ gratiarũ prosecutione sunt digna: nõne multo locupletius diuina? quod spiritualis seruus tuus/ gratiarum profusissime largitor: nequaq̃ præteriisse visus est/ cum tibi id non ingrato quidẽ animo confitetur/ bonitatẽ fecisti cũ seruo tuo domine/ secundum verbũ tuum. nam cum dicit bonitatẽ fecisti: benefactorem suũ te agnoscit. cum vero secundum verbũ tuum: te agnoscit in omnibus verbis tuis veracẽ dominũ. Es igitur benefactor verax/ & veritas benefaciẽs/ immo vero es ipsum beneficium. & quid potest beneficium/ nisi solum benefacere: sicut lux illuminare/ & caliditas calefacere? non enim beneficium malefaceret. ergo siue prospera assint siue assint aduersa: verbere/ supplicio pœnaq; meritissimus est & omnis beneficij priuatione: qui te non cognoscit in omnibus et per omnes/ super omnes et semper benefacere. 1

t ℂ Bonitatem & disciplinam & scientiam doce me: quia mandatis tuis credidi. Cũsis omni bonitate & sapientia præditus/ & vis suapte natura omnibenefica: aliorũ indigentiam & ignorantiã libenter supples. Ideo qui fidelis est seruus tuus non alium requirit/ qui ipsũ doceat bonitatem: quia nullum te meliorem nouit. non alium qui ipsum doceat disciplinam & scientiam: quia nullũ doctiorem/ nullum sapientiorem repperit. si pulchrũ vult videri quia est oculorũ admiratio/ & bonũ cõmunicari quia est participantium perfectio: & tua profecto sapientia vult sciri quia est mentium illuminatio. nonne q̃primum sol radios oculis iniecit mortalium: omnium colorum & figuratũ præstat notitiam? tanto magis igitur si bonitas & sapientia tua fulgores & radios suos in seruorũ tuorũ mẽtes iaculabũtur/ præstabunt iustificationũ tuarum scientiam/ præsertim ijs qui fide præuia ad intelligentiã sunt adiuti/ vt & is qui dicebat. bonitatẽ & disciplinam et scientiam doce me/ quia mãdatis tuis credidi. Ergo O pulcherrime rerũ: pulchritudine tua eos purga qui mandatis tu- 2

is credunt/ sapientia tua illumina/ & bonitate tua perfice & consúma eos qui pura fide ad te accedunt.

t ¶ Priusq̃ humiliarer ego deliqui: propterea eloquium tuum custodiui. Nonne verax es & 3
fidelis deus: qui dixisti discite a me quia mitis sum & humilis corde? doctrina igitur tua mites & humiles facit, at quos scientia mansuefacit & humiliat: proculdubio ignorantia effert/extollit ac superbe eleuat, non ab re igitur seruus tuus quem tu spiritu tuo docuisti & docendo humiliasti clamat: priusq̃ humiliarer ego deliqui/ propterea eloquiũ tuum custodiui. acsi aperte diceret/ priusq̃ ego a te discerem mitis & humilis corde fieri: ego ignorui/ ego intumui. quapropter in doctrina illa tua me exercui. nã si huiusmodi scientiã comitatur humilitas: bono iure ignorantiã comitabitur tumiditas, et si humilitas spiritus est sanitas: proculdubio & tumiditas erit animi languor, si igitur medicus quempiam deformi & nimia mole distentum hyposarca/ tympanite/ intercutisue aquæ vicio laborantem precepto suo leuaret/ curaret/ reduceretq; ad æqualitatẽ: nonne ille se cognoscens p̃cepto illo factum sanum/ illud custodiret? hũc in modũ & multo etiã magis/ seruus tuus videns se eloquio tuo ab ignorantia & comite eius superbia animiq; tumore liberatum & humilem corde sanumq; effectum/ vbi vtrumq; verbo confessus est/ non ab re continuo subiunxit/ propterea eloquium tuum custodiui.

t ¶ Bonus es tu: & in bonitate tua doce me iustificationes tuas. Tu es domine sapientia: 4
& doctrina tua mites facit & humiles, ergo quorum doctrina inflat/ tumidosq; facit ac imprudentes: non sunt sapientes sed sophistę/ veluti quædam sapientũ fex/ vilis alga/ & ad nichil vtile (vt sic dicam) peripsema. & hoc modo scire ante te/ non est scire: sed misere ignorare/ quod tumor cõsequitur & infirmitas. & cõtra/ hoc modo nescire/ ante te est scire: cui comes est humilitas & sanitas. ergo si ægrotare non est bonũ: neq; hoc pacto scire eligendum, non enim medici, sed venefici sunt: qui potione data/ æquabilem animã perpetuo reddũt perinde atq; vtrẽ inspirato vento prætumidum miserabiliter distentam. satius igitur ad sapiẽtem dominũ/ ad per se bonum medicũ confugiendũ et dicendũ. Bonus es tu: & in bonitate tua doce me iustificationes tuas. Sed quid est domine q̃ seruus tuus qui mãdatis tuis credidit/ qui humilis corde factus eloquium tuũ custodiuit: pridem doctus/ petit edoceri? An id ideo inscrutabilis domine/ quia tu es infinitũ sapiẽtię pelagus/ & quãtũcũq; præbueris doctrinæ/ semper apud te amplius tenes præbendum: atq; ideo doctus semper petit se magis edoceri? Et certe si præceptor quispiã esset infinite doctus: semper discipulus quantũcũq; didicisset/ peteret adhuc amplius crudiri/ & nouus eum sciendi stimularet ardor/ tam bonum/ tam pulchrum est scire/ & maxime te scire qui es omne bonũ. neq; enim erga illum aliud esse posset q̃ discipulus. An etiam fide doctus: petit in bonitate tua quæ est veritas & fidei substantia/ plenius edoceri? Certe fides ænigma est. sed vt phosphorus stella eoi pulcherrima/ certa est prænuncia solis: æque fides est tuæ infinitæ prænuncia bonitatis.

t ¶ Multiplicata est super me iniquitas superborum: ego autem in toto corde meo scruta- 5
bor mandata tua. Qui sanum habent gustum: de saporibus recte iudicant. qui autem sensum illum corruptum habẽt: amarũ dulce et plerũq; dulce iudicant amarum. Ita superbi iudicio rationis destituti: seruos tuos O amator veritatis multipliciter arguunt falsitatis/ improbitatis & mẽdacij. hi autẽ toto corde se exercẽt in mãdatis tuis. Si sana/ si dulcia/ si vera prosunt: & ægri illa noxia/ amara & falsa dicunt/ vehementer eos increpantes qui illis vti volũt: nũquid iccirco/ qui recte valent sanumq; & incolume habent mentis iudicium/ ab eisdem abstinebunt? tanto minus sane a spiritualibus bonis ob vaniloquia & intorta maledicta superborum erit abstinendum. apud quos sanctitas est impuritas/ deuotio hypocrisis & simulatio/ timor dei vecordia/ & amor insania. quinpotius serui tui multo magis puritatem retinere studebunt/ deuotionem adaugebunt/ timore (ne quid offendant) cautiores erunt/ & ampliore charitatis igne feruebunt/ huius dicti prophetæ memores/ multiplicata est super me iniquitas superborum: ego vero scrutabor mandata tua. sic natura boni ex suo contrario roborata/ solidata atq; fortificata. Hic est eni generosus naturæ conatus quem tu cunctis O optime rerum indidisti rebus. nonne calx frigido succẽditur: & contrariũ roboratur suo irritante contrario? & humilitas igitur/ superborum lacescẽte contumelia perficietur magis/ roborabitur atq; solidabitur.

t ¶ Coagulatum est sicut lac cor eorũ: ego vero legem tuã meditatus sum. Et lac et adeps 6
frigido densatur: & calido soluitur. Caliditas desursum est: nam & radius calet. frigiditas oritur deorsum: siquidem & terra quæ omnibus subsidet infima/ friget. caliditas luci ami-

Ogdoas.
9
Bonitatem

ea: frigiditas tenebris. nam quid igne calidius? totus tamen lucet. & cãdida dies/ calẽtior. nox opaca/ frigentior. natura calida/ leuia. frigida/ grauia. calida/ rara. frigida/ densa. etenim ignis calidissimus/ leuissimus pariter & rarissimus. & terra gelida/ grauissima/ dẽsissimaq; calor rursus: purgat/ probat/ examinat. frigus contra: cõmiscet/ improbũ facit/ confundit. calor/ omniartifex. frigus/ iners torpidaq; natura. calor dilatat. frigus constringit. ille lætitiam parit. hoc destruit/ mœstitiamq; generat. calor beneficus. noxium frigus. calor/ vitæ. frigus/ mortis initium. quis igitur hoc paradigmate non videt superbos/ quorum anima vt lac & adeps coagulata est: frigidę/ imę/ tenebricosę/ grauis/ densę/ ociosę/ permixtę/ improbę/ confusę/ dure/ rebellis/ astrictę/ tristis/ maleficę mortiferęq; esse naturæ. humiles vero cõtra: dilatatos corde/ charitate feruentes/ lucidę/ agilis/ subtilis/ spiritificęq; esse substãtię? Insuper & purgatos/ probatos/ examinatos/ efficaces/ & iugiter diuinã legẽ meditantes/ iussionibus diuinis amplũ patulũq; pectus expandentes/ hilares/ beneficos ac viuificatos? qui igitur vere seruus domini est/ cognoscens aduersantium superborum inuidia & odio charitatem extinctam: optimo iure dicet/ coagulatũ est sicut lac cor eorũ: ego vero legem tuam meditatus sum. coagulatum est cor superborum: ego vero dilatatus sũ. ego lege tua delectatus sum. ego legem tuam meditatus sum.

t ¶ Bonum michi quia humiliasti me: vt discam iustificationes tuas. Siue equus ducitur ad alta/ siue reuocatur ad ima/ siue flectitur in dexterã/ siue retorquetur in leuam: eodem freno regitur/ ne vel in præceps dedatur/ vel vspiã exorbitet/ vsq; ue exspacietur. hunc in modum tu iustarum insessor animarum: humilitate seu freno eas dirigis/ seu contemplatione ad alta feruntur/ seu actione descendunt ad ima/ seu secunda assunt/ siue assunt aduersa. atq; cum id tibi expedire videtur qui solus sapientissimus es: veluti calcaris suffossione/ alit qua afflictiõe stimulas/ excitas/ torporem eximis diligentiamq; reparas. mira res: humilitas exaltatur/ & in summis detinet ne ruatur in præceps. immo in summis est humilitas: & in imis summitas. nam illa eleuat & superuehit ad summa. Et quemadmodũ grãde malum esset equo carere freno (nam continuo contumax factus excuteret vtile seruitij iugũ/ & quo ferret impetus/ nullam certam sequens viam/ inordinate ferretur/ vagaretur/ exspaciaretur/ neq; disceret vnq; aut sessori parere/ aut recta incedere) hoc pacto deme humilitatem: protinus contumax/ rebelliscq; efficere. suaue domini iugum excuties. recta non incedes. præcepta non disces. mandata non capesses. grauissima igitur pernicies esset humilitate carere. quod solers seruus tuus minime ignorans/ ingenue fatetur/ cum dicit. bonum michi quia humiliasti me: vt discam iustificationes tuas. immo et si afflixisti: etiam bonũ. nam sine calcari nullus equus bene currere: neq; puer ferme nouit sine virga probos mores bonasq; litteras perdiscere. 7

t ¶ Bonũ michi lex oris tui: super milia auri & argenti. Si nichil nostro verbo proferim9/ nisi quod concipimus: certe lex verbo dei enunciata/ diuina est cõceptio. & si lex principis est mẽtis eius ratio/ ad recte conuenientibus medijs gubernandum/ & gubernata ad bonũ dirigẽdum/ premium parẽti/ pœnam transgredienti statuẽs: & lex quoq; diuina/ mẽtis diuinę ratio erit/ qua conuenientissimis medijs gubernat/ & gubernata ad optimum traducit/ statuẽs nichilominus parẽti p̃miũ & transgredienti pœnam. huius enim illa symbolũ est/ illa typus: hęc exẽplar & veritas. & hęc & illa/ rationalia respicit capaciaq; mẽtis. nã neq; inanimis neq; mutis lex proprie posita est/ sed sola prouidẽtia dispẽsat. ergo si pro humana lege (quæ tẽporanea est) aut obseruata aut spreta/ gratia aut pœna debetur tẽporalis: pro diuina quæ æterna est/ gratia (quę obedientiæ prẽmium est) aut supplicium pro contẽptu/ iure debebitur ęternum. non enim ijs qui benefactrici legi tanq; medico sananti debitores existunt: aliud esse premium q; gratia potest. scripturę igitur & prophetarum oracula/ lex ipsa non sunt/ sed quędam legis expressio/ multo magis a lege differẽs q; scriptura a voce/ q; vox a conceptione/ q; vmbra a luce/ q; vestigium a veritate. non enim tua conceptio/ tua ratio aliud est a te deus. quo modo igitur vnus es & simpliciss̃im9: sic tua lex vna ac simplicissima est. tu immẽsus: tua lex immẽsa. tu inęstimabilis: quo pacto igitur tua lex ęstimabitur milibus appreciabilis metalli? O q; ergo vere dicitur. Bonũ michi lex oris tui: super milia auri & argẽti. q; vere astruxit sãctorũ tuorum vnus. Rex vnus apibus/ et dux vnus in gregibus/ & in armẽtis rector vnus: multo magis mundi es rector vnus. qui vniuersa quæcũq; sunt: verbo iubes/ ratione dispẽsas/ virtute confirmas. qui videri non potes: quia visu clarior es. qui compræhẽdi non vales: quia tactu purior es. qui nõ vales ęstimari: quia precio maior es. & ideo sic te digne æstimamus: dum te inæstimabilem ducimus. vnum/ est inconnumerabile/ inæstimabile: omnis multitudo/ ęstimabilis. Sed forte 8

milia auri & argenti meliora sunt eloquijs/ oraculis prophetarũ/ expressioneq; legis. At quomodo: cum illa terræ/hæc diuinę mẽtis sit fœtura? cum illa ne mortalem quidẽ vitam prorogare possint: hæc autẽ ducant ad inęstimabile bonum? miseri igitur sunt & vita indigni/ qui diuitias/ qui milia auri & argenti præponunt eloquijs tuis.

ADVERTE. Tertio versu. priusq; humiliarer ego deliqui: Hieronymus ex hebręo/ ãteq; audirem ego ignoraui. antecedentia ponit Hieronymus/interpretes consequentia. siquidem diuinam legẽ diuinaq; mandata cognoscere humilitatis causa est: ignorare profecto est superbiæ & contemptus occasio. & reuera diuina lex & diuina volumina deberent esse nostra carmina/ nostrę meditationes & iuges laudes toto tẽpore nostrę fugientis & momentaneæ peregrinationis in hoc stadio probationis nostræ. carmina hæc q̃ dulcia erunt in altero sæculo: q̃ amara q̃ luctifica Tibulliana & Catulliana & quæ eiusmodi sunt. Prima illa/ vitæ lectio. at impurorum authorum qui venerem olent/ cinędos/ & impia dęmonum flagitia/ sine quorum nominibus nullum carmen pulchrum putant/ nullum concinnũ/ nullum belle sonans/ crassius ingenium Phrygio illo Mida habẽtes/ carmina sunt mortis/ sed mortis secundę/ & perpetuæ mortis lectio. Hanc confessionem meam suscipiat deus ad meam & multorum salutem. ¶ Quinto versu. multiplicata est super me iniquitas superborum: Hieronymus ex Hebręo/ applicabant michi mendacium superbi. quasi hęc sit intelligentia: impingebant michi mendacium/ in me commẽtabãtur falsum. ¶ Eodẽ quinto versu. ego autem in toto corde scrutabor mandata tua: ex hebręo ego autẽ in toto corde seruabam præcepta tua. quo fit vt potius nobis legendum: ego autem scrutabar. ¶ Sexto versu. coagulatum est sicut lac cor eorum: Hieronymus ex hebręo/ incrassatum est velut adeps cor eorum. quod & melius putant/ q̃uis parum euariet intelligentia. prętenditq; id/ anima eorum hebes facta est: & dẽsus/ crassus/ supinus ac pinguis eorum sensus. ¶ Secunda particula eiusdẽ sexti versus. ego vero legem tuam meditatus sum: Hieronymus ex hebręo/ & ego in lege tua delectabar. lege analogię rectius hic delectabar q̃ meditatus sum. nam coagulari aut incrassari & dilatari quod in se claudit delectari opposita sunt. siquidem qui delectatur/ dilatatur: & maxime qui delectatur in ijs quæ spiritus sunt. quare per id quod interpretes tradiderunt/ nobis intelligendum est perinde ac si diceremus/ ego vero in lege tua dilatatus sum. & hęc animæ dilatatio/ est ex meditatione legis diuinę ampla in deum charitatis effusio. ¶ Octauo versu. bonum michi lex oris tui. ex hebręo accõmodatior sermo: melior michi lex oris tui/ vt totus versus hoc pacto intelligatur/ melior michi lex oris tui q̃ milia auri & argenti.

i 1 Ioth.

MAnus tuę fecerũt me & plasmauerunt me: da michi intellectum & discam mãdata tua.

Principium.

MAnus tuę fecerũt me et plasmauerunt me: da michi intellectum vt discam mandata tua.

MAn⁹ tuæ fecerũt me & plasmauerunt me: doce me & discam mandata tua.

X

i 2 Ioth.

Qui timent te videbũt me & lętabuntur: quia in verba tua superspera ui.

Principiũ.

Qui timent te videbũt me & lętabuntur: quia in verbo tuo speraui.

Qui timent te videbũt me & lętabuntur: quia sermonem tuum expectaui.

i 3 Ioth.

Cognoui domine quia ęqtas iudicia tua: & veritate tua humiliasti me

Principium.

Cognoui domine quia æquitas iudicia tua: & ī veritate tua humiliasti me.

Scio domine quia iustum iudicium tuum: et vere afflixisti me.

i 4 Ioth.

Fiat misericordia tua vt consoletur me: secundum eloquiũ tuũ seruo tuo.

Principium.

Fiat nunc misericordia tua vt cõsoletur me: secundum eloquium tuũ seruo tuo.

Sit obsecro misericordia tua in consolatione mea: sicut locutus es seruo tuo.

i 5 Ioth.

Veniant michi misera-

Principium.

Veniant michi misera-

Veniant michi miseri-

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
118	tiones tuę & viuã:quia	tiones tuæ & viuã:quia	cordię tuæ & viuã:quia
Ogdoas.	lex tua meditatio mea	lex tua meditatio mea	lex tua delectatio mea.
10	est. Ioth.	est. Principium.	¶
Manus tuę			
16	C onfundantur ſuperbi quia iniuſte iniquitatem fecerunt in me:ego autem exercebor in mãdatis tuis. Ioth.	C onfundantur ſuperbi quia iniuſte iniquitatem fecerunt in me:ego autem exercebor in mãdatis tuis. Principium.	C onfundantur ſuperbi quoniam inique contriuerunt me: ego autẽ loquar in præceptis tuis. ¶
17	C ōuertantur michi timentes te: & qui nouerũt teſtimonia tua Ioth	C ōuertãtur ad me q̃ timẽt te:et q̃ nouerũt teſtimonia tua. Principiũ	R euertãtur ad me qui timent te: & qui ſciunt teſtimonium tuum. ¶
18	F iat cor meũ immaculatum in iuſtificatiõib9 tuis:vt non confundar.	F iat cor meũ immaculatũ in tuis iuſtificatiõibus: vt non confundar.	F iat cor meũ perfectũ in præceptis tuis:vt nõ confundar.

DECIMAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

1 ¶M anus tuæ fecerunt me & plaſmauerunt me:da michi intellectum & diſcam mandata tua. Si picta imago viueret & tangeret ſuum pictorem/non tamen pulchritudinem agnoſceret/quia non haberet ſenſum lucis/ & precaretur artificem/tu vitam/tu tactum michi dediſti/da viſum quo te videam:nonne artifex ſi poſſet oculos illi elargiretur & indulgeret/quo a ſua imagine cognoſceretur? Tu conditor omnium rerum omnipotens es/ tu es ens entium/vita viuentium/ſenſus omnia permeans/ratio cuncta gubernans/& intelligẽtia omnia ſciens. tuæ manus hominem fecerunt: verbum tuum & ſpiritus tuus plaſmauerunt & ornauerunt. tu eſſe illi largitus es/& nobiliſſimũ quidẽ omnium eorum quę in viſibili mundo ſunt. tu vitã/ſenſum/rationem operi admolitus es: illi tamen deeſt ſenſus pulchritudinis tuæ agnoſcendæ. nam tametſi te O pulcherrime rerum/ ratio aliquo pacto attingat: cæca tamen palpat. quid igitur facies? imago tua/plaſmatura tua te precatur/ad te auide clamat. manus tuæ domine fecerunt me & plaſmauerunt me: da michi intellectũ/ vt diſcam mandata tua. da michi domine qui finxiſti me lucis tuæ viſum/ da pulchritudinis tuæ ſenſum/da michi intellectum/ non vt ſtatim ad tãtę maieſtatis admittar aſpectũ/ ſed vt primum diſcam tibi ſeruire/tibi in illa luce famulari/ vt diſcã volũtates & beneplacita tua. tu es omnipotens artifex/tuum velle eſt tuum poſſe/ tuum dicere eſt facere. quid facies? certe tu benefactor immenſe qui omnia gratis es largitus/ nunq̃ vt tua conſũmatior fiat imago tibiq; euadat ſimilior/illud denegabis rogatus. 2

1 ¶Q ui timent te videbunt me & lętabuntur: quia in verba tua ſuperſperaui. Cum ſeruus dominum quippiam precatur quod verbo pręſtare poteſt/ & agnoſcit ipſum benigniſſimum & ad elargiendum propenſum: magna ſpe verbi eius ducitur/& optat vt amici domini ſic eum ſperantem agnoſcant/& gaudeant q; tãta ſpe domini erigatur. Tu vero rerum ęterne conditor: dominus ille es qui verbo omnia potes. & te precata eſt imago tua/ factura tua/fidelis ſeruus tuus: vt intellectum quo mandata tua diſcat illi indulgeas. benigniſſimus es/liberaliſſimus es. rite igitur in verbo tuo non ſolum ſperare ſed ſuperſperare debet: vt ſpes eius ſit ſpe omni alia maior. vt & amor tui/& tui timor debẽt alium quẽcunq; longo interuallo exuperare timorẽ & amorẽ. Et quidni optet: vt alij ſerui tui/ ſui autem conſerui te timentes & amãtes/ illum videant ſuperſperantẽ & omni certitudine certius expectantẽ ſuperbonum verbum tuum. quod illi elargietur tuę lucis intellectũ et ſciẽtiam mandatorum tuorum. & idipſum videtes conſerui/conſolẽtur: ſpẽ ſuam ad te qui ſolus optimus es roborantes & etiam decetero valentius erigentes. 3

1 ¶C ognoui domine quia æquitas iudicia tua: & in veritate tua humiliaſti me. Bonitas tua ſuperbone domine quæ deſyderium omne ad ſe mouet: non excluſit precantẽ/ non fefellit ſperantem/non fruſtrata eſt expectantẽ. quomodo enim excluderet: quæ omnia intra ſe continet. falleret: quæ eſt omne bonum. fruſtraretur: quæ omnia deducit ad effectũ. verbũ igitur tuum ſuperſperanti ſeruo tuo petitum indulſit intellectum: & repẽte factus eſt ſciẽs. non enim ad docendum tempore eget. nam ſi ſenſibilis lux momẽto res carneis obtutib9 manifeſtat: quanto magis tua lux ſpiritualibus mentium luminibus mandata tua ocyſſime

reuelat. quod illustrationis beneficium agnoscens seruus tuus: in hunc clamorem prorupit. cognoui domine quia æquitas iudicia tua: & in veritate tua humiliasti me. quomodo enim cognouisset: nisi sensum cognoscendi tribuisses? Et mira domine tua doctrina: quæ protinus infusa/in veritate tua humiliat. sic enim humilitas & tua doctrina sunt nexa: vt ad nullum respicias nisi ad eum quem doces & humilias. ad quem (ais) respiciam: nisi ad humilem & trementem verba mea? nam cum tu sis summa lux: tuum respicere est illuminare/& in veritate humiliare.

i ¶ Fiat misericordia tua vt consoletur me: secundum eloquium tuum seruo tuo. Qui vere humilis est: vere cognoscit/& idem vere amat. verus autem amor vehementer perstrigit amantem. languet volens: & vult languens. & cum aqua extinguat ignem: lachrimæ tamen pascunt amorem. Hinc amatus absens desyderio sui flagellat amantem. & quanto magis flagellatur amans: vehementius amat. quid enim aliud amor (ipso superdiuino & solo amabili absente amato) nisi sanus languor/& sanitas languens/ nisi mors viuens & vita moriens? fortis est (inquit) vt mors/ dilectio tua. hac vero de causa si quis contemnit/si quis transgreditur/si quis offēdit quem diligit anima eius: nouus luctus/noua afflictio/mœror mœrori nouus/& dura vt infernus surgit æmulatio. quid igitur faciat in veritate humiliatus: nisi clamet/nisi totis viribus ad amatum suum misericordiæ fontem vociferetur? fiat misericordia tua vt consoletur me: secundum eloquium tuum seruo tuo. O superamabilis miserere nimis afflicti/miserere nimis impatiēter amantis/ tu verbo virtutis tuæ omnia fers/verbo me illuminasti/verbo me humiliasti/verbo me inflammasti: tu verbo tuo pariter meo medere languori. 4

i ¶ Veniant michi miserationes tuę & viuam: quia lex tua meditatio mea est. Oculus sanus non indiget collyrio/sanę tibię fomento/ sani humores cathartico: solus sanus amor indiget medico. sed quæ medicina leuet amantem/quē hinc amor/hinc æmulatio ad mortem vsq; torquent? Sola amati miseratio. Quapropter ad te clamat quem facis amore tui languere & zelo torqueri amatorum misericordissime: veniant michi miserationes tuę et viuam/quia lex tua meditatio mea est. quid est enim lex tua: nisi bonæ volūtatis tuę placita? illa amat/illa meditatur/illa cogitat. quę vis/illa sola vult. quomodo enī aliud vellet: qui volūtatē nō habet? dedit enī tibi velle suū. ergo velle nullū habet: nisi solū velle tuū. 5

i ¶ Confundantur superbi quia iniuste iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis. Ad te iterum clamat seruus tuus/qui es super omnia & solus ab omnibus amandus: præsente vita viuimus. ergo si veniant miserationes tuæ & viuam: tu præsens eris qui es amantium vita/& medicatū erit amori. nam quod torquet absentia: præsentia sanat. sed nondum medicatum erit æmulationi. nam superbi sunt: qui te contēnūt/ qui repellunt iustificationes tuas/ qui dicunt vias tuas nolumus. illi sunt qui iniusto mœrore me confecerunt/tristitia macerauerunt/retardarunt cursum meum ad te. ergo confūdantur superbi quia iniuste iniquitatem fecerunt in me: ego autē exercebor in mandatis tuis. confundantur potius quia superbe egerunt in te: & ideo iniuste afflixerunt me. & hoc amoto ęmulationis pondere: expeditus exercebor in mandatis tuis. quomodo enim fieri potest vt onustus & grauissima quidem mole/nisi prius exoneratus/ocyus ad te properet? Hunc sola oneris absentia leuat: quē præsentia grauat. sic amor & æmulatio ex opposito lædunt amantem. 6

i ¶ Conuertantur michi timentes te: & qui nouerunt testimonia tua. Natura boni est/præsens iuuare: mali vero contra/præsens lędere. O q̄ graue igitur malum est superbia: q̄ præsens tam grauiter eum lędit quem nulla alia fere lædere possunt. siquidē diuinum amatorem pœnę non lędunt/sitis/fames/vigilię/nuditates/paupertates/ propriį cōtemptus/cō tumelię/irrisiones non offendunt: sola superbia/soli eum lędunt superbi. non quia in illū: sed quia in te qui es summus amor/ superbi sunt. iccirco tantum a se malum petit auferri. sed quomodo auferretur nisi ipsorum absentia/& dissimiliū p̄sentia? tenebræ enī si absint: succedit claritas. Et qui sunt illis dissimiles: nisi qui timent te & nouerunt testimonia tua? Quapropter seruus tuus vt eū oī ex parte a malo liberes/cōiungasq; bono te supplex hoc pacto precatur. Conuertantur michi timentes te: & qui nouerunt testimonia tua. veniant ad me & cum illis viuam & conuersor: qui norunt adimplere mandata tua. 7

i ¶ Fiat cor meū immaculatum in iustificationibus tuis: vt non confundar. Diuinꝰ amor puritate viuit & in amenitate deliciatur. hymnis/cantilenisq; amoris nulla harmonia maior. redolētia eius nullus odor flagrantior. aspectu eius nulla lux fulgidior. gustu eius nulla dulcedo dulcior. attactu eius nulla mūditia purior. Merito igit̄ si quis in cōspectu amo- 8

GALL. ROM. HEB.

ris apparet inquinatus: protinus repellitur/retruditur/cõfunditur. ſolicitus igitur eſſe debet qui amat: vt nitidus omni ex parte & mundus appareat/& cor gerat mũdiſſimum, nã illud offert amori,& dum illud offert: ſeipſum offert totum. quare fidus amans ſummũ pcatur amatum/qui ſolus nouit ex immũdis facere mundos/fiat cor meum immaculatum in iuſtificationibus tuis/vt non confundar. nam ſi inquinatus apparuero: confundar. et nſi tu ipſe mundaueris: nichil tibi offerri poterit/quod non ſit immundum.

ADVERTE. Secundo verſu. qui timent te videbunt me & lætabuntur. videtur hic potiꝰ optandum q̃ aſſerendum vt ſic intelligatur/qui timent te videant me & lætentur. nã multi timent deum qui prophetam diuino igne calentem non viderunt. optabat tamẽ a timoratis videri/vt eius exemplo firmarentur & ſpirituali complerentur gaudio. quod & ſequẽtia verba fiat/veniant/confundantur/conuertantur & huiuſmodi reliqua inſinuant. Sed hebræorum mos eſt æque per futurum indicatiui modi optare vt aſſerere. verũ hęc latinorum conſuetudo non eſt: cum aſſerendi & optandi alium & alium modum habeant. hinc interpretes frequenter hæc confundunt: & optare videntur cum ſit aſſerendum/ & asſerere cum ſit optandum. nam quæ ad prophetiam pertinent/ſummopere aſſertionẽ: quæ ad orationem/ q̃plurimum optationẽ expetunt. ¶ Septimo verſu. conuertantur michi timentes te. rectius/conuertantur ad me. ex hebrẽo/reuertantur ad me qui timent te.

XI

Caph. Manus.

c1 DEfecit in ſalutare tuũ anima mea: in verbum tuum ſuperſperaui. Caph.

DEfecit in ſalutari tuo anima mea: et in verbo tuo ſperaui. Manus.

DEfecit in ſalutare tuũ anima mea: verbum tuum expectaui.

c2 Defecerũt oculi mei in eloquium tuum: dicentes quando conſolaberis me? Caph.

Defecerũt oculi mei in eloquium tuum: dicentes quando conſolaberis me? Manus.

Conſumpti ſunt oculi mei in verbum tuum: dicentes quando conſolaberis me?

c3 Quia factus ſum ſicut vter in pruina: iuſtificationes tuas non ſum oblitꝰ. Caph.

Quia factus ſum ſicut vterĩ pruina: iuſtificationes tuas nõ ſum oblitus. Manus.

Et cũ eſſem quaſi vter in pruina: pręcepta tua non ſum oblitus.

c4 Quot ſũt dies ſeruí tui: qñ facies de perſequẽtibus me iudiciũ? Caph.

Quot ſũt dies ſeruí tui: qñ facies de perſequentibꝰ me iudiciũ? Manꝰ.

Quot ſũt dies ſeruí tui: quãdo facies i perſequẽtibus me iudicium?

c5 Narrauerunt michi iniqui fabulationes: ſed nõ vt lex tua. Caph.

Narrauerũt michi iniq fabulationes: ſed nõ ita vt lex tua dñe. Manus.

Foderunt michi ſuperbi foueas: quę non erãt iuxta legem tuam.

c6 Omnia mandata tua veritas: iniqui pſecuti ſũt me/adiuua me. Caph.

Oĩa mandata tua veritas: iniqui perſecuti ſũt me/adiuua me. Manus

Oĩa mãdata tua vera: falſo perſecuti ſunt me/auxiliare michi.

c7 Paulominus conſummauerunt me in terra: ego autem non dereliqui mãdata tua. Caph.

Paulominus conſummarunt me in terra: ego vero non dereliqui mandata tua. Manus.

Paulominus conſumpſerunt me in terra: ego autem non dimiſi pręcepta tua.

c8 Secundũ miſericordiã tuã viuifica me: & cuſtodiã teſtimonia oris tui.

Secundũ miſericordiã tuã viuifica me: & cuſtodiã teſtimonia oris tui.

Secundũ miſericordiã tuã viuifica me: & cuſtodiã teſtimoniũ oris tui.

VNDECIMAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

c ¶ Defecit in ſalutare tuum anima mea: & in verbum tuum ſuperſperaui. Mirabilis deus qui fingis laborem in præcepto, præcepiſti enim te amare, te autem in hoc mundo amare:

fieri nō poteſt ſine labore/& magno quidem labore. nam te decet omnis ſuperexcellentia amoris. talis autem amor qui omnem alium excedit amorē: præſente te amata fruitur. & ſecundū excellentiam amoris/is qui amat oppletur gaudio. quare ſi multū ſupra ſe fuerit amor/plenitudinē gaudij amans non ferens deficit/& labitur in extaſin. Et quēadmodū qui abſorbetur a luce/lucet luce quā non capit: ita qui abſorbetur a gaudio/quieſcit quic te quam exprimere non ſufficit. vbi autem ſenſim ſe ſubſtrahit qui amatur: relinquitur amans ſibiipſi/ex ineffabili quietudine ad inquietudinem relabens. Et vt ſatiatis cibo/abſentibus copijs ſenſui redit deſyderiū cibi: ita rurſum creſcit deſyderiū amoris/ & longa abſentia/ſemper inualeſcit. & qui amat torquetur & languet: & ſolū id habet q̄ in amato ſperat. neq; enim ab altero poteſt eſſe ſua ſalus. Q̄z ſi res nimis in longum protelatur: magnitudine deſyderij victa mens amantis cōcidit. & ex oppoſito: labitur in extaſin. ex qua veluti ex grauiſſimo mortis ſōno ad ſe rediens/ſpe tamen ſemper freta/queſtus ſuos promit ante amatum: quē certo ſcit ſe videre non videntem/& certo audire cui ſe fecit abſentem. & quid is facit qui ad te clamat/defecit in ſalutare tuum anima mea/ & in verbū tuū ſuperſperaui? certe queſtus ſuos & labores quos ex amore paſſus eſt O vnica amantium ſpes: ante te ponit & collocat. quē ſola ſpes tui: ne prorſus concidat/et fouet et ſuſtentat.

c ¶Defecerunt oculi mei in eloquium tuū: dicētes quādo conſolaberis me? Qui ſunt oculi 2
ſpiritualiter amantis: niſi memoria/intelligentia/ voluntas? memoria ad retinendum. intelligentia ad contemplandū. & voluntas ad amandū. memoria præſentiam/intelligētia illuminationem/& volūtas affectat fruitionem. ſolus qui eſt implet memoriā/ veritas intelligētiā/bonitas voluntatem. ſubſtrahe igitur qui eſt/veritatē/bonitatē: oculi illi inopes ſunt & vani. atqui vt corpus inedia conficitur & tabeſcit: hunc in modum & hæ vires/ſi diu deſeruntur inanes. ergo qui verbo omnia potes: refice hos oculos ad te ſuſpiciētes. ne cogas te afflictim depereuntem aſſidue dicere/defecerunt oculi mei in eloquiū tuum/ dicentes quando conſolaberis me?

c ¶Quia factus ſum ſicut vter in pruina: iuſtificationes tuas nō ſū oblitus. Vt vter in pru 3
na rugatur/ vt in fumo nigreſcit/contrahitur/ſiccatur: haud ſecus amantis cutis rugata/ ſquallida/contracta/ſiccata /ſpiritualē monſtrat amantem. hic enī color et hæc habitudo (tantiſper dum amatus abeſt) tales decet amantes. & q̄uis talis ſit: non tamen amati obliuiſcitur iuſtificationes. ſi enim mulier cuius abſentis viri caſto pectus ardet amore/dū lōge alicubi abeſt/domi ſquallida ſedet/ cultum negligit/contrahitur/areſcit/iugiter mādatorum mariti meminit: quid faciet diuinus amās/dū tādiu abſentis amati præſtolatur aduentum? ſi ſe comit/ornat/crinem pectit/cutem curat/delicijs fruitur: nonne abſentem negligit/aut alium amat? & amplius non verus: ſed fictus erit amator. & quomodo etiā dicere poterit: quia factus ſum ſicut vter in pruina/iuſtificationes tuas non ſum oblitus?

c ¶Quot ſunt dies ſerui tui: quando facies de perſequentibus me iudicium? O deus qui tē 4
pora in tua poteſtate ponis. cuius anima deficit/oculi conſumpti ſunt/cutis denigrata exaruit/qui ſpem ſuam in te ſolū retinuit/nullius vnq̄ mandatorum tuorū oblitus/ interim ab inimicis tuis grauiter laceſſitus/grauiora perpeſſus: dum petit quot ſunt dies ſerui tui/ quando facies de perſequentibus me iudicium? is duo a te petit. vnum/quot ſunt dies ſerui tui/quot adhuc ſuperſunt dies illi dum eum viſitabis/dum conſolaberis. alterum quādo facies de perſequentibus eum/iudicium? quando aduerſarios eius immo tuos iudicabis? ſi vel illi tātulū cognoſcere p̄ſtabis: q̄plurimū dū cōſolationē tuā differs/ipſū leuabis?

c ¶Narrauerūt michi iniqui fabulationes: ſed nō vt lex tua. Quid placet amāti niſi audire 5
de amato? qui ſi ſolus placet: de cæteris audire diſplicet. & ſi aliorū ſermo de eo gratus eſt: q̄gratus eſſe debet qui ex ore ei⁹ de eo eſt? Is autē de eo ex ore ei⁹ ſermo: lex eius eſt. ergo nichil audire amanti lege eius gratius eſſe poteſt. Sed ſuperbi & iniqui de quibus loquūtur? hi de cumulādis nūmis/illi de fluxis honoribus/alij de opiparis dapib⁹/alij de fœdis voluptatibus. nullus ſermo de eo ſolo qui vere eſt amandus: adeo vt horum faſtidio & præ indignatione/ſpiritualis amans exclamare cogatur. narrauerunt michi iniqui fabulationes: ſed non vt lex tua. nam cætera præter eius legem/ aut illi adminiculantia: futilia ſunt & vana. et tanto magis ſi legi tuæ aduerſantia: vt prauæ hæreſeos dogmata.

c ¶Omnia mandata tua veritas: iniqui perſecuti ſunt me/adiuua me. 6

c ¶Paulominus conſūmauerunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua. Deus 7
qui omne altum īclinas/& humile exaltas: parum eſſet ſuperbos de alijs loqui ac alia ꝓbare/niſi etiam conarentur tua improbare/tuos perſequi & affligere. tua autem improbare nō poſſunt: quia ōnia mandata tua veritas. & vt lux tenebras: ita ilico extrudit & effu-

118 gat omne falsū tua veritas. fortis igitur est & insuperabilis tua veritas. sed seruus tuus te
Ogdoas. absente/vel potius absentante(quomodo enim abesses qui vbiq; es & oībus ades?)tādiu
11 langues/tantum ab hostibus lacessitus/impetitus/afflictus: debilis est. quapropter cogitur
Defecit in. ad opem tuam confugere/suppetias implorare/& sic ad te vociferari. Oia mādata tua ve-
12 ritas: iniqui persecuti sunt me/adiuua me. Paulominus consūmauerunt me in terra: ego
autē nō dereliqui mandata tua. Certe dñe tu hęc sinens/dissimulans/differens: seruos tu-
os nō reprobas/sed probas. & similis es regi(si quis vnq̄ talis fuerit)gēmulā gestanti/quā
cū manu claudit/nulli suorū est visibilis/oīm tamē factorū spectator/probator proborū/et
improborū reprobator. cui oēs sunt prędentes: ipse vero oībus absens vel potius se absen
tans. haud modo dissimili dñator æterne cū vis te absentas/oīm spectator/,pbator/repro
bator: & oēs sēper tibi præsentes. verū tu tūc etiā omnibus prędens: sed occulte prędens.
quid enim absentare aliud significet: q̄ te prędentem esse/sed occulte prędentem qui nulli
potes abesse?

c ¶Secundū misericordiā tuā viuifica me: & custodiā testimonia oris tui. Tu domine im- §
mensus es & infinitus. & a quonā infinitū moueri potest? proculdubio a solo infinito. er-
go cum tu succurris & adiuuas: lachrimę/suspiria/languores/extases/perpetes vigiliæ/
squallores/contabescentiæ/zeli/hostium persecutiones/afflictiones/afflictorū ad te eiula-
tiones & id genus permulta/iure non te mouent. sed cum hæc assint: te mouet tua miseri-
cordia quæ est infinita. Et contra/cū quos punis & iudicas: non te mouent contēptus/in-
iurię/transgressiones & horrēda flagitia: sed cum hæc assint/te mouet tua infinita iustitia.
Quod cognoscens seruus tuus/non illa quæ affectus mouerent humanos/vt te moueant
āte te repræsentauit: sed vt cū illa assint/te moueat misericordia tua/te precatur. secūdū
misericordiā tuā viuifica me(inquit)& custodiā testimonia oris tui. custodiuit in absentia
vt in morte: custodiet in præsentia vt in vita. tu es illi vita. tu enim es certe(vt quidam et
recte & vere ait)qui amas vt charitas/qui viuificas vt vita/incōprahēsibilis vt infinitas/
regnans vt maiestas/iudicans vt æquitas/qui operaris vt virtus/qui vt lux reuelas/qui
vt misericordia subuenis/succurris vt pietas/assistis vt salus/cōsummas vt fœlicitas.
ADVERTE. Primo versu. defecit in salutare tuū anima mea. verbū CALETAH hic po-
sitū in principio siue CALAH/apud Hebręos latā habet significationem: deficere/quie-
scere/consumi/finire/cōpleri/perfici/deleri significans. iuniores addunt insuper cōplace-
re & delectari. quapropter & intelligi posset consummata est & perfecta anima mea in sa-
lutari tuo. nam ipse salutaris/oīm finis & consūmatio est/& illius consūmationis & perfe-
ctionis/spes causa subiungitur. Hieronymus & interpretes prima vsi sunt significatione.
quem sensum quartus versus/defecerūt oculi mei in eloquium tuum efflagitare videtur.
Sed forte dicet quispiā quo pacto spes causa defectionis subnectitur: cū spes potius videa
tur nos alere & sustinere ne deficiamus? Verū hæc argumentatio in Hieronymū nō pro-
cedit: qui particulam causę nullā subiunxit. at pro interpretibus id forte ex prouerbijs Sa
lomonis afferre quis posset: spes quæ differtur affligit animam. & quid afflictio si vrgens/
si vehemens sit/efficit: nisi defectionē? & de longa spe & expectatione salutaris affligente
animam zelantis hic esse sermonem. alij intelligunt/delectata est in salutari tuo aīa mea.
neq; spes male subnecteretur causa. nam bonū quod speramus: quanto maius & diuinio/
tanto nos magis delectat. ¶Tertio versu. quia factus sum sicut vter in pruina: Hierony-
mus ex hebręo/& cum essem quasi vter in pruina. & cū/rectius dici videtur q̄ quia: ne pri-
ma particula subsequentis particulę causa assignari videatur. & sunt qui censent nō i pru
ina sed in fumo potius dicēdum(tametsi interpretes dixerint in pruina/quos videtur Hie
ronymus secutus)id existimantes vtrem in fumo contrahi/corrugari & deficere potius q̄
in pruina. ex pellibus enim animalium vtres(vt adhuc hircorū & caprarū in plerisq; locis
fit)confici solebant. Adde q; in canticis cāticorum quod hic ponitur vocabulū/fumus in-
terpretatur: vbi dicitur/sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ. ¶Quinto versu. narra-
uerunt michi iniqui fabulationes/sed non vt lex tua. paulo aliter ex Hieronymo/fode-
runt michi superbi foueas: quę non erant iuxta legē tuā. intellige omnē hæresin & sermo-
nē a deo & diuina lege exorbitantē aut alienantē/foueā esse: quam superbi/et suo sensui
innitentes foderunt ad precipitia plorū. & hoc ipsū intellexerūt interpretes cum dixerūt/
narrauerunt michi iniqui fabulationes. quæ si lex diuina saluat(cum illę non sint vt lex di
uina: sed potius aduersę & contrarię)proculdubio perdunt & interimūt. quanto igitur ani
mo/quanta diligentia huiusmodi foueę a nobis vitandæ sunt & fugiendę?

GALL.	ROM.	HEB.
11 IN ęternum domine: verbū tuū permanet in cœlo. Lamed.	IN ęternum domine: ꝑmanet verbū tuū in cœlo. Disciplinę.	IN ęternum domine verbum tuum perstat in cœlo.
12 In generatione & generatione veritas tua: fundasti terram & permanet. Lamed.	Et in sæculū sæculi: veritas tua. Disciplinæ.	In generatione & generatione fides tua: fūdasti terram & stat.
13 Ordinatiōe tua perseuerat dies: quoniā omnia seruiūt tibi. Lamed.	Fūdasti terram & permanet/ordinatione tua perseuerant dies: quoniam omnia seruiunt tibi. Disciplinæ.	Iudicio tuo stant vsq; hodie: quia omnia seruiunt tibi.
14 Nisi q̄ lex tua meditatio mea est: tūc forte perijssē in humilitate mea Lamed.	Nisi q̄ lex tua meditatio mea est: tūc forsitan perijssem in humilitate mea. Disciplinę.	Nisi q̄ lex tua delectatio mea: forte perijssem in pressura mea.
15 In ęternum non obliuiscar iustificatiōes tuas: quia in ipsis viuificasti me. Lamed.	In ęternum non obliuiscar iustificationes tuas: quia in ipsis viuificasti me. Disciplinæ	In sempiternū non obliuiscar p̄ceptorū tuorū: quia per ipsa viuificasti me.
16 Tuus sum ego / saluū me fac: quoniam iustificationes tuas exquisiui Lamed.	Tuus sum ego/saluum me fac: quia iustificationes tuas exquisiui. Disciplinę.	Tuus ego sū/ salua me: quoniam prę̄cepta tua quęsiui.
17 Me expectauerunt peccatores vt perderēt me: testimonia tua itellexi. Lamed.	Me expectauerūt peccatores vt perderēt me: testimonia tua intellexi. Disciplinę.	Me expectauerunt impij vt perderent me: testimonium tuum consyderabo.
18 Omnis consummationis vidi finem: latū mā datum tuum nimis.	Omni consummationi vidi finem: latum mandatum tuum nimis.	Omnis consūmatiōis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.

DVODECIMAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

1 ¶ In ęternum domine: verbū tuū permanet in cœlo. Rex cœli & terræ: ibi permanet verbū tuū/ vbi semper impletur præceptū tuū. sed vbi semper impletur: nisi in cœlo? vt enim semper lucidū est/ nichil in suo motu sustinens aduersum/ vices suas incessanter similiq; modo perageńs/ lucem caloręq; propagans/ in hoc præceptū tuū iugiter implens: nō aliter cœli habitatores tua luce semper radiati/ nichil quo minus tuū verbū impleant/ sentiunt aduersi/ nichil reluctaminis/ nō affectus disturbant/ nō diuellunt/ nō distrahunt/ nō afflatus spirituū noxij alio quopiā propellunt/ nō aliud placet spectaculū. te solū suspiciunt & admirantur. functiones suas iugiter irrequieteq; & diuiniformiter peragunt: & inferioribus imparticipatæ tuę lucis cognitionē amorēq; transfundunt. illic amor viuit voluptate: nam amato fruūtur. quid est enim fruitio: nisi amoris in amato voluptate nutritio? hic autem viuit dolore: vbi non permanet verbum tuum. illic amor est in regno suo: hic autem in exilio. Quantum ergo precari deberent amatores tui adhuc exilio detenti/ nobis adueniat regnum tuū/ vt tu qui per te bonus es docuisti esse orandum. q̄frequenter sacratissimę instructionis diuinissimi oris tui particula/ eisdem repetenda: fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra/ vere id confitentibus/ in æternum domine verbū tuū permanet in cœlo. & cognoscentibus hic incoari: illic autem consummari amorem tuum. 1

1 ¶ In generatione & generatione veritas tua: fundasti terram & permanet. Sed quo modo se excusabunt qui sunt in terra: q̄ nō iugiter custodiant verbum tuum? quia vt omniū oculis facis illucere solem tuū: eque lex tua/ fides tua/ veritas tua/ omni nationi aperta est/ 2

quę vere est illuminatrix mentium. Et qui se soli committit/illuminatur & incalescit: sic & qui se veritati tuę committunt/illuminantur & incalescunt.illuminantur:ad cognoscendũ & custodiendũ verbũ tuum.incalescunt:ad te qui solus es semper superamandus/diligendũ.Q̃z si qui orto & alto iã sole in obscuro loco rigent: nõ iniuria solis/sed eorũ ignauia qui ad lucem nolunt respirare.haud aliter si qui in vniuersa terra transgrediuntur preceptũ tuũ:non tua culpa/sed illorũ est ignauia/qui nolũt ad tuam veritatẽ vbi ipsa lucet/calefacit & viuificat oculos mentis admouere. nam in generatione & generatione veritas tua:fundasti terram & permanet.ad hoc profecto fũdasti terrã & permanet: vt in ea/quemadmodũ in cœlo/verbũ tuum semper permaneret.sed illic in veritate: hic in vestigio & ænigmate.illic in aperta luce:hic in fidei subrutilatione.illic in fruitione:hic in spe/& certa fruitionis expectatione.illic vt in summo montis vertice:hic vt in ima mõtis valle.illic vt in regno:hic vt in regni suburbio.hic vt in atrio: illic vt in templo sancto tuo.

1 ¶Ordinatione tua pseuerat dies:quoniã oia seruiũt tibi. Q̃z̃ęci hoies & q̃lucida veritas 3
tua dñe virtutũ/q̃sectanda/q̃amplectanda?Nõ solũ terra stat & permanet: sed & ordinatiõe sua perseuerat dies/quoniã oia seruiunt tibi.& mũdus perdurat: vt impleatur verbũ tuũ.ad hoc enĩ ipsum oia seruiunt & famulantur tibi.si enĩ terreni principis præceptũ tãtũ potest vt terrena saluet loca:& oia ĩ illis ad præceptũ eius habeãtur accõmoda/alioqui præcepto cessante abeunt neglecta: quomodo mundi opificiũ (in quo tu sapientissime & maxime regũ tot collocasti cultores)quomodo inquã nõ perseuerat/nõ saluaꝫ ad tua iussa capescẽda?quomodo nõ oia ad idipsũ famulantur?at quia corporalia/instrumenta sũt ad seruiendũ tibi in peregrinatione: quãdo nõ amplius requires obsequia peregrinorũ/sed oẽs ciues erunt(ijs exclusis qui perpetuo exulabũt) corporalia transibũt:aut mutabũtur ĩ spiritualia.vt(si magnis licet cõparare parua)eruca in necydalũ:aut cinis teter/in translucidũ vitrũ.quatenus cultoribus/-oibus quidẽ spiritualibus:spiritualia sint & instrumenta.

1 ¶Nisi q̃ lex tua meditatio mea est: tunc forte perijssẽ in humilitate mea. Verbũ tuũ/lex 4
tua/pręceptũ tuũ dñe/qui verbo tuo cõdidisti vniuersa & cõdita seruas:vnũ sunt. quare si verbi/si pręcepti tui obseruãtia terrã saluat & mundũ:quid mirũ / si quis cũ humiliatur/cũ premitur/refugit ad legis tuæ & p̃cepti tui quo saluetur medicamẽtũ?& quid nã illud? certe legis tuę meditatio & exercitatio.quod enĩ potest saluare totũ:quomodo nõ valebit saluare & mẽbrũ?quã si nõ meditaretur/si hoc ipso exercitio nõ cõsolaretur/roboraretur/firmaretur:aduersus insultus & pressuras nõ sufficeret/sed tandẽ cederet/deficeret/ac succũberet.& quomodo etiã si legẽ tuã negligeret aut omitteret/nõ periret?cũ a lege tua deficere:sit a via/veritate & vita deficere.enĩuero q ab his deficit:a te q vita æterna es deficit/& p falsitatis tenebras ruit ĩ mortẽ/ĩ ęternũq; perit.quapropter non ab re ꝓpheta seruus tuus de se nimirum astruxit: nisi q̃ lex tua meditatio mea est: tunc forte perijssem in humilitate mea.

1 ¶In æternũ nõ obliuiscar iustificatiões tuas:quia in ipsis viuificasti me. Si quispiã medi 5
cus medicamen nosset/quo quis se vendicare posset a morte temporali: vbi quis illud didicisset/nunq̃ vellet mãdare obliuioni.tanto magis si quis scit quo pacto a sẽpiterna morte possit defẽdi & vita semper viuere:nunq̃ debebit illius obliuiscĩ.et quid nã est quod semper viuere facit?certe obediẽtia & mãdatorũ tuorũ obseruantia.quid mori?eorundẽ transgressio.didicerat primus parens vnde sẽper viuere potuit(pietas enĩ diuina/vt pijssimus medicus eũ prædocuerat)& in præcepto seruando iustificationẽ implebat/& dei viuificabaꝫ obedientia.O si mãdata tua fixisset cordi/& firma animi dixisset sentẽtia:in æternũ nõ obliuiscar iustificatiões tuas/quia in ipsis viuificasti me/nũq̃ in miserã ruisset mortẽ et ĩnumeris malis infœlicẽ prolẽ/vniuersã posteritatẽ suã reliquisset obnoxiã. infœlicẽ inquã:nisi quã terrenus pater perdidit/ resumat obediẽtiã & cordi figat nõ obliuiscĩ iustificatiões tuas/ in quibus solis obseruandis vitam elargiris & præstas/ quam nulla mors vnquam intercipit.

1 ¶Tuus sum ego/saluum me fac:quoniam iustificationes tuas exquisiui. Seruus nõ est suꝰ 6
sed domini:& est domini in exequendis eius mandatis.& quia cuiusq; est rẽ suã curare et saluare:si seruus aliqua aduersitate prematur/si obruatur/iuste potest immo & debet a domino petere salutis opem.nõ tam vt dominus eum saluet:q̃ vt rem suam dominus saluet/remq; suam curet.Ita spiritualis seruus non est suus:sed domini.& mandata eiusce domini facit:cuius prouidentia sustinet vniuersa.quo fit O vniuersorũ domine vt cum in necessitate constituitur/& vires suas nequaq̃ sufficere sentit: iure ad te vociferari possit. Tuus sum ego/saluum me fac: quoniam iustificationes tuas exquisiui. si enim non exquisisset/

si non seruasset/si in nullo seruiuisset: qua fiducia diceret/ tuus sum ego? & si transgredien
tem/perdite/ iniuste/ flagitiose viuentem calamitas obruisset: quomodo dicere auderet/
saluum me fac/ quoniam iustificati ões tuas exquisiui? vt enim lux tenebras non admittit/
vt nõ admittit vox silentium: neq; proculdubio veritas exaudit mẽdacium.

1 ℂ Me expectauerũt peccatores vt perderent me: testimonia tua intellexi. Cũ auceps insi 7
diatur auibus: ea quæ patenter & aperte vias diffugij nouit/ cuitat interitũ. quæ autẽ nõ
nouit: frequẽtius irretitur/ detinetur & perit. hũc in modũ benignissime deus/ cũ malignt
spiritus qui impij sunt/ & qui a principio peccãt/ aduersus pios moliũtur insidias: expectãt
vt perdant. seruus aũt tuus opẽ tuã implorat. tu vero (vt bonus es) illũ illuminas/ & ilico
intelligit veras vias (quæ sunt testimonia tua) quibus tuto diffugiat interitũq; vitet. qui
vbi se liberũ & absolutũ sẽtit/ tibi gratias agens/ & beneficiũ illuminatiõis tuæ agnoscẽs/
cõfitetur ac dicit: me expectauerunt peccatores vt perderent me/ testimonia tua intellexi.
qui autẽ testimonia tua non intelligit: veras diffugij vias nõ agnoscens occupatur/ irreti
tur/ cõpræhenditur. depræhensus autẽ malignorũ insidijs: frequentius perit.

1 ℂ Oĩs cõsũmationis vidi finẽ: latũ mãdatũ tuũ nimis. Oĩs bonorũ oĩm: qui es infinitus 8
finis & trãscẽdẽs oẽm finẽ. tu cœlos cõdidisti/ terrã fundasti/ ãgelos/ hoies/ visibiles/ inuisi
bilesq; naturas creasti: & mũdũ pseuerare facis ob mãdatũ tuũ obseruãdũ. & i hoc te oĩm
dñm & trãscendentẽ dñm ostẽdis: q̃ oĩs cõsũmationis & oĩs creaturæ mãdatũ tuũ est fi
nis. latũ igitur admodũ & excellẽter est mãdatũ tuũ: quãdoquidẽ per oĩa expassũ. oĩa enĩ
seruiũt tibi. Sed O dñator immense cuius æternitate nichil est lõgius/ amore latius/ mae
state sublimius/ & abysso sapientiæ profundius: ideo latũ mandatũ tuũ nimis/ quia totũ in
amore tuo est fũdatũ. sed & idem strictũ: quia est via quæ ducit ad te. latũ spiritu: carne an
gustum. & cõtra quod carne est latũ: excludit angustatq; spiritũ. quid enĩ caro: nisi quę spi
ritui aduersatur? cuius duratio pũctũ/ amor insania/ altitudo superbia/ & sapiẽtia stultitia.
cuius viæ latæ ducunt ad interitum. bene ergo in spiritu spiritualis seruus tuus vidit la
tum esse mandatum tuum (caro enim cæca est: nec illud videre potest) idq; operum tuorũ
finẽ esse/ cum in spiritu clamat. omnis consũmationis vidi finem: latũ mãdatũ tuũ nimis.
ADVERTE. Tertio versu. ordinatione tua. dici poterat iudicio tuo/ & nõ fuisset vocabuli
innouatio. imo dici debebat ex hebræo. nã & ita vertit Hieronymus & sic erat vertendũ.
quãdoquidẽ in hebræo hic habet vocabulũ MISEPHAT: quod in hoc psalmo ferme vi
gies interpretes verterũt iudiciũ. vt ogdoade Aleph/ versu septimo/ Beth quinto/ Daleth
sexto/ He septimo/ Vau tertio/ Zai quarto/ Heth sexto/ Ioth tertio/ Caph quarto/ Nun se
cũdo & quarto/ Samech octauo/ Ain primo/ Sade primo/ Coph quito/ Res quarto et octa
uo/ Sin quarto/ Thau septimo. nõne igitur par & cõsequẽs fuerat vt hic quoq; vertisset idẽ
vocabulũ iudiciũ? Verũ vt quibus duodecĩ vocabulis vtatur propheta quorũ null9 nõ ver
sus ogdoadũ vnũ/ duo aut plura habet: et quomodo ea facer in õni ogdoade interpretet
Hieronym9 agnosci possit/ pro ijs qui paulo curiosiores erũt/ breui formula subiũgim9.

XII nomina prophetæ & vt ea interpretatur Hieronymus.

	XII hebraica nomina.	Eadem literis latinis repræsentata.	Eorundem interpretationes ex Hieronymo.
I	דֶּרֶךְ	DARECH	Via
II	תּוֹרָה	THORAD	Lex
III	פְּקוּדוֹת	PHICVTH	Præceptum. mandatum
IIII	חֻקּוֹת	HVCOTH	Mandatum. præceptum.
V	מִצְוֹת	MIZOTH	Pręceptũ. mandatũ. iudicium.
VI	מִשְׁפָּט	MISEPHAT	Iudicium. iustitia
VII	צֶדֶק	ZEDEC	Iustitia.
VIII	אִמְרַת	IMERATH	Eloquium. sermo
VIIII	עֵדוֹת	EDOTH	Testimoniũ. mandatum
X	דְּבָר	DEBAR	Verbũ. iudiciũ. sermo. eloquiũ.
XI	אֱמֶת	EMETH	Veritas.
XII	טוֹב	TOB	Bonum.

XII Vulgatę tralatiõis.	XII Hieronymi	XII Hebraica	XII Greca	Significatio 12 Grecorum
1 Via	Via	Darech	ὁδός	Via
2 Lex	Lex	Thorad	νόμος	Lex
3 Teſtimoniũ	Teſtimonium	Phicuth	μαρτύριον	Teſtimonium
4 Mandatum	Mandatum	Hucoth	ἐντολή	Pręceptũ/mãdatũ
5 Iuſtificatio	Præceptum	Mizoth.	κρίσις	Iudicium
6 Iudicium	Iudicium	Miſephat	κρίμα	Iudicium
7 Iuſtitia	Iuſtitia	Zedec	δικαίωμα	Iuſtificatio
8 Sermo	Sermo	Imerath	δικαιοσύνη	Iuſtitia
9 Eloquium	Eloquium	Edoth	λόγος	Sermo/verbum
10 Verbum	Verbum	Debar	λόγιον	Eloquium
11 Veritas	Veritas	Emeth	ἀλήθεια	Veritas
12 Bonum	Bonum	Tob	ἀγαθὸν	Bonum

¶Quoto in verſu cuiuſq; 22 ogdoadum & quotum 12 vocabulorum hebraicorum vſurpet propheta/&qualiter ſacer Hieronymus exponat: hac ſubiecta formula deprehenditur facile. hoc primum notato/ q̃ numeri primo ordine poſiti ad octo vſq; procedentes: octonarios verſuum oſtendunt. Quorum vnũquẽq; continuo vnũ aut plura e duodecim ſequũtur vocabula: a beato Hieronymo interpretata. Alij numeri oſtẽdunt quotũ ex duodecim hebraicis vocabulum/ vnũ aut plura cõtineat verſus. Numeri maiuſculi ſuperne locati: oſtendũt numerum ogdoadum. Sub quibus numeris ogdoadis cuiuſq; nomen ab aliquo elemento hebraico nominatę inſpicitur. Ex qua quidem formula: magis adhuc dilucet vocabulorũ coincidentia. ¶Sequitur formula hoc pacto.

O G D O A D E S.

I ALEPH.			II BETH			III GIMEL	
1 Via. lex	1	2	Verbum	10		Verbum	10
2 Teſtimonium		9	Mandatum	5		Lex	2
3 Via		1	Eloquium	8		Mandatum	5
4 Præceptum		3	Præceptum	5		Iudicium	6
5 Via.præceptum	1	4	Iuſtitia	6		Mandatum	5
6 Mandatum		5	Teſtimonium	9		Teſtimonium	9
7 Iudicium.iuſtitia	6	7	Præceptum	5		Præceptum	4
8 Præceptum		5	Iuſtitia.verbum	6	10	Teſtimonium	9

IIII DALETH			V HE			VI VAV	
1 Verbum		10	Via.præceptum	4		Eloquium	8
2 Via.iuſtitia	1	6	Lex	2		Sermo	10
3 Via.præceptum	1	5	Mandatum	5		Verbũ.iudiciũ	10 6
4 Eloquium		10	Teſtimonium	9		Lex	2
5 Via.lex	1	2	Via	1		Pręceptum	5
6 Via.iudicium	1	6	Eloquium	8		Teſtimonium	9
7 Teſtimonium		9	Iudicium	6		Mandatum	5
8 Via.mandatũ	1	5	Pręceptũ.iuſtitia	5	7	Præceptum	5

VII ZAI			VIII HETH			VIIII TETH	
1 Sermo	10		Verbum	10		Verbum	10
2 Eloquium	10		Eloquium	8		Sermo.mandatũ	10 5
3 Lex	2		Via.teſtimoniũ	1	9	Eloquium	8
4 Iudicium	6		Mandatum	5		Bonũ.præceptum	12 4
5 Lex	2		Lex	2		Præceptum	3
6 Præceptum	4		Iudiciũ.iuſtitia	6	9	Lex	2
7 Lex	2		Præceptum	5		Bonũ.præceptum	12 4
8 Præceptum	4		Pręceptum	5		Lex	2

X
IOTH

1	Mandatum	4			
2	Sermo	10			
3	Iudicium	6			
4	Eloquium.	10			
5	Lex.	2			
6	Præceptum	4			
7	Teſtimoniu m.	9			
8	Præceptum.	4			

XI
CAPH

1	Verbum	10			
2	Verbum	10			
3	Præceptum	5			
4	Iudicium.	6			
5	Lex.	2			
6	Mandatum.	5			
7	Præceptum.	4			
8	Teſtimonium.	9			

XII
LAMED

1	Verbum	10			
2	Veritas	11			
3	Iudicium.	6			
4	Lex.	2			
5	Præceptum.	10			
6	Præceptum.	5			
7	Teſtimonium.	9			
8	Mandatum.	5			

XIII
MEM

1	Lex	2			
2	Mandatum	9			
3	Teſtimonium	9			
4	Præceptum	4			
5	Verbum	10			
6	Iudicium	6			
7	Eloquium	8			
8	Præceptum	5			

XIIII
NVN

1	Verbum	10			
2	Iudicium. iuſtitia	6	7		
3	Verbum		10		
4	Iudicium.		6		
5	Lex		2		
6	Pręceptum		5		
7	Teſtimonium		9		
8	Iuſtitia		7		

XV
SAMECH

1	Lex	2			
2	Verbum	10			
3	Mandatum	5			
4	Verbum	10			
5	Præceptum	4			
6	Præceptum	4			
7	Teſtimonium	9			
8	Iudicium	6			

XVI
AIN

1	Iudiciũ. iuſtitia	6	7		
2	Bonum		12		
3	Eloqũ/iuſtitia	8	7		
4	Præceptum		5		
5	Teſtimonium		9		
6	Lex		2		
7	Mandatum		9		
8	Præceptum		4		

XVII
PHE

1	Teſtimoniũ	9			
2	Sermo	10			
3	Mandatum	5			
4	Iudicium	10			
5	Sermo	8			
6	Pręceptum	4			
7	Præceptum	4			
8	Lex	2			

XVIII
SADE

1	Iudicium				6
2	Iuſtitia/teſtimoniũ/veritas	7	9		11
3	Verbum				10
4	Sermo				8
5	Præceptum				5
6	Iuſtitia/lex/veritas	7	2		11
7	Mandatum				4
8	Teſtimonium				9

XIX
COPH

1	Præceptum		4		
2	Teſtimonium		9		
3	Verbum		10		
4	Sermo		8		
5	Iudicium		6		
6	Lex		2		
7	Mandatum/veritas	5	11		
8	Teſtimonium		9		

XX
RES

1	Lex				2
2	Sermo				10
3	Pręceptum				4
4	Iudicium				6
5	Teſtimonium				9
6	Verbum				10
7	Præceptum				4
8	Veritas/iudiciũ/iuſtitia	11	6	7	

XXI
SIN

1	Verbum		10		
2	Eloquium		8		
3	Lex		2		
4	Iudicium/iuſtitia	6	7		
5	Lex		2		
6	Mandatum		5		
7	Teſtimonium		9		
8	Præceptum. teſtimonium	4	9		

XXII
THAV

1	Verbum				10
2	Eloquium				8
3	Præceptum				4
4	Sermo/ mandatum	4			5
5	Præceptum				5
6	Lex				2
7	Iudicium				6
8	Mandatum				5

Psal. 118 Ogdoas. 12 In æternũ. 13

GALL. ROM. HEB.

Quarto versu. tunc forte. ex græco τότε ἄρ. qđ quidẽ tote an satis esse videtur si tunc duntaxat aut tũc vtiq; quippiãue simile interpretetur, & particula illa forte superflua itelligatur. & in plerisq; locis dubitationis particula ponitur vbi potius est asserendi q̃ dubitãdi loc9. qđ & hic intellexit sacer Ambrosi9 qui hũc locũ hoc pacto itellexit: nisi q̃ lex tua meditatio mea est/alioqui periisse ĩ hũilitate mea. neq; desũt qui arbitrẽt nõnullis ĩ locis vbi Hieronymus habet/forte aut forsitan dicẽdũ poti9 vtiq;/sane aut quippiã taliũ. & qđ hic vocabulũ Azai interpretat tũc forte/maluisset interpretari tũc vtiq;. quis enĩ dubitare debeat si ĩ afflictione positus legis diuinę obliuiscatur/quin pereat/sed de vocabulo disceptent alij.

XIII

m 1 Mem. Quomodo dilexi legem tuam domine: tota die meditatio mea est. Mem.

Ex ipsis. Quomodo dilexi legem tuam domine: tota die meditatio mea est.

ב Quam dilexi legẽ tuã: tota die hæc meditatio mea.

m 2 Super inimicos meos prudentẽ me fecisti mãdato tuo: quia in æternum michi est. Mem.

Ex ipsis. Super inimicos meos prudentẽ me fecisti mãdato tuo: quia in æternum michi est. Ex ipsis.

ב Super inimicos meos instruxisti me mãdato tuo: quia in sempiternũ hoc est michi.

m 3 Super omnes docentes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est. Mem.

Super omnes docẽtes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est. Ex ipsis.

ב Super omnes qui docebant me eruditus sum: qa testimonia tua meditatio mea.

m 4 Super senes intellexi: quia mandata tua quęsiui. Mem.

Super seniores intellexi: qa mãdata tua exquisiui. Ex ipsis.

ב Super senes intellexi: quia præcepta tua seruaui.

m 5 Ab omni via mala prohibui pedes meos: vt custodiam verba tua. Mem.

Ab omni via mala prohibui pedes meos: vt custodiam verbum tuum Ex ipsis.

ב Ab omni semita mala prohibui pedes meos: vt custodirẽ verba tua.

m 6 A iudicijs tuis non declinaui: quia tu legẽ posuisti michi. Mem.

A iudicijs tuis nõ declinaui: quia tu legem posuisti michi. Ex ipsis.

ב A iudicijs tuis non recessi: quia tu illuminasti me.

m 7 Q̃ dulcia faucib9 meis eloquia tua: sup mel ori meo. Mem.

Q̃ dulcia faucib9 meis eloqa tua. sup mel & fauũ ori meo. Ex ipsis.

ב Q̃ dulce gutturi meo eloquium tuum: super mel ori meo.

m 8 A mãdatis tuis intellexi: propterea odiui omnem viam iniquitatis.

A mãdatis tuis itellexi propterea odio habui oẽm viã iiquitatis: qm̃ tu legẽ posuisti michi.

ב Præcepta tua consyderabam: propterea odiui omnem semitã mendacij.

TERTIEDECIMAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

m 1 Quomodo dilexi legẽ tuã dñe: tota die meditatio mea est. Fieri ne potest vt diligẽs dñi mãdatũ sic vt tota die illud meditetur/ruminet ac cogitet: nõ diligat dñm? Minime o m. nã amor mãdati: nõ est nisi redũdãtia quædã amoris dñi. qui ergo dicit/ quomodo dilexi legẽ tuã domine/tota die meditatio mea est: nichil aliud intendit q̃ quadã euphrasi/ quadã honesta loquendi forma/modestoq; indicio ingentẽ quẽ erga dñm gerit/ prodere amorẽ. neq; enĩ terreno regi seruus dicat/ vehementer diligo te: sed modestius/ mãdatũ tuũ diligo/& in eo assiduo vsu versari est michi q̃gratissimũ. quo satis indicat & non indecenti modestia: magna se charitate erga dominum suum teneri atq; astringi. 1

m 2 Super inimicos meos prudentẽ me fecisti mãdato tuo: quia ĩ ęternũ michi est. O q̃diligẽdũ 2

est mãdatũ: cuiꝰ cognitiõe seruꝰ q id accipit/a periculis et insidijs liberat hostiũ. q̃benignꝰ qui indulsit: q̃beneficus qui mandauit. Et quis est dominus ille: nisi tu rex regũ immense/ qui dixisti iugũ meũ suaue est/& onꝰ meũ leue? certe seruitiũ tuũ suscipere: est esse liberũ. & suscipere mandatũ tuũ: est maximũ accipere beneficiũ. mandato tuo cęci illuminãtur/ surdi audiũt/muti loquũtur/contracti eriguntur/infirmi curãtur/omnẽ aduersã potestatẽ serui tui effugant & effugiunt & ipsũ deniq; mortis imperiũ. & cui iugiter lux mandatorũ adest: pręuidet oẽs molitiones aduersantiũ potestatũ/pręuisasq; facillime vitat & cauet. & sic cũ fiducia dicere potest: super inimicos meos prudẽtẽ me feciſti mandato tuo/ quia in ęternũ michi est. nõne ciuitas illa secura est/quæ eius vis & naturę speculũ habet: in quod dum aspicit/cõtinuo intuetur quæ consilia/quas insidias admoliuntur hostes/& non id solũ sed & quibus medijs conatibus eorũ sit obsistendũ? nõne preciosissimũ duceret huiusmodi speculũ? re vera hæc fœlix ciuitas O regnantium & gubernantium optime/nulla alia est q̃ ciuitas seruorum tuorũ/q̃ animæ fideles tibi obsequentium. & illud speculũ: nichil aliud est q̃ tuũ sanctũ & beneficum mandatum.

m ¶ Super omnes docẽtes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est. Qui videt 3
in luce solari: clarius videt q̃ qui videt in lumine lunę. & qui in luce spirituali: clarius q̃ qui in corporea luce. at qui testimonia dei exquirit: lucem veri solis exquirit/ & diuinã et spiritualẽ lucẽ. cętera autẽ quę quis doceat/sunt veluti quędã nocturna precariaq; lunaris sufulgentia/& veluti iam lux quędã corporea & crassa. illam deus infundit & docet: hãc infundunt hoies. illã notio & sapientia comitatur diuina: hanc humana notio & disciplina. quomodo igitur qui a deo doctus est non dicat: super oẽs docentes me intellexi/ quia testimonia tua meditatio mea est? sicut enim deus homine superior: sic & diuina sapientia/ ea quæ humano labore reperta sit scientia dignior & eminentior.

m ¶ Super senes intellexi: quia mandata tua quæsiui. Sed nonne dominantiũ sũme & sclẽ- 4
tiũ sapientissime tu testimonia tua/tu mandata tua spiritualẽ seruũ tuum doces? si igitur super oẽs docẽtes se intellexit: nũquid & supra te cuius sapiẽtiæ nõ est numerus? Nequaq̃ ita sẽtit. & qui ita nectit: captiunculã ignorantiũ/nõ scientiũ epichirema nectit/& indignũ aio ac pudendũ voluit sophisma/quod tuę aduersatur sapiẽtię. tu enĩ non es noie oĩm cõprẽhẽsus: sed super oẽs. quomodo enĩ cõpræhendereris qui es incõprẽhẽsibilis? Sed seruus tuus: per oẽs docẽtes se presbyteros tuos intellexit & senes/quibus ex officio mãdata tua enucleare incũbit. & ideo cõtinuo semetipsũ exprimẽs/subiũxit. sup senes ĩtellexi: qa mãdata tua quæsiui. acsi aperte diceret sup oẽs docẽtes me ĩtellexi: id est sup presbyteros ac senes intellexi. sic & intelligẽt qui dimissis humanis disciplinis/quasi humilioris ędificij scalis: ad altissimam mandatorum tuorum theoriam/spiritualem anagogen exquisitionemq; cõscẽderint.

m ¶ Ab õni via mala prohibui pedes meos: vt custodiã verba tua. Oculo corporis duce: 5
pedibus in vijs itur. ratione autẽ & intelligẽtia ducibus: affectibus itur in agendis. affectꝰ igitur/agendorũ pedes sunt: ratio autẽ & intellectus agendorũ oculi/hic dexter/ illa sinister. vię carnis malę sunt & noxię: vię spiritus bonę & salutares. vias spiritus/lex diuina irradiat. & in his: mãdatorũ dei custodia. vię carnis/tenebrę sũt: in quibus & mãdatorũ dei pręuaricãtia. qui ergo desyderio mãdatorũ dei implendorũ oẽs affectus suos a vijs cõcupiscentiarũ carnis coercet: iure ad dñm hoc dicere valet eloquiũ. ab omni via mala prohibui pedes meos: vt custodiã verba tua. alloqui in via mala versatꝰ: quomodo custodiret? vbi nullum fit bonũ: quo modo bonum operaretur/quo modo bonum ageret?

m ¶ A iudicijs tuis non declinaui: quia tu legem posuisti michi. Quis est qui a recta loquen- 6
di via non deuiat: nisi cui grammaticę lex rectę locutionis posita est? quis a recta supputatione non deficit: nisi cui arithmeticæ lex est? quis etiam a iudicijs diuinis non declinaret: nisi illi lex diuina posita esset? lex siquidẽ diuina omnia fulcit/ õnia continet. similis lucẽti catenę a summo cœli vertice ad terram vsq; demissę: quã qui appræhendunt et sequuntur/scandunt ad sublimia. qui dimittunt/qui ab ea deflectunt: nullo retinaculo fulti ruunt & deturbantur ad ima. Quapropter a te O cœlorum rex illuminatus/ lucidam catenã hãc videns: clamat/a iudicijs tuis non declinaui: quia tu legem posuisti michi. tu lucentem a throno tuo firam demisisti: quam ne a iudicijs tuis declinarem secutus sum/quam ego appræhendi/quam amplectens nusq̃ a via vitæ deflexi.

m ¶ Qz̃ dulcia faucibus meis eloquia tua: super melori meo. Corpꝰ nutrit: spũs identidẽ nu- 7
tritur. quo autẽ nutrit̃ corpus: illo & viuit. igit̃ & quo alitur spiritus: viuit et spũs. pane corpus viuit. sed quo alio cibo viuit spiritus: nisi ex omni verbo quod procedit de ore dei?

118 Ogdoas. 13 Quomodo 14

verbum igitur dei: cibus est spiritus. & fauces eius/ attractiuęq; animæ vires diuinā illam verbi dei alimoniam auide glutiunt vt intimā præbeat illis spiritualemq; vitā: perinde ac fauces corporis corporalē panem ad corporeā deglutiunt vitam. Sed quo modo domine qui pascis verbo tuo spiritus/ sapit verbum tuum spiritualibus: dicat ille qui quęrit q̄ dulcia faucib⁹ meis eloquia tua: atq; idē respōdeat super mel ori meo/ magis q̄ mel ori meo. quid enim ori melle dulcius/ quid dulcius spiritui verbo tuo: sed quanto spiritus carnem præcellit: tanto hæc q̄ illa (vt sic dicatur) dulcedo dulcior.

m ¶A mandatis tuis intellexi: propterea odiui omnē viam iniquitatis. Medicus ōnia morbida odit: quia medicinā habet/ qua cognoscit illa noxia esse/ & corporū soluere harmonias. & qui mandata tua dominorum summe intelligit/ odit oēm viā iniquitatis: quia scientiā habet qua cognoscit eā noxiā esse & animorū soluētē harmoniā. harmonia corporis: robur/ sanitas/ pulchritudo. robur potest. sanū discernit. pulchrum/ amandi est ratio. Harmonia mentis: potentia/ sapientia/ amor. memoria potest: nam omnia capit. intelligentia sapit. & voluntas amat. omnipotentis ęterniq; boni: memoria vestigiū. veri: intelligentia. boni: volūtas. & hæc tria: trini numinis/ & (si fermo admittit) numinosæ triadis/ trini dei/ & deicæ triadis/ vnius eiusdēq; ōnipotētis/ veriſſimi/ optimiq; dei imago. Ergo q̄diu memoria æternum capit/ intelligētia verum ipsum intelligit/ & volūtas amat summū bonū: stat illa diuinitatis imitatrix harmonia/ & mens firma/ sana/ pulchraq; manet. & hoc quia sola bona amauit: mala autē & iniqua odio habuit. non ab re igitur propheta dixit/ a mādatis tuis intellexi: propterea odiui omnem viam iniquitatis. q̄ si ad vias labatur iniquitatis: soluitur protinus illa mentis decentia & disperit. nam iniqua: inualida/ falsa malaq; sūt. & is pinde perit: vt qui sanis relictis/ ad sola morbifica se conuertit/ illico vires illidēs/ eneruans/ frangens/ sanitatem amittens/ atq; perdens formæ gratiam/ inualidus iacens/ & perperam sensibus vtens: horribilis tunc odibiliſq; potius q̄ amabilis.

ADVERTE. Sexto versu. quia tu legem posuisti michi: Hieronymus ex hebræo/ quia tu illuminasti me: quo designatur non tam illi legem positam: q̄ apertam & manifestam. nā nichil prohibet multis legē esse positā quæ illos non illuminat/ quia nondū detecta & aperta: sed quibus detecta est lucet. & iterius/ declaratio sermonū tuorū illuminat. quapropter idē intelligendū puto/ quia tu legem posuisti michi: acsi diceretur tu legē declarasti michi.

XIIII

Nun.

n 1 LVcerna pedibus meis verbū tuum: & lumen semitis meis.

Nun.

n 2 Iuraui & statui: custodire iudicia iustitię tuę.

Nun.

n 3 Humiliatus sū vsq; q̄q; dñe: viuifica me secūdū verbum tuum.

Nun.

n 4 Voluntaria oris mei beneplacita fac dñe et iudicia tua doce me.

Nun

n 5 Anima mea in manib⁹ meis semper: & legē tuam nō sum oblit⁹.

Nun

n 6 Posuerūt peccatores laqueū michi: et de mādatis tuis nō errauī.

Nun.

n 7 Hęreditate acquisiui testimonia tua in ęternū:

Sempiternum.

LVcerna pedibus meis verbum tuū domine: et lumen semitis meis.

Sempiternum

Iuraui & statui: custodire iudicia iustitię tuę.

Sempiternum.

Humiliatus sū vsq; q̄q; dñe: viuifica me secūdū verbū tuū.

Sempiternū

Voluntaria oris mei bñplacita fac dñe: et iudicia tua doce me.

Sēpiternū

Aīa mea ī manib⁹ tuis semper: & legē tuā non sum oblitus.

Sēpiternū

Posuerūt pc̄tōres laq̄os michi: & a mādatis tuis nō errauī.

Sēpiternū.

Hęreditate acq̄siui testimonia tua in ęternū:

℣

LVcerna pedi meo verbum tuum: & lux semitę meæ.

℣

Iuraui & perseuerabo: vt custodiā iudicia iustitiæ tuę.

℣

Afflictus sum vsq; nimis dñe: viuifica me iuxta verbum tuum.

℣

Voluntaria oris mei cōplaceāt tibi dñe: et sc̄dm iudicia tua doce me.

℣

Aīa mea in manu mea semper: & legis tuę non sum oblitus.

℣

Posuerūt impij laqueū michi: & a pręceptis tuis nō aberrauī.

℣

Hęreditas mea testimonia tua in sempiternū:

qa exultatio cordis mei sunt. Nun.
n 8 Inclinaui cor meum ad faciendas iustificatiões tuas in æternum: propter retributionem.

qa exultatio cordis mei sunt. Sempiternum.
Inclinaui cor meum ad faciendas iustificatiões tuas in æternum: propter retributionem.

quia gaudiũ cordis mei sunt. ג
Inclinaui cor meum vt facerẽ iustitias tuas: propter æternam retributionem.

QVARTEDECIMAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

n ¶ Lucerna pedibus meis verbum tuum: & lumen semitis meis. Viator qui noctu ambu- 1
lans lucernam manibus præfert viam illuminantẽ/magna fiducia incedit, prętenta pedibus præcipitia vitat: lutulenta/lapidosa/voraginosa/ salebrosa/spinosaq; loca, & semper præuio lumine: inoffensum sequitur callem. Sed quid spiritualibus nox: nisi mundus in quo vt in nocte ambulatur? quid alta præcipitia: nisi superbia? lutũ: fœda carnis inquinamenta? lapides: proximorum offensiones? voragines: insaturabilis gula? spinæ & salebræ: pungentium & asperantium opũ auara cupiditas? manus: interiores animæ sensus? via: actus? pedes: affectus? lucerna viam illuminans: verbum tuum O conditor spirituum? quo duce & monstrante quid agendum: superba/luxuriosa/detrimentosa/gulosa/ auaraq; vitantur/ & inoffensus curritur iustitiæ callis, vt merito dicere possit prudens spiritualis viator: lucerna pedibus meis verbum tuum/& lumen semitis meis.

n ¶ Iuraui & statui: custodire iudicia iustitiæ tuæ. Iusiurandum mirabile vinculũ est. quip 2
pe quo fortius spiritus q̃ ferro/q̃ adamante vinciatur corpus, nullus potentior/ nullus indissolubilior nexus: diuinę constantiæ penitus immobilis/indissolubiliſq; signaculum, nõne cum diuinum iusiurandũ alicui adest: prorsus immobile/ immutabileq; est? vt vel hoc solo/tu domine qui omnino inastringibilis es: telpsum astringere videare. hoc vinculo vir spiritualis tuę immutabilis constantię imitator/ custodię legis tuę se astringit/& q̃ potest fortissime ligat: vt illi immobiliter adhæreat/vt instabilitatem suam stabilitate firmet, quã scit non ex se/sed ex illa tua ineffabili immutabilitate prouenire posse: & proinde similitudinem eius/iusiurandum & statum proponit/ac dicit. iuraui & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ. O q̃dulce vinculum & nunq̃ violabile: quod nos omni bono alligat, & cõtra/ q̃ misera/ q̃ infœlix solutio: quæ nos ab omni bono separat.

n ¶ Humiliatus sum vsquequaq; domine: viuifica me secundum verbum tuum. Nauigan- 3
tes mare (repente deficiente vento) cepta peragere nequeuntes/tandem deficiũt animis, & te supplices precantur vt tu qui producis ventos de thesauris tuis: illis auram benignitatis tuæ suscites/ac impartiaris, quo leuatis velis/extensis carbasis: portum quem optãt/ attingere queant. Hunc in modum spiritualis seruus tuus/ repente substracta gratia tuæ quasi aura impulsrice/nauigio: executionem bonorum non inuenit/concidit animus/deficiunt vires/torpida mens iacet carne grauata & mortuæ simillima/anxiatur/ turbatur/ clamat ad dominum largitorem gratiarum, humiliatus sum vsquequaq; domine: viuifica me secundũ verbũ tuũ. da menti meæ in executione mandatorum tuorum cursum/da alacritatem/da gratiam viuificantem/erige iacentem/ excita torpentẽ/ viuifica mortuũ: da prosperum flatum perducentem ad te vnicum desyderiorum meorum portum.

n ¶ Voluntaria oris mei beneplacita fac domine: & iudicia tua doce me. Qui gratiam pe- 4
tit: quid aliud vult q̃ sua verba placere? nautę qui iacta anchora in medio salo diu pro aura supplicant: quid aliud/q̃ vota sua suscipi? quid etiam aliud vult seruus tuus cũ petit/ voluntaria oris mei beneplacita fac domine/ & iudicia tua doce me: nisi cum gratiam tuam substraxeris/& se tristem reperiat/ & impotem exequi quæ vult/ immo & carnem spiritui reluctantem/quid vult inquam/nisi vt voluntatem suam quam ore tibi exprimit beneplacitam acceptes ac exaudias/& tuam illi adiutricem gratiam repares/& iudicia tua exequi doceas? nã tunc se iudice miser & infœlix de se queri potest: velle adiacet michi/ perficere autem/bonum non inuenio, quapropter a te posse petit: qui es omne posse/& sine quo nichil potest, quod vnum/a te inquam posse opẽ petere/si non haberet aut contemneret: proculdubio spiritu mortuus esset.

n ¶ Anima mea in manibus meis semper: & legẽ tuã non sum oblitus. Cum quispiam si- 5
bipsi relinquitur: in manibus suis est, cũ vero quicq̃ per se absoluere nõ sufficit: ab altero iuuatur (etsi tunc in manibus suis est & suę semper potestatis) est etiã in manu alteri9. vtri nsq; eni seruat̃ libertas: & ei9 qui iuuat et eius qui iuuatur, vir igit̃ spiritualis siue tu suppo

Psal. 118 Ogdoas. 14. Lucerna.

nis gratię tuæ manum/ siue gratiam tuam substrahis qui es ipsa libertas & ipsa liberrima bonitas: semper in manibus suis est & suę potestatis. vt ipsa spiritualis seruitus / libera etiam intelligatur: seu tu liber es dominus/vt & illa seruitus imitetur libertatem. & reuera libera seruitus: non seruitus/sed dominatio quædã est. qua spiritus & carne & mũdo superior: illis dominatur. & tibi seruire: potius dominari est q̃ seruire. neq; enim qui spiritu seruit: seruum imitatur sed dominũ. Attamen cũ gratiam & adiutricem manũ tuã substrahis: ipse per se non valens legẽ tuam exequi/sibiipsi relictus est/& in manibus suis. qui si tunc etiã legis tuæ non obliuiscitur/vbi eã minus exequi potens est: gratiæ tuæ se prępa rat quantum in se est/vt sibi ex tua miseratione manus porrigas. & affectũ cordis sui ãte te ponit/ac dicere potest. anima mea in manibus meis semper: & legem tuam non sum oblitus. michiipsi sum derelictus/ex me non inueniens exequendæ legis tuæ possibilitatẽ: nichilominus legem tuam non sum oblitus/auxilium tuum qui solus iuuare potes/qui et solus benignissimus es spe semper certissima pręstolatus.

n ¶ Posuerunt peccatores laqueum michi: & de mandatis tuis non erraui. Tunc carnales 6
hostes maxime insultant: cum quem vident sibimetipsi derelictum/nullius quidem alteriꝰ ope fultũ. consimili quoq; modo & spirituales nequitiæ: cũ quẽ intuẽtur p̃sentis gratię auxilio destitutum. nam tunc aduersus spiritũ/germina peccati male in carne plantatas concupiscentias habent adiutrices: quæ eum remorantur ad alta conscendere conantem. his autem armis/his laqueis adiuta impiorũ caterua: certat vt vincat. ille vero reluctatur: ne vincatur. et si (te spectatore O præmiorum equissime largitor) strẽnue se gesserit/nichilq; contra legem tuam admiserit/tametsi non omnia exequatur vt vult: nichilominus dicere ausit. posuerunt peccatores laqueum michi: & de mandatis tuis non erraui. non enidere linquitur: sed probatur. neq; procul abest miserantis auxilium: vbi iniquitas nititur opprimere iustum.

n ¶ Hæreditate acquisiui testimonia tua in æternum: quia exultatio cordis mei sunt. Viro 7
carnali/ delectatio perditionis est signũ: pœnitudo autem & amaritudo/signum salutis. contra vero/spirituali: tristitia/absentis gratię indicium. porro delectatio & dulcedo: iam restitutæ & præsentis manifestatio. sic sane caro & spiritus respõdent ex aduerso. & quod absens spiritum tristificat: idipsum præsens lætificat. atqui tua gratia/ tuum præsidium cũ abest O desolatorum consolator immense/sic tristitiam affert: vt solis absẽtia corpori frigiditatem & oculis mœstitiam ac pauorẽ. quapropter omnis spiritus sine te: frigidus/mœstus/pauidus/afflictus & impotens. contra autem te præsente/ te præsule: feruens/ lætus/ confidens/consolatus/validus. quid est igitur quod tuus seruus paulo ante/ tam miserabundus/tam supplex/ se querens afflictum/ se sibiipsi derelictum/ insidijs hostium circũuallatum: nunc de hæreditate testimoniorum tuorum gaudet? hæreditate (inquit) acquisiui testimonia tua in æternum/ quia exultatio cordis mei sunt. quid hoc inquam? nisi quia cito illi affuisti auxiliator/& gratiam reparasti? cum enim supplicem exaudisti/ cum suppetias tulisti: prece sua & hac tua exauditione benignissima: visus est sibi æterna possessione testimonia tua acquisiisse. in quibus meditandis & exequendis: sita est omnis voluptas & delectatio cordis eius. qui enim in illis exultat: in te & propter te exultat/a quo fũt & propter quem sunt vniuersa.

n ¶ Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum: propter retributio- 8
nem. Magna lux O dominator æterne (qui lux es incompræhensibilis) tua gratia est. qua præsente spiritus videt te finalem bonorum operum retributionem. tu es finis finium: in quo solo/spiritus quiescunt. Sed quo modo quiescunt? Per quandam assimilationem. sic ignis in cœlo quiescit subtilitate simillimus: aer in igne similis feruore/ terra in aqua similis frigore. sic in te quiescent/& te fruentur illi soli: qui quadã tui assimilatione reddũtur quoquo pacto tuæ lucis capaces. vt sol solis infulget oculis seq; præbet cõpræhensibilem: q̃ solus in corpore oculus igenita serenitate & perspicuitate/cœlesti lumini similis est/et proinde aliquatenus solis capax. Sed quid animam lympidam & serenam facit tuiq; quodammodo similem/qui in vmbra figuras lucem/& in finito infinitatem? tui inquam quodãmodo similem/ iustã/piã/ sanctã/bonam/veracem/beneficam/efficacem/viuentem et potentem? nonne tu per iustificationum tuarum custodiam & obseruationem? ergo obseruationes illę tuæ/quædam sunt assimilationes: per quas quispiam in te tendit vt in suum finem. quomodo igitur totę animi vires inflectẽdæ nõ erũt ad huiusmodi obseruationẽ? Erũt profecto/neq; ab re dicit seruus tuus quem tu illuminasti/ cui tu mãdata tua pro hęreditate dedisti; inclina cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum/pro-

pter retributionem. acſi aperte diceret: totum animum inflexi ad mãdatorum tuorum obſeruationem propter teipſum/quem in tuo lumine video omnium conſummationũ conſummationem/omnium bonorum operum finem/retributionem/& ęternam quæ ſe vltro propagat bonitatis mercedẽ/largitatem quidem infinitã vltro ſe largientem/& quantum quiſq; capax eſt ſemetipſam infundentem.

ADVERTE. Sexto verſu. & de mandatis tuis non erraui. melius videtur dicendũ ex hebręo/& a mandatis tuis non erraui. vbi habetur: & a pręceptis tuis nõ abetraui. ſic enim ſermo melior/ ſicq; habet romana tralatio. ¶ Octauo verſu. in æternum propter retributionẽ: Hieronymus ex hebręo/ propter æternã retributionẽ. alij cenſent verſũ ſic eſſe legendũ: inclinaui cor meũ ad faciendas iuſtificatiões tuas ad ſęculi finem. ſic enim LEOLAM EQVEB quod hic habetur/ interpretãdum cenſent. & vocabulũ hic quod leolam ſequitur/ proprie metã & terminũ/ſed trãſlatitie mercedem laboris ſignificare/eo q; merces ſit finis laboris. itaq; interpretes metaphorã accepiſſe & propriũ reliquiſſe ſenſum. & qui hoc modo legit & itelligit: nõ niſi pie legit & intelligit. at qui legit in æternũ propter retributionẽ/quaſi dicat ,ppter mercedẽ: ambiguitatẽ habet. nã vir iuſtus & vere ſpiritualis ſeruitiorũ ſuorũ mercedẽ non cogitat: ſed ſtudet facere quod debet/ quod ſe ſcit pro dignitate implere non poſſe. & cũ õnia fecerit quod potuit (quãquã ſciat ſibi repoſitam coronam iuſtitię) non mercedẽ/non debitũ putat ſed gratiã. & plane fatetur q; inutilis & tanto dono in infinitũ inferior/indigniorq; ſit ſeruus. Et ſeruus quiſpiã qui diceret inclinaui animũ meũ ad facienda mandata domini mei propter retributionẽ/ propter mercedẽ quã a domino expecto: non videtur propter dominũ ſuum illa facere ſed potius propter ſe/et nõ prącipue dominũ ſuũ reſpicere/ſed ſe. quare neq; dominus ab eo propter ſe diligi videretur/ſed propter aliud: & ſeruus ille tandẽ male de domino ſuo meritus. quomodo igitur ad deũ audebimus dicere faciã iuſtificationes tuas/implebo legẽ tuã propter retributionẽ/propter mercedẽ quã abs te expecto? Re vera hic dicunt q; ſi hic ſenſus exprophęta elicitur & id ſpiritualis vir dicit: non niſi propter deũ id dicit. nã ipſe finis/ merces & retributio eſt ſpiritualium. acſi intelligeremus inclinaui cor meũ ad faciendas iuſtificationes tuas in æternũ propter te qui es finis/merces & retributio. & id apertius indicari cum dicitur: propter æternã retributionẽ. nã vnicũ eſt æternũ: qui eſt deus ſuperimmenſus & ſuperbonus/omniũ beatorũ merces & pręmiũ. Hoc apparentẽ habet ſatiſfactionem: niſi quis ad vocabulũ inſurgat. eſto deus retributio: & merces ſit beatorũ. hæc tamen ei ad ſe non conueniunt: neq; enĩ ſibiipſi retributio/ merces & pręmiũ dicitur/ ſed vt bonũ iam eſt alienũ. quare qui inclinatur ad iuſtificationes dei propter retributionẽ: non tam propter deũ vt deus & abſolute idipſũ quod eſt/inclinari videtur/ q̃ vt deũ/ ſuũ futurũ bonũ cogitat. Si ita eſt: nichil crediderim abſurdũ/ ſi deus maxime propter ſe diligatur. quia eſt ſummũ bonũ & finis finiũ & maxime oĩm propter ſe diligibile ipſaq; ſumma diligendi ratio/& etiã ſed ſecundo quodãmodo loco: quia eſt ſanctorum merces & pręmium/ & non tam propter ſanctos q̃ contẽplatione exuberantis bonitatis eius qua ſanctis ſe dat vltro pręmiũ. itaq; ſi diligo deum propter retributionem/non meipſum niſi ex accidenti reſpiciam: ſed prącipue eximiam & exuberantem bonitatem dei/qua ſeipſum vltro dat ſeruis ſuis liberum donum. quia tanta bonitate eſt/tanta liberalitate: vt dare velit maximũ donũ. & quia nichil ſeipſo dare poteſt maius: ſe dat mercedẽ & pręmiũ. & hoc modo deũ ,ppter ſe nõ propter aliũ amat. & quomodo deũ propter me amabo: qui me ,ppter me amare nõ debeo/ſed ,ppter eũ cuius incõpræhenſibili bonitate/ gratia & miſeratiõe imago ſũ & ſimilitudo? ſiue igitur legero iclinaui cor meũ ad faciendas iuſtificatiões tuas ad ſæculi finẽ/imo ad ęternitatis ĩfinibilitatẽ/ſiue ĩ ęternũ ,ppter retributionẽ/ aut ,ppter ęternã retributionẽ: ĩtelligẽtiã pietate iuuo/oculũ non ĩn me/non in ſpirituali viro quocunq; ſed in deo figendo: & eum qui eſt omnis finis & ſolus abſolute propter ſe/finem faciendo.

ſi Samech. Adiutorium. XV

I Niquos odio habui: & legem tuã dilexi.

ſa Samech. Adiutorium.

Adiutor et ſuſceptor meus es tu: et i verbũ tuũ ſuperſperaui.

I Niquos odio habui: & legem tuã dilexi.

Adiutor & ſuſceptor meus es tu: & i verbo tuo ſupſperaui.

Adiutoriũ

T Vmultuoſos odi ui: & legem tuam dilexi.

Protectio mea & ſcutũ meum tu es: verbũ tuũ expectaui.

Psal.		GALL.	ROM.	HEB.
118 Ogdoas. 15 Iniquos.	ſ3	Declinate à me malígni: & ſcrutabor mãdata dei mei. Samech	Declinate a me malígni: & ſcrutabor mãdata dei mei. Adiutoriũ.	Recedite a me malígni: & cuſtodiam mandata dei mei.
	ſ4	Suſcipe me ſecũdũ elo quiũ tuũ & viuã: & nõ confundas me ab expectatione mea. Samech.	Suſcipe me ſecũdũ elo quiũ tuũ et viuam: et ne cõfũdas me ab expectatione mea. Adiutoriũ.	Confirma me ſecundũ verbum tuum & viuã: & noli me cõfũdere ab expectatione mea.
	ſ5	Adiuua me & ſaluꝰ ero: & meditabor in iuſtificationibus tuis ſemper. Samech.	Adiuua me & ſaluꝰ ero: & meditabor in tuis iuſtificationibus ſemp. Adiutorium.	Auxiliare michi & ſaluus ero: & delectabor i præceptis tuis iugiter.
	ſ6	Spreuiſti omnes diſcedẽtes a iuſtitijs tuis: qa iniuſta cogitatio eorũ. Samech.	Spreuiſti omnes diſcedẽtes a iuſtificationibꝰ tuis: qa iiuſta cogitatio eorũ eſt. Adiutorium.	Abieciſti õnes qui aduerſantur prẽcepta tua: quia mendax cogitatio eorum.
	ſ7	Prẽuaricantes reputaui omnes peccatores terrę: ideo dilexi teſtimonia tua. Samech	Prævaricantes reputaui õnes peccatores terræ: ideo dilexi teſtimonia tua. Adiutorium.	Quaſi ſcoriam computaſti omnes impios terræ: propterea dilexi teſtimonia tua.
	ſ8	Cõfige timore tuo carnes meas: a iudicjs enĩ tuis timui.	Infige timore tuo carnes meas: a iudicijs enĩ tuis timui.	Horripilauit a timore tuo caro mea: & iudicia tua timui.

QVINTEDECIMAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

ſ Iniquos odio habui: & legem tuã dilexi. Qui bono appropinquat: ſecedit a malo. & qui 1
ſummis ſe vnit: ab imis ſe ſeparat. atqui amor approximat/ coniungit/ vnit: odium elongat/ diſiungit/ diſſociat. eſt igitur amor/ approximatio quædam amantis & amati/ coniunctio/ vnio. & contra: odium/ elongatio quædam odientis & exoſi/ diſiunctio & ſeparatio. iniquitas deorſum facet: omni graui grauior & ponderoſo ponderoſior. lex autem tua O ſũma æquitas: ſurſum eminet omni leui leuior & ſublimi ſublimior. qui igitur tuæ legi appropinquat: ab iniquitate diſcedit. qui illi appropinquat: illam amat. & quanto perfectius ſe legi coniungit & vnit: tanto iniquitatem odit. & qui iniquitatem odit: quomodo amare poteſt iiquos/ quippe quos diuina iuſtitia nudatos ſpoliatoſq;/ iniquitas deformes reddit & obſcuros? non enim forma/ ſed informitas iniquitas. & contra/ lex tua & æquitas: nõ ſolum forma/ ſed & quædam diuiniformitas. iure ergo dixerit quicunq; tibi fideliter ſeruit/ iniquos odio habui: & legem tuam dilexi. nam niſi legem tuam diligeret & inimicos legis tuæ odio haberet: nequaq̃ tibi fideliter ſeruiret.

ſ Adiutor & ſuſceptor meus es tu: & in verbum tuum ſuperſperaui. O ſublimitas/ infima 2
pertigens: & infinitas ſupergrediẽs altiſſima. in tribus/ ſpirituales viros ſupra ſeipſos eleuas: fide/ ſpe/ charitate. fide quidem: ſupra poſſibilẽ intelligibilitatem. ſpe: ſupra boni apprehenſibilis expectationẽ. & charitate: ſupra proprię poteſtatis amorem. vt igne ferrũ calet/ & magnete ſurſum leuatur detineturq; ſupra propriam efficacitatem. Hæc igitur haberi non poſſunt ſine adiutorio & beneficio eleuantis: qui eleuando purgat/ illuminat/ incendit ac perficit. vt has ſuperbeneficas dotes pati/ q̃ agere potius intelligantur/ qui illas habent. quapropter hanc eminentem ex obſeruatione tuę legis/ incomprehenſibilis boni fidem habens vnus ſeruorum tuorum: vnde habeat/ vnde ſuſcipiat teſtatur/ dicens. adiutor & ſuſceptor meus es tu: & in verbũ tuum ſuperſperaui. adiuuiſti/ eleuaſti/ ſuſcepiſti: & ſpẽ expectationemq; ex verbo tuo ſupra memetipſũ propriaſq; vires excedẽtẽ cõcepi.

ſ Declinate a me malígni: & ſcrutabor mãdata dei mei. Q̃uis odiũ/ mente & affectu ſepa 3
ret: non tamen ſemper loco atq; ſitu diſiungit. nam vbi mente eſt amor boni: illic & odiũ mali. ſed amor boni ſurſum eſt/ & ſurſum ſolum reſpicit: & quod reſpicit/ eſt ipſum verũ/ bonum/ pulchrum/ lucidum/ ipſumq; delectabile. odium item mali ſurſum eſt/ ſed deorſũ

respicit:& quod respicit malũ est/informe/tenebrosum/ tristificũ.ergo quando qui odit & quod oditur locis non separantur:molesta & tristifica est exosi mali presentia.insuper malum bono est vt in perniciem trahat perdatq; insidiatiuũ.nã mali est perdere:vt boni saluare.Quapropter dei seruus malignorũ turbis eum impedire et perdere nitẽtibus circũseptus:plerũq; in has voces erũpere cogitur.facessite/abscedite/declinate a me maligni:& scrutabor mãdata dei mei.id sũmopere cupiẽs:vt quos ob malitiam non ob naturã odit/ quemadmodũ & affectu ita quoq; præsentia & locis dispescantur atq; disseparentur.

f ¶Suscipe me secundũ eloquiũ tuum & viuam:& nõ confundas me ab expectatiõe mea. 4.

f ¶A diuua me & saluus ero/& meditabor in iustificationibus tuis semper. Sed non satis est eos qui impedientis/tristificę/noxiæ atq; mortiferę sũt malitiæ/ præsentia & locis esse separatos:nisi sit qui suscipiat & viuificet liberatũ.neq; enim ouis si deseritur a lupo/protinus salua est: nisi pastor assit qui requirat/qui repertã alat/ qui a noxijs defendat vitãq; ministret.verũ et si pastor ille e luporum faucibus eam eripiat:vitam illi donat/lupiq; discedunt.Hunc in modũ quicunq; tibi in spiritu famulatur O pastor ęterne:petit vt aut noxijs abeũtibus næquitijs/aut potius de medijs earũ insultibus eum eripias ad te tota mẽtis deuotione clamans.suscipe me secundũ eloquium tuum & viuam: & non cõfũdas me ab expectatione mea.expectat auxilium tuum/ expectat teipsum: tu es illi vita/ tu salutis præsidiũ/tu alimentum/tu es illi omne bonum.si susceperis ab hostibus:tum mente solatus tum tristi & molesta eorũ præsentia liberatus in te viuet.at nisi suscipias/subuenias/ succurras:cõfunditur vagus/inops/errabũdus/ nullo cibo vnde viuat/nullo prędidio quo saluetur nullo loco vbi quiescat vsq̃ reperto.& quomodo tunc meditabitur mandata tua? quomodo in illis cõsolabitur iugiter? clamat igitur rursum/& merito clamat. adiuua me & saluus ero:& meditabor in iustificationibus tuis semper. 5.

f ¶Spreuisti õnes discedentes a iustitijs tuis:quia iniusta cogitatio eorum. O domine qui creas omne bonũ:et ad te õne bonũ recipis. si oculus purus omne abijcit impurũ/et corpus purũ ab alimento omne secernit impurũ quo sibi solũ purum vniat/ abijciat autẽ repellatq; impurum:non est mirũ si tu qui es ipsa puritas abiecisti/repulisti/spreuisti omnes discedentes a iustitijs tuis/quia iniusta cogitatio eorum.nam si iusta cogitatio pura:profecto iniusta quippiam impurum est.non tamen repellere vis:qui præcipis.estote sancti: quia ego sanctus sum.quid enim est sanctum:nisi purum? sed illi vltro se impuros facientes te cuius natura est vnire / suscipere/ colligere: vt eos tandem abijcias atq; expellas compellunt. 6.

f ¶Præuaricantes reputaui õnes peccatores terrę:ideo dilexi testimonia tua.Oculus carnis & oculus spiritus alio & alio modo iudicant. nam quod oculus carnis magnificentiã iudicat equorum pompa/& honesta clientum familia decoratã:plerũq; spiritualis oculus iudicat superbiam bestijs insidentem/plurima gnatonum & parasytorum turba infamatã. nam tu domine virtutum sedes super cherubim & scientię plenitudinem.quare sedes seruorum tuorũ scientia est mandatorum tuorum.ille insuper iudicat fœlicitatem: iste miseriam.ille diuitias & sufficientiam: iste inopiam & insufficientiã. fœdũ iste:pulchrũ ille. recte iste:ille perperam.nam vniuersa illa pręuaricari faciunt ita iudicantes. saluant autem iudicium:testimoniorum tuorum dilectio & custodia.purgatus igitur vere dives & beatꝰ/ qui terrenis omnibus calcatis dicere valuerit: præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ/ ideo dilexi testimonia tua. nam nisi contemnat quæ tu contemnis/ & nichilipendat quæ vt scoriam & purgamentum ducis:nullo pacto testimoniorum tuorum constringetur amore. quæ si non amabit: nullo pacto (vt par est) illa obseruabit/ neq; in illis sese exercebit. 7.

f ¶Confige timore tuo carnes meas:a iudicijs enim tuis timui.Domine quis non timeat te qui contemplatur tuam potestatem:cui nemo potest resistere? qui sapientiã tuã meditatur/quam nichil potest latere/& qui reperis in angelis tuis prauitatẽ? qui insuper infinitã iustitiã tuam cogitat: cuius proprium est nullum malum impunitum sinere? quis inquam non paueat/qui velit abyssum iudiciorum tuorum mente reuoluere? at si carnales affectus sequamur: incidimus in potentiam tuam/ delictum nostrum latere non valet sapientiam tuã/nõ effugere iustitiã/nõ iudiciorũ tuorum abyssum.prudens igitur est qui te assidue pcatur:confige timore tuo carnes meas/a iudicijs enim tuis timui.neq; enim timor ille depressus sed altus:quem tua omnipotentia/quẽ sapientia/iustitia/et iudiciorũ tuorũ abyssus et immensa profunditas creat/ac continet.vt neq; amor ille submissus:quem tua õnipotens parit bonitas/ charitas inflammat et misericordia fouet. Et cum tu domine æque 8.

118 Ogdoas. 15 Iniquos. 16

potens sis & æque bonus/æque misericors & iustus: videris æque timendus et amandus. si enī solū potens esses & scelerū vidēx: timereris solū & nō amareris. si solū bonus et misericors: amareris solū at nō timereris. quare impossibile videt: te quēq̄ bene diligere qui non timeat. atq; æque īpossibile: te bene timere qui nō amet. & vterq; hic timor et amor sāctus. verū qui te tantū timeret ratione pœnæ/& quē reformidat cruciatus: hic timor abiectus/illiberalis/infimus et īpurus. nō enī a potētia/sapiētia/iustitiaue aut iudicijs tuis nasceretur & procederet: sed cū in se male flectit oculū seruus næquam & flagitiosus.

ADVERTE. Sexto versu. spreuisti oēs discedentes a iustitijs tuis: Hieronymus ex hebræo/abiecisti oēs qui aduersantur præcepta tua. & rectius hic præcepta q̄ iudicia. aut a iudicijs vt corrupte passim cani et legi solet/ spreuisti oēs discedentes a iudicijs tuis. nā nō hic SAPHAT aut MISEPHAT quod inde deriuatur habetur/sed MIHVQ quod a vocabulo HOQ descendit præceptū significante. quod & in octonario Aleph versu quinto & Gimel septimo vt & hic exposuit Hieronymus præcepta/ & interpretes iustificationes & in iustificationibus. quapropter si nolebant vertere præcepta/ saltē vt sibi ipsis conformes essent/ vertere debuerūt hic iustificationibus tuis aut a iustitijs tuis. quod et fecerunt hoc modo in tralatione gallica/ illo in romana et in græco ἀπὸ τῶν δικαιωμάτων σου. ¶ Septimo versu. præuaricantes reputaui oēs peccatores terræ: Hieronymus ex hebræo/ quasi scoriā cōputasti oēs impios terræ. vbi vir spiritualis ad deū dirigit sermonē & nō de se loquitur. quod et præcedens versus spreuisti oēs discedentes a iustitijs tuis quia iniusta cogitatio eorū: satis expostulare videt. nobis igitur potius legendū esset reputasti. ¶ Octauo versu. confige timore tuo carnes meas: Hieronymus ex hebræo horripilauit a timore tuo caro mea. et hoc pacto rectius dici putant. id enī signū excedentis timoris autumant erectionem pilorū in cute. quod non modo hoibus/sed et brutis aīalibus accidit in timore. & hæc pilorū erectio/ horripilatio nominatur/ quasi ex horrore rigeāt pili. et quomodo etiā peteret/cōfige carnes meas timore tuo: cōtinuo subiūgēs/a iudicijs enī tuis timui? si enī timuit a iudicijs dei: timor nequaq̄ petēdꝰ erat quē iā habebat. sed hęc particula a iudicijs enī tuis timui/ optime subiūgitur causa eius qđ Hieronymus habet/horripilauit a timore tuo caro mea. quasi diceret horripilauit quidē/nec ab re: quia a iudicijs tuis timui.

XVI

Ain.

a 1 FEci iudicium et iustitiam: nō tradas me calumniātibus me.

Ain.

a 2 Suscipe seruū tuum in bonum: non calumniētur me superbi.

Ain.

a 3 Oculi mei defecerūt in salutare tuum: & in eloquiū iustitiæ tuę.

Ain.

a 4 Fac cum seruo tuo secūdum misericordiam tuam: & iustificatiōes tuas doce me.

Ain.

a 5 Seruus tuus sū ego da michi itellectum: vt sciā testimonia tua.

Ain.

a 6 Tempus faciendi domine: dissipauerūt legē tuam.

Ain.

a 7 Ideo dilexi mādata tua: supꝑ aurū et topazion

Fons.

FEci iudicium et iustitiam: ne tradas me ꝑsequentibus me.

Fons.

Elige seruū tuū in bonū: vt non calumnientur michi supbi.

Fons.

Oculi mei defecerūt in salutare tuum: et in eloquiū iustitię tuę.

Fons.

Fac cum seruo tuo secūdum misericordiam tuam: & iustificationes tuas doce me.

Fons.

Seruus tuus sū ego da michi itellectum: vt sciā testimonia tua.

Fons.

Tempus faciēdi domine: dissipauerunt iniqui legem tuam.

Fons.

Ideo dilexi mādata tua: supꝑ aurū et topazion

℣

FEci iudicium & iustitiam: ne derelinquas me ijs qui calumniantur me. ℣

Sponde pro seruo tuo in bono: ne calumnientur me superbi. ℣

Oculi mei defecerūt in salutare tuum: & in eloquium iustitiæ tuæ. ℣

Fac cum seruo tuo iuxta misericordiam tuā: & ꝑcepta tua doce me. ℣

Seruus tuus sum ego instrue me: & cognoscā testimonia tua. ℣

Tēpus est vt facias domine: præuaricati sunt legem tuam. ℣

Propterea dilexi mandata tua super aurū &

Ain. Fons. topazion. ע

a 8 Propterea ad ōnia mā datatua dirigebar: oēm viā iniquā odio habui.

Propter ea ad oia māda ta tua dirigebar: omnē viā iniquā odio habui.

Propter ea i vniuersa p̄ce pta tua direxi: oēm semi tā mēdacij odio habui.

SEXTEDECIMAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

a ¶ Feci iudiciū & iustitiā: nō tradas me calūniātibus me. Qui mandata tua custodit qui es omni iusto iustior & omni iustitia superior: iudiciū et iustitiā facit, fontes plectit vt lex p̄cipit: imo seipsū si delinquit, innocentes absoluit, & hoc est iudiciū, geminū amorē custodit, a re aliena abstinet, alienū cubile ceu rē sacrā non violat, proprīū thorū seruat īcōtaminatū, a sanguine manus mūdas cōtinet/ & reliqua quæ lex iubet obseruat. & hoc est iustitia, attamē si ipse sibiipsi reliquitur: potestati aduersariorū tradit/ quippe quib⁹ resistere nō valet, quis eni sibiipsi relictus: illi resisteret/ cui nō est sup terrā potestas q̄ cōpareť? qui factus est vt nullū timeret, qui oē sublime videt: & qui est rex sup vniuersos filios supbiæ. Si leo fortior est ceruo/ & illi nullo pacto resistere potest/ si accipiter colūba/ si lup⁹ agno/ q̄b⁹ naturales sūt hostes: quis etiā dubitat spiritualib⁹ hostib⁹ nos lōge īpares viribus/ nisi superior custodia nos cōtinue tutareť ac defēderet? nō igit̄ in viribus ꝓprijs esse fidēdū/ nō in operibus/ nō in bonitate: ostēdit qui dicit/ feci iudiciū et iustitiā: nō tradas me calūniātib⁹ me, nō enī in iudicio/ nō in iustitia quā fecit cōfidit: sed ī tua sola bonitate et misericordia. 1

a ¶ Suscipe seruū tuū in bonū: non calumnientur me superbi. Si pastor ouē deserat: deseritur in malo/ vt cui lupus facile morsus infigat necēq; intentet, si suscipitur a pastore: suscipitur in bono/ vt cui lupus nequaq̄ etiā si cupit nocere possit, ita dominator superbone/ quos tu custodiæ tuæ dignaris auxilio: omnes suscipis in bono. Quare quicunq; præcepta tua custodit/ hoc ipso clientelæ tuæ addictus: cū se sciat ex opere suo nō posse defendi/ iugiter ad te precari debet, suscipe seruū tuum in bonū: nō calūnientur me superbi, nā si superbi in te eleuantur qui es omnipotens: quid in seruos tuos facturi sunt imbecilles et infirmos/ nisi tu tuearis qui superbis resistis/ & qui (vt scriptura ait) aufers ab impijs lucem suam/ & brachiū excelsum confringis? solent enim qui in dominū vlcisci nequeunt: in seruos debacchari & abūde furiā suam conuertere, at quomodo in te vlciscerēť q̄ virtutis es īfinitæ? et quomō i seruos tuos nō sequiēt nisi suscipias/ nisi defēdas: q̄ virtutis sūt exiguæ? 2

a ¶ Oculi mei defecerunt in salutare tuū: & in eloquium iustitiæ tuæ. Domine deus cuius laus est silentium/ cuius verbū omniū salus/ cuius eloquiū iustificatio, si verbū tuum a mēte nostra capi posset: haudquaq̄ aliquid magnū esset/ & simili quoq; pacto eloquiū tuū, vt lux omnis quæ ab oculo nostro capi potest longe minor est luce solis/ quæ refugit visionis nostræ captū vtpote inuisibilis: per quā tamen omnia videntur, est igitur verbū tuū īgnotū: per quod nichilominus omnia cognoscuntur, & eloquium tuū incognitum: per quod omnia effabilia redduntur. Cæterū si verbū nostrum pro mentis nostræ/ & eloquium pro oris nostri est ratione: ergo & verbū tuum & eloquiū tuum pro tuę, vt igitur verbū nostrū finitū & comprehensibile/ & eloquiū mensuratū et effabile: optimo iure euenit vt tuū verbū infinitum sit & incōprehensibile/ & tuum eloquiū immensum & ineffabile, quomodo igitur non verū dicat/ qui oculis spiritualibus ad verbū & eloquiū tuū conuersus ait: oculi mei defecerunt in salutare tuum & in eloquiū iustitiæ tuæ? ibi sane vires deficiunt: vbi apprehendere non possunt, vbi non possunt effari: ibi te ignorantia videt/ quæ est apex scientiarū, te laudat silentium: quod omne excedit effabile verbum, te quidē videt et mirifice videt: quia te salutare sentit, te ignorat: quia deficit/ quia tantæ copiæ lucis succūbit, te laudat: quia te iustificantem agnoscit, silet: quia identidem deficit/ vt qui iustificationis tuæ magnitndinem eloqui non possit, & quis enim ineloquibile eloqui posset? 3

a ¶ Fac cū seruo tuo secundū misericordiā tuā: & iustificationes tuas doce me. Sol qui visiones superat/ captumq; refugit: est per quē omnia videntur/ & id necessario, identidē tu domine qui es omni scientia laudeq; superior: es per quē omnia cognoscuntur/ sed id quidem libere, nam quod in creatura tua cōtingentia est: in te est necessitas, et quod in ea necessitas: in te est libertas, cū igitur pandis & manifestas iustificatiōes tuas: id libere facis/ & summe quidem libere/ vt qui es summa libertas, quapropter quod facis: gratia tua est & misericordia tua, ad quem igitur aliū precandū esset: fac cū seruo tuo secundū misericordiā tuā/ & iustificationes tuas doce me/ nisi ad te per quem ōnia cognoscuntur/ & qui doces hominem scientiā? Verum quia tuum infinitum & incogitabile verbū/ & tuum eloquium immensum/ & ineloquibile/ ratio sunt cognoscendarū iustificationū tuarū: ideo co- +

gnitę ſemper relinquuntur amplius perfectiuſq; cognoſcendę/ ceu forma quædam ad infinitum cognoſcibile archetypum. vt in eis iuncta intelligantur notum & ignotum. quare doctus quicunq; et quantūcunq;: relinquitur a te ſemper perfectius conſummatiuſq; in iuſtificationibus tuis edocendus. idq; a te ſuppliciter eſt petendum.

a ℂ Seruus tuus ſum ego: da michi intellectum vt ſciā teſtimonia tua. O domine deus/ſciē 5
tiārū dominus es. ſi nō dediſſes oculos: nullus/colorū ſcientiā fuiſſet conſecutus. ſi nō aures: nullus ſcientiā ſonorū & harmoniarū. haud abſimili modo/niſi dederis intelligentiā: nullus habiturus eſt teſtimoniorū tuorū ſcientiam. nō enim viſus ea percipit/nō auditus/ non alius quiſq; ſeu interior ſiue exterior ſenſus. nā carnales ſunt & mundani. neq; ratio/ aut mens ratione vtens illa ſapit. nam fide capiuntur: quæ lumen eſt ratione/illaq; mente ſuperius. etenim aliud lumen eſt quo viſus: & aliud ſuperius quo imaginaria appræhēdit virtus/quod quidē tenebræ nō offūdūt. & aliud ſuperius quo ratio: qđ et lucet in imaginariæ virtutis opacitatib9. ſed longe ſup̄mū eſt lumē teſtimoniorū tuorū. qđ ratione nichilominus in tenebris ſuis cæcutiente/infulget intelligētiæ: quā tu ipſe largiris. & hanc a te petit ītelligētiā: qui petit teſtimoniorū tuorū ſciētiā/inquiēs. ſeruꝰ tuus ſū ego: da michi intellectū vt ſciā teſtimonia tua. ad quid enī teſtimonia tua dediſſes: niſi velles vt ſcirēt illa?

a ℂ Tempus faciendi domine: diſſipauerunt legē tuā. Si precioſus aliquis frutex vt balſami frutex aut caſia ob ignorātiā in orbe perijſſet reſeruata quidē vno in loco plantula: tūc ſummopere ſciētia neceſſaria eſſet/qua et coleretur & culta multiplicaretur/ne fūditus interiret. & quid precioſius lege tua domine virtutū? quæ cū hominū inſcitia negligitur/cōtemnitur/& pene extirpata vbiq; iacet/in auguſto duntaxat loco & apud paucos ſeruata: nonne neceſſaria vel maxime tunc eſt legis tuæ ſcientia/quo in amplum propagetur/& radicetur/ne funditus pereat/& ne ſimul cum ea intereat vniuerſa pietas & cunctorum hominum ſalus? nonne docebis/intelligentiāq; præceptorū tuorū propagabis? nonne ſerui tui iuſtiſſime ad te clamabunt/vociferabunt/eiulabunt? tempus faciendi domine: diſſipauerunt legem tuam. tempus illuminandi/ tempus legem tuam manifeſtandi/ tempus ignorantiam quæ illam attriuit/diſſipauit/extinxit/amolliendi & extirpandi tuamq; ſanctā legem animis cunctorum inſerendi 6

a ℂ Ideo dilexi mandata tua: ſuper aurū & topazion. Dici ſolet quanto res rarior: tāto precioſior. nā rari natura: multitudinē diffugit & ſe colligit ad vnitatē. vnū enim eſt neceſſariū/vnū rariſſimū/vnū precioſiſſimum a quo profluunt omnia/& quod omnē aſtrīgit/cōtinet/ſaluatq; multitudinem. & lex tua rara & precioſa: vt quæ ſit vna ſola/ nata vbiq; lucere eſſeq; benefica. vt ſol rarus & precioſus. nā vnicus vbiq; lucens & beneficus. atqui cū tua lex in vno loco continetur: rarior videtur. atq; ideo (etſi ſemper) tunc maxime exercenda/colenda/ diligenda. quo illi natura eius/ quæ eſt vbiq; lucere et eſſe benefica & te vnicū/verū/ſolum/tremendū/colendū & adorandū annunciare: reparetur. Si aurū ob radiātem quendā & ſolis æmulū nitorē amatur habeturq; in precio/& topazion gēma rara difficiliſq; repertu/ob perpetuum quēdā & lucis peruium virorē: quid non magis diligenda lex tua in precioq; habēda/quæ iuſtos facit? qui (vt ipſa per ſe veritas aperire dignata eſt) fulgebunt ſicut ſol in regno patris eorū? & quē alium habent patrē q̄ te: qui eos per verbū tuū in carne creaſti et denuo ex te per verbum tuum in ſpiritu regeneraſti? nōne per legē tuam ſempiterno ęuo & ſemper virēte/a te quidē ſemper illuminati donabūtur æternitate? dñs deꝰ (inquit) illuminabit eos & regnabunt i ſæcula ſęculorū. nō temere ergo ſciētia huiuſce legis tuæ illuminatꝰ/ altius mēte vidēs q̄ humanus appræhendit ſēſus dixit. ideo dilexi mandata tua: ſuper aurū et topazion. ille tibi in ſpiritu ſeruiebat & legē tuā diligebat ſuper omne quod nobile ęſtimatur ac precioſum. 7

a ℂ Propterea ad omnia madata tua dirigebar: oēm viam iniquā odio habui. Qui quiſpiā amat ſupra omne quod ęſtimat precioſū: nichil mirū ſi illud ſequitur. & oēs vias declinat et odit/quę illud auertunt. nā amor/ad ſe conuertit/ valētius quidē q̄ ſol ad ſe heliotropiū. fortius attrahit q̄ ad ſe magnes ferrū. ſtrīgit arctiꝰ q̄ qđcunq; viculū. quis ergo debeat mirari ſi is qui legē tuā amat ſuper aurū & topaziō: dicat/ propterea ad oia mādata tua dirigebar/et īſuper addat/oēm viā iniquā odio habui. lex enim tua cōuertit/traxit/ſtrixitq; illū inſtar īdiſſolubilis vinculi. īmo tu cōuertiſti/traxiſti/ſtrinxiſti/qui es optimę legis pluſq̄ ſuperoptimꝰ indultor: vt te ſolū diligeret. qui ſi te ſolū diligit qui es ipſa æquitas (tu es enī prima æquitas: & amandi lex et ſuperemīnēs amor) vt omnē iniquitatē odio habeat neceſſe eſt. & etiā qui ſolā amat lucem: quomodo exoſas non habebit tenebras? tu es ipſa lux: quæ ſpirituales oculos implet et quæ ſe ſolam iis qui capaces ſunt admirandā præbet et 8

solam amabilē etsi cætera propter illā diligunt. nā amor qui propter alterum est: nō amor/ sed via quædam potius/& quoddā mediū ad ipsum verū/solū & propter se amorem. Qz si dicitur amor: asseclam vocemus/pedissequum & veri amoris comitem.

ADVERTE. Secundo versu. susci pe seruum tuū in bonū: Hieronymus ex hebræo/spon de pro seruo tuo in bono. Alij sic. dulcescat seruus tuus in bono/quod perinde est ac acceptus sit & placeat seruus tuus in bono: & hæc non aspernanda sententia/ & magis intelligentiæ nostræ tralationis accedit. & vocabulū quo hic vtitur propheta/idem est ei quod & in oraculo Malachiæ. & placebit domino sacrificiū Iuda & Hierusalem. quid est enim suscipe seruum tuū in bonum: nisi placeat & acceptabilis sit seruus tuus in bono? ¶ Secūda eiusdē versus particula. nō calumnientur me superbi: ex hebræo ne calumnientur me superbi. cui magis concordat romana tralatio qua habetur/vt nō calūnientur me superbi. sed hæc non magnipendenda diuersitas. ¶ Sexto versu. Tēpus faciendi domine. ex græco legendū domino. καιρὸς τοῦ ϖοιῆσαι τῷ κυρίῳ. tempus faciendi domino. Sed & in hebreo hic nomē dei יהוה habet LE articulū datiui. verum id perinde est ac si dicas Tēpus vt facias domine. & sic expressit Hieronymus. quare si vocatiuus hic ponatur: nichil de intelligentia mutatur/etsi interpretationis fidelitas non obseruetur.

XVII

	Phe.	Oris.	ד
p1	MIrabilia testimonia tua: ideo scrutata est ea anima mea.	MIrabilia testimonia tua domine: ideo scrutata est anima mea.	MIrabilia testimonia tua: ideo custodiuit ea anima mea.
p2	Declaratio sermonū tuorū illuminat: & intellectū dat paruulis.	Declaratio sermonum tuo illumiat me: et itellectū dat puulis.	Ostiū sermonū tuorū lucidū: doce paruulos.
p3	Os meū aperui et attraxi spiritū: quia mādata tua desyderabam.	Os meū aperui et attraxi spiritū: quia mādata tua desyderabā.	Os meum aperui & respiraui: quia mandata tua desyderabam.
p4	Aspice in me & miserere mei: secundum iudicium diligentium nomen tuum.	Aspice in me & miserere mei: secundum iudicium diligētium nomē tuum.	Respice ad me & miserere mei: iuxta iudiciū diligentium nomē tuū.
p5	Gressus meos dirige secundum eloquium tuū: & non dominetur mei omnis iniustitia.	Gressꝰ meos dirige secūdum eloquium tuū: vt non dominetur mei omnis iniustitia.	Gressus meos firma in sermone tuo: & nō despotestatē in me vniuersæ iniquitati.
p6	Redime me a calūnijs hominum: & custodiā mandata tua.	Redime me a calūnijs hominū: vt custodiam mandata tua.	Redime me a calūnia hominum: & custodiā præcepta tua.
p7	Faciē tuā illumina sup seruū tuū: & doce me iustificationes tuas.	Faciē tuā illumina sup seruū tuū: & doce me iustificationes tuas.	Vultum tuum ostende seruo tuo: & doce me p̄cepta tua.
p8	Exitꝰ aquarū deduxerūt oculi mei: quia non custodierūt legē tuam.	Exitus aquarū trāsierunt oculi mei: quia nō custodierunt legē tuam	Riui aquarū fluebāt de oculis meis: quia nō custodierūt legem tuam.

SEPTIMEDECIMAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

p ¶ Mirabilia testimonia tua: ideo scrutata est ea anima mea. Si tu domine cuius nomē est admirabile/& qui facis mirabilia solus quorum non est numerus/summe es admirabilis: & testimonia tua merito erunt admiranda/& omni perueſtigatione digna/ que quidē ad te ducunt solū superadmirandū/ & ad cognoscēda mirabilia opera tua. nōne admirabile est per ea ipsa accedere ad inaccessibilem/ cognoscere incognoscibilem/ videre inuisibilem?

Psal. 118 Ogdoas. 17 Mirabilia.

tu enī es deus absconditus: qui cognitus etiā manes ignotus. nonne opera tua mirabilia: quandoquidē iuxta sapientis assertionē cūctæ res difficiles sūt & nō potest eas homo explicare sermōe/ & se sēper digna sui admiratione præbent scrutabiles? tanto magis testimonia tua: vt de quibus merito propheta tuus asserat, mirabilia testimonia tua: ideo scrutata est ea aia mea. & reuera mirabilis ī oīb⁹ de⁹: testimonia tua sūt oī admiratiōe dignissima.

p ¶ Declaratio sermonū tuorū illuminat: & intellectū dat paruulis. Vt sole sub terris sē cōdente oculi versātur in tenebris: at eodē exortus attingente oīa q̄plurimū plena sūt lumine. hunc in modū verbo dei se cōdente mentes oēs cęcę sūt: quo quidē exoriēte/ protinus diuino oppletę lumine/ vidēdi sēsū recipiūt/ & vidēt & cognoscūt admirabilia testimonia tua. & hic diuini verbi tui in mētibus exortus/ hęcq; sermonū tuorū illuceścētia humilib⁹ se ingerit: offēdit aūt & repercutitur a supbis. qđ & mirifice seruus tuus aperit cū inquit. declaratio sermonū tuorū illuminat: & intellectū dat paruulis. sic enī sol exoriēs plana humiliaq; loca ex æquo illustrat: impeditur autē & repercutitur a montosis & cliuosis. 2

p ¶ Os meū aperui & attraxi spiritū: quia mādata tua desyderabā. O deus vnus sine solitudine: & trinus sine multitudine. tu es cū verbo tuo: tu es cū spiritu tuo. & tu/ verbū tuū/ & spiritus tuus: idē ac vnū sunt. ideo cū verbū tuū mētes illuminat/ & ad humiles et paruos vsq; descendit: nō solitariū venit/ nō venit incomitatum. sed cū auidę mētes sermones tuos sitientes atq; depereuntes ardentius verbū tuū/ os aperiunt ad illud suscipiēdū: spiritū sanctū tuū per se bono verbo tuo affectā adhauriunt. os meū (inquit) aperui/ et attraxi spiritū: quia mandata tua desyderabā. & hoc spiritu fœcundæ redduntur/ feruentes & dilatatæ in amplū ad teipsum qui es fontana bonitas suscipiendū. vt in domo illa verbo tuo purgata & illuminata/ & spiritu tuo charitate cōstrata: sit te aduenīente perfectissima & iocundissima societas/ & impleatur sacri verbi tui dictū dicētis. si quis diligit me sermonē meum seruabit: & pater meus diliget eū. & ad eum veniemus: & mansionem apud eum faciemus. quomodo enim veniret verbū tuū/ lux tua perennis: incomitata? nā neq; radius solis qui calore suo fœcundat & dilatat/ ad nos venit incomitatus. tu autē es sol solis. & verbū tuum lux lucis. & spiritus tuus/ superimmensus calor & ineffabilis. 3

p ¶ A spice in me & miserere mei: secundū iudiciū diligentiū nomē tuū. Spiritus procedit/ spirat/ replet/ purgat/ innouat/ viuificat/ accendit/ solidat/ sublimia petit: & huiusmodi q̄plurima. procedit quidē ab alto/ spirat ad ima/ replet vacua/ purgat impura/ innouat antiqua/ viuificat mortua/ accēdit languentia/ infirma solidat/ humilia euehit ad alta. & si spiritus qui inter nos flat/ hæc facit: quid diuinus faciet spiritus? si flatus oris nostri/ corporeū succendit ignē corpora cremare valentē: nonne flatus diuini oris spiritualē accendet ignē & beneficū & illius omotheę prototypęq; flāmæ capaces spiritus innoxie amburētē? erūt sane diuino illo spiritu acti: afflati ab alto oēs. erūt pleni/ purgati/ innouati/ viuificati/ succensi/ solidati & fideles: & ex humilibus ad alta superuecti. nichil igitur mirū: si is qui os aperuit & attraxit spiritum/ & quem hic spiritus amoris agit/ se committit iudicio aliorū consimiliter amantium/ & clamat ad eum a quo procedit ille sursum agens spiritus amoris. respice in me & miserere mei: secundū iudicium diligentium nomen tuū. fideles enim illi sūt & charitate feruentes. nulla illos inuidia in transuersum torquebit. nam charitas purgat inuidiamq; propulsat. si me igitur iudicabunt dignū audiri: exaudias precantem. sin indignum: tu qui summe misericors es/ præbeas te miserantem. 4

p ¶ Gressus meos dirige secūdū eloquiū tuū: & nō dominetur mei ois iniustitia. Qui amat/ vbi nondū aduenit tempus vt spirituali fruatur amato: quid aliud petat diuinū illū amatū/ diuinū illud superamabile bonum/ nisi vt interim misereścat amantis? & vt ille qui sua īmobilitate mundū torquet/ qui sua stabilitate omnia mouet/ qui sine sollicitudine curam omniū gerit/ sine fatigatione in opere iugiter perseuerat/ sine impedimento contraria pugnantiaq; & reluctātia ligat/ vt ille inquā qui solus omnia potest/ quē solū amat/ et ad quē solū suspirat/ omnes mentis eius motiones in mandatū suum dirigat/ & non sinat vllam spiritualem næquitiam interim illi dominari/ illi prævalere? ac dicat/ gressus meos dirige secundum eloquium tuum: et non dominetur mei omnis iniustitia. non des potestatē in me vlli spirituali nęquitiæ. sic enim fiet vt aliquando te potiar/ te fruar in omni securitate numero tandem ascriptus vere amantium & depereuntium te. 5

p ¶ Redime me a calumnijs hominum: & custodiam mandata tua. Quid iuuat columbā/ accipitris vitasse vngues/ defugisse morsus: si felis dente molestatur & insidijs? quid etiā iuuat spiritualē virum a malarū potestatū tyrānide liberatum: molestijs nichilominus carnalīū hominū cōtinuo esse expositum/ sanctum eius detinentiū atq; remorantiū ꝓpositū? 6

illinc amor mentē surſum rapit & iubet eſſe fidelē/ ac mandata eius qui vere diligibilis eſt & ſuperdiligibilis ſedulo exequentem. hinc moleſtia detrahit & pene diuellit: & promptā impedit ſeruitij executionem. hac de cauſa cum id contingit: ad te qui es eius portus ad quē per mare lachrimarum ſuarum nauigat & tendit/ & vnicū eius refugiū clamat. nō ſolum non dominetur mei ōnis iniuſtitia: ſed & redime me a calumnijs hominū/ & cuſtodiā mandata tua. tunc enī experieris me diligentem/ promptū/ obſequioſū et ſeruum minime in obſeruantia & executione mandatorum tuorum torpentem.

p ¶Faciē tuā illumina ſuper ſeruū tuū: & doce me iuſtificationes tuas. Quid ſupereſt/ vbi 7
quis greſſus ſuos direxit in lege domini iam liberatus a poteſtate maligni/ & a maleuolorū hominū carnaliter paſſibiliterq; viuentiū calūnijs/ ad finē vſq; in quiete mandata tua O lux vnica ſpirituū illuminatrix/ obſeruans: niſi vt te illi manifeſtes/ & oſtendas ſuperde ſyderatū vultū tuū cuncta diuinitatis tuę luce opplentē/ & in illa tua ſimplici et reuelata luce doceas illum ſupernas tuas & archetypas iuſtificationes qui eum docuiſti in obſcuritate & multa ſymbolorū varietate. & proinde deſyderiū ſuū ad te expandit hunc in modū. O ſapientię lux immenſa/ facie tuā illumina ſuper ſeruum tuū: & doce me iuſtificationes tuas. nā tu es illa vere illuminans lux & vere docens: quę (vt quidā ſeruorū tuorū rectiſſime dixit) multitudine audientiū conſtipata nō ſecludit venientes/ non peragit tēpore/ non migrat locis/ non nocte intercipitur nec vmbra intercluditur/ non ſenſibus ſubiacet/ de toto mundo ad eam conuerſis proxima eſt/ omnibus ſempiterna eſt/ nuſq̄ eſt/ nā in loco non eſt/ nichilominus nulli abeſt/ foris admonet/ intus docet/ cernentes eā omnes in melius cōmutat/ a nullo autē cōmutatur quia ipſa oīno imutabilis eſt. hęc eſt illa ſupſplē
p dida facies tua q̄ illuminat ſeruos tuos & iuſtificatiōes tuas in ſemetipſa reuelate edocet.
¶Exitus aquarū deduxerunt oculi mei: quia nō cuſtodierūt legē tuam. Sed eſto ceſſaſſent 8
miſeratione tua moleſtationes malignorū/ inſultus calūnięq; hominū: nunquid O miſericordiæ largitor pariter ceſſauerunt ſeruī tui lachrimę? minime. nā qui impatienter amat: q̄diu abeſt quē amat/ tādiu frequentes lachrimę ſolantur abſentiā. ſed illę dulces ſunt. nā tunc ſolum flere iuuat: & delectari moleſtat. quaſi tunc amarū dulcoraret: & dulce amaricaret. & vnde hoc? quia amore languet & ęgrotat. ſed hæc ęgrotatio non ad mortem: ſed ad melloręm vitā. & de his lachrimis non queritur: ſed illas potius pro munere & vt dulce ſolamen amoris poſtulat. verū ſunt aliæ lachrimæ/ quas aliorū in te (qui es pluſq̄ omni honore dignus) inhonoratio parit & irreuerētia. & hę illi intolerabiles ſunt/ difficiles et amare. & de his/ hanc quidē contra te ſolū ſuperamabilē/ ſupertremendū & ſuperhonorandū/ proteruā ferre nō valens inobedientiam/ exclamat & cōqueritur dicēs. exitus aquarū deduxerunt oculi mei: quia non cuſtodierunt legē tuā. quia homines maligni tantā erga te pandunt irreuerentiā/ tantā ingratitudinē/ nullā legi tuæ pręſtantes obedientiā. & ab eodem fonte/ ab oculo dico te amantis/ videmus aquā ſcaturire dulcē pariter & amarā/ contra omnīū aliorū fontiū naturā. illam parit amor & ij qui cuſtodiunt legē tuā: ſed hanc zelus & ij qui contemnūt legis tuæ cuſtodiam.

ADVERTE. Quarto verſu. ſecundū iudiciū diligentiū nomen tuū. quanq̄ hic Hieronymus (niſi exemplar corruptū ſit) vertit iudiciū: hic nichilominus vocabulū CHIDEBAR habetur in hebræo/ quod a DABAR deſcendit verbū ſignificante. Et vocabulū hic poſitū ogdoade Beth verſu primo & octauo & Gimel primo Hieronymus vertit verba tua & interpretes ſermones tuos & Daleth primo tā Hieronymus q̄ interpretes verbum tuū: & fere vbiq; per pſalmū conſimiliter. vnde fit vt recte hic interpretes vertiſſent/ ſecundū ſermonem/ aut ſecundum verbum diligentium nomen tuum. Sed q̄ promiſcue vnū pro alio vertunt: hoc vocabulorum coincidentię argumento eſt. illa enim duodecim reipſa in idem coincidere diximus. ¶Quinto verſu. et non dominetur mei omnis iniuſtitia. ſunt qui legi volunt vt non dominetur. quod romana tantum æditio habet. verum ex hebręo & græco & ex gallica æditione habetur &. nam ſic ex hebręo: & non des poteſtatē in me vniuerſæ iniquitati. græce vero καὶ μὴ κυριευσάτω μου πᾶσα ἀνομία. Et in hoc loquendi modo vniuerſalitas retinetur orationis: acſi diceremus nulla iniuſtitia dominetur mei/ aut omnis iniuſtitia non dominetur mei. Quod dictum ſit: ne litigioſus aliquis ex iportuniore ſchola & rigidiore q̄ par eſt dialectica hic deſipiat. eſt enī dialectica nō ꝓpter ſe ſed ꝓpter alia. ideo et ipa et eiꝰ regulę ad alia trahēdę ſūt/ nō alia ad illas. vt inſtrumēta ad opꝰ: nō opꝰ ad inſtrumēta. Et qđ nōnulli vocāt rigorē logice: qdā qui rectiꝰ norūt/ iuſte appellāt iportunitatē logice vnāq; et ἀλόγιστον (vt ſic dicā) id eſt minime logicā ac rationabilē/ garrulitatē. nō q̄ vicīū ſit artis aut diſciplinę q̄ eque neceſſaria ē ad ꝓbe et minime

GALL. ROM. HEB.

fallaciter differendum/ vt grammaticę & rhetoricę ad latine & diserte loquendum: sed eorum qui male/libero viro dignas artes disciplinasq; tractãt. & quousq; ipsę redierint ad suum nitorem amota omni male vtentium impostura: nõ solũ rationales/naturales & mathematicę/ sed etiã sacræ litteræ id patientur quod sol obiectu intermedię lunæ/aut luna obiectu intermediæ opacitatis terræ. Verũ id deliquiũ oculis mentis maximũ affert detrimentum: q̃plurimi tamen ægri sunt qui volentis sanare non audiunt consilium. tu igitur deus qui es animarum lux & scientiarum dominus/ huic medere languori: quo purius de te vt æquum/dignũ & fãctum est/ amodo philosophetur/& inspira qui tuo auxilio id velint & inspirati possint. ¶Sexto versu. in tralatione romana/ vt custodiã mandata tua. ex hebræo/& custodiam præcepta tua. sic etiam in tralatione nostra habetur & custodiã nõ autem vt custodiam. & in græco καὶ φυλάξο τὰσ ἐντολάσου. ¶Octauo versu. exitus aquarum deduxerunt oculi mei/quia non custodierunt legem tuam: Hieronymus ex hebræo/riui aquarũ fluebant de oculis meis/quia non custodierunt legem tuam. id nõ custodierunt nõ refertur ad oculos vt sic intelligas/ quia nõ custodierunt oculi mei legem tuã. nã in ipso huius ogdoadis initio testatur se custodisse. mirabilia (inquit) testimonia tua: iccirco custodiuit ea anima mea. sed refertur ad eos a quorũ calũnijs petit vir iustus liberari. illum enim videntem eos legem dei præuaricari/ cogebat dei zelus ex oculis riuos aquarum deducere/ non quia calumniarentur eum sed quia non custodiebant legem dei. et consimilis ferme tertij versus sequentis ogdoadis sententia: tabescere me fecit zelus meꝰ/ quia obliti sunt verba tua inimici mei. in qua quidem ogdoade amplius de zelo ꝓsequit.

XVIII

Sade. Iustitia.

ſ 1 IVstus es domine: & rectũ iudicium tuum. Sade.

IVstus es domine: & rectum iudiciũ tuum. Iustitia.

IVstus es domine: & rectum iudiciũ tuum.

ſ 2 Mandasti iustitiam testimonia tua: & veritatẽ tuam nimis. Sade.

Mandasti iustitiam testimonia tua: & veritatẽ tuam nimis. Iustitia.

Præcepisti iustitiam testimonij tui: & veritatẽ tuam nimis.

ſ 3 Tabescere me fecit zelus meꝰ: quia obliti sũt verba tua inimici mei. Sade.

Tabescere me fecit zelus domus tuę: quia obliti sunt verba tua inimici mei. Iustitia.

Consumpsit me zelus meus: quia obliti sunt verborum tuorum hostes mei.

ſ 4 Ignitum eloquium tuum vehementer: & seruus tuus dilexit illud. Sade.

Ignitum eloquium tuũ vehementer: & seruus tuus dilexit illud. Iustitia.

Probatus sermo tuus nimis: & seruus tuus dilexit illum.

5 Adolescentulus sũ ego & cõtemptus: iustificationes tuas non sum oblitus. Sade.

Adolescentior sum ego & contemptus: iustificationes tuas non sum oblitus. Iustitia

Paruulꝰ ego sum et cõtemptibilis: sed præcepta tua non sum oblitꝰ

ſ 6 Iustitia tua iustitia in æternum: & lex tua veritas. Sade.

Iustitia tua iustitia in ęternum: & lex tua veritas. Iustitia.

Iustitia tua iustitia sempiterna: & lex tua veritas.

ſ 7 Tribulatio & angustia inuenerunt me: mãdata tua meditatio mea. Sade.

Tribulatio & angustia inuenerunt me: mandata autem tua meditatio mea est. Iustitia.

Tribulatio & ãgustia inuenerunt me: mandata tua voluntas mea.

ſ 8 Aeqtas testimonia tua in æternum: itellectum da michi & viuam.

Aeqtas testimonia tua in ęternum: itellectum da michi & viuam.

Iusta testimonia tua sẽper: doce me & viuam.

ſ ℂ Iuſtus es domine: & rectum iudicium tuum. O domine qui omnibus pro dignitate & 1
vt par eſt tribuis/mortalib⁹ mortalia & immortalibus immortalia: & qui perfectiora perfectioribus adornas. iuſtitia tua vniuerſi continet ordinem & decorem. hæc dedit igni leuitatem/ caliditatem/ ſubtilitatem raritatemq; maximam/ & eum luce decorauit. quas iuſtitiæ tuæ dotes dum perdit/ protinus interit: in hoc pariter oſtendens/ nichil ſine iuſtitiæ tuæ indultis poſſe ſaluari/ quæ eſt vniuerſa ſaluans & vniuerſa continens. ſimili quoq; modo aqua interit: ſi quæ ab eadem illi indulta eſt humiditas/ frigiditas/ denſitas ceruleitaſq; deperit. & res alia quæuis/ quæ a iuſtitiæ tuæ donis deficit. nam & hoc nimirum æquũ eſt: vt vbi beneficę tuæ virtutis ac ſaluatricis munera deſunt/ id quoq; ſentiat interitum. perinde atq; ſi quid graue columna ſuffultum: ſoluta baſe protinus in præceps ruat deorſũ. quis igitur non dicat: iuſtus es domine/ & rectum iudicium tuum? qui hoc profecto ignorat: neſcit quidnam ſuſtentat eum. & in confinio eſt niſi illa tua omni vinculo & omni retinaculo fortior iuſtitia retineat eum: vt in præcipitium corruat ſempiternum.

ſ ℂ Mandaſti iuſtitiam teſtimonia tua: & veritatem tuam nimis. Ignis aquæ quantum po 2
teſt obluctatur: ne iuſtitiæ tuæ deperdat ordinem. Itidem & igni aqua. & vnaquæq; naturã: iuſtitiæ tuæ fœdus violanti/ ꝓ viribus repugnat. nõ ergo quando aqua extinguit ignẽ/ intendit violare aut corrumpere ignem: ſed quod ſuum eſt & a iuſtitia tua habitum conſeruare/ & quoad poteſt/ quantũcunq; poteſt perpetuare. eſt enim iuſtitia tua perpetua. Et tu iuſtiſſime conditor rerum qui perfectioribus perfectiora diſtribuis/ & perfectiora ſolicitius curas/ nulla tamen negligis: non tam arcte dediſti igni calere/ lucere/ ſurſum emicare q̃ homini te diligere/ cognoſcere & ad te leuari/ ceteraq; pręcepta tua implere. vt de hac ipſa iuſſione tua maxime afferendum ſit nobis: mandaſti iuſtitiam/ teſtimonia tua & veritatem tuam nimis. q⁹ autem ita arcte mãdaſti: hoc ideo eſt/ q⁹ tibi maxima cura eſt humanę ſalutis. eſt enim iuſtitię ſaluare: iniuſtitiæ vero perdere. deberet ergo quiſq; ne hic iuſtitiæ tuæ circa ſe ſolueretur ordo violareturue: totis viribus eniti/ obluctari/ reſiſtere & ſupra vires pugnare. & longe quidem validiori ſuperioriq; niſu q̃ ignis pro ea quæ circa ipſum eſt ſeruanda iuſtitiæ diſpenſatione compugnat aquæ.

ſ ℂ Tabeſcere me fecit zelus meus: quia obliti ſunt verba tua inimici mei. Si lupus inſilit 3
in armentum: nonne videre licet vniuerſa cornigera/ arma ſua conuertere in graſſatorẽ/ & ne in vno ſimilium violentur iuſtitiæ tuæ iura/ vniuerſa zelare? zelus igitur eſt qui ad arma concitat aduerſus eos qui iuſtitiæ tuæ indulta violant: non tam vlciſcendi deſyderio q̃ conſeruandæ iuſtitiæ tuæ cauſa. Hinc populorum eruptiones? cedes/ vrbium deletiones depopulationeſq; locorum & regnorum in inuicem acerbæ concuſſiones. Q2 ſi homines ad executionem deſides inuenientur & pigri: elementa ſæuient/ & clades/ peſtes/ ſterilitates/ aquarum cataclyſmos & inundationes/ & id genus caſtigamenta inducent. aut venenata & noxia animalia: frugibus/ arboribus/ armentis & hominibus moleſtiam afferent. zelus enim (inquit) domini exercituum faciet hoc. & ad quid: niſi vt corruptos populos iterum reparet ad iuſtitiam? ſeruus igitur tuus quicunq; & vbicunq; fuerit/ zelo iuſtitię tuę velut igne quodam ſuccenſus/ non valens quæ circa eã fiunt tranſgreſſiones in melius reuocare/ non valens reparare/ corruptores ipſos & tranſgreſſores hoc ipſo infenſos & inimicos habens: liqueſcit/ marcet/ & totus abſumitur & exclamare compellitur. tabeſcere me fecit zelus meus: quia obliti ſunt verba tua inimici mei. atq; ideo inimici: quia iuſtitię tuæ & pręceptorum tuorum obliti. qui ſi reſipiſcant & iuſtitiam reparent: & illi ijdem amici.

ſ ℂ Ignitum eloquium tuum vehemẽter: & ſeruus tuus dilexit illud. Quomodo ſeruus tu- 4
us zelo iuſtitiæ tuæ non concitaretur/ non tabeſceret/ illa tutari & defendere non valens? quandoquidem ignitum eloquium tuum vehementer/ & ſeruus tuus dilexit illud. Quid eſt aliud eloquium tuum: niſi iuſtitia tua? quę ſecundum ſe ſeruos tuos amore ſuccendit/ & eos qui eam ſeruant ęterna pace ligat. eos etiam qui eam ſeruant in eos qui non ſeruãt ſed violant/ zelo inflammat. iuſtitia igitur eadem eſt quę creat amorem/ quæ dat pacem/ quę creat zelum/ quę bellum inducit/ quæ ligat & quę diſſoluit: ſed ſua pręſentia dat pacẽ & ligat. vbi vero abeſt: diſſoluit ac bellum inducit. vt ſol præſens beneficum calorem cauſat: abſens autem/ noxium frigus parit.

ſ ℂ Adoleſcẽtulus ſum ego & contemptus: iuſtificationes tuas non ſum oblitus. Q2uis qui 5
tibi ſpiritu ſeruit charitate ignitur & zelo concitetur: nichil mirum ſi tabeſcit vbi quod maxime cupit non exequitur. vi enim id non poteſt. quia vt plurimũ puſillæ vires eius:

Psal. 118 Ogdoas. 18 Iustus es.

& simples viribus adolescentuli. at transgressores multi sunt & robustis viribus: a quibus pro nichilo ducitur/irridetur/ contemnitur. q; si id sermone efficere tentat: sermone non emolliuntur/atq; ideo æque confusus abibit & contemptus. quid igitur tunc faciat? nisi iugiter præceptorum tuorum memor illa pro viribus suis impleat/ imitator illius qui simili zelo feruens dicebat. adolescentulus sum ego & contemptus: iustificationes tuas non sum oblitus. paruulus sum & viribus impar/& ab inimicis tuis contemptibilis. cum igitur non quod velim/ id saltem quod possum efficiam/ exercebor assiduus & pro meis viribus in iustificationibus tuis.

¶ Iustitia tua iustitia ī æternū:& lex tua veritas. Insuper zelū suū consolatur: quia iustitia tua iustitia in æternum/& lex tua veritas. Sed qui illi aduersantur/ qui iustitiam tuam violant/qui confundunt ordinata/qui vera adulterāt in falsa/qui sancta prophanant/paruo tempore id valebunt:& eorum iniquitas/falsitas/ impuritas cito destruetur. nam malum & iniustum suimetipsius & eorū quibus adest corruptiuum est: bonum vero & iustum suiipsius conseruatiuum & eorum quibus adest salus. hinc iustitia proprie rerum salus est: quam serenitas/ pax/ amicitia/ concordia/ securitas & perennitas comitantur. iniustitia vero/rerū pernicies: quā turbulētia/bellū/ĩmicitia/discordia/solicitudo/ metꝰ/mors & cita e rebus ipsis truncabilitas e vicino sequuntur. sed & in lege tua hoc ipso etiam consolatur: q; lex tua veritas est. veritatis autem proprium est: cito depulsis falsitatis tenebris illucere. quare cito(quod ipse O benignissime rerum annuas & velis) sublatis quæ in terra sunt huiusce modi tenebris: fides tua in amplū lucebit vbiq;/in amplū cognita erit & inuulgata. & ijs etiam qui reluctati fuerunt paulo post sic elucebit: vt eam vel inuiti veram esse confiteri cogantur in medijs ipsis indesinentibus tormentis/ alijs e diuerso qui eam veram confessi ac venerati sunt/ q; eam veram agnouerint/q; seruauerint/gaudentibus in perennibus delicijs. 6

¶ Tribulatio & angustia inuenerunt me: mandata tua meditatio mea est. Qui sæculares didicerunt litteras/magnū illis affert philosophia solamen/ tum cū secunda fortuna dulci flatu mulcet/tum cum aduersi casus premunt. Verum spiritualibus viris cum tribulatiões ingruunt/cum premunt angustiæ: multo fortius affert solatium recordatio tuorum mādatorum. nec iniuria. nam sunt illis futuræ beatitudinis pignus: quod nullum pollicetur/nullum aliud præstare potest studium. quid enim quis non libenter ferat/dum cogitat quod in præsenti premit/ esse momentaneū: quod autem expectatur/esse æternum? neq; aliam quærebat medicinam/non aliud medicamentū propheta cum inquiebat: tribulatio et angustia inuenerunt me/ mandata tua meditatio mea est. hęc illi exercitatio satis erat ad omnem tribulationem tolerandam: ad omnem angustiam supprimendam. nā etiam peccantibus tu domine saluator es in die tribulationis: tanto magis seruis tuis/ & ijs qui obsequuntur quoad possunt mandatis tuis. 7

¶ Aequitas testimonia tua in ęternum: itellectum da michi & viuam. Actio bona est: sed contemplatio melior. nam actio contingentium est: cōtemplatio necessariorū/& summopere vnius quod solum est necessarium. actio serua: contemplatio libera. actio multis impediri potest: contēplatio nequaq̄. nam neq; vincula timet/neq; carceres: neq; vlla re mortali eget. actio ima: contemplatio occupat summum. actio in vmbra: contemplatio in luce figit oculum. actio corruptibilem non transcendit mundum: contemplatio durat in æuū. Quem igitur intellectum petit vt viuat seruus tuus cum inquit: æquitas testimonia tua in æternum/intellectum da michi & viuam? nunquid actiuum? Sed æquitatem non capit ęternam. petit ergo contemplatiuum: qui & sempiternus est/& consimilem præstat vitam/ & validissimam in omni mundi pressura consolationem. Intellectus actiuus solum humanum aut non multo supra/ rerum diuinarum suscitat amorem. at contemplatiuus si excellit/ ducit ad extaticum/& diuinum intrat silentium altamq; quietem. si autem non excellit: ducit saltem ad extatici amoris diuineq; incompręhensibilitatis quandam olfactionem. quis igitur non viueret per huius tam diuini tamq; sublimis diuino munere intellectus adeptionem? viuet profecto quisquis hanc(indultore & miseratore deo)adeptus fuerit intellectus dignitatem. 8

ADVERTE. Quarto versu. ignitum eloquium tuum vehementer. Hieronymus ex hebræo/probatus sermo tuus nimis. Eloquium dei sic igne spiritus sancti probatum est vt optimum aurum igne materiali. quare & recte ignitum vehementer & vehementer probatum dicitur. qui tamen dicit ignitum/ spiritus sancti ignientis promptiorem relinquit intelligentiam. tametsi idem velit illud ignitum atq; probatum. ¶ Quinto versu. adolescen-

tulus sum ego & contemptus: ex hebræo/paruulus sum ego & contemptibilis. quod quadrantius est intelligentiæ. quasi propriam infirmitatem ad implenda dei præcepta spiritualis seruus quantum in se est agnoscens dicat: paruis & pene nullis viribus sum/& quę nullius momenti estimandę sunt ad implendum eloquium tuum & resistendum aduersarijs/totum diuinę gratię diuinoq; q illud implere possit ac resistere tribuens auxilio.

XVIIII

Coph. Vocatio. ד

q1 CLamaui in toto corde exaudi me domine: iustificationes tuas requiram. Coph. CLamaui in toto corde meo / exaudi me dñe: iustificationes tuas requirã. Vocatio. CLamaui in toto corde exaudi me domine: præcepta tua custodiam. ד

q2 Clamaui ad te saluum me fac: & custodiã mãdata tua. Coph. Clamaui ad te & saluũ me fac: vt custodiã mãdata tua. Vocatio. Inuocaui te saluũ me fac: & custodiam testimonia tua. ד

q3 Præueni in maturitate & clamaui: quia in verba tua superperaui. Coph. Preueni in maturitate & clamaui: & in verbo tuo speraui. Vocatio. Surgebã adhuc in tenebris & clamabã: verbũ tuum expectans. ד

q4 Pręuenerunt oculi mei ad te diluculo: vt meditarer eloquia tua. Coph. Præuenerũt oculi mei ad te diluculo: vt meditarer eloquia tua. Vocatio. Præueniebãt oculi mei vigilias: vt meditarer in sermonibus tuis. ד

q5 Vocem meam audi secũdum misericordiam tuam domine: secundũ iudicium tuum viuifica me. Coph. Vocem meam exaudi domine secundum misericordiam tuam: et secundum iudicium tuũ viuifica me. Vocatio. Vocem meã audi iuxta misericordiam tuam domine: secundum iudicium tuum viuifica me. ד

q6 Appropiquauerũt psequentes me iniquitati: a lege autem tua longe facti sunt. Coph. Appropiquauerũt psequentes me iniqui: a lege autem tua longe facti sunt. Vocatio. Appropiquauerũt psecutores mei sceleri: & a lege tua procul facti sunt. ד

q7 Prope es tu domine: et omnes vię tuæ veritas. Coph. Prope es tu domine: & omnia mandata tua veritas. Vocatio. Prope es tu domine: & omnia mandata tua veritas. ד

q8 Initio cognoui de testimonijs tuis: quia in ęternum fundasti ea. Coph. Initio cognoui de testimonijs tuis: quia in ęternum fundasti ea. Vocatio. A principio noui de testimonijs tuis: quod in ęternũ fundaueris ea.

NONEDECIMAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

q1 CClamaui in toto corde exaudi me domine: iustificationes tuas requiram. r1

q2 CClamaui ad te saluum me fac: & custodiã mandata tua. Si seruus aliquis dũ mandatis domini sedulus obsequitur / in manus maleuolorũ incidens vinculis arcetur/ conijcitur in carceres/ inhumanius tractatur & asperius/ vult & non potest debitum domino impẽdere seruitium: nonne ore clamat ad dominum si potest/ vt sibi ferat suppetias/ ea lege/ ea intentione vt quod debet explere possit officium/ tanto magis spiritualis seruꝰ dũ premitur/ dum impedit ab executione diuinorũ mandatorum/ clamat ad dominũ non ore sed toto corde. neq; enim ignorat scriptũ esse: inuenies eum/ si tamen toto corde quæsieris. nam vt diuinus inquit sermo. Homo videt ea quę patent: deus autem intuetur cor. clamat igitur ad te dominum dominorũ cui silentium vox est & cogitatio sermo. Quod & ita esse faciendum: docet ille seruus tuus qui dixit. clamaui in toto corde meo exaudi me r2

domine: iustificationes tuas requiram. clamaui ad te saluum me fac: & custodiam manda
ta tua. clamauit ad te qui propitius es & deprecabilis super seruos tuos. neq; iustũ se pu
tat: nisi exquirat & custodiat mandata tua. nã mandata tua iustificationes sunt: quibus iu
stificas seruũ tuũ. seruans eni iustus est: omittens iniustus. sed quomodo obseruabit/ quo
modo opere ipso implebit: nisi eruas eum de manibus ipsum impedientium?

¶ Præueni immaturitate & clamaui: quia in verba tua supersperaui. 3

¶ Præuenerunt oculi mei ad te diluculo: vt meditarer eloquia tua. Nec satis illi erat toto 4
corde ad te clamare vt exaudires/ vt saluares quo requireret & custodiret mãdata tua: sed
præueni (inquit) ĩmaturitate & clamaui/ quia in verba tua supersperaui. præuenerunt ocu
li mei ad te diluculo: vt meditarer eloquia tua. spes eum vigilare fecit ad eũ qui nũq̃ dor
mit. ad eum clamare: qui oĩa anteq̃ cogitata audit. ad eũ spirituales oculos præuenire di
luculo: cui facta in tenebris eque micant vt in luce. nam ille est qui dixit de tenebris splen
descere lucem. & cui nox vt dies illuminatur. adeum quidẽ oculi illius prẽuenerũt: vt me
ditaretur eloquia eius cui omne cor patet & omnis voluntas loquitur. cui silentiũ clamat/
& quem taciturnitas precatur. nõ ergo qui præuenit/ qui clamat & si is ad quẽ clamat tã
tisper audire dissimulat: derelinquitur sed exercetur. non proiicitur sed perficitur. verum
vt mulier cum parit tristitiã habet: ita cum virtus hoc pacto exercetur molestiã affert. sed
fructus qui inde nascitur: decore perfectissimus/ odore fragrãtissimus/ sapore gratissimus/
voluptate indeficiens & iucundissimus tandem decerpitur.

¶ Vocem meã audi secundum misericordiã tuam domine: & secundũ iudiciũ tuum viui- 5
fica me. Cum tu omnia videas/ audias omnia/ scias omnia/ sintq; omnia tibi curæ qui attĩ
gis a fine ad finem fortiter & disponis omnia suauiter: si protelas exauditionem/ hoc ideo
est quia aut petitur quod non iuuat/ aut si iuuat non tamen tunc exaudiri iuuat. nã sicut
igne probatur argentum & aurum: ita corda probas domine. atqui non expedit vt aurum
quod probatur/ ilico subtrahatur ab igni: neq; etiã vt ilico quis cum id cupit/ a persecuti
one liberetur. nam & qui valitudinarius est: petit a medico q̃ocyssime liberari. verum fre
quenter quia in re eius non est: curationem prudens medicus in aliud tempus differt/ vi
dens perfectiorẽ cõsummatiorẽq; se hoc pacto largiturũ sanitatem. sed quis te prudẽtior/
quis te curandi peritior O optime & sapientissime rerũ/ si tamen rebus venis annumeran
dus? at potius rebus omnibus superior/ ab omnibus es secretus/ supersapiens & superbo
nus. Quare spiritualis seruus tuus/ etsi exaudiri/ saluari/ viuificariq; petat: non tamen id
petit vt vult & iudicat/ sed secundum misericordiam tuam/ & secundum q̃ tu ipse iudi
cas illi fore bonũ/ ad te clamans/ vocem meam audi secundum misericordiam tuam do
mine: et secundũ iudiciũ tuum viuifica me. nã si par est vt qui ægrotat se omnino cõmit
tat medici iudicio: longe decentius est vt omnis qui aduersitate premitur se tibi penitus
credat deo suo/ se prorsus relinquat tuo superbono iudicio/ voluntati et arbitrio.

¶ Appropinquauerunt persequentes me iniquitati: a lege autem tua longe facti sunt. 6

¶ Prope es tu domine: et omnes viæ tuæ veritas. Si quis incidens in latrones a quibus 7
vulneratur/ spoliatur/ stipiti alligatur/ videt illos lucem fugere et procul a via obscuriora
quæritare latibula: coniectat aliquẽ venientem/ propinquũ suspicatur auxiliũ sibi affore.
simili iudicio: sensit in spiritu/ tuũ aduentũ O liberator oppressorũ/ sensit vicinũ auxilium
ille seruus tuus qui ait. appropinquauerunt persequentes me iniquitati: a lege autẽ tua lõ
ge facti. prope es tu domine: et omnes viæ tuæ veritas. nam quãto magis a lege tua discẽ
dunt: tanto magis a luce diffugiunt/ et a via procul absistunt. seruus autem tuus in via re
lictus/ vulneratus/ spoliatus/ vinctus: tuã opem implorat. at vero tu domine cuius viæ sũt
veritas: tu illi prope astas. nã tu es ille de quo per spiritum sanctũ dicitur: prope est domi
nus omnibus inuocantibus eum/ omnibus inuocantibus eum in veritate. prope es domi
ne qui (vt vnus sanctorum tuorũ probe ait) non corporalibus locis cõtineris. qui cum sis
immensus: non finibus aut spacijs coartaris. ades vbiq; et totus vbiq; es. non pro parte
vsq̃ es: sed in omnibus omnis es. et cum te inuocamus: non a nobis longe manentẽ quæ
rimus. nam in te viuimus/ mouemur et sumus. qui animã incorporalem posuisti quodã
modo tui simulachrũ/ viuam quandã tui effigiẽ et similitudinẽ quæ omnibus in membris
diffusa: a singulis quibusq; partibus nõ abest. etiã si priuata ei regio in toto corpore sedes
est: tamẽ in medullis/ digitis/ artubus infunditur. quod putrẽ carnis fuerit: sine animę de
trimento reciditur quasi procul illi abesset. sanis prope adest: et integris permiscetur mẽ
bris. ita tu domine idem artifex et archetypa rerum veritas/ incorporalis et immense/ qui
omnẽ proportionẽ refugis/ et omnẽ excedis similitudinem: huic dimẽso et corporali mũ-

do miſeris/a vicioſis tamẽ & per opera putridis/reſecandis & mortuis procul abſiſtis.

q ¶ Initio cognoui de teſtimonijs tuis:quia in æternũ fundaſti ea.Odiũ cito res diſperdit/ diſſociat & diſſipat:amor contra/ſaluat/continet atq; ligat.& hinc res ab amore profluxiſſe conſtat:& odiũ nequaq̃ rerũ eſſe principium.Et homo ſiquid amat:nunq̃ illud interire/ nunq̃ deficere velit.eſt igitur amor:æterni deſyderiũ/& cum ſemper eſſe ſummopere cõſpirans.odiũ autem cum non eſſe/& cũ nunq̃ eſſe. quod ſi id humanus patitur amor/ primi diuiniq; amoris(ſed remotiſſime quidẽ)ęmulus:quid ille ver⁹/diuinuſq; patitur amor? ille profecto eſt qui vere omnia ſaluat/qui omnia continet/& ad æternitatis conſortia ducit.quare ſi quid in illo amore fundatũ:illud ꝑculdubio ęternũ eſt.Sed O domine qui omnia amore pręuio fœcũdas & omnia in amore creas amaſq; omnia: licet ſtatim a principio cognoſcere/te mandata tua in amore fundaſſe/& maxime in tuo amore.nã tu domine qui es veritas æterna/per temetipſum reſerare dignatus es/hoc maximũ & primũ eſſe mãdatũ.dilliges dominũ deũ tuũ ex toto corde tuo/& in tota anima tua/& in tota mente tua.& ſecundũ ſimile huic:diliges proximũ tuũ ſicut teipſum.& in his duobus mãdatis vniuerſam legẽ pendere & prophetas.ergo a quibus cætera pendent: in amore fundata ſunt/ & maxime in tuo.nam amor proximi:tui quædã eſt ſimilitudo & veſtigiũ/ & qui refertur in tuum.alioqui non vt par eſt & decet diligitur proximus.quomodo igitur qui ſtatim a principio/lumine tuo ſuperilluſtratus vidit mandata tua hoc pacto in amore fundata:non iure enunciat?Initio cognoui de teſtimonijs tuis:quia in æternũ fundaſti ea.& vſq; adeo in amore fundata:vt etiã mandati dilectio redũdet in inimicos,diligite(dixiſti)inimicos veſtros:& benefacite ijs qui oderunt vos.

ADVERTE.Secundo verſu.paſſim legitur vt cuſtodiã mandata:Romana tantum ędítio habet vt cuſtodiam.gallica autem & hebraica et cuſtodiã.In greco identidem & nõ vt habetur.καὶ φυλάξω τὰ μαρτύριάσου & cuſtodiã teſtimonia tua. ¶ Tertio verſu. p̃ueni imaturitate. legẽdũ eſt vno vocabulo imaturitate aut duob⁹ ĩ imaturitate.ex hebræo vbi habeť ſurgebã adhuc in tenebris.& ex græco προέφθασα ἐρ ἀωρί᾽α/p̃ueni in imaturitate/ quaſi ĩtẽpeſtiue et ãte lucem/ſiue(vt beato Ambroſio placet)p̃ueni ante horã.qđ et ſacer Hieronym⁹ iterpretatus eſt:adhuc in tenebris.ſi autẽ mature id feciſſet: quomodo p̃ueniſſet?mature enĩ quicq̃ facere:quid aliud eſt q̃ tẽpeſtiue/ neq; citius neq; ſerius id facere?et ideo hic/codices aliter q̃ vt paſſim legi ſolet ſunt emendandi.

	Res.	Capitis.	XX
r 1	VIde humilitatem meã & eripe me: quia legem tuam nõ ſũ oblitus.	VIde humilitatem meã & eripe me: quia legem tuam nõ ſũ oblitus.	VIde afflictionem meã & eripe me: quia legis tuę non ſum oblitus.
r 2	Res. Iudica iudicium meũ & redime me: propter eloquium tuum viuifica me.	Capitis. Iudica iudiciũ meũ & redime me: propter eloquium tuũ viuifica me.	Iudica cauſam meam & redime me:in ſermone tuo viuifica me.
r 3	Res. Longe a peccatorib⁹ ſalus: quia iuſtificationes tuas non exquiſierunt.	Capitis. Longe a peccatorib⁹ ſalus: quia iuſtificationes tuas non exquiſierunt.	Longe ab impijs ſalus: quia prędcepta tua non quęſierunt.
r 4	Res. Miſericordiæ tuę multæ domine:ſecundũ iudiciũ tuum viuifica me.	Capitis. Miſerationes tuę multæ nimis domine: ſecũdũ iudiciũ tuum viuifica me.	Miſericordię tuę multæ domine: iuxta iudicia tua viuifica me.
r 5	Res. Multi qui perſequuntur me & tribulant me: a teſtimonijs tuis non declinaui.	Capitis. Multi perſequentes me & tribulantes me: a teſtimonijs tuis nõ declinaui.	Multi qui perſequũtur me & affligũt me:a teſtimonijs tuis non declinaui.

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
118 r 6 Ogdoas. 20 Vide humi.	Vidi prȩuaricantes & tabescebam: quia eloquia tua non custodierunt. Res.	Vidi non seruantes pactum & tabescebā: quia eloquia tua nō custodierunt. Capitis.	Vidi prȩuaricatores tuos & mœrebam: quia verbū tuum non custodierunt.
r 7	Vide quoniam mādata tua dilexi domine: in misericordia tua viuifica me. Res.	Vide quia mādata tua dilexi domine: ī tua misericordia viuifica me. Capitis.	Vide quoniam prȩcepta tua dilexi domine: iuxta misericordiā tuā viuifica me.
r 8	Principium verborum tuorū veritas: & in ȩternum omnia iudicia iustitię tuæ.	Principium verborum tuorum veritas: in ȩternum omnia iudicia iustitię tuæ.	Caput verborum tuorum veritas: & in sempiternum omne iudicium iustitiæ tuę.

VICESIMAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

r 1 ℂ Vide humilitatē meam & eripe me: quia legem tuam nō sum oblitus. Deus qui afflictis mederis & depressos erigis: qui cum sis secundū te incōprehensibilis/te per ōnia pinxisti vt in omnibus compræhendaris incōpræhensus. cōpatiendi affectū mortaliū pectoribus indidisti: vt eos summopere simpliciū humiliūq; cū indigna perpetiuntur/ misereatur. & hoc ideo quia tu summe miserator & misericors es/ tuæ misericordiæ & miserationis illis indulsisti vestigiū. cum igitur eū qui in spiritu tibi seruit te talem esse minime lateat (nam spiritus omnia scrutantur etiā profunda dei) magna ad te fiducia clamat: vide humilitatem meam & eripe me/ quia legem tuā non sum oblitus. q; si ille nō est legis tuę: tanto minus tu proprietatis tuæ es oblitus/ quæ est humilium indignaq; perpessorum misereri. quandoquidem hoc tibi naturale: illi autem in lege tua persistere non naturale/ sed solius gratiæ tuæ munus.

r 2 ℂ Iudica iudiciū meum & redime me: propter eloquium tuum viuifica me. Quē alium is qui non est sibi conscius/ inter se & prementes inimicos expeteret causæ suæ iudicem q̄ te domine æquissime iudex? quē nullus fauor corrūpere potest: quia tu es ipsa seueritas. nulla testium falsitas decipere: quia tu es veritas. nulla vis munerū inflectere: quia tu es omnis sufficientia. nichil latere: quia tu es sapientia. nulla aduersariorum superare potestas: quia tu es omnipotentia. non potes non rectū iudicium dare: quia tu es ipsa æquitas. sententiæ tuę nullus potest refragari: quia verbū tuum efficax. quippe quod est omniū victrix veritas. verū de hominibus perfrequenter longe secus euenire solet: quos fauor corrumpit/ falsitas decipit/ munus inflectit/ quorū sensibus ignorantia irrepit/ aut quos vis superat. qui & cum sint iniqui plerunq; nō rectū ferunt iudiciū. & quā sæpenumero proferūt: irrita cadit sententia & ineffica. Quo fit vt admodum sit rationi consonū eum qui te cognoscit solū natura essentiaq; iustū & æquū/ nō ab homine sed abs te postulare/ iudica iudiciū meum & redime me: propter eloquiū tuum viuifica me. nā quē iustificas: viuificas. est enim iustificatio tua: spiritualis viuificatio. quā nullus iuxta datā ordinationē tuā adipisci potest: nisi propter eloquium tuum/ & fidelē custodiā mandatorū tuorum/ tua tamen misericordia in q̄plurimis tuum superexaltat iudicium.

r 3 ℂ Longe a peccatoribus salus: quia iustificationes tuas non exquisierunt. Si iustificatio est propter eloquium tuū/ & iustificatio viuificatio/ & viuificatio salus: erit proculdubio lōge a peccatoribus salus quia iustificationes tuas non exquisierunt. & ad quid aliud afficitur lux q̄ lucere/ calor q̄ calere/ salus q̄ saluare? si igit̄ non saluat: nequaq̄ insimulanda/ neq; accusanda salus est/ sed ij potius qui oculos mentis aperire noluerūt vt exciperent salutē. qui enī corporis oculos aperit: lucē quærit. ita & qui mentis quærit salutē: vt mentis oculos saluti adaperiat necesse est. nā memoria nobis indulta est ad eā retinendā. intelligentia ad eā scrutandā & ruminandā. voluntas ad eandē amandam & amplexandam.

r 4 ℂ Misericordiæ tuę multę domine: secundū iudiciū tuum viuifica me. O domine qui misereris omniū: quia omnia potes. quotquot sunt in corpore morbi/ quot indispositiōes: tot sunt & medelæ modi. Haud secus quot modis animabus succurris: tot etiā et misereris. et vnius misereris/ cū ei persecutiones mittis: alterius cū eum eximis. hunc paupertate/ illū diuitijs/ hunc labore/ illum quiete/ hunc sanitate/ illum infirmitate ad te allicis. & omnib9 vt bonū nosti: misericorditer prouides. quapropter quicunq; seruus tuus est & in medita-

tiõe mãdatorũ tuorũ exercitatos habẽs sẽsus: nõ debet secũdũ volũtatẽ suã et iudiciũ suũ petere prosperitatẽ/aduersitatem/paupertatẽ/diuitias/laborẽ/quietem/sanitatẽ aut infirmitatem/& id genus similia/sed dicere, misericordiæ tuæ multæ domine: secundum iudicium tuum viuifica me. nam vt numerus misericordiarum tuarum superat & effugit captum nostrum: æque & iudicium tuum. & quo a te viuificandi sumus: prorsus nos ipsi ignoramus modum.

r ℂ Multi qui persequuntur me & tribulant me: a testimonijs tuis non declinaui. Tu domine bonus es: & per bonitatẽ quis te imitatur? tu fortis es: quis te imitatur per fortitudinẽ? æternus es: per quid iam te quis imitabitur/nisi per perseuerantiã? eniuero ętternitatis tuę quandã imaginẽ pseuerantia præfert. sed bonitas per quã te maxime imitamur: ea est quã in obseruantia mãdatorũ tuorũ adipiscimur. & fortitudo per quã tuam fortitudinẽ æmulamur: ea qua in eadem obseruantia non superamur. & in eisdem perseuerantia/vt quę maxime bona/vera & iusta est: tuæ sẽpiternitatis æmula. sed qui multis persecutoribus et vndiq; pulsantibus tribulationibus a mandatis tuis non discessit/non est vlla ex parte diuulsus/non inflexus: nonne ille bonus & fortis & perseuerans fuit? verus igitur fidelis et probatus ille seruus: qui & hunc in modum dicere poterit, multi qui persequuntur me et tribulant me: a testimonijs tuis nõ declinaui. nã ei⁹ bonitatẽ/fortitudinẽ & constantiã nõ aliter licuit probari: q̃ si qui psequerẽtur/aduersarent & tribularent/fortes fuissẽt atq; multi. 5

r ℂ Vidi p̃uaricantes & tabescebã: quia eloquia tua non custodierunt. Persecutiones & afflictiones O domine cui oẽs spiritus seruiunt/spirituali seruo graues sunt: sed multo illi grauior zelus mandatorum tuorum/cum viderit transgressionẽ eorũ. nam offensiones in te: maximæ sunt. in ipso autem offensiones: paruæ & exiguę. Et vt paruũ pondus facile toleratur/magnũ obruit: hunc in modũ serui tui/afflictiones proprias facile tolerant/& in illis fortes existunt. sed offensionũ in te/immensitate premuntur & nimio pondere obruũtur. & proinde quẽ huiusmodi in te præuaricationes lædunt: plerũq; pondere pressus cogitur in hanc vocem erũpere/vidi præuaricantes & tabescebã: quia eloquia tua nõ custodierunt. & zelũ leuat iustitia tua quæ malũ nõ sinit impunitũ: aut misericordia q̃ iustificat impiũ. verũtamen ille qui tabescit quia eloquia tua nõ custodierunt: nõ tã punitionẽ iustitiæ q̃ misericordię tuæ iustificationẽ eorũ postulat ad iugẽ custodiã mandatorũ tuorũ. hoc enim charitati tuoq; amori vicinius: qui hunc concomitantem habet zelum. 6

r ℂ Vide quoniã mandata tua dilexi domine: in misericordia tua viuifica me. Vt opacum luci obiectũ/lucem habet vmbra comitatam: sic et amor fere semper comitantẽ habet zelum dum luteam hanc/terrenã/mortalemq; & opacã incolimus domũ. nam amor contuitus est ad summa: zelus cõtuitus ad ima. amor lucidus: zelus vmbrosus. amor perseuerãs: zelus finiens. amor cœlestis: zelus quodã modo terrenus. hinc in consũmatiõe rerũ: in regione lucis amor erit sine zelo. parũ igitur esset habuisse mandatorũ zelum: nisi eorundẽ monstraretur amor. non ab re ergo quem zelus tabescere fecerat: continuo de amore subiunxit. vide quoniam mãdata tua dilexi domine: in misericordia tua viuifica me. nã amor & mandatis conuenientior/& ad viuificationem potior. 7

r ℂ Principiũ verborũ tuorũ veritas: in ętternũ omnia iudicia iustitiæ tuæ. Legisperito hoc pacto interroganti/quid faciendo vitam æternam possidebo/& subiungenti præcepta de dilectione: tu verissime domine dixisti/hoc fac & vives. seruus autem tuus dilectionẽ suã proposuit (vide inquit quoniam mandata tua dilexi) & petijt viuere/sed in misericordia tua. nam opus non viuificat/etsi non viuificaretur sine opere. in misericordia tua (inquit) viuifica me. quis igitur dubitat te illum viuificasse? sed & cunctos viuificabis: qui simili viuent in dilectione. nã verbum tuum veritas est. dixisti fac & vives. & principiũ verborũ tuorum veritas: & in æternum omnia iudicia iustitiæ tuæ. principiũ autem verborũ tuorũ illud est quod est de tua & mandatorũ tuorũ dilectione: ex quo cætera deriuantur vt multi riui ex eodem fonte. qui ideo perennes sunt: quia fons iugiter idem manet absq; vlla sui mutabilitate. charitas autem æterna/imutabilis & iugiter eadẽ manens. ętterna igit̃ inde scaturientia vniuersa iudicia iustitię tuę. quis igitur te diligẽs/tua præcepta seruans/quãtũcũq; pressus/quantũcunq; tribulatus: certus pariter nõ fuerit/de sua viuificatione? 8

ADVERTE. Secũdo versu. iudica iudicium meum. id iudiciũ nõ est hic SAPHAT vnũ de duodecim vocabulis quæ in lingua sua obseruat propheta/et quæ ad eius exemplum diximus in interpretum lingua fuisse obseruanda: sed hic habetur in hebręo RIBI. quapropter æquius feciſſe videtur Hieronymus: qui loco huius iudica iudiciũ meum interpretatus est iudica causam meam/ne æquiuoco nos luderet. quod vocabulum causam ex si-

Psal. 118 Ogdoas. 20 Vide humi. 21

GALL. ROM. HEB.

milí vocabulo hebraico eruerunt in primo versu psalmi 42. ¶Quarto versu. secundū iudicium tuum viuifica me: Hieronymus ex hebræo/iuxta iudicia tua viuifica me. hic proprīū vocabulū quod vnū est ex 12 obseruatis habeť/sed pluratiue vt et Hieronym⁹ habet.

XXI

s 1 Sin. PRincipes persecuti sunt me gratis: & a verbis tuis formidauit cor meum. Sin.

Dentium. PRincipes persecuti sunt me gratis: et a verbis tuis formidauit cor meum. Dentiū.

PRincipes persecuti sunt me sine causa: verba autem tua timuit cor meum.

s 2 Lętabor ego super eloquia tua: sicut qui inuenit spolia multa. Sin.

Lętabor ego super eloquia tua: sicut qui inuenit spolia multa. Dētiū

Gaudens ego sū in eloquio tuo: sicut qui inuenit spolia multa.

s 3 Iniquitatem odio habui & abominat⁹ sum: legē autē tuā dilexi. Sin

Iniquitatē odio habui & abominatus sū: legē aūt tuā dilexi. Dentiū.

Mendaciū odio habui et detestatus sum: legē autem tuam dilexi.

s 4 Septies in die laudē dixi tibi: super iudicia iustitię tuæ. Sin.

Septies in die laudē dixi tibi: super iudicia iustitię tuę. Dentium.

Septies in die laudaui te: super iudicijs iustitiæ tuæ.

s 5 Pax multa diligentib⁹ legem tuam: & non est illis scandalum. Sin.

Pax multa diligentib⁹ legem tuam: & non est illis scandalum. Dētiū.

Pax multa diligentib⁹ legem tuam: & non est in illis scandalum.

s 6 Expectabam salutare tuum domine: & mandata tua dilexi. Sin.

Expectabā salutare tuum domine: & mandata tua dilexi. Dentium.

Expectaui salutare tuum domine: & mandata tua feci.

s 7 Custodiuit anima mea testimonia tua: & dilexit ea vehementer. Sin.

Custodiuit anima mea testimonia tua: & dilexi ea vehemēter. Dētiū.

Custodiuit anima mea testimonia tua: & dilexi ea nimis.

s 8 Seruaui mādata tua et testimonia tua: qa omnes viæ meę in conspectu tuo.

Seruaui mandata tua & testimonia tua: quia omnes viæ meę in conspectu tuo domine.

Custodiui p̄cepta tua & testimonia tua: quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.

VICESIMEPRIMAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

s ¶Principes persecuti sunt me gratis: & a verbis tuis formidauit cor meum. Q; res omnis suam amat similitudinem: in hoc cognoscimus q; tu domine qui iustus es/fortis et patiens/in alijs iustitiam diligis/fortitudinē/& patientiā. sed vbi fortitudo cognoscetur: nisi bellum ingruerit aut certamē? te igitur spectatore: fortium tuorū peragitur bellum/ & eorum tibi placet concertatio. verū spiritualibus tuis qui tui fortes sunt (secundū diuini loquū apostolum tuum) non est colluctatio aduersus carnem & sanguinē/sed aduersus principes & potestates/aduersus mundi rectores tenebrarum harū. & in hoc admirādo certamine: pugilem tuum castitas lumbos præcingit/iustitia animū armat/fides scutum ministrat/galea salus est/gladius dei verbū/ amor feruidum facit/timor cautū. quapropter hunc conflictandi modum propheta tuus satis edoctus dicebat. principes persecuti sunt me gratis: & a verbis tuis formidauit cor meum. nā vt amor prohibet esse timidū: ita timor vetat esse temerarium. his igitur tuis armis instructus miles tuus vincit aduersarium. tu vero qui in misericordia coronas/imo & qui in certatore certas: das cōmilitoni tuo imortale p̄miū. 1

s ¶Lętabor ego super eloquia tua: sicut qui inuenit spolia multa. Certantibus/ lætitia victorię signum est. & direpta spolia iam habitæ certitudo. & ad quid prīcipes & rectores tenebrarum harum oppugnāt seruos tuos/ ad quid ingerunt eis bellum: nisi vt cœlestia semina quæ sunt eloquia tua/de mentibus eorū diripiant/& indutos cœlestibus armis expolient? pro castis incestos/pro mundis relinquentes immundos/ pro iustis iniustos/ pro fidelibus infidos/perditos/elingues/frigidos/temerarios? contra/ serui tui pro mādatis tu- 2

is incolumiter retinendis fortiter obsistunt. quibus quidē retentis: arma sua inuiolata seruabunt. ergo qui post huiusmodi bellū dicebat/lętabor ego super eloquia tua sicut qui inuenit spolia multa: de ijs qui vltro grassabantur in eū victor euaserat. & omnibus spolijs gratiora/integra incolumiaq; retinuerat mādata tua/a vi hostiū viriliter tutatus/& armatura tua semper præsignis & cōspicuus. Sed fuit ne hostibus aliquid diripiendū? fuit ne ex rebus eorū spoliū vllū sumendū? nequaq̄. Nam vt olim spiritu non corporeis viribꝰ pugnante Iosue omnia quæ in Hiericonte erāt/ erant anathemata: hunc in modum & spiritualium hostium omnia prophana sunt & anathemata. Quam ob rem huiusmodi bellatoribus: nulla alia quęrenda spolia q̄ tua retinere mandata/omnibus quidē exuuijs in immensum pręstantiora/digniora atq; eligibiliora.

8 ¶ Iniquitatē odio habui & abominatus sum: legē autem tuā dilexi. Corporalia: spiritualium manifeste sunt vmbra ijs qui per ea quæ videntur inuisibilia concipere norūt. atqui in corporalibus videmus lucida/suauia/temperata: maxime iuuantia viuificaq; esse. contra vero/opaca/horrida/ inęqualia: noxia mortiferaq;. illis igitur proportionalia spiritui erūt salutifera: his autē noxia atq; pestifera. sed quid spiritui veritate lucidius/ virtute suauius/& iustitia tēperatius? verū lex tua O lucis habitator imense veriſſima est/ studiosiſſima est/iustiſſima est. ergo lucida/suauis/temperata: & proinde/spiritui secundū naturam/ benefica/familiaris/& amica. iniquitas autē falsa est/scelesta/iniusta/obscura/tetra/inæqualis: spiritui contra prętereq; naturam/noxia/aliena/inimica. reliquum igitur est vt quis quis militię addictus spirituali / tota mentis sinceritate dicere posse studeat. iniquitatem odio habui & abominatus sum: legem autem tuam dilexi. nam rationi consentaneū est: vt qui vnum contrarium amat/alterum odio habeat. & quanto quidem vehemētius vnū amet: tanto alterum detestetur/abominetur/fugiat odioq; habeat. & rursus quāto hoc vehementius odiat: tanto illud validius prosequatur & amet. 3

8 ¶ Septies in die laudē dixi tibi: super iudicia iustitiæ tuæ. Iosue qui spiritu pugnauit: septem diebus/septem sacerdotibus/septem tubis/septē clangoribus ad expugnationē hostiū est vsus. ergo ijs qui spiritualia peragunt bella: septenarius sacer est & mysticus/spiritū illum septiformem virtute cuius victoria datur aperte declarans. nam & quis immundū spiritū vinceret/qui cum exierit ab homine assumit septem alios spiritus secum nęquiores se/vt reuertens illū rursus inhabitet? quis inquā vinceret eū nisi ille purissimus beneficio septuplex spiritus/aut eiꝰ virtute pręsidioq; fultus? bellator igitur spiritualisq; victor non ingratus/non immemor/ spiritu illo superbono (parto de hoste triūpho) se adiutū cōfitens: septies quotidie gratias deo mystice sacreq; peragit. huc tendit illud/quod sacer luctator ille ait. septies ī die laudē dixi tibi: super iudicia iustitiæ tuæ/septenaria laude septipotentem/& septenorum charismatū largitorem spiritum laudans/atq; illi actiones gratiarum septenario signatum libamen offerens. 4

8 ¶ Pax multa diligentibus legem tuā: & non est illis scandalū. Post spiritualis victorię lætitiam partaq; trophea/iniquitatis abominationē/legis dilectionē/spiritiformēq; laudē: magna animæ innascitur tranquillitas. assimilaturq; tūc anima aeri perlucido atq; cōspicuo: vi solarium radiorū nubibus expulsis/& flatuū varijs agitationibus sopitis. sic ipsa diuino feruore calens/& tota cōspicua: diuinitatis radios liberrime haurit/phātasmatū/omniūq; terrenarum/materialiumq; rerum nebulas discutientes/& aduersantium spirituum impetus valide reprimentes/elidentes/dissipātes. aggigniturq; in mente/ mira quædā & inaudita suauitas/& pax quædam diuina quam mundus dare non potest/quoddam prorsꝰ immortalis & abstractę vitæ prælibamentum quantum mortali adhuc circundata indumento capere potest. quapropter qui hanc pacem gustauit: hac pace dignus estimatus/hac pace potentem/& septenorum charismatū largitorem spiritum laudans/atq; illi actiones gratiarum septenario signatum libamen offerens. 5

8 ¶ Pax multa diligentibus legem tuā: & non est illis scandalū. Post spiritualis victorię lætitiam partaq; trophea/iniquitatis abominationē/legis dilectionē/spiritiformēq; laudē: magna animæ innascitur tranquillitas. assimilaturq; tūc anima aeri perlucido atq; cōspicuo: vi solarium radiorū nubibus expulsis/& flatuū varijs agitationibus sopitis. sic ipsa diuino feruore calens/& tota cōspicua: diuinitatis radios liberrime haurit/phātasmatū/omniūq; terrenarum/materialiumq; rerum nebulas discutientes/& aduersantium spirituum impetus valide reprimentes/elidentes/dissipātes. aggigniturq; in mente/ mira quædā & inaudita suauitas/& pax quædam diuina quam mundus dare non potest/quoddam prorsꝰ immortalis & abstractę vitæ prælibamentum quantum mortali adhuc circundata indumento capere potest. quapropter qui hanc pacem gustauit: hac pace dignus estimatus/hac pace potentem/& septenorum charismatū largitorem spiritum laudans/atq; illi actiones gratiarum septenario signatum libamen offerens. 6

8 ¶ Expectabam salutare tuum domine: & mandata tua dilexi. Verū quāuis hæc pax multa sit & nullum pariat scandalum (non enim vires emollit/non luxu defluere facit/non vt pax terrena/ quæ non est pax) cumulandis opibus inuigilare/ non caducis honoribus inhiare/non alienæ fœlicitati inuidere: sed semper (vt sic dicam) impatientius & elanguentius ad cœlestia suspirare) non est tamen hæc vltima quæ desyderatur pax. nam neq; illa ab homine mortali & dum adhuc mortalitati subiacet possideri potest. hæc pax transiens: illa permanens. hæc alteram suspiciens: illa omnem sensum exuperans nullam aliam supra se continens. hæc ad finem: illa finis. hæc vmbratilis: illa in aperta claraq; salu-

taris dei visione consistens. ergo qui postea q̃ dixerat pax multa diligentibus legem tuam & non est illis scandalum/continuo subiunxit expectabam salutare tuum domine & mandata tua dilexi: aliã profecto ab ea quam senserat/ ex obseruantia scilicet & dilectione legis tuæ/pacem expectabat/ quã solũ coæternũ & consubstantiale reuelatũ verbum tuum prestare poterat. neq; enĩ aliter fieri potest vt quisq̃ supereminentẽ & diuinã prorsus pacẽ illam (quæ est totius boni tranquillissima cũ securitate/& securissima cum trãquillitate possessio) obtineat: nisi in reuelato illo verbo & salutari tuo. quod iuxta oracula prophetarum reuelãdũ erat. quod et tẽporibus suis mũdo etiã reuelatũ mãsit occultũ. in cœlo autẽ sem per insigne/apertũ & obuiũ/atq; pax indeficiens sanctorũ omniũ/supernarũq; mentium.

s ℂ Custodiuit anima mea testimonia tua: & dilexit ea vehementer. 7

s ℂ S eruaui mandata tua & testimonia tua: quia omnes viæ meæ in conspectu tuo. Ser- 8
uus qui domino recensẽt se mandata eius custodisse/seruasse/mirũ in modũ dilexisse/testẽ eũ facere quia eo vidente omnia fecerit: videtur quietem domini sui requirere modesteq; precari a laboribus absolui/ & trãsferri ad requiẽ domini sui. & quid aliud vouere & optare videtur qui ad illam diuinã et altissimam pacem suspirãs domino pacis ęternę largitori dicit: custodiuit anima mea testimonia tua: & dilexit ea vehementer. seruaui mandata tua & testimonia tua: quia omnes viæ meæ in conspectu tuo. quid inquã aliud/ q̃ permodeste insinuare se functũ mandatis eius fideliter fuisse/ illa vehemẽter dilexisse/ custodisse/ seruasse/testẽ eũ se facere qui omnia videt/& quẽ nichil potest latere? quid insuper aliud optat/quid præstolatur/ quid expectat/ q̃ illã perq̃desyderabilẽ/ domini sui vocẽ/ ad supernã illam pacem accersentem/ad beatitudinem illam vocantem/intra in requiem meam/ et illam insuper intra in gaudium domini tui? nã labores finis non sunt: sed laborum æterna requies (quæ est pax dei) finis est/termini prorsus & finis nescia. sicut scriptũ est: amodo iã dicit spiritus vt requiescant a laboribus suis.

ADVERTE. Secũdo versu. lætabor ego super eloquia tua. rectius lætor ex hebręo/ gaudẽs ego sũ in eloquio tuo. adde etiã q̃ in antiqua tralatione legebatur/exulto in verbis tuis. ℂ S exto versu. expectabã salutare tuũ dñe. rectius ex hebręo expectaui salutare tuum domine/& ex natura cõiunctionis & sequentis particulę/& mãdata tua dilexi. alioquĩ enĩ ad rectiorẽ loquendi normã erat dicendum: & mandata tua diligebam. Sed id ratiõe seremonis græci prouenit vbi verba hæc ponuntur προσεδόκων ἠγάπησα.

XXII Thau.

th 1 APropinquet depcatio mea in conspectu tuo domine: iuxta eloquium tuum da michi intellectũ.

th 2 Intret postulatio mea in conspectu tuo: secũdum eloquiũ tuum eripe me.

th 3 Eructabunt labia mea hymnum: cũ docueris me iustificationes tuas.

th 4 Pronũciabit lingua mea eloquiũ tuũ: quia omnia mãdata tua æquitas.

th 5 Fiat manus tua vt saluet me: quoniam mandata tua elegi.

Signa.

APpropiet oratio mea in conspectu tuo domine: secundum eloquium tuum da michi intellectum.

Intret postulatio mea in conspectu tuo domine: secundum eloquiũ tuum eripe me.

Eructabunt labia mea hymnũ: cum docueris me iustificationes tuas.

Pronũciauit lingua mea eloquia tua: quia ōnia mandata tua æquitas.

Fiat manus tua vt saluũ me faciat: quia mãdata tua elegi.

Signa.

INgrediatur laus mea coram te domine: secundum verbũ tuum doce me.

Veniat deprecatio mea ante vultum tuũ: secundum eloquium tuum libera me.

Fũdãt labia mea hymnum: docebis enim me præcepta tua.

Loquetur lingua mea sermonem tuum: quia omnia mandata tua iusta.

Sit manus tua auxiliatrix mea: quia prȩcepta tua elegi.

th 6 C ōcupíui ſalutare tuū domine: & lex tua meditatio mea eſt. Thau.
th 7 Víuet aía mea & laudabit te: & iudícia tua adiuuabunt me. Thau.
th 8 Erraui ſicut ouís quæ períjt/quære ſeruū tuū: quía mandata tua non ſum oblítus.

Cōcupíui ſalutare tuū domine: & lex tua meditatio mea eſt. Signa.
Víuet aía mea & laudabit te:& iudícia tua adiuuabunt me. Signa.
Erraui ſicut ouís q̄ perierat/require ſeruū tuū domine:quía mandata tua non ſum oblítus.

Deſyderauí ſalutare tuum domine: & lex tua voluntas mea.
Víuet aía mea & laudabit te: & iudícia tua auxíliabūtur míchi.
Erraui quaſi ouís perdíta/ quęre ſeruum tuum:quía mandatorum tuorū non ſum oblítus.

VICESIMESECVNDAE OGDOADIS SPIRITVALIS MEDITATIO.

th 1 CAppropíquet dep̄catio mea ī cōſpectu tuo dñe: iuxta eloquíū tuū da míchi intellectū.
th 2 CIntret poſtulatio mea in cōſpectu tuo: ſecūdū eloquíū tuū erípe me. Qui ſe ſentit ꝓpemodū emortuū/& in mūdo emeruiſſe: nō ímerito petit a mundo liberari/ & cominus atq; e vícino te O largítor gloríæ amodo poſſe p̄cari & tuo cōſpectui p̄ſens aſſíſtere. nā tu dñe/ ſpírituū deſyderíū & finis/ cū ſis incorporalis: q̄díu detíneť aía in corpore/ videť dēſo obſcuroq; muro ab incorporea regione quā inhabitas díſpeſci ac ſeparari. & hunc vehementer optat in te deo ſuo trāſilíre murū. nā & natura vídemus/ ígnea oía & aerea igneā petere regionē & aereā. aquea aqueā. & terrea terreā. nōne conſentaneū etiā eſt: vt mēs ſpíritualis & incorporea/ toto níſu ſpiritualē petat regionē & incorporeā? & q̄ libere cōgrediť oía ingreditur/ egreditur a ſe nō demota/ ſed in ſe vt ímmobili ſede manēs: ad opificiam mentē aliquādo cōcedat & meet ímobíliter mobilē? quę (etſí nuſq̄ a ſe egrediēs) oía tamē peragit & operaťur. quæ oía capit: & nō capitur níſi a ſe. quæ oía in ſe continens: eminenter ſegregaťur ab oíbus. verū & ad noua & aperta opificis mētis ſpectacula: nouū petit intellectū/ ſeparatę & prorſus incorporeæ regioní accōmodatū/ atq; ait. appropíquet dep̄catio mea in cōſpectu tuo dñe: iuxta eloquíū tuū da míchi intellectū. intret poſtulatio mea ī cōſpectu tuo: ſecūdū eloquíū tuū erípe me. exíme me de corporeo carcere/ & da (amoto velamíne) tuæ cōſpiciendæ lucis ſanū/ fortē/ indefeſſūq; oculū. nā ſi oculus æger aut debílis/ inualídus eſt ad corporalis ſolis contuítum: tanto magis intellectus/ ſí æger aut debílis fuerit/ inualídus inuenietur ad te incorporeū iuſtitiæ ſolem infinita claritate radiantem/ infinitaq; luce pollucentē/ ſpíritualiter cōtuēdū. ſed quís tā purgatū/ tā valídū/ tāq; capacē et amplū præſtare poſſit intellectū/ eloquio & aperto verbo tuo quodāmodo ꝓportionatū: níſi tu qui vt tuæ potētiæ/ ſapiētiæ & bonitatis/ pari quoq; modo tuæ capacitatís ínfinitę in re finita íprímis veſtigiū/ adeo vt nō tā finita q̄ ífinite finita/ neq; tā ífinita q̄ finite ífinita videaťr? qppe q̄ vt bonitatís ita ífinitatis imago. q; igiť ífinita & ꝓportionata apparet: a te habet. at q; finita & díſportionata/ ex ſe et a níchilo habet/ et quatínus ía q̄dā priuatio eſt.
th 3 CEructabunt labía mea hymnū: cum docuerís me iuſtificationes tuas.
th 4 CPronūciabit lingua mea eloquíū tuū: quía oía mādata tua æquitas. Non ígnorat quod ſit exutarū corporea mole mētiū officíū/ qui corpore petit exuí ad líberiorē expeditiorēq; díuínū famulatū: te ſcilícet (qui es omní cultu venerabílior/ omní honore dígnior/ omní deníq; maieſtate auguſtior vníuerſaq; ſuperior laude) perēníter & in ſūma quietudíne ítrequiete laudare. quēadmodū ſcriptū eſt. beatí qui habítāt in domo tua dñe: in ſæcula ſæculorū laudabūt te. verū vt nullus in hoc mūdo ſeipſo ſufficit íferiores (vt ſíc dixerī) iuſtificationes tuas díſcere/ neq; vt par eſt te laudare: ita neq; in ſuperna illa regione víuentiū/ ſufficit vllus ſeipſo ſupernas iuſtificationes tuas díſcere (quarū quę in præſentí mūdo pagūtur/ ſímulacra quędā ſūt & ſacrís velamínibus obducta ſigna) neq; debítū tibi hymnum canere: níſi tu a quo oís ſapiētia vt a fonte perennī manat/ docuerís ípſum. quod quía nō ígnorat ſeruus tuus: ídeo confitetur & ait. eructabunt labía mea hymnū: cū docuerís me iuſtificationes tuas. pronunciabit lingua mea eloquíū tuum: quía mandata tua æquitas. tunc enim omnía in ſuam veritatem reducta: illíc erūt/ apparebuntq; ſumma puraq; ęquitas. hic autem æquitas: alterata quædam ęquitas. vt lux ſenſíbilis non ípſa quídem lux eſt: ſed alterata quędā lux. quare in hoc mundo æquitas particularis: illíc vníuerſalis. hic rurſus vt ſenſíbilis lux: illíc vt ítelligíbilis. hic cōpoſita/ multiplex/ permixta: illíc ſímplex/ vnica/ & pura & totius æquitatís fōtana origo/ prícipiū oím rerū & finis. ſíquidē ab ęquí-

Psal.
118 tate omnis nascitur inæqualitas: & in æquitatē vt in suam tandē reuocatur originem.
Ogdoas. th 22 Appropin. ¶ Fiat manus tua vt saluet me: quoniā mandata tua elegi. Regio viuorū ad quā aspirat 5
seruus tuus post finitū in hoc mundo certamen suum: eadem est & terra viuentiū, in qua
nulla regnat mors/ sed sempiterna salus. verū hæc terra in qua peregrinatur & accola est
hactenus seruus tuus: terra est tenebrosa & operta mortis caligine/ terra miserię & tene-
brarū/ vbi non regnat ipsa salus. nam si in ea regnaret ipsa salus: omnia saluaret, sicut lux
omnia illuminat & calor calefacit omnia vbi regnat. hæc terra peregrinorū/ illa immanen
tium. hęc seruorum/ illa liberorum. hæc accolarum/ illa ciuiū. ab hac igitur saluari/ ab hac
eximi postulat. sed scit hoc fieri non posse: nisi de regione lucis (quam inhabitat salus) ad-
ueniat auxilium. quapropter supplex orat. fiat manus tua vt saluet me: quoniam manda-
ta tua elegi. si diuitias/ si honores/ si luxus voluptatesue delegisset mundi: qua fiducia di
xisset/ fiat manus tua vt saluet me? non enim adiecisset/ quoniā diuitias/ honores/ luxusue
delegi. sed quia sola mandata tua illi fuere curæ/ sola illi fuere cordi: magna spe magnaq;
fiducia suæ petitioni adiecit/ quoniam mandata tua elegi. quanta ergo diffidentia/ quan-
to pauore quantaq; animi turbulentia ex hoc mundo egredietur cum mors claustra vitæ
resoluet: qui opes/ superbias/ & sua in hoc mundo delegerit placita? tanta profecto: quan
ta fiducia securitateq; & animi tranquillitate is qui tua sola capesserit iussa. nec immerito.
nam ille moritur ad mortem: iste de morte transit ad vitam. ille it in tenebras: iste re-
spirat ad lucem/ & lucem quidem immēsam/ lucem spiritualem/ lucem veram. ille in per-
ditionem: iste in æternam transfertur salutem in proprio iam regno latissime dominan-
tem/ iam omnia saluantem.
th ¶ Cōcupiui salutare tuū dñe: & lex tua meditatio mea est. O ęterne dñe cuius sapiētię nō 6
est numerus. q̄ quis meditatur/ contemplatur & iugiter meditatiōi legis tuæ inuersatur:
hoc habet quia tu ei mētē indidisti q̄ est q̄dā tui similitudo/ & quæ sola sapit sicut solus au
ditus audit & visus videt. Et q̄uis hæc sapientia eius vmbratilis sit: mirā tamē excitat sa-
lutaris tui nō carnis sed spūs cōcupiscētiā. quod & hic sermo testat serui tui: quo dicit/ con
cupiui salutare tuum domine: & lex tua meditatio mea est. & hoc salutare quod tanto pe
concupiscit: æternū verbū tuū est/ omniū artifex ratio ipsaq; sapientia: in quā resilit tuę le
gis meditatio/ vt lucis radius in ipsū solē vnde ipsius ducitur origo. & resiliēdo exuscitat
qddā desyderiū & mirabilē sitim potiūdi salutaris tui intolerabilēq; ardorē. & talem profe
cto sitim: quæ non extinguetur/ quæ non saturabitur/ donec nudū/ apertū & reuelatū ap-
paruerit verbū tuum. atqui quēadmodū oculo clauso sol nude & aperte illucere nō potest:
identidem neq; menti verbū tuū q̄diu carne obtegitur. nō quidē ob verbi impotentiā: sed
ob mētis incapacitatē ipsāq; nō satis dispositā. nā mens/ totus oculus: caro/ ciliū totā con-
tegēs. sol/ verbū tuū. mens inquā totus oculus: qui tunc primū perfecte aperitur cū a car-
ne separatur & eximitur ex integro. qui ergo cōcupiscit verbi tui præsentiā in quo omnia
condita sunt/ & saluāda saluantur: affectat proculdubio carnis velamen auferri/ & a mor-
tali carne ex integro absolui. quo videndi liberā prorsusq; expeditā adipiscatur facultatē.
th ¶ Viuet anima mea & laudabit te: & iudicia tua adiuuabūt me. Cū fidelis seruus tuus di- 7
cebat/ viuet anima mea & laudabit te/ & iudicia tua adiuuabūt me: vitā qua viuebat ī hoc
mūdo nō reputabat vitā. neq; laudē qua te in hoc mundo laudabat: laudē existimabat/ sed
potius quādā vitę & laudis incoationē & vmbrā. verba igit illa dicēs: vitā æternā petebat
aut optabat. nā vita quā hic viuit: similitudinaria & momētanea est. & vitā hāc aīa ifluit
ī corpus. nō ergo corpus vita sua est: sed vita sua est aīa. quæ nō est ipsa vita: sed ipsi⁹ ve
rę & per se vitæ quoddā remotū vestigiū. at vita æterna/ vera & indeficiens vita est: quā
verbū dei qui est ipsa vera vita in animā influit. nō ergo aīa vita sua est quæ est vita ęter-
na: sed verbū dei est eius vita. vt ergo ad vitā suscipiēdā corpus ad aīam: aīa quodā modo
ad dei verbū. q̄diu ergo in hoc mundo viuimus/ anima nostra nōdū viuit/ vtpote quę nō-
dū sit suæ vitę coniuncta: sed in similitudine futuræ vitę viuificat corpus. verū si dispositā
cōperietur: in futurū viuet/ nā & nō nisi corpori dispositō anima vitam elargitur) & lauda-
bit suam vitam vitæq; indultorem/ laude quidem ineffabili/ non quam ipsius sed diuina
administrabunt iudicia: propterea addidit & iudicia tua adiuuabunt me.
th ¶ Errauī sicut ouis q̄ perijt: quęre seruū tuū quia mādata tua nō sum oblit⁹. Spūalis seru⁹ 8
EPILO- tu⁹ misericordissime dñe/ qui toto corde exquisiuit te/ eloquia tua ī cordis sui penetralib⁹
G cōdidit/ illa ꝓnūciauit/ illa alios docuit/ illis tāq̄ diuitijs oībus delectat⁹/ ī illis se exercuit/
V cōsyderauit vias tuas/ iustificatiōes tuas meditat⁹ est/ nō est oblit⁹ sermōes tuos/ aīa ei⁹ iu
S stificatiōes tuas oī tpe cōcupiuit/ pricipū passus calūnias/ exercitia iustificationū tuarū nō

omisit/viã veritatis elegit/adhesit testimonijs tuis/viã mãdatorũ tuorũ cucurrit/nichil de se præsumens omnia a te postulauit/in verbo tuo supersperauit/memoria iudiciorum tuorum consolatus est/defecit pro delinquentibus/nocte memor fuit nois tui/in toto corde suo faciem tuam deprecatus est/ vias tuas cogitauit/pedes suos conuertit/.paratus fuit/ non turbatus/ media nocte ad confitendũ tibi surrexit/ factus est particeps omniũ timentium te/anima eius in salutari tuo defecit/in verbo tuo supersperauit/afflictus/persecut9/ pene in terra consumptus mandata tua non dereliquit/tota die in lege tua meditatus est/ super omnes docentes se/super senes intellexit/ab omni via mala pedes prohibuit/a iudicijs tuis non declinauit/eloquia tua melle dulciora amplexatus est/a mandatis tuis intellexit/cui9 pedibus lucerna verbũ tuũ/testimonia tua hæreditaria acquisiuit/qui cor suũ ad iustificationes tuas inclinauit/iniquos odio habuit/legem tuam dilexit/ vt scoriã peccatores reputauit/carnes suas timore tui confixit/ a iudicijs tuis timuit/ iudiciũ & iustitiã fecit/oculi eius in salutare tuum defecerunt:/super aurũ/ super topazion mandata tua dilexit/omnẽ viã iniquam odio habuit/anima eius testimonia tua scrutata est/os suum aperuit/spiritũ attraxit/super non custodientes legem tuam oculi eius riuos aquarũ deduxerunt/zelo contabuit/eloquiũ tuum ardenter dilexit/cõtemptus est/tribulat9 est/angustiatus est/ ad te clamauit/ lucem anticipauit/ oculi eius ad te diluculo prẽuenerunt/ iudicio tuo/misericordiæ tuæ se cõmisit/principũ tenebrarũ bella sustinuit/victoria lætatus est/elo quijs tuis magis q̃ omnibus spolijs delectat9 est/septies in die te laudauit/ testimonia tua custodiuit/vehementer dilexit/mãdata tua seruauit/ omnes viæ eius in conspectu tuo/tibi appropinquare/supernas laudes tuas edisce re/a mundo liberari gestijt/salutare tuum cõcupiuit/ & deniq; dissolui & esse cũ Christo salutari tuo/hic tantus/hic talis seruus tuus nichilominus dixit/ & hæc eius nouissima verba fuere/ errauí sicut ouis quæ perijt quære seruum tuum quia mãdata tua non sum oblitus/quæcunq; præcepta sunt ei:fecit.& e mundo egressurus vere prudens/cognoscẽs et fidelis seruus in humilitatis spiritu/sacrosancta consilia tua secutus dicit: inutilis sum seruus tuus/ feci quod debui.ad id quod feci tenebar:neq; sum vllo prẽmio vllaue gratia dignus.Sed tu O pastor æterne ouem require quę perijt:& repertam sacris humeris tuis impositam in cœlestem domum tuam induc. nam omnis qui in hoc mundo viuit: a te peregrinatur. & nisi requiras/ nisi inuenias: perijt. quis enim saluare potest/nisi tu solus/ qui solus es superbonus/ superpotens/ & in omnia sæcula superbenedictus? AMEN.

ADVERTE.Septimo versu. viuet anima mea & laudabit te.hic videtur potius precandum aut optandum q̃ afferendum. vt sic dicatur viuat anima mea & laudabit te:vt quinto versu paulo præcedente/fiat manus tua vt saluet me.sic facer Hieronymus/ sit manus tua auxiliatrix mea.quare & admodum consequens vt diceretur/viuat anima mea. sed dictum est asserendi modum in modum optandi/& contra: plerunq; apud interpretes confundi.de deprecatorio aũt & optãdi modo satis id apud latinos est consuetũ vt pro altero alterum ponatur. At nunc benigno dei fauore finitis elementaribus ogdoadibus trãseamus ad sequentem psalmum.

¶Cãticum graduum. CXVIIII.

1 AD dominũ cum tribularer clamaui:& exaudiuit me.
2 Domine libera animã meam a labijs iniquis: a lingua dolosa.
3 Quid detur tibi aut qd apponatur tibi: ad linguam dolosam?
4 Sagittę potentis acutę: cum carbonibus desolatorijs.

¶Cãticum graduum. CXVIIII.

AD dominum cũ tribularer clamaui:& exaudiuit me.
Domine libera animã meam a labijs iniquis: & a lingua dolosa.
Quid detur tibi aut qd apponatur tibi: a ligua dolosa?
Sagittę potentis acutę: cum carbonibus desolatorijs.

¶Cãticum graduum. CXX.

ADdominũ in tribulatiõe mea clamaui:& exaudiuit me.
Domine libera animã meam a labio mẽdacij: a lingua dolosa.
Quid detur tibi aut qd apponatur tibi: ad linguam dolosam?
Sagittę potentis acutę: cum carbonibus iuniperorum.

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
119 5 Ad dominũ 120	Hei michi quia incolatus meus prolongatus est/ habitaui cum habitãtibus cedar: multum incola fuit anima mea.	Heu me quia incolatus meus prolongatus est/ habitaui cum habitantibus cedar: multum incola fuit anima mea.	Hei michi quia peregrinatio mea prolongata est: habitaui cum tabernaculis cedar.
6	Cũ ijs qui oderunt pacem eram pacificus: cũ loquebar illis ipugnabant me gratis.	Cum ijs qui oderũt pacem eram pacificus: dũ loquebar illis impugnabant me gratis.	Multũ peregrinata est anima mea: cum odientibus pacem. Ego pacifica loquebar: & illi bellantia.

TITVLVS. Canticum graduum. Psalmus/ laus canẽda in eleuatione mentis ad templũ regis pacifici/ qui Christus dominus est. Populus fidelis a propheta in spiritu inducitur.

EXPOSITIO CONTINVA. Ad dominũ cum tribularer clamaui: & exaudiuit me. in psecutione hostili/ in sæuitia tyrannorũ vocẽ meam ad deum meũ dominatorẽ omniũ extuli: & liberauit me. 1

Domine libera animã meam a labijs iniquis: & a lingua dolosa. tu domine exaudisti me & liberasti me a crudelitate tyranni aperte sæuientis: nunc etiã dignare liberare fatigatã vitã meã a blasphemijs hæreticorũ/ a doctrina plena dolo. 2

Quid det tibi aut quid apponat tibi: ad liguã dolosã? O aia mea qđ flagellũ possit ãpliꝰ addi/ qđ amplius possit tibi apponi: ad hãc peruersissimã mendacis linguæ doctrinã? 3

Sagittæ potentis acutę: cũ carbonibus desolatorijs. hęc næquã/ hæc virosa/ hæc inficiens doctrina vt tela valide sagittantis penetrat: sic proserpit/ sic ecclesiã tuam/ sic ædificiũ tuum perurit vt carbones vastatorij cũ in ædificiũ sensim irrepunt & nocendi sumunt incrementum. 4

Hei michi quia incolatus meus prolongatus est/ habitaui cum habitantibus cedar: multũ incola fuit anima mea. miserũ me quia peregrinatio mea (hac nęquam grassante doctrina) in longum nimis protensa est/ cõuersatus sum cũ Arabibus & Aggarenis cũ linguæ huius dolosę/ blasphemantis doctrinæ bestiali secta: nimio iam incolatu/ tædio affecta est vita mea. 5

Cum ijs qui oderunt pacẽ eram pacificus: cum loquebar illis impugnabant me gratis. imitatus saluatorem meũ/ dominũ pacis/ cum inimicis diuinę pacis/ pacem dei seruabam/ cum illis verba pacifica/ verba euangelij æternę pacis afferebam: aduersabantur & repugnabant absq; vlla ratione/ & gladium pugnamq; parabant. 6

ADVERTE. Quarto versu. cũ carbonibus desolatorijs: Hieronymus ex hebræo/ cũ carbonibus iuniperorũ. carbones desolatorios constat eos esse: qui desolãt/ causaue desolationis existunt. quibus lingua hæreticorũ secundũ septuaginta cõparatur. Sed cur carbonibus iuniperorũ etiã cõparetur? Ferunt carbones iuniperi diu fouere ignem: itaq; illo indicatur diuturnũ esse huiusmodi malum/ & quod ad æternũ fouetur incendiũ. ¶ Quinto versu. habitaui cũ habitantibus Cedar. Cedar secundus fuit filiorũ Hismaelis: vnde Arabes qui sunt in Africa descendere. & eorũ regio/ regio Cedar. & de Hismaele et populo ab eo descendente: bene per angelũ matri eius Agar prẽnunciatum est. manus eius contra oẽs: & manus oim cõtra eum. Nã Hismaelitæ & Aggareni semper populo dei & veteri & recenti aduersati sunt/ & nunc quoq; maxime omniũ aduersantur. a quibus enĩ per Asiã/ Africã/ & magna ex parte per Europã impeditur verus dei cultus: nisi ab Arabibus nefariaq; & detestabili eorũ secta/ qui per mille fere annos colunt bestiã & imaginẽ eius quę est lex bestiæ & alcoranus? quos interficiat Christus dñs/ & cito: spiritu oris sui. qui solus est cũ ęterno patre & spiritu sancto: superbenedictus in ęcula ęculorum. AMEN.

¶ Cãticum graduum. CXX.	¶ Cãticum graduum. CXX.	¶ Cãticum graduum. CXXI.
1 Leuaui oculos meos in montes: vnde veniet auxilium michi.	Leuaui oculos meos ad montes: vnde veniet auxilium michi.	Leuaui oculos meos in montes: vnde veniet auxilium michi.
2 Auxilium meum a domino: qui fecit cœlum & terram.	Auxilium meum a domino: qui fecit cœlum & terram.	Auxilium meum a domino: factore cœli et terræ.

3 Non det in cõmotionẽ pedem tuum: neq; dormitet qui custodit te.
4 Ecce non dormitabit neq; dormiet: qui custodit israel.
5 Dominus custodit te/ dñs protectio tua: sup manum dexterã tuam.
6 Per diem sol nõ vret te: neq; luna per noctem.
7 Domin⁹ custodit te ab õni malo: custodiat animam tuam dominus.
8 Domin⁹ custodiat introitum tuum & exitũ tuũ: ex hoc nunc et vsq; in sæculum.

Non det in cõmotionẽ pedem tuum: neq; obdormiat qui custodit te
Ecce non dormitabit neq; obdormiet: qui custodit israel.
Domin⁹ custodit te/ dominus protectio tua: super manũ dexteræ tuę.
Per diem sol non vret te: neq; luna per noctẽ.
Dominus custodit te ab omni malo: custodiat animam tuam dñs.
Domin⁹ custodiat introitum tuum & exitũ tuũ: ex hoc nunc et vsq; in sæculum.

Non det in cõmotionẽ pedem tuum: nec dormitet qui custodit te.
Ecce non dormitabit neq; dormiet: qui custodit israel.
Dominus custodit te/ dñs protectio tua: sup manum dexteram tuã.
Per diẽ sol nõ pcutiet te: neq; luna per noctẽ.
Domin⁹ custodit te ab oi malo: custodiat animam tuam.
Domin⁹ custodiat exitum tuum & introitum tuum: a modo & vsq; in æternum.

TITVLVS. Psalmus graduum. Psalmus/continuata laus. Propheta in spiritu eundem populum inducit.

EXPOSITIO CONTINVA. Leuaui oculos meos in montes: vnde veniet auxiliũ michi. eleuaui mentem meã ad cœlos: vnde succursus & defensio elargietur michi. Auxiliũ meũ a domino: qui fecit cœlũ & terram. defẽsio mea & præsidium non a brachio terreno/ nõ ab aliqua creatura cœli aut terræ: sed ab vniuersorũ dominatore/ conditore cœli et terræ. Non det in cõmotionẽ pedem tuũ: neq; dormitet qui custodit te. hic spiritus sanctus. O populo fidelis/ dominus deus tuus non sinat te in errorem peruersi dogmatis labi: vigilet continenter/ a quo solo defensionem & auxilium petis/ & qui est custos tuus. Ecce non dormitabit neq; dormiet: qui custodit israel. testificor tibi populo fidelis/ neq; parũ neq; multũ deseret te: is qui solicite curat eos/ qui languent & desyderio flagrant eũ videre & agnoscere. Dominus custodit te: dominus protectio tua super manũ dexteram tuam. qui accepit dominiũ omnis creaturæ ille est custos tuus: ille est defensor/ magis prõptus/ magis aparatus te defendere q̃ prompta sit manus dextera tua. Per diem sol nõ vret te: neq; luna per noctem. in prosperis splendor honorificentiæ nonledet te/ neq; in aduersis deiectio/ humiliatio/ bonorumue priuatio deijciet te/ sed in vtrisq;/ prosperis & aduersis/ die ac nocte/ honorificẽtia & delectione dominus deus tuus custodiet te. Dominus custodit te ab omni malo: custodiat animã tuam dominus. deus tuus/ custos tuus seruat te ne præcipiteris in aliquod funestũ & mortale facinus in hoc mundo: seruet spiritum in vitã ęternã in altero. Dñs custodiat introitum tuũ & exitũ tuũ: ex hoc nunc & vsq; in sęculũ. dñator immẽsus cuius super omnia est dominiũ/ is oi ,ptectione & custodia muniat ingressum tuum in hunc mundum/ & egressum in vitam perennem: ex hoc vitæ curriculo in ęuum interminum.

ADVERTE. Sexto versu. per diem sol non vret te: ex hebræo/ per diem sol nõ percutiet te. sed in eandem tendit intelligentiam. & tralationes inter se satis conciliatæ.

¶Cãticum graduum. CXXI.

1 Lætat⁹ sũ in jis q̃ dicta sunt michi: in domũ domini ibimus.
2 Stãtes erãt pedes nri: in atrijs tuis hierusalẽ.

¶Cãticum graduum. CXXI.

Lætatus sũ in ijs q̃ dicta sũt michi: in domum dñi ibimus.
Stãtes erãt pedes nri: in atrijs tuis hierusalẽ.

¶Cãticum graduum. CXXII.

Lætatus sũ eo ꝙ dixerint michi: in domũ domini ibimus.
Stãtes erant pedes nri: in portis tuis hierusalẽ.

Psal. 121 Lætatus.

	GALL.	ROM.	HEB.
3	Hierusalem quæ ędifi-cat vt ciuitas: cui⁹ parti-cipatio eius in idipsum	Hierusalem quę ędifi-cat vt ciuitas: cuius par ticipatio eius in idipsū.	Hierusalem quę ędifi-catur vt ciuitas: cui⁹ par ticipatio eius simul.
4	Illuc enim ascenderunt tribus/ tribus dñi: testi-moniū israel ad confitē dum nomini domini.	Illuc enī ascenderūt tri bus/ tribus domini: te-stimoniū israel ad cōfi-tendū nomini tuo dñe.	Quia ibi ascenderūt tríb⁹/ tríb⁹ dñi: testímo niū ísrael ad confitendū nomini domini.
5	Quia illic sederunt se-des in iudicio: sedes su-per domum dauid.	Quia illic sederunt se-des in iudicio: sedes su-per domum dauid.	Quia ibi sederūt sedes in iudicio: sedes domui dauid.
6	Rogate quæ ad pacem sunt hierusalem: & abū dantia diligentibus te.	Rogate quæ ad pacē sunt hierusalē: & abun-dantia diligentibus te.	Rogate pacem hieru-salem: sit bene ijs qui di ligunt te.
7	Fiat pax in virtute tua: & abundantia in turri-bus tuis.	Fiat pax in virtute tua: & abundantia in turri-bus tuis.	Sit pax in muris tuis: abundantia in domib⁹ tuis.
8	Propter fratres meos & proximos meos: lo-quebar pacem de te.	Propter fratres meos & proximos meos: lo-quebar pacem de te.	Propter fratres meos & amicos meos: loquar pacem tibi.
9	Propter domum domi ni dei nostri: quęsiui bo na tibi.	Et propter domū do-mini dei mei: q̄siui bo-na tibi.	Propter domum domi ni dei nostri: quærā bo na tibi.

TITVLVS. Canticum graduum. Psalmus/ cōtinuata laus. Idē in spiritu populus inducit.

EXPOSITIO CONTINVA. Lętatus sum in ijs quæ dicta sunt michi: in domum domi- 1
ni ibimus. consolatus sum in oraculo spiritus sancti quod innotuit michi: ex hoc mundo
in tabernaculum dei altissimi transibimus. Stantes erāt pedes nostri: in atrijs tuis Hieru 2
salem. Hierusalem quæ ędificatur vt ciuitas: cuius participatio eius in idipsum. O domi- 3
ne deus noster/ pene eramus ociosi: in primis ipsis foribus ecclesiæ tuæ, ecclesiæ quæ con-
struitur ad imitandam ciuitatem cœlestem: quæ cum domo domini retinet consortium.
Illuc enim ascenderunt tribus/ tribus domini: testimonium israel ad confitendum nomini 4
domini, nam in Hierusalem illam domo dei copulatam conscenderunt populi/ viri sācti:
qui testes fuerunt populo fideli ad glorificandum verbum dei. Quia illic sederunt sedes 5
in iudicio: sedes super domū Dauid, quia in illa gloriosa ciuitate cœlesti/ throni positi sūt
ad iudicandū: ad iudicandum populū regis æterni/ regis gentiū desyderati. Rogate quæ 6
ad pacem sunt Hierusalem: & abundantia diligentibus te. O populi precamini quietudi-
nem & tranquillitatem tā gloriosæ ciuitatis vobis impartiri: & O ciuitas sancta nichil de-
sit ijs qui quærunt/ colunt & amāt te. Fiat pax in virtute tua: & abūdantia in turribus tu- 7
is. O ciuitas dei quies detur præsidibus tuis: & nulla desit bonorū copia defensoribus tu-
is. Propter fratres meos & proximos meos: loquebar pacem de te, propter cōfideles me- 8
os & charos meos: hanc tuam diuinæ pacis securitatem precatus sum. Propter domum 9
domini dei nostri: quæsiui bona tibi, vt cœlestis domus conditoris & dominatoris nostri
impleatur: precatus sum O ciuitas dei omnia prospera tibi.

ADVERTE. Tertio versu/ cuius participatio eius in idipsum: ex hebręo cuius partícipa-
tio eius simul, id enim in idipsum est quod nunc in vnum nunc in idipsum vt alias dictū
est interpretes verterunt/ Hieronymus simul. & cum dicitur simul: nonnichil ciuitati soci-
atur. & quidnam illud: nisi dei & agni? acsi diceremus cuius participatio simul cum ea. &
templum (inquit diuinorum spectator Ioannes) non vidi in ea, dominus enim omnipotes
templum illius est/ & agnus. & hæc est participatio ciuitatis cœlestis: participatio dei &
agni, vnde non forte absona esset intelligentia neq; ineptus sermo: si versum hunc ita le-
geremus. Hierusalem quę ædificatur vt ciuitas: cuius participatio cū ea in idipsum, quod
idem est ac/ cuius participatio pariter cum ea, superna enim ciuitas secum habet quo par-

ticipat: terrena autem & infima nondum habere videtur. ¶Septimo versu. fiat pax i virtute tua: ex hebræo paulo aliter/ sit pax in muris tuis. sed quia muri defendunt & muniunt: interpretes pro virtute & fortitudine acceperunt. verum custodes/ & defensores intelligendi sunt: quibus sancti pacem dei imprecãtur.

¶Cãticum graduum. CXXII.

1 AD te leuaui oculos meos: qui habitas in cœlis.
2 Ecce sicut oculi seruorum: in manibus dominorum suorum.
3 Sicut oculi ãcillę in manibus dominę suę: ita oculi nostri ad dominũ deum nostrum donec misereatur nostri.
4 Miserere nostri domine miserere nostri: quia multum repleti sumus despectione.
5 Quia multum repleta est anima nostra: opprobrium abundantibus et despectio superbis.

¶Cãticum graduum. CXXII.

1 AD te leuaui oculos meos: qui habitas in cœlo.
2 Ecce sicut oculi seruorum: in manibus dominorum suorum.
3 Et sicut oculi ancillę in manibus dominę suæ: ita oculi nostri ad dominum deum nostrum donec misereat nobis.
4 Miserere nobis domine miserere nobis: quia multum repleti sumus contemptione.
5 Et multum repleta est anima nostra: opprobrium abundãtibus & despectio superbis.

¶Cãticum graduum. CXXIII.

1 AD te leuaui oculos meos: qui habitas in cœlis.
2 Ecce sicut oculi seruorum: ad manum dominorum suorum.
3 Sicut oculi ancillę ad manum dominæ suæ: sic oculi nostri ad dominũ deum nostrum donec misereatur nostri.
4 Miserere nostri domine miserere nostri: quoniam multum repleti sumus despectione.
5 Multum repleta est anima nostra: opprobrio abundantium et despectione superborum.

TITVLVS. Psalmus graduum. Psalmus/ continuata laus. idem populus qui prius sed alia ratione/ inducitur.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Ad te leuaui oculos meos: qui habitas in cœlis. ad te mẽtem meam erexi dominator cœli et terræ: qui in cœlis assumptus resides in dextera pa-
2,3 tris. Ecce sicut oculi seruorum: in manibus dominorũ suorum. Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ: ita oculi nostri ad dominum deum nostrum donec misereatur nostri. ecce quemadmodum supplices serui veniã precantes: nusq̃ deflectunt oculos a manu hẽrorũ suorũ. vtq; supplicis famulæ nusq̃ deflectitur visus a manu eius quã offenderit hæræ suæ: ita indeflexiles obtutus nostri ad regem & plasmatorem nostrũ donec miseratiõe fle-
4 xus ignoscat nobis. Miserere nostri domine miserere nostri: quia multum repleti sumus despectione. parce nobis miserator domine/ parce nobis & remitte: quia plurimũ contem-
5 ptibiles & despectibiles facti sumus. Quia multũ repleta est anima nostra: opprobriũ abũdantibus & despectio superbis. causa autem ob quam sic digni cõtemptu & despectu euasimus ea est/ quia terrenis bonis nimis abũdauimus/ diuitijs nimis locupletati/ & honoribus elati sumus: diuites autem & auaros decet ignominia/ & contemptus superbos.

ADVERTE. Quinto versu. quia multum repleta est anima nostra/ opprobriũ abundantibus & despectio superbis: ex hebręo paulo aliter legitur. multum repleta est anima nostra opprobrio abundantium/ & despectiõe superborum. & certe satius videretur ita nobis ad imitationem Hieronymi legendum/ quia multum repleta est anima nostra opprobrio abundantiũ & despectione superborũ: ne orans sibiipsi malum imprecari videretur. & hic queritur populus sanctus/ sui sæculi vitam multũ lacessitam & vilipensam opprobrio diuitum/ & ambitione superborum. quę duo mala hoc etiam nostrum sæculũ fundit⁹ perdunt. quæ nisi deus e medio tollat: non regnabit in nobis Christus vita nostra. qui in paupertate cognoscitur & humilitate. qui in illis ad nos dignatus est descendere. cui vt in illis iterum seruiatur: & omnis honor & gloria cum debito cultus honore/ sedulo impẽ-

Psal. 122 Ad te leua. 123

GALL.

datur: ipse id mundo tribuat/qui est benedictus sine fine. Quod si sinatur vt legimus: intelligatur populus sanctus humili confessione suum dicere/quod est reliquorũ membrorũ.

¶ Cãticum graduum. CXXIII.

1 Nisi quia dominus erat in nobis dicat nunc israel: nisi quia dominus erat in nobis.

2 Cum exurgerent homines in nos: forte viuos deglutissent nos.

3 Cum irasceretur furor eorum in nos: forsitan aqua absorbuisset nos.

4 Torrentem petransiuit anima nostra: forsitan pertransisset anima nostra aquam ītolerabilẽ.

5 Benedictus dominus: qui non dedit nos in captionem dẽtibus eorũ.

6 Anima nostra sicut passer erepta est: de laqueo venantium.

7 Laqueus contritus est: & nos liberati sumus.

8 Adiutorium nostrum in nomine domini: qui fecit cœlum & terram.

ROM.

¶ Cãticum graduum. CXXIII.

Nisi q̃ dominus erat in nobis dicat nunc israel: nisi quia dominus erat in nobis.

Dum insurgerent homines ī nos: forsitan viuos deglutissent nos.

Dum irasceretur animus eorum aduersum nos: forsitan velut aqua absorbuissent nos.

Torrentem pertrãsiuit aīa nostra: forsitan pertransijsset anima nostra aquã intolerabilem.

Benedictus dominus: q̃ nō dedit nos in captionem dentibus eorum.

Anima nostra sicut passer erepta est: de laqueo venantium.

Laqueus contritus est: & nos liberati sumus.

Adiutorium nostrũ in nomine domini: qui fecit cœlum & terram.

HEB.

¶ Cãticum graduum. CXXIIII.

Nisi dominus fuisset in nobis: dicat nunc israel.

Nisi dominus fuisset in nobis: cum exurgerent super nos homines.

Forsitan viuos absorbuissent nos: cum irasceretur furor eorum sup̃ nos.

Forsitan aq̃ circũdedissent nos: torrẽs trãsisset super animã nostram.

Forsitan transissent super animã nostram: aquę superbiæ.

Benedictus dominus: qui non dedit nos ī prędam dentibus eorum.

Anima nostra quasi auis erepta est: de laqueo venantium.

Laqueus contritus est: & nos liberati sumus.

Auxilium nostrum in nomine domini: qui fecit cœlum & terram.

TITVLVS. Canticum graduum. Psalmus/laus continuata. Populus sanctus ob opulentias & honores eum perdentes diuino flagello castigatus/in spiritu inducitur.

EXPOSITIO CONTINVA. Nisi quia dominus erat in nobis dicat nũc israel: nisi quia dominus erat in nobis. 1 Cum exurgerent homines in nos: forte viuos deglutissent nos. 2 nisi quia diuinũ auxilium non deseruit nos/confiteantur nunc fideles: nisi quia diuinũ prę sidiũ nos nequaq̃ deseruit, cum irruisset furor hoim in nos: vtiq; viuentes absumpsissẽt nos funditusq; sustulissent e medio. Cum irasceretur furor eorũ in nos: forsitan aqua absorbuisset nos. 3 cũ impetus aduersariorum fureret in nos: certe (nisi dominus affuisset) inundans multitudo consumpsisset nos. Torrentem pertransiuit anima nostra: forsitan pertransisset 4 anima nostra aquam intolerabilem, ex afflictione emersit vita nostra ingens & tumultuarium periculum euasit vita nostra: & nisi dominus fuisset in nobis/re vera afflictionem sustinuisset insuperabilẽ. Benedictus dominus: qui non dedit nos in captionem dentib⁹ eo- 5 rum, magnificetur & glorificetur deus: qui non permisit nos in prædã venire fauc̃ib⁹ eorum. Anima nostra sicut passer erepta est: de laqueo venantiũ, sublatis nostris diuitijs & 6 honoribus/vita nostra & spiritus noster non aliter sublatus est a tendiculis demonũ/ a direptionibus hostiũ/ q̃ auis de pedicis aucupum. Laqueus contritus est: & nos liberati sumus, hostes nostri quos dominus super nos flagella ordinauit diuitias abstulerunt/ hono- 7

res detraxerunt quibus nimirum onerata & compedita erat vita nostra/laqueũ confrege-
8 runt:& nos a periculis importabilium pœnarum erepti sumus. A diutorĩ nostrũ in nomi
ne domini:qui fecit cœlum & terram. non mortales hãc nobis opem attulerunt sed inuo-
catio dei omnipotentis:inuocatio filij dei conditoris cœlestium & terrestrium.

ADVERTE. Quarto versu. torrentem pertransiuit anima nostra/forsitan pertransisset a-
nima nostra aquã intolerabilem: Hieronymus ex hebrẽo/ torrens transisset super animã
nostrã/ forsitan transissent super animã nostram aquæ superbiæ. & q̃is sensus videatur
quoquo pacto cõuersus:idem nichilominus propemodũ significatur, scilicet nisi dominus
fuisset in nobis:inundatio afflictionis oppressisset & dedisset pessum animam nostrã/ nisi
dominus fuisset in nobis/forsitan potentia dæmonũ et superborũ obruisset animã nostrã.
sed occulta dei præsentia defensi sumus. Sed & insuper aduerte. vbi secũdo/tertio et quar
to versu dicimus forte et forsitan: volunt/hebræos dictionẽ quæ hic habetur/ vtiq; & cer-
te interpretari solere. prestat sane non dubitare sine dei præsidio nos protinus perituros:
q̃ illud cũ dubitatiõis adiunctione pronunciare. legendũ igitur potius. cũ exurgerent ho-
mines in nos/certe viuos deglutissent nos. cum irasceretur furor eorum in nos/certe aqua
absorbuisset nos. torrentem pertransiuit anima nostra/ certe pertransisset anima nostra a-
quam intolerabilem.

Cãticum graduum. CXXIIII.

1 QVi cõfidũt in do-
mino sicut mons
sion non cõmouebitur
in æternum: qui habi-
tat in hierusalem.
2 Montes in circuitu ei9/
& dominus in circuitu
populi sui:ex hoc nunc
& vsq; in sæculum.
3 Quia nõ relinquet do
minus virgam peccato-
rum super sortẽ iusto-
rum: vt non extendant
iusti ad iniquitatẽ ma-
nus suas.
4 Benefac domine:bonis
& rectis corde.
5 Declinantes autem in
obligatiões adducet do
minus cum operantib9
iniquitatem: pax super
israel.

Cãticum graduum. CXXIIII.

QVi cõfidũt in do-
mino sicut mons
sion nõ commouebitur
in ęternum:qui habitat
in hierusalem.
Montes in circuitu ei9/
& dominus in circuitu
populi sui:ex hoc nunc
& vsq; in sæculum.
Quia non derelinquet
dominus virgam pecca
torum super sortem iu-
storum:vt non extẽdãt
iusti ad iniquitatem ma
nus suas.
Benefac domine:bonis
& rectis corde.
Declinantes autem ad
obligationem adducet
dominus cum operan-
tibus iniquitatem: pax
super israel.

Cãticum graduum. CXXV.

QVi cõfidũt in do-
mino quasi mons
sion immobilis:in ęter-
num habitabilis.
Hierusalem montes in
circuitu eius/& domin9
in circuitu populi sui: a
modo & vsq; in æternũ
Quia nõ requiescet vir
ga impietatis super sor
tem iustorũ: vt nõ mit-
tant iusti in iniquitatẽ
manus suas:
Benefac domine:bonis
& rectis corde.
Qui autẽ declinant ad
prauitates suas / dedu-
cet eos dominus cũ ijs
qui operantur iniquita-
tem:pax super israel.

TITVLVS. Canticum graduum. Psalmus/ laus cõtinuata. Populus fidelis/ vt & prius in
spiritu inducitur.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Qui confidunt in domino sicut mons sion:non commoue
bitur in æternum/qui habitat in Hierusalem. quid mirũ si adiutorium nostrum in nomine
domini qui fecit cœlum & terrã?/quia qui sperant in domino: assimilantur monti sion im-
2 mobili/ciuitati magni regis in sempiternũ habitabili in Hierusalem. Montes in circuitu
eius/& dominus in circuitu populi sui:ex hoc nunc & vsq; in sæculũ. Hierusalem summa
cœlestis ciuitas/ supernis potestatibus est circũsepta:& deus circundat ad protectionẽ &
3 defensionẽ plebem suam in sempiternũ. Quia nõ relinquet dominus virgã peccatorũ su-

Psal. 124 Qui confi. 125

GALL. ROM. HEB.

per sortem iustorũ: vt non extendant iusti ad iniquitatẽ manus suas. circundat ad protectionem et defensionẽ benignissimus deus/ quia perseuerare non sinet flagellũ implorũ super hæreditatẽ & possessionẽ suam fidelem: vt fideles eius non corrumpantur/vt nõ incuruent opera sua ad scelera & ipietatẽ flagicioſorũ. Benefac domine: bonis & rectis corde. O dominator & miserator æterne/munera gratiæ tuæ largire: ijs qui beniuola & recta æquaq; sunt voluntate. Declinantes autem in obligationes adducet dominus cũ operantibus iniquitatem: pax super israel. sed eos qui non bona/recta & æqua sunt volũtate/sed declinãt in prauitates/deus iustus iudex tradet supplicijs cũ operarijs iniquitatis: requies autem/securitas & tranquillitas dei super fideles/deiq; beneplacita exquirentes.

4

5

ADVERTE. Hoc canticũ/ de veritate ecclesiæ cœlestiq; Hierusalem/expositũ est: potest & de imitatrice inferioreq; Hierusalẽ exponi. nã quod illic est vt in archetypo: hic relucet vt in vestigio. ¶ Primo versu. Qui confidunt in domino sicut mons sion nõ cõmouebitur in æternũ/qui habitat in Hierusalem: Hieronymus ex hebræo/ qui confidunt in domino quasi mons sion immobilis/in æternũ habitabilis. quare hic versus ita nobis legendus videtur. qui confidunt in domino sicut mons sion qui nõ cõmouebitur/ qui in æternum habitabitur. & ad cõparationis notã intelligimus: verbũ sunt vel erunt. hoc pacto qui confidunt in domino erunt sicut mons sion. & id in Hierusalem ad sequentem versum pertinet ex hebræo. & particula in: superflua est. est enĩ Hierusalem quæ circundatur montibus: vt ecclesia sancta supernis custodibus. quare secundus identidem versus legendus esset: Hierusalem montes in circuitu eius. & relatiuum eius/referre non potest id quod dictũ est mõtem sion/neq; qui habitat: sed Hierusalẽ. quod ex greco cognoscitur/ vbi dicitur αὐτῆς genere fœminino. ¶ Quinto versu. declinantes autẽ in obligationes: ex hebræo/qui autẽ declinant ad prauitates suas. & hoc dilucidius.

¶ Cãticum graduum. CXXV.

1 IN conuertẽdo dominus captiuitatem sion: facti sumus sicut consolati.

2 Tunc repletũ est gaudio os nostrũ: & lingua nostra exultatione.

3 Tunc dicent inter gentes: magnificauit dominus facere cum eis.

4 Magnificauit dominus facere nobiscũ: facti sumus lætantes.

5 Conuertere domine captiuitatem nostram: sicut torrens in austro.

6 Qui seminant in lachrimis: i exultatiõe metẽt.

7 Euntes ibant & flebãt: portantes semina sua.

8 Venientes autem venient cũ exultatione: portantes manipulos suos.

¶ Cãticum graduum. CXXV.

IN cõuertendo dominus captiuitatẽ sion: facti sum⁹ sicut cõsolati.

Tunc repletum est gaudio os nostrum: & lingua nostra exultatiõe.

Tunc dicent inter gentes: magnificauit dominus facere cum illis.

Magnificauit dominus facere nobiscũ: facti sumus lętantes.

Conuertere domine captiuitatem nostram: sicut torrens in austro.

Qui seminãt in lachrimis: ĩ gaudio metent.

Euntes ibant & flebãt: mittentes semina sua.

Venientes autem venient in exultatione: portãtes manipulos suos.

¶ Cãticum graduum. CXXVI.

CVm cõuerteret dominus captiuitatẽ sion: facti sumus quasi somniantes.

Tunc implebitur risu os nostrũ: & lingua nostra laude.

Tunc dicent in gentib⁹: magnificauit dominus facere cum istis.

Magnificauit dominus facere nobiscũ: facti sumus lętantes.

Conuertere domine captiuitatem nostram: sicut riuus in austro.

Qui seminãt in lachrimis: ĩ exultatiõe metẽt.

Qui ambulans ibat & flebat: portans ad seminandum sementem.

Veniens veniet in exultatione: portans manipulos suos.

TITVLVS. Canticũ graduũ. Psalmus/cõtinuata laus. idẽ populꝰ fidelis iducti ĩ spiritu.

1 EXPOSITIO CONTINVA. In cõuertendo dominus captiuitatem ſion: facti ſumus ſi-
cut conſolati. cũ conuerteret dominus detentionem ſion/ cũ reuocaret eccleſiam ad mo-
res/ quæ diu captiua fuerat detentaq; vicijs: quaſi præ gaudio ſomniaremus facti ſum⁹ ex-
2 ultantes. Tunc repletũ eſt gaudio os noſtrum: & lingua noſtra exultatione. cõuerſione au
tem facta/ reducta ſion ad dominũ/ & deo dignis formata moribus: ore noſtro gaudiũ ex-
3 preſſimus/ & ſermone noſtro exultationẽ. Tunc dicent inter gentes: magnificauit domi-
nus facere cum eis. conuerſione & reductione illa facta/ ſermo agitabatur inter nationes:
4 magnũ aliquid voluit deus operari cũ eis. Magnificauit dominus facere nobiſcũ: facti ſu-
mus lętantes. magnũ aliquid & arduum (fatemur) operatus eſt nobiſcũ deus/ vera nos op
5 pleuit lætitia. Conuertere domine captiuitatem noſtrã: ſicut torrẽs in auſtro. reduc domi-
ne/ collige ad te detentam plebẽ tuam: ſicut colligitur vortex rapiduſq; riuus flante noto/
6 fiat grex vnus te paſtore ſolo atq; vnico. Qui ſeminant in lachrimis: in exultatione me-
tent. te colligente & in vnũ gregẽ cogente qui nunc gemunt & plorãt/ conuerſionẽ eccle-
7 ſiæ tuæ expectantes: fructum pœnitentiæ ſuę in gaudio recipient. Euntes ibant & flebant:
8 mittentes ſemina ſua. Venientes autẽ venient cum exultatione: portantes manipulos ſu-
os. in captiuitate adhuc exiſtentes cultores tui peregrinabãtur & plorabant: quæ poterãt
melioris vitæ fundamenta iacentes. ſed ex captiuitate reuertentes conuertentur ad te cũ
gaudio: bonis operibus manus oppletas habentes.

ADVERTE. Primo verſu. in cõuertendo dominus captiuitatem ſion: ex hebręo/ cũ con-
uerteret dominus captiuitatẽ ſion. & hic ſermo melior eſt: & ſatius hoc pacto vertiſſet in-
terpres. quod ſi voluit græcã formam ſeruare: ſaltem dixiſſet in conuertendo dominum/
captiuitatem ſion. nã & hoc pacto greçe legitur. ἐν τῷ ἐπιστρέψαι κύριον τὴν αἰχμα-
λωσίαν σιών. ſed hoc loquendi ſcęma (etſi græcis frequens) non eſt latinis aſſuetũ. cæ-
terum neq; in alijs locis obſeruat interpres/ vt id pſalmi + cum inuocarem. cum clama-
uero: vbi greçe ſimilis orationis cõtextus habetur/ ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαί με. ἐν τῷ κε-
κραγέναι με. & innumeris alijs in locis. ¶ Secunda eiuſdem primi verſus particula facti
ſumus ſicut conſolati: ex hebræo/ facti ſumus ſicut ſomniantes. quod deſignat pios tẽpo-
re cõuerſionis illius cum illã vitæ reformationẽ incoari videbunt: geſtituros quidẽ gau-
dio/ ſed formidaturos ne & ipſi ſomnient/ & ne non vere videant quæ fieri incipient. vt
accidere ſolet ijs/ qui diu verſati ſunt in malis: ſi grande aliquod & pręter ſpem bonũ ac-
ciderit eis/ geſtiunt quidẽ ſed timent ſibi ſomnio illudi/ & aliquandiu ſubdubitant an pla-
ne vigilent. & quid mirũ? nam & Petrus apoſtolus cum duce angelo per plateas Hieruſa
lem ſolutis ſuis catenis/ vltro ſibi foribꝰ carceris patefactis duceretur: dormire ſe putabat
viſumq; videre & ſomnio illudi. & placeat filio dei qui ſolus captiuitatem noſtrã conuer-
tere poteſt/ tam fœlici tamq; beato & optato reductionis tempore nos eſſe natos. quam ſi
totam videre non dabitur: ſaltem particula tribuatur. Quod & ita futurũ ſuſpicantur nõ-
nulli ex tropheis glorioſi principis Emanuelis Luſitanię ſceptra moderantis/ cuius claſ-
ſis nunc ad antipodas & terræ hypogium penetrat/ nunc permeat ad auſtrũ & brumæ ſol-
ſtitium trãſcendit/ nunc ad exortus citato curſu vltimos Africę Nomadas/ Garamantes/
Aethiopes/ Arabes/ Perſas/ vbiq; locorũ victrici prætẽſo eleuatoq; Chriſti vexillo poſt ter-
ga relinquit & tãdem ad Macrobios peruenit Taprobanitas & Cananoritas/ & mille alia
nobis ſine nominibus loca. ſed quid hęc alijs inaudita ſæculis/ nunc autem audita/ nobis
prætendunt: non ineleganti carmine cecinit qui dixit.

Deus cunctis ex gentibus vnam
Iam facturus: iter pandit. quo iungere poſſit
Ortus & occaſus facili commertia nixu.

Sed quænam alia cõmertia velit deus: niſi pietatis/ & verę agnitionis Chriſti ſui qui ſal-
uare venit animas? nulla profecto alia crediderim. et faciat deus noſtra ſęcula: hac ſua vi
ſitatione fœlicia. ¶ Quinto verſu. conuertere: rectius conuerte. tum ex hebræo. tum etiam
quia conuertor apud nos paſſiuum non deponens eſſe ſolet. Et in principio Hieronymus
cum conuerteret dominus captiuitatem ſion: dixit conuerteret/ non quaſi deponẽte vſus
conuerteretur. At dices ergo pſalmi ſexti/ verſu quarto legendum eſt conuerte domine
& eripe animã meam: cum illic quod Græci dicunt ἐπίστρεψον/ idem habeatur vocabu-
lum. Minime legendũ erit conuerte. nam paſſiue illic tenetur vocabulũ quaſi dicat tu do-
mine qui auerſus es conuertaris ad me: qui receſſiſti/ reuertaris ad me. at in huius pſalmi
quinto verſu ſi paſſiue capias: nullam eruas intelligentiam. quapropter neceſſitate legen
dum eſt conuerte. ¶ Septimo verſu. mittentes ſemina ſua. ex tralatione romana id mutu-

125 In conuer. 126

amus. nam tralatio nostra habet: portantes semina sua/ paulo vicinius ad hebraicam/ vbi legimus portans ad seminandum sementem. quasi ante reductionem & conuersionē ecclesiæ: pij quidem miseriam sæculi sui plorantes/ semina habeant pię vitę/ sed vbi ea semineant non habeant. reductione autem facta: & seminabunt & aceruos messium aggregabunt in horreo domini sabaoth.

¶ Canticum graduum salomoni. CXXVI.

1 NIsi dominus ædificauerit domū: in vanum laborauerūt qui ædificant eam.

2 Nisi dominus custodierit ciuitatem: frustra vigilat qui custodit eam.

3 Vanum est vobis ante lucem surgere / surgere postq̄ sederitis: qui mā ducatis panem doloris.

4 Cū dederit dilectis suis somnū: ecce hæreditas domini/ filij merces fructus ventris.

5 Sicut sagittæ in manu potentis: ita filij excussorum.

6 Beatus vir qui implebit desyderiū suū ex ipsis non confundentur cum loquentur inimicis suis in porta.

¶ Canticum graduum salomoni. CXXVI.

1 NIsi dominus ædificauerit domū: in vanum laborant qui ædificant eam.

2 Nisi dominus custodierit ciuitatem: in vanum vigilāt q̄ custodiūt eā.

3 Inuanū est vobis āte lucē surgere/ surgite postq̄ sederitis: qui māducatis panem doloris.

4 Cū dederit dilectis suis somnum: hęc est hęreditas domini/ filij merces fructus ventris.

5 Sicut sagittæ in manu potentis: ita & filij excussorum.

6 Beatus vir qui impleuit desyderiū suum ex ipsis: non confundētur cum loquētur inimicis suis in porta.

¶ Canticum graduum salomoni. CXXVII.

1 NIsi dominus ędificauerit domū: in vanum laborauerūt qui ædificant eam.

2 Nisi dominus custodierit ciuitatem: frustra vigilat qui custodit eam.

3 Frustra vobis est de mane consurgere postq̄ sederitis: qui manducatis panem dolorum.

4 Sic dabit diligentibus se somnum: ecce hæreditas domini/ filij merces fructus ventris.

5 Sicut sagittę i manu potentis: ita filij iuuētutis.

6 Beatus vir qui impleuit pharetram suam ex ipsis: non confundētur cum loquentur inimicis suis in porta.

TITVLVS. Canticum graduū/ Salomoni. psalmus/ continuata laus. spiritus loquitur.

EXPOSITIO CONTINVA. 1 Nisi dominus ædificauerit domum: in vanū laborauerunt qui ædificant eam. nolite putare hanc reductionē/ hanc ædificationē sion factū ab hominibus/ quia nisi ille ipse qui omnibus dominatur cōstruxerit ædē suā/ ecclesiā suā: frustra fatigantur qui moliuntur extruere eam. 2 Nisi dominus custodierit ciuitatē: frustra vigilat qui custodit eam. nolite putare posse defendi sion ab homine/ quia nisi dominus ipse defenderit & seruauerit ecclesiam suam: curas/ vigilias/ & superintendentias perdit qui nititur custodire eā. 3 Vanum est vobis ante lucem surgere/ surgite postq̄ sederitis: qui manducatis panem doloris. frustra nitimini ante diuinā opē/ ante Christi domini visitationē respirare postq̄ in captiuitate in illa misera tēporis conditione detēti fueritis: qui afflictione et compunctiōe pascimini/ qui cibū vestrū sumitis in lachrimis. 4 Cū dederit dilectis suis somnū: ecce hæreditas domini/ filij merces fructus ventris. postq̄ serui domini qui eūtes ibant & flebāt portantes semina sua/ mortalibus rebus functi dormierint: en primū possessio domini/ filij qui dabuntur eis in mercede/ fœcunditas vteri eorum. 5 Sicut sagittæ in manu potentis: ita filij excussorū. vt tela in dextera validissime vibrantis: sic & acres erunt post cōuersionem sion filij dilectorū domini iā dormientiū sed qui viriliter pro suo tempore dimicauerunt. 6 Beatus vir qui implebit desyderiū suum ex ipsis: non confundētur cum loquētur inimicis suis in porta. fœlix & electus homo ille/ qui adimpleuerit & fecerit voluntatem ipsorum: non superabuntur cum congredientur in aperto aduersarios suos/ in ipso ingressu munitionum eorum.

ADVERTE. Tertio versu. vanū est vobis ante lucem surgere surgite postq̄ sederitis. hoc surgite: ex tralatione romana mutuatū est quod etiam habetur græce. at gallica habet/ va num est vobis ante lucem surgere/ surgere postq̄ sederitis. sed & illud surgite/ & secundo lo co surgere superfluū ex hebræo videtur vnde habetur: frustra vobis est de mane cōsurge re postq̄ sederitis. ¶ Eodē tertio versu. qui manducatis panē doloris: ex hebręo qui man ducatis panem dolorū. sed Hieronymus in epistola ad Marcellā consentit & probat legē dum idolorū & hic poni vocabulū quod & psalmi 113 versu 12 simulacra/ id est idola/ illic scilicet simulacra gentiū argentū & aurum. quare fieri potest: vt detracta i primaria littera reliquam particulam seruantes/ solum nunc legāt dolorum: cū legendum sit sua sententia idolorū. si igitur legimus idolorū: sensus esto. frustra O gentes nitimini surgere ad deū co lendum ante solis iustitiæ ortum/ postq̄ iacueritis in ignorātia dei depressi qui educamini in falso dogmate idolorū. idolorum enim cultura non debuit ex oraculo ante aduentum Christi (qui est lux vera) deficere: qui spiritales tenebras expulit a mentibus hominum. & qui etiam nunc colunt idola (sunt enim qui colunt) frustra surgunt ad colendum deū an teq̄ Christus illis oriatur. ¶ Quarto versu. ecce hęreditas dñi/ filij merces fructus ventris: ex hebræo ecce hæreditas domini/ filij mercis/ fructus ventris. vbi mercis genitiuus et fru ctus rectus intelligitur. quasi ij qui ante cōuersionē & reductionē sion ad meliorē frugē in luctu & lachrimis comederunt panē suum desyderio melioris vitæ/ sua & aliorum pecca ta deplorantes: id mercedis suæ pio desyderio consequuti sint/ vt eorum filij post eorum dormitionem & obitum feruentissimi & insuperabiles religionis zelatores existant. filij di co mercis & redēptionis filij dei/ vt quos sanguine suo mercaturus esset. Sunt etiam exem plaria hic ex hebræo etiam habētia merces: nā & hebraice hic MACHAR habetur quod & precium & mercedem & quod emitur significare volunt. sed si legimus merces: fructus genitiuus intelligitur: vt ex græco dilucet ὁμισθὸς τοῦ καρποῦ. ¶ Quinto versu. ita fi lij excussorū: ex hebræo ita filij iuuentutis. quod innuere videtur: ita filij nouellæ cōuer sionis & reparationis sion. vt enim apostoli in primitiua ecclesia feruidi & spiritu calētes/ inuicti perstiterunt: ita primitiui reductionis ecclesiæ/ nullo metu hostilū territi vbiq; Chri stum dominum & euangelium æternū annunciabunt. neq; confundentur: cum loquentur inimicis suis in portis eorū. Verū Hieronymus in eadē epistola quæ & paulo āte nomina ta est: quod dicitur excussorū/ interpretari potius censet vegetorū/ robustorū & expedito rū. neq; Hilariū hic probat qui excussos intelligebat apostolos. sed filij iuuētutis id est no uellæ reductionis ecclesiæ dicantur non abre filij excussorū/ sic dictorū ad similitudinē sa gittæ valide excussæ/ illa siquidē robusta & expedita/ ita filij eorū qui quasi sagittę excussi & euibrati sunt aduersus hostes domini similiter vt sagittæ erunt in manu dei/ quo aduer sarios fidei expugnent & expugnatos/ fideles Christo reddant. ¶ Sexto versu. beatus vir qui implebit desyderiū suum ex ipsis: ex hebręo/ beatus vir qui impleuit pharetrā suam ex ipsis. verum parui refert siue hoc siue illo modo dicatur quo nichil aliud designari pu tem/ q̄ beatum & saluum eum virū fore ac fuisse qui eorū doctrina/ sermōe & oratiōe mu nitus fuerit & defensus. nisi per beatū virū: intelligere velis Christū dñm. qui pharetram suā illis impleuit: vt in tēpore inimicos suos confodiat & tales sint quibus aduersarij eius resistere non possint. siquidē de Christo dño legitur: posuit me vt sagittā electā/ & in pha retra sua abscondit me. & ipse quoq; qui eadem operatur quæ pater: electos suos cū vult ponit vt sagittas/ & in pharetra sua abscondit. neq; hæc indigna fuerit intelligentia. ¶ In eodē sexto versu & vltimo confundentur & loquentur referuntur ad filios excussorū/ siue (vt Hieronymo placuit) iuuentutis. tū ex græco οὐ καταισχυνθήσονται ὅταν λαλῶσι τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ ἐν πύλαις non confundentur cū loquentur inimicis eius i por tis: tum ex hebręo/ non confundentur cū loquentur inimicis suis in porta. & in oībus tra lationibus ita scriptū repperi/ excepta vetusta. solet tamē passim singulariter cātari/ nō cō fundetur cum loquetur inimicis suis in porta. vt id totum/ beatus qui in principio versus positus est respiciat. & ita vetus tralatio habet. verum vt dictū est: pluratiue recti9 legi.

¶ Cāticum graduum. CXXVII.

BEati omnes qui ti mēt dominū: qui ambulant in vijs eius.

¶ Cāticum graduum. CXXVII.

BEati omnes qui ti mēt dominū: qui ambulant in vijs eius.

¶ Cāticum graduum. CXXVIII.

BEatus omnis qui timet dñm: qui ambulat in vijs eius.

Psal.		GALL.	ROM.	HEB.
127 Beati oēs. 128	2	Labores manuum tuarum quia māducabis: beatus es & bñ tibi erit.	Labores fructuū tuorū manducabis: beatus es & bene tibi erit.	Laborē manuum tuarum cū comederis: beatus tu & bene tibi erit.
	3	Vxor tua sicut vitis abūdās: in lateribus domꝰ tuę.	Vxor tua sicut vitis abūdās: in lateribus domꝰ tuæ.	Vxor tua sicut vitis fructifera: in penetralibus domus tuę.
	4	Filij tui sicut nouellę oliuarum: in circuitu mēsę tuæ.	Filj tui sicut nouellę oliuarum: in circuitu mēsæ tuę.	Filij tui sicut germina oliuarū: in circuitu mēsę tuę.
	5	Ecce sic benedicetur homo: qui timet dominū.	Ecce sic benedicet ōnis homo: qui timet dñm.	Ecce sic benedicetur viro: qui timet dominum
	6	Benedicat tibi domiꝰ ex sion: & videas bona hierusalem omnibus diebus vitę tuæ.	Benedicat te dominus ex sion: & videas quæ bona sunt in hierusalē ōnibus diebꝰ vitæ tuæ.	Benedicat tibi domiꝰ ex sion: & videas bona hierusalem omnibꝰ diebus vitę tuę.
	7	Et videas filios filiorū tuorū: pacē super israel.	Et videas filios filiorū tuorū: pax super israel.	Et videas filios filiorū tuoꝝ: pacem sup israel.

TITVLVS. Psalmus graduum. psalmus/ continuata laus. vt in prędcēte: spiritus sāctꝰ.

EXPOSITIO CONTINVA. Beati omnes qui timent dñm: qui ambulant in vijs eius. 1
beatus vir qui impleuerit voluntatem filiorū excussorū/ sed insuper vniuersi æterna fœlicitate digni æstimabuntur/ qui habent domini timorem sanctū: qui obseruant mandata & præcepta eius. Labores manuū tuarum quia manducabis: beatus es/ & bene tibi erit. 2
O tu quicunq; times dominū & ambulas in vijs eius/ quia recipies mercedem operū tuorū: fœlix es/ & fœlicitatē in futuro consequeris. Vxor tua sicut vitis abundans: in lateribus 3
domus tuæ. beatus quidem es/ quia delegisti tibi sapientiā sponsam/ & ipsa assimilabitur viti fructiferæ: in parietibus thalami tui. Filij tui sicut nouellę oliuarum: in circuitu mensę 4
tuę. quos tibi sapientia tua generabis filios/ assimilabuntur nouellis germinationibꝰ olearum: circūdantes te in pastu & susceptione doctrinę tuę. Ecce sic benedicetur homo: qui ti 5
met dominū. hæc est ea benedictio quā adipiscetur homo: qui habet timorem domini sāctū. Benedicat tibi dominus ex sion: & videas bona Hierusalē omnibus diebus vitę tuæ. 6
Et videas filios filiorum tuorū: pacē super israel. hæc est inquā ea benedictio/ oīa tibi prospera faciat deus ex monte sancto suo: & admittaris ad spectacula ciuitatis sanctę ōni quo 7
immortalitatis tuæ. & in illa beatitudine intuearis eos quos tibi genueris & quos illi genuerint: summæ pacis tranquillitatem in dei visione.

ADVERTE. Secūdo versu. labores manuū tuarū quia manducabis beatus es/ & bene tibi erit: Hieronymus ex hebręo/ laborē manuū tuarū cum comederis beatus tu & bene tibi erit. & videtur particula cum potius quadrare q̄ quia. verū intellige nichil differre: siue dicas cum comederis/ siue cum comedes. beatitudo enī ab operibus non venit sed a deo: qui paruum acceptat & magnum tribuit. quis enim/ si regi porrexeris aquam & dederit tibi prouinciam regendam ob quā beatus dicaris: operi tuo tribuat potiusq̄ liberalitati gratiæue regiæ? & certe beatitudo/ gratię est non meriti/ non operis/ sed bonitatis se vltro sponteq; communicantis. quæ si opus requirit: non causam quærit sed benefaciendi seq; propagandi occasionem/ quę etiam ouem perditam requirit inuitatq; nunc minis nūc blāditijs redire nolentem.

		Cāticum graduum. CXXVIII.	Cāticum graduum. CXXVIII.	Cāticum graduum. CXXVIII.
	1	Saepe expugnauerunt me a iuuētute mea: dicat nunc israel.	Saepe expugnauerūt me a iuuētute mea dicat nunc israel/ sępe expugnauerūt me a iuuētute mea:	Saepe expugnauerunt me ab adolescentia mea: dicat nūc israel.
	2	Sæpe expugnauerunt		Sæpe expugnauerunt

me a iuuẽtute mea: etenim nõ potuerũt michi	etenim non potuerunt michi.	me ab adoleſcẽtia mea: ſed nõ potuerũt michi.
3 Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores: prolongauerunt iniquitatem ſuam.	Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores: prolongauerunt iniquitates ſuas.	Super ceruicem meam arabant arantes: prolõgauerũt ſulcum ſuum.
4 Dominus iuſtus concidet ceruices peccatorũ/ confundantur & cõuertantur retrorſum: omnes qui oderunt ſion.	Dominus iuſtus concidet ceruices peccatorũ/ confundantur & reuereantur: omnes qui oderunt ſion.	Dominus iuſtus concidet laqueos impiorũ/ confundantur & reuertantur retrorſum: omnes qui oderunt ſion.
5 Fiant ſicut fœnum tectorum: quod priuſquã euellatur exaruit.	Fiant ſicut fœnum ędificiorum: quod priuſq; euellatur areſcit.	Fiant ſicut fœnũ tectorum: quod ſtatim vt viruerit areſcit.
6 De quo non impleuit manum ſuam qui metet: & ſinum ſuũ qui manipulos colliget.	De quo non implebit manum ſuã qui metet: nec ſinum ſuũ qui manipulos colliget.	De quo non implebit manum ſuam meſſor: & ſinum ſuum manipulos faciẽs.
7 Et non dixerũt qui p̃teribant benedictio domini ſuper vos: benedíximus vobis in nomine domini.	Et non dixerunt qui p̃teribant benedictio domini ſuper vos: benedíximus vos ĩ nomine domini.	De quo nõ dixerũt trãſeuntes benedictio domini ſuper vos: benedíximus vobis in nomine domini.

TITVLVS. canticum graduum. pſalmus/ continuata laus. fidelis populus inducitur.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Sæpe expugnauerunt me a iuuẽtute mea: dicat nũc iſrael.
2 Sæpe expugnauerũt me a iuuentute mea: etenĩ non potuerunt michi, dicat nunc populus/ timori dei & ſpirituali contemplationi intentus: ſæpe bella michi intentarunt ſpiritus maligni a tẽpore conuerſionis & inceptionis meæ. ſępe michi ab ipſa mea inceptione
3 bella michi intentarunt: ſed nequaq̃ præualuerunt michi. Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores: prolongauerunt iniquitatem ſuam. ſupra onus vitæ quod ſuſcepi ferẽdum multa machinati ſunt malignantes: prorogauerunt in longum tentationem ſuam.
4 Dominus iuſtus concidet ceruices peccatorum: confundantur & conuertantur retrorſum omnes qui oderunt ſion. non in virtute mea hos impetus euaſi/ ſed miſeratione iuſti dei qui conteret peruicaciam malignarũ poteſtatũ: conterantur & confuſe abeant cunctę ne-
5 quitiæ/ quæ ita odio flagrant in populũ ſanctum. Fiant ſicut fœnum tectorũ: quod priuſq̃ euellatur exaruit. aſſimilentur herbæ creſcẽti in tectis domorũ: quę prius q̃ adoleuerit/ ſe-
6 ctioniſq; tempus aduenerit arefacta emarcuit/ ſic eorũ inſultus irriti cadant priuſq̃ adoleſcant & ad nocendũ perficiantur. De quo non impleuit manũ ſuam qui metet: & ſinũ ſuũ
7 qui manipulos colliget. Et non dixerunt qui præteribant benedictio domini ſuper vos: benedíximus vobis in noĩe dñi. ſimiles inquã fiunt fœno illi inutili de quo neq; meſſoris manus implebitur: neq; ſinus manipulos colligentis. & cui prætereuntes non benedixerunt dicentes/ bñdíximus vobis in noĩe dñi/ bñdictionẽ & ꝓſperitatẽ optauímus vobis in verbo oĩpotentis dei/ ita nulla creatura dei bñdicat malignis & noxijs ſpũalib9 nęquitijs.

ADVERTE. primo & ſecundo verſu. ſæpe expugnauerũt: rectius ex proprietate ſermonis oppugnauerunt. Nã qui expugnat vincit, qui vero oppugnat: vincere conatur/ ſed ni ſi expugnet fruſtratur conatus/ aut ſaltem nõ potitur victoria. verũ expugno & oppugno ſæpe confunduntur: vt hic & ſæpe alibi. niſi enĩ hic confunderetur quomodo ſubiungeretur etenĩ nõ potuerũt michi? Nã ſi nõ potuerũt/ ſi nõ p̃ualuerũt: nõ vicerunt. ſi nõ vicerũt: cũ id quoq; tentarẽt/ oppugnauerũt ſolũ. ¶ Q̃z in eiſdẽ verſib9 dicimus a iuuẽtute mea: Hieronymus ab adoleſcẽtia mea. & ſanctorũ virorũ ſtatus vitæ: in tres partes diducitur. ĩ tẽpus inceptionis/ proficientiæ/ & perfectionis. incipientes: agunt. proficientes: actionĩ

128 doctrinam addunt, perfecti: actioni & doctrinæ contemplationē & altissimā in deum theo-
Sępe expu. riam, primi: purgantur, secundi: purgati illuminantur, tertij: purgati & illuminati perfici-
129 untur ac consummantur. Sed pauci quos superno numine dignos/tam rara/& feruens e-
uexit ad æthera virtus, & omnibus his statibus: laquei sunt & insultus dęmonū nō pauci,
quos misericors & iustus dominus suis suppetias ferens: benignissime dissoluit, neq; enim
quis laqueos sibi intentatos dissoluere nosset: neq; nos nobis intētatos/ nisi miseratio dei
dissolueret, & ipse interdum per se/qui per se solus bonus est: interdū nobis cooperatori-
bus id facit. ¶ Tertio versu, supra dorsum meū fabricauerūt peccatores/ prolongauerūt
iniquitatem suam: Hieronymus ex hebręo supra ceruicē meā arabant arantes/ prolōga-
uerunt sulcū suum, sed quid illic per dorsum & hic per ceruicem intelligitur nisi susceptæ
obedientiæ iugū? vt eni in malis/dura ceruix perucacia & rebellio est/& excussio obedię-
tiæ: ita in bonis/ ceruix obedientia est, super hanc igitur obedientiā bonorū multæ sūt ma
chinationes dæmonū/longi sulci longiq; tractus tentationū, & hęc etiam intelligētia bo-
na est: & pios erudit cautioresq; reddit. ¶ Quod priusq; euellatur exaruit: ex hebręo quod
statim vt viruerit arescet, quo designatur precari/insultus malignorum similes fieri fœno:
quod statim vt oriri cœperit arefiet, sic vt oriri incipiunt malę dęmonū suggillationes cō-
primendæ/extinguendæ enecandæq; sunt. ¶ Sexto versu, impleuit, sic etiam ex græco ἐ-
πλήρωσε: rectius ex hebræo romanaq; tralatione implebit.

¶ Cāticum graduum. CXXIX.

1 DE ꝓfundis clama
ui ad te dñe: dñe
exaudi vocem meam.
2 Fiant aures tuę inten-
dentes: in vocem depre
cationis meæ.
3 Si iniquitates obserua-
bis domine: domine qs
sustinebit?
4 Quia apud te propicia
tio est: & propter legē
tuam sustinui te dñe.
5 Sustinuit anima mea i
verbū eius: sperauit ani
ma mea in domino.
6 A custodia matutina
vsq; ad noctem: speret
israel in domino.
7 Quia apud dominum
misericordia: & copio-
sa apud eum redēptio.
8 Et ipse redimet israel:
ex oīb9 iiquitatibus ei9.

¶ Cāticum graduum. CXXIX.

DE ꝓfūdis clama-
ui ad te dñe: dñe
exaudi orationē meā.
Fiant aures tuę inten-
dentes: in orationē ser-
ui tui.
Si iniquitates obserua
ueris domine: domine
quis sustinebit?
Quia apud te propicia
tio est: & propter legem
tuā sustinui te domine.
Sustinuit anima mea i
verbo eius: sperauit ani
ma mea in domino.
A vigilia matutina vsq̄
ad noctem: speret israel
in domino.
Quia apud dominum
misericordia est: & co-
piosa apd eū redēptio.
Et ipse redimet israel:
ex oībus iiquitatib9 ei9.

¶ Cāticum graduum. CXXX.

DE ꝓfūdis clama-
ui ad te dñe: dñe
exaudi vocem meam.
Fiant aures tuæ inten-
dentes: ad vocem depre
cationis meæ
Si iniquitates obserua-
bis domine: domine qs
sustinebit?
Quia tecū est propici-
atio: cum terribilis sis.
Sustinui dominū/ susti
nuit anima mea: & ver-
bum eius expectauit.
Anima mea ad dñm:
a vigilia matutina vsq;
ad vigiliam matutinā.
Expectet israel dñm/
quia apud dñm mia: et
mlta apd eū redēptio.
Et ipse redimet israel:
ex oībus iiquitatib9 ei9.

TITVLVS. Canticū graduū, psalm9/ cōtinuata oratio, in spiritu popul9 sāctus inducitur.
EXPOSITIO CONTINVA. De profundis clamaui ad te domine: domine exaudi vo- 1
cem meam, de intimis præcordijs/de mente profunda ad te vociferaui domine: domine
susci pe precem meam. Fiant aures tuæ intendentes: in vocem deprecationis meæ. de i- 2
timis p̄cordijs ad te clamaui/aperi dñe tuę exauditiōis auditū: vociferatiōi supplicatiōis
meæ. Si iniquitates obseruabis dñe: dñe quis sustinebit? si pcā populi tui retinueris do- 3
minator immense/si non remiseris: quis poterit subsistere/ quis te poterit iplacatū pferre?

4 Quia apud te propiciatio est: & propter legem tuam sustinui te domine. quia tu domine
propiciabilis/misericors & peccata relaxans: & quia lex tua id docet & monstrat/ ego in
5 te confidi. Sustinuit anima mea in verbo eius: sperauit anima mea in dño. confidit spi-
ritus meus in Christo eius: confidit spiritus meus in spiritu sancto conregnante & coimen
6 so. A custodia matutina vsq; ad noctẽ: speret israel in domino. ab ortu suo quo diuina val-
latur munitionis prouidentia vsq; ad obitum suum: populus fidelis non desinat sperare in
7 deo conditore & possessore suo. Quia apud dominũ misericordia: & copiosa apud eum re-
dẽptio. non desinat sperare/non diffidat de venia/non de repropiciatione/quia apud om
8 nidominantem deũ miseratio est: & exuberans apud eum peccatorũ dimissio. Et ipse redi
met israel: ex omnibus iniquitatibus eius. & ipse qui omnibus dominatur dimittet popu-
lo quærenti se: omnes iniquitates/& transgressiones eius.

ADVERTE. Quarto versu. quia apud te propiciatio est/& ꝓpter legẽ tuã sustinui te do-
mine: Hieronymus ex hebræo/quia tecũ est propiciatio cũ terribilis sis. Paulus Hebræus
magis hoc pacto dici probat: quia tecum propiciatio vt ipse timearis. quo nobis designaꝫ/
quia tecũ est propiciatio/nã tu solus peccata dimittere potes: ideo timẽdus es. quia si nõ
remiseris: nullus remittere poterit. timendus igitur offendi/ne non remittas: amandus au
tem & adorãdus/quia tu solus bonꝰ/propicius & misericors/peccata nõ reseruans. ¶ Se-
xto versu. a custodia matutina vsq; ad noctẽ: ex hebrẽo/a vigilia matutina vsq; ad vigiliã
matutinam. hoc intellige: ab ingressu huius mundi/ ad ingressum alterius semper in deo
esse sperandum/neq; spem miserationis & bonitatis eius vnq̃ esse intercipiendã. quã qui-
dem beatam spem/& suam sanctam miserationem: nobis indulgere dignetur qui solus est
superbonus & superbenedictus in sæcula. Amen.

¶ Cãticum graduum. CXXX.

1 DOmine nõ est ex-
altatũ cor meum:
neq; elati sũt oculi mei.
2 Neq; ambulaui in ma-
gnis: neq; in mirabilibꝰ
super me.
3 Si nõ humiliter sẽtiebã:
sed exaltaui aiam meã.
4 Sicut ablactatũ est su-
per matre sua: ita retri-
butio in anima mea.
5 Speret israel in dño: ex
hoc nũc & vsq; i sęculũ.

¶ Cãticum graduum. CXXX.

DOmine nõ est ex-
altatum cor meũ:
neq; elati sũt oculi mei.
Neq; ambulaui in ma
gnis: neq; in mirabilibꝰ
super me.
Si nõ humiliter sẽtiebã:
sed exaltaui aiam meã.
Sicut ablactatus super
matre sua: ita retribues
in animã meam.
Speret israel in dño: ex
hoc nũc & vsq; i sęculũ.

¶ Cãticum graduum/ Dauid. CXXXI.

DOmine nõ est ex-
altatum cor meũ:
neq; elati sũt oculi mei.
Et non ambulaui i ma
gnis: & in mirabilibus
super me.
Si non proposui: & si-
lere feci animam meã.
Sicut ablactatus a ma-
tre sua: ita ablactetur a
me anima mea.
Expecta israel dñm: a
modo & vsq; in ęternũ.

TITVLVS. Canticum graduũ/Dauid. psalmus/laus continuata. populus sanctꝰ iducit.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Dñe non est exaltatum cor meũ: neq; elati sunt oculi mei.
domine/in cunctis prosperis & gratijs tuis non extuli in me animam meam: neq; oculos
2 meos in superbia leuaui. Neq; ãbulaui in magnis: neq; in mirabilibus super me. neq; ma-
3,4 gnus videri volui: neq; admirabilis in ijs quę sunt supra me & quę non sunt in mea pote-
state. Si non humiliter sentiebam: sed exaltaui animam meam. Sicut ablactatum est su-
per matre sua: ita retributio in anima mea. O domine/ si fragilitatem naturę meæ nõ me-
tiebar/si non meditabar me quantum ex me nichil esse & posse/ sed omnia a te/ si non id
feci: sed extuli in superbia cogitationem meam. sicut depellitur puer a lacte: ita michi re-
5 pẽde & depelle me abs te & a gratia tua reijce. Speret israel in dño: ex hoc nũc & vsq; in
sęculum. sperent & bene fidant in te domine qui in humilitate cordis quęrũt te agnosce-
re: neq; desinant ab hoc sęculo in alterũ/ nullum quidem habiturum finem in te sperare.

ADVERTE. Secũdo versu. Neq; ambulaui in magnis: neq; in mirabilibus super me. qui
ambulare volunt in magnis & mirabilibus super se/ vani quidam sunt & nimia curiosita-
te decepti: qui post deliramenta magica consortiaq; dæmonum insaniunt. qualis olim Si-
mon magus/ Apollonius/Carpocrates/& ante eos Zoroaster/Ostanes/Apuscorus/Zara-

tus/Marmaridius/Hippocus/ Zarmocenides monstrosa nomina: qui huius infamię nota inuruntur omnes. ¶ Et tempestate nostra (quod magis dolendum est) sunt qui vsq; adeo mente caligant vt se appellare magos aperte audeant/& polliceri cogitatus suos alteri: (modo non sit penitus rudis & artis ignarus) transfundere posse/& contra vicarios recipere quantūcūq; & quandocunq; libuerit/neq; locorū interualla id ipedire/ nullis signis/ nullis sermonibus/nullis nunciis/nullis litteris/nutibus aut spiritibus illis opus esse vt viciſſim mentem aperiant & mentis arcana prorsus alteq; rimentur. Ignarus es litterarum omnium: si te illorum committis studio/semuncia diei id est vnius horę spaciolum te latinum/græcum/ hebraicum/chaldęum & omnis linguæ scītem remittet/ nisi illorū nimis impudens & audax/ falsa sit assertio. At libentius crediderim: si te illorum magisterio credideris vbi antea omnia illa perbelle callueris/ solius horulę interuallum te omnium illorum remittet ignarum/te iuste feriente diuina vltione quę huiusmodi sapientes iuxta Esaiæ oraculum conuertit retrorsum/ & scientiam eorum stultam facit. ¶ Sunt alij qui pactolos & aurea flumina promittunt: emendicantes miserabiliter assem. Promittunt omnē sanitatem: sub ophthalmiæ & podagræ cruciatibus persæpe gementes. immo sanitatē polliceri parum illis videtur: nisi insuper & se posse immortales homines reddere amota calendi/frigendi/bibendi & comedendi necessitate inaniter iactent/sicq; eos purgare vt sint omniscientes & vi propria vbiq; existentes/& hæc omnia distillationibus quibusdā/sublimationibus & siderū fœlicitationibus se præstare: & ad cumulum insaniæ addunt se nouos angelos creare posse. & hi omnes ambulant in magnis & in mirabilibus super se/ & a deo deiq; gratia exciderūt ablactatiq; sunt sicut ablactatus puer a matre sua. & in illis pſetis psalmi ipletur oraculū. ¶ Illis proxime adlaborāt genethliaci & q militia cœli tā cassa supputationum labore ad futurorū euenta fatigantur q̄ superstitioſe & misere illo abuntur. qui & vero totius naturæ principe neglecto/ cuius solius est mutare tempora & ætates & transferre regna atq; constituere: quosdam per vices chronocratoras inducunt quibus dant vniuersi decursus temporis imperium/ac si adhuc saturnum/iouem/martem/ solem/ venerem/mercurium & lunam gentilitio ritu coleremus/ nunc hunc nunc illum dominū horæ/anni/temporum vocantes. quasi illorum sit pacem/bella/annonam/sterilitatem/influxum salubrem aut pestilentem/ cuiusq; pro suo tempore dispensare. Et ne semper mētiri cogantur: ad phitomantias se plerūq; conuertunt. qui tunc etiam sua sacrilegia nomine astrologiæ defendunt. & hi ambulare volunt in magnis & in mirabilibus super se/ & a gratia dei ablactati sunt. ¶ Sed quid de ijs dicendum qui circęa administrant pocula: vt stigmata manuum/pedum & lateris appareant ad noua ementienda miraculorum portēta. qui & somnifera propinant quo mens venefico stupefacta poculo/ visionum illusionibus facilius subiaceat/& illusa credat esse diuina quæ re vera sunt diabolica. non est obscurum videre illos ablactatos & traditos morti & inferno cum quo ferale pepigerunt fœdus. ¶ Sed nonne qui orant/qui ieiunant & certas obseruationes scriptas faciunt vt reuelationes patiantur & conscij sint futurorum euentuum etiam & ij ambulare volunt in magnis & in mirabilibus super se? Nimirum ambulare volunt. & si quæ talibus fiunt apparitiones (quia sunt ablactati ab vbere diuinę gratiæ) illusiones sunt. Et pontifices intenti esse debent ac vigiles ne quid talium accidat: alioqui ad tribunal magni dei euocandi/ aliquando rationem sunt reddituri. Vigilare inquam ne magi/ venefici/ epodi/ diuinaculi/oniropompi/periedri/& quicunq; tales ex dæmonum schola: tanquā fallax herba ac venenosa inter salutares herbas innascantur. & eorum magias/ veneficia/ stœchiomātias/necromantias/exorcismos/notarias/clauiculas/semamphoras/almadelas/paulinas/ specula/sigilla/characteres/imagines/ ānulos/ligaturas/sortes p pelues/gladios/ psalteria & id genus (vt martyr Hireneus vocat) periargias vanissima sq; curiositates vindicibus flammis diligentissime mandare. ¶ At forte illis parcendum/& nequaq̄ huic miserabili turbę inferendi sunt qui prædia/ possessiones/ terras diuitiasq; omnes difflant in fumum/ vt puluerem illum cataratum reperiant quem si fundas in mare totum ebulliat aurum / nisi & hanc suam commentationem vere credas impudentissimi mendacij fumum. Inferendi profecto sunt. qui et si non corpore (nam huiusmodi homines infœlix & miseranda vt plurimū inopia premit) mente tamen ambulant in magnis & in mirabilibus super se. chalcimicos autem tales appellant metallorum naturas adulterantes (id enim vocabulū sonat) & pro possibilib⁹ spe plusq̄ pertinaci īpossibilia sectātes. et si nostro æuo hoc videt incurabile malū: futuris tamen ab hoc morbo respirādū esse & p̄cādū est & optandum. Nonne etiā in omni conditione hominū/ suum statum nō agnoscētes/sed ea quę al-

tiorũ sunt vsurpantes/vt ecclesiastici & plebei cũ vtri tum mulieres in habitu/in gestu/in conuiuiorũ apparatu/in supellectile/secularium principum fastum imitãtes.& contra/secu-lares ecclesiasticorũ potestate abutentes:nonne inquã omnes tales ambulant in magnis & in mirabilibus super se/præstet deus vt quisq; se noscens/mẽsuram sui non egrediatur: potius per humilitatem infra se/q̃ per superbiam supra se/aut saltem secundum se medi-ocriter incedens. ¶ Tertio versu.si non humiliter sentiebam sed exaltaui animam meam: Hieronymus ex hebræo/si non proposui & silere feci animam meam. Paulus Hebræus/ vbi Hieronymus habet si non proposui:ex hebreo legendum censet/si non subieci. & id ad ęditionem septuaginta/ & nostram psalmodiã conspirantius. vult itaq; hunc esse sen-sum.si non subieci & humiliaui animã meam/si non sedaui ab huiusmodi vanis cõceptio-nibus/sicut sedari & compesci solet infans ablactatus a matre sua:ita vt feci/retributio fi-at in anima mea.& hanc particulam sicut ablactatus super matre sua: reuocat in versum præcedentem/id est tertium/non autem in particulam sequentem.& vtrobiq; hic & illic: sententia non indigna est. ¶ Quinto versu.speret israel in domino/ex hoc nunc & vsq; in sæculũ:ex hebræo/expecta israel dominũ a modo & vsq; in æternum.verũ sperare/ sustinere/expectare: eandem pene retinent intelligentiam. quid enim aliud sperare in domino:q̃ certo & sine aliqua ambiguitate retributionem seruitij/ & multo etiam seruitiũ me-ritumq; si quod est/excedentẽ præstolari ac expectare?& quid mirum? nam si culpiam bo-no seruo domini bonitas & benignitas est explorata: is sine vlla ambiguitate mercedem seruitij sui in fine expectat.& hoc est sustinere & sperare.sed mali serui/cum & ipsi norint dominum suum esse iustum:non sic sperant/non sic sustinent dominũ suum.qui tamẽ pru dentiores sunt:agnoscentes dominũ suum esse clementẽ & benignum/ negligentiam suã accusantes precantur dominum veniamq; merentur.sed eos tunc & in futurũ/ bonos ser uos esse oportet. alioqui se sic accusare: est domino illudere/ & congerere sibi domini sui iram in die tribulationis & vindictę.ita ad deum nos habere oportet:qui solus bonus/be nignissimusq; & iustissimus est.qui & nobis tribuat sic sibi seruire:vt nichil nobis sit dulci9 q̃ ipsum dominum nostrũ cogitare/q̃ eum sic sustinere/q̃ in ipso sperare.cui sit honor om-nis/cultus omnis & reuerentia cunctæ creaturæ.Amen.

¶ Cãticum graduum. CXXXI.

1 MEmento domine dauid: & omnis mansuetudinis eius.

2 Sicut iurauit domino: votum vouit deo iacob.

3 Si introiero in tabernaculum domus meæ: si ascẽdero in lectum stra ti mei.

4 Si dedero somnũ oculis meis: & palpebris meis dormitationem.

5 Et requiem temporibus meis donec inueniam locũ domino:taber naculum deo iacob.

6 Ecce audiuimus eã in ephrata: inuenimus eã in campis syluę.

7 Introibimus in taber-

¶ Cãticum graduum. CXXXI.

MEmento domine dauid: & omnis mansuetudinis eius.

Qui iurauit domino: votũ vouit deo iacob.

Si introiero in tabernaculum dom9 meę: si ascendero in lectum stra ti mei.

Si dedero somnũ oculis meis: & palpebris meis dormitationẽ aut requiẽ tẽporibus meis.

Donec inueniam locũ domio : tabernaculum deo iacob.

Ecce audiuim9 eam in ephrata: inuenimus eã in campis syluæ.

Introiuimus in taber-

¶ Cãticũ graduum. CXXXII.

MEmento domine dauid: & omnis afflictionis eius.

Qui iurauit domino: votũ vouit deo iacob.

Si intrauero in tabernaculum domus meæ: si ascendero super lectum straminis mei.

Si dedero somnũ oculis meis : & palpebris meis dormitationem.

Donec inueniam locũ domino:tabernaculum deo iacob.

Ecce audiuimus illum in ephrata:inuenim9 illum in regione saltus.

Intremus in taberna-

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
131 Memento.	naculum eius:adorabimus in loco vbi steterũt pedes eius.	naculum eius: adoramus in loco vbi steterunt pedes eius.	cula eius:adoremus scabellum pedum eius.
8	Surge domine in requiem tuam:tu & arca sanctificationis tuæ.	Exurge domine in requiem tuam: tu & arca sanctificationis tuę.	Surge domine in requiem tuam:tu & arca fortitudinis tuæ.
9	Sacerdotes tui induantur iustitia:& sancti tui exultent.	Sacerdotes tui induãt iustitiã:& sancti tui exultẽt.	Sacerdotes tui induãt iustitiam: & sancti tui laudent.
10	Propter dauid seruum tuum:non auertas faciẽ christi tui.	Propter dauid seruum tuum: non auertas faciem christi tui.	Propter dauid seruum tuum: ne auertas faciẽ christi tui.
11	Iurauit domin9 dauid veritatẽ & non frustrabitur eum:de fructu vẽtris tui ponam super sedem tuam.	Iurauit dominus dauid veritatem: & non frustrabitur eum. De fructu vẽtris tui ponam super sedem tuã/	Iurauit dominus dauid veritatem:& non auertetur ab ea. De fructu ventris tui: ponã super sedẽ tuam.
12	Si custodierint filij tui testamentum meum:& testimonia mea hæc q̃ docebo eos.	si custodierit filij tui testamẽtum meum:& testimonia mea hæc quæ docebo eos.	Si custodierint filij tui pactum meum:& testificationem meam quã docuero eos.
13	Et filij eorum vsq; in sęculum: sedebunt super sedem tuam.	Et filij eorum vsq; ĩ sæculum seculi: sedebunt super sedem meam.	Et filij eorum vsq; in ęternum:sedebunt super thronum tuum.
14	Quoniã elegit domin9 sion:elegit eã in habitationem sibi.	Quoniam elegit dominus sion: prędelegit eam in habitationem sibi.	Quia elegit dominus sion: desyderauit eam in habitaculum sibi.
15	Hæc requies mea in sęculum sæculi: hic habitabo quoniã elegi eam.	Hæc requies mea in sęculum sęculi: hic habitabo qm̃ præelegi eam.	Hæc requies mea in sępiternum: hic inhabitabo quia desyderaui eã
16	Viduam eius benedicẽs benedicã: pauperes eius saturabo panibus.	Viduam eius benedicẽs benedicã: pauperes eius saturabo panibus.	Venationẽ eius benedicens benedicam:pauperes eius saturabo pane.
17	Sacerdotes eius induã salutari:& sancti ei9 exultatione exultabunt.	Sacerdotes eius induã salutare: & sancti eius exultatiõe exultabunt.	Sacerdotes eius induã salutari: & sancti eius laude laudabunt.
18	Illuc producam cornu dauid: paraui lucernã christo meo.	Illic producam cornu dauid: paraui lucernã christo meo.	Ibi oriri faciam cornu dauid: paraui lucernã christo meo.
19	Inimicos eius induam confusiõe: super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea.	Inimicos eius induam cõfusione: super ipsum autem florebit sanctificatio mea.	Inimicos eius induam cõfusione: super ipsum autem florebit diadema eius.

TITVLVS. Canticum graduum. Psalmus de Christo dño. Propheta in spiritu loquitur. 1

EXPOSITIO CONTINVA. Memento domine Dauid: & omnis mansuetudinis eius.

recordare domine hymnidici laudatoriſq; tui Dauid:& omnium quæ ęquanimiter & man
2 ſuete tulit/paſſus eſt & operatus. Sicut iurauit domino: votum vouit deo Iacob.memen-
to domine pſaltis & vatis tui qui in ſpiritu iureiurando conteſtatus eſt domino:qui in ſpi
3 ritu pollicitationē pollicitus eſt domino. Si introiero in tabernaculum domus meę:ſi aſcē
4 dero in lectū ſtrati mei. Si dedero ſomnum oculis meis: & palpebris meis dormitationē.
5 Et trequiem temporibus meis donec inueniam locum domino: tabernaculum deo Iacob.
hęc mea proteſtatio/hęc mea pollicitatio/non intrabo in penetralia habitationis meę:nō
aſcendam in cubile lecti mei. non reclinabo oculos meos in ſomno: & palpebras meas in
dormitatione.neq; vlla erit requies capiti meo/ donec locus Meſſiæ/locus Chriſti domini
6 michi oſtendatur:et habitaculū dei Iacob. Ecce audiuimus eam in ephrata:iuenimus eā
in campis ſiluæ.ecce ediſſerente ſpiritu/accepimus locum eius eſſe in Bethleem:ecce diui
7 no afflatu comperimus eū eſſe in planicſebus deſerti. Introibimus in tabernaculū eius:a-
dorabimus in loco vbi ſteterunt pedes eius.intrabimus in locū ortus eius: venerātes ꝓpe
8 demus in ſolum quod preſſerunt ſanctę plantæ eius. Surge domine in requiem tuā: tu &
arca ſanctificatiōis tuę.veni domine in habitationē tuam/ in hæreditatem tuam in quam
9 elegiſti quieſcere:tu & quod tibi aſſumpſiſti in carne ſanctificatum templum tuū. Sacerdo
10 tes tui induantur iuſtitiam:& ſancti tui exultent. ſacri pontifices tui ornentur æquitate le-
gis tuæ:& fideles tui ſpirituali lætitia exundent. Propter Dauid ſeruum tuum:non auer-
11 tas faciem Chriſti tui.ob precem pſaltis tui & ſerui tui Dauid:ne differas in longū/aduē-
tum Meſſię tui/ſalutaris mundi/regis futuri ſæculi. Iurauit dominus Dauid veritatē et nō
fruſtrabitur eum: de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. iureiurando affirmauit
12 deus vati ſuo Dauid in veritate ſua & in verbo ſuo/neq; irritum faciet iuſiurandum ſuū:
13 Chriſtum dñm de ſemine tuo deſcendentem ſtabiliam in regno tuo. Si cuſtodierint filij
tui teſtamētum meū:& teſtimonia mea hęc q̄ docebo eos. Et filij eorum: vſq; in ſæculum
ſedebunt ſuper ſedē tuā.& non ſolū dabo Chriſtū & Meſſiā regnantem de ſemine tuo:ſed
et ſi nati tui legem meā ſeruauerint/& quæ teſtatus fuero eis per prophetas meos/ & quę
14 eos inſtruxero/& filij identidem ſui ſeruauerint/ non auferam ab eis regnum: ſed vſq; in
finem regnabit aliquis de ſemine tuo in regno tuo. Quoniā elegit dominus ſion:elegit eā
15 in habitationem ſibi.non quia cuiuſq̄ tale ſit meritum/ſed quia in bona voluntate ſua cō-
placuit deo acceptare eccleſiā Chriſti ſui:cōplacuit & accepit eā in hęreditatem ſibi. Hæc
requies mea in ſæculū ſæculi: hic habitabo quoniā elegi eam. ab hoc verſu in finē verba
dei & eius per ſe oraculum.ego dominus requieſcam in perpetuū in ſion/in eccleſia Meſ-
16 ſiæ mei:in ea permanebo quoniam delegi eam/ quoniā ſic placitum fuit michi elargiri ei
gratiā meam. Viduā eius benedicens benedicā:pauperes eius ſaturabo panibus.relictam
17 ſion multiplici benedictione perfundam:& ſpirituali paupertate in ea gaudētes pane cœ-
li/ cœleſti alimonia paſcam. Sacerdotes eius induam ſalutari:& ſancti eius exultatiōe ex-
18 ultabūt.antiſtites ſion implebo Chriſto meo:& purificati eius multiplici exuberabūt ſpiri-
tuali exhilaratione. Illuc producam cornu Dauid:parauī lucernā Chriſto meo.in ſion pro-
19 feram Chriſtum meum:iam aptaui pręconem qui parabit viam vncto meo/ Meſſiæ meo.
Inimicos eius induam confuſione: ſuper ipſum autē efflorebit ſanctificatio mea. Iudæos
& eos qui aduerſabuntur Chriſto meo/ęterno percutiam pudore ſempiternoq; opprobrio:
ſuper ipſum autem efflorescet nazarętudo ſua/ ſanctitatis plenitudo & eminentia/ & na-
zaręus ſanctuſq; eminenter erit & dicetur.

ADVERTE. Secūdo verſu/ſicut iurauit domino votū vouit deo Iacob:ex hebręo/qui iu
rauit.ſimiliter in tralatione romana qui iurauit.quare potius legendū videtur qui q̄ ſicut.
ſed ex codice gręco pependit error. quia os cū ſcribitur per omicron relatiuum eſt et ſi-
gnificat qui:cum vero per ω mega ſimilitudinarium eſt/& denotat ſicut. Itaq; facile factu
vt in principio ſecundi verſus interpres noſter o paruum pro o magno acceperit & verte-
rit ſicut/cum conuertendū fuiſſet qui. verū & nunc/multi codices gręci habent: ὥσ ὤμο-
σε/ſicut iurauit. ¶ Quinto verſu.& requiem temporibus meis donec inueniam locū do-
mino/ tabernaculum deo Iacob: hæc particula/ & requiem temporibus meis ex hebræo
non habetur/neq; ſatis videtur accommoda vt tempora moram importaret.nam quo pa-
cto congruit pollicenti & vouenti ſe non intraturum in domum ſuā/ non aſcenſurū in ſtra
tum ſuum/non dormiturum/non clauſurum palpebras ſuas ad dormiendū priuſq̄ ſibi pa-
teret & reuelaretur & oſtenderetur locus vbi Chriſtus dominus naſceretur/ vbi diuer-
ſaretur/ cum id tam e vicino expectet a ſpiritu ſancto ſpectaculum? quo pacto inquam
adijceret/non dabo requiem tēporibus meis/quod non iā aliquid vicinū/ ſed remotū po-

Psal.
131
Memento.

tius significare videtur? sed forte interpretes id adiecerunt/ volentes præcedentia interpretari: quasi propheta id diceret. non habiturus sum requiem in vita mea: nisi prius videam vbi Christus dominus nascetur/ vbi diuersabitur. sed id minime oportere videtur. neq; quod præmittitur de strato/de somno/de dormitione: apte de morte Dauid interpretaretur. quia continuo post suam iureiurando protestationem: subiunxit locũ vbi Christus dominus nasceretur. nã in Ephrata. Ephrata enim & Bethleem idem sũt. & vbi diuersaretur. nam in cãpestribus Iudeæ: vbi toties & tam frequenter secutę sunt eum turbę/ & vbi tot & tanta diuinitatis suæ manifestauit opera. Verum hic tempora non moram/ sed capitis interualla fronti auribusq; intercepta significat/ vt ex græco hoc in loco vel manifeste cognoscitur/ vbi habetur. καὶ ἀράπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου. vbi crotaphis nõ tẽpora id est moras/ sed tempora id est capitis latera designat. Quod & sacer Augustinꝰ ꝓbe intellexit. homonymia tamẽ hic phantasiã parit. Et licet superioribus in hac significatione quadret non reclinabo ad quietẽ tempora capitis mei donec inueniam locũ domino: tamẽ (vt dictum est) ex hebręo non habetur. ¶ Sexto versu. ecce audiuimus eã. legẽdum eum ex hebræo. ecce audiuimus illũ. refertur enim ad locum. eam ex græco legitur: sed nichil habet neq; græce neq; latine ad quod referatur/ estq; non intelligibilis sermo ni si quippiam (vt Augustinus sedem vel domum quæ prius posita non sunt) foris emendicemus. ¶ Vndecimo versu. iurauit dominus Dauid veritatem & non frustrabitur eũ/ de fructu vẽtris tui ponã super sedẽ tuam: Hieronymus ex hebręo/ iurauit dominus Dauid veritatem & non auertetur ab ea. quare nobis dicendũ videtur/ & nõ frustrabitur eam. ac sit sensus/ iurauit dominus veritatẽ ipsi Dauid/ & implebit eam nulloq; pacto sinet irritam. hic tamẽ & illic sensus verus est. quia neq; fefellit Dauid: neq; veritatem suam irritam fecit. ¶ Sextodecimo versu. viduã eius benedicens benedicã/ pauperes eiꝰ saturabo panibus: ex hebręo/ venationem eius benedicẽs benedicam. septuaginta similiter τὴν θήραν αὐτῆς εὐλογῶν εὐλογήσω venationem eius benedicens benedicam. sed mutata prima littera dictionis θήραν: factum putat Hieronymus/ vt vsus inoleuerit legendi χήραν id est viduam. quãq; & nunc in codicibus græcis impressis legerim. θύραν id est portã: mutata secunda littera id est η in υ. quod non minore allucinatione factum puto. Symmachus & Aquila vocabulum quod hic hebraice habetur interpretati sunt βρώματα id est cibaria/ Paulus hebræus potius ex hebræo censet esse legendum: escam viatorum eius benedicens benedicam. quod de eucharistiæ sacramento & cœlesti illo pane qui ineffabili quadam superna benedictione de cœlo descendit ad elargiendã viatoribus æternã vitã: putat intelligendũ. quod vero subiungitur/ pauperes eius saturabo pane vt ex hebręo legitur: illius primæ particulæ quædam explicatio est. hoc salutari induũtur sacerdotes: qui ipsum sumunt. hac alimonia exultant sancti eius. hoc sacramento requiescit deus in sion. hoc eodẽ habitat nobiscũ vsq; ad consummationẽ sæculi. Quare operęprecium magis puto esse legendum vt Paulus Hebræus censuit. nam viduã non esse legendum Hieronymꝰ etiam fatetur erroremq; detegit. venationẽ: non æque quadrat/ cogitantibus mysterium. cibaria quod Symmachus & Aquila habẽt etsi appropinquat: ponere tamen escam viatorum nonnichil (vt sic dixerim) energiosius sonat. adde & quod id proprie (ceu linguę illius periti volunt) hebraica dictio hic posita significat. quapropter tã tute q̃ pie nobis versus in ecclesijs amodo legendus & canendus erit. viaticum eius benedicẽs benedicã: pauperes eius saturabo pane. ¶ Vndeuicesimo versu. super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea: ex hebræo/ super ipsum autẽ florebit diadema eius. & sunt qui ita exponunt super ipsum autem eminebit corona sua. nam & de domino alibi dicitur. gloria & honore coronasti eum: & constituisti eũ super opera manuũ tuarũ. sed Paulus hebręus ex hoc loco trahi vult quod in Matthęo dictũ est. quoniam nazaręus vocabitur. & hic potius haberi sup ipsum autem florebit nazarętudo sua/ siue hęc sãctificatio intelligenda sit/ siue diadema/ siue corona/ siue bractea aurea in fronte sacerdotis/ magno dei nomine inscripta. neq; in expositione sua: sacer Hieronymus procul ab hac sententia discedit. fateturq; satis hoc loco haberi: quod nazarẽũ sonat. igitur quia nazarętudo/ vocabulũ linguæ nostræ aptũ nõ est: sanctitudo aut sanctificatio apte legatur. sed in fine versus nostri: tum ex hebræo tum ex expositoribus sua potius q̃ mea legendum. est enim de quo sermo habetur: per se sanctus/ & cæteri per participationẽ eius. ego (inquit) sanctifico meipsum: vt sint sanctificati. & ipsi in veritate. ipse diadema siue corona gloriæ. ipse paternum ineffabile nomen substantialiter portans. ipse seipso nazarẽus: cęteri vero per eum vt nazarẽi sint & nazarẽi dicantur proprietatem participant ac assequuntur.

GALL.

¶ Cāticum graduum. CXXXII.

1 Ecce q̄ bonum et q̄ iocundum habitare fratres in vnum.

2 Sicut vnguentum in capite: quod descendit in barbam/ barbā aaron.

3 Quod descendit in orā vestimēti eius: sicut ros hermon qui descendit i mōtem sion.

4 Quoniam illic mandauit dominus benedictionem: & vitam vsq; in sęculum.

ROM.

¶ Cāticum graduum: CXXXII.

Ecce q̄ bonū et q̄ iocundum: habitare fratres in vnum.

Sicut vnguentum in capite: quod descendit in barbam/ barbā aaron.

Quod descendit in orā vestimēti eius: sicut ros hermon qui descendit i montem sion.

Quoniam illic mandauit dominus benedictionem: & vitam vsq; in sęculum.

HEB.

¶ Canticum graduum Dauid. CXXXIII.

Ecce q̄ bonū et q̄ decorum: habitare fratres vna.

Sicut vnguentum optimum i capite: quod descendit in barbam/ barbam aaron.

Quod descendit super orā vestimentorū eius.

Sicut ros hermō: q̄ descēdit sup mōtana sion.

Quoniam ibi mandauit dominus benedictionem: & vitam vsq; in æternum.

TITVLVS. Canticū graduū Dauid. Psalmus de Christo dño. Propheta in spū loquitur.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Ecce q̄bonum & q̄iocundum: habitare fratres in vnum. en quantum boni/ en quantum delectabilis & decori: q; filij Messię/ regenerati ecclesiæ congregentur simul/ & in fidei vnitate vocentur/ simul habitent & sit omnibus cor vnū & anima vna. 2,3 Sicut vnguentū in capite: quod descendit in barbam/ barbam aaron. Quod descendit in oram vestimenti eius: sicut ros hermon qui descendit in montem sion. bonū/ iocundū & suaue filios ecclesię consentire in vnum vt odorū & suaue chrisma vertici summi sacerdotis aaron superfusum: & per ora eius stillans. quod per vestimentorū eius fimbrias fluxit: bonū & iocundū vt gratia a synagoga derīuata in ecclesiam sion. 4 Quoniam illic mādauit dominus benedictionē: & vitā vsq; in sæculum. quid mirū si tam bonū/ tā suaue & iocundum est habitare filios Messię & ecclesiæ in vnum magis q̄ vnguentum aaron/ magis q̄ benedictio synagoge: quia dominator ęternus misit in sion Christum suum/ vnctionem/ sanctificationem: & immortalitatem vsq; in sempiternum.

ADVERTE. Secundo versu. sicut vnguentum in capite quod descendit in barbā/ barbā Aaron. vnguentum illud Christum præfigurabat: a quo benedictio & sanctificatio expectabatur. ¶ Et sequenti versu/ ros: cœlestē et desuper aduenientem gratiam significat. quæ synagoga in expectatione Messiæ/ sancti sanctorū vegetabat ac viuebat. sed ecclesiā Christus dominus multo amplius benedixit & sanctificauit: q̄ vnguentū illud veteris legis/ Aaron & synagogæ sacerdotes. multo vberiorē viuificantē gratiā contulit: q̄ ros ille gratiæ suæ/ veteri olim synagogæ. iccirco in fine psalmi concludit spiritus. quia illic mādauit dominus benedictionem: non vnguentū/ non vmbrā/ non symbolū. & vitam vsq; in sęculum: non rorem cito euanescentem & emarcidū. ¶ Tertio versu. sicut ros hermon qui descendit in montē sion: ex hebręo sicut ros hermon qui descendit super montana sion. siue montem siue montana dixeris: idem valeat. mons dicitur ob stabilem fidei vnitatē/ & ob omnium regenitorum filiorum Christi cōmunionem: qui ob eā causam fratres dicuntur/ non carnali sed spirituali genitura/ in fidei vnitate cōspirātes. quos & hic spiritus/ & Paulus apostolus/ & primitiua ecclesia passim fratres appellabat. quorū tā bona/ tam suauis/ tam decora & iocunda in principio huius psalmi prædicatur sancta vnio & societas. attēde tamen eos qui carnalem generationē sequuntur/ fratres dici non posse (illa eni separat & diuidit) sed qui spiritualē longe ante ponunt non amplius primæ memores/ non amplius secundum primā viuere volentes/ sed duntaxat penes secundam. hęc enim copulat & counit: & in omnibus vnum conflat amorem. & illa (vt dictum est) separat & diuidit: et insuper odiū pro amore dispensat. hęc viuificat/ illa mortificat. hæc sursum agit/ illa deorsū trahit & volutat. hac nō viuas: nisi illa mortuus fueris. illa carnis opera amat: hæc refugit. hæc spiritus: illa caro. hęc angelis copulata: illa principi tenebrarum. hæc pacis: illa belli

132 amica, huius in vnum societas bona/ suauis & supra modum decora & iocunda: illius no-
Ecce q̄ bo. xia/ molesta/ plurimum difformis & miserabiliter nocens & anxia, de hac in actis apostolorum dicitur: multitudinis autem credētium erat cor vnum & anima vna, nec quisq̄/ eorum quæ possidebat/ aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia cōmunia, deus igitur det nobis generationem nostram qua nos fratres omnes effecit & ex mortuis vocauit in vitam/ agnoscere: & participes benedictionis & vitę/ quā illis mādauit/ effici, cui domino/ cui patri/ cui regenerationis authori: sit æternus honor sine fine. Amen.

¶Cāticum graduum. CXXXIII.

1 Ecce nunc benedicite dominū: omnes serui domini.
2 Qui statis i domo domini: in atrijs dom⁹ dei nostri.
3 In noctib⁹ extollite manus vestras in sancta: et benedicite dominum.
4 Benedicat te dominus ex sion: qui fecit cœlum & terram.

¶Cāticum graduum. CXXXIII.

Ecce nunc benedicite dominū: omnes serui domini.
Qui statis in domo domini: in atrijs dom⁹ dei nostri.
In noctib⁹ extollite manus vestras in sancta: et benedicite dominum.
Benedicat te dominus ex sion: qui fecit cœlum & terram.

¶Cāticum graduum. CXXXIIII.

Ecce bn̄dicite domino: omnes serui domini.
Qui statis in domo domini: in noctibus.
Leuate manus vestras ad sanctum: & benedicite domino.
Benedicat te dominus ex sion: factor cœli & terræ.

TITVLVS, Canticū graduū Dauid, Psalm⁹/ cōtinuata laus. Propheta i spiritu loquitur.
EXPOSITIO CONTINVA. Ecce nunc benedicite dominū: omnes serui domini. ecce 1
nūc in ecclesia Messiæ laudate/ exaltate & magnificate deū: vniuersi redēpti eius. Qui sta 2
tis in domo domini: in atrijs domus dei nostri. In noctibus extollite manus vestras in san 3
cta: & benedicite dominum, sacerdotes pontifices & ministri: qui addicti estis seruitio sanctuarij, & excubatis in locis sanctis eleuate manus vestras ad Christum sanctificatorē nostrum: & glorificate/ exaltate & magnificate dn̄m. Benedicat te dominus ex sīō: qui fecit 4
cœlū & terrā. O populę sancte/ populę electe sanctificationem suā & benedictionis & gratiæ suæ munus super te effundat: qui dominatur oībus/ qui cuncta condidit cœlestē pariter & terrenam substantiam/ immaterialem materialemq; naturam.
ADVERTE. Tertio versu, id in noctibus in versum præcedentem ex hebræo reuocandū (quod & notat Paulus Hebræus) vt intelligentia sit, qui statis in noctibus in atrijs domini, quare post noctibus distinctio est facienda: ne intelligamus extollite in noctibus man⁹ vestras in sancta, ita etiam ab antiquo ritus ecclesię institutus: non in noctibus/ sed orta iam luce sacerdotes manus suas ad sanctum domini eleuare/ hoc est ad sacramentū corporis & sanguinis eius: quod est sanctum sanctorū. Id tamen aduerte vbi hoc tertio versu habemus/ extollite manus vestras in sancta: ex hebręo haberi/ leuate man⁹ vestras ad sanctū, quo proculdubio Christū dominū itelligimus: qui est sanctus domini/ & qui in sion manet in eo sacramento quod & vocatur & solum est sanctū sanctorum, ad quod solū omnes serui domini & sacræ rei ministri attollere manus iubentur/ omnesq; animi intēdere affect⁹, verū si in sancta dicimus: hoc duplicem sacrosancti sacrificij speciem nobis insinuabit, nā & ad hostiā dominici corporis/ & ęque ad benedictionis calicē sanguinēq; domini manus attollimus/ attollereq; iubemur. hæc enī sancta & omni veneratiōis cultu adoranda: neq; ad aliam q̄ ad superimmensam & supertremendam diuinā verbi hypostasin pertinentia.

¶HALELVIA. CXXXIIII.

1 Laudate nomen domini: laudate serui dominum.
2 Qui statis in domo do

¶HALELVIA. CXXXIIII.

Laudate nomen domini: laudate serui dominum.
Qui statis in domo do

¶HALELVIA. CXXXV.

Laudate nomen domini: laudate serui dominum.
Qui statis in domo do

mini:in atrijs dom9 dei nostri.
3 Laudate dñm quia bonus domin9:psallite nomini eius quoniã suaue
4 Quoniam iacob elegit sibi dominus: israel in possessionem sibi.
5 Quia ego cognoui q̃ magnus est dñs: & de9 noster præ oĩbus dijs.
6 Omnia quæcũq; voluit dominus fecit in cœlo & in terra:in mari et in omnibus abyssis.
7 Educens nubes ab extremo terrę: fulgura in pluuiam fecit.
8 Qui producit vẽtos de thesauris suis/q̃ p̃cussit primogenita ęgypti:ab homine vsq; ad pecus.
9 Et misit signa & prodigia ĩ medio tui ęgypte: in pharaonem & in omnes seruos eius.
10 Qui p̃cussit gẽtes multas:& occidit reges fortes.
11 Seon regem amorręorum & og regẽ basan: & õnia regna chanaan.
12 Et dedit terram eorum hæreditatem:hęreditatem israel populo suo.
13 Domine nomen tuum ĩ ęternum: domine memoriale tuũ in generatione & generationem.
14 Quia iudicabit dominus populum suum:& ĩ seruis suis deprecabit̃.
15 Simulacra gentium argentum & aurum:opemini:in atrijs dom9 dei nostri.
Laudate dñm q̃ñ benignus est dñs:psallite nomini eius q̃m suauis est
Quoniam iacob elegit sibi dominus : israel in possessionem sibi.
Quia ego cognoui q̃ magnus est dñs:& de9 noster præ oĩbus dijs.
Omnia quæcunq; voluit domin9 fecit in cœlo & in terra:in mari et in abyssis.
Et educẽs nubes ab extremo terræ: fulgura in pluuiam fecit.
Qui producit vẽtos de thesauris suis/q̃ percussit primogenita ęgypti: ab hoie vsq; ad pecus.
Misit signa & prodigia in medio tui ęgypte:in pharaonem & in omnes seruos ei9.
Qui p̃cussit gẽtes multas:& occidit reges fortes.
Seon regẽ amorræorũ & og regẽ basan: & oĩa regna chanaan occidit.
Et dedit terram eorum hęreditatẽ : hæreditatẽ israel populo suo.
Domine nomen tuum in ęternũ: domine memoriale tuum in sęculũ sęculi.
Quia iudicabit dominus populum suum:& in seruis suis consolabit̃
Simulacra gentium argẽtum & aurum: opemini:in atrijs dom9 dei nostri.
Laudate dñm quoniã bonus dominus:cantate nomini ei9 q̃m decẽs.
Quoniam iacob elegit sibi domin9:israel in peculium suum.
Quia ego scio q̃ magnus dominus: & dñs noster præ oĩbus dijs.
Omnia quę voluit dominus fecit in cœlo & ĩ terra: in mari & in omnibus abyssis.
Leuans nubes de summitatibus terrę : fulgura in pluuiam fecit.
Educens ventos de thesauris suis/ qui percussit primitiua ęgypti: ab homine vsq; ad pecus.
Emisit signa & portenta in medio tui ęgypte: in pharao et in cunctos seruos suos.
Qui percussit gentes multas:& occidit reges fortes.
Seon regem amorręorum & og regẽ basan: et õnia regna chanaan.
Et dedit terram eorum hæreditatem:hæreditatem israel populo suo.
Domine nomen tuum in ęternũ : domine memoriale tuum in generatione & generatione.
Quia iudicabit dñs populum suum: & in seruos suos erit placabilis
Idola gentium argentum et aurũ:opera ma-

Psal. 134 Lauda.	GALL.	ROM.	HEB.
	ra manuum hominum.	ra manuum hominũ.	nuum hominum.
16	Os habent & non loquentur: oculos habent & non videbunt.	Os habent & nõ loquẽtur: oculos habẽt et nõ videbunt.	Os habent & non loquentur: oculos habent & non videbunt.
17	Aures habent & nõ audient:	Aures habent & non audient: nares habẽt & nõ odorabunt. Manus habent & non palpabũt: pedes habẽt & non ambulabunt. Non clamabunt in gutture suo: neq; enĩ est spiritus in ore ipsorum.	Aures habent & non audient: sed nec est spiritus ĩ ore eorum.
18	Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes qui confidunt in eis.	Similes illis fiãt qui faciunt ea: & omnes qui confidunt in eis.	Similes illis fiãt qui faciunt ea: & omnis qui confidit in eis.
19	Domus israel benedicite dño: domus aaron benedicite domino.	Domus israel benedicite dominũ: domus aaron benedicite dominũ	Domus israel benedicite domino: domus aaron benedicite domino
20	Domus leui benedicite dño: qui timetis dominũ benedicite domino.	Domus leui benedicite dñm: qui timetis dominũ benedicite dñm.	Domus leui benedicite domino: timentes dominũ benedicite dño.
21	Bñdictus dñs ex sion: qui habitat ĩ hierusalẽ.	Benedict⁹ dñs ex sion: qui habitat in hierusalẽ	Benedict⁹ dñs ex sion: qui habitatĩ hierusalẽ.

TITVLVS. HALELVIA. Psalmus/diuina laus super cõfessione beneficiorũ dei. Inducitur ecclesia laudans deum ex beneficijs olim synagogę impensis.

EXPOSITIO CONTINVA. Laudate nomẽ domini: laudate serui dominũ. Qui statis in domo domini: in atrijs domus dei nostri. idem sensus: vt præcedentis psalmi duorum primorum versuum. Laudate dominũ quoniam bonus: psallite nomini ei⁹ quoniam suaue. date laudem dño contemplatione bonitatis eius: date laudẽ verbo eius contemplantes suauitatẽ eius. Quoniam Iacob elegit sibi domin⁹: israel in possessionẽ sibi. laudate dominũ & date laudẽ nomini eius/quia domitores viciorũ asciuit sibi dominus: & quęrentes eũ agnoscere/hæreditati suæ ascripsit. Quia ego cognoui q⁹ magnus est dñs: & deus noster prę omnibus dijs. laudate dominũ ob magnitudinẽ eius/quia me minime fugit q⁹ incõpræhensibilis sit & immensus: & dñatur nostri plusq̃ vniuersi spiritus participes diuinitatis eius. Oĩa quęcũq; voluit dñs fecit in cœlo & in terra: in mari & in omnibus abyssis. laudate dominũ deum nostrũ ob omnipotentiã eius/quia quæcunq; illi placuere in effectum deduxit in cœlestibus/in terrestribus: liquidisq; & inferis. Educens nubes ab extremo terræ: fulgura in pluuiam fecit. qui eleuat nebularum halitus ab vltimis finibus orbis: qui cum vult repentino nimioq; fulgore mortaliũ oculos hebetat & perstringit/ & cũ vult fulminibus elisas nubes in imbrẽ conuertit. Qui producit ventos de thesauris suis: qui percussit primogenita Aegypti ab homine vsq; ad pecus. qui validos spirituũ flatus de secretis & mortalibus ignotis profert locis: qui partus primitias vna nocte internitioni dedit ĩ terra Aegypti/a primogenitis hominũ vsq; ad primogenita iumentorũ & pecudũ. Et mi sit signa & prodigia in medio tui ægypte: in Pharaonẽ & in omnes seruos eius. hoc & sequẽtia facile ĩtelligis si a septimo capite Exodi in caput tertiũdecimũ sacrã historiã legis.

ADVERTE. Tertio versu. laudate dominũ quoniã bonus dñs: psallite nomini eius quoniam suaue. rectius hic suaue neutrũ: q̃ in tralatione romana suauis. & ex hebręo vbi habetur decens & gręco vbi eius loco habetur καλόν. quod epithetum nominis est & neutrum: nõ domini. verum interpres rectius vertisset decorum/aut (vt Hieronymus habet) decens q̃ suaue. non tamen negauerim: nomen domini pulchrum & decens & etiam sua-

1, 2 3 4 5 6 7 8 9

ue esse. ¶ Septimo versu. educens nubes ab extremo terræ: fulgura in pluuiam fecit. clarius exprimit ex hebræo/ leuans nubes de sūmitatibus terræ. ¶ Quartodecimo versu. & in seruis suis deprecabitur: ex hebræo/ & in seruos suos erit placabilis. quo designatur deus orationib⁹ seruorum suorum deprecabilis/ exorabilis/ placabilis ac propiciabilis. idq; accōmodatius q̄ deprecabitur/ cū deprecor deponens actiue significet non passiue. quod autē in officio romano inter pascha & pentecosten canitur/ & in seruis suis consolabitur dominus: illud ex tralatione romana mutuatum est. ¶ A septimodecimo versu in decimūoctauum: tralatio romana plura continet q̄ nostra & hebraica quæ & in psalmo 113 continentur/ vt intueri volenti conspicuum est. Expositio Hieronymi huius psalmi continet tropologiam. quam qui ex psalmi historia scire volet: ad eam legendā se conuertat.

¶ HALELV IA. CXXXV.

1 COnfitemini domino quoniam bonus: quoniam in æternum misericordia eius.
2 Confitemini deo deorum: quoniam in ęternum misericordia eius.
3 Confitemini dño dominorum: quoniam.
4 Qui facit mirabilia magna solus: quoniam.
5 Qui fecit cœlos in intellectu: quoniam.
6 Qui firmauit terrā super aquas: quoniam.
7 Qui fecit lumiaria magna: quoniam.
8 Solē in potestatē diei: quoniam.
9 Lunam & stellas in potestatē noctis: quoniā.
10 Qui p̄cussit ęgyptū cū primogenitis eorū: qm̄
11 Qui eduxit israel de medio eorum: quoniā.
12 In manu potēti & brachio excelso: quoniam.
13 Qui diuisit mare rubrum in diuisiōes: qm̄.
14 Et eduxit israel p̄ medium eius: quoniam.
15 Et excussit pharaonē & virtutem eius in mari rubro: quoniam.
16 Qui traduxit populū

¶ HALELV IA. CXXXV.

COnfitemini domino quoniam bonus: quoniam in sæculū misericordia eius.
Cōfitemini deo deorū: quoniam in sæculū misericordia eius.
Cōfitemini domino dominorum: quoniam.
Qui facit mirabilia magna solus: quoniam.
Qui fecit cœlos in intellectu: quoniam.
Qui fundauit terrā sup̄ aquas: quoniam.
Qui fecit luminaria magna solus: quoniam.
Solem ī potestate diei: quoniam.
Lunam & stellas in potestate noctis: quoniā.
Qui percussit ægyptū cū primitiuis eorū: qm̄.
Et eduxit israel de medio eius: quoniam.
In manu forti et brachio excelso: quoniam.
Qui diuisit mare rubrū in diuisiones: quoniā.
Et eduxit israel p̄ medium eius: quoniam.
Et excussit pharaonem et exercitum eius in mare rubrum: quoniam.
Qui trāsduxit populū

¶ HALELV IA. CXXXVI.

COnfitemini domino quoniam bonus: quoniam in æternum misericordia eius.
Confitemini deo deorum: quoniam in æternum misericordia eius.
Cōfitemini domino dominorum: quoniam.
Qui fecit mirabilia magna solus: quoniam.
Qui fecit cœlos in sapientia: quoniam.
Qui firmauit terrā super aquas: quoniam.
Qui fecit lumiaria magna: quoniam.
Solem ī potestatē diei: quoniam.
Lunam & stellas ī potestatē noctis: quoniam.
Qui p̄cussit ęgyptū cū primitiuis ei⁹: quoniā.
Et eduxit israel de medio eorum: quoniam.
In manu valida & in brachio extento: qm̄.
Qui diuisit mare rubrum in diuisiōes: qm̄.
Et eduxit israel in medio eius: quoniam.
Et cōuoluit pharao et exercitum eius in mari rubro: quoniam.
Qui duxit populū suū

	GALL.	ROM.	HEB.
	suũ per desertum: qm̃.	suum per desertũ: qm̃.	per desertum: quoniam
		Qui eduxit aquam de petra rupis: quoniam:	
17	Qui percussit reges magnos: quoniam.	Qui pcussit reges magnos: quoniam.	Qui percussit reges magnos: quoniam.
18	Et occidit reges fortes: quoniam.	Et occidit reges mirabiles: quoniam.	Et occidit reges magnificos: quoniam.
19	Seon regem amorrẹorum: quoniam.	Seon regem amorrẹorum: quoniam.	Seon regem amorrẹorum: quoniam.
20	Et og regẽ basan: qm̃.	Et og regem basan: qm̃	Et og regẽ basan: qm̃.
21	Et dedit terrã eorũ hẹreditatem: quoniam.	Et dedit terram eorum hẹreditatem: quoniã.	Et dedit terram eorũ hæreditatem: quoniã.
22	Hẹreditatem israel seruo suo: quoniam.	Hẹreditatem israel seruo suo: quoniam.	Hẹreditatem israel seruo suo: quoniam.
23	Quia in humilitate nostra memor fuit nostri: quoniam.	Quia in humilitate nostra memor fuit nostri dominus: quoniam.	Quia in humilitate nostra memor fuit nostri: quoniam.
24	Et redemit nos ab inimicis nostris: quoniam.	Et redemit nos de manu iimicorũ nr̃orũ: qm̃.	Et redemit nos de hostib⁹ nostris: quoniam.
25	Qui dat escã omni carni: quoniam.	Qui dat escã omni carni: quoniam.	Qui dat panem omni carni: quoniam.
26	Confitemini deo cœli: quoniam	Confitemini deo cœli: quoniam.	Confitemini deo cœli: quoniam in æternũ misericordia eius.
27	Cõfitemini domino dominorum: quoniam in ẹternũ misericordia ei⁹.	Cõfitemini domino dominorum quoniam bonus: quoniam.	

TITVLVS. HALELV IA. Psalmus laus synagogę. Propheta inducit synagogam. Psalmus satis ex sacra Geneseos & Exodi cognitus historia. GEPOS psalmi.

1 Dicite q̃ bon⁹ ẽ dñs/ miserator ī ẹuũ.
2 Qz deus ipse deum est: quoniam miserator in æuum.
3 Dñorũ est dñs: quoniã miserator in æuum.
4 Mira operãs solus: quoniã miserator ī ẹuũ.
5 Cœlos mẽte ẹdẽs: quoniã miserator ī ẹuũ.
6 Terrã ī aqs firmãs: quoniã miserator ī ẹuũ.
7 Lumina magna creãs: quoniam miserator in ẹuum.
8 Sole diẽ illustrãs: quoniã miserator in ẹuũ.
9 Luna & stellis noctẽ: q̃ miserator in ẹuũ.
10 Qui varijs regna afflixit Mesrẹica plagis: Primitiasq; vteri. Quoniam.
11 Qui dura Isrẹlem sẹuaq; tyrannide soluit De medio illorum. Quoniam.
12 Non ope mortali/ verũ virtute potenti Desuper illapsa. Quoniam.
13 Qui mare diuellẽs dare iter lat⁹ iter vtrũq; Iussit Erythrẹum. Quoniam.
14 Per cuius mediũ sicca deduxit arena Gaudentem Isrẹlem. Quoniam.
15 At Pharao totumq; eius conuolutẽ agmen Illo eodemq; mari. Quoniam.
16 Qui populũ assidua rexit per īhospita cura Aula deserti. Quoniam.
17 Qui reges qua Iordanis prẹterfluit amnis Percussit magnos. Quoniam.
18 Et qui ter denos Iosua bellante tyrannos Occidit fortes. Quoniam.
19 Gẽtis Amorrẹę regem Seona peremit Regnatorem amplum. Quoniam.
20 Ogq; gigantea quem tradunt stirpe creatũ Tum regem Basan. Quoniam.
21 Tot regum terras/ tot & arua feracia regũ Tradidit in sortem. Quoniam.
22 Tradidit Isrẹli famulo/ quo seruiat ipsi Mente animoq; pio. Quoniam.
23 Non merito nostro/ sed q̃ pietate paterna Aspexit miseros. Quoniam.
24 Et nos crudeli miserat⁹ ab hoste redemit Eripuitq; malis. Quoniam.
25 Ille quidẽ est/ escam carni qui prouidet oĩ Datq; cibum vitę. Quoniam.
26 Confiteamur ei sitq; hæc confessio nostra

Tu deus es cœli. Quoniam. 27 Dominorũ es dñs. Quoniã miseratori ẽ ẽũ.

ADVERTE. Quinto versu. qui fecit cœlos in intellectu: ex hebræo/qui fecit cœlos in sapientia. hoc apertiorẽ de æterna sapiẽtia in qua condita sunt omnia habet intelligentiã. ¶In tralatione romana post sextũdecimũ versũ ponitur hic versus: qui eduxit aquam de petra rupis: quoniã in æternum misericordia eius. qui neq; in nostra tralatione neq; in hebraica/neq; in greco ex septuagita habetur. ¶Vltimo versu. confitemini domino dñorũ/ quoniã in æternũ misericordia eius: in hebreo vltimus confitemini deo cœli. neq; resumitur confitemini domino dominorũ: qui versus tertius positus est. Et qui huius psalmi tropologiã quærunt: etiam Hieronymum legant.

¶Hieremiæ. CXXXVI.

1 SVper flumina babylonis illic sedimus & fleuimus: cũ recordaremur sion.
2 In salicibus in medio eius: suspendimus organa nostra.
3 Quia illic interrogauerũt nos qui captiuos duxerũt nos: verba cãtionũ.
4 Et qui abduxerũt nos: hymnum cãtate nobis de canticis sion.
5 Quomodo cantabim⁹ canticum domini: in terra aliena?
6 Si oblitus fuero tui hierusalem: obliuiõi detur dextera mea.
7 Adhæreat lingua mea faucibus meis: si nõ meminero tui.
8 Si non proposuero hierusalem: in principio lætitiæ meę.
9 Memor esto dñe filioꝝ edom: in diẽ hierusalẽ.
10 Qui dicunt exinanite/ exinanite: vsq; ad fũdamentum in ea.
11 Filia babylõis misera/ beatus qui retribuet tibi retributionem tuam: quam retribuisti nobis.
12 Beat⁹ qui tenebit & al-

¶Psalmus Dauid. CXXXVI.

SVper flumina babylonis illic sedimus & fleuimus: dũ recordaremur tui sion.
In salicibus in medio eius: suspendimus organa nostra.
Quia illic ¡terrogauerũt nos qui captiuos duxerũt nos/verba cãtionũ: & qui abduxerunt nos.
Hymnũ cantate nobis de cãticis sion: quomodo cãtabimus cãticum domini in terra aliena?
Si oblitus fuero tui hierusalẽ / obliuiscatur me dextera mea/adhæreat lingua mea faucib⁹ meis: si non meminero tui.
Si non præposuero hierusalem: in principio lę titiæ meæ.
Memẽto dñe filiorum edom: in die hierusalẽ:
Qui dicunt exinanite/ exinanite: quousq; ad fundamentum in ea.
Filia babylõis misera/ beatus qui retribuet tibi retributionẽ tuam: quã tu retribuisti nobis
Beat⁹ qui tenebit & al-

CXXXVII.

SVper flumina babylõis ibi sedim⁹ & fleuimus: cum recordaremur sion.
Super salices in medio eius: suspendimus citharas nostras.
Qm̃ ibi interrogauerunt nos qui captiuos duxerũt nos: verba carmis.
Et qui affligebant nos: lęti canite nobis de canticis sion.
Quomodo cantabim⁹ canticum domini: in terra aliena?
Si oblitus fuero tui hierusalem: in obliuiõe sit dextera mea.
Adhęreat lingua mea gutturi meo: si nõ recordatus fuero tui.
Si nõ præposuero hierusalem: in pricipio lætitiæ meę.
Memẽto dñe filiorum edom: in die hierusalẽ.
Dicentium euacuate/ euacuate: vsq; ad fũdamentum eius.
Filia babylonis vastata/beatus qui retribuet tibi vicissitudinẽ tuam: quã tu retribuisti nobis
Beat⁹ qui tenebit et al-

Psal. 136 Super flu. 137

GALL. lídet: paruulos tuos ad petram.

ROM. lídet: paruulos tuos ad petram.

HEB. lídet: paruulos tuos ad petram.

TITVLVS nullus. psalmus/luctuosus synagogæ cantus de captiuitate babylonica facta sub Nabugodonosor. populus hebraicus inducitur. quarti regum caput vltimum legatur.

¶ EPOS psalmi.

1 PLebs hebręa super Babylonis flumina magnæ
Flens memorata Sion/animo mœstíssima sedit.
2 Inq; vrbis medio truncis suspensa salignis
Est cithara/& laudare deũ quocũq; solebãt.
3 Carmina q̃ peterent illos in dura trahẽtes
Exilia/vlla sion si vobis carmina dicunt
4 Vos nobis ex his canite auscultãtib⁹ hymnum.
5 Cui lachrimis rorãs plebs/ q̃ cãtabim⁹ inqt
Quod solum dñi est aliena carmen in ora?
6 Hierusalẽ si forte canens oblita tui sim
Sic deus auxilio me obliuiscatur adempto.
7 Hęreat & lingua (ablato sermone) palato.
8 Si memor ipsa tui haud fuero/ si prima voluptas
Hierusalẽ michi nõ fueris primũq; leuamẽ.
9 Gentis Edumęæ vindex immense memẽto
Quo fuerit aĩo Solymæ dũ euersio facta est
10 Perdite dum clamant penitusq; abscindite ad íma.
11 Filia nõ aliud Babylonis sit tibi carmen:
Digna feras factis/vasteris/et ille beatus
Qui tibi quę nobis iflixeris ęqua rependet.
12 Quiq; manu arripiẽs tua pignora pua beat⁹
Dũ valido ad firmã allidet conamíe petrã.

¶ Plebs Hebræa quid est: nisi plebs quæcunq; fidelis?
Et babylon/mundus. nã q̃ confusio maior?
Flumia/fortunę bona sũt & fluxa voluptas.
Sed Solyma & alma Sion: tibi sint cœlestia regna.
Vita voluptifica/ ipsa salix infertilis arbos.
In qua diuinæ laudis sunt organa muta.
Qui sãctũ affligũt populũ: sunt quiq; supbi
Qui CHRISTVM ignorant natum omnipotente parente.
Sũt & Edumęi gens impia/dedita ventri
Atq; gulę/CHRISTI regnum qui perdere gaudent.
Hi simul indigni sanctũ cognoscere carmẽ.
Quos deus affligat vindex: vicij sue relictis
Aspecto faciat vicíosa illidere CHRISTO.
Hierusalem quo sint ciues quãdoq; futuri.
Gente etenim CHRISTO debetur cultus ab omni
Prĩa hęc lętitiæ sit origo et causa benignis.

ADVERTE. Sexto versu. obliuioni detur dextera mea. sensus: obliuioni detur apud te auxiliũ & defensio mea. ¶ Septimo versu. adhęreat lígua mea faucíbus meis si nõ meminero tui. sensus: mutus fiam/ neq; michi sit vlla loquendi facultas nisi meminero tui. ¶ Nono versu. memor esto domine filiorũ edom in diẽ Hierusalem. Edumęi filij Esau ab eoq; descendentes: in die afflictionis Hierusalem Chaldęis & Assyrijs erant auxilio/& prouocabant eos ad funditus perdẽdã Iudęã/dicebãtq;. euacuate/ exinanite/ exterminate funditus: nichil ad fundamentũ vsq; relinquatur in ea. hanc eorũ malã iniquamq; voluntatẽ/ inducitur synagoga precari deum non sinere inultam. item & in sequentibus versíbus: idẽ de Babylonijs precatur/quos non multo post Medi sublugarũt & sęuitiã quã in Hebręos exercuerãt vlti sunt: paruulosq; eorum illeserunt ad saxa. & parla quæ illi Hebræis: in authores ipsos retorserunt. Augustínus huius psalmi partim anagogen meditatur: alij tropologiam. qui (si cui cordi erunt) in promptu sunt ad manus plurimorum/ vt facile legant.

¶ Ipsi Dauid. CXXXVII.

1 COnfitebor tibi domine in toto corde meo: quoniam audísti verba oris mei.
2 In conspectu angelorũ psallam tibi: adorabo ad templum sanctũ tuum & confitebor nomini tuo.
3 Super misericordia tua

¶ Ipsi Dauid. CXXXVII.

COnfitebor tibi domine in toto corde meo/quoniam exaudísti ōnia verba oris mei: & in conspectu angelorum psallam tibi.
Adorabo ad templum sanctum tuum: & confitebor nomini tuo dñe
Super misericordiam

¶ Dauid. CXXXVIII.

COnfitebor tibi domine in toto corde meo: in cõspectu deorum cantabo tibi.
Adorabo in templo sãcto tuo: & cõfitebor nomini tuo.
Super misericordia tua

& veritate tua: quoniã magnificasti super omne nomẽ/ sanctum tuũ.

4 In quacunq; die inuocauero te exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem.

5 Confiteantur tibi domine omnes reges terræ: quia audierunt omnia verba oris tui.

6 Et cãtẽt ĩ vijs dñi: quoniã magna gloria dñi.

7 Quoniã excelsus dominus & humilia respicit: & alta a lõge cognoscit.

8 Si ãbulauero in medio tribulatiõis viuificabis me/ & super irã ĩimicorum meorum extendisti manũ tuam: & saluũ me fecit dextera tua.

9 Domin⁹ retribuet pro me/ domie misericordia tua ĩ sęculũ: opa manuum tuarũ ne despicias.

tuam & veritatem tuã: quoniam magnificasti super nos nomen sanctum tuum.

In quacunq; die inuocauero te exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem tuam.

Confiteantur tibi dñe omnes reges terrę/ quoniam audierũt oĩa verba oris tui: & cantent in canticis domino.

Quoniã magna est gloria dñi/ qm̃ excelsus dominus humilia respicit: & alta a longe agnoscit

Si ambulauero in medio tribulatiõis viuificabis me/ & sup irã inimicorũ meorũ extendisti manũ tuam: & saluum me fecit dextera tua.

Dñe retribue ꝓ me/ domine misericordia tua ĩ sęculum: opera manuũ tuarum ne despicias.

& super veritate tua: qa magnificasti super omne nomẽ/ eloquium tuum.

In die inuocabo et exaudies me: dilatabis animę meę fortitudinẽ.

Confiteantur tibi domine omnes reges terræ: quoniam audierunt eloquia oris tui.

Et cãtẽt in vijs dñi: qm̃ magna gloria domini.

Quin excelsus domin⁹ & hũilia respicit: et excelsa de lõge cognoscit.

Si ambulauero in medio tribulatiõis/ viuificabis me/ super furorẽ inimicorum meorum mittes manum tuam: et saluabit me dextera tua.

Dominus operabit ꝓ me/ domie misericordia tua in ęternũ: opera manuũ tuarũ ne dimittas.

1 TITVLVS. Dauid. Psalm⁹/ cõfessio beneficiorũ dei. popul⁹ sãctus in spiritu orãs iducit.

EXPOSITIO CONTINVA. Confitebor tibi domine in toto corde meo: quoniam audisti verba oris mei. non immemor ero benignitatis tuę deus meus/ sed agnoscam & iugiter toto affectu manifestabo: q; tu eam inclinasti exauditioni petitionis & orationis meæ.

2 In conspectu angelorum psallam tibi: adorabo ad templum sanctum tuum & confitebor nomini tuo. domine deus meus exaltabo & laudabo te præsentibus angelis tuis: venerabor te in sanctuario tuo/ in spiritu ĩcoinquinato & mundo/ & beneficia recognoscam sancto verbo tuo. Super misericordia tua & veritate tua: quoniam magnificasti super omne nomen/ sanctum tuum. cõfitebor nomini tuo super misericordia tua quæ per ipsum nobis est allata/ & super veraci impletione repromissionũ tuarum/ quæ per ipsum nobis est adimpleta: confitebor q; sublimasti/ glorificasti & honorasti super oẽ quod & dici & concipi potest/ sanctum verbum tuum. In quacunq; die inuocauero te exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem. O domine deus meus quotiescũq; ad te confugero/ petitiones meas admitte: & adaugebis animæ meæ ad te laudandũ/ ad beneficia tua confitendũ fortitudinem. Confiteantur tibi domine omnes reges terræ: quia auderunt omnia verba oris tui:

6 hoc beneficium recognoscant ante te vniuersi orbis regnatores: q; legem quam in sancto tuo/ in verbo tuo/ per temetipsum locutus es/ dignatione tua perceperunt. Et cantent in vijs domini: quoniã magna est gloria domini. & psallant in iustitia dei ambulantes & mãdata eius obseruãtes: quoniã ingẽs & super oia dei maiestas/ & oĩs honorificẽtia debetur

7 illi. Quoniã excelsus dominus & humilia respicit: & alta a longe cognoscit. psallãt in vijs domini reges & principes terrę. quoniã deus omnibus supereminẽs & superexaltat⁹/ eos qui se humiliant iussaq; eius capessunt/ cominus intuetur fitq; illis proximus: qui autem

137 Cõfitebor. 138

se exaltant & iussa eius contemnunt/intuetur eminus/fitq; illis semotus. Si ambulauero i 8
medio tribulationis viuificabis me/& super iram inimicorum meorum extendisti manum
tuam:& saluum me fecit dextera tua.dominus est excelsus/ego vero humilis & eius com
paratione celsitudinis nichil/attamen sic adest humilibus/sic illi curę sunt/ q; si in medijs
mortis errem periculis/ me reparabit in vitam/ & super furorem superborum tribulantiũ
me & prementiũ immittet vindictã suam:& auxilium eius me saluabit. Dominus retribu- 9
et pro me/domine misericordia tua in sæculum:opera manuum tuarum ne despicias.de-
us excelsus omnia transcẽdens & omnibus supereminens vindictam faciet pro me/ quia
domine miseratio tua humiles & ablectos non deseret in perpetuum: tu domine opificia
omnipotentium hypostaseon tuarum ne deseras.

ADVERTE.primo versu.particula quoniam audisti omnia verba oris mei/ex hebręo nõ habetur/neq; ex gręco. sed hic primus versus. confitebor tibi dñe in toto corde meo: et i conspectu deorũ psallã tibi.quare adiectitia & superflua putãda est. ¶Tertio versu. quoniã magnificasti super omne nomen sanctũ tuum:Hieronymus ex hebræo. quia magnificasti super omne nomẽ/ eloquium tuum.& in epistola ad Sumniã idem Hieronymus haberi confirmat:magnificasti super omne nomen/verbum tuum.quare nobis distinctionis nota post nomen faciẽda est:atq; ita legendũ.magnificasti super omne nomẽ/sanctũ tuũ/ id est verbũ tuũ/Christũ tuum/filium tuũ. ¶Octauo versu.& super irã inimicorum meorũ extendisti manũ tuam & saluum me fecit dextera tua: melius extendes manũ tuã & saluũ me faciet dextera tua/tum ex hebręo vbi legitur.super furorẽ iimicorũ meorũ mittes manum tuam:& saluabit me dextera tua.tum etiã q; proprietas sermonis ex verbo pręcedenti viuificabis:id efflagitat. ¶Nono versu.dominus retribuet pro me/ domine misericordia tua in sæculum/opera manuũ tuarũ ne despicias:ex hebręo/dñs operabit pro me.Paulus autem Hebræus/ dominus absoluet supplebitq; pro me.sed hæc paruum habent discrimen.siquidem cum interpretes dixerunt/dominus retribuet pro me: intellexerũt dñs reddet hostibus meis/faciet vltionem pro me.quod non longe est ab eo/quod facer Hieronymus & Paulus Hebræus intendunt:statq; apud eos omnes/sensus.

¶In finẽ psalmus Dauid. CXXXVIII.

1 DOmine probasti me & cognouisti me:tu cognouisti sessionẽ meã & resurrectionem meam.

2 Intellexisti cogitatiões meas de lõge: semitam meam & funiculũ meum inuestigasti.

3 Et ões vias meas prę-uidisti:quia non est sermo in lingua mea.

4 Ecce domine tu cognouisti omnia/ nouissima & antiqua: tu formasti me & posuisti super me manum tuam.

5 Mirabilis facta est sciẽtia tua ex me:cõfortata est & non potero ad eã

6 Quo ibo a spũ tuo: &

¶In finem Dauid psalmus. CXXXVIII.

DOmine probasti me & cognouisti me:tu cognouisti sessionem meam & resurrectionem meam.

Intellexisti cogitatiões meas alonge/ semitam meã & directionẽ meã inuestigasti/ & ões vias meas pręuidisti:quia non est dolus in lingua mea.

Ecce tu domine cognouisti omnia : nouissima & antiqua.

Tu formasti me:et posuisti sup me manũ tuã

Mirabilis facta est sciẽtia tua ex me:cõfortata est nec potero ad eam.

Quo ibo a spũ tuo: &

¶Victori Dauid canticum. CXXXIX.

DOmine inuestigasti me: & cognouisti.

Tu cognouisti sessionẽ meam & resurrectionẽ meam:intellexisti malũ meum de longe.

Semitam meam & accubitionem meam euẽtilasti: & ões vias meas intellexisti.

Quia non est eloquiũ in lingua mea/ ecce domine nosti ões retrorsũ & ante/formasti me: & posuisti super me manum tuam.

Mirabilior est scientia a me et excelsior est: nõ potero ad eam.

Quo ibo a spũ tuo: &

7 quo a facie tua fugiam?
Si ascendero in cœlum tu illic es: si descendero in infernum ades.
8 Si sūpsero pennas meas diluculo: & habitauero in extremis maris.
9 Etenim illuc manꝰ tua deducet me: & tenebit me dextera tua.
10 Et dixi forsitā tenebrę cōculcabunt me: et nox illuminatio mea in delicijs meis.
11 Quia tenebræ nō obscurabūtur a te/ & nox sicut dies illuminabit: sicut tenebrę eius ita & lumen eius.
12 Quia tu possedisti renes meos: suscepisti me de vtero matris meæ.
13 Cōfitebor tibi quia terribiliter magnificatꝰ es/ mirabilia opera tua: et ania mea cognoscet nimis.
14 Non est occultatum os meum a te quod feciſti in occulto: & substantia mea i inferioribꝰ terræ.
15 Imperfectū meū viderunt oculi tui & in libro tuo oēs scribēt: dies formabūtur et nemo i eis.
16 Michi autē nimis honorificati sūt amici tui deus: nimis confortatꝰ est principatus eorum.
17 Dinumerabo eos et super arenam multiplicabuntur: exurrexi & adhuc sum tecum.
18 Si occideris deus peccatores: viri sanguinum

a facie tua quo fugiā?
Si ascendero in cœlum tu illic es: si descendero in infernum ades.
Si sūpsero pēnas meas ante lucem: et habitauero in postremo maris.
Etenim illuc manꝰ tua deducet me: & tenebit me dextera tua.
Et dixi forsitā tenebrę cōculcabunt me: et nox illuminatio mea in delicijs meis.
Quia tenebrę non obscurabunt abs te: et nox sicut dies illuminabit.
Sicut tenebrę eius ita et lumen eius/ quia tu dñe possedisti renes meos: suscepisti me de vtero matris meę.
Confitebor tibi domine quoniam terribiliter mirificatus est/ mira opera tua: & anima mea nouit nimis.
Non est occultatum os meum abs te quod feci sti i occulto: & substātia mea i inferioribꝰ terrę.
Imperfectū meū viderunt oculi tui: & in libro tuo omnes scribentur.
Dies formabunt et nemo in eis/ michi aūt nimis honorificati sunt amici tui deꝰ: nimis confortatꝰ ē pricipatꝰ eorū
Dinumerabo eos et super arenam multiplicabūt/ resurrexi & adhuc tecum sum: si occidas deus peccatores.
Viri sanguinum decli-

quo a facie tua fugiam?
Si ascendero in cœlum ibi es tu: si iacuero in inferno ades.
Si sumpsero pennas di luculo: habitaueroī nouissimo maris.
Etiam ibi manus tua deducet me: & tenebit me dextera tua.
Si dixero forte tenebrę operiēt me: nox quoq; lux erit circa me.
Nec tenebrę habēt tenebras apud te/ & nox quasi dies lucet: similes sunt tenebræ & lux.
Quoniā tu possedisti renes meos: orsusq; es me i vtero matris meę.
Confitebor tibi quoniam terribiliter magnificasti me/ mirabilia opera tua: & aia mea nouit nimis.
Nō sūt opta ossa mea a te quibus factus sū in abscondito: imaginatꝰ sum in nouissimis terrę.
Informē adhuc me viderunt oculi tui/ & in libro tuo omnes scribentur: dies formati sunt et non est vna in eis.
Michi autem q̄ honorabiles facti sunt amici tui deus: q̄ fortes pauperes eorum.
Dinumerabo eos et arena plures erunt: euigilaui & adhuc sum tecū.
Si occideris deus impium: viri sāguinum de-

Psal	GALL.	ROM.	HEB.
138 Domie p. 19	declinate a me. Quia dicitis in cogitatione: accipient in vanitate ciuitates suas.	nate a me/quia dicitis i cogitationibus vestris: accipiant in vanitate ciuitates suas.	clinate a me. Quia contradicent tibi scelerate: eleuati sunt frustra aduersarij tui.
20	Nonne qui oderunt te domine oderam: & super inimicos tuos tabescebam?	Nonne qui oderunt te deus oderam illos: & super inimicos tuos tabescebam?	Nõne odiẽtes te domine odiui: et cõtra aduersarios tuos distabui?
21	Perfecto odio oderam illos: & inimici facti sũt michi.	Perfecto odio oderã illos: inimici facti sũt michi.	Perfecto odio oderam illos: inimici facti sunt michi.
22	Proba me deus & scito cor meum: interroga me & cognosce semitas meas.	Proba me deus & scito cor meum: interroga me & cognosce semitas meas.	Scrutare me deus et cognosce cor meum: proba me & scito cogitationes meas.
23	Et vide si via iniquitatis in me est: & deduc me in via æterna.	Et vide si via iniquitatis i me est: & deduc me in viam æternam.	Et vide si via doli in me est: & deduc me in via æterna.

TITVLVS. Ad victoriam psalmus Dauid. Psalmus de Christo domino. Propheta in spiritu inducit dominum secundum dispensationem carnis loquentem.

EXPOSITIO CONTINVA. Dñe probasti me & cognouisti me: tu cognouisti sessionem 1
meã et resurrectionẽ meã. dñe examinasti me/& nosti me: tu nosti dormitionẽ meã & exci
tationẽ meã. Intellexisti cogitationes meas delonge: semitam meam & funiculum meũ 2
inuestigasti, cognouisti cogitatus meos anteq̃ eos cõciperem/viam in quam me esses missurus & mensuram & amplitudinem hæreditatis quam michi esses redditurus dudum ex
plorata habuisti. Et omnes vias meas præuidisti: quia non est sermo in lingua mea. Ecce 3,4
tu cognouisti omnia/nouissima & antiqua: tu formasti me & posuisti super me manum tuam. & tu domine vniuersa vitę meę instituta prędsciſti: quia nequaq̃ sufficit ad promendã
scientiam tuam vlla sermonis oris mei facultas/ paucis dicam. ecce tu deus ęterne nosti v
niuersa & noua & vetera quæcunq; sunt/ erunt & fuerunt: tu plasmasti me & firmasti su
per me protectionem & benedictionem tuam. Mirabilis facta est scientia tua ex me: con 5
fortata est & non potero ad eam. prędiffinitio & præscientia tua de me apud te mirifica &
incõpræhensibilis est: inualuit & superior me facta est/nec valeo (vt ea ipsa est) compræ 6
hendere eam. Quo ibo a spiritu tuo: & quo a facie tua fugiam? scientia tua omnia com
præhendit & non compræhenditur/ vt tu comprehendis omnia & non est qui te com
præhendere possit. igitur quo abscedere potero vbi non sit spiritus tuus: & quo elon
gabor vbi non sit præsentia tua? Si ascendero in cœlum tu illic es: si descendero in infer 7
num ades. si sursum in cœlo habitauero/tu in cœlo præsens es: si deorsum ad inferna pe
netrauero / inferno præsens es. Si sumpsero pennas meas diluculo: & habitauero in ex 8
tremis maris. Etenim illuc manus tua deducet me: & tenebit me dextera tua. si alas 9
michi ante lucis ortum aptauero: & volauero in inacceſſas & inhabitatas partes orbis.
certe in illas virtus tua deferet me: & sustentabit me fortitudo tua. Et dixi forsitan te 10
nebræ conculcabunt me: & nox illuminatio mea in delicijs meis. et subiunxi/ si in cœlo
sursum/si in inferno deorsum / si in nouissimo et inacceſſo loco maris adest / forsitan ta
men profunda noctis caligo conteget me/quo vel sic eum latere queam: sed nox illi lu
men erit/ quo me videat aperte/ latere gestientem. Quia tenebræ non obscurabuntur a 11
te/ et nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebræ eius ita et lumen eius. nox et caligo
illi lumen erit/ quia O domine/ tenebrarum opacitas non est opacitas apud te/ et noctis
opacitas sicut diei claritas apud te lucet: et apud te similis est illius opacitas et huius cla
ritas/neq; alta/neq; profũda/neq; tenebrosa/neq; lucida te fugiũt/ neq; vlla tibi difficilia. 12
Quia tu possedisti renes meos: suscepisti me de vtero matris meę. quia ad nutũ tuũ rexisti
omnes sensus et affectus meos: a te plasmatus sum in latebris virginei vteri parẽtis meę/

13 humilis ancille tuæ. C ōfitebor tibi quia terribiliter magnificat⁹ es/mirabilia opera tua: et anima mea cognoscet nimis, recognoscam tibi quia miro & indicibili modo magnificasti me/opificia tua in me omni admiratione plena: & id spiritus meus iugiter & abunde pro-
14 testabitur. N ō est occultatum os meū a te quod feci in occulto: & substantia mea in inferioribus terræ. cōpactio ossis quod in abdito finxisti in me/non est abscōdita a te: & massa substantiæ meæ in penetralibus & intimis uteri eius quam tu benedixisti virgineę ter-
15 ręnequaq̄ latuit te. Imperfectum meum viderunt oculi tui/& in libro tuo omnes scribentur: dies formabuntur & nemo in eis. me adhuc informem & nondum in utero effictum contuiti sunt obtutus tui/& in præsentia tua electi tui uniuersi etiam imperfecti & nondum formati/nondū effigiati & in lucem educti exarabuntur: tēpora decurrent/& adhuc
16 nullus eorū quos in pręsciētię tuę libro pręscripsisti subsistet in eis. Michi autem nimis honorificati sunt amici tui deus: nimis confortatus est principatus eorū. non modo in occultis & intimis uteri compegisti me/non solum in libro tuo nondū formatum pręuidisti me/sed & dilecti tui quos ab ęterno pręsciuisti/prædestinasti/& in libro tuo signasti/michi ni-
17 mis honorabiles facti sunt: amplissime dilatasti in toto orbe terrarū principatū eorū. Dinumerabo eos & super arenā multiplicabuntur: exurrexi & adhuc sum tecum, supputabo & recensebo eos quos suo principatu michi acquisierunt & arenę numero plures erunt: a
18 somno mortis excitatus sum/& ego tecum sum in sempiternū. Si occideris deus peccatores: viri sanguinū declinate a me, quia tu deus morti secundæ tradidisti nequitiarū potestates: etiam O flagitiosi qui estis & corporum et animarum occisores/procul abite a me.
19 Quia dicitis in cogitatione: accipiēt in vanitate ciuitates suas. discedite a me homicidæ & animarū interfectores/quia contra deū in corde loquimini dicentes: in vanitatibus viuē-
20 tes etiā accepturos æternas hæreditates. Nonne qui oderūt te dñe oderā: & super inimicos tuos tabescebā? illi domine tibi contradicunt/illi te odio habent & terrena diligunt/et nonne illos odio habebā: & super aduersarios tuos præ zelo & indignatiōe marcebam?
21 Perfecto odio oderam illos: inimici facti sunt michi. ego domine in eos qui te oderunt cō-
22 summata indignatiōe infensus eram: & illi non te solū/sed & me odio persecuti sunt. Proba me deus/& scito cor meū: interroga me & cognosce semitas meas. examina me domi-
23 ne & scrutare animam meam: experire me/& agnosce instituta vitæ meæ. Et vide si via iniquitatis in me est: & deduc me in via æterna. & attēde si in me vlla est iniquitas: & in angusto strictoq; æternitatis calle dirige me.

ADVERTE. Secundo versu. intellexisti cogitationes meas delonge/semitā meam et funiculum meum inuestigasti: Hieronymus ex hebręo/intellexisti malum meum delonge. quod de erumna & calice intellectum aut de peccato pro quo satisfacturus erat: nichil habet absurdum. ¶ Eodem secundo versu. semitam meam & funiculum meum inuestigasti: ex hebręo semitam meam & accubitionem meam euentilasti. si per semitam terram israel intelligamus per quam dominus noster corporaliter est peregrinatus/& per accubitionem patriam gentium vbi accubuit/acclinauit & requieuit per fidem: idem sensus emergit ac per particulam & funiculum meum inuestigasti. vtrobiq; enim possessio & hęreditas designabitur. de qua & alibi pater ad filium: dabo tibi gentes/hęreditatem tuam & possessionem tuam terminos terrę. idem dico sensus/hoc excepto q⁹ euentilare/purgare: inuestigare vero explorare & probare signat. & quis nescit purgatos/& probatos/& examinatos a summo patre fuisse: quos in semita filius habuit/et item eos in quibus vt in possessione accubuit? ¶ Tertio versu. quia non est sermo in lingua mea: ex hebræo/quia non est eloquium in lingua mea. vnde fit vt tralatio nostra: potior romana & græca habeatur in quibus non sermo/non eloquium/sed dolus hoc pacto legitur. quia non est dolus in lingua mea. adde insuper et dolus hic perperam haberi Hieronymum ad Sumniam testatum. ¶ Quinto versu. mirabilis facta est scientia tua ex me/confortata est et non potero ad eā: Hieronymus ex hebræo/mirabilior est scientia a me et excelsior est/nō potero ad eam. quod astipulatur tralationi Symmachi. prætergreditur me scientia tua/fortificata est et non potero ad eam. et quis inficias ibit/vt Christus secundum carnis dispensationem se fatetur minorem patre: ita secundum eandem esse scientia inferiorem? si igitur hypostasin respicis: et potentia et sapientia ęquatur patri. si autē naturam quam assumpsit: imbecillis et infirmus saltem quādiu fuit morti obnoxius/et patri sapientia impar. ¶ Octauo versu. si sumpsero pennas meas diluculo & habitauero in extremis maris. meas superfluum est ex hebræo. & eo amoto vocabulo: sententia rationabilior est. nam & ei quod sub sola conditione est intelligendum/vocabulū meas possessionē ad-

iungit/& proprietatē/quasi alas haberet possideretq; proprias ad volatum, quod manifeste coarguitur non modo falsum sed & absurdum. conditio igitur sola est intelligenda: nō etiā cum conditione possessio. Et sane si nulla tibi toga sit: absurde dixeris & pene ridicule/si sumpsero togam meā prodibo in publicum/aut quippiam simile, quanto magis igit: si illud quod sub conditione proponitur/haberi natura sit impossibile. ¶ Decimo versu. et dixi forsitan tenebræ cōculcabunt me/& nox illuminatio mea in delicijs meis: ex hebręo/ si dixero/forte tenebræ operient me, sed hæc in eundē pene sensum recidunt. ¶ Eiusdem decimi versus secunda particula/& nox illuminatio mea in delicijs meis: ex hebræo/ nox quoq; lux erit circa me. Symmachus, nox/lux circa me sedet. alij & nox illuminabit circa me. & apertam habet intelligentiam, oculis enim diuinis (qui non ex obiectis pēdent/ sed omnia in veritate vident: vbi omnia coincidunt discrete et discernuntur coniuncte) non aliud & aliud lux & tenebræ, neq; ibi tenebræ priuatio: sed summa lux, neq; lux positio: sed eminens negatio, atq; idem lux & tenebrę. & vt odorans in luce & tenebris æque cognoscit/suntq; ei tenebræ ad odorandū vt lux & lux vt tenebrę: ita deus æque in luce & ęque in tenebris agnoscit. & si surgis vt lux & tenebræ nichil faciunt ad odorandū: ita nulla creatura/nullum interuallum/nullusq; creaturæ positio/aut priuatio/deo ad intelligendum. ¶ Vndecimo versu. quia tenebræ non obscurabuntur a te/& nox sicut dies illuminabitur/sicut tenebræ eius ita & lumen eius. clarius Hieronymus ex hebręo: nec tenebrę habent tenebras apud te/& nox quasi dies lucet. ¶ Eodē vndecimo versu. sicut tenebræ ei9 ita & lumē eius: ex hebręo/similes sunt tenebrę & lux. & vbi dicim9 tenebrę eius: ei9 relatiuum est noctis. & vbi dicimus ita & lumen eius: eius relatiuum diei. neq; vtrobiq; intelligas eius id est dei. quod cognoscitur ex greco/ vbi vtrobiq; relatiuū/ cui respondet eius: fœmininum est. sic enim legitur ὥς τὸ σκότος αὐτῆς ὕτως καὶ τὸ φῶς αὐτῆς. ¶ Duodecimo versu. suscepisti me de vtero matris meæ: Hieronymus ex hebręo/ orsusq; es me in vtero matris meæ. quod vicine ad id quod in pentaplo greca/ quinta ędi-tione habebatur/conflasti me de ventre matris meæ. siquidē plasmatio corporis domini/ non similis fuit cæterorum plasmatiōi: vbi materiæ quā suggerit mater/vis quædā masculā patris/&(vt sic dixerim) efformatiua & delineatiua admiscetur. illic virgo parens materiā suggessit(vt decuit virginē) virgineā/purissimāq; et mundissimā: quam sola diuina manus artifex in humanā effigiē effinxit. quid mirū igitur si tā nobilis plasmatio nobis indicetur: si dicatur/orsusq; es me in vtero matris meæ/siue cōflasti me de vētre matris meæ/ q̄ nobilis illa mater: quæ se soli manui diuinæ præstitit/quod cæterę solent corruptibili viro. hic corruptio cogitatur & subiectio: illic vero integritatis/puritatisq; perfectio/& super omnem aut purum virum aut mulierem sublimatio. illa mater: solus deus pater. quāto igt tur regina cæteris fœminis: multo magis/nulla etiam proportione/ sponsa dei celsior cunctis reginis. ¶ Tertiodecimo versu. confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es/mirabilia opera tua/& anima mea cognoscet nimis: rectius ex hebræo/ quoniā terribiliter magnificasti me. sic enim altero loco. scitote quoniā mirificauit dominus sanctum suū. ¶ Vltima eiusdē tertij decimi versus particula/& anima mea cognoscet nimis: ex hebręo/et anima mea nouit nimis. sic et tralatio romana. & nouit hic prędentis q̄ prędteriti magis sensum habet. quod patet ex greco vbi legitur, καὶ ἡ ψυχή μου γινώσκει σφόδρα. et anima mea cognoscit valde: et hæc confessio/q̄ deus mirificauerit eum/q̄ mirabilia opera ipsius in eo: est de beneficijs non ingrati animi agnitio et de susceptis gratiarum actio. ¶ Quartodecimo versu. nō est occultatum os meum a te quod feci sti in occulto/et substantia mea in inferioribus terræ. de osse non de ore hoc intelligitur quod dilucet ex hębreo: non sunt operta ossa mea a te/quibus factus sum in abscondito. et ex greco vbi habetur. τὸ ὀστοῦν μου. qd sit quod dicit in occulto siue in abscōdito: idipsū sequēs particula elucidare videtur. in secreta et abscondita virgine/in intacto/ intemeratoq; vtero. sic enim id occultum et absconditum fuit: vt omnes latuerit et dęmones et homines/ nisi qui ex spiritu sancto reuelatum accepere. ¶ Eodem quartodecimo versu. et substantia mea in inferioribus terræ: Hieronymus ex hebręo/imaginatus sum ī nouissimis terræ. ex Reuchlinianis hebraicæ linguæ rudimentis: aptius diceretur contextus sum in inferioribus terræ/ id est in matrice. et quod hic Hieronymus habet imaginatus sum: effictus et effigiatus significat. et terra de qua hic sermo: benedicta illa terra est/ de qua alibi terra dedit fructum suum. iustitia ante eum ambulabit. ¶ Quintodecimo versu. imperfectum meum viderunt oculi tui/ et in libro tuo omnes scribentur/ dies formabuntur et nemo in eis: Hieronymus ex hebræo/ informem adhuc me viderunt oculi tui. et alius: incompositum.

acsi sensus sit non modo cognosti/cum ossa/cum membra mea in abdito formares/delineares/effigiares & contexeres me in secretis vteri materni latebris: sed viderũt me oculi tui priusq; elementa ad mei cõpositionẽ cõpegisses/incõpositũ/informẽ/& priusq; vlla effigie formaq; in expressione plasmatis effingerer. Vnde videtur: contextũ sequendo hebraicũ/potius nobis esse legendum imperfectũ me viderunt oculi tui/q; imperfectum meũ. ¶ Eodem quintodecimo versu: & in libro tuo omnes scribentur/dies formabuntur & nemo in eis: Hieronymus ex hebreo/& in libro tuo omnes scribẽtur/dies formati sũt/& nõ est vna in eis. Symmachus sic hunc locũ interpretatus est. dies quibus formati sunt/ne vna quidẽ ex eis deest. septuagita sic. καὶ ἐπὶ τὸ βιβλίον σου πάντες γραφήσονται ἡμέραι πλασθήσονται καὶ οὐδεὶς ἐν αὐτοῖς. & in libro tuo omnes scribentur/die formabuntur/& nulla in eis. vbi eis masculinum est: & refert omnes. & id conformius Hieronymo: modo quod singulariter dicitur ἡμέρας pluraliter diceretur ἡμέραι. vt sensus esset dies formabuntur/quemadmodũ (si & hebreo responderet) esset legendum. & forte ratus fuissem codicem hic fuisse corruptum: nisi Hieronymus secundum septuaginta censeret singulariter die aut in die esse legendũ. & hic sensus esse videtur. quid mirum si me imperfectum viderunt oculi domini/quia omnes etiã imperfecti/priusq; formentur/in libro prescientiæ eius scribentur. dies formabunt & nulla ex illis dieb⁹ erit eorũ qui scripti sunt quia nondum nati/nondum formati erunt. verum quia οὐδεὶς anceps vocabulum est/vt verti possit nullus & nulla: interpretes nostri ex primo sensu nemo vertere. sed tunc qui litteram sequitur græcã: difficillime seruat intelligentiã. verum si nemo aut nullus interpretemur: tunc oportet relatiuum eis referri ad dies (quod in greco nisi mutetur genus fieri non potest) non autem ad eos qui scripti sunt. & eadẽ reddetur intelligentia: & forte clarior/vt sit sensus. informes adhuc & anteq; nascantur scribentur in libro æternæ præscientiæ dei/effluent & transibunt dies/& adhuc nullus eorũ erit in illis diebus. nam & illi post multa adhuc sæcula creandi sunt: quos nichilominus imperfectos & inconditos oculi domini viderunt/qui & in libro eius ab æterno scripti sunt. quare siue hoc siue illo modo dicatur: intelligentia manet. ¶ Octauodecimo versu. si occideris deus peccatores/viri sanguinum declinate a me: ex hebreo/si occideris deus impiũ. hoc de diabolo quẽ deus morte Christi confregit. & subintelligimus occidisti enim. & ideo viri sanguinum/viri peccatorum & scelerum declinate a me: qui mauultis impio victo/confracto/illiso & occiso adhærere/q; victori valido & immortali. ¶ Nonodecimo versu. quia dicitis in cogitatiõe/accipient in vanitate ciuitates suas: Hieronymus aliũ ex hebræo dat sensum. quia contradicent tibi scelerate/eleuati sunt frustra aduersarij tui. & aperta dilucidaq; sententia est.

¶ In finem psalm⁹ Dauid. CXXXVIIII.

1 ERipe me domine ab homine malo: a viro iniquo eripe me.
2 Qui cogitauerunt iniquitates in corde: tota die constituebant prælia.
3 Acuerunt linguam suam sicut serpentes: venenum aspidũ sub labijs eorum. Semper.
4 Custodi me domine de manu peccatoris: ab hominibus iniquis eripe me.
5 Qui cogitauerunt supplantare gressus meos:

¶ In finem psalm⁹ Dauid. CXXXVIIII.

ERipe me domine ab homine malo: a viro iniquo libera me.
Qui cogitauerunt malitias in corde: tota die constituebant prælia.
Acuerunt linguas suas sicut serpentes: venenũ aspidum sub labijs eorum. Dp.
Custodi me domine de manu peccatoris: & ab hominibus iniquis libera me.
Qui cogitauerunt supplãtare gress⁹ meos/ab-

¶ Victori canticũ Dauid. CXXXX.

ERue me domine ab homine malo: a viris iniquis serua me.
Qui cogitauerunt malitias in corde: tota die versati sunt in prælijs.
Exacuerunt linguã suam quasi serpens: venenum aspidis sub labijs eorum. Sela.
Custodi me domine de manu impij: a viro iniquitatum serua me.
Qui cogitauerunt supplãtare gress⁹ meos ab-

Psal 139 Eripe me.

	GALL.	ROM.	HEB.
	absconderũt superbi laqueum michi.	sconderunt superbi laqueos michi / & funes extenderunt in laqueũ pedib⁹ meis: iuxta iter scandalũ posuerunt michi. Dp.	sconderunt superbi laqueum michi/ & funib⁹ extenderunt rete: iuxta semitam offendiculum posuerunt michi. Sela.
6	Et funes extenderunt i laqueum: iuxta iter scãdalum posuerũt michi. Semper.		
7	Dixi domino de⁹ meus es tu: exaudi domine vocem deprecatiõis meæ.	Dixi domino de⁹ meus es tu: exaudi domine vocẽ orationis meę.	Dixi domino de⁹ meus es tu: exaudi domine vocem deprecatiõis meę.
8	Domine domine virt⁹ salutis meæ: obumbrasti super caput meum i die belli.	Domine domine virt⁹ salutis meæ: obumbrasti caput meũ in die belli.	Domine deus fortitudo salutis meæ: protexisti caput meum in die belli.
9	Ne tradas domine desyderio meo peccatori/ cogitauerũt contra me: ne dereliquas me ne forte exaltentur. Semper.	Ne tradas me a desyderio meo peccatori/ cogitauerũt aduersũ me: ne dereliquas me ne vnquã exaltentur. Dp.	Ne des domine desyderia impij / scelera ei⁹: ne effundantur & eleuẽtur. Sela.
10	Caput circuitus eorũ: labor labiorum ipsorũ operiet eos.	Caput circuitus eorũ: labor labiorum ipsorũ operiet eos.	Amaritudo conuiuarum: labor labiorũ eorum operiet eos.
11	Cadent super eos carbones/ in ignem deijcies eos: in miserijs non subsistent.	Cadent super eos carbones ignis: in igne deijcies eos in miserijs nõ subsistent.	Cadent super eos carbones ignis: deijcies eos in foueas vt non cõsurgant.
12	Vir linguosus non dirigetur in terra: virum iniustum mala capient in interitu.	Vir linguosus non dirigetur super terram: virum iniustum mala capient in interitu.	Vir linguosus non dirigetur in terra: virũ iniquum mala capient in interitu.
13	Cognoui quia faciet dominus iudicium inopis: & vindictam pauperũ.	Cognoui quoniam faciet dominus iudicium inopum: & vindictam pauperum.	Scio qꝫ faciet dominus causam inopis: iudicia pauperum.
14	Veruntamen iusti confitebuntur nomini tuo: habitabunt recti cũ vultu tuo.	Veruntamen iusti confitebuntur nomini tuo: & habitabunt recti cũ vultu tuo.	Attamen iusti confitebuntur nomini tuo: habitabunt recti cum vultu tuo.

TITVLVS. Ad victoriam psalmus Dauid. Psalmus/ deprecatio in spiritu contra hæreticos. Populus fidelis inducitur.

EXPOSITIO CONTINVA. Eripe me domine ab homine malo: a viro iniquo eripe me. 1
libera me dominator eterne a prauo hominis animo: a prophana viri doctrina libera me. 2
Qui cogitauerunt iniquitates in corde: tota die constituebant prelia. qui quidẽ prauo iniquoqꝫ animo homines & nefaria scelestaqꝫ doctrina viri/ machinati sunt dolos/ technas & 3
deceptiones in anima: assidue moliti sunt veritatis oppugnatiões. Acuerunt linguas suas sicut serpentes: venenũ aspidũ sub labijs eorũ. more serpẽtum linguas suas acumina-

4 uerunt ad ſauciandū/ſermones ſubtilauerunt:inſanabile virus in ſermonibus eorum.Cu
ſtodi me domine de manu peccatoris: & ab hominibus iniquis eripe me. tutare me deus
potentiſſime aduerſus poteſtatē malignī/ antiquī ſeductoris:& a viris iniuſtę peruerſæq;
5 doctrinę libera me.Qui cogitauerunt ſupplantare greſſus meos: abſconderūt ſuperbi la-
queū michi.qui ſtudiū curāq; adhibuerūt me deorſū prępitē dare:filij belial pedicas cō
6 texerunt michi. Et funes extenderunt in laqueū:iuxta iter ſcandalum poſuerunt michi.
& filij ſuperbię aduerſus deum inſurgentes/tortis argutionibus parauerūt michi muſcī-
pulam ad fallendum:iuxta legem & ſacrę legis intelligentiā offēdiculum quo me in prę-
7 ceps dederent/ locauerunt.Dixi dño deus meus es tu: exaudi dñe vocem deprecationis
meæ.in his laqueorū & offendiculorū perplexis anfractibus clamaui ad dominū/tu es cō-
8 ditor meus:audi precē meā/& me ab his intentatis eripe periculis.Domine/domine vir-
tus ſalutis meę:obumbraſti ſuper caput meū in die belli.O gubernator & dominator/ for
titudo ſaluationis meæ: tu protexiſti animā meā in tempore pugnę aduerſantis & impij
9 dogmatis.Ne tradas me domine a deſyderio meo peccatori/cogitauerūt contra me: ne
derelinquas me ne forte exaltentur.deus clemētiſſime/pietatis & veritatis amator ne po-
teſtatem mei facias contra deſyderium meū malignæ poteſtati/ maligni & iniqui machi-
10 nati ſunt aduerſum me:ne deſtituas me/ne forte pręualeant & victores glorientur & exul
11 tent.Caput circuitus eorum:labor labiorum ipſorum operiet eos. ſumma implexarum ar-
gutiarum eorū:elaboratio ſermonum ſuorū confundet eos.Cadent ſuper eos carbones/
in ignem deijcies eos:in miſerijs non ſubſiſtent.tormenta ignita infligentur ſuper eos/in
gehennam ignis deturbabis ac detrudes eos:in perpetuum a ſuppliciis non reſpirabunt.
12 Vir linguoſus non dirigetur in terra:virum iniuſtū mala capient in interitu. homo qui in
peruerſum dogma ſoluit linguam ſuā/ in regione viuentiū non proſperabitur: homo iu-
13 ſtitiam dei ſanctāq; peruertens doctrinā detinebitur in ſempiterno cuciatu.Cognoui quia
faciet dominus iudiciū inopis: & vindictā pauperū.hoc certū/ cognitumq; habui q; deus
14 iuſtus iudex ſententiā feret pro populo ab huiuſmodi iniquis oppreſſo: & vlciſcetur fide-
les ſuos.Veruntamen iuſti confitebuntur nomini tuo: & habitabunt recti cum vultu tuo.
& q̄uis domine acerbam vindictam facturus ſis aduerſus huiuſmodi falſiloquos & iniu-
ſtos/attamē qui ĩcorrupta fide manſerint laudabūt nomē tuū/oīpotēs verbū tuū/Chriſtū
tuū/filiū tuū:& q rectā ſeruauerit doctrinā/ ĩ delicijs ęternę vitę manebūt ĩ cōſpectu tuo.
ADVERTE.Primo verſu.a viro iniquo eripe me:ex hebræo/a viris iniquis ſerua me.& hic ſermo accōmodatior.cū cōtinuo ſequēs verſus pluratiue incipiat hoc pacto.qui cogi-
tauerunt.quod ſi a viro legatur:nō vſq;adeo apte/qui/ pluratiue legeretur.& hoc interp̄-
tes in quarto verſu ferme huic coincidente/ſeruauerunt:Hieronymus ecōuerſo. ¶Secū-
do verſu.Tota die conſtituebant prælia:clarius ex hebręo/tota die verſati ſunt in pręlijs/
ſcilicet in oppugnatione veritatis. quales fuere Cherinthus/ Baſilides/ Ebion/Neſtorius/
Manichęus/Arrius/Eunomus/Sabellius/Photinus/Macedoni9 & huiuſmodi veſana dā-
natorū canum turba:quos trifaux vorat cerberus. ſed neq; miſſi faciendi ſunt Sergius &
Mahumetes malo præceptore peſtilentior nocentiorq; diſcipulus: quos vltrix flama ple-
ctit/ſicut ſcriptum eſt:diabolus qui ſeducebat eos miſſus eſt in ſtagnū ignis & ſulfuris vbi
beſtia & pſeudoprophetę cruciabuntur die ac nocte in ſæcula ſæculorū. ¶Nono verſu.ne
tradas me domine a deſyderio meo peccatori/ cogitauerunt contra me/ne derelinquas
me/ne forte exaltētur:ex hebræo paulo aliter/ne des domine deſyderia impij/ſcelera ei9:
ne effundantur & eleuentur.quo (vt crediderī)deſignatur.ne des domine impleri deſyde
ria malignī/principis næquitiarum/ne des impleri ſcelera eius.ne hęretici effundantur ne
multitudine obruant/& de infœlici oppreſſione glorientur.nā vt qui ſacrorū eloquiorum
rectā & viuificā vbiq; tenēt intelligentiā/ id non ſuo ſenſu/ ſed ſuperiore luce irradianteq;
deſuper diuina gratia aſſequuntur:ita non ſuo ſenſu hæretici in primas & præcipuas hę-
reſes prolapſi ſunt.ſed dæmonico quodā male ſtimulante mentē œſtro perciti/ dū præſu
munt/dum non ad ſobrietatem ſapere volunt/dū ſibiipſis placent/& curioſa & vana(ſim-
plicitate & humilitate contempta) ſectantes: volunt admirabiles videri/ & ſupra cęteros
ſapere.tunc aſtutus ſerpens illabitur/tunc ſtillat venenū.contra quod niſi deus noſtrā ad-
iuuaret debilitatem:totū poſſet inficere corrūpereq; mundū. Quod tamē legimus/ne tra-
das me a deſyderio meo peccatori: hoc mutuamus a tralatiōe romana/quæ ita habet.ſed
& codex græcus cum ea conſpirat. gallica autem ædītio duntaxat habet/ne tradas deſy-
derio meo peccatori:cui ſi meo tollas & caſū prędecedentis vocabuli mutes dicaſq;/ ne tra-
das deſyderium peccatori:cum æditione hebraica cōſpirabit. Quo fit vt potius ſic eſſe le-

139 Eripe me. 140

gendū arbitrer. ¶ Decimo versu. caput circuitus eorum/labor labiorū ipsorū operiet eos: ex hebreo/ amaritudo conuiuarum eorū. quo designātur mala dogmata: quibus vt felle & absinthio eos depascunt quibuscum versantur quiq; illos audiunt. quod sequens particula indicat quasi id explicans/cum dicit. labor labiorū ipsorū operiet eos.

¶Psalmus Dauid. CXXXX.

1 DOmie clamaui ad te exaudi me: intende voci meæ cum clamauero ad te.

2 Dirigatur oratio mea sicut incensum in cōspectu tuo: eleuatio manuum mearum sacrificiū vespertinum.

3 Pone domine custodiam ori meo: & ostium circūstantię labijs meis.

4 Non declines cor meū in verba malitiæ: ad excusandas excusatiōes ī peccatis.

5 Cum hominibus operantibus iniquitatē: & non cōmunicabo cū electis eorum.

6 Corripiet me iustus in misericordia & increpabit me: oleum autē peccatoris non impinguet caput meum.

7 Quoniam adhuc & oratio mea in beneplacitis eorum: absorpti sūt iūcti petrę iudices eorū

8 Audiēt verba mea quoniā potuerūt: sicut crassitudo terræ erupta est super terram.

9 Dissipata sunt ossa nostra secus ifernum/quia ad te dñe/domine oculi mei: in te sperauí non auferas animam meā.

¶Psalmus Dauid. CXXXX.

DOmie clamaui ad te exaudi me: intende voci oratiōis meę dum clamauero ad te.

Dirigatur oratio mea sicut incensum: in conspectu tuo.

Eleuatio manuū mearum: sacrificiū vespertinum.

Pone domine custodiā ori meo: & ostiū circunstantiæ labijs meis.

Vt nō declines cor meum in verbū malū: ad excusandas excusationes in peccatis.

Cum hominibus operātibus iniquitatem: & non communicabo cū electis eorum.

Corripiet me iustus in mia & increpauit me: oleū autē peccatoris nō impīguet caput meum.

Quoniā adhuc est oratio mea in beneplacitis eorū/ absorpti sūt cōtinuati petrę iudices eorū: audient verba mea quoniam potuerunt.

Sicut crassitudo terræ eructuat super terrā: dissipata sunt ossa nostra secus infernum.

Quia ad te domine/domine oculi mei: ī te sperauí ne auferas animā meam.

¶Canticum Dauid. CXXXXI.

DOmie clamaui ad te festina michi: exaudi vocem meā clamantis ad te.

Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum.

Pone dñe custodiā ori meo: serua paupertatē labiorum meorum.

Ne declines cor meum in verbum malum/ voluere cogitationes īpias cum viris operantibus iniquitatem: neq; comedere in delicijs eorum.

Corripiat me iustus in misericordia & arguat me/ oleū amaritudinis nō īpinguet caput meū: quia adhuc oratio mea pro malitijs eorum.

Sublati sunt iuxta petram iudices eorum: & audiēt verba mea quoniam decora sunt.

Sicut agricola cum scindit terram: sic dissipata sunt ossa nostra in ore inferni.

Quia ad te domine deus oculi mei: in te sperauí ne euacues animā meam.

GALL.	ROM.	HEB.
10 Cuſtodi me a laqo quê ſtatuerũt michi: et a ſcã dalis operantiũ iniquitatem.	Cuſtodí me a laqo quê ſtatuerunt michi: et ab ſcandalis operantibus iniquitatem.	Cuſtodí me de manib9 laquei quẽ poſuerũt michi:& de offẽdiculis operantiũ iniquitatem.
11 Cadent in retiaculo ei9 peccatores:ſingulariter ſum ego donec tranſeã.	Cadent in retiaculum eius peccatores : ſingulariter ſũ ego donec trãſeam.	Incident in rete ei9 impij ſimul:ego autẽ trãſibo.

TITVLVS. Pſalmus Dauid. Pſalmus/oratio populi fidelis. qui & in ſpiritu orãs inducit.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Domine clamaui ad te exaudi me:intende voci meæ cum
clamauero ad te. deus meus ſuſpiraui/ vociferaui ad te/ deſyderiũ meum imple: intẽtum
2 te exhibe deprecationi meæ cum ſuſpirauero ad te. Dirigatur oratio mea ſicut incenſum
in conſpectu tuo: eleuatio manuũ mearũ ſacrificiũ veſpertinũ. recta via ad te tendat de-
precatio mea eum in modũ quo & ante conſpectũ tuũ orationes ſanctorũ: erectio brachi-
3 orum meorũ ad cœlum/ad thronũ tuũ/tibi ſit libamen ferotinũ. Pone dñe cuſtodiam ori
meo:& oſtiũ circunſtantiæ labijs meis. da domine vt de ore meo nõ exeat ne verbũ qui-
4 dem ocioſum:& labia mea quaſi muro/cuſtodia tua circũclude. Non declines cor meũ in
5 verba malitiæ:ad excuſãdas excuſationes in peccatis. Cũ hominibus operantibus iniqui-
tatem:& nõ cõmunicabo cũ electis eorum. non ſinas flecti animam meã ad aliquid turpe
perpetrandum:non ſinas eam labi ad tutandũ/excuſandũ & defendendũ peccatũ ſuum.
non ſinas me hæc facere cũ viris tranſgredientibus legẽ tuam: & ita abs te adiutus non
6 participabo cũ charis & cõplicibus eorũ. Corripiet me iuſtus in miſericordia & increpa-
bit me:oleum autẽ peccatoris non impinguet caput meũ. labentem me caſtiget miſericor
diter vir mandatorũ tuorum obſeruator & repræhendat: blanditiæ autẽ trãſgreſſorũ non
7 demulceant animũ meum. Quoniam adhuc & oratio mea in beneplacitis eorũ: abſorpti
ſunt iuncti petræ iudices eorũ. verũ inſuper orationem adijciam pro delictis tranſgredi-
tium:Chriſto domino iuncti ſunt/& cum eo ſublimati/qui in iudicio ſedentes eos iudica-
8 turi ſunt. Audient verba mea quoniam potuerunt: ſicut craſſitudo terræ erupta eſt ſuper
9 terrã. Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernũ/ quia ad te domine/domine oculi mei:in te
ſperaui/non auferas animã meã. audient hos ſermones meos quia validi ſunt: ſicut gle-
bæ in campeſtri planicie euerſæ ſunt. ſic confractæ mortalium vites in precipitationẽ ad
interitum/verum quia ad te dominator & conditor anima mea intenta eſt/ quia in te ſo-
10 lo confidi/non ſinas cũ illis animã meã ruere in interitum. Cuſtodi me a laqueo quem ſta
tuerunt michi:& a ſcandalis operantiũ iniquitatẽ. eripe me a molitionibus et tentationi-
11 bus quas tetenderunt michi:& ab offendiculis tuã legẽ preuaricantium. Cadẽt in retiacu
lo eius peccatores: ſingulariter ſum ego donec tranſeã. in rete iniquitatis inuoluentur &
detrudent trãſgreſſores:ego autẽ ſeorſũ ſũ donec euaſur9 illud/ ad beatitudinẽ trãſuolẽ.
ADVERTE. Tertio verſu. & oſtiũ circũſtantię labijs meis: ex hebręo/ ſerua paupertatẽ
labiorum meorũ. quo deſignatur: ſerua paucitatẽ verborum meorum. nam quia in multi-
loquio peccatum deeſſe non ſolet:decet nos eſſe paucorũ verborũ/ quaſi illorum paupe-
res et iopes ſimus. ſic et ſãctus Pombo feciſſe legitur: vt et verbi ocioſi/ nunq̃ ſe pœnituiſ
ſe diceret. ¶ Quarto verſu. ad excuſandas excuſationes in peccatis: ex hebræo/ voluere
cogitationes impias. acſi diceretur:nõ ſinas cor meũ labi ad voluẽdas animo impietates.
& id cum ſequenti verſu iungitur:ad voluẽdas animo impietates cũ hominibus operan-
tibus iniquitatẽ. voluũt enĩ qui eiuſmodi ſũt impietates in corde. et in ſpiritu prophetię a
taliũ conſuetudine admonemur cãuere:et ſiue incorrupti manemus/ ſiue humano errore
labimur/cũ iuſto conuerſari. ¶ Quinto verſu. et nõ cõmunicabo cum electis eorũ: ex he-
bræo/neq; comedere in delicijs eorũ. vbi voluere et cõmedere copulantur. quare potius
nobis eſſet legendũ:neq; ad cõmunicandũ cũ electis eorũ. vt ad excuſandas et ad cõmu-
nicandum:ſimili copularemus analogia. ¶ Sexto verſu. corripiet me iuſtus in miſericor-
dia et increpabit me/oleũ autẽ peccatoris non impinguet caput meũ. melius corripiat &
increpet ex hebræo: vbi habet/corripiat et arguat me. et etiã ex verbo ſequẽti impiguet:
alioqui melius dixiſſet impinguabit. ¶ Septimo verſu. in beneplacitis eorũ:ex hebręo ꝑ
malitijs eorũ. et verũ eſt malitias beneplacita eorum eſſe. et non orat propheta vt bene-
placita illa illis perdurent:ſed vt dei benignitas illos ab huiuſmodi liberet inſania. vt bo-

140 Domīe cla. 141

ni indies precātur/cum auaros vidēt/cum honoris ambitiosos/ cum voluptatibus defluos: vt miſericordia diuina illos illuminet/ & ad veram lucem reſpirare faciat. ¶Eodem ſeptimo verſu, abſorpti ſunt iuncti petrę iudices eorū: ex hebręo/ ſublati ſunt iuxta petrā iudices eorum. id de ſanctis apoſtolis ſpiritus ſancti oraculū puto: qui cum Chriſto in gloria ſunt eleuati/ qui in vniuerſo iniquitatem/ dei offenſam & tranſgreſſionem vetātes ſūt auditi. & quibus ipſa per ſe teſtata eſt veritas. in regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuę: ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim/iudicantes duodecim tribus Iſrael. & hi reuera duodecim abſorpti ſunt in gloria iuncti petrę eccleſię: qui eſt Chriſtus dominus ſuperbenedictus & ſuperimmenſus. In Reuchlinianis rudimentis hanc eandem particulam quam ſacer Hieronymus interpretatus eſt ſublati ſunt iuxta petram iudices eorum: author ille ita interpretatur, declinauerunt propter petram iudices eorū. quod (inquit) magiſtri quidā Hebręorū de Moiſe & Aaron iudicibus filiorum Iſrael intelligūt: qui propter petram declinauerunt a fide. ſed hic ſenſus etſi diligens & argutus/Hebræorū eſt: noſter autem ī ſpiritu/& Chriſtianorum. ¶Octauo verſu. ſicut craſſitudo terræ erupta eſt ſuper terram: Hieronymus ex hebręo/ſicut agricola cum ſcindit terrā. et hæc particula cum ſequente & non cum præcedente iungi & cohęrere intelligenda eſt. quod ex tralatione hebraica ſatis dilucet atq; in romana obſeruatur. ¶Nono verſu. diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum/quia ad te domine/domine oculi mei: in te ſperaui non auferas animam meam. ſe populus ſanctus propter cognationis affinitatem cum pereuntibus annumerat/cæteris magis condolens & compatiens q̄ ipſimet ſibiipſi compatiantur/& de ſe condoleant/et eorum diſſipationem ſuam quodammodo efficiens et reputans. attamē ne cum illis pereat ſubinde deum deprecatur: cum id non in ſua ſit poteſtate/ſed in dei beniſſima protectione/ defenſione et elargitione. ¶Vndecimo verſu. cadent in retiaculo eius peccatores/ſingulariter ſum ego donec tranſeam: aptius retiaculum ex romana et hebraica tralatione etiam ex proprietate linguę romanæ, & paulo aliter habet Hieronymus ex hebræo/ aptioremq; ſenſum: hoc pacto, incident in rete eius impij ſimul: ego autem tranſibo, ſed id perparum intelligentiæ præiudicat.

¶Intellect⁹ Dauid cū eſſet in ſpelunca oratio.

CXXXXI.

1 VOce mea ad dominum clamaui: voce mea ad deum deprecatus ſum.

2 Effundo in conſpectu eius orationem meam: tribulationem meā ante ipſum pronuncio.

3 In deficiēdo ex me ſpiritum meum: & tu cognouiſti ſemitas meas.

4 In via hac qua ambulabam: abſconderunt laqueum michi.

5 Conſyderabam ad dexteram & videbam: & non erat qui cognoſceret me.

6 Periit fuga a me: & nō eſt qui requirat animā meam.

¶Intellect⁹ Dauid cū eſſet in ſpelūca oratio.

CXXXXI.

VOce mea ad dominum clamaui: voce mea ad deum deprecatus ſum.

Effundo in conſpectu eius orationem meam: tribulationem meā ante ipſum pronuncio.

In deficiendo in me ſpiritum meum/ & tu cognouiſti ſemitas meas: in via hac qua ambulabam/ abſconderunt laqueos michi.

Conſyderabā a dextris & videbam: et non erat qui agnoſceret me.

Periit fuga a me: & nō eſt qui requirat animā meam.

¶Erudītio Dauid cū eſſet in ſpelūca oratio.

CXXXXII.

VOce mea ad dominum clamaui: voce mea ad dominum deprecatus ſum.

Effundam in conſpectu ei⁹ eloquiū meum: tribulationem meā coram illo annunciabo.

Cum anxius in me fuerit ſpiritus meus: tu enī noſti ſemitam meam.

In via hac qua ambulabo: abſconderunt laqueum michi.

Reſpice ad dexterā & vide: quia non ſit qui cognoſcat me.

Periit fuga a me: & nō eſt qui requirat animā meam.

GALL.

7 Clamaui ad te domine/dixi tu es ſpes mea: portio mea in terra viuentium.
8 Intende ad deprecationem meam: quia humiliatus ſum nimis.
9 Libera me a perſequentibus me: quia confortati ſunt ſuper me.
10 Educ de cuſtodia animam meam/ ad confitẽdum nomini tuo: me expectãt iuſti donec retribuas michi.

ROM.

Clamaui ad te domine/dixi tu es ſpes mea: portio mea in terra viuentium.
Intende in orationem meam:quia humiliatus ſum nimis.
Libera me a perſequẽtibus me: quoniam confortati ſunt ſuper me.
Educ de carcere aiam meam: ad cõfitendum nomini tuo domine.
Me expectant iuſti:donec retribuas michi.

HEB. 223

Clamaui ad te domine/dixi tu es ſpes mea: pars mea in terra viuentium.
Auſculta deprecationem meam:quoniã infirmatus ſum nimis.
Libera me a perſecutoribus:quoniam confortati ſunt ſuper me.
Educ de carcere aiam meam/ vt cõfiteatur nomini tuo:in me coronabuntur iuſti cum retribueris michi.

TITVLVS. Eruditio Dauid cum eſſet inſpelunca. Pſalmus/oratio Chriſti domini ad patrem. Propheta in ſpiritu inducit dominum ſecundum carnis diſpenſationem/ orantem.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Voce mea ad dominũ clamaui: voce mea ad deum deprecatus ſum.effudi clamorem meũ ad deum patrem meum: vociferatione precis meę oraui ad deum meum. Effundo in conſpectu eius orationem meã: tribulationem meam ante ipſum pronuncio. In deficiendo ex me ſpiritum meum:& tu cognouiſti ſemitas meas. expando affectum ſupplicationis meę ante conſpectum ipſius: & afflictionem meam ante ipſũ denudo.cum in me præ anxietate deficit ſpiritus meus:& tu pater quibus in mundo inceſſi noſti vias meas. In via hac qua ambulabam: abſconderunt laqueum michi. in hac ipſa obſeruatione mandatorum tuorum qua vixi:tetenderunt michi mortis inſidias. Conſyderabam ad dexteram & videbam:& non erat qui cognoſceret me.reſpiciebam in tribulatione mea inter notos & amicos & animo voluebam:& non erat qui fateretur noſſe me. Perijt fuga a me:& non eſt qui requirat animam meam.non eſt relictus ad quem poſſim confugere: non eſt qui patrocinetur/ intercedat aut precetur vt parcatur vitæ meæ. Clamaui ad te domine/dixi tu es ſpes mea: portio mea in terra viuentium. quid facerem nullum habens amicum/nullum notum/nullum conſolatorem/non habens ad quem confugerem/non habens vllum vitam michi donari rogantem/vociferaui ad te pater/ dixi tu es fiducia mea:tu es merces mea in regione viuorum. Intende ad deprecationem meam:quia humiliatus ſum nimis.accommoda exauditionis tuæ benignitatem ad precẽ meã:quia abiectus/afflictus& anxiatus ſum nimis. Libera me a perſequentibus me: quia confortati ſunt ſuper me.eripe me a tribulantibus me: quia inualuerunt ſuper me. Educ de cuſtodia animam meam ad confitendum nomini tuo: me expectant iuſti donec retribuas michi.exime O pater de carcere mortis/de lacu inferni ſpiritum meum ad laudẽ nominis tui annunciandam: fideles pręſtolantur ex hoc mortis ergaſtulo egreſſum meum dũ me ſuſcites/& immortalitatis honore compenſes.

ADVERTE. Secundo verſu. tribulationem meam ante ipſum pronuncio. rectius ex hebræo:per futurum/pronunciabo.quod & effundam verbum in principio poſitum efflagitare videtur. Tertio verſu. in deficiendo ex me ſpiritum meum/ & tu cognouiſti ſemitas meas.ad conſuetudinem linguæ noſtræ rectius cõuerteretur: cum defecerit ex me ſpiritꝰ meus/& verſũ reſpicit prẽcedẽtẽ.& id ei quod in hebræo habeť/conformius.& intellige ex me: q̃tũ ex me eſt. niſi malis legere vt Hieronymus & tralatio romana habẽt/i me.

Pſalmꝰ Dauid quãdo eũ filius ſuus perſequebať. CXXXXII.

1 Domine exaudi orationem meam/

Pſalmꝰ Dauid quãdo eũ filius ſuus perſequebať. CXXXXII.

Domine exaudi orationem meam/

Canticum Dauid. CXXXXIII.

Domine exaudi orationem meam/

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
142 Domie ex.	auribus percipe obsecrationem meam: in veritate tua exaudi me in tua iustitia.	auribꝰ percipe obsecrationem meam: in veritate tua exaudi me in tua iustitia.	auscultа deprecationē meā: in veritate tua exaudi me in tua iustitia.
2	Et non intres in iudicium cum seruo tuo: quia nō iustificabit in cōspectu tuo omnis viuens.	Et ne intres in iudicio cum seruo tuo: quia nō iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.	Et non venias ad iudicandū cum seruo tuo: quia nō iustificabiṫi cō spectu tuo ōnis viuens.
3	Quia persecutꝰ est inimicus aiam meā: humiliauit in terra vitam meā.	Quia ꝑsecutus est inimicus aīam meā: humiliauit in terra vitā meā.	Perſecutus est inimicꝰ animā meā: confregit in terra vitā meam.
4	Collocauit me in obscuris sicut mortuos seculi/ & anxiatꝰ est super me spiritus meus: in me turbatum est cor meum.	Collocauit me ī obscuro sicut mortuos seculi/ & anxiatꝰ est super me spiritus meus: in me turbatum est cor meum.	Posuit me in tenebris: quasi mortuos ātiquos Et anxiꝰ fuit in me spiritus meꝰ: in medio mei solicitum fuit cor meū.
5	Memor fui dierum antiquorum / meditatꝰ sū in ōnibus operibus tuis: in factis manuū tuarum meditabar.	Memor fui dierum antiquorū/ meditatꝰ sum i omnibus operibus tuis: in factis manuū tuarum meditabar.	Recordabar dierū antiquorū/ meditabar omnia opera tua: facta manuū tuarum loquebar.
6	Expandi manus meas ad te: anima mea sicut terra sine aqua tibi.	Expandi manus meas ad te/ anima mea sicut terra sine aqua tibi: velociter exaudi me.	Expādi manꝰ meas ad te: anima mea quasi terra sitiens ad te. Sela.
7	Velociter exaudi me dñe: defecit spūs meꝰ.	Domine defecit spiritꝰ meus/ non auertas faciē tuam a me: & ero similis descēdentibus i lacū.	Cito exaudi me dñe defecit spiritꝰ meꝰ/ ne abscondas faciē tuā a me: & cōparabor descendē tibus in lacū.
8	Nō auertas faciem tuam a me: & similis ero descendentibus in lacū.	Auditam michi fac ma ne misericordiā tuam: quia in te speraui dñe.	Fac me audire mane misericordiā tuā: quoniam in te confido.
9	Auditā fac michi mane misericordiā tuam: quia in te speraui.	Notam michi fac viam in qua ambulē: quia ad te dñe leuaui aīam meā	Notā fac michi viam ī qua ambulo: quoniam ad te leuaui aīam meā.
10	Notam fac michi viā i qua ambulē: quia ad te leuaui animam meam.	Eripe me de iimicis meis dñe ad te cōfugi/ doce me facere volūtatem tuā: quia tu es deꝰ meꝰ.	Libera me de inimicis meis/ dñe a te protectꝰ sum/ doce me vt faciam voluntatem tuam: quia tu deus meus.
11	Eripe me de iimicis meis domine ad te cōfugi/ doce me facere voluntatem tuā: quia deus meus es tu.	Spiritus tuus bonꝰ deducet me ī viam rectā: propter nomen tuū domine viuificabis me in æquitate tua.	Spiritus tuus bonꝰ deducet me in terrā rectā: propter nomen tuū domine viuificabis me in iustitia tua.
12	Spiritus tuus bonꝰ deducet me in terram rectā: propter nomen tuum domine viuificabis me in equitate tua.		

GALL.	ROM.	HEB.
13 Educes de tribulatione animam meam: & ī miſericordia tua diſpdes inimicos meos. *	Et educes de tribulatione animam meam: & in miſericordia tua diſperdes inimicos meos.	Educes de anguſtiaanimā meam: & in miſericordia tua diſſipabis inimicos meos.
14 Et perdes oēs qui tribulant animā meā: quoniam ego ſeruus tuꝰ ſum.	Et perdes oēs qui tribulāt animā meam: quoniam ſeruus tuus ego ſū.	Et pdes omnes ligantes animam meam: ego enim ſum ſeruus tuus.

TITVLVS. Pſalmus Dauid. Pſalmus/ deprecatio pœnitentis. Inducitur in ſpiritu populus ad deum reuertens.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Domine exaudi orationem meā/ auribus percipe obſecrationem meam in veritate tua: exaudi me in tua iuſtitia. domine ſuſcipe precem meā/ domine gratia tua & benignitate proſequere orationem meā non in mea ſed tua veritate:
2 exaudire me dignare non in mea ſed tua ęquitate. Et non intres in iudiciū cum ſeruo tuo: quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. & non facias diſtrictum examē offenſarum ſerui tui: quia ſi vis diſtricte examinare & ſeuere iudicare/ nullus viuens in ter-
3 ra poterit iuſtificari ante te. Quia perſecutus eſt inimicus animā meam: humiliauit in terra vitam meam. & tanto minus ſi in iudicium mecum venias/ ſi diſtricte exquiras potero iuſtificari ante te/ quia malignus oppreſſit vitam meam/ non eſt in me veritas in qua poſſim audiri/ non eſt iuſtitia qua poſſim iuſtificari: malignus me proſtrauit/ deiecit in terrena
4 mētem meā. Collocauit me in obſcuris ſicut mortuos ſęculi/ & anxiatus eſt ſuper me ſpiritus meus: in me turbatum eſt cor meum. malignus immerſit me in tenebris peccati ſicut peccatores huius mundi qui tibi ſunt mortui/ multā ſyntereſin/ diſcerptionem mentis &
5 afflictionē ſuſtinui in me: in me turbata eſt anima mea. Memor fui dierum ātiquorū/ meditatus ſum in omnibus operibus tuis: in factis manuū tuarum meditabar. in hac anxietate mea/ animi pugna & tribulatione cordis mei recordatus ſum miſericordiarū tuarum antiquarum/ omnia facta tua in memoriam reuocaui: & opera quæ fecerunt manus tuę ſo
6 lerter indagabam. Expandi manus meas ad te: anima mea ſicut terra ſine aqua tibi. miſerationibus tuis & operibus tuis conſyderatis bonitatis tuæ indicijs/ expaſſis manibus totiſq; mentis affectibus ad te leuaui mentem meam: mens mea ſicut arida terra imbrē mi-
7 ſericordię tuæ expectans/ ad te leuata eſt deus meus. Velociter exaudi me domine: defecit ſpiritus meus. ne differ/ ne protrahe diutius/ miſerere mei miſerator propicie: niſi adiues/ niſi opem feras/ nullæ vires ſupererunt animę meę. nam in me diminutę & confractę
8 iam defecerunt. Non auertas faciem tuam a me: & ſimilis ero deſcendentibus in lacū. ne michi indignatus alio flectas vultum tuum: alioqui ſi me dedignaberis aſpicere aſſimila-
9 bor ijs qui in perditionem ruunt deſcenduntq; in infernū. Auditam fac michi mane miſericordiam tuam: quia in te ſperaui. O miſerator domine fac vt in hac mea recenti ad te cō uerſione/ in hac pręuia reuocantis ad te gratiæ tuæ elargitione/ audiam miſerationē tua-
10 am: quia ego confidi in te. Notam fac michi viam in qua ambulem: quia ad te leuaui animam meam. fac me plene intelligere mandata & voluntates tuas ſecundum quas viuam: quia terrenis (ad quę inſtigatione malligni delectus fui) conculcatis/ ad te æternū ſūmūq;
11 bonum/ animum adieci. Eripe me de inimicis meis domine/ ad te confugi: doce me facere voluntatem tuā quia deus meus es tu. libera me a concupiſcentijs carnis & mundi/ a ſuperbia vitæ/ ab inſultibus dæmonum/ ab omnibus tuę voluntati reſiſtētibus/ tu ſolus pro-
12 tegere/ tu liberare potes/ a te ſolo ſuppetias auxiliūq; petij: inſtrue me adimplere beneplacita tua/ quia tu ſolus es conditor/ creator & reparator meus. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: propter nomē tuum domine viuificabis me in æquitate tua. gratia ſpiritus tui incommunicate & abſolute boni introducet me in regionem iuſtorū: propter verbū tuum iuſtificabis me vitamq; michi pręſtabis non in mea/ ſed in tua iuſtitia.
13 Et duces de tribulatione animam meā: & in miſericordia tua diſperdes inimicos meos. extrahes de tantis anxietatibus ſpiritum meum: & me miſeratus/ propelles & profligabis
14 hoſtes meos. Et perdes omnes qui tribulant animā meam: quoniam ego ſeruus tuus ſū. & tu miſerationis largitor domine/ in interitum dabis vniuerſas nęquitiarū poteſtates affligētes ſpiritū meū: quia ego amodo ſoli ſeruitio tuo & cultui tuo addict9 et mācipat9 ſū.

ADVERTE. Quinto verſu. in factis manuū tuarū meditabar: ex hebręo/ facta manuū tuarum loquebar. & vbi ferme meditabar/ meditatus/ & huiuſmodi habemus: ſignificari vo

Psal. 142 Domíe ex. 143

GALL. ROM. HEB.

lunt/meditatã oratiõẽ loqui/conceptum oẽm expromere & pro viribus eloqui.& idcirco passim vbi meditari habemus:exponit Hieronymus loqui. ¶ Sexto versu. anima mea sicut terra sine aqua tibi:ex hebreo/quasi terra sitiens ad te.& sic rectius dici putant.

Dauid aduersus Goliath. CXXXXIII.

1 Benedict⁹ domin⁹ deus meus qui docet manus meas ad prę liũ: & digitos meos ad bellum.

2 Misericordia mea et refugiũ meum: susceptor me⁹ & liberator meus.

3 Protector me⁹ & i ipso sperauí: qui subdis populum meum sub me.

4 Dñe quid est homo ꝙa innotuisti ei:aut fili⁹ hominis quia reputas eũ?

5 Homo vanitati similis factus est:dies eius sicut vmbra prętereunt.

6 Dñe inclina cœlos tuos & descẽde:tange mõtes & fumigabunt.

7 Fulgura coruscationem & dissipabis eos: emitte sagittas tuas & conturbabis eos.

8 Emitte manũ tuam de alto/ eripe me & libera me de aquis multis: de manu filiorũ alienorũ.

9 Quorũ os locutum est vanitatem : & dextera eorũ dextera iiquitatis.

10 Deus canticũ nouũ cãtabo tibi:i psalterio decachordo psallam tibi.

11 Qui das salutem regibus/qui redemit dauid seruum suũ : de gladio maligno eripe me.

12 Et erue me de manu filiorũ alienorũ/quorum

Dauid ad Goliam. CXXXXIII.

Benedictus dominus deus me⁹ qui docet man⁹ meas ad p̃liũ: & digitos meos ad bellum.

Misericordia mea et refugium meũ: susceptor meus & liberator me⁹.

Protector me⁹ & ī ip̃o sperauí:subijciẽs populos sub me.

Dñe quid est homo ꝙ innotuisti ei : aut filius hois qm̃ reputas eum?

Homo vanitati similis factus est:dies eius sicut vmbra prætereunt.

Dñe inclina cœlos tuos & descẽde:tãge mõtes & fumigabunt.

Coruſca coruscationes tuas & dissipabis eos: emitte sagittas tuas & conturbabis eos.

Emitte manum tuã de alto/ eripe me & libera me de aqs multis:& de manu filiorũ alienorũ.

Quorum os locutũ est vanitatẽ: & dextera eorũ dextera iniquitatis.

De⁹ cãticũ nouũ canta bo tibi:in psalterio decẽ chordarum psallã tibi.

Qui das salutem regibus/q liberas dauid seruum tuũ:de gladio maligno.

Eripe me & libera me de aquis multis : & de

Dauid. CXXXXIIII.

Benedictus dominus fortis meus q docet manus meas ad prelium: digitos meos ad bellum.

Misericordia mea et fortitudo mea : auxiliator meus &saluator meus.

Scutũ meum & in ipso sperauí: qui subiecit populos michi.

Domine q̃d est homo quia agnoscis eum:fili⁹ hois quia cõputas eũ?

Homo vanitati assimilatus est:dies eius quasi vmbra pertransiens.

Dñe inclina cœlos tuos & descende:tange montes & fumigabunt.

Mica fulmine & dissipa eos:mitte sagittã tuam & interfice illos.

Extẽde manũ tuam de excelso/libera me et erue me de aqs multis: de manu filiorũ alienorũ.

Quorũ os locutum est vanitatẽ:& dextera eorum dextera mendacij.

Deus cãticũ nouũ cantabo tibi:ī psalterio decachordo psallam tibi.

Qui dat salutem regibus:qui eruit dauid seruum suũ de gladio pessimo.

Libera me & erue me de manu filiorũ alieno-

os locutũ eſt vanitatẽ: & dextera eorũ dextera iniquitatis.

13 Quorum filij ſicut nouellæ plantationes: in iuuentute ſua.

14 Filię eorum cõpoſitę: circumornatæ vt ſimilitudo templi.

15 Promptuaria eorũ plena: eructantia ex hoc in illud.

16 Oues eorum fœtoſę abundantes in greſſibus ſuis: boues eorũ craſſæ.

17 Non eſt ruina maceriæ neq; tranſitus: neq; clamor in plateis eorum.

18 Beatum dixerũt populum cui hæc ſunt: beat⁹ populus cuius domin⁹ deus eius.

manu filiorũ alienorũ.

Quorum os locutũ eſt vanitatẽ: & dextera eorum dextera iiquitatis.

Quorum filij ſicut nouellę plantationes: ſtabiliti a iuuẽtute ſua:

Filię eorum cõpoſitæ: circũornatæ vt ſimilitudo templi.

Promptuaria eorũ plena: eructantia ex hoc in illud.

Oues eorũ fœtoſę abũdãtes in itineribus ſuis: boues eorum craſſi.

Non eſt ruina macerię neq; tranſitus: neq; clamor in plateis eorum.

Beatũ dixerũt populũ cui hæc ſunt: beatus populus cuius eſt domin⁹ deus eius.

rũ quorũ os locutũ eſt vanitatẽ: & dextera eorum dextera mendacij.

Vt ſint filij noſtri quaſi plãtatio creſcẽs: in adoleſcẽtia ſua.

Filię noſtrę quaſi anguli ornati: ad ſimilitudinem templi.

Promptuaria noſtra plena: & ſupereffundentia ex hoc in illud.

Pecora noſtra i milib⁹: et inumerabilia i cõpitis noſtris.

Tauri noſtri pingues/ non eſt interruptio & nõ eſt egreſſus: & non eſt vlulatus in plateis noſtris.

Beatus populus cuius talia ſunt: beatus populus cuius dominus de⁹ ſuus.

TITVLVS Dauid. Pſalmus/ laus & deprecatio ſynagogæ. Inducitur ſynagoge fidelis populus.

EXPOSITIO CONTINVA. Benedictus dominus deus meus qui docet manus meas
1 ad prelium: & digitos meos ad bellum. glorificetur poſſeſſor & conditor meus qui inſtruit
2 opera mea ad vincendum malignum: & diſcretionem animę meæ ad ſuperandũ eius inſultum. Miſericordia mea & refugium meũ: ſuſceptor meus & liberator meus. benedictus
3 dominus deus meus/ qui mei miſeretur/ qui eſt confugium meum: qui auxiliatur michi & ab inimicis meis liberat me. Protector meus & in ipſo ſperaui: qui ſubdis populum meũ
4 ſub me. benedictus dominus deus meus qui protegit me/ in quo ego ſpem meam coniecꝰ: qui directioni obſequentem & legi parentem facit plebem meam ſub me. Domine quid eſt homo quia innotuiſti ei: aut filius hominis quia reputas eum? O conditor æterne/ quid eſt humanum genus q̃ voluiſti ipſum notitiam tui habere: aut ſecundus Adam abs te ex almæ virginis terra puriſſimaq; ſubſtantia plaſmatus/ q̃ voluiſti eũ tantifacere/ tanta glo
5 ria & honore ſublimare? Homo vanitati ſimilis factus eſt: dies ei⁹ ſicut vmbra prętereũt. humanũ genus corruptioni addictum eſt/ rei cõparatũ euanide: tempus huius ſuę tranſi-
6 toriæ vitæ elabitur & diffugit inſtar vmbrę. Domine inclina cœlos tuos & deſcende: tange montes & fumigabunt. deſyderate gentibus ſubmitte cœleſtes tuos deſcenſus & in terrã illabere: percute ſuperbias malignorũ qui mundo præſũt in tyrãnide/ & fac eos vt fu
7 mũ euaneſcere. Fulgura coruſcationẽ & diſſipabis eos: emitte ſagittas tuas & conturbabis eos. O dñator dñe eubra claritatem doctrinę tuę & elide eos: mitte apoſtolos/ diſcipu-
8 los & bellatores tuos/ & cõfũdes eos. Emitte manũ tuã de alto/ eripe me & libera me de aqs multis: de manu filiorũ alienorũ. mitte ad nos verbũ tuũ de dextera tua/ filiũ de ſinu tuo/ libera & exime me de tãto calamitatis cumulo: & de poteſtate gñatiõis alienatę a te.
9 Quorũ os locutũ eſt vanitatẽ: & dextera eorũ dextera iniquitatis. qui filij perditiõis & a te alienati ſola vana loq didicerũt: & oẽs vires ſuas/ et ꝓſperitatẽ oẽm ad iiqtatẽ cõuerte

rũt: D eus canticũ nouũ cantabo tibi: in psalterio decachordo psallam tibi. domine inclina cœlos tuos & descende/ emitte manum tuam de alto/ & cõcinam tibi nouam laudem: & cum cantico illo nouo/ veteri decalogi laude collaudabo te. Q ui das salutem regibus/ qui redemit Dauid seruum suum: de gladio maligno eripe me. E t erue me de manu filiorũ alienorum quorum os locutum est vanitatem: & dextera eorum dextera iniquitatis. tu es ille qui saluat principes constitutos super vniuersam terram: tu es ille qui eruit messiã famulum suum de framea inimici. libera & salua me de potestate gentium quæ sermones agitant de vanitate idolorum suorum: & quæ quicquid prosperitatis/ quicquid gratię illis elargiris/ ad impietatem & iniquitatem conuertunt. Q uorum filij sicut nouellæ plantationes: in iuuentute sua. ad impietatem conuertunt/ & nichilominus das eis tantam fœcunditatem vt liberi eorum assimilentur nouellæ plantationi: crescenti in ætate tenella. F ilię eorum compositæ: circũornatæ vt similitudo templi. adolescentulæ eorum comptę: decoratę ad similitudinem delubri. P romptuaria eorum plena: eructantia ex hoc in illud. penuaria eorum referta: præ copia ex vno in aliud erumpentia. O ues eorum fœtosę abũdantes in gressibus suis: boues eorum crassę. pecudes eorum prolificæ crebrescẽtes in vijs suis: armenta eorum pinguia. N on est ruina macerię/ neq; transitus: neq; clamor in plateis eorum. non est demolitio muri/ neq; interrupturę perusus locus: neq; eiulatio in vicis eorum. B eatum dixerunt populum cui hæc sunt: beatus populus cuius dominus deus eius. fœlicem gentem illam crediderunt cui tanta essent prospera/ sed aberrant: fœlicem solum illum populum dicimus qui dominatorem omnium habet deum suum.

ADVERTE. Tertio versu. Qui subdis populũ meũ sub me. melius subdit in tertia pſona. ex hebræo: qui subiecit populos michi. & quod græce habetur. ὑποτάσσων τὸν λαόν μου ὑπ' ἐμέ. melius subiugans siue qui subiugat populum meum sub me q̃ per secundam personam qui subiugas. adde cætera præcedentia fuisse tertiæ personæ: quę relatiuum respicere/ ei qui rationem linguæ habet nequaq̃ dubium est. ¶ Vndecimo versu. Q ui das salutem regibus: ex hebræo Hieronymus qui dat. qui sermo tolerabilis inuenitur: cũ antecedens particula tertiæ personæ subauditur. ac si dicas tu es ille qui dat salutem regib⁹/ qui redemit Dauid seruum suum. Et sic in quibusdam exemplaribus ex hebręo reperitur/ at nunc passim legunt qui redemisti. & ex græco τῷ διδόντι σωτηρίαν τοῖς βασιλεῦσι. τῷ λυτρουμένῳ Δαβὶδ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. legendum esset danti salutem regibus/ redimenti Dauid seruum suum. Aut vtrobiq; per secundam personam: qui das salutem regibus/ qui redimis Dauid seruum tuum. respicit id/ tibi superioris versus. et hic sermo videtur melior vt amodo legamus. Qui das salutem regibus/ qui redimis Dauid seruum tuum. ¶ Eodem vndecimo versu. qui redemit Dauid seruum suum de gladio maligno. distinctionis punctus: post maligno/ est faciendus. & eripe & erue me simul iungenda. quod dilucide cognoscitur ex hebræo. ¶ A tertiodecimo versu in finem psalmi: ex hebręo alia ab ijs quæ exposita sunt habetur intelligentia. nam in septuaginta & in tralatione nostra: cuncta dici videntur de liberis & reliqua fœlicitate filiorum alienorum. In hebręo autem non de illis: sed de filijs Hebræorum. quod & Paulus sentit Hebræus: et hæc in bonam partem & de bene prosperantibus & vere beato populo dici. sed non ideo beato q; illis abundet/ & illa tantaq; possideat: sed hac de causa beato quia dominus est deus eiꝰ. ¶ Quod tertiodecimo versui nostro respondet in hebræo: vt sint filij nostri quasi plantatio crescens. intellige hoc iungi ad id quod præcessit/ libera me & erue me de manu filiorum alienorum. & quamobrem id petat: subiungit/ vt sint filij nostri quasi plantatio crescens in adolescentia sua/ & reliqua quę sequũtur. ¶ Quartodecimo versu. filiæ eorum cõpositæ: circũornatę vt similitudo templi. nõ debes/ exponendo id quod illi respondet in hebræo: exponere vt similitudo templi/ id est statua templi. nam hoc filijs alienorũ conuenit non Hebręis: qui statuas in suis templis non admittebant. sed optat propheta: vt filiæ Hebræorum ornatę sint ad similitudinem templi/ cuius totus ornatus in interioribus est. & omnis gloria filiæ regis intrinsecus: vt alibi quoq; dictum est. nisi dicere malis: ad similitudinem anguli templi. nã angulus templi: lapis ille mirificus est/ quẽ reprobauerũt ædificãtes/ & factus est in caput anguli. sic optare filios synagogæ ornari: est eorum optare ornamẽtũ ad imitationẽ Christi dñi. qui nos sic se imitari cõcedat: vt de nobis hoc vere audire mereamur oraculum. beatus populus cuius dominus deus eius. qui a nobis & cunctis generationibus: benedictus/ exaltat⁹ & magnificatus sit in sempiternũ. ¶ Sextodecimo versu. oues eorũ fœtosę abundantes in gressibus suis: legẽdũ ex græco in egressibus πληθύουσα ἐν ταῖς ἐξόδοις abundantes in exitibus/ & ex hebræo in compitis.

GALL.

¶ Laudatio ipsi Dauid CXXXXIIII.

1 EXaltabo te deus meus rex & benedicã nomini sãcto tuo in sęculum:& in sæculũ sæculi.

2 Per singulos dies benedicam tibi: & laudabo nomen tuum in sęculũ & in sæculum sæculi.

3 Magnus dominus et laudabilis nimis: et magnitudinis eius non est finis.

4 Generatio & generatio laudabit opera tua: & potentiam tuam pronunciabunt.

5 Magnificẽtiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur:et mirabilia tua narrabunt.

6 Et virtutem terribiliũ tuorum dicent: & magnitudinem tuam narrabunt.

7 Memoriam abundantiæ suauitatis tuę eructabunt: & iustitia tua exultabunt.

8 Miserator et misericors dominus:patiẽs & multum misericors.

9 Suauis dominus vniuersis: & miserationes eius super omnia opera eius.

10 Confiteantur tibi domine omnia opera tua: & sancti tui benedicant tibi.

11 Gloriã regni tui dicẽt: & potentiam tuam loquentur.

ROM.

¶ Laudatio ipsi Dauid CXXXXIIII.

EXaltabo te deus rex meus & benedicam nomen tuum in eternum:& in sæculum sæculi.

Per singulos dies benedicam te:& laudabo nomen tuum in æternum & in sęculum sęculi.

Magnus dominus et laudabilis nimis: et magnitudinis eius non est finis.

Generatio & generatio laudabũt opera tua: & potẽtiam tuam pronunciabunt.

Magnificentiam maiestatis tuę & sãctitatem tuam loquentur: et mirabilia tua narrabunt.

Virtutem terribiliũ tuorum dicent:& magnitudinem tuã narrabũt.

Memoriam abundantię suauitatis tuę eructabunt: & iustitia tua exultabunt.

Misericors et miserator dominus: patiẽs et multum misericors.

Suauis est dominus vniuersis: et miseratiões eius super omnia opera eius.

Confiteantur tibi domine omnia opera tua: et sancti tui benedicent tibi.

Gloriam regni tui dicent: et potentiam tuã loquentur.

HEB.

¶ Hymnus Dauid. CXXXXV. Aleph.

EXaltabo te deus meus rex:et benedicam nomini tuo in æternum et vltra.

Beth. In omni die benedicã tibi: et laudabo nomen tuum in sempiternum iugiter.

Gimel. Magnus deus et laudabilis nimis: & magnificentię eius non est inuestigatio.

Daleth. Generatio ad generationem laudabit opera tua: et fortitudines tuas annunciabunt.

He. Decorẽ glorię magnitudinis tuę:et verba mirabilium tuorũ loquar.

Vau. Et fortitudinem horribilium tuorum loquentur: et magnitudies tuas narrabunt.

Zai. Memoriam multæ bonitatis tuę loquentur:et iustitias tuas laudabũt.

Heth. Clemens et misericors dominus:patiẽs et multæ miserationis.

Teth: Bonus dominus omnibus: et misericordiæ eius in vniuersa opera eius.

Ioth. Confiteantur tibi domine omnia opera tua: et sancti tui benedicant tibi.

Caph. Gloriam regni tui dicent: et fortitudines tuas loquentur.

Lamed.

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
144 12 Exaltabo.	Vt notam faciant filijs hominum potentiã tuam: & gloriam magnificentiæ regni tui.	Vt notam faciant filijs hominum potentiã tuam: & gloriã magnificẽtię regni tui.	Vt ostendant filijs hominum fortitudines tuas: & gloriã decoris regni eius. Mem.
13	Regnum tuum regnũ omnium ſęculorum: & dominatio tua in omni generatione & generatione.	Regnum tuum domine regnum omnium ſęculorum: & dominatio tua in omni generatione & progenie.	Regnum tuum regnũ omnium sæculorum: & potestas tua in ōni generatione & generationem.
14	Fidelis dominus in omnibus verbis ſuis: & ſanctus in omnibus operibus ſuis.	Fidelis domin⁹ in verbis ſuis: & ſanct⁹ in omnibus operibus ſuis.	Samech. Sustentat dominus omnes corruentes: et erigit omnes iacentes. Ain.
15	Alleuat dominus omnes qui corruunt: & erigit omnes eliſos.	Alleuat dominus omnes qui corruunt: & erigit omnes eliſos.	Oculi omniũ in te ſperant: et tu das eis eſcas ſuas in tẽpore ſuo. Phe.
16	Oculi omniũ in te ſperant: & tu das eſcã illorũ in tẽpore oportuno.	Oculi ōniũ in te ſperãt domine: & tu das eſcã illis in tẽpore oportuno	Aperis manus tuas: et imples ōne animal refectione. Sade.
17	Aperis tu manum tuam: & imples omne animal benedictione.	Aperis tu manum tuam: & imples omne animal benedictione.	Iustus dominus in omnibus vijs ſuis: & ſanctus in omnibus operibus ſuis. Coph.
18	Iuſtus dominus in omnibus vijs ſuis: & ſanctus in omnibus operibus ſuis.	Iuſtus dominus in vijs ſuis: & ſanctus in omnibus operibus ſuis.	Iuxta eſt dominus omnibus qui inuocant illũ: omnibus qui inuocant illum in veritate. Res.
19	Prope eſt dominus omnibus inuocantibus eũ: ōnibus inuocãtib⁹ eum in veritate.	Prope eſt dominus omnibus: inuocantibus eũ in veritate.	Placitum timentiũ ſe faciet: et clamorem eorum audiet et ſaluabit eos. Sin.
20	Voluntatem timẽtium ſe faciet/ & deprecationem eorum exaudiet: et ſaluos faciet eos.	Voluntatem timẽtium ſe faciet/ & oratiões eorum exaudiet: & ſaluos faciet eos.	Custodit dominus omnes diligentes ſe: et vniuerſos impios conteret. Thau.
21	Cuſtodit dominus omnes diligentes ſe: et omnes peccatores diſperdet.	Cuſtodit domin⁹ omnes diligentes ſe: & omnes peccatores diſperdet.	Laudẽ domini loquetur os meum/ et benedicet omnis caro nomini ſancto eius: in ęternum et iugiter.
22	Laudationem domini loquetur os meũ/ & benedicat omnis caro nomini ſancto eius: in ſæculum & in ſæculum ſæculi.	Laudem domini loquetur os meum & benedicat omnis caro nomen ſanctum eius: in ęternum & in ſæculum ſæculi.	

TITVLVS. Hymnus Dauid. Pſalmus laus dei & Chriſti eius regis ęterni. Propheta in

ſua & plorum loquitur perſona.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Exaltabo te deus meus rex/& benedicam nomini ſãcto tuo
in ſæculum:& in ſæculum ſæculi. glorificabo te conditor meus vniuerſorum gubernator:
2 ſanctificabo nomen tuum in ſempiternum & in æuum interminum. Per ſingulos dies be-
nedicam tibi:& laudabo nomen tuum in ſæculum & in ſæculum ſæculi. nulla dies effugi-
et abſq; benedictione tui: prorumpam in laudem nominis tui & in perpetuum in peren-
3 nitatem æui interminj. Magnus dominus & laudabilis nimis: & magnitudinis eius non
eſt finis. immenſus dominus & laude incompræhenſibilis: & immẽſitatis eius nullus mo-
4 dus/nullus terminus nulluſq; finis. Generatio & generatio laudabit opera tua:& poten-
tiam tuam pronunciabunt. omnis populus & naturę & legis & gratiæ magnipendent fa-
5 cta tua:& virtutem tuam manifeſtabunt. Magnificentiam gloriæ ſanctitatis tuæ loquen-
tur:& mirabilia tua narrabunt. mirificam pulchritudnem claritatis tuæ effabuntur:& ope-
6 ra tua admirabilitate plena recenſebunt. Et virtutem terribilium tuorum dicẽt:& magni-
tudinem tuam narrabunt.& fortitudinem terrificarum vltionũ tuarum aperient: & immẽ
7 ſitatem tuam reſerabunt. Memoriã abundantiæ ſuauitatis tuæ eructabunt: & iuſtitia tua
exultabunt. in recordationem multitudinis propiciationis tuæ enarrandæ prorumpent:et
8 iuſtitiam tuam cum exultatione laudabunt. Miſerator & miſericors dominus:patiens &
multum miſericors. propicius & clemens deus noſter:ad vindictam tardus/ & multus ad
9 ignoſcendum. Suauis dominus vniuerſis: & miſerationes eius ſuper omnia opera eius.
dulcis & benignus deus noſter generationibus cunctis: & miſericordiæ eius in cunctis o-
10 perationibus eius. Confiteantur tibi domine omnia opera tua:& ſancti tui benedicant ti-
bi. laudent te creator ęterne vniuerſę creaturę tuę: puri/mundi & incoinquinati glorificẽt
11 te. Gloriam regni tui dicent:& potentiam tuam loquentur. ſancti tui magnificentiam cœ
12 leſtis glorię tuæ aperient:& omnipotentiã tuam euangelizabunt. Vt notam faciant filijs
hominum potentiam tuam:& gloriam magnificentię regni tui. id facient vt generationi-
bus populorum cognitam efficiant omnium tibi collatã poteſtatem: & ſplendorẽ magni-
13 ficentię cœleſtis regni tui. Regnum tuum regnum omniũ ſæculorum:& dominatio tua in
omni generatiõe & generatione. regnum tuum domine regnum quod non corrumpetur:
14 & poteſtas tua poteſtas æterna quæ non auferetur. Fidelis dominus in omnib9 verbis ſu-
is:& ſanctus in õnibus operibus ſuis. verax dominus in cunctis promiſſionibus ſuis: atq;
15 purus/ſanctus & incontaminatus in cunctis operationibus ſuis. Alleuat dominus omnes
qui corruunt:& erigit omnes eliſos. ſuſtentationi & auxilio adeſt dominus cunctis qui in-
16 curuantur ad labendum: & cunctos exuſcitat proſtratos. Oculi omnium in te ſperãt do-
mine:& tu das eſcam illorũ in tempore oportuno. inſtinctu ſuo vniuerſa in te feruntur do
17 mine & prouides illis:tu paſcis illa pro temporis oportunitate. Aperis tu manum tuã:&
imples omne animal benedictione. diſpenſas prouidentiam tuam:& reficis animantẽ om
18 nem benedictionis tuę refectione. Iuſtus dominus in omnibus vijs ſuis:& ſanctus in om-
nibus operibus ſuis. omnia mandata domini iuſta ſunt & æternæ æquitati nixa: & omnia
19 opera domini vt ab eo prodeunt ſancta/munda & incoinquinata. Prope eſt dominus om
nibus inuocantibus eum: omnibus inuocãtibus eum in veritate. cominus eſt deus noſter
20 cunctis requirentibus eum non ficta & fallaci/ſed pura veraciq; mente. Voluntatem timẽ
tium ſe faciet/& deprecationem eorum exaudiet:& ſaluos faciet eos. deſyderia ſanctũ ei9
timorem habentium adimplebit/ & precem eorum ſuſcipiet: & ad æternitatem vitæ eos
21 tandem perducet. Cuſtodit dominus omnes diligẽtes ſe: & omnes peccatores diſperdet.
ſolicite ſeruat ac protegit dominus amore ſui feruentes:& contra/ vniuerſos tranſgreſſo-
res/ipſum in veritate non inuocantes/neq; diligentes/neq; timentes in æternum interitũ
22 mittet. Laudationem domini loquetur os meum/ & benedicat omnis caro nomini ſan-
cto eius: in ſæculum & in ſæculum ſæculi. hanc laudem dei mei ore meo pronunciabo:
& glorificet vniuerſa hominum cognatio verbum ſanctum eius: in ſempiternum/ & in
æuum finis terminiq; neſcium.

ADVERTE. Quarto verſu. generatio & generatio laudabit opera tua. melior ſermo: lau-
dabunt. ſic enim Hieronymus in ea pſalterij littera/ cui expoſitionem ſuam adiunxit/ &
non deterior intelligentia. & idipſum ſequens particula et potentiam tuam pronunciabũt
poſcere videtur/atq; ſubinde ſequentes verſus qui verbo plurali exprimuntur:et hoc eti-
am modo pſalmodia canit romana. ¶ Sextodecimo verſu. et tu das eſcam illorum. legen-
dum eſt illis: et ex romana tralatione quæ habet et tu das eſcam illis/et hebraica quę ha-
bet et tu das eis eſcas. et ita intelligentia promptior:et ſermo accommodatior.

Psal. 145 Lauda aīa.

GALL.

HALELV IA aggei & Zachariæ.

CXXXXV.

1 LAuda aīa mea dominum/ laudabo dn̄m in vita mea: psallā deo meo q̄diu fuero.

2 Nolite confidere in prīcipibus: in filijs hominū in q̄bus nō est sal⁹.

3 Exibit spiritus eius & reuertetur in terram suam: in illa die peribunt oēs cogitatiōes eorum.

4 Beatus cuius deus iacob adiutor ei⁹/ spes ei⁹ in domino deo ipsi⁹ qui fecit cœlū & terrā: mare & omnia quæ in eis sunt.

5 Qui custodit veritatem in sæculum/ facit iudicium iniuriā patientibus: dat escam esurientibus.

6 Dominus soluit cōpeditos: domin⁹ illuminat cæcos.

7 Dominus erigit elisos: dominus diligit iustos.

8 Dominus custodit aduenas/ pupillum & viduā suscipiet: & viā peccatorum disperdet.

9 Regnabit dn̄s in sæcula/ deus tuus sion: in generationē & gn̄ationē.

ROM.

HALELV IA.

CXXXXV.

LAuda aīa mea dominū/ laudabo dominū in vita mea: psallam deo meo q̄diu ero.

Nolite confidere in prīcipibus: in filijs hominū in quib⁹ nō est sal⁹.

Exibit spirit⁹ eius & reuertetur in terram suā: in illa die peribunt omnes cogitationes eorū.

Beatus cui⁹ deus iacob adiutor eius: spes eius in domino deo ipsius.

Qui fecit cœlum & terrā: mare & omnia quæ in eis sunt.

Qui custodit veritatē in sęculum/ facit iudiciū iniuriam patiētib⁹: dat escam esurientibus

Dominus erigit allisos dominus soluit compeditos/ dominus illuminat cæcos: dominus diligit iustos.

Dominus custodit aduenā/ pupillum & viduam suscipiet: & viā peccatorum exterminabit.

Regnabit dominus in æternum/ deus tuus sion: in sęculum sæculi.

HEB.

HALELV IA.

CXXXXVI.

LAuda aīa mea dominum / laudabo dominū in vita mea: cātabo deo meo q̄diu sū.

Nolite confidere in prīcipibus: in filio hominis cui non est salus.

Egredietur spiritus ei⁹ & reuertetur in humū suam: in die illa peribūt cogitationes eius.

Beatus cui⁹ deus iacob auxiliator eius: spes ei⁹ in domino deo suo.

Qui fecit cœlos & terram: mare & ōnia quæ in eis sunt.

Qui custodit veritatē in sēpiternū/ qui facit iudiciū calūniā sustinētib⁹: & dat panē esurientib⁹.

Domin⁹ soluit vinctos dominus illuminat cæcos/ dominus erigit allisos: dominus diligit iustos.

Dominus custodit aduenas / pupillum & viduam suscipiet: & viā impiorum conteret.

Regnabit dn̄s in ęternū deus tuus sion: in generationē & generationē.

TITVLVS. HALELV IA. Psalmus/ laus diuina. Propheta in sua et cuiusq; fidelis loquitur persona.

EXPOSITIO CONTINVA. Lauda anima mea dominū/ laudabo dominū in vita mea: psallam deo meo q̄diu fuero. exalta et glorifica O spiritus meus deum tuum/ exaltabo deū meum q̄diu viuā: canam laudes conditori meo q̄diu subsistitero. 1

Nolite confidere in principibus: in filijs hominum in quibus non est salus. spem vestram in domino ponite/ et nolite eam ponere in sęculi potentibus: neq; in quibuuis carnalium hominum nec se necalios saluare valentium. 2

Exibit spiritus eius et reuertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. cuiusq; talium emigrabit anima a corpore et quisq; eiusmodi resoluetur in puluerem suum: in eo ipso resolutionis suæ tempore irriti cadent vniuersi cogitatus eorū. 3

Beatus cuius deus Iacob adiutor eius/ spes eius in domino deo ipsi- 4

us/qui fecit cœlum & terrã:mare & omnia quæ in eis sunt.fœlix ille cui deus Iacob auxi-
liator:cuius spes nõ in principibus/non in vano cuiusuis hominum præsidio/sed in domi-
5 natore & conditore suo/ factore cœli & terræ: maris & omnium in eis contentorum. Qui
custodit veritatem in sæculum/facit iudicium/ iniuriam patientibus: dat escam esurienti-
bus.beatus inquam ille homo qui confidit in deo suo/ non solum conditore omnium sed
& qui in sempiternum promissiones suas fideliter implet/qui vltor est & iustus iudex iniu-
ste oppressorum: qui ministrat & prouidet quibus oportet animæ & corporis verum ali-
6 mentum. Dominus soluit compeditos:dominus illuminat cæcos.non principes/non filij
hominum/ sed solus deus est qui eripit nobis vincula dæmonum:non principes/non filij
7 hominum/sed solus dominus est qui aperit oculos cæcorum. Dominus erigit elisos: do-
minus diligit iustos.dominus est qui contractis & claudis restituit gressum: domin⁹ ama-
8 tor est beneficus/ beneuolus atq; inhabitator iuste viuentium. Dominus custodit adue-
nas/ pupillum & viduam suscipiet:& vias peccatorum disperdet.dominus est/non prin-
cipes/non filij hominum/qui solicitudinem & curam gerit peregrinorum/domin⁹ orpha-
norum parentibusq; orbatorum/ & a viro ac omni vitæ solatio relictarum curam geret: &
9 sceleratos mores sceleratasq; flagitiosorum vitę instituta ad nichilũ rediget. Regnabit do
minus in sæcula/deus tuus sion: in generationẽ & generationem. O contio sancta fide-
lium dominator & creator tuus reget te in sempiternum: & in hac mortali peregrinatio-
ne/& in alterius sæculi æterna fœlicitate.

ADVERTE.Secundo versu.nolite confidere in principibus/ in filijs hominum in quib⁹
non est salus:Hieronymus ex hebręo/nolite cõfidere in principibus/ in filio hominis cui
non est salus.vbi filio hominis non (vt psalmo octauo)in excellentem significationem ca-
pitur sed in communem/pro communi carnaliq; homine/ atq; (vt sic dixerim) pro choi-
co animaliq; & terreno.quod innuit adiecta particula:cui non est salus.& sequens qui cõ-
tinenter adiungitur versus: egredietur spiritus eius & reuertetur in terram suam. de quo
eni alio q̃ de choico/terreno & animali dictũ est: cinis es & in cinerem reuerteris? Malu-
erunt tamen interpretes ne nos luderent æquiuoco:pluratiue dicere in filijs hominũ/eun
dem seruantes intellectum.verum tunc sequenti versu/ exibit spiritus eorum erat dicen-
dum.quandoquidem numero antecedentis mutato:par erat & relatiuum mutari. item &
verbum reuertetur in plurale reuertentur mutandum.quod & de relatiuo in ipso secundo
versu obseruarunt: cum dixerunt in quibus non est salus. & item in tertio: peribunt om-
nes cogitationes eorum.verum præpositio in:& ex hebræo & græco superflua est.ex he-
bræo:cui non est salus.ex græco, ὁτῳ οὐκ ἔστι σωτηρία quibus non est salus. Et propter
duplicem hãc filij hominis acceptionem nobilem & ignobilem/ spiritualem & terrenam:
si singulariter legendum/potius ita legendum esset/ nolite confidere in principibus: in fi-
lio hominum cui non est salus/q̃ hominis.nam Christus dominus:non hominum/ sed ho
minis filius dicitur.aliorum autem quilibet(excipio protoplastos)non tam hominis q̃ ho
minum filius est.quem enim alium natum nisi ex hominibus patreq; & matre prẽter do-
minum dicemus? aut omnino legendum vt septuaginta tradiderunt interpretes: paulisp
tertio versu adiuto/hoc pacto.nolite confidere in principibus/in filijs hominũ quibus nõ
est salus.exibit spiritus eorum & reuertentur in terrã suam/in illa die peribunt omnes co-
gitationes eorum.& id in filijs hominum:explicare videtur in principibus.acsi dicat:no-
lite confidere in principibus id est in filijs hominum/quibus non est salus/qui seipsos sal
uare non possunt.quo pacto igit̃ vos saluabunt? q̃ si saluare neq; se neq; vos possunt:quo-
nam pacto confiditis in eis? Sed dicet forsitan quispiam: Hieronymus tertio versu habet
reuertetur & omnes tralationes reuertetur.quare minime mutandus in hoc verbo nume
rus erit. Repondebimus/ qua ratione interpretes numerum subiectæ partis mutarunt:
eadem quoq; lege & numerum verbi mutare debuerunt. nam filijs hominum dixerunt:
vbi singulariter filio reppererunt. quo iure igitur verbum numeri singularis manere de-
buit/acsi filio reliquissent? apte enim dicitur filius hominum reuertetur in terram suam:
sed non apte filij hominum reuertetur in terram suam. quod non ignorat ne lixa quidem
grammaticorũ.Sed persistes fortasse ac instabis:reuertetur/rem subiectam non habere fi-
lij hominum/ verum singulare spiritus.Sed nunquid ego Epicureus aut Saduceus aliqs
sũ qui id tibi tribuam? deus meliora velit.Et quis tũc(obsecro)ali⁹ dabitur intellect⁹ q̃ qui
ab ipsis et iã ad tribunal dei ęterno ignis supplicio adiudicata turba/ tradit⁹ est? spũs eo-
rũ reuertet̃/difflabit̃/ dissipabitur in terrã suã/ gratiæ sũmo spirituũ cõditori:qui me hoc sẽ
per magis q̃ calcare serpentẽ exhorrere docuit et adiuuit.nã q sic cupit morte finire:mor-

145 Lauda aīa. 146

tem inuenit sine mortis fine, veruntamen & nos id vltrò sic contendenti concedemus: spiritum nostrum exire de corpore nostro/quo deus ipse iusserit aut ad loca tranquillę lucis/ aut ad loca tenebrosa pœnarum. qꝙ idem spiritus in nouissimo die reuertetur in terrā suam/in proprium corpus suum tametsi in omnibus mundi climatibus difflatum/in momẽto/in ictu oculi colligentibus angelis & diuino quo creata sunt vniuersa/ mādante spiritu. & tunc cunctis astantibus ante districti iudicis tremendum & ineluctabile suggestum: perlibunt omnes impiorum cogitationes/quas de deo & Christo eius/ de immortalitate spiritus/ de fœlicitate aut infœlicitate vitę habuerunt. quem sensum si volunt: non magnopere reluctari voluerim/singulariter etiam in tralatione nostra legendum/reuertetur/& si id fere cunctis aduersetur interpretibus sentiantqꝫ omnes (eum qui prius positus est) eruendum esse sensum. sed de his hactenus.

CHALELV IA. CXXXXVI.

1 LAudate dominũ quoniam bonꝰ est psalmus: deo nostro sit iocunda decoraqꝫ laudatio.

2 Ædificans hierusalem dominus: dispersiones israelis cõgregabit.

3 Qui sanat cõtritos corde: & alligat contritiões eorum.

4 Qui numerat multitudinem stellarum: & omnibꝰ eis nomina vocãs.

5 Magnus dominus noster & magna virtꝰ eiꝰ: & sapientiæ eius nõ est numerus.

6 Suscipiẽs mãsuetos dominꝰ: humiliãs aũt peccatores vsqꝫ ad terram.

7 Præcinite domino ī cõfessione: psallite deo nostro in cithara.

8 Qui opit celũ nubibꝰ: & parat terræ pluuiã.

9 Qui producit in montibus fœnum: & herbã seruituti hominum.

10 Qui dat iumentis escã ipsorũ: & pullis coruorum inuocantibus eũ.

11 Nõ in fortitudine equi volũtatem habebit: nec

CHALELV IA. CXXXXVI.

LAudate dominũ quoniam bonꝰ est psalmus: deo nostro iocunda sit laudatio.

Ædificans hierusalem dominus: & dispersiones israel congregans.

Qui sanat cõtritos corde: & alligat contritiones eorum.

Qui numerat multitudinem stellarum: & omnibꝰ eis nomina vocat.

Magnus dominus noster & magna virtꝰ eiꝰ: & sapiẽtiæ eius non est numerus.

Suscipiens mansuetos dñs: humiliat autẽ peccatores vsqꝫ ad terram.

Præcinite domino ī cõfessione: psallite deo nostro in cithara.

Qui opit cœlũ nubibꝰ: & parat terrę pluuiam.

Qui producit in mõtibus fœnum: & herbam seruituti hominum.

Qui dat iumẽtis escam ipsorũ: & pullis coruorum inuocãtibus eum.

Non in viribus equi voluntatem habebit: neqꝫ

CHALELV IA. CXXXXVII.

LAudate dominũ quoniã bonũ est/ cãticum dei nostri quoniam decorum est: pulchra laudatio.

Ædificabit hierusalem dominus: eiectos israel congregabit.

Qui sanat cõtritos corde: & alligat plagas eorum.

Qui numerat multitudinem stellarum: & omnes nomine suo vocat.

Magnus dominus noster & multus formidine: & prudẽtiæ eius nõ est numerus.

Suscipiens mansuetos dominus: humiliãs impios vsqꝫ ad terram.

Canite domino in confessione: canite deo nostro in cithara.

Qui operit cœlum nubibus/ & præbet terræ pluuiam: & oriri facit i montibus germen.

Qui dat iumentis panem suũ: filijs corui clamantibus.

Non est in fortitudine equi voluntas eius: neqꝫ

GALL.	ROM.	HEB.
in tibijs viri beneplacitum erit ei.	in tabernaculis viri beneplacitum est ei.	in tibijs viri placetur ei.
12 Beneplacitum est domino super timētes eū: & in eis qui sperant super misericordia eius.	Beneplacitum est domino super timētes eū: & in eos qui sperant in misericordia eius.	Placetur dño in ijs qui timēt eum: & expectāt misericordiam eius.

TITVLVS.HALELV IA.Psalmus/continuata laus.Propheta in spiritu loquitur.

1 EXPOSITIO CONTINVA. Laudate dominum quoniā bonus est psalmus:deo nostro sit iocunda decoraq; laudatio. habitatores sion exaltate & glorificate dominatorē omniū/ quoniā ipsum laudare/exaltare & glorificare bonū est:conditori & redemptori nostro ac-
2 cepta sit & beneplacens nostræ laudis exhibitio. Aedificans Hierusalē dominus: dispersiones Israelis cōgregabit.habitationem supernæ pacis/sanctā animarum ciuitatē construens cunctorū opifex æternus:exilia populi eum cognoscere gliscentis/in illam adunabit.
3 Qui sanat contritos corde:& alligat cōtritiones eorū.dñs deus noster est/qui medetur dolentibus animo/ pœnitentiaq; maleactorū ductis:& vniuersas scelerū eorum contusiones
4 solidat. Qui numerat multitudinem stellarum:& omnibus eis nomina vocat.dñs deꝰ noster est/qui nouit numerum æternam hæreditatē accepturorū ad similitudinem syderū claritate;& claritate differentium:& omnes in libro vitæ scriptos ex nominibus vocat/prædif
5 finit/prædestinat/accersit & ad se appellat. Magnus dominus noster & magna virtus eiꝰ: & sapientiæ eius non est numerus. late imperans/ & diffundens imperiū conditor noster
6 & immensa omnipotentia eius: & incōpræhensibilis præscientia & sapientia eius. Suscipiens mansuetos dominus:humilians autē peccatores vsq; ad terrā.dominꝰ deus noster est ad se in cœlestia regna pacificos/ mites & humiles eleuans: peruersos autē & iniquos
7 ad profunda vsq; abyssi deturbans. Præcinite domino in cōfessione:psallite deo nostro in cithara.anticipate dominum in gratiarum actione & beneficiorū eius recognitione:canite domino conditori & creatori nostro in concordi mandatorū suorum obseruantia/in tri-
8 sagię beatitudinis oda. Qui operit cœlum nubibus:& parat terræ pluuiam.canite deo nostro/qui contegit ecclesiā fœcundis pastoribus:& eis qui terreno adhuc sunt affectu/ad spi
9 ritualem sanctimoniam suggerit doctrinam. Qui producit in montibus fœnum: & herbam seruituti hominū.canite deo nostro/qui principibus populi sui immittit ad seipsos re-
10 gendos sensum:& prudentiam ad pascendū populum suum. Qui dat iumentis escā ipsorū:& pullis coruorū inuocantibus eum.canite admirandā dei nostri benignitatē/ qui prębet gentili populo panem cœlestem seipsū cibum:& non minus filijs Hebręorum in ipsū
11 crocitantium/ & blasphemorum dūmodo conuertantur & inuocent eum. Non in fortitudine equi voluntatē habebit:nec in tibijs viri beneplacitum erit ei.domino deo nostro nō placebit vir sola libidine & luxuria potens:nec vir inconstans semperq; instabilis & mobi-
12 lis/ gratius acceptiusq; erit ei. Beneplacitum est domino super timētes eū:& in eis qui sperāt super misericordia eiꝰ.sed mūdi & cōstātes viri/ sāctū dei timorē habētes/ accepti erūt ei:& ij qui iussa eius iplētes/cōfidunt non in operibus suis:sed in gratia & miseratiōe eiꝰ.

ADVERTE.Primo versu. Laudate dñm quoniā bonus est psalmus/deo nostro sit iocunda decoraq; laudatio:ex hebręo/laudate dñm quoniā bonū est/cāticum dei nostri quoniā decorum est/ pulchra laudatio. quare sic concinnandus esset ad illius imitationē primus versus noster.laudate dominū quoniā bonū est/psalmus dei nostri quoniā decorus:decora est laudatio. verū vtraq; intelligentia pulchra:nec vt habemus/intelligentiæ officit aut prędudicat. ¶Nono versu. qui producit in mōtibus fœnum & herbā seruituti hominū:ex hebręo/id solum & oriri facit ī mōtibꝰ germē. cętera igit itelliganť ab iterp̄tibus adiecta/ passibile quid potius explicare meditantes q̄ ad spiritum subuehere. quid enim germen in principibus quod deus oriri facit:nisi prudentia qua populū in lege dei pascunt et enutriunt? ¶Decimo versu.qui dat iumentis escam ipsorū & pullis coruorū inuocantibꝰ eū: ex hebræo/qui dat iumentis panem suum/filijs corui clamantibus. Populum gentilē iumento significari certum est.sic in similitudine voluit saluator hominū iumento insidere & pullo eius/atq; ita sanctam ciuitatem intrare: quasi rex gentiū & Hebręorū/ sed magis in gentibus requiescens.sic Esaias onus(inquit) iumentorū austri: gētes designans. Sed & per coruos non male putauerim significari nunc Iudæos:qui in Christū dominū/Messiam superbenedictum obstrepunt/clangunt & crocitant.& ab illo tempore conuicia cōtorquere non cessant:quo clamauerunt nolumus eum regnare super nos/sanguis eius super

Psal. 146 Laudate. 147

GALL. ROM. HEB.

nos & sup filios nostros. attamẽ tãta eius benignitas: vt filios eorũ nigrorẽ parẽtũ induere nolentes/eorumq; imitari crocitatum/sed ad sanctum domini/voces suas eleuare/suscipiat & cœlesti pascat alimonia. Sunt & qui volunt coruinos fœtus/certos dies dũ plumescant & patribus assimilentur rore cœlesti pasci. quod & credidit Cassiodorus. quasi spiritu litteræ: ad naturæ luderet historiam. Quid etiam coruum emissum de arca Noe qui mundum saluauit per aquam non rediisse ad arcam/columbam autem cum ramo virentis oliuæ in arcam rediisse: nisi forte cum placuit altissimo vniuersum orbem per aquam purgare/innouare & saluare/Iudæos de ecclesia egressos non rediisse/gentium autem multitudinem cum Christi reconciliatione/cum cõfessione crucis/ligni pacis & vitæ ecclesiam intrasse dealbatam & in simplicitate vitæ degentem in similitudinem fidelis columbæ?

CHALELVIA. CXXXXVII.

1 Lauda hierusalẽ dominum: lauda deum tuum sion.

2 Quoniam confortauit seras portarũ tuarũ: benedixit filijs tuis in te.

3 Qui posuit fines tuos pacem: & adipe frumẽti satiat te.

4 Qui emittit eloquium suũ terræ: velociter currit sermo eius.

5 Qui dat niuem sicut lanam: nebulam sicut cinerem spargit.

6 Mittit crystallum suum sicut bucellas: ante faciem frigoris eius quis sustinebit?

7 Emittet verbũ suum et liquefaciet ea: flabit spiritus eius & fluẽt aquę.

8 Qui annũciat verbum suum iacob: iustitias & iudicia sua israel

9 Non fecit taliter omni nationi: & iudicia sua non manifestauit eis.

CHALELVIA. CXXXXVII.

Lauda hierusalẽ dominum: lauda deum tuum sion.

Quoniam confortauit seras portarũ tuarũ: benedixit filios tuos in te.

Qui posuit fines tuos pacem: & adipe frumẽti satians te.

Qui emittit eloquium suũ terræ: velociter currit sermo eius.

Qui dat niuem sicut lanam: nebulam velut cinerem aspergit.

Mittit crystallum suũ sicut frusta panis: ante faciem frigoris eiꝰ quis sustinebit?

Mittit verbum suũ & liquefaciet ea: flauit spiritus eius & fluẽt aquę.

Pronuncians verbum suum iacob: iustitias & iudicia sua israel.

Non fecit taliter omni natiõi: & iudicia sua nõ manifestauit eis.

Lauda hierusalem dominum: cane deum tuum sion.

Quia cõfortauit vectes portarũ tuarũ: bñdixit filijs tuis in medio tui.

Qui posuit terminum tuum pacem: adipe frumenti saturauit te.

Qui emittit eloquium suũ terræ: velociter currit verbum eius.

Qui dat niuẽ quasi lanam: pruinas quasi cinerem spargit.

Proijcit glaciem suam quasi bucellas: ante faciẽ frigoris eius quis stabit?

Mittet verbũ suum & soluet illa: spirabit spiritu suo & fluent aquæ.

Qui annũciat verbum suum iacob: præcepta sua & iudicia sua israel.

Non fecit similiter omni genti: & iudicia eius non cognoscent.

TITVLVS. HALELVIA. Psalmus/laus continuata. Propheta in spiritu instruit/ & ad laudem populum sanctum hortatur.

EXPOSITIO CONTINVA. Lauda Hierusalem dominũ: lauda deum tuũ sion. pacificorum ciuitas prædica/magnifica & exalta deum tuum: ecclesia regeneratorum prædica/exalta & magnifica deum redemptorem tuum. 1 Quoniam confortauit seras portarum tuarum: benedixit filijs tuis in te. lauda sion deum saluatorem & possessorem tuum/ quia validas effecit scripturas ingressuum tuorum: sanctificauit regeneratos tuos in te. 2 Qui posuit fines tuos pacem: & adipe frumenti satiat te. lauda sion saluatorem tuũ qui sua pace terminos terræ concluſit/pacem suam dedit/ pacem suam reliquit: qui panis angelorũ pin- 3

4 guedine ſaturat te. Q ui emittit eloquium ſuũ terrę: velociter currit ſermo eius, lauda ſion
deum tuum/qui euangelium ſuum tranſmiſit in vniuerſum orbem terræ: paruo tempore
5 per Iudæam/per habitatam plagam diffunditur doctrina eius. Q ui dat niuem ſicut lanã:
nebulam ſicut cinerem ſpargit. lauda ſion deum tuũ qui te niuea puritate in ſimilitudinẽ
candentis lanæ veſtit: qui poteſtates tibi aduerſari & nocere volentes in modum difflati
6 pulueris diſſipat & diffundit. M ittit cryſtallum ſuum ſicut bucellas: ante faciem frigoris
eius quis ſuſtinebit? proijcit induratos/glaciatos/nullo charitatis igne calẽtes quaſi cibos
7 faucibus maligni apparatos: in conſpectu odij eius quis ſubſiſtere poterit? E mittet verbũ
ſuum & liquefaciet ea: flabit ſpiritus eius & fluent aquæ. nemo ſane frigore induratus/dei
odio dignus & a diuina charitate exciſus poterit ſtare/ ſed miſericors dominus tranſmit-
tet omnipotentem ſermonem ſuum/diuinum logon Meſſiam ſuũ & emolliet induratos et
gelu id eſt charitatis defectu obſtrictos: ſpirabit paracletus eius/& quę obrigueranr/cale-
8 factæ ſoluentur fientq; fideles animæ. Q ui annũciat verbum ſuum Iacob: iuſtitias & iu-
dicia ſua iſrael. lauda ſion deum tuum qui aperit & prænunciat Meſſiam ſuum ijs qui ſup
primunt vicia: iuſtificationes ſuas & legis ſuæ intelligentiã/eleuãtibus ad veritatis agni-
9 tionem ſtudia ſua. N on fecit taliter omni nationi: & iudicia ſua non manifeſtauit eis. nõ
omnia hæc fecit omni genti: & decreta iuſtitiæ ſuæ non omnibus/ at ſolis pijs & pio eum
quærentibus ſtudio reſerauit.

ADVERTE. Hic pſalmus in hebræo ſuperiori annectitur & non habet numerũ. ¶ Sexto verſu. mittit cryſtallũ ſuum. cryſtallũ hic non pro gemma/ſed pro glacie eſt accipiẽdũ. ſic enim legitur ex hebræo. proijcit glaciem ſuã quaſi bucellas. quod & ex proprietate naturali cognoſcitur: cui (etſi in parabola hæc dicantur) alludit/cum dicit. emittet verbũ ſuũ & liquefaciet ea. glaciei enim eſt liquefieri & in aquam fluere: non gemmæ. tametſi negare non velim: quin cryſtalloides gemma fundi poſſit vt & alij lapides. quod ſatis exploratum ijs eſt: qui fictitias gemmas & hyalina vaſa fingere norunt. allucinatio tamen accidit: q; cryſtallus apud Græcos homonymũ eſt: nunc glaciem/ nunc gemmam ſignificãs. & hoc in loco vocabulum græcum dimiſerunt. quod pro gemma maxime intelligere latini conſueuerunt: quia ad aquam frigore conſtrictam poſitum nomen habeant glaciẽ. verum interpretes æque hic interpretari debuerant cum latinum vocabulũ non deeſſet: vt octauo verſu pſalmi 148 proxime ſequẽtis/ vbi græce habetur. πῦρ χάλαζα χιὼν κρύσταλλος. & interpretati ſunt: ignis/grando/nix/glacies. q; ſi vt ſuperiore loco vocabulũ reliquiſſent minime interpretatum: æque dixiſſent ignis/grando/nix/cryſtallus. non tamẽ impendio negarim: vbicunq; in ſacris litteris cryſtallus legitur/glacies poni & interpretari poſſe. De cryſtallo enim ita ex hiſtoria legitur. ad myrrhinę gemmę creationem: humorem putant ſub terra calore denſari. contraria huic cauſa cryſtallum facit/gelu vehementiore concreto. nec aliubi certe reperitur: q̃ vbi maxime hybernæ niues rigẽt/glaciẽq; eſſe certũ eſt/vnde et nomen Græci dedere. vides ne igitur ſiue diſſolubilis glacies/ſiue gẽma ſit/& (vt ſic dicã) glacies indiſſolubilis: nos pro cryſtallo poſſe glaciem dicere? ſed pro vocabuli vnius ſignificatione: pluſculũ forte q̃ par ſit temporis inſumpſimus & operę.

¶ HALELVIA. CXXXVIII.

1 LAudate dominũ de cœlis: laudate eum in excelſis.
2 Laudate eũ omnes angeli eius: laudate eũ omnes virtutes eius.
3 Laudate eum ſol & luna: laudate eum omnes ſtellę & lumen.
4 Laudate eum cœli cœlorum: & aquę quæ ſu-

HALELVIA HALELVIA. CXXXVIII.

LAudate dominũ de cœlis: laudate eum in excelſis.
Laudate eũ omnes angeli eius: laudate eũ omnes virtutes eius.
Laudate eum ſol et luna: laudate eum omnes ſtellę & lumen.
Laudate eum cœli cœlorum: & aquę quę ſu-

HALELVIA HALELVIA. CXXXVIII.

LAudate dominũ de cœlis: laudate eum in excelſis.
Laudate eũ omnes angeli eius: laudate eum omnes exercitus eius.
Laudate eum ſol et luna: laudate eum omnes ſtellę luminis.
Laudate eum cœli cœlorum: & aquę quę ſu-

Psal.	GALL.	ROM.	HEB.
148 Laudate.	per cœlos sunt laudent nomẽ domini.	per cœlos sunt laudent nomen domini.	per cœlos sunt. Laudent nomen domini: quoniam ipse mandauit & creata sunt.
5	Quia ipse dixit & facta sunt: ipse mandauit & creata sunt.	Quia ipe dixit & facta sunt: ipse mandauit & creata sunt.	
6	Statuit ea in sæculum & in sæculũ sæculi: præceptum posuit & nõ præteribit.	Statuit ea in æternum & in sæculum sęculi: ꝑceptum posuit & non prętęribit.	Statuit ea in ęternum & in sęculum: pręceptũ dedit & non prętęribit.
7	Laudate dominum de terra: dracões & omnes abyssi.	Laudate dominum de terra: dracones & omnes abyssi.	Laudate dominum de terra: dracones & omnes abyssi.
8	Ignis/grando/nix/glacies/spiritus procellarũ: quæ faciunt verbũ eius.	Ignis/grando/nix/ glacies/ spiritus procellarũ quę faciunt verbũ eius.	Ignis & grando/nix & glacies/ vętus & turbo: q̃ facitis sermonẽ eius.
9	Montes & omnes colles: ligna fructifera & omnes cedri.	Montes & omnes colles: ligna fructifera & omnes cedri.	Montes & omnes colles: lignum fructiferum & vniuersę cedri.
10	Bestię & vniuersa pecora: serpẽtes & volucres pennatæ.	Bestię & vniuersa pecora: serpẽtes & volucres pennatę.	Bestię & omnia iumenta: reptilia & aues volãtes.
11	Reges terrę & omnes populi: principes et omnes iudices terrę.	Reges terrę & omnes populi: principes et omnes iudices terrę.	Reges terræ & omnes populi: pricipes & vniuersi iudices terrę.
12	Iuuenes & virgines/ senes cum iunioribus laudẽt nomẽ domini: quia exaltatũ est nomen eiꝰ solius.	Iuuenes & virgines/senes cum iunioribus: laudent nomen domini. Quia exaltatum est nomen eius solius: confessio eius super cœlum & terram.	Iuuenes & virgines/senes cum pueris: laudẽt nomen domini. Quoniam sublime nomen eius solius: gloria eius in cœlo & in terra.
13	Cõfessio eius super cœlum & terram: & exaltauit cornu populi sui.	Et exaltauit: cornu populi sui.	Et exaltauit cornu populi sui/ laus omnibus sanctis eius: filijs israel populo appropinquanti sibi.
14	Hymnus omnibus sanctis eius: filijs israel populo appropiquãti sibi	Hymnus omnibus sãctis eiꝰ: filijs israel populo appropinquãti sibi.	

TITVLVS. HALELV IA. Psalmus/ continuata laus a cœlestibus et terrestribus. nam cuncta hęc laudant commendantq; deum: vt diligenter et per cuncta affabrefactum opus commendat artificem suum. et cum intelligentia plana sit: non censui circa litteram diutius esse immorandum. ¶EPOS psalmi.

1 LAudate e cœlis dominum: laudate eum in altis
2 Angelicę turmę omnes: virtutesq; supernę
3 Laudate et dominum sol/luna et lumen et astra
4 Cœli cœlorum/ cœlos supraq; locatę
Sacrę vndę laudent domini inscrutabile verbum
5 Quo dicente fuit/ quo mandante omne creatum

6 Cuius et ęterno iussu res quęq; manebunt
7 Cum cunctis dominum laudate dracontes abyssis
8 Ignis/grando/ nix/glacies & turbo procellas
Exagitans/verbum æterni facientia regis
9 Montes cumq; iugis/cum fructiferis arbustis
Atq; omnes cedri quibus est phœnicia diues
10 Bestię & omne pecus/serpens/pennata volucris/
11 Reges terræ/omnes populi/procereſq; senatusq;
12 Et iuuenes/virgoq;/seneſq; annisq; pusilli
Collaudent nomen domini: nam solius ipsum
Est exaltatum domini super omnia nomen
13 Cœlum eius super & terram confessio: cornu
Ipse sui rebus populi exaltauit ab imis.
14 Omnibus hymnica laus sanctis Israele fideli
Progenitis/dominoq; fide populo appropianti

ADVERTE. Quito versu. quia ipse dixit & facta sũt. hoc totum ipse dixit & facta sunt nõ habet Hieronymus ex hebræo. neq; reuera aliud est ipse mandauit & creata sunt: q̃ ipse dixit & facta sunt/estq; repetita sententia. Sed interpretes cõformius ad sacrã historiã adijcere maluerunt ipse dixit & facta sunt. sic enim vbiq; in principio Geneseos dicitur. dixit deus fiat lux: & facta est lux. dixit quoq; deus fiat firmamentum in medio aquarũ/ & diuidat aquas ab aquis: & factum est ita. dixit vero deus congregentur aquę quę sub cœlo sũt in locum vnum & appareat arida: & factũ est ita. vides igitur quo pacto vbiq; habetur hic & frequenter alias/dixit & factum est: ad cuius imitationem interpretes eundem quidẽ sẽsum intelligentiamq; capientes dixerunt ipse dixit & facta sunt. quare particula hæc/ipse mandauit & creata sunt apud eos adiectitia est/& non admodum necessaria. & illud dixit & mandauit/dictum & mandatum: legem in creatura dicit. quod sequenti versu innuitur cum dicitur: præceptum posuit quod non præteribit. Sed quibusnam pręceptum posuit nisi creaturis/& illis quidẽ superius expressis quibus dixit/ mãdauitq; vt essent? At Arrhiani & Eunomiani hic turpiter errant: qui hoc pręceptum & legẽ a patre datam filio putãt/ & proinde illum mandante inferiorem. si enim dicas ipse pater mandauit filio/ siue vt grę cus habet ἐπετείλατο id est præcepit/ & id adiungas sequentis versus/ præceptum posuit: vix diffugias cauillos Arrhij/Eunomij/& huiusce modi insanę turbæ hominũ in Christum dominum canina loquacitate debacchantium si vspiã adhuc esset. sed gratiæ victori supercœlesti domino & super omnia deo: qui hæc lętalia venena vbiq; restinxit & multicipitem multilinguemq; hydrum tenebrosa in tartara mersit. ¶ Septimo versu. dracões & omnes abyssi: sunt quidam (vt sic dixerim) somniculatores qui legendum tracones volunt/nouum & a sibi similibus somniatum verbum: quo significari volunt secretos cuniculos subterraneosq; meatus quibus subter fluitãtia tacite labuntur flumina/ aut quib⁹ spiritus inclusus ĩterdum terras quatit & valido vibratu nõ semel oppida diruit & vrbes. sed non legerunt omnes tralationes habere dictionem dracones: quartam litterã non vndeuicesimam in fronte gerentem. & septuaginta græce habere Δράκοντες καὶ πᾶσαι ἄβυσσοι/dracones & omnes abyssi. nec præterea legerunt Hieronymũ in expositione huius psalmi asserentem nos hoc versu legere posse laudate dominum de terra cete & õnes abyssi. & quod nos hic dicimus dracones: idem esse quod in principio Geneseos dictũ est creauitq; deus cete grandia. cui sentẽtię etiã astipulatẽ in hoc loco beatus Augustinus. Magna (inquit) quædam sunt animantia dracones: maiora non sunt super terram. palã igitur est vanum oĩno & somnio simile esse/putare hic legendum tracones per t. Sed dices/quare igitur inuitat prophęta/ de terra dracones/ & ante alias quidem creaturas laudare dominum: tum quia non sunt de terra/tum quia multa digniora sunt/ quæ & potius ad laudationem erant inuitanda? Id forsitan cauillari volenti respondisse satis erit. cum dicitur in principio creauit deus cœlum & terram: per cœlum omnẽ spiritualem/ & cœlestem corpoream significari naturam/& per terram omnem subcœlestem. Itaq; hoc in loco per terram significari omnem illam oram quæ intra lunarem ambitum est: et idem esse cum dicitur laudate dominum de terra acsi diceremus laudate dominum de sensibili terrenaq; & sublunari plaga. At quam ob causã primo loco dracones/siue vt vult Hieronymus et Hebræi cete: ex principio profecto Geneseos cognoscitur. nam post cœlestia: primum creata leguntur. fecitq; deus (inquit) duo luminaria magna/luminare maius vt præesset diei et lu

minare minus vt prȩesset nocti/et stellas:et posuit eas in firmamento cœli vt lucerent su-
per terram & præessent diei ac nocti/& diuiderent lucem ac tenebras,& vidit deus ꝙ es-
set bonum:& factum est vespere & mane dies quartus. dixit etiam deus/producant aquæ
reptile animę viuentis/et volatile super terram sub firmamento cœli: creauitq; deus cete
grandia. vides igitur post creationem solis et lunæ et stellarum:statim subiunctam expres-
samq; creationem cetorũ/quę nomine draconum hic intelligũtur.nõ mirum igitur si post
inuitationem cœlestiũ:continuo dracones/id est cete grandia illico post illa creata inuitat
ad deũ laudandũ/et vltimo loco homines vtpote qui et vltimo loco creati legunt. ¶Ter
tiodecimo versu.confessio eius super cœlum et terram: ex hebræo gloria eius in cœlo et i
terra.hoc ferme canticũ est:quod Christo domino nato cecinerunt angeli/gloria in excel-
sis deo et in terra pax hominibus bonę voluntatis siue(vt Grȩcus habet)in hominib9 bo
na voluntas. Quod vero subiungitur:et exaltauit cornu populi sui. hoc cornu populi ex-
altatum:intelligi volunt Christum dominũ/quod et Zacharias cornu salutis apud Lucã
appellat. vbi de Christo dño nõdum nato/ sed virgineis adhuc visceribus gestato qui om
nia portat/et in sacris vteri angustijs clauso qui includi non potest:ita prophetat. Et ere-
xit cornu salutis nobis:in domo Dauid pueri sui.sicut locutus est per os sanctorum qui a
sæculo sunt:prophetarum eius.acsi prȩsentis psalmi pauloante adductum oraculũ spiritu
sãcto mõstrãte videret adipletũ.quod vt septuagita reliquerũt:pcinuerũt Aggeus et Za-
charias Barachię filius/qui ab æterno prędiffiniti et prȩelecti fuerant aduentus Christi do
mini dei nostri/regis nostri prophetę/pcones et prȩnuncij. ¶Quartodecimo versu.hym-
nus omnibus sanctis eius: ex hebrȩo laus oĩbus sanctis eius. laus omnibus sanctis eius:
non qua laudentur/sed qua laudent dominum est intelligendum.parum enim in laudib9
regis intendit:qui in laude militum occupatur. Ille nouit apprime laudare: qui omnẽ lau
dem suam conuertit ad summe laudabile/et cum extra se et supra se factus(etsi fecerit qđ
potuit)scit se non potuisse laudare quod est superius omni laude. quo pacto enim oculus
laudem canat lucis infinitę:quam nullo pacto in ipsa vti est potest attingere/et si attigit:
cum alteritate attingit.quare laudat in alteritate.et hęc est possibilitas creaturę: huius cla
riore/illius autem modo obscuriore. verum hęc laus/siue insensibilis/irrationalisue naturę
cum per vestigia in summũ ducit/siue rationalis cum illa explicat aut perquirit/siue intel-
lectualis cum explicata in diuinitatis contactu vnit/et vno mẽtis tactu(vt sic dixerim)cõ-
gregat et colligit:tanto omni alia laude est superior/quanto lucida substãtia/ea quæ tene-
brosa est/et immortalis mortali superior eminentiorq; est.ergo O deus vnicum et verum
et summe laudabile:sic nos ad te laudandum conuerte/vt nullum prȩter te suspiciamus/
nullum admiremur/nullum laudare aueamus/eam solam scripturam eamq; philosophiã
amemus:quæ ad te manuducit/et docet/monstrat ac ostendit te amare ac laudare. et ea
sola ratione amemus:ꝙ ad te manuducit/te monstrat/ te ostendit/ qui solus es inuisibilis
et immortalis.Vesicas tumefactas vẽto laus tua displodat/disrumpat/perfringat. neote-
rica quædam ad nichil vtilia/nisi inanem ãte imperitas aures/inflantis scientiæ opinio-
nem/nisi ad vaniloquium/ de quo ratio nobis reddenda est/ et ad multiloquiũ cui pecca-
tum iuxta sapientem non deest:confundat veritas tua/vt sit laus tua nota omnibus san-
ctis tuis/filijs contemplationis/populo appropinquanti tibi.

¶HALELVIA. CXXXXIX.

1 CAntate domino cãticum nouum: laus eius in ecclesia sanctorum.

2 Lętetur israel in eo qui fecit eũ: et filię sion exultent in rege suo.

3 Laudent nomen eius ĩ choro: in tympano et psalterio psallant ei.

¶HALELVIA haleluia. CXXXXIX.

CAntate domino cãticum nouum: laudatio eius in ecclesia sanctorum.

Lętetur israel in eo qui fecit ipsũ:et filij sion exultent super rege suo.

Laudate nomen eius ĩ choro: in tympano et psalterio psallant ei.

¶HALELVIA haleluia. CXXXXIX.

CAntate domino cãticum nouum: laus eius in congregatione sanctorum.

Lætetur israel ĩ factore suo:filij sion exultent in rege suo.

Laudent nomen eius ĩ choro:in tympano et in cithara cantent ei.

GALL.	ROM.	HEB.
4 Quia beneplacitum est domino in populo suo: & exaltabit mansuetos in salute.	Quia beneplacitū est domino in populo suo: & exultabunt mansueti in salutem.	Quia cōplacet sibi dominus in populo suo: exaltabit mansuetos in iesu.
5 Exultabunt sancti in gloria: lętabuntur in cubilibus suis.	Exultabūt sancti in gloria: lętabūtur in cubilibus suis.	Exultabūt sancti in gloria: laudabunt in cubilibus suis.
6 Exultatiōes dei in gutture eorum: & gladij ancipites ī manibus eorū.	Exultationes dei in faucibus eorū: & gladij ācipites in manib⁹ eorum.	Exultatiōes dei in gutture eorū: & gladij ancipites in manib⁹ eorum.
7 Ad faciēdam vindictā in nationibus: increpationes in populis.	Ad faciendam vidictā in nationibus: increpationes in populis.	Ad faciendam vidictā in gentibus: increpationes in populis.
8 Ad alligādos reges eorum in compedibus: & nobiles eorum in manicis ferreis.	Ad alligādos reges eorum in compedibus: & nobiles eorum in vinculis ferreis.	Vt alligent reges eorū catenis: & inclytos eorū in compedibus ferreis.
9 Vt faciāt in eis iudiciū cōscriptum: gloria hæc est omnibus sanctis ei⁹.	Vt faciāt in eis iudiciū conscriptum: gloria hęc est omnibus sanctis ei⁹.	Vt faciant in eis iudicium scriptum: decor est omnium sanctorū eius.

TITVLVS. HALELV IA HALELV IA. Cōtinuata laus ab ecclesia Christi/ qui dñs & rex noster est/ & pater filiorū sion. Littera ꝑsalmi satis conspicua. ¶ EPOS psalmi.

1 DEinde nouum carmen domino cantate: resultet
Ois in illius sanctorū ecclesia laude.
2 Inq; suo factore Isrel lætetur: et ipsę
Matre sion natæ exultēt in rege superno.
3 Vna ei⁹ nomē laudēt/ & tympana pulsent
Et nec ad hymnidicas desint psalteria laudes.
4 Nā placitū ē ꝓprio ī ppło vniuersa regēti:
Inq; salutari exaltabit mente benignos.
5 Et faciet sanctos pleno exultare decore:
Corporibus propris facietq; exaltare resumptis.
6 Tuncq; dei laudes lętanti fauce sonabunt:
Ancipites gladios manibus strictosq; tenebunt.
7 Vt faciāt vindictā ī gētib⁹/ vtq; reprendant
Errantes populos quo deusa fata reliquāt.
8 Vtq; ligent reges populorum & compede stringant:
Et proceres horum vinclis opera ad bona cogant.
9 Iudicium vt faciant quod sacra volumina tradunt:
Omnibus hæc ingens est eius gloria sanctis.

ADVERTE. Secundo versu. & filiæ sion exultent in rege suo: ex hebraica & romana translatione & ex græco/ & filij sion masculino genere καὶ υἱοὶ σιὼρ sed sensui nichil ꝓiudicij id afferre videtur. ¶ Quinto versu. lętabuntur in cubilibus suis: ex hebræo/ laudabunt in cubilibus suis. ¶ Sexto versu. & gladij ancipites in manibus eorum. hos gladios ancipites ex vtraq; parte/ dextra leuaq; scindētes: iurisdictionem pontificiam & cesaream/ spiritualem & temporalem intelligi volunt. de quibus in similitudine apud Lucam cum apostoli domino dicerent/ domine ecce duo gladij hic: dominus respondit satis est. hi gladij æque amicos vt inimicos si oportet ferire debent/ pauperes æque & æque diuites/ potentes æque & æque impotentes. alioqui si solos pauperes/ impotētes & ignotos corriperēt: diuites/ potentes & noti licentia peccandi laxata ad iniustitias prorurent/ neq; gladij hi vtraq; parte scindētes essent. verum si reges/ si principes rei sacrę/ siue temporalis dominij delinquunt: primū illi gladijs illis arcēdi sunt/ iuxta octaui versus ꝓceptū/ vt lex diuina nobis scripta impleatur. quia in recto vsu horum duorū gladiorum: consistit gloria/ perfectio & honor ꝓsentis ecclesiæ. verum hic id est sæcularis gladius vindictam potius facit in populis: alter increpationes. hic reges & principes manicis ferreis arcet: ille compedibus & catenis/ quę sunt anathemata & traditiones potestati sathanę/ vt dum tempo-

Psal. 149 Cãtate do. 150

GALL. ROM. HEB.

raliter mulctantur non ęternaliter pereant animæ.

¶HALELVIA. CL.

1 LAudate dominũ in sanctis eius:laudate eum in firmamento virtutis eius.

2 Laudate eum in virtutibus eiꝰ: laudate eũ secundum multitudinem magnitudinis eius.

3 Laudate eũ in sono tubæ:laudate eum in psalterio & cithara.

4 Laudate eũ in tympano & choro:laudate eũ in chordis & organo.

5 Laudate eum in cymbalis bene sonantibus/ laudate eum in cymbalis iubilationis:ōnis spiritus laudet dominum.

¶HALELVIA. CL.

LAudate deum in sanctis eius : laudate eum in firmamento virtutis eius.

Laudate eum in potentatibus eius: laudate eũ secundũ multitudinem magnitudinis eius.

Laudate eũ in sono tubæ:laudate eum in psalterio & cithara.

Laudate eum in tympano & choro: laudate eũ in chordis et organo

Laudate eum in cymbalis bene sonantibus/ laudate eum in cymbalis bene tinniẽtibus:omnis spiritus laudet dominum.

¶HALELVIA HALELVIA. CL.

LAudate dominũ in sancto eius:laudate eum in fortitudine potentiæ eius.

Laudate eum in fortitudinibus eius: laudate eum iuxta multitudinẽ magnificentię suę.

Laudate eum in clãgore buccinę:laudate eum in psalterio & cithara.

Laudate eũ in tympano & choro:laudate eũ in chordis & organo.

Laudate eum in cymbalis sonantibus / laudate eum in cymbalis tinnientibus: ōne quod spirat laudet dominũ.

HALELVIA.

TITVLVS. HALELVIA. Psalmus/continuata laus ab ecclesia cœlesti & iã in sua trãquillitate secura manente.& totus psalmus secundum anagogen est intelligendus, litteram aliquantulum exercitato contemplatori conspicua.

¶EPOS psalmi.

1 LAudate in sãctis dñm:laudate potẽti
Qui virtute sua ꝓ nutu cõcutit orbẽ.
2 Inqꝫ dinastijs ipsũ laudate supremis:
Laudate vt sua magnificẽtia sũma meretur
3 Hunc tuba /cum deno hunc laudẽt psalteria neruo
Cũ cithara ĩsigni triados laudate trigona.
4 Tympana cumqꝫ choro/ cũqꝫ altis organa chordis
5 Dent pariter laudes. resonantia cymbala pulchre
Dent iubilos: oĩs dominũ spiratio laudet.

ADVERTE. Primo versu. laudate dominũ in sanctis eius: ex hebręo/ in sancto eius. ĩ sancto eius/ in sancto sanctorũ/ in deo & agno sedenti in throno/ quẽ reuelata facie cõspiciunt beati. ¶Eodẽ versu. in firmamẽto virtutis eius: ex hebręo in fortitudine potẽtię eius. quia milia miliũ in illa cœlesti ecclesia audientur voce magna dicẽtia/ dignus est agnus qui occisus est/ accipere virtutẽ & diuinitatẽ & sapiẽtiã & fortitudinẽ & honorem & gloriam et benedictionẽ. ¶Tertio versu. laudate eũ in sono tubæ/ laudate eũ ĩ psalterio & cithara. hę tubæ/ hæc psalteria/ & hæ citharæ/ & quę nominãtur sequẽtia: spirituales laudes et harmoniæ spiritus sunt cœlestesqꝫ concentus. quos nullus mortalis adhuc capere sufficit sensus: de quibus Christo deoqꝫ dilectus apostolus in spiritu. & audiui(inquit)vocẽ de cœlo tanq̃ vocem aquarũ multarũ/ & tanq̃ vocẽ tonitrui magni. & vocẽ quã audiui: sicut citharedorũ citharizantiũ in citharis suis. & beati qui in illa cœlesti ciuitate a deo electi digni erunt ipsũ laudare: vbi dñs deus oĩpotẽs tẽplũ illius est & agnus. quæ nõ eget sole & luna vt luceãt in ea. nã claritas dei illuminabit eã: & lucerna eius est agnus. & videbunt faciẽ eiꝰ: & nomẽ eius in frontibus eorum. & nox vltra nõ erit: & non egebũt lumine lucernæ neqꝫ lumine solis. quoniã dñs deus illuminabit illos: & regnabũt in sæcula sęculorũ. ad quã gloriosã visionẽ nos pducere dignetur CHRISTVS dñs/ filius dei/ laus nostra/ principiũ et finis psalmodię nostrę/ qui est superimmensus & superbenedictus in sæcula. cui insuper sit claritas/ benedictio/ honor/ potestas & gratiarum actio per immensa sæculorum sęcula.

A M E N.

VIa ī ſuperiore triplici pſalmodia pręſertim ī gallica nō pauca annotauim⁹ quæ directiōis lima egere videbantur: ideo pſalteriū vnū cōciliauimus/etſi nō in oībus in eis tamē locis quæ id maxime expoſcere videbantur. Citauimus etiā iterdū vetuſtioris pſalterij teſtimonium quo vtebātur anteq̄ ſacer Hieronym⁹ & romanū et gallicū cū exemplaribus græcis cōferendo caſtigaſſet pſalteriū. Operepreciū igitur me facturū exiſtimaui/ſi hęc duo pſalteria pręcedētib⁹ ſubnecterem: vt opus cōſūmatius emitteretur. ¶ Et ad conciliatū nomina dei quibus propheta per ſpiritū ſanctū in hac tota pſalmodia laudat deū: annexui. tū q̄ frequenter aliquorū in annotationibus meminim⁹: tū q̄ nō parua myſteria & tā noſtræ religioni vtilia q̄ ſcitu digna/cōtinere viderētur. Et nomina dei ad Marcellā ſcribens ſacer Hieronym⁹/ decem enumerat. primū EL. ſecundū ELOHIM. tertiū ELOHE. quartū SEBAOTH. quītū ELION. ſextū apd Hebręos endecagrāmatō EHIEH ASER EHIEH ſiue heptagrāmaton ASER EHIEH. ſeptimū ADONAI. octauū IAH. nonū tetragrammaton יהוה. decimū SADAI. primū interpretat Hieronymus fortē. ſcdm et tertiū deū. quartū exercituū. quintū excelſū. ſextū in Exodo ſum qui ſum et qui eſt. ſeptimū/ octauū & nonū dominū. decimū robuſtū et oīpotentē. et his oībus in pſalmis vtitur propheta: eo excepto qd ſexto loco poſitū eſt/quo deus ad Moſem vſus eſt in exodo. verū in pſalmis vtitur īſuper ꝓpheta his pro nominibus dei Eloha/Sur/Abir. erunt igitur duodecim noīa quib⁹ egregius mouēte ſpiritu ſancto pſaltes in diuina ſua hymnographia celebrat deū. El. Elohim. Elohe. Eloha. Sebaoth. Elion. Adonai. Iah. יהוה. Sadai. Sur. Abir. Et quando & vbi his vtetur exadiectis circa litterā facile intelligetur. ¶ Sed quæres quæ myſteria hæc continent? Maiora profecto q̄ noſtrę poteſtatis ſit enucleare: nitemur tamē pauca ediſſerere de magno noīe dei יהוה. quod rabi Moſes anno a partu virginis/anno ab apparitione Meſiah ſexto & milleſimo ſacris vndis Oſte ablutus/dicit trinū eſſe & vnum. nā ſi primū et ſecūdū elementū iungas fit vnū nomen dei יה. ſi ſecūdū & tertiū fit alterū הו. Si tertiū et quartū fit nomen dei וה. quæ tria noīa ſimul/vnū ſūt nomē dei יהוה. eſt itaq; trinū et vnū. Qd ſacramētū eſſe dicit: vt Hebræi vel ex eo noīe qd maxime venerātur et in quo maxima credunt latere ſecreta/deū itelligerent trinū pariter & vnū. ¶ Itē hoc nomē nō ꝓferūt: ſed eius loco ſēper profe rūt adonai. qd eodē authore plurale eſt: cuius ſingulare eſt adon. hoc igit noīe vnū deū itelligētes/pluraliter noīant: in myſterio proculdubio ineffabilē trinitatē venerātes. et idē faciunt cū Elohim Eloha dicunt/id eſt dij deus: Elohim ꝓpter trinitatē et Eloha propter vnitatis cōfeſſionē. ¶ Cæterū magnū nomē dei trib⁹ Ioth inſtar trigoni ęquilateri iunctis/hoc pacto figurant: quod ſignificat pricipiū pricipiū pricipiū. & eſt illorū triū Ioth per oīa ęqualitas. & quid hoc aliud: niſi deū eſſe trinū pricipiū/et illius trinitatis ſummā eſſe æqualitatē/ et triadē oīm rerum cauſā eſſe principē/quę vna eſt pleniſſima et perfectiſſima diuinitas pricipiū mediū et finis oīm. ¶ Pręterea cū hoc nomē ſit ineffabile/illi quaſi effabili hos ſpūs ſupponunt ſeua: et cames ☥ quę reuera ad pronūciationē illius noīs nichil cōferunt (eſt enī ineffabile) ſed ſunt ſpiritus noīs Ieſua id eſt ſalutaris/ſiue iheſuha proprij nominis ſaluatoris noſtri vt nōnulli volunt. q̄uis hic non impēdio cōtenderim Ieſua quod nos Ieſus dicimus homonyme cōmune nomē eſſe et etiā propriū regis Meſiah poſtq̄ in terris viſus eſt & cū hoībus conuerſatus/et nūc nomē eſſe ſupra oē nomē poſtq̄ verbo et filio dei icarnato ex volūtate patris appropriatū eſt. quid igitur ſpiritus illi deſignare videntur: niſi Meſiah verbū et ſpiritū eſſe magni et arcani noīs dei? ¶ Multa alia ſunt myſteria quæ me fugiūt: & vbi nō fugerent breuitatis cauſa nichilominus reticēda. Et reuera qui profūde cōtēplat: lex noua et lex vet⁹/ lex noſtra et hebraica id ſolū differre videnť qd clauſū et apertū/velatū et detectū. reuelauit enī nobis Chriſtus IHESVS ſolus et verus Meſiah cū dixit apoſtolis: eūtes ergo docete omnes gētes baptizātes eos in noīe patris et filij et ſpiritus ſancti. ergo ſoli baptizati aut ad baptiſmi fidē inſtructi/illuminati ſunt ad videndū et credēdū (credere enī videre eſt) deū trinū eſſe ſimul et vnū/et quid tetragrāmaton nomē trinū et vnū/quid Adonai et Elohim pluralia/qd El/Eloha/Elohe et id genus ſingularia aperto myſterio ſignificent. Quapropter nō abre noſtri deo pleni ſancti patres in ipſa primitiua eccleſia/ in portis filię ſion baptiſmū ſacramentū illuminationū appellauerūt et baptizatos illuminatos. acceperūt enim illuminationē mūdo/terreſtribus cœleſtibuſq; oībus ſuperiorē. Et beati illi: modo ſupereximiæ lucis ſibi oſtēſæ inoffenſo calle iugiter viā ſequantur. ¶ Sed hic quæres nomē IESVS quo in pſalmis tātopere Chriſtū vt ſalutarē et ſaluatorē propheta celebrat aſpiratū ne ſit an ſec⁹? Minime eſt aſpiratū. verū reſpōdet vocabulo qd græci abſq; vlla aſpiratiōe ſcribunt ἰησοῦς id eſt Ieſus. & hoc nomē in ſe non claudit tetragrāmaton: & ſi vt dictū eſt magni illius noīs ſpūs claudit.

Decem nomina dei.
1 El.
2 Elohim.
3 Eloha.
4 Sebaoth.
5 Elion.
6 Ehieh. Aſer. Ehieh.
7 Adonai.
8 Iah.
9
10 Sadai.

Nomia dei quibus vtit propheta ī pſalmis.
1 El.
2 Elohim.
3 Elohe.
4 Eloha.
5 Sebaoth.
6 Elion.
7 Adonai.
8 Iah.
9
10 Sadai.
11 Sur.
12 Abir.

Verũ proprĩũ illud nomẽ iuxta vetuſtã latinorũ conſuetudinẽ frequentius aſpiro: et tũc nomẽ intelligo quod totum in ſe claudit tetragrãmaton. vt ex libro de verbo mirifico ãplius ĩtelligi poteſt: vtq; ſæpe alias in annotationib⁹ dictũ eſt. Ieſus tamẽ vt nõ eſt aſpiratũ reciperent Iudęi nomẽ eſſe ſaluatoris noſtri/cuius elementa ſunt Ioth/Sin/Vau/Ain: alterũ aũt Ioth/He/Sin/Vau/He repudiarent quaſi fictitiũ & a nobis curioſe cõmentatũ. & ſiue hoc ſiue illud: nomen auguſtũ eſt & venerandũ. ſed de his ſatis. ¶ Cũ igitur יהוה .aut ✠ inter pſallẽdũ aſpexeris: ad magnũ dei nomẽ quod trinũ eſt pariter & vnũ reuerenter te inclina: & multo magis ad ipſũ deũ trinũ & vnũ ineffabilẽ & incõpræhenſibilẽ qui per illud ſignificatur/totã vim mẽtis tuæ attolle. Similiter cũ Elohim aut Adonai videris: cogita q⁹ ſãcta fides te docet/de⁹ pater/deus filius/deus ſpiritus ſanctus/dñs pater/dñs filius/dñs ſpiritus ſãctus & tamen non tres dij aut dñi/ſed vnus deus & dñs. & in aĩo frequenter ſubeat benedicamus patrẽ et filium cũ ſancto ſpiritu. Cũ El: lauda eius inſuperabilẽ fortitudinẽ. Cũ Elohe aut Eloha: lauda õnia ſupergredientẽ vnitatẽ. Cũ Sebaoth: cœleſtiũ agminũ exercitus regẽtẽ. Cũ Elion: oĩbus ſupereminentẽ & ab oĩbus ſecretũ. Cũ Iah: dñatorẽ oĩm. Cũ Sadai: omnipotentẽ & (vt cui nichil reſiſtere poteſt) oĩa quæ vult & quomodo vult exequentẽ. Cum Sur: lauda eũ vt omnia tutantem & ſaluantẽ. Cũ Abir: vt rerũ oĩm primatẽ & vniuerſorũ auguſtiſſimũ prĩcipẽ. nam horũ duorũ quæ nouiſſime poſita ſunt/nominũ: primũ id eſt Sur/robur & tutamẽtũ ſignificat ſed q̃ varie nunc Hieronymus nunc interpretes vertant: ſuis in locis patebit. & ſecũdũ id eſt Abir: primatẽ/fortẽ & ſtrẽnuũ ſignificare volunt. ¶ His apponentur duo nomina Chriſti Ieſua & Meſiah. Cũ igitur Ieſua id eſt ſalutaris ſe oculis tuis ingeſſerit: eũ lauda a quo oĩs ſalus vniuerſo mũdo allata eſt. Si Meſiah qui interpretatur vnctus: eũ a quo oĩs ſanctificatio et gratia nobis ĩdulta eſt. & de plenitudine (inquit) eius: nos oẽs accepim⁹. Si forte videris Ieſuoth id eſt ſalutares: aſſurge ad laudandũ patrẽ/filiũ & ſpiritũ ſanctũ noſtræ ſalutis authores/vnũ & idem oĩpotẽs ſalutare: & pro virili tua imo ſupra vires pro tã mirifica benignitate effunde ei præcordia/& gratias age. ¶ Si etiã Selah ſe obtulerit ſpectãdum: toties mẽte iubila. agnoſcẽs deũ laude & ſermone incõpræhenſibilẽ: & in ſilentio mentis tantiſper incogniſcibilẽ venerare. mox noĩa inomiabilis & laudes oẽm laudẽ excellẽter diffugientis reſume: & nitere eũ nominare & laudare: quẽ a quo⁹ mortali noĩari & laudari eſt ĩpoſſibile. ¶ Nec te lateat velim hæc duo pſalteria per verſus eſſe repreſentata ſecundũ quod diſtinctio requirit/vt maiores noſtri facere conſueuere: qui inſuper ob reuerẽtiã noĩa hæc dñs/deus/ſalutare/Chriſtus: maiuſculis litteris per vniuerſã pſalmographiã repręſentabant/auro aut nobili aliquo ſuperinducto colore. nos modo conſimili nomina illa maiuſculis litteris expreſſimus: et vbicunq; in hebręo magnũ dei nomẽ occurrit pro quo conuerſum habemus dñs: minio notauimus/q⁹ aurum/ſynopida/purpuriſſum aut aliorũ colorũ e nobilioribus aliquẽ ſuperinducere nõ poſſemus. ¶ Intueberis etiã nõnunq̃ aſteriſcũ id eſt ſtellulã hoc pacto ✳: tũc cognoſce e regiõe locũ eſſe conciliatũ. Vbi obelũ id eſt veru ſic — aſpexeris: vſq; ad duo talia puncta ‥ quicqd interceptũ eſt/intellige ex hebræo haberi ſuperfluũ. quod maxime hic obſeruauimus in nominibus dei ſuperfluo adiectis. ¶ Id te pręterea nõ lateat adiecta argumẽta ex intelligentia ſpiritus litteræ expoſitionis præcedẽtiũ pſalteriorũ deſumpta. & quia in illis ad integrũ titulũ pſalmorũ appoſiti ſunt: ſatis hic viſũ eſt ſi paucis cui diuin⁹ pſalmus aſcribitur annotarem⁹.

¶ Et vt nomina dei & eorũ ſignificationes facilius hęreant menti: ſubiecta formula notetur.

¶ Nomina dei ad Marcellam.

Et aduerte i exẽplaribus Hieronymi quartũ i prima et ſcda ſyllaba vocali a ſcribi: et ſextũ & octauũ lenibus dẽptis aſpirationibus/vt inferius patet.

1	El	Deꝰ/fortis.
2	Elohim	Deus.
3	Elohe	Deus.
4	Sabaoth.	Exercituũ.
5	Elion	Excelſus.
6	Aſereie	Qui eſt.
7	Adonai	Dominus.
8	Ia	Dominus.
9	יהוה	Vnꝰ et trinꝰ.
10	Sadai	Robuſtus.

Nomina dei ex pſalmis.

1	El	Deus.
2	Elohim	Deus
3	Elohe	Deus.
4	Eloha	Deus.
5	Sebaoth	Virtutum.
6	Elion	Altiſſimus.
7	Adonai	Dominus.
8	Iah	Dominus.
9	יה	Dominus.
10	Sadai.	Omnipotens
11	Sur	Deus
12	Abir	Deus
13	Ieſua	Salutaris
14	Ieſuoth	Salutares.
15	Meſiah	Chriſtus.

Hac subiecta figura 13 suprapositā nomina dei hebraica patent, et quomodo latine et grece vulgo exponi soleant.

	Nomina dei HEBRAICA	LATINE	GRAECE.
1	אֵל EL	Fortis	ἰσχυρός
2	אֱלֹהִים ELOHIM	Deus	θεὸς
3	אֱלֹהִי ELOHE	Deus	θεὸς
4	צְבָאוֹת SEBAOTH	Exercituū	δυνάμεων
5	עֶלְיוֹן ELION	Excelsus	ὕψιστος
6	אֶהְיֶהאֲשֶׁראֶהְיֶה EIEHASEREIEH	Sum quisū	ἐιμί ὤν
	אֲשֶׁראֶהְיֶה ASEREIEH	Qui est	ὤν
7	אֲדֹנָי ADONAI	Dominus	κύριος
8	יָהּ IA	Dominus	κύριος
9	יְהוָה IEHVAH	Dominus	κύριος
10	שַׁדַּי SADAI	Oipotens	παντοκράτωρ
11	אֱלָהּ ELOHA	Deus	θεὸς
12	צוּר SVR	Deus	θεὸς
13	אַבִּיר ABIR	Deus	θεὸς

¶ Hęc pro præinstructione. Nunc ad litteram labor nostet conuertendus.

1 Beatus vir qui nō abijt ī cōsilio ipiorū/
& in via peccatorum non stetit:
& in cathedra pestilentiæ non sedit.
2 Sed in lege domini fuit volūtas eius:
& in lege eius meditabitur die ac nocte.
3 Et erit tanq̄ lignū quod plantatum est
secundum decursus aquarum:
quod fructum suū dabit in tempore suo.
4 Et folium eius non decidet:
& oīa quęcunq; fecerit prosperabuntur.
5 Non sic impij non sic:
sed tāq̄ puluis quē ,pijcit vēt9 a facie terrę.
6 Ideo nō resurgūt impij in iudicio:
neq; peccatores in concilio iustorum.
7 Quoniā nouit dominus viam iustorum:
iter autem impiorum peribit.

Beatus vir qui nō abijt in cōsilio ipiorū/
& in via peccatorū non stetit:
& in cathedra pestilētiæ non sedit.
Sed in lege DOMINI voluntas eius:
& in lege eius meditabitur die ac nocte.
Et erit tanq̄ lignum quod plantatum est
secus decursus aquarum:
quod fructū suum dabit in tempore suo.
Et folium eius non defluet:
& omnia quæcunq; faciet prosperabūtur.
Non sic impij — non sic: ..
sed tanq̄ puluis quē ,pijcit vēt9 a facie terræ
Ideo nō resurgunt impij in iudicio:
neq; peccatores in concilio iustorum.
Quoniā nouit DOMINVS viam iustorum:
& iter impiorum peribit.

Tetragrāmaton. יהוה

Tetragrāmaton. יהוה

ARGVMENTVM. Psalm9 de cōciliis ī Christū dñm/ diuina ei9 gñatione/ regno & ei9 hęreditate. ¶ Cōciliatus versu 12. vbi aduerte/ postq̄ dictū est dñs dixit ad me filiꝰ meꝰ es tu/ ego hodie genui te/ postula a me & dabo tibi gētes hæreditatē tuā/ & possessionē tuā terminos terræ: q̄apte subnectitur ad gentes/ osculamini filiū nequādo & irascatur/ et pereatis de via.

¶ Psalmus Dauid. II.

1 Vt quid fremuerunt gentes:
& populi meditati sunt inania?
2 Astiterūt reges terrę et principes cōuenerunt in vnum:
aduersus dominū et aduersꝰ Christū eiꝰ.
3 Dirumpamus vincula eorum:
et abijciamus a nobis iugū ipsorum.
4 Qui habitat in cœlis irridebit eos:
et dominus subsannabit eos.
5 Tunc loquetur ad eos in ira sua:
et in furore suo conturbabit eos.
6 Ego autem constitutus sum rex ab eo

¶ Psalmus Dauidi. II.

Quare fremuerunt gentes:
et populi meditati sunt inania?
Astiterūt reges terrę et principes conuenerunt in vnum:
aduersꝰ DN̄M et adūsꝰ CHRISTVM eiꝰ.
Dirumpamus vincula eorum:
et proijciamus a nobis iugum ipsorum.
Qui habitat in cœlis irridebit eos:
et DOMINVS subsannabit eos.
Tunc loquetur ad eos in ira sua:
et in furore suo conturbabit eos.
Ego autem constitutus sum rex ab eo

Messiah.

Adonai.

super sion montem sanctum eius:
prædicans præceptū eius.
DOMINVS dixit ad me filius meus es tu:
ego hodie genui te.
Postula a me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam:
& possessionē tuā terminos terræ.
Reges eos in virga ferrea:
& tanq̄ vas figuli confringes eos.
Et nunc reges intelligite:
erudimini qui iudicatis terram.
Seruite DOMINO in timore:
& exultate ei cū tremore.
Osculamini filiū neqñ irascat — DNS: * Apphēdite disciplinā neqñ irascatur dñs:
& pereatis de via — iusta.
Cū exarserit in breui ira eius:
beati omnes qui confidunt in eo.

super sion montē sanctū eius:
prædicās præceptū ipsius.
Dominus dixit ad me filius meus es tu: 7
ego hodie genui te.
Postula a me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam: 8
& possessionem tuā terminos terræ.
Reges eos in virga ferrea: 9
& tanq̄ vas figuli conteres eos.
Et nunc reges intelligite: 10
& erudimini qui iudicatis terram. 11
Seruite domino in timore:
& exultate ei cū tremore.
& pereatis de via iusta. 12 13
Cū exarserit in breui ira eius:
beati ōnes qui confidunt in eo.

ARGVMENTVM. Psalmus de Christi dñi persecutiōe/exauditiōe/dormitiōe/ resurrectione/vltione hostiū & benedictiōe fideliū. Et ne mireris hic & in sequētibus si tetragrāmaton/ Adonai/Elohim noīa pluralitatē signantia nūc patri/ nūc filio tribuātur. hoc diuinarū personarū imanentiā & inseparabilitatē designat. Et cū Christus secūdū dispēsationē carnis orat: non modo patrē sed & diuinū verbū/& spiritū sanctū orat. nā deū orat. non est autē sine verbo & paracleto deus vt neq; sine paterna fœcunditate deus.

¶Psalmus Dauidi. III.
DNE qd mltiplicati sūt q tribulāt me:
multi insurgunt aduersū me.
Multi dicunt animæ meæ:
non est salus ipsi in DEO eius. Elohim.
Tu autē DOMINE susceptor meus es:
gloria mea & exaltans caput meū.
Voce mea ad DOMINVM clamaui:
& exaudiuit me de mōte sācto suo. Selah.
Ego dormiui & soporatus sū et exurrexi:
quia DOMINVS suscepit me.
Nō timebo milia populi circūdantis me:
exurge DNE saluū me fac DEVS meus. Eloha.
Qm tu percussisti oēs aduersātes michi sine cā:
dentes peccatorū contriuisti.
DOMINI est salus:
& super ppm tuū benedictio tua. Selah.

¶Psalmus Dauid. III.
Domie qd mltiplicati sūt q tribulāt me: 1
multi insurgūt super me.
Multi dicunt animæ meæ: 2
non est salus illi in deo eius.
Tu autem dñe susceptor meus es: 3
gloria mea & exaltans caput meū.
Voce mea ad dominū clamaui: 4
& exaudiuit me de monte sancto suo.
Ego dormiui & somnū cœpi et exurrexi: 5
quoniā dominus suscepit me.
Nō timebo milia populi circūdantis me: 6
exurge dñe saluū me fac deus meus.
Qm tu percussisti oēs aduersātes michi sine cā: 7
dentes peccatorū contriuisti. 8
Domini est salus:
& super populū tuū benedictio tua.

ARGVMENTVM. Psalmus de vocatione gentium relecta idolorū vanitate/ mirifica legis Christi introductione/ illuminatione gētiū/ & augmētatione ecclesiæ/ a cōmunione libamis sacrosāctę panis & vini eucharistiæ. ¶Cōciliat9 ex ānotationib9 versu prio/octauo et decio.

¶Psalmus Dauidi. IIII.
Cum inuocarem exaudisti me DEVS * Elohe.
iustitiæ meæ:
in tribulatione dilatasti michi.
Miserere mei:
& exaudi orationē meam.
Filij hominū vsquequo graui corde:
vt quid diligitis vanitatem et quæritis
mendacium? Selah.
Et scitote qm mirificauit DNS sāctū suū:
DNS exaudiet me cū clamauero ad eū.
Irascimini et nolite peccare:
quæ dicitis in cordibus vestris et in cubilibus vestris compungimini.

¶Psalmus Dauid. IIII. 1
Cum inuocarem exaudiuit me deus
iustitiæ meæ:
in tribulatione dilatasti michi. 2
Miserere mei:
et exaudi orationē meā. 3
Filij hominū vsquequo graues corde:
vt quid diligitis vanitatē et quæritis
mendacium? 4
Et scitote qm admirabilē fecit dñs sāctū suū:
dñs exaudiet me cū clamauero ad eum. 5
Irascimini et nolite peccare:
quæ dicitis in cordibus vestris et in cubilibus vestris compungimini.

6 Sacrificate sacrificiū iustitię et sperate ī dño: multi dicunt quis ostendit nobis bona?
7 Signatū est super nos lumē vultus tui dñe: dedisti lætitiam in cor meum.
8 A tempore frumenti vini & olei sui: multiplicati sunt.
9 In pace in idipsum dormiam: & somnū capiam.
10 Quoniam tu domine singulariter in spe: habitare fecisti me.

Sacrificate sacrificiū iustitiæ et spate ī DNO: multi dicunt quis ostendit nobis bona?
Signatū est super nos lumē vultꝰ tui DNE: dedisti lętitiam in corde meo.
* A fructu frumenti & vini sui: multiplicati sunt.
In pace in idipsū dormiam: & requiescam.
* Qm̄ tu DOMINE singulariter in spe: habitare fecisti me.

ARGVMENTVM. Psalmus/oratio fidelium pro directione & glorificatione spiritualium & correctione carnaliū hominū. ℂ Conciliatus versu nono.

ℂ Psalmus Dauid. V.

1 Verba mea exaudi domine: intellige clamorē meū.
2 Intende voci obsecrationis meæ: rex meus & deus meus.
3 Quoniam ad te orabo domine: mane exaudies vocem meam.
4 Mane astabo tibi & videbo: quoniā non deus volens iniquitatē tu es.
5 Non habitabit iuxta te malignus: neq; permanebūt iniusti ante oculos tuos.
6 Odisti dñe oēs qui operantur iniquitatē: perdes omnes qui loquuntur mendaciū.
7 Virū sāguinū & dolosū abominabitur dñs: ego autē in multitudine miserationis tuæ.
8 Introibo in domum tuam: adorabo ad tēplū sāctū tuū in timore tuo.
9 Domine deduc me in tua iustitia propter inimicos meos: dirige in conspectu tuo iter meū.
10 Quoniā nō est in ore eorū veritas: cor eorum vanum est.
11 Sepulcrū patens est guttur eorū: liguis suis dolose agebāt/iudica illos deꝰ.
12 Decidant a cogitationibus suis/ scdm mltitudinē ipietatū eorū expelle eos: quoniā inamaricauerūt te domine.
13 Et lætentur ōnes qui sperant in te: in æternū exultabūt & habitabis in eis.
14 Et gloriabūt ī te oēs qui diligūt nomē tuū: quoniā tu benedices iusto.
15 Domine vt scuto bonæ voluntatis tuæ: coronasti nos.

ℂ Psalmus Dauidi. V.

Verba mea auribus percipe DOMINE: intellige clamorem meum.
Intende voci orationis meæ: rex meus & DEVS meus. Eloha.
Quoniā ad te orabo DOMINE: mane exaudies vocem meā.
Mane astabo tibi & videbo: qm̄ non DEVS volens iniquitatē tu es. El.
Neq; habitabit iuxta te malignus: neq; permanebunt iniusti ante oculos tuos.
Odisti oēs qui operantur iniquitatem: perdes omnes qui loquuntur mendaciū.
Virū sāguinū & dolosū abominabitur DNS ego autē in multitudine misericordiæ tuæ.
Introibo in domū tuam: adorabo ad tēplū sanctū tuū in timore tuo.
DOMINE deduc me in iustitia tua propter inimicos meos: dirige in conspectu meo viam tuā.
* Quoniā non est in ore eorū veritas: cor eorū vanū est.
Sepulcrū patēs est guttur eorū: liguis suis dolose agebāt/iudica illos DEVS Elohim.
Decidant a cogitationibus suis/ scdm mltitudinē ipietatū eorū expelle eos: quoniā irritauerunt te dñe.
Et lætentur omnes qui sperant in te: in æternū exultabūt & habitabis in eis:
Et gloriabunt ī te oēs qui diligūt nomē tuū: quoniā tu benedices iusto.
DOMINE vt scuto bonæ voluntatis tuæ: coronasti nos.

ARGVMENTVM. Psalmus de Christi domini oblata pro mēbris suis deo pœnitētia/eiꝰ exauditione/& confusione inimicorū eius. ℂ Conciliatus versu decimo.

ℂ Psalmus Dauid. VI.

1 Domine ne in ira tua arguas me: nec in furore tuo corripias me.
2 Miserere mei dñe quoniā infirmus sū: sana me dñe qm̄ cōturbata sunt ossa mea.
3 Et anima mea turbata est valde: & tu domine vsquequo?
4 Conuertere domine & erue aīam meā: saluū me fac propter misericordiā tuā.
5 Qm̄ nō est in morte qui memor sit tui:

ℂ Psalmus Dauidi. VI.

Domine ne in furore tuo arguas me: neq; in ira tua corripias me.
Miserere mei DNE qm̄ infirmꝰ sum: sana me DNE qm̄ cōturbata sūt ossa mea.
Et anima mea turbata est valde: sed tu DOMINE vsquequo?
Conuertere DOMINE & eripe aīam meā: saluū me fac propter misericordiā tuā.
Qm̄ nō est in morte qui memor sit tui:

CONCIL.	VET.	
in inferno autem quis cõfitebitur tibi?	in inferno quis confitebitur tibi?	6
Laboraui in gemitu meo/ lauabo p singulas noctes lectũ meũ: lachrimis meis stratum meũ rigabo.	Laboraui in gemitu meo/ lauabo per singulas noctes lectũ meum: in lachrimis meis stratũ meũ rigabo.	7
Turbatus est a furore oculus meus: inueteraui inter õnes inimicos meos.	Turbatus est ab ira oculus meus: inueteraui in õnibus inimicis meis.	8
Discedite a me oẽs q operamini iiquitatẽ:	Discedite a me oẽs qui operamini iiquitatẽ:	
qñ exaudiuit DOMINVS vocẽ fletꝰ mei.	quoniã exaudiuit dominꝰ vocẽ fletꝰ mei.	9
Exaudiuit DOMINVS deprecationẽ meã:	Exaudiuit dominus deprecationẽ meam:	
DOMINVS orationẽ meã suscepit.	dominus orationem meam suscepit.	10
Erubescãt & cõturbẽtur vehemẽter omnes inimici mei: auertantur & erubescant valde velociter.	Erubescãt & conturbentur omnes inimici mei: ✻ cõuertantur & confundantur valde velociter.	
ARGVMENTVM. Psalmꝰ/humana depcatio.	¶ Cõciliatꝰ versu octauo/decio et vndecio.	
¶ Psalmus Dauidi. VII.	¶ Psalmus Dauid. VII.	
Eloha. DOMINE DEVS meus in te speraui: saluum me fac ex omnibus persequẽtibus me & libera me.	Eloha. Domine deus meus in te speraui: saluum me fac ex õnibus persequentibus me & erue me.	1
Ne quãdo rapiat vt leo animam meam: dũ nõ est qui redimat neq; qui saluũ faciat.	Ne quando rapiat vt leo animã meam: dũ nõ est qui redimat neq; qui saluũ faciat.	2
Eloha. DOMINE DEVS meus si feci istud: si est iniquitas in manibus meis.	Eloha. Domine deus meus si feci istud: si est iniquitas in manibus meis.	3
Si reddidi retribuentibus michi mala: decidã merito ab inimicis meis inanis.	Si reddidi retribuentibus michi mala: decidã ergo ab inimicis meis inanis.	4
Persequatur inimicus animam meam/ & cõphẽdat & cõculcet in terra vitã meã: & gloriam meam in puluerem deducat.	Persequatur ergo inimicus animam meam/ & cõphẽdat et cõculcet in terra vitã meam: & gloriam meam in puluerem deducat.	5
Exurge DOMINE in ira tua: & exaltare in finibus inimicorum meorum.	Exurge domine in ira tua: & exaltare in finibus inimicorũ meorum.	6
Et exurge — domine deus meus •• in pręcepto quod mandasti: & synagoga populorũ circũdabit te.	Et exurge domine deus meus in præcepto quod mandasti: & congregatio populorũ circũdabit te.	7
Et propter hanc in altum regredere:	Et propter hanc in altum regredere:	8
DOMINVS iudicabit populos.	✻ dominus iudicat populos.	
Iudica me DOMINE secũdũ iustitiã meã: & secundum innocentiã meam super me.	Iudica me domine secundũ iustitiã meam: & secundũ innocentiã meam super me.	9
Consumetur nequitia peccatorum & dirriges iustum:	Consumetur autem nequitia peccatorũ et dirrige iustum:	10
Elohim. scrutans corda & renes DEVS iustus.	✻ scrutans corda & renes deus.	
Elohim. Adiutorium meum a DOMINO:	✻ Iustum auxilium meum a domino:	11
qui saluos facit rectos corde.	qui saluos facit rectos corde.	
Elohim. DEVS iudex iustus/fortis & patiens:	Deus iudex iustus/fortis & longanimis:	12
nunquid irascitur per singulos dies?	non iram adducens per singulos dies?	13
Nisi conuersi fueritis/gladiũ suũ vibrauit: arcum suum tetendit & parauit illum.	Nisi conuertimini/gladiũ suũ vibrabit: arcum suum tetendit & parauit illum.	14
Et in eo parauit vasa mortis: sagittas suas ardentibus effecit.	Et in ipso parauit vasa mortis: sagittas suas ardentibus operatus est.	15
Ecce parturijt iniustitiã et concepit dolorẽ: & peperit iniquitatem.	Ecce parturiuit iniustitiã/ concepit laborem: & peperit iniquitatem.	16
Lacum aperuit & effodit eum: & incidit in foueam quam fecit.	Lacum aperuit & effodit illum: incidet in foueam quam fecit.	17
Conuertetur dolor eius in caput eius: & in verticẽ ipsius iiquitas eius descendet.	Conuertetur labor eius in caput eius: & iniquitas eius in verticem eiꝰ descendet.	18
Confitebor DOMINO secũdũ iustitiã eius:	Confitebor domino secundum iustitiam eiꝰ:	
Elion. & psallã nomini DOMINI ALTISSIMI.	& psallam nomini domini altissimi.	
ARGVMENTVM. Psalmus de ascensione domini/laude ei facta a pueris Hebræorum/inanitione eius ratione assumptæ humanæ infirmitatis/ glorificatione/& potestate ei super om-		

nia a patre data. ¶ Concilíatus versu sexto.

¶ Psalmus Dauid. VIII.

1 DOmine dominus noster:
q̃ admirabile ē nomē tuū ī vniuersa tra
2 Quoniã eleuata est magnificẽtia tua:
super cœlos.
3 Ex ore infantium & lactantiũ psecisti laudẽ/
propter inimicos tuos:
vt destruas inimicum & defensorem.
4 Quoniã videbo cœlos opa digitorũ tuorũ:
lunam & stellas quas tu fundasti.
5 Quid est homo quia memor es eius:
aut filius hominis quoniã tu visitas eum?
6 Minuisti eum paulomin9 ab angelis/
gloria & honore coronasti eum:
et cõstituisti eũ sup oia opa manuũ tuarũ.
7 Omnia subiecisti sub pedibus eius:
oues et boues vniũsas/ĩsup et pecora cãpi.
8 Volucres cœli et pisces maris:
qui perambulant semitas maris.
9 Domine dominus noster:
q̃ admirabile est nomẽ tuũ ī vniuersa terra.

¶ Psalmus Dauidi. VIII.

DOMINE DOMinus noster: Adon.
Q̃ admirabile ē nomẽ tuũ ī vniũsa tra.
Quoniã eleuata est magnificẽtia tua:
super cœlos.
Ex ore ĩfãtiũ & lactẽtiũ perfecisti laudẽ/
propter inimicos tuos:
vt destruas inimicũ & vltorem.
Qm̃ videbo cœlos tuos opa digitorũ tuorũ:
lunam & stellas quæ tu fundasti.
Quid est homo q̃ memor es eius:
aut filius hominis quoniam visitas eum?
*Minuisti eum paulominus a DEO/ Elohim.
gloria & honore coronasti eum:
et cõstituisti eũ sup opera manuũ tuarum.
Omnia subiecisti sub pedibus eius:
oues & boues vniũsas/ĩsup et pecora cãpi.
Volucres cœli & pisces maris:
qui perambulant semitas maris.
DOMINE DOMinus noster: Adon.
q̃ admirabile est nomẽ tuũ ī vniuersa terra.

ARGVMINTVM. Psalm9/ gratiarũ actio de beneficijs a Christo dño datis/de iudicio et cõ dẽnatione pricipis tenebrarũ & cõplicũ eius/abolitione nominis gẽtiũ Christianismi nomine susceptο/persecutionibus ecclesiæ & aduersariorũ tyrãnide/ & tandẽ pauperũ afflictorum & imitatorũ Christi exauditiõe. ¶ Cõciliat9 versu tertio/vicesimotertio/vicesimonono/tricesimo/tricesimosecũdo/ tricesimotertio/ & quadragesimosecũdo. ¶ Aduerte. parti p̃ter id qđ ī ãnotatiõib9 positũ est et partī ex ãnotatiõib9 32 versũ ad trãslationẽ hebraicã adaptatũ esse.

¶ Psalmus dauid. IX.

1 COnfitebor tibi dñe in toto corde meo:
narrabo omnia mirabilia tua.
2 Lætabor et exultabo in te:
psallam nomini tuo altissime.
3 In conuertendo inimicũ meũ retrorsum:
infirmabuntur & peribunt a facie tua.
4 Quoniã fecisti iudiciũ meũ & causã meam:
sedisti sup thronũ qui iudicas æquitatem.
5 Increpasti gentes & perijt impius:
nomen eorum delesti in sæculum & in sæculum sæculi.
6 Inimici defecerunt frameæ in finem:
& ciuitates destruxisti.
7 Perijt memoria eorum cum strepitu:
& dominus in æternum permanet.
8 Parauit in iudicio sedem suam/
& ipe iudicabit orbem terrarũ ī ęquitate:
iudicabit populos cum iustitia.
9 Et factus est dominus refugium pauperi:
adiutor in oportunitatib9/ī tribulatione.
10 Et sperẽt ī te oẽs qui cognoscũt nomẽ tuũ:
quoniã non dereliquisti quęrẽtes te dñe.
11 Psallite domino qui habitat in sion:
annunciate inter gentes mirabilia eius.
12 Qm̃ requirẽs sãguinẽ eorũ memorat9 est:
non est oblitus clamorẽ pauperum.
13 Miserere mei domine:
vide humilitatem meam ab inimicis meis.

¶ Psalmus Dauidi. IX.

COnfitebor tibi DN̄E ī toto corde meo:
narrabo omnia mirabilia tua.
Lætabor & exultabo in te:
psallam nomini tuo ALTISSIME. Elion.
*Cũ cõuerteris ĩimicos meos retrorsum:
infirmabuntur & peribunt a facie tua.
Qm̃ fecisti iudiciũ meũ & causã meam:
sedisti sup thronũ qui iudicas iustitiam.
Increpasti gentes & perijt impius:
nomen eorum delesti in ęternum & in sæculum sæculi.
Inimici defecerunt frameæ in finem:
& ciuitates eorum destruxisti.
Perijt memoria eorum cum sonitu:
& DOMINVS in æternum permanet.
Parauit in iudicio thronũ suum/
& ipse iudicabit orbem terræ in æquitate:
iudicabit populos in iustitia.
Et factus est DN̄S refugiũ pauperi:
adiutor in oportunitatib9/in tribulatione.
Et sperent in te qui nouerũt nomen tuum:
qm̃ non dereliquisti quęrẽtes te DOMINE.
Psallite DOMINO qui habitat in sion:
annũciate inter gentes studia eius.
Qm̃ requirens sanguinẽ eorũ recordatus est:
non est oblitus clamorem pauperum.
Miserere mei DOMINE:
vide humilitatem meam de inimicis meis.

CONCIL.		VET.	
	Qui exaltas me de portis mortis: vt annunciem oēs laudationes tuas in portis filiæ sion.	Qui exaltas me de portis mortis: vt annunciem vniuersas laudes tuas ī portis filiæ sion.	14
Iesua.	Exultabo in SALVTARI tuo: infixę sunt gentes in interitu quē fecerunt.	Exultabo super salutare tuum: infixę sūt gētes in corruptiōe quā fecerūt.	15
	In laqueo isto quē absconderunt: compræhensus est pes eorum.	In muscipula ista quam occultauerunt: comprehensus est pes eorum.	16
☙	Cognoscetur DOMINVS iudicia faciens: in opib⁹ manuū suarū cōphēs⁹ est peccator.	Cognoscetur dominus iudicia faciens: ī opib⁹ manuū suarū apphēs⁹ est peccator.	17
Elohim.	Conuertantur peccatores in infernum: omnes gentes quæ obliuiscuntur DEVM.	Conuertantur peccatores in infernum: omnes gentes quę obliuiscuntur deum.	18
	Quoniam non in finē obliuio erit pauperis: patientia pauperum non peribit in finem.	Quia non in finem obliuio erit pauperis: sed patientia pauperū non periet ī ęternū.	19
☙	Exurge DOMINE non confortetur homo: iudicentur gentes in conspectu tuo.	Exurge domine nō pręualeat homo: iudicentur gentes in conspectu tuo.	20
☙	Constitue DOMINE legislatorem super eos. vt sciant gentes quoniā homines sunt.	Constitue dñe legislatorem super eos: vt sciant gentes quoniam homines sunt.	21
☙	Vt quid DOMINE recessisti longe: despicis in oportunitatibus in tribulatione?	Vt quid domine discessisti longe: despicis in oportunitatib⁹ in tribulatiōib⁹?	22
	Dum superbit impius incenditur pauper: cōprehendantur in consiliis quæ cogitant. *	Dum superbit impius accenditur pauper: cōprehēdāt ī cogitatiōib⁹ suis qb⁹ cogitāt.	23
	Quā laudat peccator in desyderijs aiæ suæ: & iniquus benedicitur.	Quā laudat peccator ī desyderijs aię suæ: & qui iniqua gerit benedicitur.	24
☙	Exacerbauit DOMINVM peccator: secundum multitudinē iræ suę non quęret.	Irritauit dominum peccator: secundū multitudinē iræ suę non exquiret.	25
Elohim.	Non est DEVS in conspectu eius: inquinatę sunt vię illius in omni tempore.	Non est deus in conspectu eius: contaminantur vię eius in omni tempore.	26
	Auferuntur iudicia tua a facie eius: omnium inimicorum suorum dominabitur.	Auferuntur iudicia tua a facie eius: & omnium inimicorū suorum dominabit.	27
	Dixit enim in corde suo/non mouebor: in generatiōe & generatione ero sine malo. *	Dixit enim in corde suo: nō mouebor de gnatiōe ī gnationē sie malo	28
	Eius maledictiōe os plenum est et amaritudine et dolo: sub lingua eius labor & dolor. *	Cui⁹ maledictiōe os plenū est & amaritudine & dolo: sub lingua eius labor et dolor.	29
	Sedet in insidijs cum diuitibus: vt in occultis interficiat innocentem. *	Sedet in insidijs cum diuitibus in occultis: vt interficiat innocentem.	30
	Oculi eius in pauperem respiciunt: insidiat ī absc̄dito quasi leo in spelunca sua.	Oculi eius in pauperem respiciunt: insidiatur ī occulto velut leo in cubili suo.	31
	Insidiatur vt rapiat pauperem: rapiet pauperē dū attrahet eū ī laqueū suū. *	Insidiatur vt rapiat innocentem: rapere pauperem dum attrahit eum.	32
	Humiliabit eum/inclinabit & cadet: cum dominatus fuerit pauperum. * * *	In muscipula sua humiliabit eum: inclinabitur & cadet cū dñabit pauperum.	33
El.	Dixit enī in corde suo oblit⁹ est DEVS: auertit faciem suam ne videat in finem.	Dixit enim in corde suo oblitus est deus: auertit faciem suam ne videat vsq; in finē.	34
☙ El.	Exurge DN̄E DEVS et exaltet manus tua: ne obliuiscaris pauperum.	Exurge dñe deus & exaltetur manus tua: ne obliuiscaris pauperum in finem.	35
Elohim.	Propter quid irritauit impius DEVM? dixit enim in corde suo non requiret.	Propter quid irritauit impius deum? dixit enim in corde suo non requiret.	36
	Vides quoniā tu laborē & dolorē cōsyderas: vt tradas eos in manus tuas.	Vides quoniā tu laborē & irā consyderas: vt tradas eos in manus tuas.	37
	Tibi derelictus est pauper: orphano tu eris adiutor.	Tibi derelictus est pauper: pupillo tu eris adiutor.	38
	Contere brachium peccatoris & malignī: quæretur peccatum illius & non inuenietur.	Contere brachium peccatoris & malignī: requiretur delictum eius nec inuenietur.	39
☙	DN̄S regnabit in ætern ū & in sęculū sęculi: peribitis gentes de terra illius.	Dñs regnabit in æternū & in sęculū sęculi: peribitis gentes de terra illius.	40
☙	Desyderiū pauperū exaudiuit DOMINVS: prēparationē cordis eorū audiuit auris tua.	Desyderium pauperū exaudiuit dominus: p̄parationē cordis eorū exaudiuit auris tua	41

42 Iudicare pupillo & humili:
vt nō apponat vltra magnificare se homo super terram.

*Vt iudices pupillo & humili:
vt non apponat vltra magnificare se homo super terram.

ARGVMENTVM. Psalmus de solicitudine Christi dñi & de vltione gehennæ aduersariorum eius. ¶Conciliatus versu tertio & sexto. Aduerte quarto versu ad normam sermonis nostri ex hebrēo etiam posse legi dominus in templo sancto suo: dominus in cœlo throno suo.

¶Psalmus Dauid. X.

1 IN domino confido/
quomodo dicitis animę meę:
transmigra in montem sicut passer?
2 Quoniā ecce peccatores tetenderunt arcū/
parauerunt sagittas suas in pharetra:
vt sagittent in obscura luna rectos corde.
3 Q uoniam quē perfecisti destruxerunt:
iustus autem quid fecit?
4 D ominus in templo sancto suo:
dominus in cœlo sedes eius.
5 O culi eius in pauperem respiciunt:
palpebræ eius interrogant filios hominum.
6 D ominus interrogat iustum & impium:
qui autem diligit iniquitatē odit aīam suā.
7 P luit super peccatores laqueos:
ignis & sulphur & spiritus procellarū pars calicis eorum.
8 Q uoniam iustus dñs & iustitias dilexit:
æquitatem vidit facies eius.

¶ Ad victoriam Dauidi. X.

IN DOMINO confido/
quomodo dicitis animę meæ:
transmigra in montem sicut passer?
Quoniam ecce peccatores tetenderūt arcū/
parauerunt sagittas suas in pharetra:
vt sagittent in obscuro rectos corde.
*Q uoniam quæ perfecisti destruxerunt:
iustus autem quid fecit?
DOMINVS in templo sancto suo:
DONINVS in cœlo sedes eius.
O culi eius in pauperem respiciunt:
palpebræ eius interrogant filios hominū.
*DOMINVS interrogat iustum:
ipiū aūt & diligētē iniquitatem odit aīa eiꝰ.
P luet super peccatores laqueos:
ignis/sulphur & spiritus procellarū pars calicis eorum.
Q m̄ iustus DOMINVS & iustitias dilexit:
æquitatem vidit vultus eius.

ARGVMENTVM. Psalmus/piorum ad deū cōfugiū malitia carnaliū completa. Remediū per deum Christo domino salutari missō/& liberatio per eum. ¶Conciliatus versu septimo.

¶Canticum Dauid. XI.

1 SAluū me fac dñe qm̄ defecit sanctus:
quoniam diminutę sunt veritates a filijs hominum.
2 V ana locuti sūt vnusquisq; ad proximū suū:
labia dolosa in corde & corde locuti sunt.
3 D ispdat dominus vniuersa labia dolosa:
linguam magniloquam.
4 Q ui dixerūt liguam nostrā magnificabimꝰ/
labia nostra apud nos sunt:
quis noster dominus est?
5 P ropter miseriā inopū & gemitū pauperum:
nunc exurgam dicit dominus.
6 P onam in salutari:
fiducialiter agam in eo.
7 E loquia domini eloquia casta:
argētum igne examinatū terrę/purgatū septuplum.
8 T u dñe seruabis nos & custodies nos:
a generatione hac in æternum.
9 I n circuitu impij ambulant:
scdm altitudinē tuā multiplicasti filios hoim.

¶Canticum Dauidi. XI.

SAluū me fac DN̄E/qm̄ defecit sāctus:
quoniā diminutę sunt veritates a filijs hominum.
V ana locuti sūt vnusquisq; ad proximū suū:
labia dolosa in corde et corde locuti sunt.
D ispersat DN̄S vniuersa labia dolosa:
& linguam magniloquam.
Q ui dixerunt liguā nostrā magnificabimꝰ/
labia nostra a nobis sunt:
quis noster DOMinus est?
P ropter miseriā inopū & gemitū pauperū:
nunc exurgam dicit DOMINVS.
P onam in SALVTARI:
fiducialiter agam in eo.
Eloquia DOMINI eloquia casta:
* argentum igne examinatum/ probatū terra/purgatum septuplum.
T u DN̄E seruabis nos & custodies nos:
a generatione hac in æternum.
In circuitu impij ambulant:
scdm altitudinē tuā mltiplicasti filios hoim

Adon.

Iesua.

ARGVMENTVM. Psalmus/spiritualis deprecatio pro populo hebraico vt respiscat et exultet in Messiah salutari suo. ¶Conciliatus versu primo.

¶Psalmus Dauid. XII.

1 VSquequo dñe obliuiscēris me in finē:
quousq; auertis faciē tuā a me?
2 Quādiu ponā consilia in anima mea:
dolorem in corde meo per diem?

¶Psalmus Dauidi. XII.

VSq;quo DN̄E obliuiscēris me ī finē:
vsquequo auertes faciem tuā a me?
Quādiu ponā cōsilia in anima mea:
dolorem in corde meo per diem?

CONCIL.	VET.	
V sq;quo exaltabitur ĩimicus meus sup me?	V sq;quo exaltabit ĩimicus meꝰ super me?	3
Eloha. respice & exaudi me DN̄E DEVS meus.	respice & exaudi me dn̄e deꝰ meus.	
Illumia oc'los meos ne vnq̄ obdormiã i morte	Illumia oc'los meos ne vnq̄ obdormiãi morte	4
ne qñ dicat inimicꝰ/ꝑualui aduersus eum.	ne qñ dicat ĩimicꝰ meꝰ/ꝑualui aduersꝰ eũ.	
Qui tribulant me exultabunt si motꝰ fuero:	Qui tribulãt me exultabũt si motꝰ fuero:	5
ego autem in misericordia tua speraui.	ego autẽ in tua misericordia speraui.	
Iesua. Exultabit cor meum in SALVTARI tuo/	Exultabit cor meũ in salutari tuo/	6
cantabo DOMINO q bona tribuit michi:	cãtabo domino qui bona tribuit michi:	
— & psallam nomini domini altissimi. ◆◆	& psallam nomini domini altissimi.	

ARGVMENTVM. Psalmus de populo insipiẽti & dato in reprobum sensũ q̄ tẽpꝰ visitationis suę nõ agnouerit/& doctrinam pacis respuerit/negaueritq̄ ipsũ esse deũ imo et patrẽ et filiũ et spiritum sãctum. et de vocatione eius ad veri cognitionem in fine temporum. ¶Cõciliatus versu decimo.

¶Psalmus Dauidi. XIII.	¶Psalmus Dauid. XIII.	
Dixit insipiens in corde suo:	Dixit imprudens in corde suo:	1
Elohim. non est DEVS.	non est deus.	
Corrupti sunt & abominabiles facti	Corrupti sũt & abominabiles facti sũt	2
sunt in studijs suis:	in affectionibus suis:	
non est qui faciat bonum/	non est qui faciat bonum/	
— non est vsq; ad vnum. ◆◆	non est vsq; ad vnum.	
DN̄S de cœlo prospexit super filios hoim:	Dñs de cœlo prospexit sup filios hominum:	3
Elohim. vt videat si est itelligẽs aut reqrẽs DEVM.	vt videat si est intelligẽs aut reqrẽs deum.	
Oẽs declinauerũt/simul inutiles facti sunt:	Oẽs declinauerũt/simul iutiles facti sunt:	4
nõ est qui faciat bonũ/nõ est vsq; ad vnum.	nõ est qui faciat bonũ/nõ est vsq; ad vnum.	
— Sepulcrum patens est guttur eorum/	Sepulcrum patens est guttur eorum/	5
linguis suis dolose agebant:	linguis suis dolose agebant:	
venenũ aspidum sub labijs eorum.	venenum aspidum sub labijs eorum.	
Quorũ os maledictiõe et amaritudie plenũ ẽ:	Quorũ os maledictiõe et amaritudie plenũ ẽ:	6
veloces pedes eorũ ad effũdẽdũ sãguinẽ.	veloces pedes eorũ ad effundẽdũ sãguinẽ.	
Contritio & infœlicitas in vijs eorũ/	Cõtritio & infœlicitas in vijs eorum/	7
& viam pacis non cognouerunt:	& viam pacis non cognouerunt:	
non est timor dei ante oculos eorum. ◆◆	non est timor dei ante oculos eorum.	
Nõne cognoscẽt oẽs qui operanꝫ iiquitatẽ:	Nonne cognoscẽt oẽs qui operãt iniquitatẽ:	8
qui deuorãt plebẽ meã sicut escã panis?	qui deuorant populũ meũ sicut cibũ panis?	
DOMINVM non inuocauerunt:	Dominum non inuocauerunt:	9
illic trepidauerunt timore/	illic trepidauerũt timore/	
— vbi non erat timor. ◆◆	vbi nõ erat timor.	
Elohim. Quoniã DEVS in generatione iusta est:	Quoniã dñs in generatione iusta est:	10
cõsiliũ iopis cõfudistis qñ DN̄S spes eiꝰ ẽ.	cõsiliũ iopis cõfudistis qñ dñs spes eius est.	
Iesua. Quis dabit ex sion SALVTARE Israel?	Quis dabit ex sion salutare Israel?	11
cũ auerterit DN̄S captiuitatẽ plebis suæ:	cũ auerterit dñs captiuitatẽ plebis suæ:	
exultabit Iacob & lętabitur Israel.	exultabit Iacob & lętabitur Israel.	

ARGVMENTVM. Psalmus de conuersatione Christi domini/& quis eum imitans ad eundem conscendet in regnum cœlorum.

¶Psalmus Dauidi. XIIII.	¶Psalmus Dauid. XIIII.	
DN̄E qs habitabit in tabernaculo tuo:	Domĩe qs pegrinabit ĩ tabernaculo tuo	1
aut qs requiescet ĩ mõte sancto tuo?	& quis requiescet in mõte sancto tuo?	
Qui ingreditur sine macula:	Qui ingreditur sine macula:	2
& operatur iustitiam.	& operatur iustitiam.	
Qui loquitur veritatem in corde suo:	Qui loquitur veritatem in corde suo:	3
qui non egit dolum in lingua sua.	qui non egit dolum in lingua sua.	
Nec fecit proximo suo malum:	Nec fecit proximo suo malum:	4
& opprobrium non accepit aduersus pro-	& opprobrium non accepit aduersus pro-	
ximos suos.	ximos suos.	
Ad nichilũ deductꝰ ẽ ĩ cõspectu eiꝰ malignꝰ:	Ad nichilũ deductꝰ ẽ ĩ cõspectu eiꝰ malignꝰ:	5
timentes autem DOMINVM glorificat.	timentes autem dominum glorificat.	
Qui iurat proximo suo & non decipit/	Qui iurat proximo suo & non decipit/	6

qui pecuniam suam non dedit ad vsuram:
& munera super innocentes non accepit.
7 Qui facit hæc:
non commouebitur in ęternum.

qui pecuniam suam nõ dedit ad vsuram:
& munera super innocentem non accepit.
Qui facit hæc:
non mouebitur in æternum.

ARGVMENTVM. Psalmus de Christo precante & faciente semper voluntatem patris/ patre eum mirificante/ vocatione gentium post multiplicatum idololatriæ cultũ/ Christi hæreditate/ reuocatione eius ab inferis/ & incorrupti corporis resumptiõe & sempiterna in dextera diuinæ virtutis/ eius clarificatione. ℂ Conciliatus versu primo.

ℂ Psalmus Dauid. XV.

1 COnserua me dñe quoniã in te speaui/
dixi domino deus meus es tu:
quoniã bonorũ meorum non eges. *
2 Sanctis qui sunt in terra eius:
mirificauit oẽs volũtates meas in illis.
3 Multiplicatæ sunt infirmitates eorum:
postea accelerauerunt.
4 Nõ cõgregabo cõuẽticula eorũ de sãguinib9:
nec memor ero nominũ eorũ p labia mea.
5 D ñs pars hæreditatis meę & calicis mei:
tu es qui restitues michi hęreditatẽ meã.
6 Funes ceciderunt michi in pręclaris:
etenim hæreditas mea pręclara est michi.
7 Benedicã dñm qui michi tribuit intellectũ:
insuper & vsq; ad noctem emendauerunt
me renes mei.
8 Prouidebã dñm ĩ cõspectu meo semper:
quoniã a dextris est michi ne cõmouear.
9 Propter hoc iocundatũ est cor meum/
& exultauit lingua mea:
insuper & caro mea requiescet in spe.
10 Quoniã nõ derelĩques aiam meã ĩ inferno:
neq; dabis sanctũ tuũ videre corruptionẽ.
11 Notas michi feciſti vias vitæ/
adimplebis me lætitia cum vultu tuo:
delectationes in dextera tua vsq; in finem.

ℂ Psalmus Dauidi. XV.

CONserua me DÑE qm̃ speraui in te/ El.
dixi DOMINO DEVS meus es tu: Adonai
quoniã bonũ michi nõ est præter te.
Sanctis qui sunt in terra eius:
mirificauit omnes voluntates meas in eis.
Multiplicatę sunt infirmitates eorum:
postea acceleratierunt.
Nõ cõgregabo cõuẽticula eorũ de sãguinib9:
nec memor ero nominũ eorũ p labia mea.
DÑS pars hæreditatis meę & calicis mei:
tu es qui restitues hæreditatẽ meã michi.
Funes ceciderunt michi in præclaris:
etenim hæreditas mea præclara est michi.
Benedicã DÑM qui tribuit michi intellectũ:
insuper & vsq; ad noctem increpuerunt me
renes mei.
Prouidebã DÑM in conspectu meo semper:
quoniã a dextris est michi ne cõmouear.
Propter hoc lætatũ est cor meũ/
& exultauit lingua mea:
insuper & caro mea requiescet in spe.
Quoniã nõ derelĩques aiam meã in inferno:
nec dabis sanctũ tuũ videre corruptionem.
Notas michi feciſti vias vitæ/
adimplebis me lætitia cum vultu tuo:
delectationes in dextera tua vsq; in finem.

ARGVMENTVM. Psalmus/ oratio pij populi persecutionibus & afflictionibus pressi faciẽ dei & Christi eius videre desyderantis. ℂ Conciliatus versu vndecimo & quartodecimo.

ℂ Psalmus Dauid. XVI.

1 EXaudi domine iustitiam meam:
intende deprecationi meæ.
2 Auribus percipe orationem meam:
non in labijs dolosis.
3 A vultu tuo iudiciũ meum prodeat:
oculi mei videant æquitatem.
4 Probasti cor meũ & visitasti nocte:
igne me examiasti & nõ est iuẽta ĩ me ĩiqtas
5 Vt non loquatur os meũ opera hominũ:
propter verba labiorũ tuorum ego custodiui vias duras.
6 Ad perficiẽdos gressus meos in semitis tuis:
vt non moueantur vestigia mea.
7 Ego clamaui quoniã exaudisti me deus:
iclina aurẽ tuã michi & exaudi verba mea.
8 Mirifica misericordias tuas:
qui saluos facis sperantes in te.
9 A resistẽtib9 dexterę tuæ custodi me dñe:
vt pupillam oculi.

ℂ Oratio dauidi. XVI.

EXaudi DOMINE iustitiam meam:
intende deprecationem meam.
Auribus percipe orationem meam:
non in labijs dolosis.
De vultu tuo iudiciũ meũ prodeat:
oculi tui videant æquitates.
Probasti cor meũ & visitasti nocte:
igne me examiasti & nõ ẽ iuẽta ĩ me iiqtas.
Vt non loquatur os meũ opera hominũ:
propter verba labiorũ tuorũ ego custodiui vias duras.
Perfice gressus meos in semitis tuis:
vt non moueantur vestigia mea.
Ego clamaui qm̃ exaudisti me DEVS: El.
iclina aurẽ tuã michi & exaudi verba mea.
Mirifica misericordias tuas:
qui saluos facis sperantes in te.
A resistentibus dexteræ tuæ custodi me:
vt pupillam oculi.

CONCIL.	VET.	
Sub vmbra alarũ tuarũ protege me: a facie impiorũ qui me afflixerũt.	In tegmine alarũ tuarũ protege me: a facie impiorũ qui me afflixerũt.	10
Inimici mei animã meã circundederunt/ adipe ſuo concluſerunt: os eorũ locutũ eſt ſuperbiã.	Inimici mei animã meã circũdederunt/ * adipem ſuũ concluſerunt: os eorũ locutũ eſt ſuperbiam.	11
Proiciẽtes me nũc circũdederunt me: oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terrã.	Proiſcientes me nunc circũdederunt me: oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram.	12
Suſceperũt me ſicut leo paratus ad prædã: & ſicut catulus leonis habitans in abditis.	Suſceperũt me ſicut leo paratus ad prædam: & ſicut catulus leonis habitãs in occultis.	13
Exurge DN̄E prẽueni eos & ſupplãta eos/ eripe animã meã ab impio framea tua: ab inimicis manus tuæ.	*Exurge dñe prẽueni eos & ſubuerte eos/ * erue animã meã ab impiis: frameã tuã ab inimicis manus tuæ.	14
DN̄E a paucis de fra diuide eos ī vita eorũ: de abſcõditis tuis adiplet9 eſt vẽter eorũ.	Dñe pdẽs de terra diſpartire eos ī vita eorũ: & de abſcõditis tuis adiplet9 eſt vẽter eorũ	15
Saturati ſunt filiis: & dimiſerũt reliquias ſuas paruulis ſuis.	Saturati ſunt porcina: & reliquerunt reliquias paruulis ſuis.	16
Ego aũt in iuſtitia apparebo cõſpectui tuo: ſatiabor cũ apparuerit gloria tua.	Ego aũt ī tua iuſtitia apparebo ī cõſpectu tuo ſatiabor dũ manifeſtabitur gloria tua.	17

ARGVMENTVM. Pſalmus de Chriſto dño ſecũdũ infirmitatẽ carnis aſſũptę opẽ a patre et tota diuinitate poſcẽte/ſignis in paſſione/ereptione eius ab vniuerſis malis/ aſſũpta fortitudine ad debellandos oẽs aduerſarios eius & cõtra de indeficiẽti miſeratione in ſeruos eius. ¶ Cõciliat9 verſu nono/quĩtodecimo/viceſimotertio/viceſimoſexto/viceſimonono/quadrageſimoquarto/quadrageſimoquinto & quinquageſimoquarto. ¶ Et aduerte triceſimoquĩto verſu interpretes vocabulũ SVR vertiſſe deũ/Hieronymũ aũt fortẽ. Sed verſu quĩquageſimo tã Hieronymus q̃ interpretes verterunt deũ. ¶ Quinquageſimoquinto verſu non ꝓ primo & typico ſed pro ſecundo & vero Dauid/de quo Hieremias. ſeruient domino deo ſuo & Dauid regi ſuo quem ſuſcitabo eis. Et Ezechiel. non erunt vltra duæ gentes nec diuidentur amplius in duo regna/neq; polluentur vltra in idolis ſuis. & ero eis deus & ſeruus meus Dauid rex ſuper eos & paſtor vnus erit omniũ eorum.

¶ Seruo domini Dauidi. XVII.	¶ Pſalmus dauid. XVII.	
DIligã te DOMINE fortitudo mea: DOMINVS firmamẽtũ meum et refugiũ meũ & liberator meus.	DIligã te domine fortitudo mea: dominus firmamentum meum & refugiũ meũ & liberator meus.	1
El. DEVS meus adiutor meus: & ſperabo in eũ.	Deus meus adiutor meus: & ſperabo in eum.	2
Protector meus & cornu ſalutis meæ: & ſuſceptor meus.	Protector meus & cornu ſalutis meæ: & redemptor meus.	3
Laudans inuocabo DOMINVM: & ab inimicis meis ſaluus ero.	Laudans inuocabo dominũ: & ab inimicis meis ſaluus ero.	4
Circũdederunt me dolores mortis: & torrentes iniquitatis cõturbauerũt me.	Circũdederunt me dolores mortis: & torrentes iniquitatis cõturbauerũt me.	5
Dolores inferni circũdederunt me: prẽoccupauerunt me laquei mortis.	Dolores inferni circũdederunt me: præuenerunt me laquei mortis.	6
In tribulatione mea inuocaui DOMINVM: & ad DEVM meum clamaui.	Et in preſſura mea inuocaui dominum: & ad deum meum clamaui.	7
Eloha. Et exaudiuit de tẽplo ſãcto ſuo vocẽ meã: & clamor meus in conſpectu eius introiuit in aures eius.	Et exaudiuit de tẽplo ſancto ſuo vocẽ meã: & clamor meus in conſpectu eius introiuit in aures eius.	8
Commota eſt & contremuit terra/ fũdamẽta mõtiũ cõturbata ſũt & cõmota ſũt: quoniam iratus eſt.	Et cõmota eſt & cõtremuit terra/ et fũdamẽta mõtiũ cõturbata ſũt et cõmota ſũt * quoniam iratus eſt.	9
Aſcendit fumus in ira eius/ & ignis a facie eius exarſit: carbones ſuccenſi ſunt ab eo.	Aſcendit fumus in ira eius/ & ignis a facie eius exardeſcit: carbones ſuccenſi ſunt ab eo.	10
Inclinauit cœlos et deſcendit: et caligo ſub pedibus eius.	Et inclinauit cœlos et deſcendit: et caligo ſub pedibus eius.	11
Et aſcẽdit ſuper cherubim et volauit:	Et aſcendit ſuper cherubim et volauit:	12

volauit ſuper pennas ventorũ.
13 Et poſuit tenebras latibulũ ſuũ ĩ circuitu eĩ9: tabernaculũ eius tenebroſa aqua ĩ nubibus aeris.
14 Prę fulgore ĩ cõſpctũ eĩ9 nubes ſpĩ9 trãſierũt grãdo & carbones ignis.
15 Et intonuit de cœlo dominus/ & altiſſimus dedit vocẽ ſuã:
16 Et emiſit ſagittas ſuas & diſperſit eos: & coruſcatiões mltiplicauit & cõtbauit eos
17 Et apparuerunt fontes aquarũ: & reuelata ſunt fundamenta orbis terrarũ.
18 Ab increpatione tua domine: ab inſpiratione ſpiritus iræ tuæ.
19 Miſit e ſũmo & accepit me: & aſſumpſit me de multitudine aquarũ.
20 Eruit me de inimicis meis fortiſſimis/ et ab ijs qui oderunt me: quoniã confortati ſunt ſuper me.
21 Præuenerunt me in die afflictionis meæ: & factus eſt dñs firmamentũ meũ.
22 Et eduxit me in latitudinẽ: eruit me quoniã voluit me.
23 Et retribuet michi dñs ſcdm iuſtitiã meã: & ſecundũ puritatem manuum mearũ retribuet michi.
24 Quia cuſtodiui vias domini: nec impie geſſi a deo meo.
25 Qm̃ oia iudicia eĩ9 ĩ cõſpectu meo ſũt ſẽp: & iuſtitias eius nõ reppuli a me.
26 Et ero immaculatus cũ eo: et obſeruabo me ab iniquitate mea.
27 Et retribuet michi dñs ſecũdũ iuſtitiã meã: et ſecundũ puritatem manuum mearum in conſpectu oculorum eius.
28 Cum ſancto ſanctus eris: et cum viro innocente innocens eris.
29 Et cũ electo electus eris: et cũ peruerſo peruerſus eris.
30 Quoniã tu populũ humilẽ ſaluũ facies: et oculos ſuperborũ humiliabis.
31 Qm̃ tu illuminabis lucernã meã domine: deus meus illumina tenebras meas.
32 Quoniã a te eruar a tentatione: et in deo meo tranſgrediar murũ.
33 Deus meus imaculata via eius/ eloquia domini igne examinata: protector eſt omniũ ſperantiũ in ſe.
34 Quoniã quis deus præter dominũ: aut quid deus præter deum noſtrum?
35 Deus qui præcinxit me virtute: et poſuit immaculatã viam meam.
36 Qui perfecit pedes meos tanq̃ cerui: et ſuper excelſa ſtatuet me.
37 Qui docet manus meas ad prælium: et poſuiſti vt arcũ æreum brachia mea.

volauit ſuper pennas ventorum.
Et poſuit tenebras latibulũ ſuũ ĩ circuitu eĩ9: tabernaculum eius tenebroſa aqua in nubibus aeris.
Præ fulgore ĩ cõſpectu eĩ9 nubes tranſierunt: grando & carbones ignis.
Et intonuit de cœlo DOMINVS/ & ALTISSIMVS dedit vocem ſuam: Elion.
* grandinẽ & carbones ignis.
Et miſit ſagittas ſuas & diſſipauit eos: fulgura multiplicauit & cõturbauit eos.
Et apparuerunt fontes aquarum: & reuelata ſunt fundamenta orbis terrarũ.
Ab increpatione tua DOMINE: ab inſpiratione ſpiritus iræ tuæ.
Miſit de ſummo & accepit me: & aſſumpſit me de aquis multis.
Eripuit me de inimicis meis fortiſſimis/ et ab ijs qui oderunt me: quoniam confortati ſunt ſuper me.
Præuenerunt me in die afflictionis meæ: & factꝰ eſt DOMINVS ꝓtector meus.
Et eduxit me in latitudinẽ: ſaluum me fecit quoniã voluit me.
* Et retribuit michi DN̄S ſecũdũ iuſtitiã meã: & ſecundũ puritatẽ manuum mearum retribuit michi.
Quia cuſtodiui vias DOMINI: nec impie geſſi a DEO meo. Eloha.
Qm̃ oia iudicia eius in cõſpectu meo: et iuſtitias eius non reppuli a me.
* Et fui immaculatus cum eo: et obſeruaui me ab iniquitate mea.
Et retribuit michi DN̄S ſecũdũ iuſtitiã meã: et ſecũdum puritatem manuum mearum in conſpectu oculorum eius.
Cum ſancto ſanctus eris: et cum viro innocente innocens eris.
* Et cum electo eliges:
* et cũ peruerſo peruertes.
Quoniã tu populũ humilẽ ſaluũ facies: et oculos ſuperborũ humiliabis.
Qm̃ tu illuminas lucernã meã DOMINE: DEVS meus illumina tenebras meas. Eloha.
Quoniã in te eripiar a tentatione: et in DEO meo tranſgrediar murum. Eloha.
DEVS meus impolluta via eius/ eloquia DOMINI igne examinata: El.
protector eſt omnium ſperantium in ſe.
Qm̃ quis DEVS præter DOMINVM: Elohim
aut quis DEVS præter DEVM noſtrum? Sur Elohe
DEVS qui præcinxit me virtute: El.
et poſuit immaculatã viam meam.
Qui perfecit pedes meos tanq̃ ceruorum:
* et ſuper excelſa ſtatuit me.
Qui docet manus meas ad prælium: et poſuiſti vt arcum æreum brachia mea.

CONCIL.	VET.	
Et dediſti michi protectionē ſalutis tuæ: et dextera tua ſuſcepit me.	Et dediſti michi protectionē ſalutis tuæ: & dextera tua ſuſcepit me.	38
— Et diſciplina tua correxit me in finē: ◆◆ & diſciplina tua ipſa me docebit.	Et diſciplina tua me direxit in finem: & diſciplina tua ipſa me docebit	39
Dilataſti greſſus meos ſubtus me: & non ſunt infirmata veſtigia mea.	Dilataſti greſſus meos ſubter me: & non ſunt infirmata veſtigia mea.	40
Perſequar inimicos meos & cōphēdā illos: & nō conuertar donec deficiant.	Perſequar inimicos meos & cōphēdā illos: & nō cōuertar donec deficiant.	41
Confringam illos nec poterunt ſtare: cadent ſubtus pedes meos.	Confringā illos nec poterunt ſtare: cadent ſubtus pedes meos.	42
Et præcinxiſti me virtute ad bellum: & ſupplātaſti inſurgētes in me ſubtus me.	Et præcinxiſti me virtute ad bellū: ſupplātaſti inſurgentes in me ſubter me.	43
Et inimicorū meorū dediſti michi dorſū: et odientes me diſperdidiſti.	* Et inimicos meos dediſti michi dorſum: & odio habentes me diſperdidiſti.	44
Clamabūt nec erit q ſaluos faciat ad DN̄M nec exaudiet eos.	* Clamauerūt nec erat q ſaluos faceret ad dñm: nec exaudiuit eos.	45
Et cōminuā eos vt puluerē ante faciē vēti: vt lutū platearū delebo eos.	Et cōminuā illos vt puluerē ante faciē venti: vt lutum platearū delebo eos.	46
Eripies me de contradictionibus populi: conſtitues me in caput gentiū.	Erues me de cōtradictionibus populi: conſtitues me in caput gentium.	47
Populus quē non cognoui ſeruiuit michi: in auditu auris obediuit michi.	Populus quē non cognoui ſeruiuit michi: in auditu auris obediuit michi.	48
Filij alieni mentiti ſunt michi/ filij alieni inueterati ſunt: & claudicauerunt a ſemitis ſuis.	Filij alieni mentiti ſunt michi/ filij alieni inueterauerunt: & claudicauerunt a ſemitis ſuis.	49
Sur. Elohe. EL. Viuit DOMINVS & bñdictus DEVS meꝰ: & exaltetur DEVS ſalutis meæ.	Viuit dominus & benedictus deus meus: & exaltetur deus ſalutis meæ.	50
DEVS qui das vindictas michi/ & ſubdis populos ſub me: liberator meus de inimicis meis iracūdis.	Deus qui das vindictas michi/ & ſubdis populos ſub me: liberator meꝰ de inimicis meis iracundis.	51
Et ab inſurgentibus in me exaltabis me: a viro iniquo eripies me.	Ab inſurgentibus in me exaltabis me: a viro iniquo eripies me.	52
Propterea cōfitebor tibi ī natiōibus DN̄E: & nomini tuo pſalmū dicā.	Propterea confitebor tibi in gētibus dñe: & nomini tuo pſallā.	53
Meſiah. Magnificāti ſalutes regis eius/ et faciēti mīam CHRISTO ſuo Dauid: & ſemini eius vſq; in ſæculū.	* Magnificans ſalutes regis ipſius/ & faciēs miſericordiā Chriſto ſuo Dauid: & ſemini eius vſq; in ſæculum.	54

ARGVMENTVM. Pſalmꝰ/de cœleſti manifeſtatione aduentus Chriſti domini per angelos & ſtellam/noua lege/annunciatione eius per vniuerſam terrā/apoſtolis/cōuerſatione Chriſti in terris/aſcenſione/de diuini ignis & ſpiritus ſancti diffuſione/ nouæ legis puritate/ eius obſeruatione & præmiatione. ℂCōcilliatꝰ verſu tertio.

ℂPſalmus Dauidi. XVIII.	ℂPſalmus Dauid. XVIII.	
El. Coeli enarrant gloriam DEI: & opa manuū eiꝰ ānūciat firmamētū.	Coeli enarrant gloriā dei: & opa manuū eiꝰ annūciat firmamētū.	1
Dies diei eructat verbū: & nox nocti indicat ſcientiam.	Dies diei eructat verbum: & nox nocti annunciat ſcientiam.	2
Non ſunt loquelæ neq; ſermones: a quibus non audiantur voces eorum.	Non ſunt loquelę neq; ſermones: * quorum non audiantur voces eorum.	3
In omnem terram exiuit ſonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorum.	In omnem terram exiuit ſonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorum.	4
In ſole poſuit tabernaculum ſuum: & ipſe tanq̄ ſpōſus ꝓcedēs de thalamo ſuo.	In ſole poſuit tabernaculum ſuum: et ipſe tanq̄ ſpōſus ꝓcedēs de thalamo ſuo.	5
Exultauit vt gigas ad currendā viam: a ſummo cœlo egreſſio eius.	Exultauit vt gigas ad currendam viam: a ſummo cœlo egreſſio eius.	6
Et occurſus eius vſq; ad ſummum eius: nec eſt qui ſe abſcondat a calore eius.	Et occurſus eius vſq; ad ſummum eius: nec eſt qui ſe abſcondat a calore eius.	7
Lex DOMINI ītmaculata cōuertens aīas:	Lex domini immaculata conuertēs animas:	8

testionũ dñi fidele sapiẽtiã pstãs paruulis.
9 Iustitiæ dñi rectę lætificãtes corda:
pceptũ domini lucidũ illuminãs oculos.
10 Timor dñi casṫ permanẽs in sęculũ sęculi:
iudicia dñi vera iustificata in idipsum.
11 Desyderabilia sup aurũ et lapidẽ pciosũ mltũ
& dulciora super mel & fauũ.
12 Etenim seruus tuus custodit ea:
in custodiendo illa retributio multa.
13 Delicta quis intelligit?
ab occultis meis mũda me domine:
& ab alienis parce seruo tuo.
14 Si mei nõ fuerit dñati/tunc imaculatus ero:
& emũdabor a delicto magno.
15 Et erunt vt cõplaceãt eloquia oris mei:
& meditatio cordis mei i cõspectu tuo sẽp.
16 Domine adiutor meus:
& redemptor meus.

testionũ DN̄I fidele sapiẽtiã pstãs puulis.
Iustitię DOMINI rectę lętificantes corda:
præceptũ DN̄I lucidũ illuminãs oculos.
Timor DNI ſãctus permanet i sęculũ sæculi:
iudicia DN̄I vera iustificata i semetipsa.
Desyderabilia sup aurũ & lapidẽ pcioſũ mltũ
& dulciora super mel et fauum.
Etenim seruus tuus custodit ea:
in custodiendis illis retributio multa.
Delicta quis intelligit?
ab occultis meis munda me:
& ab alienis parce seruo tuo.
Si mei non fuerint dñati/tunc imaculatꝰ ero:
& emũdabor a delicto maximo.
Et erunt vt cõplaceãt eloquia oris mei:
& meditatio cordis mei in cõspectu tuo sẽp
DOMINE adiutor meus:
& redemptor meus.

ARGVMENTVM. Psalmus/optatio qꝫ Christo cuncta forent prospera/ qꝫ a deo omnes petitiones eius exaudirentur/& tandẽ eius inuocatio. ℂ Conciliatus versu decimo. Et aduerte illic vocabulo MELECH regem significante additam particulam HA nichil argumento eſt se regem obliqui esse casus/& ideo dicendum esse regem. nã & in principio psalmorũ sic additur vocabulo IS id est vir/& dicitur HAIS & exponitur vir. Et Paulus etiam Hebræus manifeste ostendit non esse articulum obliqui.

ℂ Psalmus Dauid. XIX.
1 Exaudiat te dñs in die tribulationis:
protegat te nomen dei Iacob.
2 Mittat tibi auxiliũ de sancto:
& de sion tueatur te.
3 Memor sit omnis sacrificij tui:
& holocaustum tuum pingue fiat.
4 Tribuat tibi secundũ cor tuum:
& omne consiliũ tuum cõpleat.
5 Exultabimus in salutari tuo:
et in noie dñi dei nostri magnificabimur.
6 Impleat dominus omnes petitiones tuas:
nunc cognoui quoniam saluum fecit dominus Christum suum.
7 Exaudiet illum de cœlo sancto suo:
in potentatibus salus dexteræ eius.
8 Hi in curribus et hi in equis:
nos autẽ i noie dñi dei nostri exultabim9.
9 Ipsi obligati sunt et ceciderunt:
nos vero surreximus et erecti sumus.
10 Domine saluũ fac regem:
et exaudi nos in die qua iuocauerim9 te.

ℂ Psalmus Dauidi. XIX.
Exaudiat te DN̄S in die tribulationis:
protegat te nomen dei Iacob.
Mittat tibi auxilium de sancto: Elohe.
& de sion tueatur te.
Memor sit omnis sacrificij tui:
& holocaustũ tuum pingue fiat.
Tribuat tibi secundum cor tuum:
et omne consilium tuũ confirmet.
Lętabimur in SALVTARI tuo: Iesua.
et in noie DEI nostri magnificabimur. Elohe.
Impleat DN̄S omnes petitiones tuas:
nunc cognoui quoniam saluum fecit DOMINVS CHRISTVM suum. Mesiah:
Exaudiet illum de cœlo sancto suo:
in potentatibus salus dexterę eius.
Hi in curribus et hi in equis:
nos aũt in noie DN̄I DEI nostri inuocabim9.
Ipsi obligati sunt et ceciderunt: Elohe.
nos autem surreximus et erecti sumus.
∗ DOMINE saluum fac/ rex exaudi nos:
in die qua inuocauerimus te.

ARGVMENTVM. Psalmus de exauditione Christi/ et benedictione eius et gloria in annorũ æternitate/benedictionis ab eo consecutione/et aduersariorũ eius confusione.

ℂ Psalmus Dauid. XX.
1 Domine in virtute tua lætabitur rex:
et super salutare tuum exultabit vehementer.
2 Desyderium animæ eius dediſti ei:
& volũtate labiorũ eius non fraudaſti eũ.
3 Qm̃ pueniſti eũ in bn̄dictiõibus dulcedinis:
posuiſti i capite ei9 coronã de lapide pcioso
4 Vitã petijt et dediſti ei:

ℂ Psalmus Dauidi. XX.
DOMINE in virtute tua lętabitur rex:
et sup SALVTARE tuũ exultabit vehementer. Iesua.
Desyderium cordis eius tribuiſti ei:
voluntate labiorũ eius non fraudaſti eum.
Qm̃ pueniſti eũ in benedictiõib9 dulcedinis:
posuiſti i capite ei9 coronã de lapide pcioso
Vitam petijt a te et tribuiſti ei:

CONCIL.	VET.	
lõgitudinẽ dierũ ĩ ſcl'm & ĩ ſæculũ ſęculi.	lõgitudinẽ dierũ ĩ ſęculũ & in ſęculũ ſęculi.	
Ieſua. Magna eſt gloria eius ĩ SALVTARI tuo:	Magna eſt gloria eius in ſalute tua:	5
gloriã & magnũ decorẽ impones ſup eũ.	gloriã & magnũ decorẽ impones ſuper eũ.	6
Q̃m dabis eũ in benedictionẽ ĩ ſæculũ ſeculi:	Q̃m dabis ei benedictionẽ in ſæculũ ſæculi:	
lætificabis eũ in gaudio cũ vultu tuo.	lętificabis eũ in gaudio cũ vultu tuo.	7
Quoniam rex ſperat in DOMINO:	Quoniam rex ſperat in domino:	
Elion. & in mia ALTISSIMI nõ cõmouebitur.	& in altiſſimi miſericordia nõ cõmouebit.	8
Inueniatur manus tua oĩbus inimicis tuis:	Inueniatur manus tua oĩbus inimicis tuis:	
dextera tua inueniat oẽs qui te oderunt.	dextera tua inueniat omnes qui te oderũt.	9
Pones eos vt clibanũ ignis ĩ tpe vult9 tui/	Pones eos vt clibanũ ignis ĩ tẽpore vult9 tui/	
DOMINVS in ira ſua conturbabit eos:	dominus in ira ſua conturbabit eos:	
& deuorabit eos ignis.	& deuorabit eos ignis.	10
Fructũ eorũ de terra perdes:	Fructum illorum de terra perdes:	
& ſemẽ eorũ a filijs hominum.	& ſemen eorum a filijs hominum.	11
Quoniam declinauerunt in te mala:	Quoniam declinauerũt in te mala:	
cogitauerũt cõſilia q̃ nõ potuerũt ſtabilire.	cogitauerũt cõſiliũ qđ nõ potuerũt ſtabilire	12
Quoniã pones eos dorſum:	Quoniam pones eos dorſum:	
in reliquijs tuis prẽparabis vultum eorũ.	in reliquijs tuis præparabis vultũ eorum.	13
Exaltare DOMINE in virtute tua:	Exaltare domine in virtute tua:	
cãtabimus & pſallemus virtutes tuas.	cantabimus et pſallemus virtutes tuas.	

ARGVMENTVM. Pſalmus/oratio domini ad patrem & diuinitatem in paſſione myſteria paſſionis continens/exhortatio ad laudẽ diuinorũ/de cibo vitã æternã prẽſtante pauperib9 in memoriã paſſionis eius ordinato/vero cultu dei per vniuerſũ orbẽ recipiendo/& noua iuſtitię lege & nouo populo. ℂCõciliatus verſu primo/ ſecundo & triceſimotertio. ℂDomin9 in fine pſalmi obelo iugulari debet etiam in tralatione hebraica Hieronymi.

ℂPſalmus Dauidi. XXI.	ℂ Pſalmus Dauid. XXI.	
El.El. DEꝰ meꝰ DEꝰ meꝰ — reſpice ĩ me ••*	DEus deus meus reſpice in me/	1
quare me dereliquiſti/	quare me dereliquiſti/	
lõge a ſalute mea verba delictorum	longe a ſalute mea verba delictorum	
meorum.	meorum.	
Eloha. DEVS meꝰ clamabo p diẽ et nõ exaudies:	Deꝰ meꝰ clamabo ad te p diẽ et nõ exaudies	2
& noctem & non ad inſipientiam michi.	* & nocte et nõ ad inſipiẽtiam michi.	
Tu autem in ſancto habitas:	Tu autem in ſancto habitas:	3
laus Iſrael.	laus iſrael.	
In te ſperauerunt patres noſtri:	In te ſperauerunt patres noſtri:	4
ſperauerunt et liberaſti eos.	ſperauerunt & liberaſti eos.	
Ad te clamauerunt et ſalui facti ſunt:	Ad te clamauerunt et ſalui facti ſunt:	5
in te ſperauerunt et non ſunt confuſi.	in te ſperauerunt et non ſunt confuſi.	
Ego autem ſum vermis et non homo:	Ego autem ſum vermis & non homo:	6
opprobrium hominũ & abiectio plebis.	opprobrium hominũ et abiectio plebis.	
Omnes videntes me deriſerunt me:	Omnes qui conſpiciebãt me ſubſãnabãt me:	7
locuti ſunt labijs & mouerunt caput.	locuti ſunt labijs et mouerunt caput.	
Sperauit in DOMINO eripiat eum:	Sperauit in domino eruat eum:	8
ſaluũ faciat eum quoniam vult eum.	ſaluum faciat eum quoniam vult eum.	
Q̃m tu es q̃ extraxiſti me de vẽtre ſpes mea:	Q̃m tu es q̃ extraxiſti me de vẽtre ſpes mea:	9
ab vberibus matris meæ in te proiectus	ab vberibus matris meæ in te confirmatus	
ſum ex vtero.	ſum ex vtero.	
El. De vẽtre matris meæ DEVS meꝰ es tu:	De ventre matris meæ deus meus es tu:	10
ne diſceſſeris a me.	ne diſceſſeris a me.	
Quoniam tribulatio proxima eſt:	Quoniam tribulatio iuxta eſt:	11
quoniam non eſt qui adiuuet.	quia non eſt qui adiuuet.	
Circũdederunt me vituli multi:	Circundederunt me vituli multi:	12
tauri pingues obſederunt me.	tauri pingues obſederunt me.	
Aperuerunt ſuper me os ſuum:	Aperuerunt in me os ſuum:	13
ſicut leo rapiens et rugiens.	ſicut leo rapiens et rugiens.	
Sicut aqua effuſus ſum:	Sicut aqua effuſus ſum:	14
& diſperſa ſunt omnia oſſa mea.	diſperſa ſunt omnia oſſa mea.	

15 Factū est cor meū sicut cęra liquescens:
in medio ventris mei.
16 Exaruit velut testa virtus mea/
& lingua mea adhæsit faucibus meis:
& in puluerē mortis deduxisti me.
17 Quoniā circundederunt me canes multi:
concilīū malignantiū circundedit me.
18 Foderunt manus meas & pedes meos:
dinumerauerunt omnia ossa mea.
19 Ipsi vero cōsyderauerūt & cōspexerūt me/
diuiserunt sibi vestimenta mea:
& super vestē meā miserunt sortē.
20 Tu aūt dñe ne lōge facias auxiliū tuū a me:
ad defensionē meā conspice.
21 Erue a framea animā meā:
& de manu canis vnicam meā.
22 Saluum me fac de ore leonis:
& a cornibus vnicorniū humilitatē meā.
23 Narrabo nomē tuū fratribus meis:
in medio ecclesiæ cantabo te.
24 Qui timetis dominū laudate eū:
vniuersum semen Iacob magnificate eū.
25 Timeat eū ōne semen Israel:
quoniā non spreuit neq; despexit
deprecationē pauperis.
26 Neq; auertit faciē suā a me:
& cū clamarē ad eum exaudiuit me.
27 Apud te laus mea in ecclesia magna:
confitebor tibi corā timentibus eū.
28 Edēt pauperes & saturabūtur/
et laudabūt dominū qui requirunt eū:
viuent corda eorū in sæculū sęculi.
29 Cōmemorabuntur & conuertentur ad dñm:
vniuersi fines terrę.
30 Et adorabunt in conspectu eius:
vniuersæ patrię gentium.
31 Quoniā domini est regnū:
& ipse dominabitur gentium.
32 Māducauerūt et adorauerūt oēs diuites trę:
in cōspectu eius procident vniuersi
qui descendunt in terram.
33 Et anima mea ipsi viuet:
& semen meū seruiet ipsi.
34 Annūciabitur domino generatio ventura/
& annunciabunt cœli iustitiā eius:
populo qui nascetur quem fecit dominus.

Factū est cor meū tanq̄ cęra liquescēs:
in medio ventris mei.
Aruit tanq̄ testa virtus mea/
& lingua mea adhæsit faucibus meis:
& in puluerē mortis deduxisti me.
Quoniā circundederūt me canes multi:
concilīū malignantiū obsedit me.
Foderunt manus meas & pedes meos:
dinumerauerunt ōnia ossa mea.
Ipsi vero cōsyderauerūt & inspexerunt me/
diuiserunt sibi vestimenta mea:
& super vestē meā miserunt sortē.
Tu aūt DN̄E ne elōgaueris auxiliū tuū a me:
ad defensionē meā conspice.
Erue a framea — deus .. animā meam:
& de manu canis vnicā meam.
Salua me ex ore leonis:
& a cornibus vnicorniū humilitatē meā.
Narrabo nomen tuū fratribus meis:
in medio ecclesiæ laudabo te.
Qui timetis DOMINVM laudate eum:
vniuersum semen Iaacob glorificate eū.
Timeat eū omne semen Israel:
quoniam non spreuit neq; despexit
deprecationē pauperis.
Nec auertit faciē suam a me:
& cum clamarē ad eū exaudiuit me.
Apud te laus mea in ecclesia magna:
vota mea reddam in cōspectu timentiū eū.
Edent pauperes & saturabuntur/
& laudabūt DOMINVM qui requirunt eū:
viuent corda eorum in sęculū sæculi.
Reminiscentur & conuertentur ad DN̄M:
vniuersi fines terræ.
Et adorabunt in conspectu eius:
vniuersæ familiæ gentium.
Quoniā DOMINI est regnum:
& ipse dominabitur gentium.
Māducauerūt & adorauerūt oēs pīgues terrę:
in conspectu eius cadent omnes
qui descendunt in terram.
* Et anima mea non viuet:
& semen meum seruiet ipsi.
Annunciabitur DOMINO gn̄atio ventura/
& annunciabunt — cœli .. iustitiam eius:
populo qui nascetur quē fecit — dn̄s. ..

ARGVMENTVM. Psalmus/recognitio beneficiorum Christi & trini dei/qq; hęc beneficia misericordiam & vitā largiuntur ęternam.

℣ Psalmus Dauid. XXII.

1 Dn̄s pascit me et nichil michi deerit:
in loco pascuæ ibi me collocauit.
2 Super aquā refectionis educauit me:
animā meam conuertit.
3 Deduxit me super semitas iustitię:
propter nomē suum.
4 Nā et si ābulauero in medio vmbrę mortis:
nō timebo mala quoniā tu mecū es.

℣ Psalmus Dauidi. XXII.

Dn̄S regit me & nichil michi deerit:
in loco pascuæ ibi me collocauit.
Super aquā refectionis educauit me:
animā meā conuertit.
Deduxit me super semitas iustitiæ:
propter nomē suum.
Nā & si ambulauero i medio vmbrę mortis:
non timebo mala quoniā tu mecum es.

CONCIL.	VET:	
Virga tua & baculus tuus: ipsa me consolata sunt.	Virga tua & baculus tuus: ipsa me consolata sunt.	5
Parasti in conspectu meo mensã: aduersus eos qui tribulant me.	Parasti in conspectu meo mensam: aduersus eos qui tribulant me.	6
Impinguasti in oleo caput meum: & calix meus inebrians q̃ præclarus est!	Impinguasti in oleo caput meũ: & poculũ meũ inebrians q̃ præclarũ est!	7
Et misericordia tua subsequetur me: õnibus diebus vitæ meæ.	Et misericordia tua subsequetur me: õnibus diebus vitæ meæ.	8
Et vt inhabitem in domo DOMINI: in longitudinẽ dierũ.	Vt inhabitẽ in domo domini: in longitudinẽ dierũ.	9

ARGVMENTVM. Psalm9 /de fundamento salutis terrenorũ in baptismalibus vndis/ & de mysterio ascensionis Christi domini regis glorię & dñi exercituũ ad dexterã patris. ¶ Aduerte sexto versu, solũ in hebræo haberi PHANIICA Iaacob faciẽ tuã Iacob. vbi intellige faciẽ illã nõ eã qua Iaacob ipse videatur sed eã quã Iaacob vidit cum dixit: vidi dominũ facie ad faciẽ & salua facta est anima mea. quod vt apertius innuerent verterũt faciẽ dei Iacob etsi hic expresse nomen dei non habeatur qui psalmo 19 versu primo Elohe: psalmo 131 versu secundo et quinto nomine ABIR exprimitur.

¶ Psalmus Dauidi. XXIII.	¶ Psalmus Dauid. XXIII.	
DOMINI est terra & plenitudo eius: orbis terrarũ et vniũsi q habitãt i eo.	Domini est terra et plenitudo eius: orbis terrarũ & vniuersi q habitãt i ea.	1 2
Quia ipse super maria fundauit eũ: & super flumina pręparauit eũ.	Ipse super maria fundauit eã: & super flumina præparauit eam.	3
Quis ascendet in montẽ DOMINI: aut quis stabit in loco sancto eius?	Quis ascendet in montẽ domini: aut quis stabit in loco sancto eius?	4
Innocens manibus & mundo corde/ qui non accepit in vano animã suã: nec iurauit in dolo proximo suo.	Innocens manibus & mundo corde/ qui non accepit in vano animã suã: & non iurauit proximo suo in dolo.	5
Hic accipiet benedictionẽ a DOMINO: & misericordiã a DEO salutari suo.	Hic accipiet benedictionẽ a domino: & misericordiã a deo salutari suo.	6
Hæc est generatio quærentiũ eũ: quærentiũ faciẽ dei Iacob. Selah.	Hęc est generatio quęrentiũ dominũ: quærentiũ faciẽ dei Iacob.	7
Attollite portas principes vestras/ & eleuamini portę ęternales: et introibit rex gloriæ	Tollite portas principes vestras/ & eleuamini portæ æternales: & introibit rex glorię.	8
Quis est iste rex glorię? DOMINVS fortis et potens: DOMINVS potens in pręlio.	Quis est iste rex glorię? dominus fortis et potens: dominus potens in pręlio.	9
Attollite portas principes vestras/ et eleuamini portę ęternales: et introibit rex glorię.	Tollite portas principes vestras/ et eleuamini portę æternales: et introibit rex glorię.	10
Quis est iste rex glorię? DN̄S VIRTVTVM ipse est rex glorię.	Quis est iste rex glorię? dominus virtutũ ipse est rex glorię.	

Sebaoth. ARGVMENTVM. Oratio fidelium benignã dei naturã agnoscentiũ et in aduersis opẽ eius poscentium. ¶ Conciliatus versu sexto/octauo/duodecimo et vicesimosecundo.

¶ Psalmus Dauidi. XXIIII.	¶ Psalmus Dauid. XXIIII.	
AD te DOMINE leuaui animã meã: DEVS me9 in te cõfido nõ erubescã.	AD te domine leuaui animã meã: deus meus in te confido nõ erubescã.	1 2
Eloha. Neq; irrideant me inimici mei: etenim vniuersi qui sustinẽt te nõ cõfũdẽtur.	Neq; irrideant me inimici mei: etenim vniuersi qui te expectãt nõ cõfũdent.	3
Confundantur õnes iniqua agentes: superuacue.	Confundantur inique agentes: vana.	4
Vias tuas DOMINE demonstra michi: et semitas tuas edoce me.	Vias tuas domine notas fac michi: et semitas tuas edoce me.	5
Dirige me in veritate tua et doce me: quia tu es DEVS saluator meus/ Elohe. et te sustinui tota die.	Dirige me in veritate tua et doce me: quoniã tu es deus salutaris meus/ et te sustinui tota die.	6
Reminiscere miserationũ tuarũ DOMINE:	Reminiscere miserationũ tuarũ domine:	

& quia misericordiæ tuæ a sæculo sunt. * & misericordiarũ tuarum quia a sæculo sũt.
7 D elicta iuuentutis meæ & ignorantiæ meæ: D elicta iuuentutis meæ:
ne memineris. & ignorantias meas ne memineris.
8 S ecũdũ miam tuam memor mei esto deus: * S ecundũ misericordiã tuã memento mei tu:
propter bonitatem tuã domine. propter bonitatem tuam DOMINE.
9 D ulcis & rectus dominus: D ulcis & rectus DOMINVS:
propter hoc legẽ statuit deliquẽtib9 in via. propter hoc legẽ dabit delinquẽtibus i via.
10 D iriget mites in iudicio: D iriget mansuetos in iudicio:
docebit mansuetos vias suas. docebit mites vias suas.
11 V niuersę vię domini misericordia & veritas: V niuersæ viæ DN̄I misericordia & veritas:
requirẽtib9 testamẽtũ eius et testimonia ei9. requirẽtib9 testamẽtũ ei9 & testimonia ei9.
12 P ropter nomen tuum domine * P ropter nomen tuum DOMINE
propiciaberis peccato meo: propiciare peccato meo:
multum est enim. multum est enim.
13 Q uis est homo qui timeat dominũ? Q uis est homo qui timet DOMINVM?
legem statuit ei in via quã elegit. legem statuit ei in via quam elegit.
14 A nima eius in bonis demorabitur: A nima eius in bonis demorabitur:
& semen eius hereditate possidebit terrã. & semen eius hæreditabit terram.
15 F irmamentũ est dominus timentibus eũ: F irmamentũ est DOMINVS timentibus eũ:
& testamentũ ipsius vt manifestetur illis. & testamentũ ipsius vt manifestetur illis.
16 O culi mei semper ad dominũ: O culi mei semper ad DOMINVM:
quia ipse euellet de laqueo pedes meos. quoniã ipse euellet de laqueo pedes meos.
17 R espice in me & miserere mei: R espice in me & miserere mei:
quoniã vnicus & pauper sum ego. quia vnicus & pauper sum ego.
18 T ribulationes cordis mei multiplicatæ sunt: T ribulationes cordis mei multiplicatæ sunt:
de necessitatibus meis educ me. de necessitatibus meis erue me.
19 V ide humilitatẽ meã et laborem meũ: V ide humilitatem meã & laborem meum:
& remitte omnia peccata mea. et dimitte vniuersa delicta mea.
20 R espice inimicos meos qm̃ multiplicati sũt: R espice inimicos meos qũ multiplicati sunt:
& odio iniquo oderunt me. et odio iniquo oderunt me.
21 C ustodi animam meam et erue me: C ustodi animã meam et erue me:
non confundar quoniã sperauí in te. non erubescam quoniã sperauí in te.
22 I nnocentes et recti adhæserunt michi: * I nnocentes et recti adhærebunt michi:
quoniã sustinui te domine. quia sustinui te.
23 R edime deus Israel: L ibera DEVS Israel: Elohim.
ex oĩbus tribulationibus eius. ex omnibus tribulationibus suis.

ARGVMENTVM. Psalmus/de innocentia Christi domini/eius in mundo conuersatione/ei9 imolatiõe qua per propriũ sãguinẽ semel introiuit in sancta æterna redẽptiõe inuenta/di lectione sanctarũ aiarũ quæ tẽplũ et domus dei sunt/misericordiæ adeptione/et benedictiõe dei trisagij in ecclesijs sanctorũ. ¶ Cõciliatus versu sexto. ¶ Aduerte primo versu iudica me domine: hic in tralatione hebraica Hieronymi habetur deus. Verũ in õnibus psalterijs hebraicis vetustis et manu scriptis quæ tenere potui repperi magnũ nomen dei יהוה. excepto vno quẽ Vuil. Ramundus Mithridates manu sua scripserat in quo hoc in loco scriptum erat El. sed quia psalteriũ illud michi parũ fidele visũ est: malui notare vt in vetustioribus cõperi signo magni noĩs dei. V erisimile tamen est in psalterio Hieronymi aut El aut aliud q̃ tetragrãmaton nomen fuisse si vertit deus: alioqui dominus q̃ deus vertere maluisset.

¶ Psalmus Dauid. XXV. ¶ Psalmus Dauidi. XXV.
1 I Vdica me domine/ I Vdica me DOMINE/
qm̃ ego in innocentia mea ambulaui: qm̃ ego in innocẽtia mea ĩgress9 sum:
& in domino sperans nõ infirmabor. & in DN̄O sperans non infirmabor.
2 P roba me dn̄e & tenta me: P roba me DOMINE et tenta me:
vre renes meos et cor meũ. vre renes meos et cor meũ.
3 Q m̃ misericordia tua ante oculos meos est: Q m̃ misericordia tua ante oculos meos est:
& cõplacui in veritate tua. & cõplacui in veritate tua.
4 N on sedi cũ concilio vanitatis: Non sedi cũ concilio vanitatis:
& cũ iniqua gerentibus non introibo. & cũ iniqua gerentibus non introibo.
5 O dio habui congregationem malignantiũ: Odiui ecclesiam malignantium:

CONCIL.

& cũ impijs non ſedebo.
Lauabo in innocentia manus meas:
& circundabo altare tuũ DOMINE.
Vt audiã vocẽ laudis:
& enarrem vniuerſa mirabilia tua.
DOMINE dilexi decorẽ domus tuę:
& locum habitationis glorię tuæ.
Ne perdas cũ impijs — deus •• aĩam meã:
& cũ viris ſanguinum vitam meam.
In quorum manibus iniquitates ſunt:
dextera eorũ repleta eſt muneribus.
Ego autẽ in innocentia mea ingreſſus ſum:
redime me & miſerere mei.
Pes meus ſtetit in directo:
in eccleſijs benedicãte DOMINE.

ARGVMENTVM. Pſalmus de confidentia & ſecuritate Chriſti/protectione eius a diuinita te/ĩmolatione eius/inſurrectione falſorũ teſtiũ in eũ/certa expectatione æternorũ bonorum in terra viuẽtiũ. ¶ Cõciliat⁹ verſu octauo/nono/decio/vndecimo & duodecimo. ¶ Aduerte decimo verſu in petra. tam Hieronymus q̃ interpretes hic Sur interpretati ſunt petra. quod pſalmo 17 verſu 34 hi deum ille fortem & 50 tam hi q̃ ille deum.

¶ Dauid. XXVI.

DOMINVS illumiatio mea & ſal⁹ mea:
quem timebo?
DOMINVS protector vitę meæ:
a quo trepidabo?
Dum appropiant ſuper me nocentes:
vt edant carnes meas.
Qui tribulant me inimici mei:
ipſi infirmati ſunt & ceciderunt.
Si conſiſtant aduerſum me caſtra:
non timebit cor meũ.
Si exurgat aduerſum me pręliũ:
in hoc ego ſperabo.
Vnam petij a DOMINO hanc requiram:
vt ĩhabitẽ i domo DN̄I oĩb⁹ diebꝫ vitę meę
Vt videã voluptatẽ DOMINI
& viſitem templum eius.
Quoniã abſcondet me in tabernaculo ſuo:
in die malorũ proteget me in abſcondito
tabernaculi ſui.
In petra exaltabit me:
& nunc exaltauit caput meum ſuper
inimicos meos.
Circuibo et immolabo in tabernaculo eius
hoſtiam vociferationis:
cantabo et pſalmũ dicam DOMINO.
Exaudi DN̄E vocẽ meã qua clamo ad te:
miſerere mei & exaudi me.
Tibi dixit cor meũ/exquiſiuit te facies mea:
faciem tuam DOMINE requiram.
Ne auertas faciem tuam a me:
ne declines in ira a ſeruo tuo.
Adiutor meus eſto ne derelinquas me:
Elohe. neq; deſpicias me DEVS ſalutaris meus.
Qm̃ pater me⁹ et mater mea dereliq̃rũt me:
DOMINVS autem aſſumpſit me.
Legem pone michi DOMINI in via tua/

VET.

& cum impijs non ſedebo.
Lauabo inter innocentes manus meas: 6
& circundabo altare tuũ domine.
Vt audiam vocem laudis tuæ: 7
& enarrem vniuerſa mirabilia tua.
Domine dilexi decorem domus tuæ: 8
& locum habitationis gloriæ tuæ.
Ne perdas cum impijs animã meam: 9
& cum viris ſanguinum vitã meam.
In quorũ manibus iniquitates ſunt: 10
dextera eorum repleta eſt muneribus.
Ego autẽ in innocentia mea ambulaui: 11
redime me & miſerere mei.
Pes meus ſtetit in rectitudine: 12
in eccleſijs benedicam te domine.

¶ Pſalmus Dauid. XXVI.

Dominus illuminatio mea & ſalus mea: 1
quem timebo?
Dominus protector vitæ meæ: 2
a quo trepidabo?
Dum appropiant ſuper me nocentes: 3
vt edant carnes meas.
Qui tribulant me inimici mei: 4
ipſi infirmati ſunt et ceciderunt.
Si conſiſtant aduerſum me caſtra: 5
non timebit cor meum.
Si inſurgat in me prælium: 6
in hoc ego ſperabo.
Vnam petij a domino hanc requiram: 7
vt ĩhabitẽ i domo dn̄i oẽs dies vitæ meæ.
Vt contempler delectationem domini: 8
& protegar a templo eius.
Quoniã abſcondit me in tabernaculo ſuo: 9
in die malorum protexit me in abſcondito
tabernaculi ſui.
In petra exaltauit me: 10
et nũc ecce exaltauit caput meum ſuper
inimicos meos.
Circuiui et immolaui in tabernaculo eius 11
hoſtiam iubilationis:
cantabo et pſallam domino.
Exaudi dn̄e vocẽ meam qua clamaui ad te: 12
miſerere mei et exaudi me.
Tibi dixit cor meũ/quæſiui vultum tuum: 13
vultũ tuum domine requiram. 14
Ne auertas vultum tuum a me:
ne declines in ira a ſeruo tuo. 15
Adiutor meus eſto ne derelinquas me:
neq; deſpicias me deus ſalutaris meus. 16
Qm̃ pater me⁹ et mater mea dereliq̃rũt me:
dominus autem aſſumpſit me. 17
Legem michi conſtitue domine in via tua/

& dirige me in semita recta:
propter inimicos meos.
18 Ne tradideris me in animas tribulantiũ me:
quoniã insurrexerunt michi testes iniqui/
& mentita est iniquitas sibi.
19 Credo videre bona domini:
in terra viuentium.
20 Sustine dominũ/viriliter age:
& confortetur cor tuũ & sustine dominũ:

& dirige me in semita recta:
propter inimicos meos.
Ne tradideris me in animas tribulantiũ me:
quoniã insurrexerunt in me testes iniqui/
& mentita est iniquitas sibi.
Credo videre bona DOMINI:
in terra viuentium.
Expecta DOMINVM/viriliter age:
& confortet cor tuũ et sustine DOMINVM.

ARGVMENTVM. Psalm⁹/oratio Christi dñi scd̃z carnis dispẽsationẽ ad patrẽ et trihypostaticã diuinitatẽ/exauditio ei⁹/& depcatio ei⁹ p populo fideli. ¶Cõciliat⁹ versu prio et septio

¶Psalmus Dauid. XXVII.

1 AD te domine clamaui/
deus meus ne sileas a me:
ne quando sileas a me/
& ero similis descendentibus in lacum.
2 Exaudi domine vocem deprecationis meæ
dum oro ad te:
dũ extollo man⁹ meas ad tẽplũ sanctũ tuũ.
3 Ne simul tradas cũ peccatorib⁹ aiam meã:
& cũ operãtibus iniquitatẽ ne perdas me.
4 Cũ ijs qui loquuntur pacẽ cũ proximo suo:
mala autem loquuntur in cordibus eorum.
5 Da illis secundum opera ipsorum:
& secũdũ malignitatem affectionũ ipsorũ.
6 Secundum opera manuum eorum da eis:
redde retributionẽ eorum ipsis.
7 Quoniam non intellexerunt operą domini
& in opera manuum eius:
destrues illos & non ędificabis eos.
8 Benedictus dominus:
quoniã exaudiuit vocẽ deprecatiõis meæ.
9 Dominus adiutor meus et protector meus/
in ipso sperauit cor meum:
et adiutus sum.
10 Et trefloruit caro mea:
et ex voluntate mea confitebor illi.
11 Dominus fortitudo plebis suæ:
et protector salutarium Christi sui est.
12 Saluũ fac populũ tuũ domine
et benedic hæreditati tuę:
et rege illos et extolle illos vsq; in sæculũ.

¶Dauidi. XXVII.

AD te DOMINE clamabo/
DEVS meus ne sileas a me: El.
ne quando taceas a me/
assimiler descendentibus in lacum.
Exaudi DOMINE vocem orationis meę
dum oro ad te:
dũ extollo manus meas ad tẽplũ sãctũ tuũ.
Ne simul tradas me cũ peccatoribus:
& cũ operantibus iniquitatẽ ne perdas me.
Qui loquuntur pacẽ cũ proximo suo:
mala autẽ in cordibus eorum.
Da illis secundum opera eorum:
& secũdũ nequitiã adinuentionũ ipsorum.
Secundũ opera manuum eorũ tribue illis:
redde retributionem eorum ipsis.
Quoniam non intellexerũt opera DOMINI
& opera manuum eius:
destrues illos & non ędificabis eos.
Benedictus DOMINVS:
quoniã exaudiuit vocẽ deprecationis meæ.
DOMINVS adiutor meus et protector me⁹/
et in ipso sperauit cor meum:
et adiutus sum.
Et trefloruit caro mea:
et ex voluntate mea confitebor ei.
DOMINVS fortitudo plebis suæ:
et protector saluationũ CHRISTI sui est. Messiæ.
Saluum fac populum tuũ — domine ••
et benedic hæreditati tuę:
et rege eos et extolle illos vsq; in æternum.

ARGVMENTVM. Psalmus de diuinitate verbi diuini/ et bñdictione trisagiæ beatitudinis quę datur populo eius. ¶Conciliatus versu quinto/sexto/septimo/octauo et nono.

¶Psalmus Dauid. XXVIII.

1 AFferte domino filij dei:
afferte domino filios arietũ.
2 Afferte domino gloriã et honorem/
afferte domino gloriam nomini eius:
adorate dominum in aula sancta eius.
3 Vox domini super aquas/
deus maiestatis intonuit:
dominus super aquas multas.
4 Vox domini in virtute:
vox domini in magnificentia.
5 Vox domini conterens cedros:
& conteret dominus cedros libani.

¶Psalmus Dauidi. XXVIII.

AFferte DOMINO filij DEI: Eloha.
— afferte domino filios arietum. ••
Afferte DOMINO gloriã et honorem/
afferte DOMINO gloriam nomini eius:
adorate DOMINVM in atrio sancto eius.
Vox DOMINI super aquas/
DEVS maiestatis intonuit: El.
DOMINVS super aquas multas.
Vox DOMINI in virtute:
vox DOMINI in magnificentia.
Vox DOMINI confringens cedros:
& confringet DOMINVS cedros libani.

CONCIL.	VET:	
Et cõminuet eas tanq̃ vitulus líbani: & dilectus quẽadmodũ filiꝰ rhinocerotis.	✻ Et cõminuet eas tanq̃ vitulũ líbani: & dilectus ſicut filius vnicornium.	6
Vox DOMINI intercidẽs flãmã ignis/	✻ Vox domini pręcedẽtis flãmã ignis/	7
vox DOMINI concutiens deſertum:	✻ vox domini cõmouẽtis ſolitudinem:	
& cõmouebit DOMINVS deſertũ Cades.	& cõmouebit dominus deſertũ Cades.	8
Vox DOMINI præparans ceruas: & reuelabit condenſa & in templo eius omnes dicent gloriam.	✻ Vox domini perficientis ceruos: & reuelabit ſiluas & in templo eius vnuſquiſq; dicet gloriam.	
DOMINVS diluuiũ inhabitat:	✻ Dominus diluuiũ inhabitat:	9
et ſedebit DOMINVS rex in æternũ.	& ſedebit dñs rex in æternũ.	
DOMINVS virtutẽ populo ſuo dabit:	Dominus virtutẽ populo ſuo dabit:	10
DOMINVS benedicet populo ſuo ĩ pace.	dominus benedicet populo ſuo in pace.	

ARGVMENTVM. Pſalmus/exaltatio diuinitatis a Chriſto domino/ clamor eius/ exaudi-tio/eductio animæ eius ab inferis/exhortatio eius ad diuinas laudes concinnẽdas. de abſen-tatione diuinæ præſentiæ/ turbatione ſequenti/ proprię infirmitatis agnitione & confeſſio-ne/ex humilitate illa præſentiæ illius reuocatione/lætitia ſubſequente/ eruptione in laudẽ & beneficiorũ dei confeſſionẽ. ¶ Cõciliatus verſu decimo. quod ideo factũ eſt quia eo in loco vbi legimus & ad deũ meũ: in hebræo habetur tetragrãmaton. quare æquius viſum eſt vt lega-tur & ad dominum meũ.

¶ Pſalmus cantici/Dauidi. XXIX.	¶ Pſalmus Dauid. XXIX.	
EXaltabo te DÑE qm̃ ſuſcepiſti me: nec delectaſti ĩimicos meos ſuper me.	EXaltabo te dñe quoniã ſuſcepiſti me: nec iocundaſti inimicos meos ſup me.	1
Eloha. DÑE DEVS meꝰ clamaui ad te: & ſanaſti me.	Domine deus meus clamaui ad te: & ſanaſti me.	2
DOMINE eduxiſti ab inferno animã meã: ſaluaſti me a deſcendentibus in lacum.	Dñe reduxiſti ab inferis animã meam: ſaluũ feciſti me a deſcendentibus in lacũ.	3
Pſallite DOMINO ſancti eius: et confitemini memoriæ ſanctitatis eius.	Pſallite domino ſancti eius: & confitemini memorię ſanctitatis eius.	4
Quoniã ira in indignatione eius: & vita in voluntate eius.	Quoniã ira in indignatione eius: & vita in voluntate eius.	5
Ad veſperũ demorabitur fletus: & ad matutinum lętitia.	Veſpere demorabitur fletus eius: & in matutinũ exultatio.	6
Ego autẽ dixi in abundantia mea: nõ mouebor in æternũ.	Ego autẽ dixi in abundantia mea: non mouebor in æternum.	7
DOMINE in voluntate tua: pręſtitiſti decori meo virtutẽ.	Domine in voluntate tua: præſtitiſti decori meo virtutẽ.	8
Auertiſti faciẽ tuã a me: & factus ſum conturbatus.	Auertiſti faciẽ tuã a me: & factus ſum conturbatus.	9
Ad te DOMINE clamabo: & ad DOMINVM deprecabor.	Ad te domine clamabo: & ad deum meũ deprecabor.	10
Quæ vtilitas in ſanguine meo: dũ deſcendero in corruptionem?	✻ Quæ vtilitas in ſanguine meo: dũ deſcendero in corruptionẽ?	11
Nunquid confitebitur tibi puluis: aut annunciabit veritatẽ tuã?	Nunquid confitebitur tibi puluis: aut annunciabit veritatẽ tuã?	12
Audiut DOMINVS & miſertus eſt mei: DOMINVS factus eſt adiutor meus.	Audiuit dominus & miſertus eſt michi: dominus factus eſt adiutor meus.	13
Conuertiſti planctũ meũ in gaudiũ michi: cõciditi ſaccũ meum/ & circũdediſti me lætitia.	Conuertiſti planctũ meũ in gaudiũ michi: concidiſti ſaccum meum/ & præcinxiſti me lætitia.	14
Vt cantet tibi gloria mea & non cõpungar: Eloha. DÑE DEVS meꝰ ĩ ęternũ cõfitebor tibi.	Vt cantet tibi gloria mea et nõ cõpungar: dñe deꝰ meus ĩ æternũ cõfitebor tibi.	15

ARGVMENTVM. Pſalmus/oratio Chriſti dñi q̃ anxia & gemitibus plena fuerit vita eiꝰ/ & derelictus & factus opprobriũ vicinis ſuis/de cõſpiratiõe cõciliatorũ in eũ/ iuocatiõe diuini auxilij/ benignitate dei ĩ iis qui ſãctã ſpẽ habent/ mirificatiõe miſericordię dei ĩ eũ/ exhorta-tiõe ad ſãctam ſpem/ & de deterritione a ſuperbia. ¶ Aduerte tertio verſu/eſto michi in de-um protectorem: hic SVR nomẽ dei habetur. quod & hic Hieronymꝰ vertit lapidẽ. quarto vero proxime ſequẽti verſu Hieronymꝰ idẽ vocabulũ vertit petrã: ſeptuagita κραταίωμα.

quod interpretũ latinorũ vnus dixit fortitudinẽ/ alius firmamẽtũ.

¶ Psalmus Dauid. XXX.

1 IN te dñe speraui nõ cõfũdar ī ęternũ:
& in iustitia tua erue me.
2 Inclina ad me aurem tuã:
accelera vt eximas me.
3 Esto michi in deũ protectorem
& in domũ refugij:
vt saluũ me facias.
4 Quia fortitudo mea et refugiũ meũ es tu:
& propter nomen tuum dux michi eris
& enutries me.
5 Educes me de muscipula ista
quam occultauerunt michi:
quoniã tu es protector meus.
6 In manus tuas cõmendo spiritũ meũ:
redemisti me domine deus veritatis.
7 Odisti obseruantes vanitatẽ:
superuacue.
8 Ego autẽ in domino speraui:
exultabo & iocũdabor in tua misericordia.
9 Quia respexisti humilitatẽ meam:
saluã fecisti de necessitatibus animã meã.
10 Nec conclusisti me in manus inimici:
statuisti in loco spacioso pedes meos.
11 Miserere mei dñe quoniã tribulor/
cõturbatus est in ira oculus meus:
anima mea & venter meus.
12 Quoniã defecit in dolore vita mea:
& anni mei in gemitibus.
13 Infirmatus est in paupertate vigor meus:
& ossa mea conturbata sunt.
14 Super omnes inimicos meos
factus sũ opprobriũ et vicinis meis nimiũ:
& timor notis meis.
15 Qui videbãt me foras fugiebãt a me:
oblitus sum tanq̃ mortuus a corde.
16 Factꝰ sum tanq̃ vas perditũ:
quoniã audiui vituperationem multorũ
accolentiũ in circuitu.
17 Dũ congregarẽtur ipsi simul aduersũ me:
vt acciperẽt aiam meã conciliati sunt.
18 Ego autẽ in te speraui domine:
dixi tu es deꝰ meꝰ/ ī mãibꝰ tuis sortes meę.
19 Erue me de manibus inimicorũ meorũ:
& a persequentibus me.
20 Illustra faciẽ tuã super seruũ tuũ/
saluũ me fac in tua misericordia domine:
non confundar quoniã inuocaui te.
21 Erubescant impij & deducantur in infernũ:
muta efficiantur labia dolosa.
22 Quę loquuntur aduersus iustũ iniquitatẽ:
in superbia et contẽptu.
23 Qꝫ magna multitudo dulcedinis tuę dñe:
quã abscondisti timentibus te.
24 Perfecisti sperantibus in te:
in conspectu filiorũ hominũ.

¶ Psalmus Dauidi. XXX.

IN te DÑE spaui nõ cõfũdar ī æternũ: in iustitia tua libera me.
Inclina ad me aurem tuam:
accelera vt eruas me.
Esto michi in DEVM protectorem & in domum refugij:
vt saluum me facias.
Quoniã fortitudo mea & refugiũ meũ es tu:
& propter nomẽ tuũ deduces me
& enutries me.
Educes me de laqueo hoc
quem absconderunt michi:
quoniã tu es protector meus.
In manꝰ tuas — dñe ‥ cõmẽdo spũm meũ:
redemisti me DÑE DEVS veritatis.
Odisti obseruantes vanitates:
superuacue.
Ego autẽ in DOMINO speraui:
exultabo et lætabor in misericordia tua.
Quoniam tu respexisti humilitatẽ meã:
saluasti de necessitatibus animã meã.
Nec conclusisti me in manibus inimici:
statuisti in loco spacioso pedes meos.
Miserere mei DOMINE quoniã tribulor/
conturbatus est in ira oculus meus:
anima mea & venter meus.
Quoniã defecit in dolore vita mea:
& anni mei in gemitibus.
Infirmata est in paupertate virtus mea:
& ossa mea conturbata sunt.
Super omnes inimicos meos
factus sũ opprobriũ vicinis meis valde:
& timor notis meis.
* Qui videbant me foris/ fugiebant a me:
obliuioni datus sum tanq̃ mortuꝰ a corde.
Factus sum tanq̃ vas perditum:
quoniã audiui vituperationẽ multorũ
cõmorantiũ in circuitu.
In eo dũ cõuenirẽt simul aduersum me:
accipere aiam meã conciliati sunt.
Ego autẽ in te speraui DOMINE:
dixi DEꝰ meꝰ es tu/ ī mãibꝰ tuis sortes meę. Eloha.
Eripe me de manu inimicorũ meorum:
& a persequentibus me.
Illustra faciem tuã super seruũ tuum/
saluũ me fac in misericordia tua DÑE:
non confundar quoniã inuocaui te.
Erubescãt impij et deducantur in infernum:
muta fiant labia dolosa.
Quæ loquuntur aduersus iustum iniquitatẽ:
in superbia & in abusione.
Qꝫ magna mꝫtitudo dulcedis tuę — dñe ‥
quã abscondisti timentibus te.
Perfecisti eis qui sperant in te:
in conspectu filiorũ hominũ.

Sur.

El.

CONCIL.	VET.	
Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ: a conturbatione hominũ.	Abſcondes eos in abſcondito vultus tui: a conturbatione hominum.	25
Proteges eos in tabernaculo tuo: a contradictione linguarũ.	Proteges eos in tabernaculo tuo: a contradictione linguarũ.	26
Bñdict9 DÑS qñ mirificauit mia3 ſuã michi: in ciuitate munita.	Bñdict9 dñs qñ mirificauit miſericordiã ſuã: in ciuitate circunſtantiæ.	27
Ego autẽ dixi in exceſſu mentis meę: proiectus ſum a facie oculorũ tuorũ.	Ego autẽ dixi in extaſi mea: proiectus ſum a facie oculorũ tuorum.	28
Ideo exaudiſti vocẽ orationis meę: dum clamarem ad te.	Ideo exaudiſti vocẽ orationis meæ: dum clamarem ad te.	29
Diligite DOMINVM oẽs ſancti eius/ quoniã veritatem requiret DOMINVS: & retribuet abũdãter faciẽtibus ſuperbiã.	Diligite dominum omnes ſancti eius/ quoniam veritatem requiret dominus: & retribuet ijs qui abundãter facitũt ſupbiã.	30
Viriliter agite & confortetur cor veſtrũ: omnes qui ſperatis in DOMINO.	Viriliter agite et cõfortetur cor veſtrum: omnes qui ſperatis in domino.	31

ARGVMENTVM. Pſalm9/oratio pœnitentis. ꝙ clamet ad dominum/ ꝙ confiteatur iniuſtitiam/ ꝙ ſancti pro pœnitente oportune intercedant ad dominum. ꝙ ſolus deus ſit qui eum conſoletur & eruat/ qui intellectum ad mãdatorum obſeruãtiã præſtat. qui eum intellectum non habet beſtie ſimilẽ eſſe. dehortatio a malo ob flagellorum multitudinem/ & hortatio ad bonum ob dei miſericordiã adiuuantẽ & ſanctorum gloriam et exultationem.

¶Eruditio Dauidi. XXXI.	¶Pſalmus Dauid. XXXI.	
Beati quorum remiſſæ ſunt iiquitates: & quorum tecta ſunt peccata.	Beati quorum remiſſę ſunt iniquitates: & quorum tecta ſunt peccata.	1
Beat9 vir cui nõ iputauit DÑS pctm: nec eſt in ſpiritu eius dolus.	Beat9 vir cui nõ imputauit dñs pctm: nec eſt in ore eius dolus.	2
Quoniam tacui inueterauerunt oſſa mea: dum clamarẽ tota die.	Quoniam tacui inueterauerunt oſſa mea: acclamando tota die.	3
Qm̃ die ac nocte grauata ẽ ſup me man9 tua: cõuerſus ſũ i erũna mea dũ cõfigit ſpina.	Qm̃ die ac nocte grauata ẽ ſup me man9 tua: cõuerſus ſũ i erũna mea dũ cõfigeret ſpina.	4
Delictum meum cognitum tibi feci: et iniuſtitiam meam non abſcondi.	Peccatum meum cognoui: & iniuſtitiam meam non operui.	5
Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam DOMINO: & tu remiſiſti ipietatẽ peccati mei. Selah	Dixi pronunciabo aduerſum me iniuſtitias meas domino: & tu remiſiſti impietatẽ cordis mei.	6
Pro hac orabit ad te omnis ſanctus: in tempore oportuno.	Pro hac orabit ad te omnis ſanctus: in tempore oportuno.	7
Veruntamen in diluuio aquarum multarũ: ad eum non approximabunt.	Veruntamen in diluuio aquarũ multarum: ad eum non approximabunt.	8
Tu es refugium meum a tribulatione quæ circundedit me: exultatio mea erue me a circũdãtib9 me.	Tu michi es refugium meum a preſſura quæ circundedit me: exultatio mea redime me a circũdãtib9 me.	9
Intellectum tibi dabo/ & inſtruam te in via hac qua gradieris: firmabo ſuper te oculos meos.	Intellectum tibi dabo/ & ſtatuam te in via hac qua gradieris: obfirmabo ſuper te oculos meos.	10
Nolite fieri ſicut equus et mulus: quibus non eſt intellectus.	Nolite eſſe ſicut equus et mulus: quibus non eſt intellectus.	11
In camo et freno maxillas eorũ conſtringe: qui non approximant ad te.	In freno et camo maxillas eorum conſtringe: qui non approximant ad te.	12
Multa flagella peccatoris: ſperantẽ autẽ in DÑO mia circundabit.	Multa flagella peccatoris: ſperantẽ aũt i domino mia circundabit.	13
Lętamini in DOMINO et exultate iuſti: et gloriamini omnes recti corde.	Lætamini in domino & exultate iuſti: et gloriamini omnes recti corde.	14

ARGVMENTVM. Pſalmus de exultatione iuſtorum in domino/ diuina eorum laudatione ex vtroq; teſtamento/ exuberante miſericordia dei in terris/ de verbo/ de ſpiritu ſancto et domino qui verbum gignit & a cuius ore ſpiritus procedit. de timore illi debito/ ꝙ ſolo verbo condidit omnia/ ꝙ gubernet omnia/ ꝙ omnia videat/ ꝙ eius prouidentiã nichil fugiat. ꝙ animas ſingillatim infundit et creat/ ꝙ nichil terrenum ſed ſola miſericordię eius expectatio

saluat. ¶Conciliatus versu vndecimo/quintodecimo/et septimodecimo.

¶Psalmus Dauid. XXXII.

1 EXultate iusti in domino:
rectos decet laudatio.
2 Confitemini domino in cithara:
in psalterio decachordo psallite ei.
3 Cantate ei canticum nouum:
bene cantate ei in iubilatione.
4 Quia rectus est sermo domini:
& omnia opera eius in fide.
5 Diligit misericordiã & iudicium:
misericordia domini plena ẽ terra.
6 Verbo domini cœli firmati sunt:
& spiritu oris eius omnis virtus eorum.
7 Congregans sicut in vtrem aquas maris:
ponens in thesauris abyssos.
8 Timeat dominum omnis terra:
ab ipso enim commoueantur vniuersa.
9 Quoniam ipse dixit et facta sunt:
ipse mandauit & creata sunt.
10 Dominus dissipat consilia gentium/
reprobat autẽ cogitationes populorum:
& reprobat consilia principum.
11 Consilium autem domini manet in æternũ:
cogitatiões cordis ei9 in sæcula sæculorũ. *
12 Beata gens cuius est dñs deus eorum:
populus quẽ elegit dñs in hęreditatẽ sibi.
13 De cœlo respexit dominus:
vidit omnes filios hominum.
14 De præparato habitaculo suo:
respexit super omnes qui inhabitant terrã.
15 Qui finxit singillatim corda eorum:
qui intelligit omnia opera eorum.
16 Non saluus fit rex in multitudine virtutis:
nec gigas salu9 erit i mlt̃itudĩe virtutis sue.
17 Mendax equus ad salutem:
i abũdãtia aũt virtutis sue nõ erit salu9.
18 Ecce oculi domini super metuentes eum:
sperantes super misericordia eius.
19 Vt eruat a morte animas eorum:
et alat eos in fame.
20 Anima nostra patiens erit domino:
quoniam adiutor & protector noster est.
21 Quia in ipso lætabitur cornu nostrum:
& in nomine sancto eius sperabimus.
22 Fiat misericordia tua domine super nos:
sicut speraumus in te.

¶Psalmus. XXXII.

EXultate iusti in DOMINO:
rectos decet collaudatio.
Confitemini DOMINO in cithara:
in psalterio decẽ chordarum psallite illi.
Cantate ei canticum nouum:
bene psallite ei in vociferatione.
Quia rectum est verbum DOMINI:
& omnia opera eius in fide.
Diligit misericordiam & iudicium:
misericordia DOMINI plena est terra.
Verbo DOMINI cœli firmati sunt:
& spiritu oris eius omnis virtus eorum.
Congregans sicut in vtre aquas maris:
ponens in thesauris abyssos.
Timeat DOMINVM omnis terra:
ab eo aũt cõmoueãt oẽs inhabitantes orbẽ.
Quoniam ipse dixit & facta sunt:
ipse mandauit et creata sunt.
DOMINVS dissipat consilia gentium/
reprobat autem cogitationes populorum:
& reprobat consilia principum. ••
Cõsiliũ autẽ DOMINI in æternum manet:
cogitationes cordis ei9 ĩ gñatiõe et gñatiõe
Beata gẽs cuius est DOMINVS DEVS ei9: Eloha.
populus quẽ elegit in hæreditatem sibi.
De cœlo respexit DOMINVS:
vidit omnes filios hominum.
De præparato habitaculo suo:
respexit super omnes qui habitant terram.
* Qui finxit singillatim corda eorum:
qui intelligit omnia opera eorum.
Non saluatur rex per multam virtutem:
& gigas nõ saluabit ĩ mlt̃itudĩe virtutis sue.
Fallax equus ad salutem:
* i abũdãtia aũt virtutis suæ nõ saluabit.
Ecce oculi DOMINI super metuẽtes eum:
& in eis qui sperant super misericordia eius.
Vt eruat a morte animas eorum:
& alat eos in fame.
Anima nostra sustinet DOMINVM:
quoniam adiutor & protector noster est.
Quia in eo lætabitur cornu nostrum:
& in nomine sancto eius sperauimus.
Fiat misericordia tua DN̄E super nos:
quẽadmodum sperauimus in te.

ARGVMENTVM. De iugi a Christo diuinitatis benedictione et laude/aliorũ ad consimilẽ laudem inuitatione/eius paupertate/angelica protectione eorum qui timent deum. q̃ timor domini verę sunt diuitiæ: et opes terrenę/indigentię. de doctrina diuini timoris/ de tribulatione et humilitate spiritus/q̃ iustus multas tribulationes perpessurus erat & a dño liberãdus/et q̃ nõ erat os cõminuẽdũ ex eo. q̃ mors peccatorũ pessima/et eorũ qui iustũ oderũt. q̃ iustorũ aias i vitã dñs redimet ęternã. ¶Conciliatus versu vndeuicesimo et vicesimo.

¶Psalmus Dauid. XXXIII.

1 BEnedicam dominum in õni tẽpore:
semper laus eius in ore meo.
2 In domino laudabitur anima mea:

¶Psalmus Dauidi. XXXIII.

BEnedicam DN̄M in omni tempore:
semper laus eius in ore meo.
In DOMINO laudabitur aia mea:

CONCIL.	VET.	
audiant mansueti & lætentur.	audiant mansueti & lætentur.	
Magnificate DOMINVM mecum: & exaltemus nomen eius in idipsum.	Magnificate dominũ mecum: & exaltemus nomen eius in idipsũ.	3
Exquisiui DOMINVM & exaudiuit me: & ex oĩb9 tribulatiõib9 meis eripuit me.	Inquisiui dominũ et exaudiuit me: & ex oĩbus tribulatiõibus meis eripuit me.	4
Accedite ad eũ & illuminamini: & facies vestrę non confundentur.	Accedite ad eũ & illuminamini: & vultus vestri non erubescent.	5
Iste pauper clamauit & dñs exaudiuit eũ: & de oĩb9 tribulatiõib9 ei9 saluauit eũ.	Iste inops clamauit et dñs exaudiuit eũ: & ex oĩbus tribulatiõib9 ei9 saluũ fecit eũ.	6
Irruet angelus dñi in circuitũ timẽtiũ eũ: et eripiet eos.	* Immittit angelus dñi in circuitu timẽtiũ eũ: & eruet eos.	7
Gustate & videte quoniã suauis est dñs: beatus vir qui sperat in eo.	Gustate & videte quoniam suauis est dñs: beatus vir qui sperat in eum.	8
Timete DOMINVM omnes sancti eius: quoniam non est inopia timentibus eũ.	Timete dominũ omnes sancti eius: quia nichil deest timentibus eum.	9
Diuites egerunt & esurierunt: inquirẽtes aũt dñm nõ minuẽt oĩ bono	Diuites egerunt & esurierunt: inquirentes aũt dñm non minuent oĩ bono.	10
Venite filij audite me: timorem DOMINI docebo vos.	Venite filij audite me: timorẽ domini docebo vos.	11
Quis est homo qui vult vitam: diligit dies videre bonos?	Quis est homo qui vult vitã: & diligit dies videre bonos?	12
Prohibe linguã tuã a malo: & labia tua ne loquantur dolũ.	Contine linguã tuã a malo: & labia tua ne loquantur dolũ.	13
Diuerte a malo & fac bonũ: inquire pacẽ et persequere eam.	Declina a malo & fac bonũ: quære pacẽ et sequere eam.	14
Oculi DOMINI super iustos: & aures eius in preces eorũ.	Oculi domini super iustos: & aures eius ad preces eorum.	15
Vultus aũt dñi super facientes mala: vt perdat de terra memoriam eorũ.	Vultus autẽ domini super facientes mala: vt perdat de terra memoriã eorũ.	16
Clamauerũt iusti & dñs exaudiuit eos: & ex oĩb9 tribulatiõib9 eorũ liberauit eos.	Clamauerunt iusti & dñs exaudiuit eos: et ex oĩbus tribulatiõibus eorũ eruit eos:	17
Iuxta est dñs ijs qui tribulato sunt corde: & humiles spiritu saluabit.	Iuxta est dñs ijs qui obtriuerunt cor: & humiles spiritu saluos faciet.	18
Multæ tribulationes iusti: & de oĩbus his liberauit eũ DOMINVS.	* Multę tribulationes iustorũ: * & de oĩbus his eruet eos.	19
Custodit dñs omnia ossa eius: vnũ ex eis non cõteretur.	* Custodit dominus omnia ossa eorum: * vnũ ex ijs non conteretur.	20
Mors peccatorum pessima: & qui oderunt iustũ delinquẽt.	Mors peccatorũ pessima: & qui oderunt iustũ delinquent.	21
Redimet dñs animas seruorum suorum: & non delinquent õnes qui sperãt in eo.	Redimet enim dñs aĩas seruorũ suorũ: & non delinquent oẽs qui sperant in eo.	22

ARGVMENTVM. Psalmus/inuocatio diuinæ opis a Christo in aduersarios eius/ de machinationibus & occultis dolis ad perdendũ eũ. de falsis testibus in eũ/ de pœnitentia/ ieunio/ humiliatione et oratione eius pro ijs qui ei molestias intulere et qui eũ mortali insectati sũt odio. resũptio inuocationis diuinę opis & executionis iustitiæ in aduersarios eius/ & imprecatio diuinæ consolationis & lætitiæ ijs qui optabant tranquillitatẽ eius. ¶ Cõciliatus versu sexto/ septimo/ nono/ duodecimo/ septimodecimo/ vndeuicesimo/ vicesimotertio/ vicesimoquarto/ vicesimoseptimo/ duodetricesimo. ¶ Aduerte septimũdecimũ versum ex greco conciliatũ vbi per datiuũ dicitur ὡς πλησίον ὡς ἀδελφῶ ἡμετέρο alloqui ex annotatione adiecta præpositione ad/ fuisset conciliandus/ sed absq; prępositione per datiuũ/ nichilo est deterior sensus. Interiectio vah vah versus 24 & 28 apud Hebręos dicit HEAH HEAH interpretes vero he in v conuertunt.

¶ Psalmus Dauidi. XXXIIII.	¶ Psalmus Dauid. XXXIIII.	
Iudica DOMINE nocentes me: expugna impugnantes me.	Iudica domine nocentes me: expugna impugnantes me.	1
Apprehende arma et scutum: & exurge in adiutorium michi.	Apprehende arma et scutum: & exurge in adiutorium michi.	2

VET.	CONCIL.	
3 Effunde frameã & conclude aduerſus eos qui me perſequuntur: dic animæ meæ ſalus tua ego ſum.	Effunde frameã et conclude aduerſus eos qui perſequuntur me: dic animæ meæ ſalus tua ego ſum.	
4 Confundantur & reuereantur: requirentes animã meã.	Confundantur & reuereantur: quærentes animam meã.	
5 Auertantur retrorſum et confundantur: qui cogitant michi mala.	Auertantur retrorſum & confundantur: cogitantes michi mala.	
6 Fiant tanq̃ puluis ante faciẽ venti: & angelus domini tribulans eos.	Fiant tanq̃ puluis ante faciem venti: * & angelus DOMINI coarctet eos.	
7 Fiant viæ eorũ tenebræ & lubricũ: & angelus domini perſequens eos.	Fiant viæ illorũ tenebræ & lubricũ: * & angelus DOMINI perſequatur eos.	
8 Quoniam gratis abſconderunt michi muſcipulam corruptionis ſuæ: vano exprobrauerunt animã meam.	Quoniam gratis abſconderunt michi interitum laqueí ſui: ſuperuacue exprobrauerunt animã meam.	
9 Veniat illis muſcipula quã ignorãt/ & captio quã occultauerũt cõpl̃ẽdat illos: & in muſcipula incidant in ipſa.	Veniat illi laqueus quem ignorat/ & captio quã abſcõdit apl̃ẽdat eum: * & in laqueũ cadat in ipſum.	
10 Anima autẽ mea exultabit in domino: delectabitur ſuper ſalutare eius.	Anima autẽ mea exultabit in DOMINO: & delectabitur ſuper SALVTARI ſuo.	Ieſua.
11 Omnia oſſa mea dicent: domine quis ſimilis tui?	Omnia oſſa mea dicent: DOMINE quis ſimilis tui?	
12 Eripiens inopem de manu fortioris eius: egenũ & pauperẽ a diripientibus eum.	* Eripiens inopem de manu fortiorum: egenũ & pauperẽ a diripientibus eum.	
13 Inſurgentes teſtes iniqui: quæ ignorabã interrogabãt me.	Surgentes teſtes iniqui: quæ ignorabã interrogabãt me.	
14 Retribuebant michi mala pro bonis: & ſterilitatẽ animæ meæ.	Retribuebãt michi mala pro bonis: ſterilitatem animæ meæ.	
15 Ego autẽ cũ michi moleſti eſſent: induebam me cilicio.	Ego autem cum michi moleſti eſſent: induebar cilicio.	
16 Et humiliabã in ieiunio animam meã: & oratio mea in ſinu meo conuertetur.	Humiliabã in ieiunio animã meã: et oratio mea in ſinu meo conuertetur.	
17 Sicut proximum/quaſi fratrem noſtrum ſic complacebam: tanq̃ lugens et cõtriſtatus ita humiliabar.	* Quaſi proximo et quaſi fratri meo ſic complacebam: quaſi lugens et contriſtatus ſic humiliabar.	
18 Et aduerſũ me lętati ſũt et cõuenerũt i vnũ: cõgregata ſũt i me flagella et ignorauerũt.	Et aduerſũ me lætati ſunt et conuenerunt: cõgregata ſunt ſup me flagella et ignorauí.	
19 Tẽtauerũt me ſubſãnauerũt me ſubſãnatiõe: ſtriduerunt in me dentibus ſuis.	* Diſſipauerunt me nec cõpũcti tentauerũt me/ ſubſannauerunt me ſubſannatione: frenduerunt ſuper me dentibus ſuis.	
20 Domine quando reſpicies/ reſtitue animã meã ab aſtutijs eorum: a leonibus vnicam meam.	DOMINE quando reſpicies/ reſtitue animam meã a malignitate eorum: a leonibus vnicam meam.	
21 Confitebor tibi domine in eccleſia magna: in populo graui laudabo te.	Confitebor tibi in eccleſia magna: in populo graui laudabo te.	
22 Nõ iſultẽt michi qui aduerſãt michi iniquẽ: qui oderunt me gratis annuentes oculis.	Nõ ſupgaudeãt michi q aduerſãt michi iſque qui oderunt me gratis et annuũt oculis.	
23 Quoniã michi quidẽ pacifice loquebãtur: et inſuper iram doloſe cogitabant.	* Quoniã michi non pacifice loquebantur: et i iracũdia terrę loq̃ntes/ dolos cogitabãt.	
24 Et dilatauerunt in me os ſuum: dixerunt euge euge viderunt oculi noſtri.	Et dilatauerunt ſuper me os ſuum: * dixerunt vah vah viderunt oculi noſtri.	
25 Vidiſti domine ne ſileas: domine ne diſcedas a me.	Vidiſti DOMINE ne ſileas: DOMINE ne diſcedas a me.	Adonai.
26 Exurge & intende iudicio meo deus meus: et dominus meus in cauſam meam.	Exurge et intende iudicio meo DEVS meꝰ: et DOMINVS meus in cauſam meam.	Eloha. Adonai.
27 Iudica me domine ſecundũ iuſtitiã meã: et non inſultent in me inimici mei.	* Iudica me ſcd̃ꝫ iuſtitiã meã DN̄E DEꝰ meꝰ: et non ſupergaudeant michi.	Eloha.
28 Nõ dicãt i cordibꝰ ſuis euge euge aię noſtrę	* Nõ dicãt in cordibus ſuis vah vah aię noſtrę:	

CONCIL.	VET.	
nec dicãt deuorabimus eum.	nec dicant absorbuimus eum.	29
Erubescant & reuereantur simul: qui gratulantur malis meis.	Erubescant & reuereantur simul: qui gratulantur malis meis.	
Induantur confusione & reuerentia: qui maligna loquuntur super me.	Induantur confusione & verecundia: qui maligna loquuntur aduersum me.	30
Exultent & lætentur qui volunt iustitiã meã:	Exultent et lętentur qui volũt iustitiã meam:	31
ה & dicãt semper magnificetur DOMINVS qui volunt pacem serui eius.	& dicant semper magnificetur dominus/ qui volunt pacem serui eius.	
Et lingua mea meditabitur iustitiam tuam: tota die laudem tuã.	Et lingua mea meditabitur iustitiã tuam: tota die laudem tuam.	32

ARGVMENTVM. Psalmꝰ/q̄ iniustus excutiat iugũ timoris dei/de magna misericordia & iustitia dei/& de inscrutabili profunditate iudiciorũ eius/q̄ torrens voluptatis q̄ fons vitæ indeficientis & lumẽ quo omne videtur lumen apudeũ est. imprecatio misericordiæ pro fide illuminatis.& appreçatio superbiæ a qua omnis spiritualis ruina cœpta est.

	¶Ad victoriam/Dauidi. XXXV.	¶Psalmus Dauid. XXXV.	
Elohim.	Dixit iniustus vt deliquat in semetipso: non est timor DEI ante oculos eius.	Dixit iniustus vt deliquat in semetipso: non est timor dei ante oculos eius.	1
	Quoniã dolose egit in cõspectu eius: vt inueniatur iniquitas eius ad odium.	Quoniã dolose egit in conspectu eiꝰ: vt inueniret iniquitatẽ suam et odisset.	2
	Verba oris eius iniquitas & dolus: noluit intelligere vt bene ageret.	Verba oris eius iniquitas & dolus: noluit intelligere vt bene ageret.	3
	Iniquitatẽ meditatus est in cubili suo/ astitit omni viæ non bonæ: malitiã autẽ non odiuit.	Iniquitatem meditatus est in cubili suo/ astitit omni viæ non bonæ: malitiam autem non odio habuit.	4
ה	DOMINE in cœlo misericordia tua;	Domine in cœlo misericordia tua:	5
	& veritas tua vsq; ad nubes.	& veritas tua vsq; ad nubes.	6
El	Iustitia tua sicut montes DEI: iudicia tua abyssus multa.	Iustitia tua sicut montes dei: iudicia tua sicut abyssus multa.	7
ה	Homines & iumenta saluabis DOMINE:	Homines & iumenta saluos facies domine:	
Elohim.	quẽadmodũ multiplicasti miam tuã DEVS.	sicut multiplicata est misericordia tua deꝰ.	8
	Filij autẽ hominũ: in tegmine alarũ tuarũ sperabunt.	Filij autẽ hominum: sub tegmine alarum tuarum sperabunt.	9
	Inebriabuntur ab vbertate domus tuę: & torrente voluptatis tuæ potabis eos.	Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ: & torrente voluptatis tuæ potabis eos.	10
	Quoniã apud te est fons vitæ: & in lumine tuo videbimus lumen.	Quoniam apud te est fons vitæ: & in lumine tuo videbimus lumen.	11
	Prætende misericordiam tuã scientibus te: & iustitiam tuam ijs qui recto sunt corde.	Prætende misericordiã tuã scientibus te: & iustitiam tuã ijs qui recto sunt corde.	12
	Non veniat michi pes superbiæ: & manus peccatoris non moueat me.	Non veniat michi pes superbiæ: & manus peccatorum non moueat me.	
	Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem: expulsi sunt nec potuerunt stare.	Ibi ceciderunt oẽs qui operantur iniquitatẽ: expulsi sunt nec potuerunt stare.	13

ARGVMENTVM. Psalmus/instructio spiritualis quid agendũ & a quibus abstinẽdũ/q̄ piorũ & mansuetorum hæreditas est regnũ cœlorum in æterna diuinæ pacis tranquillitate/impiorũ autẽ & immitiũ exteriores tenebræ vbi erit fletus et stridor dentiũ/& de nouissimis iustorum & iniustorũ ad finẽ vsq; psalmi deducitur. ¶Cõcilliaꝰ versu tertio et tricesimosexto:

	¶Dauidi. XXXVI.	¶Psalmus Dauid. XXXVI.	
Aleph.	Noli æmulari in malignantibus: neq; zelaueris facientes iniquitatem.	Noli æmulari in malignantibus: neq; æmuleris facientes iniquitatem.	1
	Quoniã tanq̄ fœnũ velociter arescẽt: quẽadmodũ olera herbarũ cito decident.	Quoniã tanq̄ fœnũ velociter arescẽt: & sicut olera prati cito cadent.	2
Beth. ה	Spera in DNO et fac bonitatẽ et inhabita terrã:	Spera in dño et fac bonitatẽ et inhabita terrã:	3
	& pascere in diuitijs eius.	* & pasceris in diuitijs eius.	
ה	Delectare in DOMINO:	Delectare in domino:	4
	& dabit tibi petitiones cordis tui.	& dabit tibi petitiones cordis tui.	
Gimel ה	Reuela DOMINO viã tuã et spera in eo:	Reuela ad dominum viam tuã et spera in eũ:	5
	& ipse faciet.	& ipse faciet.	

6 Et educet sicut lumen iustitiã tuam/
& iudiciũ tuum sicut meridiem:
subditus esto domino & obsecra eum.
7 Ne subemuleris eũ qui prosperatᷣ in via sua:
in homine faciente iniquitatem.
8 Desine ab ira & derelinque furorẽ:
ne subæmuleris vt maligne facias.
9 Quoniã qui maligne agũt exterminabũtur:
sustinentes autẽ dominũ ipsi hęreditate
possidebunt terram.
10 Et adhuc pusillũ & non erit peccator:
& quæres locum eius & non inuenies.
11 Mansueti autẽ hæreditate possidebũt terrã:
& delectabuntur in multitudine pacis.
12 Obseruabit peccator iustum:
& stridebit super eũ dentibus suis.
13 Dominus autẽ irridebit eum:
quoniã prospicit ꝙ veniet dies eius.
14 Gladiũ eduxerunt peccatores:
intenderunt arcum suum.
15 Vt decipiant inopem et pauperem:
vt trucident rectos corde.
16 Framea eorum intret in corda ipsorum:
& arcus eorum conteratur.
17 Melius est modicum iusto:
super diuitias peccatorũ multas.
18 Quoniã brachia peccatorum conterentur:
confirmat autem iustos dominus.
19 Nouit dominus viã immaculatorũ:
et hæreditas eorũ in æternũ erit.
20 Non confundentur in tempore malo/
& in diebus famis saturabuntur:
quoniã peccatores peribunt.
21 Inimici autẽ domini statim vt glorificabũtur
& exaltabuntur:
deficientes sicut fumus deficient.
22 Fœneratur peccator & non soluit:
iustus autẽ miseretur & commodat.
23 Qñ bñdicẽtes eũ hęreditate possidebũt trã:
maledicentes autem ei disperient.
24 A domino gressus hominis dirigetur:
& viam eius volet.
25 Cum ceciderit iustus non conturbabitur:
quoniã dominus firmat manũ eius.
26 Iuuẽis fui & senui/ & nõ vidi iustũ derelictũ
nec semen eius quærens panem.
27 Tota die miseretur & fœneratur:
& semen illius in benedictione erit.
28 Declina a malo & fac bonum:
& inhabita in sæculũ sæculorum.
29 Quoniã dominus amat iudiciũ et non
derelinquet sanctos suos:
in æternum conseruabuntur.
30 Iniusti autẽ punientur:
& semen impiorũ peribit.
31 Iusti hęreditate possidebunt terram:
et inhabitabunt in sæculũ sęculi super eã.

Et educet quasi lumen iustitiam tuam/
& iudiciũ tuum tanq̃ meridiem:
Subditus esto DOMINO et ora eũ. ק Daleth
Noli ęmulari ī eo qui prosperatur in via sua:
in homine faciente iniustitias.
Desine ab ira & derelinque furorem: He.
noli ęmulari vt malignẽris.
Quoniam qui malignantur exterminabũtur:
sustinẽtes autẽ DOMINVM ipsi hęreditabunt terram. ק
Et adhuc pusillũ & non erit peccator: Vau.
& quæres locum eius & non inuenies.
Mansueti autẽ hæreditabunt terrã:
& delectabuntur in multitudine pacis.
Obseruabit peccator iustum: Zai.
& stridebit super eũ dentibus suis.
DOMINVS autem irridebit eum: Adonai.
quoniam prospicit ꝙ veniet dies eius.
Gladiũ euaginauerunt peccatores: Heth.
intenderunt arcum suum.
Vt decipiant pauperem et inopem:
vt trucident rectos corde.
Gladius eorum intret in corda ipsorum:
& arcus eorum confringatur.
Melius est modicum iusto: Theth.
super diuitias peccatorum multas.
Quoniam brachia peccatorum conterentur:
confirmat autem iustos DOMINVS ק
Nouit DOMINVS dies immaculatorum: ק Ioth.
& hęreditas eorum in æternũ erit.
Non confundentur in tempore malo/
& in diebus famis saturabuntur:
Quia peccatores peribunt. Caph.
Inimici vero DOMINI mox vt honorificati ק
fuerint & exaltati:
deficientes quẽadmodũ fumus deficient.
* Mutuatur peccator & non soluit: Lamed.
iustus autẽ miseretur & tribuit.
Quia benedicẽtes ei hęreditabunt terram:
maledicentes autem ei disperibunt.
A pud DOMINVM gressus hominis dirigeᷣ: ק Mem.
& viam eius volet.
Cum ceciderit non collidetur:
quia DOMINVS supponit manum suam. ק
Iunior fui eteni senui et nõ vidi iustũ derelictũ Nun.
nec semen eius quærens panem.
Tota die miseretur et cõmodat:
& semen illius in benedictione erit.
Declina a malo & fac bonũ: Samech.
& inhabita in sæculũ seculi.
Quia DOMINVS amat iudicium et non ק
derelinquet sanctos suos:
In ęternũ conseruabuntur. Ain.
Iniusti punientur:
et semen impiorum peribit.
Iusti autem hæreditabunt terram:
et inhabitabunt in sæculũ sæculi super eã.

	CONCIL.	VET.	
Phe.	O s iusti meditabitur sapientiã: & lingua eius loquetur iudiciũ.	O s iusti meditabitur sapientiã: et lingua eius loquetur iudiciũ.	32 33
Eloha.	L ex DEI eius in corde ipsius: & non supplantabuntur gressus eius.	L ex dei eius in corde ipsius: & non supplantabuntur gressus eius.	34
Sade.	C onsyderat peccator iustũ: & quærit mortificare eũ.	C onsyderat peccator iustum: & quærit mortificare eũ.	35
☙	DN̄S aũt nõ derelinquet eũ in manib9 ei9: nec dãnabit eũ cum iudicabitur illi.	D ñs aũt nõ dereliquet eũ in manibus eius; nec dãnabit eum cũ iudicabitur illi.	36
Coph. ☙	E xpecta DOMINVM & custodi viã eius/ & exaltabit te vt hæreditate capias terrã: cũ peribunt peccatores videbis.	E xpecta dominũ & custodi viam eius/ & exaltabit te vt hæreditate capias terram: * cũ pereunt peccatores videbis.	37
Res.	V idi impiũ superexaltatũ: & eleuatũ sicut cedros libani. Et transiui et ecce non erat: quæsiui eũ & non est inuentus locus eius.	V idi impiũ superexaltari: & eleuari super cedros libani. Et transiui & ecce non erat: et quæsiui eũ et nõ est inuentus locus eius.	38
Sin.	Custodi innocentiã & vide æquitatẽ: quoniã sunt reliquiæ homini pacifico. Iniusti autem disperibunt: simul reliquię impiorũ interibunt.	Custodi innocẽtiã & vide directionem: quoniã sunt reliquiæ homini pacifico. Iniusti autẽ disperient: in idipsum reliquiæ impiorũ interibunt.	39 40 41
Thau. ☙	S alus autẽ iustorũ a DOMINO: & protector eorũ in tẽpore tribulationis.	S alus autẽ iustorũ a domino: & protector eorũ est in tẽpore tribulationis.	42
☙	Et adiuuabit eos DN̄S & liberabit eos/ & eruet eos a peccatoribus & saluabit eos: quia sperauerunt in eo.	Et adiuuabit eos dominus et eruet eos/ & eximet eos a peccatorib9 & saluabit eos: quia sperauerunt in eo.	

ARGVMENTVM. Psalmus/oratio Christi pro mitigatione irę dei generi humano. Confessio peccatorum pro eodem/quanta pro hominũ satisfactione in hoc mundo dominus passus est/q; vt surdus/vt mutus/vt non habens excusationes tanq̃ ouis ad occisionem ductus est/q; voluntarie se in flagella pro nobis obtulit. noxam nostram vt suam confitetur/multiplicãtur & inualescunt hostes in eum qui peccatum non fecit/opem diuinam implorat/a qua sola eius esse poterat salus. ¶ Concilliatus versu septimodecimo & vicesimosecundo.

	¶ Psalmus Dauidi. XXXVII.	¶ Psalmus Dauid. XXXVII.	
☙	DOMINE ne in furore tuo arguas me: neq; in ira tua corripias me. Quoniã sagittæ tuæ infixæ sũt michi: & confirmasti super me manũ tuã.	DOmine ne in indignatiõe tua arguas me: neq; in ira tua emendes me. Quoniã sagittæ tuę infixę sunt michi: & confirmasti super me manũ tuã.	1 2
	Nõ est sanitas in carne mea a facie iræ tuę: non est pax ossibus meis/ a facie peccatorum meorũ.	Nõ est sanitas in carne mea a vultu irę tuę: non est pax ossibus meis/ a facie peccatorũ meorum.	3
	Qm̃ iiqtates meæ supgressæ sũt caput meũ: & sicut on9 graue grauatę sunt super me.	Qm̃ iniquitates meę sustulerũt caput meum: & sicut fascis grauis grauatę sunt super me.	4
	Putruerunt & corruptę sunt cicatrices meę: a facie insipientię meæ.	Cõputruerũt et putruerũt liuores mei: a facie insipientię meæ.	5
	Miser factus sum & curuatus sũ vsq; in finẽ: tota die contristatus ingrediebar.	Miseriis afflictus & curuatus sũ vsq; in finẽ: tota die contristatus ambulabã.	6
	Quoniã lũbi mei impleti sunt illusionibus: & non est sanitas in carne mea.	Quoniã anima mea cõpleta est illusionibus: & non est sanitas in carne mea.	7
	Afflictus sum & humiliatus sum nimis: rugiebã a gemitu cordis mei.	Infirmatus & humiliatus sum vsq; nimis: rugiebam a gemitu cordis mei.	8
Adonai.	D OMINE ante te õne desyderiũ meum: & gemitus meus a te non est absconditus.	Et ante te est omne desyderiũ meũ: et gemitus meus non est absconditus a te.	9 10
	Cor meũ conturbatum est/ dereliquit me virtus mea: & lumẽ oculorũ meorũ et ipsũ nõ est mecũ.	Cor meũ conturbatum est/ & deseruit me fortitudo mea: et lumen oculorum meorum nón est mecũ.	11
	Amici mei et proximi mei: aduersũ me appropiquauerũt et steterũt.	Amici mei et proximi mei: aduersũ me appropinquauerũt et steterũt.	12
	Et qui iuxta me erant de longe steterunt: et vi faciebant qui quærebãt animã meã.	Et proximi a longe steterunt: et vim faciebant qui quærebant aiam meã.	

13 Qui quęrebãt mala mea locuti sũt vanitatẽ:
et dolũ tota die meditabantur.
14 Ego autẽ velut surdus nõ audiebã:
& sicut mutus non aperiens os suũ.
15 Et factus sũ sicut homo nõ audiens:
& non habens in ore suo argutiones.
16 Quoniã in te domine speraui:
tu exaudies domine deus meus.
17 Quia dixi neqñ exultẽt in me inimici mei:
& dum cõmouentur pedes mei/
in me magna locuti sunt.
18 Quoniã ego in flagella paratus sum:
& dolor meus ante me est semper.
19 Quoniã iniquitatẽ meã pronunciabo:
& curam geram pro peccato meo.
20 Inimici aũt mei viuũt et cõfirmati sũt sup me:
et multiplicati sunt qui oderunt me iique.
21 Detrahebãt michi q retribuũt mala ꝓ bonis
quoniã persecutus sum iustitiã.
22 Ne derelinquas me domine deus meus:
ne discesseris a me.
23 Intende in adiutoriũ meũ:
domine deus salutis meæ.

Et q igrebãt mala michi locuti sunt vanitates:
et dolos tota die meditabantur.
Ego autẽ tanq̃ surdus non audiebam:
& sicut mutus non aperiens os suum.
Et factus sum sicut homo non audiens:
& non habens in ore suo redargutiones.
Quoniã in te DOMINE speraui:
tu exaudies me DOMINE DEVS meus. Eloha.
Quia dixi neqñ supgaudeãt michi inimici mei:
& dum cõmouentur pedes mei/
* super me magna loquantur.
Quoniã ego in flagella paratus sum:
& dolor meus in conspectu meo semper.
Quoniã iniquitatẽ meã annunciabo:
& cogitabo pro peccato meo.
Inimici aũt mei viuũt et cõfirmati sũt sup me:
& multiplicati sunt qui oderunt me inique.
Qui retribuũt mala ꝓ bonis detrahebãt michi
quoniã sequebar bonitatẽ.
Ne derelinquas me DOMINE DEVS meꝰ: Eloha.
* ne discedas a me.
Intende in adiutoriũ meum:
DOMINE — deus ••salutis meæ. Adonai.

ARGVMENTVM. Psalmꝰ/instructio fidelitũ de custodia oris/ de contemptu mundi & concupiscentiarũ eius/de confugiendo ad deũ apud quẽ solũ est substantia nostra & cui omnia viuunt/& iugi postulatione vt anteq̃ ex hoc mundo abeamus dimittat nobis peccata nostra vt in hac & magis in altera vita refrigeriũ inueniamus. ¶Conciliatus versu quarto/ quartodecimo/sextodecimo/et septimodecimo.

¶Psalmus Dauid. XXXVIII.

1 Dixi custodiã vias meas:
vt non delinquã in lingua mea.
2 Ꝓposui ori meo custodiã:
cum consistit aduersus me peccator.
3 Obsurdui et humiliatus sũ/et silui a bonis:
& dolor meus renouatus est.
4 Renouatus est dolor meus:
& in meditatione mea exardescet ignis.
5 Locutus sum in lingua mea:
notũ michi fac dñe finẽ meũ.
6 Et numerũ dierũ meorũ quis est:
vt sciã quid desit michi.
7 Ecce veteres posuisti dies meos:
& substantia mea tanq̃ nichil ante te.
8 Veruntamen vniuersa vanitas:
omnis homo viuens.
9 Quãq̃ in imagine ambulet homo:
tamen vane conturbatur.
10 Thesaurizat:
& non cognoscit cui congregabit ea.
11 Ergo et nũc q̃ est expectatio mea nõne dñs?
et substãtia mea ante te semper.
12 Ab omnibus iniquitatibus meis erue me:
opprobriũ insipienti dedisti me.
13 Obsurdui et nõ aperui os meum
quoniã tu fecisti me:
amoue a me flagella tua.
14 A fortitudine manus tuæ ego defeci

¶Pro Idithum psalmus Dauidi. XXXVIII.

Dixi custodiã vias meas:
vt non delinquã in lingua mea.
Ꝓposui ori meo custodiã:
cũ consisteret peccator aduersũ me.
Obmutui et humiliatus sum/et silui a bonis:
& dolor meus renouatus est.
Concaluit cor meũ intra me:
* & in meditatione mea exarsit ignis.
Locutus sum in lingua mea:
notũ fac michi DOMINE finẽ meum.
Et numerũ dierũ meorũ quis est:
vt sciam quid desit michi.
Ecce mensurabiles posuisti dies meos:
et substãtia mea tanq̃ nichilũ añ te. Selah.
Vniuersa enim vanitas:
omnis homo viuens.
Veruntamen in imagine pertransit homo:
sed & frustra conturbatur.
Thesaurizat:
et ignorat cui congregabit ea.
Et nũc q̃ est expectatio mea nõne DN̄S? Adonai.
et substãtia mea apud te est.
Ab omnibus iniquitatibus meis erue me:
opprobriũ insipienti dedisti me.
Obmutui et non aperui os meũ
quoniam tu fecisti:
amoue a me plagas tuas.
* A fortitudine manus tuę ego defeci:

CONCIL.	VET.	
in increpationibus propter iniquitatem corripuisti hominem.	in argutionibus: pro iniquitate eruditi hominē.	
Et tabescere fecisti sicut araneā aīam ei9: verūtamē vane cōturbaī oīs homo. Selah.	Et contabescere fecisti sicut araneā aīa3 meā: verūtamē vane conturbaī omnis viuens.	15
Exaudi orationem meam DOMINE & deprecationē meā auribus percipe: ad lachrimas meas ne sileas.	Exaudi orationē meā & deprecationē meā: * auribus percipe lachrimas meas.	16
	*Ne sileas a me ne obsurdescas in æternum	17
Qm̄ aduena ego sū apud te et peregrin9: sicut oēs patres mei.	qm̄ inquilin9 ego sum apud te & peregrin9: sicut ōnes patres mei.	
Remitte michi vt refrigerer priusq̄ abeam: & amplius non ero.	Dimitte michi vt refrigerer priusq̄ eā: & amplius iam non ero.	18

ARGVMENTVM. Psalmus/de recognitione beneficiorū Christo domino a sūmo patre & vniuersa diuinitate concessorū/de annunciatione nouæ legis/de diuino timore & spe susceptа a multis/vanitate & insania idololatrię reiecta/de annūciatione & multiplicatiōe mirabiliū dei. de aduētu Christi ad faciēdā volūtatē patris cū veteres cęrimonię a deo fuerūt repudiatę: de libera euāgelizatione diuinę iustitię p eū/& iuocatiōe diuini auxilij et diuię iustitiæ adūs9 inumera mala q̄ nostra causa ipsū pīssere. ¶ Cōciliat9 versu octauo & vicesimoprīo.

¶ Psalmus Dauidi. XXXIX.	¶ Psalmus Dauid. XXXIX.	
EXpectans expectaui DOMINVM: & intendit michi.	SVstinens sustinui dominū: & attendit michi.	1
Et exaudiuit preces meas: et eduxit me de lacu miserię & de luto fecis	Et exaudiuit deprecationē meā: eduxit me de lacu miserię & de luto limi.	2
Et statuit supra petrā pedes meos: & direxit gressus meos.	Posuit supra petrā pedes meos: & direxit gressus meos.	3
Et immisit in os meū canticū nouū: carmen DEO nostro. Elohe.	Immisit in os meū canticū nouū: hymnū deo nostro.	4
Videbunt multi & timebunt: & sperabunt in DOMINO.	Videbunt iusti & timebunt: & sperabunt in dominū.	5
Beat9 vir cui9 est nomē DOMINI spes ei9: & nō respexit ī vanitates & īsanias falsas.	Beatus vir cuius est nomē dñi spes eius: & nō respexit ī vāltates & īsanias mēdaces	6
Mlta fecisti tu DN̄E DE9 me9 mirabilia tua: & cogitatiōib9 tuis nō est q̄ similis sit tibi. Eloha.	Multa fecisti tu dñe deus me9 mirabilia tua: & cogitatiōib9 tuis nō est qui similis sit tibi.	7
Annunciaui & locutus sum: multiplicata sunt super numerū.	Annunciaui & locutus sum: * multiplicati sunt super numerū.	8
Sacrificiū & oblationē noluisti: aures autē perfecisti michi.	Sacrificium & oblationē noluisti: corpus autē perfecisti michi.	9
Holocaustū & pro peccato nō postulasti: tunc dixi ecce venio.	Holocausta etiā pro delicto non petisti: tunc dixi ecce venio.	10
In capite libri scriptū est de me/ vt facerē voluntatē tuā DEVS me9 volui: et legē tuā in medio cordis mei. Eloha.	In capite libri scriptū est de me/ vt facerē voluntatē tuā deus meus volui: & legē tuā in medio cordis mei.	11
Annūciaui iustitiā tuā in ecclesia magna: ecce labia mea non prohibebo	Bene nunciaui iustitiā tuā ī ecclesia magna: ecce labia mea nō prohibebo	12
DOMINE tu scisti.	domine tu cognouisti.	13
Iustitiā tuā non abscondi in corde meo: veritatē tuā & SALVTARE tuū dixi. Iesua.	Iustitiā tuā non abscondi in corde meo: veritatē tuā & salutare tuū dixi.	
Nō abscōdi misericordiā tuā et veritatē tuā: a concilio multo.	Nō celaui misericordiā tuā et veritatē tuam: a congregatione multa.	14
Tu autē DOMINE ne longe facias miserationes tuas a me: mia tua et veritas tua sēp susceperūt me.	Tu autē domine ne elonginquaueris misericordias tuas a me: mia tua et veritas tua sēper susceperūt me.	15
Qm̄ circūdederūt me mala quorū nō ē nūer9/ cōprehenderunt me iniquitates meæ: et nō potui vt viderem.	Qm̄ circūdederūt me mala quorū nō ē nūer9/ cōprehēderunt me iniquitates meæ: & non potui vt viderem.	16
Multiplicatæ sunt sup capillos capitis mei: & cor meū dereliquit me.	Multiplicatæ sunt sup capillos capitis mei: & cor meū dereliquit me.	17

18 Placeat tibi domine/erue me:
domine in adiuuandum michi respice.
19 Cōfūdāt & reuereāt simul q̄ q̄rūt aīaz meā:
vt auferant eam.
20 Conuertantur retrorsum & reuereantur:
qui volunt michi mala.
21 Ferant confestim confusionem suam:
qui dicunt michi euge euge.
22 Exultēt & iocūdētur qui te q̄rūt domine:
& dicāt semper magnificetur dominus/
qui diligunt salutare tuum.
23 Ego autem egenus et pauper sum:
dominus curam habebit mei.
24 Adiutor meus et protector meus:
tu es deus meus ne tardaueris.

Complaceat tibi DOMINE vt eruas me:
DOMINE ad adiuuandum me respice.
Cōfūdant & reuereāt simul q̄ q̄rūt aīaz meā:
vt auferant eam.
Conuertantur retrorsum & reuereantur:
qui volunt michi mala.
Ferant confestim confusionem suam:
* qui dicunt michi vah vah.
Exultent & lętentur sup te oēs q̄rentes te:
& dicant semper magnificetur DN̄S/
qui diligunt SALVTARE tuum. Iesua.
Ego autem mendicus sum & pauper:
DOMINVS solicitus est mei. Adonai.
Adiutor meus & protector meus:
tu es DEVS meus ne tardaueris. Eloha.

ARGVMENTVM. Psalmus/q̄ beatū erat pauperem Christū agnoscere & nunc etiā q̄ beatū pauperē vitę eius cursū cogitare/cōfessio a Christo culpę nostri generis quasi proprię/de aduersantibus pauperi Christo/& Iuda domestico proditore/de saluatoris resurrectione/& constitutione in dextera patris in æternū. ¶Concilliatus versu septimo et decimo.

¶Psalmus Dauid. XXXX.

1 Beat9 q̄ itelligit sup egenū et paupē:
in die mala liberabit eū dominus.
2 Domin9 cōseruet eū et viuificet eū/
& beatum faciat eū in terra:
& non tradat eum in manus inimici eius.
3 Dn̄s opem ferat illi super lectū doloris ei9:
totū stratū eius vertisti in infirmitate ei9.
4 Ego dixi domine miserere mei:
sana aīmā meā quia peccaui tibi.
5 Inimici mei dixerunt mala michi:
quando morietur et peribit nomē eius?
6 Et īgrediebātur vt viderēt vana/locutū est
cor eorū: congregauerunt iniquitatē sibi.
7 Egrediebantur foras:
et loquebantur in idipsum.
8 Aduersū me susurrabant oēs īimici mei:
aduersū me cogitabāt mala michi.
9 Verbū iniquū dispositum aduersum me:
nūquid q̄ dormit nō adijciet vt resurgat?
10 Ecce enī homo pacis meæ in quē speraui:
qui edebat panes meos/
amplauit super me calcaneū.
11 Tu aūt dn̄e miserere mei et resuscita me:
et reddā illis.
12 In hoc cognoui quoniā voluisti me:
quoniā non gaudebit īimic9 me9 sup me.
13 Me autē propter inocētiā meā suscepisti:
et cōfirmasti me in cōspectu tuo ī ęternū.
14 Bn̄dict9 dn̄s de9 israel a sæculo et ī sæculū:
et dicet omnis populus fiat fiat.

¶Psalmus Dauidi. XXXX.

Beat9 q̄ intelligit sup egenū et pauperē:
īn die mala liberabit eum DOMINVS.
DN̄S conseruet eū et viuificet eū/
& beatum faciat eum in terra:
& non tradat eum in aīmā inimicorū eius.
DN̄S opē ferat illi super lectū doloris eius:
vniuersū stratū ei9 versasti ī infirmitate ei9.
Ego dixi DOMINE miserere mei:
sana aīmā meā quia peccaui tibi.
Inimici mei dixerunt mala michi:
quando morietur & peribit nomen eius?
Et si īgrediebatur vt videret/ vana loq̄batur:
cor eius congregauit iniquitatem sibi.
* Egrediebatur foras:
* et loquebatur.
In vnū aduersū me susurrabāt oēs īimici mei
aduersum me cogitabant mala michi.
Verbum iniquum constituerunt aduersū me:
nūquid qui dormit nō adijciet vt resurgat?
Etenim homo pacis meæ in quo speraui:
* qui manducat meum panem/
leuabit contra me calcaneū suum.
Tu aūt DN̄E miserere mei et resuscita me:
et retribuā eis.
In hoc cognoui quoniam voluisti me:
quoniā non gaudebit īimic9 meus sup me.
Me autē propter innocentiam suscepisti:
et confirmasti me in cōspectu tuo ī æternū
Bn̄dict9 DN̄S DEVS israel a sc̄lo et in sc̄lm: Elohe.
fiat fiat.

ARGVMENTVM. Psalm9/de desyderio plorū ad deū trinū/et vnū vidēdū/de abundantia lachrimarū ob transgressiones et irritationes implorū/excitatione mētis ad se cōsolandū aduersus huiusmodi Zelū/de tribus salutaribus deo vno/iustis iudicijs & vltionibus dei etiā plorū mentes terrentibus/erectione iterū ad consolationē animæ ex oratiōe et beneficiorū trini salutaris/dei vnius confessione. ¶Concilliatus versu secundo/quinto/septimo/octauo/septimodecimo. ¶Aduerte septimo et septimodecimo versu Iesuoth id est salutares aut salutaribus pluraliter in hebræo dici. Similiter et sequentis psalmi versu sexto.

¶Psalmus filijs Corah. XXXXI.

Elohim. Quemadmodũ desyderat ceruus
ad fontes aquarum:
ita desyderat aia mea ad te DEVS.
Elohim. Sitiuit aia mea ad DEVM fortẽ viuũ:
Elohim. quando veniã & apparebo añ faciẽ DEI.
Fuerũt michi lachrię meę panes die ac nocte
Elohe. dũ dicit michi quotidie vbi ẽ DEVS tuꝰ?
Hęc recordatus sũ et effudi i me aiam meã:
qm̃ trãsibo i locũ tabernaculi admirabilis
Elohim. vsq; ad domum DEI.
In voce exultationis & confessionis:
soni epulantis.
Quare tristis es anima mea:
& quare conturbas me?
Elohim. Spera in DEO qm̃ adhuc confitebor illi:
Iesuoth. SALVTARES vultꝰ mei & DEVS meꝰ.
Eloha. Ad meipsũ aia mea conturbata est/
ꝓpterea mẽor ero tui de terra iordanis
& hermonijm:a monte modico.
Abyssus abyssum inuocat:
in voce cataractarũ tuarum.
Omnia excelsa tua & fluctus tui:
super me transierunt.
In die mãdauit DN̄S misericordiã suam:
& nocte canticũ eius.
El. Apud me oratio DEO vitę meæ:
El. dicam DEO susceptor meus es.
Quare oblitꝰ es mei et q̃re cõtristatꝰ ĩcedo:
dũ affligit me inimicus?
Dum confringuntur ossa mea:
exprobraue t michi q tribulãt me ĩimici mei
Dũ dicunt michi per singulos dies:
Elohe. vbi est DEVS tuus?
Quare tristis es anima mea:
& quare conturbas me?
Elohim. Spera in DEO qm̃ adhuc cõfitebor illi:
Iesuoth. SALVTARES vultꝰ mei & DEVS meꝰ.
Eloha. ARGVMENTVM. Psalmꝰ/ petitio liberationis a deo ab irritationibꝰ impiorũ/ missionis lucis & diuinæ veritatis id est visitatiõis in verbo & in spiritu sancto/ quibꝰ instruẽtibus & mõstrantibus itur ad tabernacula/ ad altare dei in nouę natiuitatis regeneratione mundũ lætificantis. insuper triodicæ laudis hymni promissio/ & afflictæ animæ in cõfessiõe trisalutaris dei consolatio. ¶Conciliatus versu tertio & sexto. ¶Aduerte nos tertio versu fœminino genere relatiuum ipsę posuisse/ vt diuinarũ hypostaseon distinctionẽ nobis insinuet: & non ipsa genere neutro ne diuinæ lucis et veritatis videatur substantiæ diuersitatis astructio. Adde et in hebræo cum lux masculini generis sit: relatiuũ quod interpretes dixere ipsa/ illic masculino genere esse et nequaq̃ neutro/ quandoquidẽ neq; neutrũ genus habent Hebręi.

¶Intellectus filijs Corah. XXXXII.

Elohim. Iudica me DEVS
et discerne cãm meã de gẽte nõ scta:
ab homine iniquo & doloso erue me.
Elohe. Quia tu es DEVS fortitudo mea/
quare me reppulisti et quare tristis ĩcedo:
dũ affligit me inimicus?
Emitte lucẽ tuã et veritatẽ tuam:
ipę me deducent et adducent
in mõtẽ sanctũ tuũ et i tabernacula tua.

¶Psalmus filijs Coræ. XXXXI.

Quemadmodũ desyderat ceruus
ad fontes aquarum:
ita desyderat anima mea ad te deus.
Sitiuit anima mea ad deum viuum:
quando veniã & apparebo añ faciẽ dei.
Fuerũt michi lachrię meę panes die ac nocte
dũ dicit michi ꝑ singulos dies vbi ẽ deꝰ tuꝰ?
Hæc meditatꝰ sũ et effudi sup me aiam meã:
qm̃ igrediar i locũ tabernaculi admirabilis
vsq; ad domum dei.
In voce exultationis & confessionis:
soni festiuitatem celebrantis.
Quare tristis es anima mea:
& quare conturbas me?
Spera in dn̄m quoniã confitebor illi:
salutare vultus mei deus meus.
Ad meipsũ anima mea turbata est/
ꝓpterea mẽorat⁹ sũ tui dn̄e de terra iordanis
& hermonijm:a monte paruo.
Abyssus abyssum inuocat:
in voce cataractarum tuarum.
Oẽs suspensiones tuæ & fluctus tui:
super me ingressi sunt.
In die mandauit dn̄s misericordiam suam:
& nocte declarauit.
Apud me oratio deo vitę meæ:
dicã domino susceptor meus es.
Quare mei oblitꝰ es & vt qd cõtristatꝰ ĩcedo:
dum affligit me inimicus?
Dum confringit ossa mea:
exprobrauerũt michi qui tribulãt me.
Dum dicunt michi per singulos dies:
vbi est deus tuus?
Quare tristis es anima mea:
& quare conturbas me?
Spera in domino quoniã adhuc cõfitebor illi:
salus vultus mei & deus meus.

¶Psalmus Dauidi. XXXXII.

Iudica me deus
et discerne causã meã in gẽte nõ sãcta:
ab homine iniquo et doloso erue me.
Quia tu es deus meus fortitudo mea/
vt quid me reppulisti et vt qd tristis ĩcedo:
dũ affligit me inimicus?
Emitte lucẽ tuã et veritatẽ tuam:
ipsa me deduxerunt et perduxerunt
in montẽ sãctũ tuũ et in tabernacula tua.

4 Et introibo ad altare dei:
ad deū qui lętificat iuuentutem meā.
5 Confitebor tibi in cithara deus meus/
vt quid tristis es anima mea:
& vt quid conturbas me?
6 Spera in deo quoniā adhuc confitebor illi:
salutare vultus mei & deus meus.

Et introibo ad altare DEI: Elohim.
ad DEVM qui lętificat iuuentutem meam. El.
Confitebor tibi ī cithara DEVS DEVS meꝰ/ Elohim.
quare tristis es anima mea: Eloha.
& quare conturbas me?
Spera in DEO qm̄ adhuc confitebor illi: Elohim.
* SALVTARE vultꝰ mei & DEVS meus, Iesuoth.

ARGVMENTVM. Psalmus/fidelis synagoge antiquorū beneficiorū dei cōfessio/ prædictio Eloha,
derelictionis hebraicæ gēris a deo/venditionis eius vili aut nullo precio/dispersionis in gen
tes/vilipensionis opprobrij & subsannationis/plorū & adhęrentium Mesiah qui apparuit ꝑ
testimonio veritatis mortificatio & non intermissa occisio/& tādem opis diuinę vt ab ijs tot
& tantis malis eripiat/ imploratio. ¶ Conciliatus versu sexto/septimo et vicesimo.

¶ Psalmus filijs Core. XXXXIII.

1 DEus auribus nostris audiuimus:
patres nostri annunciauerunt nobis.
2 Opꝰ quod operatꝰ es in diebꝰ eorū;
& in diebus antiquis.
3 Manꝰ tua gētes dispdidit et plantasti eos:
infirmasti populos & expulisti eos.
4 Nō enī i gladio suo hęreditate possederūt trā
& brachiū ipsorū nō saluos fecit eos,
5 Sed dextera tua & brachiū tuum
& illuminatio vultus tui:
quoniā complacuisti in eis.
6 Tu es ipse rex meus & deus meus:
qui mandas salutem Iacob.
7 In te inimicos nostros ventilabimus:
& i noīe tuo spernemꝰ insurgētes in nos.
8 Non enim in arcu meo sperabo:
& gladius meus non saluū faciet me.
9 Saluos eni fecisti nos ex affligētibus nos:
et eos qui oderunt nos confudisti.
10 In deo laudabimur tota die:
et in nomine tuo confitebimur in sæcula.
11 Nunc autē reppulisti & confudisti nos:
et nō egredieris deus in virtutibꝰ nostris.
12 Auertisti autē nos retrorsū p̄ inimicis nostris:
et qui nos oderunt diripiebant sibi.
13 Dedisti nos tanq̄ oues escarum:
et in nationibus dispersisti nos.
14 Vendidisti populū tuū sine precio:
et non fuit multitudo in iubilatiōibꝰ eorū.
15 Posuisti nos in opprobriū vicinis nostris:
subsannationem et derisum ijs
qui in circuitu nostro sunt.
16 Posuisti nos in similitudinē in nationibus:
cōmotionē capitis in populis.
17 Tota die verecundia mea contra me est:
& confusio vultus mei operuit me.
18 A voce exprobrantis et obloquentis:
a facie inimici et persequentis.
19 Hęc oīa venerūt sup nos et obliti nō sumꝰ te
& inique non egimus in testamēto tuo.
20 Et non recessit retro cor nostrū:
& declinasti semitas nostras de via tua.
21 Quoniā humiliasti nos de loco ifirmitatis:
& operuit nos ymbra mortis.

¶ Eruditio filijs Corah. XXXXIII.

DEVS auribus nostris audiuimus: Elohim.
patres nostri annunciauerunt nobis.
Opus quod operatꝰ es in diebꝰ eorū;
& in diebus antiquis.
Manus tua gētes disperdidit & plātasti eos:
afflixisti populos & expulisti eos.
Nec enim in gladio suo possederūt terram:
& brachiū eorū nō saluauit eos.
Sed dextera tua & brachium tuum
& illuminatio vultus tui:
quoniam complacuisti in eis.
Tu es ipse rex meus & DEVS meus: Elohim.
* manda salutes Iaacob.
In te inimicos nostros ventilabimus cornu:
* & in noīe tuo spernemus insurgētes i nos.
Non enim in arcu meo sperabo:
& gladius meus non saluabit me.
Saluasti enim nos de affligentibus nos:
& odientes nos confudisti.
In DEO laudabimur tota die: Elohim.
& ī noīe tuo cōfitebimur ī sęculū. Selah.
Nūc autē reppulisti et confudisti nos:
et nō egredieris — deꝰ ‥ī virtutibꝰ nr̄is;
Auertisti nos retrorsū post inimicos nostros:
& qui oderunt nos diripiebant sibi.
Dedisti nos tanq̄ oues escarum:
& in gentibus dispersisti nos.
Vendidisti populum tuum sine precio:
& nō fuit multitudo ī cōmutationibꝰ eorū.
Posuisti nos opprobriū vicinis nostris:
subsannationem & derisum ijs
qui sunt in circuitu nostro.
Posuisti nos in similitudinē gentibus:
cōmotionē capitis in populis.
Tota die verecundia mea contra me est:
& confusio faciei meæ cooperuit me.
A voce exprobrantis & obloquentis:
a facie inimici & persequentis.
Hęc oīa venerūt sup nos nec obliti sumus te:
& inique non egimus in testamento tuo.
Et non recessit retro cor nostrum:
* & nō declinauimꝰ semitas nostras a via tua
Quoniā humiliasti nos in loco afflictionis:
et cooperuit nos ymbra mortis.

CONCIL.		VET.	
Elohe.	Si obliti sumus nomen DEI nostri:	Si obliti sumus nomen dei nostri:	22
El Zar.	et si expādim⁹ man⁹ nostras ad deū alienū	et si expādim⁹ man⁹ nostras ad deū alienū	
Elohim.	Nonne DEVS requiret ista?	Nonne deus requiret ista?	23
	ipse enī nouit abscondita cordis.	ipse enim nouit occulta cordis.	
	Quoniā propter te mortificamur tota die:	Quoniā propter te mortificamur tota die:	24
	æstimati sumus sicut oues occisionis.	deputati sumus sicut oues occisionis.	
Adonai.	Exurge quare obdormis DOMINE?	Exurge quare obdormis domine?	25
	exurge & ne repellas in finem.	exurge & ne repellas vsq; in finem.	
	Quare faciē tuam auertis:	Quare faciem tuam auertis:	26
	obliuiscēris iopię nostrę & tribulatiōis nostrę	obliuiscēris iopiā nostrā et tribulationē nr̄az?	
	Qm̄ humiliata est in puluere anima nostra:	Qm̄ humiliata est in puluere anima nostra:	27
	cōglutinatus est in terra venter noster.	adhęsit in terra venter noster.	
	Exurge — domine •• adiuua nos:	Exurge domine adiuua nos:	28
	& redime nos propter nomen tuum.	& redime nos propter nomen tuum.	

ARGVMENTVM. Psalm⁹/de æterna & tēporali Christi gnatiōe/de efficaci eius sermōe/percussiōe mūdi virga oris ei⁹. vnctiōe eius spūali a trina & vna diuinitate/ trib⁹ apostolicis filiabus Magdalena/Maria Iacobi & Saloma q̄ corporali vnctione voluerint sepulturā domini honorare/ quam dominus resurrectionis gloria præuenit & honore. de primitiua ecclesia & ornatu eius intrinseco/de imitatricibus pijs animabus proxime eā in puritate vitę sequentibus/de duodecim apostolis loco duodecim patriarcharū filiorum Iaacob & tribuū israel ex illis progenitorū/ex quorū doctrina veri dei notitia ad sæculorum finē perdurat. ¶Cōciliatus versu septimo/tertiodecimo/quartodecimo/quitodecimo & sextodecimo et nonodecio.

¶Cāticū dilectionū filijs Corah XXXXIIII.		¶Psalmus filijs Coræ. XXXXIIII.	
	Eructauit cor meū verbū bonū:	Eructauit cor meū verbū bonū:	1
	dico ego opera mea regi.	dico ego opera mea regi.	
	Lingua mea calamus scribę:	Lingua mea calamus scribę:	2
	velociter scribētis.	velociter scribentis.	
	Speciosus forma præ filijs hominū/	Speciosus forma præ filijs hominum/	3
	diffusa est gratia in labijs tuis:	diffusa est gratia in labijs tuis:	
Elohim.	propterea benedixit te DEVS ī æternū.	propterea benedixit te deus in æternum.	
	Accingere gladio tuo super femur tuum:	Accingere gladium tuum circa femur tuum:	4
	potentissime.	potentissime.	
	Specie tua et pulchritudine tua:	Specie tua et pulchritudine tua:	5
	intende prospere/procede et regna.	& intende prospere/ procede & regna:	
	Propter veritatē & māsuetudinē & iustitiā:	Propter veritatē et mansuetudinē et iustitiā:	6
	& deducet te mirabiliter dextera tua.	& deducet te mirabiliter dextera tua.	
	Sagittæ tuæ acutę (populi sub te cadent)	Sagittę tuę acutę potētissīe ppl'i sub te cadēt:	7
	in corde inimicorum regis.	* in corde inimicorum regis.	
Elohim.	Sedes tua DEVS in sæculū sæculi:	Sedes tua deus in sęcula sęculorum:	8
	virga directionis virga regni tui.	virga directionis virga regni tui.	
	Dilexisti iustitiā & odisti iniquitatem:	Dilexisti iustitiā & odisti iniquitatē:	9
Elohim.	propterea vnxit te DEVS DEVS tuus	propterea vnxit te deus deus tuus	
Elohe.	oleo lætitiæ præ consortibus tuis.	oleo exultationis prę participibus tuis.	10
	Mirrha et gutta & casia a vestimentis tuis	Mirrha & gutta & casia a vestimentis tuis	
	a domibus eburneis:	a domibus eburneis:	
	ex qb⁹ delectauer̄t te filię regū ī honore tuo.	ex qb⁹ delectauer̄t te filię regū ī honore tuo	11
	Astitit regina a dextris tuis/	Astitit regina a dextris tuis/	
	in vestitu deaurato: circundata varietate.	in vestitu deaurato: circūdata varietate.	12
	Audi filia & vide & inclina aurem tuam:	Audi filia & vide et inclina aurē tuam:	
	et obliuiscere ppm tuū et domū patris tui	et obliuiscere populū tuū et domū patris tui	13
	Et concupiscet rex decorē tuū:	Quoniā concupiscet rex speciē tuam:	
Adonai.	qm̄ ipe ē DN̄S — de⁹ •• tu⁹ et adora eū *	quia ipse est dn̄s de⁹ tu⁹ et adorabūt eum.	14
	Et o filia tyri: ī mūerib⁹ vultū tuū deprecabūt *	Filiæ tyri in muneribus:	
	omnes diuites plebis.	vultū tuū deprecabūtur oēs diuites plebis.	
	Omnis gloria filię regis ab intus: *	Ois gl'ia ei⁹ filię regis itrisec⁹ i fimbrijs aureis	15
	fimbrijs aureis circūamicta. *	circūamicta varietate.	
	In varietatib⁹ adducēt regi virgines post eā: *	Afferentur regi virgines post eam:	16

proximę eius afferentur tibi.
17 Afferentur in lętitia et exultatione:
adducentur in templũ regis.
18 Pro patribus tuis nati sunt tibi filij:
constitues eos principes super omnẽ terrã.
19 Memores erunt nominis tui:
in omni generatione & generationẽ.
20 Propterea populi cõfitebunt tibi in ęternũ:
& in sæculum sæculi.

ARGVMENTVM. Psalm9/de persecutione fideliũ/turbatione mũdanorũ/crebrescente baptismo quo ablutio & sanctificatio facta est animarũ/inhabitatione dei in mentibus sanctificatis.turbatione gentiũ/inclinatione regnorũ/signo præsentiæ Christi in terris pace scilicet per vniuersã terrã diffusa/inuitatione ad contemplãdã in tranquillitate & pace mentis exaltationem cultus trini dei in gentibus & vniuersa terra/qui idem deus exercituum & deus Iacob est. ℂ Conciliatus versu primo.

ℂ Psalmus filijs Coræ. XXXXV.

1 DEus noster refugiũ et virtus:
adiutor in tribulationibus
quæ inuenerunt nos nimis.
2 Propterea nõ timebim9 dũ cõturbabit terra:
& transferentur montes in cor maris.
3 Sonauerunt & turbatæ sunt aquę eius:
conturbati sunt montes in fortitudine ei9.
4 Fluminis impetus lætificat ciuitatẽ dei:
sanctificauit tabernaculũ suum altissimus.
5 Deus in medio eius non cõmouebitur:
adiuuabit eam deus vultu suo.
6 Cõturbatę sunt gẽtes & inclinata sũt regna:
dedit vocẽ suã altissimus & mota est terra.
7 Dominus virtutum nobiscum:
susceptor noster deus Iacob.
8 Venite & videte opera domini/
quæ posuit prodigia super terrã:
auferens bella vsq; ad fines terrę.
9 Arcũ conteret & confringet:
arma & scuta comburet igni.
10 Vacate et videte quoniam ego sum deus:
exaltabor in gentibus/
et exaltabor in terra.
11 Dominus virtutum nobiscum:
susceptor noster deus Iacob.

ARGVMENTVM. Psalmus/iuitatio gẽtiũ ad lætitiã q̃ fidẽ trinitatis mõstrãte dño IHESV superimenso & suptremendo rege pceperũt/q̃ ad gloriã æternã vocatę sũt/de ascẽsione dñi in præconizatione angelicę tubę/q̃ deo nostro & regi nostro qui ascendit psallẽdũ sit cũ patre et spũ sancto/q̃ deo regi oĩs terræ psallendũ sapienter/de regno Christi in cognitiõe trinitatis super gentes/sessione eius in regno suo/de apostolis cœlesti conuersatione supra cæteros mortales cum deo versatis & ad deum eleuatis. ℂ Conciliatus versu quarto.

ℂ Psalmus Dauid. XXXXVI.

1 OMnes gentes plaudite manibus:
iubilate deo in voce exultationis.
2 Quoniã dominus excelsus terribilis:
rex magnus super omnẽ terrã.
3 Subiecit plebes nobis:
et gentes sub pedibus nostris.
4 Elegit nobis hæreditatem suam:
speciem iacob quam dilexit.
5 Ascendit deus in iubilatione:

proximę eius afferentur tibi.
Afferentur in lætitia & exultatione:
adducentur in templum regis.
Pro patribus tuis nati sunt tibi filij:
constitues eos principes super omnẽ terrã.
* Memor ero nominis tui:
in omni generatione & generatione.
Propterea populi cõfitebũtur tibi in æternũ:
& in sæculum sæculi.

ℂ Psalmus filijs Corah. XXXXV.

* DEVS nostrũ refugiũ & virtus: Elohim.
adiutor in tribulationibus
* inuentus es plurimus.
Propterea nõ timebim9 dũ turbabitur terra:
& transferentur montes in cor maris.
Sonuerunt & turbatę sunt aquę eorum:
conturbati sũt mõtes ĩ fortitudie ei9. Selah
Fluminis impetus lætificat ciuitatem DEI: Elohim.
sctificauit tabernaculũ suũ ALTISSIMVS Elion.
DEVS in medio eius non commouebitur: Elohim.
adiuuabit eã DEVS mane diluculo. Elohim.
Cõturbatæ sunt gẽtes & inclinata sũt regna:
dedit vocẽ suam/ mota est terra.
DOMINVS VIRTVTVM nobiscum: Sebaoth
susceptor noster DEVS Iaacob. Selah. Elohe.
Venite & videte opera DOMINI/ Ea
quæ posuit prodigia super terram:
auferens bella vsq; ad finẽ terræ.
Arcum conteret & confringet:
arma & scuta comburet igni.
Vacate & videte quoniã ego sum DEVS: Elohim.
exaltabor in gentibus/
& exaltabor in terra.
DOMINVS VIRTVTVM nobiscum: Sebaoth
susceptor noster DEVS Iaacob. Selah. Elohe.

ARGVMENTVM. Psalmus/iuitatio gẽtiũ ad lætitiã q̃ fidẽ trinitatis mõstrãte dño IHESV superimenso & suptremendo rege pceperũt/q̃ ad gloriã æternã vocatę sũt/de ascẽsione dñi in præconizatione angelicę tubę/q̃ deo nostro & regi nostro qui ascendit psallẽdũ sit cũ patre et spũ sancto/q̃ deo regi oĩs terræ psallendũ sapienter/de regno Christi in cognitiõe trinitatis super gentes/sessione eius in regno suo/de apostolis cœlesti conuersatione supra cæteros mortales cum deo versatis & ad deum eleuatis. ℂ Conciliatus versu quarto.

ℂ Psalmus Dauidi. XXXXVI.

OMnes gentes plaudite manibus:
iubilate DEO in voce exultationis. Elohim.
Qm̃ DN̄S EXCELSVS terribilis: Elion.
rex magnus super omnẽ terram.
Subiecit populos nobis:
& gentes sub pedibus nostris.
Hegit nobis hęreditatẽ nostram:
* speciem iaacob quam dilexit. Selah.
Ascendit DEVS in iubilo: Elohim.

	et DOMINVS in voce tubę.	dominus in voce tubæ.	
Elohim.	Psallite DEO nostro psallite/ psallite regi nostro psallite.	Psallite deo nostro psallite/ quoniã rex omnis terræ deus: psallite intelligenter.	6 7
Elohim.	Quoniam rex omnis terræ DEVS: psallite sapienter.		
Elohim.	Regnabit DEVS super gentes:	Regnabit dominus super omnes gentes:	8
Elohim.	DEVS sedet super sedem sanctam suam.	deus sedet super sedem sanctam suam.	
Elohim.	Principes populorum congregati sunt cum DEO Abraham:	Principes populorum conuenerunt cum deo Abraham:	9
Elohim.	qm̃ dij fortes terræ vehemẽter eleuati sũt.	qm̃ dij fortes terrę valde eleuati sunt.	

ARGVMENTVM. Psalmus/ de ecclesia Christi et habitatione eius in sãctis aiab⁹/ cõfœderatione regũ terræ aduersus ecclesiã/ admiratiõe et turbatione eorũ ex signis et virtutibus vt sis/ interfectione martyrũ/ et spiritu sancto elidente superbias et potentias mundi/ q⁹ ecclesia Christi fundata sit in ęternũ/ in cuius gremio nõ extra/ misericordia dei suscipitur. de laude et iustitia eius/ inuitatione ecclesiæ ad exultationẽ/ vocatione ad eam/ fiducia habẽda in ea/ de fideli dispẽsatione domorũ eius/ & de annũciatione per generationũ successiones cultus & venerationis trini & vnius dei: quoniã hic est deus deus noster in æternũ & in sæculũ sæculi/ ipse reget nos in sæcula. ¶ Conciliatus versu secundo.

	¶ Psalmus cãtici filijs Corah. XXXXVII.	¶ Psalmus Dauid. XXXXVII.	
Elohe.	Magnus DN̄S & laudabilis nimis: in ciuitate DEI nostri i mõte sctõ ei⁹. Bene fũdato exultatiõe vniũsę trę: monte sion/ lateribus aquilonis/ ciuitate regis magni	Magnus dominus & laudabilis nimis: in ciuitate dei nostri i mõte sãcto ei⁹. Dilatans exultationes vniuersę terrę: * montes sion/ latera aquilonis/ * ciuitas regis magni.	1 2
Elohim.	DEVS in domibus eius cognoscetur: cum suscipiet eam.	Deus in domibus eius cognoscetur: cum suscipiet eam.	3
	Quoniã ecce reges terrę congregati sunt: conuenerunt in vnum.	Quoniã ecce reges terrę collecti sunt: & conuenerunt in vnum.	4
	Ipsi videntes sic admirati sunt/ conturbati sunt/ cõmoti sunt: tremor appræhendit eos.	Ipsi videntes ita admirati sunt/ conturbati sunt/ cõmoti sunt: tremor appræhendit eos.	5 6
	Ibi dolores vt parturientis: in spiritu vehemẽti cõteres naues tharsis.	Ibi dolores vt parturiẽtis: in spiritu violẽto cõteres naues tharsis.	
	Sicut audiuimus sic vidimus in ciuitate	Sicut audiuimus ita et vidimus in ciuitate	7
Sebaoth Elohe.	DN̄I VIRTVTVM i ciuitate DEI nostri: DEVS fundauit eam in æternũ.	domini virtutũ in ciuitate dei nostri: deus fundauit eam in æternum.	
Elohim.	Suscepimus DEVS misericordiã tuã:	Suscepimus deus misericordiã tuã:	8
Elohim.	in medio templi tui.	in medio templi tui.	9
Elohim.	Secundũ nomen tuum DEVS sic et laus tua in fines terræ: iustitia plena est dextera tua.	Secundum nomen tuũ deus sic & laus tua in fines terræ: iustitia plena est dextera tua.	
	Lętetur mons sion & exultent filiæ iudę: propter iudicia tua — domine. ••	Lętetur mons sion & exultẽt filiæ iudæ: propter iudicia tua domine.	10 11
	Circũdate sion & complectimini eã: narrate in turribus eius.	Circũdate sion & complectimini eã: narrate in turribus eius.	12
	Ponite corda vestra in virtute eius: & distribuite domos eius vt enarretis in progenie altera.	Ponite corda vestra in virtute eius: & distribuite domos eius vt enarretis in progenie altera.	13
Elohim. Elohe.	Quoniã hic est DEVS DEVS noster in ętternum & in ęculum sæculi: ipse reget nos in sæcula.	Quoniam hic est deus deus noster in æternum et in sæculũ sæculi: ipse reget nos in sæcula.	

ARGVMENTVM. Psalmus/ monstratus in spiritu Christi dñi sermo/ de Iuda domestico p⁹ditore/ scribis et phariseis qui per auaritiã & inuidiã captarũt in animam iusti/ eorũ damnatione. q⁹ Christus ad quietem resurgeret/ q⁹ amplius non moritur/ mors illi vltra non dñabit̃/ sed inimici ei⁹ in ętternũ peribũt/ q⁹ nõ intellexerit tẽp⁹ visitatiõis suæ & honorẽ a Mesiah rege/ homine pro hominibus facto sibi factũ/ de gloria iustorũ in resurrectiõe & iustorũ in inferno detentione/ de fugiendis mundanis diuitijs/ ne nos honorem nobis factum a dei

filio redẽptore nostro pro nobis paupere facto intelligere impediant/ ne iumẽtis insipiẽtibus cõparati & similes facti in mortẽ ruamus æternã. ¶ Cõciliatus versu septimo/octauo/ vndecimo/tertiodecimo & vndeuicesimo. ¶ Aduerte septimo versu. quia nunc in hebræo negatio LO post AH id est fratrẽ continuo reperitur: posset per interrogationẽ legi frater nõ redimit redimet homo? Vt sensus esset/ frater apostolus ascitus in numerũ fratrũ Christi nõ redimit/ nõ querit liberare eũ a manibus pontificũ scribarũ & phariseorũ inuidorũ & auarorũ quærẽtiũ perdere eũ immo trigĩta argẽteis vendidit eũ: nõne igitur redimet illũ homo Christ⁹ dominus? Responsio. Non dabit deo placationem suam pro eo/ non redimet eum/ nichil illi Christi domini profutura est deo patri & toti diuinitati facta oblatio et satis id accedit ad expositionẽ datã/ cũ de Iuda proditore intelligitur prophetia.

¶ Psalmus filijs Coræ. XXXXVIII.

1 AVdite hæc omnes gẽtes:
auribꝰ pcipite oẽs qui habitatis orbẽ.
2 Quiq; terrigenæ & filij hominũ:
simul in vnũ diues et pauper.
3 Os meũ loquetur sapientiã:
& meditatio cordis mei intelligẽtiã.
4 Inclinabo in parabolã aurẽ meã:
aperiã in psalterio propositionẽ meã.
5 Vt quid timebo in die mala?
iniquitas calcanei mei circũdabit me.
6 Qui confidunt in virtute sua:
& in abundãtia diuitiarũ suarũ gloriantur.
7 Frater non redimit redimet homo?
non dabit deo de propiciatione sua.
8 Nec preciũ redẽptionis animæ suæ:
& laborabit in æternũ & viuet in finẽ.
9 Nõ videbit iteritũ cũ viderit sapiẽtes moriẽtes
simul insipiẽs et stultus peribunt.
10 Et relinquent alienis diuitias suas:
et sepulcra eorũ domus eorũ in æternũ.
11 Tabernacula eorũ i generatiõe et gñationẽ:
inuocabunt nomina eorũ in terris ipsorũ.
12 Et homo cũ in honore esset non intellexit:
cõparatus est iumẽtis insensatis/
& similis factus est illis.
13 Hæc via eorũ scãdalũ ipsis:
& postea in ore suo benedicent.
14 Sicut oues in inferno positi sunt:
mors pastor est eis.
15 Et dominabuntur eis recti mane:
& auxiliũ eorũ veterascet in inferno
et a gloria eorum.
16 Veruntamen deus redimet animã meã
de manu inferni:
cum acceperit me.
17 Ne timueris cũ dines factus fuerit homo:
et cũ multiplicata fuerit gloria domꝰ eiꝰ.
18 Qm̃ nõ cum morietur accipiet hæc õnia:
neq; simul descẽdet cũ eo gloria domꝰ eiꝰ.
19 Qm̃ aia eius in vita ipsius benedicetur:
cõfitebitur tibi cum benefeceris ei.
20 Introibit vsq; in progenies patrum suorũ:
vsq; in æternum non videbit lumen.
21 Homo cum in honore esset non intellexit:
cõparatus est iumẽtis insensatis/
et similis factus est illis.

¶ Psalmus filijs corah. XXXXVIII.

1 AVdite hæc omnes gentes:
auribus pcipite oẽs qui habitatis orbẽ.
2 Quiq; terrigenæ & filij hominũ:
simul in vnũ diues et pauper.
3 Os meũ loquetur sapientiã:
& meditatio cordis mei prudentiã.
4 Inclinabo in parabolã aurẽ meã:
aperiã in psalterio propositionẽ meã.
5 Cur timebo in die mala?
iniquitas calcanei mei circũdabit me.
6 Qui confidunt in virtute sua:
& in multitudine diuitiarũ suarũ gloriãtur.
7 Frater non redimit redimet homo?
non dabit DEO placationẽ pro eo. Elohim.
8 Et preciũ redẽptionis animæ eorũ:
& quiescet in æternũ & viuet adhuc in finẽ.
9 Nõ videbit iteritũ cũ viderit sapiẽtes moriẽtes
simul insipiẽs & stultus peribunt.
10 Et relinquent alienis diuitias suas:
& sepulcra eorũ domus illorum in æternũ.
11 Tabernacula eorũ in progenie et progenie:
vocauerunt nomina sua in terris eorũ.
12 Et homo cũ in honore esset non intellexit:
cõparatus est iumẽtis insipientibus/
& similis factus est illis.
13 Hæc via illorũ scandalum ipsis:
& postea in ore illorũ cõplacebunt. Selah
14 Sicut oues in inferno positi sunt:
mors depascet eos.
15 Et dominabuntur eorum iusti in matutino:
& auxiliũ eorum veterascet in inferno
a gloria eorum.
16 Veruntamen DEVS redimet animã meam Elohim.
de manu inferi:
cum acceperit me.
17 Ne timueris cũ dines factus fuerit homo:
et cũ multiplicata fuerit gloria domus eius.
18 Qm̃ cum interierit non sumet omnia:
neq; descendet cũ eo gloria eius.
19 Quia animę suæ in vita sua benedicet:
laudabunt eum cum benefecerit sibi.
20 Introibit vsq; in progenies patrũ suorum:
vsq; in æternũ non videbit lumen.
21 Homo cum in honore esset non intellexit:
cõparatus est iumẽtis insipientibus/
et similis factus est illis.

ARGVMENTVM. Psalmus/de trina trini dei locutione in primo aduentu filij/de secundo eius manifesto aduentu/de discretione tũc bonorũ a malis & agnorũ ab hedis/ de coassessori bus Christi in iudicio apostolis / q̃ veteres ritus deus abiecerit & sacrificium laudis quod est noui ritus acceptauerit a quo peccatores cõminationib9 arcẽtur/ nã hoc sacrificiũ est quo itur ad aspectũ salutaris dei qui est Ihesus Christus filius dei superbenedictus in sæcula sęcu lorũ amẽ. ¶Conciliatus versu primo/secundo/tertio & nono. ¶Aduerte q̃ primo versu etiã dici posset deus/deus/de9 locut9 est: vt sãct9/sãctus/sanct9 dñs deus Sebaoth.nã & El et elo him passim vertuntur deus.sed יהוה magnũ nomẽ dei tã interp̃tes q̃ sacer Hieronymus verterunt deus psalmo 72 versu 27. Verũ quia Hieronymus El primũ vocabulũ psalmi ver tit fortis:ne credas eũ nõ frequẽter conuertisse deũ ex annotationib9 nominũ dei secus esse i telliges/& magnũ si voles vbi El deus verterit colliges aceruũ.

¶Psalmus Asaph. XXXXIX.

El.Elohim

DEVS DEVS DÑS locutus est:
& vocauit terram.
A solis ortu vsq; ad occasum:
ex sion specie decoris eius.

Elohim. DEVS manifestatus est:
Elohe. veniet DEVS noster & non silebit.
Ignis in conspectu eius exardescet:
& in circuitu eius tempestas valida.
Aduocauit cœlũ de sursũ:
& terrã discernere populũ suum.
Congregate illi sanctos eius:
qui ordinant testamẽtũ eius sup sacrificia.
Et annunciabunt cœli iustitiã eius:

Elohim. quoniã DEVS iudex est.
Audi populus meus & loquar Israel:
& testificabor tibi/

Elohim. DEVS DEVS tuus ego sum.
Elohe. Non in sacrificijs tuis arguã te:
& holocausta tua in conspectu meo semp.
Non accipiã de domo tua vitulos:
neq; de gregibus tuis hircos.
Quoniã meæ sunt omnes ferę siluarũ:
iumẽta in montibus & boues.
Cognoui omnia volatilia cœli:
& pulchritudo agri mecũ est.
Si esuriero non dicã tibi:
meus est enĩ orbis terræ & plenitudo ei9.
Nunquid manducabo carnes taurorũ:
aut sanguinẽ hircorũ potabo?

Elohim. Immola DEO sacrificiũ laudis:
Elion. & redde ALTISSIMO vota tua.
Et inuoca me in die tribulationis:
eruã te & honorificabis me.

Elohim. Peccatori autẽ dixit DEVS
quare tu enarras iustitias meas:
& assumis testamẽtũ meũ per os tuũ?
Tu vero odisti disciplinã:
& proiecisti sermones meos retrorsũ.
Si videbas furem currebas cũ eo:
& cũ adulteris portionẽ tuã ponebas.
Os tuũ abundauit malitia:
et lingua tua concinnabat dolos.
Sedens aduersus fratrẽ tuũ loquebaris/
et adũs9 filiũ matris tuæ ponebas scãdalũ:
hæc feci sti et tacui.

¶Psalmus Asaph. XXXXIX.

1 * DEus deorũ dominus locutus est:
2 vocauit terrã.
A solis ortu vsq; ad occasum:
3 * ex sion species decoris eius.
4 * Deus manifestus veniet:
veniet manifestus & non silebit.
5 Ignis ante eũ prębibit:
& in circuitu eius tẽpestas valida.
6 Aduocauit cœlũ sursum:
& terrã discernere populũ suũ.
Congregate illi iustos eius:
7 qui disponũt testamẽtũ eius sup sacrificia.
Et annũciabũt cœli iustitiã eius:
8 quoniã deus iudex est.
Audi populus meus & loquar tibi Israel:
& testificabor tibi/
9 deus deus tuus ego sum.
10 * Non supra sacrificia tua arguã te:
holocausta aũt tua in cõspectu meo sũt sẽp.
11 Non accipiã de domo tua vitulos:
neq; de gregibus tuis hircos.
12 Quoniã meæ sunt ões bestiæ siluæ:
pecora in montibus et boues.
13 Cognoui omnia volatilia cœli:
& species agri mecũ est.
14 Si esuriero non dicã tibi:
meus est enĩ orbis terræ et plenitudo eius.
15 Nunquid manducabo carnes taurorũ:
aut sanguinẽ hircorũ potabo?
16 Immola deo sacrificiũ laudis:
& redde altissimo preces tuas.
17 Et inuoca me in die tribulationis tuæ:
& eximã te et glorificabis me.
18 Peccatori enim dixit deus
vt quid tu enarras iustitias meas:
& assumis testamẽtũ meũ per os tuum?
19 Tu vero odisti eruditionẽ:
proiecisti sermones meos post te.
20 Si videbas furẽ cõcurrebas ei:
et cũ adulteris portionẽ tuã ponebas.
21 Os tuũ abundauit malitia:
et lingua tua amplexa est dolositatẽ.
Sedẽs aduersus fratrẽ tuũ detrahebas/
et aduers9 filiũ matris tuę ponebas scãdalũ:
hæc feci sti et tacui.

22 Suſpicatus es iniquitatē q̄ ero tibi ſimilis: arguā te conſtituā te ante faciē tuā.
Exiſtimaſti inique q̄ ero tui ſimilis: arguā te & ſtatuā contra faciē tuā.

23 Intelligite aūt hæc qui obliuiſcimini dñm: nequando rapiat & nō ſit qui eruat.
Intelligite hæc qui obliuiſcimini DEVM: nequando rapiat & non ſit qui eripiat. Eloha.

24 Sacrificiū laudis glorificabit me: & ibi via eſt in qua oſtēdā illi ſalutare dei.
Sacrificiū laudis honorificabit me: & illic iter quo oſtēdā illi SALVTARE DEI Ieſua. Elohim.

ARGVMENTVM. Pſalmus/humana deprecatio/& humanę fragilitatis inquinatę peccatis detectio tā ratione originalis culpę q̄ vicioſitatis proprię voluntatis errore contractæ: ratiōe quarū & ſpiritꝰ dei ſāctꝰ & lætitia ſalutaris merito tollerentur/ niſi benignitas dei humiliatū peccatorē/ſpiritu cōtribulatū & corde contritū ſuſciperet. ¶ Cōciliatꝰ verſu quito et ſexto.

¶ Pſalmus Dauid. L.

¶ Pſalmus Dauidi. L.

1 Miſerere mei deus: ſecundū magnā miſericordiā tuā.
Miſerere mei DEVS: ſecundū magnā miſericordiā tuā. Elohim.

2 Et ſcd̄ʒ mꝰtitudinē miſerationū tuarū: dele iniquitatē meā.
Et ſcd̄ʒ mꝰtitudinē miſerationū tuarū: dele iniquitatē meā.

3 Magis magiſq; laua me ab iniuſtitia mea: & a delicto meo munda me.
Amplius laua me ab iniquitate mea: & a peccato meo munda me.

4 Quoniā iniquitatē meā ego agnoſco: & delictū corā me eſt ſemper.
Quoniā iniquitatē meā ego cognoſco: & peccatū meū contra me eſt ſemper.

5 Tibi ſoli peccaui & malignū corā te feci/ vt iuſtificeris in ſermonibus tuis: & vincas cū iudicaris.
Tibi ſoli peccaui & malū coram te feci/ vt iuſtificeris in ſermonibus tuis: * & vincas cum iudicabis.

6 Ecce enī in iniquitatibus conceptus ſum: & in peccatis mater mea meī vtero aluit.
* Ecce enī in iniquitate conceptus ſum: * & in peccato peperit me mater mea.

7 Ecce enī veritatē dilexiſti: incerta et occulta ſapientię tuę manifeſtaſti michi.
Ecce enim veritatē dilexiſti: incerta et occulta ſapiētiæ tuæ manifeſtaſti michi.

8 Aſperges me hyſſopo et mundabor: lauabis me et ſup niuē dealbabor.
Aſpges me — dñe ◆◆hyſſopo et mūdabor: lauabis me et ſuper niuē dealbabor.

9 Auditui meo dabis exultationē et lętitiā: exultabunt oſſa humiliata.
Auditui meo dabis gaudiū et lętitiā: et exultabunt oſſa humiliata.

10 Auerte faciē tuā a peccatis meis: et omnes iniquitates meas dele.
Auerte faciē tuā a peccatis meis: et omnes iniquitates meas dele.

11 Cor mundū crea in me deus: et ſpiritū rectū innoua in viſceribus meis.
Cor mundū crea in me DEVS: et ſpiritū rectū innoua in viſceribus meis. Elohim.

12 Ne proijcias me a facie tua: et ſpiritū ſanctū tuū ne auferas a me.
Ne proijcias me a facie tua: et ſpiritū ſanctū tuū ne auferas a me.

13 Redde michi exultationē ſalutaris tui: et ſpiritu principali confirma me.
Redde michi lętitiā SALVTARIS tui: et ſpiritu principali confirma me. Ieſua.

14 Doceā iniquos vias tuas: et impij ad te conuertentur.
Docebo iniquos vias tuas: et impij ad te conuertentur.

15 Erue me de ſāguinibꝰ deus deꝰ ſalutis meę: et exultabit lingua mea iuſtitiā tuā.
Libera me de ſāguibꝰ DEꝰ DEꝰ ſalutis meæ: et exultabit lingua mea iuſtitiā tuā. Elohim. Elohe.

16 Domine labia mea aperies: et os meū annunciabit laudē tuā.
DOMINE labia mea aperies: et os meū annūciabit laudē tuā. Adonai.

17 Quoniā ſi voluiſſes ſacrificiū dediſſē: vtiq; holocauſtis nō delectaberis.
Quoniā ſi voluiſſes ſacrificiū dediſſem: vtiq; holocauſtis non delectaberis.

18 Sacrificiū deo ſpiritus contribulatus: cor cōtritum et humiliatū deꝰ nō ſpernit.
Sacrificiū DEO ſpiritus contribulatus: cor cōtritū et hūiliatū DEVS nō deſpicies. Elohim. Elohim.

19 Benigne fac domine in bona voluntate tua ſion: et ædificētur muri Hieruſalē.
Benigne fac — domine ◆◆ in bona voluntate tua ſion: vt ædificentur muri Hieruſalē.

20 Tunc acceptabis ſacrificiū iuſtitiæ oblationes et holocauſtomata: tunc imponent ſuper altare tuū vitulos.
Tunc acceptabis ſacrificiū iuſtitiæ oblationes et holocauſta: tunc imponent ſuper altare tuū vitulos.

ARGVMENTVM. Pſalmꝰ/de ſeuera vltione dei in liguoſos/ maledicos/iniuſtos diuites et prēmiatiōe et gloria iuſtorū. ¶ Cōciliatus verſu ſecundo et quarto.

CONCIL.		VET.	
¶Eruditio Dauidi. LI.		¶Eruditio Dauid. LI.	
	Vid gloriaris in malitia:		Vid gloriaris in malitia: 1
	qui potẽs es in iniquitate?		qui potens es in iniquitate?
	Tota die iuſtitiã cogitauit lingua tua:		Tota die iniuſtitiã cogitauit lingua tua 2
	ſicut nouacula acuta faciens dolum.	*	ſicut nouacula acuta feciſti dolum.
	Dilexiſti malitiam ſuper benignitatẽ:		Dilexiſti malitiã ſuper benignitatẽ: 3
	iniquitatẽ magis q̃ loqui æquitatẽ.		iniquitatẽ magis q̃ loqui æquitatẽ.
	Dilexiſti omnia verba pręcipitationis:		Dilexiſti omnia verba ſubmerſionis: 4
	linguã doloſam.	*	linguam doloſam.
El.	Propterea DEVS deſtruet te in finẽ:		Propterea deus deſtruet te in finẽ: 5
	euellet te & emigrabit te		euellet te & emigrabit te
	de tabernaculo tuo/		de tabernaculo tuo/
	& radicẽ tuam de terra viuentiũ.		& radicẽ tuam de terra viuentium. 6
	Videbunt iuſti & timebunt/		Et videbunt iuſti & timebunt/
	& ſuper eũ ridebunt & dicent:		& ſuper eũ ridebunt & dicent:
Elohim.	ecce hõ q nõ poſuit DEVM adiutorẽ ſuũ.		ecce homo qui nõ poſuit deũ adiutorẽ ſuũ. 7
	Sed ſperauit in multitudie diuitiarũ ſuarũ:		Sed ſperauit in multitudine diuitiarũ ſuarũ:
	& prævaluit in vanitate ſua.		& prẽualuit in vanitate ſua. 8
Elohim.	Ego aũt ſicut oliua fructifera i domo DEI:		Ego autẽ ſicut oliua fructifera in domo dei:
Elohim.	ſperaui i mia DEI i ęternũ & i ſcm ſcli.		ſperaui in mia dei in ęternũ & i ſæculũ ſcli. 9
	Confitebor tibi in ſęculũ quia feciſti:		Cõfitebor tibi in ſęculũ quoniã tu feciſti:
	& expectabo nomẽ tuũ quoniã bonũ eſt		& expectabo nomẽ tuũ quoniã tocũdũ eſt
	in conſpectu ſanctorũ tuorum.		in conſpectu ſanctorũ tuorum.

ARGVMENTVM. Pſalmus/de homine peccati & corrupta ſecta eiꝰ carnaliter beſtialiterq; viuente/q; ea ſecta oppreſſura eſſet populũ fidelẽ/q; in fine liberandus ſit cũ fiet grex vnus & paſtor vnus & cognoſcentur ex eccleſia ſancta/ pater/filius/ſpiritus ſanctus ſalutares dei deus vnꝰ. ¶Conciliatus verſu octauo ¶Aduerte eodẽ verſu ex hebręo nos legere poſſe/qui dabit ex ſion ſalutares iſrael. per quod intellige cognitionẽ patris & filij & ſpiritus ſancti. ex qua vniuerſa pendet ſalus hominũ. nã & hic pluraliter habetur IESVOTH vt pſalmo 41 & 42. Et accõmode quidẽ. nã hic pſalmus de homine peccati & adhærẽtibus eius quẽ Mahumetẽ & ſectã eius crediderim expoſitus eſt: qui non modo Chriſtũ eſſe deũ ſed et omnẽ i deo eſſe pluralitatẽ pertinaciter negant quod eſt cõtra totũ pſentẽ pſalmũ. quãdoquidẽ vbiq; per totũ pſalmũ deus pluratiue a propheta nominatur: & ſalutares pluratiue. quo deſignatur hy poſtaſeon pluralitas & ex adiunctis/diuinę ſubſtantiæ vnitas.

¶Eruditio Dauidi. LII.		¶Pſalmus Dauid. LII.	
	Dixit inſipiens in corde ſuo:		Dixit imprudens in corde ſuo: 1
Elohim.	non eſt DEVS.		non eſt deus.
	Corrupti ſunt et aboiabiles facti ſunt		Corrupti ſunt & aboiabiles facti ſunt 2
	in iniquitatibus:		in iniquitatibus ſuis:
	nõ eſt qui faciat bonum.		non eſt qui faciat bonũ nõ eſt vſq; ad vnũ.
Elohim.	DEVS de cœlo proſpexit ſup filios hoim:		Dñs de cœlo proſpexit ſuper filios hominũ: 3
Elohim.	vt videat ſi eſt itelligẽs aut reqrẽs DEVM		vt videret ſi eſt intelligẽs aut requirẽs deũ.
	Oẽs declinauerunt/ſimul iutiles facti ſunt:		Oẽs declinauerũt/ſimul inutiles facti ſunt: 4
	nõ eſt qui faciat bonũ nõ eſt vſq; ad vnũ.		nõ eſt qui faciat bonũ non eſt vſq; ad vnũ.
	Nõne ſcient oẽs qui operantur iniquitatẽ:		Nõne ſcient oẽs qui operantur iniquitatem: 5
	qui deuorant plebẽ meã vt cibũ panis?		qui deuorãt populum meum in cibo panis?
Elohim.	DEVM non inuocauerunt:		Deum non inuocauerunt: 6
	illic trepidauerũt timore vbi nõ fuit timor.		ibi timuerunt vbi non erat timor.
Elohim.	Quoniã DEVS diſſipauit oſſa eorum		Quoniã deus diſſipat oſſa 7
	qui hominibus placent:		hominibus placentium:
Elohim.	confuſi ſunt quoniã DEVS ſpreuit eos.		confuſi ſunt quoniã deus ſpreuit eos.
Iesuoth.	Quis dabit ex ſion SALVTARE iſrael?		Quis dabit ex ſion ſalutare iſrael? 8
Elohim.	cũ cõuerterit DEꝰ captiuitatẽ plebis ſuæ:	*	in auertendo dñs captiuitatẽ populi ſui:
	exultabit Iacob & lætabitur iſrael.		exultabit Iacob & lætabitur iſrael.

ARGVMENTVM. Pſalmus/oratio Chriſti domini ſecundũ diſpenſationem carnis/ q; alienati a deo inſurrexerunt in eũ/de diuino auxilio/voluntaria eius oblatione in mortem/ de liberatione eius a verbo dei & tota diuinitate/q; viderit inimicos ſuos diuina animaduer-

sione percussos. ¶Conciliatus versu quinto et septimo.

¶Psalmus Dauid. LIII.

1 DEus in nomine tuo saluũ me fac:
& in virtute tua iudica me.
2 Deus exaudi orationẽ meam:
auribus percipe verba oris mei.
3 Quoniã alieni insurrexerunt aduersũ me/
& potentes quæsierunt animã meã:
nõ posuerunt deũ ante conspectũ suum.
4 Ecce enim deus adiuuat me:
& dominus susceptor est animæ meę.
5 Auerte mala inimicis meis:
in virtute tua disperde illos.
6 Voluntarie sacrificabo tibi/
& confitebor nomini tuo domine:
quoniã bonum est.
7 Quõ ex omni tribulatione eruisti me:
& supꝑ inimicos meos despexit oculꝰ meꝰ.

¶Eruditio Dauidi. LIII.

DEVS in nomine tuo saluum me fac: Elohim.
& in virtute tua iudica me.
DEVS exaudi orationem meã: Elohim.
auribus percipe verba oris mei.
Quoniã alieni insurrexerunt aduersum me/
& fortes quæsierunt animã meã:
et nõ ꝓposuerũt DEVM añ cõspectũ suũ. Elohim.
Ecce enim DEVS adiuuat me: Elohim.
& DOMINVS susceptor est animę meæ. Adonai.
*Auerte mala inimicis meis:
& in veritate tua disperde illos.
Voluntarie sacrificabo tibi/
& confitebor nomini tuo DOMINE:
quoniam bonum est.
*Quoniã ex omni tribulatione eripuit me:
& super inimicos meos despexit oculꝰ meꝰ.

ARGVMENTVM. Psalmus/oratio Christi domini/de solitudine eius/contradictione aduersariorũ eius/vicijs eorũ/hoste domestico & secretorũ Christi domini vitæ authoris conscio/ inuocatio in eos iustę dei iustitiæ/diuina precis eius exauditione & iusta hostiũ humiliatiõe & tandẽ demersiõe in puteũ iteritus/qꝰ longe secus iustis debeat accidere: quippe qui debeãt exaltari & ad æternã tranquillitatẽ respirare. ¶Conciliatus versu octauo & vicesimo.

¶Psalmus Dauid. LIIII.

1 EXaudi deus deprecationẽ meã/
& ne despexeris precẽ meam:
intende mi chi et exaudi me.
2 Contristatus sum in exercitatione mea/
& conturbatus sum a voce inimici:
& a tribulatione peccatoris.
3 Quoniã declinauerunt in me iniquitates:
& in ira adumbrabant me.
4 Cor meũ contristatũ est in me:
& metus mortis cecidit super me.
5 Timor & tremor venerunt super me:
& contexerunt me tenebræ.
6 Et dixi qs dabit michi pẽnas sicut colũbæ:
& volabo et requiescã?
7 Ecce elongaui fugiens:
& mansi in deserto.
8 Expectabã eũ qui me saluũ faceret:
a pusillo animo & tẽpestate.
9 Submerge domine & diuide liguas eorũ:
qm̃ vidisti iiqtatẽ et cõtradictionẽ i ciuitate
10 Die ac nocte circundabit eam
super muros eius iniquitas:
& labor in medio eius & iniustitia.
11 Non defecit de plateis eius:
vsura et dolus.
12 Quoniã si inimicus exprobrasset michi:
sustinuissem vtiqꝫ.
13 Et si is qui oderat me
super me magna locutus fuisset:
absconderẽ me vtiqꝫ ab eo.
14 Tu vero homo vnanimis:
dux meus et notus meus.
15 Qui simul mecũ dulces capiebas cibos:

¶Eruditio Dauidi. LIIII.

EXaudi DEVS orationẽ meã/ Elohim.
& ne despexeris deprecationẽ meã:
intende michi & exaudi me.
Contristatus sum in exercitatione mea/
& conturbatus sum a voce inimici:
& a tribulatione peccatoris.
Quoniã declinauerunt in me iniquitates:
& in ira molesti erant michi.
Cor meũ conturbatũ est in me:
& formido mortis cecidit super me.
Timor & tremor venerunt super me:
& contexerunt me tenebrę.
Et dixi quis dabit michi pẽnas sicut columbæ:
& volabo & requiescã?
Ecce elongaui fugiẽs:
& mansi in solitudine. Selah.
Expectabã eũ qui saluũ me fecit:
*a spiritu turbinis & tempestate.
Præcipita DOMINE/diuide linguas eorũ: Adonai.
qm̃ vidisti iiqtatẽ et cõtradictionẽ i ciuitate.
Die ac nocte circundabit eam
super muros eius iniquitas:
& labor in medio eius et iniustitia.
Et non defecit de plateis eius:
vsura et dolus.
Quoniã si inimicus meus maledixisset michi:
sustinuissem vtiqꝫ.
Et si is qui oderat me
super me magna locutus fuisset:
absconditissem me forsitan ab eo.
Tu vero homo vnanimis:
dux meus et notus meus.
Qui simul mecum dulces capiebas cibos:

	CONCIL.	VET.	
Elohim.	in domo DEI ambulauimus cum consensu.	in domo dei ambulauimus cũ consensu.	16
	Veniat mors super illos:	Veniat mors super illos:	
	& descendant in infernum viuentes.	descendant ad infernum viuentes.	17
	Quoniã nequitiæ in habitaculis eorũ:	Quoniã nęquitia in hospitijs eorum:	
	in medio eorum.	in medio eorum.	18
Elohim.	Ego autẽ ad DEVM clamaui:	Ego ad deum clamaui:	
℣	& DOMINVS saluauit me.	& dominus exaudiuit me.	19
	Vespere & mane & meridie narrabo	Vespere/mane & meridie narrabo	
	& annunciabo:	& annunciabo:	
	& exaudiet vocẽ meam.	& exaudiet vocem meam.	20
	Redimet in pace animam meam	Redimet in pace animam meam	
	ab ijs qui appropinquant michi:	ab ijs qui appropinquant michi:	
	quoniã inter multos erant contra me.	* quoniam inter multos erant mecum.	21
El.	Exaudiet DEVS & humiliabit illos:	Exaudiet me deus & humiliabit illos:	
	qui est ante sæcula.	qui est ante ęcula.	22
	Non enim est illis commutatio/	Nõ enim est illis commutatio/	
Elohim.	& non timuerunt DEVM:	& non timuerunt deum:	
	extendit manum suam in retribuendo.	extendit manum suam in retribuendo.	23
	Contaminauerunt testamẽtum eius/	Polluerunt testamẽtum eius/	
	diuisi sunt ab ira vultus eius:	diuisi sunt præ ira vultus eius:	
	& appropinquauit cor illius.	& appropinquauit cor illius.	24
	Molliti sunt sermones eius super oleum:	Molliti sunt sermones eius super oleum:	
	& ipsi sunt iacula.	& ipsi sunt iacula.	25
℣	Iacta sup DN̄M curã tuã & ipse te enutriet:	Iacta in dño curã tuã & ipse te enutriet:	
	& non dabit in æternũ fluctuationẽ iusto.	& non dabit in æternum fluctuationẽ iusto.	26
Elohim.	Tu vero DEVS:	Tu vero deus:	
	deduces eos in puteum interitus.	deduces eos in puteum corruptionis.	27
	Viri sanguinum & dolosi	Viri sanguinum & dolositatis	
	non dimidiabunt dies suos:	non dimidiabunt dies suos:	
	ego autem sperabo in te — domine. ◆◆	ego autem in te speraui domine.	

ARGVMENTVM. Psalmus/oratio humiliũ aduersitatibus depressorum/animi delecti erectio per spem in deo/orationem pariter & æternorum bonorum cogitationem. ¶Conciliat? versu quarto/quinto/septimo & duodecimo.

	¶Ad victoriam Dauidi. LV.	¶Psalmus Dauid. LV.	
Elohim.	Miserere mei DEVS/	Miserere mei dñe/	1
	quoniam conculcauit me homo:	quoniam conculcauit me homo:	
	tota die impugnans tribulauit me.	tota die bellans tribulauit me.	
	Conculcauerunt me inimici mei tota die:	Conculcauerunt me inimici mei tota die:	2
	quoniam multi bellantes aduersum me.	ab altitudine diei.	
	Ab altitudine diei timebo:	Quoniã multi qui debellant me timebunt:	3
	ego vero in te sperabo/	ego vero in te speraui domine.	
Elohim.	In DEO laudabo sermões ĩ DEO speraui:	* In deo laudabo sermões meos ĩ deo speraui:	4
Elohim.	non timebo quid faciat michi caro.	non timebo quid faciat michi caro.	
	Tota die verba execrabantur:	* Tota die verba mea abominabuntur:	5
	aduersũ me oẽs cogitationes eorũ ĩ malũ.	aduersum me omnia consilia eorũ in malũ.	6
	Inhabitabunt & abscondent:	Incolent & abscondent:	
	ipsi calcaneum meum obseruabunt.	ipsi calcaneum meum obseruabunt.	7
	Expectauerunt animã meam/	* Sustinuit anima mea/	
	pro nichilo saluos facies illos:	pro nichilo saluos facies eos:	
	in ira populos confringes.	in ira populos deduces.	8
Elohim.	DEVS vitam meã annunciaui tibi:	Deus vitam meã enunciaui tibi:	
	posuisti lachrimas meas in conspectu tuo.	posuisti lachrimas meas in conspectu tuo.	9
	Sicut & in promissione tua:	Sicut et in repromissione tua:	
	tunc conuertentur inimici mei retrorsum.	conuertantur inimici mei retrorsum.	10
	In quacunq; die inuocauero te:	In quacunq; die inuocauero te:	
Elohim.	ecce cognoui quoniam DEVS meus es.	ecce sciui quoniam deus meus es tu.	11
Elohim.	In DEO laudabo verbum/	In deo laudabo verbum/	

in domino laudabo sermonem:
in deo speraui/
non timebo quid faciat michi homo.
12 In me sunt deus vota tua:
quæ reddam laudes tibi.
13 Quoniã eruisti animã meã de morte
& pedes meos de lapsu:
vt placeam corã deo in lumine viuẽtiũ.

in DOMINO laudabo sermonem: Ps.
in DEO speraui/ Elohim.
non timebo quid faciat michi homo.
In me sunt DEVS vota tua: Elohim.
* reddam laudationes tibi.
Quoniam eripuisti animam meam de morte
& pedes meos de lapsu:
vt placeam corã DEO in lumine viuẽtium. Elohim.

ARGVMENTVM. Psalmus/oratio Christi domini in passione/liberatione eius ex dormitione/hostium eius præcipitatione/matutina a somno mortis excitatione/confessione & manifestatione diuinitatis in populis/diuina miseratione & verę fidei eius multiplicatione/supereminenti eius cœlis & terræ gloriæ exaltatione.

¶Psalmus Dauid. LVI.

1 Miserere mei deus miserere mei:
quoniã in te confidit anima mea.
2 Et i vmbra alarũ tuarũ sperabo:
donec transeat iniquitas.
3 Clamabo ad deum altissimum:
deum qui benefecit michi.
4 Misit de cœlo & saluum fecit me:
dedit in opprobrium cõculcantes me.
5 Misit de cœlo miam suã & veritatẽ suã/
& eruit aiam meã de medio catulorũ leonũ:
dormiui conturbatus.
6 Filij hominũ dentes eorũ arma & sagittæ:
& lingua eorũ gladius acutus.
7 Exaltare super cœlos deus:
& super omnẽ terrã gloria tua.
8 Muscipulam parauerunt pedibus meis:
& incuruauerunt animam meam.
9 Foderunt ante faciẽ meã foueã:
et ipsi inciderunt in eam.
10 Paratũ cor meũ deus paratũ cor meũ:
cantabo et psallam.
11 Exurge gl'ia mea exurge psalterĩ et cithara:
exurgam diluculo.
12 Confitebor tibi in populis domine:
et psallam tibi in gentibus.
13 Quia magnificata est vsq; ad cęlos mia tua:
et vsq; ad nubes veritas tua.
14 Exaltare super cœlos deus:
et super omnem terram gloria tua.

¶Ad victoriam Dauidi. LVI.

Miserere mei DEVS miserere mei: Elohim.
quoniam in te confidit anima mea.
Et in vmbra alarum tuarum sperabo:
donec transeat iniquitas.
Clamabo ad DEVM ALTISSIMVM: Elohim.
DEVM qui benefecit michi. Elion.
Misit de cœlo & liberauit me: El.
dedit in opprobriũ cõculcantes me. Selah
Misit DEVS miam suã & veritatẽ suam/ Elohim.
& eripuit aiam meã de medio catulorũ leonũ
dormiui conturbatus.
Filij hominũ dentes eorũ arma & sagittæ:
& lingua eorum gladius acutus.
Exaltare super cœlos DEVS: Elohim.
& in omni terra gloria tua.
Laqueum parauerunt pedibus meis:
et incuruauerunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foueam:
et inciderunt in eam.
Paratũ cor meũ DEVS paratũ cor meum: Elohim.
cantabo et psalmũ dicam.
Exurge gl'ia mea exurge psalteriũ et cithara:
exurgam diluculo.
Confitebor tibi in populis DOMINE: Adonai.
et psalmum dicam tibi in gentibus.
Qm̃ magnificata est vsq; ad cœlos mia tua:
et vsq; ad nubes veritas tua.
Exaltare super cœlos DEVS: Elohim.
et super omnem terram gloria tua.

ARGVMENTVM. Psalmꝰ/exhortatio in spiritu quo carnales viri resipiscant/alioqui intelligant se sensuros vltricem manum dei et acerbas in morte secunda se daturos pœnas/neq; vnq̃ ad lumen viuentium respiraturos/iustos autẽ super iusto iudicio dei in eorum pœnis lętaturos/et omnes cognoscituros quia deus iustus iudex est fontes plectens et præmians insontes. ¶Conciliatus versu quarto/quinto/nono et vndecimo.

¶Psalmus Dauid. LVII.

1 Si vere vtiq; iustitiam loquimini:
recta iudicate filij hominum.
2 Et tenĩ i corde iiqtates opamini i tra:
iniquitates manus vestrę connectunt.
3 Alienati sunt peccatores a vulua:
errauerunt a ventre/locuti sunt falsa.
4 Indignatio eis secũdũ similitudinẽ serpẽtis:
sicut aspidis surdę et obturãtis aures suas.
5 Quę nõ exaudiet vocẽ incantãtium:

¶Ad victoriam Dauidi. LVII.

Si vere vtiq; iustitiam loquimini:
recte iudicate filij hominum.
Et tenĩ i corde iiqtates opamini i terra:
iniustitias manus vestrę concinnant.
Alienati sunt peccatores a vulua.
errauerunt ab vtero/locuti sunt falsa.
Furor illis secundum similitudinẽ serpentis:
sicut reguli surdi et obturãtis aures suas.
* Qui non exaudiet vocẽ incantantiũ:

CONCIL.		VET.	
	& veneficí incantantis ſapienter.	& medicamenti meditati a ſapiente.	
Elohím.	DEVS conteret dentes eorũ in ore ipſorũ: molas leonũ confringet DOMINVS.	Deus cõtriuit dentes eorum in ore ipſorum: molas leonũ confringit dominus.	6
	Ad nichilũ deuenīẽt tanq̃ aqua decurrens: intendit arcum ſuum donec infirmentur.	Spernentur tanq̃ aqua decurrens: intendit arcum ſuum donec infirmentur.	7
	Sicut cæra quæ fluit auferentur: ſupercecidit ignis & non viderunt ſolem.	Sicut cæra liquefacta auferentur: ſupercecidit ignis & non viderunt ſolem.	8
	Priuſq̃ intelligãt ſpinæ veſtræ rhãnum: ſic viuentes ſic in ira abſorbebit eos.	✱ Priuſq̃ producat ſpinas veſtras rhãnus: ✱ tanq̃ viuentes tanq̃ in ira combibit eos.	9
	Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam: manꝰ ſuas lauabit in ſanguine peccatoris.	Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam: manꝰ ſuas lauabit in ſanguine peccatoris.	10
Elohím.	Et dicet homo vtiq; eſt fructus iuſto: vtiq; eſt DEVS iudicans eos in terra.	✱ Et dicet homo ſi ergo eſt fructus iuſto: ergo eſt deus iudicans eos in terra.	11

ARGVMENTVM. Pſalmꝰ/ oratio Chriſti domini ad patrem & diuinitatem pro ſua liberatione de manibus peccatorum & hoſtium fortium/ qꝑ non ſuo peccato/ ſua culpa illa patiatur qui peccatum nõ fecit & qui curſũ vitę ſuæ inſons peregit/ inuocatio diuinæ iuſtitiæ in impios & pertinaces/ miſeratio diuina in eum/ qꝑ hebręi inimici eius non omnino ad finem ſæculi delendi ſed diſperdendi in omnes gentes quia regem gloriæ negauerunt & morte turpiſſima crucis ſupplicio affecerunt eum. qꝑ in fine ſæculi ad deum & ad confitendum Meſiah quem negauerunt reuerſuri ſunt/ interim fideles fortes in fide & robuſti dei miſericordiã laudabunt qui eis donando vitam ſaluum fecit Chriſtũ ſuum. ℂ Conciliatus verſu octauo/ decimo/ quintodecimo/ decimotertio et ſeptimodecimo.

ℂ Ad victoriam Dauidi. LVIII.		ℂ Pſalmus Dauid. LVIII.	
Eloha.	ERipe me de inimicis meis DEVS meꝰ & ab inſurgẽtibus in me libera me.	ERue me de inimicis meis deus meus: & ab inſurgẽtibus ſup me redime me.	1
	Eripe me de operãtibus iniquitatẽ: & de viris ſanguinum ſalua me.	Erue me de operantibus iniquitatem: & de viris ſanguinum ſaluũ me fac.	2
	Quia ecce ceperunt animam meam: irruerunt in me fortes.	Quia ecce venati animam meam: irruerunt ſuper me fortes.	3
	Neq; iiquitas mea neq; peccatũ meũ DNE: ſine iniquitate cucurri & direxi.	Neq; iniquitas mea neq; peccatũ meum dñe: ſine iniquitate cucurri & dirigebar.	4
	Exurge in occurſum meum & vide:	Exurge in occurſum michi & vide:	5
Elohím Sebaoth.	& tu DNE DEꝰ VIRTVTVM deꝰ iſrael.	& tu domine deus virtutum deus iſrael.	
Elohe.	Intende ad viſitandas omnes gentes: nõ miſereariſ oĩbꝰ qui operãtur iiquitatẽ.	Intende ad viſitandum omnes gentes: nõ miſereatis oĩm qui operãtur iniquitatẽ.	6
	Cõuertẽt ad veſpã & famẽ patiẽt vt canes: & circuibunt ciuitatem.	Cõuertent ad veſpũ et famẽ patiẽt vt canes: & circuibunt ciuitatem.	7
	Ecce loquũt ĩ ore ſuo et gladiꝰ ĩ labijs eorũ quoniam quis audiuit.	✱ Ecce ipſi loquẽt ĩ ore ſuo et gladiꝰ ĩ labijs eorũ quoniam quis audiuit.	8
	Et tu DOMINE deridebis eos: ad nichilũ deduces omnes gentes.	Et tu domine deridebis eos: pro nichilo habebis omnes gentes.	9
	Fortitudinẽ meã ad te cuſtodiã/	Fortitudinẽ meã ad te cuſtodiam/	10
Elohím.	quia DEVS ſuſceptor meus es:	quia deus ſuſceptor meus es:	
Elohe.	DEI mei miſericordia præueniet me.	✱ deus meus miſericordia eius preueniet me.	
Elohim.	DEVS oſtẽdit michi ſuper inimicos meos/ ne occidas eos: ne quando obliuiſcantur populi mei.	Deus meꝰ demõſtrauit michi ĩ inimicis meis/ ne occideris eos: ne quando obliuiſcantur legis tuæ.	11
	Diſperge illos in virtute tua:	Diſperge eos in virtute tua:	12
Adonai.	& depone eos protector meus DOMINE.	& deduc eos protector meus domine.	
	In delicto oris eorũ ĩ ſermõe labiorũ ipſorũ & compræhendantur in ſuperbia ſua.	✱ Delicta oris eorũ ſermones labiorũ eorum: et compræhendantur in ſuperbia ſua.	13
	Et de execratione et mendacio annunciabuntur in conſummatione: in ira conſummationis et non erunt.	Et ex maledicto et mendacio annunciabuntur conſummationes: in ira conſummationis et non erunt.	14
Elohim.	Et ſciant quia DEVS dñabitur iaacob: & finium terræ.	✱ Et ſcient quia deus dominabitur iacob: et finium terræ.	15
	Cõuertẽt ad veſpã et famẽ patiẽt vt canes:	Cõuertẽt ad veſperã et famẽ patiẽt vt canes:	16

et circuibunt ciuitatem.
17 Dispergentur vt edant:
si autem non satiabuntur & murmurabũt
18 Ego autem cantabo potentiam tuam:
& exultabo mane misericordiam tuam.
19 Quia factus es susceptor meus:
& refugiũ meum in die tribulatiõis meæ.
20 Adiutor meus tibi psallam:
quia tu deus susceptor meus es/
deus meus misericordia mea.

et circuibunt ciuitatem.
Ipsi dispergentur ad manducandum:
si vero non fuerint saturati murmurabunt.
Ego autem cantabo fortitudinem tuam:
& exaltabo mane misericordiam tuam.
Quia factus es susceptor meus:
& refugiũ meũ in die tribulationis meæ.
Adiutor meus tibi psallam:
quia DEVS susceptor meus es/ Elohim.
DEVS meus misericordia mea. Elohe.

ARGVMENTVM. Psalmus/oratio fidelis synagogæ/oraculum dei de adiectione ad terram sanctam/& q̃ non est salus in homine/sed omnis virtus & fortitudo a domino deo est. ¶Cõciliatus versu quarto & vndecimo.

¶Psalmus Dauid. LVIIII.

1 Deus reppulisti nos et destruxisti nos:
iratus es & misertus es nostri.
2 Cõmouisti terram & conturbasti eã:
sana contritiões eius quoniam mota est.
3 Ostendisti plebi tuæ dura:
potasti nos vino stimulationis.
4 Dedisti metuentibus te significationem:
vt fugiant a facie arcus.
5 Vt liberentur dilecti tui:
saluũ me fac dextera tua & exaudi me.
6 Deus locutus est in sancto suo/
lætabor & diuidam sichimam:
& conuallem tabernaculorum dimetiar.
7 Meus est galaad & meus est manasses:
& ephrem fortitudo capitis mei.
8 Iuda rex meus:
moab olla spei meæ.
9 In idumeam extendam calciamentũ meũ:
michi allophyli subditi sunt.
10 Quis deducet me in ciuitatẽ circũstantiæ:
quis deducet me vsq; in idumeam?
11 Nonne tu deus qui reppulisti nos:
& nõ egredieris de9 in virtutib9 nostris?
12 Da nobis auxiliũ de tribulatione:
& vana salus hominis.
13 In deo faciemus virtutem:
& ipse ad nichilũ deducet ĩimicos nostros.

¶Ad victoriam Dauidi. LVIIII.

DEVS reppulisti nos & destruxisti nos: Elohim.
Iratus es & misertus es nobis.
Cõmouisti terrã & conturbasti eam:
sana contritiones eius quia cõmota est.
Ostendisti populo tuo dura:
potasti nos vino compunctionis.
Dedisti metuentibus te significationẽ:
vt fugerent a facie arcus.
Vt liberentur dilecti tui:
saluũ fac dextera tua & exaudi me.
DEVS locutus est in sancto/ Elohim.
lætabor & partibor sichimam:
& conuallem tabernaculorum metibor.
Meus est galaad & meus est manasses:
& ephraim fortitudo capitis mei.
Iuda rex meus:
moab olla spei meæ.
In idumeam extendam calciamentum meũ:
michi alienigenæ subditi sunt.
Quis deducet me in ciuitatem munitam:
quis deducet me vsq; in idumeam?
Nonne tu DEVS qui reppulisti nos: Elohim.
& nõne egredieris DE9 ĩ virtutib9 nostris? Elohim.
Da nobis auxilium de tribulatione:
quia vana salus hominis.
In DEO faciemus virtutem: Elohim.
& ipse ad nichilũ deducet tribulantes nos.

ARGVMENTVM. Psalmus/oratio populi fidelis vbicunq; gẽtiũ tribulati ad deũ trinũ sup oia benedictũ/q̃ exaltatus sit in Christo dño/q̃ habitacula dei expectet ęterna: quia illã hęreditatẽ dat deus timẽtibus nomen suũ/q̃ Christus rex manet in æternũ ante cõspectũ diuinæ maiestatis cuius misericordiã & veritatẽ nullus potest effari/ populus sanctus quotidie psallit/quotidie deo immolat vota sua sacrificium laudis. ¶Conciliatus versu octauo.

¶Psalmus Dauid. LX.

1 Exaudi deus deprecationem meã:
intende orationi meę.
2 A finibus terrę ad te clamaui:
dũ angeret cor meũ/ĩ petra exaltasti me.
3 Deduxisti me quia factus es spes mea:
turris fortitudinis a facie inimici.
4 Inquilin9 ero i tabernaculo tuo vsq; ĩ sęcla:
cooperiar in velamento alarũ tuarũ.
5 Quoniam tu deus exaudisti orationẽ meã:
dedisti hęreditatẽ timentibus nomẽ tuũ.

¶Ad victoriam Dauidi. LX.

Exaudi DEVS deprecationem meam: Elohim.
intende orationi meæ.
A finibus terræ ad te clamaui:
dũ anxiaretur cor meũ/ ĩ petra exaltasti me.
Deduxisti me quia factus es spes mea:
turris fortitudinis a facie inimici.
Inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula:
protegar in velamento alarũ tuarũ. Selah
Quoniam tu DEVS meus exaudisti orationẽ meã: Elohim.
dedisti hæreditatem timentibus nomẽ tuũ.

CONCIL.		VET.	
	Dies super dies regis adijcies:	Dies super dies regis adijcies:	6
	ānos eius vsq; in diē gnationis et gnationis.	ānos eius vsq; in diē gnationis et gnationis.	
Elohim.	Permanet in æternū in cōspectu DEI:	Permanebit in æternū in conspectu dei:	7
	miam & veritatē eius quis requiret?	miam & veritatē eius quis requiret ei?	
	Sic psalmū dicā noī tuo in sæculū sæculi:	Sic psallam nomini tuo deus in sæculū sæli:	8
	reddens vota mea de die in diem.	* vt reddam vota mea de die in diem.	

ARGVMENTVM. Psalmꝰ/oratio fidelis populi in pressura se in deo & Christo salutari eiꝰ consolantis/exhortatio vt omnes nationes ante eū corda effundant/admonitio ad filios hominū ne in vanitatibus & iniquitatibus suis confidant: quia deus vnicuiq; reddet iuxta opera eius/bona bonis/pœnas & supplicia malis. ¶Conciliatus versu tertio et septimo. ¶Aduerte secundo versu/sexto & septimo/ vocabulum Sur interpretes vertūt deus/ Hieronymꝰ secundo versu scutū/sexto fortitudo & septimo robur vbi pro conciliatione posuimꝰ fortitudo. At præcedentis psalmi versu secūdo interpretes verterūt petra/Hieronymus fortis.

	¶Ad victoriam psalmus Dauidi. LXI.	¶Psalmus Dauid. LXI.	
Elohim.	NOnne DEO subiecta erit anima mea:	NOnne deo subijcietur anima mea:	1
Iesua.	ab ipso enim SALVTARE meum.	ab ipso enim salutare meū.	
Sur.	Nā & ipe DEꝰ meꝰ & SALutaris meꝰ	Eteni ipe est deꝰ meꝰ et salutaris meꝰ	2
Iesua.	susceptor meus non mouebor amplius.	susceptor meus non mouebor amplius.	
	Quousq; irruitis i hoīez iterficitis vniūsi vos	Quousq; apponitis sup hoiem iterficere oēs:	3
	tanq̄ paries iclinatus & macerla depulsa?	tanq̄ parieti inclinato & macerię impulsæ?	
	Verūtū p̄ciū meū cogitauerūt repellere/	* Verūtamē honorē meū cogitauerūt repellere/	4
	cucurri in siti:	cucurri in siti:	
	ore suo bñdicebāt & corde suo maledicebāt	ore suo bñdicebāt & corde suo maledicebāt.	
Elohim.	Veruntamē DEO subiecta esto aīa mea:	Veruntamē deo subijcietur anima mea:	5
	quoniā ab ipso patientia mea.	quoniam ab ipso est patientia mea.	
Sur. Iesua	Quia ipe DEꝰ meꝰ et SALVATOR meꝰ:	Qm̄ ipse est deus meus & salutaris meus:	6
Elohim.	adiutor meus non emigrabo.	susceptor meus non emigrabo.	
Iesua.	In DEO SALVTARE meū et gloria mea:	In deo salutare meum & gloria mea:	7
Sur.	fortitudo auxilij mei & spes mea i DEO ē.	* deus auxilij mei et spes mea in deo.	8
Elohim.	Sperate in eo oīs cōgregatio populi/	Sperate in eo omne consiliū plebis/	
	effundite coram illo corda vestra:	effundite coram illo corda vestra:	
Elohim.	DEꝰ adiutor noster — i ęternū. ••Selah	deus adiutor noster.	9
	Veruntamē vani filij hominū/	Veruntamē vani filij hominum/	
	mendaces filij hominū in stateris:	mendaces filij hominū in stateris:	
	vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum.	v t decipiant ipsi de vanitate in vnū.	10
	Nolite sperare in iniquitate/	Nolite sperare super iniquitate/	
	& rapinas nolite concupiscere:	& rapinam ne concupiscatis:	
	diuitiæ si affluant nolite cor apponere.	diuitiæ si fluant ne apponatis cor.	
Elohim.	Semel locutus est DEVS duo hæc audiui:	Semel locutus est deus duo hæc audiui:	11
Elohim.	quia potestas DEI est/et tibi DN̄E mia/	qm̄ potestas dei est/& tibi dñe misericordia	
Adonai.	quia tu reddes vnicuiq; iuxta opera sua.	quia tu reddes vnicuiq; secūdū opera sua.	

ARGVMENTVM. Psalmus/de diuina contemplatione Christi domini in deserto/ q̄ spirituales nequitiæ ad eū tentandū quo eius animā diriperent frustra accesserint/ vt quæ pessundatæ ad inferiora terræ deturbatæ sint et gladio diuino pro vulpina dolositate percussæ. de spirituali gaudio domini & laude bonorū. q̄ ora blasphemi tentatoris & iniqua loquētis sacris eloquijs obstruxerit. ¶Conciliatus versu sexto et septimo.

	¶Psalmus Dauidi. LXII.	¶Psalmus Dauid. LXII.	
Elohim.	DEVS DEVS meus:	DEus deus meus:	1
El.	ad te de luce vigilo.	ad te de luce vigilo.	
	Sitiuit in te anima mea:	Sitiuit tibi anima mea:	2
	q̄multipliciter tibi caro mea.	q̄multipliciter tibi & caro mea.	
	In terra deserta inuia & inaquosa	In terra deserta & sine via et sine aqua	3
	sic in sancto apparui tibi:	sic in sancto apparui tibi:	
	vt viderem virtutē tuā et gloriam tuā.	vt viderem potentiam tuam et gloriā tuam.	
	Qm̄ melior est misericordia tua sup vitas:	Qm̄ melior est misericordia tua super vitas:	4
	labia mea laudabunt te.	labia mea laudabunt te.	
	Sic benedicā te in vita mea:	Sic benedicam te in vita mea:	5

& in nomine tuo leuabo manus meas.
6 Tanq̃ adipe & pīguedine repleat aia mea: & labia exultationis laudabũt nomẽ tuũ.
7 Sic memoratus sum tui super stratũ meũ: in diluculis meditabar in te: quia factus es adiutor meus.
8 Et in velamẽto pennarũ tuarũ exultabo/ agglutinata est anima mea post te: me suscepit dextera tua.
9 Ipsi vero in vanũ quæsierunt animã meã/ introibunt in inferiora terræ: tradẽtur in manꝰ gladij ptes vulpiũ erũt.
10 Rex vero lætabitur in deo/ laudabitur omnis qui iurat in ipso: quoniã oppilatum est os loquentiũ iiqua.

& in nomine tuo leuabo manus meas.
* Sicut adipe & pinguedine replebit̃ aia mea: & labijs exultationis laudabit os meum.
* Memor fui tui super stratum meum/ in matutinis meditabor in te: quia fuisti adiutor meus.
Et in velamento alarum tuarum exultabo/ adhæsit anima mea post te: me suscepit dextera tua.
Ipsi vero in vanum quæsierunt animã meã/ introibunt in inferiora terræ: tradentur in manus gladij ptes vulpiũ erũt.
Rex vero lætabitur in DEO/ laudabuntur omnes qui iurant in eo: quia obstructum est os loquentiũ iniqua. Elohim.

ARGVMENTVM. Psalmꝰ/oratio piorũ vt īmunes fierẽt a peccato eorũ q conspiraturi erãt et malignaturi ī Christũ dñm/præuisio quomõ mala cõcilia ituri et liguas armaturi essẽt ad morti tradẽdũ inocẽtẽ Christũ/ q subito sagittaturi essẽt eũ/ q deũ nõ timerẽt/ q ptinaciter mortẽ et crucifixionẽ eiꝰ peterẽt/ q studuerit deꝑhẽdere Christũ regẽ bñdictũ ī pcõ qa cũ homo essẽt se faccret deũ/ q sua scrutinia illis nichil ꝓfuerunt. nã Christꝰ dñs nascit̃ꝰ erat homo/ cor eius profundũ et inscrutabile/ et exaltãdꝰ deus/ q sagittæ illæ in ipsos authores sunt retorsæ/ q liguæ eorũ cõtra eos ipsos debiles factæ sũt & infirmæ/ de turbatiõe & timore eorum qui eorum confusionem videre/ et annũciatione mirabiliũ dei/ & intellectiõe operũ eiꝰ/ spe in domino & exultatione iustorũ. ¶ Conciliatus versu secundo/septimo & nono.

¶ Psalmus Dauid. LXIII.

1 Exaudi deus orationẽ meã cũ deꝑcor: a timore inimici erue animã meã.
2 Protexisti me a cõuẽtu malignãtiũ: a multitudine operantiũ iniquitatem.
3 Quia exacuerunt tanq gladiũ liguas suas/ intenderunt arcũ rẽ amaram: vt sagittarent in abscondito imaculatũ:
4 Repente sagittabunt eum & non timebũt: obfirmauerunt sibi sermonem malignũ.
5 Narrauerunt vt absconderent muscipulas: dixerunt quis videbit eas?
6 Perscrutati sunt iniquitatem: defecerunt scrutantes scrutationes.
7 Accedet homo ad cor altũ: et exaltabitur deus.
8 Sagittę infantiũ factę sunt plagę eorum: infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum.
9 Conturbati sunt oẽs qui videbant eos: & timuit omnis homo.
10 Et annunciauerunt opera dei: & facta eius intellexerunt.
11 Lętabitur iustus in dño & sperabit in eum: et laudabuntur oẽs qui recti sunt corde.

¶ Psalmus Dauidi. LXIII.

Exaudi DEVS orationẽ meã cũ deꝑcor a timore inimici eripe animã meam. Elohim.
* Protege me a conuentu malignantiũ: a multitudine operantiũ iniquitatem.
Quia exacuerunt vt gladium linguas suas/ intenderunt arcum rem amaram: vt sagittent in occultis immaculatũ.
Subito sagittabunt eũ & non timebunt: firmauerunt sibi sermonem næquam.
Narrauerunt vt absconderent laqueos: dixerunt quis videbit eos?
Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scrutantes scrutinio.
* Accedet homo & cor altum: & exaltabitur DEVS. Elohim.
Sagittę paruulorũ factę sunt plagæ eorum: et infirmatę sunt contra eos linguæ eorum.
Conturbati sunt omnes qui videbant eos:
* & timuerunt omnes homines.
Et annunciauerunt opera DEI: Elohim.
et facta eius intellexerunt.
Lætabitur iustꝰ in DÑO & sperabit in eo: et laudabuntur omnes recti corde.

ARGVMENTVM. Psalmus/ q in ecclesia Christi ieffabilẽ deũ laus prẽsertim ineffabilis et in silentio mentis deceat & votorũ redditio/ q illa pro omniũ salute amicorũ/ iimicorũ/ fideliũ & infidelitũ precetur/ eiusdẽ propriarũ iniquitatũ ad eũ qui vere propiciabilis eit cõfessio/ de beatitudine & sufficientia bonorum supernę habitatiõis. itẽ deprecatio eius vt a Christo deo exaudiatur/ de Christi oipotenti virtute & signorũ potestate data ī primitiua & nouissima in fine tẽporũ ecclesia/ de visitatione dei/ baptismo per oẽs gẽtes recipiendo/ & alimento doctrinę pacis/ diuinę cognitionis & amoris inebriatione/ benedictione diuina/ q nullę mẽtes/ nullæ natiões erũt relictę/ de pfectiõe pastorũ/ abũdãti pastu doctrię subditorũ/ et ad deũ laudandũ vnanimi consensione. ¶ Conciliatꝰ versu tertio/ quarto/ sexto et quartodecimo.

CONCIL.

¶Psalmus Dauidi. LXIIII.

Elohim. TE decet hymnus DEVS in sion:
& tibi reddeť votū ī —Ieruſalē. ✣✣
Exaudi orationem meam:
ad te omnis caro veniet.
Verba iniquitatum p̄ualuerunt super nos:
& impietatibus nostris tu propiciaberis.
Beatus quē elegeris & assumpseris:
habitabit in atrijs tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ:
sanctū est tēplū tuū/mirabile in ęquitate.
Elohe, Iesua. Exaudi nos DEVS SALVTARIS noſter:
spes oim finiū terrę & maris longinqui.
Prępарās mōtes ī virtute tua accīct9 potētia
qui conturbas profundum maris
sonum fluctuum eius.
Turbabuntur gentes & timebunt
qui habitant terminos a signis tuis:
exitus matutini & vespere delectabis.
Visitasti terrā & inebriasti eā:
multiplicasti locupletare eam.
Elohim. Flumen DEI repletum est aquis:
parasti cibū illorū qm̄ ita est p̄paratio ei9
Riuos ei9 iebriās multiplica genimina ei9:
in stillicidijs eius lętabitur germinans.
Benedices coronę anni benignitatis tuæ:
& campi tui replebuntur vbertate.
Pinguescent speciosa deserti:
& exultatione colles accingentur.
Induentur arietes ouium
& valles abundabunt frumento:
clamabunt etenim hymnum dicent.

VET.

¶Psalmus Dauid. LXIIII.

TE decet hymnus deus in sion: 1
et tibi reddetur votum in Hierusalem.
Exaudi orationem meam: 2
ad te omnis caro veniet.
Sermones iniquorū prævaluerunt sup nos: 3
& impietates nostras tu propiciaberis.
Beatus quem elegisti & assumpsisti: 4
inhabitabit in atrijs tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ: 5
sanctū est tēplū tuū/mirabile in iustitia.
Exaudi nos deus saluator noster: 6
spes oim finiū terrę & in mari longe.
Prępарās mōtes ī fortitudie sua circūcīct9 in 7
potentia: tu qui conturbas fundū maris
sonum fluctuum eius quis sufferet?
Turbabuntur gentes & timebunt omnes 8
qui inhabitant fines terræ a signis tuis:
exitus mane et vespere delectabis.
Visitasti terram & inebriasti eam: 9
multiplicasti ditare eam.
Fluuius dei repletus est aqua: 10
parasti cibū illorū quia ita est p̄paratio tua.
Sulcos ei9 iebria multiplica gnationes eius: 11
in stillicidijs suis lętabitur cum exorietur.
Benedices coronā anni benignitatis tuæ: 12
& campi tui replebuntur vbertate.
Pinguescent fines deserti: 13
et colles exultatione accingentur.
Induti sunt arietes ouium 14
et conualles abundabunt frumento:
clamabunt etenim hymnum dicent.

ARGVMENTVM. Psalmus/pij inuitant omnes terræ habitatores ad dei cultū/ad ei9 opera contemplanda/ad eius potentiam/ sapientiam & vniuersorum prouidentiam/ q̄ nequaq̄ se exaltent increduli/q̄ gentes omnes discant laudare deum/rursus pij gratias agunt q̄ de9 multipliciter eos afflictionibus probauerit & probatos in refrigerium eduxerit/sacrificia ī beneficiorum recognitionem deo oblata/q̄ mente a peccato expiata ad orandū deū sit accedēdum: tunc deus exaudit/tunc dat orandi gratiam/tunc elargitur misericordiam suam. ¶Cōciliatus versu sexto et sextodecimo.

¶Canticum psalmi. LXV.

Elohim. IVbilate DEO omnis terra:
psalmum dicite nomini eius/
date gloriam laudi eius.
Elohim. Dicite DEO q̄ terribilia sunt opera tua
— dñe: ✣✣ in multitudine virtutis tuæ
mentientur tibi inimici tui.
Omnis terra adoret te & psallat tibi:
psalmum dicat nomini tuo. Selah.
Elohim. Venite et videte opera DEI:
terribilis in cōsilijs super filios hominū.
Qui conuertit mare in aridam:
ī flumie ptrāsibūt pede/ibi lętabimur ī ipo
Qui dominatur in virtute sua sęculo:
oculi eius super gentes respiciunt:
qui exasperāt nō exaltētur in semetipsis.
Elohim. Benedicite gentes DEVM nostrum:
et auditam facite vocē laudis eius.

¶Psalmus Dauid LXV.

IVbilate deo omnis terra: 1
psallite nomini eius/
date gloriam laudi eius. 2
Dicite deo q̄ timēda sūt opera tua:
in multitudine potentiæ tuæ
mentientur tibi inimici tui. 3
Omnis terra adoret te et psallat tibi:
psallat nomini tuo altissime. 4
Venite et videte opera dñi:
terribilis in consilijs super filios hominum. 5
Qui conuertit mare in aridam:
ī flumie ptrāsibūt pede/ibi iocūdabimur ī ipo 6
Qui dominatur in virtute sua in ęternum:
oculi eius super gentes respiciunt:
qui amaricant non exaltenturī semetipsis. 7
Benedicite gentes deum nostrum:
et audite vocem laudis eius.

8 Qui posuit animã meã in vitam:
& non dedit in motum pedes meos.
9 Quoniã probasti nos deus:
igniisti nos sicut ignitur argentũ.
10 Induxisti nos in muscipulã/
posuisti tribulationes in dorso nostro:
imposuisti homines super capita nostra.
11 Transiuimus per ignẽ & aquam:
& eduxisti nos in refrigeriũ.
12 Introibo in domũ tuã in holocaustis:
reddã tibi vota mea
quæ distinxerunt labia mea.
13 Et locutũ est os meũ:
in tribulatione mea.
14 Holocausta medullata offeram tibi
cum incenso & arietibus:
offeram tibi boues cum hircis.
15 Venite audite & narrabo oẽs q timetis deũ:
quanta fecit animæ meæ.
16 Ad ipsum ore meo clamaui:
& exaltaui sub lingua mea.
17 Iniquitatẽ si aspexi in corde meo:
non exaudiet dominus.
18 Propterea exaudiuit me deus:
& intendit voci orationis meæ.
19 Benedictus deus meus qui nõ amouit
deprecationẽ meam:
& misericordiã suam a me.

Qui posuit animam meã ad vitam:
& non dedit in cõmotionem pedes meos.
Quoniam probasti nos DEVS: Elohim.
igne nos examinasti sicut examinat argẽtũ.
Induxisti nos in laqueum/
posuisti tribulationes in dorso nostro:
imposuisti homines super capita nostra.
Transiuimus per ignem & aquam:
& eduxisti nos in refrigerium.
Introibo in domum tuam in holocaustis:
reddam tibi vota mea
quæ distinxerunt labia mea.
Et locutum est os meum:
in tribulatione mea.
Holocausta medullata offeram tibi
cum incenso arietum:
offeram tibi boues cum hircis. Selah.
Vẽite audite & narrabo oẽs q timetis DEVM Elohim.
quanta fecit animæ meæ.
Ad ipsum ore meo clamaui:
* & exaltaui in lingua mea.
Iniquitatẽ si aspexi in corde meo:
non exaudiet DOMINVS. Adonai.
Propterea exaudiuit DEVS: Elohim.
& attendit voci deprecationis meæ.
Benedictus DEVS qui non amouit Elohim.
orationem meam:
& misericordiam suam a me.

ARGVMENTVM. Psalmus/oratio piorum in hymno spiritus sancti Christi aduentũ poscẽtium & pariter benedictionẽ patris æterni coæterni verbi et coæterni spiritus sancti. ¶ Aduerte ex hebreo MIZMOR SIR in titulo/proprie posse poni psalmus cantici.

¶ Psalmus cantici. LXVI.

1 Deus misereat nostri & benedicat nos:
illuminet vultũ suũ super nos.
2 Vt cognoscamus in terra viã tuam:
in omnibus gentibus salutare tuum.
3 Confiteantur tibi populi deus:
confiteantur tibi populi omnes.
4 Lætentur & exultent gentes
quoniã iudicas populos in æquitate:
& gentes in terra dirigis.
5 Cõfiteãt tibi ppli deus/cõfiteãt tibi ppli oẽs:
terra dedit fructum suum.
6 Benedicat nos deus deus noster/
benedicat nos deus:
& metuant eum omnes fines terræ.

¶ Psalmus cantici. LXVI.

DEVS misereat nostri & bñdicat nobis: Elohim.
illuminet vultum suum super nos
— et misereatur nostri. ** Selah.
Vt cognoscamus in terra viam tuam:
in omnibus gentibus SALVTARE tuum, Iesua.
Confiteantur tibi populi DEVS: Elohim.
confiteantur tibi populi omnes.
Lętentur & exultent gentes
quoniam iudicas populos in æquitate:
& gentes in terra dirigis.
Cõfiteãt tibi ppli DEVS/ cõfiteãt tibi ppli oẽs: Elohim.
terra dedit fructum suum.
Benedicat nos DEVS DEVS noster/ Elohim.
benedicat nos DEVS: Elohe.
& metuant eum omnes fines terræ. Elohim.

ARGVMENTVM. Psalmus/de excitatione domini & dispersione hostilium cateruarum/ festiuitate fidelium/de eius ascensione/requietione in regno suo cum deo patre & spiritu sãcto/ ĩuitatione gentium ad gaudiũ/vnanimi voluntate credentium in ecclesia eius/de extractione detentorũ in lacu miserię/gentium infidelitate mortuarum ad lumen vitæ vocatione/q ĩ danda prima lege terra mota est/q hymbres copiosos & tonitrua cœlum dedit: sic in danda secunda lege mouebit deus terrenorum corda/ sanctæ doctrinæ suæ hymbres compluet/ tubas & tonitrua prædicantium per orbem audita faciet/ animalia triturantia in horreo dei sebaoth mittet & eisdem euangelizantibus virtutes & signa ministrabit/electi eius erunt/ amici & delecti/ ecclesia spõsa dispensabit ad fidem adductos. forma sponsę: simplex colũba/ summis alis aureis/reliquo corpore argenteo. spõsus: mõs diuinitatẽ obũbrãs. nã excelsus/

CONCIL.		VET.	
	mons vnctus gratiã & misericordiã rorans/mons in quo diuinitatis plenitudo corporaliter inhabitat & inhabitabit in sempiternũ/de ascẽsione sponsi/curru eius & comitiua millenũ millium lætãtiũ multipliciter multiplicatorũ cũ turba e mortis carcere extractorũ/acceptiõe gẽtiũ/vltione inimicorũ eius/de primitiua ecclesia q̃ Christũ regẽ/æternũ spõsũ in carne propriis oculis vidit/de apostolis & discipulis vnde et quibus ex tribubus electi sunt/de Paulo zelo fidei & Christi IHESV charitate extra se facto/missione spiritus sancti et per ipsũ facta pectorũ solidatione: dissipata (quæ a gẽtibus intentata est) fidei contradictione/inuitatione regnorũ terrę ad laudes & gratiarũ actiones Christo regi ascendenti ad sublimia cœlorũ/de confortatione & fortitudine per eũ facta plebi suæ. ¶ Concilliatus versu quinto/octauo/decimo/tertiodecimo/quintodecimo/sextodecimo/septimodecimo/vicesimoquarto et tricesimotertio.		
	¶ Psalmus cantici Dauidi. LXVII.	¶ Psalmus cantici Dauid. LXVII.	
Elohim.	EXurgat DEVS et dissipẽt inimici eius: & fugiãt qui oderũt eũ a facie eius.	EXurgat deus & dissipẽtur inimici eius: & fugiant qui oderunt eũ a facie eius.	1
	SIcut deficit fumus deficiant: sicut fluit cæra a facie ignis:	SIcut deficit fumus deficiant: sicut fluit cæra a facie ignis:	2
Elohim.	sic pereant peccatores a facie DEI.	sic pereant peccatores a facie dei.	
Elohim.	Et iusti epulẽt & exultẽt ĩ cõspectu DEI: et delectẽtur in lætitia.	Et iusti iocundẽtur et exultẽt ĩ cõspectu dei: & delectẽtur in lætitia.	3
Elohim.	Cãtate DEO psalmũ dicite nomini eius/iter facite ei qui ascẽdit super occasũ:	Cãtate deo psallite nomini eius/iter facite ei qui ascendit super occasum:	4
Iah.	DOMINVS nomen illi.	dominus enim nomen est ei.	
	Exultate in conspectu eius: patris orphanorũ & iudicis viduarũ.	* Et exultate in conspectu eius: turbabuntur a facie eius patris orphanorũ & iudicis viduarum.	5
Elohim.	DEVS in loco sancto suo:	Dominus in loco sancto suo:	6
Elohim.	DEus q̃ ihabitare facit vnũs moris ĩ domo.	deus qui ihabitare facit vnũs modi ĩ domo.	
	Qui educit vinctos in fortitudine: siccos eos q̃ exasperãt/q̃ habitãt ĩ sepulcris.	Qui educit compeditos in fortitudine: siccos amaricãtes qui habitãt ĩ sepulcris.	7
Elohim.	DEVS cũ egredereris ĩ cõspectu populi tui: cũ pertransires in deserto. Selah.	* Deus cum egredieris corã populo tuo: * cũ transieris in deserto.	8
	Terra mota est etenim cœli distillauerunt	Terra mota est etenim cœli distillauerunt	9
Elohim.	a facie DEI sinai:	a facie dei mons sina:	
Elohim.	a facie DEI israel.	a facie dei israel.	
Elohim.	Pluuiã voluntariã segregabis DEVS hæreditati tuę: infirmatam vero tu perfeciſti eam.	Pluuiã voluntariã segregãs deus * hęreditati tuæ et infirmata est: tu vero perfeciſti eam.	10
	Animalia tua habitabunt in ea:	Animalia tua inhabitabunt in ea:	11
Elohim.	parasti in dulcedine tua pauperi DEVS.	parasti in suauitate tua egenti deus.	
Adonai.	DOMINVS dabit verbũ euangelizãtibus: virtute multa.	Dominus dabit verbũ euangelizantibus: virtute multa.	12
	Reges virtutũ dilecti dilecti: & speciei domus diuidere spolia.	* Rex virtutum dilecti dilecti: & speciei domus diuidere spolia.	13
	Si dormiatis inter medios cleros pennæ colũbæ deargentatæ: & posteriora dorsi eius in pallore auri.	Si dormiatis inter medios cleros pennæ columbę deargentatę: & inter scapulas eius in viriditate auri.	14
	Dum discernit cœlestis reges super eã niue dealbabuntur in Selmon:	Dum discernit supercœlestis reges super eã niues dealbabuntur in Selmon:	15
Elohim.	monte DEI monte pingui.	* montẽ dei montem vberem.	16
	Monte coagulato monte pingui: vt quid suspicamini montes coagulati?	* * Montem incaseatum vel montem pinguẽ: * & quid suspicamini montes incaseatos?	17
Elohim.	Mõte in quo bñplacitũ est DEO habitare: eteni DOMINVS habitabit in finẽ.	* Montẽ in quo placuit deo habitare in eo: eteni dominus habitabit vsq; in finem.	18
Elohim.	Currus DEI decem milibus multiplex milia lætantium:	Currus dei decẽ milium multiplex milia lętantium:	
Adonai.	DOMINVS in eis in Sinai in sancto.	dominus in illis in Sina in sancto.	19
	Ascendisti in altum cepisti captiuitatem: accepisti dona in hominibus.	Ascendisti in altũ captiuasti captiuitatem: accepisti dona in hominibus.	

20 Etenim qui non credunt:
inhabitare.
Etenim non credentes:
inhabitare DOMINVM DEVM.

21 Benedictus dominus de die in diē:
prosperum iter faciet nobis deus
sanitatū nostrarum.
Benedictus DOMINVS die quotidie:
prosperum iter faciet nobis DEVS
salutariū nostrorum.
Iah. Elohi.
Adonai.
El.

22 Deus noster deus saluos faciendi:
& domini domini exitus mortis.
DEVS noster DEVS saluos faciēdi:
& DOMINI DOMINI exitus mortis.
El. El.
Adonai

23 Verūtn de⁹ cōq̄ssabit capita inimicorū suorū:
verticē capilli perābulātiū in delictis suis.
Verūtn DE⁹ cōfriget capita inimicorū suorū:
verticē capilli perābulātiū in delictis suis.
Elohim.

24 Dixit dominus ex basan conuertar:
conuertā in profundum maris.
Dixit DOMINVS ex basan conuertam:
* conuertam de profundis maris.
Adonai.

25 Vt intingatur pes tuus in sanguine:
lingua canū tuorū ex inimicis ab ipso.
Vt intingatur pes tuus in sanguine:
lingua canū tuorum ex inimicis ab ipso.

26 Visi sunt gressus tui deus:
gressus dei mei/regis mei qui est ī sācto.
Viderunt ingressus tuos DEVS:
īgressus DEI mei/regis mei qui est in sācto.
Elohim.
Elohim.

27 Præuenerūt principes cōiuncti psallētib⁹:
in medio adolescētularū tympanistriatū.
Præuenerunt principes coniuncti psallētib⁹:
in medio iuuēcularū tympanistriarum.

28 In ecclesijs benedicite dñm deum:
de fontibus israel.
In ecclesijs benedicite DEO DOMINO:
de fontibus israel.
Elohim.
Adonai.

29 Ibi Beniamin adolescētior:
in extasi.
Ibi Beniamin adolescentulus:
in mētis excessu.

30 Principes Iuda duces eorum:
prīcipes Zabulō & prīcipes Nephthalim.
Principes Iuda duces eorum:
principes Zabulō & prīcipes Nephthalim.

31 Manda deus virtutē tuā:
confirma deus hoc qđ operat⁹ es ī nobis.
Manda DEVS virtuti tuæ:
cōfirma hoc DEVS qđ operatus es ī nobis.
Elohe.
Elohim.

32 Atēplo tuo in Ierusalē:
tibi offerent reges munera.
A templo tuo in Ierusalem:
tibi offerent reges munera.

33 Increpa feras calami:
cōgregatio taurorū inter vaccas pp̄lorū
vt excludantur ij qui probati sunt argēto.
* Increpa feram arundinis:
* congregatio taurorū in vitulis populorum/
vt excludant eos qui probati sunt argento.

34 Disperge gētes quæ bella volunt:
venient legati ex ægypto/
æthiopia prēueniet manus eius deo.
Dissipa gentes quæ bella volunt:
venient legati ex ægypto/
æthiopia præueniet manus eius DEO.
Elohim.

35 Regna terræ cantate deo:
psallite domino.
Regna terræ cantate DEO:
psallite DOMINO. Selah.
Elohim.
Elohim.

36 Psallite deo qui ascēdit super cœlū cœlorū:
ad orientē.
— Psallite deo ·· q ascēdit sup cœlū cœli:
ad orientem.
Adonai.

37 Ecce dabit vocē suā vocē virtutis:
date gloriā deo super israel/
magnificētia eius & virtus ei⁹ in nubib⁹.
Ecce dabit voci suæ vocē virtutis:
date gloriā DEO super israel/
magnificentia eius & virtus ei⁹ in nubib⁹.
Elohim.

38 Mirabilis deus in sanctis suis:
de⁹ israel ipse dabit virtutē et fortitudinē
plebi suæ: benedictus deus.
Mirabilis DEVS in sanctis suis:
DEVS israel ipe dabit virtutē et fortitudinē
plebi suę: benedictus DEVS.
Elohim.
El.
Elohim.

ARGVMENTVM. Psalmus/oratio Christi domini in passione/quanta pro generis humani pertulerit insipiētia/quot īproperia/quot cōtēptus & irrisiones/quot ex zelo dei contabescē-tias/quanta assiduitate pro nobis ad deū clamauerit/laboraui inquit clamās/raucę factæ sūt fauces meæ/quanta se pro nobis afflixerit pœnitentia/q̄ pro nostris non pro suis qui peccatū non fecit/satisfecerit delictis/precatur ne aduersū se et suos prēualeat infernus/ q̄ in excessu eius Iudęi pro esu et potu fel & acetū illi porrexerunt/ quo anathemate & qua maledictione a diuina feriendi erant iustitia/q̄ pauperē/dolentē & derelictū misericordia diuina susceptu ra erat. q̄ sacrificiū Christi deo acceptabile supra oē sacrificiū/q̄ suis vitā largiatur ęternam/ ūuitat oīa cœlestia/terrestria/summa & ima ad laudē diuinā/ & ad gratiarū actionē/ de salute Sion & qui habitaturi sunt in ea. ¶ Cōciliatus versu secundo/sextodecimo & triceſimosexto.

¶ Ad victoriā Dauid. LXVIII.

¶ Ad victoriā Dauidi. LXVIII.

1 Saluū me fac deus:
qm̄ intrauerūt aq̄ vsq̄ ad aīam meā.
Saluum me fac DEVS:
qm̄ intrauerūt aquę vsq̄ ad aīam meā.
Elohim.

2 Infixus sum in limo profundi:
Infixus sum in limo profundi:

CONCIL.		VET.	
	& nõ eſt ſubſidẽtia.	* & non eſt ſubſtantia.	
	Veni in altitudinẽ maris:	Veni in altitudinem maris:	3
	& tẽpeſtas demerſit me.	& tẽpeſtas demerſit me.	
	Laboraui clamãs raucę factę ſũt fauces meę:	Laboraui clamãs raucæ factę ſũt fauces meę:	4
Eloha.	defecerũt oculi mei dũ ſperoĩ DEVM meũ	defecerũt oculi mei ab ſperãdo in deũ meũ.	
	Multiplicati ſũt ſup capillos capitis mei:	Multiplicati ſunt ſup capillos capitis mei:	5
	qui oderunt me gratis.	qui oderunt me gratis.	
	Cõfortati ſunt qui perſecuti ſũt me	Confortati ſunt inimici	6
	ĩimici mei iiuſte:	qui perſequuntur me iniuſte:	
	quæ non rapui tunc exoluebã.	quę nõ rapui tunc exoluebã.	
Elohim.	DEVS tu ſcis inſipiẽtiã meã:	Deus tu ſcis imprudẽtiam meam:	7
	& delicta mea a te non ſunt abſcondita.	& delicta mea a te non ſunt abſcondita.	
Adonai.	Nõ erubeſcãt in me qui expectãt te DN̄E:	Nõ erubeſcant in me qui expectant te dñe:	8
℣ ſebaoth	DOMINE VIRTVTVM.	deus virtutum.	
	Non confundantur ſuper me qui q̄runt te:	Nõ confundantur ſuper me qui quærunt te:	9
Elohe.	DEVS iſrael.	deus iſrael.	
	Quoniã propter te ſuſtinui opprobriũ:	Quoniã propter te ſuſtinui exprobrationem:	10
	operuit confuſio faciẽ meam.	operuit irreuerentia faciẽ meã.	
	Extraneus factus ſum fratribus meis:	Alienatus factus ſum fratribus meis:	11
	& peregrinus filijs matris meæ.	& hoſpes filijs matris meæ.	
	Quoniã zelꝰ domus tuæ comedit me:	Quoniã zelus domus tuę comedit me:	12
	& opprobria exprobrantium tibi	& opprobria exprobrantium tibi	
	ceciderũt ſuper me.	ciderunt ſuper me.	
	Et operui in ieiunio animã meã:	Et cooperui in ieiunio animam meam:	13
	et factũ eſt in opprobriũ michi.	& factũ eſt michi in opprobrium.	
	Et poſui veſtimẽtum meũ ciliciũ:	Et poſui veſtimẽtum meum ſaccum:	14
	et factus ſum illis in parabolã.	& factus ſum illis in parabolã.	
	Aduerſũ me loq̃bãtur qui ſedebãt in porta:	Aduerſus me inſultabãt qui ſedebãt ĩ portis:	15
	& in me pſallebant qui bibebant vinum.	& in me pſallebant qui bibebant vinum.	
℣	Mea vero oratio ad te DOMINE:	* Ego autẽ oratio mea ad te domine:	16
Elohim.	tẽpus beneplaciti DEVS.	tẽpus beneplaciti deus.	
	In multitudie miſericordie tuæ exaudi me:	In multitudine miſericordiæ tuæ exaudi me:	17
	in veritate ſalutis tuæ.	in veritate ſalutis tuæ.	
	Eripe me de luto vt non infigar:	Saluũ me fac de luto vt non inhęream:	18
	libera me ab ijs qui oderunt me	eruar ex ijs qui oderunt me	
	& de profundis aquarum.	& de profundo aquarum.	
	Non me demergat tẽpeſtas aquæ/	Non me demergat tẽpeſtas aquæ/	19
	neq; abſorbeat me profundum:	neq; abſorbeat me profundũ:	
	neq; vrgeat ſuper me puteus os ſuũ.	neq; coarctet ſuper me puteus os ſuum.	
℣	Exaudi me DN̄E qm̃ benigna eſt mia tua:	Exaudi me domine qm̃ ſuauis eſt mia tua:	20
	ſecũdum multitudinẽ miſerationũ tuarũ	ſecundũ multitudinẽ miſerationũ tuarum	
	reſpice in me.	reſpice in me.	
	Et ne auertas faciẽ tuam a puero tuo:	Ne auertas faciẽ tuam a puero tuo:	21
	quoniã tribulor velociter exaudi me.	quoniã tribulor velociter exaudi me.	
	Intẽde animæ meæ et libera eã:	Intẽde animę meę et redime eã:	22
	propter inimicos meos eripe me.	propter inimicos meos erue me.	
	Tu ſcis improperium meum	Tu enim agnoſcis opprobrium meum	23
	& confuſionẽ meam:	& cõfuſionem meam:	
	et reuerẽtiam meã.	et verecundiã meã.	
	In conſpectu tuo ſunt oẽs qui tribulãt me:	In conſpectu tuo ſunt oẽs tribulantes me:	24
	ĩproperiũ expectauit cor meũ et miſeriã.	opprobriũ expectauit cor meũ et miſeriam.	
	Et ſuſtinui qui ſimul cõtriſtareť et nõ fuit:	Et ſuſtinui qui ſimul contriſtaretur et nõ fuit:	25
	et qui conſolaretur et non inueni.	et conſolantes et non inueni.	26
	Et dederũt in eſcam meã fel:	Et dederunt in eſcam meam fel:	
	et in ſiti mea potauerunt me aceto.	et in ſiti mea potauerunt me aceto.	
	Fiat mẽſa eorũ coram ipſis in laqueum:	Fiat mẽſa eorũ coram ipſis in muſcipulam:	27
	et in retributiones et in ſcandalu.n.	in retributionẽ.	

28 Obſcurẽtur oculi eorum ne videant:
et dorſum eorum ſẽper incurua.
29 Effunde ſuper eos iram tuam:
& indignatio iræ tuæ cõpręhendat eos.
30 Fiat habitatio eorũ deſerta:
& ĩ tabernaculis eorũ nõ ſit qui ĩhabitet.
31 Q̃m quẽ tu percuſſiſti ipſi perſecuti ſunt:
& ſuper dolorẽ vulnerũ meorũ addiderũt.
32 Appone iniquitatẽ ſuper iniquitatẽ ipſorũ:
& non intrent in tua iuſtitia.
33 Deleantur de libro viuentiũ:
& cum iuſtis non ſcribantur.
34 Pauper & dolens ego ſum:
& ſalus vultus tui deus ſuſcepit me.
35 Laudabo nomen dei cum cantico:
magnificabo eũ in laude.
36 Et placebit deo ſuper vitulũ nouellũ:
cornua producentẽ et vngulas.
37 Videant inopes & lætentur:
quęrite dominũ & viuet anima veſtra.
38 Quoniã exaudiuit pauperes dñs:
& cõpeditos ſuos non ſpreuit.
39 Laudent illum cœli & terra:
mare & omnia repentia in eis.
40 Quoniã deus ſaluam faciet ſion:
& ædificabuntur ciuitates iudæ.
41 Et inhabitabunt ibi:
& hæreditate acquirent eam.
42 Et ſemen ſeruorũ eius obtinebunt eã:
et qui diligũt nomẽ eius ĩhabitabũt in ea.

Obſcurẽtur oculi eorum ne videant:
et dorſum eorum ſemper incurua.
Effunde ſuper eos iram tuã:
& furor irę tuæ cõpræhendat eos.
Fiat habitatio eorũ deſerta:
& in tabernaculis eorũ nõ ſit qui inhabitet.
Quoniam quẽ tu percuſſiſti perſecuti ſunt:
& ſuper dolorẽ vulnerũ meorũ addiderunt.
Appone iniquitatẽ ſuper iniquitatẽ eorũ:
& non intrent in iuſtitiam tuam.
Deleantur de libro viuentiũ:
& cum iuſtis non ſcribantur.
Ego ſum pauper & dolens:
ſalus tua DEVS ſuſcepit me. Elohím.
Laudabo nomẽ DEI cũ cantico: Elohím.
& magnificabo eum in laude.
* Et placebit DNO ſuper vitulum nouellum:
cornua producentem & vngulas.
Videant pauperes & lætentur:
quærite DEVM & viuet anima veſtra. Elohím.
Q̃m exaudiuit pauperes DOMINVS:
& vinctos ſuos non deſpexit.
Laudent illum cœli & terra:
mare & omnia reptilia in eis.
Quoniã DEVS ſaluã faciet ſion: Elohím.
& ædificabuntur ciuitates iudæ.
Et inhabitabunt ibi:
& hęreditate acquirent eam.
Et ſemen ſeruorũ eius poſſidebit eam:
et qui diligunt nomẽ eius habitabũt in ea.

ARGVMENTVM. Pſalmus/reiteratio eorũ quæ de Chriſto domino triceſimuſnonus pſalmus continet. ¶Aduerte quinto verſu magnificetur dominus etſi hic interpretes et Hieronymus habeant dominus: reperio nichilominus in hebræo Elohim. At pſalmo 39 verſu 22 huic verſui reſpondente habetur magnum nomen dei יהוה.

¶Pſalmus Dauid. LXIX.

1 DEus in adiutorium meum intende:
domine vt adiuues me feſtina.
2 Confundantur et reuereantur:
qui quærunt animã meã.
3 Auertantur retrorſum et erubeſcant:
qui cogitant michi mala.
4 Auertantur ſtatim erubeſcentes:
qui dicunt michi euge euge.
5 Exultent et iocũdẽtur in te oẽs qui q̃rũt te:
et dicant ſemper magnificetur dñs/
qui diligunt ſalutare tuũ.
6 Ego vero egen9 et pauper ſum:
deus adiuua me.
7 Adiutor et erutor meus es tu:
domine ne tardaueris.

¶Ad victoriam Dauidi. LXIX.

DEVS in adiutorĩũ meũ intende: Elohím.
DOMINE ad adiuuandũ me feſtina.
Confundantur et reuereantur:
qui quærunt animam meam.
Auertantur retrorſum et erubeſcãt:
qui volunt michi mala.
Auertantur ſtatim erubeſcentes:
qui dicunt michi euge euge.
Exultent et lętentur in te oẽs qui quærũt te:
et dicãt ſemper magnificetur DOMINVS/ Elohím.
qui diligunt SALVTARE tuum. Ieſua.
Ego vero egenus et pauper ſum:
DEVS adiuua me. Elohím.
Adiutor meus et liberator meus es tu:
DOMINE ne moreris.

ARGVMENTVM. Pſalmus/ oratio Chriſti domini ſecũdum carnis diſpenſationẽ pro ſe et ſuis maxime in nouiſſimis tẽporibus vbi refriguerit multorũ charitas/q̃ dominus nõ humano more doctus ſit litteras/q̃ a deo ab ineunte ætate didicerit mirabilia quæ ad finẽ vſq̃ ſæculi euangelizanda reliquit/q̃ deus illi cũ deſcendit ad inferos oſtenderit ſupplicia quæ infideles et impij ſine fine perpeſſuri ſunt/vnde eum in vitã & indeficientem conſolationẽ reuocauit/pſallentem et confitẽtẽ iugiter beneficia dei qui animã eius redemit et inimicos eiꝰ cõfudit. ¶Conciliatus verſu viceſimoquarto et viceſimoſexto.

CONCIL.

¶ Psalmus. LXX.

℟ IN te DOMINE speraui
non confundar in æternum:
in iustitia tua libera me & eripe me.
Inclina ad me aurem tuã:
& salua me.
Sur. Esto michi in DEVM protectorem
& in locum munitum:
vt saluum me facias.
Quoniam firmamentũ meũ:
et refugiũ meũ es tu.
Elohim. DEVS meꝰ eripe me de manu peccatoris:
& de manu cõtra legẽ agẽtis & iniqui.
℟ Quoniã tu es patientia mea DOMINE:
Adonai. DOMINE spes mea a iuuentute mea.
In te confirmatus sum ex vtero:
de ventre matris meæ tu es ꝓtector meus.
In te cantatio mea sẽper/
tanq̃ prodigiũ factus sum multis:
& tu adiutor fortis.
Repleatur os meũ laude
vt cantẽ gloriã tuam:
tota die magnitudinẽ tuam.
Ne proijcias me in tẽpore senectutis
cũ defecerit virtus mea:
ne derelinquas me.
Quia dixerunt inimici mei michi:
& qui custodiebant animã meã
conciliũ fecerunt in vnũ.
Elohim. Dicentes DEVS dereliquit eũ/
persequimini & cõpræhẽdite eũ:
quia non est qui eripiat.
Elohim. DEVS ne elongeris a me:
Eloha. DEVS meus in auxiliũ meũ respice.
Cõfũdant & deficiãt detrahẽtes aię meæ:
operiantur confusione & pudore
qui quęrunt mala michi.
Ego autẽ sẽper sperabo:
& adijciã super oẽm laudẽ tuã.
Os meũ annũciabit iustitiã tuã:
Iesua. tota die SALVTARE tuũ.
Quoniã non cognoui litteraturam
Adonai. introibo in potentias DOMINI:
℟ DN̄E memorabor iustitiæ tuæ solius.
Elohim. DEVS docuisti me a iuuentute mea:
& vsq; nunc pronunciabo mirabilia tua.
Et vsq; in senectã et seniũ:
Elohim. DEVS ne derelinquas me.
Donec annunciẽ brachiũ tuũ:
generationi õni quæ ventura est.
Elohim. Potentiã tuã & iustitiã tuã DEVS
vsq; in altissima quæ fecisti magnalia:
Elohim. DEVS quis similis tibi?
Quantas ostendisti michi tribulationes
multas et malas & cõuersꝰ viuificasti me:
& de abyssis terræ iterũ reduxisti me.
Multiplicasti magnificẽtiã tuam:

VET:

¶ Psalmus. LXX.

Deus in te speraui domine 1
non confundar in æternum:
in iustitia tua erue me & exime me.
Inclina ad me aurem tuam: 2
& saluum me fac.
Esto michi in deũ protectorem 3
& in locum munitum michi esto:
vt saluũ me facias.
Quoniam firmamẽtũ meum: 4
& refugium meũ es tu.
Deus meus erue me de manu peccatoris: 5
de manu legẽ prætereuntis & iniqui.
Quoniã tu es patientia mea domine: 6
domine spes mea a iuuentute mea.
In te confirmatus sum ex vtero: 7
de ventre matris meæ tu es protector meus.
In te decantatio mea semper/ 8
tanq̃ prodigiũ factus sum multis:
sed tu es adiutor fortis.
Repleatur os meũ laude 9
vt hymnidicã gloriã tuã:
tota die magnificentiã tuã.
Ne proijcias me ĩ tẽpore senectutis . 10
cũ deficiet virtus mea:
ne derelinquas me.
Quia dixerunt inimici mei michi: 11
& qui custodiebant animã meã
conciliũ fecerunt in vnũ.
Dicentes deus dereliquit eũ/ 12
persequimini & cõpræhendite eũ:
quia nõ est qui eruat eum.
Dñe deus meus ne elonges a me: 13
deus meus in adiutoriũ meũ respice.
Confũdant & deficiãt cõmittẽtes aiam meã: 14
induantur confusione et verecundia
qui cogitant michi mala.
Ego autẽ semper in te sperabo: 15
& adijciã super oẽm laudẽ tuam.
Os meũ pronunciabit iustitiã tuã: 16
tota die salutẽ tuã.
Quoniã non cognoui negociationes 17
introibo in potentiã domini:
domine memorabor iustitiæ tuæ solius.
Deus docuisti me ex iuuentute mea: 18
& vsq; nunc annunciabo mirabilia tua.
Et vsq; in senectã & seniũ: 19
domine ne derelinquas me.
Donec annunciẽ brachiũ tuũ: 20
generationi õni superuenturæ.
Potentiã tuã et iustitiã tuã deus 21
vsq; in altissima quæ fecisti magnalia:
deus quis similis tibi? 22
Quantas ostendisti michi tribulationes
multas et malas & conuersꝰ viuificasti me:
& de abyssis terræ iterũ reduxisti me. 23
Multiplicasti iustitiã tuam:

& conuersus consolatus es me.
24 Etenim ego confitebor tibi
in vasis psalmi veritatē tuā:
psallā tibi in cithara sanctus israel.
25 Exultabunt labia mea cū psallam tibi:
& anima mea quā redemisti.
26 Adhuc autē & lingua mea tota die
meditabitur iustitiā tuā:
cum confusi fuerint & erubuerint
qui quærunt mala michi.

& conuersus consolatus es me.
* Ego autē confitebor tibi
in vasis psalmi veritatē tuā DEVS: Eloha.
psallā tibi in cithara sanctus Israel.
Exultabunt labia mea cum cantauero tibi:
& anima mea quā redemisti.
* Sed & lingua mea tota die
meditabitur iustitiam tuam:
* cū confusi & reueriti sint
qui quærunt mala michi.

ARGVMENTVM. Psalmus/prophetia de Christo dño rege Messiah filio regis æterni/de iudicio eius/de permanentia eius æterna/de descensu eius in gremiū virginis inuiolato virginitatis honore/immo supra oēm virginitatis honorē honorato/signo/& beneficio aduentus eius/iustitia/abundantia pacis & terrenorū cū cœlestibus/recōciliatione vsq; ad consummationē seculi/ de dominio eius ad terminos orbis terræ/ q; Aethiopes/reges Tharsis/Arabū & Saba dona illi essent allaturi/ q; omnes reges & gentes fidem eius sint suscepturi/ q; redempturus esset genus humanū/q; infirmos/claudos/cæcos/surdos/mutos sanatur9/animas viuificaturus/ ex publicanis discipulos/ & apostolos electurus/ q; quærente eius necem Herode viueret/q; offerendū ei aurū Arabiæ/q; adorandus semper & benedicēdus/ de sacro triticeo libo sacrificij quod in memoriā eius in capitibus sacerdotū conspectui populi leuatur/ cuius fructus & vtilitas super omnē aliū extollitur fructū & omnē aliā superexcellit vtilitatē/ q; semper nomē eius benedicendū/q; nomen eius INNON æternū/q; ille est in quo benedicendę erant omnes tribus terræ & quē omnes gentes adoraturę erant/de benedictione dei q hæc mira facit/cuius maiestate/ aduētu Messiæ omnis terra replenda erat. ¶Concilia9 versu secundo/quinto & sextodecimo.

¶ Psalmus Salomoni. LXXI.

1 DEus iudiciū tuū regi da:
& iustitiā tuā filio regis.
2 Iudicare populū tuū ī tua iustitia:
& pauperes tuos in iudicio.
3 Suscipiant montes pacē populo:
& colles iustitiā.
4 Iudicabit pauperes populi
& saluos faciet filios pauperum:
& humiliabit calūniatorē:
5 Et permanebit soli & ante lunā:
& generationes generationū.
6 Et descēdet sicut pluuia in vellus:
& sicut guttæ stillantes super terrā.
7 Orieť ī dieb9 ei9 iustitia & abūdātia pacis:
donec tollatur luna.
8 Et dñabitur a mari vsq; ad mare:
& a flumine vsq; ad terminos orbis terrę.
9 Corā illo decidēt æthiopes:
& inimici eius terrā lingent.
10 Reges tharsis & insulę munera offerent:
reges arabū et saba dona adducent.
11 Et adorabunt eū ōnes reges terræ:
omnes gentes seruient ei.
12 Quia liberauit egenum a potente:
et pauperē cui nō erat adiutor.
13 Parcet ipse inopi et pauperi:
et animas pauperū saluas faciet.
14 Ex vsuris et iniquitate redimet aias eorū:
et honorabile nomē eius corā ipsis.
15 Et viuet et dabitur ei de auro arabiæ
et orabunt de ipso semper:

¶ Salomoni. LXXI.

DEVS iudiciū tuū regi da: Elohim.
& iustitiā tuā filio regis.
* Vt iudicet populum tuū in iustitia:
& pauperes tuos in iudicio.
Suscipiant montes pacē populo:
& colles iustitiā.
Iudicabit pauperes populi
& saluos faciet filios pauperum:
& humiliabit calūniatorē.
* Et permanebit cū sole & vltra lunā:
in generatione & generatione.
Descendet sicut pluuia in vellus:
& sicut stillicidia stillantia super terrā.
Orietur in dieb9 ei9 iustitia & abūdātia pacis:
donec auferatur luna.
Et dominabitur a mari vsq; ad mare:
& a flumine vsq; ad terminos orbis terrarū.
Corā illo procident æthiopes:
& inimici eius terrā lingent.
Reges tharsis et insulæ munera offerent:
reges arabū et saba dona adducent.
Et adorabunt eū oēs reges:
omnes gentes seruient ei.
Quia liberabit pauperē a potente:
et pauperē cui non erat adiutor.
Parcet pauperi et inopi:
et animas pauperū saluas faciet.
Ex vsuris et iniquitate redimet aias eorum:
et honorabile nomē eorum corā illo.
Et viuet et dabitur ei de auro arabiæ
et adorabunt de ipso semper:

CONCIL.

tota die benedicent ei.
Erit mēorabile frumētū ī fra ī sūmis mōtiū:
superextolletur super libanū fructus eius:
& florebunt de ciuitate sicut fœnū terræ.
Sit nomē eius benedictū in sæcula:
ante solē permanet nomē eius.
Et benedicētur in ipso oēs tribus terrę:
omnes gentes magnificabunt eum.
Elohim Benedictus DOMINVS DEVS israel:
qui facit mirabilia solus.
Et benedictū nomē maiestatis eiꝰ ī ęternū:
& replebitur maiestate eius
omnis terra fiat fiat.

VET.

tota die benedicent ei.
Et erit firmamētū in terra ī sūmis montium:
superextolletur super libanū fructus eius:
& florebunt de ciuitate sicut fœnū terræ.
Sit ergo nomen eius benedictū in ęcula:
ante solem permanet nomen eius.
Et benedicētur in ipso oēs tribus terræ:
omnes gentes magnificabunt eū.
Benedictus dominus deus israel:
qui facit mirabilia solus.
Et benedictū nomē glorię eius in æternum:
& in ęculū ęculi & replebitur gloria eius
omnis terra fiat fiat.

ARGVMENTVM. Psalmus/de Nemesi/Zelo & indignatione Christi ꝙ mali longanimitate dei abutantur/ ꝙ ad mortē non cogitent/ ꝙ deus largiatur eis sana corpora/ ꝙ non multo labore viuant & sudore/ ꝙ humana euitent flagella & iccirco superbiant vnde dei benignitatē & clementiā cognoscere deberent/ ꝙ impinguari videantur ad peccandū & quicquid in concupiscētiā venerit flagitiose exequendū/ & parū est eis in humana peccare/ si etiā in deū non loquuntur blasphemiā de diuinis & humanis impie loquentes/ seducentes pios qui iter eos versantur. dicunt enim deū humana non curare/ humana nescire/ & ipsi sunt qui abundant in sæculo diuitias obtinētes/ sed vt maior indignationis Christi domini occasio cognoscatur ipse innocens in mundū venit/ sine peccato in innocentia vixit/ toto tempore vitę suæ erumnosa passus est/ flagellatus est/ ludibria & mortē turpissimā pro eis passus est. sed cum id intelligere nolint: ipse oim potestatē habēs in tēplo sancto suo in dextera patris sedens intel liget in nouissima eorū/ dignis eos in morte tradet supplicijs/ & dū eleuātur/ dum in bonis superbiunt cito corruent in laqueū mortis eruntq; illa repentini iteritus eorū causa. quid ꝙ populus eius pene in nichilum redactus est: hæc digna nemeseos occasio. attamen qui a deo sequestrarint peribunt/ qui adheserint & in eo spē suā coniecerint/ bonū adipiscentur ęternū/ & laudes dei annunciabūt in ecclesia sanctorū. ¶Cōciliatus versu tertio/ tertiodecimo/ quintodecimo & octauodecimo. ¶Aduerte octauo versu excelsū pro quo hebraice habetur MARON non esse vnū de illis quę specialiter nomina dei appellātur. sed in vndecimo versu dei nomē est. ¶Vicesimoquinto versu deus cordis mei: Hieronymus vocabulū Sur vertit robur. ¶Et vicesimoseptimo versu in domino deo spē meā. Sed tā Hieronymus q̄ interpretes vertere deū/ puto ne facerent nugationis phantasiam quæ nequaq̄ in hebręo contingere potest vbi habetur adonai יהוה.

¶Canticum Asaph. LXXII.

Elohim. QVā bonus israel DEVS:
ijs qui recto sunt corde.
Mei autē pene moti sunt pedes:
pene effusi sunt gressus mei.
Quia zelaui contra iniquos:
pacē peccatorū videns.
Quia non est respectus morti eorū:
& firmamentū in plaga eorū.
In labore hominū non sunt:
et cū hominibus non flagellabuntur.
Ideo tenuit eos superbia:
operti sunt iniquitate & impietate sua.
Prodijt quasi ex adipe iniquitas eorū:
transierunt in affectum cordis.
Cogitauerunt et locuti sunt næquitiam:
iniquitatē in excelsum locuti sunt.
Posuerunt in cœlum os suum:
et lingua eorū transiuit in terrā.
Ideo conuertetur populus meus hic:
et dies pleni inuenientur in eis.
Et dixerunt quomodo scit DEVS:

¶Psalmus Asaph. LXXII.

QVā bonus israel deus: 1
rectis corde.
Mei autem pene commoti sūt pedes: 2
paulominus effusi sunt gressus mei.
Quia zelaui in peccatoribus: 3
pacem peccatorū intuens.
Quia non est declinatio mortis eorū: 4
& firmamentū in flagello eorum.
In laboribus hominū nō sunt: 5
& cum hominibus non flagellabuntur.
Ideo obtinuit eos superbia: 6
circūamicti sunt iniquitate & impietate sua.
Prodijt quasi ex adipe iniquitas eorū: 7
transierunt in dispositionē cordis.
Cogitauerunt et locuti sunt malignitatem: 8
iniquitatē in altum locuti sunt.
Posuerunt in cœlum os suum: 9
et lingua eorū transiuit super terram.
Ideo reuertetur populus meus huc: 10
cum dies pleni inuenientur in eis.
Et dixerunt quomodo sciuit deus: 11

El.

et ſi eſt ſcientia in altiſſimo?
12 Ecce ipſi pc̃ores et abũdãtes in ſęculo:
obtinuerunt diuitias.
13 Et dixi ſine cauſa iuſtificaui cor meũ:
& laui inter innocẽtes manus meas.
14 Et fui flagellatus tota die:
& argutio mea in matutinũ.
15 Si dicebã narrabo ſic:
ecce gñationẽ filiorũ tuorũ reprobaui.
16 Et ſuſcepi cognoſcere:
hoc labor eſt ante me.
17 Donec introeã in ſanctuariũ dei:
& intelligam in nouiſſima.
18 Veruntamẽ propter doloſitatẽ poſuiſti eis:
deleciſti eos dũ extollerẽtur.
19 Quõ facti ſũt i deſolationẽ? ſubito defecerũt:
perierunt propter iniquitatẽ ſuã.
20 Velut ſõniũ exurgẽtis dñe i ciuitate tua:
imagines eorũ ad nichilũ rediges.
21 Quia delectatũ eſt cor meũ
& renes mei mutati ſunt:
& ego ad nichilũ redact9 ſũ & nõ cognoui.
22 Quaſi pecus factus ſum ad te:
& ego ſemper tecũ.
23 Tenuiſti manũ dexteræ meæ/
in voluntate tua deduxiſti me:
& cum gloria aſſumpſiſti me.
24 Quid enĩ michi eſt in cœlo:
& a te quid volui ſuper terrã?
25 Defecit cor meũ & caro mea:
de9 cordis mei et pars mea de9 me9 i ſcła.
26 Ecce qui longe facĩũt ſe a te peribunt:
perdidiſti omnẽ qui fornicatur abs te.
27 Michi autem adhærere deo bonũ eſt:
ponere in deo ſpẽ meam.
28 Vt annunciẽ oẽs laudes tuas:
in atrijs filiæ ſion.

et ſi eſt ſcientia in EXCELSO? Ellon.
Ecce ipſi peccatores et abũdãtes in ſæculo:
obtinuerunt diuitias.
Et dixi ergo ſine cauſa iuſtificaui cor meum:
& laui in innocẽtia manus meas,
Et fui flagellatus tota die:
& caſtigatio mea in matutinis,
Si dicebã narrabo ſic:
ecce nationẽ filiorũ tuorũ reliqui.
Exiſtimabã vt cognoſcerẽ:
hoc labor eſt ante me.
Donec intrem in ſanctuariũ DEI: El.
& intelligam in nouiſſimis eorum.
Veruntamen propter dolos poſuiſti eis mala:
deleciſti eos dum eleuarentur.
Quõ facti ſũt i deſolationẽ? ſubito defecerũt:
perierunt propter iniquitatẽ ſuam.
Velut ſõniũ ſurgẽtiũ DN̄E in ciuitate tua: Adonai.
imaginẽ ipſorũ ad nichilũ rediges.
Quia inflãmatũ eſt cor meum
& renes mei cõmutati ſunt:
et ego ad nichilum redactus ſum et neſciui.
Vt iumẽtũ factus ſum apud te:
et ego ſemper tecũ.
Tenuiſti manũ dexterã meã/
& in voluntate tua deduxiſti me:
& cum gloria ſuſcepiſti me.
Quid enim michi eſt in cœlo:
& a te quid volui ſuper terram?
Defecit caro mea & cor meũ:
DEVS cordis mei & pars mea DE9 ī ęternũ Sur
Quia ecce qui elongãt ſe a te peribunt: Elohim.
perdidiſti omnes qui fornicantur abs te.
Michi autẽ adhærere DEO bonũ eſt: Elohim.
ponere in DOMINO DEO ſpẽ meam. Adonai.
Vt annunciẽ oes prędicationes tuas:
in portis filiæ ſion.

ARGVMENTVM. Pſalmus/de diuturna afflictione populi a gẽte beſtiali & impia/ꝙ ſit negatus propheta qui oſtendat liberationis terminũ/confeſſio beneficiorũ eius qui per lauacri purgationẽ confregit potentias dæmonũ/ imploratio auxilij eius contra tam obſcurę/ terreſtris & noxiæ hæreſeos peruerſitatẽ ne populus Chriſti domini pauperẽ vitã imitatus/tãdiu maneat cõfuſus/ſed prorumpat in laudes dei cuius beneficio de ſuperbis hoſtibus ſuis patrẽ & filiũ et ſpiritũ ſanctum blaſphemantibus & negantibus liberatus fuerit. ¶ Conciliatus verſu tertio/decimo/vndecimo/octauodecimo et viceſimoprimo.

¶ Pſalmus Aſaph. LXXIII.

1 Vt quid repuliſti nos deus in finẽ:
irat9 ẽ anim9 tu9 ſup oues gregis tui?
2 Memẽto cõgregationis tuæ:
quã poſſediſti ab initio.
3 Redemiſti virgã hęreditatis tuę:
montẽ ſion in quẽ habitaſti in ipſo.
4 Leua manũ tuã in ſuperbiã eorum in finẽ:
quãta maligne opat9 eſt inimic9 in ſãctis tuis?
5 Et gloriati ſunt omnes qui oderunt te:
in medio ſolẽnitatis tuę.
6 Poſuerũt ſigna ſua ſigna et nõ cognouerũt:
ſicut in egreſſu deſuper.

¶ Intellectus Aſaph. LXXIII.

Vt quid DEVS repuliſti in finẽ: Elohim.
irat9 eſt furor tu9 ſup oues paſcuę tuæ?
Memor eſto congregationis tuæ:
quã poſſediſti ab initio.
Redemiſti virgã hæreditatis tuæ:
montẽ ſion in quo habitaſti — in eo. **
Leua manus tuas in ſuperbias eorũ in finẽ:
quãta malignat9 eſt inimicus in ſancto?
Et gloriati ſunt qui oderunt te:
in medio ſolẽnitatis tuę.
Poſuerunt ſigna ſua ſigna & nõ cognouerũt:
ſicut in exitu ſuper ſummũ.

CONCIL.		VET.	
	Quasi in silua lignorũ securibus excidẽũt ianuas eius in idipsum:	Quasi in silua lignorũ securibus conciderunt	7
	in securi & ascia dejecerunt eam.	ianuas eius in idipsum:	
	Incenderunt igni sanctuariũ tuũ in terra:	in dolabro & in fractorio dejecerunt eam.	8
	polluerunt tabernaculũ nominis tui.	Incẽderunt igni sanctuariũ tuum:	
	Dixerũt in corde suo cognatio eorũ simul:	polluerunt in terra tabernaculũ noĩs tui.	9
El.	quiescere faciam⁹ oẽs dies festos DEI a terra.	Dixerunt in corde suo cognatio eorũ iter se:	
	Signa nostra non vidimus:	venite cõprimam⁹ oẽs solẽnitates dñi de terra	10
	iam non est propheta/	Signa nostra non vidimus:	
	& nobiscũ non est cognoscẽs vsq; quo.	iam non est propheta/	
Elohim.	Vsq; quo DEVS improperabit inimicus:	* & nos non cognoscet adhuc.	11
	irritabit aduersarius nomẽ tuũ in finẽ?	Vsq; quo deus exprobrabit inimicus:	
	Vt quid auertis manũ tuã & dexterã tuã:	* irritat aduersarius nomẽ tuum in finẽ?	12
	de medio sinu tuo in finẽ?	Vt quid auertis manũ tuã & dexterã tuam:	
Elohim.	DEVS autẽ rex noster ante sæcula:	de medio sinu tuo in finẽ?	13
	operatus est salutẽ in medio terrę.	Deus autẽ rex noster ante sæcula:	
	Tu confirmasti in virtute tua mare:	operatus est salutẽ in medio terræ.	14
	contribulasti capita draconum in aquis.	Tu confirmasti in virtute tua mare:	
	Tu confregisti capita draconis:	contriuisti capita draconũ in aqua.	15
	dedisti eũ escam populis æthiopum.	Tu confregisti caput draconis:	
	Tu dirupisti fontes & torrẽtes:	dedisti eũ in escã populis æthiopibus.	16
	tu siccasti fluuios ethan.	Tu dirupisti fontes & torrẽtes:	
	Tuus est dies & tua est nox:	tu siccasti fluuios ethan.	17
	tu fabricatus es aurorã et solẽ.	Tuus est dies & tua est nox:	
	Tu fecisti omnes terminos terrę:	tu perfecisti solẽ & lunam.	18
	æstatẽ & hiemẽ/tu plasmasti ea.	Tu fecisti oẽs terminos terræ:	
	Memor esto huius/	* æstatẽ & ver/tu fecisti ea.	19
	inimicus improperauit DOMINO:	Memor esto huius creaturæ tuæ/	
	& populus insipiẽs incitauit nomẽ tuum.	inimicus exprobrauit domino:	
	Ne tradas bestijs aias confitẽtes tibi:	& populꝰ imprudẽs exacerbauit nomẽ tuũ.	20
	& aias paupũ tuorũ ne obliuiscaris ĩ finẽ.	Ne tradideris bestijs animã confitẽtẽ tibi:	
	Respice in testamẽtũ tuum:	& aias pauperũ tuorũ ne obliuiscaris ĩ finẽ.	
	quia repletæ sunt obscuritatibus terræ/	Respice in testamentũ tuum:	21
	domus iniquitatũ.	* quoniã repleti sunt qui obscurati sunt terra/	
	Ne auertatur humilis factus confusus:	* domorum iniquarum.	22
	pauper & inops laudabunt nomẽ tuũ.	Ne reuertatur humilis confusus:	
	Exurge DEVS iudica causã tuã:	egenus & inops laudabunt nomẽ tuum.	23
Elohim.	memor esto improperiorũ tuorũ/	Exurge domine iudica causam tuam:	
	eorũ quæ ab insipiẽte sunt tota die.	memento opprobriorũ tuorũ/	
	Ne obliuiscaris voces inimicorũ tuorũ:	eorũ quæ ab imprudẽte sunt tota die.	
	superbia eorũ qui te oderũt ascẽdit sẽper:	Ne obliuiscaris voces deprecantiũ te:	24
	superbia eorũ qui te oderũt ascẽdit sẽp ad te.		

ARGVMENTVM. Psalmus/de confessione narrationeq; mirabiliũ dei ad finẽ vsq; mundi/ q; exactũ et districtũ dei iudiciũ vẽturũ sit/cõminatio ad impios ne superbiant neue superbiã suam eleuẽt in deum quia deus omnes iudicabit/& humiliabit & exaltabit quos volet/& de fece calicis indignationis eius bibẽt peccatores terræ/& exaltabitur gloria iusti. ¶Conciliatus versũ tertio/septimo et octauo.

¶Psalmus cantici Asaph. LXXIIII.		¶Psalmus Asaph. LXXIIII.	
Elohim.	Confitebimur tibi DEVS cõfitebimur	Confitebimur tibi deꝰ cõfitebimur tibi:	1
	& inuocabimus nomẽ tuum.	& inuocabimus nomẽ tuum.	
	Narrabimus mirabilia tua:	Enarrabo omnia mirabilia tua:	2
	cũ accepero tẽpus ego iustitias iudicabo.	cũ accepero tẽpus ego iustitias iudicabo.	
	Liquefiet terra & oẽs qui habitant in ea:	* Defluxit terra & oẽs inhabitantes in ea:	3
	ego confirmaui colũnas eius. Selah.	ego confirmaui columnas eius.	
	Dixi iniquis nolite inique agere:	Dixi iniquis nolite inique agere:	4
	& delinquẽtibus nolite exaltare cornu.	& delinquẽtibus nolite exaltare cornu.	
	Nolite extollere in altũ cornu vestrum:	Nolite ergo efferri:	5
	nolite loqui — aduersꝰ deũ ++iquitatẽ.	ne loquamini aduersus deũ iniquitatẽ.	

6 Quoniã neq; ab oriente neq; ab occidẽte
neq; a deſertis montium:
quoniam deus iudex eſt.
7 Hunc humiliat & hunc exaltat:
quia calix in manu domini vini meri
plenus mixto.
8 Et inclinauit ex hoc in hoc
veruntamẽ fex eius non eſt exinanita:
bibent ex eo omnes peccatores terræ.
9 Ego autẽ annũciabo in ſæculũ gaudebo:
pſallam deo iacob.
10 Et omnia cornua peccatorum confringã:
& exaltabuntur cornua iuſti.

Quia neq; ab oriente neq; ab occidente
neq; a deſertis montibus:
quoniam DEVS iudex eſt. Elohim.
* Hunc humiliabit & hunc exaltabit:
quia calix in manu DOMINI vini meri 49
plenus mixto.
* Et inclinabit ex hoc in hoc
veruntamen fex eius non eſt exinanita:
bibent omnes peccatores terræ.
Ego autẽ annunciabo in ſæculũ:
cantabo DEO iacob. Elohe.
Et omnia cornua peccatorum confringam:
& exaltabuntur cornua iuſti.

ARGVMENTVM. Pſalmus/q̃ Chriſtus dominus & per eum pater & ſpiritus ſanctus ĩ Iudæa notus ſit/ſignum aduentus eius pax vniuerſalis & conuerſatio eius in ſion/q̃ iimici ei⁹ in mortem ſecundam ruerunt nullum a diuitijs ſuis quibus confidebant habentes auxiliũ/q̃ ex eo tempore ira dei in Iudæos perſeuerat/ de futuro iudicio vbi omnes cogitationes nudæ & apertæ erunt/quapropter ſi homines ſapiunt/deum votis & oblationibus placabunt/ quia & illi qui eum in gloria circunſtant offerunt laudum & gratiarũ actionum dona/ nam ille eſt qui ſuper omnem principatum habet poteſtatem & qui tremendus eſt regibus terræ. ¶ Conciliatus verſu octauo/nono & vndecimo.

¶ Pſalmus Aſaph. LXXV.

1 NOtus in Iudæa deus:
in iſrael magnum nomen eius.
2 Et factus eſt in pace locus eius:
& habitatio eius in ſion.
3 Ibi confregit fortitudines:
arcum & ſcutũ & gladiũ & bellum.
4 Illuminãs tu mirabiliter a mõtib⁹ æternis:
conturbati ſunt oẽs inſipientes corde.
5 Dormierũt ſomnũ ſuũ & nichil inuenerũt:
oẽs viri diuitiarũ ĩ manibus ſuis.
6 Ab increpatione tua deus iacob:
dormitauerũt oẽs qui aſcenderũt equos.
7 Tu terribilis es & quis reſiſtet tibi?
nunc ab ira tua.
8 De cœlo iaculatus es iudiciũ:
terra timuit & quieuit.
9 Cum exurgeret in iudicio dominus deus:
vt ſaluos faceret oẽs mites corde.
10 Qm̃ cogitatio hominis confitebitur tibi:
et reliqę cogitatiõis ſolẽnia celebrabũt tibi
11 Vouete & reddite dño deo noſtro:
oẽs qui ĩ circuitu ei⁹ ſũt offerẽt munera.
12 Terribili et ei qui aufert ſpiritũ pricipũ:
terribili apud reges terræ.

¶ Pſalmus Aſaph. LXXV.

NOtus in Iudæa DEVS: Elohim.
in iſrael magnum nomen eius.
Et factus eſt in pace locus eius:
& habitatio eius in ſion.
Ibi confregit potentias:
arcum/ſcutũ/gladium & bellum. Selah.
Illuminans tu mirabiliter a mõtib⁹ æternis:
turbati ſunt omnes inſipientes corde.
Dormierunt ſomnũ ſuũ & nichil inuenerũt:
omnes viri diuitiarum in manibus ſuis.
Ab increpatione tua DEVS iaacob: Elohe.
dormitauerunt qui aſcenderunt equos.
Tu terribilis es & quis reſiſtet tibi?
ex tunc ira tua.
* De cœlo auditũ facies iudicium:
* terra tremet & quieſcet.
* Cum exurget in iudicium DEVS: Elohim.
* vt ſaluos faciat oẽs manſuetos terrę. Selah.
Qm̃ cogitatio hois confitebitur tibi:
& reliquiæ cogitationis diẽ feſtũ agẽt tibi.
Vouete & reddite DN̄O DEO veſtro: 50 Elohe.
* oẽs qui in circuitu eius/afferẽt munera.
Terribili & ei qui aufert ſpiritũ principum:
terribili apud reges terræ.

ARGVMENTVM. Pſalmus/q̃ deus in tribulatione ſit inuocandus/q̃ memoria dei triſtificas malorũ ſpirituũ ĩmiſſiones effugat & nos reddit mente cõſolatos/exercitatio pię mentis/conſyderatio operũ dei. ¶ Conciliatus verſu primo/ſecũdo/ſexto/ octauo/nono/ vndecimo & viceſimo. ¶ Aduerte pro viceſimo verſu Hebræos Moſen ſine i/ſcribere per mem ſcilicet/olem/ſim/ſegol & he quaſi diceremus Moſeh/ſed illud he finale more noſtro conuertimus ĩ s. Quod vero cõſuetũ eſt Moyſes dici: hoc a græco mutuatũ eſt vbi plerũq; ſcriptũ reperitur μωυσῆς. verũ vocabulũ hebraicum y non recipit: cũ littera illa græco ſermoni propria ſit & nulli hebraicę litteræ reſpondeat. Quapropter æquius viſum eſt vt hæc noia Moſes & Aharon ad normã ſcribantur hebraicã, ſi tamen Aharon non aſpiras & ſcribis vt paſſim ſolet Aaron nichil reprehenſione dignum eſt: quia lenis eſt in eo aſpiratio, ſi addas etiã & leniter ꝓferas: vicinius efformas ad hebręum.

CONCIL.

¶ Psalmus Asaph. LXXVI.

Elohim. VOce mea ad DEVM clamaui:
Elohim. voce mea ad DEVM & itēdit michi.
In die tribulationis meæ
Elohim. DEVM exquisiui manibus meis:
nocte coram eo & non sum deceptus.
Renuit consolari anima mea:
Elohim. memor fui DEI & delectatus sum/
& exercitatus sum & defecit spiritus meus.
Anticipauerunt vigilias oculi mei:
turbatus sum & non sum locutus.
Cogitaui dies antiquos:
& annos sęculorum in mēte habui.
Et meditatus sum nocte:
cum corde meo exercitabar/
& scopebam spiritum meum.
Adonai Nunquid in æternum proiiciet DEVS?
aut nō apponet vt cōplacitior sit adhuc?
An in finē misericordiā suam abscindet:
a generatione in generationē?
El. An obliuiscetur misereri DEVS:
aut cōtinebit in ira sua mias suas? Selah.
Et dixi nunc cœpi:
Elion. hæc mutatio dexterę EXCELSI.
Iah. Memorabor operum DOMINI:
memor ero ab initio mirabilium tuorū.
Et meditabor in omnibus operibus tuis:
& in adinuentionibus tuis exercebor.
Elohim. DEVS in sancto via tua:
El. Elohim quis DEVS magnus sicut DEVS noster:
El. tu es DEVS qui facis mirabilia.
Notam fecisti in populis virtutem tuam/
redemisti in brachio tuo populū tuum:
filios Iaacob & Ioseph. Selah.
Elohim. Viderūt te aquæ DEVS viderūt te aquę:
& timuerūt & turbatæ sunt abyssi.
Multitudo sonitus aquarum:
vocem dederunt nubes.
Etenim sagittæ tuæ transeunt:
vox tonitrui tui in rota.
Illuxerunt coruscationes tuę orbi terræ:
cōmota est & contremuit terra.
In mari via tua & semitę tuę ī aqs multis:
& vestigia tua non cognoscentur.
Deduxisti sicut oues populum tuum:
in manu Mosis & Aharon.

VET.

¶ Psalmus Asaph. LXXVI. 1

VOce mea ad dominum clamaui:
& vox mea ad deum & attendit michi. 2
In die tribulationis meæ
deum exquisiui manibus meis:
nocte coram eo & non sum deceptus.
Negaui consolari animā meam: 3
memor fui dei & delectatus sum/
garriui & defecit spiritus meus.
Anticipauerunt vigilias omnes inimici mei: 4
conturbatus sum & non sum locutus.
Cogitaui dies antiquos: 5
& annorum æternorum memor fui. 6
Et meditatus sum nocte:
corde meo garriebam/
& scrutabar spiritum meum. 7
Nunquid in æternum repellet deus:
& nō apponet vltra vt bñplaceat ei adhuc? 8
Aut in finem misericordiam suam abscidet:
a generatione in generationem? 9
Aut obliuiscetur misereri deus:
aut cōtinebit in ira sua miserationes suas? 10
Et dixi nunc cœpi:
hæc est immutatio dexteræ excelsi. 11
Memor fui operum domini:
quia memorabor ab initio mirabilium tuorū. 12
Et meditabor in omnibus operibus tuis:
& in affectionibus tuis garriam. 13
Deus in sancto via tua:
quis deus magnus sicut deus noster?
tu es deus qui facis mirabilia solus. 14
Notam fecisti in populis virtutem tuam/
redemisti in brachio tuo populū tuum:
filios Israel et Ioseph. 15
Viderunt te aquæ deus viderunt te aquæ:
& timuerunt & conturbatę sunt abyssi. 16
Multitudo sonitus aquarum:
vocem dederunt nubes. 17
Etenim sagittę tuæ pertransierunt:
vox tonitrui tui in rota. 18
Apparuerunt fulgura tua orbi terrę:
cōmota & contremenda facta est terra. 19
In mari est via tua & semitę tuę ī aqs multis:
& vestigia tua non agnoscentur. 20
Deduxisti sicut oues plebem tuam:
in manu Moysi & Aaron.

ARGVMENTVM. Psalmus instructio veteris synagogę in symbolo/ q̄ Christꝰ dñs eis ī parabola/ locuturus esset/ pro argumēto/ sacra exodi legatur historia. ¶ Cōciliatꝰ versu vndecimo/ vicesimoquarto/ quadragesimosexto/ quadragesimonono/ quinquagesimo & quinquagesimosexto.

¶ Intellectus Asaph. LXXVII.

ATtendite populę meus legē meā:
īclinate aurē vestrā ī verba oris mei.
Aperiam in parabolis os meum:
loquar propositiones ab initio.
Quanta audiuimus & cognouimus ea:
& patres nostri narrauerunt nobis?

¶ Psalmus Asaph. LXXVII. 1

ATtendite populus meus legem meā:
īclinate aurē vestrā in verba oris mei. 2
Aperiam in parabolis os meum:
eloquar propositiones ab initio.
Quanta audiuimus & cognouimus ea: 3
& patres nostri narrauerunt nobis?

4 Non sunt abscondita a filijs eorũ:
in generatione altera.
5 Annũciãtes laudes domini & potẽtias ei9:
& mirabilia eius quę fecit.
6 Et suscitauit testimoniũ in iacob:
& legem posuit in Israel.
7 Quanta mandauit patribus nostris
nota facere ea filijs suis:
vt cognoscat generatio altera?
8 Filij qui nascentur et exurgent:
& narrabunt filijs suis.
9 Vt ponant in deo spem suam
& non obliuiscantur operum dei:
et mandata eius exquirant.
10 Ne fiant sicut patres eorum:
generatio praua et amaricans.
11 Generatio quæ non direxit cor suum:
et non est creditus cum deo spiritus ei9.
12 Filij ephrẽ intendentes et mittentes arc9:
conuersi sunt in die belli.
13 Non custodierunt testamentum dei:
et in lege eius noluerunt ambulare.
14 Et obliti sunt beneficiorum eius:
et mirabiliũ eius quę ostẽdit eis.
15 Corã patribus eorum fecit mirabilia
in terra ægypti:
in campo Taneos.
16 Nam qui dirupit mare et traiecit eos:
statuit aquas quasi in vtres.
17 Qui eduxit eos in nube diei:
et tota nocte in illuminatione ignis.
18 Qui dirupit in deserto petram:
et adaquauit eos sicut in abysso multa.
19 Et eduxit aquam de petra:
et deduxit tanq̃ flumina aquas.
20 Apposuerunt adhuc peccare ei:
exacerbauerunt altissimũ in siccitate.
21 Et tentauerunt deũ in cordibus suis:
vt peterent escas animabus suis.
22 Et detraxerunt de deo:
et dixerunt nunquid poterit deus parare
mensam in deserto?
23 Qm̃ percussit petram et fluxerunt aquę:
et torrentes inundauerunt.
24 Nunquid et panem poterit dare:
aut parare mensam populo suo?
25 Propter hoc audiuit dominus et distulit
et ignis accensus est in iacob:
et ira dei ascendit in israel.
26 Quia non crediderunt in deo:
nec sperauerunt in salutare eius.
27 Et mandauit nubibus desuper:
et ianuas cœli aperuit.
28 Et pluit illis manna ad manducandum:
et panem cœli dedit eis.
29 Panem angelorum manducauit homo:
cibaria misit eis in abundantiam.

Non sunt occultata a filijs eorum:
in generatione altera.
Narrantes laudes DOMINI et virtutes eius: 5a
& mirabilia eius quæ fecit.
Et suscitauit testimonium in iaacob:
& legem posuit in Israel.
Quanta mandauit patribus nostris
nota facere ea filijs suis:
vt cognoscat generatio altera?
Filij qui nascentur exurgent:
& narrabunt filijs suis.
Vt ponant in DEO spem suam Elohim.
& non obliuiscantur operum DEI: El.
et mandata eius exquirant.
Ne fiant sicut patres eorum:
generatio praua et exasperans.
Generatio quæ non direxit cor suum:
* et non credidit DEO spiritus eius. El.
Filij ephraim intendentes et mittentes arcũ:
conuersi sunt in die belli.
Non custodierunt testamentum DEI: Elohim.
et in lege eius noluerunt ambulare.
Et obliti sunt benefactorũ eius:
et mirabiliũ eius quę ostendit eis.
Coram patribus eorum fecit mirabilia
in terra ægypti:
in campo Taneos.
Interrupit mare et perduxit eos:
et statuit aquas quasi in vtre.
Et eduxit eos in nube diei:
et tota nocte in illuminatione ignis.
Interrupit petram in eremo:
et adaquauit eos velut in abysso multa.
Et eduxit aquam de petra:
et deduxit tanq̃ flumina aquas.
Et apposuerunt adhuc peccare ei:
i irã excitauerũt EXCELSVM in iaquoso. Elion.
Et tentauerunt DEVM in cordibus suis: El.
vt peterent escas animabus suis.
Et male locuti sunt de DEO: Elohim.
dixerunt nunquid poterit DEVS parare El.
mensam in deserto?
Qm̃ percussit petram et fluxerunt aquę:
et torrentes inundauerunt.
Nunquid et panem poterit dare:
* aut parare carnem populo suo?
Ideo audiuit DOMINVS et distulit 5a
et ignis accensus est in iaacob:
et ira ascendit in israel.
Quia non crediderunt in DEO: Elohim.
nec sperauerunt in SALVTARI eius. Iesua.
Et mandauit nubibus desuper:
et ianuas cœli aperuit.
Et pluit illis manna ad manducandum:
et panem cœli dedit eis.
Panem angelorum manducauit homo:
cibaria misit eis in abundantia.

CONCIL.

Transtulit austrũ de cœlo:
& induxit in virtute sua africum.
Et pluit super eos sicut puluerem carnes:
& sicut arenã maris volatilia pẽnata.
Et ceciderunt in medio castrorum eorum:
circa tabernacula eorum.
Et manducauerunt & saturati sunt nimis/
et desyderium eorum attulit eis:
non sunt fraudati a desyderio suo.
Adhuc escæ eorũ erant in ore ipsorum:
Elohim. & ira DEI ascendit super eos.
Et occidit pingues eorum:
& electos israel impediuit.
In omnibus his peccauerunt adhuc:
& non crediderunt in mirabilibus eius.
Et defecerunt in vanitate dies eorum:
& anni eorum cum festinatione.
Cum occideret eos quærebant eũ
& reuertebantur:
& diluculo veniebant ad eum.
Elohim. Et remẽorati sũt qa DEꝰ adiutor est eorũ:
El, Elion. et DEVS EXCELSVS redẽptor eorũ ẽ.
Et dilexerunt eum in ore suo:
& lingua sua mentiti sunt ei.
Cor autẽ eorum non erat rectũ cum eo:
nec fideles habiti sunt in testamento eiꝰ.
Ipse autem est misericors/
& propicius fiet peccatis eorum:
& non disperdet eos.
Et abundauit vt auerteret iram suam:
& non accendit omnem irã suam.
Et recordatus est quia caro sunt:
spiritus vadens & non rediens.
Quoties exacerbauerunt eum in deserto:
in iram concitauerunt eum in inaquoso?
El. Et auersi sunt & tentauerunt DEVM:
& sanctum israel exacerbauerunt.
Non sunt recordati manus eius:
die qua redemit eos de manu tribulantis.
Sicut posuit in ægypto signa sua:
& prodigia sua in campo Taneos.
Et conuertit in sanguinem flumina eorũ:
& riuos eorum ne biberent.
Misit in eos cœnomyam & comedit eos:
ranã & disperdidit eos.
Et dedit erugini fructus eorum:
& labores eorum locustæ.
Et occidit in grandine vineas eorum:
& moros eorum in pruina.
Et tradidit grandini iumenta eorum:
et possessionẽ eorum igni.
Misit in eos iram indignationis suæ/
indignationem et irã et tribulationẽ:
immissionẽ per angelos malos.
Viam fecit semitæ irę suæ/
et nõ pepercit a morte animarũ eorum:
et iumenta eorum in morte conclusit.

VET.

Transtulit austrũ de cœlo: 30
& induxit in virtute sua africum. 31
Et pluit super eos sicut puluerẽ carnes:
& sicut arenã maris volatilia pennata. 32
Et ceciderunt in medio castrorum eorum:
circa tabernacula eorum. 33
Et manducauerunt & saturati sunt nimis/
& desyderium eorum attulit eis:
non sunt priuati a desyderio suo. 34
Adhuc esca erat in ore ipsorum:
& ira dei ascendit in eos. 35
Et occidit in plurimis pingues eorum:
& electos israel impediuit. 36
In omnibus his peccauerunt adhuc:
& non crediderunt in mirabilibus eius. 37
Et defecerunt in vanitate dies eorum:
& anni eorum cum festinatione. 38
Veruntamen cum occideret eos quęrebãt eũ
& reuertebantur:
& diluculo veniebant ad eum. 39
Et remẽorati sũt qm̃ deꝰ est adiutor eorum:
& deus excelsus redemptor eorum est. 40
Et dilexerunt eum in ore suo:
& i lingua sua mentiti sunt ei. 41
Cor autem ipsorum non erat rectum cum eo:
nec fideles habiti sunt in testamento eius. 42
Ipse autem est misericors/
& propicius fiet peccatis eorum:
& non disperdet eos. 43
Et abundauit vt auerteret iram suam:
& non accendit omnem iram suam. 44
Et recordatus est quia caro sunt:
spiritus vadens & non reuertens. 45
Quoties exacerbauerunt eum in deserto:
& in ira concitauerunt eum in inaquoso? 46
* Et conuersi sunt & tentauerunt deũ:
& sanctum israel exacerbauerunt. 47
Non sunt recordati manus eius:
die qua redemit eos de manu tribulantis. 48
Posuit in ægypto signa sua:
& prodigia sua in cãpo Taneos. 49
Et conuertit in sanguinẽ flumina eorum:
* & hymbres eorum ne biberent. 50
* Misit in eos cynomyam & comedit eos:
& ranam & disperdidit eos. 51
Et dedit erugini fructũ eorum:
& labores eorum locustæ. 52
Et occidit in grandine vineas eorum:
& moros eorum in pruina. 53
Et tradidit grandini iumenta eorum:
et possessionẽ eorum igni. 54
Misit in eos iram indignationis suæ/
indignationẽ et iram et tribulationẽ:
immissionẽ per angelos malos. 55
Viam fecit semitę iræ suæ/
et non pepercit a morte animarũ eorum:
et iumẽta eorum in mortẽ conclusit.

56 Et percussit oẽ primitiuũ ĩ terra ægypti:
primitias laborũ suorũ ĩ tabernaculis chã. *
57 Et abstulit sicut oues populũ suum:
& perduxit eos tanq̃ gregẽ in deserto.
58 Et deduxit eos in spe & nõ timuerunt:
& inimicos corũ operuit mare.
59 Et induxit eos in mõtẽ sanctificatiõis suæ:
montẽ quem acquisiuit dextera eius.
60 Et eiecit a facie eorũ gentes:
et sorte diuisit eis ꝛrã funiculo distributiõis.
61 Et habitare fecit in tabernaculis eorũ:
tribus israel.
62 Tentauerunt adhuc & exacerbauerunt deũ excelsum:
& testimonia eius non custodierunt.
63 Et auerterũt se & nõ seruauerunt pactũ:
quẽadmodum patres eorum conuersi sũt in arcum peruersum.
64 Et in ira concitauerunt eũ in collibus suis:
& ĩ sculptilib⁹ suis ad ęmulationẽ eũ ꝓuocauerũt
65 Audiuit deus & spreuit:
& ad nichilum redegit nimis israel.
66 Et repulit tabernaculũ silo:
tabernaculũ suũ vbi habitauit in hoĩbus.
67 Et tradidit in captiuitatẽ virtutẽ eorũ:
& pulchritudinẽ eorũ in manus inimici.
68 Et concluſit in gladio populũ suum:
& hæreditatẽ suam spreuit.
69 Iuuenes eorũ comedit ignis:
virgines eorũ non sunt lamẽtatæ.
70 Sacerdotes eorũ in gladio ceciderunt:
& viduæ eorũ nõ plorabantur.
71 Excitatus est tanq̃ dormiens dominus:
tanq̃ potens crapulatus a vino.
72 Et percussit inimicos suos in posteriora:
opprobrium sempiternum dedit illis.
73 Et repulit tabernaculũ ioseph:
& tribum ephrem non elegit.
74 Et elegit tribũ iuda:
montẽ sion quem dilexit.
75 Et ædificauit sicut vnicorniorũ sctificationẽ suã in terra: quã fundauit in æternũ.
76 Et elegit dauid seruum suum/
et sustulit eum de gregibus ouiũ:
et deposit fœtantes accepit eũ.
77 Pascere iacob seruum suum:
et israel hęreditatem suam.
78 Et pauit eos in innocentia cordis sui:
et in intellectu manuũ suarũ deduxit eos.

Et percussit oẽ prĩogenitũ in terra ægypti:
primitias partus eorũ ĩ tabernaculis cham.
Et abstulit sicut oues populum suum:
& perduxit eos tanq̃ gregẽ in deserto.
Et deduxit eos in spe & non timuerunt:
& inimicos eorum operuit mare.
Et induxit eos in montẽ sãctificationis suæ:
montẽ quẽ acquisiuit dextera eius.
Et eiecit a facie eorũ gentes:
& sorte diuisit eis ꝛrã ĩ funiculo distributiõis.
Et habitare fecit in tabernaculis eorum:
tribus israel.
Et tentauerunt & exacerbauerunt DEVM EXCELSVM: Elohim. Elion.
& testimonia eius non custodierunt.
Et auerterunt se & non seruauerunt pactum:
quẽadmodum patres eorum conuersi sunt in arcum prauum.
In irã concitauerunt eũ in collibus suis:
& ĩ sculptilib⁹ suis ad ęmulationẽ eũ ꝓuocauerũt
Audiuit DEVS & spreuit: Elohim.
& ad nichilum redegit valde israel.
Et repulit tabernaculũ silo:
tabernaculum suũ vbi habitauit in hoĩbus.
Et tradidit in captiuitatẽ virtutẽ eorum:
& pulchritudinem eorum in manꝰ inimici.
Et concluſit in gladio populum suum:
& hęreditatem suam spreuit.
Iuuenes eorum comedit ignis:
& virgines eorum non sunt lamentatæ.
Sacerdotes eorũ in gladio ceciderunt:
& viduę eorum non plorabantur.
Et excitatus est tanq̃ dormiẽs DOMINVS: Adonai.
tanq̃ potens crapulatus a vino.
Et percussit inimicos suos in posteriora:
opprobrium sempiternum dedit illis.
Et repulit tabernaculum ioseph:
et tribum ephraim non elegit.
Sed elegit tribum Iuda:
montem sion quem dilexit.
Et ędificauit sicut vnicorniũ sctificiũ suũ ĩ ꝛra quam fundauit in sæcula.
Et elegit Dauid seruũ suum/
et sustulit eum de gregibus ouium:
deposit fœtantes accepit eum.
Pascere Iaacob seruum suum:
et Israel hæreditatem suam.
Et pauit eos in innocentia cordis sui:
et in intellectib⁹ manuũ suarũ deduxit eos.

ARGVMENTVM. Psalmꝰ/prophetiã desolationis Ierusalẽ q̃ sub Antiocho illustri facta est cõtinet/pro argumento historia Machabeorũ legatur aut saltẽ primũ primi libri caput. ¶ Cõciliatus versu decimo et quintodecimo. ¶ Aduerte tertiodecimo versu quod exprobrauerũt te domine: id domine in aliquibus hebraicis exẽplaribus Adonai et in alijs יהוה legi.

¶ Psalmus Asaph. LXXVIII.

1 DEus venerũt gẽtes ĩ hęreditatẽ tuã/
polluerunt tẽplũ sanctũ tuum:
posuerũt hierusalẽ ĩ pomorũ custodiã

¶ Psalmus Asaph. LXXVIII.

DEVS venerũt gẽtes in hæreditatẽ tuã/ Elohim.
polluerunt templũ sanctũ tuum:
posuerũt Ierusalẽ in pomorũ custodiã.

CONCIL.	VET.	
Posuerunt morticina seruorũ tuorum escas volatilibus cœli: carnes sanctorum tuorum bestijs terræ.	Posuerunt morticina seruorum tuorum escas volatilibus cœli: carnes sanctorum tuorum bestijs terræ.	2
Effuderũt sanguinẽ ipsorũ tanq̃ aquã in circuitu Ierusalem: & non erat qui sepeliret.	Effuderunt sanguinẽ eorũ sicut aquam in circuitu hierusalem: & non erat qui sepeliret.	3
Facti sumus opprobriũ vicinis nostris: subsãnatio & illusio ijs q̃ i circuitu nostro sũt	Facti sumus opprobrium vicinis nostris: subsãnatio & irrisio ijs q̃ i circuitu nostro sũt	4
Vsquequo DOMINE irascẽris in finem: accendetur velut ignis zelus tuus?	Vsquequo domine irascẽris in finem: exardescet velut ignis zelus tuus?	5
Effunde irã tuã in gentes q̃ te nõ nouerũt: & in regna q̃ nomẽ tuũ non inuocauerũt.	Effunde irã tuã in gentes quę te nõ nouerũt: & in regna q̃ non inuocauerunt nomẽ tuũ.	6
Quia comederunt Iaacob: & locum eius desolauerunt.	Quia comederunt Iacob: & locum eius desolauerunt.	7
Ne memineris iniquitatũ nostrarũ ãtiquarũ/ cito anticipent nos misericordiæ tuæ: quia pauperes facti sumus nimis.	Ne memineris iniquitatũ nostrarũ antiquarũ/ cito anticipent nos misericordiæ tuæ: quia pauperes facti sumus nimis.	8
Adiuua nos DEVS salutaris noster/ et ꝓpter gl̃iaꝫ nois tui — dñe — libera nos: et ꝓpicio esto pctis nr̃is ꝓpter nomẽ tuũ. Elohim.	Adiuua nos deus salutaris noster/ propter gloriã nois tui dñe libera nos: & ꝓpicio esto pctis nostris ꝓpter nomẽ tuũ.	9 10
Ne vnq̃ dicãt i gẽtibꝫ vbi est DEVS eorũ: & inotescat i nationibꝫ corã oculis nostris. Elohim.	✱ Ne quãdo dicãt gẽtes vbi est deus eorum: & innotescat in natiõibꝫ corã oculis nostris.	11
Vltio sãguinis seruorũ tuorũ qui effusꝫ est: itroeat i cõspectu tuo gemitꝰ cõpeditorũ.	Vidicta sãguinis seruorũ tuorũ qui effusꝫ est: intret in conspectũ tuũ gemitꝰ cõpeditorũ.	12
Secundũ magnitudinẽ brachij tui: posside filios mortificatorum.	Secundum magnitudinẽ brachij tui: recipe filios mortificatorum.	13
Et redde vicinis nostris septuplũ i sinu eorũ: ipropiũ ipsorũ qd exprobrauerũt tibi DN̄E. Adonai.	Redde vicinis nostris septies tm̃ i sinꝫ eorũ: opprobriũ eorũ qd exprobrauerũt tibi dñe.	14
Nos autẽ populus tuus & oues pascuę tuæ: confitebimur tibi in sæculũ.	Nos autẽ populus tuus & oues gregis tui: confitebimur tibi in ꝑculum.	15
In generatione et generatione: annũciabimus laudẽ tuã.	✱ In generatione et generationem: annunciabimus laudem tuam.	

ARGVMENTVM. Psalmus/fidelis synagogæ postulatio aduentus Messiah qui est Christus IHESVS superbenedictus/confessio diuinitatis eius quippe qui sedet super cherubim/desyderij aduentus eius expressio/beneficiorum dei qua ingratitudo vitatur confessio/necessitatis vt ipsa visitetur ostensio/ꝙ dei sit conuertere/illuminare/perficere/et increpatiõe sua hostes illidere/quod fiet si Messiah regẽ virum dexteræ suę/filiũ hominis quẽ sibi confirmauit in æternum mittat deus. sic ad eum conuersi non discedẽt/sic viuificabuntur/sic inuocabunt/sic desyderatam domini faciem intuebuntur & salui erunt. ¶ Concillatus versu sextodecimo/ septimodecimo & vndeuicesimo.

¶ Psalmus Asaph. LXXIX.	¶ Psalmus Asaph. LXXIX.	
QVi regis Israel intende: qui deducis velut ouẽ Ioseph.	QVi pascis Israel intende: qui deducis velut oues Ioseph.	1
Qui sedes super cherubim: mãifestare corã ephrai bẽiamin & manasse	Qui sedes super cherubin: appare corã ephrem beniamin et manasse.	2
Excita potentiã tuã & veni: vt saluos facias nos.	Excita potẽtiam tuã & veni: vt saluos facias nos.	3
Deus conuerte nos & ostẽde faciẽ tuam: & salui erimus. Elohim.	Deus conuerte nos & illumina faciẽ tuam: & salui erimus.	4
DOMINE DEVS VIRTVTVM: quousq; irascẽris super orationẽ serui tui? Elohim Sebaoth.	Domine deus virtutum: vsquequo irascẽris in orationẽ serui tui?	5
Cibabis nos pane lachrimarum: et potũ dabis nobis i lachrimis i mẽsura?	Cibabis nos pane lachrimarum: et potabis nos in lachrimis in mẽsura?	6
Posuisti nos i cõtradictionẽ vicinis nostris: et inimici nostri subsannauerunt nos.	Posuisti nos in cõtradictionẽ vicinis nostris: et inimici nostri subsannauerunt nos.	7
DEVS VIRTVTVM cõuerte nos: et ostende faciẽ tuã et salui erimus. Elohim. Sebaoth.	Domine deus virtutum conuerte nos: et ostẽde faciẽ tuam et salui erimus.	8

9 Vineã ex ægypto transtulisti:
eiecisti gentes & plantasti eam.
10 Viam fecisti in conspectu eius:
& plantasti radices eius & impleuit terrã.
11 Operuit montes vmbra eius:
& arbusta eius cedros dei.
12 Extendisti palmites eius vsq; ad mare:
& vsq; ad flumen propagines eius.
13 Vt quid destruxisti maceriã eius:
& vindemiant eã oẽs transeuntes viã?
14 Deuastauit eam aper de silua:
& singularis ferus depastus est eam.
15 Deus virtutum conuertere:
respice de cœlo et vide & visita vineã istã.
16 Et perfice eã quã plantauit dextera tua:
& super filiũ hominis quẽ cõfirmasti tibi.
17 Succensam igni et effossam:
ab increpatione vultus tui peribunt.
18 Fiat manus tua super virũ dexteræ tuæ:
& super filiũ hois quẽ confirmasti tibi.
19 Et non discedimus a te/ viuificabis nos:
& nomen tuum inuocabimus.
20 Domine deus virtutum conuerte nos:
& ostende faciẽ tuã & salui erimus.

Vineam de ægypto transtulisti:
eiecisti gentes et plantasti eam.
Dux itineris fuisti in conspectu eius:
& plantasti radices eius et impleuit terram.
Operuit montes vmbra eius:
& arbusta eius cedros DEI. Iah.
Extendit palmites suos vsq; ad mare:
& vsq; ad flumen propagines eius.
Vt quid destruxisti maceriam eius:
& vindemiãt eã oẽs qui p̃tergrediuntur viã?
Exterminauit eam aper de silua:
& singularis ferus depastus est eam.
DEVS VIRTVTVM conuertere: Elohim.
respice de cœlo & vide et visita vineã istã. Sebaoth.
Et perfice eã quã plantauit dextera tua:
& super filium quẽ confirmasti tibi.
Incensam igni et suffossam:
ab increpatione vultus tui peribunt.
Fiat manus tua super virum dexterę tuæ:
& super filium hominis quẽ confirmasti tibi.
Et non discedemus a te/ viuificabis nos:
& nomen tuum inuocabimus.
D̃NE DEVS VIRTVTVM cõuerte nos: Elohim
& ostende faciẽ tuã & salui erimus. Sebaoth.

ARGVMENTVM. Psalmus/istructio ex veteri synagoga quo pacto decet nos bñficiorũ dei esse mẽores & illã scdm q̃ diuina ordinatioe sãcita sũt tpa celebrare memoriã/ p̃ceptis audire diuinis nos p̃sertim quos ipse cœlesti pane & poculo ãgulari illo e lapide educto/ corpore suo suoq; sãguie pauit/ & ĩimicos nostros & qui nos tribulãt hũiliabit & cõteret/ alioq lõge nos maioris ingratitudis q̃ Iudęos ipos optio iure arguet. ¶ Cõciliat⁹ versu sexto et vndecio.

¶ Psalmus Asaph. LXXX.

1 EXultate deo adiutori nostro:
iubilate deo iacob.
2 Accipite psalmũ & date tympanũ:
psalteriũ iocundũ cũ cithara.
3 Tuba canite:
in initio mensis tubę.
4 Quia prȩceptum ipsi israel est:
& iudiciũ deo iacob.
5 Testimoniũ in ioseph posuit illud
dum exiret de terra ægypti:
linguã quã nõ nouerat audiuit.
6 Auertit ab oneribus dorsum eius:
manus eius in cophino seruierunt
7 In tribulatione inuocasti me & erui te:
exaudiui te in abscondito tempestatis:
probaui te in aqua contradictionis.
8 Audi ppl's me⁹ & loquar et testificabor tibi:
israel si me audieris nõ erit i te deus recẽs/
nec adorabis deum alienũ.
9 Ego enim dominus deus tuus
qui eduxi te de terra ægypti:
dilata os tuum & adimplebo illud.
10 Et non obaudiuit populus meus vocẽ meã:
& israel non attendit michi.
11 Et dimisi eos scdm affectiões cordis eorũ:
ibunt in affectionibus suis.
12 Si populus meus audisset me:

¶ Psalmus Asaph. LXXX.

EXultate DEO adiutori nostro: Elohim.
iubilate DEO iacob. Elohe.
Sumite psalmũ & date tympanũ:
psalterium iocundũ cum cithara.
Buccinate in neomenia tuba:
in insigni die solẽnitatis vestrę.
Quia præceptũ in israel est:
& iudiciũ DEO iacob. Elohe.
Testimoniũ in ioseph posuit illud
cum exiret de terra ægypti:
linguã quã non nouerat audiuit.
Diuertit ab oneribus dorsum eius:
manus eius a cophino receſſerunt.
In tribulatione inuocasti me & liberaui te:
exaudiui te in abscondito tẽpestatis:
probaui te apud aquã contradictionis.
Audi populus meus & contestabor te:
israel si audieris me non erit i te DE⁹ recẽs/ El.
neq; adorabis deum alienũ. El. Zar.
Ego enim sum DOMINVS DEVS tuus Elohe.
qui eduxi te de terra ægypti:
dilata os tuum et implebo illud.
Et non audiuit populus meus vocem meã:
& israel non intendit michi.
Et dimisi eos secũdũ desyderia cordis eorũ:
ibant in adinuentionibus suis.
Si populus meus audisset me:

CONCIL.	VET.	
Iſrael ſi in vijs meis ambulaſſet.	Iſrael ſi in vijs meis ambulaſſet.	
Pro nichilo forſitan inimicos eorũ hũiliaſſẽ:	In nichilũ oẽs inimicos eorũ humiliaſſem:	13
et ſup tribulantes eos miſiſſẽ manũ meã.	& ſuper tribulãtes eos miſiſſẽ manũ meam.	
Inimici DOMINI mentiti ſunt ei:	Inimici domini mentiti ſunt ei:	14
et erit tempus eorũ in ſæcula.	& erit tempus eorum in ęternum.	
Et cibauit illos ex adipe frumenti:	Et cibauit illos ex adipe frumenti:	15
& de petra/melle ſaturauit eos.	& de petra/melle ſaturauit eos.	

ARGVMENTVM. Pſalmus/qꝫ Chriſtꝰ dñs in ſynagoga patris debuit ſcribas/iudices et ſacerdotes diiudicare/arguere et confutare & quo in eos vſus eſt oraculo/& qꝫ trina beatitudine mundo agnita hęreditate accepturus eſſet oẽs gentes. ¶Conciliatus verſu primo.

¶Pſalmus Aſaph. LXXXI.	¶Pſalmus Aſaph. LXXXI.	
Elohim. DEVS ſtetit in ſynagoga DEI:	* DEus ſtetit in ſynagoga deorum:	1
El. in medio autem deos diiudicat.	in medio autem deos diſcernere.	
Elohim. Vſquequo iudicatis iniquitatẽ:	Vſquequo iudicatis iniquitatem:	2
& facies peccatorum ſumitis?	& facies peccantium ſumitis? Selah.	
Iudicate egeno & pupillo:	Iudicate pupillo et egeno:	3
humilem & pauperem iuſtificate.	humilem et pauperem iuſtificate.	4
Eripite pauperem:	Auferte inopem:	
& egenum de manu peccatoris liberate.	& pauperem de manu peccatoris eruite.	
Neſcierũt neq; itellexerũt/i tenebris ãbulãt:	Neſcierũt & nõ itellexerũt/i tenebris ãbulãt:	5
mouebuntur oia fundamenta terræ.	mouebuntur oia fundamenta terrę.	6
Elohim. Ego dixi dij eſtis:	Ego dixi dij eſtis:	
Elion. & filij EXCELSI omnes.	& filij altiſſimi oẽs.	7
Vos autẽ ſicut homines morieminí:	Vos autem ſicut homines morieminí:	
& ſicut vnus de principibus cadetis.	& ſicut vnus ex principibus cadetis.	8
Elohim. Surge DEVS iudica terram:	Surge deus iudica terram:	
qm̃ tu hereditabis in oĩbus gentibus.	qm̃ tu diſperdes in omnibus gentibus.	

ARGVMENTVM. Pſalmꝰ/de bellis ppĺo fãcto veteris ſynagogę iflictis ab idumeis/Iſmaelitis/Moabitis/Agarenis/Gebalitis/Ammonitis/Amalecitis/Tyrijs & aſſyrijs/legãt libri Regnorũ & Iudith et in parte etiã teneatur hiſtoria libri iudicũ. ¶Cõciliatꝰ verſu quartodecio.

¶Pſalmus Aſaph. LXXXII.	¶PſalmusAſaph. LXXXII.	
Elohim. DEVS quis ſimilis erit tibi:	DEus quis ſimilis erit tibi:	1
El. ne taceas neq; cõpeſcaris DEVS.	ne taceas neq; compeſcaris deus.	
Quoniã ecce inimici tui ſonuerunt:	Quoniam ecce inimici tui ſonauerũt:	2
et qui oderunt te extulerunt caput.	et qui oderunt te extulerunt caput.	
Super populũ tuũ malignauerunt cõſilũ:	Super populũ tuũ malignauerunt conſilũ:	3
et cogitauerunt aduerſus ſanctos tuos.	et cogitauerunt aduerſus ſanctos tuos.	
Dixerũt venite et diſpdamus eos de gẽte:	Dixerũt venite et diſperdamus eos de gẽte:	4
et non memoretur nomẽ iſrael vltra.	et non memoretur nomẽ iſrael vltra.	
Quoniã cogitauerunt vnanimiter/	Quoniã cogitauerunt vnanimiter/	5
ſimul aduerſum te teſtamẽtũ diſpoſuerũt:	aduerſus te teſtamentũ diſpoſuerunt:	
tabernacula idumeorũ et iſmaelitę.	tabernaculum idumeorũ et iſmaelitæ.	
Moab et agareni gebal et ammõ et amalec:	Moab et agareni gebal et ammon et amalec:	6
alienigenę cum habitantibus tyrum.	et alienigenę cum habitantibus tyrum.	
Etenim aſſur venit cum illis:	Etenim aſſur venit cum illis:	7
facti ſunt in adiutorium filijs loth.	facti ſunt in adiutorium filijs loth. Selah.	
Fac illis ſicut madian et ciſare:	Fac illis ſicut madian et ciſare:	8
ſicut iabin in torrente Ciſon.	ſicut iabin in torente ciſon.	
Diſperierunt in endor:	Diſperierunt in endor:	9
facti ſunt vt ſtercus terræ.	facti ſunt vt ſtercus terrę.	
Pone principes eorũ ſicut oreb et zeb:	Pone principes eorũ ſicut oreb et zeb:	10
et zebee et ſalmana.	et zebee et ſalmana.	
Omnes pricipes eorũ qui dixerunt:	Omnes principes eorũ qui dixerunt:	11
Elohim. hereditate poſſideamus ſanctuariũ DEI.	hæreditate poſſideamus ſanctuarium dei.	
Eloha. DEVS meus pone illos vt rotã:	Deus meus pone illos vt rotã:	12
et ſicut ſtipulam ante faciẽ venti.	ſicut ſtipulam ante faciem venti.	
Sicut ignis qui cõburit ſiluam:	Sicut ignis qui comburit ſiluã:	13

sicut flamma comburens montes.
14 Ita persequeris illos in tempestate tua:
& in ira tua turbabis eos.
15 Imple facies eorum ignominia:
et quærent nomen tuum domine.
16 Erubescant & conturbẽtur in sęculũ sęculi:
& confundantur & pereant.
17 Et cognoscant quia nomen tibi dominus:
tu solus altissimus in omni terra.

& sicut flamma cõburens montes.
* Ita persequere illos in tempestate tua:
* & in ira tua turba eos.
Imple facies eorum ignominia:
& quęrent nomen tuum DOMINE.
Erubescant & conturbentur in sæculũ sęculi:
& confundantur & pereant.
Vt cognoscant quia nomẽ tibi DOMINVS:
tu solus ALTISSIMVS in omni terra. Elion.

ARGVMENTVM. Psalmus/spũalis cõtẽplatio desyderiũ aperiens apertę visionis diuinæ et habitaculi cœlestis qđ deꝰ pijs habitãdũ ꝓparauit aĩabꝰ multo magis q̃ terrena altaria passeribus & hirũdinibus innoxijs aialibꝰ/qđ officiũ habitantiũ in illa supna & cœlesti aula. beatũ illũ esse qui auxiliatore deo ĩ hac lachrimarũ valle eleuatiõibus mẽtis & pijs cõtẽplationũ exercitijs nouerit ad deũ eius quidẽ auxilio fultus consurgere/qꝰ legifer noster Christꝰ dominꝰ ad hoc ipsũ bñdictionis suæ gratiã sit elargiturꝰ/& deus vnꝰ deꝰ trinus in ecclesia eius vidẽdus/ꝑcãdũ per Christũ dñm ad fœlix illud dei habitaculũ admitti/in quo prętat nouisse mũ tenere locũ q̃ in hoc mũdo sũmũ/& illic vno esse momento q̃ hic toto præsenti sæculo/qꝰ tam fœlici tanq̃ beata & optabili habitatione non priuabunt ij qui ambulant in innocentia vitæ & qui in deũ certa & indubitata feruntur spe. ¶ Conciliatus versu tertio et duodecimo.

¶ Pro torcularibus filijs Corah. LXXXIII.

1 Quam amabilia sunt tabernacula tua
domine virtutum:
concupiscit & deficit anima mea
in atria domini.
2 Cor meum & caro mea:
exultauerunt in deũ viuum.
3 Nam & passer inuenit sibi domum
& turtur nidum sibi:
vbi ponat pullos suos.
4 Altaria tua dñe deus virtutum:
rex meus et deus meus.
5 Beati qui habitant in domo tua:
in sæcula sęculorũ laudabunt te.
6 Beatꝰ vir cuiꝰ est susceptio eiꝰ abs te dñe:
ascensus in corde eiꝰ disposuit in cõualle
plorationis/in locũ quẽ disposuit
7 Nam et benedictionẽ dabit qui legẽ dabit/
ambulabunt a virtutibus in virtutem:
apparebit deus deorum in sion.
8 Domine deus virtutum
exaudi precẽ meã:
auribus percipe deus Iacob.
9 Protector noster aspice deus:
et respice in faciem christi tui.
10 Quoniã melior est dies vna in atrijs tuis:
super millia.
11 Elegi abjci in domo domini:
magis q̃ habitare ĩ tabernaculis pctõrũ.
12 Quia miam et veritatem diligit deus:
gratiam et gloriam dabit.
13 Dñs nõ priuabit bonis ãbulãtes ĩ innocẽtia:
domine deus virtutum beatus homo
qui sperat in te.

¶ Pro torcularibus filijs Corah. LXXXIII.

Quam dilecta tabernacula tua
DOMINE VIRTVTVM:
concupiscit & deficit anima mea
in atria DOMINI.
Cor meum et caro mea:
exultauerunt in DEVM viuum.
Etenim passer inuenit sibi domum
* et hirundo nidum:
vbi ponat pullos suos:
Altaria tua DOMINE VIRTVTVM:
rex meus et DEVS meus.
Beati qui habitant in domo tua — dñe: ..
in sæcula sæculorum laudabunt te. Selah.
Beatus vir cuius est auxiliũ abs te:
ascensiones in corde suo disposuit in valle
lachrimarum/in loco quem posuit.
Etenim benedictionẽ dabit legislator/
ibunt de virtute in virtutem:
videbitur DEVS DEORVM in sion.
DOMINE DEVS VIRTVTVM
exaudi orationem meam:
auribus percipe DEVS Iaacob.
Protector noster aspice DEVS:
et respice in faciem CHRISTI tui.
Quia melior est dies vna in atrijs tuis:
super millia.
Elegi abiectus esse in domo DEI mei:
magis q̃ habitare ĩ tabernaculis peccatorũ.
* Quia miam et veritatẽ diligit DN̄S DEVS:
gratiam et gloriã dabit DOMINVS.
Nõ priuabit bonis eos qui ãbulant ĩ innocẽtia:
DOMINE VIRTVTVM beatus homo
qui sperat in te.

Sebaoth.
El.
sebaoth
Eloha.
El, Elohim
Elohim
Sebaoth.
Elohe.
Elohim.
Messiah.
Eloha.
Elohim
sebaoth

ARGVMENTVM. Psalmus/de præuentione benedictionis terræ quæ fructum vitæ esset allatura quæ est regina cœli/mater regis gloriæ/ prælecta/ nunq̃ non sancta Maria/& fructus eius Christus IHESVS superbenedictus. petitur ergo in visione spiritus illa benedictionis filia mitti/petitur Christus dominus dari/responsio diuini oraculi pacem domini sanctis pro-

pinquam esse/Christum dominum propinquum esse ijs qui timent deum/e vicino esse vt glo
ria eius & omnipotens eius diuinitas obumbraret benedictam nostram terram/ vt illa profer
ret fructum suum Christum regem omnis benedictionis dominum/cui comites indiuiduę sũt
misericordia/veritas/iustitia & pax/siquidẽ ipse est misericordia & repropiciatio nostra/ ipse
est veritas/ipse est iustitia quę de cœlo prospexit/ipse est pax & reconciliatio qua imis sum-
ma & summis ima sunt reconciliata mediator dei & hoim homo Christus IHESVS. ¶Con
ciliatus versu tertio. ¶Aduerte sexto versu vbi in principio legimus deus in hebręo haberi
HALO quod nonne exponi solet. interpretes tamen verterunt acsi non HALO sed ELO-
HIM legissent. ¶Octauo etiam versu. audiam quid loquatur dominus deus/dicendum poti9
esset deus dominus. nam hic in hebręo habetur El יהוה.

¶Psalmus filiis Corah. LXXXIIII.

Benedixisti DOMINE terram tuam:
auertisti captiuitatẽ Iaacob.
Remisisti iniquitatẽ plebis tuę:
operuisti omnia peccata eorũ. Selah.
Mitigasti omnẽ irã tuã:
auersus es ab ira indignationis tuę.
Elohe. Conuerte nos DEVS SALVTARIS nr̃:
Iesua. et auerte irã tuã a nobis.
Nunquid in ęternum irasceris nobis:
aut exẽdes irã tuã a gñatiõe in gñationẽ?
— Deus ·· tu cõuersus viuificabis nos:
& plebs tua lætabitur in te.
Iesua. Ostende nobis DN̄E misericordiã tuã:
El. & SALVTARE tuũ da nobis.
Audiã quid loquatur in me DEVS DN̄S:
quoniã loquetur pacem in plebẽ suam.
Et super sanctos suos:
& in eos qui conuertuntur ad cor.
Iesua. Verũtn̄ ꝓpe timẽtes eũ SALVTARE ipi9:
vt inhabitet gloria in terra nostra.
Misericordia & veritas obuiauerunt sibi:
iustitia & pax osculatæ sunt.
Veritas de terra orta est:
& iustitia de cœlo prospexit.
Etenim DOMINVS dabit benignitatẽ:
& terra nostra dabit fructum suum.
Iustitia ante eum ambulabit:
& ponet in via gressus suos.

¶Psalmus filiis Corę. LXXXIIII.

Benedixisti domine terram tuã: 1
auertisti captiuitatẽ Iacob.
Remisisti iniquitatem plebis tuę: 2
operuisti oia peccata eorũ. 3
Sedasti omnem irã tuam:
* auertisti ab ira indignationis tuæ. 4
Conuerte nos dñe sanitatum nostrarũ:
& auerte iracundiã tuam a nobis. 5
Non in æternum irascaris nobis:
vel extẽdas irã tuã a gñatiõe in gñationẽ? 6
Deus tu conuertens viuificabis nos:
& plebs tua lætabitur in te.
Ostende nobis domine misericordiam tuam: 7
& salutare tuum da nobis.
Audiam quid loquatur in me dominus deus: 8
quoniam loquetur pacem in plebem suam. 9
Et super sanctos suos:
& in eos qui conuertunt cor ad ipsum.
Verũtamẽ prope timẽtes eũ salutare ipsius: 10
vt inhabitet gloria in terra nostra. 11
Misericordia & veritas occurrerunt sibi:
iustitia & pax osculatæ sunt se. 12
Veritas de terra orta est:
& iustitia de cœlo prospexit. 13
Etenim dominus dabit suauitatem:
& terra nostra dabit fructum suum. 14
Iustitia ante eum præibit:
& ponet in via gressus suos.

ARGVMENTVM. Psalm9 /oratio Christi ad patrem & diuinitatẽ ipsã/ ꝙ oẽs gentes ad di-
uini cultus cognitionẽ sint accessurę/ꝙ aĩa eius ex inferno inferiori esset eruenda/ꝙ sacerdo-
tes/scribę & phariseι insurrecturi essent in eũ/aduersus quorũ molestias diuinũ implorat au
xiliũ et fortitudinẽ sibi donari. ¶Conciliatus versu sexto/decimo et quintodecimo.

¶Oratio Dauidi. LXXXV.

Inclina DN̄E aurẽ tuã & exaudi me:
qm̃ inops & pauper sum ego.
Custodi aĩam meã qm̃ sanctus sum:
Eloha. saluum fac seruum tuum DEVS meus
sperantem in te.
Adonai. Miserere mei DOMINE/
quoniã ad te clamaui tota die:
lętifica animã serui tui/
Adonai. qm̃ ad te DOMINE aĩam meã leuaui.
Adonai. Quoniã tu DOMINE suauis & mitis:
& multæ misericordię oib9 iuocãtib9 te.
Auribus percipe DN̄E orationẽ meã:
& intende voci deprecationis meę.

¶Oratio Dauid. LXXXV.

Inclina domine aurẽ tuã et exaudi me: 1
qm̃ egenus & inops sum ego.
Custodi animã meã qm̃ sanctus sum: 2
saluum fac seruum tuum deus meus
sperantem in te. 3
Miserere michi domine/
quoniam ad te clamaui tota die:
iocunda animã serui tui/
quoniã ad te domine animã meã leuaui.
Quia tu domine suauis es ac mitis: 4
& multũ misericors oibus inuocantibus te.
Auribus infige dñe orationẽ meã: 5
& intende voci orationis meę.

6 In die tribulationis meę clamaui ad te:
quoniam exaudisti me.
7 Non est similis tibi in dijs domine:
& non est secundum opera tua.
8 Oēs gentes quotquot fecisti venient
& adorabunt corā te domine:
& glorificabunt nomen tuū.
9 Qm magnus es tu & faciens mirabilia:
tu es deus solus magnus.
10 Deduc me domine in via tua
& ambulabo in veritate tua:
iocundetur cor meū vt timeat nomē tuū.
11 Confitebor tibi domine deus meus
in toto corde meo:
& glorificabo nomen tuum in æternū.
12 Qm misericordia tua magna est super me:
et eruisti animā meā ex inferno inferiori.
13 Deꝰ ptereūtes legē insurrexerunt sup me/
et synagoga potētiū iquisierūt aiam meā:
et non proposuerunt te in conspectu suo.
14 Et tu dñe deus miserator et misericors:
lōganimis et multū misericors et verax.
15 Respice in me et miserere mei:
da potestatē puero tuo/
et saluum fac filium ancillæ tuæ.
16 Fac mecū signū in bono/
vt videant qui oderunt me et cōfundanť:
qm tu dñe adiuuisti me et cōsolatꝰ es me.

* In die tribulationis meæ clamabo ad te:
* quia exaudies me.
Non est similis tui in dijs DOMINE: Adonai.
& non est secundum opera tua.
O ēs gentes quascunq; fecisti venient
& adorabunt corā te DOMINE: Adonai.
& glorificabunt nomen tuum.
Qm magnus es tu & faciens mirabilia:
tu es DEVS solus. Elohim.
Deduc me DOMINE in via tua
* vt ingrediar in veritate tua:
lætetur cor meū vt timeat nomē tuum.
Confitebor tibi DOMINE DEVS meus Adonai.
in toto corde meo: Eloha.
& glorificabo nomen tuum in æternum.
Quia misericordia tua magna est super me:
et eruisti animā meā ex inferno inferiori.
DEVS iniqui insurrexerūt super me/ Elohim.
et synagoga potentiū quęsierūt aiam meā:
et non proposuerunt te in conspectu suo.
Et tu DNE DEVS miserator & misericors: Adonai.
patiens et multæ misericordiæ et verax. Elohim.
Respice in me et miserere mei:
* da potentiā tuā puero tuo/
et saluum fac filium ancillæ tuæ.
Fac mecū signū in bonū/
vt videant qui oderunt me et confundanť:
qm tu DNE adiuuisti me et cōsolatꝰ es me.

ARGVMENTVM. Psalmus/de ecclesia Christi/fundamentis eius/ dilectione qua diligit eā deus/qui in ea regeniti/qꝰ Christus homo deus in ea natus sit/qꝰ deus id manifestaturus erat per scripturas gētiū et apostolorū/qꝰ cœtus in ea cōgregatio est ad imitationē supernæ sion psallentiū et laudantium deū. ¶Conciliatus versu quarto/quinto et sexto.

¶Psalmus filijs Core. LXXXVI.
1 Fvndamenta eius in mōtibꝰ sanctis:
diligit dominus sion
super ōnia tabernacula iacob.
2 Glorioſa dicta sunt de te:
ciuitas dei.
3 Memor ero raab et babylonis:
scientibus me.
4 Eteni alienigenæ et tyrꝰ et ppłs æthiopū:
hi fuerunt ibi.
5 Mater sion dicet homo et hō factꝰ est ī ea:
et ipse fundauit eā altissimus.
6 Dominus narrauit in scripturis populorū:
et principū horū qui facti sunt in ea.
7 Tanq̄ iocundatorū:
habitatio omnium in te.

¶Psalmus filijs Corah. LXXXVI.
Fvndamenta eius in montibus sanctis:
diligit DOMINVS portas sion
super oīa tabernacula iaacob.
Glorioſa dicta sunt de te:
ciuitas DEI. Selah. Elohim.
Memor ero raab et babylonis:
scientium me.
Ecce alienigenę et tyrꝰ et populus ęthiopū:
* hi nati sunt illic.
* Nūqd de sion dicet homo et hō natꝰ est ī ea:
et ipse fundauit eā ALTISSIMVS? Elion.
DOMINVS narrabit in scripturis populorū:
* et principū horū qui nati sunt in ea. Selah.
Sicut lætantium:
omniū habitatio est in te.

ARGVMENTVM. Psalmus/ostensio in spiritu oratiōis Christi domini ad diuinitatē/anxietatū quas passus est/descensionis eius ad inferos/clausionis in sepulcro/supplicis inuocationis diuinæ opis quæ ad miserationē non modo pro se sed etiā pro nobis benignissimū deū mouere suffecit. ¶Conciliatus versu quintō et sexto.

¶Psalmus Eman. LXXXVII.
1 Domine deus salutis meæ:
in die clamaui et nocte corā te.
2 Intret in conspectu tuo oratio mea:
inclina aurē tuā ad precē meā.

¶Intellectus Eman ezrahitæ. LXXXVII.
DOMINE DEVS salutis meæ: Elohe.
in die clamaui et nocte corā te.
Intret in conspectu tuo oratio mea:
inclina aurē tuā ad precē meā.

CONCIL.	VET.	
Quia repleta est malis anima mea: & vita mea in inferno appropinquauit.	Quoniã repleta est malis anima mea: & vita mea in inferno appropinquauit.	3
Aestimat⁹ sũ cũ descendẽtibus in lacum: factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber.	Deputatus sum cum descendentibus in lacũ: factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber.	4
Sicut vulnerati dormientes in sepulcris quorum non es memor amplius: & qui de manu tua repulsi sunt.	Tanq̃ vulnerati dormientes in sepulcro quorum non meministi adhuc: & ipsi expulsi sunt de manu tua.	5
Posuisti me in lacu inferiori: in tenebrosis & in vmbra mortis.	Posuerunt me in lacu inferiori: in tenebrosis & in vmbra mortis.	6
Super me confirmatus est furor tuus: & oẽs fluct⁹ tuos iduxisti sup me. Selah	In me confirmata est indignatio tua: & oẽs suspẽsiones tuas sup me induxisti.	7
Longe fecisti notos meos a me: posuerunt me abominationẽ sibi.	Longe fecisti notos meos a me: posuerunt me abominationem sibi.	8
Traditus sum & non egrediebar: oculi mei languerunt præ inopia.	Traditus sum & non egrediebar: oculi mei infirmati sunt ab inopia.	9
Clamaui ad te DOMINE tota die: expandi ad te manus meas.	Et clamaui ad te domine tota die: expandi manus meas ad te.	10
Nunquid mortuis facies mirabilia: aut medici suscitabunt & confitebuntur tibi? Selah.	Nunquid mortuis facies mirabilia: aut medici exuscitabunt & confitebuntur tibi?	11
Nũqd narrabit aliqs i sepulcro miam tuã: & veritatem tuã in perditione?	Nũquid enarrabit qs in sepulchro miam tuã: & veritatem tuam in perditione?	12
Nũqd cognoscẽt i tenebris mirabilia tua: & iustitia tua in terra obliuionis?	Nunquid cognoscẽt i tenebris mirabilia tua: & iustitia tua in terra oblita?	13
Et ego ad te DOMINE clamaui: & mane oratio mea prẽueniet te.	Et ego ad te domine clamaui: & mane oratio mea prẽueniet te.	14
Vt quid DOMINE repellis orationẽ meã: auertis faciẽ tuam a me?	Vt quid domine repulisti orationem meam: auertisti faciem tuam a me?	15
Paup ego sũ & i laborib⁹ a iuuẽtute mea: exaltatus autẽ humiliat⁹ sũ et cõturbat⁹.	Inops ego sũ & in laboribus a iuuẽtute mea: exaltatus aũt humiliat⁹ sum et conturbat⁹.	16
In me transierunt iræ tuæ: & terrores tui conturbauerunt me.	In me transierunt iræ tuæ: & terrores tui conturbauerunt me.	17
Circũdederunt me sicut aqua tota die: circundederũt me simul.	Circũdederunt me sicut aqua tota die: circundederunt me simul.	18
Elongasti a me amicũ et proximũ: & notos meos a miseria.	Elongasti a me amicum & proximum: & notos meos a miseria.	19

ARGVMENTVM. Psalm⁹ / ostẽsio in spiritu promissionum Christo dño a deo factarũ & iureiurando confirmatarum / eruptio prophetę in laudẽ admirabiliũ dei / q̃ princeps mũdi huius in aduentu Christi esset humillandus & dissipandi complices eius. q̃ Christus dñs omnib⁹ cœlo terræq; & mari dominatur & oim est artifex virtus / aliud oraculum dei de Christo et filijs eius qui sunt regenerationis filij / de magna eius gloria et exaltatione in cœlis / sed magna humiliatione et delectione in terris. ¶ Cõciliatus versu secũdo / quinto / sexto / triceſimo septimo / quadrageſimoquinto / et quadrageſimoseptimo.

¶ Intellect⁹ Ethan ezrahite. LXXXVIII.	¶ Psalmus. LXXXVIII.	
Misericordias DOMINI: in æternũ cãtabo.	Misericordias tuas domine: in æternum cantabo.	1
In generatiõe et generatione: annunciabo veritatẽ tuam in ore meo.	In generatione & generationem: annũciabo veritatẽ tuam in ore meo.	2
Q̃m dixisti i ęternũ mia ædificabit i cœlis: præparabitur veritas tua in eis.	Q̃m dixisti in ęternũ mia ędificabit i cœlis: præparabitur veritas tua.	3
Disposui testamẽtum electis meis / iurauí Dauid seruo meo: vsq; in ęternum præparabo semen tuum.	Disposui testamentum electis meis / iurauí Dauid seruo meo: vsq; in æternũ præparabo semen tuum.	4
Et ædificabo in generatione et gnãtione: sedem tuam. Selah.	Et ædificabo in generatione et gnãtionem: sedem tuam.	5
Confitebuntur cœli mirabilia tua DNE:	Cõfitebuntur cœli mirabilia tua domine:	6

et veritatē tuā in ecclesia sanctorum.
7 Quoniam quis in nubibus æquabitur dño:
et quis similis erit dño in filijs dei?
8 Deus glorificandus in concilio iustorum:
magnus et terribilis in omnes
qui in circuitu eius sunt.
9 Domine deus virtutum quis similis tibi?
potēs es dñe et veritas tua ī circuitu tuo.
10 Tu dominaris potestati maris:
motum autē fluctuum eius tu mitigas.
11 Tu humiliasti sicut vulneratū superbum:
& in brachio virtutis tuæ
dispersisti inimicos tuos.
12 Tui sunt cœli & tua est terra:
orbē terrarū & plenitudinē eiꝰ tu fūdasti/
aquilonē & maria tu creasti.
13 Thabor & hermon in noīe tuo exultabūt:
tuum brachiū cū potētia.
14 Cōfirmet manꝰ tua & exaltet dextera tua:
iustitia & iudiciū prēparatio sedis tuę.
15 Misericordia & veritas prēeunt faciē tuā:
beatus populus sciens iubilationē.
16 Domine in lumine vultus tui ambulabūt/
& in nomine tuo exultabunt tota die:
& in iustitia tua exaltabuntur.
17 Quoniā gloria virtutis eorum tu es:
et ī bñplacito tuo exaltabit cornu nostrū.
18 Quoniā domini est susceptio:
et sancti israel regis nostri.
19 Tunc locutus es in aspectu filijs tuis/
et dixisti posui adiutoriū super potentē:
exaltaui electū de populo meo.
20 Inueni Dauid seruum meum:
in oleo sancto meo vnxi eum.
21 Manus enim mea auxiliabitur ei:
et brachiū meū confortabit eum.
22 Non proficiet inimicus in eo:
et filius iniquitatis nō apponet nocere ei.
23 Et concidā inimicos eius a facie illius:
et eos qui oderunt eum fugabo.
24 Et veritas mea et mia mea cū ipso est:
et in noīe meo exaltabitur cornu eius.
25 Et ponam in mari manū eius:
et in fluminibus dexteram eius.
26 Ipse inuocabit me pater meus es tu:
deus meus et susceptor salutis meæ.
27 Et ego primogenitū ponam eum:
excelsum apud reges terrę.
28 In æternum seruabo illi misericordiā meā:
et testamentum meū fidele ipsi.
29 Et ponam in sęculum sæculi semen eius:
et thronum eius sicut dies cœli.
30 Si dereliquerint filij eius legem meā:
et in iudicijs meis non ambulauerint.
31 Si iustificationes meas prophanauerint:
et mandata mea non custodierint.
32 Visitabo in virga iniquitates eorum:

* et veritatem tuam in ecclesia sanctorum.
Quoniam quis in nubibus ęquabitur DÑO: ✠
similis erit DOMINO in filijs DEI? ✠ Elohim
DEVS qui glorificatur in concilio sanctorū: El.
magnus et terribilis super omnes
qui in circuitu eius sunt.
DÑE DEVS VIRTVtū quis similis tibi? ✠ Eloha.
potēs es DÑE & veritas tua ī circuitu tuo. Sebaoth.
Tu dominaris potestati maris: Iah.
motū aūt fluctuū eius tu mitigas.
Tu humiliasti sicut vulneratū superbum:
in brachio virtutis tuæ
dispersisti inimicos tuos.
Tui sunt cœli & tua est terra:
orbem terræ & plenitudinē eius tu fūdasti/
aquilonem & mare tu creasti.
Thabor & hermon in noīe tuo exultabunt:
tuum brachium cum potentia.
Firmet manus tua & exaltet dextera tua:
iustitia & iudicium prēparatio sedis tuæ.
Misericordia & veritas p̄cedēt faciē tuam:
beatus populus qui scit iubilationem.
DÑE in lumine vultus tui ambulabunt/ ✠
& in nomine tuo exultabunt tota die:
et in iustitia tua exaltabuntur.
Quoniam gloria virtutis eorum tu es:
et in bñplacito tuo exaltabit cornu nostrū.
Quia DOMINI est assumptio nostra: ✠
et sancti israel regis nostri.
Tunc locutus es in visione sanctis tuis/
et dixisti posui adiutoriū in potente:
et exaltaui electum de plebe mea.
Inueni Dauid seruum meum:
oleo sancto meo vnxi eum.
Manus enim mea auxiliabitur ei:
et brachium meum cōfortabit eum.
Nichil proficiet inimicus in eo:
et filius iniquitatis non apponet nocere ei.
Et concidam a facie ipsius inimicos eius:
et odientes eum in fugam conuertam.
Et veritas mea et misericordia mea cū ipso:
et in nomine meo exaltabitur cornu eius.
Et ponam in mari manum eius:
et in fluminibus dexteram eius.
Ipse inuocabit me pater meus es tu:
DEVS meus et susceptor salutis meæ. El.
Et ego primogenitum ponam illum:
excelsum præ regibus terræ.
In æternum seruabo illi misericordiam meā:
et testamentum meum fidele ipsi.
Et ponam in sæculum sęculi semen eius:
et thronum eius sicut dies cœli.
Si autem dereliquerint filij eius legem meā:
et in iudicijs meis non ambulauerint.
Si iustitias meas prophanauerint:
et mandata mea non custodierint.
Visitabo in virga iniquitates eorum:

et in verberibus peccata eorũ.
Misericordiã autẽ meã nõ dispergã ab eo:
neq; nocebo in veritate mea.
Neq; prophanabo testamentũ meũ:
et q̃ ꝓcedũt de labijs meis nõ faciã irrita.
Semel iurauí i sãcto meo si Dauid mẽtiar:
semen eius in æternũ manebit.
Et thronus eius sicut sol in cõspectu meo/
& sicut luna perfecta in ęternum:
& testis in cœlo fidelis. Selah.
Tu vero repulisti & despexisti:
succensuisti in christum tuũ.
Auertisti testamentũ serui tui:
prophanasti in terra sanctuarium eius.
Destruxisti omnes sepes eius:
posuisti firmamẽtũ eius formidinẽ.
Dripuerunt eũ oẽs transeuntes viã:
factus est opprobriũ vicinis suis.
Exaltasti dexterã deprimentiũ eũ:
lætificasti oẽs inimicos eius.
Auertisti adiutoriũ gladij eius:
& non es auxiliatus ei in bello.
Destruxisti eũ ab emundatione:
& sedẽ eius in terra collisisti.
Minorasti dies tẽporis eius:
perfudisti eũ confusione.
Vsquequo DOMINE auertes in finẽ:
exardescet sicut ignis ira tua?
Memorare quæ mea substantia:
nũqd eni vane cõstituisti oẽs filios hoim.
Quis est hõ qui viuet & nõ videbit mortẽ:
eruens animã suã de manu iferi? Selah
Adonai. Vbi sunt misericordiæ tuæ antiquę DN̄E:
sicut iurasti Dauid in veritate tua?
Adonai. Memor esto DN̄E opprobrij seruorũ tuorũ
qđ cõtinui in sinu meo multarũ gentiũ.
Adonai. Quđ exprobrauerũt inimici tui DOMINE:
Mesiah. qđ exprobrauerũt cõmutationẽ CHRisti tui
Benedictus DOMINVS in æternũ:
fiat fiat.

et in flagellis delicta eorũ.
Misericordiã vero meã nõ dispergã ab eo:
neq; nocebo eos in veritate mea.
Neq; prophanabo testamẽtũ meũ:
et q̃ ꝓcedunt de labijs meis nõ reprobabo.
Semel iurauí in sancto meo si Dauid mẽtiar:
semen eius in ęternum manebit.
Et sedes eius sicut sol in conspectu meo/
& sicut luna perfecta in æternũ:
& testis in cœlo fidelis.
Tu vero repulisti & ad nichilum deduxisti:
distulisti christum tuum.
Auertisti testamentũ serui tui:
prophanasti in terra sanctitatem eius.
Destruxisti omnes macerias eius:
posuisti munitiones eius formidinem.
Diripuerunt eũ oẽs transeuntes viã:
factus est opprobrium vicinis suis.
Exaltasti dexterã inimicorũ eius:
iocundasti omnes inimicos eius.
Auertisti adiutoriũ gladij eius:
& non es opitulatus ei in bello.
Dissoluisti eũ ab emundatione:
& sedẽ eius in terra collisisti.
Minuisti dies sedis eius:
perfudisti eũ confusione.
Quousq; domine auerteris in finem:
exardescet sicut ignis ira tua?
Memento quæ est substantia mea:
nõ eni vane cõstituisti oẽs filios hominum.
Quis est hõ qui viuet & non videbit mortẽ:
eruet animã suã de manibus inferi?
Vbi sunt misericordię tuæ antiquæ domine:
quas iurasti Dauid in veritate tua?
Memento opprobrij seruorum tuorum:
qđ continui in sinu meo multarum gentiũ.
Quod exprobrauerunt inimici tui domine:
qđ exprobrauerũt cõmutationẽ Christi tui.
Benedictionem autem domini in æternum:
fiat fiat.

33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51

ARGVMENTVM. Psalmus/cõfessio benignitatis & potentię dei ab æterno/reuersionis hominis qua in terram suam propter peccatum reuertitur/abbreuiationis annorũ vitę eius/deprecatio vt Christus mitteretur qui veram doceret sapientiam & irã dei in infœlix genus humanũ mitigaret: vtq; genꝰ humanũ a deo dirigeretur. ¶ Cõciliatus versu primo/tertio/ quinto/sexto/sextodecimo/septimodecimo & vndeuicesimo.

¶ Oratio Mosis viri dei. LXXXVIIII.

Adonai. DOMINE refugiũ factꝰ es nobis:
in generatione & generatione.
Priusq̃ montes fierent
aut formaretur terra & orbis:
El. a sęculo & vsq; in sæculũ tu es DEVS.
Auertisti hominẽ in humilitatẽ:
& dixisti conuertimini filij hominum.
Quoniã mille anni ante oculos tuos:
tanq̃ dies hesterna quæ pręterijt.
Et custodia in nocte:
pro nichilo eorum anni erunt.

¶ Psalmus Moysi viri dei. LXXXVIIII.

1 Domine refugiũ tu factus es nobis:
2 in generatione & generationẽ.
Priusq̃ mõtes fierẽt & formaret terra
& orbis terrę:
& a sęculo vsq; in sęculum tu es.
3 Ne auertas hominẽ in humilitatem:
& dixisti conuertimini filij hominum.
4 Quoniam mille anni ante oculos tuos:
tanq̃ dies hesterna est quę pręterijt.
5 Et sicut vigilia in nocte:
quę pro nichilo habent ãni erunt eorum.

6 Mane sicut herba transeat/
mane floreat & pertranseat:
vespere decidat indurescat & arescat.
7 Quoniã defecimus in ira tua:
& in indignatione tua turbati sumus.
8 Posuisti iniquitates nostras ĩ cõspectu tuo:
sæculũ nostrũ in illuminatione vultus tui.
9 Quoniã oẽs dies nostri defecerũt:
& in ira tua defecimus.
10 Anni nostri sicut aranea meditabuntur:
dies ãnorũ nostrorũ ĩ ipsis septuagita ãni.
11 Si autem in potẽtatibus octoginta anni:
& amplius eorum labor et dolor.
12 Quoniã superuenit mansuetudo:
& corripiemur.
13 Quis nouit potestatem ire tuæ:
& præ timore tuo irã tuam dinumerare?
14 Dexteram tuã sic notam fac:
& cõpeditos corde in sapientia.
15 Conuertere domine/quousq;
& deprecabilis esto super seruos tuos.
16 Repleti sumus mane misericordia tua:
& exultauimus & iocundati sumus
in omnibus diebus nostris.
17 Lętati sum⁹ ꝓ dieb⁹ quib⁹ nos humiliasti:
annis quibus vidimus mala.
18 Et respice in seruos tuos & in opera tua:
& dirige filios eorum.
19 Et sit splẽdor domini dei nostri super nos:
& opera manuũ nostrarũ dirige sup nos/
& opus manuum nostrarũ dirige.

Mane sicut herba transijt/
mane floruit & transijt:
vespere decidet indurabitur & arescet.
Quia defecimus in ira tua:
& in furore tuo turbati sumus.
Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo:
sæculũ nostrũ in illuminatione vultus tui.
Quoniã omnes dies nostri defecerunt:
& in ira tua defecimus.
Anni nostri sicut aranea meditabuntur:
dies ãnorũ nostrorũ ĩ ipsis septuagita ãnis.
Si autẽ in potentatibus octoginta anni:
& amplius eorum labor & dolor.
Quoniam superuenit mansuetudo:
& corripiemur.
Quis nouit potestatem irę tuæ:
& prę timore tuo iram tuã dinumerare?
Dexterã tuam sic notam fac:
& eruditos corde in sapientia.
Conuertere DOMINE/vsquequo?
& deprecabilis esto super seruos tuos.
Repleamur mane misericordia tua:
exultabimus & delectabimur
omnibus diebus nostris.
Lętabimur pro diebus quib⁹ nos humiliasti:
annis quibus vidimus mala.
Respice in seruos tuos & in opera tua:
& dirige filios eorum.
Et sit splendor DN̄I DEI nostri super nos: Elohe.
& opus manuum nostrarũ dirige super nos/
& opus manuũ nostrarũ dirige.

ARGVMENTVM. Psalm⁹/de iug/Christi protectione a deo/liberatiõe eius a tentatiõe maligni/q; malignæ potestates nullã in eũ potestatẽ habuere/q; immunis a peccato/q; de⁹ mãdauerit angelis et ministrari & quæ obsequia prẽstarint/q; diabolũ serpentẽ antiquũ Christ⁹ dominus contriuerit/ exauditus a patre & donatus imortalitatis honore. ¶ Aduerte in annotatione secundi versus dictum fuisse posse legi dicet: dominus susceptor meus est/ sed melius ex hebrẽo dicet domino/susceptor meus es. nã in codice hebraico post verbum dicet magno dei nomini יְהוָה LA datiui casus nota adiecta est.

¶ Psalmus. LXXXX.

1 QVi habitat in adiutorio altissimi:
in protectione dei cœli cõmorabitur.
2 Dicet domino susceptor me⁹ es tu:
& refugiũ meũ deus meus sperabo in eũ.
3 Qm̃ ipse eruet me de muscipula venantiũ:
et a verbo aspero.
4 Inter scapulas suas obumbrabit tibi:
& sub alis eius sperabis.
5 Scuto circundabit te veritas eius:
nõ timebis a timore nocturno.
6 A sagitta volante per diem/
a negocio perambulante in tenebris:
a ruina & dæmonio meridiano.
7 Cadent a latere tuo mille/
& dena milia a dextris tuis:
ad te autem non appropinquabit.
8 Veruntamen oculis tuis consyderabis:
& retributionem peccatorum videbis.

¶ Psalmus. LXXXX.

QVi habitat ĩ adiutorio ALTISSIMI: Elion.
in ꝓtectione DEI cœli cõmorabitur. Sadai.
Dicet DN̄O susceptor meus es tu:
& refugiũ meũ DEVS me⁹ sperabo in eũ. Elohim.
Qm̃ ipse liberauit me de laqueo venantium:
& a verbo aspero.
Scapulis suis obumbrabit tibi:
et sub pennis eius sperabis.
Scuto circundabit te veritas eius:
non timebis a timore nocturno.
A sagitta volante in die/
a negocio perambulante in tenebris:
ab incursu & dęmonio meridiano.
Cadent a latere tuo mille/
& decem milia a dextris tuis:
ad te autem non appropinquabit.
Veruntamen oculis tuis consyderabis:
& retributionem peccatorum videbis.

CONCIL. VET.

Elion. Quoniam tu es DOMINE ſpes mea: Quoniam tu domine ſpes mea: 9
ALTISSIMVM poſuiſti refugiū tuum. altiſſimū poſuiſti refugiū tuū. 10
Non accedet ad te malum: Non accedent ad te mala:
et flagellū nō appropiq̄bit tabernaculo tuo. et flagellū nō appropiq̄bit tabernaculo tuo. 11
Quoniā angelis ſuis mandauit de te: Quoniā angelis ſuis mandauit de te:
vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis. vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis. 12
In manibus portabunt te: In manibus tollent te:
ne forte offendas ad lapidē pedē tuum. ne quando offendas ad lapidē pedē tuum. 13
Super aſpidē et baſiliſcū ambulabis: Super aſpidē et baſiliſcū ambulabis:
et conculcabis leonē et draconē. et conculcabis leonē et draconem. 14
Quoniā in me ſperauit liberabo eum: Quoniā in me ſperauit eruam eū:
protegā eū qm̄ cognouit nomen meum. protegam eū quoniā cognouit nomē meū. 15
Clamauit ad me et ego exaudiā eum/ Inuocauit me et ego exaudiam eum/
cum ipſo ſum in tribulatione: cum ipſo ſum in tribulatione:
eripiam eum et glorificabo cū. et eximam eum et glorificabo eum. 16
Longitudine dierum replebo eum: Longitudine dierum replebo eum:
Ieſua. et oſtendam illi SALVTARE meum. et oſtendam illi ſalutare meum.

ARGVMENTVM. Pſalmus/q̄ homini bonū pſallere/dei veritatem et miſericordiā eius ex vtroq; teſtamento requirere/cōtemplari ꝓuidentiā eius in creatura eius/q̄ peccatores paruo tempore apparent vt intereant in ſæculum ſæculi/q̄ iuſtus exaltabitur in æternitate vitę/ et videbit inimicos ſuos depreſſos et acerbas in morte ſecūda ſtultitię ſuæ pendētes pœnas. ¶ Cōciliatus verſu ſeptimo & vndecimo. ¶ Aduerte octauo verſu altiſſimus non eſſe Elion vnum de celebratis nomibus dei: ſed in hebræo hic haberi aliud nomen MARON. ¶ Quintodecimo verſu Hieronymus vocabulum ſur interpretatur fortitudinem.

¶ Pſalmus in die ſabbati. LXXXXI. ¶ Pſalmus Dauid. LXXXXI.

Elion. BOnum eſt confiteri DOMINO: BOnum eſt confiteri domino: 1
& pſallere noi tuo ALTISSIME. tunc pſalles nomini domini altiſſimi.
Ad annunciandū mane miam tuā: Ad annunciandum mane miam tuā: 2
& veritatem tuam per noctem. & veritatem tuam per noctem.
In decachordo pſalterio: In decachordo pſalterio: 3
cum cantico in cithara. cum cantico in cithara.
Quia delectaſti me DN̄E in factura tua: Quia iocundaſti me domine in factura tua: 4
& in operibus manuū tuarū exaltabo. & in operibus manuum tuarum exultabo.
Quā magnificata ſunt opera tua DN̄E: Quā magnificata ſunt opera tua dn̄e: 5
nimis ꝓfundæ factę ſūt cogitatioēs tuæ. nimis profundæ factę ſunt cogitatiōes tuę. 6
Vir inſipiens non cognoſcet: Vir imprudens non cognoſcet:
& ſtultus non intelliget hæc. & ſtultus non intelliget ea. 7
Exorti ſunt peccatores ſicut fœnum: ✱ Cum exorſuntur peccatores ſicut fœnum:
& floruerunt oēs qui operātur iniquitatē. ✱ & proſpexerint omnes qui operāt iiquitatē. 8
Vt intereant in ſæculum ſæculi: Vt intereant in ſæculum ſæculi:
tu autē altiſſimus in ętern̄ū DOMINE. tu autē altiſſimus in ęternū es domine. 9
Quoniā ecce inimici tui DOMINE/ Quoniam ecce inimici tui domine/ 9
quoniam ecce inimici tui peribunt: quoniam inimici tui peribunt:
& diſpergētur oēs qui operantī iniquitatē. & diſpergentur oēs qui operantur iiquitatē.
Et exaltabit ſicut vnicornis cornu meū: Et exaltabitur ſicut vnicornis cornu meum: 10
& ſenectus mea in miſericordia vberi. & ſenectus mea in miſericordia pingui.
Et deſpiciet oculus meus inimicos meos: ✱ Et reſpexit oculus meus inimicos meos: 11
& de inſurgentibus in me malignantibus ✱ & in eis qui inſurgunt in me malignantibus
audiet auris mea. audiet auris mea.
Iuſtus vt palma florebit: Iuſtus vt palma florebit: 12
ſicut cedrus libani multiplicabitur. velut cedrus q̄ in libano eſt multiplicabitur.
Plantati in domo DOMINI: Plantati in domo domini: 13
Elohe. in atrijs domus DEI noſtri florebunt. in atrijs domus dei noſtri florebunt.
Adhuc multiplicabuntur in ſenecta vberi: Adhuc multiplicabuntur in ſenecta vberi: 14
& bene patientes erunt vt annuncient. et tranquilli erunt vt annuncient.
Sur. Quoniam rectus DOMINVS DEVS noſter: Quoniam rectus dominus: 15
& non eſt iniquitas in eo. & non eſt iniquitas in eo.

ARGVMENTVM. Psalmus/q̄ Christus dominus regnū accepit/q̄ decore indutus et amictus fortitudine/de confirmatione orbis in sancta legis eius directione/de sessione eius a dextris virtutis diuinæ/de annūciatione doctrinę sanctæ/ de admirabili in eam reluctatiōe/ de admirabiliori Christi vincentis in suis testibus et martyribus virtute/q̄ ecclesia dei in sanctitate morū ad finē mundi debeat ei cultum exhibere.

¶Psalmus. LXXXXII.

1 Dominus regnauit decorē induit:
induit dñs fortitudinē et p̄cinct9 est.
2 Etenim confirmauit orbem terræ:
qui non cōmouebitur.
3 Parata est sedes tua deus ex illo:
a sæculo tu es.
4 Eleuauerunt flumina domine:
eleuauerunt flumina vocem suam.
5 Eleuauerunt flumina voces suas:
a vocibus aquarū multarū.
6 Mirabiles suspensuræ maris:
mirabilis in excelsis dominus.
7 Testimonia tua credita facta sunt nimis:
domum tuam decet sanctitudo dñe/
in longitudinē dierum.

¶Psalmus. LXXXXII.

DOMINVS regnauit decorē indut9 est:
indut9 ē DN̄S fortitudinē et p̄cixit se.
Etenim firmauit orbem terræ:
qui non commouebitur.
Parata sedes tua — deus ◆◆ex tunc:
a sæculo tu es.
Eleuauerunt flumina DOMINE:
eleuauerunt flumina vocem suam.
Eleuauerunt flumina fluctus suos:
a vocibus aquarū multarum.
Mirabiles elationes maris:
mirabilis in altis DOMINVS.
Testimonia tua credibilia facta sunt nimis:
domum tuam decet sanctitudo DOMINE/
in longitudinem dierum.

ARGVMENTVM. Psalm9/inuocatio diuini brachij in peccatores vexantes populū sanctū sua impietate & incredulitate/q̄ solum legis diuinę studiū beatum facit/q̄ impietatibus malorum resisti non posset nisi deus adiutor esset/nisi misereretur/nisi desolatos confortaret/ q̄ insidias Christo domino ad perdendum eum peccatores ponerent & sanguinē innocentē cōdēnarent/q̄ deus iustus iudex vices illis repensurus esset/& sempiterno eos interitu disperderet. ¶Conciliatus versu nono & quintodecimo.

¶Psalmus. LXXXXIII.

1 Deus vltionum dominus:
deus vltionum fidenter egit.
2 Exaltare qui iudicas terram:
redde retributionē superbis.
3 Vsquequo peccatores domine:
vsquequo peccatores gloriabuntur?
4 Respondent & loquentur iniquitatē:
loquentur oēs qui operantur iniustitiam?
5 Populum tuum dñe humiliauerunt:
& hæreditatem tuā vexauerunt.
6 Viduam & pupillos interfecerunt:
& proselytum occiderunt.
7 Et dixerunt non videbit dominus:
neq; intelliget deus iacob.
8 Intelligite nūc qui insipiētes estis in ppl'o:
& stulti aliquando sapite.
9 Qui plantauit aurem non audiet:
aut qui finxit oculum non consyderat?
10 Qui erudit gentes non arguet:
qui docet hominem scientiam?
11 Dominus scit cogitationes hominum:
quoniam vanæ sunt.
12 Beatus vir quem tu erudieris domine:
et ex lege tua docueris eum.
13 Vt mitiges eum a diebus malignis:
donec fodiatur peccatori fouea.
14 Quia non repellet dominus plebē suam:
& hæreditatem suam non derelinquet.
15 Quousq; iustitia tua cōuertatur in iudiciū:

¶Psalmus. LXXXXIII.

DEVS vltionum DOMINVS: El.
DEVS vltionum libere egit. El.
Exaltare qui iudicas terram:
redde retributionē superbis.
Vsquequo peccatores DOMINE:
vsquequo peccatores gloriabuntur?
Effabuntur & loquentur iniquitatem:
loquentur omnes qui operantur iniustitiā?
Populum tuum DOMINE humiliauerunt:
& hæreditatem tuam vexauerunt.
Viduam & aduenam interfecerunt:
& pupillos occiderunt.
Et dixerunt non videbit DOMINVS: Iah.
nec intelliget DEVS iaacob. Elohe.
Intelligite insipientes in populo:
& stulti aliquando sapite.
Qui plantauit aurem non audiet:
* aut qui finxit oculum non consyderabit?
Qui corripit gentes non arguet:
qui docet hominem scientiam?
DOMINVS scit cogitationes hominum:
quoniam vanæ sunt.
Beatus homo quem tu erudieris DOMINE: Iah.
& de lege tua docueris eum.
Vt mitiges ei a diebus malis:
donec fodiatur peccatori fouea.
Quia non repellet DN̄S plebem suam:
& hęreditatem suā non derelinquet.
Quoadusq; iustitia conuertatur in iudicium:

CONCIL.	VET.	
et q iuxta illud oēs recto fūt corde. Selah.	* et qui habēt eam oēs recto sunt corde.	
Quis cōsurget michi aduersus malignātes: aut qs stabit mecū adūs opātes iqtatē?	Quis exurget michi aduersus malignātes: aut qs cōsistet michi aduers opātes iqtatē?	16
Nisi quia DOMINVS adiuuit me: paulomin habitasset in inferno aīa mea.	Nisi quia dominus adiuuit me: paulomin ihabitauerat in inferno aīa mea.	17
Si dicebā motus est pes meus: mia tua DOMINE adiuuabat me.	Si dicebam motus est pes meus: mia tua domine adiuuabat me.	18
Secundū multitudinem dolorum meorū in corde meo: cōsolatiōes tuæ lætificauerūt aīam meā.	Dñe secundum multitudinem dolorū meorū in corde meo: exhortatiōes tuę iocūdauerūt aīam meam.	19
Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis: qui fingis laborē in præcepto?	Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis: qui fingis dolorem in præcepto?	20
Captabunt in animā iusti: & sanguinem innocentē condemnabunt.	Captabunt in animam iusti: & sanguinem innocentē condemnabunt.	21
Et factus est michi DNS in refugiū: & DEVS meus in adiutoriū spei meæ.	Et factus est michi dominus in refugium: & deus meus in auxilium spei meæ.	22
Et reddet illis iniquitatē ipsorum/ & in malitia eorū disperdet eos: disperdet illos DNS DEVS noster.	Et reddet illis dominus secūdū opera eorū/ & secundum malitiam eorū disperdet eos: dominus deus noster.	23

ARGVMENTVM. Psalmus/vocatio ad spiritualē exultationē/iubilationē/ confessionē bñficiorum dei/hymnidicā laudē/adorationē/ oīmodā ante deū humiliationē/ receptionē verbi dei icarnati ne ab æterna requie excludamur vt patres veteris legis qui verbo dei facti increduli in deserto periere diuina illa quiete excluſi. ¶ Conciliatus versu sexto.

¶ Psalmus. LXXXXIIII.	¶ Psalmus. LXXXXIIII.	
Venite exultemus DOMINO: iubilemus DEO salutari nostro.	Venite exultemus domino: iubilemus deo salutari nostro.	1
Prœoccupem facīē ei i cōfessiōe: & in psalmis iubilemus ei.	Pręueniam facīē eius in confessione: & in psalmis iubilemus illi.	2
Quoniā DEVS magnus DOMINVS: & rex magnus super oēs deos.	Quoniā deus magnus est dominus: & rex magnus super oēs deos.	3
Quia in manu eius fines terre: & altitudines montium ipsius sunt.	Quoniam non repellet dñs plebē suam/ quoniam i manu eius fines terræ: & altitudines montium ipsius sunt.	4
Qm ipsius est mare & ipse fecit illud: & siccā manus eius formauerunt.	Quoniā ipsius est mare et ipse fecit illud: & aridam terram manus eius finxerunt.	5
Venite adoremus & procidamus/ et ploremus ante DNM qui fecit nos: quia ipse est dns DEVS noster.	Venite adoremus & procidamus ei/ * & ploremus ante dominū qui fecit nos: qm ipse est dominus deus noster.	6
Et nos populus pascuę eius: & oues manus eius.	Nos autē populus pascuę eius: & oues manuum eius.	7
Hodie si vocem eius audieritis: nolite obdurare corda vestra.	Ergo hodie si vocem eius audieritis: nolite obdurare corda vestra.	8
Sicut in irritatione: secundum diē tentationis in deserto.	Quēadmodum in illa amaricatione: secundum diē tentationis in deserto.	9
Vbi tentauerunt me patres vestri: probauerunt & viderunt opera mea.	Vbi tentauerunt me patres vestri: probauerunt me et viderunt opera mea.	10
Quadraginta ānis offēsus fui gnationi illi: & dixi semper hi errant corde.	Quadraginta ānis ꝓximus fui gnatiōi huic: & dixi semper isti errant corde.	11
Et isti nō cognouerūt vias meas/ vt iurauī in ira mea: si introibunt in requiem meā?	Et isti non cognouerunt vias meas/ quibus iurauī in ira mea: si introibunt in requiem meam?	12

ARGVMENTVM. Psalmus/vocatio in spiritu ad carmen nouæ legis quod est euangelium æternum ad laudandum patrem/filiū & spiritū sanctum/cultū idolorū spernendum/& cultū superdiuinæ trinitatis vbiuis gentiū recipiēdū/& p lætitia cognitionis eius vbiq; exultandū/ quia hæc est æquitas in qua iudicabitur orbis terrarum/ hæc est veritas qua totius bonitatis agnoscimus dominum/qua illi obsequimur/qua peruenimus ad eū. ¶ Conciliatus versu vndecimo & tertiodecimo.

¶Psalmus. LXXXXV.

1 CAntate domino canticum nouũ:
cantate domino omnis terra.
2 Cantate dño et benedicite nomẽ eiꝰ:
bene nunciate de die in diẽ salutare eius.
3 Annunciate in gentibus gloriã eius:
in omnibus populis mirabilia eius.
4 Q ñ magnus dominꝰ & laudabilis nimis:
terribilis est super oẽs deos.
5 Q uoniã oẽs dij gentiũ dęmonia:
dominus autẽ cœlos fecit.
6 C onfessio & pulchritudo i cõspectu eius:
sãctitas & magnificẽtia in sãctificatiõe eiꝰ.
7 Afferte domino patrię gẽtiũ/
afferte domino gloriã & honorẽ:
afferte domino gloriam nomini eius.
8 T ollite hostias & introite in atria eius:
adorate dñm in atrio sancto eius.
9 C ommoueatur a facie eius vniuersa terra:
dicite i natiõibꝰ qa dñs regnauit a ligno.
10 E teni correxit orbẽ terrę q nõ cõmouebit:
iudicabit populos in æquitate.
11 I ocundẽtur cœli & exultet terra/
cõmoueatur mare & plenitudo eius:
gaudebunt campi & oĩa quę in eis sunt.
12 T unc exultabunt oĩa ligna siluarũ
ante faciem domini quoniam venit:
quoniam venit iudicare terram.
13 I udicabit orbẽ terrarũ in ęquitate:
& populos in veritate sua.

¶Psalmus. LXXXXV.

CAntate DOMINO canticum nouum:
cantate DOMINO omnis terra.
Cantate DÑO & benedicite noĩ eiꝰ:
annũciate de die ĩ diẽ SALVTARE eiꝰ. Iesua.
Annunciate inter gentes gloriam eius:
in omnibus populis mirabilia eius.
Q ñ magnus DÑS & laudabilis nimis:
terribilis est super oẽs deos. Elohim.
Q uoniam oẽs dij gẽtiũ dæmonia: Elohei.
DOMINVS autẽ cœlos fecit.
Confessio & pulchritudo in conspectu eius:
sctimonia & magnificẽtia ĩ sãctificatiõe eiꝰ.
Afferte DOMINO patriæ gentium/
afferte DOMINO gloriam et honorem:
afferte DOMINO gloriam nomini eius.
Tollite hostias & introite in atria eius:
adorate DOMINVM in atrio sancto eius.
Cõmoueatur a facie eius vniuersa terra:
dicite in gẽtibus quia DÑS regnauit.
Etenim correxit orbẽ terrę qui nõ cõmouebit;
iudicabit populos in ęquitate.
Lętentur cœli & exultet terra/
cõmoueatur mare & plenitudo eius:
* gaudeant campi & oĩa quæ in eis sunt.
Tunc exultabunt oĩa ligna siluarum
a facie DOMINI quia venit:
quoniam venit iudicare terram.
* Iudicauit orbem terrę in ęquitate:
& populos in veritate sua.

ARGVMINTVM. Psalmꝰ/de aduentu Christi domini ad iudiciũ/signis iudicij/confusione idololatrarum/præcepto qꝰ omnes cœlites adorent Christũ/ lætitia ecclesiæ sanctorum super hoc præcepto/& animarũ sanctarum super iusto Christi dei iudicio/qꝰ tunc lux mundi intelligibilis iustis orietur semper in domino lætantibus/memoriã beneficiorũ eius celebrantibꝰ/ gratias agentibus/& deũ in sæcula sæculorũ laudãtibus. ¶Conciliatus versu quinto. ¶Aduerte septio versu vocabulũ ELILIM interpretes vertisse sculptilia: qđ p̃cedẽtis psalmi versu quinto verterũt dæmonia. ¶Itẽ octauo versu Elohim verterunt angeli et statim versu decimo deos: sed ęquius vt et octauo etiam dij vertissent quẽadmodũ et facer Hieronymus.

¶Psalmus. LXXXXVI.

1 DOminus regnauit exultet terra:
iocundentur insulę multæ.
2 Nubes et caligo in circuitu eius:
iustitia et iudiciũ directio sedis eius.
3 Ignis ante eũ præibit:
et inflãmauit in circuitu inimicos eius.
4 Apparuerunt fulgura eius orbi terrę:
vidit et cõmota est terra.
5 Montes fluxerunt sicut cęra a facie domini:
a facie domini omnis terra.
6 Annunciauerunt cœli iustitiã eius:
et viderunt omnes populi gloriã eius.
7 Confundantur oẽs qui adorãt sculptilia:
qui gloriantur in simulacris suis.
8 Adorate eum omnes angeli eius:
audiuit et iocundata est sion.
9 Et exultauerunt filiæ iudę:
propter iudicia tua domine.

¶Psalmus. LXXXXVI.

DOMINVS regnauit exultet terra:
lætentur insulæ multę.
Nubes et caligo in circuitu eius:
iustitia et iudicium correctio sedis eius.
Ignis ante ipsum pręcedet:
et inflammabit in circuitu inimicos eius.
Illuxerunt fulgura eius orbi terrę:
vidit et cõmota est terra.
Montes sicut cęra fluxerunt a facie DÑI:
a facie DOMini omnis terrę. Adon.
Annunciauerunt cœli iustitiã eius:
et viderunt omnes populi gloriam eius.
Confundãtur omnes qui adorant sculptilia:
et qui gloriantur in simulacris suis.
Adorate eũ omnes angeli eius:
audiuit et lętata est sion.
Et exultauerunt filiæ Iudę:
propter iudicia tua DOMINE.

Elion. Elohim. Qñ tu DN̄S ALTISSIM⁹ ſup oēm terrā: nimis exaltatus es ſuper oēs deos.
Q ui diligitis DOMINVM odite malum: cuſtodit — dñs.. aias ſanctorū ſuorū/ de manu peccatoris liberabit eos.
L ux orta eſt iuſto: et rectis corde lętitia.
Lętamini iuſti in DOMINO: & cōfitemini memorię ſanctificatiōis ei⁹.

Q ñ tu es dñs altiſſimus ſup oem terram: nimis exaltatus es ſuper oēs deos.
Q ui diligitis dominū odite malignum: cuſtodit dominus aias ſeruorū ſuorum/ de manu peccatoris eruet eas.
L ux orta eſt iuſto: et rectis corde iocunditas.
I ocundamini iuſti in domino: et confitemini memoriæ ſanctitatis ei⁹.

ARGVMENTVM. Pſalmus/vocatio in ſpiritu ad carmen nouę legis in narrandis mirabilibus quæ deus per Chriſtū dñm geſſit/q̄ propria virtute a mortuis ſurrexerit/ q̄ id per vniuerſos fines terræ annūciatū ſit/inuitatio gentiū oīm ad lætitiā q̄ legē Chriſti qua in iuſtitia et æquitate regerentur ſuſceperint. ¶ Conciliat⁹ verſu ſecundo.

¶ Pſalmus. LXXXXVII.

C Antate DOMINO canticū nouū: quia mirabilia fecit.
S aluauit eum dextera eius: & brachiū ſanctum eius.
N otū fecit DN̄S SALVTARE ſuū: in conſpectu gentiū reuelauit iuſtitiā ſuam.
R ecordatus eſt miſericordię ſuæ: & veritatis ſuæ domui I ſrael.
V iderunt omnes termini terrę: SALVTARE DEI noſtri.
Ieſua.
Elohe. I ubilate DOMINO omnis terra: cantate & exultate et pſallite.
P ſallite DOMINO in cithara/ in cithara & voce pſalmi: in tubis ductilibus & voce tubæ corneæ.
I ubilate in conſpectu regis DOMINI: moueatur mare & plenitudo eius/ orbis terrarū & qui habitant in eo.
F lumina plaudent manu/ ſimul mōtes exultabunt a cōſpectu DN̄I: quoniā venit iudicare terrā.
I udicabit orbē terrarum in iuſtitia: et populos in æquitate.

¶ Pſalmus. LXXXXVII.

C Antate domino canticum nouum: quia mirabilia fecit dominus.
S anauit ei dextera eius: & brachium ſanctum eius.
N otum fecit dominus ſalutare ſuum: ante conſpectū gentiū reuelauit iuſtitiā ſuā.
M emor fuit miſericordię ſuæ iacob: & veritatis ſuæ domus iſrael.
V iderunt omnes fines terræ: ſalutare dei noſtri.
I ubilate deo vniuerſa terra: cantate & exultate et pſallite.
P ſallite deo noſtro in cithara/ in cithara & voce pſalmi: in tubis ductilibus & voce tubæ corneæ.
I ubilate in conſpectu regis domini: cōmoueatur mare & plenitudo eius/ orbis terræ & oēs inhabitantes in ea.
F lumina plaudent manibus/ in idipſū montes exultabunt a facie dñi: quoniam veniet iudicare terram.
I udicabit orbem terræ in iuſtitia: & populos in æquitate.

ARGVMENTVM. Pſalmus/excitatio gentiū q̄ Chriſtus dñs deus noſter qui ſedet ſup Cherubim acceperit ad eas moderandas regnū/q̄ in eccleſia regeneratorū Chriſtus dñs magn⁹ eſt & excelſus ad directionē oīm populorū/q̄ eius adoretur humanitas q̄ eſt diuinitatis eius reclinatorū & agnus pro nobis immolatus/quales ſacerdotes Chriſti eſſe debeant cuſtodiētes mandata eius/nichil innouantes/ſancti/puri et immaculati/inuocantes & exaltantes eū qui eſt ſanctus ſanctorum. ¶ Conciliatus verſu primo & quinto.

¶ Pſalmus LXXXXVIII.

D ñS regnauit cōmoueantur populi: q̄ ſedet ſup cherubim moueat terra.
D ñS in ſion magnus et excelſus: ſuper omnes populos.
C onfiteantur nomini tuo magno quoniam terribile et ſanctū eſt: & honor regis iudicium diligit.
T u paraſti directiones: iudiciū et iuſtitiā in Iaacob tu feciſti.
Elohe. E xaltate DOMINVM DEVM noſtrum/ et adorate ſcabellum pedū eius: quoniam ſanctus eſt.
M oſes et Aharon in ſacerdotib⁹ eius:

¶ Pſalmus. LXXXXVIII.

D Ominus regnauit iraſcantur populi: qui ſedes ſup cherubi cōmoueat terra.
D ñs in ſion magnus et excelſus eſt: ſuper omnes populos.
C onfiteantur nomini tuo magno quoniam terribile et ſanctum eſt: et honor regis iudicium diligit.
T u paraſti æquitatem: iuſtitiam & iudiciū in Iacob tu feciſti.
E xaltate dominum deum noſtrum/ & adorate ſcabellū pedū eius: quoniam ſanctum eſt.
M oyſes et aaron in ſacerdotibus eius:

& samuel in ijs qui inuocant nomen eiꝰ.
7 Inuocabant dñm et ipse exaudiebat eos:
& in columna nubis loquebatur ad eos.
8 Custodiebant testimonia eius:
& preçepta eius quæ dedit eis.
9 Dñe deus noster tu exaudisti eos/
deus tu propicius fuisti illis:
& vindicans in oēs affectiones eorum.
10 Exaltate dominū deū nostrū/
& adorate in monte sancto eius:
quoniā sanctus dominus deus noster.

& Samuel iter eos qui inuocāt nomen eius.
Inuocabant DN̄M & ipse exaudiebat eos:
& in columna nubis loquebatur ad eos.
Custodiebant testimonia eius:
& præceptū quod dedit illis.
DOMINE DEVS noster tu exaudiebas eos/ Elohe.
DEVS tu propicius fuisti eis: El.
& vlciscens in omnes adinuentiones eorū.
Exaltate DOMINVM DEVM nostrum/ Elohe.
& adorate in monte sancto eius:
quoniam sanctus DN̄S DEVS noster. Elohe.

ARGVMENTVM. Psalmus/cōfessio beneficiorū dei & inuitatio ad iubilationē/ lætitiam et laudem eius. ¶Conciliatus versu primo/tertio & quinto.

¶Psalmus. LXXXXIX.
1 Ivbilate deo omnis terra: *
seruite domino in iocunditate.
2 Intrate in conspectu eius:
in exultatione.
3 Scitote quoniā dominus ipse est deus:
ipse fecit nos et non ipsi nos.
4 Nos autē populus eius et oues pascuę eiꝰ/
intrate portas eius in confessione:
ī atria eiꝰ ī hymnis cōfessionū cōfitemini ei.
5 Laudate nomen eius qm̄ suauis est dn̄s/
in ęternum misericordia eius:
et vsq; ī gn̄ationē & gn̄ationē veritas eiꝰ. *

¶Psalmus Thodah. LXXXXIX.
Ivbilate DOMINO omnis terra:
seruite DOMINO in lętitia.
Introite in conspectu eius:
in exultatione.
Scitote quoniā DOMINVS ipse est DEVS: Elohim
ipse fecit nos et ipsius sumus. *
Populus eius et oues pascuæ eius/
introite portas eius in confessione:
atria eius in hymnis/ confitemini illi.
Laudate nomē eius qm̄ suauis est DN̄S/
in æternum misericordia eius:
et vsq; in gn̄ationē et gn̄ationē veritas eius. *

ARGVMENTVM. Psalmꝰ/ de conuersatione Christi domini in terris. ¶Conciliatus versu tertio/quarto/quinto/sexto/septimo/octauo/nono et decimo.

¶Psalmus Dauid. C.
1 Misericordiam & iudiciū:
cantabo tibi domine.
2 Psallā et intelligā in via imaculata:
quando venies ad me.
3 Deambulabam in innocentia cordis mei:
in medio domus meæ.
4 Nō ꝓponebā ante oculos meos rē malam:
facientes pręuaricationes odio habui.
5 Non adhęsit michi cor prauū:
cū declinaret a me malignus/
non cognoscebam.
6 Detrahentē proximo suo occulte:
hunc persequebar.
7 Superbo oculo et insatiabili corde:
huic non conuescebar.
8 Oculi mei ad fideles trę vt cōsiderēt hi mecū
ābulās ī via imaculata hic michi mistrabat
9 Nō habitauit in medio domus meę faciēs
superbiā: loquens iniqua nō direxit
in conspectu oculorum meorum.
10 In matutinis iterficiebā oēs pctōres terrę:
vt disperdam de ciuitate domini
omnes operantes iniquitatem.

¶Psalmus Dauidi. C.
Misericordiam et iudicium:
cantabo tibi DOMINE.
Psallam et intelligā in via imaculata:
quando venies ad me.
Perambulabo in innocentia cordis mei: *
in medio domus meæ.
Non proponā ante oculos meos rē iniustam: *
facientes pręuaricationes odiui.
Nec adhęserunt michi: *
cor prauum declinabit a me/ *
malignū non cognoscam.
Detrahentem secreto proximo suo: *
hunc persequar.
Superbo oculo et insatiabili corde: *
cum hoc non edam.
Oculi mei ad fideles terrę vt sedeant mecū: *
ābulās ī via imaculata hic michi ministrabit.
Nō habitabit in medio domꝰ meę qui facit *
superbiam: qui loquitur iniqua non dirigit
in conspectu oculorū meorum.
In matutino interficiā oēs peccatores terrę: *
vt disperdam de ciuitate DOMINI *
omnes operantes iniquitatem.

ARGVMENTVM. Psalmus/oratio populi fidelis ab ifidelibꝰ diu et multum oppressi vt excitetur benignissimus deus et ecclesia regeneratorum in sua puritate instauretur/ vt oēs populi ad pietatis cultū conuertantur & omnia mundi regna seruiant domino. ¶Conciliatus versu vicesimotertio et vicesimoseptimo.

¶Psalmus. CI.

¶Psalmus. CI.

CONCIL.

DOMINE exaudi orationem meã:
& clamor meus ad te veniat.
NOn auertas faciem tuam a me:
ĩ quacũq; die tribulor iclina ad me aurẽ tuã
In quacunq; die inuocauero te:
velociter exaudi me.
Quia defecerunt sicut fumus dies mei:
& ossa mea sicut cremiũ aruerunt.
Percussus sum vt fœnũ & aruit cor meũ:
quia oblitus sum comedere panem meum.
A voce gemitus mei:
adhæsit os meũ carni meæ.
Similis factus sum pelicano solitudinis:
factus sum sicut nycticorax in domicilio.
Vigilaui & factus sum sicut passer:
solitarius in tecto.
Tota die exprobrabant michi inimici mei:
& qui laudabãt me aduersum me iurabãt.
Quia cinerẽ tanq̃ panẽ mãducabã:
& potũ meũ cum fletu miscebam.
A facie irę indignationis tuæ:
quia eleuans allisisti me.
Dies mei sicut vmbra declinauerunt:
& ego sicut fœnum arui.
Tu aũt DOMINE in ęternũ permanes:
& memoriale tuũ in gñatiõe & gñatione.
Tu exurgẽs — dñe .. misereberis Sion:
quia tẽpus miserendi eius quia venit tẽp9.
Quoniã placuerunt seruis tuis lapides ei9:
& terræ eius miserebuntur.
Et timebũt gẽtes nomẽ tuum DOMINE:
& omnes reges terrę gloriã tuã.
Quia ædificauit DOMINVS Sion:
& videbitur in gloria sua.
Respexit in orationẽ humiliũ:
& non spreuit precem eorum.
Scribantur hæc in generatione altera:
& populus qui creabitur laudabit DN̄M.
Iah.
Quia prospexit de excelso sancto suo:
DOMINVS de cœlo in terram aspexit.
Vt audiret gemitus cõpeditorũ:
& solueret filios interemptorũ.
Vt annuncient in Sion nomẽ DOMINI:
& laudẽ eius in Hierusalem.
Cum conuenient populi in vnũ:
& reges vt seruiant DOMINO.
Respondit ei in via virtutis suę:
paucitatẽ dierũ meorũ nuncia michi.
Nẽ reuoces me in dimidio dierũ meorũ:
in generatione & generationẽ anni tui.
Initio tu — dñe .. terram fundasti:
& opera manuum tuarum sunt cœli.
Ipsi peribunt tu autẽ permanebis:
& omnes sicut vestimentũ veterascent.
Et sicut opertoriũ mutabis eos & mutabũt:
tu aũt idem ipse es et anni tui nõ deficiẽt.
Filij seruorum tuorum habitabunt:

VET.

Omine exaudi orationẽ meam: 1
& clamor meus ad te perueniat.
Ne auertas faciem tuam a me: 2
ĩ quacũq; die tribulor iclina aurẽ tuã ad me.
In quacunq; die inuocauero te: 3
cito exaudi me.
Quia defecerunt sicut fumus dies mei: 4
& ossa mea sicut in frixorio confrixa sunt.
Percussum est sicut fenũ & aruit cor meum: 5
quoniã oblitus sum manducare panẽ meũ. 6
A voce gemitus mei:
adhęserunt ossa mea carni meæ.
Similis fact9 sũ pelicano q̃ habitat ĩ solitudine: 7
fact9 sũ sicut nycticorax q̃ habitat ĩ parietinis 8
Vigilaui & factus sum sicut passer:
singularis in tecto.
Tota die exprobrabant michi inimici mei: 9
& qui laudabant me aduersũ me iurabant. 10
Quia cinerẽ sicut panẽ mãducaui: 11
& potũ meũ cum fletu miscebam.
A facie irę & indignationis tuæ: 12
quoniã leuasti elisisti me.
Dies mei sicut vmbra declinauerunt: 13
& ego velut fœnum arui.
Tu vero domine in æternum permanes: 14
& memoriale tuum in gñatione & gñationẽ.
Tu exurgens misereberis sion: 15
quoniã venit tempus vt miserearis eius.
Qm̃ bñplacitũ habuerũt serui tui ĩ lapides ei9 16
& pulueris eius miserebuntur.
Et timebunt gentes nomẽ tuum domine: 17
& omnes reges terræ gloriã tuam.
Quoniã ædificauit dominus sion: 18
& videbitur in gloria sua.
Et respexit in orationẽ humilium: 19
& non despexit deprecationẽ eorum.
Scribantur hæc in generationẽ alteram: 20
& popul9 qui creabitur laudabit dominum.
Quoniã prospexit ex alto sancto suo: 21
dominus de cœlo in terrã prospexit.
Vt audiret gemitũ compeditorũ: 22
vt soluat filios mortificatorũ.
Vt annũcietur in sion nomẽ domini: 23
& laus eius in hierusalem.
* In conueniendo populos in vnũ: 24
& regna vt seruiant domino.
Respondit ei in via fortitudinis suæ: 25
exiguitatem dierum meorũ annũcia michi.
Ne reuoces me in dimidium dierum meorũ: 26
in generatione generationũ anni tui.
In principio terrã tu fundasti domine: 27
& opera manuũ tuarũ sunt cœli.
* Ipsi peribunt tu autẽ permanes: 28
& omnes sicut vestimentum veterascent.
Et sicut opertoriũ mutabis eos & mutabunt: 29
tu vero idem ipse es & ãni tui non deficiẽt.
Filij seruorũ tuorũ inhabitabunt:

& semen eorũ in ſęculũ ſcl̃i dirigetur. & semen eorum in sæculũ dirigetur.

ARGVMENTVM. Psalmꝰ/beneficiorum dei agnitio/gratiarũ actio/quanta dei benignitas in nos/quanta miseratio/inuitatio supernarũ virtutũ & omnis creaturæ eius ad dei benedictionẽ/& animæ fidelis exhortatio in vniuersa creatura cui late dominatur deus ad consimilem dei benedictionem. ℂ Conciliatus versu quinto.

ℂ Psalmus Dauid. CII. ℂ Psalmus Dauidi. CII.

1 BEnedic anima mea dominum: & oĩa interiora mea nomẽ sãctũ eiꝰ
2 Benedic anima mea dominũ: & noli obliuiſci oẽs retributiones eius.
Qui propicius fit oĩbus iniquitatibus tuis: qui sanat omnes languores tuos.
4 Qui redimit de corruptione vitã tuã: qui coronat te ĩ miseratiõe & misericordia.
5 Qui satiat in bonis desyderiũ tuũ: renouabitur sicut aquilę iuuentus tua.
6 Faciens misericordias dominus: & iudiciũ eis qui iniuriã accipiunt.
7 Notas fecit vias suas moysi: filijs israel voluntates suas.
8 Miserator & misericors dominus: longanimis & multæ misericordiæ.
9 Non in finem irascetur: neqꝫ in æternũ indignabitur.
10 Non secundũ peccata nostra fecit nobis: neqꝫ scd̃m iiqtates nostras retribuit nobis.
11 Quoniã secundũ altitudinẽ cœli a terra: cõfirmauit dñs miam suã sup timẽtes eũ.
12 Quantum distat oriens ab occidente: longe fecit a nobis esse peccata nostra.
13 Sicut miseretur pater filijs/ sic misertus est dñs timentibus eum: quoniã ipse cognouit figmentũ nostrũ.
14 Memento quia puluis sumus: homo tanq̃ fœnũ/dies illiꝰ sicut flos agri/ ita efflorebit.
15 Qm̃ spiritus pertransibit in eo et nõ erit: & non cognoscet amplius locum suum.
16 Mia vero dñi in sæculo & in seculum: super timentes eum.
17 Et iustitia eius super filios filiorum: custodientibus testamentũ eius.
18 Et memoria retinentibus mandata eius: vt faciant ea.
19 Dominus parauit in cœlo thronũ suũ: & regnum eius omniũ dominabitur.
20 Benedicite dñm oẽs angeli eius: potentes fortitudine/facientes verbũ eius/ ad audiendã vocẽ sermonũ eius.
21 Benedicite dñm omnes virtutes eius: ministri eius facientes voluntatẽ ipsius.
22 Benedicite dñm oĩa opera eius in omni loco dominationis eius: benedic anima mea dominũ.

BEnedic anima mea DOMINO: & oĩa q̃ intra me sunt noĩ sancto eius.
Benedic anima mea DOMINO: & noli obliuiſci omnes retributiones eius.
Qui propiciatur oĩbus iniquitatibus tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas.
Qui redimit de interitu vitam tuam: q ui coronat te in mia & miserationibus.
* Qui replet bonis desyderium tuum: renouabitur vt aquilæ iuuentus tua.
Faciens misericordias DOMINVS: & iudiciũ omnibus iniuriã patientibꝰ.
Notas fecit vias suas Mosi: filijs Israel voluntates suas.
Miserator & misericors DOMINVS: longanimis & multũ misericors.
Non in perpetuum irascetur: neqꝫ in ęternũ comminabitur.
Nõ secundũ peccata nostra fecit nobis: neqꝫ scd̃m iiqtates nostras retribuit nobis.
Quoniã secundum altitudinẽ cœli a terra: corroborauit miam suam sup timentes se.
Quantum distat ortus ab occidente: longe fecit a nobis iniquitates nostras.
Quomodo miseretur pater filiorum/ misertus est DOMINVS timẽtibus se: quoniã ipse cognouit figmentũ nostrum.
Recordatus est quoniã puluis sumus: homo sicut fœnũ/dies eius tanq̃ flos agri/ sic efflorebit.
Qm̃ spiritus pertransibit in illo & nõ subsistet: & non cognoscet amplius locum suum.
Mia aũt DN̄I ab ęterno & vsqꝫ ī ęternũ: super timentes eum.
Et iustitia illius in filios filiorũ: ijs qui seruant testamentũ eius.
Et memores sunt mandatorum ipsius: ad faciendum ea.
DOMINVS in cœlo parauit sedem suam: & regnũ ipsius omnibus dominabitur.
Benedicite DOMINO oẽs angeli eius: potentes virtute/facientes verbũ illius/ ad audiendã vocẽ sermonum eius.
Benedicite DOMINO oẽs virtutes eius: ministri eius qui facitis voluntatem eius.
Benedicite DOMINO omnia opera eius in omni loco dominationis eius: benedic anima mea DOMINO.

ARGVMENTVM. Psalmus/alia laus & gratiarũ actio specialius beneficia dei & prouidentiam narrans/quod diuinũ indumentũ/quę eius opera/ qꝫ susceptus a nube ascẽderit ī cœlũ/ qꝫ angelos miserit suæ voluntatis nuncios/q̃ admirabili prouidentia singula quæqꝫ dispen-

set in terra/ q̄ tota mens nostra conuersa esse debeat in laude diuina/ et illic tota delectatio nostra/ qui autem tales non sunt: deleātur a terra vt soli laudatores dei supersint & remaneāt in ea. ¶ Conciliatus versu tertiodecimo/octauodecimo/ vndeuicesimo & triceſimoprimo.

¶ Psalmus Dauid. CIII.

Benedic anima mea DOMINO:
DN̄E D E⁹ me⁹ magnificat⁹ es vehe-
Eloha. Cōfessionē & decorē iduisti: (mēter.
amictus lumine sicut vestimento.
Extendens cœlum sicut pellem:
qui tegis aquis superiora eius.
Qui ponis nubem ascensū tuū:
qui ābulas super pēnas ventorū.
Qui facis angelos tuos spiritus:
& ministros tuos ignē vrentem.
Qui fundasti terrā super stabilitatē suā:
non inclinabitur in sæculū sęculi.
Abyssus sicut vestimentū amictus eius:
super montes stabunt aquæ.
Ab increpatione tua fugient:
a voce tonitrui tui formidabunt.
Ascendunt montes et descendunt cāpi:
in locū quē fundasti eis.
Terminū posuisti quē non transgrediētur:
nec conuertentur operire terram.
Qui emittis fontes in conuallibus:
inter mediū montiū pertransibunt aquæ.
Potabunt omnes bestię agri:
expectabunt onagri in siti sua.
Super ea volucres cœli habitabunt:
de medio nemorū dabunt voces.
Rigans montes de superioribus suis:
de fructu operū tuorū satiabitur terra.
Producens fœnū iumentis:
& herbam seruituti hominū.
Vt educas panē de terra:
& vinū lætificet cor hominis.
Vt exhilaret faciem in oleo:
& panis cor hois confirmet.
Saturabuntur ligna DOMINI
& cedri libani quas plantauit:
illic passeres nidificabunt.
Erodij domus prędet illis:
mōtes excelsi ceruis/ petra refugiū erinacijs
Fecit lunā in tēpora:
sol cognouit occasū suū.
Posuisti tenebras & facta est nox:
in ipsa pertransibunt oēs bestię siluę.
Catuli leonū rugiētes vt rapiant:
et quęrant a DEO escā sibi.
Ortus est sol et congregati sunt:
et in cubilibus suis collocabuntur.
Exibit homo ad opus suum:
et ad operationē suā vsq; ad vesperā.
Qz magnificata sunt opera tua DOMINE/
omnia in sapientia fecisti:
impleta est terra possessione tua.
Hoc mare magnū et spacioſum manibus:

¶ Psalmus Dauid. CIII.

Benedic anima mea dominum: 1
dñe de⁹ me⁹ magnificatus es nimis,
Confessionē & decorē induisti: 2
circūamictus lumen sicut vestimentum.
Extendens cœlum sicut pellem: 3
qui protegit aquis superiora eius.
Qui ponit nubes ascensū eius: 4
qui ambulat super pennas vētorū.
Qui facit angelos suos spiritus: 5
& ministros suos ignē flagrantē.
Fundauit terrā super firmitatē eius: 6
non inclinabitur in sæculum sæculi.
Abyssus sicut vestimentū amictus ipsius: 7
super montes stabunt aquæ. 8
Ab increpatione tua fugient:
a voce tonitrui tui formidabunt.
Ascendunt montes & descendunt campi: 9
in locū quem fundasti eis.
Terminū posuisti eis quē nō transgrediētur: 10
neq; reuertentur tegere terram. 11
Qui emittis fontes in conuallibus:
inter mediū montiū pertransibunt aquæ. 12
Potabunt omnes bestię agri:
suscipient onagri in sitim suam. 13
Super illos volatilia cœli inhabitabunt:
* de medio petrarū dabunt vocē suā. 14
Rigans montes de superioribus suis:
de fructu operū tuorū satiabitur terra. 15
Producens fœnum iumētis:
& herbā seruituti hominū. 16
Vt educas panē de terra:
& vinū lætificet cor hominis. 17
Vt exhilaret faciem in oleo:
& panis cor hominis confirmet. 18
* Satiabuntur omnia ligna campi
& cedri libani quas plantauit:
illic passeres nidificabūt.
* Fulicę dom⁹ dux ē eorū mōtes altissimi ceruis 19
petra refugiū heritijs & leporibus.
Fecit lunam in tempora: 20
sol agnouit occasum suū.
Posuisti tenebras & facta est nox: 21
ibi pertransibunt oēs bestiæ siluę.
Catuli leonū rugientes vt rapiant: 22
quęrentes a deo escam sibi.
Ortus est sol et congregati sunt: 23
et in cubilibus suis cubabunt.
Exiet homo ad opus suum: 24
et ad operationē suā vsq; ad vesperam.
Qz magnificata sunt opera tua domine/ 25
omnia in sapientia fecisti:
repleta est terra creatura tua.
Hoc mare magnū et spacioſum: 26

ibi repentia quorũ non est numerus.
27 Animalia pusilla & magna:
illic naues commeabunt.
28 Draco hic quẽ finxisti ad illudendũ ei:
omnia a te expectant domine/
vt des illis escam in tempore oportuno.
29 Cum dederis eis colligent:
apiẽte aũt te manũ tuã vniũsa iplebũt bonitate.
30 Auertẽte aũt te faciẽ tuã turbabũt/ (tate
auferes spiritũ eorũ & deficient:
& in puluerem suum conuertentur.
31 Emittes spiritum tuũ & creabuntur:
& innouabis faciem terræ.
32 Sit gloria domini in æternum:
lætabitur dominus in operibus suis.
33 Qui aspicit terram & facit eam tremere:
qui tangit montes & fumigabunt.
34 Cantabo domino in vita mea:
psallam deo meo q̃diu sum.
35 Suauis sit ei disputatio mea:
ego autẽ iocundabor in domino.
36 Deficiãt pc̃ores a tra/et iniq ita vt nõ sint:
benedic anima mea dominũ.

illic reptilia quorũ non est numerus.
Animalia pusilla cum magnis:
illic naues pertransibunt.
Draco iste quẽ formasti ad illudendum ei:
omnia a te expectant/
vt des illis escam in tempore.
Dante te illis colligent:
aperiẽte te manũ tuã oĩa iplebunt bonitate.
Auertente autẽ te faciẽ turbabuntur/
auferes spiritum eorũ & deficient:
& in puluerem suum conuertentur.
* Emittes spiritũ tuum & creabuntur:
& renouabis faciem terræ.
Sit gloria DOMINI in sæculum:
lætabitur DOMINVS in operib⁹ suis.
Qui respicit terram & facit eam tremere:
qui tangit montes & fumigant.
Cantabo DOMINO in vita mea:
psallam DEO meo q̃diu sum. Eloha.
Iocundum sit ei eloquium meũ:
ego vero delectabor in DOMINO.
Deficiãt pc̃ores a terra/et iniq ita vt nõ sint:
benedic anima mea DOMINO.

ARGVMENTVM. Psalmus/laus veteris synagogę historiam sacrã partim ex Genesi/ partim ex Exodo cõtinens. ¶ Conciliatus versu nonodecimo/vicesimoprimo/ vicesimoquinto/ & tricesimoquinto. ¶ Aduerte tricesimotertio versu dixit & venit locusta & bruchus: in annotatione huius versus dictus est bruchus species q̃dã aculeatę muscę. nã & in Hieremia sic legimus: adducite equũ quasi bruchum aculeatũ. verũ alij nõ muscã/ sed vermẽ illũ hirsutum significari volunt qui maxime hortenses herbas & arborũ frondes erodit: quã et Greci campen appellant. & in hac regiõe ita notus vt qui describere velit superflu⁹ ,ppemodũ videat.

¶ Psalmus. CIIII.

1 Confitemini dño & iuocate nomẽ ei⁹:
annũciate inter gentes opera eius.
2 Cantate ei & psallite ei:
narrate omnia mirabilia eius.
3 Laudamini in nomine sancto eius:
lætetur cor quærentium dominum.
4 Quærite dominũ & confirmamini:
quærite faciẽ eius semper.
5 Mementote mirabiliũ eius quę fecit:
prodigia eius et iudicia oris eius.
6 Semen Abraham serui eius:
filij iacob electi eius.
7 Ipse dominus deus noster:
in omni terra iudicia eius.
8 Memor fuit in sęculum testamẽti sui:
verbi quod mandauit in mille gñatiões.
9 Quod disposuit ad Abraham:
et iuramenti sui ad isaac.
10 Et statuit illud iacob in pręceptũ:
et israel in testamentũ ęternũ.
11 Dicẽs tibi dabo terrã chanaan:
funiculũ hęreditatis vestrę.
12 Cum essent numero breui:
pauciſſimi/et incolę in ea.
13 Transierunt de gente in gentẽ:
et de regno in populum alterum.

¶ Psalmus. CIIII.

Confitemini DÑO et iuocate nomẽ ei⁹:
annunciate inter gentes opera eius.
Cantate & psallite ei:
narrate omnia mirabilia eius.
Laudamini in nomine sancto eius:
lætetur cor quęrentiũ DOMINVM.
Quęrite DOMINVM et confirmamini:
quærite faciẽ eius semper.
Memẽtote mirabiliũ eius quæ fecit:
prodigia eius et iudicia oris eius.
Semen Abraham serui eius:
filij Iaacob electi eius.
Ipse DOMINVS DEVS noster: Elohe.
in vniuersa terra iudicia eius.
Memor fuit in sęculum testamenti sui:
verbi quod mandauit in mille generatiões.
Quod disposuit ad Abraham:
et iuramenti sui ad Isaac.
Et statuit illud Iaacob in pręceptũ:
et Israel in testamentũ ęternum.
Dicẽs tibi dabo terrã Chanaan:
funiculũ hęreditatis vestrę.
Cũ essent numero breui:
pauciſſimi/et incolę eius.
Et pertransierunt de gente in gẽtem:
et de regno ad populũ alterũ.

CONCIL.	VET.	
Non reliquit hominem nocere eis: & corripuit pro eis reges.	Non dimisit homini nocere eis: & corripuit pro eis reges.	14 15
Nolite tangere christos meos: & in prophetis meis nolite malignari.	Nolite tangere Christos meos: & in prophetis meis nolite malignari.	15 16
Et vocauit famem super terram: & omne firmamentū panis contriuit.	Et vocauit famem super terram: & omne firmamentū panis contriuit.	16 17
Misit ante eos virum: in seruum venundatus est Ioseph.	Misit ante eos virum: in seruum venundatus est ioseph.	17 18
Humiliauerunt in cōpedibus pedes eius: ferrum pertransijt animā eius/ donec veniret verbum eius.	Humiliauerunt in compedibus pedes eius: ferrum pertransijt animā eius/ donec veniret verbū eius.	18 19
§q Eloquiū DOMINI probauit eum: misit rex & soluit eū/ princeps populorum & dimisit eū.	* Eloquiū domini inflāmauit eum: misit rex & soluit eum/ princeps populorum & dimisit eum.	19 20
Adon. Constituit eū dominū domus suæ: & principē omnis possessionis suæ.	Constituit eū dominū domus suæ: & principem omnis possessionis suæ.	20 21
Vt erudiret principes eius sicut semetipsū: & senes eius sapientiā doceret.	Vt erudiret principes eius sicut semetipsum: * & senes eius prudentiam doceret.	21 22
Et intrauit Israel in ægyptum: & Iaacob accola fuit in terra Cham.	Et intrauit israel in ægyptum: & iacob accola fuit in terra cham.	22 23
Et auxit populū suum vehementer: et firmauit eum super inimicos eius.	Et auxit populum suum vehementer: & firmauit eum super inimicos eius.	23 24
Conuertit cor eorū vt oderent populū eius: & dolum facerent in seruos eius.	Et conuertit cor eorū vt oderent populū eius: & dolum facerent in seruos eius.	24 25
Misit Moysen seruum suum: Aharon quem elegit sibi.	Misit moysen seruū suum: * & aaron quem elegit ipsum.	25 26
Posuit in eis verba signorū suorū: & prodigiorū in terra Cham.	Posuit in eis verba signorum suorum: & prodigiorum in terra cham.	26 27
Misit tenebras et obscurauit: et non exacerbauit sermones suos.	Misit tenebras & obscurauit: exacerbauerunt sermones eius.	27 28
Conuertit aquas eorum in sanguinē: & occidit pisces eorū.	Conuertit aquas eorum in sanguinem: & occidit pisces eorum.	28 29
Edidit terra eorū ranas: in penetralibus regū ipsorū.	Et dedit terram eorum ranas: in penetrabilibus regū ipsorum.	29 30
Dixit & venit cœnomia et sciniphes: in omnibus finibus eorum.	Dixit et venit cynomya et sciniphes: in omnibus finibus eorum.	30 31
Posuit pluuias eorum grandinem: ignē comburentē in terra ipsorū.	Posuit pluuias eorū in grandinē: ignē comburentem in terra ipsorum.	31 32
Et percussit vineas eorū et ficulneas eorū: et contriuit lignū finiū eorum.	Et percussit vineas eorū et ficulneas eorum: et contriuit omne lignum finium eorum.	32 33
Dixit et venit locusta et bruchus: cuius non erat numerus.	Dixit et venit locusta et bruchus; cuius non erat numerus.	33 34
Et comedit omne fœnū in terra eorū: et comedit omnē fructū terræ eorū.	Et comedit omne fœnū in terra eorum: et comedit omnē fructū terræ eorum.	34 35
Et percussit oē primogenitū in terra eorū: primitias omnis partus eorum.	Et percussit omne primogenitū in terra eorū: * primitias omnis laboris eorum.	35 36
Et eduxit eos cum argento et auro: et non erat in tribubus eorum infirmus.	Et eduxit eos in argento et auro: et non erat in tribubus eorum infirmus.	36 37
Lætata est ægyptus in profectione eorū: quia incubuit timor eorū super eos.	Lætata est ægyptus in profectione eorum: quia incubuit timor eorū super eos.	37 38
Expandit nubē in protectionē eorū: et ignē vt luceret eis per noctem.	Expandit nubem in protectionē eorū: et ignē vt luceret eis per noctem.	38 39
Petierunt et venit coturnix: et pane cœli saturauit eos.	Petierunt carnes et venit coturnix: et pane cœli saturauit eos.	39 40
Dirupit petrā et fluxerunt aquæ: abierunt in sicco flumina.	Dirupit petram et fluxerunt aquæ: abierunt in sicco flumina.	40 41
Quoniā memor fuit verbi sancti sui:	Quoniam memor fuit verbi sancti sui:	41

quod habuit ad abraham puerum ſuum.
42 Et eduxit populũ ſuum in exultatione:
& electos ſuos in lætitia.
43 Et dedit illis regiones gentiũ:
& labores populorũ poſſederunt.
44 Vt cuſtodiant iuſtificationes eius:
& legem eius requirant.

quod habuit ad Abraham puerum ſuum.
Et eduxit populũ ſuum in exultatione:
& electos ſuos in lætitia.
Et dedit illis regiones gentium:
& labores populorũ poſſederunt.
Vt cuſtodiant iuſtificationes eius:
& legem eius requirant.

ARGVMENTVM. Pſalmus/laus alia veteris ſynagogæ: hiſtoriã cõtinens ex Exodo cognitam. ¶ Conciliatus verſu quinto/quartodecimo & viceſimo. ¶ Aduerte octauodecimo verſu in fine ex hebræo magis legendũ Abiram vt Adam q̃ Abirom: ſed cames quandoq; tranſit in o. Et viceſimooctauo & initiati ſunt beelphegor: ex hebreo etiam potius baalphegor/ ain in g mutato, ſed illo modo interpretes vertere conſueuerunt.

¶ Pſalmus. CV.

1 COnfitemini domino quoniã bonus:
quoniã in ſæculũ miſericordia eius.
2 Quis loquetur potentias domini:
auditas faciet omnes laudes eius.
3 Beati qui cuſtodiunt iudiciũ:
& faciunt iuſtitiam in omni tempore.
4 Memento noſtri dñe in bñplacito ppli tui:
viſita nos in ſalutari tuo.
5 Ad videndũ in bonitate electorũ tuorũ
ad lętandũ in lætitia gentis tuæ:
vt lauderis cũ hęreditate tua.
6 Peccauimus cum patribus noſtris:
iniuſte egimus/iniquitatem fecimus.
7 Patres noſtri non intellexerunt in ægypto
mirabilia tua:
nõ fuerũt memores multitudinis mię tuę.
8 Et irritauerunt eũ aſcendentes in mare:
mare rubrum.
9 Et ſaluauit eos propter nomen ſuum:
vt notã faceret potentiã ſuã.
10 Et increpauit mare rubrũ & exiccatũ eſt:
& eduxit eos in abyſſis ſicut in deſerto.
11 Et ſaluauit eos de manu odiẽtiũ:
& redemit eos de manu inimici.
12 Et operuit aqua tribulantes eos:
vnus ex eis non remanſit.
13 Et crediderunt in verbis eius:
& laudauerunt laudẽ eius.
14 Cito fecerunt/obliti ſunt operũ eius:
et non ſuſtinuerunt conſiliũ eius.
15 Et concupierunt concupiſcẽtiã in deſerto:
et tentauerunt deum in inaquoſo.
16 Et dedit eis petitionẽ ipſorũ:
et miſit ſaturitatẽ in animas eorũ.
17 Et irritauerunt Moyſen in caſtris:
aaron ſanctum domini.
18 Aperta eſt terra et deglutiuit dathan:
et operuit ſuper congregationẽ abiron.
19 Et exarſit ignis in ſynagoga eorum:
et flãma combuſſit peccatores.
20 Et fecerunt vitulum in horeb:
et adorauerunt ſculptile.
21 Et mutauerunt gloriam ſuam:
in ſimilitudine vituli comedentis fœnum.

¶ Pſalmus. CV.

CONfitemini DOMINO quoniã bonus: 4ª
qm̃ in ſęculũ miſericordia eius.
Quis loquetur potentias DOMINI: 4ª
auditas faciet omnes laudes eius.
Beati qui cuſtodiunt iudiciũ:
& faciunt iuſtitiã in omni tempore.
Memẽto noſtri DN̄E ī bñplacito ppli tui: 4ª
viſita nos in SALVTARI tuo. Ieſua.
* Vt videamus bona electorũ tuorum
& lætemur in lætitia gentis tuæ:
& exultemus cum hæreditate tua.
Peccauimus cum patribus noſtris:
iniuſte egimus/iniquitatem fecimus.
Patres noſtri in ægypto non intellexerunt
mirabilia tua:
nõ fuerũt memores multitudis mīæ tuę.
Et irritauerunt aſcendentes in mare:
mare rubrum.
Et ſaluauit eos propter nomen ſuum:
vt notam faceret potentiam ſuam.
Et increpuit mare rubrũ & exiccatũ eſt:
& deduxit eos in abyſſis ſicut in deſerto.
Et ſaluauit eos de manu odientium:
& redemit eos de manu inimici.
Et operuit aqua tribulantes eos:
vnus ex eis non remanſit.
Et crediderunt verbis eius:
et laudauerunt laudem eius.
* Cito obliti ſunt operum eius:
et non ſuſtinuerunt conſilium eius.
Et concupierunt concupiſcentiã in deſerto:
et tentauerunt DEVM in inaquoſo. El.
Et dedit eis petitionẽ ipſorum:
et miſit ſaturitatẽ in animas eorum.
Et irritauerunt Moſen in caſtris:
Aharon ſanctum DOMINI. 4ª
Aperta eſt terra et deglutiuit Dathan:
et operuit ſuper congregationem Abirom.
Et exarſit ignis in ſynagoga eorum:
flamma combuſſit peccatores.
Et fecerunt vitulum in Horeb:
* et adorauerunt conflatile.
Et mutauerunt gloriam ſuam:
in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum.

CONCIL.

Ps. Obliti sunt DEVM qui saluauit eos/
qui fecit magnalia in ęgypto:
mirabilia in terra Cham/
terribilia in mari rubro.
Et dixit vt disperderet eos:
si non Moses electus eius stetisset
in confractione in conspectu eius.
Vt auerteret irā eius ne disperderet eos:
& ꝓ nichilo habuerūt terrā desyderabilē.
Non crediderunt verbo eius
& murmurauerunt in tabernaculis suis:
non exaudierunt vocē DOMINI.
Et eleuauit manum suam super eos:
vt prosterneret eos in deserto.
Et vt deiiceret semen eorū in nationibus:
& disperderet eos in regionibus.
Et initiati sunt beelphegor:
& comederunt sacrificia mortuorum.
Et irritauerunt eū in adinuētionib⁹ suis:
& multiplicata est in eis ruina.
Et stetit phinees & placuit:
& cessauit quassatio.
Et reputatum est ei in iustitiam/
in generationem & generationē:
vsqꝫ in sempiternum.
Et irritauerunt eū ad aquas contradictiōis/
& vexatus est Moses propter eos:
quia exacerbauerunt spiritū eius.
Et distinxit in labijs suis:
non disperdiderunt gentes
quas dixit DOMINVS illis.
Et cōmixti sunt inter gentes
& didicerunt opera eorum:
& seruierunt sculptilibus eorū/
& factum est illis in scandalum.
Et immolauerunt filios suos:
& filias suas dæmonijs.
Et effuderunt sanguinē innocētē/
sanguinē filiorū suorum et filiarū suarū:
quas sacrificauerūt sculptilib⁹ chanaan.
Et infecta est terra in sanguinibus:
& cōtaminata est in operibus eorum:
& fornicati sunt in adinuentionibus suis.
Et iratus est furore DNS in populum suū:
& abominatus est hæreditatem suam.
Et tradidit eos in manus gentium:
& dominati sunt eorū qui oderunt eos.
Et tribulauerunt eos inimici eorū/
& humiliati sunt sub manibus eorum:
sæpe liberauit eos.
Ipsi autē exacerbauerunt eū in cōsilio suo:
& humiliati sunt in iniquitatibus suis.
Et vidit cum tribularentur:
et audiuit orationē eorū.
Et memor fuit testamenti sui:
et pœnituit eū scdm mltitudinē miæ suæ.
Et dedit eos in misericordias:

VET.

Obliti sunt deum qui saluauit eos/ 22
qui fecit magnalia in ægypto:
mirabilia in terra cham/
terribilia in mari rubro.
Et dixit vt disperderet eos: 23
si non moyses electus eius stetisset
in confractione in conspectu eius.
Vt auerteret irā eius ne disperderet eos: 24
& pro nichilo habuerunt terrā desyderabilē.
Non crediderunt in verbis eius 25
& murmurabant in tabernaculis suis:
non exaudierunt vocē domini. 26
Et eleuauit manum suam super eos:
vt prosterneret eos in deserto.
Et vt deiiceret semen eorum in nationibus: 27
& disperderet eos in regionibus. 28
Et initiati sunt beelphegor:
& manducauerunt sacrificia mortuorum.
Et irritauerunt eū in adinuētionibus suis: 29
& multiplicata est in eis ruina. 30
Et stetit phinees & placuit:
& cessauit quassatio. 31
Et reputatum est ei in iustitiam/
in generatione & generationem:
vsqꝫ in sempiternum.
Et irritauerunt eum ad aquam cōtradictiōis/ 32
& vexatus est moyses propter eos:
quia exacerbauerunt spiritum eius. 33
Et distinxit in labijs suis:
non disperdiderunt gentes
quas dixit dominus illis. 34
Et commixti sunt inter gentes
& didicerunt opera eorum:
& seruierunt sculptilibus eorum/
& factum est illis in scandalum. 35
Et immolauerunt filios suos:
& filias suas dæmonijs. 36
Et effuderunt sanguinem innocentem/
sanguinē filiorum suorum & filiarū suarū:
quas sacrificauerunt sculptilibus chanaan. 37
Et interfecta est terra in sanguinibus:
& contaminata est in operibus eorum:
& fornicati sunt in adinuentionibus suis. 38
Et iratus est furore dñs in populo suo:
& abominatus est hæreditatem suam. 39
Et tradidit eos in manus gentium:
& dominati sunt eorum qui oderunt eos. 40
Et tribulauerunt eos inimici eorum/
& humiliati sunt sub manibus eorum:
sæpe liberauit eos.
Ipsi autē exacerbauerunt eū in consilio suo: 41
& humiliati sunt in iniquitatibus suis. 42
Et vidit cum tribularentur:
cum audiret orationem eorum. 43
Et memor fuit testamenti sui:
et pœnituit eū secūdū mltitudinē miæ suæ. 44
Et dedit eos in misericordias:

in conſpectu oim qui ceperant eos.
45 Saluos nos fac domine deus noſter:
& congrega nos de nationibus.
46 Vt confiteamur nomini ſancto tuo:
& gloriemur in laude tua.
47 Benedictus dominus deus iſrael
a ſæculo & vſq; in ſæculum:
& dicet omnis populus fiat fiat.

in conſpectu omniũ qui ceperant eos.
Saluos nos fac DOMINE DEVS noſter: ℟ Elohe.
& congrega nos de nationibus.
Vt confiteamur nomini ſancto tuo:
& gloriemur in laude tua.
Benedictus DOMINVS DEVS iſrael ℟ Elohe.
a ſæculo & vſq; in ſæculum:
& dicet omnis populus fiat fiat.

ARGVMENTVM. Pſalmus laus veteris ſynagogæ partim hiſtoriã continens ex exodo cognitam, partim prophetiam de mirabilibus q̃ Chriſtus dominus geſſit imperando ventis & mari, de relictę gẽtis cultu ad afferẽdũ verũ religiõis fructũ, et de derelictiõe gẽtis hebręorũ.

℣ Pſalmus. CVI.

1 COnfitemini dño quoniã ſuauis eſt:
quoniã in ſæculũ miſericordia eius.
2 Dicant qui redempti ſunt a dño
quos redemit de manu inimicorum:
de regionibus congregauit eos.
3 A boriente & occaſu:
ab aquilone & mari.
4 Errauerunt in ſolitudine in ſiccitate:
viã ciuitatis habitationis nõ inuenerunt.
5 Eſurientes & ſitientes erant:
anima eorũ in ipſis defecit.
6 Et exclamauerunt ad dñm cũ tribularẽtur:
de neceſſitatibus eorum eripuit eos.
7 Et deduxit eos in viam rectam:
vt irent in ciuitatem habitationis.
8 Confiteantur domino miſerationes eius:
& mirabilia eius filijs hominũ.
9 Quoniam ſatiauit animã inanem:
& animam eſurientem impleuit bonis.
10 Sedentes in tenebris & vmbra mortis:
cõpeditos in mendicitate & ferro.
11 Quoniã iamaricauerunt eloquiũ domini:
et conſiliũ altiſſimi exacerbauerunt.
12 Et humiliatũ eſt in laboribus cor eorũ:
infirmati ſunt / nec fuit qui adiuuaret eos.
13 Et exclamauerunt ad dñm cum tribularent:
et de neceſſitatibus eorũ ſaluos fecit eos.
14 Et eduxit eos de tenebris et vmbra mortis:
et vincula eorum dirupit.
15 Confiteantur dño miſerationes eius:
et mirabilia eius filijs hominũ.
16 Quia contriuit portas æreas:
et vectes ferreos confregit.
17 Suſcepit eos de via iniquitatis eorum:
propter iuſtitias eni ſuas humiliati ſunt.
18 Omnem eſcam abominata eſt aia eorũ:
et appropiquauerũt vſq; ad portas mortis.
19 Et exclamauerunt ad dñm cũ tribularẽtur:
et de neceſſitatibus eorũ liberauit eos.
20 Miſit verbum ſuum et ſanauit eos:
et eripuit eos de corruptela eorũ.
21 Cõfiteantur domino miſerationes eius:
et mirabilia eius filijs hominum.
22 Et ſacrificent ſacrificiũ laudis:
et nuncient opera eius in exultatione.

℣ Pſalmus. CVI.

CONfitemini DOMINO quoniã bonus: ℟
quoniã in ſæculũ miſericordia eius.
Dicant qui redempti ſunt a DN̄O ℟
quos redemit de manu inimici:
de regionibus congregauit eos.
A ſolis ortu et occaſu:
ab aquilone et mari:
Errauerunt in ſolitudine in inaquoſo:
viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt.
Eſurientes & ſitientes:
anima eorum in ipſis defecit.
Et clamauerunt ad DN̄M cũ tribularentur: ℟
& de neceſſitatibus eorum eripuit eos.
Et deduxit eos in viam rectam:
vt irent in ciuitatem habitationis.
Confiteantur DOMINO miſericordiæ eiꝰ: ℟
& mirabilia eius filijs hominum.
Quia ſatiauit animã inanem:
& animam eſurientem ſatiauit bonis.
Sedentes in tenebris & in vmbra mortis:
vinctos in mendicitate et ferro.
Quia exacerbauerunt eloquia DEI: El.
et conſilium ALTISSIMI irritauerunt. Elion.
Et humiliatũ eſt in laboribus cor eorum:
et infirmati ſunt / nec fuit qui adiuuaret.
Et clamauerunt ad DN̄M cum tribularẽtur: ℟
et de neceſſitatibus eorũ liberauit eos.
Et eduxit eos de tenebris et vmbra mortis:
et vincula eorum dirupit.
Confiteantur DOMINO miſericordię eius: ℟
et mirabilia eius filijs hominum.
Quia contriuit portas æreas:
et vectes ferreos confregit.
Suſcepit eos de via iniquitatis eorum:
propter iniuſtitias enim ſuas humiliati ſũt.
Oẽm eſcã abominata eſt anima eorum:
et appropinquauerũt vſq; ad portas mortis.
Et clamauerunt ad DN̄M cũ tribularentur: ℟
& de neceſſitatibus eorũ liberauit eos.
Miſit verbum ſuum et ſanauit eos:
et eripuit eos de interitionibus eorum.
Confiteantur DOMINO miſericordię eius: ℟
et mirabilia eius filijs hominum.
Et ſacrificent ſacrificium laudis:
et annuncient opera eius in exultatione.

CONCIL.	VET.	
Qui descendunt mare in nauibus:	Qui descendunt mare in nauibus:	23
facientes operationem in aquis multis.	facientes operationem in aquis multis.	24
Ipsi viderunt opera DOMINI:	Ipsi viderunt opera domini:	
& mirabilia eius in profundo.	& mirabilia eius in profundo.	25
Dixit & surrexit spiritus procellę:	* Dixit & stetit spiritus procellæ:	
& exaltati sunt fluctus eius.	& exaltati sunt fluctus eius.	26
Ascendunt vsq; ad cœlos	Ascendunt vsq; ad cœlos	
& descendunt vsq; ad abyssos:	descendunt vsq; ad abyssos:	
anima eorum in malis tabescebat.	anima eorum in malis tabescebat.	27
Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius:	Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius:	
& omnis sapientia eorum deuorata est.	& omnis sapientia eorum absorpta est.	28
Et clamauerunt ad DNM cũ tribularẽtur:	Et exclamauerunt ad dominũ cũ tribularent:	
& de necessitatibus eorũ eduxit eos.	& de necessitatibus eorũ eduxit eos.	29
Et statuit procellam eius in aurã:	Et imperauit procellæ & stetit in auram:	
& siluerunt fluctus eius.	& siluerunt fluctus eius.	30
Et lætati sunt quia siluerunt:	Et iocundati sunt quia siluerunt:	
& deduxit eos in portũ voluntatis eorũ.	& deduxit eos in portũ voluntatis eorum.	31
Confiteantur DOMINO misericordię ei9:	Confiteantur domino miserationes eius:	
& mirabilia eius filijs hominũ.	& mirabilia eius filijs hominum.	32
Et exaltent eum in ecclesia plebis:	Et exaltent eum in ecclesia populi:	
et in cathedra seniorum laudent eum.	& in cathedra seniorum laudent eũ.	33
Posuit flumina in desertum:	Posuit flumina in desertum:	
et exitus aquarum in sitim.	et exitus aquarum in sitim.	34
Terram fructiferam in salsuginẽ:	Terram fructiferam in salinas:	
a malitia inhabitantiũ in ea.	a malitia inhabitantium in ea.	35
Posuit desertũ in stagna aquarum:	Posuit desertum in stagna aquarum:	
et terram sine aqua in exitus aquarum.	et terram sine aqua in exitus aquarum.	36
Et collocauit illic esurientes:	Et habitare fecit illic esurientes:	
et constituerunt ciuitatem habitationis.	et constituerunt ciuitatem habitationis.	37
Et seminauerũt agros et plantauerũt vineas:	Et seminauerũt agros et plantauerũt vineas:	
et fecerunt fructum natiuitatis.	et fecerunt fructũ frumenti.	38
Et benedixit eis multiplicati sunt nimis:	Et benedixit eos et multiplicati sunt nimis:	
et iumenta eorum non minorauit.	et iumenta eorum non sunt diminuta.	39
Et pauci facti sunt et vexati sunt:	Et pauci facti sunt et vexati sunt:	
a tribulatione malorum et dolore.	a tribulatione malorum et dolore.	40
Effusa est contentio super principes:	Effusus est contemptus super principes:	
et errare fecit eos in inuio et non in via.	et seduxit eos in inuio et non in via.	41
Et adiuuit pauperem de inopia:	Et adiuuit pauperẽ a mendicitate:	
et posuit sicut oues familias.	et posuit sicut oues familias.	42
Videbunt recti et lætabuntur:	Ergo videbunt recti et iocundabuntur:	
et omnis iniquitas opilabit os suum.	et omnis iniquitas opilabit os suum.	43
Quis sapiens et custodiet hæc:	Qui sapiens et custodiet hæc:	
et intelliget misericordias DOMINI?	et intelliget miserationes domini?	

ARGVMENTVM. Psalmus/q̃ promptus Christus dominus ad laudandũ deũ et omnia pro obedientia patris exequendum/ surrectione eius matutina/annunciatione veri dei patris et filij et spiritus sancti in gentibus/exaltatione filij cũ patre et spiritu sancto super cœlos/ eorũ additione ad ecclesiã quę psalmo 59 addita fuerant ad synagogã/ virtus ecclesiæ a deo trino quẽ tremit/adorat et colit/et ipse conteret inimicos eius. ¶Cõciliatus versu 12. ¶Aduerte quod hic dicitur Sichima/ conuallis tabernaculorum/Galaad/Manasses Idumęa:i hebręo dicuntur Sechem/Succhot/Gilead/Menaseh/Edom.

¶Canticum psalmi Dauidi. CVII.

Paratũ cor meũ D E9 paratũ cor meũ: cantabo et psallã in gloria mea.
Exurge psalterium et cithara: exurgam diluculo.
Confitebor tibi in populis DOMINE: et psallam tibi in nationibus.

Elohim.

¶ Psalmus. CVII.

Paratũ cor meũ deus paratũ cor meũ: cantabo & psallam in gloria mea. 1
Exurge gloria mea exurge psalterium et cithara: exurgam diluculo. 2
Confitebor tibi in populis domine: et psallam tibi in gentibus. 3

4 Quia magnificata ē vſq; ad cœlos mia tua:
et vſq; ad nubes veritas tua.
5 Exaltare ſuper cœlos deus/
et ſuper omnē terrā gloria tua:
vt liberentur dilecti tui.
6 Saluum me fac dextera tua et exaudi me:
deus locutus eſt in ſancto ſuo.
7 Lætabor & diuidam ſichimam:
& conuallē tabernaculorū dimetiar:
8 Meus eſt galaad & manaſſes:
& ephrem fortitudo capitis mei.
9 Iuda rex meus:
moab olla ſpei meæ.
10 In idumeā extendā calciamētū meū:
michi allophili ſubditi ſunt.
11 Quis deducet me in ciuitatē circunſtantiæ:
quis deducet me vſq; ad idumeā?
12 Nonne tu deus qui repuliſti nos:
& non egredieris de⁹ in virtutib⁹ noſtris.*
13 Da michi auxilium de tribulatione:
& vana ſalus hominis.
14 In deo faciemus virtutē:
& ipe ad nichilū deducet īimicos noſtros.

Q uia magna eſt ſup cœlos mia tua:
et vſq; ad nubes veritas tua.
E xaltare ſuper cœlos DEVS/ Elohim.
et ſuper oēm terrā gloria tua:
vt liberentur dilecti tui.
S aluum fac dextera tua et exaudi me:
DEVS locutus eſt in ſancto ſuo. Elohim.
E xultabo & diuidam ſichimam:
& conuallem tabernaculorum dimetiar.
M eus eſt Galaad & meus eſt Manaſſes:
& Ephraim ſuſceptio capitis mei.
I uda rex meus:
Moab lebes ſpei meæ.
In Idumeā extendam calciamentum meum:
michi alienigenæ amici facti ſunt.
Q uis deducet me in ciuitatem munitam:
quis deducet me vſq; in Idumeam?
N onne tu DEVS qui repuliſti nos: Elohim.
& nōne exibis DEVS in virtutib⁹ noſtris? Elohim.

D a nobis auxiliū de tribulatione:
quia vana ſalus hominis.
In DEO faciemus virtutem: Elohim.
& ipſe ad nichilū deducet īimicos noſtros.

ARGVMENTVM. Pſalm⁹/de detractoribus & blaſphemis in Chriſtū dñm/de Iuda domeſtico proditore/quæ diuinæ execrationes ipſi Iudæ & turbæ quæ innocentem Chriſtum voluit per implacabile odium & inuidiam mortem immeritam ſubire venturę erant/deprecatio ſaluatoris vt ab eorū liberaretur næquitia/q̄ pater (non ipſi) Chriſtum dominum pro ſalute omnium tradidit immolandum/q̄ deus benedicebat ei cui maledicebant & ideo maledictionibus & execrationibus dei ipſi ſubiacebunt/ille vero gratias aget & laudabit deum in eccleſia multorum. ¶ Conciliatus a verſu quinto in quintūdecimū & verſu octauodecimo/viceſimotertio & viceſimooctauo et hæc ſunt conciliata imprecatorio aut optandi modo in enunciatiuum modū mutato: qui propheticiū & prædictiuū ſermonem eſſe potius inſinuat q̄ deuouendi aut optandi ſtudio dictum. Quod præſertim factum eſt ob impios/ vanos et ſceleratos quoſdam: qui hoc diuino oraculo abutentes/alios deuouere & execrari volunt. tales autem maledicunt & deus benedicit: & maledictiones quas illi intendunt in eorum capita merito retorquentur/vt eorum periculo diſcant alij diuinis non abuti. cum ergo legimus aſſerēdo et prænunciando: huiuſmodi ſtultis et inſanis amouetur abuſionis huius pſalmi occaſio.

¶ Pſalmus Dauid. CVIII.

1 DEus laudem meam ne tacueris:
quia os peccatoris et os doloſi
ſuper me apertum eſt.
2 Locuti ſunt aduerſum me lingua doloſa/
et ſermonibus odij circundederunt me:
& expugnauerunt me gratis.
3 Pro eo vt diligerent me detrahebāt michi:
ego autē orabā.
4 Et poſuerunt aduerſū me mala pro bonis:
& odium pro dilectione mea.
5 Conſtitue ſuper eū peccatorem:
& diabolus ſtet a dextris eius.
6 Cum iudicatur exeat condemnatus:
& oratio eius fiat in peccatum.
7 Fiant dies eius pauci:
& epiſcopatū eius accipiat alter.
8 Fiant filij eius orphani:
& vxor eius vidua.
9 Nutātes tranſferantur filij eius et mēdicēt:

¶ Pſalmus Dauidi. CVIII.

DEVS laudem meam ne tacueris: Elohe.
quia os peccatoris & os doloſi
ſuper me apertum eſt.
Locuti ſunt aduerſum me lingua doloſa/
et ſermonibus odij circundederunt me:
et expugnauerunt me gratis.
Pro eo vt me diligerent detrahebant michi:
ego autem orabam.
Et poſuerunt aduerſum me mala pro bonis:
& odium pro dilectione mea.
* Conſtitues ſuper eum peccatorem:
& diabolus ſtabit a dextris eius.
* Cum iudicabitur exibit condemnatus:
& oratio eius fiet in peccatum.
* Fient dies eius pauci:
& epiſcopatum eius accipiet alter.
* Fient filij eius orphani:
& vxor eius vidua.
* Nutantes tranſferent filij ei⁹ et mēdicabūt:

CONCIL.	VET.	
eiſcientur de habitationibus ſuis.	eiſciantur de habitationibus ſuis.	
Scrutabitur exactor omnẽ ſubſtantiã eiꝰ:	* Scrutetur fœnerator oẽm ſubſtantiã eius:	10
& diripient alieni labores eius.	& diripiant alieni labores eius.	11
Non erit illi adiutor:	* Non ſit illi adiutor:	
nec erit qui miſereatur pupillis eius.	nec ſit qui miſereatur pupillis eius.	12
Fient nati eius in interitum:	* Fiant nati eius in interitum:	
in generatione vna delebitur nomẽ eius.	in generatione vna deleatur nomen eius.	13
In memoriã redibit iniquitas patrũ eius	* In memoriam redeat iniquitas patrum eius	
in conſpectu DOMINI:	in conſpectu domini:	
& peccatum matris eius non delebitur.	& peccatum matris eius non deleatur.	14
Fient contra DOMINVM ſemper:	* Fiant contra dominum ſemper:	
& diſperibit de terra memoria eorum/	diſpereat de terra memoria eorum/	
pro eo qꝺ nõ eſt recordatus facere miam.	pro eo qꝺ nõ eſt recordatus facere miam.	
Et perſecutus eſt hoiem inopẽ & mẽdicũ:	Quia perſecutus eſt hoiem inopẽ et mẽdicũ:	15
& compunctũ corde mortificare.	& compunctum corde mortificare.	16
Et dilexit maledictionẽ & veniet ei:	Et dilexit maledictionẽ et veniet ei:	
& noluit benedictioem & elõgabit ab eo.	& noluit benedictionem et elongabit ab eo.	17
Et induit maledictionẽ ſicut veſtimentũ/	Et induit maledictionẽ ſicut veſtimentũ/	
& intrauit ſicut aqua in interiora eius:	& intrauit ſicut aqua in interiora eius:	
& ſicut oleũ in oſſibus eius.	& ſicut oleum in oſſibus eiꝰ.	18
Fiet ei ſicut veſtimentũ quo operitur:	* Fiat ei ſicut veſtimentũ quo operitur:	
& ſicut zona qua ſemper prẽcingitur.	& ſicut zona qua ſemper præcingitur.	19
Hoc opus eorum qui detrahunt michi	Hoc opus eorum qui detrahunt michi	
apud DOMINVM:	apud dominum:	
& qui loquũtur mala aduerſꝰ aiam meã.	& qui loquũtur mala aduerſus animã meã.	20
Adonai Et tu DOMINE DOMINE fac mecum	Et tu domine domine fac mecum	
propter nomen tuum:	propter nomen tuum:	
quia ſuauis eſt miſericordia tua.	quia ſuauis eſt miſericordia tua.	
Libera me quia egenus & pauper ego ſũ:	Libera me quia egenus et pauper ego ſum:	21
& cor meũ conturbatum eſt intra me.	& cor meũ conturbatũ eſt intra me.	22
Sicut vmbra cum declinat ablatus ſum:	Sicut vmbra cum declinat ablatus ſum:	
et excuſſus ſum ſicut locuſta.	et excuſſus ſum ſicut locuſtæ.	23
Genua mea infirmata ſunt a ieiunio:	Genua mea infirmata ſunt a ieiunio:	
& caro mea imutata eſt præter oleum.	* et caro mea immutata eſt propter oleum.	24
Et ego factus ſum opprobrium illis:	Et ego factus ſum opprobrium illis:	
viderunt me et mouerunt capita ſua.	viderunt me et mouerunt capita ſua.	25
Eloha. Adiuua me DOMINE DEVS meus:	Adiuua me domine deus meus:	
ſaluũ me fac propter miſericordiã tuam.	ſaluum me fac ſecundum miſericordiã tuã.	26
Et ſciant quia manus tua hæc:	Et ſciant quia manus tua hæc:	
et tu DOMINE feciſti eam.	et tu domine feciſti eam.	
Maledicent illi et tu benedices:	Maledicent illi et tu benedices:	
qui inſurgunt in me confundentur/	qui inſurgunt in me confundantur/	27
ſeruus autem tuus lætabitur.	ſeruus autem tuus lætabitur.	
Induentur qui detrahunt michi pudore:	* Induantur qui detrahunt michi pudore:	28
et operientur ſicut diploide confuſiõe ſua.	et operiantur ſicut diploide confuſiõe ſua.	
Confitebor DOMINO nimis in ore meo:	Confitebor domino nimis in ore meo:	29
et in medio multorum laudabo eum.	et in medio multorum laudabo eum.	
Quia aſtitit a dextris pauperis:	Quia aſtitit a dextris pauperis:	30
vt ſaluam faceret a perſequentibus	ſed vt ſaluam faceret a perſequentibus	
animã meam.	animam meam.	

ARGVMENTVM. Pſalmus/de ſeſſione Chriſti domini in dextera patris donec facto iudicio capiat regnum ęternum/ de humanitate eius qꝫ miſſa eſt euangelizare regnum dei in medio Iudęorũ/de generatione æterna eius/et temporali ex ſacroſancto virginis vtero/ de ſacerdotio eius æterno libaminis panis et vini/de vltione quam deus in principe huiꝰ mundi et complicibus eius facturus eſt/et qꝫ Chriſtus torrentem paſſionis pro noſtra ſalute ĩ hoc mundo bibiturus erat.

℣ Pſalmus Dauidi. CVIIII. ℣ Pſalmus Dauid. CVIIII.

1 Dixit dominus domino meo:
sede a dextris meis.
2 Donec ponã inimicos tuos:
scabellũ pedũ tuorũ.
3 Virgam virtutis tuæ emittet dñs ex sion:
et dominaberis ĩ medio inimicorũ tuorũ.
4 Tecũ principiũ in die virtutis tuæ
in splendore sanctorũ:
ex vtero ante luciferum genui te.
5 Iurauit dñs & non pœnitebit eũ:
tu es sacerdos in æternum
secundũ ordinẽ melchisedech.
6 Dominus a dextris tuis:
conquassauit in die irę suæ reges.
7 Iudicabit in gentibus/replebit ruinas:
conquassabit capita super terram multã.
8 De torrente in via bibet:
propterea exaltabit caput.

Dixit DOMINVS DOMINO meo: Adon.
sede a dextris meis.
Donec ponam inimicos tuos:
scabellum pedũ tuorum.
Virgã virtutis tuę emittet DN̄S ex Sion:
dominare in medio inimicorũ tuorum.
Tecũ principiũ in die virtutis tuæ
in splendoribꝰ sanctorũ:
ex vtero ante luciferũ genui te.
Iurauit DN̄S & non pœnitebit eũ:
tu es sacerdos in æternum
secundum ordinẽ melchisedech.
DOMINVS a dextris tuis: Adonai.
confregit in die iræ suæ reges.
Iudicabit in nationibus implebit ruinas:
conquassabit capita in terra multorum.
De torrente in via bibet:
propterea exaltabit caput.

ARGVMENTVM. Psalmus/de magnifica sacramẽti diuinę eucharistię institutiõe ĩ memoriã mirabiliũ q̃ Christus dñs ꝓ nobis gessit/de hęreditate gẽtiũ/fidelitate oĩm mãdatorũ eiꝰ/redẽptione gentiũ/prœceptione obseruationis euangeliorũ in æternũ/ q̃ primus ad sapiẽtiã ingressus est timere offendere deum. ℂ Conciliatus versu secundo.

ℂ Psalmus. CX.

1 Confitebor tibi dñe ĩ toto corde meo:
in concilio rectorũ et congregatione.
2 Magna opera domini:
exquisita in oẽs voluntates eius.
3 Confessio & magnificentia opus eius:
iustitia enim eius manet in sęculũ sęculi.
4 Memoriã fecit mirabiliũ suorũ
misericors & miserator dominus:
escam daret timentibus se.
5 Memor enim erit in sęculũ testamenti sui:
fortitudinẽ opũ suorũ ãnũciabit ppl'o suo.
6 Vt det illis hæreditatẽ gentiũ:
opera manuũ eius veritas et iudiciũ.
7 Fidelia oĩa mãdata eiꝰ/cõfirmata ĩ scl'm scl'i:
facta in veritate & in iustitia.
8 Redemptionẽ misit populo suo:
mandauit in æternũ testamentũ suum.
9 Sanctũ et terribile nomen eius:
initium sapientiæ timor domini.
10 Bonus est intellectus facientibus:
laus eius manet in sęculum sęculi.

ℂ Psalmus. CX. Halelu Iah.

Confitebor tibi DN̄E ĩ toto corde meo:
in concilio iustorũ & congregatione.
Magna opera DOMINI:
* exquirenda in oẽs voluntates eius.
Confessio & magnificentia opus eius:
& iustitia eius manet in sęculũ sæculi.
Memoriã fecit mirabiliũ suorum
misericors et miserator DOMINVS:
escam dedit timentibus se.
Memor erit in sæculũ testamenti sui:
virtutẽ operũ suorũ ãnũciabit ppl'o suo.
Vt det illis hæreditatẽ gentiũ:
opera manuũ eius veritas & iudicium.
Fidelia oĩa mãdata eiꝰ/cõfirmata ĩ scl'm scl'i:
facta in veritate et æquitate.
Redẽptionẽ misit — dñs ** populo suo:
mandauit in æternum testamentũ suum.
Sanctũ et terribile nomẽ eius:
initium sapientię timor DOMINI.
Intellectus bonus oĩbus facientibus eũ:
laudatio eius manet in sęculũ sęculi.

ARGVMENTVM. Psalmꝰ/de beatitudine viri timẽtis deũ/generatiõe/gloria et diuitijs iustorum/quę cõditiões iusti/& q̃ impij contrarię/cuius desyderiũ in ęternũ peribit.

ℂ Psalmus. CXI.

1 Beatus vir qui timet dominũ:
in mandatis eius volet nimis.
2 Potens in terra erit semen eius:
generatio rectorum benedicetur.
3 Gloria & diuitię in domo eius:
huius iustitia manet in sęculũ sęculi.
4 Exortũ est in tenebris lumẽ rectis corde:
misericors & miserator & iustꝰ dñs deus.
5 Suauis autẽ vir qui miseretur & cõmodat/
disposuit sermones suos in iudicio:

ℂ Psalmus. CXI. Halelu Iah.

Beatus vir qui timet DOMINVM:
in mandatis eius volet nimis.
Potens in terra erit semen eius:
generatio rectorũ benedicetur.
Gloria et diuitiæ in domo eius:
& iustitia eius manet in seculum sęculi.
Exortũ est in tenebris lumen rectis:
misericors & miserator et iustus.
Iucundus homo qui miseretur et cõmodat/
disponit sermones suos in iudicio:

CONCIL.	VET.	
quia in æternum non cõmouebitur.	quoniã in æternũ nõ cõmouebitur.	
In memoria ęterna erit iustus:	In memoria æterna erit iustus:	6
ab auditione mala non timebit.	et ab auditu malo non timebit.	
℟ Paratũ cor eius sperare in DOMINO/	Paratũ est cor eius sperare in domino/	7
confirmatũ est cor eius:	confirmatũ est cor eius:	
nõ cõmouebit donec despiciat ĩimicos suos	nõ cõmouebit dõec videat sup ĩimicos suos.	
Dispersit dedit pauperibus/	Sparsit dedit pauperibus/	8
iustitia eius manet in sęculũ sæculi:	iustitia eius manet in sęculum seculi:	
cornu eius exaltabitur in gloria.	cornu eius exaltabitur in gloria.	
Peccator videbit & irascetur/	Peccator videbit & irascetur/	9
dentibus suis fremet & tabescet:	dentibus suis frendet & tabescet:	
desyderium peccatorum peribit.	desyderium peccatorum peribit.	

ARGVMENTVM. Psalmus/hymnꝰ saluatoris quẽ peracta cœna ĩstituto corporis et sãguis sui sacramẽto cũ discipulis suis dixit/de laude et bñdictione dei/exaltatiõe dei super gẽtes/ qꝑ oĩa illi sunt hũilia/qꝑ genꝰ humanũ redemerit vt hæreditatẽ capiat cum potestatibꝰ regni cœlestis/qꝑ deus sterilẽ gentilitatẽ multorũ filiorum fœtura fecerit in ecclesia lętantem.

CPsalmus. CXII. Halelu Iah.	CPsalmus. CXII.	
℟ LAudate pueri DOMINVM:	LAudate pueri dominum:	1
℟ laudate nomen DOMINI.	laudate nomen domini.	
℟ Sit nomen DOMINI benedictum:	Sit nomen domini benedictum:	2
ex hoc nunc & vsqꝫ in sæculum.	ex hoc nunc & vsqꝫ in sęculum.	
Asolis ortu vsqꝫ ad occasum:	Asolis ortu vsqꝫ ad occasum:	3
℟ laudabile nomen DOMINI.	laudate nomen domini.	
℟ Excelsus super oẽs gentes DOMINVS:	Excelsus super omnes gentes dominus:	4
& super cœlos gloria eius.	super cęlos gloria eius.	
℟ Elohe. Quis sicut DNS DEꝰ nr̃ qui ĩ altis habitat:	Quis sicut dñs deꝰ noster qui ĩ altis habitat:	5
& humilia respicit in cęlo & in terra?	& humilia respicit in cęlo & in terra?	6
Suscitans a terra inopem:	Qui erigit a terra inopẽ:	
& de stercore erigens pauperem.	& de stercore exaltat pauperem.	7
Vt collocet eũ cum principibus:	Vt collocet eum cum principibus:	
cum principibus populi sui.	cum principibus populi sui.	8
Qui habitare facit sterilem in domo:	Habitare facit sterilem in domo:	
matrem filiorum lætantem.	matrem filiorum letantem.	

ARGVMENTVM. Psalmus/veteris synagogę agnitio beneficiorũ dei ex exodo notã continens historiam. ¶Conciliatus versu secundo/vicesimoprimo & vicesimosecundo.

CPsalmus. CXIII. Halelu Iah.	CPsalmus. CXIII.	
IN exitu Israel de ęgypto:	INexitu israel de ægypto:	1
domus Iaacob de populo barbaro.	domus Iacob de populo barbaro.	
Factus est Iudas sanctificatio eius: *	Facta est iudęa sanctificatio eius:	2
Israel potestas eius.	israel potestas eius.	
Mare vidit et fugit:	Mare vidit & fugit:	3
Iordanis conuersus est retrorsum.	Iordanis conuersus est retrorsum.	
Montes exultauerunt vt arietes:	Montes gestierunt velut arietes:	4
& colles sicut agni ouium.	& colles velut agni ouium.	
Quid est tibi mare qꝫ fugisti:	Quid est tibi mare qꝫ fugisti:	5
& tu Iordanis quia conuersus es retrorsũ?	& tu Iordanis quia conuersus es retrorsum?	6
Montes exultastis sicut arietes:	Montes quare gestistis velut arietes:	
& colles sicut agni ouium?	& colles velut agni ouium?	7
Adon. A facie DOMINI mota est terra:	A facie domini cõmota est terra:	
Eloha. a facie DEI Iaacob.	a facie domini dei Iacob.	8
Qui conuertit petram in stagna aquarum:	Qui conuertit petram in stagna aquarum:	
& rupem in fontes aquarum.	& rupem in fontes aquarum.	9
℟ Non nobis DOMINE non nobis:	Non nobis domine non nobis:	
sed nomini tuo da gloriam.	sed nomini tuo da gloriam.	10
Super misericordia tua & veritate tua:	Super miam tuam & veritatem tuam:	
Elohe. nequãdo dicãt gẽtes vbi est DEVS eorũ.	nequando dicant gentes vbi est deꝰ eorũ.	11
Elohe. DEVS autem noster in cęlo:	Deus autem noster in cęlo:	

oĩa quæ voluit fecit.
12 Simulachra gentiũ argentum & aurum:
opera manuum hominũ.
13 Os enim habent & non loquentur:
oculos habent & non videbunt.
14 Aures habent & non audient:
nares habent & non odorabunt.
15 Manus habent & non contrectabunt/
pedes habent & non ambulabunt:
non clamabunt in faucibus suis.
16 Similes illis fiant omnes qui facĩt ea:
& omnes qui confidunt in eis.
17 Domus autẽ israel sperauit in domino:
adiutor eorum & protector eorum est.
18 Domus aaron sperauit in domino:
adiutor et protector eorum est.
19 Vtriq; enĩ timent dñm et sperauerũt ĩ dñm:
adiutor eorũ et protector eorũ est.
20 Dominus memor fuit nostri:
et benedixit nos.
21 Benedixit domum Israel:
benedixit domum aaron.
22 Benedixit omnes timentes dominum:
pusillis cum magnis.
23 Adijciat dominus super vos:
super vos et super filios vestros.
24 Benedicti vos a domino:
qui fecit cœlum et terram.
25 Cœlum cœli domino:
terram autem dedit filijs hominum.
26 Non mortui laudabunt te domine:
neq; oẽs qui descendunt in infernum.
27 Sed nos qui viuimus benedicimus dño:
ex hoc nunc et vsq; in ſeculum.

omnia quæcunq; voluit fecit.
Simulachra gentium argentum & aurum:
opera manuum hominum.
Os habent & non loquentur:
oculos habent & non videbunt.
Aures habent & non audient:
nares habent & non odorabunt.
Manus habent & non palpabunt/
pedes habent & non ambulabunt:
non clamabunt in gutture suo.
Similes illis fiant qui faciunt ea:
et omnes qui confidunt in eis.
Domus Israel sperauit in DOMINO:
adiutor eorũ et protector eorũ est.
Domus Aharon sperauit in DOMINO:
adiutor eorum et protector eorũ est.
Qui timent DN̄M sperauerũt in DN̄O:
adiutor eorum et protector eorum est.
DOMINVS memor fuit nostri:
et benedixit nobis.
* Benedicet domui israel:
benedicet domui Aharon.
* Benedicet oĩbus qui timent DOMINVM:
pusillis cum maioribus.
Adijciat DOMINVS super vos:
super vos et super filios vestros.
Benedicti vos a DOMINO:
qui fecit cœlum et terram.
Cęlum cęli DOMINO:
terram autẽ dedit filijs hominum.
Non mortui laudabunt te DOMINE: Iah.
neq; oẽs qui descendunt in infernum.
Sed nos qui viuimus benedicimus DN̄O: Iah.
ex hoc nunc et vsq; in ſæculum.

ARGVMENTVM. Psalmus/q; Christus in inuocationibus suis semper fuerit a deo audit9/ de tribulationibus eius/refugio eius ad deũ/consolatione aĩę eius in beneficijs dei/ de liberatione eius a regione mortuorũ/acceptatione eiusdẽ et collocatione in regione viuentium.

℣ Psalmus. CXIIII.
1 Dilexi quoniã exaudiet dominus:
vocẽ deprecationis meæ.
2 Quoniam inclinauit aurẽ suã michi:
et in diebus meis inuocaui.
3 Circundederunt me dolores mortis:
pericula inferni inuenerunt me.
4 Tribulationẽ et dolorem inueni:
et nomen domini inuocaui.
5 O domine erue animã meã
misericors dominus et iustus:
et deus noster miseretur.
6 Custodiens paruulos dominus:
humiliatus sum et saluũ me fecit.
7 Conuertere anima mea in requiem tuam:
quia dominus benefecit tibi.
8 Quoniã exemit animã meã a morte/
oculos meos a lachrimis:
pedes meos a lapsu.
9 Placebo in conspectu domini:

℣ Psalmus CXIIII. Halelu Iah.
Dilexi quoniã exaudiet DOMINVS:
vocem orationis meæ.
Quia inclinauit aurẽ suam michi:
et in diebus meis inuocabo.
Circundederunt me dolores mortis:
et pericula inferni inuenerunt me.
Tribulationem et dolorem inueni:
et nomen DOMINI inuocaui.
O DOMINE libera animã meã
misericors DOMINVS et iustus:
et DEVS noster miseretur. Elohe.
Custodiens paruulos DOMINVS:
humiliatus sum et liberauit me.
Conuertere anima mea in requiem tuam:
quia DOMINVS benefecit tibi.
Quia eripuit animã meã de morte/
oculos meos a lachrimis:
pedes meos a lapsu.
Placebo DOMINO:

in regione viuorum. in regione viuorum.

ARGVMENTVM. Psalmus/q̄ semper Christus certus esset exaudiri a deo/de eius extasi in qua omniū hoim errata nouit/de nimia humiliatione eius et passionis calice quē pro nobis redimendis suscepit/q̄ hanc purā sui corporis hostiā vidēte vniuerso Isrēlis populo/ in medio populi Ierusalem deo patri et superdiuinæ trinitati obtulerit.

¶ Psalmus. CXV.

Credidi propter quod locutus sum:
ego autē humiliatus sum nimis.
Ego dixi in excessu meo:
omnis homo mendax.
Quid retribuam DOMINO:
pro omnibus quæ retribuit michi?
Calicem salutaris accipiam:
et nomen DOMINI inuocabo.
Vota mea DN̄O reddā corā oi populo eiꝰ:
p̄ciosa i cōspectu DN̄i mors sāctorū eius.
O DOMINE quia ego seruus tuus:
ego seruus tuus & filius ancillæ tuæ.
Dirupisti vincula mea tibi sacrificabo hostiā (laudis:
& nomen DOMINI inuocabo.
Vota mea DOMINO reddam
in conspectu omnis populi eius:
in atrijs domꝰ DN̄i in medio tui Ierusalē.

¶ Psalmus. CXV.

Credidi propter quod locutus sum: 1
ego autē humiliatus sum nimis.
Ego autē dixi in extasi mea: 2
omnis homo mendax.
Quid retribuam domino: 3
pro omnibus quę retribuit michi?
Calicem salutaris accipiam: 4
et nomen domini inuocabo.
Pretiosa in conspectu domini: 5
mors sanctorum eius.
O domine ego seruus tuus: 6
ego seruus tuus & filius ancillæ tuæ.
Dirupisti vincula mea: 7
tibi sacrificabo sacrificiū laudis.
Vota mea domino reddā in atrijs domꝰ dn̄i: 8
in conspectu omnis populi eius/
in medio tui hierusalem.

ARGVMENTVM. Psalmus/inuitatio gentiū ad laudē dei/patris/filij/& spiritꝰ sancti/de misericordia dei eis facta & æterna veritate illis manifestata.

¶ Psalmus. CXVI. Halelu Iah.

Laudate DOMINVM omnes gētes:
laudate eū omnes populi.
Qm̄ cōfirmata est super nos mia eiꝰ:
& veritas DOMINI manet in ęternum.

¶ Psalmus. CXVI.

Laudate dominū omnes gentes: 1
laudate eum omnes populi.
Qm̄ confirmata est sup nos mia eiꝰ: 2
& veritas dn̄i manet in æternū.

ARGVMENTVM. Psalmus/laus & gratiarū actio populi fidelis ad deū trinū & Christum dn̄m cōfitētis eiꝰ bonitatē/miam/propiciationē/auxiliū/fortitudinē/benignitatē/salutē/q̄ lapis reprobatus a pōtificibus/ scribis et pharisēis quorū intererat instruere & ędificare/factus est angulus vtrūq; parietē nectēs & Hebręos & Gētes vnā efficiēs ecclesiā/ quanta lætitia/ quāta celebritas pro illa vniōe quā cęlestis pater/verbū & spiritus sanctus per Christū dn̄m lapidē a Iudęis reprobatū fecit/habēda sit/& qua laude sit in illa venerādus deꝰ/ et qua bn̄dictione bn̄dicendi qui in ea fuerint cōgregati/& qua laude & confessiōe vlteriꝰ sit persistēdū.

¶ Aduerte vicesimoquarto versu quater obsecrātis interiectionē esse positā q̄ apud Hebręos nūc NA nūc ANA dicitur quā Hieronymꝰ obsecro/nōnulli alij eia interpretātur. Quia igitur hac laude crediderim Israęliticā plebē & pueros Hebręorū honorasse dn̄m: prętat hūc locū vti hebręo tacet hic exprimere. sic enim habēt ANA הוֹשִׁיעָה נָּא HOSIAH NA ANA הוֹשִׁיעָה נָּא ASELIHAH NA. quod teste Hieronymo ita recte interpretatur. obsecro dn̄e/ salua obsecro: obsecro domine/beneprosperare obsecro. sicq; quater hic habeť obsecro. Sed dices quo modo pronunciabimus hoc hebraice quod nomen dei cōtinet ineffabile & īpronūciabile? Alias diximus hebręos vbicūq; illud magnū & tremēdū nomē vident solere ADONAI pronūciare. itaq; pnūciabis(si id tibi cordi fuerit) ana adonai hosiah na ana adonai aselihah na. verū quia in hosiah in principio & fine & in aselihah in fine aspirationes lenes sunt: si fine aspiratiōibus illa scribas/nichil incōmodi fuerit. & legas ana adonai osia na adonai aselha na. Ex quo intellige illud osianna quod in mysterio canitur in ecclesia quoties in sacrificio Christus IHESVS descensurus est & (qui semper in veritate adest) sacramētaliter venturus: esse illud quod dictū est hosiah na. cuius ana nō est per se particula sed na duntaxat/ quod perinde tamen significat atq; ana. quare si paulisper interpausas: ante na/interpausādū est nō post osi. vt fieri posset accepta occasione ex epistola Hieronymi ad Damasū de interpratiōe osanna scisscitantē. iuxta quā occasionē priorib⁹ psalteriis ānotatio facta est: hic aūt secūdū veritatē/ vbi paucula hebręa diligentius discutiuntur. nā osia vt iā dictū est salua significat & na obsecro/nō vt verbū sed vt interiectio. & na & ana in hoc sacro oraculo bis vtrūq; cōtinetur. Nichil igitur in sacrificio verēdū/vt dicatur osia na in excelsis. ¶ Rursus forsan quęres an ana

n simplo an duplo potius scribẽdũ? Si simplo scribis: nichil erras. nã in hebreo vnicũ NVN id est n/habet. si etiã duplo: nõ merito argueris. quia illud NVN habet punctũ dages: quod potẽtiã geminãdę litterę cõtinet. scripsi tamen hic simplo n: qa na æque dages habet vt ana/ & absurdũ nobis esset scribere Nna duplo n. Sed hęc pro extranea lĩgua plura forsitan q̃ par est. oportuit tamen pro vocabulo summæ laudis & quod in sũmo & augustissimo sacrificio as sumitur/tãta dici. in quo vocabulo/ ferme oẽs (q̃uis Hieronymus ãmonuerit) aberramus.

℣ Psalmus. CXVII.

1 Confitemini dño quoniã bonus est:
q̃m in sæculũ misericordia eius.
2 Dicat autẽ dom⁹ israel quoniã bon⁹:
quoniã in sęculũ misericordia eius.
3 Dicat autẽ domus aaron quoniã bonus:
quoniã in sęculũ misericordia eius.
4 Dicãt nũc oẽs qui timent dominũ:
quoniã in sæculũ misericordia eius.
5 In tribulatione inuocaui dominũ:
& exaudiuit me in latitudine.
6 Dominus michi adiutor est:
non timebo quid faciat michi homo.
7 Dominus michi adiutor est:
& ego despiciam inimicos meos.
8 Bonum est confidere in domino:
q̃ confidere in homine.
9 Bonum est sperare in domino:
q̃ sperare in principibus.
10 Omnes gentes circũdederunt me:
& in nomine domini vltus sum eos.
11 Circũdantes circũdederunt me:
& in nomine dñi vltus sum eos.
12 Circũdederũt me sicut apes fauũ/
& exarserũt sicut ignis in spinis:
et in nomine dñi vltus sũ eos.
13 Tanq̃ cumulus harenę sum vt caderem:
& dominus suscepit me.
14 Fortitudo mea & laudatio mea dominus:
& factus est michi in salutem.
15 Vox lætitiæ & salutis:
in tabernaculis iustorum.
16 Dextera dñi fecit virtutẽ/ dexta dñi exaltauit me:
dextera dñi fecit virtutẽ.
17 Non moriar sed viuam:
& enarrabo opera domini.
18 Emendans emendauit me dominus:
& morti non tradidit me.
19 Aperite michi portas iustitiæ/
ingressus in eas confitebor domino:
hæ portæ domini/ iusti intrabũt in eas.
20 Cõfitebor tibi dñe q̃m exaudisti me:
& factus es michi in salutem.
21 Lapidẽ quẽ reprobauerunt ędificantes:
hic factus est in caput anguli.
22 A domino factum est ei:
& est mirabilis in oculis nostris.
23 Hic est dies quem fecit dominus:
exultemus & iocundemur in eo.
24 O dñe saluũ me fac/o dñe beneprosperare:
benedictus qui venit in nomine domini.

℣ Psalmus. CXVII. Halelu iah.

Confitemini DOMINO q̃m bonus:
quoniã in sæculũ misericordia eius.
Dicat nũc Israel quoniã bonus:
quoniã in sæculũ misericordia eius.
Dicat nunc domus Aharon quoniã bonus:
quoniã in sæculũ misericordia eius.
Dicant nunc qui timent DOMINVM:
quoniam in sæculũ misericordia eius.
De tribulatione inuocaui DOMINVM: Iah.
& exaudiuit me in latitudine DOMINVS. Iah.
DOMINVS michi adiutor:
non timebo quid faciat michi homo.
DOMINVS michi adiutor:
& ego despiciam inimicos meos.
Bonum est confidere in DOMINO:
q̃ confidere in homine.
Bonum est sperare in DOMINO:
q̃ sperare in principibus.
Omnes gentes circuierunt me:
& in noie DOMINI vltus sum in eos.
Circũdantes circũdederunt me:
& in nomine DOMINI vltus sum in eos.
Circũdederũt me sicut apes/
& exarserunt sicut ignis in spinis:
et in nomine DOMINI vltus sum in eos.
Impulsus euersus sum vt caderem:
& DOMINVS suscepit me.
Fortitudo mea & laus mea DOMINVS:
& factus est michi in salutem.
Vox exultationis & salutis:
in tabernaculis iustorum.
Dexta DN̄I fecit virtutẽ/ dextera DN̄I exaltauit me:
dextera DN̄I fecit virtutem. (tauit me:
Non moriar sed viuam:
& narrabo opera DOMINI. Iah.
Castigans castigauit me DOMINVS: Iah.
& morti non tradidit me.
Aperite michi portas iustitiæ/
ingressus in eas confitebor DOMINO: Iah.
hæc porta DOMINI/ iusti intrabunt in eã.
Cõfitebor tibi quoniam exaudisti me:
& factus es michi in salutem.
Lapidẽ quẽ reprobauerũt ędificãtes:
hic factus est in caput anguli.
A DOMINO factũ est istud:
& est mirabile in oculis nostris.
Hęc dies quam fecit DOMINVS:
exultemus & lętemur in ea.
O DN̄E saluũ me fac/o DN̄E bñprosperare:
bñdictus qui venit in nomine DOMINI.

CONCIL.		VET.	
	Benedixim⁹ vobis de domo DOMINI:	Benedixímus vos de domo domini:	25
El.	DEVS DOMINVS & illuxit nobis.	deus dominus & illuxit nobis.	
	Conſtituite diē ſolennē in condenſis:	Conſtituite diē feſtū in confrequētationibus:	26
	vſq; ad cornu altaris.	vſq; ad cornu altaris.	
El.	DEVS meus es tu & confitebor tibi:	Deus meus es tu & confitebor tibi:	27
Eloha.	DEVS meus es tu et exaltabo te.	deus meus es tu & exaltabo te.	
	Confitebor tibi quoniã exaudiſti me:	Cõfitebor tibi dñe quoniã exaudiſti me:	28
	& factus es michi in ſalutē.	& factus es michi in ſalutem.	
	Confitemini DOMINO qm̃ bonus:	Confitemini domino quoniam bonus:	29
	qm̃ in ſeculū miſericordia eius.	quoniam in ſæculum miſericordia eius.	

ARGVMENTVM. Pſalmus hic ſpũales meditatiões vigintiduob⁹ octonarijs iuxta numerũ elemẽtorũ hebraicorũ cõtinet. ¶ Cõciliat⁹ GIMEL verſu prio. VAV verſu quito/ſexto & ſeptio. ZAI verſu octauo. TETH verſu quito. IOTH verſu ſecũdo & ſeptio. CAPH verſu tertio. LAMED verſu tertio. NVN verſu ſexto. SAMECH verſu octauo. PHE verſu ſexto. SADE verſu quito, QVOPH verſu tertio. SIN verſu ſecũdo & ſexto. THAV verſu ſeptio.

א	¶ Pſalm⁹ CXVIII. HALELV IAH. Aleph	¶ Pſalmus. CXVIII.	
I	Beati immaculati in via:	Beati immaculati in via:	1
	qui ambulant in lege DN̄I. Aleph.	qui ambulant in lege domini.	
	B eati qui ſcrutantur teſtimonia ei⁹:	Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius:	2
	in toto corde exquirũt eũ. Aleph.	in toto corde exquirunt eum.	
	Non enim qui operantur iniquitatē:	Non enim qui operantur iniquitatem:	3
	in vijs eius ambulauerunt. Aleph	in vijs eius ambulauerunt.	
	Tu mandaſti mandata tua:	Tu præcepiſti mandata tua:	4
	cuſtodiri nimis. Aleph.	cuſtodiri nimis.	
	Vtinam dirigantur viæ meæ:	Vtinam dirigantur viæ meę:	5
	ad cuſtodiẽdas iuſtificatiões tuas. Aleph.	ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas.	
	Tunc non confundar:	Tunc non confundar:	6
	cũ pſpexero in oib⁹ mãdatis tuis. Aleph.	dũ inſpicio in omnia mandata tua.	
	Confitebor tibi in directione cordis:	Confitebor tibi dñe in directiõe cordis mei:	7
	i eo qđ didici iudicia iuſtitiæ tuæ. Aleph.	i eo quod didicerim iudicia iuſtitiæ tuę.	
	Iuſtificationes tuas cuſtodiã:	Iuſtificationes tuas cuſtodiã:	8
	non me derelinquas vſquequaq;. Beth.	ne derelinquas me vſq; valde.	
ב	IN quo corrigit adoleſcentior viã ſuã?	IN quo corrigit iunior viã ſuam?	1
II	in cuſtodiẽdo ſermones tuos. Beth.	in cuſtodiendo verba tua.	
	In toto corde meo exquiſiui te:	In toto corde meo exquiſiui te:	2
	ne repellas me a mandatis tuis. Beth.	ne repellas me a mandatis tuis.	
	In corde meo abſcondi eloquia tua:	In corde meo abſcondi eloquia tua:	3
	vt non peccem tibi. Beth.	vt non peccem tibi.	
	Benedictus es DOMINE:	Benedictus es domine:	4
	doce me iuſtificationes tuas. Beth.	doce me iuſtificationes tuas.	
	In labijs meis pronunciaui:	In labijs meis pronunciaui:	5
	omnia iudicia oris tui. Beth.	omnia iudicia oris tui.	
	In via teſtimoniorũ tuorũ delectatus ſũ:	In via teſtimoniorũ tuorũ iocundatus ſum:	6
	ſicut in omnibus diuitijs. Beth.	quaſi in omnibus diuitijs.	
	In mandatis tuis exercebor:	In mandatis tuis garriam:	7
	& conſyderabo vias tuas. Beth.	& conſyderabo vias tuas.	
	In iuſtificationibus tuis meditabor:	In iuſtificationibus tuis meditabor:	8
	non obliuiſcar ſermones tuos. Gimel.	non obliuiſcar verborũ tuorum.	
ג	TRibue ſeruo tuo/ viuifica me: *	REtribue ſeruo tuo/ viuam:	1
III	& cuſtodiam ſermones tuos. Gimel.	& cuſtodiam verba tua.	
	R euela oculos meos:	Reuela oculos meos:	2
	& cõſyderabo mirabilia de lege tua. Gimel.	& conſyderabo mirabilia de lege tua.	
	Incola ego ſum in terra:	Inquilinus ego ſum in terra:	3
	non abſcondas a me mandata tua. Gimel.	ne abſcondas a me mandata tua.	
	Cõcupiuit aĩa mea deſyderare iuſtificatiões	Cõcupiuit aĩa mea deſyderare iuſtificatiões	4
	in omni tempore. (tuas: Gimel.	in omni tempore. (tuas:	
	Increpaſti ſuperbos:	Increpaſti ſuperbos:	5

maledicti qui declinant a mandatis tuis.
6 A ufer a me opprobriũ & contemptũ:
quia teſtimonia tua exquiſiui.
7 Ł teni ſederũt pricipes & adũſũ me loq̃bãť:
ſeruꝰ autem tuus exercebatur in tuis
iuſtificationibus.
8 N ã & teſtimonia tua meditatio mea eſt:
& conſiliũ meũ iuſtificationes tuę.
1 ADhęſit pauimento anima mea:
viuifica me ſecundũ verbũ tuũ.
2 VIas meas enũciaui & exaudiſti me:
doce me iuſtificationes tuas.
3 Viã iuſtificationũ tuarũ inſinua michi:
& exercebor in mirabilibus tuis.
4 Dormitauit anima mea præ tedio:
confirma me in verbis tuis.
5 Viã iniquitatis amoue a me:
& lege tua miſerere mei.
6 Viam veritatis elegi:
iudicia tua non ſum oblitus.
7 Adhęſi teſtimoniis tuis domine:
noli me confundere.
8 Viã mandatorũ tuorũ cucurri:
cum dilataſti cor meũ.
1 LEgẽ pone michi domine
viã iuſtificationũ tuarum:
et exquirã eã ſemper.
2 Da michi itellectũ et ſcrutabor legẽ tuã:
& cuſtodiã illã in toto corde meo.
3 Deduc me in ſemita mãdatorũ tuorum:
quia ipſam volui.
4 Inclina cor meũ in teſtimonia tua:
& non in auaritiam.
5 Auerte oculos meos ne videãt vanitatẽ:
in via tua viuifica me.
6 Statue ſeruo tuo eloquiũ tuũ:
in timore tuo.
7 Amputa opprobriũ meũ qđ ſuſpicaꝰ ſum:
quia iudicia tua ſuauia.
8 Ecce concupiui mandata tua:
in tua iuſtitia viuifica me.
1 ET veniat ſup me mia tua domine:
ſalutare tuum ſecundum eloquium
tuum.
2 Et reſpõdebo exprobrãtibus michi verbũ:
quoniã ſperaui in verbis tuis.
3 Et ne auferas de ore meo verbum veritatis vſq; valde:
quia in iudiciis tuis ſperaui.
4 Et cuſtodiam legẽ tuam ſemper:
in ſęculũ & in ſæculũ ſæculi.
5 Et ambulabã in latitudine:
quia mandata tua exquiſiui.
6 Et loq̃bar ĩ teſtionijs tuis ĩ cõſpectu regũ:
& non confundebar.
7 Et meditabar in mandatis tuis:
quæ dilexi.

maledicti q declinãt a mãdatis tuis. Gimel.
A ufer a me opprobrium & contemptũ:
quia teſtimonia tua exquiſiui. Gimel.
E teni ſederũt pricipes & adũſũ me loq̃banť:
ſeruus autẽ tuus exercebatur in iuſtificationibus tuis. Gimel.
N am & teſtimonia tua meditatio mea eſt:
& conſiliũ meũ iuſtificationes tuæ. Daleth.
ADhęſit pauimento anima mea: ד IIII
viuifica me ſecũdũ verbũ tuũ. Daleth.
VIas meas enũciaui & exaudiſti me:
doce me iuſtificationes tuas. Daleth.
Viam iuſtificationũ tuarũ inſtrue me:
& exercebor in mirabilibꝰ tuis. Daleth.
Dormitauit anima mea prę tedio:
confirma me in verbis tuis. Daleth.
Viã iniquitatis amoue a me:
& de lege tua miſerere mei. Daleth.
Viam veritatis elegi:
iudicia tua non ſum oblitus. Daleth.
Adhęſi teſtimoniis tuis DOMINE: ה
noli me confundere. Daleth.
Viam mandatorum tuorum cucurri:
cum dilataſti cor meũ. He.
LEgem pone michi DOMINE ה
viã iuſtificationum tuarum: V
& exquirã eã ſemper. He.
Da michi intellectũ & ſcrutabor legẽ tuã:
& cuſtodiã illã in toto corde meo. He.
Deduc me in ſemita mandatorũ tuorum:
quia ipſam volui. He.
Inclina cor meũ in teſtimonia tua:
& non in auaritiam. He.
Auerte oculos meos ne videant vanitatem:
in via tua viuifica me. He.
Statue ſeruo tuo eloquium tuum:
in timore tuo. He.
Amputa opprobriũ meũ qđ ſuſpicatus ſum:
quia iudicia tua iocunda. He.
Ecce concupiui mandata tua:
in æquitate tua viuifica me. Vau.
ET veniat ſup me mia tua DOMINE: ו ה
SALVTARE tuum ſecundum VI
eloquium tuum. Vau. Ieſua.
Et reſpondebo exprobrantibꝰ michi verbũ:
quia ſperaui in ſermonibus tuis. Vau.
Et ne auferas de ore meo verbum veritatis vſquequaq;:
quia in iudiciis tuis ſuperſperaui. Vau.
Et cuſtodiã legẽ tuam ſemper:
in ſæculum & in ſęculũ ſęculi. Vau.
* Et tambulabo in latitudine:
quia mandata tua exquiſiui. Vau.
* Et loquar ĩ teſtimoniis tuis in cõſpectu regũ:
* & non confundar. Vau.
* Et meditabor in mandatis tuis:
quæ dilexi. Vau.

CONCIL.		VET.	
Et leuabo manus meas ad mãdata tua quæ dilexi: & exercebor in iuſtificationibus tuis.	Zai.	* Et leuaui manus meas ad mandata tua quæ dilexi: & exercebor in iuſtificationibus tuis.	8
זׄ VII Memor eſto verbi tui ſeruo tuo: in quo michi ſpẽ dediſti.	Zai.	Memento verbi tui ſeruo tuo: in quo michi ſpem dediſti.	1
Hæc me cõſolata eſt i hũilitate mea: quia eloquium tuum viuificauit me.	Zai.	Hæc me cõſolata eſt in hũilitate mea: quoniã verbũ tuũ viuificauit me.	2
Superbi inique agebant vſquequaq3: a lege autẽ tua nõ declinaui.	Zai.	Superbi inique agebãt vſq3 valde: a lege autem tua non declinaui.	3
זׄ Memor fui iudiciorũ tuorũ a ſęculo DN̄E: & conſolatus ſum.	Zai.	Memor fui iudiciorũ tuorũ a ſæculo dñe: & conſolatus ſum.	4
Defectio tenuit me: ꝑ pc̃oꝝ dereliquẽtib9 legẽ tuã.	Zai.	Tedium tenuit me: a peccatorib9 derelinquẽtib9 legẽ tuam.	5
Cãtabiles michi erãt iuſtificatiões tuæ: in loco peregrinationis meæ.	Zai.	Cãtabiles michi erãt iuſtificatiões tuæ: in loco incolatus mei.	6
זׄ Memor fui nocte nominis tui DOMINE: & cuſtodiui legem tuam.	Zai.	Memor fui in nocte nominis tui domine: & cuſtodiui legem tuam.	7
Hoc factũ eſt michi: quia iuſtificationes tuas exquiſiui.	Heth.	* Hęc facta eſt michi: quoniã iuſtitias tuas exquiſiui.	8
חׄ VIII Portio mea DOMINE: dixi cuſtodire legem tuam.	Heth.	Pars mea dominus: dixi cuſtodire legẽ tuam.	1
Deꝑcat9 ſũ facie tuã i toto corde meo: miſerere mei ſecundũ eloquiũ tuũ.	Heth.	Precat9 ſũ facie tuã in toto corde meo: miſerere mei ſecundũ eloquiũ tuum.	2
Cogitaui vias meas: & cõuerti pedes meos i teſtionia tua.	Heth.	Quia cogitaui vias meas: & auerti pedes meos in teſtimonia tua.	3
Paratus ſum & non ſum turbatus: vt cuſtodiã mandata tua.	Heth.	Paratus ſum & non ſum turbatus: vt cuſtodiam mandata tua.	4
Funes peccatorũ circũplexi ſunt me: & legem tuam non ſum oblitus.	Heth.	Funes peccatorum circũplexi ſunt me: & legis tuæ non ſum oblitus.	5
Media nocte ſurgebã ad confitendũ tibi: ſuper iudicia iuſtificationis tuæ.	Heth.	Media nocte ſurgebã ad confitendũ tibi: ſuper iudicia iuſtitię tuę.	6
Particeps ego ſum omniũ timentiũ te: & cuſtodientiũ mandata tua.	Heth.	Particeps ego ſum omniũ timentiũ te: & cuſtodientiũ mandata tua.	7
זׄ Miſericordia tua DOMINE plena ẽ terra: iuſtificationes tuas doce me.	Teth.	Miſericordia tua domine plena eſt terra: & iuſtificationes tuas doce me.	8
טׄ IX Bonitatẽ feciſti cũ ſeruo tuo DOMINE ſecundũ verbũ tuũ.	Teth.	Suauitatẽ feciſti cum ſeruo tuo domine: ſecundũ verbum tuum.	1
Bonitatẽ & diſciplinã & ſcięti̇ã doce me: qa mãdatis tuis credidi.	Teth.	Suauitatẽ &eruditionẽ & ſcięti̇ã doce me: qm̃ mandatis tuis credidi.	2
Priuſq̃ humiliarer ego deliqui: propterea eloquiũ tuũ cuſtodiui.	Teth.	Priuſq̃ humiliarer ego deliqui: propter verbũ tuũ cuſtodiui.	3
Bonus es tu: & in bonitate tua doce me iuſtificationes tuas.	Teth.	Suauis es domine: & in tua ſuauitate doce me iuſtificationes tuas.	4
Multiplicata eſt ſup me iniquitas ſupborũ: ego autem in toto corde meo ſcrutabar mandata tua.	Teth.	Multiplicata eſt ſup me iniquitas ſupborũ: * ego autem in toto corde meo ſcrutabor mandata tua.	5
Coagulatũ eſt ſicut lac cor eorum: ego vero legẽ tuã meditatus ſum.	Teth.	Coagulatum eſt vt lac cor eorum: ego vero legem tuam meditatus ſum.	6
Bonũ michi quia humiliaſti me: vt diſcam iuſtificationes tuas.	Teth.	Bonum michi quia humiliaſti me: vt diſcã iuſtificationes tuas.	7
Bonum michi lex oris tui: ſuper milia auri & argenti.	Ioth.	Bona michi lex oris tui: ſuper millia auri & argenti.	8
יׄ X Manus tuę — dñe ‥fecerunt me & plaſmauerunt me: da michi intellectum vt diſcam mandata tua.	Ioth.	Manus tuę domine fecerunt me & finxerunt me: da michi intellectum vt diſcam mandata tua.	1

2 Qui timent te videbũt me & iocũdabunt: quia in verba tua speraui.
3 Cognoui domine quia iustitia iudicia tua: & in veritate tua humiliasti me.
4 Fiat misericordia tua vt consoletur me: secundũ eloquiũ tuum seruo tuo.
5 Veniant michi miserationes tuæ & viuam: quia lex tua meditatio mea est.
6 Confundantur superbi quoniam iniuste iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.
7 Conuertantur ad me qui timent te: & qui cognoscunt testimonia tua.
8 Fiat cor meũ imaculatũ in tuis iustificatiõib9: vt non confundar.

1 DEfecit in salutare tuũ anima mea: & in verbum tuum speraui.
2 Defecerũt oculi mei in eloquiũ tuũ: dicentes quando consolaberis me?
3 Quoniã factus sum tanq̃ vter in pruina: iustificationes tuas non sum oblitus.
4 Quot sunt dies serui tui: quãdo facies de persequẽtib9 me iudiciũ?
5 Narrauerunt michi iniqui delectationes: sed non ita vt lex tua domine.
6 Omnia mandata tua veritas: iniusti persecuti sunt me/adiuua me.
7 Paulominus consũmauerunt me in terra: ego autẽ non reliqui mandata tua.
8 Secundũ misericordiã viuifica me: & custodiã testimonia oris tui.

1 IN æternũ domine: permanet verbum tuum in cœlo.
2 In gñatiõe & gñatiõe veritas tua: fundasti terram & permanet.
3 Ordinatione tua perseuerat dies: quoniã omnia seruiunt tibi.
4 Nisi q̃ lex tua meditatio mea est: tunc forsitan perijssẽ in humilitate mea.
5 In æternũ non obliuiscar iustificatiões tuas: quia in ipsis viuificasti me.
6 Tuus sum ego saluũ me fac: quia iustificationes tuas exquisiui.
7 Me expectauerũt pctões vt perderẽt me: testimonia autẽ tua intellexi.
8 Omnis consũmationis vidi finem: latum mandatũ tuum valde.

1 QVomodo dilexi legem tuã dñe: tota die meditatio mea est.
2 Super inimicos meos sapere me fecisti mãdatũ tuũ: qm̃ in æternũ michi est.
3 Super omnes docẽtes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est.
4 Super seniores intellexi: quia mandata tua exquisiui.
5 Ab õni via mala prohibui pedes meos: vt custodiã verba tua.

* Qui timent te videant me & lętentur: quia in verba tua supersperaui. Ioth.
Cognoui DOMINE qa ęqtas iudicia tua: & in veritate tua humiliasti me. Ioth.
Fiat misericordia tua vt consoletur me: secundũ eloquiũ tuum seruo tuo. Ioth.
Veniant michi miserationes tuæ & viuam: quia lex tua meditatio mea est. Ioth.
Confundantur superbi quia iniuste iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mãdatis tuis. Ioth.
* Conuertantur ad me timentes te: & qui nouerunt testimonia tua. Ioth.
Fiat cor meũ imaculatũ in iustificatiõib9 tuis: vt non confundar. Caph.

DEfecit in SALVTARE tuũ aia mea: & in verbum tuũ supersperaui. Caph. XI
Defecerũt oculi mei in eloquiũ tuum: Iesua.
dicentes quando consolaberis me? Caph.
* Cum factus sim sicut vter in fumo: iustificationes tuas non sum oblitus. Caph.
Quot sunt dies serui tui: qn̄ facies de psequẽtib9 me iudiciũ? Caph.
Narrauerunt michi iniqui fabulationes: sed non vt lex tua. Caph.
Omnia mandata tua veritas: iniqui persecuti sunt me/adiuua me. Caph.
Paulominus consũmauerũt me in terra: ego autẽ non dereliqui mãdata tua. Caph.
Secundũ misericordiam tuam viuifica me: & custodiam testimonia oris tui. Lamed.

IN ęternum DOMINE: verbum tuũ permanet ĩ cœlo. Lamed. ה XII
In gñatione & gñatione veritas tua: fundasti terram & permanet. Lamed.
* Iudicio tuo perseuerat dies: quoniam omnia seruiunt tibi. Lamed.
Nisi q̄ lex tua meditatio mea est: tũc vtiq; perijssẽ in hũilitate mea. Lamed.
In æternum nõ obliuiscar iustificatiões tuas: quia in ipsis viuificasti me. Lamed.
Tuus sum ego saluum me fac: qm̄ iustificationes tuas exquisiui. Lamed.
Me expectauerunt peccatores vt pderẽt me: testimonia tua intellexi. Lamed.
Omnis consũmationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis. Mem.

QVomodo dilexi legẽ tuã — dñe: .. ד XIII
tota die meditatio mea est. Mem.
Super inimicos meos prudẽtẽ me fecisti mãdato tuo: quia ĩ ęternũ michi est. Mem.
Super omnes docentes me intellexi: qa testimonia tua meditatio mea est. Mem.
Super senes intellexi: quia mandata tua quæsiui. Mem.
Ab omni via mala prohibui pedes meos: vt custodiam verba tua. Mem.

CONCIL.	VET.
A iudicijs tuis non declinaui: quia tu legem posuisti michi. Mem.	A iudicijs tuis non declinaui: quoniam tu legem posuisti michi. 6
Q̄ dulcia faucibus meis eloquia tua: super mel ori meo. Mem.	Q̄ dulcia faucibus meis verba tua: super mel & fauum ori meo. 7
A mandatis tuis intellexi: propterea odiui oēm viā iniquitatis. Nun.	A mandatis tuis intellexi: propterea odio habui omnē viā iiquitatis. 8
ℷ XIIII L Vcerna pedibus meis verbū tuū: & lumen semitis meis. Nun.	L Vcerna pedibus meis verbum tuum: & lumen semitis meis. 1
I urauí & statui: custodire iudicia iustitiæ tuæ. Nun.	I urauí & statui: custodire iudicia iustitiæ tuæ. 2
ℸ H umiliatus sum vsq; DOMINE: viuifica me secundū verbū tuum. Nun.	H umiliatus sum vsq; valde domine: viuifica me secundū verbū tuum. 3
ℸ V oluntaria oris mei beneplacita fac DN̄E: & iudicia tua doce me. Nun.	V oluntaria oris mei beneplacita fac domine: & iudicia tua doce me. 4
A nima mea in manibus meis semper: & legem tuā nō sum oblitus. Nun.	A nima mea in manibus meis semper: & legis tuæ non sum oblitus. 5
P osuerunt peccatores laqueū michi: & a mandatis tuis nō erraui. Nun.	P osuerunt peccatores laqueū michi: & a mandatis tuis non erraui. 6
H ęreditate acqsiui testionia tua ī æternū: quia exultatio cordis mei sunt. Nun.	* H ęreditate acquisiui testimonia tua ī ęternū: quoniam exultatio cordis mei sunt. 7
I nclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum: propter retributionem. Samech.	I nclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum: propter retributionem. 8
ℴ XV I Niquos odio habui: & legem tuam dilexi. Samech.	I Niquos odio habui: & legem tuam dilexi. 1
A diutor & susceptor meus es tu: & in verbū tuum supersperaui. Samech.	A diutor meus & susceptor meus es tu: in verbum tuum supersperaui. 2
D eclinate a me maligni: & scrutabor mandata DEI mei. Samech.	D eclinate a me maligni: & scrutabor mandata dei mei. 3
Eloha. S uscipe me secundū eloquiū tuū & viuā: & non confundas me ab expectatione mea. Samech.	S uscipe me secundum eloquium tuū et viuā: & ne confundas me ab expectatione mea. 4
A diuua me & saluus ero: & meditabor in iustificationibus tuis semper. Samech.	A diuua me & saluus ero: & meditabor in iustificationibus tuis semper. 5
S preuisti oēs discedētes a iudicijs tuis: quia iniusta cogitatio eorū. Samech.	S preuisti oēs discedētes a iustificatiōib⁹ tuis: quia iniusta cogitatio eorum. 6
P ræuaricātes reputaui oēs pc̄tōres terrę: ideo dilexi testimonia tua. Samech.	P ręuaricantes deputaui oēs pc̄tōres terræ: propterea dilexi testimonia tua semper. 7
C onfixisti timore tuo carnes meas: a iudicijs enim tuis timui. Ain.	* C onfige clauis a timore tuo carnes meas: a iudicijs enim tuis timui. 8
ℵ XVI F Eci iudicium & iustitiā: non tradas me calūniātib⁹ me. Ain.	F Eci iudiciū & iustitiam: ne tradas me nocentibus me. 1
S uscipe seruum tuū in bonū: ne calumnientur me superbi. Ain.	F Excipe seruū tuū in bono: vt non calumnientur me superbi. 2
Iesua. O culi mei defecerūt i SALVTARE tuū: & in eloquiū iustitiæ tuę. Ain.	O culi mei defecerunt in salutare tuum: & in eloquium iustitię tuæ. 3
F ac cū seruo tuo secūdū misericordiā tuā: & iustificationes tuas doce me. Ain.	F ac cū seruo tuo secundū misericordiā tuā: & iustificationes tuas doce me. 4
S eruus tuus sum ego: da michi itellectū vt sciā testionia tua. Ain.	S eruus tuus sum ego: da michi intellectū vt sciā testimonia tua. 5
ℸ T empus faciendi DOMINE: dissipauerūt legem tuam. Ain.	T empus faciendi domino: dissipauerunt legem tuam. 6
I deo dilexi mandata tua: super aurum & topazion. Ain.	I deo dilexi mandata tua: super aurum & topazion. 7
P ropterea ad oīa mādata tua dirigebar: oēm viā iniquā odio habui. Phe.	P ropterea ad omnia mādata tua corrigebar: omnē viā iniquitatis odio habui. 8

1 Mirabilia teſtimonia tua:
2 Ideo ſcrutata eſt ea aïa mea.
Manifeſtatio verborũ tuorũ illũinat:
& intelligere facit paruulos.
3 Os meum aperui & attraxi ſpiritũ:
quia mandata tua deſyderabã.
4 Reſpice in me & miſerere mei:
ſecundũ iudiciũ diligentiũ nomẽ tuum.
5 Greſſus meos dirige ſecundũ eloquiũ tuũ:
& non dominetur mei omnis iniquitas.
6 Redime me a calũnijs hominũ:
vt cuſtodiã mandata tua.
7 Faciẽ tuã illumina ſuper ſeruũ tuum:
& docendo iuſtificationes tuas.
8 Exitus aquarum deſcenderunt oculi mei:
quia non cuſtodierunt legem tuã.

1 Iuſtus es domine:
2 & rectum iudicium tuum.
Mandaſti iuſtitiam teſtimonia tua:
& veritatem tuam valde.
3 Tabeſecit me zelus meus:
quia obliti ſũt verborũ tuorũ inimici mei.
4 Ignitũ eloquiũ tuum valde:
& ſeruus tuus dilexit illud.
5 Iunior ego ſum & contemptus:
iuſtificationes tuas non ſum oblitus.
6 Iuſtitia tua iuſtitia in æternũ:
& lex tua veritas.
7 Tribulatio & neceſſitas inuenerunt me:
mandata tua meditatio mea eſt.
8 Iuſtitia teſtimonia tua in æternum:
intellectum da michi & viuam.

1 Clamaui ī toto corde meo exaudi me
iuſtificatiões tuas exquirã. (dñe:
2 Clamaui ſaluum me fac:
vt cuſtodiam teſtimonia tua.
3 Preueni intempeſta nocte & clamaui:
in verbis tuis ſperaui.
4 Preuenerunt oculi mei ad matutinum:
vt meditarer eloquia tua.
5 Vocẽ meã exaudi dñe ſcdm miam tuam:
& ſecundũ iudiciũ tuũ viuifica me.
6 Appropiquauerũt pſequẽtes me iiquitate:
a lege autẽ tua longe facti ſunt.
7 Prope es tu domine:
& omnes vię tuę veritas.
8 Ab initio cognoui de teſtimonijs tuis:
quia in æternum fundaſti ea.

1 Vide humilitatẽ meam & eripe me:
2 quia legem tuam non ſũ oblitus
Iudica iudicium meũ & redime me:
propter eloquium tuum viuifica me.
3 Longe eſt a peccatoribus ſalus:
quia iuſtificationes tuas non exquiſierũt.
4 Miſerationes tuæ multæ dñe:
ſecundũ iudiciũ tuũ viuifica me.
5 Multi perſequentes me & tribulantes me:

Mirabilia teſtimonia tua: D
Ideo ſcrutata eſt ea aïa mea. Phe. XVII
Declaratio ſermonũ tuorũ illuminat:
& intellectum dat paruulis. Phe.
Os meũ aperui & attraxi ſpiritũ:
quia mandata tua deſyderabam. Phe.
Aſpice in me & miſerere mei:
ſecundũ iudiciũ diligẽtiũ nomẽ tuũ. Phe.
Greſſus meos dirige ſecundũ eloquiũ tuum:
vt non dominetur mei ōnis iniuſtitia. Phe.
Redime me a calũnijs hominũ:
* et cuſtodiam mandata tua. Phe.
Faciẽ tuam illumina ſuper ſeruum tuum:
& doce me iuſtificationes tuas. Phe.
Exitus aquarũ deduxerunt oculi mei:
quia non cuſtodierunt legem tuam. Sade.

Iuſtus es DOMINE: Y
& rectum iudicium tuum. Sade. XVIII
Mandaſti iuſtitiã teſtimonia tua:
& veritatem tuam nimis. Sade.
Tabeſcere me fecit zelus meus:
quia obliti ſũt verba tua inimici mei. Sade.
Ignitum eloquium tuum vehemẽter:
& ſeruus tuus dilexit illud. Sade.
* Paruulus ſum ego & contemptus:
iuſtificationes tuas non ſum oblitus. Sade.
Iuſtitia tua iuſtitia in æternũ:
& lex tua veritas. Sade.
Tribulatio & anguſtia inuenerunt me:
mandata tua meditatio mea eſt. Sade.
Aequitas teſtimonia tua in æternum:
intellectum da michi & viuam. Quoph.

Clamaui ī toto corde exaudi me DÑE: D
iuſtificationes tuas requirã. Quoph. XIX
Clamaui ad te ſaluum me fac:
vt cuſtodiam mandata tua. Quoph.
* Preueni in immaturitate & clamaui:
quia in verba tua ſuperſperaui. Quoph.
Preuenerunt oculi mei ad te diluculo:
vt meditarer eloquia tua. Quoph.
Vocem meã audi ſecundũ miam tuã DÑE:
& ſecũdũ iudiciũ tuũ viuifica me. Quoph.
Appropinquauerũt pſequentes me iiquitati:
a lege autẽ tua longe facti ſunt. Quoph.
Prope es tu DOMINE:
& omnes vię tuę veritas. Quoph.
Initio cognoui de teſtimonijs tuis:
quia in ęternum fundaſti ea. Res.

Vide humilitatẽ meam & eripe me: 7
quia legẽ tuam non ſum oblitus. Res. XX
Iudica iudicium meũ & redime me:
propter eloquiũ tuum viuifica me. Res.
Longe a peccatoribus ſalus:
quia iuſtificatiões tuas nõ exquiſierũt. Res.
Miſericordię tuę multę DOMINE:
ſecundũ iudicium tuum viuifica me. Res.
Multi qui perſequuntur me & tribulant me:

CONCIL.		VET.	
a teſtimonijs tuis non declinaui.	Res.	a teſtimonijs tuis non declinaui.	6
Vidi præuaricantes & tabeſcebam:		Vidi inſenſatos & tabeſcebam:	
quia eloquia tua non cuſtodierunt.	Res.	quia eloquia tua non cuſtodierunt.	7
ℸ Vide quoniã mãdata tua dilexi DN̄E:		Vide qm̃ mandata tua dilexi dñe:	
in miſericordia tua viuifica me.	Res.	in tua miſericordia viuifica me.	8
Principium verborũ tuorum veritas:		Principium verborũ tuorum veritas:	
in æternũ õnia iudicia iuſtitiæ tuæ.	Sin.	in æternum omnia iudicia iuſtitię tuę.	1
℧ XXI PRincipes perſecuti ſunt me gratis:		PRincipes perſecuti ſunt me gratis:	
& a verbis tuis formidauit cor meũ.	Si	& a verbis tuis formidauit cor meũ.	
Lætor ego ſuper eloquia tua:	*	Exulto ego ſuper eloquia tua:	2
ſicut qui inuenit ſpolia multa.	Sin.	ſicut qui inuenit ſpolia multa.	
Iniquitatẽ odio habui & abominatus ſũ:		Iniuſtitiam odio habui & abominatus ſum:	3
legẽ autem tuam dilexi.	Sin.	legem autem tuam dilexi.	4
Septies in die laudem dixi tibi:		Septies in die laudaui te:	
ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ.	Sin.	ſuper iudicia iuſtitię tuę.	5
Pax multa diligẽtibus legem tuam:		Pax multa diligentibus legem tuam:	
& non eſt illis ſcandalum.	Sin.	& non eſt eis ſcandalum.	6
Ieſua. ℸ Expectaui SALVTARE tuũ DOMINE:	*	Expectabam ſalutare tuum domine:	
& mandata tua dilexi.	Sin.	& mandata tua dilexi.	7
Cuſtodiuit anima mea teſtimonia tua:		Cuſtodiuit anima mea teſtimonia tua:	
& dilexit ea vehementer.	Sin.	& dilexit ea valde.	8
Seruaui mandata tua & teſtimonia tua:		Cuſtodiui mandata tua & teſtimonia tua:	
quia oẽs viæ meæ in cõſpectu tuo.	Thau.	quia oẽs viæ meæ in conſpectu tuo dñe.	1
ℶ XXII ℸ APpropinquet deprecatio mea		APpropinquet oratio mea	
in conſpectu tuo DOMINE:		in conſpectu tuo domine:	
iuxta eloquium tuum		ſecundum eloquium tuum	
da michi intellectum.	Thau.	da michi intellectum.	
Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo:		Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo dñe:	2
ſecundũ eloquiũ tuum eripe me.	Thau.	ſecundum eloquium tuum eripe me.	3
Eructabunt labia mea hymnum:		Eructabunt labia mea hymnum:	
cũ docueris me iuſtificatiões tuas.	Thau.	cum docueris me iuſtificationes tuas.	4
Pronunciabit lingua mea eloquiũ tuum:		Pronunciauit lingua mea eloquia tua:	
quia omnia mandata tua æquitas.	Thau.	quia omnia mandata tua iudicia.	5
Fiat manus tua vt ſaluet me:		Fiat manus tua vt ſaluum me facias:	
quoniam mandata tua elegi.	Thau.	quia mandata tua elegi.	6
Ieſua. ℸ Concupiui SALVTARE tuũ DOMINE:		Concupiui ſalutare tuum domine:	
& lex tua meditatio mea eſt.	Thau.	& lex tua meditatio mea eſt.	7
Viuat anima mea & laudabit te:		* Viuet anima mea & laudabit te:	
& iudicia tua adiuuabunt me.	Thau.	& iudicia tua adiuuabunt me.	8
Erraui ſicut ouis quę periit:		Erraui ſicut ouis perdita:	
q̃re ſeruũ tuũ quia mãdata tua nõ ſũ oblit⁹.		q̃re ſeruũ tuũ quia mãdata tua nõ ſũ oblit⁹.	

ARGVMENTVM. Pſalmus de fuga infidelitatis. q⁹ aduerſus ipſorũ linguas & deprauãtia dogmata inuocãdus deus & viriliter reluctandũ. hic enĩ primus ſcandendi ad deũ gradus.

¶Canticum graduũ. I. CXIX.		¶Canticum graduum. CXIX.	
ℸ AD DN̄M cum tribularer clamaui:		ADte domine cum tribularer clamaui:	1
& exaudiuit me.		& exaudiſti me.	
ℸ DN̄E libera aiam meã a labijs iiqs:		Dñe erue aiam meã a labijs iniuſtis:	2
& a lingua doloſa.		& a lingua doloſa.	
Quid detur tibi aut quid apponatur tibi:		Quid dabitur tibi aut quid apponetur tibi:	3
ad linguam doloſam.		ad linguam doloſam.	
Sagittæ potentis acutę:		Sagittę potentis acutę:	4
cum carbonibus deſolatorijs.		cum carbonibus deſolatorijs.	
Hei michi quia ĩcolat⁹ me⁹ ꝓlõgat⁹ eſt:		Heu me q⁹ incolat⁹ meus lõgiquus fact⁹ eſt:	5
habitaui cum habitãtib⁹ Cedar/		inhabitaui cum tabernaculis cedar/	
multũ incola fuit anima mea.		multum peregrinata eſt anima mea.	
Cum ijs qui oderunt pacẽ eram pacificus:		Cum ijs qui oderunt pacem eram pacificus:	6
cũ loquebar illis ipugnabãt me gratis.		cum loquerer illis debellabãt me gratis.	

ARGVMENTVM. Psalmus de magnanimitate/id est magno & ad diuina cõuerso animo. q̃ prouidentię & auxilio diuino omnia nostra vel maxime committenda. hic secundus scandendi ad deum gradus.

¶Canticum graduum. CXX.

1 LEuent oculos suos in montes:
vnde veniet auxiliũ illis.
2 NE des ad mouendum pedem meũ:
neq; dormitet qui custodit te.
3 Ecce non dormitabit neq; dormiet:
qui custodit Israel.
4 Dominus custodit te/dñs tegumentũ tuũ:
super manũ dexteræ tuæ.
5 Protegat te dominus:
super manum dexteræ tuæ.
6 Per diem sol non vret te:
neq; luna per noctem.
7 Dominus custodiat te ab omni malo:
custodiat animã tuã dñs.
8 Custodiat dñs introitum tuũ & exitũ tuũ:
ex hoc nunc & vsq; in sæculum.

¶ Canticum graduum. II. CXX.

LEuaui oculos meos in montes:
vnde veniet auxilium michi.
AUxilium meum a DÒMINO: ℣
qui fecit cœlum & terram.
Non det in cõmotionẽ pedem tuum:
neq; dormitet qui custodit te.
Ecce non dormitabit neq; dormiet:
qui custodit Israel.
DOMINVS custodit te/DN̄S ꝓtectio tua: ℣ ℣
super manum dexteram tuam.
Per diem sol non vret te:
neq; luna per noctem.
DOMINVS custodit te ab omni malo: ℣
custodiat animam tuam —dominus. ••
DN̄S custodiat introitum tuũ & exitũ tuum: ℣
ex hoc nunc & vsq; in sæculum.

ARGVMENTVM. Psalmus de vera voluptate. q̃ totũ gaudium nostrum in cœlestis habitationis meditatione debet esse collocatum/& ea sola roganda quæ ad illam diuinã pacẽ faciunt. & hic tertius gradus. ¶Conciliatus versu tertio.

¶Canticũ graduum. CXXI.

1 IOcundat⁹ sum in ijs q̃ dixerũt michi:
in domum domini ibimus.
2 STantes erant pedes nostri:
in atrijs hierusalem.
3 Hierusalem quę ędificatur vt ciuitas:
cuius participatio eius in idipsum.
4 Illucenim ascenderunt trib⁹/trib⁹ dñi:
testimoniũ Israel ad cõfitẽdũ noi tuo dñe.
5 Quoniã ibi sederunt sedes in iudicio:
sedes super domum dauid.
6 Rogate quæ ad pacẽ sunt hierusalem:
& abundantia ijs qui diligunt te.
7 Fiat pax in virtute tua:
fiat abundantia in turribus tuis.
8 Propter fratres & proximos meos:
loquebar autem pacem de te.
9 Propter domũ domini dei mei:
quæsiui bona tibi.

¶ Canticum graduum. III. CXXI.

LAetat⁹ sum in ijs quæ dicta sũt michi:
in domum DOMINI ibimus. ℣
STantes erant pedes nostri:
in atrijs tuis Ierusalem.
Ierusalem quæ ædificatur vt ciuitas:
cuius participatio cum ea in idipsum.
Illuc enim ascenderunt trib⁹/tribus DN̄I: Iah.
testimoniũ Israel ad cõfitẽdũ noi DOMINI ℣
Quia illic sederunt sedes in iudicio:
sedes super domum dauid.
Rogate quæ ad pacẽ sunt Ierusalem:
& abundantia diligẽtibus te.
Fiat pax in virtute tua:
& abundantia in turribus tuis.
Propter fratres meos & proximos meos:
loquebar pacem de te.
Propter domum DOMINI DEI nostri: ℣ Elohe.
quæsiui bona tibi.

ARGVMENTVM. Psalmus de charitate erga deũ. q̃ desyderio vehementi cœlestiũ bonorum maxime fruendi dei ad deum iugiter suspirare debemus: & terrena bona quę fast⁹ et superbias pariunt habere despectui. hic quartus gradus. ¶Conciliatus versu quinto.

¶Canticum graduum CXXII.

1 AD te dñe leuaui oculos meos:
qui habitas in cœlo.
2 Ecce sicut oculi seruorum:
in manus dominorũ suorum.
3 Et sicut oculi ancillæ in manus dominę suę:
sic oculi nostri ad dominũ deũ nostrũ/
quoadusq; misereatur nostri.
4 Miserere nostri dñe miserere nostri:
quoniam multũ repleti sumus despectiõe.
5 In plurimũ repleta est anima nostra:
opprobriũ eis q̃ abũdãt & despectio superbis *

¶Canticum graduum. IIII. CXXII.

AD te leuaui oculos meos:
qui habitas in cœlis.
Ecce sicut oculi seruorum:
in manibus dominorum suorum
Sicut oculi ancillę in manibus dominę suæ:
ita oculi nostri ad DN̄M DEVM nostrum / ℣ Elohe.
donec misereatur nostri.
Miserere nostri DOMINE miserere nostri: ℣
quia multũ repleti sumus despectione.
Quia multum repleta est anima nostra:
opprobrio abũdãtiũ et despectiõe superborũ.

ARGVMENTVM. Psalmus de diffidentia propria & confidentia in deo. q; si ab hostib⁹ visibilibus & inuisibilibus liberamur intentatosq; nobis laqueos euitamus & si quid boni insup agimus: id non viribus nostris sed soli deo tribuendū. hic quintus gradus. ¶Cōciliatus versu secundo/tertio & quarto. ¶Aduerte cū aliquando pręsente quodā michi familiari hebręo censerem in tribus prædictis versibus legendū/certe potiusq; forte aut forsitan/ & dicendum certe viuos deglutissēt nos. certe aqua absorbuisset nos. certe pertrāsisset anima nostra aquā intolerabilem: dicerē hic (inquit ille) neq; certe neq; forte aut forsitan/ sed tunc. nā AZA tūc significat. neq; Ioth hic in fine illi adiectum vbi dicimus AZAI significationē ei⁹ mutat. ego libenter illi sum assensus. cuius rei memor hic locū ita cōciliaui. Cęterum septuagīta interdū vocabuli huius loco ponūt τότεαρ: quod quid aliud q̄ tunc significat? est enim ἄρ adiectitia particula. ponunt etiam ἄρα quod forte/igitur/vtiq;/nōne significat & late homonymū est. & hanc crediderim causam: cur eam Hieronymus fecerit dubitandi particulam.

¶Canticum graduum. V. CXXIII.

Nisi quia DOMINVS erat in nobis
dicat nunc Israel:
nisi quia DOMINVS erat in nobis.
Cum exurgerent homines in nos:
tunc viuos deglutissent nos.
Cum irasceretur furor eorū in nos:
tunc aqua absorbuisset nos.
Torrentem pertransiuit anima nostra:
vtiq; ptrāsisset aia nostra aquā itolerabilē.
Benedictus DOMINVS:
qui nō dedit nos in captionē dētib⁹ eorū.
Anima nostra sicut passer erepta est:
de laqueo venantium.
Laqueus contritus est:
& nos liberati sumus.
Adiutorium nostrū in nomine DOMINI:
qui fecit cœlum & terram.

¶Canticum graduum. CXXIII.

Nisi quia dominus erat in nobis 1
dicat nunc Israel:
nisi quia dominus erat in nobis.
Cum insurgerent homines super nos: 2
* forsitan viuos absorbuissent nos.
Cum irasceretur furor eorum super nos: 3
* forsitan aqua demersisset nos.
Torrentem pertransijt anima nostra: 4
* fortasse ptransijt aia nra aquā sine substātia.
Benedictus dns qui non dedit nos: 5
in venationem dentibus eorum.
Anima nostra sicut passer eruta est: 6
de muscipula venantium.
Muscipula contrita est: 7
& nos eruti sumus.
Adiutorium nostrum in nomine domini: 8
qui fecit cœlum & terram.

ARGVMENTVM. Psalmus de spe. q; sperandū vel maxime in dño/ & cui assimulantur hāc beatā spem habentes. hic sextus gradus. ¶Conciliatus versu primo & secundo. ¶Aduerte versu secundo Ierusalem hic & sępe alias in hoc conciliato psalterio scriptū esse absq; aspiratione: quia apud Hebręos neq; lenem neq; densam aspirationem habet. verū si iuxta consuetudinem eōrum pronunciaremus: pentasyllabum faceremus & diceremus Ieruſalaim. cōsuetudo tamen Gręcorum aspirat/ & primā syllabā Ie i duas dirimit Hie. sed hęc non magnidu co quæ vltra primorū elementariorum non surgunt intelligentiā. & in gręcis censeo Gręcos esse sequendos: in hebraicis autem potius Hebręos.

¶Canticū graduū. VI. CXXIIII.

Qui confidunt in DOMINO
sicut mons sion qui non cōmouebit?
qui in æternū habitabitur.
Ierusalē montes in circuitu eius/
& DOMINVS in circuitu populi sui:
ex hoc nunc & vsq; in sęculum.
Quia nō relinquet — dns ·· virgā pctōrū
super sortem iustorū:
vt nō extēdāt iusti ad iiquitatē man⁹ suas.
Benefac DOMINE:
bonis & rectis corde.
Declinātes aūt i obligatiōes adducet DNS
cum operantibus iniquitatē:
pax super Israel.

¶Canticum graduum. CXXIIII.

Qui confidunt in dómino 1
sicut mōs sion nō cōmouebit? i ęternū:
qui habitant in hierusalem.
* Montes in circuitu eius/ 2
& dominus in circuitu plebis suę:
ex hoc nunc & vsq; in ęculum.
Quoniā non derelinquet virgam peccatorū 3
super sortem iustorum:
vt nō extēdāt iusti ad iniquitatē man⁹ suas.
Benefac domine: 4
bonis & rectis corde.
Declinātes autē i strāgulationē adducet dns 5
cum operantibus iniustitiam:
pax super Israel.

ARGVMENTVM. Psalm⁹ de charitate proximi. q; de bono proximorum maxime animam concernente gaudendum sit/ idq; gaudium in deo esse debere omniū bonorū authore/ & qui solus potest ex malo ad bonum & ex luctuoso hoc mundo ad veram & indeficientem lętitiā conuertere. hic septimus gradus. ¶Conciliatus versu primo et quinto.

¶Canticū graduum. CXXV.

1 CVm cōuerterit dñs captiuitatē ſion:
facti ſumus ſicut conſolati.
2 TUnc repletū eſt gaudio os noſtrū:
& lingua noſtra exultatione.
3 Tunc dicent inter gentes:
magnificauit dominus facere cū eis.
4 Magnificauit dominus facere nobiſcum:
facti ſumus iocundati.
5 Conuerte dñe captiuitatē noſtrā:
ſicut torrens in auſtro.
6 Qui ſeminant in lachrimis:
in gaudio metent.
7 Euntes ibant & flebant:
mittentes ſemina ſua.
8 Venientes aūt veniūt cū exultatiōe:
portant manipulos ſuos.

ARGVMENTVM. Pſalmus/de firma fide. q̄ nullus anteq̄ ei oriat̄ ſol iuſtitiæ qui eſt Chriſt⁹ IHESVS poteſt ſaluari/ſed in ſola fide eius conſiſtit animarum ſalus/q̄q; poſt dilectorū dormitionem ſuſcitaturus ſit eis deus filios fideles qui pro ædificatione animarū/ pro ædificatione ciuitatis ſion viriliter dimicabunt & quibus hoſtes diuinę veritatis inimici reſiſtere nō valebunt. hic octauus gradus. ¶Conciliatus verſu ſexto.

¶Canticum graduum. CXXVI.

1 NIſi dominus ædificauerit domū:
in vanū laborauerunt ędificātes eā.
2 NIſi dominus cuſtodierit ciuitatē:
in vanū laborant qui cuſtodiunt eam.
3 In vanū eſt vobis ante lucē ſurgere
ſurgite poſtea q̄ ſediſtis:
qui manducatis panē doloris.
4 Cum dederit ſomnum dilectis eius:
ecce hæreditas domini/
filij merces fructus ventris.
5 Sicut ſagittę in manu potentis:
ſic filij excuſſorum.
6 Beat⁹ homo q̄ ipleuit deſyderiū ſuū ex eis:
nō cōfūdet cū loquet̄ inimicis ſuis in porta.

ARGVMENTVM. Pſalm⁹ de timore dei. q̄ beati ſunt illi qui timorem offendēdi deum habentes ſemper ambulant in obſeruatione mandatorum eius/& de benedictiōe in ſpiritu data timentibus deum in fruitione & viſione bonorū ciuitatis pacis æternæ. hic nonus gradus. ¶Conciliatus verſu ſecundo.

¶Canticū graduum. CXXVII.

1 BEati omnes qui timent dñm:
qui ambulant in vijs eius.
2 Labores fructuū tuorū qa māducabis
beatus es & bene tibi erit.
3 Vxor tua ſicut vinea fertilis:
in lateribus domus tuæ.
4 Filij tui ſicut nouellatio oliuarum:
in circuitu menſę tuę.
5 Ecce ſic benedicetur homo:
qui timet dominum.
6 Benedicat te dominus ex ſion:
& videas bona hieruſalē oēs dies vitę tuę.
7 Et videas filios filiorū tuorum:
pax ſuper iſrael.

¶Canticum graduum. VII. CXXV.

CVm cōuerteret DN̄S captiuitatē ſion:
facti ſumus ſicut conſolati.
TUnc repletum eſt gaudio os noſtrū:
& lingua noſtra exultatione.
Tunc dicent inter gentes:
magnificauit DOMINVS facere cum eis.
Magnificauit DOMINVS facere nobiſcum:
facti ſumus lætantes.
Cōuerte DOMINE captiuitatē noſtram:
ſicut torrens in auſtro.
Qui ſeminant in lachrimis:
in exultatione metent.
Euntes ibant & flebant:
mittentes ſemina ſua.
Venientes autē venient cum exultatione:
portantes manipulos ſuos.

¶Canticum graduum. VIII. CXXVI.

NIſi DOMINVS ędificauerit domum:
in vanū laborauerunt qui ędificāt eā.
NIſi DOMINVS cuſtodierit ciuitatē:
fruſtra vigilat qui cuſtodit eam.
Vanū eſt vobis ante lucem ſurgere
— ſurgite ◆◆poſtq̄ ſederitis:
qui manducatis panem doloris.
Cum dederit dilectis ſuis ſomnum:
ecce hæreditas DOMINI/
filij merces fructus ventris.
Sicut ſagittę in manu potentis:
ita filij excuſſorū.
Beat⁹ vir qui ipleuit deſyderiū ſuū ex ipſis:
nō cōfundētur cū loquēt̄ inimicis ſuis in porta.

¶Canticum graduum. IX. CXXVII.

BEati omnes qui timent DOMINVM:
qui ambulant in vijs eius.
Labores manuū tuarū cū māducaueris
beatus tu & bene tibi erit.
Vxor tua ſicut vitis abundans:
in lateribus domus tuę.
Filij tui ſicut nouellę oliuarum:
in circuitu menſę tuæ.
Ecce ſic benedicetur homo:
qui timet DOMINVM.
Benedicat tibi DOMINVS ex ſion:
& videas bona Ieruſalē oīb⁹ dieb⁹ vitę tuę.
Et videas filios filiorum tuorum:
pacem ſuper Iſrael.

ARGVMENTVM. Pſalmus de Zelo. q̄ optandum eſt vt diuina iuſtitia de medio iuſtorū

inemendabiles resecentur qui multos impediunt ne ędificentur in sancto ædificio sion: vt no xiæ herbæ vellędę quę ne fructiferę & salutares crescant officiunt. hic decimus gradus. ¶Cō ciliatus versu primo/secundo & sexto.

¶Canticū graduū. X. CXXVIII.

SEpe oppugnauerūt me a iuuētute mea * dicat nunc Israel.
Sępe oppugnauerūt me a iuuētute * mea: eteni nō potuerūt michi.
Supra dorsum meū fabricauerūt pctōres: prolongauerunt iniquitatē suam.
DOMINVS iustꝰ cōcidet ceruices pctorū: confundantur & conuertantur retrorsum omnes qui oderunt sion.
Fiant sicut fœnū tectorū: quod priusq̄ euellatur exaruit.
De quo non implebit manū suā qui metet: * & sinum suum qui manipulos colliget.
Et non dixerunt qui prętcribant benedictio DOMINI super vos:
benediximus vobis in nomine DOMINI.

¶Canticum graduum. CXXVIII.

SEpe expugnauerūt me a iuuētute mea dicat nunc Israel.
Sæpe expugnauerunt me a iuuētute mea: etenim non potuerunt michi.
Supra dorsum meū fabricauerūt peccatores: longe fecerunt iniustitiam suam.
Dominus iustus cōcidet ceruices peccatorū: confundantur & auertantur retrorsum omnes qui oderunt sion.
Fiant sicut fœnū tectorū: quod priusq̄ euellatur aruit.
Non replebit manū suam messor: & sinū suum qui manipulos colliget.
Et non dixerunt trāseuntes viam benedictio domini super vos:
benediximus vobis in nomine domini.

ARGVMENTVM. Psalmꝰ de oratione & pœnitentia. q̄ iugiter ad deum orandum & precandum sit/de male actis & contractis sceleribus pœnitendum/& nunq̄ de dei misericordia desperandum. hic vndecimus gradus.

¶Canticū graduū. XI. CXXIX.

DE profūdis clamaui ad te DOMINE:
DOMINE exaudi vocē meā.
Fiant aures tuæ intendentes: in vocē deprecationis meæ.
Si iniquitates obseruaueris DOMINE: DOMINE quis sustinebit?
Quia apud te propiciatio est: & ꝓpter legē tuā sustinui te DOMINE.
Sustinuit anima mea in verbo eius: sperauit anima mea in DOMINO.
Custodia matutina vsq; ad noctē: speret Israel in DOMINO.
Quia apud DOMINVM misericordia: & copiosa apud eum redemptio.
Et ipse redimet Israel: ex oibus iniquitatibus eius.

¶Canticum graduum. CXXIX.

DE profundis clamaui ad te domine:
domine exaudi vocē meam.
Fiant aures tuæ intendentes: in vocē deprecationis meæ.
Si iniquitates obseruaueris domine: domine quis sustinebit?
Quoniā apud te propiciatio est: propter legē tuā sustinui te domine.
Sustinuit anima mea in verbū tuum: sperauit anima mea in dominū.
Aviglia matutina vsq; ad noctem: speret israel in dominū.
Quoniā apud dominū misericordia est: multa apud illū redemptio.
Et ipse redimet israel: ex omnibus iniquitatibus eius.

ARGVMENTVM. Psalmus de humilitate. q̄ cor nulla superbia & præsūptione sit eleuādū/ q̄ non alte de se sapiendū/neq; in curiositatibus/vanitatibꝰ & infamijs quę aliquid supra hominē vane pollicentur ambulandū. hic duodecimus gradus.

¶Canticum graduū. XII. CXXX.

DOMINE nō est exaltatum cor meū: neq; elati sunt oculi mei.
Neq; ambulaui in magnis: neq; in mirabilibus super me.
Si non humiliter sentiebā: sed exaltaui animā meā.
Sicut ablactatus super matre sua: ita retributio in anima mea.
Speret Israel in DOMINO: ex hoc nunc & vsq; in sęculū.

¶Canticum graduum. CXXX.

DOmine non est exaltatum cor meum: neq; in altum elati sunt oculi mei.
Neq; ingressus sum in magnis: neq; in mirabilibus super me.
Si non humiliter sentiebam: sed exaltaui animā meā.
Quēadmodū q ablatꝰ ē a lacte sup matrē suā: sic retributio in animā meā.
Speret israel in domino: ex hoc nunc & vsq; in sęculum.

ARGVMENTVM. Psalmus de mansuetudine. q̄ locus vbi Christus nasceretur bethleem ephrata/q̄ in cāpestribus Iudęæ doceret/q̄ in Ierusalē & in templo vbi adorabant steterunt sanctę plantę eius ad dirigendos eos in viam pacis/de sion/ de viatico eius/ de veris sacer-

dotibus ſion non aliud tegumentū q̄ Chriſtum IHESVM habentibus/qui & a vero & perſe Nazareo Nazarei dicti ſunt: & illū imitari vera manſuetudo eſt. & hic tertiuſdecimus grad⁹.

¶ Conciliatus verſu ſecundo/ſexto/vndecimo & ſextodecimo.

¶ Canticū graduum. CXXXI.

1 MEmento domine dauid:
& omnis manſuetudinis eius.
2 SIcut iurauit domino:
votum vouit deo Iacob.
3 Si introiero in tabernaculum domus meę:
ſi aſcendero ſuper lectū ſtrati mei.
4 Si dedero ſomnū oculis meis:
& palpebris meis dormitationē.
5 Et requiem temporibus meis
ſi dedero quoadusq; inueniā locū dño:
tabernaculum deo Iacob.
6 Ecce audiuimus eā in ephrata:
inuenimus eam in campis ſaltuū.
7 Introibimus in tabernacula eius:
adorabim⁹ in loco vbi ſteterūt pedes eius.
8 Exurge domine in requiem tuā:
tu & arca ſanctificationis tuæ.
9 Sacerdotes tui induantur iuſtitiam:
& ſancti tui lætentur.
10 Propter Dauid ſeruum tuum:
non auertas faciem chriſti tui.
11 Iurauit dominus dauid in veritate
& non pœnitebit eum:
ex fructu ventris tui ponā ſup ſedē tuam.
12 Si cuſtodierint filij tui teſtamentū meū:
& teſtimonia mea hęc quæ docebo illos.
13 Et filij eorum ſedebunt vſq; in ęternum:
ſuper ſedem tuam.
14 Quoniā elegit dominus ſion:
prędelegit eam in habitationē ſibi.
15 Hæc requies mea in ſæcula ſęculorū:
hic habitabo quoniā prędelegi eā.
16 Viduā eius benedicens benedicā:
& pauperes eius ſaturabo panibus.
17 Sacerdotes eius induā ſalutari:
& ſancti eius exultatione exultabunt.
18 Ibi ſuſcitabo cornu Dauid:
parauī lucernā chriſto meo.
19 Super ipſum autē:
florebit ſanctificatio mea.

¶ Canticū graduū. XIII. Pſalmus. CXXXI.

MEmento DOMINE dauid: ℣
& omnis manſuetudinis eius.
* Qui iurauit DOMINO: ℣
votum vouit DEO Iaacob. Abir.
Si introiero in tabernaculū domus meæ:
ſi aſcendero in lectū ſtrati mei.
Si dedero ſomnum oculis meis:
& palpebris meis dormitationem.
— Et requiē tēporibus meis ••
donec inueniam locum DOMINO: ℣
tabernaculum DEO Iaacob. Abir.
* Ecce audiuimus eum in ephrata:
* inuenimus eum in campis ſiluæ.
Introibimus in tabernaculum eius:
adorabimus in loco vbi ſteterunt pedes eiꝰ.
Surge DOMINE in requiem tuam: ℣
tu & arca ſanctificationis tuæ.
Sacerdotes tui induantur iuſtitiam:
& ſancti tui exultent.
Propter Dauid ſeruum tuum:
non auertas faciem CHRISTI tui. Meſiah.
Iurauit DOMINVS Dauid veritatē ℣
* & non fruſtrabitur eam:
de fructu vētris tui ponā ſuper ſedem tuam.
Si cuſtodierint filij tui teſtamentū meum:
& teſtimonia mea hęc quę docebo eos.
Et filij eorum vſq; in ſęculum:
ſedebunt ſuper ſedem tuam.
Quoniā elegit DOMINVS ſion: ℣
elegit eam in habitationem ſibi.
Hęc requies mea in ſęculum ſęculi:
hic habitabo quoniā elegi eam.
* Viaticum eius benedicens benedicam:
* pauperes eius ſaturabo pane.
Sacerdotes eius induam SALVTARI: Ieſua.
& ſancti eius exultatione exultabūt.
Illuc producam cornu Dauid:
parauī lucernam CHRISTO meo. Meſiah.
Inimicos eius induam confuſione:
ſuper ipſū aūt efflorebit ſanctificatio mea.

ARGVMENTVM. Pſalmus de fraterna vnione. q̄ vbi fraterna vnio: ibi ampla eſt diuinæ benedictionis & gratię effuſio. hic quartuſdecimus gradus.

¶ Canticum graduum. CXXXII.

1 ECce q̄ bonū & q̄ iocundū:
habitare fratres in vnum.
2 Sicut vnguentum in capite:
quod deſcendit in barbā/barbā aaron.
3 Quod deſcendit in oram veſtimenti eius:
ſicut ros hermon q̄ deſcēdit ſup mōtē ſiō.
4 Quoniā ibi mādauit dñs benedictionē:
vitam vſq; in ſęculum.

¶ Canticum graduum. XIIII. CXXXII.

ECce q̄ bonū & q̄ iocundum:
habitare fratres in vnum.
Sicut vnguentum in capite:
quod deſcendit in barbā/barbā Aharon.
Quod deſcendit in oram veſtimenti eius:
ſicut ros Hermon qui deſcēdit in mōtē ſion.
Qm̄ illic mādauit DOMINVS benedictionē: ℣
& vitam vſq; in ſæculum.

ARGVMENTVM. Pſalmus de ſynaxi & acceſſu ad ſancta ſanctorū quę omnia perficiūt. q̄ cum magna reuerentia & dei benedictione ad ſancta quę conſūmant omnia mente & operi-

bus ad deũ intẽtis accedendum eſt. Et hic quintuſdecimus & vltimus gradus. Vides hicĩ ſpiritu quindecim ſpirituales animæ gradus: quibus ad ſancta ſanctorum/ad viaticũ ſion aſcenditur. quorũ ſymbola erant gradus templi Salomonis quibus aſcendebatur ad ſancta ſanctorũ veteris legis/ quę erant arca domini/manna & reliqua quę in ea recondita erant. quiquidem gradus feruntur in vrbẽ Romã trãſlati & poſiti in Laterano. quos Chriſti dei miſeratione fretus/cubitis & genibus nixus/ſępius ſcandi & adoraui vbi ſancti ſteterũt pedes eius: ſiue illi ſint/ſiue gradus ingreſſus prętorij Pilati/aut Lithoſtrati vbi agnus innocens/vbi iudex omniũ ab iniquo iudice immeritę mortis ſententiã tulit/ſed ad dimiſſa reuertamur. Illos igitur quindecim ſpirituales gradus aſcenſionis ad ſancta ſion/quã Chriſtus dñs elegit in habitationẽ ſibi & in requiẽ ſuã in ſæculum ſæculi: breui epilogo colligamus. primus/fuga infidelitatis & impietatis. ſecundus/vera magnanimitas. tertius/vera voluptas. quartus/in deũ charitas. quintus/vera confidentia. ſextus/vera ſpes. ſeptimus/ amor proximi. octauꝰ/firma fides. nonus/timor dei offendendi. decimus/Zelus diuinæ legis. vndecimꝰ/ pœnitẽtia. duodecimus/vera humilitas. tertiuſdecimus/vera manſuetudo. quartuſdecimus/ fraterna vnio. quintuſdecimus/vnio cum deo: quæ humili & reuerenti ad ſancta ſanctorũ fit acceſſiõe. quã nobis Chriſtus IHESVS qui illa ipſa ſancta eſt/& ſolus ſanctus nobis digne idulgere dignetur/ qui cum patre & ſpiritu ſancto eſt ſuperbenedictus in ſęcula ſæculorum. Amen.

¶Canticũ graduum. XV. CXXXIII.

Ecce nunc benedicite DOMINVM:
oēs ſeruí DOMINI.
Qui ſtatis in domo DOMINI:
in atrijs domus DEI noſtri.
In noctibꝰ/ extollite manꝰ veſtras ī ſãcta:
& benedicite DOMINVM.
Benedicat te DOMINVS ex Sion:
qui fecit cœlum & terram.

¶Canticum graduũ. CXXXIII.

Ecce nunc benedicite dominum: 1
ōnes ſeruí domini.
Qui ſtatis in domo domini: 2
in atrijs domus dei noſtri.
In noctibus/extollite manꝰ veſtras ī ſancta: 3
& benedicite dominum.
Benedicat te dominus ex ſion: 4
qui fecit cœlum & terram.

ARGVMENTVM. Pſalmus/beneficiorum dei agnitio ex ijs præſertim quæ veteri ſynagogę contigerunt. & hęc laus & gratiarũ actio hiſtoriã continet ex exodo cognitã.

¶Pſalmus. CXXXIIII. Halelu Iah.

Laudate nomen DOMINI:
laudate ſeruí DOMINVM.
Qui ſtatis in domo DOMINI:
in atrijs domus DEI noſtri.
Elohe.
Iah. Laudate DOMINVM quia bonus DNS:
pſallite nomini eius quoniã ſuaue.
Iah. Quoniã Iaacob elegit ſibi DOMINVS:
Iſrael in poſſeſſionẽ ſibi.
Quia ego cognoui qꝫ magnus eſt DNS:
Adon Elohim. & DEVS noſter prę omnibus dijs.
Omnia quęcunqꝫ voluit DOMINVS
fecit in cœlo & in terra:
in mari & omnibus abyſſis.
Educens nubes ab extremo terrę:
fulgura in pluuiã fecit.
Qui producit ventos de theſauris ſuis/
qui percuſſit primogenita Aegypti:
ab homine vſqꝫ ad pecus.
Emiſit ſigna & prodigia
in medio tui Aegypte:
in Pharaonẽ & in oēs ſeruos eius.
Qui percuſſit gentes multas:
& occidit reges fortes.
Seon regẽ Amorręorũ & Og regẽ Baſan:
& omnia regna Chanaan.
Et dedit terrã eorũ hęreditatẽ:
hęreditatẽ Iſrael populo ſuo.
DOMINE nomen tuum in ęternum:

¶Pſalmus. CXXXIIII.

Laudate nomen domini: 1
laudate ſeruí dominum.
Qui ſtatis in domo domini: 2
in atrijs domus dei noſtri.
Laudate dñm quoniã benignus dominus: 3
pſallite nomini eius quoniã ſuauis eſt.
Quoniã iacob elegit ſibi dominus: 4
Iſrael in poſſeſſionẽ ſibi.
Quoniã ego cognoui qꝫ magnus eſt dñs: 5
& deus noſter ſuper omnes deos.
Omnia quęcunqꝫ voluit dominus 6
fecit in cœlo & in terra:
in mari & in omnibus abyſſis.
Suſcitans nubes ab extremo terrę: 7
fulgura in pluuiam fecit.
Qui educit ventos de theſauris ſuis/ 8
qui percuſſit primogenita ægypti:
ab homine vſqꝫ ad pecus.
Immiſit ſigna & prodigia: 9
in medio tui ægypte.
Qui percuſſit gentes multas: 10
& occidit reges fortes.
Seon regẽ amorreorũ et og regẽ baſan: 11
& omnia regna chanaan.
Et dedit terrã eorũ hæreditatem: 12
hæreditatem Iſrael ſeruo ſuo.
Domine nomen tuum in ſæculum: 13
dñe memoriale tuũ in gñatiõe et gñationẽ.

14 Q ñ iudicabit dominus plebē ſuam:
& in ſeruis ſuis aduocabitur.
15 Idola gentiū argentum & aurum.
16 Oculos habent & non videbunt:
aures habent & non audient.
17 Nares habent & non odorabunt:
os habent & non loquentur.
18 Manus habent & non operantur:
pedes habent & non ambulabunt.
19 Similes illis fiant qui faciunt ea:
& omnes qui confidunt in illis.
20 Domus iſrael benedicite dominū:
domus aaron benedicite dominū.
21 Domus leui benedicite dominū:
qui timetis dominū benedicite dñm.
22 Benedictus dominus ex ſion:
qui habitat in hieruſalem.

DÑE memoriale tuū ī gñatiõe et gñationē.
Quia iudicabit DOMINVS populū ſuum:
& in ſeruis ſuis deprecabitur.
Simulachra gentium argentum & aurum:
opera manuum hominum.
Os habent & non loquentur:
oculos habent & non videbunt.
Aures habent & non audient:
neq; enim eſt ſpiritus in ore ipſorum.
Similes illis fiant qui faciunt ea:
& omnes qui confidunt in eis.
Domus Iſrael benedicite DOMINO:
domus Aharon benedicite DOMINO.
Domus Leui benedicite DOMINO:
qui timetis DOMINVM benedicite DÑO.
Benedictus DOMINVS ex ſion:
qui habitat in Ieruſalem.

ARGVMENTVM. Pſalmus laus ſynagogæ hiſtoriã partim ex Geneſi partim ex Exodo cõtinens ſatis cognitam.

¶ Pſalmus. CXXXV.

1 Confitemini dño quoniã bonus:
quoniã in ęternũ miſericordia eius.
2 Confitemini deo deorum:
quoniã in æternũ miſericordia eius.
3 Confitemini domino dominorum:
quoniam in æternũ miſericordia eius.
4 Qui facit mirabilia magna ſolus.
5 Qui fecit cœlos in intellectu.
6 Qui firmauit terram ſuper aquas.
7 Qui fecit luminaria magna ſolus.
8 Solem in poteſtatē diei.
9 Lunam & ſtellas in poteſtatē noctis.
10 Qui pcuſſit ęgyptũ cũ primogenitis eorũ.
11 Qui eduxit iſrael de medio eorũ.
12 In manu potenti & brachio excelſo.
13 Qui diuiſit mare rubrum in diuiſiones.
14 Et eduxit iſrael per mediũ eius.
15 Et percuſſit pharaonē & virtutem eius
in mari rubro.
16 Qui traduxit populũ ſuum in deſerto.
17 Qui percuſſit reges magnos.
18 Et occidit reges fortes.
19 Seon regē amorreorũ.
20 Et og regem baſan.
21 Et dedit terrã eorũ hæreditatem.
22 Hęreditatē iſrael ſeruo ſuo.
23 Quia i humilitate noſtra memor fuit noſtri.
24 Et redemit nos ab inimicis noſtris.
25 Qui dat eſcã omni carni.
26 Confitemini deo cœli: quoniam.
27 Confitemini domino dominorũ: quoniã.

¶ Pſalmus. CXXXV. Halelu Iah.

Confitemini DOMINO qñ bonus:
quoniã in æternũ miſericordia eius.
Confitemini DEO DEORVM:
quoniã in æternũ miſericordia eius. Elohe.
Cõfitemini DOMINO DÑORVM: quoniã. Elohim. Adon.
Qui facit mirabilia magna ſolus: quoniam. Adon.
Qui fecit cœlos in intellectu: quoniam.
Qui firmauit terrã ſuper aquas: quoniam.
Qui fecit luminaria magna: quoniam.
Solem in poteſtatem diei: quoniam.
Lunã & ſtellas in poteſtatē noctis: quoniam.
Qui pcuſſit ægyptũ cũ priogenitis eorũ: qñ.
Qui eduxit Iſrael de medio eorũ: quoniam.
In manu potenti & brachio excelſo: qñ.
Qui diuiſit mare rubrũ in diuiſiones: qñ.
Et eduxit Iſrael per mediũ eius: quoniam.
Et excuſſit Pharaonē & virtutē eius in mari
rubro: qñ in æternũ miſericordia eius.
Qui tranſduxit populũ ſuũ per deſertum.
qñ in ęternũ miſericordia eius.
Qui percuſſit reges magnos: quoniam.
Et occidit reges fortes: quoniam.
Seon regem Amorreorũ: quoniã.
Et Og regem Baſan: quoniam.
Et dedit terram eorũ hęreditatem: quoniam.
Hęreditatē Iſrael ſeruo ſuo: quoniam.
Quia ī humilitate noſtra mẽor fuit noſtri: qñ.
Et redemit nos ab inimicis noſtris: quoniã.
Qui dat eſcã omni carni: quoniam.
Confitemini DEO cœli: quoniam. El.
Cõfitemini domino dominorum: qñ.

ARGVMENTVM. Pſalmus Threnus ſynagogę. argumẽtũ ex quarto Regũ notũ cõtinens.

¶ Pſalmus. CXXXVI.

1 Super flumina babylonis illic ſedimus
et fleuimus:
dum recordaremur ſion.

¶ Pſalmus. CXXXVI.

Super flumina Babylonis illic ſedimus
& fleuimus:
dum recordaremur tui Sion.

CONCIL.	VET.	
In salicibus in medio eius:	In salicibus in medio eius:	2
suspēdimus organa nostra.	suspendimus organa nostra.	
Q uia illic iterrogauerūt nos q̄ captiuos duxerunt nos: verba cantionum.	Q uī illic iterrogauerūt nos qui captiuos duxerūt nos: verba canticorum.	3
Et qui abduxerunt nos:	Et qui abduxerunt nos:	4
hymnū cātate nobis de cāticis Sion.	hymnū cantate nobis de canticis sion.	
Quomodo cātabimus canticū DOMINI:	Quomodo cantabimus canticū domini:	5
in terra aliena?	in terra aliena?	
Si oblitus fuero tui Ieruſalem:	Si oblitus fuero tui hieruſalem:	6
obliuioni detur dextera mea.	obliuiſcatur me dextera mea.	
Adhęreat lingua mea faucibus meis:	Adhæreat lingua mea faucibus meis:	7
si non meminero tui.	niſi tui meminero.	
Si non præpoſuero Ieruſalem:	Si non præpoſuero hieruſalem:	8
in principio lætitię meæ.	in principio iocunditatis meæ.	
Memor eſto DOMINE filiorū Edom:	Memento domine filiorū edom:	9
in die Ieruſalem.	in die hieruſalem.	
Qui dicunt exinanite exinanite:	Dicentiū euacuate euacuate:	10
vſq; ad fundamentū in ea.	vſq;dum fundamentum in ea.	
Filia Babylōis miſera: beat⁹ q̄ retribuet tibi	Filia babylōis infœlix: beat⁹ qui retribuet re-	11
retributionē tuā/quā retribuiſti nobis.	tributionem tuā/quā retribuiſti nobis.	
Beatus qui tenebit & allidet:	Beatus qui tenebit & elidet:	12
paruulos ſuos ad petram.	infantes ſuos ad petram.	

ARGVMENTVM. Pſalmus/cōfeſſio beneficiorū dei/q̄ ſanct⁹ dñi ſup oē nomē magnificatus ſit/q̄ oia regna terræ verba eius audierūt/de miſericordia/veritate/gloria/celſitudine/& ꝓuidētia ei⁹. ¶ Cōciliatus verſu octauo. ¶ Aduerte verſu prīo dñe in pleriſq; hebręorū codicibus non haberi. ¶ Itē verſu ſecūdo qđ dicit angelorū in hebręo haberi Elohim: qđ Hieronymus hic vertit deorū. nā & angel⁹ pſalmo 90 verſu 11 ꝓprie malach dicitur. ſed & pſalmo 77 verſu 29 vbi habemus panē angelorū & in hebręo Lehem Abirim: Hieronym⁹ nō panē ā gelorū ſed panē fortiū vertit, q̄ hoc vocabulū angelo peculiare nō ſit: ſed cōmune cū deo. Et quid etiā ſi intelligeremus in cōſpectu Elohim: i cōſpectu patris & filij et ſpūs ſācti. Et panē abyrim: panē filij/panē patris & ſpūs ſācti. Nō Moyſes (inqt dñs) dedit vobis panē de cœlo: ſed pater me⁹ dat vobis panē de cœlo verū. ecce panis patris. Et idē de ſe: ego ſum panis viuus qui de cœlo deſcendi. ſi quis manducauerit ex hoc pane: viuet in æternū. & panis quē ego dabo caro mea eſt pro mundi vita. ecce panis filij. et de eodē pane dicitur: hunc enim pater ſignauit deus. ſed quo ſigno niſi ſpiritu ſācto? ſuper quē (audiuit Ioannes) videris ſpiritū deſcendentē & manentē ſuper eū: ille eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto. Ecce panis a ſpiritu ſancto ſignatus. Quid mirū igitur ſi his in locis altior q̄ interpretes aperuerunt ex vocabulorum hebraicorum proprietate elici queat ſenſus?

¶ Pſalmus Dauidi CXXXVII.	¶ Pſalmus Dauid. CXXXVII.	
Confitebor tibi DN̄E i toto corde meo:	Confitebor tibi dñe i toto corde meo:	1
quoniā audiſti verba oris mei.	quoniā audiſti verba oris mei.	
In cōſpectu āgelorū pſallā tibi/adorabo ad tēplū ſāctū tuū: et cōfitebor noi tuo.	Et corā āgelis pſallā tibi/adorabo ad tēplū ſanctū tuū: & cōfitebor nomini tuo.	2
Super miſericordia tua & veritate tua:	In miſericordia tua & veritate tua:	3
qm̄ magnificaſti ſup oē nomē/ſanctū tuū.	qm̄ magnificaſti ſuper oē nomē/ſanctū tuū.	
In quacunq; die īuocauero te exaudi me:	In q̄cunq; die inuocauero te cito exaudi me:	4
multiplicabis in anima mea virtutem.	multiplicabis in anima mea virtutem.	
Confiteant tibi DOMINE oēs reges terræ:	Confiteantur tibi dñe oēs reges terræ:	5
quia audierūt oia verba oris tui.	quoniam audierunt omnia verba oris tui.	
Et cantent in vijs DOMINI:	Et cantent in vijs domini:	6
quoniā magna eſt gloria DOMINI.	quoniam magna eſt gloria domini.	
Q m̄ excelſ⁹ DOMINVS et humilia reſpicit:	Q m̄ excelſus dñs & humilia reſpicit:	7
& alta a longe cognoſcit.	excelſa a longe cognoſcit.	
Si ābulauero i medio tribulatiōis viuificabis	Si ābulauero i medio tribulatiōis viuificabis	8
me: et ſup irā īimicorū meorū extēdes	me: ſup irā inimicorū meorū extendiſti	*
manū tuā/et ſaluū me faciet dextera tua.	manū tuā/et ſaluum me fecit dextera tua.	*
DOMINVS retribuet pro me/	Domine retribues pro me/	9

domine miſericordia tua in æternum:
opera manuum tuarum ne deſpicias.

DOMINE miſericordia tua in ſæculum:
opera manuum tuarum ne deſpicias.

ARGVMENTVM. Pſalmus/ de præſciẽtia dei inſcrutabili/ q̃ deus vbiq; ſit & nichil ſine eo agi poſſit/ q̃ tenebrę ſint ei lumẽ/ neq; apud eũ diſtinctio ſit lucis et tenebrarũ ſed coincidentia/ de mirabili corporis Chriſti compoſitione/ q̃ illã ſecretã ĩ abſcondito almę virginis vtero oſſiũ & hũanæ carnis cõpactionẽ ab æterno nouerit/ q̃ ĩ p̃ſciẽtia dei priuſq̃ aliqd ex eo ad operis executionẽ mãdatũ eſſet viſus ſit/ immo q̃ in diuina ſapientia(currẽtib⁹ tẽporib⁹ & adhuc nullo præuiſorum in effectũ deducto)præſcita & prędiffinita ſint oĩa/ de apoſtolis q̃honorabĩles apud eũ ſint facti/ quãtũ apud illos qui æternã hæreditatẽ eſſent accepturi/ valuit eorũ authoritas/ q̃magnus & incõpræhenſibilis ſaluandorũ numerus/ de peccatoribus qui aduerſaturi erãt Chriſto & qui aduerſabunt̃/ q̃to odio perſequat̃ illos/ & q̃ ille ipſe eſt qui ſine pcõ cu currit. ¶ Conciliatus verſu octauo/ duodecimo/ tertiodecimo/ quartodecio & quintodecimo.

¶ Pſalmus Dauid CXXXVIII.

1 DOmine probaſti me & cognouiſti me:
tu cognouiſti ſeſſionem meam & reſurrectionem meam.
2 Intellexiſti cogitationes meas de lõgĩquo:
ſemitã & limitem meũ inueſtigaſti.
3 Et omnes vias meas præuidiſti:
quoniam non eſt dolus in lingua mea.
4 Ecce domine tu cognouiſti omnia nouiſſima & antiqua:
tu finxiſti me & poſuiſti ſup me manũ tuã.
5 Mirificata eſt ſcientia tua ex me:
inualuit/ non potero ad illam.
6 Quo ibo a ſpiritu tuo:
& quo a facie tua fugiam?
7 Si aſcendero in cœlum tu ibi es:
ſi deſcendero in infernum ades.
8 Si recipiam pennas meas in directũ:
& habitauero in extremis maris.
9 Etenim illuc manus tua deducet me:
& adducet me dextera tua.
10 Et dixi fortaſſe tenebræ conculcabunt me:
& nox illuminatio mea in delicijs meis.
11 Quoniã tenebræ non obtenebrabũtur a te/
& nox tanq̃ dies illuminabitur:
ſicut tenebræ eius ita & lumen eius.
12 Quoniã tu poſſediſti renes meos domine:
ſuſcepiſti me de vtero matris meæ.
13 Cõfitebor tibi dñe qm̃ terribiliť mirificat⁹es:
mirabilia opera tua deus/
& anima mea cognoſcet valde.
14 Nõ eſt abſconditum os meum a te
quod feciſti in abſcondito:
& ſubſtantia mea in inferioribus terrę.
15 Imperfectũ viderunt oculi tui:
& in libro tuo omnes ſcribentur/
per diem errabunt & nemo in eis.
16 Michi aũt valde honorificati ſũt amici tui de⁹
valde cõfortati ſunt principatus eorum.
17 Dinumerabo eos & ſup arenã m̃tiplicabũť:
exurrexi & adhuc ſum tecum.
18 Si occideris deus peccatores:
viri ſanguinum declinate a me.
19 Quoniam dices in cogitatione:
accipient in vanitate ciuitates ſuas.

¶ Ad victoriã pſalmus Dauidi. CXXXVIII.

DOMINE ꝓbaſti me & cognouiſti me:
tu cognouiſti ſeſſionem meam & reſurrectionem meam.
Intellexiſti cogitationes meas de longe:
ſemitã meã & funiculũ meũ inueſtigaſti.
Et omnes vias meas præuidiſti:
quia non eſt ſermo in lingua mea.
Ecce DOMINE tu cognouiſti omnia nouiſſima & antiqua:
tu formaſti me & poſuiſti ſup me manũ tuã
Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me:
confortata eſt & non potero ad eam.
Quo ibo a ſpiritu tuo:
& quo a facie tua fugiam?
Si aſcendero in cœlũ tu illic es:
ſi deſcendero in infernum ades.
* Si ſumpſero pennas diluculo:
& habitauero in extremis maris.
Etenim illuc manus tua deducet me:
& tenebit me dextera tua.
Et dixi forſitan tenebræ conculcabunt me:
& nox illuminatio mea in delicijs meis.
Quia tenebrę non obſcurabuntur a te/
& nox ſicut dies illuminabitur:
ſicut tenebræ eius ita & lumen eius.
Quia tu poſſediſti renes meos:
* conflaſti me in vtero matris meæ.
* Cõfitebor tibi qa terribiliter magnificaſti me:
mirabilia opera tua /
* & anima mea cognoſcit nimis.
Non eſt occultatum os meum a te
quod feciſti in occulto:
* & effigiatus ſum in inferioribus terræ.
* Imperfectum me viderunt oculi tui:
& in libro tuo omnes ſcribentur/
dies formabuntur & nullus in eis.
Michi aũt nimis hõrificati ſũt amici tui DE⁹ El.
nimis confortatus eſt principatus eorum.
Dinumerabo eos & ſup arenã multiplicabũť
exurrexi & adhuc ſum tecum.
Si occideris DEVS peccatores: Eloha.
viri ſanguinum declinate a me.
Quia dicitis in cogitatione:
accipient in vanitate ciuitates ſuas.

CONCIL.	VET.	
Nõne qui oderunt te DOMINE oderã: & super inimicos tuos tabescebã?	Nonne eos qui oderant te odio habui: & super inimicis tuis tabescebam?	20
Perfecto odio oderam illos: inimici facti sunt michi.	Perfecto odio oderã illos: inimici facti sunt michi.	21
El. Proba me DEVS & scito cor meũ: interroga me & cognosce semitas meas.	Proba me deus & scito cor meum: scrutare me & cognosce semitas meas.	22
Et vide si via iniquitatis in me est: & deduc me in via æterna.	Et vide si via iniquitatis in me est: & deduc me in via æterna.	23

ARGVMENTVM. Psalmus/deprecatio aduersus pestiferæ doctrinæ venena seminantes & scripturarum sanctarũ intelligentias adulterantes. ¶Concliatus versu primo & nono.

¶Psalmus Dauidi. CXXXIX.	¶Psalmus Dauid. CXXXIX.	
ERipe me DOMINE ab hoie malo: a viris iniquis eripe me.	EXime me domine ab hoie maligno: * a viro iniusto erue me.	1
Qui cogitauerũt iniquitates ĩ corde: tota die constituebant prelia.	Qui cogitauerunt iniustitias in corde: tota die constituebant bella.	2
Acuerunt linguas suas sicut serpentes: venenũ aspidũ sub labijs eorum. Selah.	Acuerunt linguas suas sicut serpentes: venenũ aspidũ sub labijs eorum.	3
Custodi me DOMINE de manu pctõris: ab hominibus iniquis eripe me.	Conserua me dñe de manu peccatoris: ab hominibus iniustis erue me.	4
Qui cogitauerũt supplantare gressꝰ meos: absconderunt superbi laqueũ michi.	Qui cogitauerunt supplantare gressus meos: absconderunt superbi muscipulã michi.	5
Et funes extenderunt in laqueũ: iuxta iter scandalũ posuerũt michi. Selah.	Et restes extẽderũt muscipulas pedibꝰ meis: iuxta semitas scandalum posuerũt michi.	6
El. Dixi DOMINO DEVS meus es tu: exaudi DOMINE vocẽ deprecatiõis meæ.	Dixi domino deus meus es tu: percipe domine vocẽ deprecationis meæ.	7
Adonai DOMINE DN̄E virtus salutis meæ: obumbrasti super caput meũ in die belli.	Domine domine virtus salutis meæ: obumbrasti super caput meum in die belli.	8
Non tradas DN̄E desyderium peccatori: cogitauerũt cõtra me/ne derelinquas me: ne forte exaltentur.	Non tradas me dñe a desyderio meo pctõri: * cogitauerũt aduersũ me / ne dereliquas me: ne forte exaltentur.	9
Caput circuitus eorũ: labor labiorũ ipsorũ operiet eos.	Caput circuitus eorũ: labor labiorũ ipsorũ teget eos.	10
Cadent super eos carbones/ in ignem deijcies eos: in miserijs non subsistent.	Decident super eos carbones ignis/ & deijcies eos: in miserijs non subsistent.	11
Vir linguosus non dirigetur in terra: virum iniustũ mala capient in interitu.	Vir linguosus non dirigetur super terram: virũ iniustũ mala venabuntur ĩ interitum.	12
Cognoui quia faciet DN̄S iudiciũ iopis: & vindictam pauperũ.	Cognoui quia faciet dñs iudiciũ egentis: & causam pauperum.	13
Veruntamen iusti confitebuntur noi tuo: & habitabunt recti cũ vultu tuo.	Veruntamen iusti confitebũtur nomini tuo: inhabitabunt recti cum vultu tuo.	14

ARGVMENTVM. Psalmus/oratio fidelium ĩ spiritu/vt eos custodiat deus a peccato oris/ a peccato cordis & prauis cogitationibus/ a prauorũ societatibus et cõmunicatione operũ eorũ/optant a iustis corripi/precantur pro delinquentibus & opprimentibus eos/ q̃ peccatores in rete vltionis diuinæ casuri sunt/ipsi vero euasuri. ¶Concliatus versu quinto/ sexto & vndecimo.

¶Psalmus Dauidi. CXXXX.	¶Psalmus Dauid. CXXXX.	
DOMINE clamaui ad te exaudi me: intẽde voci meæ cũ clamauero ad te.	Dñe clamaui ad te exaudi me: itẽde voci deprecatiõis meę dũ clamauero ad te.	1
Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: eleuatio manuũ mearũ sacrificiũ vesptinũ.	Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: eleuatio manuũ mearũ sacrificiũ vesptinũ.	2
Pone DOMINE custodiã ori meo: & ostiũ circunstantiæ labijs meis.	Pone domine custodiã ori meo: & ostium continentiæ circa labia mea.	3
Non declines cor meũ in verba malitię: ad excusandas excusationes in peccatis.	Vt non declines cor meũ in verba maligna: ad excusandas excusationes in peccatis.	4
Cum hominibus operantibus iniquitatẽ:	Cum hominibus operantibus iniquitatem:	5

& nō cōbinabo cum electis eorū.
6 Emendabit me iustus in mia et arguet me:
oleum autem peccatoris
non impinguabit caput meum.
7 Qm̄ adhuc & oratio mea in bnplacitis eorū:
absorpti sunt iuxta petrā iudices eorū.
8 Audient verba mea quoniā prævaluerunt:
sicut crassitudo terrę dirupta est sup terrā.
9 Dissipata sunt iuxta infernū ossa nostra:
quoniā ad te dñe domine oculi mei:
in te speraui non auferas animā meam.
10 Custodi me a muscipula quā statuerūt michi
& ab scandalis qui operantur iniquitatē.
11 Cadent in retia eius peccatores:
singularis ego sum donec transeam.

* neq; ad cōmunicandū cum electis eorum.
* Corripiat me iustus in mia & increpet me:
oleum autem peccatoris
non impinguet caput meum.
Qm̄ adhuc & oratio mea in bnplacitis eorū:
absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum.
Audient verba mea quoniā potuerunt:
sicut crassitudo terræ erupta est sup terram.
Dissipata sunt ossa nostra secus infernum:
quia ad te DOMINE DN̄E oculi mei: 59 Adonai
in te speraui non auferas animam meam.
Custodi me a laqueo quē statuerunt michi:
& a scandalis operantium iniquitatem.
* Cadent in retiaculū eius peccatores:
singulariter sum ego donec transeam.

ARGVMENTVM. Psalmus/oratio Christi domini secundū carnis dispensationē/ quo modo Iudęi ex lege quā inoffenso calle cucurrit voluerūt Christū dñm morti adiudicari/ q derelictus sit etiam a notis & apostolis/ q nullus ex notis eius pro eo intercessor fuerit vt a morte liberaretur/ q persequentibus eū data est potestas inualescēdi in eū/ q ad ergastulum mortis pro nobis satisfacturus descenderit ex quo petit educi & ad immortalē vitam reparari. ¶ Cōciliatus versu secundo & tertio.

¶ Psalmus Dauid. CXXXXI.
1 VOce mea ad dominū clamaui:
voce mea ad dñm deprecat9 sum.
2 Effundā ante eū deprecationē meā:
tribulationē meā in conspectu eius.
3 Cum defecit me spiritus meus:
& tu cognouisti semitas meas.
4 In via hac qua ingrediebar:
absconderunt michi muscipulam.
5 Consyderabā ad dexterā & videbā:
& non erat qui cognosceret me.
6 Perijt fuga a me:
& non est qui requirat animā meā.
7 Clamaui ad te domine dixi tu es spes mea:
portio mea in terra viuentiū.
8 Intende ad orationem meā:
quia humiliatus sum nimis.
9 Erue me a persequētibus me:
quoniā corroborati sunt super me.
10 Erue de carcere animā meam/
vt confiteantur nomini tuo:
me sustinebūt iusti quoadusq; retribuas michi

¶ Psalmus Dauidi. CXXXXI.
VOce mea ad DOMINVM clamaui: 59
voce mea ad DOMINVM deprecat9 sū 59
Effūdā in cōspectu ei9 orationē meā:
& tribulationē meā ante ipsū pronūciabo.
* Cum defecerit ex me spiritus meus:
& tu cognouisti semitas meas.
In via hac qua ambulabam:
absconderunt laqueū michi.
Consyderabā ad dexteram & videbam:
& non erat qui cognosceret me.
Perijt fuga a me:
& non est qui requirat animā meam.
Clamaui ad te DN̄E dixi tu es spes mea: 59
portio mea in terra viuentium.
Intende ad deprecationē meam:
quia humiliatus sum nimis.
Libera me a persequentibus me:
quia confortati sunt super me.
Educ de custodia animā meam/
ad confitendum nomini tuo:
me expectant iusti donec retribuas michi.

ARGVMENTVM. Psalmus/oratio pœnitentis ex calamitate mundanarum fallaciarum ad deum humiliata mente reuertentis.

¶ Psalmus Dauid. CXXXXII.
1 DOmine exaudi orationē meam/
auribus percipe precem meā:
ī veritate tua exaudi me ī tua iustitia.
2 Et nō intres in iudicium cū seruo tuo:
quoniā nō iustificabitur corā te oīs viuēs.
3 Qm̄ persecutus est inimicus animā meā:
humiliauit in terra vitāmeā.
4 Collocauerūt me ī tenebrosis sicut mortuos
sęculi/ & tediū pass9 est in me spiritus me9:
in me turbatū est cor meū.
5 Memoratus sum dierum antiquorum/

¶ Psalmus Dauidi. CXXXXII.
DOMINE exaudi orationē meam/ 59
auribus percipe obsecrationem meā:
in veritate tua exaudi me ī tua iustitia.
Et non intres in iudiciū cū seruo tuo:
quia nō iustificabit ī cōspectu tuo oīs viuēs.
Quia persecutus est inimic9 animā meā:
humiliauit in terra vitam meam.
Collocauit me in obscuris sicut mortuos scl'i/
& anxiatus est super me spiritus meus:
in me turbatum est cor meum.
Memor fui dierū antiquorū/

meditatus sum in omnibus operibus tuis:
in factis manuũ tuarũ meditabar.
Expandi manus meas ad te:
anima mea sicut terra sine aqua tibi.
Velociter exaudi me DOMINE:
defecit spiritus meus.
Non auertas faciem tuam a me:
& similis ero descendentibus in lacũ.
Auditã fac michi mane misericordiã tuã:
quia in te speraui.
Notam fac michi viam in qua ambulem:
quia ad te leuaui animam meam.
Eripe me de inimicis meis DOMINE/
ad te confugi:
doce me facere voluntatẽ tuã/
Eloha. quia DEVS meus es tu.
Spũs tuus bonꝰ deducet me in terrã rectã:
propter nomen tuum DOMINE
viuificabis me in æquitate tua.
Educes de tribulatione animam meam:
& in mia tua dispdes oẽs inimicos meos.
Et perdes oẽs qui tribulãt animã meã:
quoniã ego seruus tuus sum.

meditatus sum in omnibus operibus tuis:
in facturis manuum tuarũ meditatus sum.
Extendi manus meas ad te: 6
anima mea velut terra sine aqua tibi.
Cito exaudi me domine: 7
defecit spiritus meus.
Ne auertas faciẽ tuam a me: 8
similis ero descendentibus in lacum.
Auditam fac michi mane misericordiã tuã: 9
quia in te speraui.
Notã fac michi dñe vĩã in qua ingrediar: 10
quoniam ad te leuaui animam meam.
Exime me de inimicis meis domine/ 11
quia ad te cõfugi:
doce me vt factã voluntatem tuam/
quia tu es deus meus.
Spũs tuus bonus deducet me in terrã rectam: 12
propter nomen tuũ domine viuificabis me
in tua iustitia.
Educes de tribulatione animã meam: 13
& in mia tua ad iteritũ deduces inimicos meos
Et perdes omnes tribulantes animã meã: 14
quoniam seruus tuus sum ego.

ARGVMENTVM. Psalmus/deprecatio fidelis synagogę vt Christus dñs mitteretur & malignæ potestates destruerent/& ne sic hoies in perditionẽ ruerent quasi vane a deo creati & nullus finẽ suum percipiens. ¶Conciliatus versu tertio/vndecimo & duodecimo.

¶Psalmus Dauidi. CXXXXIII.

Sur. BEnedictꝰ DOMINVS DEVS meꝰ
qui docet manus meas ad prelium:
& digitos meos ad bellum.
Misericordia mea & refugiũ meũ:
susceptor meus & liberator meus.
Protector meus & in ipso speraui:
qui subdit populũ meũ sub me.
DOMINE quid est homo quia inotuisti ei:
aut filius hominis quia reputas eũ?
Homo vanitati similis factus est:
dies eius sicut vmbra prætereunt.
DOMINE inclina cœlos tuos & descende:
tange montes & fumigabunt.
Fulgura coruscationem & dissipabis eos:
emitte sagittas tuas & conturbabis eos.
Emitte manũ tuam de alto/
eripe me & libera me de aquis multis:
& de manu filiorũ alienorum.
Quorum os locutum est vanitatẽ:
& dextera eorum dextera iniquitatis.
Deus canticum nouũ cantabo tibi:
in psalterio decachordo psallam tibi.
Qui das salutẽ regibus:
qui redimis Dauid seruum tuum
de gladio maligno.
Eripe me & erue me de manu filiorũ alieorũ
quorũ os locutũ est vanitatem:
et dextera eorum dextera iniquitatis.
Quorum filij sicut nouellæ plantationes:
in iuuentute sua.

¶Psalmus Dauid. CXXXXIII.

BEnedictus dominus deus meus 1
qui docet manus meas ad prelium:
& digitos meos ad bellum.
Misericordia mea & refugiũ meum: 2
susceptor meus & erutor meus.
Protector meus & in ipso speraui: 3
qui subdit populũ meũ sub me.
Domine quid est homo quia innotuisti ei: 4
aut filius hominis quoniã estimas eum?
Homo vanitati similis factus est: 5
dies eius sicut vmbra prætereunt.
Domine inclina cœlos tuos & descende: 6
tange montes & fumigabunt.
Coruisca coruscationes & disperges eos: 7
emitte sagittas tuas & conturbabis eos.
Emitte manũ tuam ex alto/ 8
et exime me et erue me de aquis multis:
de manu filiorũ alienorũ.
Quorum os locutũ est vanitatẽ: 9
& dextera eorum dextera iniquitatis.
Deus canticũ nouũ cantabo tibi: 10
in psalterio decem chordarum psallam tibi.
Qui dat salutem regibus: 11
qui redemit dauid seruum suum
de gladio maligno erue me.
Et exime me de manu filiorũ alienorum/ 12
quorum os locutum est vanitatem:
dextera eorum dextera iniquitatis.
Quorũ filij ipsorũ velut nouellę constabilitę: 13
in iuuentute sua.

14 Filię eorum compositę:
& ornatæ sicut similitudo templi.
15 Cellaria eorum plena:
eructantia ex hoc in hoc.
16 Oues eorũ fœcundæ multiplicantes
in egressibus suis:
boues eorum crassæ.
17 Non est ruina sepis nec exitus:
nec clamor in plateis eorum.
18 Beatũ dixerunt populum cui hęc sunt:
beatus populus cuius dñs deus ipsius.

Filię eorum compositæ:
circũornatę vt similitudo templi.
Promptuaria eorũ plena:
eructantia ex hoc in illud.
Oues eorum fœtosę abundantes
* in egressibus suis:
boues eorum crassę.
Non est ruina macerię neq; transitus:
neq; clamor in plateis eorum.
Beatum dixerunt populũ cui hęc sunt:
beatus populus cuius DNS DEVS eius. Eloha.

ARGVMENTVM. Psalmꝰ laus diuina a dei magnitudine/laudabilitate/magnificẽtia/ gloria/sanctitate/virtute/exuberanti bonitate/miseratione/longanimitate/suauitate/ regnandi amplitudine/fidelitate/operũ puritate/auxiliatrice virtute/solicitata prouidentia & vt cuiq; conuenit dispensatione/iustitia vniuersę legis suæ/& per omnia incoinquinatione/ q̃ prope adest omnibus in veritate inuocantibus eum/q̃ timentiũ se voluntatem implet/deprecationem exaudit & saluat eos/& diligẽtes se custodit: sed impios & peccatores disperdet. ¶ Conciliatus versu quarto & sextodecimo. ¶ Aduerte tertio versu magnus dominus in exemplaribus veritatis hebraicę Hieronymi haberi magnus deus: sed id arbitror mendose. nã passim in hebrẽo hic reperitur tetragrãmaton. tralationis igitur hebraicę notetur id viciatũ atq; legendũ vt & in nostra id est gallica ęditione & alijs magnus dñs. Hic psalmus vnus est ex ijs qui thehilim id est hymni/ hebraice nominantur.

¶ Psalmus Dauid. CXXXXIIII.

1 EXaltabo te deus meus rex meus:
& benedicã nomẽ tuum in sęculũ/
& in sęculum sæculi.
2 Per singulos dies benedicã te:
& laudabo nomen tuum in sæculum
& in sęculum sæculi.
3 Magnus dñs & laudabilis valde:
& magnitudinis eius non est finis.
4 Generatio & generatio laudabit opa tua:
et virtutem tuam annunciabunt.
5 Et magnificẽtiã gl'ię sãctitatis tuę loquent̃:
& mirabilia tua narrabũt.
6 Et virtutẽ metuendorũ tuorũ dicent:
et magnitudinem tuam enarrabunt.
7 Memoriã abũdãtię suauitatis tuę eructabũt:
et iustitia tua exultabunt.
8 Misericors et miserator dominus:
longanimis et multum misericors.
9 Suauis dominus omnibus:
et miserationes eius in omnia opera eiꝰ.
10 Confiteantur tibi dñe omnia opera tua:
et sancti tui benedicant te.
11 Gloriã regni tui dicent:
et potentiam tuam loquentur.
12 Vt notã faciant filijs hominũ potentiã tuã:
et gloriã magnitudinis decoris regni tui.
13 Regnũ tuũ regnũ omniũ sæculorum:
et dñatio tua i oi generatiõe et gñationẽ.
14 Fidelis dominus in verbis suis:
et sanctus in omnibus operibus suis.
15 Confirmat dominus omnes decidentes:
et erigit omnes elisos.
16 Oculi omniũ in te sperant:
et tu das escam illis in oportunitate.

¶ Psalmus Dauidi. CXXXXIIII.

EXaltabo te DEVS meus rex: Eloha.
& benedicam nomini tuo in sęculum/
& in sęculum sæculi.
Per singulos dies benedicam tibi:
& laudabo nomen tuum in sæculum/
& in sæculum sæculi.
Magnus DOMINVS & laudabilis nimis:
& magnitudinis eius non est finis.
* Generatio & generatio laudabũt opera tua:
et potentiam tuam pronunciabunt.
Magnificẽtiã gloriæ sanctitatis tuæ loquent̃:
et mirabilia tua narrabunt.
Et virtutẽ terribiliũ tuorum dicent:
et magnitudinẽ tuam narrabunt.
Memoriã abũdãtiæ suauitatis tuæ eructabũt:
et iustitia tua exultabunt.
Miserator et misericors DOMINVS:
patiens et multum misericors.
Suauis DOMINVS vniuersis:
et miserationes eius super omnia opera eiꝰ.
Confiteantur tibi DOMINE oĩa opera tua:
et sancti tui benedicant tibi.
Gloriam regni tui dicent:
et potentiam tuam loquentur.
Vt notã faciant filijs hominũ potentiã tuam:
et gloriã magnificentiæ regni tui.
Regnũ tuũ regnum omniũ sæculorum:
et dñatio tua in oi gñatione et generatione.
Fidelis DOMINVS in omnibus verbis suis:
et sanctus in omnibus operibus suis.
Alleuat DOMINVS omnes qui corruunt:
et erigit omnes elisos.
Oculi omnium in te sperant dñe:
* et tu das illis escam in tẽpore oportuno.

CONCIL.	VET.	
A peris tu manũ tuam: et imples omne animal benedictione.	A peris tu manum tuam: & imples omne animal benedictione.	17
Iustus DOMINVS in omnibus vijs suis: & sanctus in omnibus operibus suis.	Iustus dominus in omnibus vijs suis: & sanctus in omnibus operibus suis.	18
Prope est DOMINVS oĩbus iuocãtib⁹ eũ: omnibus inuocantibus eũ in veritate.	Prope est dominus omnibus inuocãtib⁹ eũ: omnibus qui inuocant eum in veritate.	19
Voluntatem timentiũ se faciet: & deprecationẽ eorũ exaudiet/ & saluos faciet eos.	Voluntatem timentiũ se faciet: & preces eorum exaudiet/ & saluos faciet eos.	20
Custodit DOMINVS omnes diligẽtes se: & omnes peccatores disperdet.	Custodit dominus omnes diligentes se: & omnes peccatores disperdet.	21
Laudationẽ DOMINI loquetur os meũ/ & benedicat oĩs caro nomini sancto ei⁹: in sæculum & in sæculum sæculi.	Laudem domini loquetur os meum/ & benedicat oĩs caro nomẽ sanctũ eius: in sæculum & in ęculum ęculi.	22

ARGVMENTVM. Psalmus/fideliũ laus/q̃ q̃diu viuim⁹ diuinæ laudes sũt meditãdę/q̃ neq̃ in potentibus huius sæculi sed in deo solo spes nostra ponẽda est/ qui beati/ quanta dei benignitas/et q̃ æternũ eius regnum. ¶ Conciliatus versu secundo & tertio.

¶Psalmus CXXXXV. Halelu Iah.	¶Psalmus. CXXXXV.	
Lauda anima mea DOMINVM/ laudabo DOMINVM in vita mea:	Lauda anima mea dominum/ laudabo dominum in vita mea:	1
Eloha. psallam DEO meo q̃diu fuero.	psallam deo meo q̃diu sum.	
Nolite confidere in principibus: in filijs hominũ quibus non est salus.	Nolite confidere in principes: ✱ & in filios hoim in quibus non est salus.	2
Exibit spũs eorũ & reuertẽtur in terrã suã: in illa die peribunt oĩs cogitatiões eorũ.	✱ Exiet spiritus eius & reuertetur in terrã suã: in illa die peribunt oĩs cogitationes eius.	3
El. Beat⁹ cui⁹ DE⁹ Iaacob adiutor ei⁹/ spes ei⁹	Beat⁹ cui⁹ de⁹ iacob adiutor est ei⁹/ spes illi⁹	4
Eloha. in DN̄O DEO ipsius qui fecit cœlũ/ terrã: mare & omnia quæ in eis sunt.	in dñm deũ ipsius qui fecit cœlũ & terram: mare & omnia quæ in eis sunt.	
Qui custodit veritatẽ in sæculũ facit iudicium iniuriã patientibus: dat escam esurientibus.	Qui custodit veritatẽ in æternum facientẽ iudiciũ iniuriam accipientibus: dat escam esurientibus.	5
DOMINVS soluit compeditos:	Dominus soluit compeditos:	6
DOMINVS illuminat cęcos.	dominus erigit elisos.	
DOMINVS erigit elisos:	Dominus sapientes facit cęcos:	7
DOMINVS diligit iustos.	dominus diligit iustos.	
DOMINVS custodit aduenas/ pupillũ & viduã suscipiet: & vias peccatorũ disperdet.	Dominus custodit proselytos/ orphanũ & viduã suscipiet: & exterminabit viam peccatorum.	8
Regnabit DOMINVS in sæcula:	Regnabit dominus in æternum:	9
Eloha. DEVS tu⁹ Sion ĩ gñatiõe & gñatione.	deus tuus sion in gñatione & gñatione.	

ARGVMENTVM. Psalmus/laus altera fideliũ/q̃ dñi est ædificare Ierusalẽ quę est ecclesia sanctorũ & ad eã separatos colligere/q̃ eius est sanare/cõtrita solidare/ numerũ saluãdorum nosse/q̃ potentiæ eius & sapientiæ nõ est numerus/q̃ humiles exaltat & deprimit superbos/ q̃ eos ecclesię præficit q eã fœcundis doctrinæ hymbribus irrigant/q̃ principibus dat prudẽtiã qua subditos pascant/q̃ gentili populo & filijs eorũ qui contra eum obganniunt corpus suum dat in cibum/in quibus sit dei beneplacitum & bona voluntas/ q̃ non in vanis huius sæculi pompis sed in timoratis & sperantibus in eo.

¶Psalmus. CXXXXVI. Halelu Iah.	¶Psalmus. CXXXXVI.	
Iah. Laudate DN̄M qm̃ bonus est psalm⁹:	Laudate dñm qm̃ bonus psalmus:	1
Elohe. DEO nr̃o sit iocũda decoraq̃ laudatio.	deo nostro iocunda sit laus.	
Aedificans Ierusalẽ DOMINVS:	Aedificans hierusalẽ dominus:	2
dispersiones Israęlis congregabit.	& dispersiones israelis colligens.	
Qui sanat contritos corde: & alligat contritiones eorũ.	Qui sanat contritos corde: & alligat contritiones eorum.	3
Qui numerat multitudinẽ stellarum: & omnibus eis nomina vocat.	Qui numerat multitudinem stellarum: & omnibus eis nomina vocans.	4
Adon. Magnus DN̄S noster & magna virtus eius:	Magnus dñs noster & magna virtus eius:	5

& intelligẽtię eius non eſt numerus.
6 Suſcipiens manſuetos dominus:
humilians autẽ peccatores vſq; ad terrã.
7 Incipite domino in confeſſione:
pſallite deo noſtro in cithara.
8 Qui cooperit cœlum nubibus:
qui parat terræ pluuiam.
9 Qui exoriri facit ī mõtib⁹ fœnũ & herbã:
ſeruituti hominum.
10 Et dat pecoribus eſcã ipſorũ:
& pullis coruorũ qui inuocant eum.
11 Non in potentatu equi volũtatẽ habebit:
nec in tabernaculis viri bene ſentiet.
12 Bene ſentiet dominus timentib⁹ in eũ:
& in ijs qui ſperant in miſericordia eius.

& ſapientiæ eius non eſt numerus.
Suſcipiens manſuetos DOMINVS:
humilians autẽ peccatores vſq; ad terram.
Pręcinite DOMINOin confeſſione:
pſallite DEO noſtro in cithara. Elohe.
Qui operit cœlum nubibus:
& parat terræ pluuiam.
Qui producit in mõtib⁹ fœnũ — & herbã:
ſeruituti hominum.
Qui dat iumentis eſcam ipſorum:
& pullis coruorum inuocantibus eum.
Non in fortitudine equi volũtatem habebit:
nec in tibijs viri beneplacitum erit ei.
Beneplacitũ eſt DOMINOſup timẽtes eũ:
& in eis qui ſperant ſup miſericordia eius.

ARGVMENTVM. Pſalmus/laus alia in ſpiritu pro pijs mõſtrata qui ſunt ciuitas pacificorũ cuius portæ aduerſus hoſtiles næquitias angelorũ cuſtodia vallatæ ſunt/cuius filij dũ ī ea manent benedicti/q̃ pane illo puriſſimo viuit qui de cœlo deſcẽdit/q̃ verbo abbreuiato paſcitur/quod fecit verbum æternũ de cœlo in terrã trãſmiſſum/quę regenerationis ablutione ſuper niuẽ candet/in qua indurati & glaciati diuino verbo & ſpiritu ſancti calore ſoluunt hymbreſq; diuinæ gratiæ recipiunt/in ea dei verbũ auditur & iudicia eius agnoſcuntur/neq; fecit talia deus omni genti/neq; iudicia eius vbiuis gentiũ cognita ſunt alibi.

¶Pſalmus. CXXXXVII.
1 COllauda hieruſalẽ dominũ:
lauda deum tuum ſion.
2 Quõ cõfirmauit vectes portarũ tuarũ:
benedixit filios tuos in te.
3 Qui poſuit fines tuos pacẽ:
& adipe frumenti ſatians te.
4 Qui emittit verbũ ſuũ terræ:
vſq; in velocitatẽ currit verbum eius.
5 Dat niuẽ velut lanam:
nebulam velut cinerem ſpargit.
6 Qui emittit cryſtallũ ſuã velut fruſta panis
in faciem frigoris eius:
quis ſubſiſtet?
7 Emittet verbũ ſuum & tabefaciet ea:
ſpirabit ſpiritus eius & profluent aquæ.
8 Annuncians verbũ ſuum iacob:
iuſtitias & iudicia ſua iſrael.
9 Non fecit ſic vniuerſæ genti:
iudicia ſua nõ manifeſtauit eis.

¶Pſalmus. CXXXXVII.
LAuda Ieruſalẽ DONINVM:
lauda DEVM tuum Sion. Eloha.
Qum confortauit ſeras portarũ tuarũ:
benedixit filijs tuis in te.
Qui poſuit fines tuos pacem:
& adipe frumenti ſatiat te.
Qui emittit eloquium ſuum terræ:
velociter currit ſermo eius.
Qui dat niuem ſicut lanam:
nebulam ſicut cinerẽ ſpargit.
Mittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas
ante faciẽ frigoris eius:
quis ſuſtinebit?
Emittet verbum ſuum & liquefaciet ea:
flabit ſpiritus eius & fluent aquæ.
Qui annunciat verbũ ſuum Iaacob:
iuſtitias & iudicia ſua Iſrael.
Non fecit taliter omni nationi:
& iudicia ſua nõ mãifeſtauit eis. Halelu Iah

ARGVMENTVM. Pſalmus/laus a cœleſtibus & terreſtribus.

¶Pſalmus. CXXXXVIII.
1 LAudate dominũ de cœlis:
laudate eũ in excelſis.
2 Laudate eum omnes angeli eius:
laudate eum omnes virtutes eius.
3 Laudate eũ ſol & luna:
laudate eũ omnes ſtellæ et lumen.
4 Laudate eũ cęli cęlorũ et aq̃ q̃ ſup cęlos ſũt:
laudent nomen domini.
5 Quia ipſe dixit et facta ſunt:
ipſe mandauit et creata ſunt.
6 Statuit ea in ſęculũ et in ſęculũ ſęculi:
pręceptum poſuit et nõ prętęribit.
7 Laudate dominum de terra:

¶Pſalmus. CXXXXVIII. Halelu Iah.
LAudate DOMINVM cęlis:
laudate eum in excelſis.
Laudate eum omnes angeli eius:
laudate eum omnes virtutes eius.
Laudate eum ſol et luna:
laudate eum omnes ſtellæ et lumen.
Laudate eũ cęli cęlorũ et aq̃ q̃ ſup cęlos ſũt:
laudent nomen DOMINI.
— Quia ipſe dixit et facta ſunt:
ipſe mandauit et creata ſunt.
Statuit ea in ſęculum et in ſęculum ſęculi:
pręceptum poſuit et non prętęribit.
Laudate DOMINVM de terra:

CONCIL.	VET.	
dracones et omnes abyſſi.	dracones et omnes abyſſi.	
Ignis grando nix glacies ſpūs procellarū: quæ faciunt verbum eius.	Ignis grādo nix glacies ſpūs tempeſtatis: quæ faciunt verbum eius.	8
Montes & omnes colles: ligna fructifera & omnes cedri.	Montes et omnes colles: ligna fructifera et omnes cedri.	9
Beſtiæ et vniuerſa pecora: ſerpentes et volucres pennatæ.	Beſtiæ et omnia pecora: reptilia et volatilia pennata.	10
Reges terræ et omnes populi: principes et omnes iudices terræ.	Reges terræ et omnes populi: principes et omnes iudices terræ.	11
Iuuenes et virgines ſenes cū iunioribus laudent nomen DOMINI: quia exaltatum eſt nomen eius ſolius.	Iuuenes et virgines ſenes cum iunioribus laudent nomen domini: quia exaltatum eſt nomen eius ſolius.	12
Confeſſio eius ſuper cœlum & terram: & exaltauit cornu populi ſui.	Confeſſio eius in cœlo & in terra: & exaltauit cornu populi ſui.	13
Hymnus omnibus ſanctis eius: Halelu Iah. filiis Iſrael/populo appropinquanti ſibi.	Hymnus omnibus ſanctis eius: filiſ iſrael/populi appropinquātes ſibi.	14
ARGVMENTVM. Pſalmus laus a terrena & adhuc militante eccleſia.		
¶ Pſalmus. CXXXXIX. Halelu Iah.	¶ Pſalmus. CXXXXIX.	
Cantate DOMINO canticū nouum: laus eius in eccleſia ſanctorū.	Cantate domino canticum nouum: laus eius in eccleſia ſanctorum.	1
Lætetur Iſrael in eo qui fecit eū: & filię ſion exultent in rege ſuo.	Letetur iſrael in eo qui fecit eum: & filiſ ſion exultent in rege ſuo.	2
Laudent nomen eius in choro: in tympano & pſalterio pſallant ei.	Laudent nomen eius in choro: in tympano & pſalterio pſallant ei.	3
Quia beneplacitū eſt DNO in populo ſuo: & exaltabit manſuetos in ſalutem.	Quoniā benefacit dñs in populo ſuo: & exaltabit manſuetos in ſalutem.	4
Exultabunt ſancti in gloria: lætabuntur in cubilibus ſuis.	Exultabunt ſancti in gloria: lætabuntur in cubilibus ſuis.	5
El. Exultationes DEI in gutture eorum: & gladij ancipites in manibus eorum.	Exultationes dei in faucibus eorum: & frameę bis acutæ in manibus eorum.	6
Ad faciendā vindictā in nationibus: increpationes in populis.	Ad faciendas vindictas in gentibus: obiurgationes in populis.	7
Ad alligandos reges eorū in compedibus: & nobiles eorum in manicis ferreis.	Vt alligent reges eorum in compedibus: et nobiles eorum in vinculis ferreis.	8
Vt faciant in eis iudiciū conſcriptum: gloria hęc eſt oīb9 ſāctis ei9. Halelu Iah.	Vt faciant in eis iudiciū conſcriptū: gloria hæc eſt omnibus ſanctis eius.	9
ARGVMENTVM. Pſalmus laus ab eccleſia cœleſti.	¶ Conciliatus verſu primo.	
¶ Pſalmus. CL. Halelu Iah.	¶ Pſalmus. CL.	
El. Laudate DOMINVM in ſancto eius: laudate eū in firmamēto virtutis eius.	* Laudate dominū in ſanctis eius: laudate eū in firmamēto virtutis eius.	1
Laudate eū in virtutibus eius: laudate eū ſcdm mltitudinē magnitudis ei9	Laudate eū ſcdm mltitudinē magnitudis ei9.	2
Laudate eū in ſono tubæ: laudate eum in pſalterio et cithara.	Laudate eū in ſono tubę: laudate eū in pſalterio et cithara.	3
Laudate eū in tympano et choro: laudate eum in chordis et organo.	Laudate eum in tympano et choro: laudate eum in chordis et organo.	4
Laudate eū in cymbalis beneſonantibus/ laudate eum in cymbalis iubilationis:	Laudatę eum in cymbalis beneſonantibus/ laudate eum in cymbalis iubilationis:	5
Iah. omnis ſpiritus laudet DNM. Halelu. Iah.	omnis ſpiritus laudet dominum.	

¶ Expleta hac per Chriſti dei gratiā pſalteriorum pentaplo: nō abſonū forte videbitur ſi ad quid pro pia deuotione quiſq; pſalmus (vt potiſſimū ſenſit Athanaſius) dicendus ſit: breuiuſcula deſcriptione et cum hoc quaſi totius pſalterij breuiſſimū ſubnectamus epilogū. vt pij quos ſimilis deuotio tanget: ex deſcriptione quod ſuam inuet deuotionē facile reperiant. in quibus omnibus Chriſtiformem quandam imitationē meditari oportet & quandam quærere ſpiritus conſolationem/non vane/nō curioſe orantes/nichil nobiſi ipſis et orationi noſtrę tribuentes ſed ſupernæ benignitati/ fauori et gratiæ omnia. Nunc igitur ad pſalmorum ſeriem et deſcriptionem ſubnectendam procedamus.

Ad quid pro pia deuotione dicēdi pſalmi.

Quem dicere poſſis beatum cogitans: dic
Ex iudęorū i Chriſtū iſidijs/aliorū i te patiēt ferēs: dic
Multiplicati ſunt in te hoſtes: dic
Exauditus es a deo gratias agens: dic
Vides parari tibi inſidias: dic
Minas dei ſentis & territum te vides: dic
Machinantur in te concilium: dic
Mirifica Chriſti meditaris opera: dic
Coerceri inimicum vis & creaturam ſaluari: dic
Te quis metu affecit: dic
Abundat malitia/confugiens ad deum: dic
Perſeuerant in te inimicorum inſidiæ: dic
Audis impios cōtra deū & prouidētiā loquentes: dic
Qui regnū cœlorum ſint ingreſſuri: dic
Sperās in domino/de futura reſurrectiōe gaudes: dic
Fatigatus ab hoſtibus refrigerium petis: dic
Liberatus es ab aduerſitatibus aut inimicis: dic
Miraris ordinem rerū & prouidentiæ gratiam: dic
Bonos tribulatos vides/aut illis bona iprecaris: dic
Aduerſarios Chriſti ſuccumbere vides: dic
Meditatione paſſionis patientiam cupis: dic
Tentationes deſunt & proſpera tibi aſſunt: dic
Qui beatitudinem ſint accepturi cogitas: dic
Irritant te inimici: dic
Inconſcium te ſentiens/a deo iudicium petis: dic
Fidis in deo graſſantibus in te inimicis: dic
Anxietas te angit & vitæ tedium: dic
Munus deo offers: dic
Liberatus es ab ijs quę te premebant malis: dic
Oppreſſus malis/in deo fidis: dic
Miſericordiā dei conſecutorū fœlicitatē cogitas: dic
In cœtu iuſtorum verſaris: dic
Liberatꝰ a malis mites cōuocas ad gratias agēdas: dic
Aduerſarijs tuis reſiſtere non potes: dic
Malos vides ſibiipſis cauſam mali eſſe: dic
Mali & ſuperbi in paruos & humiles ſuperbiunt: dic
Iram dei times: dic
Iniuſte accuſant te ſceleris/inimici: dic
Poſt longam expectationē a malo liberatus: dic
Miſericordem vides ſiue proſperantē ſiue deꝑſſū: dic
Laceſſeris ab impijs/deum deſyderans: dic
Falſo iudicio humano tractaris: dic
Recordaris antiqua dei beneficia: dic
Egreſſū Chriſti a patre ad hūanationē meditaris: dic
Cōfugiēs ad deū mala quæ premebāt euaſiſti: dic
Nouus populus regno Chriſti accreſcit: dic
Chriſtiformem eccleſiæ ſtatum animo verſas: dic
Status fœliciū & miſerorum occurrit cogitandus: dic
Noſſe vis quomodo in ſecūdo aduētu liberaberis: dic
Pœnitens ex peccato redis ad deum: dic
Vides impium in malitia gloriantem: dic
Ad idem: dic
Quærunt te hoſtes ad iniuſte perdendum: dic
Preſſus hominū nęquitia/ad deū confugiens: dic
A grauiſſima hominū preſſura exauditus euaſiſti: dic
Deus aduerſus quoſcꝫ inſultus miſertus eſt tui: dic
Ad hypocritarū & falſorū Iudæorū cōuerſionē: dic

Epilogus pſalmorum. 293

1 De beatitudine Chriſti.
2 De concilijs in eum.
3 De ꝓſecutione & reſurrectione eius.
4 De vocatione gentiū.
5 Qui odio habentur a deo.
6 De pœnitentia.
7 Oratio inſontis.
8 De aſcenſione & poteſtate Chriſti.
9 Gratiarū actio & exauditio piorum.
10 De ſolitudine Chriſti.
11 De paucitate piorum.
12 Oratio pro ſalute Hebræorum.
13 Increpatio impiorum.
14 De conuerſatione Chriſti.
15 De mirificatione & hæreditate eius.
16 Piorum ſpiritualis oratio.
17 De Chriſti & patris mutua dilectione.
18 De beneficijs aduentus Chriſti.
19 Optio qꝫ Chriſto omnia ꝓſpera forēt.
20 De exauditione & bñdictiōe Chriſti.
21 De paſſione domini.
22 Gratiarū actio beneficiorū dei.
23 De baptiſmo & aſcenſione domini.
24 Oratio fidelium opem poſcentium.
25 De innocentia Chriſti domini.
26 De ſecuritate Chriſti in tribulatione.
27 Deprecatio Chriſti pro populo fideli.
28 De diuinitate verbi qđ caro factū eſt.
29 De reductione Chriſti ab inferis.
30 De anxietate vitæ Chriſti.
31 Oratio pœnitentis.
32 De exultatiōe cognitiōis vnitrini dei.
33 De diuina protectione timentiū deū.
34 De machinatiōe & falſis teſtibꝰ ī xp̄m
35 Qz ſua ſponte ſūt mali & dei ope boni.
36 Spiritualis inſtructio ad ſalutē.
37 Oratio ad dei mitigandā irā.
38 De cuſtodia oris & contemptu mūdi.
39 Gratiarū actio & quādo Chriſtꝰ venit.
40 De btitudīe imitātiū Chriſti pauptatē
41 De deſyderio piorū vidēdi deū.
42 Confeſſio trinæ beatitudinis.
43 Electio Iudęorū & martyrū afflictio.
44 De vtraqꝫ Chriſti generatione.
45 De perſecutionibus eccleſiæ.
46 Inuitatio gentiū ad lætitiā.
47 De eccleſia Chriſti domini.
48 De perditione Iudæ et cōplicū eius.
49 De manifeſtatione trinitatis.
50 Oratio pœnitentis.
51 De vltione dei in impios.
52 De homine peccati et ſecta eius.
53 Oratio Chriſti in inſurgentes in eum.
54 De oſoribꝰ xp̄i et domeſtico ꝓditore.
55 Oratio humiliū & depreſſorum.
56 Oratio Chriſti in paſſione.
57 Increpatio malorum.

Ad quid pro pia deuotione psalmi dicendi.

Insurgunt in te hostiles cateruæ: dic
Dura passus es/quasi flagellum dei expertus: dic
Te malignus angit/omniũ hominũ inimicus: dic
Tentationes sentis ad delinquendũ te trahentes: dic
Solitudies propter deũ aut in persecutiõib9 petis: dic
Times falso criminantium linguas: dic
Te laudandi deum arripit deuotio: dic
Christi religionem longe diffundi cupis: dic
Misericordiã & illuminationẽ a deo postulas: dic
A malignis spiritibus nocumentũ times: dic
In magnis angustijs es constitutus: dic
Times insultũ/animã tuam diripere volentiũ: dic
Si te(cũ deo seruias)nęq; et a deo derelictũ iudicãt: dic
Falsũ ab hoib9 iudiciũ sustinẽs ĩ deo cõfoleris et dic
Vidẽs malos prosperari/ne scãdalizeris sed dic
Populũ fidelẽ vides afflictũ/precare deũ et dic
Diuersas hoim sortes vidẽs ne ascribę fortunę: sed dic
Diuini verbi ĩcarnatio te ducit ĩ admirationẽ: dic
Aduersꝰ terrena ex spiritualib9 cõsolationẽ cupis: dic
Qz de9 legẽ seruari velit ex antiquis nosse vis: dic
Hostiles impetus loca dei desolarunt: dic
Aliquos sacris mysterijs imbui optas: dic
Aliquid lętũ superuenit aut celebritas adest: dic
Arduũ negociũ aliquorũ iudicio aut delectui com- dic
Certamẽ aut bellũ est ipiorũ cõtra pios: (missũ: dic
In sacro aliquo loco /dei seruitio mãcipatus es: dic
De virgine quæ fructũ vitæ attulit cogitas: dic
Puritatẽ vitæ in paupertate retines: dic
Loca sancta recte gubernari optas: dic
Anxiatus est in te spiritus tuus: dic
Misericordiã a deo consecutus es: dic
Ad idem: dic
Te aut alios exhortatos ad religionẽ cupis: dic
Nosse vis quid faciendũ festa postulent: dic
Desyderas in cultu dei animas esse purgatas: dic
Audis blasphemos et dei contemptores: dic
Adest celebritas: dic
Beneficiũ noui testamenti cogitas: dic
Futuri iudicij mentem subit cogitatio: dic
Audis miracula nouæ legis: dic
Orare vis pro ijs qui legem recipiunt: dic
Ad idem: dic
Misericordiam ad pie viuendũ postulas: dic
Vitę malis afficeris/consolans te in deo: dic
Gratias deo de beneficijs agere vis: dic
Prouidentiã dei ex veteri lege laudare vis: dic
Ad idem: dic
Ad idem: dic
Ad idem: dic
Alacrem te sentis ad orandũ: dic
Falsas in te sentis linguarum calumnias: dic
Consubstantialitatem Christi cogitas: dic
Cum multitudine ad mensã CHRISTI accedis: dic
Dei timorem postulas: dic
De mẽsa eiꝰ/et perceptione ĩmaculati agni venis: dic
Te agnoscens a seruitute diaboli ereptum: dic
Benignitatem dei cogitans: dic

Epilogus psalmorum.

58 Oratio Christi et peccatũ Iudæorũ.
59 Lamentabilis oratio synagogæ.
60 Oratio fidelis populi vbiuis gentium.
61 Pia suipsius in deum exhortatio.
62 De contemplatione Christi in deserto.
63 De festinata passione Christi.
64 De baptismo & alimento nouæ legis.
65 Inuitatio omniũ ad dei cultum.
66 Petitio visitatiõis a Christo salutari.
67 De resurrectiõe Christi et quę secuta sũt
68 De afflictionibus Christi & ritu nouo.
69 De reductione Christi ab inferis.
70 Qz Christus litteras non didicerit.
71 Qz omne iudicium dedit pater filio.
72 De nemesi Christi.
73 De diuturna afflictione populi sancti.
74 Confessio mirabilium dei.
75 Vbi Christus habitaret in terris.
76 Consolatio spiritualis in tribulatione.
77 Qz Christus locuturus erat in parabola.
78 Figura persecutionis martyrum.
79 Postulatio apparitionis Christi ĩ Iudęa.
80 Figura memoriæ noui sacramenti.
81 Confutatio synagogę a Christo.
82 Figura bellorũ cõtra populũ sanctum.
83 Desyderiũ supernæ habitationis.
84 De prędestificatiõe virginis deiparæ.
85 Qz oẽs gẽtes fidẽ sint percepturæ.
86 De ecclesia Christi & regenitis in ea.
87 De descensu Christi ad inferos.
88 Promissiones nobis factę in Christo.
89 De benignitate & potentia dei.
90 De tentatione Christi a diabolo.
91 Qz̃noxia & fragilia pctõrũ oblectamẽta.
92 De regno Christi.
93 Vltio & vindicta deo relinquenda.
94 Excitatio spũalis ad exultãdũ ĩ deo.
95 Laudãdus deus in factis nouæ legis.
96 De nouissimo iudicio et signis eius.
97 Mira nouæ legis narranda.
98 Inuitatio gentium ad lætitiam.
99 Inuitatio ad lætandum in deo.
100 Quę conuersatio Christi in terris.
101 Inuocatio dei in longa oppressione.
102 Gratiarum actio pro beneficijs dei.
103 De prouidẽtia dei.
104 Laus veteris synagogæ.
105 Alia laus eiusdem.
106 Cõfessio eius et quędã Christi signa.
107 De promptitudine et obedientia Christi.
108 De blasphemis & Iuda proditore.
109 De sessione Christi in dextera patris.
110 De institutione viuificę eucharistię.
111 De timore dei.
112 Hymnus Christi peracta cæna.
113 Figura liberatiõis nostrę a diabolo.
114 Christus semper a patre auditus.

Immolare deo sacrificium vis:	dic	115	De extasi Christi & eius calice.
Diuitem in omnes dei misericordiam laudare vis:	dic	116	Vocatio gentium ad laudem trinitatis.
Spem firmam & in deũ rectã postulas:	dic	117	De lapide angulari Christo IHESV.
Quæ sint studia pietatis & vitæ/nosse vis:	dic	118	Octonariæ spirituales meditatiões.
Ne te lędant peruersæ doctrinę linguæ:	dic	119	De fugienda infidelitate.
Verũ auxilium vnde sit contemplans:	dic	120	De vera magnanimitate.
Te desyderiũ alterius melioriſq; vitæ capit:	dic	121	De vera voluptate.
Te mundi fastus fatigat:	dic	122	De charitate ad deum.
Superasti pericula supra vires:	dic	123	De confidentia in deo.
Cogitas angelos bonorũ esse custodes:	dic	124	De vera spe.
Plagã cõmunẽ amouit deus:	dic	125	De charitate ad proximum.
Cũ cogitas in potestate alicuius nõ esse saluari:	dic	126	De vera fide.
Optas alicui dei timorẽ et benedictionẽ:	dic	127	De timore dei.
Sæpe tentatas tibi insidias deuitasti:	dic	128	De pio zelo.
Compũctũ te corde & animo sentis:	dic	129	De oratione & pœnitentia.
Te propter deũ humilias:	dic	130	De vera humilitate.
Pacem & mansuetudinem cũ omnibus obseruas:	dic	131	De vera mansuetudine.
Inter vnionis fraternæ amatores versaris:	dic	132	De fraterna vnione.
Accessus fit ad synaxim & sancta sanctorum:	dic	133	De sacrosancta synaxi.
Percepta sunt sancta:	dic	134	Beneficiorũ dei agnitio.
Ad idem:	dic	135	De eodem.
Te cogitatus ex spiritualibus ad vana deiecit:	dic	136	Figura lapsorũ ex spũalib9 ad terrena.
Te sanctam legem percepisse recordaris:	dic	137	De mia & veritate dei vbiq; percepta.
De prescientia & prædestinatione cogitas:	dic	138	Et prescientia & immensitate dei.
Es vbi peruersa sunt doctrinæ dogmata:	dic	139	De auersione ab hæresibus.
Times ne in verbo offendas:	dic	140	Dei munus esse a peccato seruari.
Amici & noti deseruerunt te/ora &	dic	141	Derelictio Christi & descẽsus ad iferos.
Pœnitentiam agis:	dic	142	Oratio pœnitentis.
Victor euasisti de inimicis tuis:	dic	143	Petitio vt Christus mitteretur.
Mĩam/benignitatẽ/potẽtiã & puidẽtiã dei cogitas:	dic	144	Laus a dei attributis.
Cogitas te moriturum:	dic	145	De laude & regno dei æterno.
Potentia/sapientia & beneficẽtia dei mentẽ subit:	dic	146	Qz omne bonum ex prouidẽtia dei fit.
Post scismata/bella & pressuras succedit pax:	dic	147	De ciuitate pacis quę est piorũ cœtus.
Ordinẽ creaturarũ mente agitas:	dic	148	Laus a cœlestibus & terrestribus.
Certans adhuc ecclesia obuersatur animo:	dic	149	Laus ab ecclesia inferiori.
Cœlestem & triumphantẽ ante oculos collocas:	dic	150	Laus a superiori & cœlesti.

¶ ABSOLVTVM FVIT HOC QVINCVPLICIS PSALTERII OPVS IN cœnobio sancti Germani prope muros Parisienses: anno a natali CHRISTI domini 1508. Et in clarissimo Parisiorum Gymnasio ex calcotypa Henrici Stephani officina e regione scholarũ Decretorum ad secundam & castigatiorem emissionem susceptum anno eiusdem CHRISTI saluatoris omnium 1513 Idibus Iunijs. Illi igitur qui absoluere & absolutũ in publicum emittere dedit:

LAVS ET GRATIARVM ACTIO IN SAECVLA SAECVLORVM AMEN.